Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
2 a
32

Coll. Rom. Soc. Jes. Cat. Inscr.
14. 9 ? ?

Logica Ariſto-
TELIS EX TERTIA
RECOGNITIONE.

Libri Logicorum ad archetypos recogniti, cum nouis ad literam commentarijs: ad felices primum Pariſiorum & communiter aliorum ſtudiorum ſucceſſus, in lucem prodeant, feránt& literis opem. Nunc ergo ô iuuenes ex Ariſtotelico opere ceu ex proprio fonte puriſſimas haurite, delibatéq; aquas: peregrinas autẽ tanquam viles lacunas inſalubréſq; Trinacriæ lacus, deuitate. Omne enim malum ſtudijs inſeminatum ferè eſt: quod authorum literis dimiſſis, ipſiſque authoribus: ad vana gloſſemata ſeſe totos contulere. Et eos qui non eſſent authores (ac ſi apes fucos ſequerentur) pro ducibus & delegerunt & ſecuti ſunt. Sed nunc melius ſtudiorum conſulite rebus. Si autem dialecticam artem cum modeſtia ſuſcipitis: conſequens eſt, vt bonæ diſciplinæ redeant omnes. Bonas autem diſciplinas morum probitas & vitæ decor concomitatur omnis, omniſque virtus. quod ſummopere ſtudijs & optamus, & imprecamur.

PARISIIS

Ex officina Simonis Colinæi.

1543

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ARISTOTELES:

Non de virtute ſcire ſat eſt: ſed enitẽdum eſt ipſam habere.

PYTHAGORAS:

Stateram ne tráſgrediare. id eſt, virtutis medium ne tranſeas.

SOCRATES

Adoleſcentes ſpeculum conſulant: quo ad bonũ incitentur.

PLATO:

Breues virtutis labores æterna voluptas ſequitur.

CICERO.

Qui virtute prædi-ti ſunt: ſoli ſunt diuites.

SENECA

Nunquam ſtygias fertur ad vmbras inclyta virtus.

B. S.

IACOBVS FABER STAPVLENSIS INSIGNI PROBITATE VIRO GERMANO GANAYENSI, CONSILIARIO REGIO.

Laocoon.
Epeus.

Parmenides
Ariſtoteles.
Chryſippus
Stoici.
Carneades.

Veri ſæpe ſolebas bonarũ literarũ ſtudioſiſſime cultor: tot tantaſq; per omnia paſſim ſtudia, diſciplinarũ labes irrepſiſſe: nõ humanarũ modo, verum (quod magis dolendum eſt) etiam & diuinarũ. Huius autem tanti mali cauſam, dialectices inſcitiam, ſophiſticámq; accuſabas. & rectius ſanè (vt tum quoque mihi viſum eſt) q̃ olim Laocoon ex Epei ſuffarcinata milite machina, Troianorũ vaticinatus eſt excidium. Addebas inſuper te ex veterũ lectione didiciſſe, dialecticen illam veri fidã aſſecutricem, falſiq; & erroris expultricẽ vigilantiſſimã, ex Aegyptiorũ adytis olim euocatã, & ad Parmenidem & Ariſtotelem vſq; perueniſſe. tandem vero in Stoicis & Chryſippo, & eius auditore Cyrenæo Carneade in noxia quędam & futilia ſophiſmata degeneraſſe. demũ vero ſub noſtris tẽporibus nõ in ſophiſmata: ſed in ſophiſmatum fæcem, viliſſimámq; propemodũ algam. Quapropter hortabaris pariter, vt ad Ariſtotelis inſtitutionem logicã (quæ vniuerſas rectè diſſerendi continet leges) enucleatius promendam, ſtudium conuerterem. Nanq; illa late ſe fundentis arcendi mali via, primitus tibi auſpicanda viſa eſt. Quam rem, memetipſum metiens, tanq̃ grauem ſarcinam & longe meis viribus imparem repuli: pariter erubeſcens q mihi tantum tribueres. Tandem vero tuo deſiderio victus voluntati tuæ ceſſi, cũ id pro modeſtia tua efflagitare pergeres: non q pro dignitate rem tantam deceret, ſed quantũ noſtræ vires ſufficerent. Igitur tua cauſa logicorum libros aggreſſus: vt illos recognoſcerem pro tenuitate noſtra primum tentaui. Paraphraſes inſtitui, & quæ cõmentarios magna pro parte ſupplerent annotatiunculas adieci. recognitos autẽ & vtcunq; adiutos, nomini tuo nuncupatos, vtilitati publicæ iam inſeruituros emiſi. Dialecticis tamen & quaq; alia ſeu arte ſiue diſciplina rectè is vtetur: qui ſummopere ſeſe intra diſciplinæ limites arcebit, continebítq;. quos qui egrediuntur, non aliter intelligentia deerrant, q̃ nauita qui viæ exęſtuantis maris ignarus, nauẽ allidit ad ſcopulos. Non igitur curanda erunt (quæ ab aliquibus adducuntur) aduentitia quædam & peregrina: circa quæ totos annos tam importunis, quàm vanis altercationibus nequicquam conterunt. Fuit enim iampridem publicum id ſtudiorum vitium: vt cũ de logicis diſſereretur, nullus logicorũ haberetur vſus, ſed forenſium quorundam, & extraneorum, quę contemni potius quàm refelli ſemper digna iudicaſti. Verum hactenus bona venia cenſendi ſunt: cum logicos libros ante id temporis adeo vitiatos, mendiſque ſcatentes fuiſſe conſtet: vt à nemine legi ſatis ſyncere potuerint, iuuenibus per tot annos illuſis. quibus non authorum ſenſa: ſed nouitia quædam & frigidiuſcula tanquam mala gramina propinabantur. non tam certe (vt conijcio) docentium, quàm vitiatorum codicum iniuria. Et quàm tunc venia dignandi: tam nunc quoque & in futurum culpandi putandi ſunt, qui reparatis inſtauratiſque vtcunq; inſtrumentis: ad futilia hæc & inania prolabentur. Aſſuefaciant ergo diſcipulos modeſtiam ſeruare, intelligentia ſana fore contentos, diſciplinæ vocabula diſcere, illis vti, illa non excedere, non innouare, non ad inſulſam, craſſámq; barbariem prolabi, ex aptis diſſerere, non ad quoduis dictum faſtidioſa proteruitate potius ineptire quàm aliquid dicere videri. Qui vero ſophiſmata, ſorites, antiſtrephonta quæ & reciproca, & id genus calamitatum obſeruantius adducto ſupercilio tractant, & quos facete ex Prophetæ verſu ridebat quidã Pariſiorum theologus, Declinantes autem (inquiens) in obligationes: adducet dominus cum operantibus iniquitatem: ſic rideantur vt temulenti, qui cum maxime deſipiunt, fumis ſummum verticis cerebrum occupantibus, maxime ſe ſapere putant vultúntq; perſcioli videri. ſed de his ſatis. Propter intelligentiarum lapſus: interdum maiuſculas adieci notas. Literam per ſola capita diſtinxi, & per numeros conciliaui vt confuſio deuitetur omnis: vt certum quippiam habeant quod interrogetur, aut reſpondeatur & qui interrogant, & qui ad interrogata reſpondent: quod maxime vſum habet cum de profectu, ſtudióq; auditorum, periculum ſumitur. Stylum ita temperaui, vt nullus de intelligentia (ſi non me mea fallit opinio) aut queri, aut diffidere debeat: niſi forte qui in barbarorum caſtra deiectus, adhuc miſera ſub captiuitate languet infirmus. Ergo ſi noſter proderit labor, id ſummoperę vterq; cupiuimus: ſin minus, prodeſſe tamen voluimus. Vale præſidium meum.

LOGICORVM LIBRI RECOGNITI, BOETIO SEVERINO INTERPRETE, ET PARAPHRASES IN EOSDEM CVM ADIECTIS annotationibus: ordinatore Iacobo Fabro Stapulenſi.

¶Præfatio Porphyrij ad Chryſaorium.

CVm ſit neceſſarium Chryſaori & ad eam quæ eſt apud Ariſtotelem prædicamentorum doctrinam noſſe quid ſit genus, & quid differentia, quid ſpecies, quid proprium, & quid accidens: & ad diffinitionum aſſignationem, & omnino ad ea quæ in diuiſione, vel demonſtratione ſunt: vtili iſtarum rerum ſpeculatione. compendioſam tibi traditionem faciens: tẽtabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab antiquis dicta ſunt aggredi, altioribus quidem quæſtionibus abſtinens, ſimpliciores vero mediocriter coniectans. ¶ Mox de generibus & ſpeciebus, illud quidem ſiue ſubſiſtant: ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint. Siue ſubſiſtentia: corporalia ſint, an incorporalia. Et vtrum ſeparata à ſenſibilibus: an in ſenſibilibus poſita, & circa ea conſiſtentia, dicere recuſabo. altiſſimum enim eſt huiuſmodi negotium: & alterius maioris egens inquiſitionis. ¶ Illud vero quemadmodum de his, ac de propoſitis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici: tibi nunc tentabo monſtrare.

¶ Præfationis Porphyrij notæ.

¶ Præfatio tantum eſt: quantum epiſtola alicui libro præfixa. Et omnis introductio facilem, præparatiuam, non curioſam, non nimis exactam requirit intelligentiam: & in ea rudi præparatione, craſſáq; (vt aiunt) inſtituti minerua, debemus abire contenti. alioqui auditoris importunitas præceptorem: aut præceptoris indiſcretio faſtidiet auditorem. Et continet hæc præfatio numerũ prædicantium vocum, quæ prædicabilia ſolent dicere. & ſunt quinque: genus, differentia, ſpecies, proprium, & accidens. Inſuper continet huius introductionis, ac diſciplinæ vtilitates quatuor. quæſtiones diſſiciles (quæ metaphyſicæ ſunt & idcirco ab hac inſtitutione reijciendæ) tres. neq; ab re reijciendæ, tum ꝙ difficiliores q̃ introductionis ferat pondus, cuius officium eſt ſola facilia diſcutere: tum ꝙ alterius ſint diſciplinæ. Cõtinet inſuper quas quæſtiones tractaturus ſit. nã quæ logice coniectari, deprehendíq; poſſint, nõ omnes tamen. Nam nõ infimas & indignas & propemodum ſophiſticas: neq; itẽ ſummas, arduas & exactas ad amuſſim, ſed mediocres & quæ inter vtraſq; continentur. In primis ſophiſtes contendit & altercatur. poſtremas autem analyticus contemplatur. medias autẽ hæc introductio, & reliquæ eiuſmodi. Deniq; adiũgit quos imitari velit philoſophos. Nam tametſi Platonicus ſit: hic ſummopere imitari vult Peripateticos. ¶ Sed nunc ad particulares notas. ¶ Neceſſarium conducibile, cõueniens. ¶ Chryſaorius auditor Porphyrij Phœnicis, ab aurato enſe ita dictus: cui præſentem librum nuncupauit. ¶ Vtilis eſt hęc diſciplina ad quatuor: ad prædicamentorum diſciplinam aſſequendam, ad diffinitiones, diuiſiones, & demonſtrationes. Ad diſciplinam quidẽ prædicamentorũ aſſequendã. quia in vnoquoq; prædicamento ſunt genera, ſunt ſpecies, ſunt indiuidua. & præter hæc in ſubſtantia differentiæ maximè propriæ. & in alijs prædicamentis ſunt differẽtiæ, tum propriæ, tum cõmunes: & propria & accidentia. Ad diffinitiones. quia diffinitio ſi eſſentialis eſt: conſtat ex genere & differentia, vna quidem aut pluribus. ſin accidentaria eſt (quæ & deſcriptio nũcupatur) ex genere & proprio, aut aliquibus quę eorũ funguntur officio, eorũmq; loco ponuntur. Ad diuiſiones vtilis eſt. Nam in diſciplinis quædã ſunt diuiſiones generis in ſpecies. quædam generis in differentias. quædam in propria. quædam ſubiecti in accidentia. quædam rurſus accidentis in ſubiecta. Vtilis deniq; eſt ad demonſtrationes. Nam diffinitiones & diuiſiones in diſciplinis ad principia demonſtrationũ vt plurimũ attinent: & oppido q̃ crebro propria de ſuis demonſtrantur ſubiectis, quæ omnia in ſuis locis perfacile cognoſcentur. quæ tamen illic bene, promptéq; cognoſci nõ poſſent: niſi prius cognoſceremus quid genus, quid ſpecies, quid differentia, quid proprium, & quid accidens. quod in hoc opere, vel apertiſſime monſtratur. ¶ Subſiſtant, ſubſiſtẽtia ſint, in rerũ exiſtant natura. ¶ Solis, ſolum. ¶ Intellectus nudi, & puri idẽ. Puri enim eius quod eſt nudi interpretatio eſt quæ in græco non habetur. & ſunt intellectus ſupramundani, abſtractíq; & à materia ſeiuges, qui per ſe lympide omnia cognoſcunt ſine aduentitia, accidentariáq;, quæ foris adueniat, affectione. ¶ Corporalia, ſubſtantiæ corporeæ. ¶ Incorporalia, ſubſtantiæ incorporeæ. ¶ Senſibilia ſingularia: quæ ſenſui ſeſe obijciunt. vt ſunt cæli, elementa, animalia, vegetabilia, foſſitia & mixta imperfecta. ¶ Alia maiore indagatione ac inquiſitione, ſcilicet metaphyſica. Et hæ quæſtiones de generibus & ſpeciebus Platonicis, quæ ad materiã idearum pertinent: motæ ſunt. quæ & metaphyſica & nõ logica profecto ſi eſſent: eſſent genera. Vnde fit vt non ad intẽtionem Porphyrij loquantur: qui eas de generibus logicis diſcutere annituntur.

ſed diſcutiendi locus(vt ſcite Porphyrius ammonet) alio ex loco, metaphyſica ſcilicet, eſt expectādus. ¶ Vbi interpres habet magis probabiliter, Græcus habet λογικώτερον, quod (vt & Argyropylo viſum eſt) magis ſecundū eam quā logicen, diſſerendíq; ſciētiam dicimus, etiā interpretari poſſumus: aliàs autē & rationabilius ſignificat. ¶ Peripatetici ſunt qui doctrinā ſectātur Ariſtotelis. Quatuor græcorū philoſophorū ſectæ ſunt: Ariſtotelis, Peripatetici: Platonis, Academici: Zenonis, Stoici: Epicuri, Epicurei. Certe, dubie, moraliter, voluptarie. ¶ Hęc diſciplina pariter & prædicamentorū: plurimū intellectus, & parū ſcientiæ præbet. hinc potius ad intellectū q̄ ad ſcientiā attinere cenſenda eſt. Quid intellectus, & quid ſcientia: ex libro poſteriorum expectandum eſt.

¶ PRAEFATIONIS PORPHYRII PARAPHRASIS.

CVm neceſſarium ſit ô Chryſaori cum ad Ariſtotelis prædicamētorum doctrinam, tum ad aſſignandas diffinitiones, & prorſus ad ea quę in diuiſione demonſtrationéve locum habent agnoſcenda, cognoſcere quid genus, & quid differentia, quídq; ſpecies, & quid proprium, & quid accidens, harum quidem rerum illis agnoſcendis vtili, accōmodatáq; contemplatione: ego ſanè ſuccinctam editionem, tibi cudens, enitar paucis veluti introductionis modo, ea quæ noſtri ſenſere maiores aggredi. qua quidem in re facıunda, à profundioribus altioríſq; intelligentiæ quæſtionibus temperabo: humiliores vero & caput tuo peruias moderate, mediocritérq; coniectabo. ¶ Subinde & de generibus, & de ſpeciebus id miſſum faciā diſſerere: vtrum ſubſiſtant, an in ſolis nudis cogitationibus collocentur. vtrum ſi ſubſiſtant: corporea ſint, an corporeæ molis immunia. Et vtrum ſeparabilia ſint: an in ſenſibilibus, circáve ea ſubſiſtentia. Nec ab re quidem hæc miſſa facienda. nam arduiſſima huiuſmodi rei diſcuſſio eſt, & alia maiore quàm præſens inſtitutio ferat: inquiſitione egens. ¶ Nunc vero illud quemadmodum de his ac propoſitis magis logice diſcuſſerunt antiqui, & horum præſertim Peripatetici tibi manifeſtare, dilucidúmque facere operam dabo.

LIBRI QVINQVE VOCVM, ID EST PRÆDIcabilium Porphyrij: De genere. Cap. I.

Concluſio. VIdetur autem neq; genus, neq; ſpecies ſimpliciter dici. ¶ Ge- 1
nus enim dicitur & aliquorum quodammodo ſe habentium
ad vnum aliquid, & ad ſeinuicē collectio. Secundum quam
ſignificationem Romanorum dicitur genus ab vnius ſcili-
cet habitudine(dico autem Romuli)& multitudinis haben
tium aliquo modo adinuicem eam (quæ ab illo eſt) cogna-
tionem, ſecundum diuiſionem ab alijs generibus dictum.
¶ Dicitur autem & aliter rurſus genus quod eſt vniuſcuiuſq; generationis prin
cipium: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus eſt. Sic enim
Oreſtem quidem dicimus à Tantalo habere genus: Hylum autem ab Hercu-
le. & rurſus Pindarum quidem Thebanum eſſe genere: Platonem vero Athe-
nienſem. Etenim patria principium eſt vniuſcuiuſq; generationis: quemadmo-
Cōparatio 1 dum & pater. ¶ Hæc autē videtur promptiſſima eſſe ſignificatio. Romani enim 2
ſunt qui ex genere deſcendunt Romuli: & Cecropidæ qui à Cecrope, & horum
proximi. Et prius quidem appellatum eſt genus vniuſcuiuſq; generationis prin-
cipium. dehinc etiam & multitudo eorum qui ſunt ab vno principio, vt à Ro-
mulo. quam diuidentes & ab alijs ſeparantes: dicebamus omnē illam collectio-
Cōparatio 2 nem eſſe Romanorum genus. ¶ Aliter autem rurſus genus dicitur cui ſupponi-
tur ſpecies. ¶ Ad horū fortaſſe ſimilitudinem dictum. etenim principium quod-
dam eſt huiuſmodi genus, earū quæ ſub ipſo ſunt ſpecierum. Videtur etiam mul
Deſcriptio. titudinem continere omnem ſpecierū quæ ſub eo ſunt. ¶ Tripliciter igitur ge- 3
nus cū dicatur: de tertio apud philoſophos ſermo eſt. quod etiam deſcribētes aſ-
ſignauerunt Genus eſſe dicentes: quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo
Diuiſio. quod quid eſt prædicatur: vt animal. ¶ Eorū enim quæ prædicātur, alia quidē de 4
vno dicuntur ſolo, ſicut indiuidua, vt Socrates: & hic, & hoc: alia vero de pluribus
quemadmodū genera, & ſpecies, & differentiæ, & propria, & accidentia commu
niter ſed non proprie alicui. eſt autem genus quidem: vt animal. ſpecies vero:

vt homo.differentia autẽ:vt rationale.proprium:vt riſibile.accidens:vt album,
5 nigrum,ſedere. ¶Ab ijs vero quæ de vno ſolo prædicantur differunt genera:eo quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem quæ de pluribus, à ſpeciebus quidem:quoniam ſpecies etſi de pluribus prædicãtur: non tamen differentibus ſpecie, ſed numero. homo enim cum ſit ſpecies, de Socrate & Platone prædicatur,qui non ſpecie differunt:ſed numero. animal vero cum ſit genus:de homine & boue & equo prædicatur: qui differunt à ſe inuicem ſpecie, non numero ſolo. A proprio vero differt genus: quoniam propriũ quidem de vna ſola ſpecie cuius eſt propriũ prædicatur,& de ijs(quę ſub ipſa ſpecie ſunt)indiuiduis.quemadmodum riſibile de homine ſolo,& de particularibus hominibus.genus autem non de vna ſpecie prædicatur:ſed de pluribus & differentibus. A differentia vero,& ab ijs quæ cõmuniter ſunt accidentia,differt genus:quoniam etſi de pluribus & differentibus ſpecie prædicantur differentiæ,& cõmuniter accidentia:nõ tamen in eo quod quid eſt prædicantur,ſed in eo quod quale quid eſt.interrogantibus enim aliquibus,quid eſt illud de quo prædicantur hæc : genus reſpondebimus: differentias autem & accidentia non reſpondebimus. non enim in eo quod quid eſt prædicantur de ſubiecto:ſed magis in eo quod quale quid eſt. interroganti enim quale quid eſt homo:dicimus quoniam rationale.& in eo quod quale quid eſt coruus:dicimus quoniam niger. eſt autem rationale quidem differentia : nigrum vero accidens . quando autem quid eſt homo interrogamur: animal reſpondemus . eſt autem hominis genus : animal . Quare de pluribus prædicari, diuidit genus ab ijs quæ de vno ſolo eorum quæ ſunt indiuidua prædicantur. de differentibus vero ſpecie : ſeparat ab ijs quæ ſicut ſpecies prædicantur,vel ſicut propria. in eo autem quod quid eſt prædicari:diuidit genus a differentijs,& cõmuniter accidentibus,quæ non in eo quod quid eſt, ſed in eo quod quale quid eſt , vel quomodo ſe habet vnumquodque , prædicantur de ijs de
6 quibus prædicantur. ¶Nihil igitur ſuperfluum,neque minus continet : generis dicta deſcriptio notionis. Corollariũ.

¶Primi cap.introductionis prædicabilium Porphyrij notæ.

1 ¶Concluſio eſt ex alia,aut alijs approbata enũciatio. ¶Simpliciter,vno modo,vna ſignificatione, vniuoce. ¶Acceptio,ſignificatio. ¶Pro collectione Heraclidarũ quorũ Hercules fuit principium: interpres,Romanorum poſuit : ꝙ hæc latinis ſit dinotior. Argyropylus vero poſuit Pelopidarũ, quorum Pelops primus progenitor & principium. ¶Ad aliquid vnum,vt ad primum originis & proſapiæ patrem,aut locum in quo ortũ ducunt. Hinc Romani bifariam dicuntur. Primo qui ex Romulo per generationem ſucceſſionem & ſanguinis affinitatem deſcenderunt, qui & proprie Romulidæ:& de his litera intelligitur:cuiuſmodi forte hac tempeſtate nulli reperiantur. Secundo modo ab originis loco,vt qui Romæ naſcuntur:& huiuſmodi hac tempeſtate quamplurimi ſunt: qui non ex illo nobili Romuleo ſenatotúmq;,& conſulum deſcenderunt ſanguine. Secundos vidit primos vero,æqui amantior vidit ætas. ¶Romulus Martis & Iliæ filius à gentilibus creditus eſt: primus Romanorũ rex & vrbis conditor. Vrbs,Roma. ¶Hercules Iouis & Alcmenæ filius monſtrorúmq; ac portentorum,orbíſq; domitor. ¶Hylus Herculis & Deianiræ filius. ¶Tantalus Iouis & Plotes nymphæ ſecundũ gentilium fabulas aſſeritur filius: qui deos tentans Pelopem proprium filium membratim inciſum & coctum mẽſis appoſuit epulandum.& idem fuit atauus Oreſtis. ¶Oreſtes Agamemnonis & Clytemnæſtræ filius:matrem letho ſuſtulit,illa prius patrem.qui & cæſa matre inſaniuit. Et de his ſcribuntur tragœdiæ. ¶Pindarus,inſignis græcus poeta lyricus. ¶Plato,inſignis philoſophus Athenienſis : Socratis auditor,& præceptor Ariſtotelis. ¶Cecrops Athenarũ conditor & qui primus in eis regnauit. Cecropidæ,Athenienſes. ¶Thebæ & Athenæ, Græciæ vrbes præclariſſimæ. ¶Ad Romulum quodãmodo vt ad primũ patrem & progenitorẽ:
2 etiam loci conditorem & ſuum primũ regem. ¶Genere primo & ſecundo modo frequenter vtuntur oratores & poëtæ. De genere primo modo Virgilius. Italiam vero patriam & genus ab Ioue ſummo. De genere ſecundo Ouidius. Et genus & proauos & quæ non fecimus ipſi: Vix ea noſtra voco. ¶Genus logicum. genus tertio modo.& logici & philoſophi frequenter illa ſignificatione vtuntur:alijs autem aut raro,aut nunq̃. Cui ſupponitur ſpecies vt ſcilicet genus eſt. perinde ac do-
3 minus eſt cui ſubiectus ſeruus eſt,ſed quatenus dominus eſt. ¶Differentia ſpecie,ſunt diuerſæ ſpecies. Diuerſæ ſpecies,ſunt ſpecies quæ non ſunt eædem vt homo & homo , aut multiuocæ vt gladius & enſis:quæ eodem conceptu ſua ſignificant ſignificata. ¶Genus primo modo continet in ſe

Declaratio diffinitionis

¶Exemplar græcum.

¶Boetius interpres.

Argyropylus.

Similitudo generis tertio cũ primo & ſecundo.

collectionem multorum vt totum integrale,& collectiuum ſuas partes.Genus vero tertio continet ſub ſe multitudinem ſpecierum:vt totum vniuerſale ſub ſe ſuas continet ſpecies,quæ & dicuntur eius ſubiectiuæ partes. Continet enim tum prædicando, tum ſignificando. Genus ſecundo: contentorum principium eſt effectiuum, & cauſa efficiens. Genus vero tertio,ſuarum ſpecierum principium eſt diffinitiuum.Id alicuius principium diffinitiuũ eſt,quod diffinitionis illius pars eſt.

Partes diffinitionis.

Diffinitionis partes ſunt duæ:ſcilicet genus quod eius vocatur materia:& differentia quæ eius nominatur forma.Materia diffinitionis,principium materiale,quod primo intellectum eſt tanquam ſubſterniculum,determinabiléque,atque contrahibile. Forma diffinitionis, eius principium formale,determinatióque (& vt ita dicam) contractio. Diffinitio, diffinitio eſſentialis, & differentia, differentia maximè propria. Et ex ſubiecta figura tres generis modi conіectari in omnibus alijs facile poterunt.

I	II	III
Genus primo	Genus ſecundo & pri-	Gennus tertio quod
A PATRE	mi progenitores	& logicum
Heraclidæ	Hercules	Subſtantia
Aeacidæ	Aeacus	Corpus
Priamidæ	Priamus	Corpus animatum
Tantalidæ	Tantalus	Animal
Pelopidæ	Pelops	Quantitas
Cecropidæ	Cecrops	Continuum
Hiſmaelitæ	Hiſmael	Diſcretum
Iſraelitæ	Iſrael qui & Iacob	Numerus
Ammonitæ	Ammon	Qualitas
Moabitæ &	Moab	Habitus
ſimiles		Scientia
A LOCO	LOCA	Virtus
Athenienſes	Athenæ	Ad aliquid
Thebani	Thebæ	Inæquale
Sparthani	Spartha	Aequale
Pannonij	Pannonia	Multiplex
Latini	Latium	Superparticulare
Thuſci	Thuſcia	Superpartiens
Galli	Gallia	Agere
Britanni &	Britannica in-	Generare
ſimiles	ſula	Corrumpere
A PATRE ET LOCO	PROGENITORES. LOCA	Augere
Troes	Tros Troia	Minuere
Phrygea	Phryx Phrygia	Alterare
Phocenſes	Phocus Phocis	Ferre & ſimilia
Iudæi	Iudas Iudæa	Pati
Romani & ſimiles	Romulus Roma	Generari.

Et ex ijs quæ in ſuperiori deſcriptione cõtinẽtur: omnia alia genera, ſeu primo modo dicta à pro-
genitore, ſeu à loco, ſeu ab vtroq; ſint, ſiue ſecundo progenitores ſint, ſiue ſint loca, deprehendun-
tur. Genera autem tertio per omnia reperiuntur crebreſcere prædicamenta: quanuis exempli gra-
tia ſolum de aliquibus ſit adductum. Et genera primo modo: à ſuo principio ſimilem ſortiuntur,
vt plurimum, nuncupationem. vt Romulidæ à Romulo, Priamidæ à Priamo, Thuſci à Thuſcia,
Campani à Campania, & Vmbri ab Vmbria. Aliquando tamẽ nominationem non retinent vſi-
tatam: vt Itali ab Ioue. Et conditiones cæteræ facile cognoſcuntur ex litera. Sed hæc planiora ſunt,
4 quàm quæ vlteriorem declarationem requirant. Nunc autem ad alia tranſeundum. ¶ Diuiſio, eſt
vocabuli communioris in minus communia diſtributio, atque diſſectio. Et hæc diuiſio logica di-
ci ſolet. ¶ Accidentia communia: quæ de pluribus prædicantur. vt album, nigrum. Accidentia pro-
pria: quæ de vno ſolo. vt hoc album, hoc nigrum. Et eadem: accidentia communiter, & accidentia
proprie alicui dicuntur ineſſe. ¶ Species, ſpecies ſpecialiſſima: quam & vltimam, & infimam dici-
mus. ¶ Proprium, ſpeciei ſpecialiſſimæ. & eſt quod cum ſpecie ſpecialiſſima recurrit ac conuerti-
5 tur. ¶ Aut quomodo ſeſe habens prædicatur vnũquodq;. ſi quidem accidens ſic ſeſe habet, vt quan
titatem importans: in quantum prædicatur. vt quantus pes eſt? quatuor palmorũ. quantus palmus?
quatuor digitorum. Si ſe habet, vt qualitatem importans: prædicatur in quale. vt qualis nix? alba.
qualis Aethiops? niger. & ſi alterius ſit prædicamẽti: ſic ſanè prædicabitur quemadmodum & ſeſe
habuerit. vt quid ad alterum attinens? quid agens? quid patiens? quando? vbi? quónam modo poſi-
6 tus? quóve habitu? ¶ Corollarium: eſt enunciatio quæ ex præcedentibus dictis ſequi poteſt, cui ad-
hiberi ſolet aliqua corollarij nota. Notæ corollarij ſunt hæ: igitur, idcirco, ideo, quare, quo fit, vnde
fit, vnde manifeſtum eſt, & ſimiles. Ex corollario cognoſci poteſt aſſignatam generis deſcriptio-
nem bonam eſſe atque ſufficientem. Nam eam bonam, ſufficientémq; dicimus: quæ nihil ſuper-
fluum, nihilq; imminutum continet: ſed ei quod deſcribitur æqua, neque plus minúſve continet.
Et quod nihil ſuperfluum contineret: oſtendit Porphyrius declarando ad quid quæque particula
adiecta eſſet. & ſimiliter quod nihil minus & imminutum: oſtendendo per adiectas particulas ge
nus à quolibet alio, quod genus non eſt, ſecerni atque ſecludi.

¶ PARAPHRASIS IN PORPHYRIVM PHOENICEM. ET PRIMO CAP. PRIMI.

Libri Porphyrij cap. primum. concluſio vna. acceptiones generis tres. cõparationes duæ.
generis logici deſcriptio. diuiſio vna. diffinitionis declaratio. corollarium vnum. ¶ Con-
1 cluſio. Videtur neq; genus, neque ſpecies ſimpliciter, vnóq; modo dici. De ſpecie poſte-
rius: nunc vero de genere id oſtenditur. Nam genus tribus modis dicitur. Primo nanq;
modo genus collectio & aggregatio aliquorũ eſt: ad aliquid vnũ & inter ſe affinitatis habitudinẽ
reſpectúmq; habentium. quæ quidem inter ſe coniunctio & affinitas ab illo vno, principióq; pen-
det. ſecundum quam ſignificationem collectio Romanorum genus dicitur: ab vnius, ſcilicet Ro-
muli habitudine, & multitudinis habentium quodam modo cognationis affinitatem, quæ à Ro-
mulo principium, ortúmq; ſumpſit ita nuncupatum, & ab alijs generibus diuiſum atq; ſeiunctum.
¶ Genus ſecundo eſt vniuſcuiuſque generationis principium, ſiue principium id pater ſit qui ge-
nuit, ſiue locus in quo quiſpiam genitus eſt. Sic enim Tantalus genus fuit Oreſtis. nam atauus. Et
Hercules genus Hyli. fuit enim pater. Et Pindarum dicimus Thebanum genere fuiſſe: Platonem
vero Athenienſem. Nam Thebæ & Athenæ eorum patria. eſt enim patria vniuſcuiuſq; genera-
2 tionis principium perinde atq; pater. ¶ Prima comparatio. Et hæc ſecunda generis ſignificatio:
promptior prima eſſe videtur. Primo. Nam primum ſignificatum: generis nomen à genere hac
ſecunda ſignificatione dictum, ſumere videtur. ſunt enim Romani qui ex genere deſcenderunt
Romuli. & Cecropidæ qui ex genere Cecropis, & horum proximi. Secundo. Quia prius appellatũ
eſt genus vniuſcuiuſq; generationis principium: deinde ea multitudo quæ ab illo principio fluxit
(vt Romani à Romulo) genus nuncupata eſt. quam quidem collectionem totam ſeiugantes & ab
alijs ſecernentes: Romanorum genus dicimus. Non immerito igitur ſecundo loco adducta gene-
ris ſignificatio: promptior prima & principalior eſſe videtur. ¶ Genus tertio id prædicabile dici-
tur: cui ſupponitur ſpecies. manifeſtũ eſt igitur genus non ſimpliciter, vnóq; modo dici. ¶ Secunda
cõparatio. Et fortaſſe genus hoc tertio modo: ad aliorum duorum ſimilitudinem genus dictum
eſt. Nam principium quoddã eſt hoc pacto dictum genus: eorum quæ ſub ipſo ſunt. Quare ſecun-
dæ ſignificationis generis, gerit ſimilitudinem. & videtur multitudinem omnẽ eorum quæ ſub ip
ſo ſunt complecti, & continere. quare ſimilitudinem etiam habet, cum genere primo modo aſſi-
3 gnato. Non ab re igitur videatur ad aliorum ſimilitudinem dictum. ¶ Deſcriptio. At cum genus
tripliciter dicatur: de tertio apud philoſophos ſermo eſt. quod & deſcribentes dilucidum fecerunt:
id genus eſſe dicentes, quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur. vt
4 animal. ¶ Diuiſio. Eorum enim quæ prædicantur quædã de vno ſolo dicuntur: quemadmodũ in-
diuidua, vt Socrates, & hic, & hoc. Quędam vero de pluribus: quemadmodũ genera, ſpecies, diffe-
rentiæ, propria, & accidentia communiter, non autem quæ proprie alicui inſint. Eſt autem ge-

nus:vt animal.ſpecies:vt homo.differentia:vt rationale.proprium:vt riſibile.& accidens commu-
ne:vt album,nigrum,ſedere.❡Declaratio diffinitionis. Per particulam,quod prædicatur de plu- 5
ribus,differunt genera ab indiuiduis,quę de vno ſolo prædicantur:eo ꝙ genera de pluribus prędi-
cantur. Ab ijs autē quę de pluribus prędicantur,differunt genera:à ſpeciebus quidem,per particulā
de pluribus differentibus ſpecie. Nam tametſi ſpecies de pluribus prędicantur:nō tamen differen-
tibus ſpecie:ſed numero. Homo enim(qui quidē ſpecies eſt)de Socrate & Platone prędicatur:qui
nō ſpecie,ſed numero abinuicem differunt,at animal (quod eſt genus) de homine,boue,& equo
prædicatur:qui ſpecie nō numero ſolo abinuicem differunt.Et per eandē particulam differt genus
à proprio.Quia proprium de vna quidem ſola ſpecie cuius eſt proprium prędicatur,& de indiui-
duis quę ſub illa collocātur.vt riſibile quod proprium eſt:de ſolo homine & de indiuiduis hominis
prędicatur.genus autē non modo de vna ſpecie, ſed de pluribus, differentibuſqꝫ. Et à differentia,
communibuſqꝫ accidentibus differt genus,per particulam in eo quod quid. quoniam etſi de plu-
ribus differentibus ſpecie prædicantur differentię & accidentia cōmuniter:non tamen in eo quod
quid eſt prędicantur,ſed in eo potius quod quippiam quale eſt.Nam interrogātibus nōnullis quid
eſt id de quo prędicantur differentię, cōmuniterqꝫ accidentia:genus reſpondebimus : differentias
autem & accidentia cōmunia,minime reſpondebimus.non enim in eo quod quid eſt prędicantur
de ſubiecto:ſed potius in eo quod quippiam quale eſt.Nam interrogāti quale quippiam homo eſt:
reſpondemus rationale.Et de coruo dicimus ꝙ niger eſt,reſpōdentes id ipſum in quo coruus quip
piam quale eſt.atqui rationale differentia eſt,& nigrum accidens.verū quando quid eſt homo in-
terrogamur:animal reſpōdemus,& animal genus hominis eſt.quare hoc ipſum de pluribus ſcilicet
genus prædicari, dirimit ipſum ab indiuiduis quorum quodque de vno ſolo prædicatur. Id autem
differentib⁹ ſpecie,dirimit ab ijs quæ vt ſpecies & propria prędicantur.Id ſcilicet in eo quod quid
eſt prędicari,genus à differentijs & cōmunibus accidentibus ſeparat ac diſiungit : quæ non in eo
quod quid eſt,ſed in eo quod quale quid eſt,aut quomodo ſeſe habens prędicatur vnumquodqꝫ,de
quibus prędicatur.❡Corollarium.Nihil igitur ſuperfluum neqꝫ imminutum, minúſqꝫ ꝗ par eſt: 6
notionis generis adducta complectitur deſcriptio. Et hæc de genere.

❡De ſpecie. Cap. II.

❡Nota hic non eſſe dicendū Primi, ſed primum.

SPecies autem dicitur quidem & de vniuſcuiuſque forma.ſecundum 7
quam dictum eſt:primum quidem ſpecies digna eſt imperio. ❡Di-
citur autem ſpecies & ea quæ eſt ſub aſſignato genere.ſecundū quam
ſolemus dicere hominem quidem ſpeciem animalis , cum ſit genus
animal:album autem coloris ſpeciem,triangulum vero figuræ ſpeciem.❡Quòd 8
ſi etiam genus aſſignantes ſpeciei meminimus dicentes , quod de pluribus dif-
ferentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur : & ſpeciem dicimus id quod

Obiectio.

ſub aſſignato genere eſt. Noſſe oportet quoniam & genus alicuius eſt genus, &
ſpecies alicuius eſt ſpecies vtrunque vtriuſque : idcirco neceſſe eſt in vtrorun-
que rationibus vtriſque vti . ❡Aſſignant ergo & ſic ſpeciem. Species eſt : quæ

Deſcriptio S 1 2 3

ponitur ſub genere. ❡Et de qua genus in eo quod quid eſt prædicatur. ❡Am- 9
plius autem ſic quoque . Species eſt : quod de pluribus & differentibus nume-
ro in eo quod quid eſt prædicatur. ſed hæc quidem aſſignatio ſpecialiſſimæ eſt,
& quæ ſolum ſpecies eſt,non autem etiam & genus: aliæ vero erunt etiam non
ſpecialiſſimarum . ❡Planum autem erit quod dicitur hoc modo . In vnoquo- 10
que prædicamento ſunt quædam generaliſſima : & rurſus alia ſpecialiſſima . &
inter generaliſſima & ſpecialiſſima ſunt alia: quæ genera & ſpecies dicuntur ea-
dem . Eſt autem generaliſſimum quidem ſupra quod nullum aliud ſit superue-
niens genus. Specialiſſimum autem eſt, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies.
Inter generaliſſimum autem & ſpecialiſſimum alia : quæ genera & ſpecies ſunt
eadem, ad aliud quidem & ad aliud ſumpta.Sit autem in vno quidem prædica-
mento manifeſtum quod dicitur. Subſtantia eſt quoddam & ipſa genus.ſub hac
autem eſt corpus.ſub corpore autem,animatum corpus.ſub quo animal.ſub ani-
mali vero,rationale animal.ſub quo homo.ſub homine vero Socrates & Plato,
& qui ſunt particulares homines.ſed horum ſubſtantia quidem generaliſſimum
eſt , & quod genus ſolum . homo vero ſpecialiſſimum , & quod ſolum ſpecies.
corpus autem ſpecies quidem eſt ſubſtantiæ:genus vero animati corporis.& ani
matum corpus , ſpecies quidem eſt corporis : genus vero animalis. animal au-

tem ſpecies quidem eſt corporis animati:genus vero rationalis animalis.ſed ra- De aiali ra-
tionale animal ſpecies quidem eſt animalis:genus vero hominis.homo vero ſpe tionali Pla-
cies quidem eſt rationalis animalis:nō autem genus particulariū hominum,ſed tonicū eſt &
ſolum ſpecies.& omne quod ante indiuidua proximū eſt:ſpecies erit ſolum,non gētilitium.
etiā genus. Quemadmodū igitur ſubſtantia cum ſuprema ſit, eo ꝙ nihil ſupra
eam ſit,genus eſt generaliſſimum:ſic etiā homo cum ſit ſpecies poſt quā non eſt
alia ſpecies,neq; aliquid eorum quæ poſſunt diuidi,ſed ſolum indiuidua (indiui-
duum enim Socrates & Plato) ſpecies erit ſolum & vltima ſpecies: & (vt dictū
eſt) ſpecialiſſima.quæ vero ſunt in medio:eorū quidem quæ ſupra ipſa ſunt,erūt
11 ſpecies:eorum autē quæ poſt ipſa ſunt,genera. ❡ Quare hæc quidē duas habent Corollariū.
habitudines,eam quæ eſt ad ſuperiora,ſecundū quam ſpecies ipſorum eſſe dicū 1
tur:& eam quæ eſt ad poſteriora, ſecūdum quam genera ipſorum eſſe dicuntur.
❡ Extrema vero vnam habitudinem. nam & generaliſſimum ad ea quidem quæ Corollariū.
poſteriora ſunt habet habitudinem, cū ſit genus omnium id quod eſt ſupremū: 2
eam vero quæ ad ſuperiora nō habet,cum ſit ſupremū & primum principiū, &
(vt diximus) ſupra quod nō eſt aliud ſuperueniēs genus.ſpecialiſſimum autem
vnā habet habitudinem, eam quæ eſt ad ſuperiora, quorū eſt ſpecies: eam vero
quæ eſt ad poſteriora nō diuerſam habet,ſed etiā ſpecies indiuiduorum dicitur.
ſed ſpecies quidē dicitur indiuiduorum,velut ea cōtinens: ſpecies autem ſupe-
12 riorum,velut quæ ab eis cōtinetur. ❡ Determinant igitur generaliſſimū genus Diffinitiō
ita.quod cū genus ſit:non eſt ſpecies. ❡ Et rurſus.ſupra quod nō eſt aliud ſuper- G G. 1. 2
ueniēs genus.❡ Specialiſſimū vero:quod cum ſit ſpecies nō eſt genus. ❡ Et cum Diffinitio
ſit ſpecies:nunquā diuiditur in ſpecies.❡ Et quod de pluribus & differētibus nu S S 1
mero in eo quod quid eſt prædicatur.❡ Ea vero quæ in medio ſunt extremorū, 2
ſubalterna vocāt genera & ſpecies:& vnūquodq; ipſorū ſpeciem eſſe & genus po 3
nunt ad aliud quidē & aliud ſumptum.ea enim quæ ſunt ante ſpecialiſſima vſq; Diffinitio mediorū.
13 ad generaliſſimū aſcendētia:& genera dicuntur,& ſpecies ſubalterna.❡ Vt Aga Declaratio
14 memnon,Atrides,& Pelopides,& Tantalides:& vltimū Iouis. ❡ Sed in familijs in familijs.
quidem plerunq; ad vnū reducuntur principium,verbi gratia, ad Iouem:in ge- Differentia
15 neribus vero & ſpeciebus nō ſic ſe habet.❡ Neq; enim eſt cōmune vnum genus Concluſio.
omnium ens:nec omnia eiuſdē generis ſunt ſecūdum vnum poſtremum genus, 1
queādmodum dicit Ariſtoteles.ſed poſita ſint (quemadmodū in prædicamētis
dictum eſt) prima decē genera,quaſi prima decē principia.Et ſi quis omnia,en-
tia vocet:æquiuoce (inquit) nuncupabit & nō vniuoce.ſi enim vnū eſſet cōmu-
ne omnium genus,ens:vniuoce entia dicerētur.Cum vero decē ſint prima,cō-
munio ſecūdum nomen eſt ſolum,non etiam ſecūdum rationē,quæ ſecundum
16 nomē eſt.❡ Decem igitur generaliſſima quidē ſunt:ſpecialiſſima vero in nume Corollariū.
ro quidem quodam ſunt,nō tamen infinito.indiuidua autem quæ ſunt poſt ſpe 1
cialiſſima:infinita ſunt. ❡ Quapropter vſq; ad ſpecialiſſima à generaliſſimis de- Corollariū.
ſcendētes iubebat Plato quieſcere:deſcendere autem per media diuidentes ſpe 2
cificis differentijs.infinita vero (inquit) relinquenda ſunt.neq; enim eorū diſci-
plinam poſſe fieri.❡ Deſcendētibus igitur ad ſpecialiſſima,neceſſe eſt diuidētes Corollariū.
per multitudinē ire:aſcendētibꝰ vero ad generaliſſima,neceſſe eſt colligere mul- 3
titudinem in vnum.collectiuum enim multorū in vnam naturam:ſpecies eſt,&
etiā magis id quod genus eſt.particularia vero & ſingularia:ecōtrario ſemper in
multitudinē diuidunt id quod vnum eſt.participatione enim ſpeciei plures ho-
mines, vnus: particularibus autem & ſingularibus vnus & cōmunis,plures. diui-
ſiuum enim ſemper eſt quod ſingulare eſt:collectiuum autē & adunatiuū, quod
17 cōmune eſt.❡ Aſſignato autem genere & ſpecie quid ſit vtrunq; eorum,& gene Concluſio.
re quidem vno,ſpeciebus vero pluribus (ſemper enim in plures ſpecies : diuiſio 2
generis eſt) genus quidem ſemper de ſpeciebus prædicatur , & omnia ſuperiora
de inferioribus : ſpecies autē neq; de proximo ſibi genere, neq; de ſuperioribus,

neq; enim conuertitur.Oportet enim aut æqua de æquis prædicari,vt hinnibile de equo:aut maiora de minoribus,vt animal de homine:minora vero de maioribus minime.neq; enim dices animal eſſe hominem: quemadmodum hominē
Concluſio 3 dices eſſe animal. ¶ De quibus autē ſpecies prædicatur:de ijs neceſſario & ſpeciei 18
genus prædicabitur,& generis genus vſq; ad generaliſſimum.Si enim verum eſt Socratem hominem dicere,hominem autem animal,animal autem ſubſtantiā: verum eſt & Socratem & animal dicere,atq; ſubſtantiam.ſemper enim cum ſuperiora de inferioribus prædicentur:& ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur:genus autē & de ſpecie,& de indiuiduo: generaliſſimum vero, de genere vel generibus ſi plura ſint media & ſubalterna, & de ſpecie,& de indiuiduo. dicitur enim generaliſſimum quidem de omnibus ſub ſe poſitis generibus,& ſpeciebus, & indiuiduis. genus autē quod ante ſpecialiſſimū eſt: de omnibus ſpecialiſſimis & indiuiduis. ſolum autē ſpecies:de omnibus indiuiduis.indiuiduum autem:de vno ſolo particulari. indiuiduum autē dicitur Socrates,& hoc album, & hic ve-
Indiuiduū autē de vno ſolo. hic eliciūt vnā indiuidui diffinitionem:& duas illi diffinitiones aſſignant. Corollariū. 5
niens,Sophroniſci filius,ſi ſolus ſit ei Socrates filius. ¶ Indiuidua autem dicūtur 19
huiuſmodi:quoniam ex proprietatibus conſiſtit vnumquodq; eorum:quarū collectio nunquam in alio eadem erit.Socratis enim proprietates: nūquam in alio quolibet erunt particulariū eædem.eæ vero quæ ſunt hominis proprietates (dico autem eius qui eſt communis) erunt eædem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus in eo quòd homines ſunt. ¶ Continetur igi- 20
tur indiuiduum quidem ſub ſpecie:ſpecies autē ſub genere. Totum enim quiddam eſt genus:indiuiduum autem pars:ſpecies vero & totum eſt & pars.ſed pars quidem alterius:totum autem non alterius, ſed in alijs.in partibus enim totum
Recollectio eſt. ¶ Igitur de genere quidem & ſpecie,& quid generaliſſimum, & quid ſpecia- 21
liſſimum,& quæ genera eadem,& ſpecies ſint,quæ etiam indiuidua,& quot modis genus & ſpecies dicantur,ſufficienter dictum eſt.

¶ Secundi cap.notæ.

¶ Primum,primitus,ſiue primo ipſo aſpectu.Et primum,non Priami dicendum:tum ex vetuſtis 7
codicibus, tum ex codice græco (in quo habetur πρῶτον εἶδος ἄξιον τυραννίδος, hoc eſt primum ſiue prima ſpecies digna imperio) quem corruptum profecto credidiſſem:niſi ita & in codicibus latinis legiſſem.Et ex his duabus ſpeciei acceptionibus colligi poteſt, ſpeciem non ſimpliciter,vnóque modo dici.Atque id totum approbatum quod in fronte præcedentis capitis adductū fuerat,ſcilicet: Videtur autem,neque genus,neque ſpecies ſimpliciter dici.Sed hic quæret forſitan aliquis: cum prius in præfatione Porphyrius ita ordinauerit quinque prædicabiles voces : genus, differentia,ſpecies,proprium,& accidens:cur hic ſtatim poſt genus,determinationem ſuſcipit ſpeciei,non autem differentiæ potius? Id in cauſa eſt,quòd illa prius ſecundum naturam ordinauit:hic autem ſecundum doctrinam.Nam genus vt materia eſt.differentia vt forma. & ſpecies vt compoſitum.proprium vt compoſiti proprietas. & accidens vt aliquid ipſi compoſito aduentitiū.& ordine naturæ:materia formam præuenit.& vtrunq;:compoſitum. Ipſum autem compoſitum:eius proprietatem.& proprietas:accidentarium quid,atque aduentitium. Sed ordo doctrinæ eſt vt illa præcedant: quæ ad præcedentium intelligentiam paratiora ſunt, & magis accommodata . modo cum deſcriptum ſit genus id eſſe cui ſupponitur ſpecies , ſiue quod prædicabitur de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt.hoc autem apprime cognoſci non poſſit,niſi cognoſcatur ſpecies.haud immerito poſt genus,ſpeciei ſuſcepta determinatio eſt.

¶ Duplex ordo prædicabilium vocum.

¶ Ordo naturæ	¶ Ordo doctrinæ
Genus	Genus
Differentia	Species
Species	Differentia
Proprium	Proprium
Accidens	Accidens.

¶ Aſſignatū,diffinitū,deſcriptū.& particula illa minime ad diffinitionis integritatē neceſſaria eſt, ſed adijcitur ad certitudinē:vt cognoſcat qua in ſignificatione capiatur gen⁹.Sēſus itaq; eſt,ſpecies eſt quæ ſub aſſignato genere collocatur.id eſt ſpecies eſt generi ſubijcibile.ſed ei quidē generi quod pauloante aſſignatū,diffinitūmq; eſt eſſe prædicabile de pluribus & differētibus ſpecie in eo quod

nus eſt:& ſi enim indiuiduum generi ſubijciatur,ſubijcibileꝗ ſit, non tamen quatenus genus eſt:
ſed id accidit vt & patris eſſe ſeruum.Species autem per ſe illi ſubijcitur,perinde ac filius per ſe pa‑
tris eſt,& vt pater eſt.Eſt ergo ſpecies id quod ſubijcitur generi:perinde ac filius id,cuius pater eſt.
8 quæ autem per accidens ſunt reijciuntur.¶ Circulatio in diffinitionibus committitur:quãdo duo‑ Circulatio
rum,quæ diffiniri debent:primum diffinitur per ſecundum,& rurſus ſecũdum per primum. quod licita.
in relatiuis & ijs quæ ad aliquid ſunt:non ducitur incommodum.¶ Vtrunꝗ vtriuſꝗ,id eſt genus
eſt ſpeciei genus, & ſpecies generis ſpecies. ¶ In vtrorunꝗ rationibus vtriſꝗ vti.in vtrorunꝗ de‑
9 ſcriptionibus viciſſim ſe mutuo vti.¶ Differẽtia numero ſunt diuerſa indiuidua:hoc eſt quæ neꝗ
eadem neꝗ polyonyma multiuocáꝗ ſunt. ¶ Species ſpecialiſſima, eadem ima ſpecies vltimáꝗ &
infima dicitur.¶ Quæ ſolum ſpecies eſt:quæ eſt ſpecies & non genus. ¶ In prima diffinitione ſpe‑
ciei ſpecialiſſimæ particula ſolum,aut particula nullo intercedẽte medio,aut proxime, intelligitur
ſed non exprimitur. Plerunꝗ enim in diffinitionibus particula ſolum obauditur : quam authores
ſupprimentes admodum tãto exprimunt. ꝗ ſophiſtica ſit: & ad quam qui ſophiſticam plus æquo
obſeruant cauillantes,rectam difficulter admittant intelligentiã.Intellecta autem & non expreſſa,
10 plurimã tollit phantaſiam.¶ Superueniens genus,ſuperius genus & quod antecedit, tranſcẽditꝗ.
Sumptum,comparatum.¶ Animal rationale,genus hominis.id dictum eſt ſecundum opinionem
Platonicorũ, non autem ſecundum veritatem: qui quidem ritu gẽtilium credebant cælos & aſtra
deos eſſe,& inſuper dæmones quoſdam igneos,aereos,terrenóſꝗ & aqueos,& omnia illa animalia
eſſe & ratione vigentia,& Porphyrius magis Platoni q̃ Ariſtoteli fuiſſe videtur addictus.¶ Gene‑
raliſſima, eadem genera prima & ſumma dicuntur. ¶ Quæ Porphyrius appellat γενικώτατα καὶ
ἰδικώτατα,hoc eſt generaliſſima & ſpecialiſſima:contendit Laurentius non eſſe dicendũ genera‑
liſſima & ſpecialiſſima ſed potius prima,ſummáꝗ genera:& vltimæ,infimæꝗ ſpecies. Verum non
vſꝗadeo ad verba ſimus non modo curioſi ſed & contentioſi:& quod græce Porphyrius nõ hor‑
ruit:neꝗ horreamus latine.& interdum promiſcue cũ res ſeſe offeret:generibus primis,ſummiſꝗ,
& generaliſſimis,& ſpeciebus vltimis,imis,& ſpecialiſſimis pro eiſdem vtamur. Victorinus tamẽ
generaliſſimorũ,ſpecialiſſimorũmꝗ loco: vocabulis,magis generibus & magis ſpeciebus vſus eſt.
¶ Decem prima genera & generaliſſima ſunt,ſubſtantia,quantitas,ad aliquid,qualitas, actio,paſ‑
ſio, quando, vbi, ſitus poſitióve , & habitus. Et totidem ſunt prædicamẽtales ſeries quæ ſunt ſe‑
ries generum,ſpecierũmꝗ ſubſtantiæ.ſeries quãtitatis.ad aliquid. qualitatis.& hunc in modũ reli‑
quorum per ordinem. Diuerſæ ſeries generũ & ſpecierum:ſeries, ordinationéſꝗ generum & ſpe‑
cierum diuerſorum prædicamentorũ.¶ Regula topica.Omne genus vniuoce de ijs quorum genus
eſt,prædicatur.¶ Proxime prædicatur,immediate,nullóꝗ intercidente medio.¶ Nam indiuiduũ
eſt Socrates & Plato.græce etiam adiectum eſt & hoc album:verum non multum videtur condu‑
cere ac aſtipulari ſentẽtiæ,neꝗ antiqua lectio id habere viſa eſt.idcirco & in litera & in paraphraſi:
illud omiſſum eſt.¶ Infinita,numero tam multa & incerta:vt quæ longe fugiãt humanũ captum,
comprehendendíque facultatem.¶ Specificis differentijs deſcendere.Nam ex differentia ſuperiori
generi adiuncta continuo reperitur vnum interuallum,intermediũmꝗ: donec in ipſum peruen‑
tum ſit ſpecialiſſimũ,vt ex corporeo ſubſtantiæ adiuncto:ſumitur corpus.ex animato corpori iun‑
cto:ſumitur corpus animatum.& ex ſenſitiuo corpori animato adiuncto:ſumitur animal.ex ratio‑
nali iuncto animali,ſumitur homo. Subſtantia generaliſſimum.homo autem ſpecialiſſimum. cor‑
pus,corpus animatum,animal,intermedia.corporeum animatum,ſenſitiuum,differẽtiæ.& ad ho‑
minem ſpeciem ſpecialiſſimam huiuſmodi ſpecificis differentijs ſumẽdo ſcilicet intermedia,& ex‑
11 tremorum generaliſſimi ſpecialiſſimiꝗ interualla deſcẽdimus.¶ Habere diuerſas habitudines atꝗ
16 reſpectus:eſt ad diuerſa comparatum,diuerſas habere prædicandi denominationes.¶ Multitudinẽ
in vnum contrahere, vt multa ſingularia in vnam ſpeciem , & multas ſpecies in vnum genus: eſt
multa indiuidua quæ multis,variiſꝗ ſingularibus notionibus deſignantur in vnam ſpeciei notio‑
nem,rationémꝗ reuocare,& multas ſpecies multarum ſpecialium notionum in vnam generis no‑
tionem,naturámꝗ ac rationem coarctare. ¶ Collectiuum,complexiuum communioriꝗ notione
deſignatiuum.¶ Diuiſiuum,ſpecialius,particulariúſꝗ deſignatiuum:per quod & id quod commu
nius eſt,diuidi natum eſt.Diuidere ſiquidem eſt (vt dictum iam eſt) communius in plura contra‑
ctiora,minúſque communia diducere,atꝗ ſecare.¶ Speciei communicatione plures homines vnũ
dici:eſt plures homines vna notione ſpeciei homo deſignari:quæ quidem notio vna & eadem om‑
nibus hominibus communis eſt, & ab omnibus participata . Et contrà,particularibus, & ſingulis
hominibus vnum & commune plures dici:eſt ſpeciem communem homo in plures homines,par‑
ticularium & ſingulorum hominũ ſingularibus notionibus reſolui . Et ſermonis modus quo Por‑
phyrius hoc in loco vſus eſt:magis ſecundum Platonicorũ loquendi conſuetudinem quàm Ariſtõ
17 telicorum tractus eſt. ¶ Aequa, conuertibilia. ¶ Maiora , ſuperiora. aut quæ cum amplius , com‑
muniúſque deſignent accommodate, aptéque prædicentur . Minora vero ſunt inferiora, aut quæ
18 cum minus, ſpecialiúſve:vt ſubijciantur apta ſunt . ¶ Prædicari,prædicari apte, atque accommo‑
date.¶ Intermedia genera,genera ſubalterna.quòd inter generaliſſimum & ſpecialiſſimum media
ſint. Et ſubalterna dicuntur quòd ſub alijs generibus ſita ſint . Et eadem, ſpecies ſunt ſubalternæ,
quòd ſemper ſupra alias ſpecies ſint collocatæ. ¶ Indiuidua dicuntur quòd in plura diuidi non

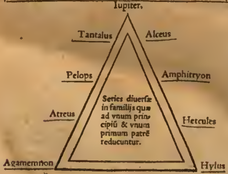
poſſint:quæ eorum rationem participent. ob id ipſum quòd indiuiduum quodque ex proprietati-
bus conſiſtit vt forma,loco,tempore,voce,progenitoribus,patria,nomine,& huiuſmodi:quarum
congeriem nullus alius vnquam participat. & ſi qua non participat: in ea minime diuidi poteſt.
Nihil enim in ea diuiditur: quibus ſuæ proprietates non conueniunt. Et indiuiduorum proprie-
tates ex accidentibus coaceruantur:ſpecierum autem proprietates non iam accidentia,ſed propria
nominantur:de quibus ſermo poſtmodum eſt futurus. ℂ Præterea eſt indiuiduum ex conditione.
vt Sophroniſci filius,conditione quidem facta ſi vnicus ſit ei filius (fuit enim Sophroniſcus Socra-
tis pater) & vt ſol,luna,mundus & ſimilia apud logicos genera,ſpecies, aut indiuidua ſimpliciter
non dicuntur:ſed aptius indiuidua ex ſuppoſitione. Nam partim cõueniunt cum indiuiduis.nam
de vno ſolo prædicantur. partim etiam diſſentiunt: quia notionem,rationémque habent commu-
nem. Partim cum ſpeciebus conſpirant. nam ratione notionéque communi ſignificant. Partim
item differunt: quia non de pluribus differentibus numero prædicantur, quòd illa non habeant,
neque plerunque natura habere poſſunt. Proinde vt & Porphyrius appellat,neque genera dican-
Boetius. tur ſed indiuidua,cum addito tamen indiuidua ex conditione atq; ſuppoſitione. Boetius tamen cui
Tullius. latinæ philoſophiæ ſchola tantum debet, quantum Tullio rhetorice: huiuſmodi in ſpeciem reuo-
cat. Porphyrius autem potius videretur in indiuiduum. Et vterque ſanè,rectè:ſed alia via: alióque
reſpectu ac conſideratione. Nam qui notionem reſpicit quòd ſuapte natura communicationi apta
eſt: in ſpeciem reuocat: qui autem ſubiectum ipſum & rem ipſam intuetur, quæ vnica & ſingularis
eſt:reuocat ad indiuiduorum partes.igitur notionem, rationémque Boetius: rem autem ipſam &
ipſum ſubiectum conſideraſſe, ponendus eſſet Porphyrius, Phœnix hoc pacto indiuiduum non
tam eſſe videtur:quàm ſecundum locutionem quæ in doctrinis admittitur,& quæ neque hic neq;
nunc,id eſt neque locum neque tempus reſpicit:etiam de differentibus numero prædicetur. ℂ To- 20
tum,totum vniuerſale.pars,pars ſubiectiua,pars totius vniuerſalis.

ℂ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

SEcundum cap. Speciei acceptiones duæ.obiectionis dilutio,ſpeciei diffinitiones tres.decla-
ratio generaliſſimorum,ſpecialiſſimorum, & intermediorum. Corollaria duo. diffinitio-
nes generaliſſimi duæ,ſpecialiſſimi tres,& mediorum vna. Declaratio in familijs,differen-
tia in familijs & prædicamentis. Concluſiones tres. Corollaria quatuor. Diffinitio indiui-
dui. Et determinatorum recollectio. ℂ Acceptiones. Species primo,eſt cuiuſq; rei forma:ſecundum 7
quam quidem ſignificationem dictum eſt, primum ſpeciem dignam eſſe imperio. Secundo. Spe-
cies eſt quæ ſub aſſignato genere collocatur. ſecundum quam ſignificationem dicere ſolemus ho-
minem ſpeciem eſſe animalis (cum animal, id ipſum ſub quo collocatur: genus ſit) & albedinem
ſpeciem coloris,& triangulum figuræ ſpeciẽ. ℂ Obiectio. Genus paulo ante per ſpeciem deſcriptũ 8
eſt: & hic iterum,ſpecies per genus deſcribitur. Id igitur vitioſum. ſiquidem circulus in deſcriptio-
nibus vitium. Dilutio. Tametſi genus deſcribentes ſpeciei meminerimus, dicentes id genus eſſe
quod de pluribus & differẽtibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur,nunc ſpeciem id ipſum eſſe
dicamus quod ſub genere collocatur:nihil ſanè incõmodi. Nam id noſſe oportet & genus alicuius
eſſe genus, & ſpeciem alicuius eſſe ſpeciem: vtrunque ſcilicet vtriuſq;. neceſſarium igitur & perde-
cẽs etiam fuerit:in amborum rationibus,ambobus vti. ℂ Speciei deſcriptiones tres. Prima. Deſcri- 9
bunt hoc pacto ſpeciem. Species eſt id quod ſubijcitur generi. ℂ Secunda. ſpecies eſt de qua genus
in eo quod quid eſt prædicatur. ℂ Tertia. Species eſt quod de pluribus & differentibus numero in
eo quod quid prædicatur. Sed hæc quidem tertia deſcriptio ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt, & quæ ſolum
ſpecies eſt,non etiã & genus:aliæ vero erunt etiam earum ſpecierum quæ non ſpecialiſſimæ ſunt.
ℂ Declaratio. Perſpicuum autem erit & quod dicitur hoc pacto. In vnoquoque prædicamẽto ſunt 10
quædam generaliſſima:quæ & ſumma genera. & rurſus quædam ſpecialiſſima:quæ & ſpecies imæ.
Inter autem hæc generaliſſima ſpecialiſſimáque:alia ſunt quæ eadem genera ſpeciéſque dicuntur.
Et eſt generaliſſimum quidem & ſummum genus: ſupra quod non ſit aliud ſuperueniens genus.
Specialiſſimum vero, imáque ſpecies eſt: ſub qua nulla alia ſupponitur ſpecies. Porrò intermedia
generaliſſimi, ſpecialiſſimique alia ſunt, quæ & ſubalterna: & ſunt genera & ſpecies ad aliud qui-
dem & ad aliud ſumpta. Et dilucidum fiat quod dicitur,in vno prædicamento hoc pacto. Subſtan-
tia autem: & ipſa eſt genus. ſub ea autem eſt corpus. ſub corpore, corpus animatum. ſub corpore
animato,animal. ſub animali,rationale animal. & ſub animali rationali:homo. ſub homine autem
Socrates & Plato & ſinguli homines. Et horum,ſubſtantia generaliſſimum eſt,& quod ſolum ge-
nus eſt,non etiam ſpecies. Homo vero, ſpecialiſſimum & quod ſolum ſpecies eſt nõ etiam genus.
Intermedia vero corpus,corpus animatũ,animal,animal rationale, genera ſunt & ſpecies ad aliud
quidem & aliud collata. Corpus ſcilicet ſubſtantiæ ſpecies, & corporis animati genus. & corpus
animatum ſpecies corporis,& genus animalis,& animal ſpecies corporis animati,& genus anima-
lis rationalis. animal vero rationale ſpecies eſt animalis, & genus hominis. At homo ſpecies qui-
dem eſt animalis rationalis,nõ eſt etiam genus ſingulorum hominum,ſed ſolum ſpecies. Et omne

quod de indiuiduis proxime prædicatur: ſpecies erit ſolum non etiam & genus. vt igitur ſubſtan-
tia quæ ſumma eſt eo ipſo quod ante eam nullum genus ſit, generaliſſimũ eſt: ſic & homo qui ſpe-
cies eſt poſt quam non eſt alia ſpecies, neque eorum quicquam quod diuidi poſſit in ſpecies, ſed ſo
lum aliquid eſt indiuiduorum (nam indiuiduum eſt Socrates & Plato) ſpecies erit ſolum & vlti-
ma ſpecies, & (quemadmodum dictum eſt) ſpecialiſſima. Media autem, eorum quidem quæ ante
11 ipſa ſunt, ſpecies erunt: eorum vero quæ poſt ipſa ſunt, erũt genera. ℭ Primum corollarium. Qua-
re generaliſſimi, ſpecialiſſimiq; intermedia, duas habent habitudines diuerſóſq; reſpectus: vnã qui-
dem ad ea quæ ante ipſa ſunt, ſecundum quam ſpecies eorum eſſe dicuntur: & alteram ad ea quæ
poſt ipſa ſunt, ſecundum quam eſſe dicuntur eorum genera. ℭ Secundum corollarium. Extrema ve
ro generaliſſimum ſcilicet & ſpecialiſſimum vnam habent habitudinẽ, vnicũmq; reſpectum. Nam
generaliſſimum ad ea quæ ſub ipſo ſunt habitudinem habet, quippe quod omnium huiuſmodi ge
nus ſummum ſit: eam vero quæ eſt ad ſuperiora non habet. nec ab re quidem, cum ſummum ſit &
primum principium, & (vt diximus) ſupra quod non eſt aliud genus ſuperueniẽs. Species autem
ſpecialiſſima vnam habet & ipſa habitudinem, eam ſcilicet quæ ad anteriora eſt, quorũ dicitur ſpe-
cies: ad poſteriora vero non aliam habet habitudinem, verumetiam indiuiduorum ſpecies dicitur.
ſed ſpecies quidem dicitur indiuiduorum vt ipſa continens: ſpecies autem rurſus anteriorum nomi
12 natur, vt quæ ab eis continetur. ℭ Prima diffinitio generaliſſimi. Definiunt igitur generaliſſimum
genus, hoc pacto. Genus generaliſſimum eſt quod genus eſt & non ſpecies. ℭ Secũda. Et rurſus. Ge-
nus generaliſſimum eſt, ſupra quod non ſit aliud ſuperueniens genus. ℭ Prima diffinitio ſpecialiſ-
ſimi. Speciem vero ſpecialiſſimam ſic definiunt. Specialiſſima ſpecies eſt, quæ ſpecies eſt & non ge-
nus. ℭ Secunda. Species ſpecialiſſima eſt, quæ cum ſit ſpecies nunquã dirimere valemus in ſpecies.
ℭ Tertia. Inſuper autem, & ſpecies ſpecialiſſima eſt, quod de pluribus & differentibus numero in
eo quod quid eſt prædicatur. ℭ Diffinitio mediorum. Media vero extremorum tum genera tum
ſpecies, ſubalterna vocant: & vnumquodque eorum ſpeciem eſſe & genus ponunt, ad aliud tamen
& ad aliud ſumptum. Nam quæ ante ſpecialiſſima ſunt ad generaliſſimum vſque genus aſcenden-
13 tia, ſubalterna & genera & ſpecies dicuntur. ℭ Declaratio in familijs. vt eſto Agamemnon. deinde
Atreus. deinde Pelops. dehinc Tantalus. & poſtremo, ſummóque in loco Iupiter. in hac familiæ,
genealogiæque diſpoſirione, Iupiter pater eſt & non filius: eique aſſimilatur generaliſſimum ge-
nus, quod ſolum genus eſt non etiam ſpecies. & in eadem Agamemnon ſolum filius eſt, & non pa
ter: eique ſimilis eſt ſpecies ſpecialiſſima, quæ ſolum ſpecies eſt, & non genus. Intermedij vero
Atreus, Pelops, & Tantalus: patres ſunt & filij ad alium quidem & alium ſumpti, comparatíque:
& his quoque aſſimilatur ſubalterna, quæ genera ſunt & ſpecies ad aliud quidem & aliud ſumpta.
Eſt enim Tantalus filius Iouis & Pelopis pater. Pelops vero filius Tantali & pater Atrei. Atreus
autem filius Pelopis & pater Agamemnonis, cæterum Agamemnon filius Atrei, at non eſt ali-
14 cuius huius genealogiæ pater. ℭ Differentia in familijs, & generibus & ſpeciebus. Sed in familijs,
generibúſque, & ſpeciebus id intereſt: quòd diuerſæ familiæ plerunque ad vnum principium, &
vnum primum patrem reducuntur vt ad Iouem. at vero diuerſæ generum, ſpecierúmque ſeries,
ad vnum primum genus non reducuntur.

G G genus generaliſſimum		Series doctrinæ		Series naturæ.	
G S genus ſubalternum		G G Subſtantia		vt G G Iupiter	P T
S S ſpecies ſpecialiſſima		G S Corpus		vt G S Tantalus	P F
P T pater tantum		G S Corpus animatũ		vt G S Pelops	P F
P F pater & filius		G S Animal		vt G S Atreus	P F
F T filius tantum.		S S Homo		vt S S Agamenon	F T

Subſtantia	Quantitas
Corpus	Diſcretum
Corpus animatũ	Numerus
Animal	Numerus
Homo	Binarius

Series diuerſæ prædicamẽ-
torum quæ ad vnum
principium & com
mune genus
non re-
du-
cuntur.

¶ Prima concluſio. Diuerſorum prædicamentorum ſeries,ad vnum primum & commune genus 15
nequaꝗ̃ reuocantur. Nam non eſt ens omnium cõmune genus.atqui ſi huiuſmodi generum,ſpecie
rúmq́ue ſeries ad vnũ primum & commune genus reducerentur : id maxime omnium videretur eſſe
ad ens.non igitur reuocantur ad vnũ primum & commune genus. Quòd autẽ ens non ſit omniũ
commune genus:patet primo.quia nõ omnia vnius,eiuſdémq́ue generis ſunt: ſecũdum vnum ſum-
mum genus(vt ait Ariſtoteles) ſed par eſt vt quẽadmodum in prædicamentis,diſponãtur decem
prima genera tanquam decẽ prima principia.non igitur omnia reuocabũtur ad ens vt ad vnũ pri-
mum & cõmune genus.Secundo. Tametſi quiſpiam omnia,entia vocet:æquiuoce (inquit) nuncu
pabit & non vniuoce.non igitur ens omniũ vnum primum & commune genus.nam ſi vnũ com-
mune genus omniũ ens eſſet:vniuoce profecto omnia,entia dicerẽtur. Tertio.Cum decem prima
ſint genera:cõmune illis ens eſt ſecundum nomen ſolum,non etiã & ratio ſubſtantiæ ſecũdum id
nomen.Non igitur ens per diffinitionẽ:vniuoce de illis dicitur.quare nõ eſt ens omnium cõmune
genus.non igitur variæ,diuerſorúmq́ue prædicamentorũ generum & ſpecierum ſeries ad vnum pri
mum & cõmune genus reuocantur. ¶ Primum corollariũ.Igitur generaliſſima ſunt decem,ſpecia- 16
liſſima vero in numero quidem quodam ſunt:nõ tamen infinito. Indiuidua autẽ quæ poſt infráq́ue
ſpecialiſſima ſunt:infinita ¶ Secundum.Quapropter,à generaliſſimis ad ſpecialiſſimas vſq́ue ſpecies
deſcendentes:iubebat Plato quieſcere,& diuidentes ſpecificis differentijs per media deſcendere:ſed
non vſq́ue ad indiuidua, quòd infinita ſint. Infinita vero dixit relinquenda eſſe:nam & neq́ue eorum
poſſe fieri diſciplinam. ¶ Tertium.Ergo qui ad ſpecialiſſima deſcendunt diuidendo:per multitudi
nem procedere neceſſe eſt.qui autem ad generaliſſima ſcandunt:neceſſe eſt multitudinem in vnũ
contrahere.Nam multorum in vnam naturam,congregatiua ſpecies eſt,& magis etiam genus.par
ticularia vero ac ſingula contrario modo,ſemper in multitudinem diuellunt,dirimúntq́ue ac diſtra
hunt vnum. Nanq́ue ſpeciei communicatione plures homines,vnus:particularibus autem & ſingu-
lis vnus & cõmunis,plures dicitur.Nam ſemper diuiſiuum:ſingulare eſt. at commune collectiuũ,
vniuſq́ue affectiuum ſemper. ¶ Secunda concluſio.Cum autem aſſignatum ſit genus & ſpecies quid 17
vtrunq́ue ſit:& cum genus ſit vnum,ſpecies plures ſint (nam ſemper in plures ſpecies partitio gene
ris eſt) genus ſemper de ſpecie prædicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus : at ſpecies neq́ue de
proximo ſibi genere, neque de ſuperioribus generibus prædicatur. Nam ſuperiorum prædicatio
cum inferioribus non cõuertitur.Oportet enim æqualia de æqualibus (vt hinnibile de equo) præ-
dicari:aut maiora de minoribus (vt animal de homine) minora vero de maioribus non amplius.
Non amplius enim animal dices eſſe hominem:quẽadmodum dices hominem eſſe animal. ¶ Ter- 18
tia de quibus autem ſpecies prædicatur:de illis & ſpeciei genus, & generis genus vſque ad genera-
liſſimum ex neceſſitate prædicabitur. Nam ſi verum eſt dicere Socratem eſſe hominem, & homi-
nem eſſe animal,animal autem eſſe ſubſtantiam:verum quoq́ue erit dicere & Socratem eſſe animal,
& eſſe ſubſtantiam. Nam cum ſemper ſuperiora de inferioribus prædicentur:& ſpecies de indiui-
duo quidem prædicabitur,& genus de ſpecie & indiuiduo:generaliſſimum autem & de genere aut
generibus ſi plura ſint media ſubalterna,& de ſpecie ac de indiuiduo.dicitur enim generaliſſimum
de omnibus ſub ſe collocatis & generibus & ſpeciebus atq́ue indiuiduis.genus autem quod ante ſpe-
cialiſſimum eſt : de omnibus tum ſpecialiſſimis tum indiuiduis . ea vero quæ ſolum ſpecies eſt: de
omnibus indiuiduis. indiuiduum autem de ſolo particulari. dicitur autem indiuiduum & Socrates
& hoc album,& hic adueniens,Sophroniſci filius ſi ſolus illi fuerit Socrates filius. ¶ Diffinitio in- 19
diuidui. Indiuidua vero dicuntur huiuſmodi:quoniam ex proprietatibus conſiſtit vnumquodque:
quarum nequaquam aggregatio in alio vnquam eadem fiat.Nam Socratis proprietates nunquam
in alio quopiam particularium eædem euadant. attamen quæ ſunt hominis (dico autem commu-
nis) proprietates eędem in pluribus,imò vero in omnibus particularibus hominibus,eo ipſo quòd
homines ſunt: comperiuntur atque fiunt. ¶ Corollarium. Continetur ergo indiuiduum quidem 20
ſub ſpecie:ſpecies autem ſub genere.Nam totum quoddam genus eſt,indiuiduum autem pars.ſpe
cies vero & totum & pars,ſed pars quidem alterius,nam generis.totum autẽ non alterius,ſed alio-
rum.nam indiuiduorum totum:quæ eius partes ſunt. ¶ Recollectio.De genere igitur atque ſpecie 21
& quid generaliſſimum,quidque ſpecialiſſimum,& quæ eadem genera ſpeciéſque ſint, quæ indi-
uidua,& quot modis genus & ſpecies dicantur:abunde dictum eſt.

¶ De differentia. Cap. III.

Diuiſio 1 Differentia vero cõmuniter,& proprie,& magis proprie dicatur.Com- 22
muniter quidẽ differre alterũ ab altero dicitur:quod alteritate quadã
differt quocũq; modo,vel à ſeipſo vel ab alio. differt enim Socrates à
Platone alteritate quadã:& ipſe à ſeipſo,& puero,& iã viro, & iam fa-
ciẽte aliquid,vel quieſcẽte:& ſemper in aliquo modo habẽdi ſe alteritatibus ſpe
ctatur.Proprie autẽ differre alterũ ab altero dicit̃:quãdo inſeparabili accidẽte al
terũ ab altero differt.Inſeparabile vero accidens eſt:vt naſi curuitas,cæſitas ocu-

lorum,cicatrix cum ex vulnere occalluerit.Magis proprie autem differre alterũ
ab altero dicitur:quãdo ſpecifica differẽtia differt.quẽadmodum homo:ab equo
23 ſpecifica differẽtia differt,rationali qualitate. ❡Vniuerſaliter ergo omnis diffe- Cõmunitas
rẽtia alteratum facit cuilibet adueniẽs.ſed eæ quæ cõmuniter & proprie ſunt,al
24 teratũ faciunt:illæ vero quæ magis proprie ſunt,aliud. ❡Differentiarũ ergo aliæ Diuiſio.
quidẽ alteratum faciũt:aliæ vero aliud. illæ quidem,quæ aliud faciunt,ſpecificæ 2
vocãtur:illæ vero quæ alteratũ,ſimpliciter differentiæ.animali enim differentia
adueniẽs rationalis:aliud facit,& ſpeciem animalis facit.illa vero quæ eſt mouen
di:alteratũ ſolum à quieſcẽte facit.quare hæc quidem aliud:illa vero alteratum
25 ſolum facit. ❡Secũdum igitur aliud faciẽtes differẽtias,diuiſiones fiunt à gene- Corollariũ.
ribus in ſpecies,& diffinitiones aſſignãtur:quæ ſunt ex genere & huiuſmodi dif-
ferentijs.Secũdum autẽ eas quæ ſolum alteratũ faciunt,alterationes ſolum con
26 ſiſtunt,& aliquo modo habẽtis ſe permutationes. ❡A ſuperioribus ergo rurſus Diuiſio
inchoanti dicendũ,differẽtiarum quidẽ alias eſſe ſeparabiles:alias vero inſepara 3
biles.moueri enim & quieſcere,& ægrum eſſe & ſanũ eſſe,& quæcunq; his proxi-
ma ſunt:ſeparabilia ſunt.at vero aquilinũ eſſe,vel ſimũ,vel rationale,vel irratio-
27 nale:inſeparabilia ſunt. ❡Inſeparabilium autẽ aliæ quidem ſunt per ſe:aliæ vero Diuiſio
per accidẽs.Nam rationale per ſe ineſt homini:& mortale,& diſciplinæ eſſe per- 4
ceptile.at vero aquilinũ eſſe,vel ſimum,per accidẽs:& nõ per ſe.Illæ igitur quæ
per ſe ſunt,in ſubſtãtiæ ratione accipiũtur,& faciũt aliud:illæ vero quæ ſecundũ
accidẽs,nec in ſubſtantiæ ratione accipiũtur,nec faciũt aliud,ſed alteratũ.Et illę
quidem quæ per ſe ſunt,non ſuſcipiũt magis & minus:illæ vero quæ per accidẽs
(etſi inſeparabiles ſint) intenſionẽ accipiũt & remiſſionem. nam neq; genus aut
magis & minus prædicatur de eo cuius fuerit genus:neq; generis differẽtiæ ſecũ
dum quas diuiditur. ipſæ enim ſunt quæ vniuſcuiuſq; rationẽ cõplent.eſſe autẽ
vnicuiq; vnũ & idem neq; intenſionẽ,neq; remiſſionem ſuſcipiẽs eſt.aquilinum
autem eſſe,vel ſimum,vel coloratum:aliquo modo & intenditur,& remittitur.
28 ❡Cum igitur tres ſpecies differẽtiæ cõſiderentur,& cũ hæ quidem ſint ſepara- Diuiſio
biles, illæ vero inſeparabiles:& rurſus, inſeparabiliũ cum hæ quidem ſint per ſe, 5
illæ vero per accidẽs:rurſus earũ quæ per ſe ſunt differẽtiarum, aliæ quidẽ ſunt
ſecũdum quas diuidimus genera in ſpecies,aliæ vero ſecundũ quas ea quæ diui-
ſa ſunt ſpecificãtur.vt cum per ſe differẽtiæ omnes huiuſmodi animalis ſint:ani
mati & ſenſibilis,rationalis & irrationalis,mortalis & immortalis:ea quidem quę
eſt animati & ſenſibilis differẽtia cõſtitutiua eſt ſubſtãtiæ animalis (eſt enim ani
mal:ſubſtantia animata ſenſibilis) ea vero quæ eſt mortalis & immortalis diffe-
rentia,& quæ rationalis & irrationalis,diuiſiuæ ſunt animalis differentiæ.per eas
enim genera in ſpecies diuidimus. Sed eæ quidem quæ diuiſiuæ ſunt differẽtiæ
generum. cõpletiuæ ſunt,& conſtitutiuæ ſpecierũ.Diuiditur enim animal ratio- Platonicum
nali & irrationali differentia,& rurſus mortali & immortali differẽtia:ſed ratio-
nalis & mortalis differentiæ cõſtitutiuæ ſunt hominis:rationalis vero & immor-
talis,dei.illæ vero quę ſunt irrationalis & mortalis:irrationaliũ ſunt animalium.
ſic etiam & ſupremæ ſubſtantiæ cum diuiſiuæ ſint animati & inanimati differen
tiæ,ſenſibilis & inſenſibilis:animata & ſenſibilis congregatæ ad ſubſtantiam,ani
mal perfecerũt:animata vero & inſenſibilis perfecerũt plantam. Quoniam ergo Duæ nega-
eædem aliquo modo quidẽ acceptæ ſunt conſtitutiuæ,aliquo modo autem diui tiones vim
ſiuæ:ſpecificæ omnes vocãtur.& his maximè opus eſt ad diuiſiones generum, & vnius vehe-
diffinitiones ſpecierũ:ſed non ijs quæ ſecundum accidẽs inſeparabiles ſunt, nec menter ne-
29 magis ijs quæ ſunt ſeparabiles. ❡Quas etiã determinãtes dicunt. ❡Differentia gantis obti-
eſt qua abundat ſpecies à genere.homo enim ab animali plus habet rationale & nent. Diffinitio
30 mortale,animal enim ipſum neq; nihil horum eſt. ❡Vnde nam habebũt ſpecies 1
differentias? Neq; enim omnes oppoſitas habet:quoniã in eodem ſimul habebit Dubium
oppoſita.ſed quemadmodum probãt, poteſtate quidem habet omnes ſub ſe dif-

ferentias,actu vero nullam.ac ſic neq; ex ijs quæ non ſunt,aliquid fit:neque op-
Diffinitio 2 poſita in eodem erunt. ℭ Diffiniunt autem eam & hoc modo,Differẽtia eſt quæ 31
de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quale quid eſt prædicatur. Ratio-
nale enim & mortale de homine prædicatur in eo quod quale quid eſt,homo di-
citur:ſed non in eo quod quid eſt.quid eſt enim homo nobis interrogatis:cõue-
niens eſt dicere animal.quale autem animal inquiſitis:quoniã rationale & mor-
Analogia phyſica. tale eſt,conuenienter aſſignabimus. Rebus enim ex materia & forma conſtanti-
bus,vel ad ſimilitudinem proportionémq; materiæ & formæ,conſtitutionem ha
bentibus:quemadmodum ſtatua ex materia quidem eſt ære,ex forma autem fi-
gura:ſic & homo communis & ſpecialis ex materia quidem ſimiliter proportio-
nalitérq; conſiſtit ex genere,ex forma autem differentia.totum autem hoc ani-
Diffinitio 3 mal rationale mortale,homo eſt:quemadmodum illic ſtatua. ℭ Deſcribunt au- 32
tem huiuſmodi differentiam & hoc modo. Differentia quod natum eſt diuidere
ea quæ ſub eodem genere ſunt.Rationale enim & irrationale:hominem & equũ,
Diffinitio 4 quæ ſub eodem genere ſunt (quod eſt animal) diuidunt. ℭ Aſſignant autem & 33
hoc modo.Differentia eſt qua differunt à ſe ſingula.Nanque homo & equus,ſe-
Platonicum cundum genus non differunt.ſumus enim animalia & nos,& irrationalia:ſed ad-
ditum rationale diſiunxit nos ab illis. & rationales ſumus & nos & dij: ſed mor-
Diffinitio 5 tale appoſitum,diuiſit nos ab illis. ℭ Interius autem perſcrutantes differentiam, 34
dicunt non quodlibet eorum quæ ſub eodem genere ſunt diuidentiũ,eſſe diffe-
rentiã:ſed quod ad eſſe conducit,& quod quid erat eſſe,& eius rei pars eſt. Neq;
enim quod natum eſt nauigare:eſt hominis differentia, etſi ſit propriũ hominis.
dicimus enim animalium hæc quidem apta eſſe ad nauigandum, illa vero mini
me:diuidentes hominem ab alijs.ſed aptum natum eſſe ad nauigãdum non eſt
ſubſtantię completiuum,nec eius pars:ſed aptitudo quædam ſolum,idcirco quia
Corollariũ. non eſt talis,quales ſunt quæ ſpecificæ dicuntur differentiæ ℭ Erunt ergo ſpeci 35
ficæ differentiæ:quæcunq; alteram faciunt ſpeciem, & quæcũq; in eo quod quid
erat eſſe accipiuntur.Et de differentijs quidem iſta ſufficiant.

ℭ Tertij Cap.notæ.

ℭ Diuiſiones 3	3 Separabilis	ℭ Diffinitiones 5
1 Communiter	Inſeparabilis	1 Abundat
Proprie	4 Per ſe	2 Differentia ſpecie
Propriiſſime	Per accidens	3 Diuidit
2 Faciens alteratum	5 Diuiſiua	4 Singula
Faciens aliud	Conſtitutiua.	5 Quod quid erat eſſe.

ℭ Alteritas,ſeparabile accidens. ℭ Socrates qui adoleuerit in virum,differt à ſeipſo puero:q; Socra 22
tes adultus vir ſit,puer autem vir non erat.cõuenit itaq; Socrati adulto virũ eſſe,Socrati autẽ pue-
ro nõ conuenit.differentia igitur.Nam hæ formæ ſeu ſubſtãtiales ſeu accidentariæ ſint:quæ cum
vni cõueniant,alteri diſſentiunt,illorũ differentiæ ſunt:per idq; dicimus differre,quod cũ vni cõ-
petit alteri cognoſcimus nõ competere.Ea autẽ ſignificatio qua differre ponunt exponibilem effi-
cere locutionẽ:minus huic loco, & in philoſophia accõmodata eſt, ſed in ſolia vel maxime locum
habet ſophiſmatibus.Quare cõſilium eſt,vt ſenſa diſciplinæ ſolum tractẽtur in diſciplinis:ſophiſti
ca autẽ ſenſa relinquantur diſcutienda,vel nuſquam (quod ſatius eſſet) vel in ſolis ſophiſticis locis.
ſic enim pro dignitate fiet vnũquodq;:& ſeria cum ſerijs,& ridicula cũ ridiculis. Veruntamen qui
crediderint logicam & philoſophiã ſine ſophiſmate conſtare nõ poſſe mihi perſimiles eſſe vidẽtur
ijs,qui illa ducerẽtur opinione,agros feraces eſſe nõ poſſe quibus paliuri ſentẽſq; & ſteriles non in-
Horatius. naſcerẽtur auenæ:immemores illius:Neglectis vrenda filix innaſcitur agris. Sic neglectæ philoſo-
phiæ,vana ſophiſmatũ gluma campos occupauit,mala Saturni falce demetẽda. ℭ Cæſitas per ſ,vn
de cæſij oculi ſcribẽdum eſt:non cæcitas per c. Cæſius color:qui cæli ſpeciem habet,qui & glaucus.
ℭ Cicatrix:veſtigium quoddam eſt ex plagæ curatione in cute relictum. ℭ Occalluerit,indurerit,
duritiem callúmq; cõtraxerit. ℭ Differẽtiam facere alteratum:eſt eam quoquo modo ſeu acciden- 23
taliter,ſeu eſſentialiter facere differre.Facit autẽ differre cum vni cõuenit:alij vero minime, aut id
eidem ſecũdum prius & poſterius. ℭ Facere aliud:eſt facere ſubſtantialiter, eſſentialitérq; differre. 24
Id autẽ eſt:cum vni eſſentialiter conueniens,alterũ cui non cõuenit excludit.vt rationale eſſentia-
liter quidẽ homini conuenit:equo autẽ nõ conueniens,ab hominũ conſortio excludit,ac ſeparat.

& proinde rationale aliud facit, & hominem eſſentialiter ab equo differre facit. Rurſus differentiam
facere aliud: eſt eam ipſam non ſolum facere differre, ſed generi aduenientem conſtituere, diffiniréque
ſpeciem. Inquit enim Porphyrius, animali enim aduenies differentia rationale, aliud facit. & quaſi ſe Porphyrius
ipſum exponens ſubdit, & animalis ſpeciem facit, hoc eſt diffinit. Illa vero differentia quæ ſolum ac-
cidentaliter vni conuenit, & alteri non, alteratum ſolum facit, vt moueri, alteratum ſolũ facit à qui-
eſcente. Et certè ad vocabulorum impoſitionem alludere videtur. ꝙ dictæ ſint differentiæ facientes
alteratum ſolum, quia ſolum faciant differre, non etiam aliud quàm differre, nam non diffiniunt. At
differẽtiæ eſſentiales, quæ & ſpecificæ vocantur, non modo differre faciunt, verumetiam & aliud inſu
per faciunt, aliud que nactæ ſunt officium. nam cũ genere ſpecies diffiniunt. Nõ ab re igitur videntur
differentiæ facientes aliud, nuncupatæ. ¶ Facere alteratũ ſolum, facere accidentaliter differre. ¶ Rur-
ſus interpretantur differentiæ facientes aliud, differentiæ per ſe. & differẽtiæ facientes alteratum ſo-
26 lum, differentiæ per accidens. ¶ Simpliciter, ſine addito. ¶ Simi ſunt, qui preſſis ſunt naribus, & cauis.
Aquilini, qui adunco, recuruóque ſunt naſo. Et ab auribus, oculis, ſupercilijs & alijs membris ſumun-
tur huiuſmodi accidentariæ inſeparabiles differentiæ. Ab auribus, flacci, qui aures flaccidas, & pendu-
las habent. Ab oculis, cæſij, qui cæruleis ſunt oculis. Peti, & petuli, qui citra deformitatem, verum ma
gis ad gratiam, habent oculorum quandam obliquitatem. A ſupercilijs, ſilones, qui ſupercilia lõgiuſ-
27 culis pilis habent prominentia. Sed hæc ex grammaticis. ¶ Suſceptiuum diſciplinæ ſecundum verita-
tem differentia per ſe, ſpecifica, & ſubſtantialis non eſt: apud tamen Platonicos (vt nunc quoque apud
Porphyrium) pro differentia per ſe, & ſpecifica vſurpatur. ꝙ diſciplinas nobis conſubſtantiales à prin Porphyrius
cipio inditas opinentur. vt ex Priſciano Lydo cognoſci poteſt, pariter & ex Memnone Platonis. A- Priſcianus
pud autem Ariſtotelem & Peripateticos accidentarij ſunt habitus, à noſtro quidem ortu longo etiã Lydus.
poſt tempore aduentitij. & Porphyrius multa more Platonicorum & loquitur & inſerit. vt cum di Memnon.
cit homo communis, & animal rationale genus eſſe, eius ſpecies hominem & deum, & id genus. Plato.
Sed hæc omnia alterius ſunt contemplationis. ¶ Eſſe, ſubſtantialis, eſſentialiſque ratio, ac diffinitio, Ariſtoteles.
& quod quid erat eſſe. ¶ Differentiæ ſeparabiles, accidentia ſeparabilia. Differentiæ per ſe, differen-
tiæ ſubſtantiales, & ſunt quæ cum genere diffinitionem conſtituunt eſſentialem. ¶ Subſtãtialis ratio,
28 diffinitio ſubſtãtialis, eſſentialiſque. ¶ Suſcipit magis quod cum aduerbijs magis & minus prædica-
tur. & idem quod magis, intendit, & quod minus ſuſcipit, remitti dicitur. ¶ Informantur, ſpecifican-
tur, formantur. quod enim in rebus phyſicis materia eſt, id in prædicationum logicalium diſpoſi- Analogia generis & differẽtiæ ad materiã & formam.
tionibus genus eſt. & quod illic ſubſtantialis forma, hic ſpecifica differentia eſt. & inſuper quod illic
totum ac compoſitum, hic ſpecies eſt. & quæ phyſice accidentariæ formæ ſunt, logice ſunt ſua propor
tione & analogia accidentariæ differentiæ. At ſubſtantialis forma phyſica, informat & finit tũ ma-
teriam, tum compoſitum. quare differentia ſpecifica informat, ac finit tum genus, tum & ſpeciem.
quapropter & genus diffinitũ & ſpecies diffinitum (nam differentia vtrunque finit) ſed illud vt pars
& vt ſterniculum ac materia, hæc vero vt totum & compoſitum. veruntamen cum de diffinito paſ-
ſim loquimur, de diffinito vt toto intelligimus. & quod diffinitione, non modo forma, differentiaq;
finitur. diffinitio enim ſi phyſica eſt, materiam & formam, ſi vero logica, genus & differentiam cõ-
tinet. quo fit vt neque materia, neque generaliſſimum diffiniantur vt paſſim diffinire ſumitur, ſuo ta
men modo vt informia ſecundum ſe conſiderata, adiecta forma finiantur. Et vt materia compoſitum
non finit (id enim formæ eſt) & ſi ipſum conſtituit, ita & genus ſpeciem non finite ponendum eſt.
Vnde manifeſtum eſt, non proprie eſſe dicendum genus diffinire ſpeciem, ſed potius conſtituere. Dif
ferentia autem & finit & conſtituit. communius enim conſtituere quàm diffinire. Non etiam dicen-
dæ ſunt duæ partes diffinientes genus ac differentia, ſed vna diffiniens, & altera conſtituens. duæ ta
men nihilominus ſunt conſtituentes. Et cum compoſiti duæ ſint conſtituentes partes, materia & for
ma, conſtat formam eſſe principaliorem ac maxime perfectiuam. quare & diffinitionis pars principa
lior differentia ſpecifica eſt. non ab re ergo Porphyrius dicit animatum & ſenſitiuum ſubſtantiæ ad-
iectas perficere animal, animatum autem & inſenſitiuum perficere plantam. Quo fit exploratum vt In accidẽtibus & differẽtijs genera & ſpecies ſecũdo loco inueniri.
in ſubſtantia genera, differentiæ, & ſpecies primo loco reperiantur, quemadmodum in ſubſtãtijs ma
teria, formæ & compoſita. in differentijs autem & accidentibus genera & ſpecies reperiantur ſecun
do loco, vtpote quorum genera formis iam vt ſubſternicula, non diuellantur, neque ſpecies vere ſint
compoſita. Deſcriptiones tamen tum generum, tum ſpecierum cõmunes ſunt tam generibus & ſpe
ciebus quæ maxime & primo loco ſunt talia, q̃ quæ ſecundo loco. hæc intelligẽt quos phyſica nõ fe
fellerit analogia. Iuuenes tamen adhuc exactam huius rei hoc in loco aſſequi nequeunt intelligen-
tiam. abeant ergo mediocri, rudíque præparatione contenti. ¶ Omnes ſpecificæ vocantur. quia cõſti
tuere principalius eſt q̃ dirimere & partiri. hinc differẽtiæ illæ omnes à principaliori officio quod
eſt cõſtituere ſpeciẽ, nomẽ ſunt ſortitæ, ſpecificæq; dicũtur, potius quàm à partitione generis gene-
ricæ. ¶ Differentiæ diuiſiuæ ſunt, quæ aliquod genus diuidũt. Cõſtitutiuæ vero, quæ aliquam conſti
tuunt diffinitintque ſpeciem. Differentiæ cõſtitutiuæ, differẽtiæ ſpecificæ dicũtur, ꝙ ad aliquam ſpe-
29 ciem conſtituendam, diffiniẽdámque aſſumũtur ac cõducunt. ¶ Speciẽ differẽtia ſuperare genus, ſpe-
30 ciẽ differẽtia abũdare à genere. ¶ Alterũ ab altero, aliquo abundat, quod actu ipſum habet, ab altero
vero non actu habetur, & ſi poteſtate habeatur. Actu habere eſt cũ aliquo poſito, continuo ſequatur

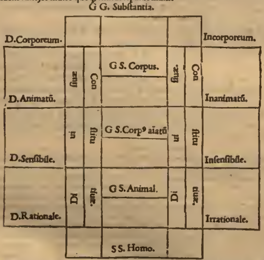
ipſum, alterum eſſe, vt homine poſito, cõtinuo ſequitur ipſum, rationalem eſſe. habet itaque homo
actu rationale. Habere vero poteſtate cõ poſito vno, non continuo ſequitur ipſum, alterũ eſſe, ſed poſ-
ſe eſſe. vt poſito animali fieri poteſt, vt ſit rationale, & fieri etiam poteſt, vt ſit irrationale. quapropter
(inquit Porphyrius) differẽtia ſpeciem ſuperare genus, eáque abundare à genere. Nam ſpecies vnam
Boetius. differentiam actu habet, quam genus ſolum habet poteſtate. Et Boetius Seuerinus quoniam (inquit)
ſpecies actu differentias continent, genus vero poteſtate, ſpecies à genere meritò abundate dicuntur.
Sed dices, Porphyrius inquit genus poteſtate quidem omnes differentias, quæ ſub ipſo ſunt, habe-
re, quare duas poteſtate habebit oppoſitas differentias, ſpecies vero vnam duntaxat ex illis actu ha-
bet, nónne igitur dici poſſet genus abundare differentijs à ſpecie? Poſſet dici abundare poteſtate. Nam
plus habet hoc pacto quàm ſpecies. ſed illo modo minime ſumebatur, cum dicebatur ſpecies abũdare
differentia à genere, ſed abundare actu. ¶ Oppoſitorum nomine, repugnãtia, atque extranea compre-
hendimus. ¶ Et differẽtibus ſpecie, ſpecificas differentias triplices fingere poſſumus, ſummas, infimas, 31
& medias. Summæ, quæ cõ ſummo genere conuerterẽtur. Imæ, quæ cum ima ſpecie. Mediæ autem,
quæ cum aliquo mediorũ. Et ſicut ſumma quæ cõ ſummo conuerteretur nulla reperta eſt, ita nullam
infimam putauit Porphyrius nominatam. quare de imis non intẽdit diffinitionem, ſed ad ſpecificas
differentias non infimas applicanda diffinitio eſt. ¶ Quale quid eſt, ſubſtãtialiter in quale. ¶ Quæ con 32
ſtant ex materia & forma, res phyſicæ, res naturales. ¶ Quæ illorum ſunt æmula, & ad illorum ſimi-
litudinem compoſita, res artificiales. Et illa declaratio quòd genus in quid & differentia in quale præ-
dicetur, in analogia eſt. ¶ Differentiam eſſe qua differt vnumquodque, ſiue qua differunt à ſe ſingula, 33
Boetius. eſt eam eſſe qua differunt inter ſe ſpecies. & hanc diffinitionem notat Boetius ſatis patere calumnijs.
¶ Differẽtia conducit ad eſſe rei, ꝙ ipſa cum genere confert, conducítque ad ſubſtantialem ſpeciei dif- 34
finitionem. Et eius quod eſt quod quid erat eſſe rei, pars eſt. quia eſſentialis diffinitionis pars eſt, imò
pars quæ eſſe & forma eſt. ¶ Ad eſſe, ſubſtantialémque rationem & quod quid erat eſſe. Coniunctio-
nes, que, &, expoſitiue tenentur. Idem enim eſt eſſe, ſubſtantialis ratio diffinitióque, & quod quid erat
eſſe. ¶ Dirimere, diuidere, diſtinguere, ſecernere, ſeparare, facere'que differre. ¶ Id animaduertere non
indignum eſt cum Ariſtoteles aut diuidit, aut diffinit, non ſolere crebras cumulare conſpirãtes, coinci-
dentéſque diuiſiones, neque vnius & eiuſdem multiplicare diffinitiones. raro enim etiam eiuſdem po-
nere ſolet duas. Verum hic Porphyrius multas accumulat & coincidentes diuiſiones, & multas eiuſ-
dem rei diffinitiones, quod etiam fecerat in capite de ſpecie. Hoc autem ideo eſt, ꝙ diuerſorum Peri-
pateticorum multas coaceruat, ac colligit tum diuiſiones, tum diffinitiones, quos & in præfatione ſe-
Theophraſtus. ſe imitaturum pollicitus eſt. Aliter enim, aliiſque verbis & diuidũt & diffiniũt eadem, Theophraſtus,
Eudemus. Eudemus, Nicomachus, Strato, Lycon, & reliqui Peripateticæ ſcholæ ſucceſſores.

Nicomachus. Strato. Lycon.

PARAPHRASIS CAP. TERTII.

TErtium cap. differentiæ diuiſiones quinque. primæ communitas vna. ſecundæ corollarium
vnum. diffinitiones quinque. dubiũ & dilutio ad primam. corollariũ vnum ad quintam.
¶ Prima diuiſio. Differẽtiarum quædã communiter, quædã proprie, & quædã proprijſſi- 22
me dicitur. Differentia enim cõmuniter dicitur, qua alterũ ab altero diuerſitate ac alteri-
tate quadam aliquo pacto differt. aliquo pacto dico, aut ab altero, aut à ſeipſo. ab altero
quidem: vt Socrates alteritate quadam à Platone differt. à ſe autem ipſo, vt Socrates qui adoleuerit in
virũ, differt à ſeipſo puero, & nihil faciens à ſeipſo quippiam moliente, & motus à ſeipſo quieſcente.
& ſemper huiuſmodi differentia in ijs ſpectatur alteritatibus. quibus res ipſæ non omnino & ſemper,
ſed aliquo modo ſeſe habent. Differẽtia proprie alterius ab altero dicitur, quãdo alterum ab altero in-
ſeparabili differt accidente. Eſt autem inſeparabile accidẽs, vt oculorum glaucedo & cæruleitas, naſi
curuitas, & cicatrix cum ex vulnere obduruerit. Proprijſſime vero differẽtia alterius ab altero dicitur,
cum alterum ab altero ſpecifica differentia diſterminetur, atque differat, vt homo ab equo, rationali
differentia diſtat, quæ differẽtia eſt ſpecifica. ¶ Cõmunitas. Cõſentiũt igitur differẽtia cõmuniter, pro 23
prie & proprijſſime, hoc ipſo ꝙ vniuerſaliter & ſummatim omnis differẽtia alicui adueniẽs alteratũ
reddit, ab alteróque diſcrimen, & diſtantiam. Verum id refert. nam differẽtia cõmuniter & differentia
proprie pariunt alteratũ ſolũ, differẽtia autẽ proprijſſime etiam aliud facit. ¶ Secunda diuiſio. Differẽ 24
tiarũ igitur hæ alteratũ faciũt, illæ vero aliud. & eæ quidẽ quæ aliud faciũt, differẽtiæ ſpecificæ vocen-
tur, quæ vero ſolũ alteratũ, ſimpliciter ac ſine adiuncto vocẽtur differẽtiæ. animali enim adiũcta ratio-
nalis differentia aliud facit & ſpeciem animalis facit. at moueri differentia, animali adiuncta, alteratũ
ſolũ à quieſcẽte facit. quare illa quidem aliud, hæc autẽ alteratũ ſolum fecit. ¶ Corollariũ. Secũdum igi- 25
tur differẽtias aliud faciẽtes, diuiſiones generum in ſpecies fiũt, & diffinitionum aſſignationes quæ ex
genere & huiuſmodi differẽtijs conflantur, ſecundum autem eas quæ alteratum faciũt, alterationes ſo-
lum conſtituũtur, & aliquo pacto ſeſe habentis mutationes, euariationéſque. ¶ Tertia diuiſio. Rur- 26
ſus igitur à principio & ijs quæ ſupra adducta ſunt reſumentes dicendum, differentiarum has ſepara-
biles eſſe, illas vero inſeparabiles. Nam moueri & quieſcere & ægrotare & ſanum eſſe & quæcunque
his ſunt affinia, ſeparabiles differentiæ ſunt. at vero aquilinum eſſe, aut ſimum, aut rationale, aut irra-
tionale, inſeparabiles. ¶ Quarta diuiſio. Differẽtiarũ inſeparabilium hæ quidem ſunt per ſe, illæ vero 27
ſunt per accidẽs. Nam rationale per ſe homini ineſt, identidem & mortale, & ſuſceptiuum diſciplinæ,

aquilinum autē & ſimum eſſe,ſecundū accidens,& non per ſe illi inſunt.Et hæ igiẗ inter ſe diſcri-
men ſortiuntur.Primo ꝙ differentiæ inſeparabiles quæ per ſe inſunt in ſubſtantiali ratione deſi-
muntur,& aliud faciunt:inſeparabiles autē quæ per accidens inſunt,neq; in ſubſtantiali ratione ſu-
munẗ,neq; faciunt aliud,ſed alteratū ſolum.Secundo ꝙ differentiæ quæ per ſe ſunt,nō admittunt
magis & minus:quæ autē ſecūdū accidens etſi inſeparabiles ſint, intēſionē,& remiſſionē,magiſq;
& minus ſuſcipiunt.nā neq; genus magis & minus prædicaẗ de eo cuius fuerit genus:neq; gene-
ris differentiæ ſecundū quas diſſipatur,dirimiturq;.Nam ipſæ ſunt differentiæ per ſe:qđæ cuiuſq;
ſubſtantialem rationē cōplent. eſſe autem & ratio cuiq; vna & eadem eſt:neq; intenſionem,neq;
remiſſionem admittens.at aquilinū eſſe vel ſimum,vel coloratū eſſe:aliquo pacto & intēditur atq;
28 remittitur.℄Quinta diuiſio.Cū tres igitur differentiæ ſpecies,modiq; ſint cōmuniter,proprie &
propriiſſime,inſuper ſeparabiles & inſeparabiles,& rurſum inſeparabilium quædā per ſe & quæ-
dam per accidens:earū ſanè differentiarū quæ per ſe ſunt rurſum hæ ſunt ſecundū quas genera di-
rimimus in ſpecies:illæ vero ſecundum quas quæ dirempta ſunt informantur,conſtituunturq;.vt
cum per ſe ſint animalis differentiæ,omnes huiuſmodi,animatum,ſenſitiuum,rationale, irratio-
nale,mortale & immortale:differentia animatum,pariter & ſenſitiuum ſubſtātialem animalis ra-
tionem conſtituit(nam animal ſubſtantia animata ſenſitiua eſt)& differentiæ mortale & immor-
tale,& etiam rationale & irrationale dirimunt animal. per huiuſmodi enim genera in ſpecies di-
ducimus.verum & hæ quæ diuiſiuæ generum differentiæ ſunt:cōpletiuæ fiunt,ac conſtitutiuæ ſpe-
cierum.nam diducitur animal rationali & irrationali differentia, & rurſus mortali & immortali
ſed differentiæ rationale & mortale conſtitutiuæ ſunt hominis , rationale vero & immortale dei,
irrationale autē & mortale rationis expertium animalium.& eodē quoq; modo cū differentię ani-
matum,inanimatum,ſenſitiuum,& inſenſitiuum ſupremæ ſubſtātiæ diuiſiuæ ſint:animatū & ſen-
ſitiuum differentiæ ad ſubſtantiam adiectæ animal perfecerunt, conſtitueruntq;.animatum autē
& inſenſitiuum perfecerunt plantam.quoniam igitur eædem differentiæ aliquo modo ſumptæ di-
uiſiuæ ſunt,& alio modo ſpecierum conſtitutiuæ:omnes ſpecificæ vocātur.Et harū maxime vſus,
neceſſitáſq; ad diuiſiones generum & ad diffinitiones ſpecierum,ſed non inſeparabilium quæ ſe-
cundum accidens ſunt,& multo quoq; minus ſeparabilium.

29 ℄Prima diffinitio.Has autem ſpecificas differētias finientes dicunt.Differentia eſt qua ſpecies ſu-
30 perat genus.Nā homo rationali & mortali:ſuperat animal.ſiquidem animal nihil horū eſt.℄Du-
bium. Addubitet quiſpiā quo pacto ſpecies ſuperat genus differentia:cū genus duas diuiſiuas ha-
beat,ſpecies vero illarū,ſolum vnā? videẗ igitur potius genus abundare differentia ſuper ſpecie,&
differentia ſuperare ſpeciem q̄ contrà. Et vnde nā ſpecies haberent differentias : ſi non haberent à
genere?non enim ex nihilo habebunt.℄Dilutio.Longe ſecus ſentiendū eſt.Nam genus neq; om-
nes differentias diuiſiuas actu habet,cū oppoſitæ ſint.Nā ſi ſicipſum ſimul habebit oppoſitas for-
mas,quod eſſe nequit:neq; vnam quidem actu:quo iure enim vnam,& reliquam quoq;.ſed quem-
admodum exiſtimant poteſtate quidē omnes eas habet differētias quæ ſub ipſo ſunt:actu vero ne

vnam quidem.at ſpecies earũ vnã actu habet. Et ſic neq; ex non entibus ſit quicq̃, neq; oppoſitæ
formæ in eodẽ erunt.❡ Secunda diffinitio. Diffiniunt autẽ & eam hoc pacto. Differentia eſt quæ 31
de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quale quid eſt prędicatur. Nam rationale pariter &
mortale de homine in eo quod homo quale quid eſt dicitur, ſed nõ in eo quod quid eſt. Nã nobis
interrogatis quid homo eſt: conſentaneum eſt reſpõdere animal. interrogatis autẽ quale animal: q;
rationale & mortale, conſentaneè reſpondebimus. nec ab re quidẽ. nã queadmodũ in rebus quæ ex
materia & forma conſtant, aut quæ ad illorũ rationẽ, ſimilitudiniſq; proportionem conſtituunt
(vt ænea ſtatua ex ære vt ex materia: & ex figura vt ex forma) hunc in modũ homo cõmunis &
qui ſpecies eſt, ex genere conſtituit vt ex proportionali materia, & ex differentia, vt ex forma. Et
quod eſt æs in conſtitutione ſtatuæ: id in hoīs conſtitutione rationéq; animal genus eſt. & quod
in conſtitutione ſtatuæ figura eſt: id in hominis cõſtitutione eſt rationale & differentia. at quidnã
aliud eſt ænea ſtatua q̃ æs & ſtatuæ figura, eius qualitas eſt. merito igitur genus in quid, & differẽ-
tia in quale prædicat. quod em̃ hic animal rationale: illic æs & figura. & quod hic homo: illic tota
ſtatua eſt. ❡ Tertia diffinitio. Deſcribunt autẽ & hoc pacto. Differentia eſt quod ea quæ ſub eodẽ 32
genere ſunt, dirimere natũ eſt. Nam rationale & irrationale hoiem & equum quæ ſub animali eo-
dem quidẽ genere ſunt, dirimunt ac ſeparãt. ❡ Quarta diffinitio. Aſſignant autẽ & ſic. Differentia 33
eſt id quo differt vnumquodq;. Nam homo & equus ſecundũ genus nõ differunt. Nã animalia &
nos & equi, ſumus: ſed rationale nobis adiectũ, diſcreuit nos ab illis. & rationales ſumus & nos &
angeli: ſed mortale nobis adiectũ, nos ab illis ſeiugauit. ❡ Quinta diffinitio. Diligentius ea quæ ad 34
differẽtiã attinent perſcrutãtes, nõ quiduis dirimentiũ ea quæ ſub eodẽ genere collocata ſunt, dixe-
runt ſpecificam eſſe differentiã: ſed quod cũ ea quæ ſub eodẽ genere ſunt dirimit: ad eſſe, ſubſtantia-
lémq; rationẽ cõducit & ad quod quid erat eſſe, & eiuſce rei pars eſt. Nam natũ nauigare minime
hominis differẽtia eſt, etſi propriũ ſit hominis: nihilominus tamẽ dirimit ea quæ ſub eodẽ genere
ſunt. Nã dicere poſſumus animaliũ hæc nata ad nauigandũ, illa vero minime, hominẽ ab alijs ſecer-
nentes. verũ aptũ eſſe ad nauigandũ nequaq̃ ſubſtantialis rationis eſt cõpletiuum, neq; eius ipſius
pars, ſed aptitudo ſolũ ob id ipſum, quia nõ eſt talis differentia quales eæ ſunt quæ ſpecificæ nuncu-
pantur. ❡ Corollarium. Erunt igitur ſpecificæ differentiæ quæcunq; diuerſam ac differentem effi- 35
ciunt ſpeciem, & quæ in eo quod quid erat eſſe ſumuntur. Et de differentia quidẽ ſufficiunt iſta.

❡ De proprio. Cap. IIII.

PRoprium vero quadrifariam diuidunt. ❡ Nam & id quod ſoli alicui 36
ſpeciei accidit, etſi non omni: proprium dicitur. vt huiuſmodi, medi-
cum eſſe, vel geometram. ❡ Et quod omni accidit, etſi nõ ſoli. quem-
admodum homini, eſſe bipedem. ❡ Et quod ſoli & omni, & aliquan-
do. vt omni homini, in ſenectute caneſcere. ❡ Et quod ſoli & omni, & ſemper.
quemadmodum homini, eſſe riſibile. ❡ Nam etſi non ſemper rideat: tamen riſi- 37
bilis dicitur, non quòd rideat ſemper: ſed quòd aptus natus ſit vt rideat: hoc au-
tem ei ſemper connaturale eſt, vt equo hinnibile. ❡ Hæc autem dicunt proprie 38
propria: quoniam etiam conuertũtur. Si quid enim equus: hinnibile eſt. & ſi quid
hinnibile eſt: equus eſt.

❡ Quarti cap. notæ.

❡ Accidit, quod accõmodate, accidentario prædicatur. Quippiam ſoli ſpeciei cognoſcimus accide- 36
re: cum id de ſpecie adiuncta ſolum particula, aut quæ tantundem valeat, accidentarie verificatur.
Et omni: cum particula omne. Nos enim cum dicimus ſoli homini accidere grammaticum eſſe:
hoc pacto approbare ſolemus. Nam ſolus homo grammaticus eſt. & cum dicimus omni homini
accidere ſuſceptiuum eſſe diſciplinæ: identidem approbamus. Nam omnis homo ſuſceptiuus diſci-
plinę eſt. ❡ Bipes, ſuapte natura bipes. ❡ Proprium tertio, ex hypotheſi & ſuppoſitione cognoſci-
tur. itaque in ſenectute intelligatur particula hypotheſeos: vt ſit omnis homo ſenex, & caneſcat,
& alia nulla caneſcant: tunc caneſcere proprium eſt tertio, homini. Nam ex ſuppoſitione ſoli ho-
mini accidit, & omni: ſed ſolum aliquando, ſcilicet quando poſiti ſunt omnes hoc pacto eſſe ſe-
nes. Rurſum nunc ſedeat omnis homo & nulla expertia rationis animalia ſedeant: ſedere nunc
Cõueniẽtiæ proprij 4 cũ alijs. eſt proprium tertio modo homini. Siquidem accidit & ſoli & omni: at non ſemper. ❡ In pro- 37
prio quarto modo omnia propter quæ propria dicuntur concurrunt. nam & ſoli conuenit vt pro-
prium primo. & omni vt proprium ſecundo. & ſoli & omni vt proprium tertio. vt vltra hæc ſem-
per conuenit. merito igitur fit vt proprie, præcipue, & maxime proprium dicatur, cenſeaturque.
❡ Fit conuerſio aliquorum, conuerſimque prædicantur quando ſeſe mutuo conſequuntur. vt ſi eſt 38
homo: eſt riſibile. & ſi eſt riſibile: continuo ſequitur vt ſit homo. Item & illa conuerſim prædi-
cari dici ſolita ſunt: quæ de ſe mutuo vniuerſaliter verificentur. vt homo & riſibile. Nam & om-
nis homo riſibilis: & pariter omne riſibile, homo. Primus tamen conuertentium modus, hic ac-
commodatior eſſe videtur: quòd non æque apte ſpecies quæ ſubiecta eſt de proprio, vt proprium
de ſpecie prædicatur. non enim hic de veritate: ſed de prædicationis accommodatione agitur.

ℭ Primus modus,ſecundus, & quartus proprij locum habent in diſciplinis:tertius autem nunq̃.
nã ſemper accidens ſeparabile eſt.Separabilia autẽ accidentia:à diſciplinis reiecta ſunt. ℭ Per pro-
pria ſpecierum,quæ hic deſcribuntur : intelligunt̃ propria ſuo modo & generum & tranſcenden-
tium.Sunt enim propria & ſpecierum & ſubalternorum & generaliſſimorũ & eorũ quæ tranſcen
dunt.& amota particula ſpeciei:diffinitiones ſunt cõmunes.creberrima tamẽ,maximeq́; inſignia,
& quæ plurimo vſu veniunt: ſunt ſpecierum ſpecialiſſimarum. Nimirũ igitur ſi de illis ſolis litera
intelligitur:nam quæ rara ſunt,quæ minus propria non ponunt̃ in arte, ſed per ea quæ plurimo
vſu veniunt intelliguntur:& per ea quæ maxime inſigni appellatione veniunt.

PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

QVartum cap.proprij modi quatuor.dubium vnũ, & quod proprie, præcipueq́; propriũ.
36 ℭ Modi proprij. Proprium autem quadrifariam , quatuórque modis dirimunt. Nam
primo id proprium eſt: quod alicui ſoli ſpeciei accidit,etſi non omni.vt homini, medici-
nam geometriamq́; exercere. Secundo. quod omni accidit ſpeciei, etſi non ſoli.vt
homini eſſe bipedem. Tertio.quod ſoli & omni,ſed aliquando.vt ſoli & omni homini caneſcere,
aliquando,in ſenectute. Quarto autẽ:in quo accidere & ſoli ſpeciei & omni & ſemper cõcurrunt.
vt homini riſibile. ℭ Dubium.Quónam modo riſibile ſemper accidit homini:cũ homo non ſem-
37 per rideat? ℭ Dilutio.Homo ſemper riſibilis eſt etſi non ſemper rideat. Nã riſibile dicitur nõ quia
ſemper rideat,riſúq́; ſoluatur ſemper,ſed quia ſemper aptus eſt ad ridendum. Hæc autem aptitudo
38 ſemper ei inſita eſt : quemadmodum & equo hinnibile. ℭ Quod præcipue,& proprie proprium.
Hæc autem quarto modo proprie propria dicunt . quoniam & ipſa cum ſpeciebus conuertuntur.
Nam ſi quid equus eſt:hinnibile eſt.& ſi quid hinnibile:equus eſt.

ℭ De accidente. Cap. V.

39 ACcidens eſt quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem. ℭ Di- Deſcriptio. 1
40 uiditur autem in duo:nanque id eius ſeparabile eſt,& illud inſepara-
bile.eſt enim dormire, ſeparabile accidens. nigrum vero inſeparabi- Diuiſio.
41 liter coruo & æthiopi accidit. ℭ Poteſt autem ſubintelligi & coruus
42 albus,& æthiops nitens colore præter ſubiecti corruptionem. ℭ Diffinitur autẽ
43 ſic quoque. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe & non ineſſe. ℭ Et quod Deſcriptio. 2
neque genus eſt,neque differentia,neque ſpecies, neque proprium : ſemper au-
tem eſt in ſubiecto ſubſiſtens.Omnibus igitur determinatis quæ propoſita ſunt Deſcriptio. 3
(dico autem genere,ſpecie,differentia,proprio,accidente)dicendum eſt quæ eis
communia ſunt,& propria.

ℭ Quinti cap. notæ.

39 ℭ Adeſſe,ſubiecto ineſſe,aut accidentario de ſubiecto prædicari. Abeſſe vero, ſubiecto non ineſſe,
aut de eo vere negari.Calor enim nunc homini ineſt,nunc eidem non ineſt: & homo interdũ ca-
lidus & interdum minime calidus eſt. ℭ Præter ſubiecti corruptionem,ſubiecto continuo eodem
40 manẽte ſeu aſſit,ſiue abſit accidẽs. ℭ Prima deſcriptio accidentis,pariter & ſecunda: proprie acci-
dentis eſt ſeparabilis. Tertia vero communis:tam accidenti ſeparabili,quàm inſeparabili compe-
tens. Proinde dubij prompta dilutio eſt:illam diffinitionẽ nigro (collatione ad coruum & æthio-
pem habita)non conuenire,neque id quidem oportere. Nam accidens ſeparabile illa deſcriptum
eſt:& de huiuſmodi intelligi debet,& ad iſtiuſmodi applicari:alioqui in falſæ deſcriptionis halluci-
41 nationem incidimus. ℭ Aliam tamen nonnullorum Peripateticorum innuit Porphyrius intelli- Porphyrius
gentiam : qui hanc deſcriptionem ad accidens etiam inſeparabile extendi voluerunt,quæ quidem
hæc eſſe poteſt. Accidens eſt quod ſubiecto adeſſe & abeſſe aut re ipſa , aut intelligentia cogitatio-
néq́; præter ſubiecti corruptionem natum eſt. Primus diluendi modus ſine cauillis eſt:ſecũdus au-
tem ob intelligendi importunitates, atque obliquitates, multis patet obnoxius calumnijs. Suſci-
piens colorem,ſuſcipiens albedinem.albedo enim inſignis color eſt:coloris nomen idcirco ſibi pe-
42 culiariter vendicans.nigredo vero vt quædam coloris priuatio eſt. ℭ Quod contingit eidem ineſſe Accidentia
& non ineſſe.ineſſe & non ineſſe, adeſſe & abeſſe.eidem,ſubiecto manente & præter ſubiecti cor- impropria
ruptionem. Hinc prima deſcriptio ſecundam interpretari videtur , atque eadem prorſus eſſe:hoc reijci.
ſolum diſtans quòd prima apertior,enucleatiórque eſt:ſecunda vero ſuccinctior atq́; ſublatentior.
Et his duabus acceptionibus accidens:quod proprie tale eſt deſcribitur:& ad illa ſola ſunt accom-
modandæ. Nam ſunt quædã quæ improprie ſunt accidentia,& potius annexa & reducibilia quæ-
dam, vt impropria ad id quod proprium eſt , quàm accidentia:qualia ſunt viuere, mori, iugulari,
vri, & id genus:quæ tamen omnia tertia deſcriptione complectuntur.Quo fit:vt tertia deſcriptio
43 latior & ad plura ſe propagans ac extendens intelligenda ſit. ℭ In tertia definitione cum dicitur
accidens non eſſe genus,neque ſpecies,neque differentia, neque proprium:vbique intelligitur ſui
ſubiecti. Eſt enim accidens, ſubiecti accidens. ℭ Semper eſt in ſubiecto ſubſiſtens,ſemper natum
eſt ſubiecto ineſſe , de ſubiectóve accidentario verificari. Albedo enim quandiu eſt,ſemper ſubie-
cto(vt corpori)ineſt:de ſubiectóve (vt de corpore) prædicatur.

¶PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

QVintum cap. accidentis deſcriptiones tres. diuiſio vna. dubium & dilutio. ¶ Prima deſcri- 39
ptio. Accidens eſt quod adeſt atque abeſt, præter ſubiecti corruptionem. ¶ Diuiſio. Di- 40
uiditur autem accidens in duo. nam hoc ſeparabile eſt: illud vero inſeparabile. Sedere ſi-
quidem accidens ſeparabile eſt. nigrum autem coruo & æthiopi inſeparabiliter acci-
dit. ¶ Dubium. Si nigrum, coruo & æthiopi inſeparabiliter accidit: quonam pacto igitur eorum 41
accidens erit, cum abeſſe non poſſit? Dilutio. Tametſi nigrum ab illis reipſa abeſſe non poſſit in-
telligentia tamen & cogitatione poteſt abeſſe. poteſt quidem & coruus albus & æthiops ſuſcipiens
colorem concipi, præter ſubiecti corruptionem. ¶ Secũda deſcriptio. Diffiniũt autem ipſi & hoc 42
pacto. Accidens: quod contingit eidem ineſſe ac non ineſſe. ¶ Tertia diffinitio. Accidens eſt quod 43
neq; genus eſt, neq; differentia, neq; ſpecies, neque proprium. ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſi-
ſtens. Determinatis itaq; omnibus propoſitis genere inquam, ſpecie, differentia, proprio, & acci-
dente: diſſerendum quæ communia quæve illis peculiaria ſint.

¶ De communitatibus & differentijs quinq; vocum. Cap. VI.

COmmune quidem eſt omnibus de pluribus prædicari, quemadmodũ 44
1 Cõmunitas. dictum eſt. Sed genus quidem: de omnibus ſub ſe ſpeciebus & indi-
G uiduis, & differentia ſimiliter. ſpecies autem de ijs quæ ſub ipſa ſunt
S indiuiduis. at vero proprium & de ſpecie cuius eſt proprium: & de ijs
D quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis. accidens autem & de ſpeciebus & de
P indiuiduis. Nanque animal de equo & boue prædicatur, quæ ſunt ſpecies: & de
A hoc equo, & de hoc boue quæ ſunt indiuidua. irrationale vero & de equo & bo-
ue, & de ijs qui ſunt particulares prædicatur. ſpecies autem vt homo, ſolum de
ijs qui ſunt particulares homines prædicatur. proprium vero de ſpecie cuius eſt
proprium: & de ijs quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis. vt riſibile de homine & de ijs
qui ſunt particulares. nigrum autem & de ſpecie coruorum & de ijs quæ ſunt
particulares: quod eſt accidens inſeparabile. & moueri de homine, & de equo:
quod eſt accidens ſeparabile. ſed principaliter quidem de indiuiduis. ſecũdo ve-
ro loco de ijs quæ continent indiuidua.

3 Commune autem eſt generi, & differentiæ continentia ſpecierum. Continet 45
Cõmũitates enim & differentia ſpecies, etſi non omnes quot genera. rationale enim (etſi non
G continet ea quæ ſunt irrationalia vt genus, quemadmodum animal) tamen con
D tinet hominẽ & deum, quæ ſunt ſpecies. ¶ Et quæcunq; prædicantur de genere 46
Platonicum vt genere: & de ijs quæ ſub ipſo ſunt ſpeciebus prædicantur. & quæcunq; prædi-
cantur de differentia vt differẽtia: & de ea (quæ ex ipſa eſt) ſpecie prædicabunt.
Nam cũ genus animal ſit, non ſolum de eo prædicantur vt genere, ſubſtantia &
animatum & ſenſibile: ſed etiam de ijs quæ ſunt ſub animali ſpeciebus omnibus
prædicantur hæc, vſq; ad indiuidua. cũmq; differentia ſit rationale, prædicatur
de ea vt differentia, id quod eſt ratione vti: & non ſolũ de eo quod eſt rationale,
ſed etiam de ijs quæ ſunt ſub rationali ſpeciebus, prædicabit ratione vti. ¶ Com- 47
mune autẽ eſt perempto genere, vel differentia: ſimul perimi quæ ſub ipſis ſunt.
Quemadmodum enim ſi non ſit animal, non eſt equus neq; homo: ita ſi non ſit
rationale, nullum erit animal quod vtatur ratione.

6 Proprium autẽ eſt generi de pluribus prædicari q̃ differẽtia, & ſpecies, & pro- 48
Differentiæ prium, & accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & ſerpente prædica-
G tur. quadrupes vero de ſolis quatuor pedes habentibus. homo vero de ſolis indi-
D uiduis. & hinnibile, de equo ſolũ, & de ijs qui ſunt particulares. & accidens ſimi-
liter de paucioribus. Oportet autẽ differentias accipere, quibus diuiditur genus:
non eas quæ cõplent ſubſtantiam generis, ſed quæ ſunt diuiſiuæ. ¶ Amplius. Ge- 49
nus continet differentiã poteſtate (animalis enim hoc quidẽ rationale eſt: illud
vero irrationale) differẽtiæ vero nõ continẽt genera. ¶ Amplius. Genera quidẽ 50
priora ſunt ijs quæ ſunt ſub ſe poſitæ differentijs. propter quod ſimul quidẽ eas
auferunt: nõ autẽ ſimul auferunt ab eis. Sublato enim animali, auffertur rationa-
le & irrationale: differẽtiæ vero nõ amplius ſimul auferunt genus. nã etſi omnes

interimantur,tamen ſubſtãtia animata ſenſibilis ſubintelligi poteſt,quæ eſt ani-
51 mal.¶Amplius.Genus quidem in eo quod quid eſt:differentia vero in eo quod
52 quale quiddam eſt(quemadmodum dictum eſt) prædicatur.¶Amplius.Genus
quidem vnũ eſt ſecundũ vnamquanq; ſpeciem,vt hominis id quod eſt animal:
differentiæ vero plurimæ ſunt,vt rationale,mortale,mentis & diſciplinæ perce- Platonicum
53 ptibile,quibus ab alijs animalibus differt.¶Et genus quidẽ conſimile eſt mate-
riæ:formæ vero differentia.Cum autem ſint & alia cõmunia, & propria generis
& differentiæ: nunc iſta ſufficiant.

54 Genus autem & ſpecies commune quidem habent de pluribus(quemadmo- 3 Commu.
dum dictum eſt)prædicari. Sumatur autem ſpecies vt ſpecies ſolum,non etiam G
55 vt genus:ſi fuerit idem ſpecies & genus.¶Cõmune autẽ his eſt:& priora eſſe ijs S
56 de quibus prædicantur. ¶Et totum quoddam eſſe vtrunq;.

57 Differunt autẽ eo ꝙ genus quidem continet ſpecies ſub ſe,ſpecies vero con- 5 Differen.
tinetur,& non continet genera. de pluribus enim genus q̃ ſpecies prædicatur. G
58 ¶Amplius. Genera præiacere oportet,& informata ſpecificis differentijs perfi- S
cere ſpecies.vnde & priora ſunt naturaliter genera,& ſimul interimẽtia:ſed quæ
non ſimul interimantur.& ſpecies quidẽ cum ſit:eſt & genus omnino.genus ve
59 ro cũ ſit:non omnino erit ſpecies.¶Et genera quidẽ vniuoce de ſpeciebus præ-
60 dicantur:ſpecies vero de generibus minime. ¶Amplius.Genera quidem abun-
dant earũ quæ ſub ipſis ſunt ſpecierũ continentia:ſpecies vero à generibus abun
61 dant proprijs differentijs. ¶Amplius. Neq; ſpecies fiet vnq̃ generaliſſimũ:neq;
genus fiet vnquam ſpecialiſſimum.

62 Generis autẽ & proprij cõmune quidem eſt:ſequi ſpecies. Nã ſi homo eſt,ani- 3 Commu.
63 mal eſt.& ſi homo eſt,riſibile eſt.¶Et æqualiter prædicari genus de ſpeciebus:& G
proprium de ijs quæ illo participant indiuiduis.æqualiter enim & homo,& bos P
64 animal eſt.& Cato,& Cicero riſibile eſt.¶Cõmune autẽ eſt etiã vniuoce prædi-
cari genus de proprijs ſpeciebus:& proprium de ijs quorum eſt proprium.

65 Differunt autẽ,quoniam genus quidẽ prius eſt:poſterius vero proprium.Opor 5 Differen.
66 tet enim eſſe animal:dehinc diuidi differentijs & proprijs. ¶Et genus quidẽ de G
pluribus ſpeciebus prædicatur : proprium vero de vna ſola ſpecie cuius eſt pro- P
67 prium.¶Amplius.Proprium quidẽ conuerſim prædicaẗ de eo cuius eſt propriũ:
genus vero de nullo conuerſim prædicatur.Nã neq; ſi animal eſt:homo eſt.neq;
68 ſi animal eſt : riſibile eſt. ſin vero homo eſt: riſibile eſt & conuerſo. ¶Amplius.
Proprium omni ſpeciei ineſt cuius eſt propriũ & ſoli, & ſemper:genus vero om-
69 ni quidẽ ſpeciei ineſt cuius fuerit genus,& ſemper,non autẽ ſoli.¶Amplius.Spe ¶Id à græco
cies quidẽ interemptæ,non ſimul interimunt genera quorum ſunt ſpecies:pro- nũc euanat.
pria vero interempta, ſimul interimunt ea quorũ ſunt propria.& ijs quorũ ſunt
propria interemptis:& ipſa ſimul interimuntur.

70 Generis vero & accidentis commune eſt, de pluribus (quẽadmodum dictum 1 Commu.
eſt) prædicari, ſiue ſeparabilium illud accidens ſit,ſiue inſeparabilium. Etenim G
moueri de pluribus:& nigrum de coruis,& de omnibus æthiopibus,& aliqui- A
bus inanimatis prædicatur.

71 Differt autẽ genus ab accidẽte,quoniã genus ante ſpeciem eſt:accidentia ve- 4 Differen.
ro ſpeciebus poſteriora ſunt. Nam etſi inſeparabile ſumatur accidẽs, tamẽ prius G
72 eſt illud cui accidit,q̃ accidens. ¶Et genere quidem quæ participant,æqualiter A
participant:accidente vero non æqualiter. Intenſionẽ enim & remiſſionẽ ſuſci-
73 pit accidentium participatio: generum vero minime. ¶Et accidentia quidẽ in
indiuiduis principaliter ſubſiſtũt : genera vero & ſpecies naturaliter priora ſunt
74 indiuiduis ſubſtantijs.¶Et genera quidẽ in eo quod quid eſt prædicantur de ijs
quæ ſub ipſis ſunt:accidentia vero in eo quod quale aliquid eſt,vel quomodo ſe
habeat vnumquodq;. Qualis enim eſt æthiops interrogatus:dicis, niger.& quẽ-
admodum ſe Socrates habeat:dicis,quoniam ſedet vel ambulat.

Genus igitur quo ab alijs quatuor differat dictũ eſt.cótingit autẽ etiam vnun- 75
quodq; aliorũ differre ab alijs quatuor . quare cum quinq; quidem ſint,vnum-
quodq; autem ab alijs quatuor differat:quater quinq;,viginti fiunt omnes diffe
rentiæ.❡Sed ſemper deinceps enumeratis,& ſecundis quidem vna differentia
deficientibꝰ(propterea quoniam iã ſumpta eſt)tertijs vero duabus,quartis vero
tribus,quintis vero quatuor:decẽ omnes fiunt.quatuor,tres,duæ,vna.genus em̃
quo differt à differentia,& ſpecie,& proprio,& accidente:dictũ eſt.quatuor igit̃
differentiæ.Differentia vero quo differat à genere dictũ eſt,quando quo differt
genꝰ ab ea dicebatur:reliquum eſt igit̃ quo differat differẽtia,à ſpecie,proprio,
& accidente dicatur.& fiunt tres.rurſus ſpecies quo quidẽ differat à differentia
dictum eſt:quando quo differt à ſpecie differentia dicebatur.quo etiam differat
ſpecies à genere dictũ eſt:quãdo quo differt genus à ſpecie dicebatur.reliquum
eſt igitur vt quo differat ſpecies à proprio,& accidente dicatur.duæ igitur ſunt
hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur.nã quo
à ſpecie,& differentia,& genere differat prædictum eſt,in illorum ad ipſum dif
ferentijs.Quatuor igitur ſumptis generis ad alia differentijs, tribus vero diffe-
rentiæ, duabus autem ſpeciei, vna vero proprij ad accidens: decem erunt om-
nes:quarum quatuor quæ ſunt generis ad reliqua,ſuperius demonſtrauimus.

❡Secundis, tertijs,quartis, quintis: quę ſecundo ſunt loco,tertio, quarto, quinto. ita Hermolaus exponit.

2 Commu. D S

Commune ergo differentiæ & ſpeciei eſt:æqualiter participari.homine enim 76
æqualiter participant particulares homines,& rationali differentia. ❡Commu- 77
ne vero eſt & ſemper adeſſe ijs quæ illis participant. Semper enim Socrates ra-
tionalis eſt, & ſemper Socrates homo.

4 Differen. D S

Proprium autem differẽtiæ quidem eſt in eo quod quale eſt prædicari:ſpeciei 78
vero in eo quod quid eſt.Nam etſi homo velut quale quid accipiatur:non tamẽ
ſimpliciter erit quale,ſed ſecundum id quod generi aduenientes differentiæ eũ
conſtituerunt. ❡Amplius.Differentia quidem in pluribus ſæpe ſpeciebus con- 79
ſideratur: quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus ſpecie differenti-
bus:ſpecies vero in ſolis ijs quæ ſub ſpecie ſunt,indiuiduis eſt.❡Amplius.Diffe 80
rentia prior eſt ea ſpecie quæ eſt ſecundum ipſam.Simul enim ablatũ rationale
interimit hominem:homo vero interemptus,nó aufert rationale cum ſit deus.

Platonicum

❡Amplius. Differentia quidem componitur cũ alia differentia(rationale enim 81
& mortale compoſitum eſt in ſubſtantia hominis)ſpecies vero ſpeciei non com
ponitur, vt gignat aliam aliquam ſpeciem. Quædam enim equa cuidam aſino
permiſcetur ad muli generationem : equa autem ſimpliciter , aſino compoſita,
nunquam perficeret mulum.

2 Commu. D P

Differentia vero & proprium cómune quidẽ habent:æqualiter participari ab 82
ijs quæ illis participant.Æqualiter enim rationalia,rationalia ſunt:& riſibilia,ri-
ſibilia ſunt.❡Et ſemper & omni adeſſe cómune vtriuſq;eſt. Etſi enim curtetur 83
qui bipes eſt:tamen ad id quòd natum eſt ſemper,dicitur: quoniam & riſibile in
eo ꝙ natum eſt ſemper,dicitur: ſed non in eo ꝙ ſemper rideat.

2 Differen. D P

Proprium autem differentiæ eſt,quoniam hæc quidem de pluribus ſpeciebus 84
dicitur ſæpe,vt rationale de deo,& homine: proprium vero dicitur de vna ſola
ſpecie cuius eſt proprium.❡Et differentia quidem illis eſt conſequens quorum 85
eſt differentia,ſed non conuertitur : propria vero conuerſim prædicantur de ijs
quorum ſunt propria, propter id quòd conuertuntur.

2 Commu. D A

Differentiæ autem & accidenti cómune quidem eſt:de pluribus dici.❡Com 86
mune vero eſt & ad ea quæ ſunt inſeparabilia accidẽtia,ſemper,& omni adeſſe. 87
Bipes enim ſemp adeſt omni homini: & omnibus coruis nigrum eſſe ſimiliter.

3 Differen. D A

Differunt autẽ,quoniã differentia quidẽ continet ſpecies & nó continet̃(có- 88
tinet enim rationale deum & hoĩem)accidentia vero aliquo quidẽ modo con-
tinent,eo ꝙ in pluribus ſint:aliquo vero modo continent̃,eo ꝙ non vnius acci-
dentis ſuſceptibilia ſint ſubiecta,ſed plurium. ❡Et differẽtia quidẽ inintẽſibilis 89

90 eſt,& irremiſſibilis:accidentia vero magis & minus ſuſcipiunt.¶ Et impermixtæ
quidem ſunt contrariæ differentiæ:mixta vero nonnunquam ſunt cõtraria accidentia.Huiuſmodi quidem communiones & proprietates differentiæ,& cæterorũ ſunt.Species vero quo quidẽ differt à genere,& differẽtia dictum eſt: in eo quod dicebamus quo genus differt à cæteris,& quo differentia differt à cæteris. reliquum eſt quo differt à proprio & accidente,vt dicatur.
91 Speciei autem & proprij commune quidem eſt:adinuicem conuerſim prædi 2
cari.Nam ſi homo eſt: riſibile eſt.& ſi riſibile eſt:homo eſt. Riſibile vero quoniã Commu.
92 ſecundum id quòd natum eſt ridere ſumendum: ſæpè iam dictum eſt. ¶Com S
mune autem eſt æqualiter eſſe.Aequaliter enim aſſunt ſpecies ijs quæ illis par P
ticipant:& propria ijs quorum ſunt propria.
93 Differt autem ſpecies à proprio, quoniã ſpecies quidem poteſt & aliorũ ge 4
94 nus eſſe:propriũ vero & aliarum ſpecierum eſſe propriũ impoſſibile eſt.¶ Et ſpe Differen.
cies quidẽ ante ſubſiſtit quàm proprium: propriũ vero poſt fit in ſpecie. Opor S
95 tet enim hominẽ eſſe:vt ſit riſibile.¶ Amplius.Species quidẽ ſemper actu adeſt P
ſubiecto:propriũ vero aliquando, & poteſtate. Homo enim ſemper actu eſt So
96 crates:nõ vero ſemper ridet,quãuis natus ſit ſemper vt ſit riſibilis.¶ Amplius.
Quorũ termini ſunt differentes: & ipſa ſunt differẽtia. Eſt autẽ ſpeciei quidem ſub genere eſſe: & de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicari.& cætera huiuſmodi.proprij vero:& ſoli,& omni,& ſemper adeſſe.
97 Speciei vero & accidentis commune quidem eſt de pluribus prædicari. Ra 2
ræ vero ſunt aliæ communitates:propterea quòd quamplurimum diſtant abin Commu.
uicem accidens,& id cui accidit. S
A
98 Propria vero ſunt vtriuſq;,ſpeciei quidẽ in eo quod quid eſt prædicari de ijs 4
quorũ ſunt ſpecies:accidentis autẽ in eo quod quale quiddã eſt,vel quo modo ſe Differen.
99 habens eſt.¶ Et vnãquanq; ſubſtãtiam vna quidẽ ſpecie participare:pluribus au S
100 tem accidẽtibus,& ſeparabilibus & inſeparabilibus.¶ Et ſpecies quidẽ præintelli A
guntur accidentibus,etſi etiã ſint inſeparabilia (oportet enim eſſe ſubiectum vt illi aliquid accidat) accidẽtia vero poſterioris generis ſunt,& aduẽtitiæ naturæ.
101 ¶ Et ſpeciei quidẽ participatio æqualiter eſt: accidẽtis vero etſi inſeparabile fit, nõ æqualiter.Aethiops enim æthiope habebit colorẽ vel intenſum amplius,vel remiſſum ſecundum nigredinem.Reſtat autem de proprio & accidente dicere. quo enim proprium à ſpecie,& differentia,& genere differt:dictum eſt.
102 Commune autem proprio & inſeparabili accidenti eſt: quòd præter ea nun 2
quam conſiſtant illa in quibus conſiderantur. Quemadmodum enim præter ri Commu.
103 ſibile nõ ſubſiſtit homo: ita nec præter nigredinẽ ſubſiſtit æthiops. ¶ Et quem P
admodum ſemper,& omni adeſt proprium:ſic & inſeparabile accidens. A
104 Differunt autem quoniam proprium vni ſoli ſpeciei adeſt, quemadmodum 3
riſibile homini: inſeparabile vero accidens vt nigrum, non ſolum æthiopi, ſed Differen.
105 etiam coruo adeſt & carboni,& hebeno & quibuſdam alijs. ¶ Amplius. Propriũ P
conuerſim prædicatur de eo cuius eſt proprium, & æqualiter: inſeparabile vero A
106 accidens conuerſim non prædicatur. ¶ Et propriorum quidem æqualis eſt participatio:accidentium vero vel magis vel minus. Sunt quidem aliæ communitates vel proprietates eorum quæ dicta ſunt:ſed ſufficiunt etiam hæc ad diſcretionem eorum,communitatiſque traditionem.

Introductionis quinq; vocum Porphyrij finis.

Sexti cap.notæ.

44 ¶ Communitas,conuenientia.Cõmune eſſe,conuenire.¶ Proprium,peculiare,quóve differũt ab inuicem.¶ Quinq; voces:genus,differẽtia,ſpecies,propriũ,accidens,quinq; prædicabilia.¶ Differentia,differentia non vltima.¶ Accidens ſeparabile primo & præcipue indiuiduis conuenire: eſt ipſum antecedenter indiuiduis cõuenire. Quia enim hic homo albus eſt,& hic equus albus eſt:neceſſario cõcludimus hominem album eſſe,& equum album eſſe. Antecedens enim primarium eſt,

primum præcipuúmq; locum obtinens:conſequens vero ſecundarium. ¶ Continet aliquid alterũ:
cum de eo & de alijs etiam prædicatur,latiúſq; ſe fundit. ¶ Plura,multa:& interdum comparatio-
nis exceſſum deſignat.quod facile intelligitur cum ei particula quàm adiũgitur aut quippiã quod
æquiualeat. ¶ De genere aliquid prædicatur vt genus eſt:cum ſuperius aut genus aut differẽtia de 46
inferiori genere prædicatur. Et de differentia aliquid prædicatur vt differẽtia:cum omnino & vni 50
uerſim de differẽtia dicitur,vt omnino rationale id eſt quod ſuapte natura vtitur ratione. ¶ Prius,
prius ſecundo,à quo nequaquam conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. ¶ Auferri:perimi,deſtrui,
tolli,negari. Si a materia phyſica omnes formas auferas:mente & cogitatione materia manet quæ
& illis cogitatione prior eſt,reipſa tamen ne forte quid ſit otioſum,non manet.ita par eſſe velle vi
detur Porphyrius:ſublatis cunctis poſterioribus differentijs,genus adhuc mente,cogitationéque
manere,etſi forte re ipſa non maneret. Nam genus intelligentia prius:differentia vero intelligẽtia
& cogitatione poſterior. Eſt enim genus vt materia:& differentia vt forma. Et qui norit analogiã
materiæ,formæ,& compoſiti ſequi:poterit cõplurima ad Porphyrij mẽtem intelligere, quæ alio-
quin intellectu videbuntur vel difficillima. ¶ Differentiæ quę ſub generibus exiſtunt:eæ ſunt qui- 56
bus genera dirimũtur. ¶ Totum,totum vniuerſale,maius,quódq; antecedit. Pars,pars ſubiectiua, 59
minus,atq; quod ſubijcitur. ¶ Prædicantur,accõmodata prædicatione dicũtur. Eſt enim accõmo-
data prædicatio quæ recta & non obliqua,verſáq; prædicatio eſt. vt cum æqualia de æqualibus,&
Boetius. maiora de minoribus prædicantur. De qua ſola(ceu ſentit Boetius) intentio Porphyrij ſuſcipiẽda
eſt. Inquit enim: Alia quidem recto ordine prædicantur:alia vero obliquo. vt homo mouetur, re-
ctum eſt:quod autem mouetur hominẽ eſſe,conuerſum. Quòd ſi quis vim prædicationis attẽderit
in ſingulis cõparans prædicationibus:eas quidem prolationes quæ rectæ ſunt,inueniet à Porphy
rio eſſe numeratas:eas vero quæ conuerſo ordine prędicantur,fuiſſe repoſitas. ¶ Aequaliter:æque, 63
neq; magis,minúſve ſuſcipiens. ¶ Vniuoce,vno modo,vna,eademq; ſignificatione. ¶ Proprium, 64
Porphyri⁹. propriũ ſpeciei ſpecialiſſimæ. ¶ Anytus & Melitus propria nomina à Porphyrio poſita: pro qui- 67
Boetius. bus Boetius alia propria,Cato & Cicero poſuit: Argyropylus vero alia, Socrates & Plato. ¶ Ali- 68
Argyropy-lus. qua mutuo, cõuerſimq; prędicãtur:cum inter illa ſubſiſtendi conſequẽtia conuertitur. ¶ Quid ali- 69
cui ſpeciei omni,conuenire:& quid ſoli,in notis Proprij adiectum eſt. ¶ Quintæ differẽtiæ gene-
ris & proprij,ex lectione quæ nunc habetur græce,intelligentia hæc eſt. Pręterea ſi auferũtur pro-
pria,non ſimul auferuntur genera. Sed ſi auferũtur genera,ſimul auferuntur ſpecies quarũ ea ſunt
propria.quare & ſpeciebus ſublatis quarum ſunt propria:ſimul quoq; auferuntur & ipſa. Et ad hũc
Argyropy-lus. ſenſum vertit Argyropylus qui in promptu ſatis ad manum plurium habetur. Ad hunc quoq; &
Hermolaus hoc pacto. Item propriũ ſi tollatur: non tollitur gẽnus. contrà,euerſo genere,ſpecies
Boetius. euertitur,cuius proprium illud eſt. Speciebus autem ſublatis: propria earum ſtare qui poſſunt? Et
Hermolaus. dubium non eſt exemplarium diuerſitate aliter vertiſſe Boetium. Antiqua tamen lectio, quæ &
Boetij eſt:videtur accõmodatior. ¶ Nonnullis inanimis:vt pici,marmori,atramento,carboni,& 70
ſimilibus. ¶ Prius natura,naturaliq; intelligentia.& ad prioris quintũ modum quod & prius cau- 71
ſa dicitur:reduci videtur. ¶ Præcipue:primo,antecedẽter. ¶ Vel quomodo ſeſe habet vnũquodq;. 73
Nam ſi quantitate affectum eſt:ſecundũ ſciſcitationem prædicatur quãtitatis. ſi actione, paſſione, 74
quando,vbi,poſitione,aut habitu: ſecundum illorum ſciſcitationes & interrogatiua prædicabitur.
¶ Quartæ generis & accidentis differentiæ,exẽpla nunc græce ſunt νοσεῖ ἢ ὑγιαίνει hoc eſt ægro-
tat aut ſanus eſt. vetus lectio habet ambulat vel ſedet. Idcirco in paraphraſi quatuor illa exẽpla con
iunxi,& quæ nunc & quæ antiqua habẽtur. ¶ Participare aliquo,communicare aliquo, conuenire 76
in aliquo:vt pars ſubiectiua in toto aliquo,& aliquo communi. ¶ Conſtituunt,ſubſtãtialiter eſſen 81
tialitérq; diffiniunt. Nam apte forte deſcribunt ꝙ videlicet mulus animal ſit ex equa aſinóq; pro-
ſeminatum. Et quanuis id intellectu facilius ſit: nonnihil forte apud Porphyrium conſtituere &
diffinire,cõſtitutio & diffinitio differre videãtur. Nam res naturalis vt homo:& ratio, diffinitióq;
naturalis hominis,ſcilicet compoſitum ex corpore & anima rationali, ſola ratione differre viden-
tur. Nam vt mens huiuſmodi compoſitum cõfuſe concipit:nihil de conſtituẽtibus partibus cogi-
tans,res naturalis & homo dicitur. vt autem conſtituẽtes ipſas diſtincte iam quaſi res ipſa reſoluta
ſit,ſola tamen mẽtis intelligentia, atq; cogitatione in rerum autẽ natura conſtans atq; indiſſipata,
Cõſtitutio-nem à diffi-nitione dif-ferre. diffinitio dicitur. Et tametſi in natura nemine cogitante corpus & rationalis anima,hominẽ perfi-
ciant: nondum tamen nulla mentis adueniente diſcretione cogitationéq; , neq; huiuſmodi conſti-
tuere diffinire,neq; huiuſmodi conſtitutio diffinitio dicenda eſt. At vero diſtinguente & à confu-
ſionis aceruo eximente intelligentia, cogitatiq; ſuperueniente, qua mens hominem apprehendit
nihil aliud eſſe quàm compoſitum quiddam, totúmq; ex corpore & anima rationali ſubſiſtens:il-
lud conſtituere diffinire,& illa conſtitutio diffinitio eſt. Conſtituere igitur & diffinire,conſtitutio
& diffinitio ratione duo ſunt. Sic ſpecies logica proportione quadam, totum eſt & conſtituitur &
diffinitur diſſoluitúrq;, atq; diſſipatur quodam modo in genus & differentiam: perinde ac homo
in corpus & animam. Verum hic cum diſſolutionem diſſipationémq; nomino:non nudam mẽtis
Diffinitio-nẽ nõ ſolius vocis eſſe. notionem,ſed rem ipſam concipias velim. Vox enim ſpecialis,homo: ex animali & rationali, ge-
neris ſcilicet & differentiæ vocibus compoſita non eſt, ſed ſimpla eſt . neque quoq; ſpecialis notio
ex generis,differentiæq; notionibus coaleſcit, euaditque compoſita, ſed ſimpla mentis apprehen-

87 ſio eſt in alias minime reſolubilis, diſſolubiliſq́. Cætera vero facile intelliget analogicus. ℂ Diffe-
rentiæ ad ea quæ inſeparabilia ſunt commune eſt: id eſt differentiæ & inſeparabilibus commune
88 eſt, ac conueniens. ℂ Continet, quod cum alicui prædicando conueniat, inſuper & alijs pleriſq́ cō
uenit. Continetur, cum prædicando ſuſcipitur & inſuper pleraq́ alia: quæ inter ſe & cum primo
90 prædicato proprie prædicationis munus, legémq́ non ſeruant. ℂ Illa miſceri poſſe intelliguntur:
quæ tales formas inſinuant quæ partim ſe pro eodem tempore in eodem ſubiecto admittunt: vt
calidum & frigidum. Caliditas enim & frigiditas partim ſe in tepido commiſcent, temperántque,
ac compatiuntur. Eſtque tepiditas: calidi, frigidíque mixtura quædam & temperies: & tepidum,
mixtim prælanguidéq́ & remiſſe calidum, ſimul & frigidum. ſed vlterius de contrariorum mixtu
ra, permixtionéq́, & cōtemperatura pariter & remiſſione ad ſolos philoſophos diſcutere dinoſca-
93 tur pertinere. ℂ In prima ſpeciei & proprij differentia ſumitur ſpecies pro ſpecie ſubalterna: & in
95 ſecunda ſpeciei & accidentis differentia, pro vltima ſpecie ac ſpecie ſpecialiſſima. ℂ Poteſtate: cum
actus non conuenit, at conuenire poteſt: vt poteſtate ridens cum actus, riſuſq́ nondum adeſt: ſed
104 adeſſe poteſt. ℂ Hebenus arbor quę in India naſcitur: cuius lignum nimio nigrore ſui reſplendens
oculis pergratum eſſe perhibetur. ſuiſq́ regibus huius ligni tributum Perſæ pendere ſolent. Et Io- Ioannes Io-
annes Iocundus ſuperiore anno cum recitaret Vitruuium huius arboris ad lineādas chartas vnius cundus.
ligneí canonis, nobis pergratū fecit adſpectum. Et hæ annotatiunculæ pro mediocri intelligentia Vitruuius.
introductionis Porphyrianæ ſatis eſſe videntur. Hoc inſuper adiecto quòd ex vnaquaq́ ferme cō
munitate ac differētia ſumi poteſt vna maxima, vnáq́ regula dialectica aut etiā plures ad copioſe
differendum, argumentandúmq́ dialectice. Neq́ id quidem mirum: cum hæ cōmunitates & diffe
rentiæ ex Ariſtotelicis topicorum libris deſumptæ ſint. Et numerus communitatum & differen-
tiarum quinq́ prædicabilium adinuicem, ex ſubiecta formula facile deprehendi poteſt.

Prædicabilia	Communitates	Differentiæ
Genus differentia	3	6
Genus ſpecies	3	5
Genus proprium	3	5
Genus accidens.	1	4
Differentia ſpecies	2	4
Differentia proprium	2	2
Differentia accidens.	2	3
Species proprium	2	4
Species accidens.	1	4
Proprium accidens.	2	3
Summæ.	21	40

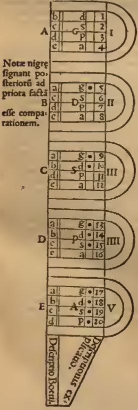
ℂ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

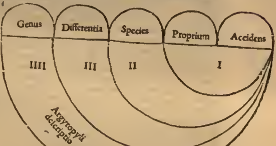
SExtum caput de communitatibus & differentijs quinq́ vocum. omnium ſummatim com-
munitas vna. ſpeciatim communitates vna & viginti. differentiæ quadraginta. dubium
vnum ad generis differentias. ℂ Omnium quinq́ vocum ſummatim communitas. Conue
44 niūt hoc ipſo cuncta inter ſe prædicabilia, quod eſt de pluribus prædicari: vt & iam quoq́
dictum eſt. ſed genus quidem de omnibus quæ ſub ipſo collocantur ſpeciebus & indiuiduis præ-
dicatur. itidem & differentia. ſpecies autem de indiuiduis quæ ſub ipſa continentur. proprium ve
ro: & de ſpecie cuius proprium eſt, & de indiuiduis quæ illi ſubſunt ſpeciei. at vero accidens: & de
ſpeciebus & indiuiduis prædicatur. Nanq́ genus animal de equo & boue (quæ ſpecies ſunt) præ-
dicatur: & de hoc equo & hoc boue quæ ſunt indiuidua. Differentia vero irrationale: de equo &
boue prædicatur, & de ſingulis equis atque bobus. Et ſpecies vt homo de particularibus ſolum, in-
diuiduiſque hominibus prædicatur. Et proprium de ſpecie cuius eſt proprium: & de indiuiduis
quæ ſpeciei ſubſunt, vt riſibile de homine & de particularibus, indiuiduiſque hominibus. Nigrum
autem quod eſt inſeparabile accidens: de ſpecie coruorum, ſinguliſque coruis. & moueri ſeparabi-
le quidem accidens: de homine atque equo, verum præcipue de indiuiduis: ſecunda vero ratione
de ſpeciebus, generibúſque quæ continent indiuidua. ℂ Generis & differētiæ communitates tres.
45 ℂ Prima. Generi & differentiæ conuenit: continere ſpecies. continet enim differentia ſpecies: ta-
metſi non omnes eas quaſcunq́ genera continent. Nam differentia rationale (etſi non continet ra
tionis expertia: quemadmodum & animal) continet tamen angelum & hominē quæ ſpecies exi-
46 ſtunt. ℂ Secunda. Quæcunq́ prædicantur de genere vt genus eſt: & de ſpeciebus quæ illi ſubſunt
prædicantur. Et quæcunq́ de differentia vt differētia eſt: & de ſpecie quæ per eam conſtat prædi-
cabuntur. nam cum animal genus ſit: de eo vt genus eſt, prædicantur ſubſtantia & animatū & ſen
ſitiuū: & ne id modo ſed & hæc de ſpeciebus quæ ſub animali ſunt ad indiuidua vſq́ prædicantur.
Et cum rationale differentia ſit: de ea vt differentia eſt prædicatur vti ratione & non ſolum de ra-

tionali:ſed de ſpeciebus quæ ſub rationali exiſtunt prædicabitur vti ratione. ¶ Tertia. Commune 47
& hoc quoq; illis eſt:deſtructo genere aut differentia, ſimul & ea deſtrui quæ ſub ipſis ſunt. nam
quemadmodum ſi non eſt animal non eſt equus:hunc in modum ſi non eſt rationale, neq; vllum
erit animal quod vtatur ratione. ¶ Generis & differentiæ differẽtiæ ſex. ¶ Prima. Generi peculia- 48
re eſt de pluribus prædicari quàm differẽtia & quàm ſpecies:& proprium, & accidẽs. Nam genus
animal de homine & equo & volucre & ſerpente prædicatur. quadrupes autem differentia:ſolum
de ijs quæ quatuor pedum fungũtur officio.& ſpecies homo, ſolum de indiuiduis. hinnibile quod
propriũ eſt:de ſolo equo,& particularibus equis:& accidens ſimili modo de paucioribus. Oportet
tamen hoc in loco differentias ſumere quibus dirimitur genus : non autem eas quæ ſubſtantialis
ipſius generis rationis ſunt cõpletiuæ,ſed quæ diuiſiuæ ſunt. ¶ Secunda.. Inſuper genus, differen- 49
tiam poteſtate cõtinet:differentiæ autem non continent genera. nam animalis hoc rationale: illud 50
vero irrationale eſt. ¶ Tertia. Præterea genera quidẽ priora ſunt ijs differentijs:quæ ſub ipſis exi-
ſtunt. quapropter ſublata quidẽ genera illas ſimul auferunt:nõ tamen ab ipſis ſimul auferũtur. Nã
animali genere ſublato:aufertur rationale & irrationale. differẽtiæ vero:non etiam coauferunt ge-
nus. nam tametſi omnes animalis differentiæ auferãtur:ſubſtantia animata ſenſitiua mente, cogita
tionéq; capi poteſt, quæ quidẽ eſt animal. ¶ Quarta. Item genus in eo quod quid eſt prædicatur: 51
differẽtia vero in eo quod quale quid eſt, vt & iam quoq; dictum eſt. ¶ Quinta. Genus etiã ſecun- 52
dum vnamquãq; ſpeciẽ vnũ eſt:differẽtiæ vero plures. vt hominis genus vnũ eſt, animal:differen-
tiæ vero plures vt rationale, mortale, atq; mentis & diſciplinæ ſuſceptiuũ, quibus ab alijs animan-
tibus ſecernitur atq; differt. ¶ Sexta. Deniq;, genus ſimile eſt materiæ:differẽtia vero formæ. Cæ- 53
terum cum alia ſint & generi, & differẽtiæ tum cõmunia tum peculiaria:quæ tamẽ adducta ſunt,
ſufficere videntur. ¶ Generis & ſpeciei cõmunitates tres. ¶ Prima. Genus & ſpecies hoc ipſo cõue- 54
niunt quod eſt de pluribus prædicari: quẽadmodum & dictum eſt. Et ſi idem fuerit ſpecies & ge-
nus:ſumatur ea ſpecies quæ ſolum ſpecies eſt nõ etiam genus, & illis cõmune etiã erit de pluribus
prædicari. ¶ Secunda. Commune etiam eſt generi & ſpeciei:priora ijs eſſe de quibus prædicantur. 55
¶ Tertia. Inſuper cõmune illis eſt: vtrũq; quiddã totũ eſſe. ¶ Generis & ſpeciei differẽtiæ quinq;. 56
¶ Prima. Differunt genus & ſpecies. quoniã ſpecies genus cõtinet:ſpecies vero continẽtur, non au 57
tem continent genera. nec ab re:nam de pluribus genus q̃ ſpecies prædicatur. ¶ Secunda. Genera 58
præiacere præſopponiq; ſpeciebus oportet: quæ ſpecificis informata differẽtijs perficiunt ſpecies.
vnde fit vt ſuapte natura priora ſint genera, & ſimul ſpecies auferẽtia: ſed nõ quæ ſimul à ſpecie-
bus auferũtur. & ſi ſpecies ſit:etiã & genus omnino. ſin vero ſit genus: nõ omnino ſpeciẽ eſſe opor 59
tet. ¶ Tertia. Genera vniuoce prædicãtur de ſpeciebus quæ ſub ipſis ſunt:ſpecies autẽ de generibus 60
minime. ¶ Quarta. Inſuper, genera ſuperant ſpecies quæ illis ſubſunt ambitu cõtinentiáq;: at ſpe- 61
cies ſuiſq; ac peculiaribus differentijs ſuperant genera. ¶ Quinta. Deniq; neq; ſpecies generaliſſi-
mum vnquã fieri poteſt:quod nihilominus poteſt eſſe genus. neq; genus vnquam ſpecialiſſimum:
quod & poteſt eſſe ſpecies. ¶ Generis & proprij cõmunitates tres. ¶ Prima. Generi cum proprio 62
cõmune eſt ſpecies ſequi. Nam ſi homo eſt, animal eſt:& ſi homo eſt, riſibile eſt. ¶ Secũda. Aequa- 63
liter prædicatur genus de ſpeciebus, & propriũ de indiuiduis quæ illa participãt. Nam æque & ho
mo & bos animal eſt:& Anytus & Melitus æque riſibile. ¶ Tertia. Commune etiã generi & pro- 64
prio vniuoce ipſa prędicari:genus quidẽ de ſuis ſpeciebus, & proprium de ijs quorũ eſt proprium.
¶ Generis & proprij differẽtiæ quinq;. ¶ Prima. Differunt genus & propriũ:quoniã genus prius 65
eſt, propriũ autem eſt poſterius. Nam oportet præeſſe animal:deinde differẽtijs ac proprijs dirimi.
¶ Secunda. Genus de pluribus ſpeciebus prędicatur:proprium autẽ de vna quadam ſpecie cuius eſt 66
proprium. ¶ Tertia. Præterea propriũ conuerſim prædicatur de ſpecie cuius eſt propriũ:at genus 67
cum nullo neq; ſpecie neq; proprio cõuerſa, mutuáq; prædicatione reuertitur. Nam non ſi animal
eſt:homo eſt. neq; ſi animal eſt, riſibile eſt. at vero ſi homo eſt, riſibile eſt:atq; ecõuerſo. ¶ Quarta. 68
Inſuper propriũ ſpeciei cuius eſt proprium & omni & ſoli & ſemper ineſt:genus autẽ ſpeciei cuius
eſt genus, & omni quidẽ & ſemper ineſt, non tamen & ſoli. ¶ Quinta. Præterea cum ſpecies auferũ 69
tur non ſimul auferũtur genera, quorum illæ ſunt ſpecies:ſed ſi auferuntur propria, ſimul quoque
auferũtur ſpecies quorum ſunt propria. & ijs etiam ſpeciebus quarũ ſunt propria ſublatis:ſimul au
ferunt & ipſa. ¶ Generis & accidentis communitas vna. Generi autẽ & accidenti commune eſt de 70
pluribus prædicari, quẽadmodum dictum iam eſt: ſiue id accidens ſeparabile ſit ſiue inſeparabile.
Nam & moueri accidens quidẽ ſeparabile:de pluribus prædicatur. & nigrum accidẽs inſeparabile:
de coruis, æthiopibúſq; & nõnullis inanimis. ¶ Generis & accidentis differẽtię quatuor. ¶ Prima. 71
Differt autem genus ab accidẽte:quoniam genus antecedit ſpecies, accidentia vero ſunt ſpeciebus
poſteriora. Nam tametſi etiã inſeparabile ſumatur accidens:prius tamen eſt id cui accidit q̃ ipſum
accidẽs. ¶ Secunda. Quę genere communicãt, æqualiter cõmunicant:quæ autẽ accidente, nõ æqua- 72
liter. Nam intenſionẽ, remiſſionémq; ſuſcipit accidentiũ participatio:generũ vero minime. ¶ Tee 73
tia. ¶ Et accidẽtia in indiuiduis quidẽ præcipue ſubſiſtunt: genera autem & ſpecies, natura priora
ſunt impartibilibus, indiuiduiſq; ſubſtantijs. ¶ Quarta. Genera de ijs quæ illis ſubſunt in eo quod 74
quid eſt prædicãtur:accidẽtia vero in eo quod quale quid eſt vel quomodo ſeſe habet vnũquodq;.
Nam ſi qualis æthiops interrogatus fueris:accõmode dixeris niger. & quónam pacto ſe habet So-

75 crates: dixeris ægrotat aut incolumis eſt, ambulat aut ſedet. ¶ Dubium. Verũ addubitauerit quiſpiam quot generatim hæc quinq; adinuicẽ comparãdo colliguntur, ſumunturq; differẽtiæ: & viginti eſſe videbũtur. Nam genus quónam pacto ab alijs quatuor differat monſtratũ eſt. & vnũquodq; aliorũ ab alijs quatuor ſimiliter differre contingit. quare cũ quinq; ſint, & vnumquodq; ab alijs quatuor differat, & quater quinq; viginti ſint: viginti igit̃ omnes efficiũtur differẽtiæ. ¶ Dilutio. Verum nõ ita eſt: ſed generatim, ſummatimq; decem dũtaxat ſumẽdæ erunt differẽtiæ. Nam ſemper deinceps enumerantur. in primi ſiquidẽ ad reliqua cõparatione quatuor ſumũtur. ſecundi autem cõparatio: vna differentia deſtituitur, deficitq; à prima ac minus habet, ob id ipſum quod ea ipſa iam ſumpta eſt. tertia vero cõparatio: duabus deficit. & quarta, tribus: & deniq; quinta, quatuor. at quatuor, tres, duæ, vna, decem reſtituũt. Decem igitur ſummatim omnes hæ differẽtiæ fiunt. nam cum quo pacto genus differt à differẽtia, ſpecie, proprióq; & accidẽte dictũ eſt: quatuor primi comparatione, generis ſcilicet ad alia ſunt differẽtiæ: & quo pacto differentia à genere differat dictum tunc eſt cum quo modo ab ea genus differt dicebatur. reliquum igitur eſt in ſecũdi cõparatione vt quo pacto differentia à ſpecie, proprio & accidente differat dicatur, & fiunt tres differentiæ. rurſus quónam pacto ſpecies à differẽtia diſcrepet, dictum tunc eſt cũ quo modo differẽtia à ſpecie differt dicebatur: & etiã quomodo ſpecies à genere differat dictũ eſt, cũ quo pacto genus à ſpecie differt dicebatur. reliquum eſt igitur vt quomodo ſpecies à proprio & accidente differat: dicatur. duæ igitur in tertio cõparatorum loco ſumũtur differentiæ. Relinquetur autẽ ſolum quónam modo proprium ab accidente differat. Nam quomodo à ſpecie, differentia, & genere differat prædictum eſt, in illorũ ad ipſum differentijs. in quarto igitur loco comparãdis vna ſumitur differentia. quatuor igitur generis ad alia ſumptis differẽtijs, & differentiæ ad alia tribus, ſpeciei autẽ duabus & proprij ad accidens vna: decẽ erunt hæ omnes differentiæ. quarũ quidem quatuor quæ generis ad reliqua ſunt, anticipantes diſcuſſimus. Et hæc ex ſubiecta deſcriptione luculente dinoſci valebunt.

Comparationes quinque.

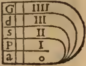

Deſcriptiones eiuſdem rei aliter

IIII	g	d	S	p	a
III	d	S	p	a	
II	S	p	a		
I	p	a			

A	g	Genus
b	d	Differentia
c	S	Species
d	p	Proprium
e	a	Accidens.

¶ Differentiæ & ſpeciei communitates duæ. ¶ Prima. Differentiæ & ſpeciei commune eſt: æque 76
participari. Nam ſinguli homines: æque homine & rationali differentia participant, ſuntq; æque
homines & rationales. ¶ Secunda. Commune item differentiæ & ſpeciei eſt: ſemper ijs à quibus 77
participantur adeſſe. Nam ſemper Socrates rationalis eſt, & ſemper Socrates homo. ¶ Differentiæ
& ſpeciei differentiæ quatuor. ¶ Prima. Differentiæ proprium eſt in quale quid eſt prædicari: ſpe 78
ciei vero in eo quod quid eſt. Nam tametſi homo vt quale quippiam ſumatur: tamen ſimpliciter
quale eſt, in qualéve prædicatur. ſed homo quippiam quale eſſe dicitur differentiarum ratione: quæ
ſuo aduenientes generi ipſum confecerunt. ¶ Secunda. Differentia perſæpe in pluribus conſpici- 79
tur ſpeciebus (vt quadrupes in pluribus ſpecie differentibus animantibus) ſpecies vero in ſolis in-
diuiduis (quæ illi ſubſunt) exiſtit. ¶ Tertia. Inſuper. Differentia prior eſt ea ſpecie quam conſti- 80
tuit. nam ſublata differentia: ſimul aufertur huiuſmodi ſpecies. contrà autem id non oportet. Nam
ſi non ſit rationale: neque quoque homo eſt. at vero ſi non ſit homo: non continuo non eſſe ratio-
nale oportet, cum nihilominus ſit angelus. ¶ Quarta. Differentia item cum altera ad ſpeciei con- 81
ſtitutionem coniungitur, (nam rationale & mortale ad hominis ſubſtantialem coniunguntur ra-
tionem) ſed ſpecies ſpeciei non coniungitur vt alia conſtituatur ſpecies. Nam quanquam quædam
equa cum quodam concurrit aſino ad muli generationem: ſpecies tamen equa & aſinus cõiunctæ,
minime perficerent mulum. ¶ Differentiæ & proprij communitates duæ. ¶ Prima. Differentia & 82
proprium id commune ſortita ſunt: æquè participari ab ijs quæ illis participant. Nam rationalia
æque rationalia ſunt: & riſibilia æque riſibilia. ¶ Secunda. Commune etiam vtriſque eſt: & ſemper 83
& omni adeſſe. nam quamuis is qui bipes eſt mutilus fiat, pedibúſque truncatus: nihiloſecius tamen
ſemper bipes dicitur, eoipſo quòd ſemper ad id ipſum natus eſt. quia etiam riſibile non ſemper
adeſſe dicitur quoniam ſemper rideat: ſed eo ipſo quòd ad ridendum ſemper natum eſt. ¶ Diffe-
rentiæ & proprij differentiæ duæ. ¶ Prima. Differentiæ proprium eſt, perſæpe de pluribus prædi 84
cari ſpeciebus (vt rationale de angelo & homine prædicatur) proprium autem de vna ſola ſpecie
cuius eſt proprium. ¶ Secunda. Differentia ea conſequitur quorum eſt differentia: at non conuerti 85
tur. Propria autem conuerſim, mutuóque prædicantur de ijs quorum ſunt propria: ob id ipſum vi
delicet quòd illa conuertuntur. ¶ Differentiæ & accidentis communitates duæ. ¶ Prima. Differen 86
tiæ & accidentis commune eſt: de pluribus dici. ¶ Secunda. Differentiæ cum ijs quæ inſeparabilia 87
ſunt accidentia commune eſt: & ſemper & omni adeſſe. Nam differentia bipes, ſemper & omni ho
mini adeſt: & accidens inſeparabile nigrum eſſe, omnibus coruis conſimiliter. ¶ Differentiæ &
accidentis differentiæ tres. ¶ Prima. Differunt autem differentia & accidens: quoniam differentia 88
continet ſpecies & non continetur (nam rationale, angelum continet & hominem) accidentia ve-
ro quoquo pacto continent eo quòd in pluribus ſunt ſpeciebus, & quoquo pacto continentur eo
quòd non vnius accidentis ſuſceptiuæ ſunt ſpecies, ſed plurium. ¶ Secunda. Differentia intenſio- 89
nis & remiſſionis expers eſt: accidentia vero magis, minúſq; ſuſcipiunt. ¶ Tertia. Oppoſitæ differẽ 90
tiæ impermixtæ ſunt: at vero accidentia etiam contraria nonnunquam permiſceri poſſunt. Et hæ
quidem ſunt communitates & proprietates differẽtiæ ac cæterorum. quomodo autem ſpecies à ge-
nere & differentia differat, dictum eſt: vbi dicebamus quo modo genus à cæteris, & quo etiã modo
à cæteris differentia differt. ſupereſt autem vt quomodo ſpecies à proprio & accidẽte differat, diſſe
ratur. ¶ Speciei & proprij communitates duæ. ¶ Prima. Speciei & proprio commune eſt: inuicem 91
conuerſim prædicari. Nam ſi homo eſt, riſibile eſt: & ſi riſibile eſt, & homo quoq; eſt. & riſibile ſe-
cundum inſitam ridendi aptitudinem ſumendum eſſe: ſæpiuſcule dictum iam eſt. ¶ Secunda. Cõ- 92
mune etiam ſpeciei & proprio æqualiter adeſſe. Nam ijs æqualiter aſſunt ſpecies, quæ illis partici-
pant: & propria æqualiter ijs, quorũ ſunt propria. ¶ Speciei & proprij differentiæ quatuor. ¶ Pri- 93
ma. Differt autẽ ſpecies à proprio, quoniã ſpecies poteſt & alijs genus eſſe: propriũ vero aliarum
ſpecierũ proprium eſſe impoſſibile eſt. ¶ Secunda. Species præſubſiſtit proprio: proprium vero ſpe 94
ciei ſuccedit. Nam oportet hominem eſſe: vt ſit riſibile. ¶ Tertia. Inſuper, ſpecies quidem ſemper 95
actu adeſt ſubiecto: propriũ autem aliquãdo, & poteſtate adeſt. Nam homo ſemper actu, Socrates
eſt: ridet autem non ſemper, quanquã ſemper natus eſt eſſe riſibilis. ¶ Quarta. Præterea quorũ diſ- 96
finitiones ſunt differentes: & ipſa quoq; ſunt differentia. Speciei autẽ & proprij diffinitiones ſunt
differẽtes. Nã ſpeciei diffinitio eſt, ſubeſſe generi & de pluribus & differẽtibus numero in eo quod
quid eſt prędicari, & id gen⁹ talia. proprij vero diffinitio eſt: & ſoli & omni & ſemper adeſſe. ¶ Spe
ciei & accidentis cõmunitas vna. ¶ Speciei vero accidentiſq; cõmune eſt: de pluribus prædicari. & 97
raræ ſunt eorum aliæ communitates: quòd plurimum, longóq; diſcriminis interuallo ab inuicem
diſtant accidens & accidenti ſubiecta ſpecies. ¶ Speciei & accidentis differẽtiæ quatuor. ¶ Prima. 98
Speciei & accidẽtis vtriuſq; peculiaria quædam ſunt. ¶ Primum. Speciei proprium eſt in eo quod
quid eſt de ijs prædicari quorũ eſt ſpecies: accidentis vero in eo quod quale quid eſt, vel quo modo

aliter res ſeſe habet. ¶ *Secunda. Singulum quodque ſubſtantiæ indiuiduum, vna ſpecie participat,*
99 vnámque habet ſpeciem, complura vero tum ſeparabilia tum inſeparabilia tenet accidentia. ¶ Ter-
100 tia. Species præconcipiuntur accidentibus, tametſi etiam eiuſmodi accidentia ſint inſeparabilia. nec
iniuria, quandoquidem oportet eſſe ſubiectum vt illi quicquam accidat, accidentia vero poſterioris
101 geniture ſunt, & aduentitiã naturã habentia. ¶ Quarta. Speciei participatio æqualis eſt, accidentis
vero quanuis etiam inſeparabile ſit, non æqualis. etenim æthiops æthiope colorem nigredine inten-
ſiorem, remiſſioremq́ habere queat. Relinquitur autem de proprio & accidente dicendum. nam quo
pacto proprium à ſpecie, differentia & genere differat diſcrepétque, dictum eſt. ¶ Proprij & acciden-
102 tis communitates duæ. ¶ Prima. Proprio & inſeparabili accidenti commune eſt, nunquam ſine ipſis
ea in quibus eſſe conſiderantur, ſubſiſtere. Nam vt ſine riſibili ſubſiſtere nequit homo, ita neq́ ſine
nigredine ſubſiſtere poteſt æthiops. ¶ Secunda. Quemadmodum proprium ſemper & omni adeſt,
103 ſimili quoque modo & inſeparabile accidens. ¶ Proprij & accidentis differentiæ tres. ¶ Prima. Diffe-
104 runt autem proprium & inſeparabile accidens, quòd proprium vni ſoli adeſt ſpeciei, vt riſibile homi-
ni, inſeparabile autem accidens non vni ſoli. vt nigrum non ſolum æthiopi ſed & coruo, & carboni, &
hebeno adeſt & alijs nonnullis. ¶ Secunda. Inſuper proprium conuerſim prædicatur de eo cuius eſt
105 proprium, & æquum eſt, inſeparabile vero accidens non conuerſim prædicatur. ¶ Tertia. Propriorũ
106 participatio æqua eſt, accidentium vero magis, minúſve ſuſcipiens. Sunt autem & aliæ prædictorum
communitates & proprietates ad eorum diſtinctionem, atque conſortij communitatíſque approba-
tionem, ſed quæ adductæ ſunt, ſufficiant.

PARAPHRASIS
quinque vocum Por-
phyrij Phœ-
nicis,
& Platonici & Peripatetici finis.
Laus deo.
AMEN.

LIBER PRAEDICAMENTORVM ARISTOTELIS CVM COMMENTO.

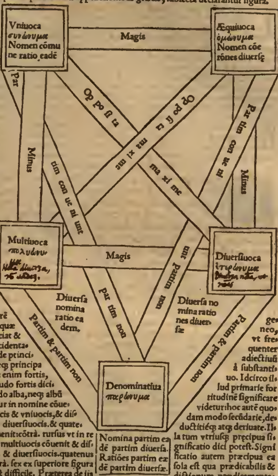
¶ De æquiuocis, vniuocis & denominatiuis. Cap. I. 1

Diffinitio 1 Æquiuoca dicuntur quorum nomen ſolũ cõmune eſt:
ſecundũ nomẽ vero, ſubſtãtiæ ratio diuerſa. Vt animal
& homo, & quod pictũ eſt. Horum enim ſolum nomen
commune eſt: ſecundum nomen vero, ſubſtantiæ ratio
diuerſa. Si enim quis aſſignet quid ſit eorum vtrunque
quo anim al eſt: propriam aſſignabit vtriuſq; rationem.
Diffinitio 2 ¶ Vniuoca vero dicuntur quorum nomen cõmune eſt: 2
& ſecundum nomen eadem ſubſtantiæ ratio. vt animal
& homo, atque bos. cõmuni enim nomine horum vtrũ
que animal nuncupatur: & eſt ratio ſubſtantiæ eadem.
Si quis enim aſſignet vtriuſq; rationem, quid vtrunque
Diffinitio 3 eſt quo animal eſt: eãdem aſſignabit rationẽ. ¶ Denominatiua vero d icuntur quęcũ- 3
que ab aliquo, ſolo differentia caſu, ſecũdum nomen habent appellationem: vt à grammatica grammaticus: & à fortitudine fortis.

¶ Libri Prædicamentorum Ariſtotelis primi capitis notæ.

Quid ratio ¶ Dicuntur, dici nata ſunt. ¶ Nomen commune, vox dictióque eadem. ¶ Ratio ſubſtãtiæ in ijs quæ diffinitionem ſubſtantialem admittunt, diffinitio eſſentialis. In ijs autem quæ huiuſmodi non admittunt, ſubſtantialis, eſſentialiſque ſignificatio intelligitur. & eſt ea ſecundum quam dictio ipſa eſſentialiter prædicatur. vt ſubſtantia, vna & eadẽ eſſentiali ratione, ſignificationéque de homine atque equo 1
prædicatur, ſimiliter & corporeum & animatum & ſenſibile. Nõ enim illorum diffinitiones aliquæ reperiuntur eſſentiales. ¶ Ratio ſubſtantiæ ſecundum commune nomen aliquibus diuerſa eſt, quando diuerſis rationibus de illis ſubſtantialiter, eſſentialitérque dicitur. ¶ Diffinitio, diffinitio eſſentialis. ¶ Ratio ſubſtantiæ aliquibus eſt eadem, quando nomen illis commune ſecundum eandem rationem de illis dicitur eſſentialiter. ¶ Solo caſu, ſola vocis cadentia, finalique terminatione, non autem ſignificatione. ¶ Secundum nomen habent appellationem, quæ ſecundum vocem alterum quidem ab altero deducuntur. Vnde fermè denominatiua dicta videntur, quòd nomen de nomine dicatur, nomi- 2
netúrque. Et hic aduertendum æquiuocorum quædam eſſe communiora & vt prædicata, quædã mi- 3
nus communia & vt ſubiecta, & conſimiliter de vniuocis eſt intelligendum. & omnia hæc, præcipue vocum, dictionúmque ſunt nomina. & Ariſtoteles ea quæ ſunt minus communia & ſubiecta diffinit. Communiora autem & latiora ſunt illa nomina pluribus communia, quæ de illis ſecũdum diuerſas ſubſtantiæ rationes, aut ſecundum eandem dicũtur. Sed vt ſermo ſit apertior, quædam æquiuoca nuncupant recentiores æquiuocata, & quædã æquiuocantia. ſimiliter, quædã vniuoca vniuocata, & quædam vniuocantia. & hic Ariſtoteles æquiuoca æquiuocata diffinit, & vniuoca vniuocata. ex quorum diffinitionibus facile eſt diffinire quid æquiuocũ æquiuocans, modo vocabulorum vſus permittatur. Nã eſt id commune nomẽ aliquibus, quibus ratio ſubſtantiæ ſecundum id nomen diuerſa eſt. & quid vniuocum vniuocans. eſt enim nomen aliquibus cõmune, quibus nominis ſubſtantiæ ratio eadem eſt. ita enim appellari tantiſper non refutandum eſt, dum diſtinctius, apertiúſq; vnumquodque intelligatur. vniuerſa tamen Ariſtoteles æquiuoca appellat & vniuoca. éſtque æquiuocũ æquiuoci æquiuocum, & vniuocum vniuoci vniuocũ, perinde ac diceremus æquiuocatũ æquiuocantis æquiuocatũ, & vniuocatum vniuocantis vniuocatum, ſi harum vocũ (vt dictum iam eſt) eſſet apud authores approbata conſuetudo. Neque oportuit Ariſtotelẽ æquiuocũ & vniuocũ pro eo quod vocant æquiuocans & vniuocans diffiniſſe. nam ad ea quæ diffinita ſunt, relatiua ſunt. & agnito vno relatiuorũ, facile agnoſcimus & reliquum. Ideo authores ſolum alterum relatiuorum vt plerunq; diffinire ſolent. tum quia oppoſitorum eadẽ diſciplina, & expreſſa vnius declaratione, alterius ſubticetur, in analogia oppoſiti facile dignoſcẽda. Id enim obſeruat Ariſtoteles. & qui ſunt diſciplinarum gnari. Atque quod de æquiuocato, æquiuocãte, vniuocato & vniuocante, adductum eſt, magis intelligentiæ quàm horũ vocabulorum alicuius obſeruationis gratia adductũ eſt. Et per vniuoca ex oppoſito diuerſiuoca intelligitur, quorum ſunt diuerſa cõmunia nomina, & rationes diuerſæ. non enim illi cõmune nomen aliquod eſt, niſi forte id fuerit tranſcendens. vt homo & albedo. Et per æquiuoca, intelligũtur multiuoca, quorũ nomina diuerſa & ratio ſubſtãtiæ eadem. vt gladius & enſis, quæ recẽtiores appellatione abutentes, ſynonyma appellãt. nã quod Ariſtoteles Græce ſynonyma dicit, Latine ab interpretibus vertitur vniuoca. Quæ

omnia vt manifeſtius patere poſſint cum appellationibus græcis, ſubiecta declarantur figura.

¶ Sunt pręterea eadẽ vt homo homo, & lapis lapis: quorum nomen ſecũdum ipſa eſt idem, & ratio eadem. Hoc à ſynonymis differens, quòd ſynonymis non ſecũdum ipſamet nomen idẽ eſt: ſed id nomen idẽ, ipſis cõmunius eſt. Vt animal cõmunius homine & equo. & ratio ſimiliter eadẽ cõmunior. ſũt itaq;: Eadẽ, Vniuoca, Aequoca, Multiuoca, Diuerſiuoca, Denomiatiua. ¶ Deinde (vt Nicephorꝰ inqt) denomínatiuum cũ his oibꝰ partim cõſpirat, partimque diſſentit. Nã denominatiuũ in nomine conuenit, & in nomine diſcõuenit. Cõuenit eñ in principio, & diſconuenit in fine. Rurſus re, rationéq; partim cõuenit, & ptim diſconuenit. Nã ſui pricipalis rẽ rationémq; habet, ſed quæ iam ſubſtantiam reſpiciat & de qua prædicetur accidentario. quare neq; ipſum de principali, primogeneóq;: neq; principale de ipſo dicitur. neq; enim fortis, fortitudo: neque fortitudo fortis dicitur. vt neq; quoq; albedo alba, neq; albũ albedo. Quatenus igitur in nomine cõuenit, cõſpirat cũ æquiuocis & vniuocis, & diſſentit cũ multiuocis & diuerſiuocis. & quatenus in nomine diſconuenit: cõtrà. rurſus vt in re cõuenit: cũ vniuocis & multiuocis cõuenit & diſconuenit cũ æquiuocis & diuerſiuocis. quatenus autẽ in re diſſentit: cõtrà. ſex ex ſuperiore figura hæc deprehẽdere nõ eſt difficile. Præterea de ijs quæ maxime talia ſunt: præcipua apud Ariſtotelem determinationis cura eſt. idcirco denominatiua diffinit non nominis tantũ, neq; rei ſignificationíſq; tantũ: ſed nominis & rei ſimul. nominis quidem: quia denominatiuum à principali nomen accipit, ſola vocis deſinentia diſſidens. rei autem, quòd denominatiuum & principale rem eandem ſignificant: vt fortis à fortitudine denominatiuum eſt. Solo enim caſu vocis differt: non etiam ſignificatione. nam fortitudo fortitudinem, identidem & fortis fortitudinem ſignificat: & nomen à nomine deducitur, ſed ſupprincipale à principali, & deriuatum à primogeneo, vt frequenter adiectiuũ à ſubſtantiuo. Idcirco illud primarie fortitudinẽ ſignificare videtur: hoc autẽ quodam modo ſecũdarie, deductitiéq; atq; deriuate. Illa tum vtriuſq; pręcipua ſignificatio dici poteſt. Significatio autem præcipua ea ſola eſt qua prædicabilis & dictionum prædicamentalium ratio conſideratur. Etſi enim album pro ſubſtantia accipiatur: ab ea tamen acceptione neq; prædicabile, neque dictio prædicamenti alicuius dicitur. ſed à ſignificatione qua albedinem ſignificat, & ſpecies dicitur & qualitas, qualitatíſq; vocabulum. ¶ Et ꝙ in diffinitione denominatiuorum exponunt particulam, & ſecundum nomen habent appellationem, de paſſione quadam nouitia vocabulorum quam iuniores induxerunt: id pro gymnaſticis (quæ nunc paſſim in ſcholis agitari ſolent) faciat: nõ autẽ pro veriori ſynceriorı́q; intelligentia. ſed de his abunde.

¶PARAPPRASIS CAP. PRIMI.

LIber prædicamentorum Ariſtotelis quatuordecim capita continet. de diffinitionibus, de diuiſionibus, de regulis præmittēdis, de prædicamentis in ſumma, de ſubſtantia, quantitate, ad aliquid, qualitate. de ſex vltimis prædicamētis, de poſtponēdis ſcilicet, de oppoſitione, priori, ſimul, motu & habere. Cap. primū. diffinitiones tres. ¶ Prima diffinitio. Aequiuoca dicuntur quorū ſolum nomen cōmune eſt: & ratio ſubſtantię ſecundū illud nomen eſt diuerſa. vt animal cōmune nomen eſt: & homo, & animal pictū æquiuoca ſunt eius. Nā eis ipſis nomen animal cōmune eſt: & ratio ſubſtātiæ ſecundū idē nomen eiſdē eſt diuerſa. De ipſis enim aial ſecundū diuerſas diffinitiones prædicat̃. non enim petēti cur homo animal ſit, & cur pictū animal itidē animal ſit: eandē aſſignabimus animalis ꝓ vtroq; diffinitionem, verū alterā atq; alterā. ¶ Secunda diffinitio. Vniuoca dicunt̃ quorū nomen cōmune eſt: & ratio ſubſtātiæ ſecundū illud nomē eſt eadē. vt homo & bos: vniuoca ſunt animalis. Nā eis nomen animal cōmune eſt: & ſecūdū illud nomen, ratio ſubſtantiæ illis eadē eſt. De ipſis enim animal ſecundū eandē diffinitionē dicit̃. quærenti enī & de hoīe & boue cur animal ſit: eandē profecto ꝓ vtroq; animalis aſſignabit rationē, diffinitionémq;. ¶ Tertia diffinitio. Denominatiua dicunt̃ quæ ab aliquo, ſolo caſu differētia ſunt: & ſecundū illud nomen habent appellationē: vt grāmaticus denominatiuum eſt à grāmatice, & fortis à fortitudine. Nā differunt ſolo caſu: & ſecundū illud nomen habent appellationem.

(Margin numbers beside the chapter-one paragraph: 1 at "Prima diffinitio", 2 at "Secunda", 3 at "Tertia".)

¶ De complexis, & incomplexis. Cap. II.

EOrum quæ dicūtur: alia quidē ſecundū cōplexionē dicūtur, alia vero 4
ſine cōplexione. Et ea igit̃ quæ ſecundū cōplexionem dicuntur ſunt,
vt homo currit, homo vincit. Ea vero quæ ſine cōplexione dicuntur
ſunt: vt homo, bos, currit, vincit. ¶ Eorum quæ ſunt, alia de ſubiecto 5
aliquo dicuntur: in ſubiecto vero nullo ſunt. vt homo de ſubiecto quidem dicitur quodam homine: in ſubiecto vero nullo eſt. Alia autem in ſubiecto quidem ſunt: de ſubiecto autem nullo dicuntur. In ſubiecto vero eſſe dico, quod cum in aliquo ſit non ſicut quædā pars: impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt. vt quædam grāmatica in ſubiecto quidē eſt in anima: de ſubiecto vero nullo dicitur. & hoc album in ſubiecto quidem eſt corpore: omnis enim color in corpore eſt. Alia vero de ſubiecto dicunt̃: & in ſubiecto ſunt. vt ſcientia in ſubiecto quidē eſt in aīa: de ſubiecto vero dicit̃, vt de grāmatica. Alia vero neq; in ſubiecto ſunt: neq; de ſubiecto aliquo dicunt̃, vt quidā homo, & quidā equus. Nihil enim taliū neq; in ſubiecto eſt: neq; de ſubiecto aliquo dicit̃. Simpliciter autē quæ ſunt indiuidua, & numero ſingularia: de ſubiecto nullo dicūt̃. in ſubiecto autē nihil aliqua prohibet eſſe. quædā enim grāmatica in ſubiecto eſt: at de ſubiecto nullo dicitur.

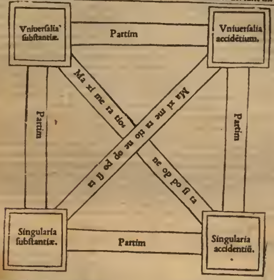
¶ Secundi cap. notæ.

1 Locus
2 Vas
3 Totum
4 Partes
5 Genus
6 Species
7 Finis
8 Efficiens
9 Forma

¶ Ea quæ dicuntur cū cōplexione: ſermo cōplexus, oratio. Quæ dicuntur ſine cōplexione: vox, dictióq; ſimplex, & incōplexa. 4
¶ Entia, ea quæ ſunt. quæ prædicamentis ſunt attinentia: q̄ de aliquo dici proprie nata ſint aut de quibus aliqua dicantur. Chimæra enim, Harpyia, Gorgon, Sphynx, Hircoceruus, & ſimilia: minime entia, ſiue ea quæ ſunt dicerentur. Nā neq; de aliquo, neq; aliqua de ipſis ꝓprie dicunt̃. ¶ Dici de ſubiecto, eſt ſuperiꝰ prædicari de ſuo inferiori. Superiora: genera, ſpecies, differentiæ. ¶ Eſſe in ſubiecto, ſecundū accidens, accidētaliter eſſe in aliquo, accidentaliter prædicari, aut adiungi. Albū enim eſt in ſubiecto, in corpore. Nā accidentaliter de corpore prædicatur. eſt enim corpus, albū. & albedo identidē in ſubiecto eſt in corpore. Nā accidentarie ei adiungitur hoc pacto, albedo in corpore eſt: non autem de corpore prædicatur. ¶ Cum dicitur nō ſicut quædā pars: ex oppoſito intelligitur, neq; vt quoddā totū in parte. Vnde cum eſſe in aliquo nonuplíciter (vt ſentit Seuerinus) dicat̃: in loco, in vaſe, in toto, in partibꝰ, in genere, in ſpecie, in fine, in efficiente ac cōſeruante, & vltimo forma eſſe in materia. & id bifariā aut forma accidētaria, aut forma ſubſtātialis eſſe in ſubiecto: nono modo, & ꝓ prima parte diffiniuit Ariſtoteles ſed logice. Cum enim dixit nō ſicut quædā pars: excludit eſſe in aliquo tertio, quinto modo, & ſecundā partē noni modi. & cum per partem totum identidem intelligatur: per eandem particulam excluditur quartus, & ſextus modus. & per particulā impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt: excluditur primus, ſecundus, ſeptimus & octauus modus. relinquitur igitur vt ſolum eſſe in ſubiecto pro prima parte noni modi eſſe in, diffiniatur. Sed hæc exactius declarare maius eſt negotiū q̄ quod breuiuſcularū notarū implere poſſit officium. Et per hanc ſecundā diuiſionē tanguntur in vniuerſum ſimplicia, incōplexáq; omnia quæcunq; ſunt prædicamentis attinentia. Nā aut ſunt vniuerſalia ſubſtātiæ, aut ſingularia ſubſtantiæ, aut vniuerſalia accidentiū, aut ſingularia accidentiū. pariter & tangunt̃ ſingulorū diffinitiones. Nā vniuerſalia ſubſtātiæ ea ſimplicia ſunt quę de ſubiecto dicunt̃: in ſubiecto vero nullo ſunt. Singularia ſubſtātiæ, quę neq; dicunt̃ de ſubiecto neq; ſunt in ſubiecto. & eadē 5

appellantur primæ ſubſtantiæ. Vniuerſalia accidentiũ, quæ dicuntur de ſubiecto, & ſunt in ſubiecto. Singularia deniq; accidentium, quę ſunt in ſubiecto & nõ dicunt de ſubiecto. Vnde manifeſtũ eſt, vt ratione maxime oppoſita ſint: vniuerſalia ſubſtãtiæ, & ſingularia accidentiũ. rurſus vniuerſalia accidentium, & ſingularia ſubſtantiæ. vt ſubiecta vel liquidiſſime demonſtrat formula.

Dicuntur de. non ſunt in. Dicuntur de. ſunt in.

Neque dicuntur de. neque ſunt in. Non dicuntur de. ſunt in.

¶ Quidam homo, Singulare hominis. Quidam equus: indiuiduum, ſingularéque equi. & hunc in modum de ſimilibus. habet enim quidam (authore Laurentio) magis vim notæ ſingularis: aliquis autem notæ particularis, ſed plerunque confunduntur. Laurentius.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

4 SEcundum cap. Diuiſiones duæ. ¶ Prima. Eorũ quæ dicũtur: quædã dicũtur cũ cõplexione,
5 vt homo currit, homo vincit. Alia vero ſine cõplexione. vt homo, currit, vincit. ¶ Secunda. Eorum quæ ſunt: quædã dicuntur de ſubiecto: in ſubiecto vero nullo ſunt. vt homo dicitur de ſubiecto quodã homine: in nullo vero ſubiecto eſt. Alia ſunt in ſubiecto: & nõ dicuntur de ſubiecto. vt quædam grãmatica eſt in ſubiecto, in anima: & non dicit̃ de ſubiecto. & quoddam album eſt in ſubiecto, in corpore (Omnis enim color in corpore eſt) & nõ dicitur de ſubiecto. Eſſe autẽ in ſubiecto dico: quod cũ ſit in aliquo nõ ſicut quædam pars, impoſſibile eſt ipſum eſſe ſine eo in quo eſt. Alia ſunt in ſubiecto: & dicũtur de ſubiecto, vt ſciẽtia in ſubiecto eſt in aia & dicit̃ de ſubiecto, quadã quidẽ grãmatica. Alia vero nec ſunt in ſubiecto: neq; dicũtur de ſubiecto. vt quidam homo, quidam equus: neque ſunt in ſubiecto, neq; dicuntur de ſubiecto. & omnino nullum indiuiduum, vnúmq; numero de ſubiecto dicit̃: in ſubiecto autẽ aliquod eſſe nihil prohibet. quædã enim grammatice cũ indiuiduum ſit, vnúmq; numero, in ſubiecto eſt: de ſubiecto autem nullo dicitur.

¶ De regulis. Cap. III.

6 QVando alterum de altero prædicatur vt de ſubiecto: quæcunq; (de eo quod prædicatur) dicuntur, omnia etiam de ſubiecto dicentur. Vt homo de homine quodam prædicatur, animal vero de homine: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo: & homo eſt, & animal. Regula 1
7 ¶ Diuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorũ: diuerſæ ſunt ſpecies, & differentiæ. vt animalis, & ſcientiæ. animalis enim differentiæ ſunt: greſſibile, bipes & volatile & aquatile: ſcientiæ vero nulla earum eſt. neque enim ſcientia à ſcientia differt: in eo ꝙ bipes eſt. ſubalternorum vero generũ: ni- Regula 2

hil ꝓhibet eaſdẽ eſſe differẽtias.ſuperiora enim de ijs quæ ſub ipſis ſunt generibꝰ
prædicanť.quare quæcũq; differẽtiæ prædicati fuerint:eædẽ erunt etiã ſubiecti.

¶ Tertij cap. notæ.

¶ Prædicatur vt de ſubiecto,dicit vt de ſubiecto. ¶ Primæ regulæ interꝑtatio. Quicquid ſuperio- 6
re ſuperius eſt:& eius quoq; inferiore.Et hæc regula de ijs quæ dicunť de ſubiecto,ſumitur. Poſſet
& alia de ijs quæ ſunt in ſubiecto identidẽ ſumi:& quæ ſit huiuſmodi.¶ Quando alterum in altero
eſt,quæcũq; de eo quod eſt in altero,vt de ſubiecto dicunť:omnia in primo ſunt ſubiecto. Vt albũ
in homine quidẽ eſt:de albo autẽ vt de ſubiecto dicitur coloratum atq; quale.coloratum igitur pa-
riter & quale in homine ſunt vt in ſubiecto.Cuius regulæ facilis hæc eſſet interpretatio.Quæcunq;
inferiora ſunt in ſubiecto,& eorũ quoq; ſuperiora in eodẽ erunt ſubiecto.¶ Genera nõ ſolũ ſubal- 7
ternatim poſita,diuerſorũ prædicamentorũ genera.Subalternatim poſita,eiuſdem prædicamenti
genera.Et hęc rurſus ſunt:quorũ aliud ſub alio,aut eorũ quodq; ſub eodẽ tertio.¶ Differentiæ,dif-
ferentiæ maxime propriæ:aut vbi deſunt ꝓpriæ.Authores enim quantũ fieri poteſt:maxime pro-
prijs accõmodiſq; vtunť.vbi vero illa deſunt:vtũtur ijs quę propius ad illa accedunt.Et prima re-
gula dignitas eſt.ſecunda eſt ſuppoſitio:quæ in & alijs diſciplinis poſtulatũ & petitio nominatur.

¶ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

TErtium cap.duæ regulæ. ¶ Prima. Quando alterũ de altero prædicatur,vt de ſubiecto: 6
quæcũque(de eo quod prædicatur)dicuntur,omnia de ſubiecto dicuntur:vt homo dici-
tur de quodã homine,vt de ſubiecto:& animal de homine,vt de ſubiecto:quare animal
de quodam homine dicetur,vt de ſubiecto. Eſt enim quidã homo: & homo & animal.
¶ Secunda regula.Diuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorum,diuerſæ ſunt ſpecies & 7
differentiæ: vt animalis & ſcientiæ diuerſæ ſunt ſpecies & differentiæ. Differentiæ quidem. Nam
animalis differentiæ ſunt greſſibile,volatile,bipes,aquatile: quarum nulla ſcientiæ differentia eſt.
Non enim ſcientia à ſcientia differt eo ipſo ꝙ ſit bipes.Et dictum eſt non ſubalternatim poſitorũ.
Nam eorum generum quæ ſubalternatim poſita ſunt,& alterum ſub altero continetur: nihil ob-
ſtat eaſdem eſſe ſpecies & differentias. Nã ſuperiora de ſuis inferioribus prædicantur. Quo fit vt
omnes ſuperiorum generum differentiæ:pariter differentiæ ſint & inferiorum.

¶ De decem prædicamentis generatim. Cap. IIII.

Diuiſio

EOrum quæ ſecundum nullam cõplexionem dicuntur: ſingulum,aut 8
ſubſtantiam ſignificat,aut quantitatem,aut qualitatẽ,aut ad aliquid,
aut vbi,aut quando,aut ſitum eſſe,aut habere,aut agere,aut pati. Eſt
autem ſubſtantia quidẽ,vt figuraliter dicatur:vt homo,equus.Quan
titas autem:vt bicubitum,tricubitum. Qualitas:vt album, grammaticum. Ad
aliquid:vt duplum,dimidium,maius.Vbi vero:in foro,in Lycio.Quando autẽ:
vt heri,ſuperiore anno.Situm vero eſſe:vt iacet,ſedet.Habere autem:vt calcea-

Concluſio

tum eſſe, armatum eſſe. Agere vero:vt ſecare,vrere. Pati:vt ſecari,vri. ¶ Sin- 9
gula igitur eorum quæ dicta ſunt: ipſa quidem ſecundum ſe, in nulla affirma-
tione dicuntur vel negatione.Horum autem ad ſeinuicem cõplexione:affirma
tio vel negatio fit. Videtur autem omnis affirmatio vel vera, vel falſa eſſe. eo-
rum autem quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur:nullum neque ve-
rum,neq; falſum eſt.vt homo,album,currit,vincit.

¶ Quarti cap. notæ.

¶ Lycium,Athenienſis locus. ¶ Secundum ſe,per ſe, ſeorſum, ſolitariè ſumptum. ¶ Enunciatio. 9
eſt oratio non omnis:ſed in qua verum vel falſum eſt. Affirmatio:eſt alicuius de aliquo enuncia-
tio.Negatio vero:eſt alicuius ab aliquo enunciatio.& hæc poſtea.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

QVartum cap.diuiſio vna,concluſio vna.¶ Diuiſio.Eorum quæ ſecundum nullam cõple- 8
xionem dicuntur:ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam,aut quantitatem, aut qualitatem,
aut ad aliquid,aut agere,aut pati,aut quando,aut vbi,aut ſitum eſſe,aut habere. Subſtan-
tiam(vt craſſa dicamus Minerua)vt homo,equus.Quantitatem:vt bicubitum,tricu
bitum.Ad aliquid:vt duplum,dimidium,maius.Qualitatem:vt album,grãmaticum. Agere:vt ſe-
care,vrere.Pati:vt ſecari,vri. Quando:vt heri,ſuperiore anno. Vbi:vt in Lycio. Situm eſſe:vt re-
cumbere,ſedere.Habere:vt calceatum eſſe,armatum eſſe.¶ Concluſio.Nullum eorum quæ ſecun- 9
dum nullam complexionem dicuntur ſecundum ſe ſumptum:affirmatio,aut negatio eſt.Nã om-
nis affirmatio aut negatio,vera aut falſa eſſe videtur.Atqui nullum eorum quæ ſecundum nullam
complexionem dicuntur:verum eſt aut falſum. Nullum igitur eorum quæ ſecundum nullam cõ-
plexionem dicuntur:affirmatio aut negatio eſſe ponendum eſt.quod cum ita eſt,ex eorum tamen
adinuicem complexione atque compoſitione:affirmatio paritur & negatio.

¶De ſubſtantia. Cap. V.

10 SVbſtantia autē eſt quæ proprie & principaliter & maxime dicitur:quę Diffinitio
neq; de ſubiecto aliquo dicitur,neq; in ſubiecto aliquo eſt.vt quidam 1
11 homo,& quidā equus. ¶Secundæ autē ſubſtantiæ dicunt̃ ſpecies,in Diffinitio
quibus eæ(quæ principaliter ſubſtātiæ dicuntur)inſunt: & hæ quidē 2
& harum ſpecierū,genera.vt quidā homo,in ſpecie quidē eſt in homine: genus
vero ſpeciei animal eſt.ſecūdæ igitur hæ ſubſtantiæ dicunt̃:vt eſt homo,atq; ani-
12 mal.¶Manifeſtum eſt autē ex ijs quę dicta ſunt,quoniā eorū quę de ſubiecto di Concluſio
cuntur neceſſe eſt & nomen & rationē de ſubiecto prædicari. vt homo de ſubie- 1
cto quodā homine dicitur:prædicatur etiā & nomen.hominē enim de quodam
homine prædicabis: & ratio quoq; hoīs de quodā homine prædicabitur. quidā
enim homo & homo eſt,& animal rationale mortale.quare & nomē & ratio de
ſubiecto prædicabit̃.Eorum vero quæ in ſubiecto ſunt:in plurimis quidem neq;
nomen,neq; ratio prædicabit̃ de ſubiecto:in aliquibꝰ autem nomen quidē nihil
prohibet prædicari aliquādo de ſubiecto,rationē vero impoſſibile eſt.vt albū cū
in ſubiecto ſit corpore:prædicat̃ de ſubiecto (dicitur enim corpus album) ratio
vero albi nunq̃ de corpore prædicabitur.alia vero omnia,aut de ſubiectis dicunt̃
primis ſubſtantijs,aut in ſubiectis eis ſunt.Hoc autē manifeſtū eſt ex ijs quę per
ſingula proponuntur.vt animal de homine prædicatur:ergo & de quodā homi-
ne animal prædicabitur.Nam ſi de nullo quorundā hominum:neq; omnino de
homine.rurſus color in corpore eſt:ergo & in quodā corpore. Nā ſi nō in aliquo
eſſet ſingulorū:nec omnino in corpore.quare alia oīa,aut de ſubiectis primis di-
13 cuntur ſubſtantijs,aut in ſubiectis eis ſunt. ¶Nō ergo exiſtentibus primis ſub- Corollariū.
ſtantijs:impoſſibile eſt aliquid aliorū eſſe.Omnia enim alia aut prædicant̃ de eis:
aut in ſubiectis eis ſunt.quare nō exiſtentibꝰ primis ſubſtantijs: impoſſibile eſt
14 aliorū aliquid eſſe. ¶Secundarū vero ſubſtantiarum,magis ſubſtātia eſt ſpecies Concluſio
q̃ genus. Propinquior enim eſt primę ſubſtātiæ.ſiquis enim aſſignet primā ſub- 2
ſtantiā quid eſt,euidentius & cōueniētius aſſignabit:ſpeciem q̃ genus aſſignans.
vt hoiem quendā manifeſtius aſſignabit:hominē q̃ animal aſſignans.illud enim
proprium magis cuiuſdā hominis:hoc autem cōmunius.& cū quandā arborem
aſſignauerit:manifeſtius aſſignabit aſſignando arborem q̃ plantam. ¶Amplius.
Primæ ſubſtantiæ ideo ꝙ alijs omnibus ſubijciuntur, & omnia alia vel de ipſis
prædicantur, vel in ipſis ſunt:propter hoc maxime ſubſtantiæ primæ dicuntur.
quemadmodū autem primę ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent:ſic & ſpecies ad
genus ſe habet.ſubijcitut enim ſpecies generi.genera enim de ſpeciebꝰ prædicā
tur:ſpecies autem cū generibus nō conuertūtur.Quare & ex his ſpecies genere
15 magis ſubſtātia eſt.¶Ipſarū vero ſpecierū quæcunq; nō ſunt genera:nihil magis Concluſio
alterū altero ſubſtantia eſt.Nihil enim familiarius aſſignabis de quodā homine, 3
16 hominē aſſignando:q̃ de quodā equo,equum.¶Similiter autē & in primis ſub- Concluſio
ſtantijs:nihil magis alterū altero ſubſtantia eſt.Nihil enim magis quidam homo 4
17 ſubſtantia eſt:q̃ quidam bos.¶Merito autē poſt primas ſubſtātias:ſola aliorū om Concluſio
nium ſpecies & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur.ſola enim hæc:eorum quæ 5
prædicantur primā ſubſtantiam indicant.quendam enim hominem ſi quis aſſi-
gnauerit quid eſt: ſpeciem quidem q̃ genus aſſignando familiarius demonſtra-
bit:& manifeſtius faciet hominē aſſignando,q̃ animal. Aliorum vero omnium
quicquid aſſignauerit quis,aſſignabit extranee:velut album,aut currit,aut aliud
quodcunq; talium aſſignans.quare merito hæ ſolæ aliorū ſecundæ ſubſtantiæ di-
cuntur.¶Amplius.Primæ ſubſtantiæ eo ꝙ alijs omnibus ſubijciuntur,& omnia
alia de illis prædicantur,vel in ipſis ſunt:propriſſimæ ſubſtantiæ dicuntur.ſicut
autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent:ita genera & ſpecies primarū
ſubſtantiatum ad reliqua omnia ſe habent.de his enim reliqua omnia prędican-

tur.quendam enim hominem dices grāmaticum eſſe:ergo & hominē & animal
Cōmunitas grāmaticū dices.Similiter autem & in alijs.❡Cōmune autem omni ſubſtantię 18
1 eſt,in ſubiecto nō eſſe. Prima nanq; ſubſtantia:nec in ſubiecto eſt,nec de ſubie-
cto aliquo dicitur.ſecundarū vero ſubſtantiarū conſtat quidē etiā ſic,quia nulla
eſt in ſubiecto,homo enim de ſubiecto quidem, quodā homine dicitur:in ſub-
iecto vero nullo eſt:neq; enim in quodā homine homo eſt.ſimiliter autē & ani-
mal de ſubiecto quidem dicitur quodā homine:non etiam eſt animal in quodā
homine. ❡Amplius.Eorū quæ in ſubiecto ſunt nomen quidem de ſubiecto ali-
quando nihil prohibet prædicari:rationem vero impoſſibile eſt.ſecundarū vero
ſubſtantiarū de ſubiecto ratio prædicatur, & nomen.rationē enim hoīs de quo-
dam homine prædicabis:& animalis ſimiliter.quare nō erit eorū ſubſtantia:quę
ſunt in ſubiecto.Nō eſt autē proprium ſubſtātiæ hoc:ſed & differentia eorū eſt,
quæ nō ſunt in ſubiecto.bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidē quodā homi-
ne dicitur:in ſubiecto vero nullo eſt.neq; enim in homine eſt bipes,neq; greſſi-
bile.ratio quoq; differentiæ de illo prædicatˀ:de quocunq; ipſa differentia dicitur.
velut ſi greſſibile de homine prædicatˀ, & ratio greſſibilis de hoīe prædicabitur.
Dubium. eſt enim homo greſſibilis.❡Nō vos vero cōturbent ſubſtantiarū partes,quæ ita 19
ſunt in toto,quaſi in ſubiecto ſint:ne forte cogamur eas nō eſſe ſubſtantias con-
fiteri.Nō enim ſic in ſubiecto eſſe dicebanˀ quaſi partes eſſent. ❡Ineſt autē ſub- 20
Cōmunitas ſtantijs & differentijs,oīa vniuoce prædicari.Omnia enim quæ ab his pręd͏icata
2 ſumunˀ:aut de indiuiduis prædicanˀ,aut de ſpeciebꝰ. à prima nanq; ſubſtantia:
nulla eſt prędicatio.de nullo enim ſubiecto dicitˀ.ſecundarū vero ſubſtantiarum
ſpecies quidē de indiuiduo prædicatˀ:genus vero & de ſpecie & de indiuiduo.Si-
militer autē & differentiæ:& de ſpeciebus & de indiuiduis prædicanˀ.& rationē
quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtātiæ:ſpecierū,& generū,& ſpecies generis.quæcūq;
enim de prædicato dicunˀ:eadē & de ſubiecto dicenˀ.ſimiliter autē rationē dif
ferentiarū ſuſcipiūt ſpecies & indiuidua. vniuoca autē ſunt quorū & nomen cō-
mune eſt:& ratio eadē.quare oīa quæ à ſubſtātijs & differētijs ſunt: vniuoce præ-
Cōmunitas dicantur. ❡Omnis autē ſubſtātia videˀ hoc aliquid ſignificare.& in primis igiˀ 21
3 ſubſtātijs indubitabile,& verū eſt: quoniā hoc aliquid ſignificant. Indiuiduum
enim & vnū numero eſt quod ſignificatur.In ſecundis vero ſubſtantijs videtur
quidem ſimiliter ꝑpter appellationis figurā hoc aliquid ſignificare,quando quis
dixerit hominē vel animal: nō tamen verū eſt, ſed magis quale aliquid ſignifi-
cant.neq; enim vnum eſt quod ſubiectū eſt,quemadmodum primæ ſubſtantiæ:
ſed de pluribus homo dicitur,& animal. ❡Non autē ſimpliciter quale quid ſi- 22
gnificat,quemadmodum albū(nihil enim aliud ſignificat albū,q̄ qualitatem) at
ſpecies & genus circa ſubſtantiam qualitatē determinant.qualem enim quandā
ſubſtantiam ſignificant. plus autem in genere determinatio fit , q̄ in ſpecie. di-
Cōmunitas cens enim animal: plus complectitur, quàm qui hominem. ❡Ineſt autem ſub- 23
4 ſtantijs nihil illis eſſe contrarium.Primæ enim ſubſtantiæ quid erit contrarium?
vt cuidam homini , vel cuidā animali:nihil eſt cōtrarium.at vero nec homini,
nec animali aliquid eſt contrarium. Non eſt autē hoc ſubſtantiæ proprium,ſed
etiam multorū aliorū,vt quātitati.bicubito enim vel tricubito,nihil eſt contra-
Cōmunitas 5 rium.at vero nec decē,nec alicui talium.❡Niſi forte quis multum pauco dicat 24
Nullum nulli eſt contrariū. duæ negationes negant:& tantū eſt ac ſi dicatur nullū, alij cuilibet eſt cōtrariū. eſſe contrarium,vel magnum paruo. Determinatorū vero quantorū nullū nulli
eſt contrarium. ❡Videtur autē ſubſtantia nō ſuſcipere magis & minus. ❡Dico 25
autē,non quoniam ſubſtantia nō eſt à ſubſtantia magis & minus ſubſtantia(hoc 26
enim dictū eſt quoniam eſt)ſed quoniam vnaquæq; ſubſtantia hoc ipſum quod
eſt,non dicitur magis & minus: vt ſi eſt hæc ſubſtantia,homo:non erit magis &
minus homo,nec ipſe à ſeipſo,nec alter ab altero. non enim eſt alter altero ma-
gis homo:ſicut eſt album alterum altero magis album,& bonum alterum altero

magis bonum.ſed & ipſum à ſe magis & minus dicitur.vt corpus cũ ſit albũ:ma
gis nunc albũ eſſe dicetur q̃ prius.& cum calidum ſit:magis & minus calidum
dicitur. Subſtantia vero nõ dicitur magis,neq; minus. nihil enim homo magis
nunc homo,q̃ prius dicitur:neq; aliorum quicq̃ quæ ſubſtantiæ ſunt.quapropter
27 nõ recipiet ſubſtantia magis & minus. ❡Maxime vero proprium ſubſtãtiæ eſſe Cõmunitas.
videtur:ꝙ cum vnum,& idẽ numero ſit,contrariorũ ſuſcepriuum eſſe.vt in alijs 6
quidem nõ habet quiſq̃ quod proferat quæcunq; nõ ſunt ſubſtantiæ: ꝙ cum ſit
vnum numero,ſuſceptibile contrariorum ſit.velut color,qui eſt vnus & idẽ nu-
mero:nõ dicitur albus & niger.neq; eadem actio & vna numero:praua & ſtudio-
ſa.ſimiliter autem & in alijs quæcunq; nõ ſunt ſubſtantiæ.Subſtantia vero cum
vnũ & idem numero ſit:capax contrariorũ eſt.vt quidã homo,cum vnus & idẽ
ſit:aliquando quidẽ albus,aliquando fit niger:& calidus, & frigidus:& prauus,&
28 ſtudioſus.in alijs autẽ nullis: aliquid tale videtur. ❡Niſi quis forſitan inſtet:di- Obiectio.
cens orationem & opinionem,contrariorum eſſe ſuſceptibilia.eadem enim ora-
tio vera & falſa videtur eſſe. veluti ſi vera ſit oratio,ſedere quendã:eo ſurgente
ipſa eadẽ falſa erit.ſimiliter autẽ & de opinione.ſi quis enim verum putet aliquẽ
ſedere, ſurgente eo falſo putabit eandem de eodẽ opinionẽ habens. ❡Sed & ſi
quis hoc ſuſcipiat : tamen modo differt.nã ea quæ in ſubſtantijs ſunt,ipſa quidẽ
mutata ſuſceptibilia ſunt contrariorũ.Frigidum enim ex calido factũ mutatum
eſt(alteratũ enim eſt)& nigrum ex albo,& ſtudioſum ex prauo.ſimiliter autem
& in alijs vnũquodq; eorum mutationem ſuſcipiens:ſuſceptibile contrariorũ eſt.
Oratio nanq; & opinio ipſa quidem immobilia omnino perſeuerant.cum vero
res mouetur: contraria circa ipſam fiunt.oratio nanq; eius ꝙ ſedeat aliquis per-
manet eadem.cũ vero res mota ſit:aliquando quidẽ vera,aliquando autem falſa
dicitur.ſimiliter autem eſt in opinione.quapropter ſaltem modo,proprium ſub-
ſtantiæ eſt:vt ſecundum mutationẽ ſuiipſius ſuſceptibilis ſit contrariorum.❡Si
quis autẽ recipiat etiam hæc,orationem & opinionem ſuſceptibilia eſſe contra-
riorum:non eſt hoc verum.Oratio nanq; & opinio nõ in eo ꝙ ipſa aliquid reci-
piant, contrariorũ ſuſceptibilia eſſe dicuntur:ſed eo ꝙ circa alterũ aliqua paſſio
facta ſit.nam in eo ꝙ res eſt, aut non eſt:in eo etiam oratio vera,vel falſa eſſe di-
citur,non in eo ꝙ ipſa ſuſceptibilis ſit contrariorũ.ſimpliciter enim à nullo:neq;
oratio,neq; opinio mouetur.quapropter nõ erunt ſuſceptibilia contrariorum,cũ
nulla contrarij ſit paſſio in eis facta.verum ſubſtantia in eo ꝙ ipſa contraria re-
cipiat,in hoc ſuſceptibilis eſſe contrariorum dicitur.languorem enim & ſanita-
tem ſuſcipit & candorem & nigredinem:& vnumquodq; talium ipſa ſuſcipien-
do,contrariorum ſuſceptibilis eſſe dicitur.quare proprium erit ſubſtantiæ hoc,
quòd cum vnum & idem numero ſit:ſecundum ſuiipſius mutationem,ſuſcepti-
bilem contrariorum eſſe.De ſubſtantia quidem hæc dicta ſint.

❡Quinti cap. notæ.

10 ❡Subſtantia quæ proprijſſime,principaliter & maxime ſubſtãtia dicit̃:prima ſubſtantia. ſiue ma-
gis(vt Græce habetur)ſubſtantia quæ proprijſſime,& primo,& maxime ſubſtantia dicitur.Et eſt
apud Ariſtotelem diffiniti circumlocutio,nõ autẽ diffinitio.❡Principaliter,primo:& ferme pro-
prijſſime.primo & maxime ſe mutuo interpretantur.Et cur indiuidua,ſingularéq; ſubſtãtiæ pro-
prijſſime,primo,& maxime ſubſtantiæ,rem ipſam attendendo apud Ariſtotelem appellentur:nõ
ab re forte id eſſe videtur.Nã re pariter & ratione ſingulares illæ ſubſtãtiæ ſubſiſtunt:vniuerſales
autẽ ſubſtantiæ re ipſa vniuerſales nõ ſubſiſtunt,ſed ſola ratione.Quod autem & re & ratione ta-
le eſt:proprijſſime,maximéq; & primo tale eſt.Quod vero ratione ſola:minus proprie,minꝰ tale,
& ſecundo loco tale eſt. Homo enim ſubſtãtia eſt:re ipſa ſanè ſingularis,ratione autẽ ſola vniuer-
ſalis. Cũ enim hominem ſubſtantiã dicis vniuerſalem : notionem ipſam,rationémq; reſpicis vni-
uerſalem,qua mediante vocabulum ad ſignificandum inditum eſt. Et id rite intellectum:per vni-
uerſalem logicã & philoſophiam à multis prolapſibus liberat.Et circa iſta ſolet dupliciter peccari.
quidã enim res ſolas cõſiderantes:notiones,rationéſq; prorſus abnuunt.Alij ſolas notiones ratio- Vnde nomi
néſq; curantes: res ipſas,rerúmq; conſiderationes penitus refugiunt. & neq; hi neq; illi poterunt naliũ & rea-
vnq̃ ſyncere Ariſtotelem, cæteróſq; authores intelligere. Iungunt enim authores rem rationi,& lium error.

rationem rei:ſed in logica logice,& in phyſica phyſice. Res in logica præcipue propter notiones,
rationes,proprietatéſq; dictionum,& orationū:& in phyſica rationes propter res ipſas,conditio-
néſq; rerū meditantur. Adeo enim rebus rationes affines ſunt,& res rationibus:vt qui penetrant
analogias aperte cognoſcant, quæ logice intellecta logica ſunt,eadē phyſice intellecta,aptiſſima
ſint phyſica.neq; plerunq; alias(mutato tamen intelligēdi modo)& hic & illic ſtatuit Ariſtoteles

Analogia memoratu digna.

diffinitiones. Aſſimilatur enim logicus alicui,rerum ex imaginibus ſpeculi contēplatori:& res ip-
ſas interdū,propter imagines illas,& rerum nomina,& iterū illorum nominū nomina tractanti.
Phyſicus vero ex oppoſito:rerū aſſimilatur contēplatori. ¶ Prædicari,prædicari proprie.& id pe 11
nè ſuperfluum eſt repetere. Nam authores ea quæ propria ſunt conſiderant. ¶ Nomen prædicari,
prædicari nomine:& eſt vere & affirmatiue prędicari. ¶ Ratio,ratio ſubſtantię.de altera eīn prius
non meminit:cum æquiuoca & vniuoca diffiniret. ¶ Rationem prædicari, prædicari ratione: &
ſubſtantialiter,eſſentialiſq; ratione prædicari. ¶ Subiectum,prima ſubſtātia. ¶ Denominatiue prę-
dicatur quicq̄: cum nomen ſed ratio ſubſtantiæ non prædicatur. Vniuoce:cum nomen pariter &
huiuſmodi ratio. ¶ De prima ſubſtantia,vna videlicet vel pluribus. De primis ſubſtātijs,vna qui-
dem aut pluribus. ¶ De quodā homine,de aliquo ſingulari hominis:ita & de quodam corpore.

Maximę & communes regulæ.

¶ Maximæ. Superiora de ſuis inferioribus prædicantur. Quicquid de vniuerſali prædicatur:& de
eius aliquo ſingularium prædicabitur. Quod de nullo ſingularium prædicatur:neq; quoque de eo-
rum vniuerſali prædicabitur. ¶ Et pro inductione quam Ariſtoteles facit:aduertēdū eſt authores,
vt plurimū inductionibus imperfectis,minime tamen vitioſis,deficientibúſve vti ſolitos. Nam in
reliquis quæ non aſſumuntur:ſimile eſt.aſſumit enim vnā ſubſtantiam, animal ſcilicet: vt in reli-
quis ſubſtātijs ſimile intelligatur.& vnū accidens,vt color:quatenus idem in reliquis accidentibus

Argyropylus. Boëtius. Hermolaus.

eſſe concipiamus. ¶ Approbatio corollarij græce nunc non habetur,neq; Argyropylus expreſſit, 12
neq; neceſſaria videt. Nam ex ſuperiore pendet,adiuncta tamen eſt:tum q̈ in traductione Boëtij
in quam paramus paraphraſim reperta ſit:tum deniq; vt promptior intelligentia teneat. Deniq;
eam Hermolaus nō ſuppreſſit. Proinde(inquit)certum eſt ſubſtātijs principalib⁹ ademptis,nihil
præterea relictum iri. Omnes enim aliæ res in alteram ſortem recidunt,aut vt de ſubiectis his di-
cantur,aut in ſubiectis his condantur.quare ſubſtantijs primis iacentibus:cætera ſtare nō poſſunt.
Vnde fit,veriſimile ſit pleroſq; codices græcos approbationem illam habere & pleroſq; non habe-
re.quam equidē etiam ad longum approbationem reperi in vetuſto exemplari græco:quod mihi

Ioannes Laſcaris. Proloquia talium communia. 5. Proloquia propria. 5.

præceptor & ſingularis amicus Ioānes Laſcaris cōmunicauit. ¶ Pro rationibus Ariſtotelis,de cō- 13
paratione ſubſtantiarum proloquia communia. 1. Quod maxime tali vicinius eſt: magis tale
eſt. 2. Quod maxime tali ſimilius:magis tale eſt. 3. Quæ maxime tali ęque vicina:& illa quo-
que eſſe æque talia. 4. Quæ maxime tali æque ſimilia: & illa quoq; æque talia. 5. Maxime ta-
li:nihil magis tale eſt.. Proloquia propria. 1. Subſtantia quæ maxime ſubſtantiæ vicinior eſt:
magis ſubſtantia eſt. 2. Subſtantia quæ maxime ſubſtantiæ ſimilior: magis ſubſtantia eſt.
3. Snbſtantiæ quæ maxime ſubſtātiæ æque vicinæ:& illæ quoq; æque ſubſtantiæ ſunt. 4. Quæ
maxime ſubſtantiæ æque aſſimilantur:& æque quoque ſunt ſubſtantiæ. 5. Maxime ſubſtantiæ:
nulla magis ſubſtantia eſt. Pro quo ſubiecta notetur deſcriptio.

Aeque	6	Subſtantia	minime	6	Corpus	minus
æque	5	Corpus	minus	5	Corpus animatum	minus
æque	4	Corpus animatum	minus	4	planta	minus
æque	3	Animal	minus	3	Arbor	minus
æque	2	homo	magis	2	laurus	magis
æque	1	Plato	maxime ſubſtantia	1	hæc laurus	maxime

¶ Superior figura aſcendendo monſtrat inæqualitatem.è regione autē lateraliter iacentium æqua-
litatem. Ex his cognoſcitur vnū & idem magis eſſe ſubſtantiam & minus ſubſtantiam reſpectu di-
uerſorum. vt animal magis & minus eſt ſubſtantia. Nam magis q̄ corpus animatum & minus q̄
homo. Item q̈ vnum & idem magis eſt ſubſtantia reſpectu vnius primę ſubſtantiæ,q̄ reſpectu al-
terius. vt corpus magis ſubſtantia eſt ad Platonem q̄ ad hanc laurum. Nam Platoni q̄ huic lauro
propinquius. Sequitur rurſus vt duo æque ſunt ſubſtantiæ: & vnum minima ſit ſubſtantia,& alte-
rum non,ad diuerſa tamen. vt ſubſtantia æquè Platoni propinqua. & corpus æque huic lauro. Et
hæc,& quæ Ariſtoteles de hac materia demonſtrat: ſubiecta formula facile deprehenduntur,infe-
riorum cum ſuis ſuperioribus ſeriatim collatione facta.

Minime	7	Subſtantia				
minus	6	Corpus	æque	6	Subſtantia	minime
minus	5	Corpus animatum	æque	5	Corpus	adhuc minus
minus	4	planta	æque	4	Corpus animatum	adhuc minus
minus	3	arbor	æque	3	animal	minus
magis	2	laurus	æque	2	homo	magis
maxime	1	hæc laurus	æque	1	Plato	maxime

¶Et rationes Ariſtotelis de comparatione ſubſtantiarum : vim demonſtrationis habent . verum
vtroq; modo:dialecticæ videlicet & demonſtratiue, confirmari poſſunt. Si enim ex communibus:
topicæ.& ſi ex proprijs:demonſtratiue.¶Proprium ſecundo.¶De ſubiecto,de prima ſubſtantia.
21 Subiectum primo loco,prima ſubſtantia.Secundario,ſecundóque loco,ſecunda ſubſtantia.¶Pro-
prium,proprium quarto modo.¶Ratio,ratio ſubſtantiæ.¶Quale quid,quale,notionem commu
nem:quid,abſolute ſubſtantiam ſignificat.hoc aliquid,hoc,notionem ſingularem:aliquid,abſolu-
te ſubſtantiam ſignificat . Et hic aduertendum cum res ipſas ſuis nominibus deſignamus: duplex
qualitas reperitur.quædam propria:& eſt ſingularis notio,qua res ipſa deſignatur. & quædam cō-
munis qualitas,quæ & appellatiua:& eſt cōmunis notio.vt ſpeciei, generis,aut huiuſmodi. Notio
ſingularis propria idcirco & propria qualitas dicitur : quòd id quod deſignatur pariter & re & ra-
tione ſingulare eſt.altera communis & appellatiua: quòd rebus ipſis quæ deſignantur re ipſa non
conuenit (non enim reipſa communes,vniuerſaléſq; exiſtunt) ſed ſolum ipſis conuenit ratione,cū
eas vocamus,appellamúſq;.Iure igitur non propria illa qualitas fuit appellanda quæ nominis tan
tum eſt & non rei,id eſt quæ re pariter & ratione,non conuenit: ſed ratione ſolum.verum potius
communis,& appellationis qualitas ſcite nuncupanda fuit.Ergo forſitan dices prima ſubſtantia vt
Plato,vt Socrates:quale quid ſignificat.Nam abſolute ſubſtantiam notione ſingulari quæ eſt qua-
litas.Non inficiamur illam ſingularem notionem eſſe qualitatem, & qualitatem propriam:ſed nō
per quale.ſed per hoc in Ariſtotelico artificio dictum eſt intelligi debere.hoc enim notionem ſin-
gularem: & quale monſtrat deſignátq; communem. Et hæ duæ qualitates aſſimilantur terminis,
determinationibúſque rerū.Sunt enim termini,determinationéſq; ea illa quæ res ipſa continent:
vt rerum ſuperficies,atq; loci.Propria qualitas:loco proprio aſſimilatur.Eſtque omnium huiuſmo
di qualitatum mētis minima:vt minimus rei locus,proprius.& qualitas ſpeciei aſſimilatur cuidam
loco cōmuni:continentiæ domus quæ omnes & ſolos contineret homines.vt forte domus aliqua,
Noe & eius totam familiam poſt cataclyſmum . Qualitas generis vt animalis, aſſimilatur loco:in
quo omnia & ſola animalia clauderentur.vt arca Noe cataclyſmi tempore. Qualitas vero genera-
liſſimi aſſimilaretur ſupremo cælo, modo omnes ſubſtantiæ in eo clauderentur: quòd omnes ſub-
ſtantias contineret,determinarétq;. Verum id cælum potius aſſimilatur qualitati qua corpus ſub-
ſtantias omnes corporeas deſignat. & hæ rerum qualitates, determinationéſque circa ipſas paula-
tim à minima euadunt in maximam. Nam indiuidui qualitas minima eſt : ſpeciei maiuſcula , &
proximi generis continuo maior:generaliſſimi autem,ſupremíque generis maxima. Et hæc: ſub-
iecta figura deprehendi poſſunt vel facillime.

¶Determinationes qualitatum circa ſubſtantias.		
maxima	Subſtantia	Continens omnium ſubſtantiarum
maior	Corpus	Continens omnium corporum
maior	Corpus animatum	locus communis omnium animatorum
maior	animal	locus communis omnium animalium
maior	homo	locus communis omnium hominum
minima	Plato	locus proprius Platonis

¶Iterum liceret ad dimenſiones & figuras comparare . vt Plato lineæ ſimilis eſt , quæ dimenſio-
num minima eſt:vt quæ iam contineatur, & non contineat. homo, ſuperficiei. Animal, corpori.
Corpus animatum,pyramidi. Corpus,cubo.& ſubſtantia: ſphæræ, quæ omnium capaciſſima eſt.
Liceret temporibus,liceret & numeris: ſed hæc huic loco minus accommodata ſunt. ¶Et ſi ſcita-
ri quenquam inceſſit cupido,an qualitates illæ potiúſne rerum ſint:an vocum,nomintimque ipſo-
rum qualitates? Vtrorumque dici poſſunt,extrariæ tamen: vt viſio parietis:extraria eſt,tum parie-
ti,tum voci,nomíníque parietis.magis tamen ſunt rerum. nam ſemper apud omnes & inuariabi-
liter rerum ſunt qualitates,nominum autem non ſemper,non inuariabiliter,non apud omnes:ſed
aliquos,vt apud quos nomina poſita ſunt.& variabiliter.iam enim plurima in vnaquaque lingua:
abſoleta ſunt, ſignificaréque deſierunt. Itaque iam natura quodam modo & per ſe qualitates rerū
eſſe videntur : vocum autem precario, & per accidens, vt ex indentium arbitrio & voluntate. Sed
hæc forſitan abundantius. ¶Verum quia dictum eſt res ipſas,re pariter & qualitate hoc eſt ratio- Diſceptatio
ne non eſſe vniuerſales , hic quidam de Chryſippea ſchola Peripateticum occupauit adoleſcentu- de vniuer-
lum. Dic ſodes (inquit) éſtne ſol ſpecies? Reſpondit puer, qualitate ſcilicet rationéque, re autem ſali.
ipſa minime.ſed indiuiduum,& ad indiuiduum ex ſuppoſitione potius eſt reuocandum,taléq; di-
cendum potius,quàm ſpecies.Et homo (inquit) éſtne ſpecies? Et reſpondit puer,& re pariter & ra
tione. Vide igitur (inquit) quo pacto facile effectum eſt , vt res quædam ſint vniuerſales ratione
tātum vt ſol,aliæ vero cum re tum qualitate vt homo.attamen res ipſas negabas vniuerſales.Sub-
riſit puer.Si res (inquit) ſignificatiuas voces,dictionéſque nuncupas: vt dictiones ſol & homo, te-
cum profecto ſentimus.Nam dictio homo,re vniuerſalis eſt:quòd plura habet numero differētia,

BIBL. ... R. ... VITTOR. E. EMANUELE

de quibus prædicetur.ratione inſuper: quòd qualitatem, notionémq; habeat repræſentandi com-
munem.Sol vero re vniuerſale non eſt,quòd plura eiuſmodi non habeat,de quibus prædicetur.ra
tionem tamen communem habet:adeo vt ſi rerũ author, opiféxq; rerum nouum conderet ſolem.
æque hunc & illum eadem illa notione ſignificaret,vt homo nunc Platonem & Socratem. Verun-
tamen ſi per res ipſas ea ipſa intelligeres quæ ſignificantia non ſunt,ſed deſignantur, ſignifican-
túrq;:in hoc haudquaquam ſatis tuam probaremus dialecticam.nam perperam intuliſſes id rebus
ipſis,ſignificatiſq; tribuens,quæ ſolis tribuenda ſunt ſignificantibus. Tunc ille.Sed age cum homi
nem rem ipſam reſpicis:nónne ſpeciem eſſe fateberis? Eſto (inquit adoleſcens) aliquo modo.Et cũ
dictionem? Etiam. Rem igitur vniuerſalem fateberis. Hic puer.non re ipſa & ſecundum id quod
eſt:ſed qualitate ſolum,atq; ratione.Proinde cum hominem nomino,& rem ipſam reſpicio: non
proprie rem illam,aut ſpeciem,aut vniuerſalem appello & ſimpliciter,& ſine addito,ſed cum addi
to:ſcilicet & vniuerſalem ratione.ex quo non colligitur: res igitur vniuerſalis, igitur ſpecies.ſed in
vitium incidamus eius fallaciæ,quæ à ſecundum quid nuncupatur. Sed cum præcipue dictionem
ipſam homo attendo : proprie & vniuerſale , & ſpeciem nuncupo . nam re pariter & ratione tale.
Tum ille.Sed vide ô adoleſcẽs (inquit) ne iterum fallaris.Nam qualitates,rationéſq; dictionum:
potius rerum ſunt quàm ipſarum vocum.Atqui voces re ipſa ſunt vniuerſales,tanto magis itaq; &
res ipſæ dicendæ erunt vniuerſales,vtpote quibus rationes ipſæ vniuerſales magis conſentiãt. Va-
lidè admodũ id inquit puer.ſed ſi & res & voces à ſua qualitate dicerem vniuerſales:te latere mini
me debuiſſet me non ſecus dicturum voces nõ eſſe reipſa vniuerſales atq; ipſás res,aut forſitan mi
nus.Nam ratio illa vniuerſalis,vtriſq; extraria eſt.verum eo modo ratione voces dicuntur vniuer
ſales à qualitate, notioneq; communi,vt & ipſæ res. Sed alio modo re dicuntur vniuerſales, ob id
ipſum videlicet ꝙ pluribus rebus accommodata ſunt nomina:de quibus voces ipſæ prædicãtur.vt
huic & huic rationali ſubſtantiæ quæ plures ſunt,accommodata ſunt nomina Socrates atq; Plato.
de quibus vox eadẽ homo,& eadẽ etiam ratione prædicatur. Probe inquit.Sed quid ſi rem ipſam
conſentis prædicari? Secundum id quod eſt (ait) nequaquam concedam,vt neq; genus neq; ſpeciẽ
eſſe.Nam ſi rem ipſam ſecundum id quod eſt prædicari conſentirem:rem ipſam vniuerſalem vt &
voces concedi par,conſequénſq; eſſet.At ſi res aut ſubiecta,aut prædicata aliquando dicatur: in or
dine ad ea ipſa per quæ eam enunciamus id dicere ſolemus . Nam cum ſubiectum & prædicatum
apud eos quibus Peripateticorum ſcita,doctrinæque placent:orationis partes ſint,& oratio apud
eoſdem diffiniatur vox quædam eſſe cuius aliquid partium ſignificet, vt dictio : conſequens igitur
eſt,vt ſubiectum & prædicatum,voces dictionéſq; ſint.Ita fili (inquit) tecum plane ſentio. Tu igi
tur recte vale & in ſtudijs Peripateticorũ (vt probe cœpiſti) proficere perge. eóq; reſalutato puer
abſceſſit:ob id exultans geſtiénſq; animo,ꝙ ad ſuorum coæqualium congreſſiones non victus ſeſe
recipere poſſit,quódq; inſcitia ſua maculam ei doctrinæ quàm profitebatur maxime apud exterũ
hominem nullam reliquerit. ℂ Indiuiduum & vnum numero,nominis & rei,re pariter & ratione. 23
ℂ Cõtraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant,& eidem ſubiecto viciſſim inſunt,
à quo mutuo ſe expellunt,niſi alterum eorum inſit à natura. ℂ Definitæ & determinatæ quantita-
tes:quæ certa ratione numeri deſignantur.vt bicubitum ꝙ duorum ſit cubituum. decem,viginti:
quòd illud decem ſit vnitatum, hoc vero viginti. At multum,paucum, magnum & paruum: ſuis
vocabulis nulla numeri ratione certa deſignantur , vt ſuo vocabulo quanta ſint deprehendantur.
ideo quantitates determinatæ minime ſunt. & potius etiam illa ad aliquid: quàm quantitates eſſe
dicuntur,vt ex ſequenti capite cognoſcetur. ℂ Subſtantia ſecundum id ipſum quod eſt magis & mi 25
nus ſuſciperet:ſi ſecundum ſuiipſius intenſionem,remiſſionémq; magis & minus diceretur.perin-
de ac album ſecundum id ipſum quod eſt:ſuſcipit magis ac minus. Secundum enim intenſionem
& remiſſionem: ſe prius & poſterius magis album & minus album dicitur. & ita magis album eſt
ad alterum album,quod quidem minus eſt intenſum.De intenſione autem & remiſſione:exactius
in philoſophia. ℂ At quòd prima ſubſtantia magis ſubſtantia dicitur quàm ſecunda: id ideo non 26
eſt quòd id ipſum quod eſt intendatur,remittatúrve:ſed vt dictum eſt,quòd re ipſa prima ſubſtan
tia talis ſubſtantia ſit,qualis ratione deſignatur.nam deſignatur ſingularis:& reipſa ſingularis eſt.
Secundæ autem ſubſtantiæ ratio non hunc in modum,cum re ipſa concordat.nam ſecunda ſubſtã
tia vniuerſalis deſignatur, quæ re ipſa non eſt vniuerſalis ſed ſola ratione ſibi accommodata . ma-
gis autem tale eſt,quod re & ratione tale eſt,quàm quod ratione ſolum,imò maxime tale eſt. Pri-
ma autem ſubſtantia:cum re,tum ratione prima ſubſtantia eſt. ſecunda autem: ſola ratione ſecun-
da ſubſtantia.Idem enim prima ſubſtantia & ſubſtantia ſingularis,& ſecunda ſubſtantia & ſubſtã
tia vniuerſalis . Et ex his dubij dilutio liquide patere poteſt . ℂ In vltima proprietate ſubſtantiæ: 27
Maxime aduerbium eſt. ℂ Proprium,proprium primo modo:quod ſoli competit etſi non omni.
Sed quomodo maxime proprium dicetur,cum proprium quarto modo potius maxime proprium
dicendum eſſet? profecto inter propria de ſubſtantia diſcuſſa, id maxime proprium eſt . nam pri-
mum ſcilicet non eſſe in ſubiecto non ſolum accommodatur ſubſtantiæ,ſed & alijs cõuenit.quod
autem alijs conuenit non iam proprium , ſed commune potius eſt dicendum . & ſi dicatur pro-
prium,vt ſecundo modo:hoc proprij improprium eſt vocabulum. Idem euenit de ſecundo: quod
eſt vniuoce prædicari de primis.& de quarto,& de quinto, ſcilicet non habere contrarium: & non

ſuſcipere magis & minus,ſecundum id ipſum quod eſt.hæc enim & quantitatibus & qualitatibus,
vt formis & figuris conueniunt.& de tertio hoc aliquid ſignificare & quale quid ſignificare,quan-
uis ſoli ſubſtantiæ cōueniant:rationem tamen principalius, ipſámq; qualitatem quam rem ipſam
reſpicere vidētur.hæc autem id ipſum quod eſt,rémq; ipſam prorſus reſpicit . modo quod ratione
rei conuenit: id per ſe conuenire videtur. quod autem ratione qualitatis: per alterum, & quaſi per
accidens.Quis igitur non videt etſi ſubſtantiæ proprium ſit etiam primo modo: hoc aliquid ſigni
ficare (ſoli enim conuenit:ſimiliter & quale quid ſignificare) magis tamen ipſi proprium eſſe: q
ipſa vnum & idem manens ſecundum id ipſum quod eſt eſſe ſuſceptiuam contrariorum. hic enim
28 rem:illic vero rationem reſpicimus.℄ Vnum & idem numero,re ipſa. Videtur enim hic præcipue
res aſpici:quod in vltimis proprietatibus obſeruauit Ariſtoteles. ℄ Suſceptibile contrariorū: quod
viciſſim eorum ſubiectum eſſe natum eſt. ℄ Non aliter ac in imaginatione eadem imago manet,
re exiſtente & non exiſtente,quæ & re mutata non mutatur:ita quoq; & oratio in voce, & opinio
in mente,eadem nunc vera,nunc falſa.quæ re mutata,prorſus nō mutatur. Finge ſpeculum,quod
res in earum abſentia retineat,ſaluétque: & tu ipſe intra locum & te quoq; illo in loco eſſe repræ-
ſentabit, & vere quidem repræſentabit. abſiſte à loco (quia ea ſpeculi natura poſita eſt : vt rerum
ſimulacra in earum abſentia retineat,atque ſaluet) te adhuc illo eſſe in loco, repræſentabit & falſo
quidem repræſentabit.nulla tamen illi ſpectro ſimulacróque mutatio facta eſt: ſed in te ſolo,qui à
loco abſceſſeris. Mens,ſpeculum:ſpectrum,oratio & opinio.

℄ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

QVintum cap.de ſubſtantia.diffinitiones duæ, concluſiones quinq;. ad primam corolla-
rium vnum. ſubſtantiæ communitates ſex. ad primam, tertiam, quartam & quintam:
10 ſingula dubia.ad ſextam inſtantia vna. ℄ Prima. Diffinitio primæ ſubſtantiæ. Ea ſub-
ſtantia quæ proprijſſime,principaliter & maxime ſubſtantia dicitur:eſt quæ neque eſt
11 in ſubiecto neq; de ſubiecto dicitur.vt quidam homo, quidam equus. ℄ Secunda.
Diffinitio ſecundæ ſubſtantiæ . Secundæ ſubſtantiæ dicuntur tum ſpecies in quibus ſunt primæ,
tum illarum ſpecierum genera.vt homo & animal . Nam quidam homo in homine vt in ſpecie:
12 & animal hominis genus eſt. Sunt itaque homo & animal ſecundæ ſubſtantiæ . ℄ Concluſio pri-
ma. Cætera à prima ſubſtantia aut vniuoce , aut denominatiue dicuntur de prima ſubſtantia:aut
ſunt in prima ſubſtantia. Nam eorum quæ dicuntur de ſubiecto: & nomen & ratio prædicatur.
vt homo de quodam homine & nomine & ratione prædicatur . nomine quidem quia quidam ho-
mo: homo eſt. ratione vero quia quidam homo: animal rationale eſt. & eorum quæ ſunt in ſubie-
cto:quorundam neque nomen, neque ratio dicitur, ſed ſolum ſunt in ſubiecto. vt de quodam ho-
mine neque albedinis nomen,neque ratio dicitur.quorundam vero nomen prædicatur: at rationē
prædicari impoſſibile eſt, quæ denominatiue prædicantur. Albi enim nomen de quodam corpore
prædicatur (nam quoddam corpus : album eſt) at vero rationem albi de quodam corpore prædi-
cari impoſſibile eſt . Atqui omnium horum prima ſubſtantia ſubiectum eſt . cætera enim omnia,
aut de primis ſubſtantijs vt de ſubiectis dicuntur , aut in primis ſubſtantijs vt in ſubiectis , ſunt.
Non ab re igitur cætera à primis ſubſtantijs,aut vniuoce dicuntur de primis ſubſtantijs,aut deno-
minatiue: aut in primis ſunt ſubſtantijs . Verum & cætera omnia aut de primis ſubſtantijs vt de
ſubiectis dici,aut in ipſis eſſe vt in ſubiectis:facile ex ſingulorum inductione colligitur. Nam ani-
mal de homine prædicatur : igitur & de quodam homine prædicatur qui prima ſubſtantia eſt.
Quod enim de nullo ſingulorum hominum prædicatur , neque de homine prædicabitur. Rurſus
color eſt in corpore:igitur & in quodam corpore,quod quidem prima ſubſtantia eſt . Quod enim
in nullo ſingularium corporum eſt:neque quoque in corpore eſt.patet igitur cætera omnia aut de
13 primis ſubſtantijs dici vt de ſubiectis,aut in ipſis eſſe vt in ſubiectis. ℄ Corollarium. Quo fit vt ſi
non ſint primæ ſubſtantiæ,neque quicquam aliorum remanere poſſibile ſit. Nam omnia alia (vt
iam dictum eſt) aut de ipſis:vt de ſubiectis & quidem primo & præcipue ſubſiſtentibus dicuntur,
14 aut ſunt in ipſis. Sublatis igitur ipſis:merito auferentur & reliqua. ℄ Secunda concluſio. Inter ſe-
cundas ſubſtantias:ſpecies magis quàm ſuum genus ſubſtantia dicenda eſt. ℄ Primo. Quia ſpecies:
primæ maximéque ſubſtantiæ propinquior eſt quàm ſuum genus. Si enim quiſpiam de aliqua pri
ma ſubſtantia quid ſit interrogauerit:notius,familiariuſque ſpeciem quàm ſpeciei genus reſpon-
debit.vt ſi quærat quiſpiam de quodam homine quid ſit:notius,familiariuſque quòd ſit homo re-
ſpondebit quàm animal, & de quadam arbore quòd ſit arbor quàm quòd planta . hoc enim ideo:
quia illa primis illis, & maxime ſubſtantijs propinquiora ſunt. Secundas igitur inter ſubſtantias:
ſpecies magis ſubſtantiæ ſunt quàm ſua genera. ℄ Secundo. quia ſpecies primis ſubſtantijs quàm
ſua genera ſunt ſimiliores . nam primæ ſubſtantiæ quæ & maxime ſubſtantiæ : idcirco primæ di-
cuntur, quòd omnibus alijs ſubijciuntur. omnia enim alia:aut de ipſis dicuntur, aut in ipſis ſunt.
atqui vt primę ſubſtantiæ ad omnes alias ſubſtantias ſeſe habent ſubijciendo:ita & ſpecies ad ſuum
genus. ſubijcitur enim ſpecies ſuo generi.nam genus de ſpecie prædicatur,at non contrà . Species
enim de ſuo genere non prædicatur.merito igitur inter ſecundas ſubſtantias, ſpecies primis & ma
xime ſubſtantijs ſimiliores:magis ſubſtantiæ quàm ſua genera ſunt aſtruendę. ℄ Tertia concluſio.
15 Secundarum ſubſtantiarum vna ſpecies ſpecialiſſima:non magis quàm altera ſubſtātia eſt. ℄ Nam

ſpecies ſpecialiſſimæ eæ ſunt: quæ genera non ſunt. Atqui talium vna non eſt primæ & maximæ
ſubſtantiæ quàm altera quælibet, vicinior. neque enim familiarius de quodam homine interro-
ganti quid ſit: hominē reſpondebis, quam de quodam equo interroganti quid ſit, quòd ſit equus.
Secundarum igitur ſubſtantiarum vna ſpecies ſpecialiſſima quàm altera quælibet, minime magis
ſubſtantia eſt. ¶ Quarta. Primarum ſubſtantiarum vna quàm alia quælibet: non magis ſubſtan- 16
tia eſt. nam non magis quidam homo ſubſtantia eſt quàm quidam equus, aut alia quæuis. Sunt
enim omnes maxime ſubſtantiæ. Sunt igitur omnes primæ ſubſtantiæ æque ſubſtantiæ: & non
magis vna quàm altera ſubſtantia eſt. ¶ Quinta concluſio. Non ab re poſt primas ſubſtantias: ſo- 17
læ earum ſpecies & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicendæ ſunt. ¶ Primo. Quia hæc ſola quid ſint pri
mæ ſubſtantiæ ſciſcitantibus apte reſpondentur. Si enim quiſpiam quærat quid quidam homo eſt:
apte & homo & animal reſpondebit. & de quodam equo: conſimiliter quòd equus, & animal. ſed
aliquid aliorum vt album eſſe, vt currere: non apte reſpondebit. Aliena enim ſunt hæc ad quæſtio-
nem quid, de prima ſubſtantia. Atqui ſpecies & genera primarum ſubſtantiarum nunquam ad
quidnam ſint, primæ ſubſtantiæ apte reſponderentur: niſi eſſent ſubſtantiæ. Merito igitur poſt
primas ſubſtantias: ſolæ ſpecies, & earum genera ſubſtantiæ ſunt dicenda. ¶ Secundo. Quia primæ
ſubſtantiæ propriiſſime idcirco ſubſtantiæ dici merentur: quòd omnibus alijs ſubijciuntur. At ve-
ro vt ipſæ omnibus ſubijciuntur: ita ſpecies & earum genera omnibus alijs ſubijciuntur, & de ipſis
reliqua prędicantur. Si enim quendam hominem grammaticum eſſe dicas: igitur vt hominem eſſe
grammaticum, & animal eſſe grammaticum fatearis oportet. & ita in reliquis. Merito igitur poſt
primas ſubſtantias: ſola earum tum ſpecies tum genera ſubſtantiæ, dicenda ſunt. ¶ Communita- 18
tes ſubſtantiæ. ¶ Prima. Conuenit omni ſubſtantiæ non eſſe in ſubiecto. De prima ſubſtantia ſta-
tim id notum eſt. Nam ea eſt quæ neque eſt in ſubiecto neque de ſubiecto dicitur. non igitur eſt in
ſubiecto. De ſecunda vero ſubſtantia declaratur. ¶ Primo. Nam homo dicitur de quodam ſingu-
lari homine vt de ſubiecto: ſed in nullo eſt ſubiecto. Non enim in quodam homine aut alio quo-
piam eſt, vt in ſubiecto. Itidem animal de quodam homine dicitur vt de ſubiecto, ſed non eſt in
quodam homine vt in ſubiecto, neque quidem in alio quopiam. Secunda igitur ſubſtantia: in nul-
lo eſt ſubiecto. ¶ Secundo. Eorum quæ ſunt in ſubiecto rationem de ſubiecto prædicari impoſſibi
le eſt, etſi nomen quandoque prædicetur. Atqui ſecundarum ſubſtantiarum & nomen & ratio de
ſubiecto prædicatur. vt hominis & animalis & nomen & ratio de quodam homine. Non igitur ſe
cundæ ſubſtantiæ ſunt in ſubiecto. Quare omni ſubſtantiæ conuenit non eſſe in ſubiecto. Verum
id ſubſtantiæ proprium non eſt. Nam non ſolis ſubſtantijs conuenit, ſed & differentijs earum: con
ſimilibus vt prius rationibus. Nam rationale de homine dicitur vt de ſubiecto, ſimiliter & bipes:
ſed non eſt in homine vt in ſubiecto. Denique differentiarum ſubſtantialium ratio de ſubiecto di
citur: vt rationalis & bipedis ratio, de homine. non igitur differentiæ ſubſtantiæ, ſunt in ſubiecto.
¶ Dubium. Partes ſubſtantiæ ſunt in aliquo: quomodo igitur ſubſtantiæ non erunt in ſubiecto, 19
aut non fateri cogemur partes ſubſtantiæ non eſſe ſubſtantias? ¶ Dilutio dubij. Nihil profecto id
nos turbare debet quod ſint in aliquo. Nā nō ſunt in aliquo vt in ſubiecto: ſed alio modo videlicet vt
partes in toto, de quo hic non agebatur. ¶ Secunda communitas. Conuenit ſecundis ſubſtantijs pa 20
riter & differentijs earum, vniuoce prædicari de primis. Nam ſecundarum ſubſtantiarum ſpecies
de indiuiduis: & genera de ſpeciebus prædicātur. quare & de indiuiduis. Quæcunque enim de prædi
cato dicuntur: etiam & de ſubiecto dicuntur, & id quidem ratione. Suſcipiunt enim ſuarum ſpecie-
rum, generúmque rationem primæ ſubſtantiæ. Secundæ igitur ſubſtantiæ: de primis ſubſtantijs
vniuoce prædicantur. Eo quoque modo & indiuidua quæ primæ ſubſtantiæ ſunt, pariter & ſpecies:
differentiarum nomen & rationem ſuſcipiunt. prædicantur igitur & differentiæ per diffinitionem
vniuoce de primis ſubſtantijs. diffinita ſiquidem prius ſunt vniuoca eſſe, quorum nomen commu-
ne eſt & ratio eadem. Conuenit itaque ſecundis ſubſtantijs & differentijs earum: vniuoce prædicari
de primis. nam primis non conuenit. à principali namque, primáque ſubſtantia: nulla prædicatio eſt.
Non enim vt dictum eſt, aut de ſubiecto dicitur, aut in ſubiecto eſt: & tanto quoque minus con-
ueniet ijs quæ ſunt in ſubiecto. Et reuera omnia quæ de illis & nomine & ratione prædicantur:
ſunt ſecundarum ſubſtantiarum ſpecies, & genera, & differentiæ. ¶ Tertia. Prima ſubſtantia hoc 21
aliquid ſignificat: ſecunda vero potius quale quid. Nam etſi omnis ſubſtantia videatur hoc aliquid
ſignificare: non tamen id verum eſt, ſed prima ſubſtantia proculdubio hoc aliquid ſignificat. nam
indiuiduum & vnum numero ſubſtantiæ. neque id in controuerſiam venit quin hoc aliquid ſignifi-
cet. at quòd ſecunda ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare: hoc ob appellationis, nuncupatio-
niſque figuram euenit, quód quis quendam hominem aut hominem aut animal dicit. verum id non
ita eſt: ſed ſecunda ſubſtantia potius quale quid ſignificat. non enim vnum numero ſubiectum eſt,
vt prima ſubſtantia: ſed de multis dicitur. vt homo de multis: & animal de multis. ¶ Dubium. An 22
ſecunda ſubſtātia hunc in modum quale ſignificet: quēadmodum album? ¶ Dilutio. minime. nam
album ſimpliciter: & ſolum quale ſignificat. ſed ſecunda ſubſtantia vt ſpecies aut genus, aliquid &
ſubſtantiam ſignificat, circa quam, qualitatem quandam determinat. Et huiuſmodi qualitatis de-
terminatio: in genere quàm in ſpecie maior, atque plurium eſt. Qui enim animal dicit: plura com-
prehendit, quàm qui dicit hominem. ¶ Quarta. Conuenit inſuper ſubſtantijs, nihil ipſis eſſe con- 23

trarium. quid enim primæ ſubſtantiæ vt cuidam homini, aut cuidam animali aſſignabimus con-
trariũ? nihil profecto aſſignare valebimus.at neq; ſecũdæ ſubſtantiæ vt homini aut animali,quicq̃
quod cõtrarium aſſignemus,repetiemus.& idẽ in reliquis, ſimileq; eſſe intelligere facile eſt. Non
tamẽ id ſubſtantiæ propriũ eſt.nam etſi omni ſubſtantiæ cõueniat:non tamen ſoli.quãtitati enim
etiam conuenit.vt bicubito,tricubito,denario & huiuſmodi quantitatibus:quibus nihil contrariũ
24 eſſe reperitur. ¶ Dubium. At forte multũ pauco contrarium quis dixerit,& magnũ paruo:& eadẽ
eſſe quãtitates. ¶ Dilutio. Verum itáne ſit an ſecus:ad id quod intendimus nihil habet momenti.
nam definitis,determinatiſq; quãtitatibus:certũ iam eſt nihil eſſe cõtrarium. quare nõ ſolis cõue-
25 niet ſubſtantijs. ¶ Quinta. Subſtãtia neq; magis ſuſcipit:neq; minus.vt homo nõ eſt magis aut mi
nus homo,aut ſeipſo prius & poſterius,aut altero homine. & ita de primis & reliquis quibuſcunq;
ſubſtantijs. At quæ magis & minus ſuſcipiũt:hunc in modũ ſeipſis prius & poſterius,& altero ma
gis & minus dicuntur.vt album magis albũ nunc quàm prius ſeipſo,& interdũ minus album dici
poteſt , & altero albo magis aut minus album . non ſuſcipiunt igitur ſubſtantiæ magis & minus.
26 ¶ Dubium. Sed quónam modo ſubſtantia non ſuſcipit magis & minus,cũ prius dictum ſit vnam
ſubſtantiã magis,& alteram minus ſubſtantiã eſſe:vt ſecũdarum ſubſtantiarũ ſpeciem magis ſub-
ſtãtiam eſſe,q̃ ſuum genus? ¶ Dilutio. Nulla ſubſtãtia ſecundum id quod eſt:ſuſcipit magis & mi
nus.vt homo nõ magis homo eſt,aut ſe,aut altero.quãuis vna ſubſtantia alteri cõparata hoc ipſum
27 ꝙ dicitur ſubſtantia,magis vel minus dicatur: quẽadmodum & prius dictũ eſt. ¶ Sexta. Maxime
propriũ ſubſtantiæ eſſe videtur:cum ſit vnũ & idem numero,ſuſceptibilem eſſe cõtrariorum.nam
vnũ & idem numero manens, quod contrariorũ ſuſceptiuum ſit: nihil protſus eorũ eſt quæ non
ſunt ſubſtantia.vt color vnus & idem numero nõ aliquando albus eſt & aliquãdo niger,nec actio
vna & eadem numero,aliquãdo bona & aliquando mala. & hunc in modũ in reliquis:quæ ſubſtã-
tiæ non ſunt. At vna ſubſtantia,eadémq; numero manens:contrariorũ ſuſceptiua eſt.vt aliquis ho
mo cum vnus,idémq; numero maneat:interdũ albus eſt & interdũ niger,interdum calidus,inter-
dum algidus,ſtudioſus interdũ,& interdum prauus.quod nulli aliorum quæ nõ ſunt ſubſtantiæ,
28 euenit. ¶ Inſtantia. Inſtare forſitan de oratione & opinione quiſpiã poterit:ꝙ vna,eadémq; nume
ro,contrariorũ ſit ſuſceptiua.vt oratio vna, eadémq; numero manẽs: interdũ vera & interdũ falſa
eſt.hæc enim oratio,quiſpiã ſedet:ipſo ſedente vera eſt.eo vero ſurgente,eadem protinus falſa eſt.
Idẽtidem & opinio vna,eadémq; numero:interdũ vera & interdum falſa cognoſcitur. Nam ſedẽ-
te quopiã ſi quis opinetur ipſum ſedere:vere opinatur.at eadẽ opinio manẽs,eo ſurgente falſa eſt,
falſóq; opinatur. Non igitur ſoli ſubſtãtiæ cõuenit:cum vna eadémq; numero ſit,contraria ſuſci-
pere. ¶ Reſponſio. ¶ Primo reſponderi poterit. Si quiſpiam exiſtimauerit orationẽ & opinionem
vnã & eandem numero cõtraria ſuſcipere,pariter & ſubſtantiam vnam,eandémq; numero:id ta-
men differẽter admodũ eſſe,& alio ſuſcipiendi modo. Nam ſubſtantiæ ipſæ ſui mutatione cõtra-
riorum ſuſceptiuæ ſunt.vt cũ ſubſtantia quæpiam ex calido fit frigida,proculdubio mutatur: nam
alteratur,vt notũ eſt.& ſimili modo cum ex nigro fit album,& ex vitioſo ſtudioſum, & ita in reli-
quis,ꝙ huiuſmodi cõtrariorum ſuſceptiuũ mutationem in ſe ſuſcipit. Atqui in oratione nõ ita eue
nit.nam nõ ſui mutatione,vna & eadẽ interdum vera & interdũ falſa dicitur:ſed alterius mutatio-
ne. Fit enim oratio qua quẽpiam ſedere ſignificamus,interdũ vera & interdum falſa: re ipſa mota
quæ per ipſam ſedere deſignatur, nõ autẽ oratione ipſa mota.& ſimile de opinione,vt de oratio-
ne,euenit. Quare ſaltẽ nullus negare debebit adiuncto modo propriũ eſſe ſubſtãtiæ:cum ſit vna &
eadẽ numero ſui mutatione ſuſceptibilem eſſe contrariorũ. ¶ Secundo. Si quiſpiã id putet,orationẽ
ſcilicet & opinionẽ contraria ſuſcipere:longe ſua fallitur opinione,neq; id verũ eſt.nõ enim oratio
& opinio ſuſceptiua cõtrariorum dicũtur,quia cũ nũc vera, nunc falſa ſint aliquid ſuſcipiãt (nihil
enim ſuſcipiũt) ſed veræ,falſæq; dicũtur,ꝙ circa aliud paſſio facta ſit. Ex eo enim oratio ac opinio
vera,falſáq; eſſe dicitur:quia res ipſa eſt vel nõ eſt.non autẽ quia contraria ſuſcipiat. Etenim à nul-
la re prorſus oratio aut opinio mouetur.nimirũ igitur haudquaquam exiſtimabitur oratio aut opi
nio cõtraria ſuſcipere:cum nulla in ipſis paſſio,mutatióq; fiat.nam quod cõtraria ſuſcipit:patitur,
mutaturq;. Merito igitur ſola ſubſtantia quæ hoc pacto patitur ac mutatur: contrariorũ ſuſcepti-
ua dicitur,ꝙ viciſſim illa ſuſcipiat. Suſcipit enim eadem ſubſtantia,nunc morbum,nũc ſanitatem,
nunc nigredinem,nunc albedinem.& vnumquodq; talium ſuſcipiendo:cõtrariorum ſuſceptiua di
citur.quare indubitato ſubſtantiæ proprium erit:cum ſit vnum & idem numero manẽs,mutatio-
ne ſui ſuſceptiuam eſſe contrariorum.ſed de ſubſtantia hactenus abunde dictum videtur.

¶ De quantitate. Cap. VI.

29 QVantitatis autem,aliud eſt cõtinuum,aliud eſt diſcretũ.& aliud quidẽ Diuiſio.
ex habentibus poſitionẽ ad ſeinuicem in ipſis, partibus conſtat: aliud 1
30 autem ex nõ habentibus poſitionẽ. ¶ Eſt autem diſcreta quãtitas: vt
numerus,& oratio.cõtinua vero:vt linea,ſuperficies,corpus: amplius
autẽ præter hæc:tẽpus & locus. Partiũ etenim numeri nullus eſt cõmunis termi
nus:ad quem copulantur partes eius.vt quinq; ſi ſunt denarij partes:ad nullum
terminum cõmunem copulantur quinq; & quinq;, ſed ſemper diſcreta ſunt. &

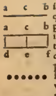
tria & ſeptem ad nullum communem terminum copulantur.neq; omnino ha-
beas in numero communem terminum partiũ accipere: ſed ſemper diſcretæ &
ſeparatæ ſunt.quapropter numerus quidem diſcretorum eſt.Similiter autem &
oratio diſcretorũ eſt.Quòd etenim quantitas eſt oratio:manifeſtum eſt.menſu-
ratur enim ſyllaba breui & longa.dico autem cum voce orationẽ factam.ad nul
lum enim cõmunem terminum particulæ eius copulantur.non enim eſt cõmu
nis terminus ad quem ſyllabæ copulentur,ſed vnaquæq; diuiſa eſt,ipſa ſecundũ
ſeipſam.Linea vero continuum eſt,eſt enim ſumere communem terminum ad
quem partes eius copulentur,id eſt punctum.& ſuperficiei, lineam. plani nanq;
partes ad aliquem cõmunem terminum copulantur.ſimiliter autem & in corpo
re habeas ſumere cõmunem terminũ,lineam,vel ſuperficiem: ad quã corporis
partes copulantur.Eſt autẽ talium & tempus & locus.præſens enim tempus: co-
pulatur ad præteritũ & ad futurũ.rurſus locus continuorũ eſt. locum enim quẽ-
dam partes corporis obtinent:quæ ad cõmunem terminum copulantur. ergo &
loci partes quæ obtinẽt ſingulas corporis partes,ad eundem cõmunem terminũ
copulantur,ad quẽ & corporis partes.quapropter cõtinuus erit & locus. Ad vnũ
Diuiſio. enim cõmunem terminum eius partes copulantur.❡Amplius autẽ.Alia quidẽ
2 conſtant ex partibus quę in eis ſunt,poſitionem habentibus ad ſeinuicẽ:alia au-
tem ex non habentibus poſitionẽ.vt lineæ quidem partes poſitionem habẽt ad
ſeinuicem.ſingulum nãq; eorũ ſitum eſt alicubi:& habes vnde ſumas,& aſſignes
vbi vnũquodq; ſitum eſt in plano:& ad quã partem reliquarũ,copulatur. ſimili-
ter autem & partes plani poſitionem habent aliquam. ſimiliter nanq; aſſignetur
vnũquodq; vbi iacet:& quæ copulantur ad ſeinuicem.ſed & ſoliditatis quoq; ſi-
militer & loci.In numero autẽ non poſſit quiſquã oſtendere,quemadmodũ par
tes eius poſitionem aliquã habent ad ſeinuicem,aut vbi iacent: aut quæ partes
ad ſeinuicẽ connectũtur.neq; eæ quæ tẽporis ſunt. nihil enim permanẽt partes
temporis.quod autem nõ eſt permanens:quomodo poſitionem aliquã habebit?
❡Sed magis ordinẽ quendã particularum dices habere: eo ꝙ aliud quidẽ prius 31
ſit temporis,aliud vero poſterius. Sed & de numero ſimiliter:eo ꝙ prius nume-
ratur vnũ q̃ duo, & duo q̃ tria.& ſic habebũt aliquem ordinẽ:poſitionem vero
nõ multum accipies.ſed & oratio ſimiliter.nihil enim permanẽt partes eius,ſed
dictum eſt,& nõ poteſt hoc amplius aſſumi.Quapropter nõ erit vlla poſitio par
tium eius:ſiquidẽ nihil permanent.Igitur alia ex habentibus poſitionẽ partibus
Concluſio. conſtãt:alia ex non habentibus poſitionẽ.❡Proprie autem quãta dicũtur quæ di 32
cta ſunt:alia vero omnia ſecundũ accidens.Ad hæc enim aſpicientes & alia di-
cimus quãta.vt multũ dicitur albũ:eo ꝙ ſuperficies multa ſit.& actio longa: eo
ꝙ tẽpus multũ ſit,& motus multus.❡Neq; enim horũ ſingulum:per ſe quãtum
dicitur.vt ſi quis aſſignet quãta actio eſt:tempore diffiniet,annuã,vel ſic aliquo
modo aſſignãs.& album quantũ quid ſit aſſignãs:ſuperficie definiet.quãta enim
fuerit ſuperficies:tantum album eſſe dicet. quare ſola proprie & ſecundũ ſeipſa
dicuntur quãta quæ dicta ſunt.aliorũ vero nihil per ſe:ſed ſi forte, per accidẽs.
Cõmunitas ❡Amplius. Quãtitati vero nihil eſt cõtrarium. In definitis enim manifeſtũ eſt: 33
1 quoniã nihil eſt cõtrarium.vt bicubito vel tricubito,vel ſuperficiei,vel alicui ta
Inſtantia. lium.nihil enim illis eſt cõtrariũ.❡Niſi quis forte dicat multũ pauco eſſe cõtra- 34
1 riũ:vel magnũ paruo.Horũ autẽ nihil eſt quantitas:ſed magis ad aliquid. Nihil
enim per ſeipſum magnũ vel paruũ dicitur:ſed eo ꝙ ad alterũ refertur,vt mõs
quidẽ paruus dicitur,milium vero magnũ:eo ꝙ hoc ijs quæ ſunt ſui generis ma-
ius ſit,illud ijs quæ ſui ſunt generis minus.ergo ad aliud eſt eorũ relatio.nam ſi
per ſeipſum magnũ vel paruum diceretur:nunquã mons quidem aliquãdo par-
uus,milium vero magnũ diceretur.Rurſus in vico quidẽ plures homines eſſe di-
cimus:Athenis vero paucos,cũ ſint illis multo plures.& in domo quidẽ multos:
in theatro vero paucos,cũ ſint plures.❡Amplius.Bicubitũ vero & tricubitum &

vnumquodq; talium quantitatem ſignificat: magnum vero vel paruum non ſi-
gnificat quantitatẽ,ſed magis ad aliquid,quoniã ad aliud cõſideratur magnum
& paruum.quare manifeſtum eſt:quoniam hæc ad aliquid dicũtur. ℂ Amplius.
Siue aliquis ponat quantitates eſſe hæc ſiue non ponat: nihil illis contrariũ eſt.
quod enim nõ poteſt ſumi per ſeipſum,ſed ad ſolam alterius relationẽ refertur:
quomodo huic aliquid erit cõtrarium? ℂ Amplius. Si ſunt magnum & paruum
contraria:cõtingit enim ſimul cõtraria ſuſcipere,& ea ipſa ſibimet eſſe cõtraria:
cõtingit enim ſimul idẽ paruum eſſe & magnũ.eſt enim ad hoc quidẽ paruum:
ad aliud vero, idipſum magnũ . quare idem & paruum & magnũ eodem tẽpore
eſſe contingit.quare ſimul cõtraria ſuſcipit.ſed nihil eſt quod videatur ſimul cõ
traria ſuſcipere poſſe.vt in ſubſtãtia quidẽ.ſuſceptibilis enim contrariorũ eſſe vi
detur: ſed nullus ſimul ſanus eſt & æger, neq; albus & niger eſt ſimul . nihilque
aliud ſimul cõtraria ſuſcipiet.Et eadẽ ſibiipſis contingit eſſe cõtraria.nam ſi eſt
magnũ paruo cõtrarium:ipſum autẽ idem ſimul eſt magnũ & paruũ, ipſum ſibi
erit contrarium. ſed impoſſibile eſt aliquid ſibiipſi eſſe cõtrarium,nõ eſt igitur
magnũ paruo cõtrarium:neq; multũ pauco. quare vel ſi nõ ad aliquid hæc quis
35 dicat,ſed quãtitatis:nihil contrariũ habebunt. ℂ Maxime autẽ circa locum:eſſe Inſtantia.
videtur cõtrarietas quãtitatis. ſurſum enim ei quod eſt deorſum contrariũ po- 2
nunt,locũ qui in medio eſt deorſum dicentes: eo ꝙ plurima diſtãtia eſt medie-
tatis ad mũdi terminos. Videntur & aliorũ contrariorũ ab his afferre diffinitio-
nem.quæ enim plurimũ à ſeinuicem diſtant ſub eodẽ genere:cõtraria eſſe diffi-
36 niunt. ℂ Non videtur autẽ quantitas ſuſcipere magis & minus,vt bicubitũ:neq; Cõmunitas
enim aliud eſt alio magis bicubitũ. neq; in numero,vt tria q̃ quinq; nihil magis 2
dicũtur, vel quinq; magis q̃ tria.nec tempus aliud magis & minus dicitur tem-
pus:nec in nullo eorum quæ dicta ſunt: omnino magis & minus dicitur. Quare
37 quãtitas non ſuſcipit magis & minus. ℂ Proprium autẽ maxime quãtitatis eſt: Cõmunitas
quod æquale & inæquale dicitur. Singula quæq; enim earũ quæ dictæ ſunt quan 3
titatũ:æqualis & inęqualis dicitur.vt corpus:æquale & inæquale dicitur.& nume
rus & tẽpus:æquale & inæquale:& oratio,æqualis & inæqualis.ſimiliter autẽ & in
alijs quæ dcta ſunt:vnũquodq; æquale & inæquale dicitur. ℂ In cæteris vero quę
quãtitates non ſunt:nõ multum videbitur æquale & inæquale dici.vt diſpoſitio
æqualis & inæqualis non multum dicitur: ſed magis ſimilis & diſſimilis. & albũ
æquale & inæquale non multum dicitur: ſed ſimile vel diſſimile. quare quanti-
tatis maxime ſit proprium:æquale & inæquale dici.

ℂ Sexti cap.notæ.

29 ℂ Nomine quanti,quantitas intelligitur. Et ferè concretis,denominatiuiſque huius prædicament i
nominibus principalium vtimur loco,vt lineam & magnam & quantam dicimus: cum dicendum
potius eſſe videatur,linea magnitudo eſſe,atque quantitas.idem tamen volumus cum dicimus li-
nea magna eſt,linea quanta eſt:acſi diceremus linea magnitudo eſt,& linea eſt quantitas. At cum
dicitur homo eſt magnus: homo eſt quantus:non idem volumus magno & quanto vt magnitudo
& quantitas.Quo fit vt magnum,quantum, & complura huius prædicamenti vocabula, bifariam
capi ſoleant:ſcilicet vt denominatiua voce tãtum,& vt re,vocéq; denominatiua. Cum denomina-
tiua ſunt voce tantũ:de ſolis dicũtur quantitatibus. vt in primo loco magnum & quantũ de linea.
cum vero re pariter & voce denominatiua:de ſubſtantia dicuntur.vt ſecundo loco magnũ & quan
tum de homine.hinc bicubitum interdum quantitas duorum cubitorum intelligitur:interdũ ſub-
ſtantia huiuſmodi quantitatem habens. & ita in reliquis huiuſmodi. Et ne modo id dictionibus,
vocabuliſq; huius prædicamenti euenit:verum & principalium plurima,nunc vt principalia, nũc
vt paronyma,denominatiuáq; accipiuntur.vt cubita magnitudo,nunc corpus dicitur: nunc vero
homo dicitur corpus.& aſtronomi,cælos:corpora,magnitudinéſque appellant cæleſtes,quòd lon
gitudinem,latitudinem,craſſitiémq; in ſe contineant.Quocirca fit vt corpus & magnitudo re pa-
riter & voce nunc principale ſit:nunc vero ſola voce principale. Et ita de binario,ternario,quater-
nario & innumeris huiuſmodi:quæ nunc numerantia,nunc numerata etiam ab Ariſtotele dici ſo-
lent.numerantia vero,numeríque numerantes:cum omnino principalia ſunt.porrò numerata:cũ
ſola voce ſunt principalia. At cum ea quæ pariter & re & voce talia ſunt,proprie ſint talia:quæ au
tem altero tantum talia,quodam modo iam impropríe, & communiter ſint talia, operæpretium

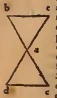
eſſet quid quantitas proprie nuncupetur agnoſcere & quid quantitas cõtinua & quid diſcreta,& an
illæ inter ſe miſceantur,& an miſceãtur ſubſtantijs & qualitatibus. id eſt vtrum ſermonis proprie-
tate ſeruata:quantitas continua ſit quantitas diſcreta,an contrà.& vtrum aliqua ſubſtantia ſit quã-
titas,aut continua,aut diſcreta:& ita de qualitate.Verum iſta in præſentiarũ diſſerere:aliquid ma-
ius eſt,quàm præſens locus, inſtitutúmq; exigat. aliquid tamen adducere propter lapſus qui fiunt:
penè totius philoſophiæ aditũ non tam impedientes ꝗ penitus adimentes, non forſitan inutile vi-
deatur,etſi hic etiã exacte omnino intelligi non poſſint.Quantitas igitur id dicitur quod per ſe in
partes diducibile eſt,partes dico extẽſionis,ſucceſſionis,aut diſcretionis.per ſe autem. Nam etſi ho
mo diducibile in partes etiã magnitudinis ſit:id tamen nõ per ſe eſt, ſed per alterũ. quia videlicet
in ſe magnitudinẽ:longitudinẽ ſcilicet,latitudinem,altitudinémq; poſſideat: perinde ac albedinẽ.
Extenſiones ſunt longitudo,latitudo,altitudo, quæ & craſſities & profundũ dicitur. Succeſſiones,
lationes,tempora,diſcretiones:numeri,binarius,ternarius,quaternarius & huiuſmodi.& ad has ſo
las partes applicari debet diffinitio quantitatis: alioqui inciditur in pſeudographiam.homo enim
etiã per ſe diducibile eſt in partes coeſſentiales:in animã ſcilicet & in corpus. at nõ idcirco ſit quã-
titas.nam cõſubſtantiales partes:non quantitatẽ ſed ſubſtãtiam cõſtituunt. Item albedo ſuapte na-
tura & per ſe,in partes intẽſionis diducibilis eſt.at nõ idcirco quantitas.partes enim illæ quantitatẽ
non conflant,ſed qualitatẽ.Eſt enim in quãtitate extenſio,ſucceſſio,diſcretio.In qualitate vero in-
tenſio atq; remiſſio.Et extenſio reſpicit quantitatẽ continuam vt lineam,ſuperficiẽ,corpus:ſucceſ-
ſio tempus,& diſcretio reſpicit numeros. ¶Quãtitas cõtinua ea eſt cuius partes cõmuni,vno,eo- 30
démq; termino iungũtur.Partes dico nunc extenſionis nunc ſucceſſionis.vt lineæ partes:cõmuni,
eodémq; puncto iunguntur.& ſuperficiei partes:cõmuni linea.corporis autẽ:cõmuni ſuperficie.&
hæ extenſionis ſunt partes . Partes autẽ temporis quæ præteritũ & futurum ſunt: præſenti atomo

iungũtur.& partes illæ appellãtur ſucceſſionis partes.Eſto enim a b linea cõtinua:& c pũctum ali-
quod in ea,mente,animo,cogitationéq; ſignatũ.dico lineæ datæ partes a c & c b cõmuni, eodem
puncto coniunctas eſſe:& c eſſe terminũ partis a c & terminum partis c b.Nam partis a c finis:&
initiũ partis c b.& ita cõſtituta ſuperficie aliqua vt ſuperficie a b d f,cuius pars vna ſit a d c e,& al-
tera c e b f. ſignata autẽ linea c e:tẽpus ſigneẽ per lineã, & corpus ſi placet ſuo modo. ¶Quantitas
diſcreta,ea quãtitas eſt cuius partes minime termino aliquo cõmuni, eodémq; iungũtur. vt ſenarij
partes ternarius & ternariꝰ minime termino aliquo cõmuni iungũtur:ſed diſcluſę ſemper manẽt.
ſimiliter binarius & quaternarius partes eius diſiunctæ,diſcretæq; manẽt nullo termino (qui finis
vnius ſit vt binarij,& principiũ alterius vt quaternarij) agglutinatæ.& hæc quãtitas diſcreta.& hi
numeri in anima ſunt & quidẽ rationali.Vnde nõ mirum eſt ſi ſolus animaliũ homo numerat:cũ
ſolus in eius anima quãtitatem diſcretam,numeróſq; habeat,à qua quidẽ quantitate dicitur nume
rans. & illa quibus ſuos numeros applicat: appellantur numerata.vt ea quibus apte denariũ ſuum
applicat anima:decẽ ſunt,& denarius numeratus.perinde atq; pannus cui apte accõmodatur,appli
catúrq; vlna:mẽſurata panni vlna dicitur.dimenſio autem quæ applicatur:vlna eſt dimetiens, atq;
menſurans.decẽ igitur homines:à forma quadã decem dicũtur.nam à denario animæ: quo nõ exi-
ſtente,nõ aliter decem dicerẽtur ꝗ paries viſus nulla exiſtente viſione.fitq; vt huiuſmodi vlna pã-
ni & decẽ homines à forma extraria dicantur : quẽadmodum & cũ dicitur paries viſus. & proinde
hi numeri formales,& per ſe diſcretiones,diſcretæq; quãtitates dici poſſunt.Sunt enim animæ in-
traneæ formæ,& adeo vt nonnulli animam numerũ eſſe diffinierint (ſed rectius non numerũ ſed
numerantem dixiſſent) cæteris autẽ extrariæ. Vnde ſunt numerãtia,ſunt numerata, ſunt numeri.
Numerãtia:ſunt animæ numeros ſuos rebus applicãtes.numerata:ſunt ea quibus anima numeros
apte,accõmodéq; applicat.numeri:ſunt diſcretæ illæ rationes numerãdi.¶At dices:prius dictum
eſt numeros illos etiã numerantes appellari:quo modo igitur cũ numerus numerãs dicatur,& ani
ma numerãs,anima nõ dicitur numerus ſaltẽ numerans? Minime profecto numerus anima dice-
tur,etiã etſi adiungas numerans.Nam bifariam aliquid numerans dicitur.hoc vt principale,illud
vt inſtrumentũ.principale quod applicat:inſtrumentũ quod applicatur.Ideo numerus,quãtitáſq;
diſcreta numerãs intelligitur dici vt inſtrumẽtum,ratióq; & forma numerãdi:anima autẽ nume-
rans dicitur vt principale.perinde ac homo palmo metiẽs,menſuránſq; dicitur:& palmus,palma-
ríſq; quãtitas mẽſurans.ſed hæc vt inſtrumẽtum:ille vero vt principale.nõ tamen homo etſi men
ſurans ſit etiã præcipuũ,vnquã dicetur quantitas mẽſurans,ſed menſurãs dũtaxat.ita quoq; anima
præcipuũ numerans:neq; vnquã dici debebit numerus numerãs. ſed hic ſolus palmus quãtitas mẽ
ſurans,dimetiénſq; dicitur:ita & illic ſolus numerus animæ & ratio ipſa intimúmq; numerãdi in-
ſtrumentũ numerus numerãs appellatur.illic indiuidua monas minimáq; & prorſus inſectilis,nu-
merandi ratio.& illic dyas diuiſionis fons.illic trias prima formaliũ numerorũ perfectio:illic im-
paria nunꝗ coincidũt paribus.de his arithmetice negotiatur.Et ab vnitate ſolũ,vnõ denominatur.
& à binario,duo.& à ternario,tria.& ita deinceps.Vnde fit vt nõ ſola,in mente ſufficiat vnitas ad
numerandũ:perinde ac vnus palmus ad dimetiendũ id quod etiã multorũ fuerit palmorũ.ſed ſunt
veri numeri ex vnitatibꝰ coaceruati,cõpoſitiq;.Si enim vnitatẽ ita applico vnũ,vnũ, vnõ,vnum,
vnũ:nihil aliud habeo ꝗ vnumquodq; eorũ cui applicui eſſe vnum,& incõpoſite applico, & quot
ſint ea ignoro.ſed ſi ita applico vnũ,duo,tria,quatuor,quinq;,& hunc in modũ deinceps:cõpoſi-

te applico,& quot ea ſint agnoſco. Qui enim dicit duo: vnitatem vnitati adiunctam cōpoſite applicat.qui tria,tres vnitates compoſite applicat.nihil enim aliud binarius quàm duarum vnitatum compoſitio,& ternarius trium, & ita de reliquis. Et ſecunda vnitas primæ adueniens: binarium, primā numeri ſpeciem creat.& duabus primis,tertia adueniens:ternarium. & quarta præcedentibus:quaternarium. A & in immenſum noua continuo adiuncta vnitas : nouam ſpeciem inſtaurat, nouúmque conſtituit numerum.éſtq; vnitas omnium numerorum formatrix,creatrixque.Quæris forſan,prima,ſecunda,& tertia vnitas: ſúntne eiuſdem naturæ? Id non imus inficias,neq; omnem quidem vnitatem omni vnitati,& omnem binarium binario,& ternarium ternario naturæ B affinitate aſſimilem. Quo modo igitur vnitas prioribus adueniens : nouam creat ſpeciem? numquid albedo albedini ſi adueniat nouam coloris ſpeciem creat? Minime profecto diuerſam coloris ſpeciem.ſed eo non fit:quin noua adiuncta vnitas,nouam creet ſpeciem.Nam ſpecierum quædam ſunt: quas ſola rationum diuerſitas parit, vt data magnitudine a h indefinitæ quantitatis. cuius portio a b ſit quantitas digitalis,a c palmi,a d pedanea,a e cubitalis,a f bicubitalis,& a g tricubitalis.quæro quantitáſne a b,a c,a d,a e,a f,& a g ſint eiuſdem naturæ?quis id negabit? Sunt enim eiuſdem totius partes:haud ſecus ac partes albedinis,eiuſdem totius.rurſus quęro:digitus,palmus, C pedaneum,cubitus,bicubitus, tricubitus ſint ne vna ſpecies quantitatis an diuerſæ? Proculdubio diuerſæ.ſed quomodo diuerſæ?an quia res diuerſarum ſignificent naturarum? Minime.ſignificant enim quantitates a b.a c.a d.a e.a f:quæ eiuſdem monſtratæ ſunt eſſe naturæ. quo modo igitur diuerſæ ſunt? Reuera ſola ratione.hunc in modum binarius,ternarius,& quaternarius ſpecies diuerſæ erunt. etſi enim vnitates ex quibus conflantur eiuſdem ſint naturæ : diuerſæ ſunt profecto numerandi rationes,& diuerſa numerandi inſtrumenta animæ binarius & ternarius , vt geometræ D diuerſa metiendi inſtrumenta digitus & palmus. Aliæ ſunt ſpecies quarum non ſola ratio, ſed & pariter rerum diuerſitas diuerſitatem parit,cuiuſmodi ſunt albedo,nigredo,cæruleitas,& flauities ſpecies coloris.& huiuſmodi ſpecies: maxime & proprie diuerſæ ſunt naturę re pariter & ratione. primę autem minus diuerſæ. Nam ratione ſolum:non etiam rerum diuerſitate.& ſecundę diuerſę tum logice,tum phyſice dici poſſunt. Logice quidem,quia ratione: phyſice autem,quia re. primæ autem ſolum logice.An binarius,ternarius,quaternarius:vnū ſit? Qnilibet numerus in anima vnū eſt,ſed vnū diſcretū.quemadmodū vna linea,vna ſuperficies vnū:ſed vnū continuum.& vna albedo vnū:ſed vnū intēſum.Vnitas enim adiuncta vnitati,neq; extēdit,neq; intendit:ſed diſcernit,diſcretúmq; conflat ac conſtituit.Eſt enim ipſa per ſe diſcretio.éſtq; vnitas extra vnitatem ſe- E cundum diſcretionem:ſicut magnitudo extra magnitudinem ſecundum dimenſionem,& qualitatis gradus extra gradum ſecundum intenſionem. Et quanuis ingenue fatear numerū eſſe vnū,& forte magis vnum quàm magnitudo vna ſit:non tamen fateri velim eſſe vnitatē.indiuidua enim vnitas & ſimplex numerandi principium:omnis autem numerus diuiduus.Sed ab vnitate,numerus vnus denominatur:& vna numerandi ratio.& quid ſi partes diſcretæ nullo termino communi in mente iunguntur:nónne idcirco in ea numerum eſſe minus vnū oportet q̃ magnitudo ipſa in infinitū cū materia diuidua,quia partes eius aliquo communi termino aduinciuntur,coniunguntúrq;,non iungnntur autem quaſi glutinio quodā,hoc pacto partes numeri?minime ſane id oportet. F Nam anima & corpus nullo termino cōmuni iunguntur:& tamen homo longe magis & verius vnus,q̃ quælibet magnitudo vna.ſed hæc ſit veritas entis.ab vnitate forte principio numeri æqualiter eſt & homo vnus,& magnitudo vna.Sed de his hactenus:qui veri & formales ſint numeri,vbi ſint,quod non ſola ſufficiat vnitas,quo pacto ſpecies numerorū creantur,& quomodo ſint diuerſæ,& quomodo numerus vnū dicatur. Nunc facile eſt videre nullam quantitatē continuam eſſe diſcretam,& contrà.Neque profecto vlla ſubſtantia quantitas erit continua,aut diſcreta.haud enim ſecus rerum dimenſiones ſunt in materia : atq; colores , aliæque rerum formæ.quod tamen hoc ex loco minime dinoſci poteſt.Deniq; nulla quantitas continua, aut diſcreta eſt qualitas quæ ſit habitus,aut diſpoſitio,naturalis potentia aut impotentia,paſſio aut paſſibilis qualitas,niſi forte vocem excipias,de quo poſterius ſuſcipietur ſermo.At re ipſa quantitates cū continuę,tum diſcretæ:Iis qualitatibus quæ figuræ & formæ appellantur coincidunt . etenim trigonus , tetragonus, pentagonus in arithmeticis nihil aliud ſunt re ipſa: niſi numeri illi qui huiuſmodi formas admittunt.& triangulus,quadratū,circulus & huiuſmodi in geometricis : nihil aliud re ipſa ſunt quàm plana & ſuperficies illæ,quæ ex ſua terminatione huiuſmodi figuras exprimunt. & ſanè qui intelliget quę re ſunt vnum & quæ nihilominus ratione multa:magnus in philoſophia illi patebit aditus.verum hic & prolixitati & breuitati debetur veniæ locus.nam quæ difficillima ſunt paucis dici non potuerunt : & quæ minus loco accommodata tam multis dici minime debuerunt. ad exer- G citationem tamen ingeniorum:tantilla dixiſſe ſatis ſit. ℭ Partes habere dicuntur poſitionem:quæ alicubi in continuo ſitæ ſunt. Alicubi dico ſurſum,deorſum,ante, & poſt, dextrorſum, ſiniſtrorſum:quæ differentiæ poſitionis & ſitus dicuntur.& ſunt huiuſmodi partes quæ ſitū poſitionémq; in continuo habent:inuicem continuæ,& permanentes. ℭ Terminus : quod terminat , videlicet quod aut finit,aut inchoat. Terminus cōmunis ideo dicitur: quòd duabus partibus conueniat,vni H vt finis:& alteri vt initium.Et ſunt partium quantitatis termini cōmunes:punctum,linea,ſuperfi-

cies,& temporis atomus,qui interdū nunc & inſtans appellatur. ¶Oratio,elocutio, orationiſque
tenor.quapropter adiecisſe videtur Ariſtoteles, dico enim orationē cū voce factam. Veruntamen
Boëtius. & aliam cauſam aſſignat Boëtius cur id adiecerit, quia videlicet λόγος Græce (quo vocabulo hic
vtitur Ariſtoteles)homonymum eſt:nunc rationem mentis,nunc ſermonem, orationémq; vocis
ſignificans.rationem autē mentis nullus quantitatem dicit:ſed orationem in voce factam,vel po-
tius ipſum orationis in ſuarū ſyllabarū accentu tenorem,nunc extendendo,nunc contrahendo vo
cauerunt quantitatem,& quidē diſcretam.ꝙ ſyllabæ illæ quarū quædā extenſæ, quædam contra-
ctæ proferuntur:adinuicem nullo collimitio , nullóq; cōmuni vinculo ſociantur,vt videre haud-
quaq̄ difficile eſt. Et tenorē orationis in propoſito diffinire poſſumus:eſſe ſyllabarū orationis ex-
tenſionem contractionémve. ſic & ipſam quoq; quantitatis orationē. ¶Partes lineæ copulantur

ad punctum.partes ſuperficiei ad lineam.& partes corporis ad ſuperficiem. Verū partes lineæ non
niſi ad punctum copulari poſſunt : & partes ſuperficiei vt plurimū ad lineam iunguntur,poſſunt
etiam & puncto coniungi.vt ſi triquetrū triquetro:extremo anguli iungatur. verbi cauſa. Eſto a
punctū quoddam,& b d c e quatuor alia puncta. per poſtulatum geometricū à puncto a ad pun-
ctum b duco rectam a b,& per idem rectam a c. & ab eodē puncto a ad pūctum d duco rectam a
d & ſimiliter rectam a e.claudo per idē poſtulatū ſuperficies ducendo rectam b c,& d e.factáq; eſt
figura a b c d e: in qua duæ ſuperficies b a c & d a e pūcto a cōmuni vtriuſq; termino iunguntur.
Similiter partes corporis vt plurimū copulantur cōmuni ſuperficie:verū & copulari poſſunt linea,
quod expreſſit Ariſtoteles:& non modo linea,ſed & puncto.linea quidem , vt ſi cub⁹ cubo coſta,
extremóq; lateris coniungatur.quod ex poſtulato geometrico fieret: à recta linea data ad rectam,
planam ſuperficiem ducere. quas ſi ex permixtis poſtulatis in ſummo anguli alicuius coniunctas
intelligas: videbis proculdubio partes corporis puncto eſſe copulatas.& idē quoque eſſet de pyra-
midibus in cono,ſummóq; vertice copulatis.Cum igitur ita ſit:cū partes loci copulentur ad lineā
eo quòd reuera ſuperficies ſit,& partes etiam corporis copulentur ad lineam : ſine calumnia intel-
ligi poteſt partes corporis & partes loci ad eundē, conſimilémq; terminū copulatum iri, quanuis
id vniuerſaliter non oporteat.Poteſt & videri capere locū vt antiqui pro dimenſione, ſpatióq; ſe-
parato.nam non hic exacte huius rei determinandæ locus:ſed rudi Minerua tradere ſufficit. ſic &
Boëtius. Boëtius:exponendo cepiſſe videtur. ex his intelligi poteſt cur abſolute lineam non poſuerit Ari-
ſtoteles terminū ſuperficiei:neq; ſimpliciter , abſolutéq; ſuperficiem terminum corporis. Sed hæc
ſatis.¶Partes temporis:præſens,præteritum,futurū,quæ atomo,& inſectili nota,ſigno,momen-
tóq; temporis iunguntur.& præſens tempus impartibili atomo ſeu nunc, ſeu nota vel aliud quid-
uis appelletur:præterito copulatur pariter & futuro. Veruntamen præſens tempus pro atomo præ-
ſentis temporis vſurpauit Manlius. ¶Planū,ſuperficies. ¶Quæ dicuntur de numero,de numero 31
numerante intelligantur.Nam numerum numeratum vt partes continui:nihil prohibet per acci-
dens copulari ad terminum cōmunem, & partes habere alicubi ſitas. at non quà numerus,ſed ſe-
cundū alterum:vt quà continuum,aut continui numerus.In partibus enim numeri numerantis:
non vnam ſurſum,aut deorſum,ante,poſt,dextrorſum,aut læuorſum aſſignare poteris.quare par-
tes illæ ſitum,poſitionémque non habent: & ſimiliter de partibus orationis & temporis. & ſi in
partibus huiuſmodi numeri,& in partibus orationis & temporis vna pars anterior dicatur, & al-
tera poſterior:hic ante & poſt non nominant poſitionem,ſed ordinem,vt ſcite nos admonet Ari-
ſtoteles . quare merito non dicentur habere poſitionem : ſed potius ordinem quendam prioris ac
poſterioris. vt in numero ordinē numerādi:vt duo prius numerant tribus. in tēpore ordinē ſuc-
ceſſionis:vt præſens prius ſuccedit & futurum poſterius. in oratione ordinem prolationis. Prius
enim prima ſyllaba pronunciatur, ſuóque tenore aut contrahitur, aut extenditur quàm ſecunda,
& ſecunda quàm tertia:& ita deinceps. ¶Numerus,linea,ſuperficies,corpus, & tempus: proprie
& per ſe indubitato ſunt quantitates.& ſi id de oratione, id eſt , ipſius vocis tenore etiam admit- 32
tatur: de loco tamen multū addubitari ſolet. Nam quantitas proprie & per ſe dicitur : cum quan-
titatis & res,& ratio conueniunt.& qui locū quantitatem per ſe arbitrati ſunt:dimenſionem quan
dam ſpatiūmque ſeparatum quoddam immenſum fingebant,quem locum appellabant. quod vbi
ſecum alia admittebat corpora:plenum vocabant. vbi vero ſecū non aliud haberet corpus : appel-
labant vacuum.& cū quantitatem eum eſſe ponerent:neque lineam, neq; ſuperficiem appellabant,
quia receptis corporibus (vt eorum ferebat opinio) æquaretur. quod lineæ,ſuperficieiq; conue-
nire nequaquam poteſt.neque corpus item appellabant. quòd corpora ſeſe occupare, traijceréque
citra iniuriam nequeant . traijceretur autem ſpatium illud & locus ſine offenſione aliqua diuiſio-
nis , & ſine ceſſione : ab alijs corporibus . & tanto minus aliquid aliarum quantitatum erat . ma-
xime enim corpus eſſe videbatur. quare eam quantitatem locū appellabant . quæ ſi eſſet vt opi-
nabantur: certe quantitas & proprie & per ſe eſſet. Quod ſpatium vt concipias finge aulam ſpa-
tio vitream , & te per eam ſine vitri iniuria , fractionéque ambulare . quippiam tale illud opina-
bantur ſpatium. Verum quia ex philoſophia cognoſcitur non eſſe talis locus,taléq; dimenſum, &
Ariſtotelem alia in ſignificatione locum accipere,vt pro ſuperficie continente locatum : aliquibus
abſurdum viſum non eſt locum (etſi re ipſa quantitas ſit)non tamen quantitatem per ſe eſſe.nam

ratio loci potius ad aliquid pertinere videtur, quàm ad hoc prædicamentū. Vnde cum logicus &
res & rationes conſideret: præcipua tamen ſua de rationibus cura eſt. hinc fit etſi triangulus re ip-
ſa quantitas ſit (nam ſuperficies, atque planum) quia tamen ratio qualitatis eſt: hinc potius per ſe
qualitas dicitur triangulus quàm quantitas. Si enim quæritur qualis hæc ſuperficies: triangula,
quadrangula, circularíſve, aut huiuſmodi aliquid apte reſpondeatur. & vt de triangulo: ita quoq;
de omni figura & forma dicendum. Merito igitur ſi ratio loci ſit ad aliquid, vt ad locatum: locus
proprie & per ſe ad aliquid dicetur: quātitas autem perinde ac figura, per accidens. Sed de hoc ad-
huc in penultima nota. ℂ Verumetiam dubitatio ſuboritur quo modo tenor orationis quantitas
per ſe dici poſſit: cum huiuſmodi tenor vox ſit. vox autem ſit qualitas? Id animaduerſione non in-
dignum videtur: rem plerunq; pluribus prædicamentis accommodari, communémq; eſſe, ſed ra-
tio eam facit propriam. res enim quæ ſubſtantia eſt, ſubſtantiæ & ad aliquid communis eſt: ratio
tamen ſubſtantiæ adueniens, eam ſubſtantiæ appropriat. vt cum dicitur, aut homo, aut equus, aut
animal, aut aliquid huiuſmodi: ſolum ſubſtantia dicitur. ratio autem ad aliquid adueniens: vt cum
dicitur eadem aut diuerſa, appropriat, addicítq; ad aliquid. dicuntúrque idem & diuerſum, pro-
prie ad aliquid. nam re, ratione que: at non ſubſtantia. conſimiliter res ipſa quæ vox eſt, & quali-
tati & quantitati communis eſt: ratio tamen quantitatis adueniens, eam quantitati determinat. vt
cum tenor orationis appellatur. eſt enim tenor, quædam ſyllabæ orationis longitudo aut breui-
tas. & cum ratio qualitatis aduenit, qualitati appropriat: vt cum vox dicitur. ideo vox proprie qua-
litas eſt: niſi forte id vetet quòd ipſa paſſio ſit (de quo & inferius nonnihil annotabitur) & tenor
vocis proprie quantitas. & vox, proprie non eſt vocis tenor: non quòd falſum ſit vocem eſſe vocis
tenorem, ſed quia ea prædicatio propria non ſit. nam ratio rationi extranea eſt. Neque id mireris.
nam & Ariſtoteles in auſcultationibus phyſicis eundem actū oſtendit actionem, paſſionémq; eſ-
ſe: ſed ratio adueniens illum determinat, addicit, atq; appropriat. vt cum ratio actionis aduenerit
quæ eſt ab aliquo: actus ille actio dicatur, & non paſſio. & cum ratio paſſionis quæ eſt in aliquo:
paſſio dicatur ſolum, & non actio. non quòd hæc vera non ſit: actio eſt paſſio (re enim ipſa idem
eſt) ſed quia propria non eſt. rationes etiam longe magis diuerſas ꝗ album atque dulce habentes.
Authores antem ea quæ propria, accommodatáq; ſunt, & quæ per ſe ſunt: maxime conſiderant.
quæ ſi deſunt: ea conſiderant quæ quàm maxime queunt, accedunt ad illa. Vnde fit vt audiri parū
debeant qui paſſim authorum propria ſenſa, falſa eſſe aſtruunt: & impropria quædam, authores vo
luiſſe. qui huiuſmodi ſunt non exponunt, ſed extorquent, vímq; literæ faciunt: & ad intelligentiā
quæq; pertrahunt repugnantem. Præterea quærere poſſis an ea res quæ vox eſt: potius qualitas an
quantitas dicenda ſit? Reuera in rebus quæ pluribus prædicamentis accommodabiles ſunt: quæ-
dam comperiuntur vni magis addictæ, & (vt ita dicam) familiariores vſitatioréſq;, & alteri mi-
nus, & quædam vtriq; æqualiter. & quæ peculiares magis ſunt vnius: potius illius nomen ſortiunt.
& quæ æqualiter: non potius vnum quàm alterum dicatur. hinc ea res quæ vox eſt quia qualitati
familiarior eſt, plurimáſq; in ea rationes habens (ſi non obſtat vt dictū eſt ꝙ paſſio eſt) ideo ma-
gis qualitas quàm quātitas nominari ſolet. Vix enim ei in quantitate nomen vnū, ratióq; propria
reperitur: niſi forte nomina quædam quæ grammatici conſiderant huic ſignificationi accommo-
data duxeris. qualia ſunt Choriambus, Pyrrichius, Spondeus, Trocheus, & huiuſmodi quæ vocis
menſuras, quātitatéſq; deſignant. Similiter ea res quę ſuperficies eſt: magis peculiaris quātitati eſt,
ꝗ qualitati. idcirco magis, vſitatiúſq;, atq; familiarius quantitas, ꝗ qualitas dicitur: tametſi re ipſa
vtrunq; ſit. At quia ea res quę eſt calefactio, non magis actioni ꝗ paſſioni accōmodata, familiariſq;
eſt: idcirco non magis actio ꝗ paſſio appellari ſolet. Aeq; enim vſitatas & peculiares admittit vtri-
uſq; rationes. Sed hæc hactenus. ℂ Pro concluſione. Maximæ, communéſq; ſententiæ. Quod per Communes
ſe tale, magis tale eſt: quàm quod per alterū tale. Quod per ſe tale, proprie tale: quod vero per al- ſententiæ.
33 terum tale, per accidens tale. ℂ Quantitas determinata: eſt quæ certa numeri quantitate cenſetur,
vt bicubitū binario: tricubitū ternario. Indeterminata: quę numeri certa quantitate non deſignat.
Determinatæ quātitates ſunt hæ: bicubitum, tricubitū, quadricubitum, duo, tria, quinq;, ſex, ho-
ra, dies, menſis, annus. Hora enim ſexaginta minutis ab aſtronomis definitur. dies horis quatuor
& viginti. menſis diebus non pluribus vno & triginta: ſed aliquando paucioribus. Annus autem
trecentis & ſexagintaquinque diebus inſuper adiecto quadrante diei. Quantitates indeterminatæ
ſunt linea, ſuperficies, corpus, numerus & ſimiles. Sed te forſan pulſabit admiratio: cum bicubitū,
& tricubitum numerū importent, quomodo ſpecies quantitatis diſcretæ non ſint? & ſimiliter cū
tēpus ſit primi motus, numerus ſecundū prius & poſterius: quomodo tempus potius ſpecies quan
titatis continuæ quàm diſcretæ ſit? verū duplex eſt numerus: hic diſcretorū, ille continuorum. Nu
merus diſcretorū partes habet nullo cōmuni termino copulatas, & numerus numerans eſt. & ipſe,
eiúſque ratio: ad quantitatem diſcretam attinet. Numerus continuorum is dicitur: cuius partes co-
pulantur ad terminū cōmunem. & hic non numerans: ſed numerus continui, & numeratus appel-
latur. & ipſe, eiúſq; ratio: ad quantitatem continuam pertinet. vt bipedanea linea, binarium conti-
nui importat: cuius partes copulantur ad punctum. & tripedanea ſuperficies, ternarium non ſim-
pliciter, ſed cōtinui importat: cuius partes, id eſt, ſingula pedanea copulant̄ ad lineam. & ſimiliter

tempus biduum,triduum,bimus,trimus,quadriennis,quinquennis,numerũ continui importat:
cuius partes dies videlicet & anni atomo, inſectiliq; temporis copulantur. Et eorũ quæ numero
cenſentur:quædam manifeſte numerũ,vt biduum duos dies,triduum tres, bimus annos duos,tri-
mus tres,quadriennis quatuor:& quædã occulte important. vt dies horas quatuor & viginti,an-
nus menſes duodecim,olympias annos quatuor,luſtrum quinq;,ſeculũ centũ. Nihil igiẽ ibi mirũ
videri debet: ſi bicubitũ, tricubitũ, tempus & innumera talia numeri ratione cenſentur,& tamen
quantitatis diſcretæ ſpecies non ſint, ſed quãtitatis continuæ ſpecies. Nã numeri continuorũ,ra-
tione cenſenẽ:non autem ratione numeri diſcretorũ. Eſt itaq; numerus homonymũ.& non mul-
tum efficitur:eſt numerus motus,eſt numerus continuorũ,ergo numerus.Nam hæc addita,ſigni-
ficationem mutant.numerus enim per ſe:pro numero diſcretorũ capi ſolet. ℭ Milium genus fru- 34
gis,triticeo etiã grano minus: quo pleriſq; in locis panes conficiũtur.in ſacco ſeruefactũ neruorũ
doloribus mederi perhibetur,omnium(authore Plinio)frugum fertiliſſimum:vt ex cuius grano
terni ſextarij gignanẽ. ℭ Pagus:ruſticanæ domus collectæ nõ vallatæ muro,quæ & vicus & villa
dicũtur.munitę autem muro caſtellũ appellaẽ. ℭ Domus quid ſit,notũ eſt. ℭ Athenę vrbs Achaiæ
regionis nominatiſſima,quę à cõditoribus,& inſtauratorib⁹ Cecrope,Mopſopo,Ioue,Neptuno,
& Pallade nomina ſortita eſt,Cecropia,Mopſopia,Ionia,Poſidonia,& Athenæ.Id vltimũ à Pal-
lade(quæ Athena dicebatur) deſumpſit. ℭ Theatrum, ſpectaculũ: locus forma hemicycla ludorũ
ſpectandorũ gratia inſtauratus. Quòd negat Ariſtoteles magnũ & paruum eſſe quantitates: hoc
ideo non eſt quòd reipſa quantitates non ſint, perinde ac pater reipſa ſubſtãtia eſt . ſed quia ratio
quantitati non congruit:vt quæ ſit prędicamenti ad aliquid.& ideo re & ratione ad aliquid eſt.re
autem ſola quantitas,vt pater re ſola ſubſtantia.potius igitur ad aliquid:quàm quãtitates dicenda.
Adde,q; cũ logicus & rem & rationem conſideret:præcipue tamen rationem, ſecundo autem lo-
co rem.quare cũ ratio alicuius prædicamenti fuerit:illius ſolũ nomen ſortietur. vt pater ſolum di-
Boëtius. citur ad aliquid tametſi res & ſubſtantiæ:& ad aliquid communis ſit. ℭ Videtur velle Boëtius per 35
inſtantiam de loco: concludere quantitati aliquid eſſe contrarium. Et communitatem de cæteris
(dempto loco)quantitatibus veram eſſe,ad eaſq; debere applicari. idq; Ariſtotelem approbaſſe:cũ
dixit, μάλισα δ'ὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ περὶ τὸν τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν. id eſt,maxime autem
contrarietas quãtitatis, circa locũ eſſe videtur. & idcirco ad id adductas rationes non refutaſſe. alij
contrà,quantitati phyſicũ eſſe contrarium (quòd ſecundũ eam fiat motus, vt augmentatio & di-
minutio)ſed nulli prorſus eſſe contrarium logicum:quo de, hoc in loco ſermo ſolum agitatur. Et
contraria logica diffiniunt : quæ ſub eodem genere poſita, maxime ab inuicem diſtant & eidem
ſubiecto viciſſim aſſunt:à quo & ſe mutuo expellunt, modo alterũ eorum illi ſubiecto natura non
aſſit. Et de loco addunt non aliter eſſe quantitatem quàm magnum aut paruum.quòd ſua ratio ſit
ad aliquid.locus enim id dicitur:cuius eſt locatum. & locatum:cuius eſt locus. Inſuper locum loco
logice non eſſe contrarium:etſi ſit phyſice.& aliorũ contrariorum diffinitionem : loco ſupero &
infero conuenire negant.Nam cũ dicitur contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita,maxime ab
inuicem diſtant:hic de diſtantia,pugnantiáq; formæ,non autem de locali diſtantia, & ſpatij eſſe
intelligendũ autumant. modo maxima illorum locorum diſtantia localis & ſpatij eſt, non autem
pugnantiæ formæ. Inſuper locus ſurſum,locúſq; deorſum minime eidem ſubiecto viciſſim aſſunt,
neq; ab eodem ſeſe mutuo deijciunt : quod nihilominus oportet in contrarijs. Addunt inſuper ſi
locus loco contrarius,& omnis locus ſuperficies eſt:igitur ſuperficies ſuperficiei contraria.ſed quo
modo igitur hæc affectio & communitas,non ſuſcipere inquam contrarium:alijs omnibus à loco
conuenire probabitur, cũ etiam ſuperficiei minime conueniat ? ℭ Verum qui partes aduerſas tu-
tantur:hæc diluere moliuntur. Primum, locum quantitatem non eſſe haudquaquam admittunt,
neq; admittunt locum in propoſito:rationem habere ad aliquid,ſed quantitatis:eámq; eſſe cuius
partes,partib⁹ corporis locati,termino communi conterminantur.neq; inficias eunt quin rationẽ
ad aliquid habere poſſit:ſed huic loco minus accommodatam.Locũ loco contrarium phyſice eſſe
non modo concedunt,ſed & etiam logice.& proinde diffinitionem aliorũ contrariorum rite illis
fuiſſe attributam.& arbitrarium putant quòd ſolum de maxima formarũ pugnantia diffinitio,nõ
Ariſtoteles. etiam de maxima mobiliũ ſecundũ rectitudinem diſtantia intelligatur. imò vt ſentit Ariſtoteles,
ab ijs ſecundũ locũ contrarijs afferunt aliorum contrariorũ diffinitionem:quòd maxime ab ſe in-
uicem diſtant,quanuis ſuperne emicantium locus, & in præceps deorſúmq; ruentium,non tam
fortaſſe maximam loci, ſpatiíq; diſtantiam quàm ſub eodem genere maximã naturæ diuerſitatẽ,
atq; pugnantiam dicunt.qua diuerſiſſima corpora illis in locis ſuperne,infernéq; conſeruanẽ,& ra-
tione cuius ad ea pugnantiſſimi aduerſantiſſimíq; fiunt motus.Quòd autem eidem ſubiecto viciſ-
ſim non aſſunt,quòd nõ mutuo ſeſe deijciunt:nihil obſit.nã locus ſurſum ſic in ſummis natura in-
eſt vt nunq̃ abeſſe poſſit,neq; alteri cuipiam adeſſe. in ijs autem contrarijs quæ natura inſunt:nõ
oportere ea eidẽ ſubiecto viciſſim adeſſe,viciſſimq; ſe mutuo detrudere.vt neq; calor & algor:vi-
ciſſim igni aſſunt,aut ab eo ſeſe viciſſim, mutuóq; deijciunt. Addunt nõ oportere:ſi loc⁹ re ipſa ſit
ſuperficies,idcirco in id deſcendere, vt ꝓprie ſuperficies ſuperficiei cõtraria ſit.& nomẽ ſuperficiei
ad contrarietatem minus aptum eſſe, vt neq; bicubitum,aut tricubitũ. nomen autem ſpeciale lo-

ci:eſſe contrarietati accommodũ. Refutant inſuper, refellúntq; id ipſum. nam nõ ſit ſi color colori contrari⁹ ſit, & omnis color re ipſa ſimilitudo ſit: vt idcirco ſimilitudo ſimilitudini contraria euadat. nomen enim ſimilitudinis: contrarietati aptũ non eſt, coloris autem ſpeciale nomen aptũ atq; idoneum. Itaq; cui parti potius erit accedendum: vos ipſi diligentius, accuratiúſq; diiudicaueritis.

37 ℂ Maxime proprium idcirco quantitati eſt, æquale aut inæquale dici, q̃ id quantitati, per ſe, rationéq; ſui & non per alterũ congruat. quod autem per ſe cõuenit, Ariſtotelica doctrina maxime conuenit. Alijs autem etſi æquale, vel inæquale dici conueniat, non multũ id tamen. nam per alterũ. quod autem per alterũ conuenit, id non multũ conuenire dicit̃. vt homo æqualis alteri homini dicitur, & alteri cuilibet inæqualis, attamen non multũ. nam non per ſe & ratione ſui, ſed per alterũ, q̃ vterq; æqualem habear corporis molem, aut inæqualem. & vna forte diſpoſitio alteri æqualis, aut inæqualis dicitur, ſed per alterũ: quia vterq; diurna ſit, aur cuiuſpiam alterius eiuſdem temporariæ moræ, aut diuerſarũ morarũ, quare non multũ æqualis, aut inæqualis dicitur. Verum maxime ſimilis diceret̃. Nam per ſe ſuiq; ratione. Alij proprietatem volunt intelligi maxime quantitati proprium eſſe: rem eam eſſe à qua quicq̃ habet, vt dicat̃ æquale, aut inæquale. idcirco proprietatem ita aſſignant. Maxime proprium eſt quantitati ſecundum eam æquale & inæquale dici. Et huic ſententiæ acceſſit Argyropylus ita literã Ariſtotelis interpretatus. Proprium autem quantitatis maxime, æqualitas & inæqualitas, vt hac æquale vel inæquale dicatur. Et quanuis id verũ ſit Argyropylus. & indubium, quantitatem rem ipſam eſſe à qua quicq̃ æquale, aut inæquale dicatur: primũ tamen Ariſtotelicæ intelligentiæ magis accommodatũ videtur. Neq; Ariſtotelem ad literam vertit: ſed ad eã quam ipſe cõcipiebat intelligẽtiam. Nam ſic Ariſtoteles, ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. hoc eſt, proprium autem maxime, quantitatis æqualéque, & inæquale dici. & quod in capite qualitatis κατ' αὐτὴν expoſitum eſt ſecundũ eam: non errabit etiam forte qui ſecũdum ſe & per ſe interpretabitur. Sed id non contentionis gratia, dictum ſit: nam & Argyropylus & quiq; interpretũ graui apud me ſimt authoritate.

ℂ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

SExtum cap. de quantitate diuiſiones duæ. enumerationes ſpecierum. dubium vnum. conſ-
29 cluſio vna. commumitates tres. inſtantiæ duæ. ℂ Duæ diuiſiones. Prima. Quanti, hoc qui-
dem diſcretum eſt: illud vero continuum. Secunda. Rurſum quanti, hoc conſtat ex partib⁹
30 poſitionem habentibus: illud vero ex partibus non habentibus poſitionem. ℂ Enumerationes ſpecierum primæ diuiſionis. Diſcretũ eſt numerus & oratio. Continuum vero linea, ſuperficies, corpus, tempus, & locus. Quòd autem numerus diſcretũ ſit, hinc cognoſcitur. quia quantitas diſcreta ea eſt: cuius partes nullo communi termino copulantur. atqui numerus huiuſmodi quantitas eſt. Partes enim numeri: nullo communi termino copulantur. vt denarij partes quinque & quinque: nullo iunguntur communi termino. ſed ſeiunctæ, diſcretæq; manent. ſimiliter & eius partes tria & ſeptem. neq; enim vnquam partium numeri cuiuſcunq;: communis terminus reperietur. Orationem autem quantũ eſſe diſcretum: ita videtur. nam longa, breuiq; menſuratur ſyllaba (dico autem orationem in voce factam) quantũ igitur eſt. Et ſuæ partes nullo communi termino iunguntur. diſcretum igitur. non enim ſyllabæ quæ partes orationis ſunt: aliquo communi nectuntur termino: tanto minus & dictiones, ſed diſcretæ, ſeiunctæq; manent. Oratio igitur quantũ diſcretum eſt. Et lineam, ſuperficiem, corpus, tempus, & locũ continuum eſſe: ſimiliter oſtenditur. Nam quantitas continua ea eſt: cuius partes communi quodam termino copulantur. Cuiuſmodi illæ quidem ſunt quantitates. Nam lineæ partes pũcto communi termino copulantur: & partes ſuperficiei copulantur linea. Eſt enim terminus communis aliquis: quo ſuperficiei partes copulantur. Et partes corporis: ſuperficies aut linea. Partes itidem temporis (vt præſens tempus cũ præterito pariter & futuro) termino quodam communi coniungũtur. Identidem & partes loci. Nam corporis partes quæ termino communi copulantur: partibus loci reſpondent, locum quendam obtinentes. copulabuntur igitur & loci partes, ſingulas huiuſmodi corporis partes continentes: ſimili quodam termino, quali & corporis particulæ. Manifeſtũ eſt igitur lineam, ſuperficiem, corpus, tempus, & locũ quantitates continuas eſſe. ℂ Secundæ diuiſionis ſpecierum enumerationes. Quia enim dictum eſt quantorũ hoc conſtare ex partibus poſitionem habentibus, illud vero non conſtare ex partibus poſitionem habentibus. quantitates quæ conſtant ex partibus poſitionem habentibus ſunt linea, ſuperficies, corpus, locus. & quæ non conſtant ex partibus poſitionem habentib⁹: ſunt numerus, oratio, & tempus. Quòd autem linea, ſuperficies, corpus, & locus ex huiuſmodi partib⁹ conſtent: hinc cognoſcitur. Nam quantitas conſtans ex partib⁹ poſitionem habentibus ea dicitur: cuius partes alicubi ſitę ſunt adinuicem copulatæ, iugéſque, & permanentes. At partes lineæ, ſuperficiei, corporis, & loci: tales nimirũ ſunt. Partes enim lineæ alicubi ſitæ ſunt. nã qua in parte vnaquæq; partium eius ſitũ habeat, ſitáve ſit: perfacile aſſignare poſſis. & ſimiliter illud idem de partib⁹ ſuperficiei & corporis vbi iaceant, ſitæq; ſint adinuicem, continuæ, & reſides: perfacile mõſtrabis. de partibus vero loci: vt de partibus corporis idem quoq; eſt ſentiendũ. Conſtant igitur nimirũ hæc: ex partibus poſitionem habentibus. De numero, oratione, & tempore q̃ ex huiuſmodi nõ conſtent, monſtratur. Nam nemo monſtrare poſſit partium numeri poſitionem, eáſq; alicubi eſſe ſitas, aut

cum aliquo copulatas.& idem de partibus orationis & temporis euenit: vt earum poſitionem,ne-
mo aſſignare poſſit.Orationis quidem:tum quòd ſuæ partes non permanent. nam vna iam dicta
eſt:quod autem dictũ eſt non manet,imò neque iterato ſumi poteſt.tum quòd inuicem continuæ
non ſunt. Temporis vero:quòd ſuæ partes nõ maneant.Quónam pacto enim eius quod non per-
manet: poſitionem aliquam aſſignabis? Manifeſtum eſt igitur hæc conſtare ex partibus poſitio-
nem non habentib9.¶ Dubium. At quia partium temporis vna prior eſt,& altera poſterior,ſimi-
liter & partium numeri,& idem de partibus orationis iudicium:credere quis poſſit partes illas po 31
ſitionem habere.nã ante & poſt. ¶ Dilutio. Verũ non ita eſt. Nã anterius & poſterius hic,ſitũ &
poſitionem non nominant:ſed ordinem. vt in numero prius eſt vnũ duobus,& duo tribus,& tria
quatuor ordine quodã,videlicet numerãdi.& in oratione & in tempore,ſimiliter pars vna prior,
& altera poſterior ordine quodam dicitur.Manifeſtũ igitur eſſe poteſt:quæ quantitates ex partib9
poſitionem habentibus conſtent,& quæ ex huiuſmodi non conſtent.¶ Concluſio.Ea ſola quæ di- 32
cta ſunt proprie quanta dicenda ſunt:cætera vero quanta per accidens.Ea quæ dicta ſunt:proprie
eſſe quanta manifeſtũ eſt.Nam per ſe,& non alterius ratione quanta dicuntur. Sed cætera per ac-
cidens quanta eſſe deprehendunt. Primo,quia cætera:ad ea quæ dicta ſunt reſpicientes, rationéq;
eorũ quanta dicimus. vt albũ dicimus multũ ad ſuperficiem reſpicientes : quia videlicet ſuperficies
cui adiungitur multa ſit.& actio. & motus dicitur longus,quia tempus in quo fit,longũ eſt. Non
igitur aliquid talium proprie quantũ,ſed per alterũ atq; per accidens. Secũdo.quia ſi quis aſſigna-
uerit cur vnumquodq; à prædictis,quantum dicatur: aliquod prædictorum adducet,ratione cuius
quantũ ſit.vt ſi quiſpiam aſſignet quanta ſit actio:id tempore definiet eam annuam,aut aliqua alia
temporis menſura eſſe dicens.Identidem ſi quis quantũ ſit albũ aſſignare voluerit: id ſuperficiem
aſſignando,efficiet. Quanta enim fuerit ſuperficies:tantũ & album eſſe dicet. Ea igitur quæ dicta
ſunt & ſola quidem:proprie & per ſe quanta dicuntur. cæterorum vero nullum per ſe,ſed per ac-
cidens quantũ dicitur.¶ Tres communitates. Prima.Quantitati nihil eſt contrariũ.Nam in quan 33
titatibus quæ determinatæ ſunt: id ſtatim dilucet. vt bicubito, tricubito & ſimilib9 nihil eſt con-
trarium.neq; etiam indeterminatis quantitatib9,vt lineæ,ſuperficiei,aut alicui talium quicq̃ pror-
ſus eſt contrarium.¶ Inſtantia.Multum pauco & magnum paruo contrariũ eſt.erit igitur indeter 34
minatis quantitatib9 aliquid contrarium.Reſponſio.Id inficias imus , proprie quantitatibus ali-
quid eſſe contrarium.tum ꝙ hæc quantitates non ſint:tũ ꝙ contraria non ſint. Quantitates enim
multũ paucum,magnum & paruum non ſunt,ſed ad aliquid.Primo.Nam nihil per ſeipſum,ma-
gnum aut paruum dicitur : ſed cũ ad aliud refertur. vt mons ad alterũ montem paruus dicitur,&
milium ad alterũ milij granũ magnum , & hunc in modum cũ ad aliquid eorum quæ ſui generis
ſunt referuntur.enimuero ſi per ſe magnum & paruum dicerentur,& nõ ad alterum relata:nunq̃
mons paruus diceretur,& milium magnũ. Manifeſtũ igitur magnum & paruum ad aliquid eſſe:
& non eſſe quantitates. Et de multo & pauco idem ſubit iudicium. Nam in pago multos homi-
nes:Athenis autem paucos eſſe dicimus.Item in domo multos:in theatro autem paucos.cũ longe
plures Athenis,q̃ in pago:& in theatro,quàm in domo homines exiſtant. Atqui nunq̃ fieret:niſi
multum & paucum ad aliquid relata dicerentur.Secundo.bicubitũ & tricubitum:& talium vnum-
quodq; quantitatem ſignificat.magnum autem & paruum,multum & paucum,non:ſed potius ſi-
gnificationem ad alterum habent. Sunt igitur talia:potius ad aliquid dicenda,quàm quantitates.
Præterea illa non eſſe contraria declarat. Nam ſiue illa ad aliquid ſint,ſiue quantitates eſſe defen-
dantur:nihil ipſis contrarium. Si ad aliquid: quia illis quæ ſolum ad alterũ dicuntur,nihil eſt con-
trarium. Quo modo enim quod ſecundũ ſeipſum non ſumitur,ſed ſemper ad alterũ refertur:ali-
quid fuerit contrarium? Secundo. Quia ſi magnum & paruum, multũ & paucũ ad aliquid ſunt &
contraria:idem contraria ſimul ſuſcipiet.quod impoſſibile eſt. Non enim poſſibile videtur: quicq̃
ſimul ſuſcipere contraria. vt ſubſtantia cũ maxime contrariorũ ſuſceptiua ſit: nunquam tamen ſi-
mul contraria ſuſcipit.vt eadem ſubſtantia nũquam ſimul valet & ægrotat,& nunq̃ ſimul alba eſt,
atq; nigra.Et ꝙ ſi magnum & paruum contraria eſſent,itidem multũ & paucum idem ſimul con-
traria ſuſciperet:oſtenditur.Nam vnũ & idem vt mons ad vnũ alterũ,magnum eſt. igitur eſt ma-
gnum.& ſimul idem ad alterum montem,paruũ eſt.igitur eſt paruum. idem igitur ſimul magnũ
& paruum eſt.ſuſciperet igitur ſimul contraria. Et ne id modo:ſed idem ſibi eſſet contrarium. Nã
idem eſſet magnũ & paruum:& magnũ paruo contrarium.idem igitur ſibiipſi diſſidens, & cõtra-
rium.nã quatenus magnũ:aduerſaret ſibiipſi paruo.quod eſt impoſſibile.Non enim fieri poteſt vt
quicq̃ ſibiipſi ſit cõtrarium.Et de multo & pauco conſimiliter diceret. Non igitur ſunt magnum,
paruum,multũ & paucũ (ſi ad aliquid ſumant) adinuicem cõtraria. & ſi ſecundũ ſe ſumant:tanto
minus (& etiam propter eadem) videbunt eſſe contraria.Hæc igitur impedimenta nõ præſtant:
quo minus quantitati nihil ſit contrariũ.¶ Secũda inſtantia.Locus ſurſum & locus deorſum:quan 35
titates ſunt & inter ſe quidẽ contrariæ.Primo.Nã locus deorſum qui eſt in medio mũdi:& locus
ſurſum qui eſt ad mundi extrema,maxima diſpeſcunt,ſeparantúrq; diſtantia. ſunt igitur cõtrarij.
Secundo.Quia aliorũ contrariorum diffinitio:quæ eſt,contraria eſſe quæ ſub eodem genere poſita
maxime à ſeinuicẽ diſtant,illis commode aptatur.Sunt igitur contrarij.quãtitati igitur:aliquid eſt

contrarium.Et hæc faciunt videri maxime quantitati circa locũ,aliquid eſſe contrariũ. Hanc autẽ
36 inſtantiam non aliter diluit Ariſtoteles.¶ Secũda communitas.Quantitas non ſuſcipit magis aut
minus. Nam bicubitũ,non dicitur magis vel min⁹ alio bicubitũ.neq; in numero tria :magis vel
minus tria q̃ quinq; dicunt:vel quinq; magis vel minus quinq; q̃ tria,aut alius quiuis numerus:ne
que tempus alterũ altero dicitur magis vel minus tempus. & omnino nulla aſſignatarũ quantita-
tum magis vel minus dicit.Recte igitur dictũ eſt quantitatib⁹ conuenire magiſve aut minus nõ
37 ſuſcipere.¶ Tertia.Maxime propriũ eſt quantitati, æquale vel inæquale dici. Nam vnaquæq; di-
ctarum quantitatũ,æqualis aut inæqualis dicitur. vt corpus æquale & inæquale dicitur, & nume-
rus & oratio æqualis & inæqualis, & tempus æquale & inæquale : & ita de vnoquoq; aliorũ quæ
prius adducta ſunt. At reliqua omnia quæ quantitates non ſunt,non admodũ dicũtur æqualia vel
inæqualia.vt diſpoſitio æqualis aut inæqualis non multũ dici ſolet, ſed potius ſimilis,diſſimiliſve.
& album,non multũ æquale aut inæquale : ſed potius ſimile aut diſſimile. Quare quantitati non
ab re maxime proprium erit,æquale aut inæquale dici.Et hæc de quantitate.

¶ De ad aliquid. Cap. VII.

38 AD aliquid vero talia dicuntur:quæcunq; hoc ipſum quod ſunt aliorũ Diffinitio 1
eſſe dicuntur,vel quomodolibet aliter ad aliud.Vt maius hoc ipſum
quod eſt altero dicitur : aliquo enim maius dicitur. & duplum alte-
rius dicitur hoc ipſum quod eſt:alicuius enim duplum dicitur.ſimili-
ter autem & alia quæcunq; huiuſmodi ſunt.At vero ſunt etiã & hæc ad aliquid:
vt habitus,diſpoſitio,ſcientia,ſenſus & poſitio. hæc enim omnia quæ dicta ſunt
hæc ipſa quæ ſunt aliorum eſſe dicuntur,vel quomodolibet aliter ad aliud,& nõ
aliud quiddã.habitus enim alicuius habitus eſſe dicit, & ſcientia alicuius ſcien-
tia,& poſitio alicuius poſitio:& alia quidẽ ſimiliter. Ad aliquid igitur ſunt:quæ-
cunq; hoc ipſum quod ſunt, aliorum eſſe dicuntur,vel quomodolibet aliter ad
aliud. vt mons magnus dicitur ad alium montem (magnum enim ad aliquid
dicitur)& ſimile alicui ſimile,& cætera talia ſimiliter ad aliquid dicũtur.¶ Sunt
autem & accubitus,& ſtatio,& ſeſſio poſitiones quædam.poſitiones vero ad ali-
quid ſunt.iacere autem & ſtare vel ſedere: ipſa quidem non ſunt poſitiones,de-
39 nominatiue vero dicuntur ab ijs (quæ dictæ ſunt) poſitionibus. ¶ Ineſt autem Cõmunitas 1
contrarietas in ijs quæ ſunt ad aliquid.vt virtus vitio contrarium,cũ ſit vtrunq;
eorum ad aliquid:& ſcientia ignorantiæ.Non autẽ omnibus ijs quæ ſunt ad ali-
quid inſunt contraria. duplici enim nihil eſt contrarium: neq; triplici,neq; vlli
40 talium.¶ Videntur autem magis & minus ea quæ ad aliquid ſunt:ſuſcipere. Si-
mile enim & diſſimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis &
minus dicitur,cum vtrunq; ſit ad aliquid.ſimile enim alicui ſimile dicitur,& in-
æquale alicui inæquale. Non autem omnia quæ ſunt ad aliquid,ſuſcipiunt ma-
gis & minus.duplum enim non dicitur magis & minus duplum,nec aliquid ta-
41 lium.¶ Omnia autẽ quæ ſunt ad aliquid ad cõuertentia dicuntur. Vt ſeruus do- Cõmunitas 2
mini ſeruus:& dominus ſerui dominus eſſe dicitur.& duplum dimidij duplum:
& dimidium dupli dimidium.& maius minore maius:& minus maiore minus.
42 ſimiliter autẽ & in alijs. ¶ Sed caſu aliquotiens differunt ſecundum locutionẽ. Cõmunitas 3
vt diſciplina diſciplinati diſciplina dicitur:& diſciplinatũ diſciplina diſciplina-
43 tum.& ſenſus ſenſibilis ſenſus:& ſenſibile ſenſu ſenſibile.¶ At vero aliquotiens Concluſio 1
nõ videbitur conuerti:niſi conuenienter ad quod dicitur aſſignetur,ſed peccet
is qui aſſignat.vt ala ſi aſſignetur auis:non conuertitur vt ſit auis alæ.non enim Concluſio 2
prius conuenienter aſſignatum eſt ala auis.neq; enim in eo quòd auis eſt,ala auis
dicitur:ſed in eo ꝙ alata eſt.multorum enim & aliorum alæ ſunt,quæ non ſunt
aues.Quare ſi aſſignetur conuenienter:& conuertitur.vt ala alati ala eſt: & ala-
44 tum ala alatum.¶ Aliquotiens autem forte & nomen fingere neceſſe erit:ſi non
fuerit nomen impoſitum ad quod conuenienter aſſignetur.vt remus ſi aſſigne-
tur nauis:non eſt aſſignatio conueniens.neque enim in eo ꝙ nauis eſt:in eo eius
remus dicitur.ſunt enim naues:quarum remi non ſunt.quare non conuertitur.

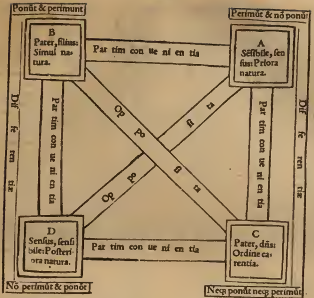
nauis enim non dicitur remi nauis.Sed forte conuenientior aſſignatio erit:ſi ſic
quodá modo aſſignetur.remus,remitæ rei remus eſt, aut quomodocunq; aliter.
nomen enim non eſt poſitum.conuertitur autem ſi conuenienter aſſignetur:re
mitum enim remo remitum eſt.Similiter autem & in alijs.vt caput conuenien
tius aſſignabitur capitati caput: quàm ſi animalis aſſignetur. neq; enim in eo ꝙ
eſt animal:caput habet.multa enim animalia ſunt capita non habentia.¶Sic au 45
tem fortaſſe facillime quis ſumet,quibus poſita non ſunt nomina : ſi ab ijs quæ
prima ſunt,& ijs ad quæ cõuertuntur,nomina ponuntur.vt in ijs quæ prædicta
ſunt:ab ala alatum,à remo remitũ. Omnia igitur quæ ad aliquid dicunť:ſi con-
uenienter aſſignentur,ad conuertentia dicuntur.quoniá ſi ad quodlibet aliud aſ-
ſignentur,& nó ad id ad quod dicuntur:non conuertunť.dico autem quoniam
neq; eorũ quæ indubitanter ad conuertentia dicuntur,& nomina eis poſita ſunt
nihil conuertitur:ſi ad aliquid eorũ quæ ſunt accidentia aſſignentur,& non ad
id ad quod dicunť.vt ſeruus ſi nó domini aſſigneť, ſed hominis,vel bipedis,vel
cuiuſcunq; talium:non conuertitur. nanq; dici nó poteſt:homo eſt ſerui homo.
non enim conueniens eſt aſſignatio. ¶Amplius. Si autẽ conuenienter aſſigneť 46
ad id ad quod diciť oibus alijs ſublatis quęcunq; accidentia ſunt,relicto ſolo illo
ad quod aſſignatum eſt conuenienter: ſemper ad ipſum dicetur. vt ſi ſeruus ad
dominũ dicitur,circunſcriptis oibus quæ accidẽtia ſunt domino,vt eſſe bipedẽ,
vel ſcientiæ ſuſceptibilem,vel hominẽ,relicto vero ſolo quod dominus eſt:ſem-
per ſeruus ad ipſum diceť.ſeruus enim domini ſeruus dicitur.Si autem nó con
uenienter ad id ad quod dicitur aſſignetur : circunſcriptis oibus alijs,relicto eo
ſolo ad quod aſſignatũ eſt:non diceť ad ipſum.aſſignetur enim ſeruus hominis,
& ala auis,& circunſcribatur ab homine eſſe dominũ: non iá ſeruus ad hominẽ
dicetur.cum enim dominus non ſit:neq; ſeruus eſt.Similiter & de aue:ſi adimať
eam alatam eſſe.non enim amplius erit ala ad aliquid.cum enim nõ ſit alatum:
nec ala erit alicuius. Quare oportet aſſignari ad id ad quod conuenienter diciť.
& ſi ſit nomẽ poſitum,facilis erit aſſignatio.ſi autem nó ſit: fortaſſe neceſſarium
erit nomen fingere.ſi autem ſic aſſignentur:manifeſtum eſt quoniam omnia ad
Cõmunitas conuertentia dicuntur.¶Videntur autem ad aliquid:ſimul eſſe natura.& in plu 47
4 rimis quidem verum eſt:in aliquibus vero non verũ.ſimul enim duplum & di-
midium ſunt.& cum ſit dimidium:duplum eſt.& cũ ſit dominꝰ:ſeruus eſt.& cũ
ſit ſeruus:dominus eſt.ſimiliter autẽ his,& alia.Simul autẽ hæc auferunt ſeſe in-
uicem.ſi enim non ſit duplum:nõ erit dimidium.& ſi nõ ſit dimidium:nõ erit
Concluſio duplum.ſimiliter autem & in alijs quæcunq; talia ſunt.¶Non autem in omnibꝰ 48
3 relatiuis verú videtur,eſſe ſimul natura.ſcibile enim ſciẽtia prius videbitur eſſe.
nanq; in pluribus ſubſiſtẽtibus rebus ſcientias accipimus:in paucis vero vel nul-
lo quiſq̄ hoc perſpiciet ſimul cũ ſcibili ſcientiam eſſe factã. ¶Amplius. Scibile
ſublatũ ſimul aufert ſcientiá:ſcientia vero ſimul non aufert ſcibile. nã ſi ſcibile
nõ ſit:nõ erit ſcientia.nullius enim erit ſcientia.ſcientia vero ſi nõ ſit:nihil pro-
hibet eſſe ſcibile.vt circuli quadratura ſi eſt ſcibilis , ſcientia quidẽ eius nondũ
eſt:illa vero ſcibile eſt. ¶Amplius. Animali quidẽ ſublato non erit ſcientia:ſci-
bilium vero plurima eſſe cõtingit.Similiter his ſeſe habẽt ea quæ de ſenſu ſunt.
ſenſibile enim prius q̄ ſenſus eſſe videtur.ſublatum enim ſenſibile:ſimul aufert
ſenſum.ſenſus vero,ſenſibile nõ ſimul aufert.ſenſus enim circa corpus & in cor
pore ſunt.ſenſibili autẽ ſublato:auferť & corpus. ſenſibile enim corpus eſt.cũ au
tem corpus nõ ſit:auferť ſenſus.quare ſimul aufert ſenſibile,ſenſum. Senſus ve-
ro:ſenſibile nõ ſimul aufert.ſublato enim animali,ſenſus quidẽ auferť: ſenſibile
autẽ erit corpus vt calidũ, dulce,amarum,& omnia alia quæcunq; ſunt ſenſibi-
lia. ¶Amplius. Senſus quidem ſimul cum ſenſitiuo ſit . ſimul enim ſit animal

& ſenſus.ſenſibile vero ante animal & ſenſum eſt.ignis enim & aqua & alia hu-
iuſmodi ex quibus ipſum animal conſtat: antè ſunt quàm animal omnino ſit,
49 vel ſenſus.quare prius ſenſibile quàm ſenſus eſſe videbitur. ¶ Habet autem du- Dubium.
bitationem vtrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodum videtur:
an hoc contingat ſecundum quaſdam ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſub-
ſtantijs verum eſt.nam neque totæ neque partes primarum ſubſtantiarum: di-
cuntur ad aliquid.nam quidam homo:non dicitur alicuius quidam homo.neq;
quidam bos:alicuius quidam bos. Similiter autem & partes. quædam enim ma-
nus: dicitur non alicuius quædam manus, ſed alicuius manus. & quoddam ca-
put:non dicitur alicuius quoddam caput,ſed alicuius caput. ¶ Similiter autem
& in ſecundis ſubſtantijs: atque hoc quidem in pluribus. vt homo non dicitur
alicuius homo, nec bos alicuius bos, nec lignum alicuius lignum, ſed alicuius
poſſeſſio dicitur. in huiuſmodi ergo manifeſtum eſt quoniam non ſunt ad ali-
quid.In aliquibus vero ſecundis ſubſtantijs:habet aliquam dubitationem.vt ca
put alicuius caput dicitur.& manus alicuius dicitur manus.& ſingula huiuſmo-
50 di.quare hæc fortaſſe ad aliquid eſſe videbuntur. ¶ Si igitur ſufficienter eorum Diffinitio.
quæ ſunt ad aliquid diffinitio aſſignata eſt:aut nimis difficile,aut impoſſibile eſt 2
oſtendere quòd nulla ſubſtantia eorum quæ ſunt ad aliquid dicitur. ſi autẽ non
ſufficienter: ſed ſunt ad aliquid quibus hoc ipſum eſt eſſe, ad aliquid quodam
modo ſe habere, fortaſſe aliquid contra iſta dicetur. Prior vero diffinitio ſequi-
tur quidem omnia ea quæ ſunt ad aliquid:non tamẽ hoc eis eſt eſſe quòd ſunt
51 ad aliquid,quòd ea ipſa quæ ſunt aliorum dicuntur. ¶ Ex his ergo manifeſtum Corollariũ.
eſt quòd ſi quis aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid definite ſciet: & illud ad
quod dicitur definite ſciturus eſt. Palàm itaque & ex his eſt. ſi enim nouit ali-
quis quiddam quod ad aliquid eſt (eſt autem eſſe ijs quæ ad aliquid ſunt: idem
ac ad aliquid aliquo modo ſe habere) & illud nouit ad quod hoc aliquo modo
ſe habet.ſi enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo ſe habet: neque
ſi ad aliquid hoc aliquo modo ſe habet,noſcet. Sed in ſingulis palàm hoc eſt. vt
ſi quid nouit quis definite, quia duplum eſt: & cuius duplum eſt, mox definite
nouit.ſi vero nullius definitorum nouit ipſum duplum eſſe:neque ſi ſit duplum
omnino nouit.Similiter autem & hoc aliquid ſi nouit quis quòd melius eſt de-
finite: & quo melius eſt ſtatim definite neceſſarium eſt noſſe. Propter hæc: non
indefinite ſciet quia hoc eſt peiore melius: ſuſpicio enim hæc eſt, non ſcientia.
non enim ſciuit exacte quòd eſt peiore melius. ſi enim ſic accidit, nihil eſt de-
terius ipſo. Quapropter palàm eſt quia neceſſarium eſt ſi nouerit quis aliquod
52 relatiuorum definite: & id ad quod dicitur definite noſſe. ¶ Caput vero & ma-
nus, & eorum ſingula quæ ſubſtantiæ ſunt ea ipſa quæ ſunt ſciri definite poſ-
ſunt: ad quod vero dicantur non eſt neceſſarium ſcire. cuius enim hoc caput,
vel cuius hæc manus ſit:non eſt ſcire definite.quare non erunt hæc ad aliquid.
Si vero non ſunt hæc eorum quæ ſunt ad aliquid: verum erit dicere, quia nulla
ſubſtantia aliquid eorum eſt quæ ſunt ad aliquid. Fortaſſe autem difficile ſit de
huiuſmodi rebus confidenter declarare: niſi id ſæpe pertractatum ſit. dubitaſſe
autem de horum vnoquoque non eſt inutile.

¶ Septimi Cap. notæ.

38 ¶ Sunt qui primam diffinitionis ad aliquid particulam: exponunt de ijs quorum ea ad quæ refe-
runtur genitiuo explicantur.vt duplum dicitur dimidij duplum, & dimidium dupli dimidium.ſe-
cundam vero de ijs: quorum ea ad quæ referuntur, altero quouis obliquo ſimpliciter adiuncto,
aut nullo.vt ſimile dicitur ſimili ſimile: datiuo explicante id ad quod refertur. & maius dicitur mi-
nore maius: ſeptimo caſu explicante id ad quod maius refertur. aut nullo ſimpliciter adiuncto
obliquo.Simpliciter dico ſine præpoſitionis interuentu.vt magnum. Neque enim genitiuo, neq;

datiuo,neque ſimpliciter accuſatiuo , neque altero quopiam obliquo id ad quod refertur, explica-
tur.Nam magnum non parui magnum dicitur,neque paruo magnum,neque paruum magnum:
ſed dicitur ad paruum magnum accuſatiuo videlicet cum præpoſitione ſumpto id ad quod refer-
Boetius. tur explicante.Et in hanc propemodum ſententiam deſcendere videtur Boetius.¶ Cum dicit Ari
Ariſtoteles. ſtoteles recubare, ſtare, ſedere,poſitiones non eſſe ſed denominatiue dici à poſitionibus: non vult
negare,recubare,ſtare,ſedere,eſſe prædicamenti poſitionis ſiue ſitus:ſed negat ea eſſe principalia,
primogeneáque illius prædicamenti,vt quæ ſint denominatiua à poſitionibus.perinde ac cum di-
co albedinem,nigredinem,& cæruleitatem qualitates eſſe:non autem album, nigrum, cæruleum.
ſed qualia denominatiua à qualitatibus. ¶ Virtus,vitium, ſcientia,ignorantia: nomina ſunt habi- 39
tuum ad bene operandum & perperam, & ad bene conſiderandum & perperam. ignorantia pro
ignorantia praua,prauóque conſiderandi habitu ſumitur. Et hæc proprie ſunt qualitates,& com-
muniter ad aliquid:tametſi & Boetius homonyma faciat. ¶ Cum dicit ſimile,diſſimile,æquale & 40
inæquale ſuſcipere magis & minus : latius ſuſcipere magis & minus quàm prius, ſumere videtur,
pro ijs quæ apte prædicationem cum magis & minus ſuſcipiunt. ſeu illa intenſionem & remiſſio-
nem , ſeu maiorem minorémve conſpirationem & conſenſum præferunt . vt ſunto duo quorum
vterq; conſimiliter & ſciens & bonus: item duo quorum vterque conſimiliter ſciens , at vnus ſtu-
dioſus,alter vero prauus.duo primi magis ſimiles ſunt ob maiorem qualitatis affinitatem,conſen-
ſúmque: & duo ſecundi minus ſimiles. Et ſi duæ aquæ æquali intenſione ferueant,vt caloris inten
ſione graduum quinq;:& duæ aliæ ferueant, ſed vna gradibus quinque & altera quatuor. duæ pri-
mæ magis ſimiles dicuntur . nam magis ſuæ qualitates conſpirant, atque conſentiunt. duæ autem
ſecundæ minus ſimiles, nam non tanta eſt ſuarum qualitatum affinitas. magis profecto rerum af-
finitate conueniunt quinque graduum & quinque graduum calor & calor:quàm ij quorum quin-
que graduum alter,& quatuor alter graduum fuerit.Et de æquali & inæquali ſimiliter in propoſi-
to dicendum eſt.vt ſint duo corpora,vtrunque quidem proceritate quinque pedum & craſſitie pe-
danea:item duo quorum vtrunq; proceritate quincupedanea, ſed vnum craſſitie pedanea,alterum
vero pedanei deunce. duo prima corpora magis æqualia ſunt. vt quorum quantitates magis con-
ſentiant . & duo ſecunda minus æqualia . nam eorum quantitates minus conſentiunt . deeſt enim
duodecima pars pedanei: vt æque craſſities conſpirarent, vt in duobus primis . Neque hic æquale
exacte ſumimus vt quantitatum præciſionem dicit , vt neque ſimile præciſionem qualitatum in-
tenſione,remiſſionéve.Illa tamen dicerẽtur & maxime æqualia & maxime ſimilia:& ad quorum
normam cætera dici poſſent.vt & adhuc æqualium & ſimilium nomina retineant: quæ ab illis nõ
inſigni,ſed penè inſenſibili lapſu diſcedunt.Inæqualia autem & diſſimilia dicentur:quorum ab il-
lis apertus,manifeſtúſque diſceſſus fuerit.Magis inæqualia:quę ab æqualibus ſunt remotiora.nam
ſuis quantitatibus,magis diſcrepant.Et minus inæqualia,quæ minus remota. Similiter magis diſ-
ſimilia,quæ à ſimilibus elongatiora.& minus diſſimilia:quæ minus.Et hæc promptam habent in-
telligentiam. ¶ Relatiua conuerti,dicique ad conuertentia: eſt vt primum dicitur eſſe ſecundi,ita 41
& ſecundum dicitur eſſe primi.vt ſit pater,primum:filius,ſecundum.ſicut pater filij eſt: ita filius,
filius patris eſt. Sit item magis primum & minus ſecundum.ſicut maius, minore maius eſt: ita &
minus,maiore minus eſt.& hoc pacto in reliquis.¶ Alæ quæ non ſunt auium:vt apum, & veſper-
Vergilius. tilionum,quæ neque ouipara,neque ex ouis genita. ¶ Clauus,temo,gubernaculum nauis. Vergi-
lius, Clauúmque ad littora torquet. Pedalium enim (quo vocabulo hic vtitur Ariſtoteles) temo-
nem gubernaculúmque ſignificat.¶ Naues quæ clauo,gubernaculóq; non vtuntur:vt lintres quæ
apud Germanos circa Danubium ex cauatis arboribus fiunt, & pleræque cymbæ quæ ſolo conto
ad fluminum ripas adiguntur.¶ Animalia quæ capitibus vacant:vt Oſtrea,Conchilia,& huiuſmo
di.non enim caput dicitur:niſi aliquot ſenſuum,auditum,viſum,odoratúmve capiat aut plures aut
omnes. ¶ Homo,bipes,ſuſceptiuum diſciplinæ & huiuſmodi: accidentia domini ſimiliter & ſerui 46
dicuntur. quòd etſi dominus homo ſit & bipes & ſuſceptiuus diſciplinæ : ratio tamen domini illa
non reſpicit ſed ſeruum. & ſimiliter ratio hominis dominum non reſpicit. nam abſoluta ratio eſt.
ſed accidit homini eſſe dominum:& ita de ſeruo.& non quòd illa domini ſint accidentia quæ do-
mino hæreant,vt ſubiecto.¶ Simul natura ſunt:quæ ſe mutuo inferunt & interimũt. Priora ſunt 47
quæ ſublata interimunt,& poſita non ponunt.Poſteriora vero quæ poſita & alia ponunt,ſublata
vero non perimunt.Itaque hæ differentiæ dictionũ reperiuntur.ponunt & interimunt,interimũt
& non ponunt , ponunt & non interimunt . ſunt denique quæ neque ponunt neque interimunt.
Et hæc ſubiecta figura monſtrantur.

1 Extremum.	A priora.	Negant non affirmant
1 Medium	B Simul natura	Affirmant & negant
2 Medium	C Ordine carentia	Neque negant neque affirmant
2 Extremum	D Poſteriora	Non negant & affirmant.

48 ¶ Scitemus circulum quadrare: ſi dato quocunque circulo, certam agnoſceremus artem ac regulam, illi æqualis continentiæ quadratum deſignare. hoc eſt cum planicies, areáque vnius: æqualis eſſet planiciei & areæ alterius. quod factu ſemper fuit difficillimum. vt ſi area & planicies circuli a, eſſet centum pedum: & planicies identidem quadrati b, centum pedum, quadratum b æquale eſſet continentia ipſi circulo a, & eſſet cycli tetragoniſmus, id eſt circuli quadratura. Et quòd Boetius Seuerinus dicit circuli quadraturam iam ſuo tempore repertam eſſe: hoc dicit propter Archemedem Syracuſium, qui eam niſus eſt demonſtrare. cuius tamen demonſtrandi modum non probat Nicolaus Cuſanus: quòd helix qua id efficere conabatur, difficilius conſtitueretur quàm circulus quadraretur. quod quidem efficiendum aſſumebatur. Helica enim vocant: quãdam circunuolutam, implexámque lineam. Et alium eius rei in ijs quos de ſupplementis & mathematica perfectione nuncupauit, molitus eſt demonſtrandi modum. Et reuera indies noua exoriri, inueniríque poſſunt ſcibilia. Et forte cum ſcibile prius fuiſſet omnem numerum perfectum, eundem & trigonum eſſe: ad tempora tamen noſtra demonſtratum nuſquam (quod equidem noſſem) patuerat. quod adiecto theoremate ad Iordanum demonſtrauimus, quod poterat & alius ſi aduertiſſet, demonſtraſſe. Et forte, ſcibile eſt quocunque trigono in octonarium ducto ſola vnitate adiecta: tetragonum protinus coaleſcere, atque procreari. nondum tamen demonſtratum reperitur. pro quo ſubiecta conſtituatur formula.

100

100

Boetius. Archemedes. Cuſanus. Iordanus.

Monas Creatrix I Tetragonorum addenda ſummis.

Tetragoni qui	9	25	49	81	121	169	225	adiecta vnitate ſurgunt
Summæ trigo	8	24	48	80	120	168	224	norum in octonarium.
Octonarij	8	8	8	8	8	8	8	multiplicati
Trigoni	1	3	6	10	15	21	28	multiplicantes
Radices te-	3	5	7	9	11	13	15	tragonorum

Et hæc vt ingenia excitentur exempli ſolum cauſa, adducta ſatis ſint.

¶Scientiā videtur hic Ariſtoteles & in ſuperioribus, accipere pro certa quadam actuali cognitio-
ne:quam mens adhibitis ſenſibus exercet,& qua rem quampiam haud cunctando cognoſcit. quæ
profecto, ſublato animali deperit. non autem pro ſcientifico habitu, aut certa quauis cognitione
etiam quæ actu ſit, quæ ſine ſenſuum functione perageretur. Nam & ſcientificus habitus ſcibili
etiam non exiſtente:eſſe poteſt.vt ſcientia de tonitruo,de niue,de grandine,de deliquijs & huiuſ-
modi.pariter & certa actu agnitio:quæ ſenſuum adminiſtratione non eget.vt quòd tonitruum ſo
nus is ſit qui ex colliſione nubium & exhalationis, eliſus ſit. Et ille quidem & hæc: ſine animali
eſſe poſſunt. ſunt enim animi immortales, ſeiugéſque à corpore degunt:quoad animorum parens
illos ſecundum ſuas intelligibiles leges reuocet.& hæ diuinæ leges, ordinationéſque & de nobis &
de omnibus alijs, benedictæ ſint:quas qui credunt inter philoſophos, ſecta piorum appellantur.
qui non credunt: impiorum ſecta. Et nullus adhuc Ariſtotelem in ſecta impiorum nominauit,vt

Pythagoras
Socrates.
Plato.
Ariſtoteles.
Mercurius.

neque Pythagoram,Socratem,Platonem:niſi forte quidam impiorum, ſaluti immortalium ani-
morum inſidiantes,qui ex hoc loco contendunt Ariſtotelem voluiſſe animos cum corporibus in-
terire.quibus duriſſimum erit:ſe inuitos (iuxta Mercurij ſententiam) immortales animos habere
aliquando agnoſcere.neque aliquem huiuſmodi aliquando noui,qui præſide bono cuſtode non vi
deretur deſtitutus, & qui in omne facinus non prorueret, & in præceps tanquam ſæuo percitus
œſtro raptaretur: adeo vt ipſe ſibi libens mortem conſciſceret. Id tamen aduertendum eſt ex hoc
loco Ariſtotelis ſententiam:de animorum immortalitate non eſſe quærendam,cum prorſus id ni-
hil hic attineat. Et hic de hac re plura adducere: nimis eſſe videretur à noſtro propoſito alienum.
¶Quòd hunc ferme in modum argumentatur Ariſtoteles: ſi non eſt animal non eſt ſcientia,& ſi
non eſt animal,non ideo tollitur ſcibile:igitur neque ſi non ſit ſcientia,tolletur ſcibile.Is argumen
tandi modus per id firmus agnoſcitur:quòd cum antecedente ſtat,& cum conſequēte.item & per
id:quòd non ad antecedens,& ne quidem ſequetur ad conſequens.Et modus argumentādi Ariſto-
telicus:ſyllogiſmos claudit hypotheticos.& vt vis illationū appareat:perinde eſt ac ſi hunc in mo-
dum argumentaremur, Si eſt ſcientia eſt animal,& ſi eſt animal eſt ſcibile. igitur ſi eſt ſcientia:&
ſcibile.poſita itaque ſcientia:ponitur & ſcibile.Rurſum ſi non eſt animal,non eſt ſcientia:& ſi nō
eſt animal non fit vt non ſit ſcibile. igitur neque fit ſi non ſit ſcientia: vt non ſit ſcibile. ablata igi-
tur ſcientia,non aufert ſcibile.At poſita (vt monſtratum eſt) ponebat ſcibile.per diffinitionem igi
tur:ſcientia poſterior eſt ſcibile.& per conuertentia relatiuorum,ſcibile prius eſt ſcientia.Non igi-
tur ab aduerſantibus,repugnantibúſque:ſcientia & ſcibile ſimul ſunt natura.quanquam & Ariſto-
teles prius monſtrauerat,ſcibile prius eſſe ſcientia:quòd ſcientia, certáque mentis adminiculatione
ſenſuum apprehenſio,poſterior in quamplurimis,ſcibilibus ipſis habeatur,& ſit in pauciſſimis aut
nullis ſimul ſcibile & ſciētiam accipere.vt cum in tenebris è ſilice ſcintillam decutis:ſimul eſt ſcin-
tilla illa & ſimul eius ſcientiam accipis.Et idem eueſtigio ex diffinitione efficis. Nam ſi non eſt ſci
bile:non eſt animal.& ſi non eſt animal:neque eſt ſcientia.igitur ſi non eſt ſcibile: neque ſcientia.
ſublato igitur ſcibili:aufertur & ſcientia.At ſi eſt ſcibile:non idcirco vt eius ſit ſcientia oportet. po
ſito igitur ſcibili minime ponitur ſcientia: at ſublato, perimitur. per diffinitionem igitur, ſcibile
prius eſt ſcientia. Propoſitionum & aſſumptionum approbationes omiſimus:quo argumentatio-
nis forma dilucidius appareret. Et hunc in modum quòd ſublato ſenſibili ſimul auferatur ſenſus:
epicherematis,ſyllogiſmique hypothetici vſus,intelligendus eſt,ac ſi hoc pacto ratiocinaremur.ſi
non eſt ſenſibile:non eſt corpus.& ſi non eſt corpus,neq; eſt ſenſus.itaque ſi non eſt ſenſibile,neq;
eſt ſenſus.approbationes autem quas Ariſtoteles interſereret:relictæ ſunt.Et ex his facile ratiocina
tionum Ariſtotelicarum vis diluceat.¶Definite,determinate.In corollario enim & ſui declaratio- 51
ne:particula definite, determinationem non autem definitionē pro ratione quid eſt indicante de-
notat. Nam ſi te roget quiſpiam de aliquo an pater ſit: ſi reſpondeas patrem eſſe, ſi determinate
aſſignare neſcis cuius pater ſit,id determinate te neſcire dicit.At ſi determinate agnoſcis,hic filius
eius eſt,determinate te noſſe reſpondere poteras,eſſe patrem. Similiter de aliquo ſi forte rogaberis
an melior ſit:& reſpondeas melior eſt. quo melior (altero interrogante) & reſpondeas aliquo de-
teriore.& quo deteriore,ſi determinate aſſignare neſcias:qui te interrogauit,dicet te neſcire an id
quo de,te interrogauit melius ſit.ſed id potius opinionem,ſuſpicionem, præſumptionémque eſſe
quàm ſcientiam.Nam certe,determinatéque neſciebas.Quo fit vt quiſquis vnum relatiuorum de-
terminate nouit,determinate noſcat & id ad quod dicitur.& quiſquis indefinite, indeterminatéq;
vnum noſcat: indeterminate noſcet & id ad quod dicetur. & indeterminate noſſe: opinari potius
eſt & ſuſpicari eſſe quàm certo agnoſcere. ¶Sed de partibus ſubſtantiæ, nunquid ita euenit cum
etiam aliorum eſſe dicantur? Minime.Nam oculus oculati eſt oculus:attamen ſi determinate ocu-
lum cognoſcis,nō te idcirco determinate cognoſcere oporteat, cuius ſit oculus. Per rimam enim
ſolum pateat oculus,& manifeſte percipias pupillam forte aſpiciētis,determinate ſcis eſſe oculum.
At ſi rogatus fueris vt determinate aſſignes cuius ſit oculus, id efficere non poſſis. & ne id modo
ſecundum indiuiduam determinationem,ſed ne quidem ſecundum ſpeciem. Nam ſi dicis oculum
eſſe hominis:forte canis erat,aut vituli.& ſi hominis erat: determinate neſciebas,neque cuius ho-
minis.& hunc in modum de alijs partibus ſubſtantiæ.

ℂ Deſcriptio primigeniorum à quibus correlatiuorum nomina finguntur.					
Boetius		Agyropylus		Hermolaus	
Remus	Remitum	Clauus	Clauatum	Roſtrum	Roſtratum
Caput	Capitatum	Caput	Capitatum	Crinis	Crinitum
Primigenia	Effecta	Primigenia	Effecta	Primigenia	Effecta

ℂ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

SEptimum cap. de ad aliquid duæ diffinitiones. communitates quatuor. concluſiones tres.
38 documenta tria. dubitatio vna. corollarium vnum. & dubitationis dilutio. ℂ Prima diffini-
tio. Ad aliquid autem talia dicuntur : quæcunque ea ipſa quæ ſunt aliorum eſſe dicuntur,
vel quomodolibet aliter ad aliud. vt maius idipſum quod eſt: altero maius eſſe dicitur. nam
aliquo minore ſcilicet maius. ſi enim aliud non ſit, neq; quoq; maius erit. & duplum idipſum quod
eſt: alterius dicitur. eſt enim alicuius duplum. & reliqua, quæ eiuſmodi ſunt: conſimiliter. Sunt in-
ſuper & hæc habitus, diſpoſitio, ſcientia, & poſitio, ad aliquid. Nam vniuerſa dicta: ea ipſa quæ ſunt
aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. vt habitus quodammodo dicitur ad aliud.
Eſt enim habitus, alicuius habitus, ſimiliter ſcientia alicuius ſcientia, & poſitio alicuius poſitio, &
alia ſimili modo. Ad aliquid igitur ſunt: quæcunq; ea ipſa quæ ſunt aliorum eſſe dicuntur, vel quo-
modolibet aliter ad aliud. vt mons magnus ad alterum dicitur, vel ſimile ad alterum. Ad aliquid
enim magnus mons dicitur: vt ad paruum montem. & ſimile alicui ſimile: & omnia quæcunque
ſunt huiuſmodi. Præterea recubatio, ſtatio, ſeſſio, ad aliquid ſunt. Nam poſitiones quædam ſunt.
poſitiones vero ad aliquid dicuntur. Sed recubare, ſtare, ſedere, poſitiones non ſunt: at denomina-
39 tiue dicuntur à poſitionibus. ℂ Quatuor communitates ad aliquid. Prima. In ijs quæ ſunt ad ali-
quid: contrarietas reperitur. Nam virtus vitio contraria eſt: quocum vtrunque ad aliquid. ſimiliter
& ſcientia, ignorantiæ. Et id: ad aliquid non omnino proprium eſt. Nam non omnibus conuenit.
40 duplo enim, triplóque & ſimilibus: nihil eſt contrarium. ℂ Secunda. Ad aliquid magis atq; minus
ſuſcipiunt. Nam ſimile & diſſimile, æquale & inæquale, magis & minus dicuntur: quæ ſunt ad
aliquid. Nam ſimile, ſimili ſimile dicitur. & diſſimile, diſſimili diſſimile: ſimiliter & æquale æquali.
Ad id: ad aliquid non omnino proprium eſt. Nam non omnibus conuenit. duplum enim neq; ma-
41 gis neque minus duplum dicitur: neque aliquid ſimilium. ℂ Tertia. Omnia relatiua ad conuerten-
tia dicuntur. Nam dominus ſerui dominus dicitur: & ſeruus domini ſeruus. Et duplum dimidij du-
plum. & rurſus dimidium dupli dimidium. & maius minore maius: & contrà, minus maiore mi-
42 nus. & ſimiliter in reliquis. ℂ Prima concluſio. Relatiuorum conuertentia: aliquando eodem caſu
ſecundum locutionem redduntur. aliquando diſſimili. Eodem quidem: vt in ijs quæ dicta ſunt.
Diſſimili vero. Nam ſcientia ſcibilis ſcientia dicitur: & ſcibile ſcientia ſcibile. Et ſenſus ſenſibilis
43 ſenſus: & ſenſibile dicitur ſenſu ſenſibile. ℂ Secunda. Relatiua minime ad conuertentia, recipro-
cáque dicentur: niſi apta, conueniénſque ſuorum correlatiuorum facta fuerit aſſignatio. Nam cum
quis peccat correlatiuum aſſignando: cum eo quod perperam aſſignatum eſt, non dicuntur ad con-
uertentia. vt ſi ala, auis correlatiuum aſſignetur: haudquaquam conuertitur. Non enim oportet vt
ala, auis ſit ala. & hoc ideo: quia alæ non recte correlatiuum auis, aſſignatum fuerat. Nam ala: non
eo dicitur quòd ſit auis ala (complures enim alæ ſunt : quæ non ſunt auium alæ) ſed eo quòd alati
ſit ala. Et idcirco ala: correlatiuum aſſignari debet ad alatum. fiéntque tunc conuertentia: quòd cor-
relatiuum rite ſit aſſignatum. Nam vt ala alati ala: ita quoque & alatum ala alatũ dicitur. ℂ Tria
44 documenta. ℂ Primum. Si correlatiua deſint quæ apte aſſignentur: tunc forſitan magis expediet
nomina fingere, vt apta, conueniénſque fiat correlatiui aſſignatio. vt clauus non apte nauis corre-
latiuum aſſignaretur. non enim eo quòd nauis ſit: clauus dicitur. Nam naues nonnullæ ſunt: qua-
rum non ſunt claui. ſed operæprecium forſitan magis fuerit: correlatiui nomen fingere, vt claua-
tum (nam illi nomen inditum non eſt: quod illi aſſignetur) aut aliquid huiuſmodi. at ſi poſitum,
aſſignatúmque conuenienter fuerit: conuertitur. Eſt enim clauus clauati clauus: & clauatum clauo
clauatum. Et ſimiliter in alijs vbi nomina deſunt. vt caput accommodatius capitati quàm anima-
lis caput aſſignabitur. non enim eo quòd animal eſt: caput habet. Nam pleraque animalium caput
45 non habent. ℂ Secundum documentum pro correlatiuis effingendis. Si correlatiuorum nomina
poſita non fuerint : illa à primigenijs quæ poſita ſunt & cum quibus remeare ac conuerti debent,
depromenda ſunt, noménque ex nomine deducendum inſtar eorum quę dicta ſunt ab ala alatum,
à clauo clauatum. quòd ſi poſita ſint: apte dicentur omnia ad conuertentia. omnia igitur relatiua
dicuntur ad conuertentia, modo apte illis correlatiua aſſignentur. Dico enim apte. Nam ſi id non
fieret, etiam in ijs quorum nomina poſita ſunt: non recurrent dicentúrque ad conuertentia. vt ſi
ſeruus non domini ſed hominis, aut bipedis aut alicuius talium quæ accidunt & ad quæ accidit vt
46 referatur, aſſignetur: nequaquam conuertetur. Nam non conueniens aſſignatio facta eſt. ℂ Tertiũ
documentum. Si cæteris omnibus omiſſis quæ accidunt, vno ſolo relicto cum quo relatiuum con-

uertatur : illud conuenienter aſſignatur. & ſi vno relicto cæteris alijs omiſſis, neglectíſque cum eo
relatiuum non conuertatur: haudquaquam apte, conſentaneéque aſſignatur: neque ad illud vt ad
reciprocum, conuerténſque dicetur. Vt ſi ſeruus apte dicatur ad dominum, omiſſis omnibus quæ
accidunt domino : vt eſſe hominem, bipedem, ſuſceptiuum diſciplinæ, & ſimilibus, ſolo relicto
domino, ſemper dicetur ad ipſum. Seruus enim domini ſeruus eſt. Et ſi ſeruus aſſignetur ad ho-
minem, prætermiſſis omnibus alijs, ſolo homine retento: non amplius ſeruus dicetur ad homi-
nem. Nam cum dominus non ſit, profecto neque erit ſeruus. idcirco ſeruus non apte ad homi-
nem aſſignetur. Identidem & ala non apte ad auem. nam ab ea ſublato alatam eſſe, & ea relicta:
ala cum aue non conuertitur, neque ad quid dicatur relictum eſt. Nam cum alatum non fue-
rit, neque profecto ala alicuius erit. quare ſi conuerti debeant : ea aſſignari oportet ad quæ conue-
nienter relatiua dicantur. quod factu ſanè facilius eſt in ijs : quorum nomina poſita ſunt. in ijs au-
tem quorum nomina deſunt: vt referantur, nomina fingere neceſſe eſt. quod ſi ita factum fuerit,
manifeſtum eſt omnia relatiua dici ad conuertentia. ¶ Quarta communitas. Videntur ad aliquid 47
ſimul natura eſſe. & id quidem, in plurimis verum eſſe conſtat. Nam ſimul natura ſunt duplum
& dimidium, dominus & ſeruus. Si enim duplum eſt, ſimul & dimidium eſt. & ſi dimidium eſt,
duplum quoque eſt. & ſi dominus eſt: ſeruus eſt. & ſi eſt ſeruus: pariter eſt & dominus. & hunc in
modum in reliquis, quæ huiuſmodi ſunt. & non ſolum ſimul ſunt, ſed & mutuo ſeſe interimunt.
vt ſi non eſt duplum, non eſt dimidium. & ſi non eſt dimidium: neque quoque erit duplum. & in
reliquis huiuſmodi ſimiliter. ¶ Tertia concluſio. Eſſe ſimul natura: non omnibus conuenit rela- 48
tiuis. Primo. Nam ſcibile & ſcientia ſunt relatiua. at illis non conuenit eſſe ſimul natura. Nam ſci-
bile: ſcientia prius natura eſſe videtur. rerum enim præexiſtentium vt plurimum ſcientias accipi-
mus. & in perquam paucis aut nullis percipiat quiſpiam ſcibile ac ſcientiam ſimul fieri. Secundo.
Quia quæ ſimul natura ſunt: ſe mutuo tollunt. atqui de ſcibili & ſcientia: non id euenit. Nam ſi ſci-
bile tollatur: tollitur & ſcientia. ſi enim non ſit ſcibile: neque eſt ſcientia, neque vllius ſcientia. ſed
ſcientia ſi tollatur : nihil prohibere videtur ſcibile eſſe, & non tolli. vt circuli quadratura ſi ſcibi-
lis admittatur : nondum profecto eius ſcientia reperta eſt. attamen ipſa eſt ſcibile. Tertio. Subla-
to animali, ſcientia non erit. at animali ſublato : complurima ſcibilia ſupererunt. prius igitur
ſcibile quàm ſcientia. quare & ſcibile & ſcientia, non ſunt ſimul natura. Secundo. Simile eue-
nit de ſenſu & ſenſibili, vt ſenſibile ſenſu prius ſit. Primo. Nam ſenſibile ſi tollatur tollitur &
ſenſus, quòd ſenſus circa corpus & in corpore ſint: & ſenſibili ſublato tollitur corpus. omne enim
corpus ſenſibile. ſublato autem corpore: vt ſenſus non ſint neceſſe eſt. At ſenſus ſi tollitur: mini-
me tollitur ſenſibile. Nam ſi non ſit animal, non eſt ſenſus. atqui non exiſtente animali multa
ſupererunt ſenſibilia: vt calidum, frigidum, dulce, amarum, & id genus talia. ſenſibile igitur, prius
eſt ſenſu. Secundo. Senſus ſimul cum ſenſitiuo emergit. Nam ſimul cum animali ſit ſenſus. atqui
ſenſibile, priuſquam ſenſus ortus ſit: ſubſiſtit. Nam ignis, aqua, & huiuſmodi ex quibus animal
conſtatur atque coaleſcit: animal, ſenſumque ortum præueniunt. ſenſibile igitur prius eſt ſenſu.
¶ Dubitatio. Solent & hoc in loco addubitare vtrum nulla ſubſtantia dicatur ad aliquid, quemad- 49
modum & oportere videtur: an ſecundarum aliquæ, dicantur ad aliquid. Nam in primis ſubſtan-
tijs ſeu totum, ſeu partes indicent: ſtatim exploratum videtur, non dici ad aliquid. De toto qui-
dem. vt quidam homo : non dicitur alicuius quidam homo. neque quidam bos, alicuius quidam
bos. & ita in reliquis. De partibus autem ſimiliter, vt quædam manus non dicitur alicuius quæ-
dam manus, etſi alicuius manus dicatur. & quoddam caput non alicuius quoddam caput, ſed ali-
cuius caput dicitur. Et eadem: de complurimis ſecundis ſubſtantijs, dici poſſe videntur. Nam ho-
mo non alicuius homo dicitur, nec equus alicuius equus, nec lignum alicuius lignum : etſi hæc,
alicuius poſſeſſio dicantur. Manifeſtum igitur: hæc, ad aliquid non eſſe. Sed in aliquibus ſecundis
ſubſtantijs merito videtur addubitandum. Nam caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius
manus, & vnumquodque talium eodem modo. hæc igitur manifeſtum eſt eſſe ad aliquid. quare
manifeſto quædam ſubſtantiæ videbũtur ad aliquid. Et vt paucis dubitationi ſatiſfiat ſi præcedens
diffinitio ad aliquid rite aſſignata putetur: aut admodum difficile, aut impoſſibile eſt, nullam ſub-
ſtantiam ad aliquid eſſe oſtendere. Si autem rite, ſufficientérque aſſignata non fuerit: poterit hæc
aſſignari. ¶ Secunda diffinitio. Ad aliquid ſunt quibus ipſum eſſe : idem eſt quod ad aliquid quo- 50
dam modo ſe habere. Et ex hac diffinitione poterit forſitan: ad hæc quæ addubitata ſunt, aliquid
dici. Verum etſi prior diffinitio ſequatur omnia quæ ſunt ad aliquid: non tamen hoc ipſis ad ali-
quid, eſſe eſt, ſcilicet ipſa quæ ſunt aliorum dici, ſed ipſorum eſſe eſt ad aliquid ſeſe habere. ¶ Co- 51
rollarium. Quo fit vt ſi quiſpiam definite aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid norit, definite
noſcet & id ad quod dicetur. quod ex dictis & ex his manifeſtum eſſe poteſt. Nam ſi quiſpiam
aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid definite nouit (cum eorum quæ ſunt ad aliquid ipſum eſſe ſit
ad aliquid quodam modo ſe habere) profecto & definite nouit ad quod quodam modo ſe ha-
bet. Quòd ſi nullo pacto id norit, neque vllo pacto an primum diceretur ad aliquid nouit. Quod
vt manifeſtius deprehendatur : licet ex ſingulis agnoſcere. Nam ſi quis definite quippiam no-
uit duplum eſſe, continuo definite ſcit cuius eſt duplum. quòd ſi definite non nouit id cuius eſt:

neq; omnino an duplum eſſet,nouit. Identidem ſi quicquam ad aliquid melius, quiſpiam definite
norit:vt protinus id quo melius eſt, definite agnoſcat oportet. Quapropter non indefinite agno-
ſcet quòd hoc deteriore melius eſt . id enim noſſe ſcilicet indefinite : ſuſpicio potius quàm ſcientia
eſt.neq; exacte propter hoc ſciet melius, deteriore eſſe melius . Nam & forſitan nihil eſt deterius
ipſo. Quare manifeſtum eſt neceſſarium eſſe,ſi quis aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid definite no-
52 ſcat,definite noſſe & id ad quod dicatur. ℭ Dilutio præcedentis dubitationis.Et ex hoc ambigui-
tas de ſubſtantijs an ad aliquid ſint:dirimi poteſt. Subſtantias ſcilicet non eſſe ad aliquid. Nam &
caput & manum & vnumquodque talium quæ ſubſtantiæ ſunt:hoc ipſum quod ſunt definite ſcire
poſſumus,ad quod autem dicantur non neceſſarium eſt definite ſcire.cuius enim hoc ſit caput,aut
cuius manus:non neceſſarium eſt definite ſcire. Quare hæc non ſunt ad aliquid.& ſi hæc non ſunt
ad aliquid:vere aſſerere poſſumus nullam ſubſtantiam eſſe ad aliquid.& forſitan difficile eſt de tali-
bus valde, vehementérque aſſerere:niſi frequenter ipſa pertractata,præmeditatáque ſint,dubitaſſe
igitur de vnoquoque eorum haudquaquam eſt inutile.

ℭ De qualitate. Cap. VIII.

53 QValitatem vero dico:ſecundum quam quales quidem eſſe dicuntur.
54 ℭ Eſt autem qualitas:eorum quæ multipliciter dicuntur. Et vna qui-
55 dem ſpecies qualitatis,habitus & diſpoſitio dicantur. ℭ Differt autem
habitus à diſpoſitione,quòd permanentior & diuturnior eſt. Tales ve
ro ſunt ſcientiæ & virtutes.ſcientia enim videtur eſſe permanentium,& eorum
quæ difficile moueantur , ſiquis vel mediocriter ſumat ſcientiam : niſi grandis
permutatio facta ſit, vel ab ægritudine,vel ab aliquo huiuſmodi. ſimiliter autẽ
& virtus,vt iuſtitia,& caſtitas,& ſingula talium:non videntur poſſe moueri,neq;
facile permutari.diſpoſitiones vero dicũtur quæ ſunt facile mobiles,& cito per-
mutabiles.vt calor,& frigiditas,& ægritudo,& ſanitas & quæcunq; alia huiuſmo
di. afficitur enim quodam modo ſecũdum eas homo.cito autem permutatur,&
ex calido frigidus fit,& ex ſanitate in ægritudinem tranſit.ſimiliter autem & in
alijs.niſi forte,quæ earum contingit per temporis longitudinem in naturam cu
iuſq; transferri,& immobilis vel difficile mobilis exiſtens:quẽ iam quilibet habi
tum vocet. Manifeſtum eſt autem quoniã hæc volunt habitus dicere,quæ ſunt
diuturniora, vel difficile mobilia. nanq; in diſciplinis non multum retinentes,
ſed facile mobiles : non dicuntur habitum habere, quanuis ſint ad diſciplinam
peius,meliúſve diſpoſiti.quare differt habitus à diſpoſitione,quòd hæc quidem
56 facile mobilis ſit:ille vero diuturnior & difficilius mobilis. ℭ Sunt autem habi-
tus & diſpoſitiones:diſpoſitiones vero non neceſſe eſt habitus eſſe. qui enim re-
tinent habitum:& quodammodo diſpoſiti ſunt ad ea quæ habent vel peius,vel
57 melius.qui autem diſpoſiti ſunt: non omnino retinent habitum. ℭ Aliud vero
genus qualitatis eſt ſecundum quod pugillatores,vel curſores, vel ſalubres, vel
inſalubres dicimus:& ſimpliciter quæcunq; ſecundum potẽtiam naturalem vel
impotentiam dicuntur.Non enim quoniam ſunt diſpoſiti aliquo modo vnum-
quodq; huiuſmodi dicitur:ſed quòd habent naturalem potentiam,vel impoten
c tiam facile quidem facere,vel nihil pati.vt pugillatores, vel curſores dicuntur
non quòd ſint diſpoſiti aliquo modo , ſed quòd habeant potentiam naturalem
hoc facile faciendi.Salubres vero dicuntur:eo quòd habeant potentiam natura-
lem vt nihil à quibuſlibet accidẽtibus facile patiantur.inſalubres vero,quòd im
potentiam habeant naturalem nihil facile ab accidentibus patiendi . Similiter
his,durum & molle ſe habent.Durum enim dicitur quòd habeat potentiam nõ
58 facile ſecari:molle vero,quòd eiuſdem ipſius habeat impotentiam. ℭ Tertia ve
ro ſpecies qualitatis eſt:paſſibiles qualitates & paſſiones. Sunt autem huiuſmodi
vt dulcedo & amaritudo,& auſteritas, & omnia his cognata. amplius, & calor &
frigus,& albedo & nigredo. Et quoniã igitur hæ qualitates ſunt:manifeſtum eſt.
quæcunq; enim has ſuſceperint:qualia dicuntur ſecundum ipſas.vt mel quoniã
dulcedinem ſuſcipit:dicitur dulce.& corpus album:quoniam albedinem ſuſci-
pit.ſimiliter autem & in cæteris. Paſſibiles vero qualitates dicũtur,non quòd ea

Qui enim re
tinent habi-
tũ.litera grę
ca paulo ali-
ter nunc ha-
bet,vt ex no
tis agnoſcit.

quæ illas ſuſceperint qualitates, aliquid patiantur (neq; enim mel quoniam ali-
quid paſſum ſit:dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiuſmodi) ſimiliter autẽ his,
& calor & frigus paſſibiles qualitates dicuntur,non quòd ea quæ illas ſuſcipiunt
aliquid paſſa ſint : ſed quoniam ſecundũ ſenſus vnaquæq; dictarum qualitatum
paſſionis effectiua eſt,paſſibiles qualitates dicuntur.dulcedo enim paſſionẽ quã-
dam ſecundum guſtum efficit:& calor ſecundũ tactum.ſimiliter autem & aliæ.
Albedo autem & nigredo & cæteri colores non eodem modo ijs quæ dicta ſunt
paſſibiles qualitates dicuntur:ſed eo ꝙ ipſæ ab aliqua paſſione innaſcuntur.quo-
niam enim fiunt propter aliquam paſſionem multæ colorum mutationes:mani
feſtum eſt.erubeſcens enim aliquis:rubeus factus eſt.& timẽs pallidus,& vnum-
quodq; talium.quare etiam ſi quis natura aliquid talium accidentium perturba
tionúmve paſſus eſt:ſimilem colorem veriſimile eſt eum habere.Quæ enim af-
fectio nunc in eo ꝙ verecundetur circa corpus facta eſt:etiam ſecundum natu-
ralem conſtitutionẽ eadem fiet affectio,vt & naturalis color ſimilis ſit.quæcũq;
igitur talium accidentium ab aliquibus paſſionibus difficile mobilibus & perma
nentibus principium ſumpſerunt:paſſibiles qualitates dicuntur.ſiue enim ſecun
dum naturalem conſtitutionẽ,pallor fit aut nigredo:qualitates dicũtur (quales
enim ſecundũ eas dicimur) ſiue propter ægritudinẽ longam,vel propter æſtum
aut aliquid tale cõtingit vel nigredo,vel pallor.& non facile prætereunt:vel etiã
in vita permanent.& paſſibiles qualitates iſtæ dicuntur.ſimiliter enim quales ſe
cundũ eas dicimur.Quæcunq; vero ex ijs quæ facile ſoluuntur,& cito tranſeun
tes fiunt:paſſiones dicuntur,qualitates vero minime.non enim aliqui ſecũdum
ipſas dicũtur,quales.neq; enim qui propter verecundiã rubeus factus eſt:rubeus
dicitur.neq; cui pallor propter timorẽ venit,pallidus eſt, ſed magis eo ꝙ aliquid
paſſus eſt.quare paſſiones quidem huiuſmodi dicuntur:qualitates vero minime.
Similiter autẽ his,& ſecundum animam paſſibiles qualitates & paſſiones dicun-
tur.quæcunq; enim mox in naſcendo ab aliquibus paſſionibus difficulter mobi-
libus fiunt:qualitates dicuntur & ipſæ.vt amentia,mentis alienatio,& ira,& alia
huiuſmodi.quales enim ſecundũ eas dicuntur,id eſt iracundi atq; amẽtes.ſimi-
liter autem & quæcunq; alienationes non naturales , ſed quæ ab aliquibus alijs
accidentibus factæ ſunt difficile prætereuntes, & omnino immobiles: qualitates
ſunt etiã huiuſmodi.quales enim & ſecũdum eas dicũtur.Quæcunq; vero ab ijs
quæ facile & cito prætereunt,fiunt:paſſiones dicuntur.vt ſi quis contriſtatus:ira-
cundior fiat.nõ enim dicitur iracũdus qui huiuſmodi paſſione iracũdior eſt:ſed
magis quia aliquid paſſus.quare paſſiones quidẽ huiuſmodi dicuntur:qualitates
vero minime.¶ Quartũ vero genus qualitatis eſt figura,& circa vnũquodq; con 59
ſtans forma,amplius autẽ ad hæc rectitudo,& curuitas,& ſi quid aliud his ſimi-
le eſt.ſecundũ enim vnũquodq; eorum,quale quid dicitur.triangulum enim vel
quadrangulum eſſe quale quid dicitur,& rectum aut curuum:& ſecundũ etiam
formã vnumquodq; quale dicitur. ¶ Rarum vero & ſpiſſum & aſperũ & læue pu 60
tabũtur quidẽ quale quid ſignificare:ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe à diui-
ſione quæ circa qualitatem eſt.quãdam enim poſitionẽ magis videtur partium
vtrũq; monſtrare.ſpiſſum enim dicitur:eo ꝙ partes ſibiipſis propinquæ ſint.rarũ
vero:eo ꝙ diſtent à ſeinuicem.& læue quidẽ: quòd in rectitudinem aliquo mo-
do partes iaceant.aſperum vero:ꝙ hæc quidem ſuperet,illa vero ſit inferior. &
fortaſſe alius quicunq; modus apparuerit qualitatis:ſed ferè qui maxime dicun-
Diffinitio qualium. tur hi ſunt.qualitates itaq; ſunt,quæ dictæ ſunt.¶ Qualia vero ſunt:quæ ſecun 61
dum has denominatiue dicuntur,vel quomodolibet aliter ab his. ¶ In plurimis 62
ſiquidem & ferè in omnibus denominatiue dicuntur. vt à candore candidus,&
à grammatica grammaticus,& à iuſtitia iuſtus. ſimiliter & in alijs . In aliquibus
vero eo quòd non ſunt poſita qualitati nomina : non contingit ea quæ dicun-
tur,ab his denominatiue dici.vt curſor,aut pugillator,qui ſecũdum naturalem

dicitur potentiá:à nulla qualitate denominatiue dicitur.nõ enim poſita ſunt no
mina potentijs ſecũdum quas iſti quales dicunt̃:ſicuti diſciplinis,ſecundũ quas
pugiles vel palæſtrici ſecũdum diſpoſitionẽ dicuntur. Pugilatoria enim & palæ-
ſtrica diſciplina dicitur.quales vero ab his denominatiue dicũtur:qui diſponunt̃.
Aliquãdo autẽ & poſito nomine nõ dicitur denominatiue:ꝙ ſecundũ eam qua-
le dicitur.vt à virtute ſtudioſus.eo enim ꝙ virtutẽ habeat,ſtudioſus dicitur:ſed
nõ denominatiue à virtute.Non autẽ in pluribus hoc tale eſt.qualia ergo dicun
tur:quæ denominatiue à dictis qualitatibꝰ dicunt̃,aut aliquo modo aliter ab eis.
63 ❡Ineſt autẽ & cõtrarietas ſecundũ qualitatem.vt iuſtitiæ iniuſtitia cõtraria eſt: Cõmunitas
& albedo nigredini,& alia. Similiter autẽ & ea quæ ſecundũ eas qualia dicunt̃. 2
vt iniuſtum iuſto:& albũ nigro.Non in oibus autem hoc eſt.rubro enim & palli-
do, aut huiuſmodi coloribus : nihil eſt contrarium earum quæ qualitates ſunt.
64 ❡Amplius. Si contrarium alterũ fuerit qualitas: & reliquum erit qualitas.hoc Regula.
palá eſt proponẽti ex ſingulis alia prædicamẽta.Nã ſi eſt iuſtitia iniuſtitiæ cõtra-
rium.qualitas autẽ eſt iuſtitia:qualitas igitur & iniuſtitia.nullũ enim aliorũ præ-
dicamentorũ aptabitur iuſtitiæ:neq; quãtitas,neq; ad aliquid,neq; vbi,neq; om-
nino aliquid huiuſmodi niſi quale. ſic autem & in alijs quæ ſecundũ quale ſunt
65 cõtraria.❡Suſcipiunt autẽ qualia magis & minus.Album enim magis & minꝰ Cõmunitas
albũ altero albo dicitur:& iuſtum alterũ altero magis vel minus.Sed & ipſa cre- 2
mentum ſuſcipiunt. cũ candidũ nanq; ſit:contingit amplius candidum fieri.nõ
66 tamen oia ſed plura.❡Iuſtitia nanq; ſi dicat̃ magis & minus iuſtitia:poteſt quili- Dubium.
bet ambigere.ſimiliter autẽ & in alijs diſpoſitionibꝰ.quidã enim dubitant de ta 1
libus. iuſtitiam nanq; iuſtitia nõ multũ aiunt magis & minus dici: nec ſanitatẽ
ſanitate.minus autẽ habere alterũ altero ſanitatẽ aiunt:& iuſtitiã alterũ minꝰ al
tero habere dicitur.ſic autẽ, & grãmaticam,& alias diſpoſitiones.ſed tamen ea A
quæ ſecundũ eas dicunt̃:indubitanter recipiunt magis & minus. grãmaticior e-
nim alter altero dicitur:& iuſtior,& ſauior,ſic autẽ & in alijs. Triangulũ vero &
quadrangulum nõ vident̃ magis & minus ſuſcipere:neq; aliqua aliarũ figurarũ.
quæ enim diffinitionẽ trianguli recipiunt & circuli:oía ſimiliter triãguli vel cir-
culi ſunt.eorũ autẽ quæ nõ recipiunt rationẽ ipſam:nihil magis alterũ altero di- B
cetur.nihil enim quadratũ magis q̃ parte altera lõgius,circulus eſt.neq; alterum
enim:recipit circuli rationẽ. ſimpliciter autẽ ſi vtraq; non recipiunt ꝓpoſiti rã-
tionem:nõ dicetur alterum altero magis.nõ ergo oía qualia recipiunt magis &
67 minus.Horum itaq; quæ prædicta ſunt:nihil eſt propriũ qualitatis.❡Similia ve Cõmunitas
ro & diſſimilia ſecundũ ſolas dicunt̃ qualitates. Simile enim & diſſimile alterũ 3
alteri non eſt ſecundũ aliud:niſi ſecundũ id quod quale eſt.Quare proprium eſt
68 qualitatis ſecundũ eam ſimile vel diſſimile dici.❡At vero nõ decet conturbari: Dubium.
ne quis nos dicat de qualitate ꝓpoſitionẽ facientes,multa eorũ quæ ſunt ad ali- 2
quid interpoſuiſſe.habitus enim & diſpoſitiones eorũ(quæ ad aliquid ſunt) eſſe
dicebamus.Penè enim in oíbus talibꝰ genera ad aliquid dicunt̃:nihil autẽ eorũ
quæ ſunt ſingularia.nã cũ diſciplina genus ſit:id ipſum quod eſt alterius dicitur,
alicuius enim diſciplina dicitur.eorũ vero quæ ſingularia ſunt:nihil ipſum quod
eſt alterius dicitur.vt grãmatica nõ dicit̃ alterius grãmatica:nec muſica alicuius
alterìꝰ muſica.ſed forte ſecũdũ genꝰ & hæ ad aliquid dicunt̃.vt grãmatica alicu
ius dicitur diſciplina:nõ alicuius grãmatica.& muſica alicuius diſciplina:nõ ali-
cuius muſica.quapropter quæ ſingularia quidẽ ſunt:nõ ſunt ad aliquid.dicimur
autẽ quales ſecundũ ſingula.hæc enim & habemus.ſcientes enim dicimur:eo ꝙ
habemus ſingularum ſcientiarum aliquas.quare hæ erunt etiam qualitates quæ
ſingulares ſunt:ſecundũ quas aliquando & quales dicimur,hæ autẽ non ſunt eo-
rum quæ ſunt ad aliquid . ❡Amplius. Si contingit idem ipſum & quale & ad
aliquid eſſe : nihil eſt inconueniens in vtriſq; hoc generibus enumerare.

ℂOctaui cap. notæ.

Ad bona indole ſtudioſos adoleſcẽtes.
Ad menſurã & ſobrietatẽ ſapere: quantum tradunt authores recte itellectũ.
Meſſala Coruinus.

ℂHabitus eſt non inſita qualitas,difficulter à ſubiecto dimobilis. ℂVel mediocriter:etiam me- 55
dio modo. Mediocriter etiam ſcientiam ſumere videtur:qui eam ſic ſumit,vt neq; ſuperflua curet,
neq; neceſſaria omittat. ſic enim ſumendo : neque abundat,neq; deficit. & ſic ſumptæ diſciplinæ
ſolent eſſe diuturniſſimæ. Verum nunc fermè ſuperflua quæruntur:& neceſſaria omittuntur. quo
dolendum eſt non parum. Quare ſtudioſi adoleſcentes ſi vultis non fugaci ſcientiarum poſſeſſio-
ne,diu eſſe diuites:eas mediocriter ſumite,ad menſuram,mediocritatémque ſapere contenti. ℂEt
ſcientia & alij habitus à ſubiecto non ſunt dimobiles:niſi grandis, inſigniſq; permutatio fiat,aut
ab ægritudine,aut aliquo huiuſmodi. Memoria enim proditum eſt,de Meſſala Coruino quodam
non ignobili oratore ſic ægritudine tentatum fuiſſe : vt ad conualeſcentiam rediens, penitus li-
terarum ignarus apparuerit, & omnium, etiam ſui nominis penitus oblitus,vt qui habitum iam-
iam perdidiſſet. longa etiam plurimorum annorum diſſuetudine, habitus emarceſcunt,euanéſcunt-
que,atq; diſpereunt. ℂAffectio etiam quæ naturæ corruptiua eſt,in naturam verſa dicitur:quan-
do naturæ tam domeſtica,conſuetudinariáque facta eſt. vt perinde habeatur ac ſi naturalis,neque
contendat natura depellere,non ſecus ac ſi ſibi germana conueniénſque eſſet. vt febris quę diutur-
nitate moræ ethica nominatur. & morbus elephantiacus,& alopecus:quæ ſpecies ſunt ſcabiei ma-
læ atque lepræ ab elephante & vulpe ita nuncupatæ. ℂDiſpoſitio : aduentitia qualitas eſt perfa-
cile dimobilis à ſubiecto. diſpoſitio, affectio. diſponi, affici. Et paſſim diſpoſitionem homony-
mum eſſe volunt,& bifariam dici. proprie videlicet & communiter. Proprie: vt quæ modo diffi-
nita eſt. communiter autem vt ſit adepta qualitas: ſeu ea facile, ſeu difficulter à ſubiecto dimobilis
ſit. ℂEt cum dicitur habitus eſſe diſpoſitiones : illo in loco diſpoſitionem communiter accipi. & 56
idcirco adijci particulam aliquo modo : vt ſignificet in aliqua ſignificatione. Et in hac ſignifica-
tione diſpoſitionem eſſe genus ad habitum, & ad diſpoſitionem proprie. Verum hæc ſententia

Boëtius.

Boëtio non placet, & Ariſtotelem homonyme vocabulo eſſe vſum:ſed in eadem prorſus ſignifi-
catione. Et particula aliquo modo nõ tam Ariſtotelis eſſe quàm interpretantium:intelligentiam,
ſententiámq; Ariſtotelis (vtcunq; poſſunt) innuere volentium. nam ita Grece legitur, εἰσὶ δὲ αἱ
μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις, αἱ δὲ διαθέσεις οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις. οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες, καὶ διακεῖνταί πως
κατ' αὐτάς. οἱ δὲ διακείμενοι οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν. hoc eſt, Sunt autem ſanè habitus: di-
ſpoſitiones. diſpoſitiones vero: non ex neceſſitate habitus. qui enim habent habitus:etiam diſpo-
nuntur quidem, ſecundum illos. diſpoſiti autem non omnino habitum habent. Vult igitur his
verbis Ariſtotelem velle: habitum diſpoſitiones eſſe, quòd ex diſpoſitionibus habitus aggeratus
adintegratúſque ſit, & nihil aliud eſſe videatur habitus quàm multæ diſpoſitiones, quæ ſe ſimul
continent & conſeruant. ſingulæ vero ſeorſum ab alijs:non multo poſt diſperirent. haud ſecus ac
vnius ſatis amplæ aquæ ſingulæ guttæ ſeorſum ab alijs,ſtatim reſoluerentur diſperiréntque: coa-
dunatæ,coniunctæque ſimul,haud facile diſſipantur, ſed ſe mutuo continent ac ſaluant, & multo
tempore durant. Eſt enim habitus vt tota aqua:diſpoſitiones vero vt ſingulæ guttæ. neque aliam
intelligentiam prætendere videtur Ariſtotelis approbatio, cum innuit qui enim habitus habent:
etiam ſecundum illos diſponuntur. at qui diſpoſiti ſunt:non omnino, vt habeant habitum opor-
tet. Et de ijs habitibus ſermo eſt : qui qualitates aſcititiæ acquiſitæque ſunt ex conſimilibus ope-
rationibus conſimiliter,frequentérque reſumptis,difficile quidem dimobiles. Simitas autem non
tam habitus quàm figura eſt. Cæſitas,cæruleitáſve (vnde cæſij oculi) etiam nõ tam habitus:quàm

Boëtius.

paſſibilis qualitas,vt hæc & ſimilia,argumenta non moueant. ℂGenus,genus ſubalternum:quod
idem eſt ſpecies. ℂPugil qui pugno cõcertat,pugnáſq; exercet. Et id pugilẽ & pugillatorem dif- 57
ferre Seuerinus autumat, quòd pugil is ſit, qui artis pugno concertandi peritia inſtructus iam
ſit. pugillator vero:qui aptitudinem,facilitatem, naturáque ad huiuſmodi certamina inſitam po-
tentiam & habilitatem habeat. & ille ad primam ſpeciem : hic vero ad ſecundam, accommodam
habet ſignificantiam. ℂSalubres hic appellantur qui valenti ſunt corpore, neque facile infirmi-
tatum moleſtias incurrentes. Genus hominum (inquit Salluſtius) ſalubri corpore. inſalubres op-

Salluſtius.

poſito modo qui parum firma ſunt,bonáque valetudine ad omnes morborum iniurias cito paten-
tes. quos ſanos, infirmóſque & valetudinarios Hermolaus etiam appellat. ℂPaſſibiles vero quali- 58
tates dicuntur, non quòd ea quæ illas ſuſceperint qualitates, aliquid patiantur. hæc litera videtur

Hermolaus.

apud Græcos quàm Latinos apertior. quòd paſſibiles qualitates, quas Hermolaus patibiles, Ari-
ſtoteles autem παθητικὰς appellat : ἀπὸ τοῦ πάθους dicantur, quod affectum, perturbatio-
némq; ſignificat. noſtri enim πάθη, id eſt pathe, affectus, perturbationéſque interpretari ſolent:
quas & hic paſſiones appellamus. Paſſibiles igitur qualitates ab affectibus, perturbationibúſque
nomen ſortiuntur. quòd ſcilicet aliqua paſſione ſecundum ſenſus afficiant aliquémve ſuſcitent affe-
ctum: vel quòd ab aliqua paſſione, affectúq; & perturbatione innaſcantur. Vt tactiles qualitates,
guſtatiles & olfactiles: cuiuſmodi ſunt æſtus, algor, dulcedo, amaritudo, ſuauis odor, & grauis olen-
tia: delectationem, triſtitiámve ſecundum ſenſus ciunt. quare merito primam ob cauſam paſſibiles
qualitates dicuntur, quòd ſcilicet aliquam paſſionem ſecundum ſenſus ingerunt, afficiúntque ali-
qua ſecũdum ſenſus paſſione atq; affectu. vix enim tangimus, guſtamus, aut odoramus quicquam

ſine delectatione, aut moleſtia aliqua. Et pallor, liuiditas, & alij colores quanuis non multum cum ſentiuntur moueant affectus: perſæpe tamen ab affectibus & perturbationibus innaſcuntur. vt à timore, inuidia, ira, triſtitia, odio, amore, & huiuſmodi: quæ paſſiones & affectus nũcupamus. non ab re igitur ij colores qui reſides ſunt, iuges, fixi, ac permanentes: ſecunda cauſa paſſibiles appellabuntur qualitates. Neque paſſibiles appellari putandum eſt quòd earũ ſubiecta aliquid patiantur: ſed ob alteram cauſarum ſuperiorum. Earum enim ſubiecta vt mel, ſaccarum, fel, aloë & huiuſmodi: nihil cum eas habent patiuntur. nam affectuum perturbationũmq; ſuſceptiua non ſunt: neque affectus, perturbationéſque vllæ circa talia fieri natæ ſunt. ea autem à quibus ſecundum has qualitates aliqua paſſa dicuntur: ſunt delectatio, triſtitia, ira, gaudium, timor, fiducia: & quæ eius generis ſunt, quæ paſſiones appellantur. & quanquam etiam earum ſubiecta ſecundum eas patiantur, id eſt moueantur: ab illa generali ſignificatione paſſionis, vt omnem ſcilicet motum mutationémq; dicit, non hæ qualitates appellantur paſſibiles, ſed à ſpeciali, ſcilicet vt paſſio nominat affectum. fit hinc inſuper, vt qualitates hæ & illæ, iure etiam affectiuæ perturbatiuæq; dici poſſent: hæ quidem quòd ſecundũ ſenſus perturbationes aliquas ingerunt, aliquibúſve afficiunt: illæ vero quòd ab aliqua perturbationis moleſtia innaſcantur. quòd ſi huiuſce nũcupationis vſus obtinuiſſet: litera peruiore intelligentia videretur & magis ad intelligendum (vt dici ſolet) ad manum, & prompta.

Homonymia paſſionis.

❡Verum id latere nõ debet paſſionem homonymum eſſe, & nunc affectum nominare, nunc vero generaliſſimi & vnius decem primorum generũ nuncupationem eſſe. ſed quando hoc vel illo modo fit vſus: facilè eſt intelligere. ſed hæc forte plura quàm oportet. ❡Et id noſſe par eſt. rationem generis alicui attribui non ſolere: cui alicuius ſpeciei ratio non tribuatur. Idcirco quantitas lationi non tribuitur. Non enim dicitur quantitas: etſi re ipſa diuidua ſit in ſucceſſionis partes, perinde ac tempus: q; ſpecialis nulla ei ſit quãtitatis, ſed motus ratio. imò cũ lationẽ nomino: rationẽ motus, non quantitatis exprimo. Simili quoq; modo rubedo & pallor, ex verecundia & timore, vel verius rubeſcentia & palleſcentia: non proprie qualitates ſunt, neque proprie colores, ſed ex perturbatione ſubitariæ quædam colorationes potius, atque quidam motus. qui non ad hoc prædicamentum & ad hanc ſpeciem pertinent, ſed ad prædicamentum paſſionis. haud aliter acſi aqua paulatim efferueſcit nondum calida facta: feruor ille non qualitas, non calor proprie dicatur. nam nihil ab eo neque calidum, neque quale dicitur: ſed calefactio, paſſióque proprie nominatur. & aliquid ab eo feruens, caleſcens, & aliquid paſſum dicitur: & non quale. & ad paſſionis prædicamentum attinere videtur: nõ autem ad hanc ſpeciem, etſi calor ad hanc pertineat. non tamen quòd feruor ille & calor qui huius ſpeciei eſt & paſſibilis qualitas: non eiuſdem ſint naturæ, quemadmodum Socrates, homo & pater, eiuſdem eſt naturæ. ſed vt homo, ſubſtantia dicitur: & vt pater, ad aliquid. *Sed* forſitan dices: igitur ſolæ paſſibiles qualitates hanc conſtituent, integrabúntq; ſpeciem. *Sed* quo modo igitur Ariſtoteles dicit, τρίτον δ' γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη, hoc eſt tertium autem genus qualitatis eſſe paſſibiles qualitates & paſſiones? *Sanè* poſterius nuncupationem emendare videtur: cum ſolas paſſibiles qualitates cenſet mereri dici qualitates, & paſſiones ipſas non eſſe qualitates. ſiue enim ſint corporis ſiue animæ quæ paſſionem ſecundum ſenſus inferunt, aut quæ à paſſionibus, affectibúſque inferuntur (corporis quidem vt ſoni, colores, odores, ſapores, caliditas, frigiditas, & aliæ tactiles qualitates. animæ vero vt amentia, amor, odium, beniuolentia, inuidia & ſimilia) ſolum ea quæ non ilico tranſeunt, ſed manent qualitates: reliqua autem quæ euanida ſunt, & quæ tranſeunt dum fiunt, paſſiones appellantur, non qualitates. *Sed* iſta pugnare forſitan videbuntur. Nam ſoni & voces aſſiduæ, iugéſq; non manent, ſed tranſeunt dum fiunt: item ira, gaudium, triſtitia ſtatim flaccida, emarceſcentiáq; videntur, & tamen illa & cæteros affectus ponunt communi etiam aſſenſu qualitates: at paſſibiles non erunt. paſſiones igitur. Nã nullæ aliæ magis eſſe videntur. quare paſſiones erunt qualitates: & non ſolæ paſſibiles qualitates, ſpeciem ſtabilient. de ſono autem & voce nihil ab Ariſtotele determinatum: an paſſibilis qualitas, an paſſio dicenda. & dubium non eſt & ſonum & vocem omnem: motum quendam eſſe. ſed eſto qualitati, & paſſibili qualitati annitantur: ſonum quendam & quandam vocem dicemus pro naturæ ſuæ fugacitate manentem. vt quæ ſufficiente mora continuata ſit: & illa ſonum & vocem dicemus, & qualitatem & paſſibilem qualitatem. nã & rem & ſonoram & vocalem denominare ſufficiunt. alij autem ſunt ſoni & voces, quæ parum admodum moræ tenent, vt tinnitus: & non proprie qualitates dicantur. Nam res ab eis neq; ſonoræ, neque vocales dicerentur. vt luſciniola ſonora eſt & vocalis: regulus forte, aut auicula quæ ſolum aut tinnit, aut pipit, non. *Similiter* lux eſt paſſibilis qualitas: lumen vero quod & continui illuminatio, vt paſſio eſt. *Sunt* igitur ſonus, vox, & lumen non proprie paſſibiles qualitates: quæ cum qualitates dicuntur, ad illas reducta intelliguntur. Et de ira, gaudio, triſtitia, & alijs ſenſualis & brutæ partis animæ affectuum nominibus dicendum videtur, ſi motus illos, perturbationéſq; indicant, paſſiones eſſe & non eſſe qualitates. At quando ea nomina impreſſiones aliquas iuges & reſides ex fortibus illis motibus, perturbationibúſque relictas ſignificant (quæ nunc habitus quòd tenaciter hæreant, habeantúrque dicuntur: nunc autem paſſibiles affectus quidam, quòd à paſſionibus, perturbationibúſque inferantur & permaneant)

Aliena à cõmuni recentiorum logicorũ ſchola.

tunc illa ſunt paſſibiles qualitates. vt & amentia quæ plerunque ex furore, pertinaciter inducitur.
& deſipientia & delirium : quæ pleriſque ex vehementi amore,triſtitia,aut vehementi ambitio-
nis cupiditate contingere ſolent. Noſtra etiam tempeſtate viſi ſunt qui aliquo euentu ex pertur-
batione ſe pontifices , iocorum dominos, & principum filios eſſe, obſtinatius deſiperent. & illæ
deſipientiæ:paſſibiles ſunt qualitates. Sed ſi qui forte contentioſius tinnitus, & de nocte fulgura-
tiones defendant eſſe ſonos & lumina : quare & qualitates. nam tinnitus proprie & per ſe ab au-
ditu perceptibiles ſunt : & ſimili pacto fulgurationes in nocte à viſu. Meminerint has diffinitio-
nes:rationes qualitatis nõ explicare, & æque rebus ipſas conuenire ſeu ſint qualitates, ſeu ſint paſ-
ſiones.perinde ac cum diffinirent calorem:qui tactu proprie & per ſe perceptibilis eorũ quæ eiuſ-
dem naturæ ſunt,ſit congregatiuus,natura vero diſſidentiam diſſociatiuus,diſgregatiuúſque.hæc
profecto diffinitio non tantũ ei calori qui paſſibilis eſt qualitas conuenit: ſed & ei qui feruor qui-
dam eſt,& paſſio,& vt à calore illo qui feruor eſt,non dicitur aliquid calidum, ſed feruens ac cale-
ſcens:ita à tinnitu & nocturna fulguratione non dicitur aliquid , aut ſonorum , aut luminoſum,
ſed potius tinniens,fulgeſcens,& illuceſcens.Sed quo modo igitur hic finiendus color, quomodo
calor,& huiuſmodi? Profecto quemadmodum qualitas.nam ea dicta eſt : ſecundum quam quip-
piam quale dicitur.ita color eſt,ſecundũ quem quippiam dicitur coloratum.Et calor,ſecundũ quẽ
quippiam calidum.Et albedo ſimiliter qualitas:ſecundũ quam aliquid dicitur albũ. Sed quid tunc
ſi vnus qualitatis,vt albedinis gradus reſes,iugiſq; permaneat:nunquid qualitas,nunquid albedo
dicetur? dicetur,ſed remiſſa,& paſſibilis qualitas,ſed remiſſa,& ab ea aliquid remiſſe album.quem-
admodum enim & qualitas eſt:dicetur.& qualitates illæ ſi remiſſæ ſunt, perpetuæ tamen & ma-
nentes:quia ſuis contrarijs ammixtæ ſunt,non ſolæ denominare ſolent:ſed cum ſuis contrarijs. vt
quippiam videlicet non calidum aut frigidum , non album aut nigrum dicatur : ſed tepidum aut
fuſcum,aut huiuſmodi.atq; ſi omnia adijcere voluerimus: potius tædium q̃ eruditio pariatur. De
hac igitur ſpecie:tantilla dicta ſufficiant. ℭ Quarta ſpecies circumloquitur: figura,forma,rectitu- 59
dine & curuitate.Figuræ & formæ:extimi & circunſtantes rerum termini ſunt.& figuræ ferme ar-
tificiales à fingendo:formæ vero magis rebus à natura conſtantibus accommodatæ. Sed hæc con-
funduntur frequenter, vt & figuræ de rebus tum natura, tum arte conſtantib⁹ dicantur.non mi-
nus etiam & formæ.Figura de rebus natura conſtantibus:vt,

Trigonus

Tetragonus

Pentagonus

Altera parte longior.

Qua nimium placui tellus (ait) hiſce:vel iſtam
Quæ facit vt lædar,mutando perde figuram.
Poturæ te Nile grues,primóq; volatu — Figura de artificialibus.
Effingunt varias (caſu monſtrante) figuras.
Contigit vt quædam ſic non manifeſta videri — Forma de naturalibus.
Forma poteſt hominis: ſed vti de marmore facta.
Sculpſit ebur formámq; dedit, qua fœmina naſci — Forma de artificialibus.
Nulla poteſt:operiſq; ſui concepit amorem.

Antelõgior.

Figura etiam dicitur de magnitudinibus:quæ termino, vel terminis concluſæ ſunt. Termino:vt
circulus & ſphæra.terminis:vt triangulus,quadratum, quinquangulus,cubus, pyramis & ſimilia.
Forma autem & de ijs numeris dici reperitur:qui ſuis vnitatibus diſpoſiti,figuras fermè magnitu-
dinũ imitãtur ac repræſentant.vt hæ ſunt formæ numerorũ trigonus,tetragonus, pẽtagonus,alte-
ra parte longior,antelongior,teſſera,pyramis,colũnaris,ſerratilis:quæ oĩa ex Nicomacho & Ior- (Nicomach⁹ Iordanus.)
dano cognoſci poſſunt.forma etiam de naturæ magnitudinib⁹(vt & dictum eſt)dicitur.vt forma
hominis,forma equi,forma leonis:ſecundũ quam & vnumquodq;,aut formoſum,aut deforme di-
citur.imò & lineam & ſuperficiẽ & trigonũ & circulum & huiuſmodi pulchra, formoſáq; dici vo-
lunt:quæ decentius deformata,delineatáq; cõſpiciuntur.Et rectitudo & curuitas:nõ ſolũ figuris &
formis,ſed & earum nomenclaturis,terminiſq;,& minimis particulis cõueniunt, quæ neq; figuræ
neq; formæ,appellandæ ſunt. Linea enim quædã recta eſt:& pars quãtulacunq; rectæ,recta eſt.&
quædam curua : & curuæ lineæ particulæ cuilibet conuenit curuitas. hinc quarta ſpecies non ſolũ
figura & forma exprimenda eſt:ſed figura,forma,rectitudine,curuitate aliquóve huiuſmodi,vt &
exprimit Ariſtoteles. Prima igitur ſpecies exprimatur: habitus aut diſpoſitio. Secunda: naturalis
potentia,aut impotentia,habilitas inhabilitaſve,aptitudo & ineptitudo. Tertia:paſſibilis qualitas.
Quarta:figura,forma,rectitudo,vel curuitas. ℭ Læue:conſonante,u,ſcribitur,& ſignificat læuiga- 60
tum,complanatúmq; & politum:cuius partes non ſubſultant,ſed ex æquo ſitum habent in rectũ.
ℭ Qualitates:primigenia, principaliaque qualitatis. ℭ Palæſtra:ludus, quo membra membris in- 62
ſerta:luctationibus exercent.de quo Poëta,
Pars in gramineis exercent membra palæſtris. (Vergilius.)
Et palæſtrice:diſciplina eſt,qua ad huiuſmodi ludorũ exercitamenta prompti redduntur.
ℭ Duæ primæ communitates:nullo modo propriæ ſunt qualitatibus,aut qualibus. Nam neq; om-
nibus conueniunt, quod monſtrat Ariſtoteles:neque ſolis.nam conueniunt actionibus & paſſio-
nibus:quod Ariſtoteles omiſit,quia id ſit ex ſequentib⁹ monſtrandum. Tertia propria eſt quarto

66 modo. ¶ Triangulum,circulus,& huiuſmodi, nunc vt qualitates , & principalia capiuntur: vt in
declaratione quartæ ſpeciei. nunc vero vt qualia & denominatiua: vt in ijs quæ ad ſecundam com
68 munitatem adiecta ſunt. ¶ Quòd dicitur ſpecies nõ eſſe ad aliquid:& genera eſſe ad aliquid,intel-
lige homonyme dicta,& non in eadem ſignificatione.ac ſi quiſpiam diceret:ſpecies homo,equus,
leo,non ſunt quantitates,attamen aliquod earũ genus quantitas eſt,vt corpus.Sed nõ ea in ſigni-
ficatione:qua genus illarũ ſpecierũ eſt. Et quod dicitur nihil prohibere vnum & idem qualitatem
eſſe & ad aliquid : homonyme etiam id dici intelligitur.acſi diceremus nihil vetare vnũ & idem
ſubſtantiam eſſe & quantitatem. Nam corpus & in ſubſtantia & quantitate collocatur : id tamen
varijs rationibus effici cognoſcitur. Itaqꝫ diſciplina accipi poteſt, vt ſecundũ eam quippiam diſci-
plinatum,ſciénſqꝫ dicitur:& genus quoddam eſt qualitatis. Et accipi poteſt, vt dicitur ad diſcipli-
natum:in cuius animũ cognitionis alicuius certitudo à præceptore transfuſa eſt , & in quo ſignifi-
catu in ad aliquid collocari non videtur incommodũ. Adde id longe commodius fieri , quàm de
corpore:quòd ea res quæ eſt diſciplina communis,indifferénſqꝫ ſit qualitati & ad aliquid.ſed nulla
res quæ eſt corpus:communis eſt & indifferens ſubſtantiæ & quantitati.Et adeo res huius prædica
menti indifferentes ſunt: vt frequenter ſine diſcrimine res eadem, duarum ſpecierum nominibus
veniat nominanda.vt partis animæ quæ bruta eſt qualitates,qui fomites quidam ſunt,vix delebi-
les irarum,odiorum,inuidiarum,& ſimilium: promiſcue habitus & paſſibiles qualitates appellan-
tur,ſúntqꝫ ſua nomina nunc primæ ſpeciei qualitatũ, nunc tertiæ. Vt enim qualitates non inſitas
difficile mobiles ad tales operationes exercendas,eas conſideramus:habitus nũcupamus.at vt eaſ-
dem qualitates,vt à perturbationibus natas, conſummatáſqꝫ & alte iam bruto appetitui hætentes
conſideramus,eaſdem paſſibiles qualitates appellamus.Et ex his pauculis:multa id genus alia hunc
in modum,haud difficulter agnoſci poterunt.

Homonymæ ſpecies, & genus diuerſorũ prędicamentorũ dici.

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

OCtauum cap. Deſcriptio qualitatis. ſpecies quatuor. primæ ſpeciei differentiæ duæ. du-
bium vnum.diffinitio qualium. qualium modi duo.communitates tres.regula vna.du-
53 bia duo,vnum ad ſecundam communitatem:& vnum ad tertiam. ¶ Deſcriptio.Quali-
54 tas eſt ſecundum quam quipiam quales eſſe dicuntur.¶ Quatuor qualitatis modi ac ſpe
cies.Qualitas ex ijs eſt:quæ multos modos , multáſqꝫ ſpecies habere dicuntur. cuius prima ſpecies
55 habitus,aut diſpoſitio. ¶ Duæ differentiæ. Prima.Differunt primo habitus & diſpoſitio : quòd
habitus qualitas ſit permanentior , atque diuturnior,cuiuſmodi ſunt ſcientiæ ac virtutes. Scientia
enim ſi eam quis vel mediocriter ſumat,permanentiorum, diuturniorũqꝫ eſſe videtur,neque à
ſubiecto dimobilis : niſi admodum grandis permutatio , aut ab ægritudine , aut ab aliquo huiuſ-
modi facta ſit.virtutes ſimiliter:vt temperantia, & iuſtitia, & ſimiles reſides ſunt, atque iuges,&
haudquaqnam facile dimobiles à ſubiecto. At vero diſpoſitiones fluxæ ſunt, cito mobiles , citóqꝫ
permutabiles. hunc in modum acſi caleſcimus , algeſcimus , ſaneſcimus, ægrimoniáve tentamur:
calor, frigiditas, ſanitas, & ægritudo facile dimouentur, permutãtúrque à ſubiecto. Si enim ho-
mo quiſpiam illis aut huiuſmodi ſimilibus aliquo pacto afficitur,cito permutatur,& ex calido fa-
cile euadit frigidus,& ex ſanitate labitur in ægritudinem.& in cæteris huiuſmodi affectibus con-
ſimili modo:niſi forte aliqua earum moræ diuturnitate, iam verſa ſit in naturam, & immobilis,
aut admodum difficulter mobilis iam facta , & quam merito quis iam habitum appellare poſſit.
Et hoc differentiæ diſcrimen habitus,diſpoſitionéſqꝫ retinere(vt habitus appellare debeamus qui
ſunt diuturniores & ægrius difficiliúſque mobiles : diſpoſitiones vero quæ euanidæ & cito mo-
biles) manifeſto deprehenditur indicio.Nam in diſciplinis eos qui non multum quæ perceperint
retinere ſolent,ſed amittunt,ſinúntque effluere facile : non dicunt habitus habere , etſi ad ſcien-
tiam aliquo pacto deterius,meliúſve afficiantur, diſponantúrque. quare haud male habitus à diſ-
poſitione hoc ipſo differre poſitus eſt:quòd hæc facile dimobilis:ille vero diuturnior & ægrè, diſ-
ficultérque dimobilis ſit. ¶ Secunda differentia. Differunt,habitus & diſpoſitio.nam habitus,diſ-
poſitiones ſunt: at diſpoſitiones, vt habitus ſint non oportet. Nam qui habitus habent , ſecundũ
eos aliquo pacto diſponuntur.qui autem diſpoſitiones habent , non omnino vt habitus habeant
56 oportet. ¶ Secunda ſpecies.Secundum genus,ſecundáqꝫ qualitatis ſpecies : eſt naturalis potentia,
vel impotentia. vt pugillatores,curſores,ſalubres,valitudinarij & id genus omnia, ſecundum na-
57 turalem potentiam, vel impotentiam dicuntur. non enim quia aliquo pacto diſpoſiti ſint, huiuſ-
modi dicuntur : ſed quia naturalem potentiam vel impotentiam habeant , vt quippiam facile fa-
ciant,aut vt nihil patiantur.vt pugillatores,vel curſores eo dicuntur : quòd naturalem potentiam
hoc facile faciendi,currendi ſcilicet , pugnandíve habeant, non autem quia aliquo pacto diſpoſiti
ſint. Itidem ſalubres dicuntur quòd naturalem potentiam habeant , vt nihil ab accidentibus quæ
emergere poſſunt:facile patiantur. Valetudinarij vero,quòd habeant naturalem impotentiam: vt
nihil facile patiantur.Et hunc in modum durum & molle dicuntur. durum quidem quòd natura-
lem potentiam habeat : vt non facile ſecetur . molle vero quòd eiuſdem retineat impotentiam.
58 ¶ Tertia ſpecies. Tertium genus,tertiáque qualitatis ſpecies : paſſio & paſſibilis qualitas.vt dulce-

do,amaritudo,acerbitas,caliditas, frigiditas, albedo, nigredo, & id genus. Verum has qualitates
eſſe protinus perſpicuum eſt.nam quæ illas ſuſcipiunt:ſecundũ eas qualia eſſe dicuntur.vt mel quia
dulcedinem ſuſcipit:dulce dicitur.& corpus quia ſuſcipit albedinem: dicitur album. ſimiliter & in
reliquis:ita res ſeſe habere videtur.Et eædem qualitates,paſſibiles dicuntur : quòd ſecundum ſen-
ſus paſſionem ingerunt . vt dulcedo paſſionem quandam ingerit ſecundũ guſtum : & calor ſecun-
dum tactum , & aliæ ſimili modo. Et non paſſibiles eo dicuntur quòd paſſionibus quibuſdam,af-
fectibúſq; ſua ſubiecta afficiantur.mel enim non idcirco dulce dicitur: quòd ipſum aliquid paſſum
ſit.neq; calor & frigiditas,qualitates ideo paſſibiles dicuntur: quia ea quæ ſuſcipiunt aliquid quoq;
paſſa ſint,ſed vt dictum eſt quòd ſecundum ſenſus paſſiones ſuſcitant ac ingerunt. Verum albedo,
nigredo,& alij colores,non vt prædictæ,paſſibiles dicuntur qualitates:ſed quia plerunq; à paſſio-
nibus innaſcantur. Et quòd à paſſionibus colorum varietates innaſci poſſint quæ etiam paſſibiles
ſunt:hoc cognoſcitur indicio.Nam verecũdatus eſt quiſpiam,rubeus effectus eſt: timuit quiſpiam,
& factus eſt pallidus,& vnumquodq; ſimilium. quare ſi quiſpiam harum paſſionum aliquam ſibi
vendicat à natura:admodum par,conſentaneúmq; videtur, vt ſibi cognatum & affinem paſſioni
aſciſcat colorem. Fiunt igitur colorum varietates , & quidem paſſibiles qualitates à paſſionibus.
imò etiam quæcunq; huiuſmodi qualitatum ab aliquibus vehementer,pertinacitérq; hærentibꝰ,
difficiléq; dimobilibus paſſionibus principium deſumpſerint:paſſibiles qualitates dicuntur. Pallor
enim & nigrities ſiue naturalem ſubſtantiam, compoſitionémq; & complexionem ſequantur,ſi-
ue ægritudinem longam vel æſtum , vel quicquid talium contingere poteſt : ſimiliter qualitates
dicuntur. Nam ſimiliter ſecundũ eas quales dicimur: & haud facile prætereunt, ſed diuturnæ,in
vitáq; permanentes. Verum non quæcunq; à paſſionibus cauſantur:qualitates dicuntur. Nam illa
quæ cito ſoluuntur , & repente intereunt : minime qualitates dicuntur. nam ſecundum eas nihil
quale dicitur: ſed & appellantur paſſiones . vt ſi quiſpiam propter verecundiam rubeſcit,minime
rubeus dicitur.neq; qui ob metum impallet:dicitur pallidus,ſed potius aliquid paſſus.quare huiuſ-
modi affectiones merito paſſiones dicuntur , qualitates vero , minime. Similiter & in affectibus
animæ: qualitates paſſibiles reperiuntur, & paſſiones. Nam quæ à paſſionibus (quæ à natiuitate
tenaciter hærent,& difficile dimobiles ſunt)aggignunt,vt dementia,extaſis & ira & huiuſmodi:
qualitates dicũtur.nam ſecũdum eas quales dicimur: vt dementes & iracundi. Et ſimiliter mentis
exceſſus,alienationéſq; quæcunq; non natura,ſed euentu aliquo eueniunt non facile prætereuntes,
aut & immobiles omnino:paſſibiles qualitates ſunt. Nam cũ huiuſmodi à paſſionibus inducant:
ſecundum eas quales dicimur. ſed quæcunq; ab huiuſmodi paſſionibus fiunt,quæ non multo pòſt
orta depereunt:paſſion[illegible] appellantur.vt ſi quis dolet,& ſubitiracundior ſit ſolito:non idcirco di-
catur iracundus,ſed potius nonnihil paſſus.Quare fit vt hæc minime dicant qualitates. ℭ Quarta 59
ſpecies qualitatis . Quartum genus, quartáq; qualitatis ſpecies eſt figura & circa vnumquodq; in-
exiſtens forma, vt rectitudo,& curuitas,& ſi quid aliud his ſimile reperitur. nam ſecundũ vnum-
quodq; talium:aliquid quale eſſe dicitur,vt ſecundũ triangulum,quadratũ,rectum,& curuum:ali-
quid quale eſſe dicitur,itidem & ſecundum formam quale. ℭ Dubium. An rarum,denſum,aſperũ, 60
& læue : hac in ſpecie contineant? nam videntur aliquam qualitatem ſignificare.& ad quámnam
aliam ſpeciem pertinerent? Dilutio. Rarum,denſum,aſperum, & læue ſub nulla ſpecierũ qualita-
tis in quas ipſa deducta eſt:continent,ſed à dicta diuiſione ſunt aliena.Nam hinc inde vtrũq; par-
partium potius ſitum,poſitionémq; ſignificare videtur. vt ſpiſſum cuius partes è vicino aſſituatæ
ſunt.rarum cuius partes diſpeſcũtur & ab ſe inuicem diſtant. Læue quidem cuius partes cõplanatæ
ſunt,in rectũ iacentes: aſperum vero cuius partium aliquæ ſupereminent & aliæ demiſſæ,inferio-
réſq; ſunt,ac ſubſident.Et forſitan alius à quatuor aſſignatis:qualitatis modus alicui appetere poſ-
ſit.verũ ferme qui maxime dicũtur:tot ſunt.Et quæ determinatæ ſunt:qualitates appellant. ℭ Dif- 61
finitio qualium. Sed qualia ſunt quæ ab illis denominatiue aut aliquo modo dicũtur. ℭ Modi qua- 62
lium. In pleriſq; enim & ferè in omnibus:qualia denominatiue dicũtur à qualitatibꝰ.vt ab albedi-
ne albus,à grãmatica grãmaticus,à iuſtitia iuſtus,& hoc pacto in ſimilibus. ℭ Sed bifariam con-
tingit qualia aliquo alio modo,hoc eſt non denominatiue à qualitatibꝰ dici. Primo.quia qualitati-
bus indita non ſunt nomina:quædam à qualitatibꝰ denominatiue dici non contingit.vt curſor &
pugillator vt habilitatem natiuã important,qualia non denominatiue dicuntur à qualitatibus:ꝙ
illis naturalibus potentijs,habilitatibúſq; indita nomina non ſint.ſed peritijs à quibus pugiles,pa-
læſtricíq; dicantur,quando ſecundũ diſpoſitionem,habitúmve dicuntur nomina indita ſunt.nam
pugillatoria palæſtricáq; nominantur:& ab his curſor & pugil qualia denominatiue dicuntur. Se-
cundo vero modo contingit qualia dici à qualitatibus non denominatiue:cũ qualitatibus ipſis no-
mina poſita ſunt,ſed illa qualia ex qualitatũ nominibus non deducunt.vt ſtudioſus,quale eſt à vir
tute:ꝙ eum ſignificet qui virtutẽ ſit conſecutus, ſed nõ denominatiue.nã ſtudioſi nomen à virtu
tis nomine nõ deducitur. Veruntamen id in multis ita euenire non ſolet. Notũ igitur eſt quo pa-
cto qualia à prędictis qualitatibꝰ denominatiue dicunt. & quomodo,alio modo ꝙ̃ denominatiue.
ℭ Tres cõmunitates qualitatis. Prima. Conuenit qualitati: vt ipſi aliquid contrariũ ſit.vt iuſtitiæ 63
iniuſtitia contraria eſt,& albedo contraria nigredini,& pleraq; alia huiuſmodi.Et nõ ſolũ qualita-

tibus,ſed & qualibus quæ ab ipſis dicuntur:cõuenit habere contrarium.nam iniuſtum contrarium
eſt iuſto:& albũ contrarium nigro.At id qualitati proprium non eſt.nã non conuenit omni.rubro
enim & pallido, & medijs alijs coloribus nihil eſt contrarium : quæ nihilominus ſunt qualitates.
64 ¶Regula. Si vnum contrariorũ fuerit qualitas: & reliquum erit qualitas. & ſi vnũ fuerit quale: &
alterum quoq; erit quale. Quod ex ſingulorũ conſideratione prædicamentorum, agnoſci poteſt.
Nam ſi iuſtitia qualitas eſt:& iniuſtitia quæ illi contraria eſt etiam qualitas eſt.Non enim iniuſti-
tia ſubſtantia eſt,aut quantitas,aut ad aliquid,actio,paſſio,quando,aut vbi,aut aliquid aliorũ præ-
65 dicamentorum.& ita in contrarijs quæ qualia ſunt:licet intueri. ¶Secunda communitas. Qualia
magis,minúſq; ſuſcipiunt. nam album, alterũ altero magis & minus album dicitur: & iuſtum,al-
terum altero magis & minus iuſtum. ſuſcipiunt & hæc ſecundũ ſeipſa intenſionem. nam fit vt al-
bum ſe prius & poſterius fiat,euadátq; magis album. Et id quali proprium non eſt.Nam non con
66 uenit omni,etſi quamplurimis conueniat. ¶Dubium. Addubitare quis poterit an qualitates ma-
gis,minúſve dicantur:vt an iuſtitia altera iuſtitia magis, minúſve dicatur iuſtitia,& ita de alijs af-
fectibus,diſpoſitionibúſq;.& plane quibuſdam addubitantium non videtur.non enim(inquiunt)
iuſtitia magis,minúſve iuſtitia:& ſanitas magis,minúſve ſanitas,nimium dicitur, ſed dicitur (in-
quiunt) alterum altero magis,minúſve habere & iuſtitiam,& ſanitatem,& grammaticen,& alios
affectus quoſq;.¶Dilutio.Qualia quæ ab huiuſmodi qualitatibus dicũtur:procuidubio magis,mi-
núſve ſuſcipiunt:vt iuſtus,ſanus,grammaticus:magis,minúſve dicitur.dicitur enim & alter altero
& iuſtior,& ſanior,& grammaticior,& hunc in modum in alijs. Verum vt dictũ eſt:non omnibꝰ
conuenit qualibus.nam triangulum & quadratum & omnino quæ ab alijs figuris dicuntur: neque
magis,neq; minus ſuſcipiunt.Nam omnia quæ trianguli rationem ſuſcipiunt,& circuli:æque om-
nia triangula ſunt & circuli. quare neq; triangulum triangulo magis aut minus, neq; circulus cir-
culo.Et quæ circuli rationem non ſuſcipiunt:non erit alterũ altero magis circulus. Non enim qua-
dratum magis quàm altera parte longior, circulus eſt:quorum neutrum neq; quadratum, neq; al-
tera parte longior rationem circuli ſuſcipit. Et ſimiliter in alijs ſi poſiti rationem non ſuſcipiunt:
minime alterũ altero magis minúſve illud eſſe dicetur.Manifeſtũ eſt igitur non omnia qualia, ma
67 gis minúſve ſuſcipere:& nihil prædictorũ qualitati,aut quali eſſe proprium. ¶Tertia.Proprium
eſt qualitati ſecundum eam ſimile ac diſſimile dici. nam ſecundum ſolas qualitates ſimilia,diſſimi-
liáve dicuntur.Neq; enim ſimile alterum alteri ſecundũ aliquid aliud eſt:quàm ſecundum qualita-
68 tem.merito igitur id qualitati proprium eſt. ¶Dubium. Mirari forſan quiſpiam poteſt:cur inter
qualitatum aſſignationes pleraq; eorũ annumerauerimus quæ prius eſſe ad aliquid poſita ſunt.vt
habitus & diſpoſitiones:quæ prius dicta ſunt eſſe ad aliquid. ¶Dilutio.Id aliquem mouere mini-
me decet. Primo.quia fere in omnibus quæ ſunt huiuſmodi:genera ſunt ad aliquid,ſingulæ autem
ſuæ ſpecies non.nam cum diſciplina genus ſit : ad aliquid dicitur.nam diſciplina alicuius eſt diſci-
plina.ſed ſuæ ſpecies : vt grammatica, vt muſica, non dicuntur ad aliquid . nam grammatica non
dicitur alicuius grammatica, nec muſica alicuius muſica, niſi forte ſecundũ generis vocabulum ad
aliquid dicantur.vt grammatica dicitur alicuius diſciplina:non autem alicuius grammatica.& mu
ſica alicuius diſciplina:at non alicuius muſica.Quare ipſæ ſpecies ad aliquid nõ ſunt:ſed qualitates.
Nam ſecundum eas quales dicimur. illas enim ceu habitus poſſidemus. Scientes enim dicimur: ꝙ
ſingulas aliquas ſcientias adepti ſumus.Quare ipſæ vtpote ſecundũ quas ſolum quales eſſe dicimur:
qualitates erunt,non etiam ad aliquid. Secundo. Si contingit vnum & idem & qualitatem eſſe &
ad aliquid,haudquaq̃ inconueniens fuerit,ipſum in vtriſq; generibus collocare. Atqui rem eandẽ,
eundémque habitum aut diſpoſitionem,contingit & qualitatem & ad aliquid eſſe.Non igitur in-
conueniens eſt:illa in vtriſq; annumeraſſe. Et hæc de qualitate.

Quadratum

Altera parte longius.

¶De actione & paſſione. Cap. IX.

69 REcipit autem agere & pati & contrarietatem & magis & minus.Cale- Cõmunitas 1
facere enim ei quod eſt frigefacere cõtrarium eſt,& calefieri ei quod
eſt frigefieri,& delectari ei quod eſt contriſtari.quare ſuſcipiunt con
trarietatem. Et magis & minus, eſt enim calefacere & magis & mi- Cõmunitas 2
nus:& calefieri magis & minus:& triſtari magis & minus.ſuſcipiunt igitur ma-
70 gis & minus agere & pati.& de his igitur hæc dicta ſint. ¶Dictum eſt autem &
de eo quod eſt ſitum eſſe in ijs quæ ſunt ad aliquid: quòd denominatiue à poſi-
tionibus dicitur. De reliquis vero,id eſt, quando & vbi, & habere propterea ꝙ
manifeſta ſunt,nihil de his aliud dicitur quàm quæ in principio dicta ſunt:quòd
habere quidem ſignificat calceatum eſſe, armatum eſſe. vbi vero : vt in Lycio,
in foro, & alia quæcunq; de his dicta ſunt. Igitur de omnibus generibus quæ
propoſuimus ſufficiunt dicta.

¶Noni cap. notæ.

¶Duæ communitates:habere contrarium,& ſuſcipere magis & minus nullo modo propriæ ſunt. 69
non enim conueniunt omnibus actionibus paſſionibúſq;,& ſuis denominatiuis.Nam rubefactio-
ni,& rubefacere nihil eſt contrarium:vt neq; rubeo,& medijs coloribus. neq; ſolis conueniunt.nã
illæ partim qualitatibus & partim qualibus conuenire monſtratæ ſunt.Et addubitant de calefacere
re & frigefacere.nam aqua tepida:frigidiuſcula calefacit.& eadem:calidiuſcula frigefacit.quo modo
igit contraria illa? Prompta reſpõſio adhiberi poteſt.nã calefacit elanguide atq; remiſſe,& frigefa
cit remiſſe.modo calefacere remiſſe ac exiliter frigefacere,cõtraria nõ ſunt. vt neq; remiſſe albũ &
remiſſe nigrum.ſe enim ſimul in eodẽ admittunt.Item & id refutari poteſt tepidã aquã:frigidiuſ-
cule calefacere,ſimiliter & quæpiam calefacere. nam vt neq; apte colligitur:eſt remiſſe album,igi-
tur eſt album.neq; quoq; apta collectio,illatióq; eſt,calefacit remiſſe,igitur calefacit,ſed in captio-
nem incidimus quæ à ſecundũ quid appellatur. Verũ ſciſcitabere forſan ſi non calefacit,frigidiuſ-
cula:quidnam igitur facit illa aqua? Poſſum dicere:tepefacit. album enim remiſſum quia ſuo con-
trario confuſum atque permixtum:quidnam aliud facit quàm aquilium, aut fuſcum?& certe dum
frigida aqua vt ferueat,igni admouetur: prius tepefieri,quàm calefieri dicenda eſt. ¶Non incon- 70
ſulte, ſed ſcite admodum & conſiderate videtur Ariſtoteles de ſubſtantia , quantitate, ad aliquid,
qualitate,actione,& paſſione, adiecta adminicularia de motu determinatione protraxiſſe ſermo-
nem:contraxiſſe autem de quando,vbi,ſitu, & habitu. Nam ſex primorum vocabula per vniuer-
ſam philoſophiam ſparſa conſpiciuntur.de quando vero,vbi,ſitu, & habitu perquam rara viſun-
tur:verum humanis actionibus , affectionibúſq; & opificijs , illorum vocabula accommodatiora
ſunt : quàm contemplationibus. & ea præſertim Ariſtoteles accuratius proſequenda cenſuit:quæ
philoſophiæ haud leue momentũ eſſent allatura. quæ qui attentius conſiderare volet: ex ſcientijs
grãmatica,logica,rhetorica,naturali,morali,mathematica,arithmetica,geometrica,muſica,aſtro-
nomica:& ſimilibus facile deprehendit.ſed omnium vocabula in medium afferre ad id oſtenden-
dum:magis operoſum quàm vtile fuerit.

¶PARAPHRASIS CAP. NONI.

NOnum cap.de ſex vltimis prædicamentis.agere & pati communitates duæ.& de quatuor 69
alijs breuis abſolutio.¶Duæ communitates.Prima.Suſcipit agere & pati contrarietatẽ.
Secunda. Suſcipiunt item agere & pati magis atq; minus. Contrarietatem autem ſuſci-
piunt calefacere & frigefacere : ſimiliter calefieri & frigefieri,delectari & triſtari. Magis
vero & minus.nã calefacere magis & minus dicitur: & calefieri magis & minus,pariter & triſtari
magis atq; minus.Quare perſpicuum eſt agere & pati:magis minúſq; ſuſcipere.& de agere & pati
hæc dicta ſufficiunt. ¶Breuis de quatuor alijs abſolutio,expeditióq;.In ad aliquid dictũ eſt ſitum 70
eſſe denominatiue dici à quibuſdam poſitionibus:ſcilicet recubare,ſtare,iacere: à poſitionibus de-
nominatiua eſſe.Et in principio vbi prædicamenta annumerabantur : de quando, vbi, & habitu
dictum eſt.vt quando eſt:vt heri.Vbi:vt in Lycio,in foro.Habere:vt calceatũ eſſe,armatum eſſe,
& huiuſmodi talia , quæ de illis dicta ſunt. quæ quia manifeſta ſunt: non alia quàm quæ prius de
illis dicta ſunt hic adijcientur.De decem igitur generibus:hæc determinata ſufficiant.

¶De oppoſitis. Cap. X.

DE oppoſitis quotiens ſolent opponi dicendũ eſt.dicitur enim alterum 71
alteri opponi quadrupliciter.aut vt ad aliquid,aut vt contraria,aut vt
priuatio & habitus , aut vt affirmatio & negatio . Opponitur autem
vnumquodque iſtorum vt ſit figuratim dicere . tanquam ad aliquid
quidem : vt duplum dimidio . tanquam contraria : vt malum bono . tanquam
autem ſecundum priuationem & habitum:vt cæcitas & viſio.tanquam vero af-
Diffinitio 1 firmatio & negatio:vt ſedet non ſedet.¶Quæcunque igitur vt ad aliquid oppo 72
nuntur:ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ip-
ſa . vt duplum dimidij hoc ipſum quod eſt : alterius dicitur. alicuius enim du-
plum dicitur . & diſciplina : diſciplinato tanquam ei quod eſt ad aliquid oppo-
nitur.& dicitur diſciplina ipſum quod eſt diſciplinati : & diſciplinatum dicitur
ipſum quod eſt ad oppoſitum , ad diſciplinam. diſciplinatum enim aliquo dici-
tur,ſcilicet diſciplina diſciplinatum. quæcunq; ergo oppoſita ſunt tanquam ad
aliquid : ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum , vel alio quolibet modo adinuicem di-
Concluſio 1 cuntur.¶Illa vero quæ opponũtur vt contraria,ea ipſa quidem quæ ſunt nullo 73
modo ad ſeinuicem dicuntur. contraria vero ſibiinuicem dicuntur.neq; enim

bonum mali dicitur bonum:ſed contrarium.nec album nigri album: ſed cõtra-
74 rium,quare differunt abinuicẽ hæ oppoſitiones.¶Quæcunq; vero cõtrariorum Diffinitio
talia ſunt,vt in quibus nata ſunt fieri & de quibus prædicantur, neceſſarium ſit 2
75 alterum ipſorum ineſſe:horum nihil eſt mediũ.¶Quorum vero non eſt neceſſa Diffinitió
rium alterũ ineſſe:horũ omnino eſt aliquid mediũ.vt ægritudo & ſanitas in cor 3
pore animalis nata ſunt fieri,& neceſſariũ eſt alterũ ipſorum ineſſe animalis cor
pori,vel ægritudinẽ,vel ſanitatem.& par quidem & impar de numero prædicã-
tur: & neceſſe eſt horum alterũ numero ineſſe vel par vel impar. & nõ eſt horũ
aliquod medium:neq; ægritudinis & ſanitatis,neq; imparis atq; paris. Quorum
autẽ non eſt neceſſariũ alterum ineſſe: eorũ eſt aliquod medium. vt nigrũ & al-
bum in corpore nata ſunt fieri:& nõ eſt neceſſarium alterũ eorum ineſſe corpo
ri.non enim omne corpus vel album vel nigrum eſt:ſed & prauum & ſtudioſum
prædicantur quidẽ de homine & de alijs cõpluribus.non eſt autẽ neceſſariũ alte
rum eorũ ineſſe ijs de quibus prædicãtur.nõ enim omnia aut praua aut ſtudioſa
ſunt:ſed eſt aliquid eorũ medium,vt albi & nigri fuſcum & pallidum,& quicũq;
alij colores. praui vero & ſtudioſi: quod neq; prauũ neq; ſtudioſum eſt.in aliqui-
bus igitur medijs poſita ſunt nomina.vt albi & nigri fuſcum & pallidum,& qui-
cunq; alij huiuſmodi colores:in aliquibus vero nõ eſt nomine facile mediũ aſſi-
gnare.vtriuſq; vero extremorũ negatione medium definitur: vt quod neq; bo-
76 num neq; malum eſt,neq; iuſtũ neq; iniuſtum.¶Priuatio vero & habitus dicun- Diffinitió
tur quidẽ circa idem aliquid.vt viſio & cæcitas circa oculum.Vniuerſaliter au- 4
tem dicere eſt in quo natus eſt habitus fieri:circa hoc dicitur vtrunq; eorũ fieri.
priuari vero tunc dicimus vnumquodq; habitus ſuſceptibilium:quãdo is,in quo
natus eſt ineſſe,vel quãdo illud natũ eſt habere,nullo modo inſit. edẽtulũ enim
dicimus nõ quod non habet dẽtes,& cæcum nõ quod nõ habet viſum:ſed quod
non habet quãdo natũ eſt habere.aliqua enim ex natiuitate: neq; dentes habẽt,
77 neq;viſum.ſed nõ dicuntur edentula,neq; cæca. ¶Priuari vero & habere habi- Concluſio
tum:nõ eſt priuatio & habitus.Habitus enim viſus eſt:priuatio vero cæcitas.ha- 2
bere autẽ viſum,non eſt viſus:nec cæcum eſſe,cæcitas.Priuatio enim quædã eſt,
cæcitas:cæcum vero eſſe priuari, nõ priuatio eſt. Amplius.ſi idẽ eſſet cæcitas &
cæcum eſſe:vtraq; de eodẽ prædicarentur.ſed cæcus quidem dicitur homo:cæci
tas vero homo nullo modo dicitur.Opponi quidem etiã iſta vidẽtur priuari ſci
licet & habere habitum:quẽadmodum priuatio & habitus.idem enim modus eſt
oppoſitionis. nam ſicut cæcitas viſui opponitur: ſic cæcum eſſe & viſum habere
78 opponuntur. ¶Non eſt autẽ neq; hoc quod ſub affirmatione & negatione eſt:af- Concluſió
firmatio & negatio.affirmatio nanq; oratio affirmatiua eſt: & negatio oratio ne- 3
gatiua.quod vero ſub affirmatione & negatione eſt:nulla eſt oratio.dicuntur au-
tem etiã hæc eſſe oppoſita adinuicẽ,tanquã affirmatio & negatio. nam & in his:
modus oppoſitionis idem eſt.ſicut enim affirmatio ad negationẽ opponitur (vt
quod ſedet,ei quod non ſedet) ſic & res quæ ſub vtroque eſt opponitur,ſcilicet
79 ſedere aliquẽ ad non ſedere. ¶Quoniã autem priuatio & habitus nõ opponun- Concluſió
tur vt ad aliquid, manifeſtũ eſt. non enim dicitur idipſum quod eſt oppoſitorũ. 4
viſus enim non eſt cæcitatis viſus:nec vllo alio modo idipſum dicitur. ſimiliter
autem neq; cæcitas viſionis cæcitas dicatur, ſed priuatio quidẽ viſionis dicitur,
cæcitas vero viſionis nõ dicitur:neq; viſus cæcitatis.Amplius.ad aliquid omnia
ad conuertentia dicuntur.quare ſi cæcitas eorũ quæ ad aliquid ſunt,eſſet:vtique
& cõuerteretur ad illud ad quod dicitur,ſed nõ conuertitur. non enim dicitur
80 viſus,cæcitatis viſus. ¶Quoniã autem neq; vt cõtraria opponuntur quæ ſecun- Concluſió
dum priuationẽ & habitũ dicũtur:ex his manifeſtum eſt.contrariorũ enim quo- 5
rum nihil eſt mediũ:neceſſe eſt in quibus fieri nata ſunt,aut de quibus prædica-
ri,alterum ipſorũ ineſſe ſemper.eorum enim nihil mediũ erat:quorum alterum

ineſſe ſuſceptibili neceſſarium erat.vt in languore & ſanitate, & impari atq; pa-
ri.quorum vero aliquid mediũ eſt:nunquam neceſſe eſt omni ſuſceptibili ineſſe
alterum.neq; enim neceſſe eſt omne ſuſceptibile vel cãdidum, vel nigrum eſſe:
neq; frigidum vel calidum. horum enim medium aliquid, nihil eſſe prohibet.
inſuper autẽ & eorum erat aliquid mediũ:quorum alterũ ineſſe ſuſceptibili non
neceſſarium erat,præter illa quibus vnum ineſt naturaliter,vt igni calidum eſſe,
& niui candidum. in his enim determinate neceſſarium alterũ eſt ineſſe,& non
alterutrum cõtingit.non enim poſſibile eſt ignem,frigidum eſſe:neq; niuem,ni-
gram.quare omni quidẽ ſuſceptibili nõ neceſſariũ eſt alterum ipſorũ ineſſe:ſed
ſolis quibus natura vnum ineſt. & his determinate vnum alterutrum cõtingit.
in priuatione autẽ & habitu:neutrum eorũ quæ dicta ſunt verum eſt. non enim
ſemper alterũ eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt. quod enim nõdum na-
tum eſt habere viſum:neq; cæcum neque viſum habens dicitur.quare nõ erunt
hæc:vt ea cõtraria quorum nihil eſt medium,ſed neque vt ea quorũ aliquid eſt
medium.neceſſariũ enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorum ineſſe.
quãdo enim iam ad habendã viſionem natum fuerit:tunc aut cæcũ aut habẽs vi
ſum dicetur.Et eorum nõ determinate alterum: ſed alterutrum contingit. non
enim neceſſariũ eſt vel cæcum vel viſum habens eſſe : ſed vtrumvis cõtingit.in
cõtrarijs autem quorũ aliquid medium eſt:nunquã neceſſarium erat omni ſuſce
ptibili alterum ineſſe,ſed quibuſdã.& his determinate vnũ:& non vtrumvis cõ-
tingit. Vnde palàm eſt quòd ſecũdum neutrum modorũ tãquam contraria op-
ponuntur:ea quæ ſecundũ priuationẽ vel habitum opponũtur. Amplius. In con
trarijs quidẽ cum ſit ſuſceptibile: adinuicẽ mutationẽ fieri poſſibile eſt,niſi ali-
cui vnũ natura ineſt,vt igni calidum.etenim ſanũ poſſibile eſt languere,& can-
didum nigrum fieri,& calidum frigidũ:& ex ſtudioſo prauum:& ex prauo ſtudio-
ſum fieri poſſibile eſt . prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & do-
ctrinas (etſi ad modicum aliquid proficiat,vt melior ſit) ſi certe ſemel quanuis
modicum incrementũ ſumpſerit:palàm eſt quia aut perfecte mutabitur, aut ſa-
tis multũ incrementum ſumet.ſemper enim bene mobilior ad virtutẽ ſit,etiam
quodcunque cremẽtum ſumpſerit à principio.quare etiã veriſimile eſt plenius
eum ſumere incremẽtum.& hoc dum ſemper fit: perfecte in cõtrarium habitũ
reſtituetur,niſi forte tẽpore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impoſſi
bile eſt adinuicem mutationẽ fieri.ex habitu enim in priuationem mutatio fit:à
priuatione vero in habitum impoſſibile eſt.neque enim cæcus factus aliquis:rur
ſus vidit.neq; cũ caluus fuerit:rurſus comatus factus eſt.neque cum fuerit eden-
Concluſio 6 tulus:dentes ei iterum orti ſunt. ❡ Quæcunque vero tanquã affirmatio & nega- 81
tio opponũtur,palàm eſt quia nullo prædictorũ modo opponuntur.in ſolis enim
his neceſſarium eſt ſemper, hoc quidem eorum verum: illud autem falſum eſſe.
neque enim in contrarijs : neceſſarium eſt ſemper alterum verum eſſe, alterum
autem falſum.neque in ijs quæ ad aliquid ſunt:neque in habitu & priuatione.vt
ſanitas & languor contraria ſunt:& neutrum neque verum,neque falſum eſt.ſi-
militer autem & duplum & dimidium tanquã ad aliquid oppoſita ſunt:& nõ eſt
eorum neutrum,neque verum neque falſum. ſed neque ea quæ ſecundum pri-
uationẽ & habitum dicuntur: ſicut viſio & cæcitas. Omnino autẽ eorum quæ ſe-
cundum nullam dicuntur cõplexionem : nihil neque verum neque falſum eſt.
omnia autem quæ dicta ſunt,ſine complexione dicuntur. Veruntamen maxime
tale hoc:contingere videbitur in ijs quæ ſecundum complexionem contraria di
cuntur.ſanum nanque eſſe Socratem:ad languere Socratẽ contrarium eſt. Sed
neq; in his neceſſarium ſemper alterũ verum eſſe, & alterum falſum. cum enim
Socrates ſit:aliud quidem verum,aliud autem falſum erit.cum vero non ſit:am
bo falſa ſunt.neque enim languere, neque ſanum eſſe verum eſt: cum ipſe non

ſit omnino Socrates.In priuatione vero & habitu cum nõ ſit omnino:neutrum
verum eſt.cum autem ſit:non ſemper alterum quidem verũ erit, alterum autẽ
falſum habere nanq; viſum Socratem ei quod eſt cæcum eſſe Socratem opponi
tur,ſicut priuatio & habitus.& cum ſit:non neceſſarium eſt alterum verum eſſe
vel falſum.cum enim nondum ſit natus habere:vtraq; falſa ſunt.& cum non ſit
omnino Socrates:ſimiliter quoq; falſa ſunt vtraq; & viſum eum habere,& cæcũ
eum eſſe. In affirmatione vero & negatione ſemper ſiue ſit,ſiue non ſit:hoc qui-
dem falſum erit,illud autem verũ. Languere nanq; Socratem, & non languere
Socratem cum ipſe ſit:palàm eſt quoniam alterũ eorum verum,alterũ vero fal
ſum eſt.& cum non ſit:ſimiliter. Languere etenim cum non ſit:falſum eſt. non
languere autẽ:verum.Quare in his ſolis propriũ erit ſemper alterum eorum ve
rum, alterum falſum eſſe:quæcunq; tãquam affirmatio & negatio opponuntur.
82 ¶Contrarium autẽ bono quidem ex neceſſitate malum eſt. hoc autem per ſin- Cõmunitas
gulorum inductionẽ palàm eſt.vt ſanitati languor,& iuſtitiæ iniuſtitia, & forti- 1
83 tudini timiditas:ſimiliter autem & in alijs. ¶Malo autem aliquando quidẽ bo- Cõmunitas
num eſt contrariũ:aliquãdo malum.defectui enim (cum malum ſit) ſuperabun 2
dantia contraria eſt,cum ſit etiã ipſa malum. ſimpliciter autẽ & mediocritas cũ
vtriq; cõtraria ſit:bonum eſt.Sed in paucis quis,tale hoc aſpiciet:in pluribus ve
84 ro ſemper malo bonum contrariũ eſt. ¶Amplius.Contrariorum nõ neceſſariũ Cõmunitas
eſt ſi alterum ſit:& reliquum eſſe. Sanis nanq; omnibus,ſanitas quidem erit:lan 3
guor vero nõ.ſimiliter autem albis omnibus:albedo quidem erit, nigredo vero
85 non.¶Amplius.Si ei quod eſt Socratem ſanum eſſe,Socratem languere cõtra- Cõmunitas
rium eſt:non contingit, ſimul vtraq; eidem ineſſe. non vtiq; continget cum al- 4
terum contrariorum ſit:& reliquum eſſe.cum enim ſit Socratem ſanũ eſſe,lan-
86 guere Socratem non erit.¶Palàm vero eſt quia circa idem aut ſpecie aut gene Cõmunitas
re nata ſunt fieri . Languor nanq; & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri. 5
albedo autem & nigredo:ſimpliciter in corpore.iuſtitia vero & iniuſtitia,in ani-
87 ma hominis. ¶Neceſſarium autẽ eſt omnia cõtraria:vel in eodem genere eſſe, Cõmunitas
vel in cõtrarijs generibus,vel ipſa genera eſſe.album enim & nigrum in eodem 6
genere ſunt.color enim eorũ genus eſt.iuſtitia vero & iniuſtitia:in contrarijs ge
neribus.illius nanq; virtus genus eſt:huius autem vitium.bonum vero & malum
non in genere ſunt:ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

¶Decimi Cap.notæ.

71 ¶Annumeratio modorum oppoſitionis:diuiſio eſt homonymi in ſua æquiuoca.Sunt & qui vo-
lunt oppoſitionem ſynonyme hoc eſt vniuoce, in illa partiri. ſed oppoſita non vna ratione diffi-
niuit Ariſtoteles:ſed quatuor. & difficile eſt talem vnam diffinitionem reperire : quæ non multis
pateat calumnijs. ¶Habitus & priuatio . habitus affirmatione deſignatur vt viſus, auditus, & ſi-
milia.priuatio vocabulo priuationem importante:vt cæcitas,ſurditas,& huiuſmodi.& cęcitas non
proprie dicetur negatio:ſed vocabulum priuatiuum. ¶Vt affirmatio & negatio:finitum & infini-
tum,quæ videlicet vocabulis adinuicem finitis & infinitis deſignamus. vt homo non homo, ſedet
non ſedet,ſedens non ſedens,& huiuſmodi. Et nõ ſedet verbum eſt infinitum,ſedet vero finitum.
Ea etiam quæ opponuntur vt affirmatio & negatio:res ipſas quæ ſub affirmatione,atq; negatione
ſunt.vt res ſubiectæ ſub ſuis notis ſigniſq; intelliguntur. quod ex litera ſequenti vbi Græce habe-
tur,τὸ δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, οὐδ᾽ εἰς ἐστι λόγος ἀλλὰ πρᾶγμα: hoc eſt,quod ſub
affirmatione,negationéve eſt:nulla eſt oratio,ſed res (vetus tamen lectio id non habet:ſed res) cõ
iecturam facit.& id etiam quod conſequenter habetur:ſic & res quæ ſub vtroq; eſt opponitur,ſci-
licet ſedere aliquem ad non ſedere.ſed cauendum hic eſt ne ex obliqua rerum intelligentia,mõſtra
pariamus. vt enim orationes ſine rerũ conſideratione, contradictoria non aduerſantur oppoſitio-
ne,ita quoq; neq; res ſine orationum ratione dicuntur vt contradictorie oppoſitæ. Ex hoc ſecun-
do , primus modus oppoſitorum finiti & infiniti facile intelligitur qui & minus pro lapſibus pa-
ratus eſt:ſecundus tamen modus magis in litera videtur expreſſus, quæ non errorem ſed torta (vt
74 dictum eſt) intelligentia parit,ſi quando aliquem errare contigerit.¶Contraria ſic diffiniri ſolẽt.
Contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita,maxime ab inuicem diſtant,& eidem ſubiecto vicíſ-
ſim inſunt,à quo mutuo ſe expellunt, niſi alterum eorum inſit à natura. Prima particula ſub eodẽ
genere poſita maxime diſtant: ex inſtantia primæ communitatis quantitatis trahitur. Secunda &

vltima,eidem ſubiecto viciſſim inſunt,niſi alterum eorum inſit à natura:ex ſecunda ratione quin-
tæ concluſionis præſentis cap. (quòd priuatiue oppoſita , à contrarijs alio opponantur modo)
perfacile dinoſci poteſt. Et tertia à quo mutuo ſe expellunt:ex quarta communitate contrariorũ.
Itaque non irrationabiliter collecta illa diffinitio eſſe videtur.Et contrariorum quædam ſunt quæ
ſolum adeſſe ſuis ſubiectis nata ſunt,non etiam prædicari: vt albedo, nigredo , calor & frigiditas,
& huiuſmodi primigenia. Albedo enim & nigredo corpori viciſſim inſunt: non autem de corpo-
re prædicantur.Siquidem nullum corpus:aut albedo aut nigredo. Et alia ſunt quæ ineſſe & prædi-
cari dicuntur: vt contraria denominatiua album, nigrum, calidum, frigidum & id genus cætera.
Et album enim corpori adeſt:& ſimul corpus dicitur album.& ita de nigro, calido, frigido, & re-
liquis.Ideo Ariſtoteles contraria immediata finiendo adiunxiſſe videtur: in ijs in quibus fieri na-
ta ſunt , aut de quibus prædicari , vt hæc contrariorum tum primigeniorum principaliumque &
paronymorum diuerſitas deprehenderetur . ¶ Sanum deſcribere ſolent quod in ſuis qualitatibus 75
& humoribus pro ſuæ naturæ conducibilitate ſit temperatum:nihil inſuper plus minuſve in con-
tinuo aut diſcreto quàm par eſt habens.Et ægrum bifariam. Primo ægrum quod in ſuis qualitati-
bus aut humoribus lapſum , intemperatumve eſt , aut in continuo , aut numero aliquid plus mi-
nuſve habens.Secundo. Quod in aliquo huiuſmodi deficiens:manifeſtam læſionem habet, atque
Ariſtoteles. (vt ita dicatur) dolorificum ſenſum . Sic igitur ægrum homonymum eſt . primò modo accepiſſe
Galenus. Ariſtotelem volunt,ſecundo modo Galenum medicum. Inter ſanum & ægrum primo modo me-
dium nullum intercidere: ſed inter ſanum & ægrum ſecundo,medium intercidere , quod medici
neutrum appellant, cum videlicet animalis qualitates , humores aut huiuſmodi aliqua lapſa ſunt:
ſed apertam,manifeſtámque non præſerunt læſionem.quam neutralem diſpoſitionem ſi ſequitur
morbus:ea aſſimiletur vicino noctis crepuſculo.ſi ſequetur ſanitas:affini diei crepuſculo. neq; me-
dicos Ariſtoteli compugnare,neq; Ariſtotelem medicis: qui idem & medicus & filius medici fue-
rit.ſed alia ſignificatione vium quàm plerique aliorum medicorum:quod & verum eſt. Sed hæc di
xiſſe : ferme fuerit ab inſtituto alienum . ¶ Quod de pari & impari dicitur : magis ad analogiam
quàm contrarietatis naturam accommodandum eſt. perinde ac ſi ſumptum eſſet rationale & irra-
tionale de animali prædicari,& neceſſarium eſſe alterum rationale dico aut irrationale de animali
prædicari,id ad analogiam accommodatum eſſet non etiam ad contrarietatis naturam.Nam neq;
par & impar,neque rationale & irrationale proprie contraria ſunt:ſed contrarijs,etiam immedia-
tis aſſimilātur. ¶ Studioſum prædicatur de homine & de alijs compluribus.ſtudioſum enim quod
& σπουδαῖον dicitur ἀπὸ τοῦ σπουδάζω,quod eſt aliquid diligenter facio. Vnde fit vt & homini &
compluſculis alijs diligenter opus ſuum peragentibus ſtudioſum conueniat.vt ſtudioſæ apes, for-
micæ, bombices, & id genus dici poſſunt: quæ ſedulæ & diligenter & quaſi prouidentia quadam
mirabili,ſua munia peragunt.& huiuſmodi prompta diligentia, virtus appellatur: à qua ſtudioſi,
vigilantéſque & accurati dicuntur. ¶ Nomina,nomina ſimplicia,peculiaria,& non circumlocuta. 76
¶ Infantes à generatione, & recentes in lucem æditi:dentes non habent. Et catuli canum (niſi id
Plinius. falſo tradit Plinius) ante ſeptimum diem non vident,& tardius nunquam primo & viceſimo die
lux illis reſtituitur . Et ſi ſingularis naſcitur fœtus : nono die cernere dicunt : ſi gemini , deno : ſi
terni , vndeno . & ita quotquot adieceris : totidem retardatæ luci dies (autumant) adiectum iri.
¶ Quòd priuatum eſſe , non ſit priuatio: & habere habitum , habitus : prima adducta argumen- 77
tatio confirmare poteſt.ſi nulla ſpecies de ſpecie neq; genus de genere, vímque inductionis quo-
dam modo obtinet. quæ manifeſtius agnoſceretur: hunc in modum formata . cæcum eſſe non eſt
cæcitas:neque ſurdum eſſe ſurditas.Atqui eius quod eſt cæcum eſſe & ſurdum eſſe genus eſt priua-
tum eſſe,& cæcitatis & ſurditatis genus priuatio.igitur priuatum eſſe:non eſt priuatio.Conſimili-
ter viſum habere,non eſt viſus:neque auditum habere auditus,& hoc pacto in cæteris.Atqui eius
quod eſt viſum habere & auditũ habere genus eſt habitũ habere: & ipſius viſus & auditus, genus
Seuerinus. habitus.non eſt itaque habere habitum:ipſe habitus.Et ait Seuerinus aliud eſt habitus,aliud qui ha
bet & aliud babere habitum.nam habitus,vt viſus: qualitas quædam eſt & naturalis quædam po-
tentia vt videtur.qui habet:homo eſt.& habere habitum,& homo & qualitas eſt. Quo fit vt habi-
tus,& qui habet:re ipſa duo ſint.ſed qui habet, & habere habitum:ſola ratione duo.nam pro eodẽ
ſumuntur.Et priuatio & cæcitas,carentia viſus eſt.& qui habet homo eſt.& priuatum eſſe:& homo
& huiuſmodi carentia.Sed dicere quoquo pacto,viſus carentia reipſa nihil aliud ſit quàm oculi po
tentia, viſum in ſe naturalémque illam habilitatem & contemperamentum ad videndum non ha
bens,quando habere nata eſt:id maius ex philoſophia requirit adiumentum atq; præſidium.Cum
enim intellexeris materiam & priuationem re ipſa vnum eſſe,& ratione duo:id quoque intelliges
vel quamfacillime.Id tamen Ariſtotelem,cæcum eſſe,& cæcus pro eodem accipere videri:pariter
& viſum habere & videns & huiuſmodi ſimiliter , ex ſecunda ratione haud difficulter agnoſcitur.
¶ Pro ſecunda ratione id proloquium eſt.quæ ſunt eadem,& de aliquo quoq; eodem verificantur.
Vis itaq; argumentationis Ariſtotelicæ,hypothetico ſyllogiſmo colligitur. Si cæcum eſſe & cæci-
tas idem ſunt:ipſa de eodem verificabuntur.atqui de nullo eodem verificantur.nam cæcũ eſſe de ſo
lis animantibus verificatur.ſolum enim animal cæcum eſt. At cæcitas de nullo prorſus animali di-
citur.neq; enim homo neq; aliud animal quodcũq; cæcitas eſt.Non igitur idem cæcum eſſe & cæ-

citas.Quare neque priuatum eſſe & priuatio.idem enim ſubit iudicium.Et haud aliter perquam fa
cile viſum habere & viſus, non idem eſſe monſtrabuntur. Boetius tamen principiũ mutauit:hoc Boetius.
vſus. Quæ ſunt eadem:de quocunque prædicatur vnum, de eodem quoque prædicabitur & reli-
quum.quod ſolum verum maximopere eſſe oportet:de ijs quæ omnino ſunt idem. Primo tamen
80 videtur Ariſtoteles vſus:& communius ſanè & accommodabilius eſt. ¶ Natura ineſt,quod ſic in-
eſſe natura determinatum eſt: vt ſuum oppoſitum natura ineſſe non poſſit. Et accidentario quic-
quam ineſt: quod ſic, à natura vt inſit determinatum non eſt, quin ſuum oppoſitum, aut aliquid
quicquam ipſo deiecto ineſſe poſſit. Quo fit vt calor natura inſit igni:at frigiditas non natura ſed
accidentario inſit aquæ,etſi aqua natura ſit frigida.nam natura determinatum non eſt:vt aqua ſo
lam frigiditatem habere queat non etiam caliditatem. Fit etiam vt cum dicitur impoſſibile eſſe
ignem eſſe frigidũ,& niuem eſſe nigrã:perinde ſit acſi diceretur natura fieri non poſſe vt ignis fri
gidus ſit, neque vt nix ſit nigra. De ea enim potentia cui nihil impoſſibile, cui nihil difficile: ſoli Diuina po-
metaphyſico & ſupramundano philoſopho cura relinquenda eſt.Neque de ea quicquam citra me- tentia.
taphyſicam aut loquendum, aut audendum: niſi forte ad eam pias fundamus preces, quæ nos ſa-
cra docuerunt oracula.impudens enim eſt,de tanta maieſtate loqui,& audere quicquam diffinire:
priuſquam quis apprime eruditus & purgatus ſit.qui autem hoc facit,attentat & audet:mentis cæ-
citatem potius, quàm illuminationem incurrit. Sed vt ad contraria propoſitum reuocemus: poſ-
ſunt facile his diuiſionibus omnia ſuccincte comprehendi. Prima. Contrariorum quædam im-
mediata:& quædam mediata. Secunda.Contrariorum mediatorum quædam ſunt medij nomina-
ti:quædam vero innominati medij. Tertia.Rurſus contrariorum mediatorum quædam ſubiectis
natura inſunt:& quædam accidentario.Et diffinitiones ex litera facile trahi poſſunt. ¶ Vt contra-
riorum diffinitio ex Ariſtotelicis dictis, per particulas collecta eſt: ita quoque vnam priuatiue op-
poſitorum colligunt hunc in modum. Priuatiue oppoſita ſunt habitus & priuatio,quæ habent fie
ri circa idem ordine irregreſſibili, & tempore determinato à natura. Prima particula habitus &
priuatio:communis de his oppoſitis in hoc capite particula eſt.& aliæ, quintæ concluſionis prima
& ſecunda rationibus eliciuntur quamfacillime. Et Ariſtotelis dicta, pariter & hæc collecta diffi-
nitio:de priuatiue oppoſitis ſecundum naturalem,inſitámq; potentiam (quæ maxime talia ſunt)
intelliguntur,& illa naturalem potentiam negant, per quæ priuatiue oppoſita ſecundum actus:vt
motus & quies,lumen & tenebræ,luminoſum & tenebroſum & id genus talia facile intelliguntur.
& hæc negãt actum. & amota particula ordine irregreſſibili:diffinitio communis eſt tam ijs quæ
ſecundum potentiam quàm quæ ſecundum actum dicuntur. Nunquam quis poſtea quàm cæcus
effectus eſt rurſus natura,naturæque potentia vidit.id enim impoſſibile eſt. Quare ſi cum naturæ
conditor,propter homines trabea carnis indutus,cæcis natis dicebat reſpice, & protinus reſpicie-
bant:vixiſſet Ariſtoteles & vidiſſet,proculdubio ſtatim confeſſus fuiſſet eſſe deum, & vt deum ado Ariſtoteles.
rauiſſet. penes quem ſolum poteſtas reſeruata eſt: ſolo verbi imperio facere, quæ natura negauit
81 eſſe poſſibilia. ¶ Nullum neq; verum neq; falſum eſt.hic duæ negationes non modo non aſtruunt
ac affirmant:ſed & acrius,vrgentius,vehementiúſq; negant,quod Ariſtoteles ſic dicit ὀυδ᾽ ἐν ὄυτι
ἀληθὲς ἐστιν, ὄυτε ψεῦδος. quo loquendi modo,frequentiuſcule vtitur Ariſtoteles. ¶ Differentiæ
oppoſitorum ex comparatione eorum adinuicem quæ ex concluſionibus deprehenduntur: ſubie-
cta formula quot ſint,& quo modo ſumantur oſtenditur. ¶ In qua poſteriora præcedentibus cõ-
parantur.& merito,nam priora prius accepta ſunt.

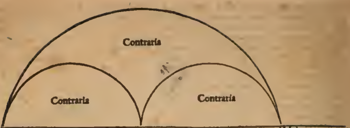
Differentiæ ſex oppoſitorum.

82

	b 1		A	Relatiua
A	c 2		B	Priuatiua
	d 3		C	Contraria
B	c 4		D	Contradictoria
	d 5		o	
C	d 6		o	

¶ In paucis licet aſpicere mediocritatẽ: vtriq; extremo malo, contrariari. Nam ferme in vndecim virtutibus morali-bus: quas Ariſtoteles tertio & quarto Ethicorum diligenter exquirit, & per-paucis affectibus. pro qua re, ſubiecta deſcribatur formula.

ỿ

Malum	Bonum	Malum
Exceſſus	Mediocritas	Defectus
Audacia	Fortitudo	Timiditas
Intemperantia	Temperantia	Inſenſibilitas
Prodigalitas	Liberalitas	Illiberalitas
Circa decorum ruditas	Magnificentia	Puſillitas
Lentitudo	Magnanimitas	Puſillanimitas
Ambitio	Modeſtia	Honoris vacuitas
Iracundia	Manſuetudo	Iræ vacuitas
Adulatio	Affabilitas	Contentio
Arrogantia	Veritas	Diſſimulatio
Scurrilitas	Comitas	Ruſticitas
Indulgentia	Amicitia	Inimicitia
Inuerecundia	Verecundia	Stupor
Inuidia	Indignatio	Maliuolentia

¶In,ſub.Et quanuis omnia contraria ſint ſub eodem genere,aut in contrarijs generibus, aut con- 87
traria genera quæ amplius in contrarijs non ſint : omnia tamen ſub eodem genere poſita ſunt,
nam ſub eodem primo, communiſſimóque. Et ſuperius adducta, de vicinis generibus & ſub qui-
bus nullo medio contraria continentur, intelliguntur : in diffinitione autem de genere ſeu comi-
nus genus ſit ſiue ſit eminus atque è longinquo,ſupereminens,& collocatum. vt iuſtitia & iniuſti
tia,virtus & vitium,bonum & malum,habitus ſunt & qualitates.

¶PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

DEcimum cap.oppoſitorum modi quatuor.diffinitiones quinq;. concluſiones ſex. contra- 71
riorum communitates ſex. ¶Enumeratio modorum oppoſitionis.De oppoſitis quotu-
pliciter opponi ſolent,dicendum.Solet ſanè alterum alteri quatuor modis opponi.aut vt
relatiua,aut vt cõtraria,aut vt priuatiua quæ habit⁹ ſunt & priuatio,aut vt contradicto-
ria quæ ſunt vt affirmatio & negatio.Et horum ſingula vt exemplo,figuráq; dicamus opponũtur.
relatiua quidem:vt duplum opponitur dimidio.contraria vt bonum malo.priuatiua vt cæcitas vi-
ſui:quæ habitus ſunt & priuatio.vt contradictoria,vt ſedet nõ ſedet: quæ ſunt vt affirmatio & ne-
gatio. ¶Prima diffinitio.Relatiue oppoſita ſunt quæ ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum dicuntur,vel 72
quomodolibet aliter ad illa. vt duplum idipſum quod eſt: oppoſiti dicitur. nam dimidij duplum.
& ſcientia:oppoſiti.nam ſcibilis ſcientia.& ſcibile aliquo pacto ad eius oppoſitum,ſcientiam vide-
licet dicitur.nam ſcibile:aliquo dicitur,id eſt ſcientia ſcibile.manifeſtũ igitur quæcunq; ad aliquid
& relatiue ſunt oppoſita: vt ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum dicantur,vel aliquo pacto aliter ad illa
atq; adinuicem. ¶Prima concluſio.Contrarie oppoſita à relatiue oppoſitis differunt.Nam cõtra- 73
ria:ſecundum ea ipſa quæ ſunt adinuicem non dicũtur,etſi inuicem ſibi dicantur contraria.vt bo-
num:mali bonum non dicitur,ſed mali contrarium.neq; album:nigri album,ſed nigri contrariũ.
at id ſecundum id quod ſunt:relatiue oppoſitis conuenit.Manifeſtum igitur: contrarie oppoſita,
in hoc ipſo à relatiue oppoſitis differre.¶Secunda diffinitio.Contraria immediata ſunt contraria: 74
quorum ijs in quibus fieri nata ſunt aut de quibus prædicãtur,alterum ineſſe neceſſe eſt.Nam nihil
illorum mediũ eſt. ¶Tertia diffinitio. Contraria vero mediata:quorum non hunc in modum al- 75
terum ineſſe neceſſe eſt.nam illorũ omnino medium aliquod eſt.vt immediata contraria animalis
ſunt languor & ſanitas.Nam natura languor & ſanitas in animalis corpore fiunt:& lãguorem aut
ſanitatem alterum eorum animalis corpori ineſſe neceſſe eſt , perinde ac par & impar de numero
prædicantur,& neceſſariũ eſt alterum(parem dico aut imparem) numero ineſſe,& nihil horũ me-
dium.neq; enim languoris aut ſanitatis medium eſt:neq; paris aut imparis. At mediatorũ, quorũ
ſcilicet non neceſſe eſt alterum ineſſe:aliquid medium eſt. Vt album & nigrum mediata ſunt,nam
in corpore fieri nata ſunt:neque neceſſarium eſt alterum ineſſe corpori.Non enim omne corpus:

aut album aut nigrum eſt. Similiter vitioſum,& ſtudioſum contraria mediata ſunt.nam de homi-
ne & pleriſqꝫ alijs prædicantur.at non neceſſe eſt alterum eorum ijs ineſſe de quibus prædicantur.
non enim omnia aut vitioſa aut ſtudioſa ſunt.Sed vt albi & nigri medium eſt aliquod fuſcum,pal-
lidum,& quicunqꝫ alius huiuſmodi color: æque vitioſi & ſtudioſi medium eſt quod neque vitio-
ſum,neqꝫ ſtudioſum eſt. Verũtamen mediorum reperitur diuerſitas. nam in aliquibus mediorum
nomina poſita ſunt.vt albi & nigri medium nominatum eſt, & fuſcum ſcilicet & pallidum:in ali-
quibus vero nomina (quę medio accommodare poſſimus) nulla ſunt,ſed mediũ illud per vtriuſqꝫ
extremorum negationem definitur atqꝫ determinatur.vt boni & mali mediũ determinatur:quod
76 neqꝫ bonum neque malum.& iuſti & iniuſti medium: quod neqꝫ iuſtum neqꝫ iniuſtum. ¶Quarta
diffinitio priuatiue oppoſitorum. Priuatiue oppoſita ſunt habitus & priuatio : quæ circa aliquid
idem fieri nata ſunt.vt viſio & cæcitas priuatiue oppoſita,fieri habent circa oculum. Et vt in ſum-
ma dicatur circa quodcunqꝫ natus eſt fieri habitus,circa idem & vtrunqꝫ fieri habet, & habitus vi-
delicet & priuatio. Priuari autem dicimus tunc vnumquodqꝫ ſuſceptibilium ipſius habitus:quan-
do in quo habitus natus eſt eſſe, & quando ipſum ſuſceptibile natum eſt habere, neutiquam eſt.
Edentulum enim & cæcum dicimus qui dentes & viſum non habet, cum tamẽ & dentes & viſum
habere natus eſt, & non ſimpliciter quia dentes non habeat aut viſum. Nam ſunt quædam quæ à
77 generatione neqꝫ dentes neqꝫ viſum habent:ſed non ideo edentula dicantur neqꝫ cæca.¶Secunda
concluſio.Differunt priuatum eſſe & priuatio:ſimiliter habere habitum & habitus. Nam priuatũ
eſſe & viſum habere non eſt priuatio,ac habitus.Quod ſic oſtenditur.Primo.quia cæcum eſſe non
eſt cæcitas,& viſum habere viſio. atqui cæcum eſſe eſt priuatum eſſe & cæcitas priuatio, & viſum
habere habitum habere & viſus habitus.Non igitur idem erunt priuatum eſſe & priuatio: itidem
habitum habere,& habitus.Secundo.ſi idem eſſet cæcitas & cæcum eſſe:vtraqꝫ de eodem prædica-
rentur.Atqui non prædicantur de eodem.nam cæcum,homo eſt.cęcitas autem nullo modo homo
dicitur.Non igitur idem ſunt cæcum eſſe & cęcitas,quare neqꝫ priuatum eſſe & priuatio.& eodem
modo viſum habere & viſus,non eſſe idem oſtendantur. Et quanquam ita eſt priuatum eſſe, pri-
uationem non eſſe,& habere habitum,ipſum habitum non eſſe: illa tamen cum priuatione & ha-
bitu aliquo modo conueniunt.nam vt priuatio & habitus inter ſe priuatiue opponuntur:ita quo-
que priuatum eſſe & habere habitum.Sicut enim cæcitas viſui opponitur: hunc in modum quoqꝫ
& cæcum eſſe, ei quod eſt viſum habere oppoſitum eſt. ¶Quinta diffinitio vt contradictorie op-
poſitorum. Ea quæ vt contradictorie oppoſita ſunt: quæ ſub affirmatione, negationéque ſunt.
78 ¶Tertia concluſio. Differunt affirmatio & negatio:& quæ ſub affirmatione & negatione iacent.
Nam affirmatio:oratio affirmatiua eſt. & negatio:oratio negatiua. atqui quæ ſub affirmatione &
negatione iacent:non ſunt oratio aut affirmatiua aut negatiua. Conueniunt tamen. nam quæ ſub
affirmatione & negatione locantur, vt affirmatio & negatio opponi dicuntur. Idem enim vtriqꝫ
oppoſitionis modus. & vt oratio quis ſedet,ei opponitur negationi, non quis ſedet: ſic ſedere &
79 non ſedere,res ſub affirmatione & negatione iacentes,opponi dicuntur. ¶Quarta concluſio.Pri-
uatiue oppoſita non vt relatiue oppoſita opponuntur. Primo. nam relatiue oppoſita ea ipſa quæ
ſunt oppoſitorum dicuntur,aut aliquo modo ad illa.at priuatiue oppoſita non dicuntur oppoſito-
rum.Viſus enim non eſt cæcitatis viſus:neqꝫ aliquo modo aliter ad idipſum dicitur. neque cæcitas
eſt viſionis cæcitas,etſi viſionis priuatio dicatur cæcitas.Non igitur priuatiue oppoſita:vt relatiue
oppoſita opponuntur.Secundo. Omnia relatiue oppoſita ad conuertentia dicuntur. Si igitur pri-
uatiuẽ oppoſita perinde ac relatiue oppoſita opponerentur,ad conuertentia dicerentur, vt cæcitas
ad id ad quod opponitur.non conuertuntur autem priuatiue oppoſita. Non enim viſus cæcitatis
viſus dicitur:neqꝫ cæcitas viſus cæcitas. Non igitur priuatiue oppoſita vt relatiue oppoſita adner-
80 ſabuntur. ¶Quinta.Neqꝫ priuatiue oppoſita vt & contraria opponuntur.Non enim primum op-
ponũtur vt contraria immediata. Nam huiuſmodi cõtraria vt in quibus fieri nata ſunt,aut de qui-
bus prædicantur ſemper alterum inſit neceſſe eſt.Nam nihil medium eſt eorum,quorum alterum
neceſſarium eſt ſuſceptibili ineſſe. vt de languore & ſanitate, pari & impari dictum eſt. Id autem
de priuatione & habitu:neutiquam oportere cognoſcitur.neqꝫ enim ſemper ſuſceptibili alterũ eo-
rum ineſſe neceſſe eſt.Nam quod nondum natura definitum,determinatúmque eſt ad videndum:
neqꝫ cæcum,neqꝫ viſum habens dicitur. Quare non ſimiliter priuatiua opponuntur vt ea contra-
ria quæ medio carent:ſúntqꝫ immediata.neque quidem opponuntur vt ea contraria quæ mediata
ſunt. Nam eorum contrariorum quorum aliquid medium eſt: nunquam omni ſuſceptibili in quo
fieri nata ſunt,vt alterum inſit neceſſe eſt. Non enim omne albi aut nigri, calidi aut frigidi ſuſce-
ptibile,album aut nigrum, calidum aut frigidum eſſe neceſſe eſt. ſed aliquod corũ ſuſceptibilium:
nihil prohibet medium aliquod eſſe.nam illorum contrariorum aliquid erat medium.Et reuera in
nullo ſuſceptibilium huiuſmodi contrariorum: alterum ineſſe neceſſe eſt, præter illa ſubiecta,qui-
bus talium contrariorum vnum natura ineſt. vt calidum igni, & candidum niui. In talibus enim
alterum determinate ineſſe neceſſe eſt: neque contingit alterutrum ineſſe. non enim poſſibile eſt
ignem frigidum eſſe:neqꝫ niuem eſſe nigram.Quo fit vt manifeſtum ſit non omni ſuſceptibili al-
terum mediatorum contrariorum ineſſe neceſſe eſſe: ſed ſolis illis quibus vnum natura ineſt. & in
illis quidem vnum determinate ineſſe: neque alterutrum ineſſe contingere. At priuatiue oppoſi-

torum omni eorum ſuſceptibili aliquando alterum ineſſe n ceſſe eſt : vt cum tempus à natura de-
terminatum fuerit. Quando enim quicquam natum eſt habere viſum : tunc vt viſum habeat, aut
cæcum ſit neceſſe eſt. Et quanquam ita eſt: non determinate tamen alterum priuatiue oppoſito-
rum, tunc ineſſe neceſſe eſt. quemadmodum in quibuſdam contrarijs vnum determinate ineſſe eſt
neceſſe: cum videlicet natura ſuſceptibili ineſt. ſed ſine diſcrimine alterutrũ priuatiuorũ ineſſe con
tingit. Non enim quicquam determinate viſum habere, determinatéve cæcum eſſe neceſſe eſt. ma-
nifeſtum eſt igitur ſecundum vtrunque contrariorum modũ & immediatorum videlicet & me-
diatorum priuatiua diſſimiliter eſſe oppoſita. Secundo. Contrariorum ſuſceptibile nunc in vnum
nunc promiſcue in alterum permutari poteſt (modo vnum natura non inſit: ceu calidũ eſſe, igni)
poſſibile enim eſt quod ſanum eſt, languidum eſſe: & album euadere nigrum: & quod ſtudioſum
praueſcere: & quod prauum, rurſus ſtudioſum fieri. Nam & qui prauus eſt: ſi melioribus inſtitutio-
nibus ducatur atque ſermonibus, aliquantum ſaltem etſi parum, vt ſtudioſus euadat proficiet.
Quòd ſi ſemel vel parum quid ad probitatem admiſerit: perſpicuum eſt ipſum tandem in magnũ
virtutis euaſurum cumulum, probitatiſque incrementum. Continuo enim vt bene ad virtutem
mutetur: aptior habiliórque redditur, quodcunque à principio deſumpſerit incrementum. Quare
admodum par eſt ipſum maius probitatis augmentum ſuſcipere. & hoc ſi continue agere pergit
perfecte tandem in contrarium habitum permutatum iri, niſi forte vitæ tempus, ſpaciúmque in-
tercidatur. At hoc pacto in priuatiue oppoſitis: promiſcue mutationem, viciſſimque fieri impoſſi-
bile eſt. Verum ex habitu in priuationem fit mutatio: ex priuatione vero, in habitum regredi im-
poſſibile. Non enim vnquam quis effectus cæcus: rurſus vidit. neque caluus, comatus euaſit. neque
edentulo: rurſus dentes enati. Non igitur priuatiue oppoſita: vt contraria opponuntur. ¶ Sexta 81
concluſio. Ea quæ vt contradictorie ſunt oppoſita, nullo prædictorum modorum opponuntur.
Nam affirmatio & negatio oppoſite nullo dictorum modorum opponuntur: vtpote in quibus ſo-
lis ſemper vt vnum eorum verum & alterum falſum ſit neceſſe eſt. Atqui neque in relatiue oppo-
ſitis, neq; contrarijs, neq; priuatiuis id euenire neceſſarium eſt. duplum & dimidium relatiue oppo
ſita ſunt : quorum neutrum neque verum neque falſum eſt. ſanitas & languor contraria : & neu-
trum neque verum aut falſum. & viſus & cæcitas priuatiue oppoſita: quorum identidem neutrum
neque verum, neque falſum. Et omnino quæcunque ſine complexione dicuntur : nullum neque
verum neque falſum eſt. quæ autem ſupra dicta ſunt omnia: ſine complexione dicuntur. Sed for-
ſitan dices: ſi contraria & alia oppoſita cum complexione ſumantur, oportere alterum verum & al
terum falſum eſſe. Verum nõ ita eſt. nam cum dico Socratem ſanum eſſe & Socratem languidum
eſſe : contraria ſanum & languidum cum complexione ſumuntur. haud ſemper tamen oporteat
vnum verum eſſe : & alterum falſum. Nam tametſi Socrate exiſtente vnum verum ſit, & alterum
falſum: ipſo tamen non exiſtente vtrunque falſum eſt. neque enim ſi omnino Socrates non ſit: ve-
rum eſt Socratem ſanum eſſe, aut eundem eſſe languidum. Et ſimiliter ſi priuatiue oppoſita cum
complexione ſumantur: vt Socratem videntem eſſe, & Socratem eſſe cæcum, ſi Socrates non ſit. Et
ſi ſit Socrates: non continuo oportet alterum verum eſſe & alterum falſum. nam cum nondum ha
bere natus eſt: vtrunque profecto falſum eſt. Patet igitur ſiue Socrates ſit ſiue omnino nõ ſit: eue-
nire vtraque, Socratem viſum habere & Socratem cæcum eſſe, falſa eſſe. At in oppoſitis affirmatio-
ne & negatione ſiue Socrates ſit ſiue non ſit: ſemper vnum verum & alterum falſum erit. Nam So
cratem languere, ſi nõ ſit, falſum eſt: & Socratem non languere, verum. Quare ſolis affirmatione,
negationéque oppoſitis, peculiare & proprium eſt: ſemper eorum alterum verum eſſe, & alterum
falſum. Opponuntur igitur vt contradictorie oppoſita: alio modo à reliquis. nam vt affirmatio &
negatio opponi dicta ſunt. ¶ Sex contrariorum communitates. Prima. Bono cõtrarium: vt ipſum 82
malum ſit neceſſe eſt. hoc ex ſingulorum inductione dinoſcitur. Nam ſanitati languor contrarius
eſt, & iuſtitiæ iniuſtitia, & fortitudini timiditas, & ita in reliquis. bona autem ſanitas, iuſtitia, forti-
tudo: mala vero languor, iniuſtitia, atque timiditas. ¶ Secunda. Malo contrarium aliquando bo- 83
num vt languori ſanitas: aliquando malum vt defectui exuperatio contraria eſt, quorum vtrun-
que malum. aliquando vero mediocritas quæ bona eſt: vtrique contrariorum malorum contraria.
ſed hoc in paucis aſpicere licet: bonum vero ſemper malo contrarium in quamplurimis. ¶ Tertia. 84
Si vnum contrariorum eſt: alterum vt ſit non neceſſe eſt. Nam omnibus exiſtentibus ſanis ſanitas
erit: non erit autem languor. & ſi omnia eſſent alba: albedo quidem eſſet, non eſſet autem nigredo.
¶ Quarta. Impoſſibile eſt contraria ſimul eidem ineſſe. vt ſi ſanum & languidum contraria ſint, & 85
vnum Socrati inſit: alterum ſimul eidem non inerit. vt ſi ſanum inſit, verúmque ſit Socratem ſa-
num eſſe : ſimul verum non erit Socratem languere. ¶ Quinta. Contraria aut fieri nata ſunt circa 86
ſuſceptibile idem ſpecie, aut genere. Specie quidem: vt iuſtitia & iniuſtitia circa animam hominis.
Genere : vt ſanitas & languor circa corpus animalis, albedo & nigredo ſimpliciter circa corpus.
¶ Sexta. Omnia contraria aut in eodem genere eſſe, aut in contrarijs generibus, aut ipſamet ge- 87
nera eſſe neceſſe eſt. in eodem quidem genere albedo & nigredo. nam eorum genus color. in con-
trarijs generibus vt iuſtitia & iniuſtitia. nam illius genus virtus: huius vero vitium. Contraria ve-
ro genera vt bonum & malum. non enim ſunt in genere illud ſcilicet virtutis & hoc vitij: ſed ſunt
illorum genera. Et hæc de oppoſitis.

¶De modis prioris. Cap. XI.

88 PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem &
maxime proprie ſecundum tempus:ſecũdum quod ſcilicet antiquius
alterum altero,& vetuſtius dicitur.In eo enim quòd tempus amplius
89 eſt:& antiquius & vetuſtius dicitur.¶Secundo autem,quòd non con
uertitur ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam. vt vnum duobus prius eſt. duo-
bus enim exiſtentibus, mox vnum eſſe conſequens eſt. vno vero exiſtente,duo
eſſe non neceſſarium eſt . quare non conuertitur ab vno conſequentia : vt reli-
quum ſit.prius autem illud eſſe videtur: à quo nõ conuertitur eius quod eſt eſſe
90 conſequentia.¶Tertia vero ſecundum ordinem quendam prius dicitur:quem-
admodum & in diſciplinis,in orationibus.nam in demonſtratiuis diſciplinis eſt
prius & poſterius ordine.elemẽta enim in geometria priora ſunt ordine ijs quæ
deſcribuntur. ſed & in grammatica:elementa ſyllabis priora ſunt. & in oratio-
91 nibus ſimiliter procemium narratione prius ordine eſt. ¶Amplius. præter ea
quę dicta ſunt:quod melius & honorabilius eſt,prius natura eſſe videtur.conſue
uerunt etiã multi honorabiliores & magis dilectos à ſe: priores apud ſe dicere.
Eſt quidem & penè alieniſſimus priorũ hic modus.Modi igitur qui dicti ſunt de
92 priore:ferè hi ſunt.¶Videtur autẽ præter eos qui dicti ſunt:alter eſſe prioris mo
dus.Eorũ enim quæ conuertuntur ſecundũ eſſentiæ conſequentiam,quod alteri
quomodolibet cauſa eſt: digne prius natura dici poſſit. quoniã vero quædã ſunt
huiuſmodi:palàm eſt.eſſe nanq; hominem: ſecundũ eſſentiæ conſequentiam,ad
veram de ſe conuertitur orationem.Nam ſi homo eſt: vera eſt oratio qua dicit̃,
quia homo eſt.& ſi vera eſt oratio qua dicimus ꝙ homo eſt:etiam conuertetur.
Nam ſi vera eſt oratio qua dicimus ꝙ homo eſt:eſt homo.Et vera quidem oratio:
nequaquam cauſa eſt,vt ſit res.veruntamen res quodammodo cauſa videtur:vt
ſit vera oratio . eo enim quòd res eſt aut non eſt : vera oratio aut falſa dicitur.
Quare ſecundum quinq; modos:prius alterũ altero dicatur.

¶Vndecimi cap. notæ.

90 ¶Ordine quodam,ordine artis & diſciplinæ.Rhetores orationem pro illa qua vtunt̃ obſeruantia
partiri ſolent:in exordium,narrationem,propoſitionem,argumentationem,& perorarionem. Et
exordium appellant orarionis principium : auditores præparans vt eos attentos,dociles, beniuo-
loſq; efficiat.Narratio pars illa quæ lucide,veriſimiliter, ſuccinctéq; quicquam exprimit.

1	Prius tempore	Poſterius tempore
2	Prius natura	Poſterius natura
3	Prius ordine	Poſterius ordine
4	Prius natura perfectione	Poſterius perfectione
5	Prius natura cauſa	Poſterius cauſa

¶PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

88 VNdecimum cap.de priori.prioris modi quinque. ¶Quinque prioris modi. Prius alte-
rum altero quatuor modis dicitur. Primo prius tempore , & id quidem proprijſſime:
quo modo quod antiquius & vetuſtius eſt , prius dicitur . Nanque antiquius & vetu-
89 ſtius dicitur:quia pluris eſt temporis.¶Secundo dicitur prius:à quo eſſentiæ conſequen
tia non conuertitur.quo pacto vnum,prius eſt duobus.Nam ſi duo ſint: continuo vnum eſſe con-
ſequens eſt.at ſi vnum ſit:non continuo conſequitur duo eſſe.quare ab vno nõ conuertitur conſe-
quentia ad reliquum. Prius igitur vnum. ſiquidem prius dicitur:à quo eſſentiæ conſequentia non
90 conuertitur.¶Tertio modo,prius ordine quodã.quod in ſcientijs & orationibus facile eſt intueri.
Nam in ſcientijs demonſtrariuis & prius & poſterius ordine comperitur.Elementa enim ordine:
figurarum delineationibus priora ſunt.& principia : contemplandis priora concluſionibus. & in
grãmaticis:literæ ordine priores ſunt ſyllabis.Et in orationibus apud rhetoras:exordium prius eſt
91 narratione.¶Quarto.Prius perfectione.vt quod melius atq; honoratius eſſe videtur: prius perfe-
ctione dicitur.Conſueuerunt etenim multi honoratiores & magis à ſe dilectos,apud ſe dicere prio
res. Verum hic modus fermè alieniſſimus eſt. Et hi ſunt qui dici ſolent : quatuor modi prioris.
92 ¶Quinto.Pręter dictos prioris modos alius eſſe videtur:prius ſcilicet cauſa.Nam eorũ quæ etiam
ſecundum eſſentiæ conſequentiam conuertuntur,vbi vnum alterius aliquo modo cauſa eſt : quod
alterius cauſa eſt,dignum eſt prius natura dici.Et quòd quædam ſint huiuſmodi:oſtenditur.Nam

hominẽ eſſe:& orationẽ qua dicimus hominẽ eſſe,veram eſſe,conuertuntur. Si enim homo eſt:& oratio homo eſt,vera eſt:& ſi oratio homo eſt vera eſt,pculdubio homo eſt. & vnũ aliquo modo alterius cauſa eſt. Nã rem eſſe:cauſa eſt,vt oratio ſit vera.nõ autẽ oratio vera:cauſa vt res ſit.Ex eo enim ꝙ res eſt,aut nõ eſt:oratio vera,falſáve dicitur.Eſt igiẽ hominẽ eſſe,hoc pacto pri⁹ oratione vera,homo eſt.Quare non abſone quinq; modis:alterum altero prius dici poſſit. Et hæc de priori.

❡De modis ſimul. Cap. XII.

SImul autem dicuntur ſimpliciter quidẽ & proprijſſime:quorum ge- 93
neratio in eodem eſt tẽpore.neutrum enim eorũ neq; prius,neq; po-
ſterius eſt.Simul itaq; ſecundum tempus hæc dicuntur.❡Natura au 94
tem ſimul ſunt: quæcunq; cõuertuntur quidem ſecundum quod eſt
eſſe conſequentiam,ſed nequaꝗ alterum alteri cauſa eſt vt ſit.vt in duplo & di-
midio.conuertuntur etenim hæc.nam cũ duplum ſit: dimidium eſt. & cum di-
midium ſit:duplum eſt.ſed neutrum alteri cauſa eſt:vt ſit.❡Dicuntur autem ſi- 95
mul natura: & quæ ex eodem genere ediuerſo abinuicem diuiduntur.ediuerſo
autem diuidi abinuicem dicuntur: quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionem.vt
volatile,greſſibile,& aquatile.hæc enim abinuicem ediuerſo diuiduntur:quæ ex
eodem genere ſunt. Animal nanq; diuiditur in hæc:volatile,greſſibile,& aqua-
tile.& nihil horũ prius vel poſterius eſt:ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Di-
uiditur autem & ſingulum horũ in ſpecies rurſus:vt volatile animal,aliud greſ-
ſibile,aliud aquatile.Erunt ergo & illa ſimul natura:quæcunq; ex eodem genere
ſecundum eandem ſunt diuiſionem.Genera vero ſpeciebus ſemper priora ſunt.
neq; enim conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam. vt cum
quidem aquatile ſit:animal eſt.cum vero ſit animal:non neceſſe eſt, vt aquatile
ſit.❡Simul ergo natura dicuntur:quæcunq; quidẽ conuertũtur ſecundum eius 96
quod eſt eſſe conſequentiam,ſed nequaꝗ alterum alteri vt ſit,cauſa eſt:& ea quæ
ex eodem genere ediuerſo diuiduntur abinuicem.& ſimpliciter ſimul ſunt:quo-
rum generatio in eodem eſt tempore.

❡Duodecimi cap. notæ.

❡Duplum ſimplo vt ſit:cauſa non eſt.vt ſi mihi ſint nummi quatuor,& tibi octo:duplum eſt & 94
dimidium eſt.Atqui tuum duplum,vt meum ſit dimidium:cauſa nõ eſt.nec contrà. At ſi dixeris:
Quaternarius ad ſuam medietatem duplus eſt,quæ & quaternarij dimidium eſt.attamen cauſa eſt:
vt ſit quaternarius.nã conſtitutiua pars.dimidiũ igitur cauſa dupli eſt. Id ſanè accidit:vt dimidiũ
cauſa ſit.nam non vt dimidium:cauſa dicitur,etſi id quod eſt,cauſa ſit.Et pater vt pater:filij cauſa
non eſt.Nam neq; materia,neq; forma,neq; finis (vt notũ eſt)pater,neq; efficiens,vt pater,quo-
niam nullo momento prius pater eſt ꝗ filius. ſolent autem efficientia prius eſſe effectibus.niſi in
aliquibus conſeruantibus:vt ꝗ cito lux,tam cito lumen. Et vide ꝗ ſimul ſunt pater & filius: vt ne
quidem vnum altero prius intelligentia eſſe poſſit.non enim patrem intelliges ſine filij intelligen
tia:neq; filium ſine intelligentia patris.Non igitur pater cauſa filij vt pater. Nam ratio conſenta-
nea non eſt:etſi id quod eſt pater,cauſa ſit.Identidem id quod eſt pater aut filius.vt Sophroniſcus
& Socrates:cauſa non eſt conſequentiæ ſubſiſtendi conuertendæ.non enim ſi Sophroniſcus eſt:So
cratem eſſe neceſſe eſt.neq; ſi Socrates eſt: conſequens eſt & Sophroniſcum eſſe. Sed patris & filij
rationes:cauſæ ſunt huiuſmodi alternæ,reciprocæq;,& conuertibilis conſequentiæ. Quo fit vt cũ
dicitur ſimul natura eſſe:quæ eſſentiæ conſequentia cõuertuntur,& neutrũ alterius eſſe cauſa:mra-
tio præcipue attendenda ſit.Id enim logici eſt.& id quartæ ad aliquid ſeu cõmunitatem,ſeu pro-
prietatem voces:dilucidiorem,apertiorémq; reddit intelligentiam. ❡Ex eodem genere è regione 95
& ex aduerſo diuiſa nuncupat:quæ appellare ſolent membra diuidentia.Eſt enim genus vt arbor:
& illa in quæ diducitur, vt ex arbore & ex oppoſito iacentes ſecti rami.quos proinde ex oppoſito
diremptos,ſectóſq; atq; diuiſos fortſitan rectius appellaueris,quàm diuidentes.

❡PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

DVodecimũ cap.modi ſimul tres,& epilogus.❡Tres modi ſimul.Primo.Simul ſim 93
pliciter & proprijſſime dicuntur:quorũ generatio eodem in tẽpore eſt.Illorũ enim
nullum aut prius,aut poſterius eſt.Et hæc ſimul tẽpore dicũtur.❡Secũdo ſimul na
tura.quæ cũ ſecundũ eſſentiæ conſequentiam conuertantur: neutrum alterius vt ſit, 94
cauſa eſt.vt duplũ & dimidium:hoc pacto ſimul ſunt. Nam ſecundũ eſſentiæ conſe-
quentiam conuertuntur(ſi enim duplũ eſt & dimidium eſt:& ſi dimidium eſt & duplũ eſt)& neu-

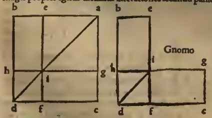
95 trum alteri vt ſit,cauſa eſt. ¶ Tertio. Simul natura diuiſione.quę ex eodem genere è regione abinuicem diuiſa ſunt.diuiſa autẽ hoc modo abinuicem dicunť:quæ in eadẽ generis diuiſione aſſumuntur. Vt greſſibile,volatile, aquatile:ſimul hoc modo natura ſunt. Nam ex eodẽ genere è regione ſecta diuiſaq; ſunt,ſecundũ vnam,eandémq; diuiſionem ſumpta. Dirimitur enim animal in hæc, volatile inquã,greſſibile,& aquatile:quorũ ſanè nihil prius vel poſterius eſt, ſed ſimul natura eſſe videntur. Dirimitur rurſus & vnumquodq; iſtorũ volatile ſcilicet, greſſibile & aquatile in ſpecies. erunt igitur & illæ ſimul natura. Omnes enim ex eodem genere: ſecundũ eandem exiſtunt diuiſionem. Veruntamen genera ſemper ſpeciebus priora ſunt.nam genera ſecundũ eſſentiæ conſequẽtiam cũ illis non conuertuntur.vt ſi aliquid aquatile ſit:animal eſt.at non neceſſe eſt ſi animal eſt:
96 eſſe aquatile. ¶ Epilogus. Simul igitur ſimpliciter dicuntur:quorũ generatio eſt in eodem tempore.& ſimul natura:quæ ſecundum eſſentiæ conſequentiam conuertuntur, quorum neutrum alteri vt ſit eſt cauſa.& quæ ex eodem genere:ex aduerſo ſecta ſunt,atq; diuiſa. Et hæc de ſimul.

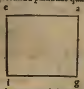
¶ De ſpeciebus motus. Cap. XIII.

97 MOtus autẽ ſpecies ſunt ſex:generatio,corruptio,augmentũ,diminutio,alteratio,ſecundũ locũ mutatio. Alij itaq; motus palã eſt quia abinuicem diuerſi ſunt.nõ enim eſt generatio corruptio,neq; augmentum diminutio, neq; ſecundũ locũ mutatio.ſimiliter autem & alij.
98 ¶ In alteratione vero habet quandã dubitationẽ:ne ſit forte neceſſarium id quod alteratur per aliquã reliquarũ motionum alterari.hoc autẽ non verũ eſt.nam ſecundum omnes penè paſſiones,aut cõplures accidit nos alterari: nulla aliarũ cõmunicante motionum . nã neq; augeri neceſſarium eſt quod per paſſionẽ mouetur:neq; diminui.ſimiliter autem & in alijs.quare alia præter alios motus erit alteratio.nã ſi eſſet eadẽ:oporteret id quod alteratur, mox & augeri vel minui,vel quandã aliarũ motionũ ſequi,ſed nõ neceſſe eſt. Similiter autẽ & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur : alterari oporteret.ſed ſunt quædã quæ augmentanť:quæ nõ alterãtur. vt quadratum gnomone circumpoſito creuit quidẽ:alteratũ vero nihil factũ eſt.ſic & in alijs huiuſmodi.quare alij motus ſunt abinuicem. (Dubium.)
99 ¶ Eſt autẽ ſimpliciter motui quidẽ:quies cõtrarium. ijs vero quæ per ſingula ſunt:& ſingula. generationi quidẽ corruptio,augmentato vero diminutio. ſecundũ locũ mutationi,ſecũdum locũ quies maxime videtur oppoſitũ eſſe,& forte in contrariũ loci mutatio.vt ei quæ inferius eſt:ea quæ ſuperius eſt.& ei quæ ſuperius eſt:ea quæ inferius eſt.reliquo vero aſſignatorũ motuum:nõ facile eſt aſſignare quid forte eſt contrarium.videtur autẽ nihil eſſe ei cõtrarium:niſi quis & in hoc ſecundũ qualitatẽ quietẽ opponat,aut in contrariũ qualitatis,mutationẽ.ſicut & in mutatione ſecundũ locum:quietem ſecundum locum,aut in cõtrarium locũ mutationẽ.eſt enim & alteratio mutatio ſecundũ qualitatem.quapropter opponitur mutationi ſecundũ qualitatem: quies ſecundum qualitatem,aut in contrarium qualitatis mutatio. vt albũ fieri ad id quod nigrum eſt fieri. alteratur enim:in contraria qualitatis,mutatione facta. (In hoc in reliquo motu, ſcilicet alteratione.)

¶ Decimitertij cap. notæ.

98 ¶ Qualitas quãdiu male hærẽs,firmáq; eſt,&(vt ita dicã)progrediẽdo, regrediẽdóve in tranſitu: paſſio appellatur.& ſecundũ eam fit alteratio.cõſimilis autẽ firma iã,& tenaciter hærens,paſſibilis qualitas nominať.ſecundũ quam vt ſic: nihil mutatur, ſed à motu iam tẽpore euaſit remotiſſima. magis proprie igitur dicuntur alterationes ſecundũ paſſiones:q̃ ſecundũ paſſibiles qualitates fieri.

Quadratum quod circumpoſito Gnomone auctum eſt. at non alteratum eſt:quia ſemper quadratum eſt.

¶Gnomo apud geometras figura eſt conſtans ex duobus parallelogrammi ſupplementis cũ alte-
ro minorum parallelogrammorum circa diagonum quadrati conſtantium. Quadratum, figura eſt
quatuor æquis lateribus & totidem æquis angulis contenta. Parallelogrammum, ſuperficies eſt
æquidiſtantium laterum. Diagonus, quadrati linea eſt in quadrato longiſſima, ab angulo in oppo
ſitum angulũ protenſa. Supplementum parallelogrammi, partiale eſt parallelogrammũ quod dia-
gonus per medium non diuidit, tractis quidem duabus lineis ex oppoſito: quæ quadrati lateribꝰ
æquidiſtant, ſeſe in aliquo diagoni puncto interſecãtes. Parallelogrammũ circa diagonũ cõſtans:
id eſt, quod duabꝰ æquidiſtantibus tractis modo prædicto lineis, diagonus per medium dirimit.

a b c d. Quadratum quod & maximum Parallelogrammum.
e b i h. Supplementum primum.
g i c f. Supplementum ſecundum.
a e g i. Parallelogrammum primum circa diagonum conſtans.
i h f d. Secundum. & eadem ſunt quadrata.
e b f d g h c i. Primus gnomo, & de hoc loquitur Ariſtoteles.
a b g h a c e f. Secundus. a d. Diagonus.

¶Vſurpauit Ariſtoteles interdum contrarij nomen pro oppoſito. Et vſu euenit plerunq; vt ſpe- 99
cies pro genere, aut quod vt huiuſmodi ſe habet: vſurpetur. ¶Quid alterationi ſimpliciter & in
vniuerſum oppoſitum ſit, difficile eſt aſſignare: quòd vocabula deſint, ſpeciebus tamen aſſignare
facile eſt. vt albefactio nigrefactioni oppoſita: & calefactio frigefactioni, & deſiccatio humecta-
tioni, & id genus quamplurima.

¶PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

Decimumtertium cap. enumeratio ſpecierum motus & quòd differunt. dubium vnum
quid motui, ſuiſque ſpeciebus oppoſitum. ¶Enumeratio ſpecierum motus, & quòd 97
inuicem differunt. Motus ſex ſunt ſpecies: generatio, corruptio, augmentatio, diminu-
tio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Aliæ igitur ſpecies motus: alij, varijque at-
que differentes motus ſunt. Quòd autem abinuicem alij ſint: manifeſtum. Nam generatio non
eſt corruptio, neque augmentatio, neque diminutio, neque alteratio, neque ſecundum locum mu-
tatio. neque corruptio, augmentatio: húncque in modum de reliquis. ¶Dubium. Verum de alte- 98
ratione addubitatio eſſe ſolet: ſitne aliquis aliorum motuum? & ſi quicquam alteratur: ne opor-
teat ipſum ſecundum aliquem aliorum motuum alterari, motúmque alium quempiam, alteratio-
nem eſſe? Dilutio. Id minime oportet. Nam penè aut ſecundum omnes, aut complures paſſio-
nes, nos alterari contingit nullam aliarum mutationum participantes. non enim quod ſecundum
paſſionem mutatur: gigni oportet, corrumpi, augeri, diminui, ſecundúmve locum mutari. Quare
alteratio, à prædictis motibus alia eſt. Nam ſi eadem eſſet: oporteret quod alteratur continuo gi-
gni, corrumpi, augeri, imminui, ſecundúmve locum mutari. Atqui id non oportet. Alia igitur al-
teratio eſt. Itidem oporteret ſi alteratio à prædictis, motus alius non eſſet: ſi quid gigneretur,
corrumperetur, augeretur, aliàve vlla mutatione mutaretur, vt idipſum alteraretur. id autem non
oportet. nam ſunt quædam: quæ manifeſte augentur, & non alterantur. vt quadratum circumpo-
ſito gnomone creuit quidem, at non alteratum eſt. & in alijs mutationibus conſimiliter. ſunt igi-
tur generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio & ſecundum locum mutatio: differen-
tes aliíque abinuicem motus. ¶Quid motui & eius ſpeciebus opponatur. Quies ſimpliciter mo- 99
tui opponitur. & ſingula, ſpecialiaque: ſingulis & ſpecialibus. vt generationi: corruptio. & augmen
tationi: diminutio. & motui ſecundum locum: quies ſecundum locum oppoſita eſt. Et maxime mo
tui qui eſt ſecundum locum: motus in contrarium locum, oppoſitus eſſe videtur. vt motui deor-
ſum: motus ſurſum. & motui ſurſum: is motus qui tendit deorſum. Sed alteri aſſignatorũ motuum,
id eſt alterationi: haud facile eſt aſſignare ſuum oppoſitum. neq; apparet quid ei oppoſitum ſit: niſi
quis illi quietem ſecundum qualitatem, oppoſitam aſſignauerit. perinde ac quies ſecundum locum,
motui ſecundum locum oppoſita eſt. Et in contrariam qualitatem mutationem, illi eſſe contrariã:
haud ſecus ac motus in vnum locum contrarius eſt motui qui ad locum eſt contrarium. Eſt enim
alteratio: ſecundum qualitatem mutatio. Et hæc de motu.

¶De modis habere. Cap. XIIII.

Habere ſecundũ plures modos dicitur. Aut enim vt ſecundũ habitũ 100
& diſpoſitionẽ, aut aliam aliquã qualitatẽ. Dicimur enim diſciplinã
aliquam atq; virtutẽ habere. ¶Aut vt quantitatem: q̃ ei qui magni- 101
tudinem habet, contingit. Dicitur enim tricubitam habere magni-
tudinem, vel quadricubitam. ¶Aut ea quæ circa corpus ſunt. vt veſtimentum 102
vel tunicã: aut vt in parte, vt in manu anulum. ¶Aut vt partẽ: vt pedẽ, vel ma- 103

104 num.¶ Aut vt in vaſe,vt modius grana tritici.aut lagena vinum.vinum enim
105 habere lagena dicitur:& modius grana tritici.hæc enim omnia habere dicũtur:
106 vt in vaſe. ¶ Aut vt poſſeſſionem.Habere enim domũ & agrum dicimus.¶ Di-
citur etiam & vir vxorem habere:& vxor virũ.Sed qui nunc dictus eſt modus:
alieniſſimus eſt eius quod eſt habere.nihil enim aliud vxorem habere ſignifica-
mus:quàm ꝙ cohabitant. Forte tamen & alij quidam, eius quod eſt habere ap-
parebunt modi:ſed qui dici conſueuerunt,penè omnes enumerati ſunt.

¶ Categoriarum,prædicamentorúmq; Ariſtotelis finis.

¶ Decimiquarti cap. notæ.

100 ¶ Per habere : omnia denominatiua ad ſubſtantiam circumlocutione quoquo pacto haberi poſ-
ſunt,etiam ſi ipſa deſint.vt intenſio & remiſſio:denominatiua ſubſtantiæ non habent.nam ignis
non intenſus remiſſúſve dici ſolet : ſed circumloqui valet hoc pacto:ignis eſt intenſe calidus , aut
qualitatem intenſam habens,& hunc in modum in ſimilibus.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVARTI.

100 DEcimumquartum cap.modi habere ſeptem. ¶ Modi habere.Habere multis modis dici-
ur.¶ Primo.Habere qualitatem,vt habitum aut diſpoſitionem,aliámve quamlibet.di-
101 cimur etenim ſcientiam aliquam & virtutem habere. ¶ Secundo.Habere quantitatem,
vt ei contingit:qui magnitudinem aliquam haber.dicitur enim & tricubitam quantita-
102 tem,& quadricubitam habere. ¶ Tertio.Habere circa corpus aut corporis partem.vt pallium,&
103 loricam,vel in manu annulum.¶ Quarto.Habere partem.vt habere manũ,vel pedem.¶ Quinto.
104 Habere in continente vt in vaſe.vt habere triticum in modio,vel in fictili vinum. Etenim mo-
dius triticum : & fictile , vinum habere dicitur. Hæc igitur omnia : habere dicantur vt in vaſe.
105 ¶ Sexto.Habere poſſeſſionem. Dicimur enim habere domum vel agrum. ¶ Septimo.Dicitur vir
106 habere vxorem & vxor virum. & hic qui nunc dictus eſt modus : alieniſſimus eſſe videtur. Nam
nihil aliud cum virum dicimus habere vxorem ſignificamus,quàm virum vnà cum vxore ad con
uerſandum addictum,vnáque in domo manẽdum. Forſitan alij modi habere apparebunt:ſed qui
dici conſueuere, penè omnes annumerati ſunt. Et hæc de habere.

¶ PARAPHRASIS LIBRI PRAEDICAMENTORVM
ARISTOTELIS FINIS.

LIBER PRIMVS ΠΕΡῚ ἙΡΜΗΝΕΊΑΣ ARISTOTELIS.

¶ De ſignis. Cap. I.

1 PRimum oportet cõſtituere quid ſit nomen,& quid Poſitio
verbum , poſtea quid eſt negatio & affirmatio , & 1
2 enunciatio, & oratio. ¶ Sunt ergo ea quæ ſunt in
voce earũ quæ ſunt in anima paſſionũ notæ : & ea
3 quæ ſcribũtur, eorũ quæ ſunt in voce.¶ Et quem- Poſitio
admodum nec literæ omnibus eædẽ: ſic nec eædẽ 2
voces.Quarum autẽ hæ primum notæ ſunt,eædẽ
omnibus paſſiones animæ ſunt:& quarũ hæ ſimili-
tudines,res etiam eædem.De his vero dictũ eſt in
ijs qui ſunt de anima . alterius enim eſt negotij.
4 ¶ Eſt autem quemadmodum in anima aliquando Poſitio
quidem intellectus ſine vero vel falſo,aliquando autẽ cui iam neceſſe eſt horũ 3
alterum ineſſe:ſic etiam in voce.Circa cõpoſitionem enim & diuiſionem:eſt ve
5 rum & falſum.¶ Nomina igitur ipſa & verba conſimilia ſunt: ei qui ſine cõpo-
ſitione & diuiſione eſt,intellectui. vt homo vel album : quando non aliquid ad-
ditur. neq; enim falſum,neq; verũ adhuc eſt.ſignum autẽ huius eſt.hircoceruus
enim aliquid ſignificat: ſed nondum verum aliquid, vel falſum:ſi non vel eſſe,
vel non eſſe addatur, vel ſimpliciter, vel ſecundum tempus.

¶ Primi cap. primi Peri hermenias notæ.

¶ Περὶ ἑρμηνείας duæ dictiones græce ſunt, latine de interpretatione deſignantes. Et eſt interpre-
Boëtius. tatio (authore Seuerino Boëtio) vox omnis articulata ſeu ſimplex, ſeu cõpoſita: per ſe ſignificans. 2
¶ Enunciatio abſoluta, affirmatio & negatio de ineſſe. ¶ Poſitiones principia ſunt: & quæ hic po-
nuntur ſuppoſitiones ſunt. Suppoſitiones enim principia ſunt: quæ cũ probari non debeant, non
vſqueadeo tamen clara ſunt quin diſcipuli vt ea intelligant, opera præceptoris egeant. ſunt enim
ſubobſcura. ¶ Ea quæ in voce ſunt: voces. ¶ Hæ paſſiones quæ ſunt in aïa: notiones, cõceptuſq́ re-
rum, & ſunt rerũ naturales ſimilitudines. ¶ Notæ: ſigna, & quædam expreſſiones, atq; inſinuatio- 4
nes. ¶ Ea quæ ſcribuntur: ſcripturæ. ¶ Intellectus: paſſio animæ, conceptus, notio. ¶ Tragelaphus 5
(quem & hircoceruum interpretantur) animal eſt circa Phaſidem Colchidis inſulæ amnem, naſci
ſolitum, prominulam, & dependentẽ barbam hircorũ in morẽ habens, in reliquis vero præter ar-
Plinius. mi villos, cerui perſimile. Author Plinius. Capere autẽ nunc ſolent vt vocabulum prorſus ſignifi-
cationis inane: perinde ac vacuum atq; infinitũ. Et ex poſitionib⁹ literæ diuiſiones has intelligere
poſſumus. Ex prima. Signorũ quædam eſſe cõceptus, notionéſq; animæ: quædã voces, & quædam
ſcripturas. Ex ſecũda. Signorũ quædã eſſe arbitraria & ad placitum ſignificantia, vt voces, & ſcri-
pturæ: & quædã naturalia, naturaliterq; deſignantia vt conceptus, notionéſq; animę. Et diffinitio-
nes horũ: ex litera facile deſument. Ex iunctis autẽ his poſitionibus: poteſt hæc tertia ſumi diuiſio.
Signorum quædã primitus res ſignificant: vt conceptus, notionéſq; animæ. quædã primitus con-
ceptus ſignificant, & ſecundo loco res: vt voces. quædã vero primitus voces, ſecũdo loco conceptus
rei & tertio iã loco res: vt ſcripturæ. Ex tertia poſitione poſſunt & hæ ſumi diuiſiones. Cõceptuum
quidã eſt ſimplex: & quidã cõpoſitus. Item conceptuum quidã verus, quidã falſus: quidã vero neq;
verus, neq; falſus. Similiter vocũ quædã ſimplex: quędã compoſita. Item vocũ quædam vera, quæ-
dam falſa: & quædã, neq; vera, neq; falſa. Et hæc de ſignis diſciplinis accõmodabilibus ſunt intelli-
genda. Vnde cũ res ſint, notiones ſint, voces ſint, ſcripturæ ſint, quatuor hæc: res primũ nobis ob-
iectæ & præſentes eueſtigio notiones ſui in animo (quæ & animæ paſſiones, intellectúſq; & con-
ceptus appellant) efficiunt, vt color in oculo viſionem, & in ſpeculo ſuã ſimilitudinẽ. Et quia con-
ceptus noſtros ſtatim per ſeipſos inſinuare nõ poſſumus, & alterius menti tranſfundere: ideo vo-
ces nobis à prouidentia tributæ ſunt, vt ſigna, expreſſionéſq; ſint conceptuum, quos de reb⁹ ipſis
præconcepimus. Verũ quia voces reſides non ſunt, fixæ, atq; permanentes, ſed ſolum ad aliquid in
præſentia inſinuandum: ideo literæ & ſcripturæ excogitatæ ſunt, quæ & diu manerent, & quibus
ad longe abſentes loco vocum vteremur. Sic enim ad tempora noſtra: per literas, Ariſtotelicæ di-
ſciplinæ ſaluatæ ſunt. & nos adhuc indies per libros quos ipſi condiderunt (qui dudum hac luce
functi ſunt) alloquuntur. Et inter hæc inſtrumenta doctrinæ conceptus dico, voces, & ſcripturas:
aptiſſimũ ad docendũ vox eſt. Nã voces promptiſſimæ ſunt, ſcripturæ autẽ & iam tardiuſculæ &
hebetes. vt vna etiã horula audire poſſis: quæ vix ſolers & induſtrius, integro die legere, ſufficias.
éſtq; vox immediatior mentis expreſſio q̃ ſcriptura, & natura familiarior. adeo vt infantuli voces
pariter cũ lacte exuctiſq; papillis ebibant: qui ſcripturas nondũ per naturam diſcere poſſunt. con-
ceptus tamen & notiones primũ & præcipuum omnium ſunt inſtrumentum: ſed quod ſecretum,
occultúmq; manet niſi ſigno, notáq; exteriore propaletur. Et quod vltimum locũ tenet: ſcripturæ
ſunt. & adeo iam vocum expreſſiones: vt eadem in voce ſint elementa quæ & in ſcriptura quacunq;
ſunt literæ. Et ſi quicq̃ videas cuius vocem ignores: ſcripturas deſignare non poſſis, vocare autem
poſſis quæ ſcriptura deſignare neſcias. Verũ igitur quod Ariſtoteles dicit: voces eſſe ſigna conce-
ptuum, & ſcripturas vocum. & conceptus protinus res ſignificare. voces: mediantibus conceptib⁹.
ſcripturas autem: cũ vocibus, tum conceptibus mediãtibus. Scripturæ tamen, ſigna vocum ſunt ad
placitum & nõ naturalia: ideo poſſunt voces ipſas nõ ſignificare, imò & res ſine vocib⁹ ſignificare.
quod forte iam in myſterio factum eſt: vt aiunt de ſcriptura magni nominis dei quod quatuor li-
teris conſtabat, neq; voce vlla effari poterat. Et quid ſi ſurdo protenſo pane ſcriptura panis defor-
metur in pariete: ad quã ſurdus diligentiſſime aduertat, imò & delineare, deformaréq; diſcat, quo-
tiens ſcriptura illa aut ſimilis illi protendetur, panẽ ei ſanè repræſentabit, cui nullã prorſus repræ-
ſentat vocẽ. Sed perrarum eſt, & vſum non habet ad diſciplinas: neq; habere poteſt niſi forte diffi-
cillimum. Omitto innumera: quæ magis ſuperuacanea q̃ neceſſaria de conceptibus moueri ſolent.
& neſcio an magis adoleſcentum animos confundere: q̃ liberaliter inſtituere ſoleant.

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

PEri hermenias, id eſt de interpretatione, ſingularis apud Ariſtotelem liber eſt: in duos ta
men ſecare ſolent. Primus de enunciatione abſoluta. Cap. octo. Primum de ſignis. de quo
determinandũ. poſitiones tres. corollarium vnum. ¶ De quo determinandum. Primum
diffinire oportet quid nomen, quid verbũ, quid oratio, quid enunciatio, & quid affirma- 1
tio & negatio. ¶ Tres poſitiones. Prima. Ea quæ ſunt in voce: ſunt, earũ quæ ſunt in anima, paſſio-
num notæ, & ea quæ ſcribuntur eorũ quæ ſunt in voce. ¶ Secunda. Vt ſcripturæ nõ ſunt eadẽ apud 2
omnes: ita quoq; neq; voces. attamen animæ paſſiones quarũ voces primitus ſigna ſunt: eædẽ ſunt 3
apud omnes. & res quoq; quarũ animę paſſiones, ſimilitudines ſunt: apud omnes eædẽ ſunt. Sed de

4 his exactius in libris de anima. Hæc enim illius ſunt contēplationis. ¶ Tertia. Vt in anima quan-
doq; intellectus ſine vero, falſóve reperitur, & quandoq; cum vero & falſo: ſic & in voce quædam
ſine vero aut falſo eſt, quædā vero cum vero aut falſo. Circa enim cōpoſitionem & diuiſionem: &
5 verū & falſum eſt. ¶ Corollarium. Quo fit vt nomina & verba: intellectui, notioniq; animæ ſine
cōpoſitione, vel diuiſione ſimilia ſint. vt homo, vt album, cum nihil adiunctum eſt: neq; verum,
neq; falſum eſt. cuius hoc indicium. Nā & tragelaphus aliquid ſignificat: ſed nemo dicet aut verū,
aut falſum eſſe, niſi adiunctum fuerit eſt aut non eſt, vel aliquod aliud tempus. quemadmodum &
intellectus ſine compoſitione vel diuiſione: neq; verus, neq; falſus eſt.

¶ De nomine. Cap. II.

6
7 Nomen igitur eſt vox ſignificatiua ſecundum placitum ſine tempore: Diffinitio
cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata. ¶ In nomine enim quod eſt nominis.
equiferus: ferus nihil per ſe ſignificat, quemadmodum in oratione quę
eſt equus ferus. At vero non quemadmodum in ſimplicibus nomini-
bus: ſic ſe habet in compoſitis. In illis enim nullo modo pars ſignificatiua eſt: in
his autem vult quidem, ſed nullius eſt, ſeparata. vt in eo quod eſt equiferus hoc
quod eſt ferus. Secundum placitum vero: quoniam natura, nominum nullum
8 eſt, ſed quando fit nota. quoniam deſignant & illiterati ſoni, vt ferarum: quorum
nihil nomen eſt. ¶ Non homo vero non eſt nomen. at vero nec poſitum nomen Declaratio.
9 eſt: quo illud oportet appellare. neq; enim oratio, neq; negatio eſt: ſed ſit nomen
infinitum, quoniam ſimiliter in quolibet eſt & quod eſt, & quod non eſt. ¶ Ca-
tonis autem & Catoni & quæcunq; talia ſunt: non ſunt nomina, ſed caſus nomi-
nis, ratio autē eius eſt. alia tamen ſunt ſecundū ſeipſa: quoniam cum eſt, vel fuit,
vel erit neq; verum, neq; falſum eſt, nomen vero ſemper. vt Catonis eſt, vel non
eſt. nondum enim aliquis neq; verum dicit: neq; falſum.

¶ Secundi cap. notæ.

7
¶ Loco eius quod Ariſtoteles dicit κάλλιππος καὶ ἐπακτροκέλης, id eſt, Callippos & epactro-
celes, quorum primū proprium nomen eſt à pulchritudine equorum: & ſecundum (vt exponit
Suidas) ſpecies nauigij, cuius nomen epactris & celes duo nauigiorum nomina componunt. horū Suidas.
vero loco noſtri ponunt equiferus: ꝙ compoſitiones græcæ, latinis compoſitionibus non apte re-
ſpondeant. Vbi doctrinæ gratia inter equum & equiferum, id interſit quod inter ſuem & aprum.
ꝙ ſus & de domeſticis & de feris dicatur: aper vero ſolum de feris. equus identidem & de domeſti-
cis & de feris dicitur: equiferus autem de ſolis feris. & vt aper ſimplici notione ſignificat: ita equi-
ferus ſignificat, & perinde atq; nomen ſimplex (ſi poſitum eſſet) ſignificaret. Finge igitur ſufferū:
compoſitum ſi placet. ſufferus & aper diuerſiuoca erunt (quæ ſynonyma vulgo dicunt) vt gladius
& enſis. Et propter vicinitatem vocis quam habet equiferus ad orationem equus ferus, cito ex vo-
ce compoſiti venis in conceptum orationis. proinde nominis cōpoſiti partes, phantaſiam faciunt:
ꝙ aliquid ſignificare videantur. Verum non ita eſt. nam hallucinatur neſciens nominis conceptū
formare: qui ex vicinitate vocis, orationis conceptum effingit. Veruntamen ſi id quod voce com
poſita protuliſti vt ſufferus, ſimplici voce efferas vt aper: illa tollitur phantaſia. Nam ſimplicis vo-
cis partes: nihil ſignificare videntur. Et vt de his compoſitis: ita & de alijs nominibus compoſitis
quibuſcunq;, intelligendum eſt. Nam ſecundum veritatem ita res ſe habet vt dicit Ariſtoteles: ſed
figura dictionis multos oberrare cogit. ¶ Illiterati ſoni qui ſcribi nō poſſunt. vt cum perſtrepunt
feræ: huiuſmodi ſtrepitus & ſoni, ſcribi nō poſſunt, dicunturq; illiterati. Feræ, animalia quæ fero-
9 citatem habent, & nō ſunt manſuefacta. vt quadrupedia: vrſi, lupi, pardi, leones, & ſimilia. quæ
vbi manſuefacta fuerint: cicures appellantur. ¶ Philo proprium nomen eſt, vt Cato: quo Ariſtote
les vtitur in litera. ¶ Caſus nominis: obliquus, nomē obliquum. Nondum neq; verum, neq; falſum
dicit: duæ negationes vehementius negant. Nondum dicitur: nam inchoatum eſſe poteſt, ſed non-
dum verū aut falſum, niſi quid adijciatur. vt ſi dicas Philonis eſt domus, aut poſſeſſio, aut aliquid
ſimile: iam verum falſúmve dicis. Et ſunt qui ex determinatis ab Ariſtotele: nominis diffinitionē
reintegrant & complent hoc pacto. Nomen eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore, cuius
nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata: finita & recta. Et probe quidē. Sed Boëtius magis ex proprijs Boëtius.
& expreſſius: ex verbis Ariſtotelis eam complet hoc modo. Nomen: eſt vox ſignificatiua ſecundū
placitum, ſine tempore, cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata definitum aliquid ſignificans, cū
eſt aut nō eſt iunctum verum falſúmve efficiens. In qua diffinitione vox: generis vicem ſupplet.
ſignificatiua: ſecernit à vocibus non ſignificantibus. ſecundum placitum: à vocibus naturaliter ſi-
gnificantibus. ſine tempore: ſecernit à verbo. cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata: ab oratio-

ne.definitum aliquid ſignificans: à nomine infinito. cum eſt vel non eſt iunctum verum,falſúm-
ve efficiens: à caſu nominis,nominiſq; obliquo.& vt de nomine dictum eſt: ita ſuo modo intelli-
gendum erit de verbo. Et primo loco datas diffinitiones nondum eſſe integras innuit Ariſtoteles:
tum in capite de nomine, vbi nominis expreſſam rationem dicit caſui nominis conuenire, qui
tamen non eſt nomen;tum in capite de verbo,vbi verbo infinito quæ expreſſa fuerat:verbi attri-
buit rationem, negat tamen eſſe verbum.ſed reliquit ex differentijs quas adhibet: facile huiuſmo-
di diffinitiones eſſe complendas.Sed hæc ſtatim intelligētiæ peruia ſunt.ſed forte voluas animo:
quomodo omne nomen aliquid definitum ſignificare poteſt? Quomodo item nomen infinitum
ſimiliter ſit in eo quod eſt, & quod non eſt: ſiue,magis (vt ait Ariſtoteles) in ente & non ente?
Certe nomina:determinate ſignificant, aut ſolum quod eſſe poteſt, aut quod ſolum mente effin-
gibile eſt.& ideo nomen aut ſolum eſt in eo quod eſt vt homo,vt equus,Socrates,Bucephalus:aut
ſolum in eo quod non eſt,vt ſtellifer Atlas,aut Phorcides vnoculæ,immenſum ſpatium,ſonus or-
bium cæleſtium,& Platonica Siren quam orbibus ipſis illocauit,& ſimilia. Nam & Atlas,& Gor-
gon,& inane,& phthongus, & Siren: his in ſignificationibus ſolum aliquid mente effingibile ſi-
gnificant à poëtis decantatum, & ſolum eſſe dicuntur in ijs quæ non ſunt. & id profecto non eſt
eſſe.Sunt enim hæc monſtra mentis:perinde ac biceps & bicorpor hominis partus,monſtrum na-
turæ eſt.ſed id intereſt:inter mentis, & naturæ monſtra. quòd huius monſtra, eſſe poſſunt: illius
autem,eſſe non poſſunt. Id conueniunt. Natura impedita monſtra profert, & vi quadam partu-
rit.ita & mens quodam modo ſua figmenta. nomen autem infinitum, vt non homo: ſignum eſt
indeterminatum,& eorum quæ eſſe poſſunt,vt equorum,& arborum,& eorum quæ ſolum mente
finguntur,vt Gorgonum,phthongorum cæleſtium,Sirenum,& huiuſmodi.etenim equus dicitur
non homo:& Gorgon.Sed ſciſcitabere:ſignificántne hæc,equus,arbor:aliquid?& Gorgon,Siren:
aliquid? Homonyme ſcilicet.nam prima ſignificant aliquid quod eſt: ſecunda vero aliquid ſolum
mente effingibile.& aliquid nunc ad id ſignificandum quod eſt accipitur:nunc autem ad id quod
ſolum effingibile eſt. Quapropter nominis diffinitio homonyma analoga eſt, vt & pleræq; aliæ:
primo conueniens his nominibus homo,equus,& reliquis ſignificantib⁹ aliquid quod eſſe poteſt,
ſecundo his nominibus: Atlas, Gorgon, Siren,inane, & ſimilibus, ſignificantibus aliquid ſolum
effingibile.Colliges forſan:ſi ita eſt,aliquid,nomen infinitum potius dici debere quàm definitum.
Nam ſimiliter erit & in eo quod eſt,& quod non eſt.Sed longe abeſt. Nam homonyme dictum
eſt eſſe in eo quod eſt,& in eo quod non eſt.vna igitur ſignificatione definitum,determinatúmq;
nomen eſt ad id quod eſt: & in alia (vt ad aliquid ſolum effingibile) definitum nomen eſt ad id
quod non eſt.Sed id timendum eſt,dum hic circa portenta mentis,& ſua ſigna diutius immoror:
cauſa ſim alienæ menti,vt monſtrum è monſtro pariat. cum fermè ea quæ naturæ ſunt ſint infœ-
cunda:aut ſi pariant,vſu euenire vt pariant monſtra. Nonnullis profecto qui non ſatis liberaliter
inſtituti ſunt minutula quædam ſyncategoremata, & portentorum mentis nomina: longe magis
Ariſtippus. quàm Ariſtippo perdicula illa quinquaginta drachmis comparata ſapidiora vidētur.Sed vt probe
conſulam:nimium immotari illaudabile eſt,& vanis propemodum tempus conterere conflictib⁹.
precioſum tempus:quod tunc vane effluit ac effugitat. precioſáque cognoſcenda ſuperſunt:& quæ
tunc vtilius eſſent perdiſcenda. ſed meliora velint, & ad potiora nepotes aſpirent. Nunc autem
ad literam appellendum.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

SEcundum cap. diffinitio nominis declaratio.de nomine infinito.de caſu nominis. ¶ Diffi- 6
finitio nominis. Nomen eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore: cuius nulla pars
eſt ſignificatiua ſeparata. ¶ Declaratio. Cuius nulla pars eſt ſignificatiua ſeparata dico. 7
nam nominis equiferus:ferus ſecundum ſeipſum nihil ſignificat, quemadmodum tamen
ſeorſum & per ſe in oratione equus ferus ſignificat. hoc igitur nominis ab oratione diſcrimen fa-
cit. Verum in ſimplicibus & compoſitis nominibus id intereſt: quòd in ſimplicibus nominibus
partes nullo modo ſignificare videntur, in compoſitis vero videri volunt. Veruntamen nihil ſe-
orſum, ſeparatímque ſignificant.vt in hoc nomine equiferus: minime particula ferus ſeparate &
ſecundum ſeipſam ſignificat. Secundum placitum adiunctum eſt. nam nullum nomen natura ſi-
gnificat: ſed ex inſtituto, & quando ad ſignificandum inditum eſt. Significant enim & illiterati
ſoni, vt ij qui ferarum ſunt, quorum nullum nomen eſt quod natura & non inſtituto, placitóq;
ſignificent. Id igitur nomen ab ijs quæ natura ſignificant: differre facit. ¶ De nomine infinito. 8
Non homo, non eſt nomen neque adhuc illi nomen poſitum eſt quo modo appellari oporteat.
nam neque oratio, neque negatio, aut aliquid talium eſt:ſed vocetur nomen infinitum, ob idip-
ſum quòd ſimiliter in quolibet eſt, & quod eſt, & quod non eſt. ¶ De caſu nominis. Philonis, 9
Philoni, & quæ ſimilia ſunt:nomina non ſunt, ſed dicuntur caſus nominis. quorum etſi in reli-
quis cum nomine ratio eadem ſit: in hoc tamen à nomine ſecernuntur. quia ſi eſt,fuit vel erit ca-
ſui nominis adiunctum fuerit: neque verum, neque falſum eſt. quod nomini iunctum: ſemper
oportet.vt qui dicit Philonis eſt,vel non eſt, nondum neque verum, neque falſum dicit. Et hæc
de nomine.

¶De verbo. Cap. III.

10 Verbum autem eſt quod conſignificat tempus, cuius nulla pars ſignifi
11 cat extra:& eſt ſemper eorum quæ de altero prædicantur nota. ¶Di
co autem quoniam conſignificat tempus. vt ſanitas quidem nomen
eſt:ſanatur vero verbum.conſignificat enim nunc eſſe:& ſemper eo-
rum quæ de altero dicuntur nota eſt,vt eorum quæ de ſubiecto vel in ſubiecto
12 ſunt. ¶Non ſanatur vero,non ægrotat:non verbum dico. Conſignificat enim
tempus & ſemper de aliquo eſt.Differentiæ autem huic,nomen poſitum nõ eſt,
ſed infinitum verbum ſit:quoniam ſimiliter in quolibet eſt:& quod eſt, & quod
13 non eſt. ¶Similiter autem & ſanabitur & ſanabatur non verbum eſt: ſed caſus
verbi. Differunt autem à verbo:quòd hoc quidem præſens conſignificat tẽpus,
14 illa vero id quod circũcirca eſt. ¶Ipſa igitur ſecundum ſe dicta verba, nomina
ſunt, & ſignificant aliquid: conſtituit enim qui dicit intellectum, & qui audit
quieſcit.ſed ſi eſt vel non eſt:nondũ ſignificat.neq; enim ſignum eſt rei, eſſe vel
non eſſe,nec ſi hoc ipſum eſt purum dixeris.ipſum enim nihil eſt.conſignificat
autem compoſitionem quandam:quam ſine compoſitis non eſt intelligere.

¶Tertij Cap.notæ.

10 ¶Verbum à vero dictum volunt:quòd primum nomini adiunctum verum efficiat.& particulam
diffinitionis eius,& eſt ſemper nota eorum quæ de altero dicuntur:bifariam exponunt. Primo &
eſt ſemper nota eorum quæ de altero dicuntur, hoc eſt ſemper natum eſt eſſe copula eorum quæ
ſubſtantialiter eſſentialitérve prædicantur de ſubiecto:vel eorum quæ prædicantur accidentaliter:
& hoc ipſo à participio differt,etſi participium conſignificet tempus.nam nunquam copula prædi
catũ ſubiecto connectens eſſe poteſt. Sed id recentiores ſentiunt. Nam quod græce dicitur. σημεῖον
dicitur & latine nota:quod non copulam,ſed ſignum ſignificat.quapropter ſecunda accedat expo
nentium aſſertio. Secundo exponunt quòd omne verbum nota eſt,id eſt ſignùm, aut eorum quæ
dicuntur de ſubiecto:vt cum dicitur alterans mouet,quod alteratur mouetur.aut quæ ſunt in ſub-
iecto:vt cum dicitur homo currit,homo mouetur. Sed de participio irrepit difficultas per quid ex-
cludatur:& de eſt,cum dicitur homo eſt animal. Non enim hic eſt ſignum, ſignificanſve aliquid
quod de ſubiecto dicatur aut ſit in ſubiecto,imò vt velle videtur Ariſtoteles:nihil eſt,etſi compo-
ſitionem quandam ſignificet.& verbum eſt in primarijs & vulgaribus propoſitionibus etiã tem-
pus & nunc eſſe conſignificat: in ſecundarijs autem propter diſciplinas inuentis diſciplinaribus
propoſitionibus, forſan ſecus. quæ neque vbi neque nunc ſignificant: ſed intelligentia, ab vbi,&
nunc,loco & tempore præcidunt, abſtrahúntque. De primis autem tum verbis tum propoſitio-
nibus hic Ariſtoteles proſequitur. Nam illa rudium & primo formandorum adoleſcentum ani-
mis familiariora ſunt, per quæ abſtracta poſtmodum facile intelliguntur. Sed id animaduertunt
in verbo: quòd per ſe prædicari poteſt, nunquam tamen per ſe ſolitariúmque ſubijci.participium
autem per ſe & ſolitarium ſubijcitur,nunquam autem ſolitarium de altero dicitur. Verbum etiam
adiuncto aliquo interdum prædicatur.& qui verbum cenſent prædicatum,rectius opinati credũt.
Et inſuper quis ſenſus ſi eſt purum dixeris:poſteriore aliqua nota ammonebimur. Tres autem par
tes enunciationis facere ſubiectum, copulam & prædicatum magis neotericorum eſt quàm anti-
quorum,& analogias neſcientium.materia,forma,compoſitum:ſubiectum,prædicatum,enuncia-
12 tio. ¶De verbo infinito quod & ſit in quolibet & quod eſt & quod non eſt:vt de nomine infinito
dicendum eſt. Etenim ſi non currit ſumatur vt verbum eſt infinitum:& verum eſt planta non cur
rit,& item verum Chiron non currit,Gorgon non currit. Neque mireris.nam & hæc concedere-
tur,Chiron eſt non currens,Gorgon eſt non currens. Verborum autem infinitorum propter om-
nimodam cum verbis negatis ſimilitudinem aut rariſſimus eſt vſus in enunciatione aut in verba
13 tranſeunt negata: nominum autem infinitorum crebrior. ¶Ea tempora quæ circa præſens ſunt,
14 præteritum & futurum. Præteritum enim antecedit,futurum vero ſubſequitur. ¶Cum Ariſtote-
les dicit, verba ſecundum ſe dicta nomina ſunt, & aliquid ſignificant: & hoc in loco particula eſt
expoſitiua, ſéque ilico interpretatur Ariſtoteles, ne quis putet ſic capi nomen vt prius diffinitum
eſt.neque approbatio ſua aliud quicquam efficit. ¶Qui dicit intelligentiam conſtituit: id eſt di-
cens & proferens alicuius rei notitiam in audiente cauſauit. & qui audiuit quieuit: id eſt qui audi-
uit, alicuius rei intelligentiam, notionémque accepit, certiſque eſt quidnam illo vocabulo deſi-
gnatum ſit.& quid Hippaſus,quid Porphyrius & quid Alexander Aphrodiſeus hic ſentiant,lon- Hippaſus.
gum eſſet enarrare. ¶Si eſt,oratione vera:non eſt,oratione falſa. Et Ariſtotelis litera, etiam græ- Porphyri⁹.
ca multum inuoluta eſt. Subiungit enim hoc pacto, οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι σημεῖόν ἐστι τῶ Alexander.

πράγματος. οὐδ' ἐὰν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ ψιλόν, αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι. προσσημαίνει δὲ σύνθε-
σίν τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι.hoc eſt,neq; enim ipſum eſſe vel non eſſe ſignū
eſt rei.neque ſi ens dixeris ipſum,nudum,ipſum nanq; nihil eſt. Conſignificat autem compoſitio-
nem quandam: quam ſine compoſitis non eſt intelligere . Et qui magis intelligentias Græcorum
ſequuntur:eſt,ens,& res hic pro vero capiunt:non eſt autem pro falſo,dántque hanc huius loci in-
telligentiam. Verba ſecundum ſe ſumpta nomina ſunt,ſed ſi eſt aut non eſt nondum ſignificant:
id eſt nondum verum aut falſum ſignificant.neque ipſum eſſe aut non eſſe,ſignum eſt rei id eſt ve
ri.neq; ipſum ens,ſi ipſum purum dixeris.nam ipſum ens nudum ſolitariúmque dictum,nihil eſt:
id eſt non eſt verum.nam ipſum ens in ea ſignificatione conſignificat compoſitionem quandam:
quam ſine compoſitis,id eſt ſubiecto prædicatóq; non eſt intelligere.cum autem dico ens ſolum,
nulla compoſitio eſt. Et hanc expoſitionem iure aſſerere videntur,quia non dixit Ariſtoteles ſi eſt
nudum dixeris,ſed ſi ens dixeris.& interpretantium eſt:quòd eſt,pro ens dicimus.

PARAPHRASIS CAP. TERTII.

TErtium cap.diffinitio verbi. declaratio. de verbo infinito . de caſu verbi. de verbo ſecun-
dum ſe dicto. Diffinitio. Verbum eſt quod conſignificat tempus,cuius nulla pars ſepa- 10
ratim ſeorſúmque ſignificat, & eſt ſemper eorum quæ de altero dicuntur nota . Dico 11
enim conſignificat tempus. Nam per hoc ſecernitur à nomine. Sanitas enim nomen eſt:
ſanatur autem verbum. Conſignificat enim nunc eſſe. Dico inſuper & eſt ſemper eorum quæ de al
tero dicuntur nota. Nam aut eorum quæ dicuntur de ſubiecto,aut quæ ſunt in ſubiecto. De ver 12
bo infinito. Non ſanatur,non ægrotat minime verbum dico:ratio tamen data conuenit,nam con
ſignificat tempus,& ſemper nota eſt eorum quæ de altero dicuntur. Verum quoniam illi differen-
tiæ nomen inditum non eſt : verbum appelletur infinitum , ob idipſum quòd conſimiliter eſt in 13
quolibet & quod eſt & quod non eſt. De caſu verbi. Similiter autem ſanabitur, ſanatum fuit:nō
verbum eſt ſed caſus verbi,hoc à verbo diſtantes,quòd verbum,præſens tempus conſignificat,illa
vero quæ circa præſens ſunt . De verbo ſecundum ſe dicto . Verba ſecundum ſe dicta, nomina 14
ſunt:id eſt aliquid ſignificant. Nam qui dicit intelligentiam conſtituit,& qui audiuit quieuit. Ve-
rum ſi eſt,aut non eſt:nondum ſignificant. neque enim ipſum eſſe vel non eſſe,rei ſignum eſt: ſed
nec ſi ipſum eſt nudum dixeris. Ipſum enim nihil eſt.conſignificat ſanè compoſitionem quādam,
quam ſine compoſitis minime intelligere eſt.& hæc de verbo.

De oratione. Cap. IIII.

ORatio autem eſt vox ſignificatiua , cuius partium aliquid ſignificati- 15
uum eſt ſeparatum,vt dictio:ſed non vt affirmatio vel negatio. Di- 16
co autem : vt homo aliquid ſignificat , ſed non quoniam eſt aut non
eſt.ſed erit affirmatio vel negatio: ſiquid addatur . Sed non hominis
ſyllaba vna.neque enim in eo quod eſt ſorex:rex ſignificat,ſed vox nunc eſt ſo
lum.In duplicibus vero ſignificat quidem aliquid:ſed non ſecundum ſe,quem-
admodum dictum eſt. Eſt autem oratio omnis quidem ſignificatiua, non ſicut
inſtrumentum : ſed quemadmodum dictum eſt ſecundum placitum . Enun- 17
ciatiua vero non omnis: ſed in qua verum vel falſum eſt . non autem in omni-
bus ineſt.vt deprecatio,oratio quidem eſt:ſed neque vera, neque falſa . Cæteræ
igitur relinquantur . rhetoricæ enim vel poeticæ conuenientior eſt conſidera-
tio. enunciatiua vero præſentis eſt ſpeculationis. Eſt autem vna prima oratio 18
enunciatiua affirmatio , deinde negatio : aliæ vero omnes coniunctione vnæ.
Concluſio. Neceſſe eſt autem omnem enunciatiuam orationem : ex verbo eſſe , vel ex 19
caſu verbi. Etenim hominis ratio(ſi non addatur aut eſt,aut fuit,aut erit,aut ali-
quid huiuſmodi) nondum oratio enūciatiua eſt. Quare autem vnum quiddam
eſt , & non multa animal greſſibile bipes (non enim eo quòd propinquæ partes
dicuntur:vna erit) eſt certe alterius hoc tractare negotij. Eſt autem vna ora- 20
tio enunciatiua:quæ vnum ſignificat,vel cōiunctione vna. Plures autem:quæ 21
plura,& non vnum, vel inconiuncte . Nomen igitur & verbum: dictio ſit ſo- 22
lum. quoniam non eſt dicere ſic aliquid ſignificantem: voce enunciare,vel ali-
quo interrogante vel non, verum ipſo proferente . Harum autem hæc quidem
ſimplex eſt enunciatiō. Vt aliquid de aliquo,vel aliquid ab aliquo.hæc autem 23
ex his coniuncta velut oratio quædam iam compoſita . Eſt autem ſimplex 24

enunciatio: vox ſignificatiua de eo quod eſt aliquid, vel nō eſt, quemadmodum
25 tempora diuiſa ſunt. ¶ Affirmatio vero, eſt enunciatio alicuius de aliquo. ¶ Ne-
26 gatio vero, enunciatio alicuius ab aliquo. ¶ Quoniam autem enunciare eſt, &
27 quod eſt: non eſſe. & quod non eſt: eſſe. & quod eſt: eſſe. & quod non eſt: non eſſe.
& circa ea quæ extra præſens tempus ſunt: ſimiliter. omne vtiq; contingit quod
quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifeſtum
eſt quoniam omni affirmationi: oppoſita eſt negatio. & omni negationi: affirma
28 tio. ¶ Et ſit hoc contradictio: affirmatio & negatio oppoſitæ. Dico autem opponi
eiuſdem de eodem, non autem æquiuoce: & quæcunque cætera talium contra
ſophiſticas determinauimus importunitates.

¶ Quarti cap. notæ.

15 ¶ Cuius aliquid partium ſignificatiuum eſt: cuius aliquæ partes ſignificatiuę ſunt. Nam duæ ad mi
nimum ſunt ſignificatiuæ. Si enim tantum vna ſignificatiua ſit vt non homo, non equus, pro fo-
ribus, & ſimilia (etſi altera ſit ſignificatiua) orationes nondum ſunt, neque illis nomina ſunt im-
poſita. ſed quædam nomina appellantur infinita: quædam infinita verba, quædam nominis caſus
16 cum præpoſitione, aut huiuſmodi. ¶ Non vt affirmatio vel negatio: interpretatur particulam vt
dictio. ¶ Eſſe, non eſſe, eſt non eſt, verum, falſum. ¶ Nunc ſolum vox eſt: id eſt vox non ſignificās.
at mus non ſolum vox eſt: ſed vox & ſignificans. ¶ Organa ſunt, oculus ad videndum, auris ad au-
diendum, lingua ad loquendum, dentes ad cibum conterendum & ſimilia: quæ omnia natura ſunt,
& non inſtituto. Et volebat Plato in Cratylo (quem librum de recta nominum ratione nuncu- Plato.
pant) nomina natura eſſe. quare & orationes quæ ex illis conflantur, natura itidem eſſe: vt & cæ- Cratylus.
tera inſtrumenta, quibus natura ad ſuas neceſſarias functiones vtitur. Vt enim animæ, oculus in-
ſtrumentum eſt ad colorem aliquem videndum: ita & oratio menti ad verum aliquod percipien-
dum inſtrumentum eſt. ſed ſecus Ariſtoteles ſentit: nomina pariter & verba eſſe arbitraria, & non Ariſtoteles.
naturalia, naturáve ſignificantia. & id quoque verum eſt. Quare & orationes ex illis conflatæ, ar-
bitrariæ & ſecundum inſtitutum, placitúmque ſignificantes. ſúntque illa perſimilia artificialibus
inſtrumentis: quibus etſi materia naturalis ſit, perinde ac voces naturales: nunquam tamen vt ar-
tificialia, natura extant, ſed artificis inſtituto. Lapſus igitur, analogia Plato. Nam non ad natura- Plato.
lia organa nomen, verbum & oratio conferenda: ſed ad artificialia, naturæque æmula inſtrumen-
ta. Et adeo mens noſtra libera eſt: vt voces quæ naturales ſunt, arbitrarias efficiat ad hoc vel illud
17 ſignificandum. ¶ Oratio enunciatiua, enunciatio. Imperatiuæ orationes, deprecatiuæ, optatiuæ, &
ſubiunctiuæ, oratoriæ & poeticæ ſunt accommodatiores, quòd ad ſuadendum & affectus mouen-
dos efficaciores ſint. enunciatiuæ vero quæ & indicatiuæ: magis logicæ, quòd veræ falſæve ſint.
Sicut enim aut rhetor aut orator ſuadere aut diſſuadere, & poeta oblectare aut commiſeratione af-
ficere: ſic logicus ſuis machinamentis verum falſúmve inueſtigare totis viribus annititur ac con-
tendit. apud poetas huiuſmodi orationes crebræ ſunt. Vergilius.

Ferte citi flammam, date tela, impellite remos. Imperatiuę.
Parcite Dardanidæ de tot precor hoſtibus vni. Depcatiuæ.
Nec male parta diu teneat, periiſque relinquat: Ouidius. Optatiuæ.
Exulet, & toto quærat in orbe fugam:
Si quæras vbi ſit formoſi mater Iuli. Sublūctiuæ.

Et non magno impendio ſimiles perfrequentes etiam apud rhetoras inueniat qui eorum libros
aliquātulum attrectare voluerit. Et ex illis vna diuiſio intelligitur quæ huiuſmodi eſſe poteſt. Ora-
tionum quædam eſt enunciatiua, & quædam eſt non enunciatiua. Et iterum non enunciatiuarum
quædam ſine verbo, vt homo albus. quædam cum verbo, vt Quanuis ille niger, quāuis tu candidus
18 eſſes. Et hæc cognitu facilia. ¶ Affirmatio, enunciatio affirmatiua. Negatio, enunciatio negatiua.
Enunciatio coniunctione vna, enūciatio quæ appellari conſueuit hypothetica, & affirmatio prior
eſt negatione. Illa enim vt habitus eſt: hæc vero vt priuatio. illa vt lumen: hæc vt tenebræ. & illæ
19 priores enunciatione, coniunctione vna: quòd ſimpliciora, priora ſunt compoſitis. ¶ Quòd omnis
oratio enunciatiua ſit ex verbo aut caſu verbi: id maxime de oratione enunciatiua ſimplici, quæ
poſtmodum definietur, intelligitur. ¶ Animal greſſibile bipes, ratio hominis nōdum perfecta eſt: Ariſtoteles.
ſed eam Ariſtoteles perficiebat adiuncto rationali. Plato aliquando adiecit implume: vt eam perfi Plato.
ceret. quod Diogenes Cynicus audiens, gallum gallinaceum implumem protinus effectum, ple- Diogenes.
no tunc cum Plato profiteretur auditorio in mediam inijciens ſcholam: hic, inquit, Platonis ho- Theophra-
mo eſt. ¶ Alterius eſt diſciplinæ pertractare, ſcilicet metaphyſicæ. & rationem, diffinitionémque ſtus.
20 vnam eſſe dicit Theophraſtus: quòd vnius eſſentiæ ſit ratio. ¶ Quia ea quæ ſunt in voce, ſigna Dicēdū enū
ſunt conceptuum animæ, ſcilicet ſimplicia ſimplicium, & compoſita compoſitorum: idcirco enun ciatiōes plu-
ciatio vnum ſignificat, quando ſolum vnius compoſitionis, diuiſioniſve ſignum eſt, vt homo eſt res nō enun
21 animal. vel plurium, aliqua tamen coniunctione coūnitarum. vt homo eſt & animal eſt. ¶ Et ex op ciatio plures

poſito plures enunciationes dicuntur quando vox plurium compoſitionum,diuiſionúmve & non
ſolum vnius fuerit ſignum.vt canis mouetur,& eadem enunciatio multiplex dicitur.aut cum plu-
res voces nulla coniunctionis ſocietate plurium identidem compoſitionum,diuiſionúmque ſigna
ſunt:vt homo eſt,animal eſt.¶ Non ſolum verum eſt ſimplicem dictionem quæ & tantum dictio 22
dicitur:eſſe nomen & verbum,ſed & caſus nominis & caſus verbi ſimplices,& ſolum dictiones ap
pellantur,qui per nomen & verbum facile intelligebantur,& ex quibus ſimplex interdum conſti-
tuitur enunciatiua oratio ex nomine & verbo: homo ſapit. ex nomine & caſu verbi:homo ſapiet.
ex caſu nominis & verbo:vt ſceleratum pudet. ex caſu nominis & caſu verbi: vt ſceleratum pude-
bit.Et hæc duo vltima perrara ſunt:& ideo aut nunquam aut raro ponenda in arte.& cum ſimpli-
ces dictiones proferimus:nunquam enunciare contingit.cum autem compoſitas, & non ſolum di
ctiones:enũciare contingit.Simplex oratio eſt,quæ ex ſimplicibus eſt dictionibus.vt nomine,ver
bo,caſu nominis aut verbi.Et intelligatur cõpoſita,quæ non ex ſimplicibus coaleſcit dictionibus,
vt quæ eſt de nomine coniuncto,verbo coniuncto,aut caſu aliquo coniuncto, alteriſq; compoſito.
Enunciatio prædicatiua ſimplex , propoſitio categorica ſimplex ſolet appellari. Et coniunctione
vna ſimplex,hypothetica ſimplex.Et compoſitarum quædam prædicatiua compoſita eſt:& quæ-
dam cõpoſita coniunctione.quòd in illis nomen,verbum, vel caſus aliquis cum aliquo iunctus ſu-
matur.¶ Prædicatiuũ quod græce κατηγορικὸν,non exprimitur,ſed ſubauditur.¶ Quod eſt eſſe: 24
verum.non eſſe:falſum.¶ Tempora diuiduntur:in præſens,præteritum,& futurum.Hinc diffini-
tionis enunciationis prædicatiuæ ſimplicis intelligẽtia talis haberi poteſt.Enunciatio prædicatiua
ſimplex:eſt enunciatio ſimplex aut vera aut falſa de præſenti, præterito aut futuro. Item quod eſt
Boetius. eſſe,affirmationem:& non eſſe, negationem prætendere Boetio placitum eſt. Hinc deſcriptionis
intelligentia hoc modo eſſet depromenda . Enunciatio prædicatiua ſimplex, eſt vox ſignificatiua
aliquid affirmari,negariue de tẽpore præſenti, præterito,aut futuro.vox dico, ex ſimplicibus di-
ctionibus conſtituta.¶ De,attributionem:& ab,dimotionem,ſeparationémq; importat. Attribue 25
re dicimur,cum ſine aduerbio negandi aut quod ipſum includit, aliquid de aliquo enunciamus. vt 26
homo eſt animal. Dimouemus autẽ,diſpeſcimuſq; atq; ſeparamus:cum illi nomenclaturæ & vnio-
ni obtingit aduerbium negandi.vt homo non eſt animal.Et cum Ariſtoteles obſeruet,vt ſecundũ
ſubiectam materiã quæq; expetat,de affirmatione & negatione ſimplici hic intelligamus:par,atq;
conſonum eſt. quorum paulo ſupra: genus deſcripſerat, vt hanc diffinitionum intelligentiam ha-
beamus.Affirmatio ſimplex:eſt enunciatio ſimplex,aliquid alicui attribuens.Et negatio ſimplex,
eſt ſimplex enunciatio aliquid ab aliquo dimouens. Id quod attribuitur aut dimouetur:prædicatũ
dicitur.& id cui attribuitur,aut à quo dimouetur:appellatur ſubiectum.& qui ſimplex intelligit:fa
cile definiet intelligétq; compoſitum, & quod vtriſq; publicum & commune fuerit. ¶ Contra ſo- 27
phiſticas inſolentias & importunitates,eorũ qui nihil vnquã recte intelligere volunt,ſed quorum 28
ad omnia canillari totum ſtudium eſt : particulas illas contradictionis appoſuit Ariſtoteles in li-
bro ſophiſticorum elenchorum (quæ ſunt hæ:non nominis tantum,non rei tantũ,ſed nominis &
rei ſimul,ad idem,ſecundum idem, ſimiliter & in eodem tempore) in diffinitione elenchi contra
ſuum morem,importunitate ſophiſtarũ adactus.qui ſemper breuiſſimas diffinitiones efficere con
ſueuit,& tanta etiã breuitate vt vix aliorum quiſquam id diffiniendi munus aſſequi valuerit. Con-
trà vero,ſophiſtæ tot particulas adijciunt: vt ne in ſciſſili quidem palliaſtro Homerici pauperis Iri
tot aſſuta fruſtulamenta fuiſſe veriſimile ſit,quot ſuis in diffinitionibus reſartimenta. neq; nox hy
berna tam longa:quàm ſuarum (in vnum coaceruati particularum cumuli) ſeries diffinitionũ eua
dit immenſa.Recte igitur ammonet Ariſtoteles id ſe ſemel feciſſe propter moleſtias,inſolentiáſq;
& importunitates ſophiſticas:vt vel ſic intelligamus apud eos quibus recte philoſophãdi cura eſt,
id minime neque licere neq; oportere, & huiuſmodi contentioſorum deliramenta prorſus eſſe ex-
Fauſtus. plodenda.inter quos (vt admodum facete ſcripſit elegans poeta Fauſtus)

Si forſan lis eſt de lana exhauſta caprina,
Stentorea obtundunt clamantes voce ſophiſtæ:
Dum leuibus nugis tempora vana terunt.

¶ Quod eſt:quod eſt verũ affirmatione de præſenti monſtratum.quod non eſt,falſum affirmatio-
ne de præſenti monſtratum. Quæ extra præſens ſunt,præteritũ & futurum. Itaq; diuiſionis ſenſus
hic habetur. Contingit enunciare quod præſentis affirmatione verũ eſt:non eſſe. quod illo modo
falſum eſt:eſſe.& quod verum eſt:eſſe.& quod falſum eſt:non eſſe.vt hoc pacto.verũ eſt, homo eſt
animal: & enunciamus non eſſe, ſi dicimus nullus homo eſt animal . falſum eſt homo eſt lapis: &
enunciamus eſſe,ſi dicimus homo eſt lapis. Verum eſt omnis homo eſt animal,& eſſe enunciamus
cum dicimus omnis homo eſt animal.& falſum eſt homo eſt lapis: & nõ eſſe enunciamus,cum di-
cimus nullus homo eſt lapis.Et ita contingit enũciare quod fuit:nõ fuiſſe.quod nõ fuit:fuiſſe.quod
fuit:fuiſſe.& quod nõ fuit:non fuiſſe.Et hunc in modũ quod erit:non fore.quod nõ erit:fore,quod
erit:fore.& deniq; quod non erit,neq; quoq; futurum eſſe. ¶ Contingit affirmare verum, contin-
git affirmare falſum:contingit negare verum,cõtingit negare falſum. Affirmamus enim verũ per
tertium membrũ,affirmamus falſum per ſecundum.negamus falſum per primũ.negamus verum
per quartum. Vnde fit vt primũ tertio aduerſetur,& ſecundum quarto.fit etiam vt quicquid cõtin-

gat affirmare:contingat & negare. Nam ſiue affirmamus vere per tertium mēbrum:negamus per primum. ſiue affirmamus falſe per ſecundum:negamus per quartum. & quicquid contingat negare:contingat & affirmare. Nam primum falſo negat, & vere illud affirmamus per tertium. & quartum vere negat:& falſo illud affirmamus per ſecundum. Et per idem corollarium Ariſtotelis, notū eſſe poteſt: omni affirmationi neceſſe eſſe negationem eſſe oppoſitam, & omni negationi affirmationem. nam omnis affirmatio aut vera aut falſa eſt:& affirmationi veræ tertij loci oppoſita eſt ſua negatio falſa primi. & affirmationi falſæ ſecundi loci, oppoſita eſt negatio vera quarti loci. Identidem omnis negatio aut vera aut falſa eſt, & negationi falſæ primi loci oppoſita eſt ſua affirmatio vera tertij loci. & negationi veræ quarti loci, oppoſita affirmatio falſa ſecundi. Et hæc de oppoſitione contradictoria intelliguntur:vt de ea in qua oppoſitionum ſola, ſemper vnum eſſe verum & alterum eſſe falſum neceſſe eſt. Neq; eſt vt aliqui crediderunt Ariſtotelem nomine contradictionis oppoſitionem diffiniuiſſe:tametſi de contradictione poſterius etiam exactius definiat. Sed vt hæc facilius intelligantur, ſubiecta figura non parum amminicularia eſt.

Maxime diuerſæ non oppoſitæ	1	Enunciationes maxime oppoſitæ	3	Maxime diuerſæ non oppoſitæ
	Nullus homo animal eſt.	Affirmatio & negatio eiuſdē de eodē	Aliquis homo animal eſt.	
	Quod eſt: non eſſe enunciatur. Falſum negatur Negatio falſa	OPPOSITA	Quod eſt: eſſe enunciatur. Verum affirmatur Affirmatio vera	
	DIVERSA	DESCRIPTIO QVATVOR MODORVM ENVNCIANDI	DIVERSA	
	Quod non eſt: eſſe enunciatur Falſum affirmatur Affirmatio falſa	OPPOSITA	Quod non eſt: non eſſe enunciatur Verum negatur Negatio vera	
	Aliquis homo lapis eſt	Affirmatio & negatio eiuſdē de eodē	Nullus homo lapis eſt	
	2	Enunciationes maxime oppoſitæ	4	
	Aliquis equus ſubſtantia eſt.		Nullus equus ſubſtantia eſt.	

Falſum negatur: falſum negatiue enunciatur. Verum negatur: verum negatiue enunciatur. Et figuram ſi quis diligentius intuebitur: planè perſpiciet primam & tertiam enunciationem inter ſe, & ſecundam & quartam inter ſe maxime eſſe oppoſitas. nam in veritate & falſitate, qualitate & quantitate & eiuſdem de eodem. & primam & ſecundam: item tertiam & quartam inter ſe nō eſſe oppoſitas (non enim ſunt eiuſdem de eodem) ſed maxime diuerſas. Nam in veritate & falſitate, qualitate & quantitate diſcrepantes diuerſi de diuerſo. Verum de diuerſis parua Ariſtoteli cura eſt: & reijciuntur. de oppoſitis autem poſtmodum diſcuſſio diligentior. ¶ Et hæ diuiſiones ex hoc capite intelligi poſſunt. ¶ Prima. Orationum: quædam eſt enunciatiua, quædam non enunciatiua. Secunda. Orationum enūciatiuarum: quædam vnæ, quædam plures. Tertia. vnarum: quædam ſimplex, quædam compoſita. Quarta. ſimplicium: quædam prædicatiua, & quædam cōiunctione vna. Quinta, prædicatiuarum: quædam affirmatio & quædam negatio. Sexta. affirmationum: quædam de præſenti, quædam de præterito, & quædam de futuro.

1	Oratio	1	Virtus bona
	Enunciatiua	2	Virtus bona eſt
	Non enunciatiua	3	Vt prima
2	Enunciatiua	4	Vt ſecunda
	Vna	5	Vt ſecunda
	Plures	6	Fortitudo,temperantia,liberalitas bona eſt
3	Vna	7	Vt ſecunda
	Simplex	8	Vt ſecunda
	Compoſita	9	Virtus animi bonum eſt proſequendum
4	Simplex	10	Vt ſecunda
	Prædicatiua	11	Vt ſecunda
	Coniunctione vna	12	Virtus ſequenda eſt,& vitium fugiendum
5	Prædicatiua	13	Vt ſecunda
	Affirmatio	14	Vt ſecunda
	Negatio	15	Vitium non eſt proſequendum
6	Affirmatio	16	Vt ſecunda
	De præſenti	17	Vt ſecunda
	De præterito	18	Virtus fuit bona
	De futuro	19	Virtus erit bona

¶PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

QVartum cap.de oratione. diffinitio orationis.declaratio. diffinitio enunciationis. diuiſio vna.concluſio vna.quid enunciatio vna. quid enunciationes plures. quid enunciatio ſimplex.diuiſio eius.quid enunciatio prædicatiua ſimplex.quid affirmatio.quid negatio.quatuor enunciandi modi.quid cõtradictio. ¶Diffinitio orationis.Oratio eſt vox ſigni- 15
ficatiua ad placitum, cuius partium aliquid ſignificatiuum eſt ſeparatum vt dictio, non autem vt
affirmatio vel negatio. ¶Dicitur vt dictio,non vt affirmatio vel negatio:nam homo aliquid ſigni 16
ficat,non autem quia eſt aut non eſt.verum affirmatio vel negatio tunc erit:ſi illi aliquid (vt verbum) adijciatur. Aliquid dico partium. nam non omnem orationis partem, ſignificare oportet. vna enim hominis-ſyllaba nihil ſignificat.neq; in hoc nomine mus ipſum us alicuius ſignificatiuũ eſt, ſed nunc ſolum vox eſt. & in hoc ſimplex à compoſitis differt: quòd nominis compoſiti pars in oratione poſita non ſolum vox eſt,ſed aliquid ſignificat,ſed non ſecundum ſe,ſeorſũmque vt dictum eſt in ipſo nomine compoſito cõſiderata. Dicitur ſignificatiua ad placitum.nam omnis oratio ſignificat non vt organum, inſtrumentũmq; naturæ:ſed (vt dictum eſt) ſecundum placitum.
¶Diffinitio enunciationis.Oratio enunciatiua,eſt oratio non omnis: ſed in qua verum,falſũmve 17
eſt.Non omnis dico.nam non in omni oratione verum:falſũmve eſt.vt in deprecatiua,optatiuáve oratione.Illa enim neq; vera neq; falſa eſt. Verum cæteræ huiuſmodi nunc omittantur. nam earũ rhetoricæ aut poeticæ accommodatior conſideratio eſt quàm logicæ. enunciatiua autem maxime
præſenti accommodata eſt conſiderationi.¶Diuiſio.Orationum enunciatiuarũ quædam affirma 18
tio eſt:quæ prima eſt.quædam negatio:quæ eſt ſecunda.quædam vero coniunctione vna:quæ tertium obtinet locum. ¶Concluſio.Omnis oratio enunciatiua, vt ex verbo aut caſu verbi conſiſtat 19
neceſſe eſt.Nam hominis ratio quæ & oratio quædam eſt,ſi non illi eſt,fuit,aut erit aut aliquid huiuſmodi,aut verbum aut caſus verbi adiectum ſit:nondũ oratio enunciatiua eſt. Verum quare hominis ratio,animal rationale greſſibile bipes,vnum quiddam ſit, & non multa (non enim vna dicitur:quia partibus propinquis pronunciatur) alterius eſt diſciplinæ pertractare. ¶Quid enuncia- 20
tio vna.Oratio enunciatiua vna eſt:quæ vnũ ſignificat,vel quæ eſt coniunctione vna.¶Quid enũ- 21
ciationes plures. Orationes enunciatiuæ plures ſunt: quæ plura & non vnũ vel quæ inconiunctè,
ſinéq; coniũctione ſignificãt.¶Simplex & ſolum dictio eſt,& nomẽ & verbum. Nam nunquã di- 22
cere contingit tali voce ſimplici quicquam deſignantẽ:enunciare,ſiue interroget quis ſiue reſpondeat,ſiue neq; interrogãs neq; reſpondens proferat. Enunciatio ſimplex eſt, quæ harũ eſt dictio-
num.¶Diuiſio enunciationis ſimplicis.Et enunciationũ ſimplicium quædam eſt enunciatio ſim- 23
plex prædicatiua,quæ eſt alicuius de aliquo vel alicuius ab aliquo:& quædã cõiunctione ſimplex,
quæ ex ſimplicibus prædicatiuis eſt coniuncta,& velut oratio iam ex pluribus cõpoſita.¶Enũcia- 24
tio prædicatiua ſimplex:eſt vox ſignificatiua eius quod eſt eſſe aliquid vel non eſſe,quẽadmodum
tempora diuiſa ſunt.¶Affirmatio:eſt enunciatio alicuius de aliquo.¶Negatio:enũciatio alicuius 25
ab aliquo.¶Quatuor enunciandi modi.Contingit enim enunciare quod eſt:non eſſe.& quod non 26
eſt: eſſe. & quod eſt: eſſe. & quod non eſt:non eſſe. & ita de temporibus quæ extra præſens, ipſi 27
adiacent. Et ſanè contingere poſſit quodcunque quiſpiam affirmauerit negare: & quod negauerit affirmare. Quo fit vt omni affirmationi, negatio euadat oppoſita. & omni negationi, affirmatio.

28 ¶ Contradictio eſt affirmatio & negatio oppoſitæ. oppoſitæ dico eiuſdẽ de eodem, nõ æquiuoce,
& quæcunque alia huiuſmodi contra ſophiſticas inſolentias, importunitatéſque determinauimus.

¶ De ſubiectis & prædicatis enunciationum. Cap. V.

29 QVoniam autem ſunt hæc quidem rerum vniuerſalia: illa vero ſingula- Diuiſio.
30 ria. ¶ Dico autem vniuerſale quod in pluribus prædicari natum eſt.
Singulare vero quod non. vt homo quidem vniuerſale eſt: Callias ve-
ro eorum quæ ſunt ſingularia. neceſſe eſt autem enunciare cum ineſt
aliquid aut nõ: aliquãdo quidem alicui eorum quæ vniuerſalia ſunt, aliquando
31 autem quæ ſingularia ſunt. ¶ Si ergo in vniuerſali vniuerſaliter enunciet quis
quoniã eſt aut non eſt: contrariæ enunciationes erunt. Dico autem in vniuerſa-
li enunciare vniuerſaliter. vt omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt. Quã-
do autem in vniuerſalibus non vniuerſaliter: non ſunt contrariæ. quæ autem ſi-
gnificantur: eſt eſſe aliquando contraria. Dico autem vniuerſaliter enunciare in
ijs quæ vniuerſalia ſunt: vt eſt albus homo, non eſt albus homo. cum enim vni-
uerſale ſit homo: non vniuerſaliter vtitur enunciatione. omnis nanque, non vni
32 uerſale ſignificat: ſed quoniam vniuerſaliter. ¶ In eo vero quòd vniuerſale præ- Regula.
dicatur: id quod eſt vniuerſaliter prædicari, non eſt verum. Nulla enim affirma-
tio vera erit: in qua cum vniuerſale ſit prædicatum, vniuerſaliter prædicatur. vt
33 eſt omnis homo, omne animal. ¶ Opponi autem affirmationem negationi dico
contradictorie: quæ vniuerſaliter ſignificat eidem quoniam non vniuerſaliter.
vt omnis homo albus eſt: non omnis homo albus eſt. nullus homo albus eſt: ali-
quis homo albus eſt. Contrarie vero vniuerſalem affirmationem & vniuerſalem
negationem. vt omnis homo iuſtus eſt: nullus homo iuſtus eſt.

¶ Quinti Capitis notæ.

29 ¶ Rerum hæc ſunt vniuerſalia: hæc ſigna. de ſymbolis enim, & ſignis rerum: hoc in loco præſer-
tim diſſerit Ariſtoteles. & græce huius capitis titulus eſt, Περὶ τῶν ὑποκειμένων καὶ κατηγορου-
μένων προτάσεων, id eſt, de ſubiectis & prædicatis propoſitionum. ſed cauendum ſummopere hic
eſt: ne nimium hic res reſpiciamus, néve nimium ipſas voces, ſignáque rerum. Inter vtrunque tene,
31 medio tutiſſimus ibis. ¶ Secunda diuiſio id prætendit: enunciationum prædicatiuarum tam affir-
matiuarum quàm negatiuarum, quaſdam eſſe communes, & quaſdam ſingulares. communes qui-
dem, ſi ſubiectum vniuerſale eſt. ſingulares autem: ſi ſubiectum eſt ſingulare. vt communes ſunt,
homo eſt: homo non eſt. Singulares vero, Socrates eſt: Socrates non eſt. Vniuerſaliter aliquid eſſe
& non eſſe de vniuerſali enunciamus, quando enunciamus vniuerſalem affirmatiuam & vniuerſa-
lem negatiuam eiuſdem & ſubiecti & prædicati. Et non vniuerſaliter aliquid de vniuerſali enun-
ciamus: quando particulares aut indefinitas, affirmatiuam ſcilicet & negatiuam eiuſdem ſubiecti
& prædicati enunciamus, & illæ ſunt ſubcontrariæ. ſed nunc ſolent, ſi inter ſe comparabuntur, ap-
pellari ſubcontrariæ: ſin ad ſuas vniuerſales, ſubalternæ. ¶ Et quæ per huiuſmodi ſubcontrarias ſi-
gnificantur: nonnunquam euenit eſſe contraria. Hermynius exiſtimat id eſſe: quia vna aliquando
veri ſignum eſt, & altera falſi. vt homo animal eſt. homo animal non eſt. verum autem & falſum Hermynius
contraria. Alexander Aphrodiſeus id eſſe putat, quia tribus enunciationum communium exiſten- Alexander.
tibus generibus vniuerſali, particulari & indefinito: vniuerſale & particulare determinatam habẽt
quantitatem, indefinitum autem indeterminatã tum ad vniuerſalem tum ad particularem. & pro-
inde indefinitas enunciationes: promiſcue capi nunc pro vniuerſalibus, nunc pro particularibus.
Quòd ſi pro vniuerſalibus accipiuntur: ſigna ſunt contrariarum, tametſi proprie contrariæ non
ſint. nam non vniuerſaliter enunciantur. Si vero pro particularibus quod aliquando euenit. mini-
me ſigna ſunt contrariarum. Eſtque quantitas vniuerſalis: vt dimenſio diffuſa per totum. particu-
laris: vt dimenſio fuſa per partes. indefinita vero enunciationis quantitas: ceu quædam indetermi-
nata moles vt nunc pro mole fuſa per totum capiatur, nunc vero pro mole per partem quamlibet
fuſa. Porphyrius id ſentit in cauſa eſſe quòd interdum res ipſæ quæ per eas ſignificentur, ſint con-
trariæ. vt cum dicimus homo eſt ſanus, homo non eſt ſanus. eſt iuſtus, non eſt iuſtus. eſt albus, non Porphyrius
eſt albus. per affirmationem: & ſanitas & iuſtitia & albedo manifeſte deſignantur. & per negatio-
nem, homo non eſt ſanus, non eſt iuſtus, non eſt albus: ægritudo, iniuſtitia, & nigredo deſignan-
tur. nam rectè dico aliquem non eſſe ſanum: quia ægrotat. non eſſe iuſtum: quia iniuſtus eſt. non
eſſe denique album: quia niger eſt. At ſanitas & ægritudo, iuſtitia & iniuſtitia, albedo & nigrities cõ-
traria ſunt. Et infimas opinandi partes tribuit Boetius Herminio, ſecũdas Aſpaſio & Alexandro, Boetius.
ſummas autẽ Porphyrio: quòd potius id Ariſtoteles ex quarta regula ſexti cap. huius intellexiſſe Aſpaſius.
voluerit. ¶ Et Ariſtoteles quo pacto non vniuerſaliter de vniuerſali enũciemus: ſubiecit exẽplum,

ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. hoc eſt, eſt albus homo : non eſt albus homo.
neque refert ad hoc ipſum quod eſt non vniuerſaliter enunciare, ſic enunciaſſe vt enunciauit, vel
hoc pacto : homo albus eſt, homo albus non eſt. Nam vtrobique non vniuerſaliter enunciatur.
nam vniuerſaliter enunciare intelligit quando ſubiecto, vniuerſaliter enunciandi nota adijcitur.
nota dico cui negatione præueniente huiuſmodi vis non adimitur, vt omnis aut huiuſmodi. nulla
autē apponebatur, vniuerſaliter enunciandi nota. quare enunciabatur non vniuerſaliter. hæc enim
enunciatio non homo eſt animal, indefinita eſt, nulliuſq; certæ, determinatæq; quantitatis, & pla-
nè anceps, an pro vniuerſali an pro particulari accipienda ſit, cum tamen earum neutra ſit. Et fer-
me in diſciplinis pro vniuerſalibus vniuerſaliumq; loco accipiuntur. in accidentarijs plerunq; par-
ticularium loco. ſed eo non fit vt idcirco vniuerſalis aut particularis dicatur: aut vt dicatur vniuerſa
liter, particularitérve enunciari, ſed ſemper enunciatur indefinite. ſed & de hoc vt ſenſiſſe videtur
Ariſtoteles: poſterius exactius. ¶ Quòd verum non ſit vniuerſale vniuerſaliter ſumptum, hoc eſt 32
cum vniuerſaliter enunciandi nota, prædicari: id ad enunciationes affirmatiuas, & diſciplinares ap
plicari debet. Nam in illis ſemper prædicatum vniuerſale eſt, aut communius ſubiecto, aut æquale:
perraro autem humilius atque minus commune. & in omnibus pro pluribus accipitur. quod ſi vni
uerſaliter accipiatur: proculdubio affirmationes falſas efficit & propemodum ineptas. Non enim
ita in diſciplinis eſt locutionis vſus: vt vniuerſales notæ prædicatis adijciantur, neq; quidem parti-
culares. nam enunciationis quantitas: non ex prædicatis, ſed ex ſubiectis attenditur. illæ autem no
tæ ſunt quantitatis. Patet igitur futiles eſſe argutias ex his, ſol eſt omnis ſol. vnus, ſingularisque
phœnix eſt omnis phœnix, & ſimilibus. tum quòd ſol proprie vniuerſale non eſt, qualia ſunt ea
quæ ſunt diſciplinis accōmodata. tum quoq; quòd falſum eſt vnum phœnicem eſſe omnem phœ-
nicem. perinde atq; vnum diem eſſe omnem diem: niſi forte vulgariter accipias vt nunc eſſe signi-
ficat, non autem doctrinaliter & vt ab hic & nunc abſtrahit. quod ſi forte facis, iam partes litigio-
ſorum & pſeudographorum agis non philoſophorum, tui philoſophica dicta ad ea applicans, &
de ijs intelligens de quibus minime oportebat: & iam contentioſus euades, & diſciplinis moleſtus,
non autem vere diſputator. ¶ Ei quæ de eodem non vniuerſaliter: ei quæ de eodem particulariter. 33
Omnis, nullus, & ſimilia: ſigna, notæq; vniuerſales ſunt. non omnis, nonnullus, aliquis, & ſimilia:
ſigna & notæ particulares. hac tamen nota non aliquis, vti ſolet Ariſtoteles pro negatiua particu-
Triplices cō tradictoriæ.
lari nota. vt cap. primo primi priorum analyticorum & alijs in locis. ¶ Et hic contradictorias quæ
vniuerſalium vniuerſaliter ſunt diffiniuit Ariſtoteles: quæ diſciplinis maxime ſunt accommodatę.
Vnde triplices ſunt iuxta Ariſtotelis ſententiam contradictoriæ. quædam vniuerſalium vniuerſa-
liter. & ſunt affirmatio & negatio oppoſitę quę vniuerſaliter ſignificat ei quæ de eodem ſignificat
particulariter: vt omnis homo albus eſt, aliquis homo albus non eſt, nullus homo albus eſt, aliquis
homo albus eſt. Quædam contradictoriæ ſingulares. & ſunt ſingularis affirmatio & ſingularis ne-
gatio eiuſdem de eodem. vt Socrates albus eſt, Socrates albus non eſt. Tertiæ vero contradictoriæ
vniuerſalium ſunt non vniuerſaliter quæ & dicuntur indefinitæ, & ſunt indefinita affirmatio &
negatio eiuſdem de eodem. neq; id de triplici contradictione abnuendum eſt : quia parum audiri
ſit ſolitum. Nam ſi id intellectum fuerit: litera Ariſtotelis quæ alioquin eſt inuolutiſſima ſine mul
tarum calumniarum iniurijs apparebit vel quamapertiſſima. Quòd autem de duplici contradictio-
Syrianus.
ne ſolum nunc ſequimur, vniuerſalium ſcilicet vniuerſaliter & ſingularium, Syrianæ philoſophię
magis id eſt quæ in hoc aduerſatur Ariſtoteli, quàm Ariſtotelicæ. Verum & de his in ſequentis ca-
pitis notis diffuſius. Contrariæ ſunt: omnis homo eſt iuſtus, nullus homo eſt iuſtus. abſtrahunt
Nullus homo ſum. Sophiſma Tireſiæ.
enim notæ in huiuſmodi diſciplinæ locutionibus à ſexu. & penè puerile eſt contendere: nullus ob
genus, affectionémq; grammaticam, in diſciplinis coartare hominē ad viros duntaxat, & res nimi
tum digna ſophiſmate, quo Tireſias primum tactis ſerpētibus hunc in modum proponēs, nullus
homo ſum, perturbaret minus inſtitutos auditores. Cæterū & ſacræ locutionis mos eſt (vt ſerijs fi
des non abrogetur) ſub hac affectione grāmatica, pro maſculo & fœmina huiuſmodi notas diſtri
buere. vt id de Adam & Eua. Erat autem vterq; nudus Adam & vxor eius, & non erubeſcebant.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

QVintum cap. diuiſio. diffinitiones membrorum. quid contrariæ. regula de nota omnis.
quid contradictoriæ. ¶ Diuiſio & diffinitiones membrorum. Cum rerū hæc ſint vni- 29
uerſalia, illa vera ſingularia. ¶ Vniuerſale id dico quod de pluribus prædicari natū eſt. 30
Singulare vero: quod nō natū eſt de pluribus pædicari. vt homo vniuerſale eſt, nam na
tū eſt de pluribus prædicari. & Callias ſingulare: de pluribus enim minime præ-
dicari natum eſt. Cum aliquid alicui eſſe aut nō eſſe enūciamus, vt id interdū ſit alicui eorum quæ
ſunt vniuerſalia, & interdū alicui eorum quæ ſunt ſingularia neceſſe eſt. ¶ Diffinitio cōtrariarum. 31
Enunciationes cōtrariæ ſunt: ſi quiſpiā aliquid de vniuerſali vniuerſaliter eſſe & non eſſe enūciat.
De vniuerſali dico vniuerſaliter enūciare, vt omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt. Quādo
autē enunciatur aliquid de vniuerſali nō vniuerſaliter eſſe & nō eſſe, nō ſunt cōtrariæ: quæ autem
ſignificātur, nonnunquā euenit eſſe cōtraria. dico autē, nō vniuerſaliter enūciare de vniuerſali hoc

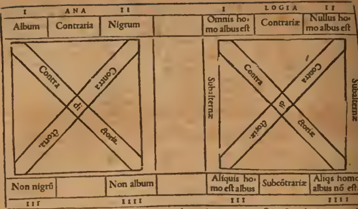
pacto.eſt homo albus.non eſt homo albus. homo enim vniuerſale eſt. at hic non vniuerſali vtitur
enunciatione.nam omnis non eſt vniuerſale: ſed quod vniuerſaliter enuncietur ſignum eſt, homo
vero hoc in loco cum omnis aut altera vniuerſalis enunciationis nota,non ſumitur.non vtitur igi-
32 tur vniuerſali enunciatione. ℭ Regula. Cum vniuerſaliter enunciamus:vniuerſalis enũciationis ſi-
gnum,vt omnis ſubiecto adijciendum eſt,non autẽ prædicato. nam verum nõ eſt vniuerſale vni-
uerſaliter prædicari. nulla enim affirmatio vera erit in qua prædicatũ vniuerſaliter prædicabitur.
33 vt hæc minime vera eſt:omnis homo eſt omne animal. ℭ Diffinitio enunciationum contradicto-
riarum. dico autem affirmationem negationi contradictorie opponi quæ vniuerſaliter ſignificat,
ei quæ de eodem nõ vniuerſaliter.vt omnis homo albus eſt,nõ omnis homo alb9 eſt,nullus homo
albus eſt. aliquis homo albus eſt. perinde ac contrarie vniuerſalem affirmationem & vniuerſalem
negationem.vt omnis homo iuſtus eſt,nullus homo iuſtus eſt.

ℭ De regulis oppoſitorum. Cap. VI.

34 QVocirca has quidem impoſſibile eſt ſimul eſſe veras. ℭ His vero op-
35 poſitas:contingit aliquando in eodem ſimul eſſe veras.vt non omnis
36 homo albus eſt:& aliquis homo albus eſt. ℭ Quæcunq; igitur contra-
dictiones vniuerſalium ſunt vniuerſaliter,neceſſe eſt alteram eſſe ve
ram vel falſam:& quæcunq; in ſingularibus ſunt. vt eſt Socrates albus. non eſt
37 Socrates albus. ℭ Quæcunq; autem in vniuerſalibus non vniuerſaliter:non ſem
per hæc quidem vera eſt, illa vero falſa eſt. Simul enim verum eſt dicere quo-
niam eſt homo albus:& quoniam non eſt homo albus.& eſt homo pulcher:& nõ
eſt homo pulcher.ſi enim turpis eſt:non eſt pulcher.& ſi fit aliquid:non eſt. Vi-
debitur autẽ ſubito inconueniens eſſe.idcirco quoniam videtur ſignificare hæc
38 nõ eſt homo albus,ſimul & hæc nullus homo eſt albus. ℭ Hæc autem neq; idem
39 ſignificat:neq; ſimul neceſſario. ℭ Manifeſtum eſt autem quoniam vna negatio
vnius affirmationis eſt.hoc enim idem oportet negare negationem:quod affir-
matio affirmauit,& de eodem,vel de aliquo ſingularium,vel de aliquo vniuer-
ſalium vt vniuerſaliter,vel vt non vniuerſaliter.dico autem vt eſt Socrates al-
bus:non eſt Socrates albus. ſi autem aliud aliquid de eodem, vel de alio idem:
non eſt oppoſita,ſed erit ab ea diuerſa.huic vero quæ eſt omnis homo albus eſt:
contradictio eſt, illa quæ eſt non omnis homo albus eſt. illi vero quæ eſt aliquis
homo albus eſt, illa quæ eſt nullus homo albus eſt. illi autem quæ eſt, eſt homo
40 albus:illa quæ eſt,non eſt homo albus. ℭ Quoniam igitur vna affirmatio vni ne- [Epilogus.]
gationi opponitur contradictorie: & quæ ſunt hæ dictum eſt. & quoniam con-
trariç aliæ:& quæ ſunt illæ dictum eſt.& quoniam non omnis vera vel falſa con
tradictio:& quare,& quando vera vel falſa.

ℭ Sexti cap. notæ.

34 ℭ Ex litera Ariſtotelis hæ quatuor regulæ colligi poſſunt. Prima. Impoſſibile eſt contrarias enun-
35 ciationes ſimul eſſe veras. Secunda. Poſſibile eſt:ſubcontrarias enũciationes ſimul eſſe veras.& ſunt
36 particularis affirmatio,& particularis negatio eiuſdem de eodem. Tertia. Enunciationum contra-
37 dictoriarum : alteram veram & alteram falſam eſſe neceſſe eſt . & hæc, proloquium & dignitas
eſt. Et modus loquendi Ariſtotelis alteram veram eſſe vel falſam : idem prætendit ac ſi hunc in
modum diceret,alteram veram eſſe & alteram falſam:ſic enim id in tertia regula,& in epilogo in-
telligatur,& in capite futurorum contingentium. Quarta. Affirmationem & negationem indefi-
nitas interdum ſimul veras eſſe contingit. Et cum Ariſtoteles vniuerſalem affirmationem & vni-
uerſalem negationem eiuſdem ſcilicet de eodem(quia cõtrariæ ſunt)infert per modum corollarij
ſimul veras eſſe non poſſe, ex quo prima regula collecta eſt,ſe declarat,in analogia ad alia cõtra-
ria:de quibus in categorijs determinatum eſt nomen eſſe inditum,haſq; inde cõtrarias,nũcupatas
eſſe. Secundam regulam colligimus cum dicit, earum oppoſitas aliquãdo de eodem ſimul eſſe ve- [Se declarat,
ras cõtingere.& earum oppoſitæ intelliguntur particularis affirmatio & negatio eiuſdem de eodẽ. ſe refertur ad
nam vniuerſali affirmationi particularis negatio eiuſdem de eodem cõtradictorie oppoſita eſt: vt nomen.]
vniuerſali negationi particularis affirmatio. Tertiam cum dicitur contradictorie oppoſitarum,
quæ ſunt vniuerſaliter vniuerſalium. Et diduci poſſet propter cõtradictorias vniuerſalium, & cõ-
tradictorias ſingularium. Quartam cum dictum eſt,quæ autem affirmationes & negationes ſunt
vniuerſalium,non vniuerſaliter.

Κάμπη Bruchus, hirſutus vermiculus erodẽs folia.

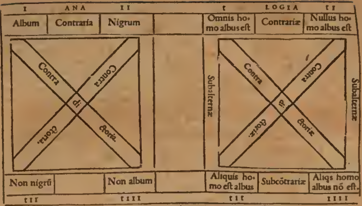
¶ Verum vt harum & prius in prædicamentis determinatarum oppoſitionũ analogia pateat: al-
tius repetendũ eſt. dictum enim illic eſt: cõtraria ſimul in eodẽ eſſe nõ poſſe. & ideo hic dicit enun-
ciationes cõtrarias: ſimul veras eſſe nõ poſſe. Et illic contrariorũ duplex natura erat: quædam im-
mediatorum, quorum ſemper alterum ineſſe neceſſe eſt. vt ſanum aut ægrum animali. Et illis aſſi-
milantur hæ cõtrariæ. Omnis campe viuit: nulla campe viuit. Altera contrariorum mediatorum.
Et hæc diducitur. nam quædam ſunt contraria, quorum alterum natura ineſt. Et illorum, vnũ de-
terminate ineſt: & alterum nunquam. vt calor igni: & nunquam frigiditas. & illis ſimiles ſunt hæ
cõtrariæ: omnis homo animal eſt, nullus homo animal eſt: quarũ prima ſemper determinate vera
eſt. & has penè naturales cõtrarias: aliqui vocitarunt. Alia deniq; ſunt mediata contraria: quorum
neutrum natura ineſt. & illorũ nõ neceſſe eſt alterum ineſſe ſuo ſuſcepibili: ſed fieri poteſt vt neu-
trum inſit, vt album & nigrum homini. quib⁹ nimirũ hæ cõtrariæ aſſimiles ſunt, omnis homo al-
bus eſt, nullus homo albus eſt, quarũ ambæ falſæ ſunt. quod enim illic eſt ineſſe: hic eſt verũ eſſe. &
quod illic abeſſe: hic falſum eſſe. Præterea conſtituta ſit tetragona figura in cuius primo angulo ſit
album: in ſecũdo nigrum, in tertio per diagonum ad ſecũdum, id eſt, oblique è regione ſecũdi, nõ
nigrum: & in quarto angulo per diagonum ad primũ, nõ album. Item alia proportionalis figura
in cuius primo angulo ſit, omnis homo albus eſt. in ſecũdo nullus homo albus eſt. in tertio aliquis
homo alb⁹ eſt. & in quarto aliquis homo albus nõ eſt, facile omnes conditiones & regulas enũcia-
tionum oppoſitarũ deprehẽdes. niſi male analogias coniectes. niſi de illis male meritus ſis, eorũ in
morem qui illis detrahunt ſimiles liuori, ipſiq; Momo gẽtilium deo: qui opus diuinũ reprehende-
re auſus eſt. Sed hæc bona ingenia nõ tangunt. & vt illi maliuolentia detrahunt: ita ſine inuidia di-
uinum munus prædico. ſed ad propoſitum vnde accepit, recurrat oratio. Nõ album, nõ nigrum,
cõtrarijs ſubiacent ſuntq; illis ex aduerſo oppoſita, oppoſita dico cõtradictorie. quibus profecto ſi-
miles erũt particulares enũciationes, aliquis homo albus eſt, aliquis homo albus nõ eſt: quæ ex ad-
uerſo cõtrarijs enũciationib⁹ oppoſitæ ſunt, & quidẽ cõtradictorie. Præterea fieri poteſt, vt nõ al-
bum & nõ nigrum ſimul eidẽ inſint. vt aurũ idem ſimul & nõ album eſt & nõ nigrum eſt. Ita &
hæ aliquis homo albus eſt, aliquis homo albus nõ eſt: ſimul veræ eſſe queunt. & in ijs quæ ſubiacẽt
cõtrarijs immediatis, aut ijs quorum alterum natura ineſt: alterũ ineſſe ſuſceptibile neceſſe eſt. hic
vnũ determinate: illic per vices alterum & alterum. & proportionaliter eſt in particularibus enũ-
ciationibus, quæ proportionalibus cõtrarijs reſpõdent. Et vt album & nõ album, nigrum & nõ ni-
grum cõtradictoria ex aduerſo reſpondentia: nunq̃ ſimul eidẽ ineſſe poſſunt, nunq̃ ſimul abeſſe,
ſed alterũ ineſſe, & alterũ abeſſe neceſſe eſt. haud ſecus vniuerſalis affirmatio, & particularis nega-
tio: itẽ vniuerſalis negatio & particularis affirmatio ex aduerſo collocatæ, cõtradictoriæ ſunt neq;
ſimul vnq̃ veræ, neq; ſimul falſæ, ſed ſemper alteram verã eſſe & alteram falſam neceſſe eſt. Sed iam
comparauimus ſumma ſummis: & ima imis, & ſumma ex obliquo imis. ſupereſt nũc ima ſummis
ſecundum rectum cõparemus: quæ ſubiacentia & ſubalterna nuncupentur. Si ſummum contrariũ
ineſt vt album: protinus & non nigrum quod illi ſubiacet, ineſſe neceſſe eſt. ſimiliter ſi ſummum
contrarium nigrum ineſt: & non album quod illi ſubiacet, cõtinuo ineſſe neceſſe eſt. ſi enim quicq̃
album eſt: conſequitur ilico illud eſſe nõ nigrum. & ſi quicq̃ nigrum eſt: conſequens eſt eſſe non
albũ. nec diſſimili lege, ſi vniuerſalis affirmatio vera eſt: cõtinuo & ſubalterna particularis affirma-
tio vera eſt. identidem ſi vniuerſalis negatio vera: & ſubalterna particularis negatio vera. Si enim
omnis homo albus eſt: ilico cõſequitur aliquẽ hominẽ albũ eſſe. & ſi nullus homo albus eſt: conſe-

quens eſt aliquem hominem album non eſſe. Rurſum ſi quod ſubiacet contrario abeſt: & ſum-
mum contrarium abeſt. Si enim quicquam non eſt non nigrum: idem protinus non eſt album.
& ſi non eſt non album, idem quoque non erit nigrum. pari lege ſi ſubalterna particularis affir-
matio falſa eſt: & vniuerſalis affirmatio falſa eſt. & ſi particularis negatio falſa: vniuerſalis quoque
negatio falſa. at id non conuerti monſtrat analogia. Nam fieri poteſt, vt ſubiacens imum inſit: &
abſit ſummum. Aurum enim eſt non nigrum: attamen idem non eſt album. ſimiliter aurum eſt
non album; quod tamen non eſt nigtum. Nec ſecus interdum ſubalterna particularis affirmatio
veta eſt: & vniuerſalis falſa. verum enim eſt aliquem hominem album eſſe: falſum autem omnem
hominem album eſſe. Verum item eſt aliquem hominem album non eſſe: falſum autem nullum
hominem album eſſe. Et reuera apud Ariſtotelem qui de ſimplicibus philoſophatur: & de com-
poſitis philoſophatur. Simplicia tamen natura priora ſunt. Et hæc nunc ſatis. ¶ Eſt homo albus,
eſt homo pulcher: his eædem ſunt homo eſt albus, homo eſt pulcher. & hæ negationes, non eſt
homo albus, non eſt homo pulcher, apud Ariſtotelem idem ſubeunt iudicium, atque hæ homo
non eſt albus, homo non eſt pulcher: vt amplius poſtmodum declarabitur. ¶ Nam fieri poteſt, vt
ſit homo pulcher: & ſit homo turpis, id eſt, quod in præcedenti capite dixerat nonnunquam
euenire: vt illa quæ per affirmationem & negationem vniuerſalium non vniuerſaliter ſignifican-
tur, eſſe contraria. Et hæc ratiocinatio homo turpis eſt: igitur non eſt homo pulcher, à contra-
rijs eſt. Nam ſi cõtrarium alicui ineſt: & alterum ſimul eidem abeſſe neceſſe eſt. neque refert apud
Ariſtotelem enunciare non eſt homo pulcher: vel hoc pacto, homo non eſt pulcher, eædem enim
ſunt. & pulcher eſt qui eleganti tum corporis magnitudine, tum debita membrorum proportio-
ne formatur. Turpis oppoſito modo. Cum colligit fit homo albus: non eſt igitur homo albus. &
confirmat ſi quid fit: non eſt, Id ex proprijs philoſophiæ dinoſcendum eſt locis. nam quod quip-
piam fit: illud partim eſt, & partim non eſt. vt ſi quid fit bicubitum: partim eſt bicubitum, & par-
tim bicubitum non eſt. & ſi quid fit album: partim eſt album, & partim non eſt. & ita ſi fit ni-
grum, aut aliquid huiuſmodi. quòd vocabulum fit, motum deſignet: motus autem actus ſit in po-
tentia ſecundum quod in potentia, actus imperfectus, actus qui partim habetur, partímque con-
tinuo relinquitur habendus. ſed hæc exacte primum ex naturali philoſophia perdiſcenda ſunt:
vt ne plus æquo ad id intelligendum, hic elaboremus. ¶ Nullus homo eſt albus, non idem ſi-
gnificat, atque non eſt homo albus, neque ex neceſſitate ſimul ſunt. ſimul ſecundo. Nam ſecundũ
38 veritatem, falſitatémque minime conuertuntur. etſi enim ſequatur, nullus homo eſt albus: igi-
tur non eſt homo albus. non continuo conuertitur non eſt homo albus: igitur nullus homo eſt
albus. Nam (vt & ſupra tactum eſt) triplex eſt contradictio. Prima: enunciationum vniuerſa-
lium. Secunda: ſingularium. & tertia: enunciationum indefinitarum. In prima: vniuerſalis con-
tradicit particulari. In ſecunda: ſingularis ſingulari. & in tertia: indefinita indefinitæ. De prima
& ſecunda, ſatis conſtat apud omnes. de tertia autem non id quod Ariſtoteles, ſed quod Syrianus
opinatus eſt, ſequi ſolent. Quid autem Ariſtoteles ſentiat: paucis, vtcunque valebimus, aperien-
dum. Etſi complura, vt paradoxa quia inſueta, quàmplurimis viſum iri, haudquaquam neſciam:
dicendum tamen nobis eſt. Si dico igitur, eſt Socrates albus, non eſt Socrates albus: perinde eſt
acſi dicam Socrates eſt albus, Socrates non eſt albus. nam negationis nota ſeu præcedat, ſeu ſequa-
tur, quantitatem non mutat ſingularem: modo quantitas appellari poſſit. ſed ſi ſingulare repe-
rit & ſingulare relinquit. Hunc in modum apud Ariſtotelem negationis nota ſeu præcedat, ſeu
ſequatur: indefinitam, indeterminatámque non mutat quantitatem. ſed quod indefinite affirma-
mus ſi illi aduerbium negandi, negationiſue notam aliquo modo iungimus: indefinite negamus.
eſt enim huiuſmodi nota: qualitatis nota, non etiam quantitatis. Quo fit vt hæ indefinitæ ſint:
eſt homo albus, non eſt homo albus. & vt ſingulares negationes eiuſdem de eodem, eædem ſunt
prorſuſque idem ſignificantes atque æquiualentes. vt eædem ſunt non eſt Socrates albus, & So-
crates non eſt albus. hunc in modum indefinitæ negationes eiuſdem de eodem: omnes eædem
ſunt & prorſus idem ſignificantes. æquiualebunt igitur non eſt albus homo, & homo non eſt al-
bus: idémque ſignificabunt omnino & ſimul erunt. Quo fit vt quemadmodum hæ, eſt homo al-
bus, non eſt homo albus contradicunt: ita quoque & hæ, homo eſt albus, homo non eſt albus.
quòd hæ duæ non eſt homo albus, & homo non eſt albus, vna eadémque ſit enunciatio.
haud ſecus ac vt hæ duæ contradicunt omnis homo albus eſt, non omnis homo albus eſt: ita &
hæ omnis homo albus eſt, & aliquis homo albus non eſt. quòd hæ duæ non omnis homo albus
eſt, & aliquis homo albus non eſt, vna eadémque ſit enunciatio. fit etiam vt duæ contradicto-
riæ: ſimul aliquando veræ habeantur. vt indefinitæ. nam manifeſtum eſt has aliquando contin-
gere ſimul eſſe veras: homo eſt albus, homo non eſt albus. quare & has: eſt homo albus, non eſt
homo albus, quæ inter ſe dictæ ſunt eſſe contradictoriæ, tametſi id idem etiam Ariſtoteles de
duabus ſecundis monſtrauerit. Fit item vt proloquium, contradictoriarum alteram veram & al-
teram falſam eſſe neceſſe eſſe: & intelligi & applicari ſolum debeat ad extremas contradictorias,
primas videlicet & tertias, id eſt, ad contradictorias vniuerſalium vniuerſaliter, & ad contradi-
ctorias ſingulares. vt & regula docet Ariſtotelica: non autem ad contradictorias indefinitas. alio-
quin qui ſecus aut intelligit, aut vtitur: in vitium falſæ deſcriptionis (quam pſeudographiam

Simplicia, diſtiones: compoſita, enunciationes.

Syrianus.
Ariſtoteles.
Euariantia à cõmuni traditione ſcholæ.

P A R A-
D O-
X A.

Κάμπη Bruchus, hirſutus vermiculus erodẽs folia.

¶ Verum vt harum & prius in prædicamentis determinatarum oppoſitionũ analogia pateat: altius repetendũ eſt. dictum enim illic eſt: cõtraria ſimul in eodẽ eſſe nõ poſſe. & ideo hic dicit enunciationes cõtrarias: ſimul veras eſſe nõ poſſe. Et illic contrariorũ duplex natura erat: quædam immediatorum, quorum ſemper alterum ineſſe neceſſe eſt. vt ſanum aut ægrum animali. Et illis aſſimilantur hæ cõtrariæ. Omnis campe viuit: nulla campe viuit. Altera contrariorum mediatorum. Et hæc diducitur. nam quædam ſunt contraria, quorum alterum natura ineſt. Et illorum, vnũ determinate ineſt: & alterum nunquam. vt calor igni: & nunquam frigiditas. & illis ſimiles ſunt hæ cõtrariæ: omnis homo animal eſt, nullus homo animal eſt: quarũ prima ſemper determinate vera eſt. & has penè naturales cõtrarias: aliqui vocitarunt. Alia deniq; ſunt mediata contraria: quorum neutrum natura ineſt. & illorũ nõ neceſſe eſt alterum ineſſe ſuo ſuſceptibili: ſed fieri poteſt vt neutrum inſit, vt album & nigrum homini. quib⁹ nimirũ hæ cõtrariæ aſſimiles ſunt, omnis homo albus eſt, nullus homo albus eſt, quarũ ambæ falſæ ſunt. quod enim illic eſt ineſſe: hic eſt verũ eſſe. & quod illic abeſſe: hic falſum eſſe. Præterea conſtituta ſit tetragona figura in cuius primo angulo ſit album: in ſecũdo nigrum, in tertio per diagonum ad ſecũdum, id eſt, oblique è regione ſecũdi, nõ nigrum: & in quarto angulo per diagonum ad primũ, nõ album. Item alia proportionalis figura in cuius primo angulo ſit, omnis homo albus eſt. in ſecũdo nullus homo albus eſt. in tertio aliquis homo alb⁹ eſt. & in quarto aliquis homo albus nõ eſt, facile omnes conditiones & regulas enũciationum oppoſitarũ deprehẽdes. niſi male analogias conſectes. niſi de illis male meritus ſis, eorũ in morem qui illis detrahunt ſimiles liuori, ipſiq; Momo gẽtilium deo: qui opus diuinũ reprehendere auſus eſt. Sed hæc bona ingenia nõ tangunt. & vt illi maliuolentia detrahunt: ita ſine inuidia diuinum munus prædico. ſed ad propoſitum vnde accepit, recurrat oratio. Nõ album, nõ nigrum, cõtrarijs ſubiacent ſũtq; illis ex aduerſo oppoſita, oppoſita dico cõtradictorie. quibus profecto ſimiles erũt particulares enũciationes, aliquis homo albus eſt, aliquis homo albus nõ eſt: quæ ex aduerſo cõtrarijs enũciationib⁹ oppoſitæ ſunt, & quidẽ cõtradictorie. Præterea fieri poteſt, vt nõ album & nõ nigrum ſimul eidẽ inſint. vt aurũ idem ſimul & nõ album eſt & nõ nigrum eſt. Ita & hæ aliquis homo albus eſt, aliquis homo albus nõ eſt: ſimul veræ eſſe queunt. & in ijs quæ ſubiacẽt cõtrarijs immediatis, aut ijs quorum alterum natura ineſt: alterũ ineſſe ſuſceptibile neceſſe eſt. hic vnũ determinate: illic per vices alterum & alterum. & proportionaliter eſt in particularibus enũciationibus, quæ proportionalibus cõtrarijs reſpõdent. Et vt album & nõ album, nigrum & nõ nigrum cõtradictoria ex aduerſo reſpondentia: nunq̃ ſimul eidẽ ineſſe poſſunt, nunq̃ ſimul abeſſe, ſed alterũ ineſſe, & alterũ abeſſe neceſſe eſt. haud ſecus vniuerſalis affirmatio, & particularis negatio: itẽ vniuerſalis negatio & particularis affirmatio ex aduerſo collocatæ, cõtradictoriæ ſunt neq; ſimul vnq̃ veræ, neq; ſimul falſæ, ſed ſemper alteram verã eſſe & alteram falſam neceſſe eſt. Sed iam comparauimus ſumma ſummis: & ima imis, & ſumma ex obliquo imis. ſupereſt nũc ima ſummis ſecundum rectum cõparemus: quæ ſubiacentia & ſubalterna nuncupentur. Si ſummum contrariũ ineſt vt album: protinus & non nigrum quod illi ſubiacet, ineſſe neceſſe eſt. ſimiliter ſi ſummum contrarium nigrum ineſt: & non album quod illi ſubiacet, cõtinuo ineſſe neceſſe eſt. ſi enim quicq̃ album eſt: conſequitur ilico illud eſſe nõ nigrum. & ſi quicq̃ nigrum eſt: conſequens eſt eſſe non albũ. nec diſſimili lege, ſi vniuerſalis affirmatio vera eſt: cõtinuo & ſubalterna particularis affirmatio vera eſt. identidem ſi vniuerſalis negatio vera: & ſubalterna particularis negatio vera. Si enim omnis homo albus eſt: ilico cõſequitur aliquẽ hominẽ albũ eſſe. & ſi nullus homo albus eſt: conſe-

quens eſt aliquem hominem album non eſſe. Ruſum ſi quod ſubiacet contrario abeſt: & ſum-
mum contrarium abeſt. Si enim quicquam non eſt non nigrum: idem protinus non eſt album.
& ſi non eſt non album, idem quoque non erit nigrum. pari lege ſi ſubalterna particularis affir-
matio falſa eſt:& vniuerſalis affirmatio falſa eſt. & ſi particularis negatio falſa: vniuerſalis quoque
negatio falſa. at id non conuerti monſtrat analogia. Nam fieri poteſt, vt ſubiacens imum inſit:&
abſit ſummum. Aurum enim eſt non nigrum: attamen idem non eſt album. ſimiliter aurum eſt
non album: quod tamen non eſt nigrum. Nec ſecus interdum ſubalterna particularis affirmatio
vera eſt:& vniuerſalis falſa. verum enim eſt aliquem hominem album eſſe: falſum autem omnem
hominem album eſſe. Verum item eſt aliquem hominem album non eſſe: falſum autem nullum
hominem album eſſe. Et reuera apud Ariſtotelem qui de ſimplicibus philoſophatur: & de com- *Simplicia, di-*
poſitis philoſophatur. Simplicia tamen natura priora ſunt. Et hæc nunc ſatis. ¶ Eſt homo albus, *ctiones: com-*
eſt homo pulcher: his eædem ſunt homo eſt albus, homo eſt pulcher. & hæ negationes, non eſt *poſita, enun-*
homo albus, non eſt homo pulcher, apud Ariſtotelem idem ſubeunt iudicium, atque hæ homo *ciationes.*
non eſt albus, homo non eſt pulcher: vt amplius poſtmodum declarabitur. ¶ Nam fieri poteſt, vt
ſit homo pulcher: & ſit homo turpis, id eſt, quod in præcedenti capite dixerat nonnunquam
euenire: vt illa quæ per affirmationem & negationem vniuerſalium non vniuerſaliter ſignifican-
tur, eſſe contraria. Et hæc ratiocinatio homo turpis eſt: igitur non eſt homo pulcher, à contra-
rijs eſt. Nam ſi cõtrarium alicui ineſt:& alterum ſimul eidem abeſſe neceſſe eſt. neque refert apud
Ariſtotelem enunciare non eſt homo pulcher: vel hoc pacto, homo non eſt pulcher, eædem enim
ſunt. & pulcher eſt qui eleganti tum corporis magnitudine, tum debita membrorum proportio-
ne formatur. Turpis oppoſito modo. Cum colligit fit homo albus: non eſt igitur homo albus. &
confirmat ſi quid fit: non eſt. Id ex proprijs philoſophiæ dinoſcendum eſt locis. nam quod quip-
piam fit: illud partim eſt, & partim non eſt. vt ſi quid fit bicubitum: partim eſt bicubitum, & par-
tim bicubitum non eſt. & ſi quid fit album: partim eſt album, & partim non eſt. & ita ſi fit ni-
grum, aut aliquid huiuſmodi. quòd vocabulum fit, motum deſignet: motus autem actus ſit in po-
tentia ſecundum quod in potentia, actus imperfectus, actus qui partim habetur, partímque con-
tinuo relinquitur habendus. ſed hæc exacte primum ex naturali philoſophia perdiſcenda ſunt:
vt ne plus æquo ad id intelligendum, hic elaboremus. ¶ Nullus homo eſt albus, non idem ſi-
gnificat, atque non eſt homo albus, neque ex neceſſitate ſimul ſunt. ſimul ſecundo. Nam ſecundũ
38 veritatem, falſitatémque minime conuertuntur. etſi enim ſequatur, nullus homo eſt albus: igi-
tur non eſt homo albus. non continuo conuertitur non eſt homo albus: igitur nullus homo eſt
albus. Nam (vt & ſupra tactum eſt) triplex eſt contradictio. Prima: enunciationum vniuerſa-
lium. Secunda: ſingularium. & tertia: enunciationum indefinitarum. In prima: vniuerſalis con-
tradicit particulari. In ſecunda: ſingularis ſingulari. & in tertia: indefinita indefinitæ. De prima
& ſecunda, ſatis conſtat apud omnes. de tertia autem non id quod Ariſtoteles, ſed quod Syrianus
opinatus eſt, ſequi ſolent. Quid autem Ariſtoteles ſentiat: paucis, vtcunque valebimus, aperien- *Syrianus.*
dum. Etſi complura, vt paradoxa quia inſueta, quàmplurimis viſum iri, haudquaquam neſciam: *Ariſtoteles.*
dicendum tamen nobis eſt. Si dico igitur, eſt Socrates albus, non eſt Socrates albus: perinde eſt *Euariantia à*
acſi dicam Socrates eſt albus, Socrates non eſt albus. nam negationis nota ſeu præcedat, ſeu ſequa- *cõmuni tra-*
tur, quantitatem non mutat ſingularem: modo quantitas appellari poſſit. ſed ſi ſingulare repe- *ditione ſcho-*
rit & ſingulare relinquit. Hunc in modum apud Ariſtotelem negationis nota ſeu præcedat, ſeu *læ.*
ſequatur: indefinitam, indeterminatámque non mutat quantitatem. ſed quod indefinite affirma- PARA-
mus ſi illi aduerbium negandi, negationiſve notam aliquo modo iungimus: indefinite negamus. DO-
eſt enim huiuſmodi nota: qualitatis nota, non etiam quantitatis. Quo fit vt hæ indefinitæ ſint: XA.
eſt homo albus, non eſt homo albus. & vt ſingulares negationes eiuſdem de eodem, eædem ſunt
prorſúſque idem ſignificantes atque æquiualentes. vt eædem ſunt non eſt Socrates albus, & So-
crates non eſt albus. hunc in modum indefinitæ negationes eiuſdem de eodem: omnes eædem
ſunt & prorſus idem ſignificantes. æquiualebunt igitur non eſt albus homo, & homo non eſt al-
bus: idémque ſignificabunt omnino & ſimul erunt. Quo fit vt quemadmodum hæ, eſt homo al-
bus, non eſt homo albus contradicunt: ita quoque & hæ, homo eſt albus, homo non eſt albus.
quòd hæ duæ non eſt homo albus, & homo non eſt albus, vna eadémque ſit enunciatio.
haud ſecus ac vt hæ duæ contradicunt omnis homo albus eſt, non omnis homo albus eſt: ita &
hæ omnis homo albus eſt, & aliquis homo albus non eſt. quòd hæ duæ non omnis homo albus
eſt, & aliquis homo albus non eſt, vna eadémque ſit enunciatio. fit etiam vt duæ contradicto-
riæ: ſimul aliquando veræ habeantur. vt indefinitæ. nam manifeſtum eſt has aliquando contin-
gere ſimul eſſe veras: homo eſt albus, homo non eſt albus. quare & has: eſt homo albus, non eſt
homo albus, quæ inter ſe dictæ ſunt eſſe contradictoriæ, tametſi id idem etiam Ariſtoteles de
duabus ſecundis monſtrauerit. Fit item vt proloquium, contradictoriarum alteram veram & al-
teram falſam eſſe neceſſe eſſe: & intelligi & applicari ſolum debeat ad extremas contradictorias,
primas videlicet & tertias, id eſt, ad contradictorias vniuerſalium vniuerſaliter, & ad contradi-
ctorias ſingulares. vt & regula docet Ariſtotelica: non autem ad contradictorias indefinitas. alio-
quin qui ſecus aut intelligit, aut vtitur: in vitium falſæ deſcriptionis (quam pſeudographiam

appellant) prolabitur, aut in æquiuocorum hallucinationem. Homonyme enim dicitur contra-
dictio de contradictorijs vniuerſalium vniuerſaliter, & ſingularium, & vniuerſalium non vni-
uerſaliter, id eſt, indefinitarum enunciationum. Quare cum quantitates determinatæ ſint vni-
uerſalis & particularis: quibus & ſi placet annumeretur ſingularis: manifeſtum eſt affirmatio-
nem determinatæ quantitatis ſemper negationi determinatæ quantitatis euadere contradicto-
riam. & indeterminatam, indeterminatæ. Quo fit vt indefinita affirmatio nunquam vniuerſali
negationi: neque indefinita negatio vniuerſali affirmationi vnquam euadat contradictoria. ſed
ſunt diuerſæ affirmationes particularis affirmatio, & indefinita affirmatio: identidem & par-
ticularis negatio & indefinita negatio. neque omnino in illis, enunciatur idem de eodem. vt ne-
que cum enunciatur aliquid de aliquo homine, & hoc homine. Nam illic enunciatur de aliquo
particulariter: iſtic vero de aliquo indefinite. quare alienæ ſunt à contradictione quantitates:
perinde ac quantitas particularis atque ſingularis. Sunt igitur indefinitæ diuerſæ, tum ab vni-
uerſalibus, tum à particularibus. Conſtat etiam diuerſam enunciationem magis veritate, falſi-
tatéque alteri diuerſæ & non oppoſitæ pugnare: quàm ſuæ contradictoriæ. Nam hæ, nullus
homo eſt albus & homo eſt albus: nunquam ſimul veræ, aut ſimul falſæ eſſe poſſint. at hæ, eſt
homo albus & non eſt homo albus, quæ contradictoriæ ſunt: ſimul veræ eſſe poſſe monſtratæ
ſunt. Item hæ omnis homo eſt albus, & homo non eſt albus: nunquam veritate, aut falſitate
conſpirant. ſed protinus vbi vna vera eſt: eſt & altera falſa. & contrà. & nihilominus hæ contra-
dictoriæ, eſt homo albus, non eſt homo albus: ſimul veræ eſſe queunt. Et indefinitis enuncia-
tionibus id proprium eſſe videtur: vt affirmationes vniuerſalibus affirmationibus ſint comites,
& negationes negationibus. Vniuerſalem enim affirmationem omnis homo albus eſt: conſe-
quitur homo albus eſt. & vniuerſalem negationem nullus homo albus eſt: indefinita negatio
homo albus non eſt. ſed particularibus antecedentes videntur eſſe, & comites. Si enim homo al-
bus eſt: & aliquis homo albus eſt. & contrà, ſi aliquis homo albus eſt: & homo albus eſt. & ſi ho-
mo albus non eſt: aliquis homo albus non eſt. & ſi aliquis homo non eſt albus: conſequitur ho-
minem non eſſe album. Vnde euenit vt particulares & indefinitæ, ſimul ſint, vt ſimul ſunt ho-
mo & riſibile, ſed non ſunt eædem, verum latum inter ſe diſcrimen ſortiuntur. quod ſolerti
perſpicacitate perſpexiſſe videtur Ariſtoteles: quòd ſemper particulares pro parte veræ intelli-
gantur, nunquam autem pro toto. vt aliquis homo virtuti incumbit: quia aut Socrates, aut Pla-
to ſtudioſis operibus operam ſuam nauat. Indefinitæ autem: vel pro toto, vel pro parte indif-
ferentiam veritatis habent. vt homo incumbit virtuti: quia omnis aut aliquis homo operam
ſtudioſis operationibus præſtat. Errant ergo qui indefinitas pro vniuerſalibus ſolum capi vo-
Laurentius. lunt: vt Laurentius. & qui pro particularibus ſolum: vt Syrianus. neutris profecto ſunt eæ-
Syrianus. dem: ſed vtrarumque indifferentiam continentes. Et de hac homo virtutibus operam dat, idem
eſt iudicium: atque de hac omnis homo vel aliquis homo virtutibus operam dat. & de hac vir-
tutibus operam non dat homo: idem iudicium vt de hac omnis homo vel aliquis homo virtu-
tibus operam non dat. verum indefinitis in diſciplinis vtimur: ſecundis autem nunquam vtere-
mur, tantum talium vſum abhortētes, quantum grammatici barbariam refugiunt. Et quanquam
hæc ita ſe habent: non eo tamen inficias, enunciationes indefinitas in diſciplinis nōnunquam pro
vniuerſalibus ſumi. Et quod indefinite dicimus (aiunt) neceſſario particulariter, non neceſſario
Martianus. vniuerſaliter accipimus: quòd indefinitum pro parte acceptum ſecurum habet intellectum. Sed
cum ſuperius deſignata indefinitarum vt indefinitæ ſunt, natura ſit: dubium nō eſt abſurda ſtatim
Ariſtoteles. & miranda pleriſq; videri. & (vt inquit Ariſtoteles) Δόξειε δ᾽ ἂν ἐξαίφνης ἄτοπον εἶναι. Nam ſi
enunciationem aliquis homo albus eſt conſequitur vt dictum eſt indefinita homo albus eſt: igitur
oppoſitum conſequentis nō eſt homo albus conſequitur nullus homo eſt albus, oppoſitum vide-
licet antecedentis. Fieri igitur non poteſt: vt hæc vera ſit, nō eſt homo albus, quin & pariter ea ve-
ra ſit nullus homo eſt albus. cuius oppoſitum dictum iam eſt. Item quia ſequitur homo eſt albus,
igitur aliquis homo eſt albus: ad oppoſitum igitur conſequētis nullus homo eſt albus vt cōſequat
nō eſt homo albus oppoſitum antecedētis neceſſe eſt. quo modo igitur ab Ariſtotele dictum eſt:
has enunciationes nullus homo eſt albus & nō eſt homo albus nō ſimul eſſe: cū mutua inter ſe con
ſequentia reſpondeant, ſéq; mutuo conſequātur. Nónne id verū eſt quod cū ab Ariſtotele, tum à
cæteris logicis receptum eſt: ex bonæ illationis oppoſito conſequētis, oppoſitum antecedentis ne-
ceſſario colligi, & idem intelligi de contradictorie oppoſitis? Verum ſanè de contradictorijs in-
telliguntur: ſed id ad contradictoria illa quæ vniuerſaliter, aut ſingulariter dicuntur, applicādum.
quorum ſemper alterū verum: & alterum falſum eſſe neceſſe eſt. non autem ad ea quæ indefinita
ſunt, & quæ ſimul vera eſſe poſſunt. Falſo igitur hæc colligūtur intellectu. Et ſi omnia afferre vel-
lemus ex ijs præſertim quæ praue logicis ſunt introducta: potius confuſionem & faſtidium quàm
vtilitatem, oblectationémq; aliquā ſint allatura. De his igitur tāta, nunc dicta ſufficiant. ¶ Si enim 39
aliud, aut ab alio, idem. Tres modi affirmationū & negationum diuerſarū, & nō oppoſitarum tan
guntur. Primus: quando aliud de eodem quod affirmatum eſt, negatur. vt homo eſt animal: homo
non eſt lapis. Secundus: quando idem de alio. vt homo eſt animal: equus non eſt animal. Tertius:
quando aliud de alio quàm quod affirmatum eſt negatur. vt homo eſt animal: laurus non eſt ar-

bor.Et duos primos modos Ariſtoteles in litera tangit. Tertius autem vt compoſitus : ex illis in-
40 telligitur. ¶ Quòd non omnis contradictio vera ſit aut falſa,id eſt,quòd non omnis contradictio- Vt compoſitus. nā aliud & aliud componuntur in hoc tertio modo.
nis alteram partem veram eſſe & alteram falſam oporteat,& quando id non oporteat,ſcilicet quā-
do enunciantur indefinite.& quare.nam id ipſum rationibus approbauit:ſcilicet indefinitas affir-
mationes & negationes nonnunquam ſimul eſſe veras.& quādo id etiam oporteat: vt ſcilicet ſem
per vna vera ſit & altera falſa. Nam id eſt, quandocunque contradictorie enunciamus vniuerſali-
ter,& quandocunque ſingulariter.Et hæc trahunt ex ſuperioribus facilem epilogi intelligentiam.
neque eſt vt putent Ariſtotelem contradictionis nomine abuſum. Nam omnes vocat contradi-
ctorias & vniuerſales particularibus & ſingulares ſingularibus & indefinitas indefinitis. tametſi
indefinitæ minime propriiſſime dicantur contradictoriæ.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

SExtum cap. Enunciationum oppoſitarum regulæ quatuor. dubium vnum.dilutio. epilo-
34 gus. ¶ Prima regula. Enunciationes contrarias ſimul veras eſſe impoſſibile eſt. ¶ Secūda,
35 Earum vero oppoſitas aliquando de eodem ſimul eſſe veras,contingit.vt hæ duæ,nō om-
nis homo albus eſt, aliquis homo albus eſt : quæ ſunt vniuerſalibus affirmationi & nega-
36 tioni eiuſdem de eodem oppoſitæ. ¶ Tertia. Contradictoriè oppoſitarum enūciationes quæ ſunt
vniuerſalium vniuerſaliter ad ea quæ non vniuerſaliter : alteram veram & alteram falſam eſſe ne-
ceſſe eſt. Et id ſimiliter verum eſt in contradictoriis ſingularibus. vt ſunt hæ , Socrates eſt albus,
37 Socrates non eſt albus.¶ Quarta.Quæ autem affirmationes & negationes ſunt vniuerſalium non
vniuerſaliter:non ſemper earum vna vera eſt & altera falſa, ſed aliquando ſimul veras eſſe contin
git.vt hæ duæ ſimul veræ ſunt,eſt homo albus:non eſt homo albus. Item hæ duæ, eſt homo pul-
cher:non eſt homo pulcher. Nam fieri poteſt vt ſit homo pulcher,& ſit homo turpis. At conſe-
quitur eſt homo turpis:igitur non eſt homo pulcher. Contingit igitur has ſimul eſſe veras, eſt ho
mo pulcher:non eſt homo pulcher.Item fieri poteſt vt hæ ſimul veræ ſint, eſt homo albus, & fit
homo albus.Atqui conſequitur:fit homo albus,igitur non eſt homo albus. Si enim fit aliquid:ip-
ſum nondum eſt. Contingit igitur has ſimul eſſe veras , eſt homo albus : non eſt homo albus.
38 ¶ Dubium.verum ilico videri poterit abſurdum:has duas,eſt homo albus,& non eſt homo albus,
eſſe ſimul veras.ob id ipſum videlicet : quia hæc, non eſt homo albus, perinde ſignificare videtur
atque iſta,nullus homo eſt albus. Atqui eſt homo albus,& nullus homo eſt albus:ſimul veras eſſe
impoſſibile eſt.igitur & hæ duæ,eſt homo albus , & non eſt homo albus:minime ſimul eſſe veræ
39 valebunt. ¶ Dilutio. Nullus homo eſt albus,non idem ſignificat atque iſta , non eſt homo albus,
neque illæ duæ ex neceſſitate ſimul ſunt.nam manifeſtum id eſt;quoniam vna negatio vnius affir
mationis eſt.idem enim oportet negationem negare: quod affirmatio affirmauit, & ab eodem ſi-
ue aliquod ſingularium ſit,ſiue aliquod vniuerſalium,aut vniuerſaliter,aut non vniuerſaliter enū
ciatum.Dico autem exempli gratia vt eſt Socrates albus:non eſt Socrates albus.negatio hic idem
negat & ab eodem: quod affirmatio affirmauit.Si enim aliud,aut ab alio idem:non iam illi oppo-
ſita , ſed potius ab ea diuerſa diceretur . & conſimiliter huic , omnis homo albus eſt : negatio eſt
hæc,non omnis homo albus eſt.& huic,aliquis homo albus eſt:hæc,nullus homo albus eſt. Iden-
40 tidem & huic,eſt homo albus:hæc,non eſt homo albus. ¶ Epilogus.Quòd igitur vna affirmatio
vni negationi contradictorie euadat oppoſita,& quænam ſint illæ:dictum eſt.& quòd aliæ ſint con-
trariæ & quænam ſint illæ.quódque non omnis contradictionis altera pars vera ſit & altera falſa:&
quare,& quando altera vera,& altera falſa ſit oporteat.Et hæc de regulis oppoſitionum.

¶ De affirmatione & negatione vna. · Cap. VII.

41 VNa autem affirmatio & negatio eſt:quæ vnum de vno ſignificat,vel Diffinitio.
cum ſit vniuerſale vniuerſaliter, vel non ſimiliter . vt omnis homo
albus eſt, non omnis homo albus eſt. eſt homo albus , non eſt homo
albus.nullus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt, ſi album vnum
ſignificat.ſin vero duobus vnum nomen poſitum eſt, ex quibus non eſt vnum:
non eſt vna affirmatio,neque vna negatio. vt ſi quis ponat hoc nomen tunica;
homini & equo : quòd tunica alba eſt, hæc non eſt vna affirmatio, nec vna ne-
gatio. Nihil enim differt hoc quàm dicere quoniam eſt homo equus,albus.hoc
autem nihil differt , quàm dicere eſt homo albus : & eſt equus albus.ſi ergo hæ
multa ſignificant & ſunt plures : manifeſtum eſt quoniam & prima vel multa;
42 vel nihil ſignificat.neque enim eſt aliquis,homo equus.¶ Quare nec in his ne- Corollariū.
ceſſe eſt hanc contradictionem veram,illam vero falſam eſſe.

❡Septimi cap. notæ.

❡Si nomen vnum, duobus poneretur ex quibus non eſt vnum. Duobus non facientibus vnum, 41
nomen vnum ponitur:cum duo illa re ipſa vnum non efficiant,neq; ſecundum illud nomen ratio-
ne ſunt vnum.vt canis venaticus,& canis natatilis:vnum non faciunt. Nam neque re ipſa vnum,
neq; ratione vnum ſecundum nomen canis. Canis igitur moueturi enunciatio multiplex, & plu-
res enunciationes. Et quanquam homo & Socratem & Platonem ſignificat, ex quibus re ipſa nō
ſit vnum : ratione tamen ſecundum nomen homo,ſunt vnum.neque enim alia & alia ratione po-
ſitum eſt homo qua Socratem, Platonem,Vergilium,Catonem & reliquos homines omnes ſi-
gnificet. quare cum dicitur homo eſt animal : enunciatio ſimplex eſt, & non multiplex. enuncia-
tio vna: & non plures enunciationes. ❡Coniunctiones quæ ab Ariſtotele ponuntur cum ex hy-
potheſi multiplicitatem homonymæ orationis tunica eſt alba explicet: nihil ad expoſitionem fa-
ciunt,ſed abundant. Nam enunciatio multiplex quæ & enunciationes plures : inconiunctę ſigni-
ficat.Idcirco non ab re me feciſſe exiſtimaui ſi illas omitterem. ❡Multa ſignificabit,inconiunctę:
aut nihil.aut nihil eſt quod ſignificat.nam ſi vna etiam notione poſſet poni ad ſignificandum ho-
minem & equum:nihil profecto ſignificaret,nulliuſq; rei eſſet ſignum. nam nihil homo & equus
eſt.niſi forte ſophiſtis credere malimus quàm Ariſtoteli:ſuam chimæram omnem leonem ſignifi-
care,imò omne animal & rem omnem, quod ſanè perridiculum viderint vel ipſi. quanuis ſi con-
tentioſius perſiſterent:id maxime concedere velim chimæram , omnem ſophiſticam ſignificare:
quandoquidem volunt ſuum eſſe ſignum , ne forte blaſphement etiam ſignum eſſe dei. Sed tem-
poribus noſtris non parum congratulor ꝙ perpauci nunc ſint : qui non ducant ſophiſmata folija
Sibyllæ,folliculiſq; glycyrrhizes multo inaniora. ❡Vt harum affirmationum,negationúmq;,id
eſt,affirmationum & negationum plurium.Et per affirmationem vnam:facile eſt intelligere quæ
ſint affirmationes plures.Et per negationem vnam:itidem & quæ ſint negationes plures.❡Et nō
eſt neceſſe illarum enunciationum contradictionis partem alteram veram , & alteram falſam eſſe.
nam huiuſmodi affirmationes & negationes plures,quanuis contradictorijs ſimiles ſint:contradi-
ctoriæ tamen eſſe non poſſunt.Non enim ſunt eiuſdem de eodem non nominis tantum,& ita de
particulis in diffinitione elenchi poſitis.

❡PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

SEptimum cap. diffinitio affirmationis & negationis vnius.corollarium vnum. ❡Diffi-
nitio. Affirmatio vel negatio vna,ea affirmatio aut negatio eſt: quæ vnum de vno ſigni- 42
ficat:& ſiue id ſit vniuerſale vniuerſaliter ſiue non:ſimile eſt,idémq; ſubit iudicium.vt om-
nis homo albus eſt,non omnis homo albus eſt. eſt homo albus, non eſt homo albus. nul-
lus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt : affirmationes & negationes vnæ ſunt , modo album
vnum ſignificet.nam ſi nomen vnum duobus poneretur ex quibus non eſt vnum : minime affir-
matio vna negatióve vna diceretur . vt ſi quiſpiam hoc nomen tunica homini & equo imponat,
dicátque tunica eſt alba: id neque affirmatio vna eſt,neque negatio vna.nihil enim differt hoc pa
cto dicere: quàm homo equus, albus eſt.& hoc rurſum nihil aliud differt quàm dicere homo albus
eſt,equus albus eſt.Quòd ſi hæ multa ſignificant, & ſunt enunciationes plures : & prima quoque
multa ſignificabit,aut nihil.non enim eſt aliquis,homo equus. ❡Corollarium. Quo fit vt harum
affirmationum,negationúmque quæ vnæ non ſunt:non neceſſe ſit contradictionis partem alterā 42
veram & alteram falſam eſſe.Et hæc de affirmatione,& negatione vna.

❡De futuris contingentibus. Cap. VIII.

Regula 1 IN ijs ergo quæ ſunt , & quæ facta ſunt , neceſſe eſt affirmationem, 43
vel negationem veram eſſe vel falſam . In vniuerſalibus quidem
vniuerſaliter , ſemper hanc quidem veram: illam vero falſam eſſe,
& in ijs quæ ſingularia ſunt (quemadmodum dictum eſt) in ijs ve-
ro quæ in vniuerſalibus nō vniuerſaliter dicuntur , non neceſſe eſt.
Regula 2 dictum eſt autem & de his.❡In ſingularibus vero & futuris:nō ſimiliter. Nam 44
ſi omnis affirmatio & negatio vera vel falſa eſt:& omne neceſſe eſt eſſe,vel non
eſſe.quare ſi hic dicat futurum eſſe aliquid, ille vero non futurum dicat hoc ip-
ſum:manifeſtum eſt quoniam neceſſe eſt verum dicere alterum ipſorum, ſi om-
nis affirmatio,vel negatio vera, vel falſa eſt. vtraq; enim non erunt ſimul in ta-
libus. Nam ſi verum eſt dicere quoniam album , vel non album : neceſſe eſt eſ-
ſe album,vel non album. Et ſi eſt album,vel non album:verum erat affirmare,
vel negare. & ſi non eſt , falſum dicit : & ſi falſum dicit , non eſt. quare neceſſe
eſt , aut affirmationem , aut negationem veram eſſe , vel falſam . Nihil igitur

neque eſt,neq; fit,nec à fortuna,nec vtrumlibet,neq; erit,neque non erit:ſed ex neceſſitate omnia,& nō vtrumlibet.aut enim qui dicit verus eſt:aut qui negat. Similiter enim vel fieret,vel nō fieret.vtrumlibet enim nihil magis ſic,vel nō ſic ſe habet vel habebit. Amplius autem,ſi eſt album nunc: verum erat dicere prius quoniam erit album.quare ſemper fuit verum dicere quodlibet eorū quæ facta ſunt quoniam eſt vel erit.ſi autē ſemper verū fuit dicere quoniam eſt vel erit:nō poteſt hoc nō eſſe,vel non futurum eſſe.quod autem nō poteſt non fieri,impoſſibile eſt nō fieri.& quod impoſſibile eſt nō fieri:neceſſe eſt fieri.omnia igitur quæ futura ſunt:neceſſe eſt fieri.Nihil igitur vtrumlibet neque à fortuna
45 erit.nā ſi à fortuna,nō ex neceſſitate. ¶At vero nec quoniam neutrum verum eſt:dicere contingit.vt quoniam neq; erit:neq; nō erit.Primum enim cū ſit affirmatio falſa:nō vera erit. Et cū hæc falſa ſit,contingit affirmationem nō veram eſſe.Ad hæc ſi verū ſit dicere quoniam album eſt & magnum:oportet eſſe vtrunque.ſi vero erit cras:oportet fore cras.Si autem neq; erit, neq; nō erit cras:non erit vtrumlibet.vt eſt nauale bellum. oporteret enim neq; fieri nauale bellum:
46 neq; non fieri. ¶Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc ſunt,& huiuſmodi alia:ſi omnis affirmationis & negationis, vel in ijs quæ in vniuerſalibus dicūtur vt vniuerſaliter,vel in ijs quæ ſunt ſingularia neceſſe eſt oppoſitarū hanc quidē veram eſſe,illam vero falſam. Nihil autem vtrumlibet eſſe in ijs quæ fiunt:ſed omnia eſſe & fieri ex neceſſitate.Quare neq; conſultare oportebit,neq; negotiari.quoniam ſi hoc quidem facimus:erit hoc.ſi vero non hoc:non erit hoc.Nihil enim prohibet,& in annum decies milleſimum,hunc quidem dicere hoc futurū eſſe:illum vero nō dicere. quare ex neceſſitate erit: quodlibet eorum verū erat dicere tunc.At vero nec hoc differt ſi aliqui dixerint contradictionem, vel nō dixerint.manifeſtum enim ꝙ ſic ſe habent res: etiam ſi nō hic quidem affirmauerit quid,ille vero negauerit. non enim propter negare,vel affirmare: erit,vel nō erit,nec in decies milleſimum annum,magis q̄ in quantolibet tēpore.Quare ſi in omni tempore ſic ſe habebat,vt alterum vere diceretur: neceſſe erat hoc fieri.Et vnumquodq; eorum quæ fiunt ſic ſe habebant,vt ex neceſſitate fieret.ſi enim vere dixit quis quoniam erit:nō poteſt nō fieri.& quod factum eſt:verum erat dicere ſemper,quoniam erit.ſiquidem hæc impoſſibilia ſunt.videmus enim eſſe futurorū principium,& ab eo quod conſultamus:atq; aliquid agimus.& quoniam eſt omnino in ijs quæ non ſemper actu ſunt,eſſe poſſibile,& non eſſe ſimiliter:in quibus vtrunq; contingit & eſſe, & non eſſe.quare & fieri,& non fieri.& multa nobis manifeſta ſunt ſic ſe habentia.vt quoniam hanc veſtem poſſibile eſt incidi:& nō incidetur,ſed prius exteretur.ſimiliter autem & nō incidi poſſibile eſt.non enim eſſet eam prius exteri:niſi poſſibile eſſet non incidi.quare & in alijs generationibus:quæ ſecundū huiuſmodi potentiam dicūtur.manifeſtum igitur
47 eſt: quoniam non omnia ex neceſſitate vel ſunt, vel fiunt. ¶Sed alia quidem vtrūlibet:& nihil magis,vel affirmatio,vel negatio vera.Alia vero magis quidē
48 in pluribꝰ alterū:ſed cōtingit fieri & alterū,alterum vero minime. ¶Igitur eſſe quod eſt,quando eſt,& nō eſſe quod nō eſt,quādo non eſt,neceſſe eſt.ſed nō omne quod eſt,neceſſe eſt eſſe:nec quod nō eſt,neceſſe eſt nō eſſe. nō enim idē eſt, omne quod eſt,neceſſario eſſe quando eſt:& ſimpliciter ex neceſſitate eſſe.ſimili
49 ter autem & in eo quod nō eſt.¶Et in contradictione eadem ratio eſt.eſſe quidem vel nō eſſe omne neceſſe eſt:& futurum eſſe vel non.nō tamen diuidentē: dicere alterū neceſſarium.dico autem vt neceſſe eſt futurum eſſe bellum nauale cras,vel nō futurū eſſe.ſed non futurum eſſe cras bellum nauale,neceſſe eſt:vel
50 nō futurum eſſe.futurum autem eſſe,vel nō eſſe:neceſſe eſt. ¶Quare cum ſimiliter orationes veræ ſint, quemadmodum & res:manifeſtum eſt quoniam quæcunq; ſic ſe habent vt vtrumlibet ſint,& contraria contingant: neceſſe eſt ſimi-

liter ſe habere & contradictionẽ. quod cõtingit in ijs: quę nõ ſemper ſunt, vel nõ ſemp nõ ſunt. Horũ enim neceſſe eſt alterã partẽ cõtradictionis verã eſſe vel falſam: nõ tamẽ hanc vel illã, ſed vtrumlibet. & magis quidẽ verã alterã: nõ tamen iam verã vel falſam. Quare manifeſtum eſt quoniam non eſt neceſſe omnis affirmationis vel negationis oppoſitarum: hanc quidẽ verã, illam autem falſam eſſe. nõ enim quemadmodum in ijs quæ ſunt: ſic ſe habent & in ijs quæ nõ ſunt quidem, poſſibilibus tamen eſſe vel non eſſe, ſed quemadmodum dictum eſt.

¶ Octaui cap. notæ.

¶ Ad Ariſtotelicæ mentis expreſſionẽ quia litera non omnino expreſſa eſt, ſed inuoluta plurimũ:
longiuſcula plerunq; declaratio facienda fuit. Quare ad id quod ſubintelligebatur agnoſcendum
adijcere oportuit amplius etiam, q̃ in præcedentibus capitibus. ¶ De affirmatione & negatione 43
quæ contradictorie opponuntur aut vniuerſaliter, aut ſingulariter: vbiq; intelligitur. ¶ Quanuis 44
verum & falſum cõmunia ſint tam ijs quæ determinate, & quæ indeterminate aut vera, aut falſa
ſunt: in litera tamẽ verum pro determinate vero, & falſum pro determinate falſo ſumitur, tametſi
etiam particulæ illæ non exprimantur. quemadmodum & fore & nõ fore communia ſunt ijs quæ
erunt vel nõ erunt, ſiue determinate erunt: ſiue indeterminate, id eſt, ſiue vtrũlibet, ſiue plerunq;,
ſiue rarẽter. identidem ſiue determinate nõ erunt, ſiue indeterminate, aut vtrumlibet, aut plerũq;,
aut raro. Determinate enim ſol cras orietur: vtrumlibet cras ſedebis quandocunq; ſedere contingat: & plerunq; ſenes cano aſpergentur capillo: & raro quoq; bicipite fronte naſcetur homo, raro trimanus, raro bicorpor, raro hermaphroditus. & ita de ijs quæ nõ erunt ſimiliter. Et ſunt ad hunc morem enunciationes determinate veræ, ſunt determinate falſæ. ſunt indeterminate veræ, hoc eſt aut vtrumlibet veræ, aut plerunq; veræ, aut rarenter veræ, vt enunciationes quæ cõſimilium ſunt rerũ. Sunt & indeterminate falſæ: ſiue vtrumlibet, ſiue plerunq;, ſiue rarenter. Et in contradictionibus harum enunciationum & vniuerſalium vniuerſaliter & ſingularium videbis determinate veram: definite, determinatéq; falſæ abire contradictoriam. & indeterminatam: indeterminate. verum certa quadam lege: ſcilicet indeterminate veram vtrumlibet falſæ. & plerunq; veram: plerunq; falſæ. & raro veram: raro falſæ. vt ſubiecta monſtrat formula. quid autem determinate verum, & quid indeterminate: ex ſequentibus expectandum.

CONTRADICTORIAE DETERMINATARVM.		
Cras exorietur hic ſol.		Non exorietur cras hic ſol.
m S	CON tradictoriæ	
Ambulabis veſperi. Vera vtrumlibet.	indeter	Vtrũlibet falſa. Non ambulabis veſperi.
T O	mina ta	
Cras prandebis. Plerunque vera.	ru	Plerunq; falſa. Non cras prandebis.
I T A	m enunciatio NVM.	
Reperies theſaurum. Raro vera.		Raro falſa. Non reperies theſaurum.

¶ Id à fortuna fit quod à cauſa accidentaria, quæ ex animi ſentẽtia agit: ſed præter intentum ad
modum raro euenit, non aſpernabilis cõmodi, aut incommodi. Sed quid caſus, quid fortuna, ex
ſecundo phyſicæ auditionis libro exactius expectandum eſt. ¶ Conſultatio eſt quædam rerũ du 46
biarũ, & quæ in noſtra poteſtate ſunt: rationis indagatio. Res agẽdæ: quæ in noſtra poteſtate ſunt
vt eas agamus ſi volumus, ſin minus nõ agamus. vt ſuperioribus obedire: pręceptores honorare &
parentes, indigẽtibus ex ſuis facultatibꝰ erogare, & id genus talia: quæ moralis philoſophia ad bea

47 tam vitam monſtrat,ac edocet.¶ Quæ non ex neceſſitate fiunt:aut vtrumlibet fiunt,cõtingũtq;,
atq; eueniunt,aut plerunq;,aut raro. Vtrũlibet:quæ æque & fore & non fore indeterminata ſunt.
vt te ſtare vel ſedere. Plerũq;:quæ frequẽtius euenire ſolita ſunt,& nõ euenire rarius, vt febricitã-
tem ſitire,& arbores in vere florere. Raro autẽ:quæ raro cõtingunt,& plerunq; non eueniũt.vt ali
quem naſci hermaphroditũ. Et totidem oppoſitis modis dicũtur non ex neceſſitate nõ fieri. Et ſe-
cũdus & tertius modus ſemper ex oppoſito iuncti ſunt, & cõſpirant.nam quod plerũq; accidit,ra-
ro nõ accidit.& quod plerunq; non accidit,& id quoq; vt raro eueniat cõperitur.quare ex duobus
primis modis : huiuſmodi nõ neceſſario contingentiũ natura, vt deprehẽdi poſſit ſatis Ariſtoteli
viſum eſt. Similiter enũciationes non neceſſario veræ trifariam dicuntur:aut vtrumlibet veræ, aut
plerunq; veræ,aut raro veræ. Et nõ neceſſario falſæ,ſimiliter tripliciter.& vtrumlibet falſæ,& ple-
runq; falſæ,& raro falſæ. Verũ ſecũdus & tertius ſemper ex oppoſito iungũtur & reſpõdent. Nam
quod plerunq; verum eſt:& id raro falſum eſt.& quod plerũq; falſum:& id quoq; raro verum. Sed
vtrumlibet & vtrumlibet ex oppoſito reſpondent.quod ex hac deſcriptione percipere potes.

¶ Non neceſſario,neque veræ,neque falſæ.

1	Sedebis hora meridiana	Contradictoriæ	Non ſedebis hora meridiana
	Vtrumlibet vera	Cum vera	Vtrumlibet falſa
	Vtrumlibet falſa	Cum falſa	Vtrumlibet vera
2	Media nocte dormiturus es	Contradictoriæ	Non es dormiturus media nocte
	Plerunque vera	Cum vera	Plerunque falſa
3	Raro falſa	Cum falſa	Raro vera

48 ¶ Et ex neceſſitate aliquid eſſe dupliciter dicitur: ſcilicet ex neceſſitate ſimpliciter, & ex neceſſitate
ex adiũctione.ex neceſſitate quidẽ ſimpliciter,cum quicquã ſine adiũcto dicimus neceſſe eſſe.vt ter
ra neceſſario eſt. Ex neceſſitate cum adiũctione:cum quicquã dicimus neceſſe eſſe non ſimpliciter,
ſed facta ad neceſſario adiunctione.vt ſi nũc ſedes:te nunc ſedere,nũc neceſſe eſt.nõ tamen te nunc
ſedere:neceſſe eſt. Et ita neceſſario quicquã fuiſſe,aut ſimpliciter, aut ex adiũctione: diffinire facile
eſt. Vt terra neceſſario fuit. Et ſi heri ſediſti:te heri ſediſſe nunc neceſſe eſt.at nõ ſimpliciter neceſſe
eſt:te heri ſediſſe. Et quo modo de eſſe & fuiſſe dictũ eſt:hũc in modum de neceſſario nõ eſſe,& ne-
ceſſario nõ fuiſſe dicẽdum eſſet. Et neceſſario,definite,determinate,idem. Quo fit vt quicquã de-
terminate eſſe aut fuiſſe idẽtidem dupliciter dicatur:ſimpliciter videlicet & ex adiũctione.ſimplici
ter vt terra determinate eſt,& determinate fuit.& ſi nunc ſedes,nũc determinate ſedes.& ſi ſediſti,
nũc determinate ſediſti. Et cõſimiliter enũciatio bifariam neceſſario vera dicitur:ſimpliciter & ex
adiũctione. Simpliciter.vt terra eſt:neceſſario vera enunciatio eſt.& ſimiliter enũciatio terra fuit,
neceſſario vera eſt. Et ſi ſedes enũciatio tu ſedes:nunc neceſſario vera eſt.ſed nõ ſimpliciter neceſſa
rio vera.& ſi ſediſti enũciatio tu ſediſti idẽtidem nunc neceſſario vera eſt, at nõ ſimpliciter. & hoc
pacto de neceſſario falſa,& ſimpliciter, & ex adiũctione. Quare & ſimiliter quædam enũciationes
erũt ſimpliciter determinate veræ & quædã ex adiũctione determinate veræ:quædam ſimpliciter
determinate falſæ,& quædã ex adiũctione determinate falſæ. Idem enim & neceſſario & determi
nate. Sed Ariſtoteles vocabulis neceſſario,& nõ neceſſario vtitur: expoſitores autẽ magis definite,
indefinite,determinate atq; indeterminate vti ſolẽt. Et de neceſſitate,omni prorſus potẽtia incom
mutabili hic nõ agitur:ſed de ea quæ natura cõmutari nõ poteſt.poſſibile,contingẽs,impoſſibile,
neceſſe in hac philoſophica inſtitutione:poſſibilitatis, cõtingentiæ impoſſibilitatis aut neceſſitatis
naturæ,intelligẽtiam ſeruãt.quam qui egrediũtur:longe extra philoſophiæ terminos,limitéſq; di
50 grediũtur & aberrãt. ¶ Et ſunt qui exiſtimãt enũciationes de futuro quas vtrũlibet dicimus: neq;
veras eſſe:neq; falſas propter literã Ariſtotelis circa cõcluſionis determinationẽ,ſed nõ intelligunt
particulam neceſſario,determinate eſſe intelligẽdam.& hoc nihil aliud eſſe q̃ exiſtimare ea quæ cõ
tingere poſſunt vtrumlibet: neq; fore neq; nõ fore determinate. Sed aiunt ſi vtrũlibet aſtruxeris:
nihil magis vt fiat vel nõ fiat determinatũ eſt.qua igitur ratione vtrũlibet futurũ eſt, eadẽ vtrum-
libet futurum nõ eſt. Vtrumlibet igitur erit,& vtrumlibet nõ erit:aut neq; erit neq; nõ erit. Et ita
quoq; de enũciatione. Sed hæc,captio eſt eorũ qui nitũtur euertere vtrumlibet:& fatum,neceſſita-
témq; cũctis inducere rebus. Et quãuis id cõcedatur quæ vtrumlibet futura ſunt,nõ magis vt fiant
q̃ non fiant eſſe determinata (nam ad vtrunq;, & ad fore & nõ fore æque indeterminata ſunt) ex
illo male colligũt,non enim idcirco id de quopiam tribuerim vnquã:vt vtrumlibet ipſum ſit futu
rum,& vtrumlibet nõ ſit futurum.neq; vt vtrumlibet,neq; ſit futurũ,neq; nõ futurum. Verum ſi
vtrumlibet erit,nõ vtrumlibet nõ erit.& ſi vtrumlibet nõ erit,nõ vtrumlibet erit. Neq; alio pacto
de enũciatione,affirmatione ſcilicet negationéq; cõtradictionis ſentiẽdum eſt. Nam ſi affirmatio
vtrumlibet vera:negatio vtrumlibet falſa.& cõtrà.neq; enim fieri poteſt vt ambæ veræ,ambæ fal-
ſæ: ambæ nõ veræ, vel ambæ non falſæ ſint. Semper igitur in rebus ipſis vnũ vtrumlibet erit: &
nõ vtrumlibet nõ erit,aut ſi vtrumlibet non erit, nõ vtrumlibet erit. Erítq; cõtradictionum affir-

mationis videlicet & negationis vna vtrumlibet vera, & altera vtrumlibet falſa. Sed plerunq; quæ-nam aut vera aut falſa ſir, incertitudo eſt: donec res ipſa, facta euaſerit. Et tametſi etiam quiſpiam certus eſſet: vt ſi nummum è marſupio traheres certus qua in manu (vt verbi cauſa in læua) illum occultaturus eſſes, propoſiturus id alteri ad ariolãdum, quanã in manu eſſet. nã nihil refert. vtrũlibet enim verum eſſet te nummum in læua occultaturũ: & nõ te occultaturum nummum in læua, vtrumlibet falſã. Perſpiciẽtia enim & certa præuiſio, nihil de indeterminatione enũciationis mutat. Et qui declarationem quam ſecũdæ regulæ adhibet Ariſtoteles, intellexerit: ſciet huiuſmodi affirmationes & negationes, neq; ſimul veras falſáſve eſſe poſſe, neque ſimul nõ veras, neque ſimul nõ falſas. & ex ſecundæ diuiſionis intelligentia: quid de ipſis ſeorſum, & diuiſim ſentiẽdum ſit. Pro quibus vt & exactius teneãtur ſubterior adiungitur deſcriptio.

Vna & altera Ambæ — Longitudo — Hic coincidit trigonus & quadratum. — 9 6 4

a	V	a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.	V	Verum
b	F	ab	ae	ad.	ae.	af.	ag.	a h.		F	Falſum
e	N V	bc.	bd	be.	bf.	bg	bh.			N V	Non verum
d	NF	cd	ce.	cf.	cg	ch.				NF	Non falſum
e	DV	de.	df.	dg.	dh					DV	Determinate verum
f	DF	ef.	eg.	eh.						DF	Determinate falſum
g	IV	fg.	fh.							IV	Indeterminate verũ
h	IF	gh								IF	Indeterminate falſum

¶ In hac deſcriptione, literæ a b c d e f g h monſtrant veras propoſitiones de contradictorijs, aut vniuerſaliter, aut ſingulariter futurorum contingẽtium ſi nullum punctum ad literam adiũctum fuerit: ſin adiectum fuerit, monſtrant falſas. & ſunt in vniuerſo: numero 36. Et primo comparãtur ambæ ad ſingula per ordinem hoc pacto. ambæ cõtradictoriæ futurorum contingẽtium ſunt veræ & id deſignatur per a. & hoc modo ſumũtur octo propoſitiones falſæ: quæ per octo primas literas ſecundum longitudinem, id eſt à læua in dextram deſignãtur. ſequentes 28. per duplices literas deſignatæ ſumuntur comparando vnam & alteram huiuſmodi cõtradictoriarum, ſequẽdo ſeriem hoc modo. vna pars contradictionis futurorum contingentium vera eſt: & altera falſa. & ſumitur per a b & propoſitio vera eſt. Nam verum & falſum hic ſumũtur, vt communia ad determinate, & indeterminate verum & falſum, & enunciatio illa vera eſt: nulla enim ad deſignatrices literas punctuatio adiũcta eſt. Et quid V quid F & reliqua id genus ſignificẽt, ad latus deſcriptionis appoſitum eſt. Sed vt cætera intelligantur haud difficilia puto. Addubitãt inſuper an quemadmodum in ijs quæ ſunt & in ijs quæ fuerũt: hunc in modum in ijs quæ futura ſunt, quædam reperiãtur neceſſario, definite, & determinate fore, & ſimpliciter & ex adiunctione. Similiter & de huiuſce rerum enunciationibus petendum eſt quibus celeriter & quaſi in tranſcurſu videtur reſpondendũ aliqua ſimpliciter neceſſario, definite, & determinate futura. Terra ſanè neceſſario erit: & quicquid ad mũdi abſolutionem neceſſarium eſt. Sed hunc in modum nõ videntur aliqua neceſſario ex adiunctione futura. quòd cætera omnia quæ nõ neceſſario futura ſunt: aut arbitraria ſint, ant præpedibilia. Quod amplius cognoſcetur: ſi recte concipiamus quónam modo aliqua enunciatio cum adiũctione temporis dicitur neceſſario, definite, & determinate vera: quod eſt nõ ſimpliciter ſed ex adiunctione eſſe neceſſario & determinate vera. Ipſa certe enunciatio pro aliquo tempore, tunc neceſſario & determinate vera intelligitur: pro quo tunc non poteſt non eſſe vera. vt ſi ego nunc ſedeo: enunciatio ego ſedeo, nunc neceſſario & determinate vera eſt. ſed non ſimpliciter neceſſario vera. Nam paulo ante falſa fuiſſet: & paulopoſt quoque me ſurgente falſa erit. Et ſi anno præterito in Adria nauigaui: & nunc enuncio, nauigaui in Adria: hęc enunciatio pro eo tempore nunc neceſſario & definite vera eſt. nunc enim fieri nõ poteſt, vt pro eo tempore vera non ſit. Sed tametſi cras cibaturus ſim famelicum, & enuncio, cras famelicum paſcam: minime nunc neceſſario, & determinate vera eſt. Nam ſi ita eſſet, nunc pro eo tempore non poſſet nõ eſſe vera. quare pro eodem tempore nunc non poſſet eſſe falſa. Id autem falſum eſt: cum non ex neceſſitate cras id ſit futurum, ſed ex arbitrio, & quod impediri poteſt. quare non videntur enunciationes in ijs quæ futura ſunt: ex ſola adiunctionis neceſſitate neceſſario veræ. quapropter neque ex adiunctione neceſſario falſæ, etſi ſint nonnullæ ſimpliciter & neceſſario veræ, & neceſſario falſæ. & in recta, ſanáque huius rei intelligentia: tota propemodum determinatio pendet Ariſtotelica. Sed forſitan inſurges, ſi cras cibo reficies fameſcentem: éſtne nunc hæc vera: tu cras fameſcentem paſces? Eſt ſanè. Et nihilominus cum pro eodem tempore, nunc non ſit neceſſario vera: nunc igitur poteſt non eſſe vera. quare nunc poteſt eſſe falſa. Id ingenue fatendum. Rurſum inquis, nunc poteſt eſſe falſa. Eſto igitur nunc falſa: quia id eſſe poteſt. Id ſanè cum eo quod præconceſſum, præconfeſſúmque eſt non tribuendum, nunc ſcilicet eſſe falſam: ob idipſum quòd nunc falſa eſſe poteſt. Pugnant enim quod præconceſſum eſt & id quod petitur. perinde acſi concedam Antonius ſedet: & contendas, nónne

enunciatio Antonius ſedet falſa eſſe poteſt? Poteſt inquam. Et tu rurſus: quia Antonius ſedet falſa eſſe poteſt: eſto igitur falſa, quandoquidem id poſſibile eſt. Profecto nunquàm efficies cum præconceſſo vt hanc tibi nunc concedam falſam, Antonius ſedet. nimis enim inuerecunde poſtulas: vt eandem enunciationem ſimul veram & falſam concedam, & eadem facilitate peterentur contradictoriæ. vt ſi conceſſa vera Aotonius ſedet, quia poteſt etiam vera eſſe Antonius non ſedet: poſtulet quis eam eſſe veram, cum id eſſe poſſit. Sed quis id (qui mentis ſit compos) illi tribuet, vt contradictorias ſimul veras admittat? Quanuis enim hæc Antonius non ſedet vera eſſe poſſit, & ideo dari vera: non tamen ſimul vnáque cum hac, Antonius ſedet. Quare quamprimum enunciationem quampiam veram eſſe conceſſeris: pertinaciter eam eſſe falſam inficiandum eſt, etſi falſa eſſe poſſit. & ſi falſam conſentis: eandem veram eſſe incuntanter neges oportet, etſi etiam conſentias eam poſſe eſſe veram. Et ita de contradictorijs ſuo modo conceſſa vna parte aut refutata. Quod ex ſubiecta annotatione facile perpendetur.

	Enunciationes eædem indeterminatæ:			
C	Cras paſces famelicum.		C	Cras paſces famelicum
	Vera		C	Nunc poteſt eſſe falſa
	Conceſſa.		N	Nunc eſſe falſa: pertinaciter negandum
	Contradictoriæ indeterminatæ.			
C	Cras paſces famelicum		N	Non paſces cras famelicum
	Vera		C	Nunc poteſt eſſe vera
	Conceſſa		N	Nunc eſſe vera: pertinaciter negandum
	Contradictoriæ determinatæ.			
C	Antonius ſedet		N	Antonius non ſedet
	Vera		C	Poteſt eſſe vera
	Conceſſa		N	Eſſe vera: pertinaciter negandum
C	Concedenda		N	Neganda.

¶ Sed eadem ſi placet recolligamus hoc pacto:
Cras paſces famelicum. vera conceſſa.
Cras paſces famelicum. nunc poteſt eſſe falſa. concedenda.
Cras paſces famelicum, nunc ſit falſa. pertinaciter refutandum.
Cras non paſces famelicum. neganda.
Cras non paſces famelicum, etiam nunc poteſt eſſe vera. concedendum.
Cras non paſces famelicum, nunc ſit vera. pertinaciter abnuendum.
Antonius ſedet, vera, conceſſa.
Antonius non ſedet. neganda.
Antonius non ſedet, poteſt eſſe vera. concedenda.
Antonius ſedet, veta ſit. id prorſus inficiandum.

¶ Rurſum captiunculam nectunt. Tu cras reficies pauperem: veráne eſt? vera inquam, ſed non neceſſario, atq; determinate vera. Et hæc inſuper, hæc enunciatio eſt vera qua tu eam veram enūcias: veráne etiam eſt? vera inquam. Adijciunt præterea: hæc enunciatio vera eſt qua tu eam veram iudicas, & de præſenti: nunc igitur determinate vera eſt. & ſi determinate vera eſt, nunc falſa eſſe nō poteſt. quare nec hæc, nunc falſa eſſe poteſt tu cras pauperem reficies. Sed perperam hoc paralogiſmo colligitur, quia ea ſit enunciatio de præſenti vera: igitur nunc determinate vera eſt. Nam eius veritas ex veritate enunciationis de futuro quam monſtrat, pendet. veritas autem illius enunciationis de futuro: pendet ex rebus ipſis quæ indeterminatæ ſunt, & vtcunq; vtrumlibet futuræ ſunt. Neq; accepta aliqua affectione dicitur enunciatio vera: falſáve aliqua abiecta. Quare hæc etſi de præſenti ſit: non tamen nunc determinate aut vera aut falſa, vt quæ & nunc falſa eſſe poſſit quemadmodū & ea ex qua pendet. Et cum dicitur ea quæ ſunt, & enunciationes in ijs quæ ſunt: ea intelligimus quæ ſic ſunt vt ex futuro non pendeant. Qnare ſi quis ab ineunte ætate virtutum officijs incubuit, ad finem vſq; vitæ in illis perſtiturus: nunc forte illum felicem & dū viuit (vt vult Ariſtoteles) appellare poſſumus. verum enunciatio hęc, hic felix eſt, nondum neceſſario, determinatéque vera eſt, quòd adhuc ex futuro ſua pendeat veritas. quod quidem quanquam erit: non tamen neceſſario, & definite erit. Sed de his ſatis conſtare arbitror. Solent & de ijs quærere an bonorum plena gaudio vita, neceſſario futura ſit, an malorum neceſſario futura punitio, an neceſſario futurum iudicium? an potius affirmationes huiuſmodi futuræ, ſint contingentes? quæ omnia minus hic mihi accommodata videntur: & potius iuſtum iudicem pijs inuocationibus propitiandū, quàm hic de huiuſco

rebus loqui audendum. Sunt enim animi ad pietatem formandi. quod maxime fit: cum timore & modeſtia de ijs quæ ſupra nos ſunt, cogitamus, noſtram metientes infirmitatem, & confitentes ſuam incomprehenſibilem à oobis excellentiam, & ſublimitatem. & nihil de humilitate verẽdum eſt, de ſuperbia autem & præſumptione ſummopere timendum. hæc excæcat, intellectúſque deijcit: illa illuminat, modeſtéque mentes attollit. Et iam diuina iuſtitia (vt quod de ijs ſentio dicam) malorum vltionem, iuſtúmque iudicium præſcripſit, prædiffiniuítque: & diuina bonitas & miſericordia bonorum præſcripſit ſine fine ſolamen. neque tanta certitudine, tantáque determinatione craſtinum expecto ſolis exortum: quanta certitudine, quantáque determinatione mulctam flagitioſorum, bonorúmque in æuo & inſontium conſolationem, iuſtúmque dei iudicium. Quare & futurorum contingentium, huiuſce rerum diſputationem non admitto. minus enim natura, quàm craſtinus ſolis exortus impediri valent. Sed hæc, qui ſapient hoc in loco minus agitabunt, & quæcunque ad diuinas præſtitutiones, prædiffinitionéſque pertinent, & infinitæ ſuæ ſapientiæ pelagus. illa enim in ſilentio venerari præſtat. neque loquendum quicquam prius quàm nos legitime diuina formauerint eloquia. Et de his abunde.

ℂ PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

OCtauum cap. regulæ duæ. obiectio vna. dilutio. diuiſiones tres. concluſio vna. ℂ Prima 43
regula. In ijs & quæ ſunt, & quæ fuerunt: affirmationem aut negationem determinate
veram, falſámve eſſe neceſſe eſt. Et id quidem in contradictorijs vniuerſalium vniuerſa-
liter: ſemper alteram veram & alteram falſam eſſe neceſſe eſt. & conſimiliter in ſingula-
ribus. quemadmodum & iam quoque dictum eſt. In ijs vero quæ vniuerſalium ſunt non vniuer-
ſaliter, id non oportet. poſſunt enim ambæ ſimul eſſe veræ. Et id etiam dictum iam eſt. ℂ Secunda. 44
In ſingularibus earum rerum quæ futuræ ſunt: non neceſſe eſt affirmationem, negationémve de-
terminate veram, falſámve eſſe. Nam ſi omnis huiuſmodi affirmatio vel negatio neceſſario, deter-
minatéque vera, falſáve ſit: & omne tale vt determinate eueniat, vel non eueniat neceſſe eſt. quare
ſi quiſpiam dicat aliquid futurum eſſe, & alius dicat idipſum non futurum: perſpicuum erit alte-
rum eorum determinate verum, falſúmve dicere ſi omnis huiuſmodi affirmatio, negatióve deter-
minate vera, falſáve eſt. non enim in talibus erunt vtræque determinate, aut veræ aut falſæ. Nam
ſi verum eſt aliquid album eſſe: & tunc quoque album eſſe neceſſe eſt. & ſi verum eſt nõ eſſe album:
& vt tunc non ſit album oportet. & conuertitur, ſi quicquam album eſt: & tunc vt affirmatio qua
ipſum eſſe enunciamus, vera ſit neceſſe eſt. & ſi non eſt album: & negatio quoque vera erit. Et ſi
non eſt album: falſum eſt enunciare album eſſe. & ſi falſum eſt id enunciare, neque quoque eſt al-
bum. Igitur & ſi determinate verum dicit qui quippiam futurum eſſe aſſerit, & idipſum futurum
eſſe neceſſe eſt. & ſi determinate verum dicit, qui dicit non eſſe futurum: non fore neceſſe eſt. & con
uertitur. & ſi falſum eſt ipſum eſſe futurum: ipſum non erit. & ſi non erit: falſum eſt eſſe futurum.
Quare autem huiuſmodi affirmationem, negationémve determinate veram falſámve eſſe neceſſe
eſt. & omne futurum: vt eueniat neceſſe. & omne non futurum, non euenire. quod ſanè falſum
& impoſſibile. Quia ſi ita fuerit: nihil igitur eſt neque fit aut à fortuna aut vtrumlibet: neque erit
aut oon erit quicquam, aut à fortuna aut vtrumliber ſed omnia hæc ex neceſſitate. nam aut is de-
terminate verum dicit qui affirmauit, aut is qui negauit determinate verum. Atqui ſi vtrumli-
bet eſſet, ſimiliter atque æque fieri poſſet, aut non fieri. Quod enim vtrumlibet contingit: nihil
magis ſic vel non ſic determioate ſeſe habet, aut habebit. Secundo. Si huiuſmodi enunciationum
vna determinate vera ſit, & altera falſa: ſi quippiam ounc album eſt, determinate verum dixiſſet
prius, qui id dixiſſet fore album. Quare ſemper determinate verum dixiſſet quis de vnoquoque eo-
rum quæ facta ſunt: ea aut eſſe, aut fore. Quòd ſi ſemper de vnoquoq; eorum determinate verum
dixiſſet ipſum eſſe, aut ipſum fore: non potuit aut non eſſe aut non futurum eſſe. non potuit igi-
tur non fieri. & quod non poteſt non fieri, impoſſibile eſt noo fieri: & quod impoſſibile eſt non fie
ri, neceſſe eſt fieri. Omnia igitur quæ facta ſunt, neceſſario facta ſunt. Quare & eodem iure omnia
quæ futura ſunt, neceſſe eſt fieri. Nihil igitur neque à fortuna neq; vtrumlibet erit. quod ſanè ab-
ſurdum eſt. Nam ſi à fortuna aut vtrumlibet, noo ex neceſſitate. ℂ Obiectio. At occurret aliquis pri 45
mo non conuenire quenquam dicere in huiuſmodi contradictionibus vniuerſalium vniuerſaliter,
aut ſingularium neutram veram eſſe: vt quod neq; erit neq; non erit. Primo quidem. oam affirma
tione falſa, erit negatio non vera. & negatione falſa, affirmationẽ non veram eſſe continget. Atqui
dictum eſt ſemper earum, cum altera ſit falſa, alteram veram eſſe oportere. Eadem igitur vera & nõ
vera, quod eſt impoſſibile. Vt igitur altera vera ſit, & altera falſa: oportere eſſe videtur. Secundo.
præter hæc ſi quiſpiam verum dicit quicquam album eſſe pariter & magnum: vtrunq; eſſe neceſſe
eſt. Si vero erit cras & album & magnum, itidem fore cras & album & magnum neceſſe eſt. Si autẽ
non contigerit neq; fore neque non fore: profecto non erit vtrumlibet, vt naualis pugna. Si enim
vtrumlibet eſt: oportebit neq; fieri naualem pugnam neq; noo fieri. Quòd ſi id impoſſibile eſt: il-
larum ſanè enunciationum, definite alteram veram: & alteram falſam eſſe neceſſe eſt. ℂ Dilutio. 46
Abſurda hæc & alia huiuſmodi accidunt: ſi omnis affirmationis & negationis vniuerſalium vni-

uerſaliter aut ſingularium contradictorie oppoſitarum,determinate alteram veram:& alteram fal
ſam eſſe neceſſe eſt,nihil videlicet vtrumlibet eſſe in ijs quæ fiunt,& omnia ex neceſſitate fieri.quæ
& alia nimirum comitantur abſona.Nam ſi omnia ex neceſſitate fiunt: nihil opus eſt & conſulta-
re, & res agendas aggredi, quaſi ſi id faciamus euenturum ſit quod molimur, ſin vero non facia-
mus non ſit euenturum. neque enim quicquam prohibet ad annos vſque denos millenos quem-
piam dicere hoc erit, & alterum dicere hoc non erit: quandoquidem ipſorum neceſſario eueniet
alterum,quodcunque videlicet alter vere tunc dicit. Veruntamen neque id quicquam refert ſi dixe-
rint aliqui contradictionem,ſiue non dixerint. Nam exploratum ſatis eſſe poteſt: res ipſas ita ſeſe
habere,quanuis neque hic affirmauerit,neque ille negauerit: non enim quia affirmamus aut nega-
mus: res aut erit aut non erit, nec ad decimum etiam milleſimum annum magis quàm quantulo-
cunque tempore.Quare ſi in omni tempore id ita ſe habebat,vt alterum determinate verum dice-
retur: neceſſe erat id ipſum fieri. & vnumquodque eorum quæ fiunt,ſic ſe omni tempore habebat
vt ex neceſſitate fieret. Nam ſi determinate quiſpiam vere dixit quicquam fore, fieri nequit vt id-
ipſum non oriatur & eueniat.& contrà,ſi ortum fuerit: vt non ſemper determinate verum fuiſſet
enunciare ipſum fore.ſed ſanè hæc impoſſibilia ſunt.nam videmus principium multorum futuro-
rum eſſe in hoc ipſo,quod conſultamus & agimus aliquid. quod quidem (quia omnino ex ijs eſt:
quæ non ſemper actu ſunt) poſſibile eſt eſſe,& non eſſe ſimiliter.Nam in ijs quæ non ſemper actu
ſunt:vtrunque contingit & eſſe & non eſſe. Quare & in huiuſmodi, fieri & non fieri contingit.&
pleraque quæ hunc in modum ſe habeant,nobis perſpicua atque explorata ſunt.vt hanc veſtem di-
uidi poſſibile eſt:quæ nihilominus non diuidetur,diſcindetúrque, ſed prius vetuſtate atteretur:&
eandem conſimiliter poſſibile eſt non diuidi. non enim poſſibile fuiſſet priuſquam diuideretur
eam exteri, niſi eam poſſibile eſſet non diuidi. Quare & in rebus alijs quæ gignuntur, ſimile eſt:
quæcunque talem ſortiuntur potentiam.Manifeſtum igitur eſt:non omnia ex neceſſitate vel eſſe,
47 vel fieri.¶ Tres diuiſiones. Prima.Sed ea quæ non ex neceſſitate fiunt diducuntur. quædam enim
vtrumlibet fiunt:in quibus non magis affirmatio vel negatio vt vera ſit,euenire ſolet. Alia vero in
quibus alterum,affirmatio inquam vel negatio,vt magis & plerunque euenire ſolitum eſt, ſed &
contingit fieri alterum quod rarum eſt. & alterum quod ſcilicet vt magis ac plerunque, contingit
48 identidem minime fieri.¶ Secunda.Bifariam etiam dicitur & ex neceſſitate:ſcilicet & ſimpliciter,
& ex adiunctione.Eſſe enim quod eſt quando eſt:& non eſſe quod non eſt quando non eſt neceſ-
ſe eſt.non tamen omne quod eſt,neceſſe eſt eſſe.neque omne quod non eſt, neceſſe eſt non eſſe.nõ
enim idem eſt omne quod eſt neceſſario eſſe quando eſt,& omne quod eſt, ſimpliciter neceſſario
eſſe.neque idem omne quod non eſt: neceſſario non eſſe quando non eſt,& ſimpliciter neceſſario
49 non eſſe. ¶ Tertia diuiſio. Et neceſſe contradictioni ſimili modo dupliciter tribui intelligi ſolet:
& ſimpliciter cuipiam partium,aut cum alterius partis adiunctione. & eadem ratio, quæ & in ſu-
perioribus reperitur.nam id totum eſſe aut non eſſe,neceſſe eſt: & ſimiliter id totum fore aut non
fore,neceſſe.non tamen qui diuidit dicere poſſit,alterum neceſſe eſſe. Verbi cauſa.dico enim id to-
tum naualem pugnam,cras futuram eſſe,vel cras non eſſe futuram neceſſe eſſe:ſed non ſimpliciter
naualem pugnam, cras futuram eſſe neceſſe eſſe, neque non fore cras identidem neceſſe. ſed futu-
50 ram eſſe aut non futuram eſſe, neceſſe eſt. ¶ Concluſio. Quæcunque ita ſe habent, vt vtrumlibet
ſint, & vt vtrumlibet eorum oppoſita contingant: in huiuſcemodi contradictione ita ſe habere
neceſſe eſt. quod & contingit in ijs quæ plerunque ſunt & non ſemper ſunt, quæque rarenter non
ſunt, neque ſempet non ſunt. nec ab re ſanè. Quandoquidem enunciationes ſimiliter veræ ſint:
quemadmodum & res ipſæ ſunt,de quibus illæ ſunt.cum igitur res vtrumlibet & æque indetermi
nate erunt, & enunciationes vtrumlibet & æque indeterminate veræ, falſæve erunt. Et quæ ple-
runque & non ſempet, & enunciationes plerunque veræ erunt. at non ſemper. Et huiuſce rerum
quæ vtrumlibet eueniunt neceſſe eſt contradictionis partem alteram veram, vel alteram falſam
eſſe.non tamen hanc veram eſſe neceſſe eſt,vel ſimiliter hanc.ſed quæcunque aut vera aut falſa fue
rit vtrumlibet, atque indeterminate aut vera aut falſa eſt. Identidem & in ijs quæ plerunque con-
tingunt, nam ſemper neceſſe eſt cum adiunctione contradictionis alteram partem veram, fal-
ſamve eſſe.non tamen hanc neceſſe eſt eſſe veram vel illam falſam. & ſi altera magis & plerunque
vera ſit: altera vero plerunque falſa, non iam tamen neceſſario aut vera aut falſa. Manifeſtum eſt
igitur non omnis affirmationis & negationis hunc in modum contradictorie oppoſitarum: hanc
quidem neceſſario,determinatéque veram eſſe,illam vero neceſſario falſam. Neque idem ſubit iu-
dicium in contradictionibus de præſenti eorum quæ ſunt,& in contradictionibus futurorum eo-
rum quæ non ſunt,quæ tamen & eſſe vel non eſſe poſſunt.

¶ PARAPHRASIS PRIMI LIBRI
ΠΕΡΙ' Ε'ΡΜΗΝΕΙ'ΑΣ FINIS.
GRATIAE DEO AMEN.

LIBER SECVNDVS ΠΕΡῚ ἙΡΜΗΝΕΊΑΣ ARITOTELIS.

❡De enunciationibus infinitis. Cap. I.

Concluſio. QVoniam autem eſt aliquid de aliquo affirmatio ſi- 1
gnificans:hoc autē vel nomē eſt vel innominatū,
vnū autē oportet eſſe & de vno id quod eſt in af-
firmatione (nomen autē dictum eſt & innomina-
tum prius.nō homo enim nomē quidem non di-
co:ſed nomē infinitū. vnū enim ſignificat aliquo
modo infinitū nomen.quēadmodum & non ſana-
tur nō verbū:ſed infinitū verbum) erit omnis af-
firmatio & negatio:vel ex nomine & verbo,vel ex
infinito nomine & verbo.Præter verbū autē nulla
affirmatio vel negatio eſt . eſt enim vel fuit , vel
erit,vel fit,vel quæcunq; alia huiuſmodi verba:ex ijs ſunt quæ poſita ſunt.conſi
Regula 1 gnificāt enim tēpus. ❡Quare prima eſt affirmatio & negatio.eſt homo,non eſt 2
homo.deinde eſt nō homo,non eſt non homo.Rurſus eſt omnis homo, non eſt
omnis homo.eſt omnis nō homo,non eſt omnis nō homo.Et in ijs (quæ extrin
Regula 2 ſecus ſunt) tēporibus eadem ratio eſt. ❡Quādo autem eſt tertiū adiacens,præ- 3
dicatur:dupliciter dicūtur oppoſitiones.Dico autē:vt eſt iuſtus homo.eſt tertiū,
dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione : quare ob id ipſum quatuor
erunt illæ.quarū duæ quidem ad affirmationem & negationem ſe habebunt ſe-
cundum conſequentiam vt priuationes:duæ vero minime.Dico autē quoniam
eſt:aut iuſto adiacebit,aut iniuſto.quare etiam negatio.quatuor igitur erunt.In-
telligimus vero quod dicitur ex ijs quæ ſubſcripta ſunt.

A Antecedens.
C Conſequens.

A Homo iuſtus eſt	C Homo iuſtus non eſt	Simplices
C Homo iniuſtus non eſt	A Homo iniuſtus eſt	Priuatoriæ
C Homo non iuſtus non eſt	A Homo non iuſtus eſt	Infinitæ
Vniuerſales & particulares, affirmationes,& negationes.		
A Omnis homo eſt iuſtus	C Non omnis homo eſt iuſtus	Simplices
C Nō oīs homo eſt nō iuſt⁹	A Omnis homo eſt non iuſtus	Infinitæ

Eſt iuſtus homo:huius negatio eſt,nō eſt iuſtus homo. eſt nō iuſtus homo: huius
negatio eſt,non eſt nō iuſtus homo.eſt enim hoc in loco & nō eſt:iuſto & non iu-
ſto adiacet.hæc igitur quēadmodum in reſolutiuis dictū eſt:ſic ſunt diſpoſita.Si-
militer autē ſe habebūt etſi vniuerſalis nominis fit affirmatio. vt omnis eſt ho-
mo iuſtus:negatio,non omnis eſt homo iuſtus. omnis eſt homo non iuſtus: non
omnis eſt homo non iuſtus.Sed non ſimiliter angulares veras eſſe contingit.cō-
Regula 3 tingit autem aliquando.hæ igitur duæ oppoſitæ ſunt.❡Aliæ autem duæ ad non 4
homo,quaſi ſubiectum aliquod additum.vt eſt iuſtus non homo: non eſt iuſtus
non homo,eſt non iuſtus non homo:non eſt non iuſtus non homo.plures autem
his non erunt oppoſitiones. Hæ autem extra illas,ipſæ ſecundum ſe erunt:vt no-
Regula 4 mine vtentes eo quod eſt non homo.❡In quibus vero eſt non conuenit,vt in eo 5
quod eſt ſanum eſſe,& ambulare:in ijs idem facit ſic poſitum,ac ſi eſt adderetur.
vt eſt : ſanus eſt omnis homo,non ſanus eſt omnis homo . ſanus eſt omnis non
homo,non ſanus eſt omnis non homo.non enim dicendum eſt non omnis ho-
mo:ſed non negationem ad id quod eſt homo addendum eſt. omnis enim non
vniuerſale ſignificat : ſed quoniam vniuerſaliter . Manifeſtum eſt autem ex eo
quod eſt ſanatur homo:non ſanatur homo.ſanatur non homo:non ſanatur non
homo. hæc enim ab illis differunt:eo quòd vniuerſaliter non ſunt. quare omnis
vel nullus nihil aliud conſignificat quàm vniuerſaliter de nomine vel affirma-

tionem vel negationem.ergo & reliqua eadem oportet apponi.¶Quoniam ve- Regula 5
ro cõtraria eſt negatio ei quæ eſt omne eſt animal iuſtũ,illa quæ ſignificat quo-
niam nullum eſt animal iuſtum : hæ quidem manifeſtum eſt quoniã nunquam
erunt neq; veræ ſimul,neq; in eodem.his vero oppoſitæ:erunt aliquando.vt nõ
omne animal iuſtum eſt,& eſt aliquod animal iuſtum.ſequuntur vero & hæ,eam
quidem quæ eſt omnis eſt homo non iuſtus , hæc nullus homo eſt iuſtus : illam
vero quæ eſt aliquis eſt homo iuſtus,oppoſita,quoniam non omnis homo eſt nõ
7 iuſtus.neceſſe eſt enim aliquem eſſe.¶Manifeſtum eſt autem etiam quoniam in Regula 6
ſingularibus ſi verum eſt interrogatum negare:quoniam & affirmare verum eſt.
vt putáſne Socrates ſapiens eſt?non.Socrates igitur eſt non ſapiens. In vniuer-
ſalibus vero non eſt vera quæ ſimiliter dicitur : vera autem negatio eſt . vt pu-
táſne omnis homo ſapiens eſt?non.omnis igitur homo nõ ſapiens eſt.hoc enim
falſum eſt.ſed non igitur omnis homo ſapiens eſt:verum eſt.hæc enim oppoſita
8 eſt:illa vero contraria.¶Illæ vero ſecundum infinita contra iacentes nomina & Dubium.
verba (vt in eo quod eſt non homo,vel non iuſtus) quaſi negationes ſine nomi
ne & verbo eſſe videbuntur: ſed non ſunt . Semper enim vel veram vel falſam
eſſe neceſſe eſt negationem.qui vero non homo dixit,nihil magis quàm qui di
9 cit homo,ſed etiam minus:verus vel falſus fuit,ſi non aliquid addatur.¶Signi- Regula 7
ficat autẽ eſt omnis non homo iuſtus:nulli aliarum idem nec huic oppoſita quæ
eſt,non eſt omnis non homo iuſtus.ea vero quæ eſt,omnis nõ iuſtus non homo
10 eſt:illi quæ eſt nullus eſt iuſtus non homo, idem ſignificat . ¶Tranſpoſita vero
nomina & verba idem ſignificant. vt eſt albus homo:& eſt homo albus. Nam ſi
hoc nõ eſt:eiuſdem multæ erunt negationes. ſed oſtẽſum eſt quoniã vna vnius
eſt.eius enim quæ eſt,eſt albus homo:negatio eſt,nõ eſt albus homo.eius autem
quæ eſt,eſt homo albus,ſi nõ eadem eſt ei quæ eſt,eſt albus homo: erit negatio,
vel ea quæ eſt,non eſt non homo albus,vel ea quæ eſt,non eſt homo albus. Sed
altera quidem eſt negatio eius quæ eſt,eſt non homo albus: altera vero eius quæ
eſt,eſt albus homo.quare erunt duæ vnius.Quoniam igitur tranſpoſito nomine
& verbo eadem fit affirmatio & negatio,manifeſtum eſt.

¶Primi Cap.ſecundi peri hermenias notæ.

¶Apud Ariſtotelem continuata lectio eſt:non noui libri inceptio. ſingularis enim apud eum de
interpretatione liber eſt non duo.quod & in dialectica ſua etiã annotauit Politianus.Quia tamen Politianus.
ſecare ſolent in duos: cõmunem ſcholæ ſecuti conſuetudinem in duos partiti ſumus, ne ſe putarẽt
1 non omnes Ariſtotelicos libros recepiſſe.¶Si dico homo eſt animal rationale mortale,hic affirma
tio ex nomine & verbo conſtituitur.& quanquã ex pluribus nominibus cum verbo cõſtituitur,ni
hil refert.Nam quod ex pluribus cõſtituitur nominibus,conſtituitur etiã ex nomine.tamẽ de ſim-
plicibus pręcipue Ariſtoteles intelligit,& verbi perſonalis.vt homo eſt.homo eſt animal.Superior
autẽ non omnino ſimplex eſt,ſed aliquo modo compoſita ratione prædicati. Simplex autẽ eſt,cũ
ſubiectum & prædicatum neutrũ euadit cõſtitutum ex pluribus dictionibus.Affirmationes & ne-
gationes imperſonalium,ex caſu nominis conſtant & imperſonali verbo:aut ex infinito caſu & im
perſonali verbo.vt tædet hominẽ.tædet non hominẽ.ſed illæ raræ ſunt,& parum diſciplinis accõ
modatæ,quæ autẽ earum magis accommodari ſolent:ſunt infinitiuæ. ¶Infinitũ nomen quodam
modo vnũ ſignificat.quodam modo indefinite ſcilicet,& indeterminate.vnum quidem. nam vna
ſignificatione:non etiã diuerſis & homonyme.¶Præter enim verbum nulla affirmatio vel nega-
tio erit.Verum alicui forte potius dicendum fuiſſe videbitur omnẽ affirmationem conſtare ex no-
mine & verbo,aut ex infinito nomine & verbo,aut infinito verbo,& ita de negatione.quare & hic
dicẽdum.præter enim verbũ vel finitum vel infinitũ, nulla affirmatio vel negatio erit. Verum id
aduertẽdum eſt: notam negãdi non,in enũciatione additam verbo ſemper qualitatẽ efficere nega
tiuam. Quare cũ affirmationis & negationis ſit idem verbũ:non fuit adijciẽdum,aut infinito ver-
bo.Extra tamẽ enũciationes:non ſanatur,nõ laborat totum ſimul acceptũ verbum dicitur infini-
tum ſolum.ſicut currit per ſe verbum finitũ ſolum.in enunciatione autẽ vt in hac, Cato ſanatur,
ſanatur & verbũ dicitur & affirmatũ verbum:ꝙ iam affirmatio ex eo conſtituta ſit.& in negatio-
ne,Cato nõ ſanatur,ſanatur verbum dicitur & negatũ verbum:ꝙ iam ex eo negatio conſtituta ſit,
& hoc totũ non ſanatur,infinitũ verbum negatum.Negatum quidem ob cauſam dictam:infinitũ
autem ꝙ ſimiliter ſit & in eo quod eſt,& in eo quod non eſt.Cum igitur nũquam ſit in enũciatio-

ne verbum infinitum quin ſit verbũ negatum (modo nõ impediatur) quod quidem verbum negatum, proprie verbum eſt & finitũ verbum: non ab re dictum eſt præter verbũ nullam affirmationem, negationémve eſſe. Nam præter verbũ affirmatum non eſt affirmatio: & præter verbum negatũ non eſt negatio. & nota negandi non: ſiue neget ſiue indeterminet atq; infiniat, conſimiliter & nõ homonyme conſignificat. Vnde fit vt reperiatur infinitũ verbũ & non negatũ: vt non currit ſolitarie dictum. negatũ & non infinitum, vt nullus homo currit. negatũ & infinitum, vt cũ dicitur homo nõ currit. Eſt præterea finitũ & non affirmatum: vt currit per ſe prolatum. finitum & affirmatũ: vt homo currit. Fit etiã vt nota non: extra enũciationem verbo adiecta infiniens, indeterminánſq; dicatur. nam ſemper, & ſolum facit infinitũ. in enunciatione autem adiũcta verbo: potius negans quàm infiniens dicenda eſt. nam ſemper in enũciatione verbũ negatum facit (modo per alterã non impediatur) non autem ſemper infinitum. Sed in enunciatione ad nomen lata id aliquando obſeruat: vt ſolum infiniat atq; indeterminet, haud ſecus atq; extra enũciationem, vt cum dicitur, omnis non homo iuſtus eſt. quod eſt quotiens illo aggregato nõ homine tanquã ſubiecto, vno nomine, vnóq; vocabulo (vt in tertia regula vult Ariſtoteles) vtitur enũciatio. Et negatio illa verbo non adijcitur, ſed ſoli nomini homo: ideo non negat, ſed ſolum indeterminat. & hic nihil ſubiectũ eſt, præter nomen infinitũ. idcirco non ab re dictum videatur, affirmationẽ aliquam conſtare ex nomine infinito & verbo. Et ſi enũciamus non homo currit, planè anceps eſt, an non homo vt vnũ accipiatur, ſitq; id totum ſubiectum, an vt duo ſitq; ſolum homo ſubiectum. Nam ſi totum vt vnum accipitur, vtitúrq; oratio illo compoſito perinde ac nomine vno: affirmatio eſt. & nota non, infiniens, indeterminationíſq; nota. Si vt duobus vtitur, vno quidẽ vt ſubiecto & altero vt nota non, infiniens, indeterminationiſq; nota. Si vt duobus vtitur, vno quidem vt ſubiecto & altero vt qualitatis nota: negatio eſt. & homo ſolum ſubiectum eſt: nota vero negãdi non, verbo incidit ipſum negatũ efficiens, éſtq; inſtrumẽtum negans. Et hæc varietas non tam ex inſtrumẽto: quàm ex noſtra mente vario modo & ad varia illo vtente prouenit. & ne quis in his parum nobis

Boetius. confidat: Boetium & alios quos imitatur authores conſimilia dicentes, legat. Sed de his plura forte q̃ oportuit. ❡ Eſt, fuit, erit, fit, & huiuſmodi ex ijs ſunt quæ prius determinata ſunt. ſed prius eſt, & alia præſentia: verba nũcupauit. Fuit, erit, & ſimilia: caſus verborũ. Hic autem extenſo verbi vocabulo: omnia verba appellat. ❡ Propter obſcuritatem & nimiam breuitatem explicando regulas: aliquãtum adijciendum fuit. ſemetipſum tamen vbiq; Ariſtoteles interpretatur: ſed ex ſententia ac propoſito inuoluta breuitate. ❡ Oppoſitio, oppoſitio contradictoria. Cum ſumuntur oppoſitiones 2
in vniuerſalibus: pariter ſumuntur in particularibus. Nam ex oppoſito illis reſpondent. Et in ſingularibus conſimiliter ſumuntur vt in vniuerſalibus: minoris tamen in diſciplinis ſunt momenti. Quare mirum non eſt: ſi Ariſtoteles illas ſuppreſſit ſubticuitq;. Ex figuratione tamen ſubiecta qui 3
expreſſiora deſiderat in ijs in quibus ſecundum adiectum eſt: facile intelliget.

	Prima oppoſitio indefinitarum				Prima oppoſitio vniuerſalium		
1	Eſt homo	Non eſt homo	2	1	Omnis homo eſt	Nõ oĩs homo eſt	2
	Secunda oppoſitio indefinitarum				Secunda vniuerſalium		
3	Eſt non homo	Non eſt non homo	4	3	Oĩs nõ homo eſt	Nõ oĩs nõ hõ eſt	4
	Prima oppoſitio particularium				Prima ſingularium		
1	Aliquis homo eſt	Nõ aliquis homo eſt	2	1	Eſt Plato	Non eſt Plato	2
	Secunda oppoſitio particularium				Secunda oppoſitio ſingularium		
3	Aliquis non hõ eſt	Nõ aliquis nõ hõ eſt	4	3	Eſt non Plato	Nõ eſt nõ Plato	4

❡ Et hæ inter ſe neceſſariam non habẽt ſequendi legem. ❡ Et eſt, fuit, erit, fit & ſimilia ſecũdo prædicantur, adijciuntúrq; quando alia ab ipſis nõ exprimũtur prædicata. vt homo eſt. homo fuit. homo erit. homo fit. homo ſubiectũ eſt: eſt, fuit, erit, fit, prędicata. Tertia dicũtur adiecta, prędicatáq;: cum præter ipſa aliud prædicatũ explicatur. vt eſt iuſtus homo. fuit iuſtus homo. erit iuſtus homo. fit iuſtus homo. homo ſubiectus intelligatur. duo ſunt prędicata: iuſtus eſt, iuſtus fuit, iuſtus erit, iuſtus fit. Et quia vt ſubiectum præintelligatur oportet: ideo homo intelligẽtia primũ eſt. & quia de eo intẽditur præcipue prædicari iuſtum: ideo iuſtum ſecundũ eſt adiectum & primũ prædicatum. quia vero cõſequenter intenditur tẽporis dari intelligẽtia, aut motus, imperfectioniſq; prædicati iuſti, idcirco eſt, fuit, erit, fit, tertia ſunt adiecta, ſed ſecunda prædicata. nõ enim tẽpus iuſti adiecti ad hominẽ intelligere poſſis: niſi & hominẽ & iuſtum præintelligas. Intelligentiã igitur (cum primum, ſecũdum, tertiũ nominat Ariſtoteles) potius reſpicit: q̃ vocabulorum ſitum. nam plerunq; quod primũ ſitum obtinet, intelligẽtia vltimũ eſt. & contra. Itaq; ſi tertio prædicari diceretur: non tria eſſe prædicata intelligẽdum, ſed adiacentia tertio intelligẽtiæ loco prædicari. Ita vt tertio, ad-

Boetius. iecta vel adiacentia aut aliquid ſimile determinet: non autẽ prædicari. vt diligẽter exequitur Boetius. Et quod nũc eſt, fuit, erit, fit, copulas vocant cũ tertia ſunt adiuncta (quod pleriſq; nõ placet: cũ melius appellẽtur prædicata) idem valuerit vt tertiũ intelligẽtiæ obtineant locum. copulã enim nũquam quicquã intellexeris: niſi ea quæ copulat mẽte præcõceperis. Non ab re igitur Ariſtoteles talia: tertia adiecta, & prædicata nominat, & ſi latinæ locutionis vſus admitteret quod Ariſtoteles

τρίτα προσκατηγορούμενα, nos tertia adprædicata diceremus. ℂ Dico enim eſt tertium nomen verbúmve:nomen, vocabulum. verbúmve, exponit: quod ſcilicet vocabulum eſt verbum. Nam ſi dixiſſet tertium verbum aliquis contentioſior ſtatim intuliſſet: tria ergo in hac enunciatione verba, quorum eſt tertium verbum eſt. & quod dicit tertium non ſitum vocabulorum, ſed intelligentiæ ordinem meditari potius oportet. ℂ Quarum duæ negatiuæ ſcilicet ad affirmatiuas ſecundum conſequentiam ſeſe habebunt perinde ac priuatoriæ. Huius regulæ intelligentia facile capietur ex duabus enunciationum deſcriptionibus quas Ariſtoteles in vltimo capite primi priorum analyticorum poſuit: vt paulopoſt fiet manifeſtum. Enunciationes priuatoriæ dicuntur: in quibus extremum, vt prædicatum eſt, priuatiuum vocabulum. Priuatiuum autem appellamus quod priuatiuã includit particulam: vt inæquale, iniuſtum, incorruptibile, immortale, & id genus. Particula enim in, plerunq; in compoſitione priuatiua eſt. Similiter & particulæ a, ab, & dis, vt amens, abnuo, abdico, abſimile, difficile, diſſimile. Et latius hic quàm in prædicamẽtis priuatiua ſumuntur. Sunt igitur hæ priuatoriæ: eſt inæquale, eſt iniuſtum, eſt incorruptibile, eſt immortale, & ſimiles. Et quæ continebunt nomen infinitum: dici poterunt enunciationes infinitæ. vt eſt non iuſtus homo, non eſt non iuſtus homo: & ſimiles. quæ ſola finita nomina ſimplices, atq; finitæ: vt ſunt hæ, eſt iuſtus homo, non eſt iuſtus homo, & quæcunque huiuſmodi ſunt. ℂ Cum enunciamus quatuor enunciationes. primam eſt iuſtus homo, ſecundam non eſt iuſtus homo, tertiam eſt non iuſtus homo ſub ſecunda collocatam, & quartam non eſt non iuſtus homo ſub prima: in prima eſt, affirmatiuè adiacet iuſto, & in ſecunda negatiuè, in tertia affirmatiuè non iuſto, & in quarta negatiuè adiacet, atque additur non iuſto. ℂ In reſolutiuis: in libris priorum analyticorum, id eſt, reſolutiuorum. & id in vltimo cap. primi priorum. In quo duæ hæ deſcriptiones intelliguntur: vna pro infinitis enunciationibus & vna pro priuatorijs. quæ ſunt hæ.

ℂ Prima pro infinitis.

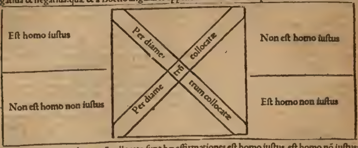
a	A	Eſt iuſtus homo	C	Non eſt iuſtus homo	b	ſimplices
d	C	Non eſt non iuſtus homo	A	Eſt non iuſtus homo	c	indefinitæ
ℂ Secunda pro priuatorijs.						
a	A	Eſt æquale	C	Non eſt æquale	b	ſimplices
d	C	Non eſt inæquale	A	Eſt inæquale	c	priuatoriæ
	a b e d enunciationum nomina		A	Antecedens	C	Conſequens

Et vt in priuatorijs duæ negationes ſequuntur affirmationes (ſequitur enim eſt æquale: igitur non eſt inæquale) ita & affirmationem eſt iuſtus homo, ſequitur negatio non eſt non iuſtus homo: & affirmationem eſt nõ iuſtus homo, conſequitur negatio non eſt iuſtus homo. Duæ igitur ſcilicet negatiuæ ſequuntur affirmatiuas: tam in priuatorijs, q̃ infinitis. Sed & duæ ſcilicet affirmatiuæ nõ conſequio trahuntur negatiuarum. In priuatorijs enim non ſequitur, non eſt inæquale: igitur eſt æquale. Item non eſt æquale: igitur eſt inæquale. nam ſcientia (& ſimiliter quicquid quantitatis expers eſt) cum non ſit inæqualis, non eſt æqualis: & cũ non ſit æqualis, non eſt inæqualis. Et eodem quoq; modo in infinitis: duæ affirmationes, negatiuas nõ ſequuntur. non enim ſequitur non eſt non iuſtus homo: eſt igitur iuſtus homo. Item neq; ſequitur non eſt iuſtus homo: igitur eſt nõ iuſtus homo. equus enim non eſt non iuſtus homo: nõ tamen colligere valebimus, equus igitur eſt iuſtus homo. Item, neq; equus eſt iuſtus homo: minime tamen fit vt equus ſit nõ iuſtus homo. Id tamen aduertendum in deſcriptionibus Ariſtotelis quæ in fine primi priorum analyticorum diſponuntur: Ariſtotelem in infinitarum deſcriptione prædicatum feciſſe, album & non albũ. nos autem conſimili propoſitionum diſpoſitione ſeruata, pro commoditate, prædicatum fecimus iuſtus homo & nõ iuſtus homo: quod & Porphyrius & Boetius fecerũt. Et vt in deſcriptione priuatiuarum Ariſtotelis intelligi debet æquale & inæquale pro prædicatis: ſimiliter & hic iuſtus homo, & nõ iuſtus homo pro prædicatis, & ſolum nõ iuſtus infinitum eſſe, ſolámq; prædicati partem infinitam. perinde ac ſi dico inæqualis quantitas: ſolum inæqualis, dictio priuatiua eſt non etiam totum diceretur priuatiuum. Non enim authorũ mos eſt vna particula negatiua, plures ſimul dictiones infinitas dicere: vt neq; vna priuatoria particula, plures priuatiuas dictiones. Et homo hic ad prædicatũ pertinere dictũ eſt. nam ſi pertineret ad ſubiectũ: nihil prohiberet affirmatiuas cõſequi negatiuas. vt ex quinta regula & ſuis deſcriptionibus agnoſcitur: quòd indefinitæ legem particularium quo ad veritatem, falſitatémve ſequantur, & obſeruent. Et in affirmationibus & negationibus contradictorijs vniuerſalibus: duæ negatiuæ certa, conſtantiq; & rata lege ſequuntur affirmatiuas, duæ vero affirmatiuæ negatiuas minime. vt ex deſcriptione ſubiecta dinoſcitur.

Porphyrius Boetius

Antecedens		Conſequens
A Omnis homo iuſtus eſt	Contradictoriæ	C Non omnis homo iuſtus eſt
Conſequens		Antecedens
C Non omnis homo non iuſtus eſt	Contradictoriæ	A Omnis homo non iuſtus eſt
Non conuertuntur		Non conuertuntur

¶ Enũciationes per diametrũ,ſunt in deſcriptione affirmatiua & affirmatiua inter ſe:pariter & negatiua & negatiua.quæ & à Boetio angulares appellantur.vt ſint deſcriptæ indefinitæ hoc modo.

¶ Angulares & per diametrũ collocatę ſunt hæ affirmationes eſt homo iuſtus,eſt homo nõ iuſtus: quę nõ magno impẽdio ſimul verę eſſe dipoſcunt. Item diametrales ſunt negationes,nõ eſt homo nõ iuſtus,nõ eſt homo iuſtus.quæ indefinitæ identidẽ ſimul verę ſunt.Nam his duabus eædẽ ſunt homo nõ eſt iuſtus,homo nõ eſt non iuſtus.quæ haud difficile ſimul eſſe verę deprehendunt.Sint cõſimiliter vniuerſali cõtradictoria oppoſitione affirmationes & negationes oppoſitæ hoc modo.

a	Omnis homo iuſtus eſt	Non omnis homo iuſtus eſt	b	
d	Non omnis homo non iuſtus eſt	Omnis homo non iuſtus eſt.	e	
a	Nullus homo iuſtus eſt	Aliquis homo iuſtus eſt	b	
d	Aliquis homo non iuſtus eſt	Nullus homo non iuſtus eſt	e	
	a c:b d per diametrum collocatæ,& altrinſecus angulares.			

¶ Angulares ſunt affirmationes omnis homo iuſtus eſt,omnis homo non iuſtus eſt:quæ nũquam ſimul verę eſſe poſſunt. Pugnant enim in omnibus terminis huiuſmodi vniuerſales affirmationes. Item angulares ſunt negationes nõ omnis homo nõ iuſtus eſt,non omnis homo iuſtus eſt:quæ ſimul veræ eſſe poſſunt aliquando,vt quando neceſſariæ & diſparatæ nõ ſunt,ſed cõtingentes & accidentariæ.quales ſunt hæ:quę in deſcriptione ponuntur. Ideo adiecit Ariſtoteles:cõtingit autem aliquando.ſed nunquã omnes in illis vniuerſalibus angulares ſimul eſſe veras cõtingit (vt fit tamẽ in indefinitis) ſed aliquas ſolum ſcilicet particulares,& aliquando. Et ex his ſingularum regularũ intelligentia haberi poteſt.ex logicis autem elementis exactius ſubtiliq; ratione,ſi quando vacahit tempus vt emittantur. ¶ Neq; plures his erunt oppoſitiones. Conſtituamus oppoſitiones,prædi- 4
cato penes finitum & infinitum variato & ſubiecto finito,modo qui ſequitur:& erunt hæ duæ.

		Prima oppoſitio.			
1	Eſt iuſtus homo	Duæ primæ	Non eſt iuſtus homo	2	
		Secunda oppoſitio.			
4	Non eſt non iuſtus homo	Duæ ſecundæ	Eſt non iuſtus homo	3	

¶ Item conſtituamus oppoſitiones prędicato penes finitum infinitumq; variato , & ſubiecto ſemper infinito : & erunt duæ hoc modo.

		Tertia oppoſitio.			
1	Eſt iuſtus non homo	Duæ primę	Non eſt iuſtus non homo	2	
		Quarta oppoſitio.			
4	Non eſt non iuſtus nõ homo	Duæ ſecundæ	Eſt non iuſtus non homo	3	

¶ Quarum duæ primæ enunciationes, id eſt, quę conſtituunt oppoſitionem duabus primis ſuperioris deſcriptionis diuerſæ ſunt,& duę poſtremæ duabus poſtremis itidẽ diuerſæ.neq; enim idem ſignificant, neq; ad eaſdem ſequuntur. neq; ſequentes recipiunt eaſdem : neq; ſeſe mutuo. Prima enim ſuperioris, eſt iuſtus homo cõſequentem recipit nõ eſt non iuſtus homo. Sequitur enim eſt iuſtus homo:igitur non eſt nõ iuſtus homo.at prima inferioris deſcriptionis minime eandem admittit conſequentẽ.Neq; enim ſequitur eſt iuſtus non homo: igitur nõ eſt non iuſtus homo.neq; ſe mutuo conſequuntur.non enim ſequitur eſt iuſtus homo:igitur eſt iuſtus non homo.Et ita ſecũdam & ſecundam nõ ad eandem ſequi,neq; ſe mutuo:oſtendere eſt facile.Et idem eſt de duab⁹ poſtremis.non enim ſequitur eſt iuſtus homo: igitur nõ eſt non iuſtus nõ homo.& tamen ſequebatur eſt iuſtus homo:igitur nõ eſt nõ iuſtus homo.ad quam igitur ſequitur quarta primæ deſcriptionis: non ſequitur quarta ſecundæ. neq; quarta quartã conſequitur. non enim ſequitur non eſt non iuſtus homo: igitur non eſt nõ iuſtus nõ homo.aut contrà. Similiter ſecũda ſuperioris deſcriptionis conſequitur tertiam eiuſdẽ:ſed minime conſequitur tertiam inferioris.Sequitur enim eſt nõ iuſtus

homo:igitur nō eſt iuſtus homo.ſed eadem,non eſt iuſtus homo nō conſequitur tertiam alterius. neq; enim ſequitur,eſt nō iuſtus nō homo:igitur non eſt iuſtus homo.& ſi alias comparationes facias idem reperias.manifeſtum eſt igitur has oppoſitiones à ſuperioribus eſſe alias:primā à prima, & ſecundam à ſecunda,& ſecundū ſeipſas oppoſitiones eſſe. Sed ex ſeptima regula facile cognoſci poterit: primam oppoſitionem vnius, nō eſſe eandē ſecundæ oppoſitioni alterius,& quam conſequendi legem ſeruabunt.& hæc rudi Minerua ſint oſtenſa. Sed dices ex duobus terminis variatis in affirmationibꝰ & negationibꝰ indefinitis,ſumptæ ſolū ſunt quatuor differētes oppoſitiones & octo enunciationes:quo modo igitur dicit Ariſtoteles neq; his plures erunt oppoſitiones:oſtendo etiam in indefinitis,ex duobꝰ terminis penes finitum & infinitū euariatis plures oppoſitiones eſſe oportere.Nam conſtituam quinq; deſcriptiones: primam vbiq; ſubiecto finito,& prædicato variato.Secundā vbiq; prædicato finito & ſubiecto variato. Tertiam vbiq; ſubiecto infinito & prædicato variato.Quartam vbiq; prædicato infinito & ſubiecto variato. Et quintam tam ſubiecto,q̄ prædicato euariato.Et manifeſtum eſt in illis quinq; diuerſis deſcriptionibus decem contineri oppoſitiones & viginti enunciationes.non igitur recte id aſſertū videtur neq; his plures oppoſitiones erunt:cū ſolum quatuor diuerſæ aſſignatæ fuiſſent.Sed falſa eſt hæc calumnia.Nam cū ex duabus deſcriptionibus ab Ariſtotele quatuor ſolum diuerſæ ſumātur oppoſitiones,& ex quinq; alijs deſcriptionibꝰ ſumentur decem oppoſitiones:illæ decem cū quatuor Ariſtotelicis conſpirabunt, atq; eædem erunt.quare & viginti illæ enunciationes:cū octo alijs. quod facile deprehendemus ſi quatuor oppoſitiones Ariſtotelis deſignabimus: quæ ſint a.b.c.d. Et decem ex quinq; deſcriptionibus: quæ ſint e.f.g.h.i.k.l.m.n.o. Sintq; deſcriptiones hunc in modum.

	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	
	a e g n	1 1 3 9						eædem							
	b f l	2 2 7						eædem							
	c h i	3 4 5						eædem							
	d k m o	4 6 8 10						eædem							
	Sed hæc ex deſcriptionibus ſequentibus euadunt exploratiora.														

Deſcriptiones duæ	Ex duabus deſcriptionibus Ariſtotelis:oppoſitiones quatuor.					Oppoſitionū nūeri.
	I	A	Eſt iuſtus homo	Non eſt iuſtus homo	1	
		b	Non eſt non iuſtus homo	Eſt non iuſtus homo	2	
	II	c	Eſt iuſtus non homo	Non eſt iuſtus non homo	3	
		d	Non eſt non iuſtus non homo	Eſt non iuſtus non homo	4	

Quinque deſcriptiones continentes oppoſitiones decem : enunciationes viginti.

Deſcriptiones quinque							Coincidentiarum numeri.
	I	E	1	Eſt iuſtus homo	Non eſt iuſtus homo	1	
		F	2	Non eſt non iuſtus homo	Eſt non iuſtus homo	2	
	II	G	3	Eſt iuſtus homo	Non eſt iuſtus homo	1	
		H	4	Non eſt iuſtus non homo	Eſt iuſtus non homo Conuerſa	3	
	III	I	5	Eſt iuſtus non homo	Non eſt iuſtus nō homo	3	
		K	6	Non eſt non iuſtus non homo	Eſt non iuſtus non homo	4	
	IIII	L	7	Eſt non iuſtus homo	Non eſt nō iuſtus homo Conuerſa	2	
		M	8	Non eſt non iuſtus non homo	Eſt non iuſtus non homo	4	
	V	N	9	Eſt iuſtus homo	Non eſt iuſtus homo	1	
		O	10	Non eſt non iuſtus non homo	Eſt non iuſtus non homo	4	

Tres deſcriptiones appendices quintæ.

VI	11	Eſt non iuſtus non homo	Non eſt non iuſtus non homo	Conuerſa	4
	12	Non eſt iuſtus homo	Eſt iuſtus homo	Conuerſa	1
VII	13	Eſt non iuſtus homo	Non eſt non iuſtus homo	Conuerſa	2
	14	Non eſt iuſtus non homo	Eſt iuſtus non homo	Conuerſa	3
VIII	15	Eſt iuſtus non homo	Non eſt iuſtus non homo		3
	16	Non eſt non iuſtus homo	Eſt non iuſtus homo		2

¶Poteſt igitur intueri facile: quo pacto illarum quinq; deſcriptionum prima oppoſitio eadẽ eſt
primæ, quam aſſignauit Ariſtoteles. & ſecunda ſecundæ. & tertia rurſus primæ, & quarta eadem
tertiæ, ſed conuerſo ordine. quinta rurſus eadem tertiæ. ſexta eadem quartę. ſeptima eadem ſecun-
dæ conuerſo ordine. octaua eadem quartę. nona eadem primæ. decima eadem quartæ. Et inſuper
adiectę ſunt tres appendices quintæ. quia quinta deſcriptio, poterat quadrupliciter variari. quę ſex
inſuper addunt oppoſitiones: vndecimam, duodecimam, tertiam, quartam, quintam, & ſextamde-
cimam. ſed vndecima, quarta eſt ordine conuerſo. duodecima, prima cõuerſo ordine. tertiadecima,
ſecunda verſo ordine. quartadecima, tertia itidem ordine conuerſo. quintadecima, tertiæ conſpirat
atque coincidit. & ſextadecima ſecundę. Vides igitur quanta breuitate id Ariſtoteles mirifice effe-
cerit notum. quatuor enim oppoſitionibus tantum effecit: quantum, & nos refutandæ obiectionis
gratia, decem & ſex effecimus. Et ex his liquere ſatis poſſunt: quæ in tertia adducta ſunt regula. 5
¶Pro quartæ regulæ intelligentia: hæc annotetur deſcriptio.

Vniuerſaliter contradictoriæ.

Ambulat omnis homo	Non ambulat omnis homo
Non ambular omnis non homo	Ambulat omnis non homo
Indefinitæ contradictoriæ.	
Ambular homo	Non ambulat homo
Non ambulat non homo	Ambulat non homo

¶Quintæ regulæ circa literam eſt adiecta deſcriptio. Et A antecedens: C conſequens ſignificant. 6
¶Neque enim contraria ſimul in eodem. Id dictum eſt propter contraria, qualia ſunt album &
nigrum: ad quorum analogiam enunciationes contrariæ dicuntur. vt in notis ſexti capitis præce-
dentis libri dictum eſt. ¶Eſt igitur omnis homo nõ ſapiens interrogatę propoſitioni contraria, 7
id eſt, cõtrariæ æque potens. nam & interrogata propoſitio & hęc vtraque affirmatio eſt. Verum
hęc æque poteſt atque hęc, omnis homo non eſt ſapiens ex quinta regula, quæ abſque vlla cõtro-
uerſia interrogatæ contraria eſt. Oppoſita contradictoriæ ſine affirmatione & negatione. & ſunt
quę in decimo capite libri prędicamentorum determinata ſunt.

Oppoſita	
Homo.	non homo
Oppoſita	
Iuſtus.	non iuſtus
Oppoſita	
Currit.	non currit

¶Qui dicit non homo: non magis ve- 8
rum falſúmve dicit, q̃ qui dicit homo.
verum etiam minus dicere verum eum
qui dicit non homo manifeſtum, niſi
ei aliquid addatur, id eſt verbũ. & qui
etiam dicit homo, certum eſt non di-
cere verum. ſed cur dicens non homo,
minus etiam verum dicere videatur: cum tamen neutrum dicendo, dicat verum? Id ideo eſſe vide-
tur ꝙ homo definite aliquid & certe ſignificat: nõ homo autem indefinite & incerte aliquid mon
ſtrat. Quare homo quodã modo perfecte: nõ homo vero imperfecte ſignificat. ſed aliquid definite
& mente certa quid indicare, & perfecte ſignificare magis cũ enunciatione cõuenit (quę verum,
falſúmve determinate cõtinet: & quæ certum affirmandi negandíve aliquid de aliquo modum, &
quę cogitationem, ſentẽtiámq; perfectam aggenerat) quàm id quod nihil determinate ſignificat,
nihil certe, nihil perfecte. Merito igitur cũ homo & huiuſmodi verum, falſúmve nõ ſit: multo mi-
nus nõ homo verum falſúmve eſt. quandoquidem homo cum vero falſóq; magis conſpiret, conue
niátq; quàm nõ homo. ¶Idem ſignificat: idem veritate falſitatéq; valet & conſequẽtia ſimul ſunt. 9
Non tamen ſunt eadem. nam vna affirmatio: & altera negatio. ¶Nomina & verba tranſpoſita, 10
idem ſignificant. Id de tranſpoſitione & vario ſitu vocum intelligendum eſt. nõ autem de tranſpo
ſitione intelligentiæ, ſeruata tamen proprietate latina apud Latinos, & gręca apud Gręcos. vt eſto
ſemper intelligatur homo ſubiectus & albus prędicatus: hæ omnes eadem affirmatio erunt. homo
eſt albus. albus eſt homo. homo albus eſt. albus homo eſt. eſt homo albus. eſt albus homo. & his ſex
affirmationib⁹: vna negatio cõtradicit. Verũ ſi mutet intelligentia, vt hic homo ſubiectus & illic
prędicatus intelligatur: tunc homo eſt albus & albus eſt homo nõ eadem ſunt affirmatio. Et ſi nõ
ſeruetur proprietas ſermonis: nõ oportet nomina & verba tranſpoſita idem nobis indicare. vt nõ
idẽ indicant homo eſt animal rationale, & homo eſt rationale animal. Prima enĩ apta locutio eſt:
& ſecunda inepta & quæ refutatur in diſciplinis. ꝙ de proprietate locutionis regula ſit apud gram
maticos & oratores: communia minus cõmunibus, prolationis ordine, ſitúque eſſe pręferenda. Et
idem fuerit iudicium cum determinationes adiungimus: modo intelligentia nõ varietur, ꝙ aliud,
aliúdve determinẽt. vt homine ſemp ſubiecto & omnis vniuerſalitatis nota, eius determinatione,
& iuſto prędicato, idem dicim⁹ omnis homo iuſtus eſt. eſt omnis homo iuſtus. omnis homo eſt iu
ſtus. iuſtus eſt omnis homo. & omnis huiuſmodi permutatio quæ Romanæ locutionis nõ aduerſa-
tur proprietati. Item eędẽ ſunt nullus homo iuſtus eſt: & eſt nullus homo iuſtus. nullus homo eſt
iuſtus: & iuſtus eſt nullus homo. & ſimiles quotquot latinus ſermo admittit. nec attẽdendę ſunt re-

gulæ neotericorum, quę ſanè regulę non ſunt:ſed loquendi obliquitates. & non ſolum ſermonis; ſed & indagandę veritatis nos nihil adiuuant: verum prępediunt quamplurimum. quas niſi quis generoſe floccipendat ineptias, non poteſt liberaliter inſtitui. Sit ergo vobis hoc in loco maioris, Ariſtotelis authoritas momenti: quàm ea ſit prolapſio quam noſtra tempeſtas in cognatis diſciplinis (humanitatis dico) feliciter iam exploſit. Inter triuiales ſola dialectica aliquid adhuc Gothicum, & immedicatum vulnus retinet: ſed illi perſimile quod faciat delirum, & læſo cerebro plurima garrulitate dicacem, infeſtúmque & importunum. neque tanta ſanè dicerem: niſi nunc omnium ſtudiorum hunc communem conſenſum, ſententiámque intelligerem. Fauendum eſt ergo bonis, ingenuíſque noſtri temporis animis. & qui futuri ſunt: ſperandi ſunt meliores. quibus noſtra ætas ſuos commendat labores: vt benigne ſuſcipiant, probent, improbent, addántque aut detrahant. dummodo id intelligant quicquid ad eos deriuatum fuerit: id publicæ vtilitatis intentionem peperiſſe. Sed vt ad id quod dimiſſum eſt recurrat oratio: idem ſignificantium, earundémque enunciationum, vocabulorum tranſpoſitione facta, poterit hæc formula ſubijci: vt in cæteris ſimile intelligatur.

	Affirmationes indefinitæ eædem.		Vniuerſales affirmationes eædem.		Vniuerſales negationes eædem.
1	Homo iuſtus eſt	1	Omnis homo iuſtus eſt	1	Nullus homo iuſtus eſt
2	Iuſtus homo eſt	2	Homo omnis, iuſtus eſt	2	Homo nullus, iuſtus eſt
3	Eſt homo iuſtus	3	Homo iuſtus, omnis eſt	3	Homo iuſtus, nullus eſt
4	Eſt iuſtus homo	4	Eſt omnis homo iuſtus	4	Eſt nullus homo iuſtus
5	Homo eſt iuſtus	5	Eſt homo omnis, iuſtus	5	Eſt homo nullus, iuſtus
6	Iuſtus eſt homo	6	Eſt homo iuſtus, omnis	6	Eſt homo iuſtus, nullus
		7	Omnis homo eſt iuſtus	7	Nullus homo eſt iuſtus
Omnium ſuperiorum con-		8	Homo omnis, eſt iuſtus	8	Homo nullus, eſt iuſtus
tradictio & negario vna.		9	Iuſtus eſt, omnis homo	9	Iuſtus eſt, nullus homo
Non eſt homo iuſtus		10	Iuſtus eſt homo omnis	10	Iuſtus eſt homo nullus
Singularum decennatum contradictiones.					
		Non omnis homo iuſtus eſt		Nonnullus homo iuſtus eſt	

¶ Sunt & aliæ pleræqne, vt iuſtus, omnis homo eſt. iuſtus, homo omnis eſt, & ſimiles. ſed nimiæ multitudinis prolixitas vitanda fuit: quòd paucitas ſoleat inſtituere, multitudo autem confundere. illis tamen vtcunque venerint: promiſcue vtuntur authores, vbi aptius, venuſtiúſque inciderint. ¶ Oppoſitæ, oppoſitæ contradictoriæ.

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

1 PRimum cap. Secundi peri hermenias. concluſio vna. regulæ ſeptem. dubia duo. ¶ Con-
cluſio. Omnis affirmario conſtat ex nomine & verbo: aut ex nomine infinito & verbo:
Nam omnis affirmatio aliquid de aliquo ſignificat. id autem de quo ſignificat, aut eſt no-
men, aut quod innominatum eſſe dictum eſt. & id eſt nomen infinitum. & vnum oportet
eſſe de illo vno, quod in affirmatione eſt. Id autem verbum eſt. nomen autem quid ſit, & quid
innominatum: prius dictum eſt. non homo enim, nomen eſſe haud dico, ſed nomen infinitum:
perinde atque non ſanatur haudquaquam verbum appello, ſed infinitum verbum. quod & infi-
nitum nomen: vnum quodam modo ſignificat. Infinitum enim nomen: vnum quodam modo ſi-
gnificare videtur. Omnis itaque affirmatio conſtat ex nomine & verbo, aut ex infinito nomine &
verbo. præter enim verbum nulla affirmatio vel negatio erit. Non enim erit præter eſt, fuit, erit
aut fit, aut aliquid huiuſmodi: quæ & verba hic cenſemus, & ex iis ſunt quæ prius determinata
2 ſunt. cōſignificant enim tempus. ¶ Septem regulæ. Prima regula. Sumendo contradictorias enun
ciationes, tum indefinitas, tum vniuerſales vbi eſt, ſecundum prædicatur, ſecundúmque adiacet,
ſubiecto quidem penes finitum & infinitum euariato: duæ oppoſitiones ſumūtur & quatuor enun
ciationes. In indefinitis enim prima affirmatio & negatio, primáque oppoſitio eſt: eſt homo, non
eſt homo. Secunda: eſt non homo, non eſt non homo. Rurſus in vniuerſalibus. Prima oppoſi-
tio: omnis homo eſt, non omnis homo eſt. Secunda: omnis non homo eſt, non omnis non homo
eſt. Et eadem quoque ratio vbi fuit aut erit quæ tempora extra pręſens indicant: ſecundo prædi-
cantur adiacéntque. ¶ Secunda regula. Cum eſt tertium adiectum prædicatur, vt eſt iuſtus ho-
3 mo: ſimiliter duæ ſumuntur oppoſitiones. Dico enim eſt tertium nomen, verbúmve hac in affir-
matione conſtitui. Quare quatuor hæ erunt enunciationes quæ ſcilicet duas illas conſtituunt op-
poſitiones: quarum duæ negatiuę ſcilicet ad affirmatiuas ſecundum conſequentiam ſeſe habebunt;
perinde ac priuatoriæ, duæ vero affirmatiuæ ſcilicet ad negatiuas minime. Quatuor enunciatio-
nes dico. nam eſt, affirmatiuę adiacebit, adijcietúrque iuſto & affirmatiuę non iuſto. quare etiam
& negatiuę iuſto, & negatiuę non iuſto. quatuor igitur erunt. Quod autem hic dicitur: ex ſubie-
cta deſcriptione facile intelligimus.

AF Affirmatio.
NE Negatio.

A F	Eſt iuſtus homo	A	C	Non eſt iuſtus homo	N E	Simplices
N E	Non eſt non iuſtus homo	C	A	Eſt non iuſtus homo	A F	Infinitæ
A F	Eſt æquale	A	C	Non eſt æquale	N E	Simplices
N E	Non eſt inæquale	C	A	Eſt inæquale	A F	Priuatoriæ
	Non conuertitur			Non conuertitur		

¶ Huius affirmationis,eſt iuſtus homo: negatio eſt,nõ eſt iuſtus homo. & huius,eſt nõ iuſtus ho-
mo:negatio eſt,nõ eſt non iuſtus homo. Ipſum enim tam eſt q̃ non eſt,& iuſto,& nõ iuſto adiun-
gitur. Et hæc itaq; quemadmodum in reſolutiuis dictum eſt:ordine diſpoſita ſunt. Et vt in indefi-
nitis:ſimiliter & in vniuerſalibus duplex ſumitur affirmatio & negatio,& propoſitiones quatuor:
vt huius affirmationis omnis homo eſt iuſtus:negatio eſt nõ omnis homo eſt iuſtus.& huius affir-
mationis omnis homo eſt nõ iuſtus:negatio, non omnis homo eſt nõ iuſtus. Sed non ſimiliter in
indefinitis atq; vniuerſalibus per diametrum è regione collocatas:ſimul veras eſſe contingit.cõtin-
git autem aliquando. Et hæ itaq; duæ oppoſitiones:ſubiecto finito ſumptæ ſunt. ¶ Tertia regula. 4
Contingit inſuper cũ eſt tertium adijcitur aliquo infinito, vt nõ homo tanquam ſubiecto conſti-
tuto:duas alias ſumi oppoſitiones,& quatuor enũciationes. Prima oppoſitio. Eſt iuſtus nõ homo,
non eſt iuſtus nõ homo. Secunda. Eſt nõ iuſtus nõ homo,non eſt nõ iuſtus nõ homo. Neque plu-
res ijs erunt oppoſitiones. Et hæ duæ oppoſitiones aliæ à ſuperioribus ſunt. atque ſecundũ ſeipſas
oppoſitiones (perinde atque ſi nomen eſſet) hoc infinito nomine non homo vtentes. ¶ Quarta 5
regula. In enunciationibus in quibus ipſum eſt,nõ adaptatur,vt cum ſanatur & ambulat & huiuſ-
modi apponuntur:idem facit quod appoſitũ eſt,ad duas oppoſitiones ſumendas & quatuor enun
ciationes ac ſi ipſum eſt adiungeretur. Vt ſanatur omnis homo, nõ ſanatur omnis homo. ſanatur
omnis nõ homo , non ſanatur omnis nõ homo. neq; ſanè dicendum eſt:eſt nõ omnis homo,cum
infinitum nomen enũciare volumus: ſed ipſum nõ negationis ſcilicet nota,adiungendum eſt ipſi
vniuerſali nomini homo. Non enim omnis, vniuerſalis ſignum eſt:ſed ꝙ vniuerſaliter enũcietur
ſignum. Cuius quidem rei ex ijs manifeſtum eſſe poteſt indicium. Nam cũ dicimus ſanatur homo,
nõ ſanatur homo:ſanatur non homo, nõ ſanatur nõ homo. hæ enunciationes per id ſolum à ſu-
perioribus differunt:ꝙ nõ vniuerſaliter enunciant,ſuperiores autem enunciant,quibus ſolum om-
nis vltra adiectũ erat. Quare omnis & nullus & huiuſmodi:nullius alterius rei ſigna ſunt q̃ quòd
de vocabulo cui adijciuntur,vniuerſaliter affirmetur vel vniuerſaliter quicq̃ negetur. Cætera igit̃
in ſuperioribus oppoſitionibus,vt & his adiungenda fuerunt:ſupra quæ adueniens omnis,vniuer
ſaliter affirmari negarive nota eſſet. ¶ Quinta regula. Non ſolum in oppoſitionibus contradicto- 6
rijs prædicatis penes finitum , infinitúmq; euariatis negatiuæ ſequuntur affirmatiuas: ſed & illud
idem in contrarijs & ſubcontrarijs euenit.& inſuper affirmatiuæ negatiuas.

A	Omnis homo eſt iuſtus	c	Contrariæ	a	Nullus homo eſt iuſtus	c
C	Nullus homo eſt non iuſtus	a	Contrariæ	c	Omnis homo eſt non iuſtus	a
Conuertitur				Conuertitur		
Superpoſitarum contradictoriæ				Superpoſitarum contradictoriæ		
C	Non omnis homo eſt iuſtus	a	Subcõtrariæ	c	Aliquis homo eſt iuſtus	a
A	Aliquis homo eſt non iuſtus	c	Subcõtrariæ	a	Non omnis homo eſt nõ iuſtus	c
Conuertitur				Conuertitur		

¶ Nam quoniam affirmatio omne animal iuſtum eſt, cõtraria eſt huic negationi nullum animal
iuſtum eſt:manifeſtum eſt has duas omne animal iuſtum eſt,& nullum animal iuſtũ eſt,ſimul ve
ras eſſe non poſſe. neque enim contraria ſimul in eodem. ſed his oppoſitas, vt non omne animal
iuſtum eſt,aliquod animal iuſtum eſt:aliquando contingit eſſe ſimul veras. Et idem euenit de his
contrarijs omnis homo iuſtus eſt,nullus homo iuſtus eſt,atque de ſuis oppoſitis. Sed inter eas con
ſequentia ad alias reperitur. Nam negatio nullus homo eſt iuſtus,conſequitur affirmationem om-
nis homo eſt non iuſtus. & negatio non omnis homo eſt nõ iuſtus,illi affirmationi oppoſita : ſe-
quitur affirmationem aliquis homo eſt iuſtus. Et ne id ſolum:ſed & contrà. nam ſi nõ omnis ho-
mo eſt non iuſtus:aliquem hominem eſſe iuſtum neceſſe eſt. ¶ Sexta regula. Conſimile in ſingula- 7
ribus ſubit iudicium : vt affirmatiuas ſequantur negatiuæ & negatiuas affirmatiuæ , nota quidem
negatiua conſimili modo prædicato adiuncta.

A	Eſt Socrates ſapiens	c	Contradictoriæ	a	Non eſt Socrates ſapiens	c
C	Non eſt Socrates non ſapiens	a	Contradictoriæ	c	Eſt Socrates non ſapiens	a
Conuertitur				Conuertitur		

¶ Nam in huiuſmodi ſingularibus, ſi verũ eſt eum qui interrogatur affirmationẽ negare, perſpi-
cuum eſt quoniam verum eſt alteram affirmare. Verbi cauſa,ſi quis roget,putáſne eſt Socrates ſa-
piens? & reſpondeatur,nõ.apte ſanè colligere licet,eſt igitur Socrates nõ ſapiens. Et itaq; ſi affirma-
tiue interrogatum vere affirmaretur:verum eſſet,& alterũ negare. Sed in ſingularibus & vniuer-

ſalibus interrogatis id intereſt: quòd in vniuerſalibus ex interrogatæ affirmationis negatione nõ
licet colligere vniuerſalem affirmatiuam, vt ex affirmatiuæ ſingularis negatione affirmatiuã colli-
gebamus ſingularem. Verbi cauſa. Vniuerſaliter interroget quiſpiam putaíne eſt omnis homo ſa-
piens? Vere reſpondetur: nõ. Haud tamen colligere poſſumus, eſt igitur omnis homo nõ ſapiens.
nam id falſum eſt. Sed ex reſponſione verũ eſt: nõ igitur omnis homo ſapiens eſt. nam interrogatæ
affirmationi cõtradictoria, & reſponſioni æquiualens. Alia autem ex qua hæc colligeretur, eſt igitur
8 omnis homo non ſapiens: interrogatæ propoſitioni cõtraria. ¶ Dubium. An cum nomina infini-
ta & verba infinita quibus apponitur particula negatiua, oppoſita ſint & nominibus & verbis: an
inquam nomina illa infinita & verba infinita, negationes dici poſſint? ¶ Dilutio. Eæ voces infinitę
quæ nominibus & verbis oppoſitæ ſunt, vt nõ homo non iuſtus: quaſi negationes ſint ſine nomi-
ne & verbo videri poterunt. At negationes nõ ſunt. nam ſemper negationem veram falſámve eſſe
neceſſe eſt. Atqui qui dicit nõ homo, non magis verum, falſúmve dicit: q̃ qui dicit homo, verum-
etiam minus niſi aliud quippiam adijciatur. manifeſtum igitur eſt illas infinitas voces nõ poſſe di-
9 ci negationes. ¶ Septima regula. Affirmationes & negationes ſubiectorum infinitorum ſuperiori-
bus eædem nõ ſunt: ſeruant tamen inter ſe mutuam oppoſitionem, atq; conſequentiam.

Superiores, enunciationes quibus præſentes eædem non ſunt.						
A	Omnis homo eſt iuſtus	c	Contrariæ	a	Nullus homo eſt iuſtus	c
C	Nullus homo eſt non iuſtus	a	Contrariæ	c	Omnis homo eſt non iuſtus	a
Oppoſitæ ſuperpoſitarum				Oppoſitæ ſuperpoſitarum		
C	Non omnis homo eſt iuſtus	a	Subcõtrariæ	c	Aliquis homo eſt iuſtus	a
A	Aliquis homo eſt non iuſtus	c	Subcõtrariæ	a	Non omnis homo eſt non iuſtus	c
Enunciationes ſubiectorum infinitorum quæ ſuperioribus non ſunt eædem.						
A	Omnis non homo eſt iuſtus	c	Contrariæ	a	Nullus non homo eſt iuſtus	c
C	Nullus non homo eſt non iuſtus	a	Contrariæ	c	Omnis non homo eſt non iuſtus	a
Superpoſitarum oppoſitæ				Superpoſitarum oppoſitæ		
C	Non omnis non homo eſt iuſtus	a	Subcõtrariæ	c	Aliquis non homo eſt iuſtus	a
A	Aliquis non homo eſt non iuſtus	c	Subcõtrariæ	a	Nõ omnis nõ homo eſt nõ iuſtus	c

¶ Nam affirmatio, omnis non homo iuſtus eſt, de ſubiecto infinito: nulli ſuperiorum idem ſigni-
ficat. neque eius oppoſita negatio non omnis non homo iuſtus eſt: alicui ſuperiorum eſt eadem.
Illa tamen quæ eſt omnis non iuſtus non homo eſt: idem ſignificat negationi, quæ eſt nullus iu-
10 ſtus non homo eſt. ¶ Dubium. An idem ſit enunciare omnis non iuſtus non homo eſt, nullus iu-
ſtus non homo eſt: & omnis non homo non iuſtus eſt, nullus nõ homo iuſtus eſt. ¶ Dilutio. Idem
eſt. etenim nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant. vt hæ affirmationes tranſpoſitorum no-
minum, eſt albus homo & eſt homo albus: idem ſignificant, ac eædem ſunt. Nam ſi id ita non eſt:
erunt eiuſdem affirmationis multæ, diuerſæ contradictoriæ negationes. Atqui præoſtenſum eſt:
vnius affirmationis ſolum vnam negationem contradictorie oppoſitam eſſe. Sed quòd eiuſdem
affirmationis diuerſæ hoc pacto eſſent negationes oſtenditur. Nam affirmationis eſt albus homo,
negatio eſt, non eſt albus homo. & ſi affirmatio eſt homo albus, non eadem eſt affirmationi eſt al-
bus homo: quamobrem & erit negatio diuerſa. vel igitur negatio huius erit hæc, non eſt non ho-
mo albus, vel hæc non eſt homo albus. verumenimuero altera, ſcilicet non eſt non homo albus,
eius negatio eſſe non poteſt: nam negatio huius affirmationis eſt: eſt non homo albus, à qua alia
affirmatio eſt atque differens, eſt homo albus. Affirmationi igitur eſt homo albus: negatio relin-
quitur non eſt homo albus: quæ cum ſit diuerſa à negatione non eſt albus homo (nam alterius af-
firmationis negatio) etiam negatio erit primæ affirmationis, eſt albus homo. nam negat idem de
eodem & eodem modo, quod affirmauit affirmatio. Quare duæ negationes vnius erunt oppoſitæ:
quod eſſe nequit. quoniam igitur præpoſtero, tranſpoſitóque nomine & verbo eadem affirmatio,
negatióque fiat: perſpicuum eſt.

¶ Amminiculariа deſcriptio.

		Contradictoriæ	
Diuerſæ affirmationes	Af Eſt albus homo	Contradictoriæ	Non eſt albus homo Ne
	Af Eſt homo albus	Contradictoriæ	Non eſt homo albus Ne
	Af Eſt non homo albus	Contradictoriæ	Non eſt non homo albus Ne

¶ Duæ primæ affirmationes diuerſæ ſunt ex hypotheſi: non autem ſecundum veritatem. ſimili-
ter duæ primæ negationes diuerſæ. duæ vero poſtremæ, tum affirmationes, tum negationes: di-
uerſæ ſecundum veritatem.

ℭDe coniunctis & diuiſis enunciationibus. Cap. II.

Concluſio 1 — AT vero vnum de pluribus,vel plura de vno affirmare,vel negare:niſi 11
ſit vnű aliquid quod ex pluribus ſignificatur, non eſt affirmatio vel
negatio vna.Dico autem vnű:non ſi vnű nomen poſitű ſit,non ſit au-
tem vnum aliquid ex illis.vt homo eſt fortaſſe,& animal, & bipes,&
manſuetum,ſed ex his vnű fit.ex albo autē & homine & ambulare:nō eſt vnű.
Quare nec ſi vnum aliquid de his affirmet aliquis:erit affirmatio vna.ſed vox
quidē vna:affirmationes vero multæ.nec ſi de vno iſta:ſed ſimiliter plures.Si er
go dialectica interrogatio reſpōſionis eſt petitio,vel ꝓpoſitionis,vel alterius par
tis cōtradictionis,ꝓpoſitio vero cōtradictionis eſt vnius pars:nō erit vna reſpō-
ſio ad hæc.neq; enim interrogatio vna,nec ſi ſit vera.dictű eſt autē de his in to-
picis.ſimul autē manifeſtű eſt,quoniā nec hoc ipſum quid eſt:dialectica interro
gatio eſt.oportet enim datű eſſe ex interrogatione eligere:vtrā velit cōtradictio
nis partē enűciare:ſed oportet interrogantē determinare:vtrű hoc ſit homo,an
Quæſtio 1 — nō hoc.ℭQuoniā vero hæc quidē prædicantur cōpoſita,vt vnű omne prędica 12
tum fiat,eorű quæ extra prædicātur:alia vero nō,quæ eſt differētia?De homine
enim verű eſt dicere & extra animal,& extra bipes:& hæc vt vnum.& hominē,
& album:& hæc vt vnum.ſed nō ſi citharœdus eſt & bonus:etiā citharœdus bo
Concluſio 2 — nus.ℭSi enim quoniā vtrunq; verum, eſſe oportet ſimul vtrunq;: multa incon- 13
uenientia erunt.De homine enim & hominē verum eſt dicere & albű:quare &
omne.rurſus ſi album ipſum:& omne.quare erit homo albus,albus.& hoc in in-
finitum.Et rurſus muſicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita.
Amplius.Si Socrates,Socrates eſt,& homo:& Socrates, Socrates homo.& ſi ho
mo & bipes:erit homo bipes.Quoniā igitur ſi quis ſimpliciter dicat cōplexiones
fieri:multa accidit dicere inconueniētia manifeſtű eſt. Quemadmodű autē po-
nendű eſt,nunc dicimus.ℭEorű igitur quæ prædicātur,& de quib⁹ prædicari ac
Regula 1 — cidit quæcunq; ſecundű accidens dicunt,vel eodē,vel alterű de altero:hæc non 14
erunt vnű.vt homo albus eſt,& muſicus:ſed nō eſt vnű album & muſicum.acci
dentia enim ſunt vtraq; eidē. Nec ſi albű,muſicum verű eſt dicere:tamen non
erit album muſicű vnű aliquid. ſecundum accidens enim albű muſicum,quare
nō erit albű muſicű vnű aliquid.quocirca nec citharœdus bonus ſimpliciter:ſed
Regula 2 — animal bipes.nō enim ſecundű accidens. ℭAmplius. Nec quæcunq; inſunt in 15
Concluſio 3 — altero.quare neq; album frequenter : neq; homo,homo animal eſt vel bipes.in- 16
ſunt eñ in homine animal & bipes.ℭVerű eſt autē dicere de aliquo & ſimplici-
Regula 3 — ter:vt aliquē hominē hominē,aut aliquem albű hominem,hominē albű. nō au-
tem ſemper.ℭSed quādo in adiecto quidē aliquid oppoſitorum ineſt,quod con 17
Quæſtio 2 — ſequitur contradictio,nō verum ſed falſum eſt.vt hominem mortuum:hominē 18
dicere.Quando autē non ineſt:verum. ℭAn etiam quādo ineſt,ſemper nō ve-
rum eſt:quādo vero non ineſt,non ſemper verű eſt? vt Homerus eſt aliquid,vt
poeta:ne ergo eſt,an non? ſecundum accidens enim prædicatur eſt,de Homero
Regula 4 — (quoniam enim eſt poeta) ſed nō ſecundum ſe prædicatur de Homero,ipſum
eſt.ℭQuare in quibuſcunq; prędicationibus neq; contrarietas ineſt,ſi diffinitio- 19
nes pro nominibus dicantur:& ſecundum ſe prædicātur,& non ſecundum acci-
dens,& in his aliquid & ſimpliciter verum erit dicere. Quod autē non eſt:quo-
niam opinabile eſt, non eſt verum dicere eſſe aliquid. opinio enim eius eſt: non
quoniam eſt,ſed quoniam non eſt.

Σκυτεὺς ponitur græce quod cerdonem & ſutorem ſignificat nō citharœdum.

ℭSecundi cap. notæ.

ℭSubijciuntur aut prædicantur multa facientia vnű . vt animal rationale mortale:ſubſtantia eſt. 11
& homo:animal rationale mortale eſt.Et tales enunciationes vnæ dicuntur:ſed nō ſimplices,ve-
rum vnę vnius de pluribus aut plurium de vno.& idē eſſet iudicium:ſi plurium de pluribus,dum-
modo vtrinque illa plura vnum efficerent. vt animal rationale , eſt ſubſtantia animata ſenſibilis.
Aliæ ſunt in quibus ſubijciűtur aut prædicantur multa non facientia vnű.vt homo albus muſicus

ambulat,& homo eſt albus muſicus ambulans. & tales plures ſunt enunciationes & non enuncia-
tio vna. ¶ Vnum dico non ſi aliquod illis nomen vnum inditum ſit,& non ſit vnum ex illis. Pam-
phago,ſideri ſirio, & cuidam piſci marino:nomen vnum canis inditum eſt. attamen ſi dico canis
eſt ſubſtantia:non eſt enunciatio vna, ſed plures enunciationes. nam ex illis tribus non fit aliquid
vnum. ¶ Vt forte animal & bipes & manſuetũ vnum ſunt. Forte dicit. Nam ſint conchile,coruus,
& canis:poſſum dicere hoc animal eſt,hoc bipes, hoc manſuetum, & tamen ex illis tribus non fit
vnum. At ſi puer generoſæ indolis monſtraretur, hoc animal eſt, hoc bipes, & hoc manſuetum
atque mite:ex illis fieret vnum. Non igitur ab re dictum eſt forte. ¶ Ex albo & ambulante non fit
aliquid vnum. Compoſita duplicia ſunt,quędam per ſe & ſecundum ſubſtantiam:vt homo,equus,
oliua.& vnumquodque eorum dicitur vnum:ab vna per ſe,ſubſtantialíque forma. Alia ſunt com-
poſita per accidens:vt album,grammaticum,ambulans,& vnumquodque talium vnum per acci-
dens dicitur,ab vna accidẽtaria forma. Quo fit vt quemadmodum leo & homo vnum ſimpliciter
dici non poſſunt (nam vnam per ſe & ſubſtantificam formam non habent) ita quoque album &
ambulans vnum per accidens dici non poſſunt.nam vnam formam accidentariã non important,
ſed duas,ſúntque duo per accidens etſi ſubiecto,réque ipſa ſint idem. nam vtrunque eidem ſubie-
cto accidit. ¶ Vox vna dicitur homo albus ambulans:quòd iugi,continuóque tractu proferatur,&
vt hæc homo eſt animal rationale mortale. ¶ In topicis,in primo topicorum. ¶ Si quæritur vtrũ
homo,natura diſciplinas tenet:propoſitio in interrogatione aſſignatur ſcilicet homo,natura diſci-
plinas tenet.quam reſpondens tribuat:aut eius contradictoriam,vt ſi reſpondeat non,vel penitus
propoſitionis contradictoriam exprimendo ſi reſpondeat non tenet homo natura diſciplinas. At
ſi quæritur quid eſt homo:nulla eſt propoſitio.neque ſic reſpõdere poſſis,neque non.cum autem
dialectice interrogamus:aut ſic,aut non, reſpondere poſſumus. ſic quidem:ſi quæſtionis, interro-
gationiſque propoſitionem tribuimus.non vero:ſi tribuimus eius contradictoriam.& non ſolum
quid eſt interrogatio,non eſt dialectica:ſed & nec quæſtio propter quid eſt,dialectica eſt.Et ſi hoc
pacto interrogetur,ſúntne ſcientię & virtutes nobis inſitæ nécne?non ſic,aut non:reſpondendum
eſt.nam interrogatio dat contradictionem: vt vtramuis partem malimus, reſpondeamus. reſpon-
denda eſt igitur altera pars contradictionis.& non propoſitio dialectica:ſed problematice interro-

[Pãphag⁹ nomen canis apud Ouidiũ, quaſi omniuorus.]

[Quæſtionẽ quid eſt & ꝓpter quid nõ eſſe dialecticam interrogationem.]

12 gatur.Et de his in topicis. ¶ Quæſtioni non ſtatim reſpondet Ariſtoteles:ſed ex ſuperioribus dilu-
tio intelligi poteſt. quòd prædicata quæ ſeorſum prædicantur, & quæ rurſum coniuncta omnia
prædicantur vt vnum,hoc ipſo ab illis quæ coniuncta non prædicantur vt vnum differunt: quòd
ex primis fit interrogatio dialectica vna,& ad quam vna datur reſponſio, ex ſecundis autem non
fit vna interrogatio dialectica ſed plures interrogationes: & ad quas plures quoque reddantur re-
13 ſponſiones. ¶ Cum dicitur homo eſt homo albus,albus:manifeſta eſt nugatio. Cum autem dicitur
eſt homo muſicus albus ambulans:plures ſunt enunciationes vt vna. quòd ſi adijceretur iterũ am-
bulans,dicendo eſt homo muſicus albus ambulans,ambulans: enunciationes ſunt plures & nuga-
tio.Et cum enunciamus Socrates eſt Socrates homo,& eſt homo bipes:tacita eſt nugatio,quòd So-
crates hominem neceſſario claudat & homo bipedem. quare perinde quodam modo eſt ac ſi enun-
ciaremus Socrates eſt Socrates homo homo,& eſt homo bipes bipes. Et hæc ſunt incõmoda quæ
14 ſequerentur: ſi ex diuiſis liceret ſemper ſumere coniuncta. ¶ Prima regula applicari debet ad ea
quæ per ſe, & ſeorſum de eodem accidentario prædicantur: vt duo accidentia de vno ſubiecto, &
rurſum illa eadem de ſe vt accidens de accidente. Verbi cauſa.album & muſicum prædicantur ſeor-
ſum de eodem ſubiecto vt accidentia: & rurſum muſicum prædicatur de albo vt accidens de acci-
dente.non autem vt de ſubijcibili.Ideo album muſicum coniuncta prædicari non poſſunt. Verum
dicimus ſecundum accidens hominem eſſe ſcientem & ſecundum accidens eundem eſſe grammati-
cum:ſciens igitur & grammaticum ſeorſum de eodem dicuntur ſecundum accidens,& nihilomi-
nus apte coniuncta prædicantur.apte enim dicimus homo eſt ſciens grammaticus.Et hoc,regulæ
non aduerſatur. nam etſi ſciens & grammaticum de eodem ſecundum accidens dicantur, non ta-
men alterum de altero ſecundum accidens. Siquidem hæc,grammaticus ſciens eſt, non ſecundum
accidens ſed per ſe & ſubſtantialis eſt.neque accidens de accidente,ſed genus de ſpecie prædicatur.
Qui igitur ſimilibus,regulæ obuiare ſe putat:in pſeudographiam incidit. ¶ Quocirca nec ſutor bo-
nus, ſimpliciter aliquid vnum. Cum de quopiam ſeorſum dicitur quòd ſutor eſt & quòd bonus,
vtrunque & ſutor & bonus de eodem ſecundum accidens ſeorſum dicuntur. & bonum eam bonita-
tem inſinuat quæ ad actionem pertinet & quæ in morali virtute collocatur:qua ſignificantia ſerua-
ta,bonus de ſutore perinde ſecundum accidẽs dicitur, vt muſicus de albo. neq; ex illis coniunctum
15 vnum aliter efficitur,quàm ex albo & muſico. ¶ Sequentia in præcedentibus eſſe & contineri bifa-
riam poſſunt,expreſſione & intelligentia ſola.expreſſione,vt ſi ſeorſum enũcio Socrates eſt homo
albus.deinde Socrates eſt albus. Hic enim albus ſecundo loco expreſſe erat & continebatur in pri-
ma enunciatione,qua dicebatur Socrates eſt homo albus.Sola autem intelligentia.vt cum enuncia-
mus ſeorſum homo eſt homo.& homo eſt animal. Item homo eſt homo,& homo eſt bipes:animal
ſola intelligentia erat, & continebatur in homine qui priore loco prædicatur, & ſimiliter bipes.
Ideo in his omnibus,ex ijs quæ diuiſim prædicantur,non licet coniuncta prædicari:ne in vitia nu-
gationum, & ſuperflui ſermonis incidamus.Nugatio profecto eſt ſi dixero: Socrates eſt homo al-

bus,albus.& ſuperfluus ſermo ſi dixero:homo,homo animal eſt.homo eſt homo bipes.℄ Ex dua 17
bus regulis ſeorſum & diuiſim prædicatorũ:tertia intelligitur huiuſmodi. Quando ſeorſum & di-
uiſim de eodem prædicata non ſecundum accidens dicuntur, neque poſterius in priore contine-
tur:eadem quoque coniuncta de eodem dicentur. ℄ In adiunctis eſt aliquod oppoſitorum: quan-
do adiecta ſecundum ſe conſiderata rationes inuicem claudunt oppoſitas, atque repugnantes. vt
homo mortuus. homo nanque eſt qui animam habet etiam qua ad virtutes ſit natus. mortuus au-
tem qui anima priuatus ſit.hæc autem animam nunquam habere & anima ſpoliatum,priuatúmq;
eſſe,pugnant:& ad quæ ſequitur contradictio.nam ſi homo eſt, animam habet. & ſi mortuus eſt:
anima priuatus eſt,& ſi anima priuatus eſt non habet animam.Sed hæc.habet animam & non ha-
bet animam contradicunt.Quare hic in adiuncto oppoſitum clauditur.& in talibus coniuncta,di-
uiſa non inferunt. eos enim qui triſtes, lugubréſque concomitantur funus:vere iunctim dicimus,
quia hominem mortuum in feretro conditum comitantur. at per ſe & ſeorſum dicere non poſſu-
mus,quia comitantur hominem.℄ In reſponſione ſecundæ quæſtionis non apte reſpondetur par- 18
ticulæ,quæ quærit an quando in adiuncto oppoſitum ineſt,nunquam quæ coniunctim vere dicũ-
tur eadem dicantur & ſeparatim: ſed ex præcedente regula id intelligendum fuit, videlicet huiuſ-
modi iuncta nunquam vere prædicari diuiſa. alioquin ſequatur cotradictio. quod impoſſibile eſt.
ſed alteri particulæ quæſtionis de qua merito fuit ambigendum:ſatiſfacit.℄ Particula vt poeta de-
clarat,quod dicitur aliquid.haud aliter ac ſi dicatur vrina ægra eſt,vt febris indicium.℄ Ne igitur
eſt?intelligendum eſt non.an non eſt?Reſponſionẽ ſubaudi non eſt.℄ Secundum accidens,quod
cum altero & alterius ratione.vt eſt prædicatur de Homero per accidens.Nam cum altero vt cum
poeta,& ratione vocabuli ſibi adiuncti poetæ,vt cum dicitur Homerus eſt poeta.& dicitur poeta
cuius permanet, extátque poeſis monumentum aliquod, ſiue ipſe exiſtat ſiue non.accidit itaque
quia poeta ſit ipſum eſſe. Et de his vocabulis grammaticus,orator,rhetor, philoſophus:inſuper &
de his imaginabile,opinabile,intelligibile,& ſimilibus idem cenſeatur iudicium.Quando enim eſt
illis adiunctum prædicatur: ſecundum accidens prædicatur, & non principaliter, rationéque ſui,
ſed ratione adiuncti.De his parca & facilis apud philoſophos determinatio: ſed amplus eſt ſophi-
ſticæ campus. vbi quarundam vaſtarum amplitudinem tanquam infertilium agrorum ſentes ad-
inuenere:& ex oppoſito quaſdam obliquitatũ anguſtias.Et propoſitiones tum philoſophicæ tum
diuinæ quæ in illas incidunt, hinc latiores iſtinc vero anguſtiores quàm veritas ipſa requirat vi-
dentur.℄ Et proinde ex quadam inexorabili & torta rigiditate logices: illas falſas dicunt. ſed quia
rectæ aduerſantur intelligentiæ multa proborum ingenia merito refutant, logicam ipſam agno-
ſcentes recte intelligendi inſtrumentum, æquabile, rationabile, vnde & nomen habet, nihil tor-
tuoſæ obliquitatis, rigoris, inflexibilitatis, in ſe continens: quo rationalibus intelligentiæ modis
aut in philoſophicis aut diuinis aduerſetur. Illa igitur non logica ſed alogica potius ſunt dicenda,
ad Marpeſiam cautem in malam partem releganda.℄ Si pro nominibus diffinitiones dicantur.Si 19
ex coniunctis prædicaremus diuiſa, cum dicimus eſt homo mortuus, igitur eſt homo & eſt mor-
tuus:tunc ſi diuiſorum diffinitiones pro ipſis nominibus ponamus vt pro homine,vitam habens
rationi accommodatam,& pro mortuo quod cum vitam habuerit,vita priuatum eſt:manifeſte pa
tet oppoſitum & repugnantia in adiuncto eſſe,quominus ea quæ iuncta dicuntur etiam dicantur
disiuncta,atque diuiſa. ℄ Neque enim non entis idcirco opinio eſt quia eſt. Entis enim & opinio
Opinionem eſſe nõ entis & ſcientia eſſe poteſt.Opinio enim ſi aliter quàm eſt:de eo exiſtimamus.aut vt eſt: ſed nulla certi-
tudine. Scientia vero: ſi vt eſt, certa eſt & minime latens aſſentio. & ſcientiæ nomen extendimus.
Quid autem exactius ſcientia ſit, ex libro poſteriorum analyticorum agnoſcendum eſt. Sed non
entium vt inanis, vt infiniti ſola, quicquid affirmauerimus, opinio eſſe poteſt. vt opinati ſunt ali-
qui inane ſupra cælum eſſe,aliqui infra,aliqui vero locum eſſe recipiendarum rerum & huiuſmodi
ſimilia : quorum ſunt ſolæ opiniones. Rectè igitur dicetur non entis eſſe opinionem potius quia
non ſit:quàm quia ſit.nam ſi eſſet non iam amplius foret opinio ſed ſcientia.& ſi non eſt:ob id ip-
ſum quia non eſt,ſola quæ ſimpliciter affirmet opinio eſſe poteſt.

℄ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

SEcundum caput concluſiones tres. regulæ quatuor. quæſtiones duæ. ℄ Prima concluſio. 12
Quando multa in ſubiecto aut multa in prædicato colligimus affirmando ſcilicet aut ne-
gando vnum de multis, aut multa de vno:ex illis non eſt affirmatio aut negatio vna, niſi
ea quæ per illa multa deſignantur vnum quippiam ſit, fiátque ex illis vnum. Vnum di-
co non ſi aliquod illis nomen vnum inditum ſit, & non ſit vnum ex illis, ſed ſi ex illis quæ deſi-
gnantur vnum ſit,fiátq; vnum.vt forte animal & bipes & manſuetum vnum ſunt,vt homo: & ex
illis vnum fit.ſed ex albo & homine & ambulante non fit aliquid vnũ.Ideo ſiue vnum aliquid de
illis affirmet quiſpiam,ſiue illa de vno:non erit affirmatio vna,ſed vox quidem vna,affirmationes
vero multæ.Sed hæc & huiuſmodi multa (ex quibus non fit vnum) affirmationẽ,negationémve
vnam nõ facere:manifeſtum eſſe poteſt ſi interrogatio dialectica reſponſionis eſt petitio, vel pro-

poſitionis quæ interrogatur, vel alterius partis cõtradictionis.Eſt enim propoſitio,vnius contra-
dictionis pars vna.atqui dialectica interrogatio petitio eſt alterius partis contradictionis.& ſi illa,
multa interrogentur : ad ea non erit vna reſponſio adhibenda . nam neque vna erat interrogatio
dialectica,tametſi etiam omni ex parte vera eſſet. Sed de his vberius in topicis dictum eſt. Ex illis
igitur multis , ſiue vnum de illis ſiue illa de vno prædicentur : non fit affirmatio , negatióve vna.
Et ex eo quòd interrogatio dialectica aut propoſitionẽ petit,aut illi aduerſantem contradictionis
partem: ſimul hic manifeſtum eſſe poteſt , ipſam interrogationem quid eſt , non eſſe dialecticam.
Nam ex dialectica interrogatione,datum aliquid eſſe oportet: quo reſpondens eligere poſſit vtrã
malit contradictionis partem reſpondendo enunciare.Id enim non datur cum de quopiam inter-
rogatur quid eſt. ſed oportet dialectice interrogantem determinare vtrum hoc ſit homo, an non
12 ſit hoc homo,& huiuſmodi. ℂ Quæſtio. Cum autem eorum quæ prædicantur quædam quæ ſeor-
ſum prædicantur vt vnum prædicatum prædicentur omnia , quædam vero non prædicentur vt
vnum,quænam horum prædicatorum differentia eſt? De homine enim vere ſeorſum dicitur ani-
mal,& ſeorſum bipes:& hæc eadem ſimul, & vt vnum de homine. Similiter & homo & album ſe-
orſum dicuntur:& eadem ſimul,& vt vnum. Sed ſutor & bonus etſi ſeorſum dicantur:non tamen
13 ſimul,& vt vnum dicitur ſutor bonus. ℂ Secunda concluſio. Si id quiſpiam admittat vt quæcunq;
ſeorſum vere dicuntur , eadem vere dicantur ſimul omnia : multa ſequuntur abſurda . Nam ſi ita
eſſet:quia de homine vere dicimus quòd homo ſit,& quòd ſit albus:omnia igitur ſimul de homi-
ne dicentur. Et rurſus ſi iterum ſeorſum de homine albus vere dicatur: & omnia igitur illa ſimul.
quare erit homo albus, albus:& hoc in infinitum abibit. Et rurſus quia muſicus, albus, ambulans
de homine ſeorſum vere dicuntur: igitur & omnia ſimul de homine dicentur. eritque homo mu-
ſicus albus ambulans : & hæc eadem frequenter inculcata, repetitáque de homine dicentur . Præ-
terea. Si Socrates ſeorſum Socrates dicitur & homo:erit Socrates, Socrates homo.& ſi ſeorſum di-
citur & homo & bipes:erit homo bipes.quæ ſanè omnia abſurda ſunt. Manifeſtum igitur ſi quiſ-
piam ex ſeorſum , diuiſimque prædicatis , omnino huiuſmodi complexiones fieri dixerit : multa
abſona dicere oportere . Sed nunc dicendum quando illa ſeorſum vere poſita : poni poſſint ſimul
14 omnia,& vt vnum. ℂ Prima regula. Quæcunque ſeorſum ſecundum accidens prædicantur aut de
eodem , aut alterum de altero: illa ſimul atque coniuncta non prædicantur vt vnum . vt homo &
albus eſt,& muſicus eſt:ſed non vnum ſunt, coniuncta album & muſicum. nam eidem ambo ſunt
accidentia. Neque etiam ſi vere quis dicat album eſſe muſicum: erit album muſicum aliquid vnũ,
nam ſecundum accidens album muſicum alterum de altero dicitur.quare non eſt album muſicum
aliquid vnum . Quocirca nec ſutor bonus ſimpliciter aliquid vnum.ſed animal bipes vnum ſunt,
15 nam non ſecundum accidens de eodem & de ſeinuicem dicuntur. ℂ Secunda regula. Quæ ſeorſum
prædicantur ſi aliquid eorum in præcedentibus ſit ac iam contineatur : ipſa ſimul, atque coniun-
cta non conſtituunt vnum.Et propter hanc cauſam album frequenter ſumi non poteſt, quòd po-
ſterius iam in præcedentibus poſitum eſſet . Neque ſanè dicendum, homo:homo animal eſt, vel
16 homo eſt homo bipes.nam inſunt in homine & animal & bipes. ℂ Tertia concluſio. Fit vt aliqua
vere coniunctim:& rurſus ſimpliciter ſeorſúmque atque ſeiunctim dicantur,ſed non ſemper.Con
iunctim quidem & ſeorſum.vt de quopiam vere dicimus eſſe quendam hominem:& ſeorſum eſſe
quendam & eſſe hominem . Similiter coniunctim quempiam dicimus eſſe hominem album : &
rurſus ſeorſum dicimus eſſe hominem & eſſe album. Et quòd non ſemper,his cognoſcemus regu-
17 lis. ℂ Tertia regula. Quando in adiuncto aliquid oppoſitorum ineſt,ad quod ſequitur alterius con
tradictio : non verum eſt quæ iunctim vere prædicantur , eadem vere prædicari ſeorſum , ſed fal-
ſum. vt falſum eſt hominem mortuum, dicere hominem. nam adiunctum mortuum, oppoſitum
claudit.& ad quod ſequatur contradictio,quando autem id in adiuncto non ineſt,vere dicitur di-
18 uiſum. ℂ Secunda quæſtio. Sed quæres:cum id non vere ineſt, ſcilicet cum in adiuncto oppoſitum
non ineſt: quæ iunctim dicuntur an ſemper verum ſit & ſeparatim dici, an cum in adiuncto qui-
dem oppoſitum ineſt,nunquam verum ſit quæ iuncta dicũtur eadem dici diuiſa? Sanè quando nõ
ineſt,non ſemper verum eſt quæ iuncta dicuntur eadem dici diuiſa.vt Homerus aliquid eſt vt poe
ta,ne igitur eſt? An non eſt? Secundum accidens certe prædicatur eſſe de Homero & cum altero.
19 nam quia eſt poeta,ſed nõ per ſe de Homero ipſum eſt,prædicatur. ℂ Quarta regula. Hinc euenit
vt in quibuſcunq; prædicationibus oppoſitum in adiuncto non ineſt,& ſecundum ſe & non ſecũ-
dum accidẽs in his aliquid eſt:quæ cõiunctim dicuntur,& illa ſimpliciter ſine adiũcto,ſeorſimq;
& diuiſim dicuntur.Et an cõtrarietas,oppoſitio,pugnantiáve in adiunctis fuerit,facile dinoſcetur:
ſi pro nominibus diffinitiones dicantur.Et de eo quod non eſt coniunctim dicimus,quia opinabi
le aliquid eſt . ſed ſeorſum verum non eſt dicere ipſum quod non eſt:aut eſſe, aut eſſe aliquid. nam
eſſe,& aliquid:cum altero & non per ſe,ſed ſecundum accidens dicuntur.neq; enim non entis idcir
co opinio eſt quia eſt:verum potius ob id ipſum quia non eſt,opinabile eſt.

¶De enunciationibus modorum:poſsibilis, contingen-
tis,impoſsibilis & neceſsarij. Cap. III.

Concluſio. 1

HIs vero determinatis perſpiciendum eſt quemadmodum ſeſe habent 20
negationes & affirmationes ad ſeinuicem:eæ ſcilicet quæ ſunt de poſ-
ſibili eſse & non poſsibili:& de contingenti & non contingenti, & de
impoſsibili & neceſsario. Habent enim aliquas dubitationes. nam ſi
eorum quæ complectuntur,illæ ſunt ſibiinuicem oppoſitæ cõtradictiones,quæ-
cunque ſecundum eſse & non eſse diſponuntur. vt eius quæ eſt eſse hominem:
negatio eſt non eſse hominem,non ea quæ eſt eſse non hominem.& eius quæ eſt
eſse album hominem:ea quæ eſt non eſse album hominem, ſed non ea quæ eſt
eſse non album hominem.ſi enim de omni aut affirmatio,aut negatio eſt:lignũ
erit verum dicere eſse non album hominẽ.quòd ſi hoc modo & in quibuſcunq;
eſse non additur:idem faciet quod pro eſse dicitur.vt eius quæ eſt homo ambu
lat:non hæc ambulat non homo negatio erit,ſed hæc non ambulat homo.nihil
enim differt dicere hominem ambulare:vel hominem ambulantem eſse.quare
ſi hoc modo vbiq;:& eius quæ eſt poſsibile eſse,negatio erit poſsibile nõ eſse,ſed
non ea quæ eſt non poſsibile eſse. Videtur autem idem poſse & eſse & non eſse.
omne enim quod eſt poſsibile diuidi vel ambulare:& non ambulare,& non diui
di poſsibile eſt.Ratio autem eſt,quoniam omne quod ſic poſsibile eſt:non ſem-
per in actu eſt.quare inerit ipſi etiã negatio.poteſt igitur & non ambulare quod
eſt ambulabile, & non videri quod eſt viſibile.at vero impoſsibile eſt de eodem
oppoſitas veras eſse enunciationes.non igitur eius quæ poſsibile eſt eſse:negatio

Concluſio. 2

eſt hæc poſsibile eſt non eſse.¶Contingit enim ex his:aut idem affirmare & ne 21
gare ſimul de eodem,aut non ſecundum eſse vel non eſse quæ opponuntur, fie
ri affirmationes & negationes.ſi ergo illud impoſsibile eſt:hoc erit magis eligen
dum. eſt igitur negatio eius quæ eſt poſsibile eſse: ea quæ eſt non poſsibile eſse,
ſed non ea quæ eſt poſsibile non eſse.eadem quoque ratio eſt: & in eo quod eſt
contingens eſse.etenim negatio eius eſt non contingens eſse.& in alijs quoque
ſimili modo:vt in neceſsario,& impoſsibili.Fiunt enim quemadmodum in illis
eſse,& non eſse appoſitiones:ſubiectæ vero res,hoc quidẽ album,illud vero ho-
mo.eodem quoque modo hoc in loco eſse quidem & non eſse vt ſubiectum ſit:
poſse vero & contingere appoſitiones determinantes (quemadmodum in illis
eſse & non eſse) veritatem & falſitatem. ſimiliter hæ in eo quod eſt eſse poſsibi-
le & eſse non poſsibile.eius vero quæ eſt poſsibile eſt non eſse:negatio eſt, nõ ea
quæ eſt non poſsibile eſt eſse,ſed ea quæ eſt non poſsibile eſt nõ eſse.& eius quæ
eſt poſsibile eſt eſse:non ea quæ eſt poſsibile eſt non eſse,ſed ea quæ eſt, non poſ-
ſibile eſt eſſe.quare & ſequi ſeſe inuicem videbuntur poſsibile eſt eſse:& poſsibi
le eſt non eſse.idem enim poſsibile eſt eſse & non eſse.non enim cõtradictiones
ſunt ſibiinuicem huiuſmodi:poſsibile eſt eſse,& poſsibile eſt non eſse.ſed poſsi-
bile eſt eſse,& nõ poſsibile eſt eſse:nũquam ſimul in eodem veræ ſunt.opponũ-
tur enim.neq; ea quæ eſt poſsibile non eſse,& non poſsibile nõ eſse: nũquam ſi-
mul in eodẽ veræ ſunt.ſimiliter autem & eius quæ eſt,neceſsarium eſt eſse,nega
tio non eſt ea quæ eſt neceſsarium non eſse,ſed ea quæ eſt non neceſsarium eſt
eſse. eius vero quæ eſt neceſsarium eſt nõ eſse: ea quæ eſt non neceſsarium non
eſse:& eius quæ eſt impoſsibile eſse:non eſt ea quæ eſt impoſsibile non eſse, ſed
hæc nõ impoſsibile eſse.eius vero quæ eſt impoſsibile nõ eſse:ea quæ eſt nõ im-
poſsibile nõ eſse.¶Vniuerſaliter vero (quẽadmodum dictum eſt) eſse quidem &
non eſse oportet ponere quẽadmodum ſubiecta:negationem vero & affirmatio-
nem hæc facientẽ,ad eſse & nõ eſse apponere.& has oportet putare eſse oppoſi-

tas dictiones. poſſibile, & non poſſibile. contingens, non contingens, impoſſibi-
22 le, non impoſſibile. neceſſarium, non neceſſarium. verum, non verum. ℂ Conſequentiæ vero ſecundum rationem fiunt cum ita ponuntur. illam enim quæ eſt poſſibile eſſe, ſequitur ea quæ eſt contingit eſſe, & hæc illi conuertitur. & non impoſſibile eſſe, & non neceſſarium eſſe. illa vero quæ eſt poſſibile non eſſe, & contingens non eſſe: ea quæ eſt non neceſſe non eſſe, & non impoſſibile non eſſe. illam autem quæ eſt non poſſibile eſſe & non contingens eſſe: ea quæ eſt impoſſibile eſſe, & neceſſe non eſſe. illam vero quæ eſt non poſſibile non eſſe, & non contingens non eſſe, ea quæ eſt impoſſibile eſt non eſſe, & neceſſarium eſt eſſe. Conſideretur autem ex ſubſcriptione quemadmodum dicimus.

23 Prima deſcriptio conſequentium.

I	III
Poſſibile eſſe	Non poſſibile eſſe
Contingens eſſe	Non contingens eſſe
Non impoſſibile eſſe	Impoſſibile eſſe
Non neceſſarium eſſe	Neceſſarium non eſſe
Poſſibile non eſſe	Non poſſibile non eſſe
Contingens non eſſe	Non cōtingens nō eſſe
Non impoſſibile nō eſſe	Impoſſibile non eſſe
Non neceſſariū non eſſe	Neceſſarium eſſe
II	IIII

ℂ Hæ igitur impoſſibile, & non impoſſibile, eam quæ eſt contingens & poſſibile, & nō contingens & nō poſſibile ſequuntur quidem cōtradictorie: ſed conuerſim. eam enim quæ eſt poſſibile eſſe: negatio impoſſibilis ſequitur. negationem vero affirmatio. nam illam nō poſſibile eſſe: ea quæ eſt impoſſibile eſſe, affirmatio enim eſt impoſſibile eſſe: nō impoſſibile vero negatio. Concluſio 3

24 ℂ Neceſſarium vero quemadmodum ſe habet: conſiderandum eſt. Manifeſtum eſt enim quoniam non eodem modo, ſed contrarie ſequuntur, contradictoriæ autem ſunt extra. nō enim eſt negatio eius quæ eſt neceſſe non eſſe: ea quæ eſt non neceſſe eſſe, contingit enim veras eſſe vtraſque in eodem. quod enim eſt neceſſarium non eſſe, non eſt neceſſarium eſſe. Cauſa autem huius eſt, cur non ſequitur ſimiliter cæteris: quoniam contrariæ, impoſſibile eſſe, neceſſario redditur idem valens. nam quod impoſſibile eſt eſſe: neceſſe eſt hoc, non quidem eſſe, ſed potius non eſſe. quod vero impoſſibile eſt non eſſe: hoc neceſſarium eſt eſſe. quare ſi illa ſimiliter ſequuntur poſſibile & non poſſibile: hæc econtrario, quoniam non ſignificant idem ne- Concluſio 4
25 ceſsarium & impoſsibile, ſed (quemadmodum dictum eſt) conuerſim. ℂ At certe impoſsibile eſt ſic poni contradictiones neceſsarij. Nam quod eſt neceſsarium eſse: poſsibile eſt eſse. nam ſi non: negatio conſequetur. neceſse enim eſt aut affirmare aut negare. quare ſi non eſt poſsibile eſse, impoſsibile eſt eſse. igitur impoſsibile eſt eſse: quod neceſse eſt eſse. quod eſt inconueniens. At vero illam quæ eſt poſsibile eſse: non impoſsibile eſse, ſequuntur. hanc vero: ea quæ eſt non neceſsarium eſse. quare contingit quod eſt neceſsarium eſse: non neceſ- Concluſio 5
26 ſarium eſse. quod eſt inconueniens. ℂ At vero neque neceſsarium eſse, ſequitur eam quæ eſt poſsibile eſse: neque ea quę eſt neceſsarium non eſse. Illi enim vtraque contingit accidere. harum autem vtralibet vera fuerit: non erunt illa vera, ſimul enim poſsibile eſt eſse, & non eſse. ſi vero neceſse eſt eſse, vel nō eſse: non erit vtrunque poſsibile. relinquitur ergo non neceſsarium non eſse: ſequi Concluſio 6
27 eam quæ eſt poſsibile eſse. ℂ Hæc enim vera eſt & de neceſse eſse. hæc enim fit contradictio eius quæ ſequitur illam quæ eſt non poſsibile eſse. illam enim ſequitur ea quæ eſt impoſsibile eſse, & neceſse eſt non eſse: cuius negatio eſt non Concluſio 7
28 neceſse non eſse. ℂ Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecundum prædictum modum. & nihil impoſsibile contingit ſic poſitis. Corollariū.

Dubitatio.

Secunda deſcriptio.

I	III
Poſsibile eſse	Non poſsibile eſse
Contingens eſse	Non contingens eſse
Nō impoſsibile eſse	Impoſsibile eſse
Nō neceſsariũ nō eē	Neceſsarium nō eſse
Poſsibile non eſse	Nō poſsibile nō eſse
Contingēs non eſse	Nō cōtingēs nō eſse
Nō poſsibile nō eſse	Impoſsibile non eſse
Non neceſsariũ eſse	Neceſsarium eſse
II	IIII

❡Dubitabit autem aliquis ſi illam 29
quæ eſt neceſsariũ eſse, ea quæ eſt
poſsibile eſse ſequitur. nam ſi non
ſequitur:cōtradictio ſequetur, quæ
eſt nō poſsibile eſse. Et ſi quis, hác
nō eſse dicat contradictionem:ne-
ceſse eſt dicere poſsibile non eſse,
ſed vtræque falſæ ſunt de neceſse
eſse. At vero rurſus idem videtur
eſse poſsibile incidi & nō incidi:&
eſse non eſse.quare erit neceſse eſ-
ſe, contingens nō eſse.hoc autē fal
ſum eſt. Manifeſtum eſt autē quo-
niam non omne poſsibile vel eſse,
vel ambulare:etiam oppoſita poſse. ſed eſt in quibus non ſit verum. & primum
quidem in ijs quæ nō ſecũdum rationem poſsunt.vt ignis calefactiuus eſt:& ha
bet vim irrationalem.quæ igitur ſecũdum rationem poteſtates ſunt, eædē plu-
rium etiam cōtrariorum ſunt.irrationales vero non omnes.ſed (quemadmodũ
dictum eſt) ignem non eſt poſsibile, calefacere,& non: neq; quæcunq; alia ſem-
per agunt. alia vero poſsunt & ſecundum irrationales poteſtates ſimul oppoſita
ſuſcipere.ſed hoc huius gratia dictum eſt: quoniam non omnis poteſtas oppoſi-
torum ſuſceptiua eſt, neque quæcunque ſecundum eandem ſpeciem dicuntur.
Concluſio 8 ❡Quædam vero poteſtates æquiuocæ ſunt.poſsibile enim non ſimpliciter dici 30
tur:ſed hoc quidem quoniam verum eſt quod in actu eſt. vt poſsibile eſt ambu-
lare:quoniam ambulat iam.& omnino poſsibile eſt eſſe: quoniam iam eſt in actu
quod dicitur eſse poſsibile.illud vero quoniam erit actu.vt poſsibile eſt ambula
re:quoniam ambulabit. & hæc quidē in ſolis mobilibus eſt poteſtas: illa vero &
in immobilibus.vtrũq; vero verũ eſt dicere poſsibile ambulare vel eſse:& quod
Concluſio 9 ambulat & agit,& ambulabile eſt. ❡Sic igitur poſsibile non eſt verum de neceſ- 31
ſario ſimpliciter dicere: alterum autem verum eſt. quare quoniam partem vni-
uerſale ſequitur:illud quod ex neceſsitate, conſequetur poſse eſse, ſed nō omne.

Concluſio 10

Tertia deſcriptio.

I	III
Neceſsarium eſse	Nō neceſsarium eſse
Nō poſsibile nō eſſe	Poſsibile non eſse
Nō cōtingēs nō eſse	Contingens non eſse
Impoſsibile nō eſse	Nō īpoſsibile nō eſse
Neceſsariũ non eſse	Nō neceſsariũ nō eē
Non poſsibile eſse	Poſsibile eſse
Non contingēs eſse	Contingens eſse
Impoſsibile eſse	Nō impoſsibile eſse
II	IIII

❡Et eſt quidem fortaſse principiũ 32
quod neceſsarium eſt,& quod non
neceſsarium eſt omnium vel eſse,
vel non eſse: & alia quēadmodum
horum conſequentia, conſiderare
oportet. Manifeſtum eſt autem ex
ijs quæ dicta ſunt: quoniam quod
ex neceſsitate eſt, ſecũdum actum
eſt. quare ſi priora ſunt ſempiter-
na:& quæ actu ſunt, poteſtate prio-
ra ſunt.& hæc quidem ſine poteſta
te actus ſunt.vt primæ ſubſtantiæ.
alia vero cum poteſtate: quæ na-
tura ſunt, tempore poſteriora. alia
vero nunquam actus ſunt, ſed poteſtates ſolum.

❡Tertij Cap.notæ.

❡Eſt non albus homo:particula negatiua nō, ſolũ negat albus, ēſtq; nō albus infinitum nomē.& 20
(vt prius dictum eſt) nō eſt Peripateticorum mos:vna particula negatiua, duo infinita facere, aut
duorũ aggregatum infinitum. ❡De cōtradictorijs vniuerſaliũ vniuerſaliter,& ſingulariũ paſſim 21

intelligitur. Et cum dicit idem poſſibile eſt eſſe:& poſſibile eſt non eſſe, id de ſingularibus intelli-
gitur (vt Socratem poſſibile eſt eſſe, & Socratem poſſibile eſt non eſſe) ſi quis admitteret ad con-
tradictorias affirmationes & negationes ſufficere, ipſas eſſe de eſſe & non eſſe. Et ſimiliter de con-
trarijs: ſi ſatis eſſet negationis particulam ferri ad eſſe,& enunciationes illas eſſe de eſſe & non eſſe.
¶ Affirmationes & negationes intelligimus, ſecundum affirmationem & negationem contradi-
ctiones. ¶ Eſſe & non eſſe in ijs affirmationibus & negationibus quæ vniuerſaliter, particulari-
bus contradictorie opponuntur,& quæ ſingulariter ſingularibus,in quibus poſſibile,contingens,
impoſſibile,neceſſarium aut aliquid talium locum non habent:proculdubio verum & falſum ſem-
per diſterminant atque diuidunt. nam in illis ſemper ſi eſſe verum eſt, non eſſe falſum eſt. & con-
tra. Et poſſibile, & non poſſibile in conſimilibus ſimiliter determinant diuiduntque, atque ſepa-
rant verum & falſum. Nam ſi poſſibile verum eſt, non poſſibile falſum eſt. Verbi cauſa. Si hæc,
omnem hominem ambulare poſſibile eſt, vera eſt:hæc, aliquem hominem ambulare non poſſibi-
le eſt,falſa eſt. Et ſi Socratem poſſibile eſt diſceptare,verum eſt: falſum eſt Socratem non poſſibile
eſſe diſceptare. ¶ Huius poſſibile eſt non eſſe: Ariſtoteles negationem ponit oppoſitam,non poſ- Ariſtoteles.
ſibile non eſſe. Quare has poſſibile eſt non eſſe, & non poſſibile eſt non eſſe, intelligit affirmatio-
nem & negationem oppoſitas.Cum igitur hanc,non poſſibile eſt non eſſe ἀπόφασιν id eſt nega-
tionem vocet: vt hanc, poſſibile eſt non eſſe κατάφασιν hoc eſt affirmationem, vocet neceſſe eſt.
Quod mirum videtur cum huic affirmationi contradicat: neceſſe eſt eſſe. contradicunt enim ne- Dubitatio.
ceſſe eſt eſſe:& poſſibile eſt non eſſe.at affirmationi, ſolum negatio contradictoria eſt. quare poſſi-
bile eſt non eſſe:videtur negatio.Item poſſibile eſt non eſſe,huic negationi æquiualet non neceſſe
eſt eſſe.ſed quo modo negatiuæ æquiualet affirmatio:videtur dialecticorũ ſchola refutare.Erit igi-
tur poſſibile eſt nõ eſſe,negatio. Verum hic aduertendũ nobis eſt,Boetium poſſibile,contingens, Dilutio.
impoſſibile, neceſſarium, & id genus modos appellare. Et vt in alijs enunciationibus verbum eſt Boetius.
aut quod eius loco ponitur principale eſt à quo affirmatio, negatióque ſumatur (Affirmatio qui-
dem ſi illi aduerbium negandi, non addatur: negatio vero ſi illi adijciatur) & id præcipuum eſſe
à quo verum & falſum non modo determinatur, ſed & decernitur. Ita quoque modos in præſen-
tis ſpeculationis enunciationibus principalia eſſe: à quibus affirmationes & negationes iudicen-
tur, & qui determinent verum atque falſum. Quapropter de affirmationibus, negationibúſque
de modo: hic intelligit Ariſtoteles, vt ſuperius de affirmationibus, negationibúſque de verbo. Ariſtoteles.
Vnde affirmatio de modo dicetur: cum modo in enunciatione poſito, aduerbium negandi: non
præfertur. negatio vero, quoties illi negationis particula cum impedita non fuerit præiungitur.
Vnde contingit has ſubiectæ deſcriptionis in læua ſubſcriptas, omnes hoc in loco cenſendas eſſe
affirmatiuas. nam de modo, & ſi de verbo totidem ſint negatiuæ quot & affirmatiuæ. in dextra
autem omnes negatiuas.nam de modo.

	I	II	III	IIII
1	Poſſibile eſt eſſe	Poſſibi. eſt nõ eſſe	Non poſſi.eſt eſſe	Nõ poſ. eſt nõ eẽ
2	Contingẽs eſt eſſe	Cõtingẽs eſt nõ eẽ	Nõ cõtin. eſt eſſe	Nõ cõ. eſt nõ eſſe
3	Impoſſibi. eſt eſſe	Impoſſi.eſt nõ eſſe	Nõ impoſſ. eſt eẽ	Nõ ĩpoſ.ẽ nõ eſſe
4	Neceſſariũ eſt eſſe	Neceſſariũ ẽ nõ eẽ	Nõ neceſſe eſt eẽ	Nõ neceſ. eſt ñ eẽ
	Affirmatiuæ de modo & verbo	Affirmatiuæ de modo ſolum	Negatiuæ de modo ſolum	Negatiuæ de modo & verbo
	L AE	V A	D E X	T R A

¶ Vnde cognoſcere promptum eſt quaſdam aientes, affirmatiuáſquẽ tum de modo tum de ver-
bo,vt quatuor primæ.Et quaſdam de vtroque negatiuas: in quibus bis aduerbium negandi, ſe-
mel ſcilicet ad modum,& ſemel ad verbum adiunctum eſt.vt quatuor vltimæ.Et quaſdam de alte-
ro tantum aut affirmatiuas, aut negatiuas.vt quatuor ſecundæ, & quatuor tertiæ. Veruntamen ſi
de modo affirmatiuæ ſint (etſi ſint negatiuæ de verbo) nihilominus hic affirmatiuæ dicuntur,
etſi negatiuæ de modo:hic appellantur negatiuæ. Quo fit vt in his de altero tantum, aut affirma-
tiuis aut negatiuis:ſemper affirmatiuæ de modo,negatiuis de verbo coincidant.& contrà: negati-
uæ de modo,affirmatiuis de verbo. ¶ Sed mirabitur forſitan quiſpiam quo modo hæc impoſſibile Dubitatio.
eſt eſſe ſimpliciter & de modo & verbo affirmatio ponatur. Nam etſi id de modo cõcedatur, quòd
negationis nota,aduerbiúmque negandi illi non præiungatur: de verbo id admitti abſurdum vi-
detur,quòd impoſſibile negationem claudat,quæ præiuncta verbo haud dubie negatiuam de ver
bo facere debet. Verum vt paucis adhibeatur reſponſio:longe aliter eſt. Nam impoſſibile,particu- Dilutio.

A communi dialecticorũ ſchola euariantia.

lam elaudit priuatiuam perinde atque iniuſtus,inæquale & ſimilia:non autem particulam quæ ne-
gationem efficiat. Quare impoſſibile non recte ad nullus,nunquam, nuſquam & ſimilia confera-
tur,penes negationis quam includunt particulam.Item cum hi modi prædicata ſint: & cum ſola
ſubiecta quantitatem determinent,duplicem illis tribuere quantitatem neotericorum eſt.hæc igi-
tur omnis homo vt currat poſſibile eſt, ſolum vniuerſalis dicenda eſt. Sed nunc diluenda illa ſunt
quæ difficultatem ingerere videntur. quónam pacto hæc poſſibile eſt non eſſe, affirmatio ſit: hæc
vero non poſſibile eſt non eſſe,negatio. Primo cum dicitur huic affirmationi neceſſarium eſt eſſe,
contradicere hæc poſſibile eſt non eſſe : id nos imus inficias . ſed huic affirmationi neceſſarium eſt
eſſe, contradictio eſt negatio non neceſſarium eſt eſſe . hic enim enunciatur idem de eodem affir-
matiue ſcilicet & negatiue,illic vero minime.nam poſſibile & neceſſarium enunciabantur.non au-
tem ſunt idem.Secundo.Cum inſuper additur:hanc poſſibile eſt non eſſe,huic negationi non ne-
ceſſarium eſt eſſe æquiualere,nos planè aſſentimur.illæ enim idem poſſunt.neque tantopere admi
ramur , quónam pacto negationi idem poſſit affirmatio . neque communis ſchola dialecticorum
hoc refutat:ſed ſolum recentiorum qui nouis legibus viuunt,& quos negare dialecticos non gran
de putatur piaculum.hanc enim omnis homo eſt non iuſtus,cum ſit affirmatiua,& ſimiles:mon-
ſtrauit Ariſtoteles idem ſignificare,idémque poſſe,atque negatiua nullus homo eſt iuſtus.Et hæc,
non poſſibile eſt eſſe:cum ſit negatio,idem poteſt prorſus,atque hæc (quæ affirmatio eſt) impoſ-
ſibile eſt eſſe.haud ſecus atque hæc negatio homo non eſt non iuſtus:idem poteſt ac affirmatio ho
mo eſt iuſtus. idem dico quo ad veritatem, quo ad falſitatem, & quo ad conſequentiam: non au-
tem quo ad affirmationem & negationem.Nam huius non poſſibile eſt eſſe,affirmatio eſt poſſibi-
le eſt eſſe.vt huius homo non eſt albus: affirmatio eſt, homo eſt albus. Et huius affirmationis im-
poſſibile eſt eſſe: negatio non impoſſibile eſt eſſe . perinde atque huius affirmationis homo eſt non
albus:negatio eſt,homo non eſt non albus.Et ex his arbitror cætera fore peruia. ¶ Locutiones op
poſitas. Ponit Ariſtoteles φάσεις,quod ad omnem dictionem & quicquid dici contingit, commu
ne eſt. Et verum eſt illas locutiones eſſe oppoſitas,nondum tamen enunciationes, affirmationes,
aut negationes.nam præter verbum nulla affirmatio negatióve eſt. ſed adijce verbum:cataphaſes,

Argyropylus. Boetius.

apophaſéſque,hoc eſt affirmationes, negationéſque erunt . Verum Argyropylus phaſes interpre-
tatur enunciationes & Boetius dictiones,ſed in commentarijs explicans dictiones,adiunxit & ne-
gationes.quòd forte quanuis verbum expreſſum non ſit:ipſum ſubintelligere debeamus. ¶ Verũ,
non verum ad omnia prædicta communia exiſtimant . Sed & Ariſtoteles in libri præcedẽtis cap.
8,vero & falſo vſus eſt: vt determinate importabant . qua particula non aliter vtendum eſt ac ne-
ceſſario.vt naualis pugna cras determinate futura eſt:negatio eſt,naualis pugna cras non determi-
nate futura eſt:& non hæc,naualis pugna cras determinate non eſt futura.nam vtraque earum fal-
ſa.quod eſſe non poſſet:ſi eius eſſet negatio.de quolibet enim affirmatio vel negatio vera.quod ve-
rum de omni contradictione,ſeu vniuerſalium,ſeu indefinitarum, ſiue ſingularium. Quòd autem
interdum additur,& de nullo ambo ſimul:de duobus generibus contradictionum (vt ſuperius eſt
monſtratum) intelligendum eſt. Similiter ſi dicas claſſicum bellum cras eſſe futurum determina-
te verum eſt:negatio eſt hæc,claſſicum bellum cras eſſe futurum non determinate verum eſt,non
autem hæc,claſſicum bellum cras eſſe futurum determinate verum non eſt. Mirum igitur non eſt
cum verum & falſum claudant quandoq; particulam determinate , quam Ariſtoteles particula ne-
ceſſario explicuit:ſi & hic verum & non verum annumerauerit. Et ſuo modo de vero & falſo vt in-
determinate importarent.attamen id magis ad contingens quod in primo libro priorum analy-
ticorum determinabitur:attinet.quòd & contingens indeterminatum,& vtrumlibet eſt. ¶ Quan- 22
uis poſſibile & contingens in deſcriptione ponantur antecedentes & aliæ conſequentes , id tamen
intelligere debes quòd omnis ſequens quamlibet præcedentem ſequitur . & ipſis in conſequentia
rite diſpoſitis,vt ſecunda monſtrat deſcriptio:omnes ſequentes prioribus reciprocæ ſunt,recurrũt
atq; conuertuntur.quod de poſſibili & contingenti expreſſit Ariſtoteles, & quod ex tertia conſe-
quẽtiarum deſcriptione innuitur. ¶ Contradictoriæ ſequuntur:quãdo duæ inter ſe cõtradictoriæ, 23
ad alias duas contradictorias ſequuntur. Sed conuerſim quando duabus primis & antecedentibus
ſuo ordine diſpoſitis,vt affirmatione in primo loco,& negatione in ſecundo:itidem & duabus ſe-
cundis conſequentibúſque,ſimili ordine diſpoſitis poſterior conſequentium ſequitur ptiorem an-
tecedentium,& prior conſequentium poſteriorem antecedẽtium.recto autem & non conuerſo ſe-
querentur:ſi ptior priorem,& poſterior poſteriorem ſequeretur. Et in recto contradictoriæ ſequẽ-
di modo:affirmatio affirmationem,& negatio comitatur negationem. In conuerſo autem,ediuer-
ſo:negatio affirmationem,& affirmatio negationem. vt ſubiecta demonſtrat formula.

		Contradictoriæ antecedentes.				Contradictoriæ antecedentes.	
a	Af.	Poſſibile eſt eſſe.	prior.	e	Af.	Poſſibile eſt eſſe.	Prior
b	Ne.	Non poſſibile eſt eſſe.	poſterior.	f	Ne.	Non poſſibile eſt eſſe.	Poſterior
		Contradictoriæ recto ordine conſequentes.				Contradictoriæ conſequentes conuerſo ordine.	
c	Af.	Contingens eſt eſſe	prior.	g	Af.	Impoſſibile eſt eſſe.	Prior
d	Ne.	Non contingens eſt eſſe	poſterior.	h	Ne.	Nõ impoſſibile eſt eſſe.	Poſterior
		c ſequitur a.& d ſequitur b.				g ſequitur f. & h ſequitur e.	

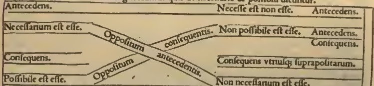
24 ¶Quarta concluſio ponitur ſecundum primam diſpoſitionem antecedentium & ſequẽtium, vbi ſequentes neceſſarie ad contradictorias de poſſibili & impoſſibili quæ conuerſim ſequuntur: non ſunt contradictoriæ. ſed negatio non modo ſimul cum affirmatione vera eſt: ſed eam quoque ſequitur. verum quòd neceſſarium non ſequatur contradictorie illas de poſſibili & impoſſibili: ſequens conſequentiarum diſpoſitio emendabit. nam ideo hic dicuntur non ſequi contradictorie: quòd in prima diſpoſitione illæ de neceſſario non bene ſint ordinatę. Quòd enim neceſſarium cõtrarie ſequatur ad impoſſibile, & conuerſim: id veriſſimum eſt. ¶Et hæc & quæ Ariſtoteles dicit, ex prima diſpoſitionis conſequentiarum deſcriptione dnoſci poſſunt. Et ex hac inſuper quæ ſubiecta eſt.

Hæc ex prima deſcriptione.

25

An te ce den tes.		
Poſſibile eſſe.	Cõtradictoriæ.	Non poſſibile eſſe
Sequentes contradictoriæ.		
Nõ ĩpoſſibile eſſe.	Cõtradictoriæ.	Impoſſibile eſſe
Sequentes non contradictoriæ.		
Non neceſſe eſſe.	Simul ſtantes.	Neceſſariũ nõ eſſe
Antecedentes contrariæ.		
Impoſſibile eſſe.	prior.	
Impoſſibile non eſſe.	poſterior.	
Conſequentes contrariæ & conuerſim.		
Neceſſarium eſt eſſe.	prior	
Neceſſarium eſt non eſſe.	poſterior.	

¶Quod enim neceſſarium eſt non eſſe: idem quoq; non neceſſarium eſt eſſe. Ratio eadem quam poſtmodum Ariſtoteles de neceſſario & poſſibili format. Nam ſi quod neceſſariũ eſt non eſſe, non eſt non neceſſarium eſſe: ergo quod neceſſariũ eſt non eſſe, neceſſarium eſt eſſe. De quolibet enim, aut affirmatio, aut negatio vera eſt. ſed aperte falſum, quod neceſſarium eſt non eſſe: neceſſarium eſſe. contraria enim ſunt. quare ſimul ſtant, neceſſarium non eſſe: & non neceſſarium eſt eſſe. Et quamuis ſecunda, id eſt negatio, primam ſequatur: inter conſequentias ſecundum nullam deſcriptionem conuertuntur. Quòd tamen ſequantur ex ſubiecta deſcriptione facile cognoſcitur: & quinta concluſione cum adiectis ſecundæ dubitationis. & facile cognoſcuntur quæ de neceſſario & poſſibili dicuntur.

29 ¶Simul enim poſſibile eſt eſſe, & non eſſe: id particulariter intelligendũ eſt. vt ſimul poſſibile eſt hãc veſtẽ incidi, & non incidi. Et ſimul particula, adiecta eſt ad poſſibile: non autẽ ad eſſe & non eſſe, ne quis ſophiſticæ importunitatis calũnia offendatur. Qui bonus dialecticus eſſe volet: cauillos ſi mouebit, id potius faciet: vt illos cõtemnere doceat tanquã viles in corpore neuos, q̃ vt ſuadeat eſſe aliquid, velitq; aliquid videri. nunc oſtendens æquiuocam eſſe leuitatem, nunc multifrontem amphiboliam, nunc ineptam compoſitionẽ, nunc cauillatoriam iunctorum à doctis, diuiſionẽ: nunc puerilem accentum, nunc figurã dictioniſq; phantaſiã ſe eſſe quod non eſt (vt olim Meneciades Achillem) mentientem. & ita de ijs quæ extra dictionis verſantur apparẽtiam. Et non aliter hæc mõſtra cõfodiẽda ſunt, Quàm fertur falſis olim cecidiſſe ſub armis:

Hectoreo diſpar tranſfoſſus Marte Patroclus. Meneciades Achilles.

¶Et qui hæc tradunt tanquam ſit aliquid, docẽtq; ſic in inquiſitione veritatis eſſe viandum: degeneres & ſophiſticos animos faciunt, & importunos iuſtitiæ inſultores (ne calumniatores & violatores dicam) ſi legibus ſe dedunt. & circa auguſtiſſima rerum: leuitatum aſſertores, ſi ſtudio ſe dedunt ſapiẽtiæ. Et deus qui ſecreta nouit, cuius ope rectius homines longe magis intelligere poſſunt, quàm hominum: ſcit id non eſſe dictum geſtione, ſtudióque in aliquem inuehendi: ſed quod mihi profuiſſe (niſi ipſe fallor) cognoſco: idem omnibus alijs prodeſſe velim, quod autem offuit, alijs non

obeſſe. ¶Quo modo omnes & de contingenti, impoſſibili & neceſſario contradictorie ſequantur,
ad affirmationes & negationes de poſſibili: ex ſecunda deſcriptione antecedentium, & conſequen-
tium huiuſmodi enũtiationum de modo,licet intueri. Et contingentes recto ordine, contradictorie
ſequi poſſibiles.cæteras autem identidem contradictorie eaſdem ſequi,ſed conuerſim.¶Ratio Ari-
ſtotelis quòd ad neceſſarium eſſe,conſequens ſit poſſibile eſſe: vim vniuerſalis obtinet. vt quicquid
neceſſarium eſt: vt ipſum poſſibile ſit oportet. alioquin aliquid neceſſe eſt eſſe: quod non poſſibile
eſt eſſe. id autem monſtratum eſt impoſſibile. Et ideo non licet,ſimili colligere argumentatione ad
poſſibile eſſe,conſequens eſſe neceſſarium:quod aut ſequetur,aut eius oppoſitum.neutrum certe ve-
rum. Nam non quicquid poſſibile eſt eſſe: neceſſarium eſt eſſe. imò aliquid poſſibile eſt eſſe: quod
non neceſſarium eſt eſſe. Item neque quicquid poſſibile eſt eſſe: eſt non neceſſarium eſſe.ſed aliquid
quod poſſibile eſt eſſe:neceſſarium eſt eſſe. ¶Contingens hic & poſſibile polyonyma,hoc eſt pluri-
uoca ſunt: perinde ac gladius & enſis. quo fit vt ſi aliqua in ſignificantia incommodum non ſit di-
cere quod neceſſarium eſt eſſe,idem poſſibile eſſe:neque incommodum putari debet in conſimili ſi-
gnificatione dicere,quod neceſſarium eſt eſſe, idem quoque contingens eſſe. & ex modis poſſibilis:
modi contingentis & quis ſignificatus huic loco conſentaneus.¶Cælum operatur ſemper.nam ſem
per mouetur:& non poteſt moueri & non moueri.Nam non poteſt non moueri.id enim prorſus na
tura impoſſibile eſt.¶Quæ oppoſita ſimul poſſunt.particula ſimul ad poſſunt adiecta intelligitur:
non autem ad oppoſita: ne cauillorum importunitas vexet.¶Poteſtatum duæ ſunt ſpecies vna ra-
tionem,propoſitúmq; & voluntatem,ac appetitum ſequentium:altera rationis, propoſiti, volunta-
tiſque & appetitus expertium.& quæ ſecundum hanc ſpeciem dicuntur,in eáque continentur:quæ-
dam oppoſita poſſunt.vt veſtimentum atteri poteſt:& poteſt non atteri.nam poteſt priuſquam ve-
tuſtas exedat,comburi. & quædam in eadem ſpecie contenta: non poſſunt oppoſita. vt ignis pote-
ſtatem calefaciendi habet : poteſtatem autem non habet non calefaciendi. & terra poteſtatem ha-
bet vt grauis ſit,non autem vt ſit leuis.¶Poſſibile tertio modo,id eſt quod ſequitur ad neceſſarium. 30
Similiter & contingens tertio. Eſt & aliud poſſibile & aliud contingens quod ſi ſit: nihil prohibet,
vt non ſit.& ſi non ſit:nihil vt ſit prohibet,acciditve incommodi.& tale poſſibile & contingens non
neceſſarium appellat Ariſtoteles:de quo primo priorum analyticorũ Cap.12. ¶Ea quæ actu ſunt,
duplicia ſunt. quædam ſunt actu:quæ cum ſint vt aliquando non ſint fieri non poteſt.alia actu:ſed
vt aliquando non ſint nihil prohibet.& poſſibile tertio modo,vtrunque horum quæ actu ſunt com
prehendit:& inſuper ea quæ non ſunt, ſed vt aliquando ſint nihil prohibet.Primam partem eorum
quæ actu ſunt:neceſſarium complectitur.& ex oppoſito quæ nunquam ſunt neq; eſſe poſſunt: com-
prehendit impoſſibile.¶Sed non omne.nam poſſibile ſecundo modo ſumptum,non ſequitur ad ne- 31
ceſſarium:ſed illi nimirum aduerſatur,repugnátq; quod obiecta ad ſecundam quæſtionem ratio pla
ne efficit.Et poſſibile primo:iunctum actui appellare ſolent.Secundo ſeiunctum ab actu:Ariſtoteles
vero poſſibile generatione primo priorum analyticorum Cap.14. & tertium vtriſq; commune.Ari-
ſtoteles primum & ſecundum modum hic expreſſit:tertius autem modus vt quodam modo com-
poſitus,ex illis intelligitur.Et potentiam primo:actui coniunctam appellare poſſumus.ſecundo ſe-
iunctam ab actu & generatione. & tertio vtriſque communem, atque indifferentem. ¶Adiungen- 32
do eſſe & non eſſe.vt dicendo neceſſarium eſt eſſe:non neceſſarium eſt eſſe.neceſſarium eſt non eſ-
ſe: non neceſſarium eſt non eſſe.¶Illa dicuntur eſſe poteſtate,quorum potentia actum præcedit.vt
quæ potuerunt eſſe: priuſquam actu fuerint . quæ autem nunquam potuerunt eſſe, quin actu fue-
rint: actu ſunt, ſine poteſtate. ¶Primæ ſubſtantiæ: ſupramundana, beatiſſimáque entia.¶Illa quæ
cum actu, tum poteſtate ſunt: actus natura priores.nam perfectione.& ex potentia vt imperfecto:
deuergitur ad actum, vt ad complementum & finem. tempore autem actus potentijs poſteriores
ſunt. Et illa eadem entia vt actu ſunt: priora natura & perfectione ſunt ſeipſis, vt ſunt poteſtate.
Sed vt actu ſunt:ſeipſis poteſtate,tempore poſteriora ſunt.ſiquidẽ multo ante eſſe potuerunt quàm
actu ſubſtiterint fuerı́ntque actu. ¶Illa quæ nunquam ſunt actu,ſed poteſtate ſolum,vt tota tem-
poris ſeries,æternitatis æmula,& infinitum quod appellatur potentia.Itaque ſi vniuerſorum nume-
roſitatem claudere voles: actu, non actu, & potentia: id facile efficies. Nam ſi actu eſt,aut ſemper
actu eſt, aut aliquando actu: & aliquando non. ſi ſemper actu eſt: id neceſſarium appellatur. ſi ali-
quando actu eſt, & aliquando non:id poſſibile appellatur, & contingens. Si non actu eſt, aut ſem-
per non actu eſt, aut aliquando non actu eſt, & aliquando eſt. ſi ſemper non actu eſt: impoſſibile
eſt.ſi aliquando non eſt & aliquando eſt:rurſus id poſſibile & contingẽs eſt.Verum quæ ſemper non
actu ſunt,id eſt quæ nunquam actu ſunt:duplici differentia continentur.Nam aut illa nunquam to-
ta actu ſunt etſi aliquid eorum eſſe poſſit:& ea non ſimpliciter impoſſibilia.ſed ſola poteſtate entia
dicuntur: & impoſſibilia tota actu. vt impoſſibile eſt diſcretorum, ſeparatorúmque: multitudinem
infinitam actu eſſe.Alia vero prorſus neque ſecundum tota,neq; aliquid ſui actu eſſe poteſt,vt va-
cuum,& centaurus & commenſuratio coſtæ & diagoni quadrati,& illa ſimpliciter dicuntur impoſſi
bilia.Quo fit vt cõſtitutis extremis neceſſario quod ſemper actu eſt, & impoſſibili quod nunquam
actu eſt:poſſibile & contingẽs rite ſtatuantur media.vt quæ aliquãdo actu ſint, ratione cuius cũ ne-
ceſſario primo extremo cõueniunt:& quæ aliquãdo non actu ſint,ratione cuius cum impoſſibili ſe-

cundo extremo cõcordant. Participant igitur quodam modo extremorum naturam: quod & mediorum eſt. Rurſus & ab vtroque diſcrepant. nam poſſibile quatenus aliquando actu eſt: diſcrepat ab impoſſibili quod nunquam actu eſt. & quatenus aliquando non actu eſt: diſcrepat à neceſſario quod ſemper actu eſt.

Actu	Neceſſarium	Extremum.	Actu	Neceſſarium	Extremum.
	Concordant cum neceſſario.			Diſcordant cum neceſſario.	
Actu	Poſſibile	Medium.	Non actu	Poſſibile	Medium.
Actu	Contingens	Medium.	Non actu	Conringens	Medium.
	Diſcordant cum impoſſibili.			Concordant cum impoſſibili.	
Non actu	Impoſſibile	Extremum.	Non actu	Impoſſibile	Extremum.

ENS.

Sine poteſtate	Neceſſarium.
Cum poreſtate	Poſſibile.
Cum poteſtate	Contingens.
Sine poteſtate.	Impoſſibile.

NON ENS.

¶ Ex hoc cognoſcitur poſſibile & contingens prius conſpirare cũ impoſſibili. nam nõ ſunt. & poſterius cum neceſſario. nam poſtq̃ non fuerunt actu, ſunt. & actum iterum poteſtate natura priorem, perfectiorémque. nam cum neceſſario conuenit. poteſtas autem ab vtroq; diſſentit extremo. quare & à ſimpliciter ente & ſimpliciter non ente. magis tamen cum non ente conſpirat.

¶ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

TErtium cap. concluſiones decem. ordinationes conſequentiarum enunciationum de poſ
20 ſibili, cõtingenti impoſſibili, & neceſſario tres. dubitatio vna. corollarium vnũ. ¶ Prima
concluſiõ. Poſt eorum (quæ ſupra adducta ſunt) determinationem: perſpiciendum no
bis eſt quónam pacto adinuicem ſeſe habent affirmationes & negationes harum enun
ciationum, poſſibile eſt eſſe, non poſſibile eſt eſſe, contingens eſt eſſe, non contingens eſt eſſe: & de
impoſſibili & neceſſario ſimili modo. ¶ Nam de ipſis dubitationes emergunt nonnullæ. nam in
ijs complexionibus in quibus eſſe adhibetur: illæ inter ſe contradictorie opponuntur, quæ diſpo
nuntur per eſſe & non eſſe. vt huius quæ eſt, eſt homo: negatio eſt, non eſt homo, & non hæc, eſt
non homo. & huius affirmationis, eſt albus homo: negatio eſt, non eſt albus homo, non autẽ hæc,
eſt non albus homo. Nam ſi de quolibet affirmatio vel negatio vera eſt: cum hæc affirmatio falſa
ſit, lignum eſt albus homo, & negatio vera eſſet, lignum eſt non albus homo, ſi eius eſſet negatio.
quod falſum eſſe ſatis agnoſcitur. Si autem hoc ita ſeſe habet, & non ſolum vbi eſſe ponitur, ſed &
vbi loco eſſe, verbum aliud apponetur, idem eueniet. vt huius affirmationis ambulat homo: nega
tio eſt, non ambulat homo, non autem hæc, ambulat non homo. nam cum nihil referat dicere am
bulat homo, & eſt ambulans homo: ſi hæc ambulat non homo negatio eſſet huius ambulat homo,
etiam & huius eſt ambulans homo, in qua verbum eſſe appoſitum eſt. cuius oppoſitum pauloante
monſtratum eſt. non igitur huius ambulat homo: negario erat ambulat non homo, ſed hæc, non
ambulat homo. Quare ſi hoc pacto in omnibus ſeſe habet: huius affirmationis poſſibile eſſe, nega
tio eſſe videtur poſſibile non eſſe, non autem hæc non poſſibile eſſe. Sed ex oppoſito id eſſe non
poſſe videtur. Nam contradictoriæ & contrariæ ſimul veræ eſſe poſſent. contradictoriæ quidem.
nam idem poſſibile eſt eſſe & poſſibile eſt non eſſe. contrariæ autem. nam omne quod poſſibile eſt
ambulare, poſſibile eſt non ambulare. Et omne quod poſſibile eſt diuidi: omne quoque tale poſſi
bile eſt non diuidi. Cuius cauſa eſt. quia omne quod hoc pacto poſſibile eſt: non ſemper actu eſt.
quare erit etiam & negatio vera. poteſt enim non ambulare quodcunque ambulsre poteſt. & non
videri, quodcunque videri poteſt. At vero hoc modo oppoſitas ſimul de eodem veras eſſe impoſ
21 ſibile eſt. non igitur affirmationis huius poſſibile eſt eſſe: negatio eſt, poſſibile eſt nõ eſſe. ¶ Secun
da concluſio. Affirmationes & negationes in ijs de poſſibili, contingenti, impoſſibili & neceſſa
rio: ſumendæ ſunt apponendo negationis notam ad poſſibile, contingens, impoſſibile & neceſſa
rium. Nam manifeſtum ex dictis eſt, euenire aut idem de eodem ſimul & vniuerſaliter & ſingu
lariter affirmare, & negare: aut non fieri affirmationes & negationes apponendo eſſe & non eſſe.
quòd ſi primum impoſſibile eſt: ſecundum ſanè erit eligendum. Eſt igitur huius, poſſibile eſt eſſe:
negatio, non poſſibile eſt eſſe, non autem hæc poſſibile eſt non eſſe. Et pari ratione huius, contin
gens eſt eſſe negatio eſt non contingens eſt eſſe, & non hæc contingens eſt non eſſe. Et in alijs vt
in impoſſibili, & neceſſario ſimili modo. nam vt illis in quibus poſſibile, contingens, impoſſibile
& neceſſarium non apponuntur: eſſe & non eſſe fiunt additiones, prædicationéſq;, res vero, ſubie
ctæ. vt nunc quidem album ſubiectum: nunc autem homo. eodem quoq; modo & in his eſſe & nõ

eſſe fiunt vt ſubiecta:poſſe vero,& contingere & reliqua,appoſitiones,adiectionéſque & prædicationes:haud ſecus veritatem, falſitatémq; eſſe poſſibile & eſſe non poſſibile diſterminantes,atque in illis eſſe & non eſſe verum, falſúmve determinant, atque diuidunt. Inſuper eius quæ eſt poſſibile eſt non eſſe: negatio eſt non poſſibile eſt non eſſe, non autem hæc, poſſibile eſt eſſe. verum eius quæ eſt poſſibile eſt eſſe: negatio eſt non poſſibile eſt eſſe, non autem hæc poſſibile eſt non eſſe.Quapropter ſeſe mutuo comitari,compatique poſſe videbuntur hæ,poſſibile eſt eſſe,& poſſibile eſt non eſſe (idem enim poſſibile eſt eſſe,& poſſibile eſt non eſſe)nam non adinuicem contradictotiæ ſunt,huiuſmodi,poſſibile eſt eſſe,& poſſibile eſt non eſſe.Sed poſſibile eſt eſſe,& non poſſibile eſt eſſe:nunquam ſimul conſentiunt, compatiuntúrque de eodem eſſe ſimul veræ.oppoſitæ enim ſunt contradictoriæ.Et hæ quoque ſimili modo poſſibile eſt non eſſe,& non poſſibile eſt nõ eſſe:nunquam ſimul de eodem veræ ſunt.Identidem & huius,neceſſarium eſt eſſe:negatio eſt non neceſſarium eſt eſſe,non autem hæc neceſſatium eſt non eſſe.& huius neceſſarium eſt non eſſe:negatio eſt non neceſſarium eſt non eſſe.& huius impoſſibile eſt eſſe:negatio eſt non impoſſibile eſt eſſe,non autem hæc impoſsibile eſt non eſſe.& huius impoſsibile eſt non eſse:negatio eſt non impoſsibile eſt non eſse. Et omnino quemadmodum dictum eſt ponere oportet eſse & non eſse tanquam ſubiecta:& eũ qui affirmationẽ,negationémve facit, hæc poſsibile, cõtingens, impoſſibile, aut neceſsariũ ad eſse & nõ eſse apponere.& has exiſtimari locutiones oppoſitas:poſsibile,nõ poſsibile.contingens,non contingens. impoſsibile, non impoſsibile. neceſsarium, non neceſsarium. verum, non verum. ❡Prima conſequentiarum ordinatio. Et conſequentiæ harum enunciatio- 22
num,non præter rationem fiunt:cum ita diſponuntur.nam hanc poſsibile eſt eſse: ſequitur hæc, contingens eſt eſse, & conuertitur. & eandem ſequuntur hæ non impoſsibile eſse, non neceſsarium eſse. Item hanc poſsibile eſt non eſse,pariter & hanc contingens eſt non eſse: conſequuntur non impoſsibile non eſse, & non neceſsarium non eſse. Inſuper has non poſsibile eſt eſse & non contingens eſt eſse:conſequuntur impoſsibile eſt eſse, & neceſsarium eſt non eſse. denique has nõ poſsibile non eſse,& non contingens nõ eſse:ſequuntur impoſsibile non eſse, & neceſsarium eſse. Et quæ dicuntur, ex ſubiecta deſcriptione licet intueri.

❡Ordinatio ſecundum primam diſpoſitionem:quæ paulo poſterius emendabitur.

			1.	2.	3.	4.
Primus ordo	Tertius ordo	P	A	E	I	V
Antecedentes	Antecedentes	C	A	E	I	V
Poſsibile eſt eſſe	Non poſsibile eſt eſse	I	I	V	A	E
Contingens eſt eſse	Non contingens eſt eſse	N	I	V	E	A
Conſequentes	Conſequentes	Ordines primæ				
Non impoſsibile eſt eſse	Impoſsibile eſt eſse	diſpoſitionis.				
Non neceſsarium eſt eſse	Neceſsarium eſt non eſse	P	Poſsibile.			
Secundus ordo	Quartus ordo	C	Contingens.			
Antecedentes	Antecedentes	I	Impoſsibile.			
Poſsibile eſt non eſse	Non poſsibile eſt non eſse	N	Neceſsarium.			
Contingens eſt non eſse	Non contingens eſt non eſse					
Conſequentes	Conſequentes					
Non impoſsibile eſt non eſse	Impoſsibile eſt non eſse					
Non neceſsarium eſt non eſse	Neceſse eſt eſse.					

❡Tertia concluſio.Ex hac conſequẽtiarum deſcriptione cognoſcitur has duas impoſsibile eſt eſse,
& non impoſsibile eſt eſse: contradictorie conſequentes ad has, poſsibile eſt eſse & non poſsi- 23
bile eſt eſse. pariter & ad has contingens eſt eſse & non contingens eſt eſse: ſed conuerſo ordine. nam affirmationem hanc, poſsibile eſt eſse: ſequitur negatio non impoſsibile eſt eſse. & negationem non poſsibile eſt eſse: affirmatio impoſsibile eſt eſse. eſt enim impoſsibile eſt eſse affirmatio: & non impoſsibile eſt eſse, eius contradictoria negatio. pariter & illæ contradictoriæ, poſsibile eſse & non poſsibile eſse:ad quas ſequebantur, negatio videlicet ad affirmationem,& ad negationem affirmatio. Manifeſtum eſt igitur has impoſsibile eſt eſse & non impoſsibile eſt eſse: contradictorie ſequi has poſsibile eſse & non poſsibile eſse,ſed conuerſo ordine. Et eodem modo de con-
tingenti intelligendum. ❡Quarta concluſio. Ex eadem conſequentiarum diſpoſitione manifeſtũ 24
eſt, neceſsatij non contradictorias ſequi poſsibile & impoſsibile: ſed contrarias & conuerſim impoſsibile ſequi. Quòd autem contradictoriæ extra ſint, & aliæ ab ijs quæ ſequuntur: ſtatim perſpectum eſt. Nam hæc non neceſsatium eſt eſse: poſita eſt ſequi has, poſsibile eſt eſse & non impoſsibile eſt eſse. Atqui hæc non neceſsarium eſt eſse: non contradictoria eſt huic neceſsarium eſt non eſse, quæ poſita eſt ſequi has non poſsibile eſt eſse, & impoſsibile eſt eſse, duarum ſuperiorum contradictorias. ſed hæc non neceſsarium eſt non eſse, illi neceſsarium eſt non eſse contradictorias quidem ſequenti: negatio contradictoria eſt. Et quid mirum ſi hæc

non ſit: neceſſarium eſt non eſſe. quandoquidem ſimul de eodem veras eſſe contingit. quod enim
neceſſarium eſt non eſſe:idem quoque non neceſſarium eſt eſſe.Cum hæ igitur ſequi poſitæ ſint non
neceſſarium eſt eſſe,& neceſſarium eſt non eſſe:manifeſtum eſt contradictorias non eas eſſe quæ ſe-
quuntur, ſed eſſe extra illas. Et cauſa autem cur non ſimili modo cum cæteris contradictorie, illæ
de neceſſario ſequuntur contradictorias de poſſibili:hæc eſſe videtur.quòd impoſſibile cum contra-
rio aſſignatur modo:ipſi neceſſario redditur idem valens. vt impoſſibile eſt eſſe non huic idem,ne-
ceſſarium eſt eſſe:ſed huic potius neceſſarium eſt non eſſe.& hæc impoſſibile eſt non eſſe:huic idem
poteſt,neceſſarium eſt eſſe. Quare ſi illæ de neceſſario illis de impoſſibili ſimiliter contrarie reſpon
dent,vt & illis de impoſſibili poſſibile & non poſſibile contradictorie: manifeſtum eſt neceſſarium
eſſe & impoſſibile eſſe non ſignificare idem, idémque valere.Identidem neque impoſſibile non eſſe
25 & neceſſe non eſſe: ſed vt dictum conuerſim reſpondere atque ſequi. ❡ Quinta concluſio.Impoſſi-
bile ſane eſt ſic neceſſarij collocare contradictiones:quo modo in ſuperioris deſcriptionis ordinatio-
ne.Nam eam quæ eſt poſſibile eſſe,non ſequitur non neceſſarium eſſe.nam quod eſt neceſſarium eſ-
ſe:poſſibile eſt eſſe.ſi autem ita non fuerit conſentiet, veráque negatio:vt quod neceſſarium eſt eſſe,
non ſit poſſibile eſſe. neceſſe eſt enim aut affirmare, aut negare. Atqui quod non poſſibile eſt eſſe:
id impoſſibile eſt eſſe. Erit igitur quod neceſſarium eſt eſſe:impoſſibile eſſe. quod nimirum eſt ab-
ſurdum & impoſſibile. igitur quod neceſſarium eſt eſſe: poſſibile eſt eſſe.& quod poſſibile eſt eſſe:
non impoſſibile eſſe conſequitur.hanc autem,non impoſſibile eſt eſſe:ex deſcriptione conſequitur
hæc non neceſſarium eſt eſſe. quare hanc neceſſarium eſt eſſe: conſequetur hæc non neceſſarium eſt
eſſe, quod abſurdum & impoſſibile eſt. non igitur eam quæ eſt poſſibile eſſe: conſequitur hæc non
26 neceſſarium eſſe. ❡ Sexta concluſio.Eam quæ eſt poſſibile eſſe:conſequitur non neceſſarium non eſ-
ſe. nam affirmationem poſſibile eſſe: non ſequitur hæc neceſſarium eſſe, neq; hæc neceſſarium non
eſſe. ſiquidem ei quod eſt poſſibile eſſe,accidere poſſunt vtraq; & eſſe & non eſſe.ſed his neceſſe eſ-
ſe & neceſſe non eſſe: vtravis vera ponatur: illa inquam accidere eſſe & accidere non eſſe conuenire
non poſſunt,ſimúlque vera eſſe. Simul enim poſſibile eſſe: poſſibile eſt eſſe,& non eſſe.at vero ſiue
neceſſarium eſt eſſe,ſiue neceſſarium non eſt eſſe:non poſſibile eſt vtrunq;.nanque ſi neceſſarium eſt
eſſe:fieri non poteſt vt poſſibile ſit non eſſe.& ſi neceſſarium eſt non eſſe: non poterit fieri vt poſſi-
bile ſit eſſe. Et cum monſtrata ſit hæc non neceſſarium eſſe,non ſequi poſſibile: relinquitur igitur,
27 vt hanc poſſibile eſſe,ſequatur hæc non neceſſarium non eſſe. ❡ Septima concluſio. Hæc non neceſ-
ſarium non eſſe vera eſt:ſi verum eſt neceſſarium eſſe.nam eſt contradictoria eius quæ ſequitur non
poſſibile eſſe.nam negationem non poſſibile eſſe:ſequuntur hæ impoſſibile eſſe & neceſſarium non
eſſe.cuius quidem vltimæ negatio & contradictoria eſt:non neceſſe non eſſe.Atqui hac exiſtente ve
ra neceſſe eſt eſſe:falſa erit impoſſibile eſſe & neceſſe non eſſe.quare huius neceſſarium non eſſe ne-
gatio,quæ eſt non neceſſe non eſſe:vera erit.hæc igitur non neceſſarium eſt non eſſe vera eſt:ſi ve-
28 rum eſt neceſſarium eſſe. ❡ Corollarium.Vnde fit vt propoſitionibus de neceſſario ſic ordinatis: ſe-
quantur contradictorie contradictorias,& nihil ex huiuſmodi diſpoſitione ſequatur incommodi.

❡ Secunda ordinatio conſequentiarum de poſſibili, contingenti, impoſſibili & neceſſario.

Ordines enuntiationum.				de modis quatuor		
	ANTECEDENTES. I				ANTECEDENTES. III	
	A	Af. Poſſibile eſt eſſe.	Cōtradict.		I	Ne.Non poſſibile eſt eſſe.
	A	Af. Contingens eſt eſſe	Cōtradict.		I	Ne.Non contingens eſt eſſe.
	CONSEQVENTES.				CONSEQVENTES.	
	I	Ne.Non impoſſibile eſt eſſe.	Cōtradict.		A	Af. Impoſſibile eſt eſſe.
	V	Ne.Non neceſſariū eſt non eſſe.	Cōtradict.		E	Af. Neceſſarium eſt non eſſe.
	ANTECEDENTES. II				ANTECEDENTES. IIII	
	E	Af. Poſſibile eſt non eſſe.	Cōtradict.		V	Ne.Non poſſibile eſt non eſſe.
	E	Af. Contingens eſt non eſſe.	Cōtradict.		V	Ne.Non contingens eſt non eſſe.
	CONSEQVENTES.				CONSEQVENTES.	
	V	Ne.Non impoſſibile eſt non eſſe.	Cōtradict.		E	Af. Impoſſibile eſt non eſſe.
	I	Ne.Non neceſſarium eſt eſſe.	Cōtradict.		A	Af. Neceſſarium eſt eſſe.

A	Affirmatio vtrolibet.	E	Affirmatio modi.
I	Negatio modi ſolum.	V	Negatio vtrolibet.

29 ❡ Dubitatio.Dubitabit autem quiſpiam vtrum eam quæ eſt neceſſarium eſt eſſe:ſequatur hæc poſ-
ſibile eſt eſſe. Nam ſi non ſequatur: ſequetur contradictio, vt id ſcilicet quod neceſſarium eſt eſſe
non poſſibile ſit eſſe.quod monſtratum eſt eſſe abſurdum.At ſi quis dixerit,poſſibile non eſſe: con-

tradictoriam eius eſſe quæ eſt poſſibile eſſe. vt igitur eius contradictio poſſibile eſt non eſſe:ſequa-
tur oportet. quare ſi verum eſt ad neceſſarium eſſe non ſequi vt ſit poſſibile eſſe: ſequetur vt quod
neceſſarium eſt eſſe, poſſibile ſit non eſſe. atqui vtræque & non poſſibile eſſe, & poſſibile non eſſe:
de eo quod neceſſarium eſt eſſe, falſæ ſunt. Videtur igitur eam quæ eſt,neceſſarium eſt eſſe:ea ſequi
quæ eſt,poſſibile eſt eſſe.Sed ex oppoſito id fieri non poſſe videtur. nam quod eſt poſſibile eſſe:poſ-
ſibile eſt non eſſe.vt idem poſſibile eſt incidi & non incidi:& eſſe & non eſſe.Et poſſibile & contin-
gens idem ſunt.quare erit neceſſe eſſe contingens.hoc autem falſum & impoſſibile eſt.non igitur ad
eam quæ eſt neceſſarium eſſe:ſequi videtur hæc poſſibile eſſe.Dilutio.Id exploratum eſſe debet non
omne quod poſſibile eſt,vel eſſe vel ambulare,aliquidve agere:oppoſita etiam poſſe. nam nonnulla
ſunt in quibus id vt oppoſita poſſint: non verum eſſe videtur. Et primitus in ijs quæ ſine ratione,
propoſitóque poſſunt. vt ignis calefacere quidem poteſt,& potentiam habet rationis expertem: &
verum non eſt,vt poſſit non calefacere. Sunt ergo potentiæ quæ rationis participes ſunt, plurium
& etiam contrariorum: non tamen eæ omnes quæ rationis expertes ſunt, contrariorum, oppoſito-
rúmque erunt.vt ignis(ceu dictum eſt)non poteſt oppoſita,vt calefacere & non calefacere.& quæ-
cunque operantur ſemper. non poſſunt oppoſita, operari & non operari. Sunt & nihilominus ali-
qua quæ rationis ſunt expertia:quæ oppoſita,ſimul poſſunt. verum hoc eius gratia dictũ eſt: vt per-
uium ſit, non omnem poteſtatem oppoſitorum eſſe,neque omnes quidem eas, quæ ſecundum ean-
dem ſpeciem dicuntur. ¶Octaua concluſio.Quædam potẽtiæ æquiuoce ſunt.nam & poſſibile quod 30
à potentia deductum eſt: non ſimpliciter, vnóque modo dicitur. ſed poſſibile vno modo dicitur ob
id ipſum: quòd verum eſt actu eſſe. vt poſſibile eſt hoc pacto aliquem ambulare: quia ambulat.&
omnino aliquid poſſibile eſt eſſe ob id ipſum: quia iam actu eſt. Alio modo dicitur poſſibile ob id
ipſum: quia vt actu futurum ſit, aut operetur,nihil prohibet. vt poſſibile eſt quempiam ambulare:
quia ambulabit. Et id ſecundo modo poſſibile, & ei reſpondens potentia: in ſolis mobilibus,corru-
ptibilibúſque rebus reperitur. Illud vero,pariter & ſua potentia:etiam in immobilibus,incorrupti-
bilibúſque. Tertio modo reuera dicitur poſſibile eſſe de vtriſque:& quæ actu ſunt & quæ non ſunt,
ſed vt ſint nihil prohibet.vt poſſibile eſt & ambulare & eſſe:id quod iam ambulat &actu eſt,& quod
ſolum vt ambulet potentiam habet. ¶Nona concluſio.Sic,hócque tertio modo ſumptum poſſibile: 31
ſequitur ad neceſſe eſſe.Nam ſic ſumptum poſſibile:nõ omnino de neceſſario vere dicere poſſumus,
ſed ſecundum partem. quare cum ad id quod partem importat ſequatur vniuerſale, & quod com-
munius,& totum eſt:illud,profecto quod eſt neceſſe eſſe,ſequetur poſſibile eſſe.ſic igitur ſumptum
poſſibile ſequitur ad neceſſe:non tamen omne,omnique modo ſumptum poſſibile. ¶Decima con- 32
cluſio.Nihil forſitan abſurdum fuerit ſi hæc neceſſarium eſt & non neceſſarium eſt,adiungendo eſ-
ſe,& non eſſe: omnium principium ponantur,& ad hæc conſequentes conſiderentur.

¶Tertia ordinatio conſequentiarum.

Ordines enunciationum.

de modis: qua tuor

A N T E C E D		E N T E S.	
I		III	
A	Neceſſarium eſt eſſe.	I	Non neceſſarium eſt eſſe.
CONSEQVENTES.		CONSEQVENTES.	
V	Non poſſibile eſt non eſſe.	E	Poſſibile eſt non eſſe.
V	Non contingens eſt non eſſe.	E	Contingens eſt non eſſe.
E	Impoſſibile eſt non eſſe.	V	Non impoſſibile eſt non eſſe.
II		IIII	
A N T E C E D		E N T E S.	
E	Neceſſarium eſt non eſſe.	V	Non neceſſarium eſt non eſſe.
CONSEQVENTES.		CONSEQVENTES.	
I	Non poſſibile eſt eſſe.	A	Poſſibile eſt eſſe.
I	Non contingens eſt eſſe.	A	Contingens eſt eſſe.
A	Impoſſibile eſt eſſe.	I	Non impoſſibile eſt eſſe.

¶Manifeſtum ſiquidem eſt ex dictis: quoniam quod neceſſarium eſt, actu eſt. quare ſi priora ſunt ſempiterna non ſempiternis:& quæ actu,ijs quæ poteſtate ſunt.& rurſum ea quæ actu ſunt ſine poteſtate, vt primæ ſupramundanæ ſubſtantiæ: ijs quæ actu ſunt cum poteſtate.ſunt enim quædam actu ſine poteſtate: & quædam actu cum poteſtate,quæ quidem vt actu ſunt, natura priora ſunt, tempore vero poſteriora.Alia vero quæ nunquam ſunt actu,ſed poteſtate tantũ.Nihil igitur incommodi,peruerſiq; ordinis fuerit:ſi neceſſarium eſt & non neceſſarium eſt, adiunctis vtrolibet eſſe & non eſſe:principia reliquarum ponantur,& quæ ad illas conſequentes fuerint conſiderentur.

¶ Quæ magis apte, enunciationes contrariæ dicantur. Cap. IIII.

33 VTrum aurem contraria eſt affirmatio negationi, an affirmatio affir- Quæſtio
mationi: & oratio orationi quæ dicit quoniá omnis homo iuſtus eſt,
ei quæ eſt nullus homo iuſtus eſt. aut omnis homo iuſtus eſt: ei quæ eſt
oís homo iniuſtus eſt. vt eſt Callias iuſtus, nó eſt Callias iuſtus, Callias
34 iniuſtus eſt: quæ harũ contraria eſt? ¶ Nam ſi ea quæ ſunt in voce, ſequuntur ea Concluſio
quæ ſunt in anima, illic autẽ contraria eſt opinio contrarij (vt quoniã omnis ho 1
mo iuſtus eſt: ei quæ eſt omnis homo iniuſtus eſt) etiã in ijs quæ ſunt in voce af-
firmationibus, neceſſe eſt ſimiliter ſeſe habere. ꝙ ſi neq; illic cõtrarij opinio con-
traria eſt: nec affirmatio affirmationi erit contraria, ſed ea quę dicta eſt negatio.
quare conſiderandũ eſt quæ opinio falſa opinioni veræ cõtraria eſt. vtrum nega-
tionis: an certe ea quæ contrariũ opinatur. Dico autẽ hoc modo. eſt quædã opi-
nio vera boni, quoniam bonũ eſt, alia autẽ quoniam nó bonũ eſt falſa, alia vero
quoniam malũ, ſimiliter falſa: quę harũ contraria veræ? & ſi eſt vna: ſecundũ quã
35 cõtraria? ¶ Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri, eo ꝙ contrariorũ ſunt: Concluſio
falſum eſt. Boni enim quoniam bonum eſt, & mali quoniam malum eſt eadẽ for- 2
taſſe opinio eſt etiã vera, ſiue plures, ſiue vna ſit. ſunt autẽ iſta contraria: ſed nõ Iſta contra-
36 eo ꝙ contrariorum ſint, contraria ſunt, ſed magis ꝙ contrarie. ¶ Si ergo eſt boni ria: opinio-
quidẽ quoniam eſt bonum opinio, alia autẽ quoniam non bonũ eſt: eſt vero quo- nes cõtrarię.
ñiam aliquid aliud eſt quod nó eſt, neq; eſſe poteſt. aliarum quidẽ nulla ponenda Concluſio
eſt: neq; quæcunq; eſſe quod nó eſt opinantur, neq; quæcunq; non eſſe quod eſt. 3
infinitæ enim vtraq; ſunt: & quæ eſſe opinantur quod non eſt, & quæ non eſſe Sed magis ꝙ
37 quod eſt. ¶ Sed in quibus fallacia eſt. hæ autẽ ſunt ex ijs ex quibus ſunt genera- cõtrarie: con
38 tiones. ex oppoſitis vero generationes, quare etiã fallaciæ. ¶ Si ergo quod bonũ trarie aduer-
eſt, & bonum & non malũ eſt, & hoc quidem ſecundũ ſe, illud vero ſecundum bium.
accidens (accidit enim ei non malum eſſe) magis autẽ in vnoquoq; vera eſt quæ
ſecũdum ſe eſt: etiam falſa, ſiquidẽ & vera. ergo ea quæ eſt, quoniam nó eſt bonũ
quod bonum eſt, eius quæ ſecundũ ſe eſt, falſa eſt: illa vero quæ eſt quoniam ma-
lum eſt, eius quæ ſecundum accidens. quare magis erit falſa de bono: ea quæ eſt
negationis opinio, q̃ ea quæ eſt contrarij. Falſus autẽ eſt maxime, qui circa ſin-
gula habet contrariam opinionẽ. contraria enim eſt eorũ quæ plurimũ circa idẽ
differunt. ſi igitur harũ contraria eſt altera, magis vero negationis eſt contraria:
39 manifeſtum eſt quoniã hæc erit contraria. ¶ Illa vero quæ eſt quoniã malum eſt
quod bonũ eſt: implicita eſt. Etenim quoniã nó bonũ eſt, neceſſe eſt forte ipſum
40 eundẽ opinari. ¶ Amplius. Si etiã in alijs ſimiliter oportet ſe habere, & hoc mo-
do videbitur bene eſſe dictũ. Aut enim vbiq; ea quę eſt cõtradictionis, aut nuſq̃.
quibus vero non ſunt contraria: de illis quidẽ falſa, ea quæ eſt veræ oppoſita. vt
qui hominẽ non putat eſſe hominẽ: falſus eſt. ſi igitur hæ contrariæ ſunt: etiã &
41 aliæ quæ ſunt contradictionis. ¶ Amplius. Similiter ſe habet opinio boni quoniã
bonum eſt: & non boni quoniã non bonũ eſt. & præter has, boni quoniã non bo-
num eſt: & non boni quoniã bonum eſt. illi ergo quæ nó boni quoniã non bonũ
veræ opinioni: quæ eſt contraria? Non enim ea quæ dicit quoniã malum eſt: ſi-
mul enim aliquando erit vera. nunq̃ autẽ vera veræ contraria eſt. eſt enim quod-
dam nó bonum, malum. quare contingit ſimul eſſe veras. At vero nec illa quæ
eſt quoniã non malum. vera enim & hæc. ſimul enim & hæc erunt. relinquitur
igiť ei quę eſt nó boni, quoniã non bonũ eſt: contraria ea quæ eſt nó boni, quoniã
bonũ eſt. falſa enim hæc. quare & ea quæ eſt boni, quoniã nó bonũ eſt: ei quæ eſt
42 boni, quoniã bonũ eſt. ¶ Manifeſtũ ergo eſt quoniã nihil intereſt, nec ſi vniuer-
ſaliter ponamus affirmationem. vniuerſalis enim negatio contraria erit. vt opi-
nioni quæ opinatur, quoniã omne quod eſt bonum, bonum eſt: ea quæ eſt quoniã
nihil eorum quæ bona ſunt, bonum eſt. nã ea quæ eſt boni quoniam bonum ſi

vniuerſaliter ſit bonum:eadē eſt ei quæ opinatur quoniam quicquid bonum eſt, ꝙ bonum eſt.hoc autē nihil differt ab eo quod eſt:quoniam omne quod eſt bōnum,bonum eſt.ſimiliter autē & in non bono. quare ſi in opinione ſic ſe habet, & ſunt hæ quæ ſunt in voce affirmationes & negationes,notæ earum quæ ſunt in anima:manifeſtum eſt quoniam affirmationi contraria quidē negatio eſt,quę de eodē vniuerſaliter.vt ei quæ eſt quoniam omne bonum,bonum eſt,vel quoniam omnis homo bonus:ea quæ eſt quoniam nullum,vel nullus.contradictorię
autem quæ eſt quoniam non omne,aut non omnis.❡Manifeſtum eſt autē quo- 43
niam & veram,veræ non contingit eſſe contrariam:neq; opinionē,neq; contradictionem.contrariæ enim circa idē oppoſita ſunt. Circa eadem autem contingit verum dicere eundē: ſimul autem non contingit eidem ineſſe contraria.

❡Secundi Peri hermenias Ariſtotelis finis.

❡Quarti cap. notæ.

❡Opinio,mentis cōpoſitio atq; diuiſio,quæ & conceptus verus,falſúſve dicitur.❡Magis non in- 34
tenſionem importat:ſed vehementiam quandam & præcipuitatem in contrarietate.❡Opiniones 35
aſſerentes bonum id eſſe quod neque eſt, neque eſſe poteſt.vt quòd bonum ſit fugiendum. ꝙ ſit odibile.quòd ſit natura nociuum.ꝙ bono contrarium, & tales innumeræ quæ falſæ ſunt, aſſerentes bonum id eſſe quod non eſt,neq; eſſe poteſt.Et hæ falſæ ſunt negantes bonum id eſſe quod eſt. bonum non eſt proſequendum.bonum non eſt amabile. bonū non eſt ſuapte natura conducibile. bonum non conſpirat bono,& innumeræ tales quæ omnes huic aſſertioni bonum eſt bonū diuerſæ ſunt.Quo fit vt nō eidem affirmationi innumeræ contrariæ eſſe poſſint:eidem tamen affirmationi innumeræ,tum affirmationes,tum negationes diuerſæ eſſe poſſunt,vt ſubiecta monſtrat formula.verum & vnius:duntaxat eſt vnum quod maxime aduerſetur,contrarietúrq;.

Contrariæ fortius,vehementiúſq;,& magis accommodatæ.	
Omne bonum,eſt bonum.	Definita,determinatáq; affirmatio vera
Omne bonum,non eſt bonum.	Definita negatio falſa.
Contrariæ languidius , debiliúſque.	
Omne bonum,eſt bonum.	Definita affirmatio vera.
Omne bonum,eſt malum.	Definita affirmatio falſa.
Diuerſæ & non oppoſitæ.	
Omne bonum, eſt bonum.	Definita affirmatio vera.
Indeterminatæ ad eam affirmationes falſæ.	
Omne bonum, eſt fugiendum.	
Omne bonum, odibile.	
Omne bonum, natura nociuum.	
Omne bonum , bono aduerſarium,contrariúmque.	
Et huiuſmodi innumeræ.	
Infinitæ,indeterminatæque ad eam negationes falſæ.	
Nullum bonum, eſt proſequendum.	
Nullum bonum,amabile.	
Nullum bonum, conducibile.	
Nullum bonum, bono amicum.	
Et huiuſmodi ſine definito, certóque numero.	

❡Prima fallacia eſt credere quicq̄ non eſſe idipſum quod eſt,vt bonum nō eſſe bonum.Nam hæc 36
opinionis fallacia deceptióq;,ſecūdum eſſentiam eſt.& aſſimilatur corruptioni quę mutatio eſt ſecūdum ſubſtātiam in nō ens , & quodam modo in rerum falſitatem. ❡Secūda fallacia & deceptio 37
opinionis:eſt credere aliquid aliud eſſe q̄ eſt.vt bonum eſſe malum. bonum enim & malum diuerſæ ſunt naturæ:vt homo & albedo.& hæc fallacia:quodam modo ſecūdum accidens eſt,& ſecundū alterum.Et aſſimilatur nō generationibus,ſed accidentarijs mutationibus. Et litera Ariſtotelis eſt multum implexa : adeo vt nōnulli hoc vltimum caput nō crediderint eſſe Ariſtotelis,vt & tradit
Politianus. Politianus.& id puto , quia difficile ſit aſſequi intelligētiā. vbi tamē quis aſſequitur:inuenit ſubtiliſſimam,& Ariſtotele nō indignam.Et græce prima nō apponitur ſed ſolum ἀλλ' ἐν ὅσοις ἐστὶν ἀπάτη, id eſt,ſed in quibuſcunq; eſt deceptio.illam tamen in cōmētarijs exprimūt:quod & fecit
Boetius. Boëtius.nec ab re ꝙ Ariſtoteles ea intelligere ſoleat(quæ maxime talia ſunt)vt aliorū metra,mēſuráſq;.❡Illæ autem ſunt ex quibus ſunt generationes.Generationes enim ſunt ſecūdum eſſentiam

inter eſſe & non eſſe mutationes. Et opiniones omne bonum eſſe bonum & nullum bonum eſſe bo
num:ſunt inter affirmationes & negationes eiuſdem ſecundum id quod eſt,& ſecundum eſſentiã.
Et duæ affirmationes omne bonum eſt bonum, & omne bonum eſt malum: nõ ſunt eiuſdem ſe-
cundum eſſentiam. nam ſunt boni, & mali.ſed aſſimilantur mutationibus ſecundum accidens: vt
nigrefactioni. Et cum deceptio ſecundum ſubſtantiam , maiorem repugnantiam ſequatur , quàm
ea quæ ſecũdum alterum & ſecundum accidẽs: ſequitur opiniones cõtrarias ſecundum ſubſtãtiam
(quæ ſunt inter affirmationem & negationem eiuſdem de eodem) validius, vehementiúſque eſſe
contrarias quàm illæ quæ ſunt contrariæ ſecundum contrarij affirmationem,in quibus ſecundo lo
co cadit fallacia & deceptio. At ſi ratiocinatio hunc in modum formata fuiſſet:magis cõtraria ſunt
in quibus prima contingit deceptio . prima autem deceptio contingit inter eſſe & non eſſe ſecun-
dum ſubſtantiam, id eſt eiuſdem de eodem. magis igitur contrariæ opiniones quibus quis opina-
tur omne bonum eſſe bonum,& omne bonum non eſſe bonum:quàm opiniones contrariorum de
eodem, clarior ea fuiſſet. ſed quia generationes ſunt inter eſſe & non eſſe ſecundum ſubſtantiam:
loco illorum inter eſſe & non eſſe ſecundum ſubſtãtiam, ſiue inter affirmationem & negationem
ſecundum ſubſtãtiam,poſuit Ariſtoteles hoc modo, illæ autem ſunt ex quibus ſunt generationes.
Et ſubſtantiam hic extendimus ad vnumquodque:vt id ipſum quod eſt ſua ſubſtantia, eſſentiáque
38 ſit. Et per accidens quod per alterum: & quod aliud quàm idipſum quod eſt, reſpicit. ¶ Secundum
accidens,ſecundum alterum:& non ſecundum id quod eius nominat ſubſtantiam. Sed cum dicitur
bonum eſt bonum : aduerſatur huic bonum non eſt bonum ſecundum propriam boni eſſentiam,
ſubſtantiámque. Et ex hac ratione & ſequentibus: proloquia & communes notiones elici poſſunt. Cõmunes notiones.
Quæ ſecundum ſubſtantiam contrariantur:magis propenſiúſque eſſe contraria. Et per ſe veræ,con
trariam per ſe falſam:magis eſſe contrariam. Simplam ſimplæ,& priorem priori magis eſſe cõtra-
riam:quàm connexam, poſterioremque. nam prior vt primo loco aduerſatur : connexa autem &
poſterior vt ſecundo loco. Adijci poteſt,ea contraria quæ maxime contrarijs ſimiliora ſunt:& illa
magis eſſe contraria. Vnde fit vt non omnes contrariæ ſecundum affirmationem,negationémque
deſignatæ: æque ſint contrariæ . nam hæc omne bonum eſt bonum , eſt ſecundum ſe vera:& eius
contraria nullum bonum eſt bonum ſecundum ſe falſa.hæc autem omne bonum eſt malum ſecun
dum alterum,& ſecundum accidens falſa:& ſua contraria nullum bonum eſt malum ſecundum ac-
cidens vera. modo per ſe falſa, per ſe veræ magis contraria: quàm quæ per accidens falſa, per acci-
dens veræ.nam magis vera quæ per ſe vera,& magis falſa quæ per ſe falſa,magiſque inter ſe diſta-
re videntur . Fit rurſus vt quæ ſecundum affirmationem & negationem ſunt contrariæ, falſa ſcili-
cet veræ ſecundum accidens: magis, valentioréque iure ſint contrariæ quàm quæ ſunt de contra-
rijs. vt hæ omne bonum eſt malum , nullum bonum eſt malum magis quàm hæ contrariæ ſunt:
omne bonum eſt bonum,& omne bonum eſt malum. nam magis contrariæ,quę maxime contra-
rijs ſimiliores euadunt:contrarię autem ſecundum affirmationem & negationem nimirum ſimi-
liores euadunt per ſe & maxime contrarijs. tenent igitur illæ de contrario prædicato inter contra-
rias poſtremum locum. Et primæ contrarię mutationi quę generatio appellatur : aſſimilantur. vt
cum ex non oliua fit oliua. ſecundæ:augmentationi. vt cum ex non pedaneo fit pedaneum. tertiæ
vero:alterationi. vt cum ex albo fit nigrum. ſed id exactius ex philoſophia diſquirendum eſt. Con-
trariarum igitur quarum omnium miro quodam naturas Ariſtoteles diſcutit modo : hæ primæ
ſunt.& quæ maxime tales ſunt. hæ poſtremæ: quæ minime tales. illæ vero mediæ de quibus Ari-
ſtoteles ſermonem ſuppreſſit: quæ medio modo ſunt contrariæ, vt adiecta deſcriptione haud diffi-
culter agnoſcitur.

	Primæ contrariæ.	MAXIMA.
I	Omne bonum,eſt bonum.	Vera per ſe.
	Nullum bonum,eſt bonum.	Falſa per ſe.
	Mediæ contrariæ.	MAGIS.
II	Omne bonum,eſt malum.	Falſa per alterum.
	Nullum bonum,eſt malum.	Vera per alterum.
	Poſtremæ contrariæ.	MINIME.
III	Omne bonum,eſt bonum.	Vera per ſe.
	Omne bonum,eſt malum.	Falſa per alterum.

¶ Et perſpectu facile eſt agnoſcere medias contrarias,cum extremis cõſentire & diſtrepare. Nam
cum ſummis cõſentiunt:quia ſunt ſecundum affirmationem & negationem ſumptæ,quemadmo-
dum & illæ.& conueniunt cum imis: quòd falſa ſecundum accidens,verę aduerſetur, vt & in illis.
Et diſcrepant à primis,quòd in medijs falſa ſecundum accidens: veræ itidem ſecũdum accidens ad-
uerſetur. in primis vero falſa per ſe:veræ per ſe contraria eſt. à poſtremis autem diſcrepãt: quòd hic
affirmationi negatio aduerſa ſit,in poſtremis autem affirmatio affirmationi. Sed qui aliquanto di-
ligentius aſpicit (quia in illis quæ poſtremum locum ſortitæ ſunt:accidit affirmationum vnam ve-

ram eſſe per ſe,& alteram falſam per accidens) euenit vt perparum & vix, dici poſſint contrariæ.
Nam per ſe vera,vt ſubſtantia eſt.per alterum autem falſa,vt accidens. ſubſtantiæ autem accidens
nullus ponit eſſe contrarium. Sunt præterea contrariæ: in quibus falſum falſo aduerſatur (quales
ſunt omnis homo bonus eſt,& nullus homo bonus: omnis homo bonus eſt, & omnis homo ma-
lus) annexæ medijs ſi ſunt affirmationis & negationis, aut poſtremis ſi ſunt duarum affirmatio-
num.& vtræq; aſſimilantur affectionum mutationibus, quæ ſecundum ſuperabundantiam & de-
fectum dicuntur.vt cum ex nõ timido fit timidus,& timidus ex temerario.falſum enim vt malum
eſt,verum autem vt bonum. & vt bonum bono nunquam aduerſatur,neq; vera veræ vnquam con
traria eſt.ſed bonum malo contrarium,& malum malo.ita quoq; & vera falſæ contraria,& falſa fal
ſæ.verum plura dicere, præſertim illi cuius ad analogiam promptus eſt animus: ſuperfluum vide-
tur. ¶ Sextam rationem à tranſmutata quadam ratione quidem intelligunt: quæ & in numeris & 41
alijs quantitatibus locum habet, quotiens quatuor numerorum primus ad ſecundum eam rationẽ
ſeruat,quam tertius ad quartum: & colligimus primi ad tertium eam rationem eſſe, quæ ſecundi
ad quartum.Et ita de magnitudinibus,& alijs quantitatibus.ſed rectius videtur vt hęc ratio ſolam
ſimilitudinis rationem attendat.pro his ſubiecta notetur deſcriptio.

Primus	12	Quadruplus
Secundus	3	Subquadruplus
Tertius	4	Quadruplus
Quartus	1	Subquadruplus
Tranſmutata proportio.		
Primus	12	Triplus
Tertius	4	Subtriplus
Secundus	3	Triplus
Quartus	1	Subtriplus
Item conſequens & non tranſmutata proportio.		
Primus	9	Triplus
Secundus	3	Subtriplus
Tertius	6	Triplus
Quartus	2	Subtriplus
Tranſmutata proportio.		
Primus	9	Seſqualter
Tertius	6	Subſeſqualter
Secundus	3	Seſqualter
Quartus	2	Subſeſqualter

Eiuſdem prædicati		CONTRARIAE.	
	1	Non bonum,non eſt bonum.	Vera.
	2	Non bonum,eſt bonum.	Falſa.
		CONTRARIAE.	
	3	Bonum eſt bonum.	Vera.
	4	Bonum non eſt bonum.	Falſa.
		Prima & tertia ſimiles.	
		Secunda & quarta ſimiles.	
Cõtrariorũ prædicatorũ	5	Non bonum eſt malum.	
	6	Non bonum non eſt malum.	
		SIMVL STANT.	
	1	Non bonum non eſt bonum.	Vera.
	5	Non bonum eſt malum.	
		SIMVL STANT.	
	1	Non bonum non eſt bonum.	Vera.
	6	Non bonum non eſt malum.	

¶ In vltima figuratione videri poteſt: quo pacto iſti enunciationi non bonum non eſt bonum,
nulla de prædicato contrario euadit contraria.nam neque affirmatio non bonum eſt malum: ne-
que negatio non bonum non eſt malum. Quare huic bonum eſt bonum ſimili proportione: nul-
la proprie de prædicato contrario euadit contraria. ſecundum tamen affirmationem & negatio-
nem: inter primam & ſecundam comperitur contrarietas.quare & inter ſimiles tertiam atq; quar-
tam: ſecundum affirmationem,negationémque reperietur contrarietas. ¶ Sed aliqua difficultatis
ambiguitatem mouent: quónam modo duæ primæ non bonum non eſt bonum, & non bonum 42
eſt bonum contrariæ ſint,cum ſint indefinitæ,contrariæ autem vniuerſales eſſe debeant? Sed huic
ambiguitati ſatiſfacit Ariſtoteles: ſe hoc in loco declarans indefinitis pro vniuerſalibus vſum. Sed
ambigunt quónam pacto ſtabunt hæ de prædicato contrario non bonum eſt malum, & non bonũ
non eſt malum,cum hac non bonum non eſt bonum,ſi vniuerſaliter intelligantur,vniuerſalitúmq;
deſumantur loco? Id enim non poſſe eſſe videtur.nam ſi ita fuerit: & hæ ſimul ſtabunt nõ bonum
eſt malum, & non bonum non eſt malum. quare hæ vniuerſales loco quarum accipiuntur, omne
non bonum eſt malum & omne non bonum non eſt malum ſimul ſtabunt, ſimúlque veræ erunt:
quæ nihilominus cõtrariæ ſunt,& duabus primis ſimiles.quod impoſſibile eſt. quòd autem ſimul
veræ eſſe debeant: hinc colligi poſſe videtur.quòd quæcunque cum eodem tertio ſimul ſtant,& illa
quoq; ſimul ſtare poſſibile eſſe. Cui quidem ambiguitati vt paucis ſatiſfiat. Imus in primis inficias
illas duas omne non bonum eſt malum & omne non bonum non eſt malum,ſimul ſtare cum hac
omne non bonum non eſt bonum: quas ingenue fatemur inuicem eſſe contrarias.at nihilominus
ſeorſum poſſe eſſe veras cum hac non bonum non eſt bonum.perinde atq; hæ contrarię omnis ho
mo eſt iuſtus, omnis homo non eſt iuſtus, ſimul cum hac omnis homo eſt animal ſtare non poſ-
ſunt,ſeorſum tamẽ ſtare nihil prohibet. Nam hæc in aureo ſeculo (vt ferunt) fuiſſet vera omnis ho
mo eſt iuſtus: pariter & vera omnis homo eſt animal.ſed in illa ætate ferrea cũ (vt canunt poetæ)

Viuitur ex rapto:non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero.fratrum quoq; gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis,illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Et quid vltra?cum victa iacet pietas:forte hæc vera fuiſſet omnis homo non eſt iuſtus, & pariter hæc vera omnis homo eſt animal. vides igitur quo pacto nihil incommodi eſt contrarias cum eodem ſeorſum ſtare poſſe,& ſeorſum cum eodem eſſe veras:ſed non ſimul cum eodem.Hunc in modum & hæ duæ omne non bonum eſt malum, & omne non bonum non eſt malum. ſint enim non bona: ſed nullum ſit indifferens, quod neque ſit bonum neq; malum.tunc hæ duæ ſimul ſunt veræ,etiam vniuerſales: omne non bonum non eſt bonum.& omne non bonum eſt malum.Sed eſto iam alio in tempore ſint non bona ſed ſola ſint media indifferentiáque:id eſt quæ neque bona ſint neque mala. Tunc hæ vniuerſales ſimul ſtabunt:omne non bonum non eſt bonum, & omne non bonum non eſt malum. Quod facilius percepturus es, ſi non bonus homo,ſubiectus ſit loco ſubiecti non bonũ,idémq; intelligas.Huius igitur rei (ſed quæ partim ſuperiori æque poſſit)hæc ſit deſcriptio.

Contrariæ		Contrariæ.
Omne non bonum,non eſt bonum		Omnis homo eſt animal.
Omne non bonum,eſt bonum.		Omnis homo non eſt animal.
Simul ſtant.		Simul ſtant.
Omne non bonum,non eſt bonum.		Omnis homo eſt animal.
Omne non bonum,eſt malum.		Omnis homo eſt iuſtus.
Simul ſtant ſeorſum.		Simul ſtant ſeorſum.
Omne non bonum,non eſt bonum.		Omnis homo eſt animal.
Omne non bonum,non eſt malum.		Omnis homo non eſt iuſtus.

43 ¶Circa eadem oppoſita verum quempiam dicere contingit:& nunquam contingit eidem ſimul ineſſe contraria. id eſt circa contraria eundem ſimul verum dicere contingit : ſed non contingit illa (inquam)contraria ſimul eidem ineſſe.vt bonum & malum cõtraria ſunt:& verum dicit quiſpiam bonum eſſe bonum,& malum eſſe malum,nunquam tamen bonum & malum eidem ſimul inerũt. Item opiniones quòd omne bonum,bonum eſt,& quòd nullum bonum bonum eſt,contrariæ ſunt: & verum dicit quiſpiam circa hæc contraria quòd qui primam opinetur, id eſt omne bonum, bonum eſt,opinetur id quod eſt:qui autem ſecundam nullum bonum,bonum eſt:opinetur id quod nõ eſt.nunquam tamen illæ de eodem ſimul veræ eſſe poſſint.

¶PARAPHRASIS CAP.QVARTI.

QVartum Cap.quæſtio vna.concluſiones tres.ad tertiam rationes ſex.documenta duo.
33 ¶Quæſtio. Vtrum cum affirmationi negatio contraria ſit aduerſetúrque, & pariter affirmatio:vt affirmationi omnis homo eſt iuſtus contraria eſt negatio nullus homo eſt iuſtus. & eidem affirmationi contraria affirmatio omnis homo eſt iniuſtus (vt & affirmationi Callias eſt iuſtus: aduerſatur negatio Callias non eſt iuſtus,& etiam affirmatio Callias eſt iniuſtus) quæ inquam magis contraria eſt aduerſatúrve affirmationi,negatione an affirmatio?

34 ¶Prima concluſio.Expedit conſiderare quæ in mente opiniones,conceptionéſque contrariæ ſunt.Nam ſi ea quæ ſunt in voce ſequuntur ea quæ ſunt in mente:& in mente conceptio contrarij contraria euadat opinioni,conceptioniq; cõtrarij (vt opinio quòd omnis homo iuſtus eſt,opinioni omnis homo iniuſtus eſt)hunc in modum & in voce affirmationem contrarij affirmationi alterius contrarij,contrarium eſſe oportebit.Quòd ſi in mente opinio contrarij,opinioni contrarij contraria non ſit:neq; quoq; in voce affirmationi,contrarij affirmatio.verum potius affirmationi quæ dicta eſt:negatio putabitur contraria.Quare merito conſiderare oportet,quæ mentis opiniones ſint cõtrariæ.vt quæ opinioni veræ,opinio falſa contraria ſit: eáne quę negationis eſt, an quæ affirmationis qua contrarium concipimus,opinamúrque?Verbi cauſa de bono quædam opinio vera eſt,quòd bonum eſt bonum:& quædam falſa;quòd bonum non eſt bonum,inſuper alia falſa, ꝙ bonum eſt malum. vtra harum duarum illi veræ contraria eſt?& ſi earum vna ſola contraria eſt:quænam ea eſt?

35 ¶Secunda concluſio.Opiniones ob idipſum ꝙ contrariorum ſint:minime exiſtimandæ ſunt contrariæ.Putare enim opiniones contrarias recte diffiniri eo ipſo ꝙ contrariorũ ſunt: falſum eſt ſane.nam boni opinio bonum eſſe bonum, & mali opinio malum eſſe malum:opiniones ſunt contrariorũ.atqui contrariæ non ſunt.nam eiuſdem fortaſſis veritatis ſunt.vera autẽ:veræ non eſt cõtraria.ſed ſiue plures ſint,id eſt vna vera & altera falſa,ſiue vna & ſimili veritate nixę:cõtrarię non ſunt.quandoquidem ſimul veræ eſſe poſſunt.Non igitur eo ipſo ꝙ contrariorum ſunt: quæpiã contraria ſunt,ſed ſunt huiuſce opiniones contrariæ potius eo ipſo ꝙ contrariæ,contrarióque enunciatæ ſunt modo.

36 ¶Tertia concluſio.Affirmationi veræ,definita negatio falſa eiuſdem de eodem cõtraria eſt:& magis quidem quàm de eodem contrarij affirmatio.¶Prima ratio. Nam de bono quædam opinio vera eſt ꝙ bonum eſt bonum, & alia falſa eiuſdem de eodem ꝙ bonũ non eſt bonum:

& hæc quidem definita,determinatáq;.Et aliæ falſæ ſunt aſſerentes bonũ id eſſe:quod neq; eſt neq;
eſſe poteſt.& aliæ rurſus falſæ: bonum id eſſe diffitentes inficiantéſque quod eſt. Atqui opinionũ de
bono falſarum nulla,opinioni ꝙ bonum eſt,bonum contraria eſt:præter eam qua opinamur bonum
non eſſe bonum.nam aliæ falſæ(ſiue ſint quibus opinamur bonũ id eſſe quod neq; eſt neq; eſſe po-
teſt,ſiue quibus opinamur ipſum bonum id non eſſe quod eſt)infinitæ ſunt,numeroq; indetermina-
tæ.infinita autẽ,numeróq; indeterminata:eidem contraria eſſe non poſſunt.Affirmationis igitur ve-
ræ,definita negatio contraria eſt.ſed & etiam magis q̃ affirmatio contrarij:ex ſequentibus rationi-
bus dilucebit.¶Secunda ratio. Enimvero illæ opiniones magis ſunt cõtrariæ:in quibus fallacia,pri- 37
máque deceptio contingit.illæ autem ſunt ex quibus ſunt generationes:generationes autem ex ma-
xime oppoſitis.igitur & illæ opiniones.Maxime igitur opiniones affirmationis & negationis de eo-
dem contrariæ.Quare rurſus in his merito primæ deceptiones, fallaciæ´que emergunt. veris igitur
affirmationibus:negationes eiuſdem de eodem magis contrariæ quàm contrariorum affirmationes.
¶Tertia.Bonum,& bonum eſt pariter & non malum,& opinio quòd bonum, bonum eſt,vera per 38
ſe eſt:ea vero quæ eſt bonum,malum non eſt,vera eſt ſecundum accidens(nam ſecundũ aliud à bo-
no.accidit enim bono non eſſe malum)magis autem in vnoquoq; ea opinio vera eſt quæ ſecũdum
ſe vera eſt:etiam magis falſa eſt quæ ſecundũ ſe falſa eſt.quandoquidẽ ea quæ ſecundũ ſe vera, ma-
gis vera eſt.Cum ergo opinio ꝙ bonum,non eſt bonum falſa quidem,ſit opinionis veræ ſecundum
ſeipſam exiſtentis,ea autẽ quæ eſt ꝙ bonum eſt malum falſa,ſed eius veræ quæ ſecundum accidens
vera eſt:erit profecto bonum eſt malum falſa ſecundum accidens.Quare opinioni veræ de bono ꝙ
bonum eſt:magis falſa opinio ſecundũ negationẽ ſcilicet bonum non eſſe bonum,magis contraria
eſt,q̃ ea quæ contrarij affirmatio eſt,videlicet bonũ eſſe malum.at circa vnũquodq;,is maxime fal-
ſo opinatur: qui contrariam habet opinionẽ. nam contraria ſunt quæ ſecundũ idem genus plurimũ
differunt.Si igitur huiuſmodi contraria eſt, & altera ſcilicet quæ eſt contrarij: magis ſane contraria
eſt ea,quæ negationis.nam magis differens magiſq; falſa.manifeſtũ eſt igitur quoniã hæc potius di-
cenda erit contraria.Erit igitur propoſitæ affirmationi magis contraria eiuſdem de eodem negatio:
quàm contrarij affirmatio.¶Quarta.Ea opinio quæ aſtruit bonũ eſſe malum:connexa eſt, alteram 39
ſecum trahens.Nam qui opinatur bonũ malum eſſe:vt ipſe forte, idem non eſſe bonũ opinetur ne-
ceſſe eſt,conſequitur enim.At hæc,bonũ nõ eſt bonũ hanc ſecũ non nectit conſequióq; trahit,bonũ
eſt malum,ſed ſimpla eſt,& prior.vt & ſimpla bonum eſt bonum. Igitur potius negationis opinio
contraria eſt:q̃ affirmatio contrarij.Quare & affirmationi magis contraria negatioq̃ contrarij affir-
matio.¶Quinta.Si in alijs quæ ſcilicet contrariorũ affirmationem non habent,ita ſeſe habere opor- 40
tet vt negationis opinio contraria ſit: & bene hic quoq; vbi etiam contrarij affirmatio eſt, dictum
fuiſſe videtur negationem potius eſſe contrariam.Nam aut vbiq; eodem iure negatio contraria:aut
nuſq̃.Atqui eorum quorũ non ſunt contraria,quocirca neq; contrariorũ affirmationes:ea de ijs falſa
opinio,opinioni veræ opponitur.vt qui hominem non eſſe hominẽ opinatur,falſo opinatur: aduer-
ſatúrq; opinioni veræ,qua homo eſſe autumatur. Si igitur negationes affirmationibus in hiſce con-
trariæ ſunt:& eorum quoq; quorum ſunt contraria,contrariæ erunt,quæ ſunt affirmationis & nega-
tionis.¶Sexta.Præterea conſimiliter ſeſe habent hæ opiniones, quibus opinamur bonum eſſe bonũ 41
& non bonum non eſſe bonum:nam vtræq; veræ.Et præter has:hæ inſuper conſimiliter ſeſe habẽt,
quibus opinamur bonum non eſſe bonum & non bonum eſſe bonum.nam vtræq; conſimiliter fal-
ſæ.Illi igitur opinioni veræ qua opinamur non bonum non eſſe bonum: quænã contraria? Non enim
contrarij affirmatio qua opinamur non bonum eſſe malum:contraria eſt. nam nonnunq̃ ſimul vera
fuerit(vera autem veræ nunq̃ contraria eſt)eſt enim quiddam non bonum,quod malum eſt.Neque
inſuper hæc contrarij negatio,non bonũ non eſt malum:illi qua opinamur non bonũ non eſſe bonũ
cõtraria eſt.nam hæ negationes ſimul veræ eſſe poſſunt.relinquitur ergo vt opinioni veræ,qua opi-
namur non bonum non eſſe bonum:contraria ſit opinio,qua opinamur non bonum eſſe bonũ. Fal-
ſa enim hæc eſt.& ſic erit falſa:veræ contraria.Quare & opinioni veræ ꝙ bonum, bonum eſt:con-
traria erit opinio falſa,ꝙ bonum,bonum non eſt. Nam hæ ſimiliter vt duæ ſuperiores ſeſe habere
conceſſæ ſunt.Veræ igitur affirmationi propoſitæ:definita,determinatáque negatio contraria eſt, &
magis quidem quàm contrarij affirmatio. ¶Documentum. Et id latere non debet nihil intereſſe ſi 42
indefinitarum loco , ponamus vniuerſalem affirmationem & negationem. nam vniuerſalis negatio
vniuerſali affirmationi erit contraria.quemadmodum & opinioni qua opinatur quiſpiam,omne bo-
num eſſe bonum:opinio ꝙ nullum bonũ eſt bonum contraria eſt.nam opinio ꝙ bonum eſt bonũ ſi
vniuerſaliter bonũ ſit bonũ : eadem eſt illi qua opinatur quicquid bonum eſt eſſe bonum,hæc autẽ
eadem illi qua opinatur omne bonũ eſſe bonum.quare ſi in opinionibus ita ſe res habet,vt vniuerſa-
lis opinio vniuerſali ſit contraria(cum affirmationes & negationes quæ ſunt in voce notæ ſint & ſi-
gna earum opinionum quæ ſunt in mente) manifeſtum eſt vniuerſali affirmationi, contrariam eſſe
eiuſdem de eodẽ vniuerſalem negationem.vt vniuerſali affirmationi omne bonũ eſt bonum: contra-
ria vniuerſalis negatio nullũ bonũ eſt bonũ.ſiue huic omnis homo eſt bonus: cõtraria eſt vniuerſa-
lis negatio:nullus homo eſt bonus.Illarum autẽ affirmationũ contradictoriæ ſunt,non omne bonũ
eſt bonũ,non omnis homo eſt bonus.¶Secundum documentũ.Manifeſtum inſuper eſſe debet,non 43

contingere veram, veræ eſſe contrariam: neq; opinionem opinioni, neq; inter ſe affirmationem & negationem. nec ab re quidem. Nam contrariæ tum opiniones tum enunciationes circa oppoſita verſantúr, ſuntq; inter ſeſe oppoſitæ. circa eadem autem oppoſita, verum quempiam dicere cõtingit, ſed nũquam contingir ſimul eidem ineſſe cõtraria. Sed pro pleniori ſuperiorum intelligẽtia de diuerſitate & identitate opinionum & enunciationum: ſubter adiecta conſideretur deſcriptio.

Per ſe	Bonum, bonum eſt.			Vera.
Per ſe	Bonum, bonum non eſt.			Falſa.
Per accidẽs	Bonum, malum eſt.			Falſa.
Per accidẽs	Bonum, malum non eſt.			Vera.
Simplex	Bonum, bonum eſt.			Vera.
Simplex	Bonum, bonum non eſt.			Falſa.
Connexa	Bonum, malum eſt.			Falſa.
Connexa	Bonum, malum non eſt			Vera.
Similes	Bonum, eſt bonum.	Non bonum, bonum non eſt		Veræ
Similes	Bonum, bonum non eſt.	Non bonum, bonum eſt.		Falſæ
Eædem	Omne bonũ, bonum eſt.	Quicquid eſt bonũ, bonum eſt	Bonum, bonum eſt	Veræ
Eædem	Omne bonũ, nõ eſt bonũ.	Quicqd eſt bonũ, bonũ nõ eſt	Bonũ, bonũ no eſt.	Falſæ
Eædem	Omne nõ bonũ, bo. nõ eſt.	Quicqd eſt nõ bonũ, bo. no eſt	Nõ bonõ, bo. no eſt	Veræ
Eædem	Omne nõ bonũ, bonũ eſt.	Quicqd eſt nõ bonũ, bonũ eſt.	Nõ bonũ, bonũ eſt.	Falſæ

Eædẽ, eiuſdem iudicij hoc in loco. quia indefinitis provniuerſalib⁹ hic eſt vſus.

CCOROLLARIVM.

Cvm ſuperiore die viſendi cauſa Germanum adijſſem, cum ferme hanc primam dialecticæs partem ad calcem formularij preſſiſſent: me percontatus, res inquir ſtudiorum quo pacto proceſſura eſt? Bene inquam ſi deus vertat: dummodo ſint qui propoſitum adiutent, promoueántque quæ meliora norint. Noui inquit Clichtoueum, noui Bouillum, & alios complures: quos ad potiora, natura finxiſſe videtur. & te inſuper nõ fugiũt plerique alij, qui tam neceſſario, támque vtili non deerunt propoſito. Verum, inquam, pleroſque inſuper alios noui G. Ruffum, G. Caſtellum, Ioannem Molinarem, R. Fortunatum, Lagrenum, Pellitarium, ſtrenuos in hoc almo ſtudio iuuenum moderatores. qui ſummopere nituntur quæ fœda, ſcabra, hiantia, inſulſáque ſunt: expolire, & philoſophiæ ſuum reparare nitorem. & alij ſunt nõ pauci huius pulchro deſiderio (haud dubium eſt) accenſi: qui (quia cum ipſis mihi nulla conſuetudo fuerit) non mihi ſatis ſunt cogniti. Sunt etiam qui malunt philoſophiam laceram, balbam, litigioſam & importune garrientem: quàm comptam, elegantem, pacificámque atque modeſtam. Et cauſantur in primis eam obſcuriorem fore ſi dabitur vt authores ipſi ſenſere, & futurum vt iuuenes nihil intellecturi, percepturíque ſint, vt qui oratione, ſtylóque decoratam nequeant intelligere. ſic igitur omnis tum circa dialecticẽ tum circa partem eius aliam quamlibet colendam: labor peribit irritus. Tunc Germanus: illa lacernoſa, balba, litigioſa & male ſana loquendo: non philoſophia, ſed philoſophiæ nouerca, ignorantia eſt. quam intelligentiæ prauitas peperit. quæ ideo praua, & prauæ affectionis dicitur inſcitia. & hi hiſtrioni mihi perſimiles eſſe videntur, qui cum ſolam ſed ſatis inerudite barbiton noſſet pulſare, cætera muſices damnabat inſtrumenta. & quæ aſſequi deſperabat: ſuadebat cæteris ne ea aggrederentur, quòd aut ſine vſu id eſſent tenraturi, quódve illa admodum captu eſſent difficilia. Verum qui huiuſmodi ſunt potius vereri debuiſſent: ne in eos iuſte hoc decantaretur diſtichon,

Germanus. Clichtoueus Bouillus. Ruffus. Caſtellus. Molinaris. Fortunatus. Lagrenus. Pellitarius. Germanus.

Noctua Phœbeum viſu cum non ferat orbem:
Hoc etiam Iouis armigero putat eſſe negatum.

Præſertim cum hac tempeſtate apprime iuuentus è grammaticorum ludis exculta prodeat, ac elegans: & parata (ceu bene cultus ager) bonas philoſophiæ partes ſuſcipere. quæ primum fœda illa, ſqualentique alogicorum barbarie, vt introitus & valuarum philoſophiæ cuſtode, ceu quodam apud inferos Cerbero deterrita: aut ad grammaticos aſſidue legendos relabitur libentius, aut ignara veri falſique ad iura conuolat repudiata prorſus philoſophia. quam maxime tamen ſequi oportebat. quod ſanè neutiquam fieret vnquam, ſi non rudibus & ineruditis in ipſis philoſophiæ veſtibulis offenderetur, tum præceptoribus tum inſtrumentis. Quare mihi tales adhuc conſilio, & eruditione egere videntur. Eſt in hoc clariſſimo gymnaſio Fauſtus, eſt Ioannes Laſcaris Rhyndacenus, eſt Iocundus Veronenſis, eſt Paulus Aemilius, Hermonymus Spartanus, Budæus, & qui huiuſmodi ſunt circa diſciplinas rectum ſeruantes iudicium: quos ſi conſulant, non eos puto illorum probaturos iudicia. Neque Theodorus, Hermolaus, Mirandulanus (vt certum eſt) probauiſſent: quorum inſtitutum iam erat (ſi vitæ fila duraſſent) omnia quæ philoſophiæ ſunt, ad politæ, eruditæque locutionis legem ad integrum reſtituere. Et ridiculum profecto magis eſt quàm ſerium,

Fauſtus. Laſcaris. Iocundus. Paulus. Hermonymus. Budæus. Theodor⁹. Hermolaus. Mirandula.

ſuaſiunculas audire: quibus moliuntur ignaros in ſuam ſententiam adducere. quas inter confabulandum aliquo recitante recreationis gratia acceptas nunc afferam. Si latine dabuntur (inquiunt) & eleganter, non iam dialectica, non philoſophia, ſed grammatica erit. & quæſtiones, argumentationes, difficultates, ſubtilitatéſque pereunt. Iuuenes muti erunt & elingues: non modo dicenti vera non aduerſantes: ſed ne quidem falſum aſſerenti, & varias in medium (quæ nunquam etiam à philoſophis excogitatæ fuerunt) opiniones adducenti. quis ergo non videat, quis non iudicet ad vulgarem ſtudentium locutionem redactas diſciplinas (etſi ſermone ſint imperitiores) longe eſſe fertiliores & locupletiores, & ideo iure potius ſequendas atque amplectendas? vt quæ ſuos efficiãt animoſos & bellaces. aliæ vero ſuos quaſi ſecordes & certamina detrectantes. & id genus friuola.

Refutatio Germani. ¶ Verum in primis id noſſe debuiſſent omnem diſciplinam harmoniam quandam eſſe: & ſi non pro dignitate culte & eleganter datur, nõ iam eſſe diſciplinam aut logicam aut philoſophiam. qui enim inelegans eſſe poteſt harmonia? tam ſanè quàm homo eſſe poteſt belua. quare potius nõ ſunt diſciplinæ: quas putabant eſſe diſciplinas. & magna admiratione dignum eſt: nõ putare eos quæſtiones vllas eſſe, niſi ita ritu barbarorum ſeruato paſſim ſuggerantur dicendo aut ſcribendoquæritur vtrum. non eſſe argumentationes: niſi incluſe dicatur aut contra aut arguitur. non eſſe ſubtilitates: niſi inſulſiſſime ſyncategorema inſeratur, aut in ſeipſam reuertens oratio, vt telum in ſagittantem, aut quænis extorta abſonáque ponatur hypotheſis. non eſſe difficultates: niſi ſuperflua & prorſus omni diſciplinæ impertinentia nequicquam vanis altercationibus agitentur. ſed hi de philoſophis male meriti ſunt: quorum libri quæſtionibus aut dialecticis aut demonſtratiuis pleni, refertique ſunt. quot enim apud illos illationes, connexionéſque ſunt: tot ſanè ſunt ſcitu digna quæſita. referta inſuper veris argumẽtationibus, ſyllogiſmis, enthymematis, inductionibus, exemplis. ſophiſticis autem parcunt: vt & grammatici barbariſmis & ſolœciſmis. & cum argumentari putantes qui veras inſectantur diſciplinas ita contentiones aggrediuntur: contra, arguitur. neq; aliquos arguunt, neque argumentantur: ſed ipſi ſoli inſcitiæ arguuntur. Subtilitates inſuper putant phantaſiolas quaſdam, vt ſomnia, vt nubium veſtigia euaneſcentes. ſed quæ authorum ſunt: vere ſubtilia ſunt, arduámque & difficilem & admodum dignam præ ſe ferentia cognitionem. Et parum iuſte cauillantur iuuenes mutos & elingues futuros: ſi literæ in melius ibunt reſtitutum. nam qui fieri poteſt vt qui peritiam loquendi erunt aſſecuti: loqui neſciãt? Neque ſanè certamina (modo digna ſint) detrectabunt: ſed tanquam generoſi (& vt dici ſolet, elephas culicem) futiles ineptias aſpernabuntur, & nihil ad rem facientes opiniones. quæ tantum abeſt vt diſciplinis proſint: vt etiam in totum obeſſe ſoleant. non enim muti ſunt eiuſmodi: ſed modeſti. & quòd ſui, compita clamoribus impleant, quòd impauidi aggrediantur (ſi reuixerit) aut Ciceronem aut Ariſtotelem: id nõ eruditio ſed impudentia facit. ij ſunt qui à muſis fabulantur in picas verſi. & de quibus ſimile ſentio quod quidam philoſophus de Nerone. dignum putant ſuis eſſe loquendum: ego vero dignum iudico, illis eſſe tacendum. & ſua ratione licebat eruditam, latinam, Romanéque loquentem refutare grammaticam: barbaram autem retinuiſſe. quæ cunctis in ſtudijs irriſa iam funditus exploſa eſt. quo modo igitur non verentur ſimilia ijs defendere: quæ vniuerſa ſchola iam damnauit, & nunc exibilat eiecta? Et ſi quis ex huiuſmodi barbarorum cœtu, rediuiuus exurgeret: tota grammaticorum diatriba illius baburræ non perferat moleſtiam, doctiſſimum quenque vanis argutionibus & rebus nihil prorſus ad grammaticos pertinentibus miſere laceſſentis. ſed quis talem non contemnat potius tacendo, quàm altercationem, tanquam illi ſit ſimilis, cum eo ſuſcipiendo? quis eum doctum, quis eruditum putet: niſi forte qui perditiſſime tale iudicium de philoſophia ſentiũt? Et hæc non mea ſolius, ſed & omnium qui in noſtro optimatum verſantur concilio publica ſententia, & conſenſio eſt. His dictis Germanus cõticuit. Mox ego ſuſcipiens: puto mi Germane inquam, cum ſenſerint ſuum errorem etiam à conſulibus & ſenatoribus non tolerari: tanquam legibus publicis & ſenatuſcõſulto damnati, tandem reſipiſcent. Et cum patronum philoſophiæ te feceris: & hiſtrionis memineris, fabulæ

Apolloniꝰ. Apollonianæ quæ de tibicine eſt, me feciſti memorem, quæ hunc in modum ferè ſe habet: Quidam tibicen admodum ſupra cæteros excellens, ſuos diſcipulos mittere ſolebat, vt ineptiſſimos auſcultarent tibicines: vt ex illis quo pacto canendum non eſſet, diſcerent. haud ſecus ex præcedentibus ſtudiorum prolapſibus, & ex tuis dictis: quo pacto non ſit docendũ, mihi doceri poſſe videntur. Nunc autem opera danda erit, vt recte docendo ſtudia iuuent. Itáque eſt inquit. Eóque de more ſalutato: in officinam me recepi, & noſtram collocutiunculam (quia nõ ingeneroſa viſa eſt: & plurium memineramus amicorum) quaſi corollarium huic loco inſerere dignum duxi, ſicque canere receptui.

¶ PARAPHRASIS PRIMAE PARTIS LOGICES ARISTOTELIS, QVAE LOQVI, ELOQVI, ET PROLOQVI (VT VOLVNT) EDOCET, ALMO PARISIENSI STVDIO COMMENDATAE, FINIS.

SECVNDA PARS LOGICES QVAE RESOLVTORIA, IVDICATIVAQVE DICITVR.

¶Primi priorum analyticorum, hoc eſt reſolutiuorum Ariſtotelis: de propoſitione, termino & ſyllogiſmo. Cap. I.

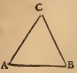
1 PRimum dicendum circa quid, & de quo eſt intentio: quo-
niam circa demonſtrationem, & de diſciplina demōſtra-
tiua eſt. Deinde determinandum quid propoſitio, & quid
terminus, quid ſyllogiſmus, quis perfectus, & quis im-
perfectus. Poſtea vero quid eſt in toto eſſe vel non eſſe
hoc in illo: & quid dicimus de omni aut de nullo prædi-
2 cari. ¶Propoſitio ergo, eſt oratio affirmatiua vel nega-
3 tiua alicuius de aliquo. ¶Hæc autem aut vniuerſalis aut
particularis: aut indefinita. Dico autem vniuerſalem qui-
dem, cum aliquid omni aut nulli ineſſe. Particularem ve
ro: cum alicui, aut non alicui, aut non omni ineſſe. Inde-
finitam autem: cum quid ineſſe vel non ineſſe ſignificat. ſine vniuerſali vel parti-
culari. vt cōtrariorum eandem eſſe diſciplinam: aut voluptatem non eſſe bonum.
4 ¶Differt autem demonſtratiua propoſitio à dialectica: quoniam demonſtratiua
quidem ſumptio alterius partis contradictionis eſt. Non enim interrogat ſed ſu-
mit: qui demonſtrat. Dialectica vero interrogatio contradictionis eſt. Nihil autem
refert vt fiat ex vtraque ſyllogiſmus. nam & qui demonſtrat, & qui interrogat ſyl-
5 logiſat: ſumens aliquid de aliquo eſſe vel nō eſſe. ¶Quare erit ſyllogiſtica quidem
propoſitio, ſimpliciter affirmatio vel negatio alicuius de aliquo ſecundum dictum
modum. demonſtratiua vero ſi vera ſit: & per primas propoſitiones ſumpta. diale-
ctica autem percontanti quidem interrogatio contradictionis eſt, ſyllogiſanti ve-
ro ſumptio apparentis & probabilis, quemadmodum in topicis dictum eſt. Quid
eſt ergo propoſitio, & quid differt ſyllogiſtica à demonſtratiua, & dialectica: dili-
gentius quidem in ſequentibus dicetur. Ad præſentem vero vtilitatem: ſufficien-
6 ter nobis determinata ſint quę nunc dicta ſunt. ¶Terminum autem voco, in quem
reſoluitur propoſitio, vt prædicatum, & de quo prædicatur: vel appoſito vel ſepa-
7 rato eſſe, vel non eſſe. ¶Syllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdā poſitis, aliud quid-
dam ab his quæ poſita ſunt ex neceſſitate accidit, eo quòd hæc ſunt. Dico autem
eo quòd hæc ſunt: propter hæc accidere. Propter hæc vero accidere, eſt nullius ex-
8 trinſecus termini indigere vt fiat neceſſarium. ¶Perfectum vero voco ſyllogiſmū
9 qui nullius alius indiget: præter ea quæ ſumpta ſunt vt appareat neceſſariū. ¶Im-
perfectum vero qui indiget aut vnius, aut plurium, quæ ſunt quidem neceſſaria
10 per ſubiectos terminos: non autem ſumpta ſunt per propoſitiones. ¶In toto au-
tem eſſe alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem eſt. Dici-
mus autem de omni prædicari: quando nihil eſt ſumere ſubiecti de quo non dica-
tur alterum: & de nullo ſimiliter.

ἢ μή τινι (inquit Ariſtoteles) hoc eſt aut nō alicui & plerūque alias, vbi negandi nota particularitatis notæ præpoſita: reliquit particularē. neque non aliquis apud Ariſtotelem ęque ac nullus tantūdē efficit, atque valet ſed vt aliquis non.

¶Primi Cap. Primi priorum notæ.

1 ¶Hoc in illo, alterum in altero, ſubiectum in prædicato. ¶Syllogiſmus græcum eſt: noſtri ratioci-
nationem appellant. collectionem tamen plurium ad ratiocinandum, deſignare videtur. Συλλογι
2 enim: collectio, congregatióque dicitur. ¶Duplex eſt ſyllogiſmus. quidam categoricus qui & præ-
dicatiuus: & quidam hypotheticus. & rurſum categoricorū quidam oſtenſiuus: & quidam ex hypo-
theſi & conditione. Hic autem de ſolo prædicatiuo intendit Ariſtoteles. Et ideo illius gratia pro-

poſitionem diffiniuit: non in ſuo ambitu ſed prædicatiuam, categoricámque atque ſyllogiſti-
cam: & tali diffinitione quæ exprimit vtranque eius qualitatem. Nam propoſitionum prædicati-
uarum quæ ſyllogiſticæ ſunt: quædam affirmatiuæ & quædam negatiuæ ſunt. Et ad diffinitionem
intelligere debes, in ſyllogiſmo ſumpta: quæ particula ex ſequentibus innuitur. ❡ Sunt quidam ſyl- 3
logiſmi qui per expoſitionem appellantur: quorum medium aliquãdo terminus eſt ſingularis & in-
diuiduus. ſed demonſtrator & dialecticus ad ſuas illationes (quæ & concluſiones complexionéſque
& connexiones appellantur) illis non vtuntur: ſed his præſertim qui vndecunque terminos habent
vniuerſales. idcirco partiendo propoſitionem: ſingularium non meminit, quòd à præſentis ſpecula-
tionis ſyllogiſmis ſint alienæ. Vniuerſales autem, particulares & indefinitæ: in ſyllogiſmis qui præ-
ſentis ſunt conſiderationis aſſumuntur, & illæ ſolæ. imò propoſitio quæ hic & diffinitur & diuidi-
tur: ſecundum ſubiectam materiam (vt dictum eſt) propoſitio categorica ſyllogiſtica eſt. Syllogi-
ſtica autem quæ in ſyllogiſmo ſumitur demonſtratiuo aut dialectico. ꝙ ſi ſingularis in talibus non
ſumitur propoſitio: neque in partitione apponi debuit. Diducitur igitur primum propoſitio ſyllo-
giſtica in affirmationem & negationem. Secundo in vniuerſalem, particularem & indefinitam. Ter-
tio in demonſtratiuam, & diſceptatiuam ſiue dialecticam. ❡ Demonſtrator propoſitiones ſuas non 4
interrogat. vt verbi cauſa, ſi vult demonſtrare triangulum æquilaterum etiam æquiangulum. Eſto
inquiet triquetrus æquilater a c b. aio tres angulos a, c, & b inuicem eſſe ęquos. Nam omnium æqui-
laterorum anguli ſuper baſim conſtituti per quintam Euclidis ſibijnuicem æqui ſunt. Eſt autem tri-
gonus a c b ex hypotheſi æquilater. ſunt igitur duo anguli c, & b, ſupra baſim conſtituti æquales. &
eodem ſyllogiſmo duo anguli a c ſupra alteram baſim conſtituti æquales. ruſum nectimus demon-
ſtratiuum ſyllogiſmum. Quicunq; anguli vni & eidem ſunt æquales: & illi quoq; inter ſe ſunt æqua-
les. atqui angulus b, & angulus a, mõſtrati ſunt ſinguli æquales angulo c. ſunt igitur anguli & b, &
a, inter ſeſe æquales. Vides igitur quo pacto demonſtrator propoſitiones ſumit non interrogans.
quod & ex ſubiecta deſcriptione licet adhuc intueri.

Euclides

1 Oĩm æquilaterorũ triãgulorũ duo anguli ſupra baſim ſũt æquales.	Propõ ſũpta nõ interrogata.
2 Triangulus a c b æquilater eſt	Propõ ſũpta nõ interrogata.
ILLATIO.	
Trianguli a, c, b, anguli c, b, ſupra baſim ſunt æquales.	Rurſus.
1 Omnes anguli vni & eidem æquales: inuicem ſunt æquales.	Propõ ſũpta nõ interrogata
2 Anguli b, & a, vni & eidem ſcilicet c, ſunt æquales.	Propõ ſũpta nõ interrogata

ILLATIO.

❡ Anguli igitur b, & a, inuicem ſunt æquales. Quare tres anguli a, c, b, inter ſe ſunt æquales. & cum ſimilis demonſtratio in omnibus æquilateris procedat: per diffinitionem cõcluditur propoſitũ, omnem triangulum æquilaterum eundem & æquiangulum eſſe. Eſt enim triangulus æquiangulus: qui tres angulos inter ſeſe æquos poſſidet. Et id de demonſtratore cum ſyllogiſati exempli cauſa dictũ ſit nunc de dialectico ſyllogiſanti quo pacto interroget: aliquantulum conſiderandum eſt. Socrates Protagoram ſophiſtam ſcilcitando dialecticorum more illudit. quæſtio erat vtrũ temperantia idem eſſet ac ſapientia. Protagoras non idem eſſe dicebat. Socrates interrogat: inſaniã aliquid vocas, eiúſq; contrarium dicíſne eſſe ſapientiam? Conſentit Protagoras. Tum Socrates. Vtrum cum recte & frugaliter homines agunt: tunc ita operantes, temperanter agere videntur an ſecus? Reſpondet Protagoras: temperanter. Socrates. nónne temperantia, temperanter agunt? Protagoras. neceſſe eſt. Socrates. nónne quicunq; non recte agunt inſane agunt: & qui ita agunt intemperanter agunt? Protagoras. Ita videtur. Socrates. nónne igitur quæ inſane fiunt, inſania fiunt: & quæ temperate, temperantia? Protagoras. profecto. Socrates. Et quod eodem modo fit omnino, ab eodẽ nónne efficitur: quod vero contrario, efficitur à contrario? Protagoras. aſſentior. Socrates. nónne quæ temperate fiunt, & quæ intemperanter, contrario fiunt modo: an ſecus? Protagoras. Contrario. Socrates. Contraria itaque inſaniæ temperantia. Annuit Protagoras. Socrates. Pulchro contrariúmne aliud quicquam eſt quàm turpe? Et bono aliúdne quàm malum? Et in voce acuto nunquid aliud quicquam contrarium præter graue? Protagoras. non aliud. Socrates. An non vnicuiq; contrariorum non multa, ſed vnum eſt contrarium? Protagoras. vnum duntaxat. Et inſaniæ etiam ſapientia contraria conceſſa eſt. Colligit Socrates. Igitur ſapientia & temperantia idem. aut non tantum vnum vni contrarium eſt. Redarguit igitur Socrates Protagoram ex ſumptis propoſitionibus per interrogationem. Et quanuis non interrogetur ſemper cum vtraq; contradictionis parte: idem tamen valet. nam optio ſemper reſpõdenti datur: vt quam velit contradictionis partem det. dat tamen ille qui reſpondet: apparentem ſibi atq; probabilem. & ex illa data: qui ſyllogiſat, ſuam ratiocinationem nectit, ſumitq; propoſitum. Et vt res clarior euadat, poterit hoc pacto necti ſyllogiſmus.

Socrates Protagoras

Et hic ex libro Platonis qui Protagoras inſcribit.

1	Quæcunq; contrario fiunt modo : a contrarijs fiunt.	Primũ ſumptum ex interrogatione.
2	Quæ autem temperate fiunt, & quæ intemperanter: contrario fiunt modo.	Secundum itidem ex interrogatione ſumptum.
	ILLATIO.	
1	Quæ igitur temperate fiunt, & quæ intemperanter: à contrarijs fiunt.	Illatum, ſiue concluſio quæ ſyllogiſmo habetur, & eſt primum ſumptum ſecundi ſyllogiſmi.
2	Atqui qui inſane agunt intemperanter agunt: & qui inſane agunt, inſania agunt. & qui temperate agunt: agunt temperantia.	Secundum ſumptum ex interrogatione.
	ILLATIO.	
	Igitur temperantia inſaniæ contraria.	Illatum. Rurſus.
1	Nunq̃ plura ſunt eidem contraria, ſed dũtaxat vnum.	Primũ ſumptum ex interrogatione.
2	Atqui inſaniæ contraria eſt ſapientia, & eidem inſuper contraria eſt temperantia.	Secundum ſumptũ partim ex interrogatione partim ex ſyllogiſmo.
Illatio.	Sapientia igitur & temperãtia idem ſunt. aut nõ tantũ vnũ vni contrarium.	Illatum.

Hoc illato redargutus Protagoras: quod negatum erat concedere cogitur. Et id exempli cauſa dictum eſt. neq; hic magnopere curandum eſt an id quod verum eſt Socrates intulerit : an ad interrogata potius ex male datis à Protagora, ipſum confutauerit. quod verius eſt.
6 ℭ Reſoluitur, diuiditur, diſſipatur. Nam propoſitio ex ſubiecto & prædicato componitur. Et vnumquodq; in ea reſoluitur: ex quibus & componitur. & in propoſitionibus ſunt ſubiecta, ſunt prædicata, ſunt & notæ qualitatum. vt eſt, nota eſt affirmationis. & non eſt, nota atq; ſignum negationis, diuiſioniſq;. Aliquando inſuper ponuntur notæ quantitatum vt omnis, nullus vniuerſalitatis. aliquis, non omnis particularitatis. aliquando nullæ quantitatis notæ ponuntur. vt cum propoſitiones ſumuntur indefinitæ.
8 ℭ Particulæ in diffinitione ſyllogiſmi hoc pacto intelliguntur. Quibuſdam poſitis, ad minus duabus propoſitionibus. quarum quæ primum locũ obtinet generali nuncupatione propoſitio dicitur, & maior propoſitio. quę vero ſecundũ: aſſumptio & minor propoſitio. ℭ Aliud quidda ab his quæ poſita ſunt, enunciatio alia & à maiore propoſitione, & ab aſſumptione quæ minor propoſitio eſt, & ab alijs poſitis ſi plura ponerentur : quæ quidem enũciatio illatum & concluſio dici ſolet, alij complexionem, connexionemq; vocant, poſitum & ſumptum dicitur enunciatio cũ conceſſa fuerit apta, & ordinata ad inferendum aliquod propoſitum, quod vbi illatum fuerit: concluſio & cõnexio nominatur. ℭ De neceſſitate accidit eo q hæc ſint, neceſſario euenit eo quòd hæc ſint. & hoc eſt conceſſis propoſitionibus ſiue velit, ſiue nolit contra quem agitur concedendum illi eſt quod ex illis illatum fuerit, propterea quòd illa ſumpta vera eſſe cõceſſerit, aut illi reclamandum eſt aliquod præconceſſorum: quod in ſyllogiſmo fit ad incommodum, de quo poſterior ſermo, & tunc redargutus eſt. Eo quòd hæc ſint: eo quòd hæc vera ſint, aut ſaltem conceſſa vera. Et accidere eo quòd hæc ſint: interpretatur Ariſtoteles propter hæc accidere, Id eſt propter illa conceſſa vera: neceſſario euenire, vt aliud quod ad illa ſequitur, verum eſſe concedendum ſit. Id autẽ eſt quotiens, vt ex conceſſis neceſſario eueniat concluſio: nullus terminus omittitur, nulloq; qui extra ſit ad huiuſmodi illationis neceſſitatem termino indiget argumentatio, etſi aliqua forte, aut propoſitione, aut illato indigeat vt videatur neceſſaria. & hæc ex proceſſu manifeſtiora erũt. Neq; mireris hanc particularum huius diffinitionis eſſe intelligentiam: quandoquidem de ſyllogiſmo hic diſſerit Ariſtoteles, nunc demonſtratori, nunc dialectico apto, conſentaneoq; inſtrumento, qualis profecto eſt is qui nunc hic deſcribitur. Et per particulam quibuſdam poſitis omnia enthymemata & ſyllogiſmos omnes inutiles à ſua diffinitione repudiat: quales ſunt ſyllogiſmi mendacij qui manifeſte falſa ſumunt aut qui petunt principiũ ſumendo dubium, aut falſum tanquã conceſſum: quales ſunt, omne animal eſt lapis, & omnis arbor animal eſt. omnis igitur arbor, lapis. nihil quod rationis non eſt capax, homo eſt : Cynocephalus autem, rationis non eſt capax: igitur Cynocephalus non eſt homo. Nam in his & huiuſmodi: non ſunt quædam poſita ex quibus aliud quippiam neceſſario eueniat concedendum. Nam in primo nihil poſitum, ſumptumq; eſt. & in ſecundo ſola maior propoſitio poſita eſt : aſſumptio vero non eſt poſita, ſed dubia æque, vt id quod infertur. Cum dicitur aliud : excluduntur petitiones principij manifeſtæ & non latentes. vt omnis homo eſt animal & omne animal eſt ſubſtantia, igitur omnis homo eſt animal. ſunt hic reuera duo poſita, ſumptaque, & illatio neceſſario euenit : ſed non eſt aliud ab his quæ poſita ſunt. Item excluduntur perridicula quædam qualia ſunt omnis homo eſt homo: & omnis homo eſt homo: ergo omnis homo eſt homo. & ita in vniuerſalibus negatiuis, particularibus, & indefinitis. Particula de neceſſitate accidit, excluduntur omnes coniugationes incollectiles & ad ſyllogizandum ineptæ, quales ſunt ex ſolis negatiuis, & ſolis particularibus & quæcunque non neceſſario : ſed accidentaliter, id eſt, aliquando ex ſumptis trahunt id quod infertur. & aliquando ſimilia ſumpta ad conſequio trahendum id quod concluditur: ſunt inepta. vt equus eſt animal, & homo eſt animal, igitur homo

eſt equus. Omnis homo eſt animal,& omnis homo ſubſtantia eſt: igitur omnis ſubſtantia animal eſt. In terminis tamen conuertibilibus conſimilia ſumpta:illatio conſequitur.ſed huiuſmodi ſeque la accidentaria: non neceſſaria dicitur. Denique cũ dicitur eò q̄ hæc ſunt: excipiuntur fermè quæ per primam particulam.vt ſyllogiſmi aliqua ex parte mendaces.vt omnis homo animal eſt.& om nis equus homo eſt.igitur omnis equus animal. Ex maiore enim & aſſumptione neceſſario ſequi tur concluſio:ſed non eo quòd hæc ſunt.aſſumptio enim mendax eſt, & non eſt ſumpta. Vnde fit

Boetius. vt Boetius & Martianus hanc Ariſtotelis interpretentur diffinitionem: hic hunc in modum, Ra

Martianus. tiocinatio eſt ex duabus pluribúſve conceſſis ad id quod nõdum conceſſum eſt neceſſaria peruen

Hic ſcilicet tio.Ille vero hoc pacto, Syllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis & conceſſis aliud quiddã

Martianus. propter ea quæ conceſſa ſunt, euenire neceſſe eſt quàm ſint ea quæ conceſſa ſunt. vbi conceſſis &

Ille Boetius conceſſa:poſitis,& poſita ſunt, exponunt. ℭ Sed forte quæ ſubiecta ſunt oculis,tenacius,fideliuſq;

ſcilicet. animis hærent.quapropter de his quæ dicta ſunt:id exemplar deſpiciatur.Sit quæſtio:vtrum om nis virtus vtilis. Et ſint conceſſa quicquid perficit:eſſe vtile. & virtutem omnem, perficere. Item quæſtio ſit:vtrum temperantia, qualis ſit. Conceſſa ſint, omnem temperantiam eſſe virtutem,& virtutem omnem eſſe bonum,& bonum omne quale eſſe.

	ℭ SYLLOGISMVS VBI DVO POSITA SVMPTA SVNT.		
1	Quicquid perficit vtile.	Maior propoſitio	Conceſſa
2	Virtus autem perficit.	Aſſumptio.	Conceſſa
	Virtus igitur vtilis eſt.	Concluſio quæ euenit neceſſario propter hæc concedenda.	
	ℭ SYLLOGISMVS EN QVO PLVRA DVOBVS SVNT SVMPTA.		
1	Omnis temperãtia virtus eſt.	Maior propoſitio.	Conceſſa
2	Et virtus omnis,bonum eſt.	Prima aſſumptio.	Conceſſa
3	Bonum autem omne quale.	Secunda aſſumptio.	Conceſſa
	Omnis itaq; tẽperantia qualis.	Concluſio neceſſario quia hæc ſunt,id eſt ꝓpter hęc cocededa.	

ℭ Vt appareat neceſſarium:vt appareat concluſio ex neceſſitate prouenire. ℭ Per appoſitos termi 8 9
nos:non autem per appoſitas propoſitiones ſumpta ſunt. In ſyllogiſmo perfecto termini omnes qui neceſſarij ſunt,vt neceſſarium appareat ſumpti ſunt: neq; vllo indiget qui extra poſitus ſit.& inſuper propoſitiones omnes quę neceſſariæ ſunt,vt appareat,diiudicetúrq; neceſſarium,& quicq̃ ex neceſſitate prouenire æque ſumptæ ſunt:neq; indiget vlla quæ externa ſit vt neceſſarium appa reat.In imperfecto autem ſyllogiſmo,omnes quidem termini qui neceſſarij ſunt ad hoc ipſum vt declaretur diluceátq; neceſſarium ſumpti ſunt: neq; vllus qui foris ſit expetendus eſt. ſed non om nes propoſitiones, quæ neceſſariæ ſunt vt ipſum diluceat videatúrque neceſſarium ſumptæ ſunt. Terminis igitur non indiget : ſed aliqua propoſitione, aut pluribus quæ foris ſunt. ex quibus aut conuerſione , aut propoſitione (quod per impoſſibile dicitur) ſyllogiſmi imperfecti aliqua pro poſitionum & interdum concluſio efficitur. Vt eſto dubium & in controuerſiam veniat : vtrum nulla temperantia fugienda.Sed hæc conceſſa confeſſáq; omnem temperantiam eſſe honeſtam:& honeſtorum,fugiendum eſſe nullum.Syllogiſmus qui in læua deſcribitur perfectus eſt.& qui è re gione in dextra , imperfectus.

ℭ SYLLOGISMVS perfectus	SYLLOGISMVS imperfectus ad eandẽ cõcluſionem.
A Nullum honeſtum eſt fugiendũ.	B Nullum fugiendum honeſtum eſt.
C Et omnis temperantia honeſta.	D Et omnis temperantia honeſta eſt.
E Nulla ergo temperãtia fugienda.	F Nulla igitur temperantia fugienda eſt.

Termini primi:honeſtum,fugiendum,tẽperantia. Termini ſecũdi iidem:neq; terminis vllis eget, vt neq; primus ſyllogiſmus qui perfectus eſt. aſſumptio c perfecti:eadẽ aſſumptioni d,imperfecti. & concluſio e:eadem concluſioni f.ſed propoſitio a:propoſitioni b,non eadem,ſed b conuerſione neceſſaria,in a reſoluit̃.ita vt b ſit antecedens:& a neceſſario cõſequens.quare cũ ad a c anteceden tia:neceſſarium ſit vt eueniat e.& ad b d antecedentia neceſſario eueniat f,eadem ipſi e,concluſio. ſecũdus igitur & imperfectus ſyllogiſmus:egebat propoſitione per quam manifeſtaret̃ neceſſariũ. non enim dico per quam efficeretur neceſſarium. nã erat quod ex neceſſitate cõſequebat̃: ſed non apparebat. Vnde fit vt ſolus tranſpoſitionis propoſitionũ ordo:perparum,aut nihil efficiat,vt ſyl logiſmus quiſpiam dicat̃ imperfectus.Nã quæ neceſſaria ſunt,vt neceſſarium appareat:& per ter minos,& per propoſitiones ſumpta ſunt.vt hi perfecti ſunt,& promiſcue illis,vt eiſdem vtuntur.

ℭ SYLLOGISMVS PERFECTVS RE-cto ordine ſumptis propoſitionibus.	SYLLOGISMVS PERFECTVS DE mutato ordine propoſitionum.
Quicquid perficit vtile eſt.	Omnis virtus perficit.
Virtus autem omnis perficit.	Quicquid autem perficit vtile.
Virtus igitur omnis vtilis eſt.	Omnis itaque virtus,vtilis.

¶ Primus tamen directus eſt, rectóq; concludens ordine, ſecũdus autem colligit indirecte: ratione
cuius aliquid obliquitatis contrahere videtur. Veruntamen latendum nõ eſt tria apud Ariſtotelẽ
perficiendorum ſyllogiſmorum eſſe inſtrumenta: cõuerſionem, per impoſſibile, & expoſitionem.
Et cum per conuerſionem & per impoſſibile perficimus, omnes terminos ſumi neq; vllius qui fo-
ris ſit indigere ſyllogiſmum vt videatur neceſſarius: ſed ſolum vnius aut plurium propoſitionum.
verum cũ expoſitione deſignationéq; perficitur: termino etiã qui foris eſt & propoſitionibus eget
vt videatur neceſſarius. de imperfectis ergo ſyllogiſmis qui conuerſione, aut per impoſſibile mon-
ſtrantur neceſſarij, & diffinitio, & ea quæ ſuperius adducta ſunt præcipue ſunt intelligẽda: quæ in-
ſtrumenta ipſorũ perficiendorum crebra ſunt. nõ autẽ qui expoſitione monſtrantur, quod & perfi-
ciendi rarum eſt inſtrumentum. Et hæc ex ſequentibus dilucebunt. de conuerſione quidem & per
impoſſibile ex cap. quinto: de expoſitione ex cap. ſexto & octauo. Sed de his poſtmodum. Hæc au
tem vt percipiantur quid perfectus & quid imperfectus, & particulæ quæ ad diffinitionẽ adiectæ
10 ſunt: ſufficere videntur. ¶ Alterum in altero: ſubiectum in prædicato. alterum de altero: prædicatũ
de ſubiecto. Tota ſunt: genera, ſpecies, differentię ſuorum inferiorum, & æqua æqualium. Et alterũ
in altero toto eſſe, & de omni alterum de altero dici: re ipſa in terminis vniuerſalibus ſunt vnum,
ratione autem ſunt duo. Nam cum dico in toto eſſe alterũ in altero: prædicatũ reſpicio quod ſub-
iecti totum ſit, id eſt, cõmunius aut æquale. cum autem enuncio de omni alterum de altero dici: ad
ſubiecti intelligentiam me conuerto: cui vniuerſaliter etiam ſumpto prædicatũ conueniat, de eóq;
vniuerſaliter ſumpto, vere prædicetur. Interpretatio igitur Ariſtotelis: ad ſolas enunciationes ter-
minorum vniuerſalium applicanda eſt. nec iniuria quidem: cum hæ ſolæ ſyllogiſmum cõſtituant:
quo de hoc in loco diſcutienda determinatio ſuſcipitur. ¶ Id ſubiecti ſumi intelligitur: quodcunq;
tale eſt vt ſubiectum de eo vere affirmetur. ¶ Dicatur, vere affirmetur: aut ſaltem conceſſum ſit.
¶ Remoueatur: vere negetur, aut vere negari ſit cõceſſum. Et dici de omni, aut de nullo, alicui pro-
poſitionum ſyllogiſmi cõpetere: conceſſum eſſe oportet.

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

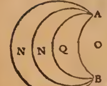
1 PRimus priorum Ariſtotelis capita duo & quadraginta. Primum cap. argumentum in eo
contentorum. diffinitiones ſex. diuiſiones duę. corollarium vnum poſt primam. ¶ Argu-
mentum capitis. Primum dicendum eſt circa quid & cuius gratia præſens conſideratio
eſt... enim circa demonſtrationem eſt, & diſciplinæ demonſtratiuæ gratia. deinde defi-
niendum quid propoſitio, & quid terminus, quid ſyllogiſmus, & quiſnam perfectus, & quis im-
perfectus: poſtea quid ſit in toto eſſe, vel non eſſe hoc in illo, & quid vocamus de omni, & de nullo
2 prædicari. ¶ Sex diffinitiones & duæ diuiſiones cum corollario. ¶ Prima diffinitio. Propoſitio,
3 eſt oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo. ¶ Prima diuiſio. Et diducitur. Nam aut vni-
uerſalis, aut particularis, aut indefinita eſt. Vniuerſalis eſt quæ omni aut nulli ineſſe ſignificat. Par
ticularis quæ alicui, aut alicui non, aut non omni ineſſe ſignificat. Indefinita quæ ineſſe, aut non
ineſſe ſine vniuerſali particularíve nota, deſignat. vt diſciplina contrariorum eadem eſt: indefinita
4 eſt propoſitio. ſimiliter & hæc, voluptas non eſt bonum. ¶ Secunda diuiſio. Diducitur inſuper in
propoſitionem demonſtratiuam & dialecticam. Et differt demonſtratiua propoſitio à dialectica.
Nam demonſtratiua: veræ & indubitatæ partis contradictionis ſumptio eſt. non enim qui demõ-
ſtrat interrogat: ſed non interrogatum ſumit. Dialectica vero propoſitio: datæ ex interrogatione
contradictionis partis vnius ſumptio eſt. Conueniunt etiam. Nam nihil refert, vt ex vtriſq; ſyllo-
giſmus conficiatur. Nam & demonſtrator ſyllogizat, pariter & dialecticus: qui quod interrogat
5 ſyllogizat, non nihil de aliquo aut eſſe, aut non eſſe ſumẽs. ¶ Corollarium. Quo fit vt ſyllogiſtica
propoſitio: ſit aut ſimpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo, quemadmodum dictum
eſt. Demonſtratiua vero ſi per ſeipſam vera eſt: identidem & ſi per primas ſuppoſitiones ſumpta.
dialectica autem interroganti contradictionis interrogatio eſt: ſyllogizanti autem apparentis &
probabilis ſumptio, quemadmodum & in topicis dictum eſt. Sed quid propoſitio & quo diſcrimi
ne ſecernantur ſyllogiſtica, demonſtratiuáq; & dialectica: in ſequentibus accuratius, diligentiúſq;
diſſeretur. quantum autẽ præſenti ſufficit vſui: ſatis nobis eſſe videntur quæ determinata nũc ſunt.
6 ¶ Secunda diffinitio. Terminum autem appello: in quem reſoluitur propoſitio: vt in prædicatũ,
7 aut ſubiectum, cum affirmando, aut negando eſſe, aut non eſſe apponuntur. ¶ Tertia diffinitio.
Syllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis, aliud quiddam ab his quæ poſita ſunt de neceſſi-
tate accidit eo q̃ hæc ſunt. dico autem eo q̃ hæc ſunt accidere: propter hæc accidere. propter hæc
8 autem accidere: cum nullo indigemus termino qui foris habeatur vt neceſſaria ſit illatio. ¶ Quarta
diffinitio. Perfectum ſyllogiſmum voco: qui nullius alius præter ea quàm poſita ſunt indiget vt
9 neceſſarium videatur. ¶ Quinta diffinitio. Imperfectus vero ſyllogiſmus: præter ea quæ poſita
ſunt vnius aut plurium indiget vt videatur, diiudicetúrq; neceſſarium. quæ ſunt autem neceſſaria:
10 p appoſitos terminos, ſed nõ per appoſitas ꝓpoſitiones ſumpta ſũt. ¶ Interpretatio vim diffinitio-
nis obtinẽs. Eſſe in toto alterũ in altero: & de omni prædicari alterũ de altero idẽ ſunt. Identidẽ in
toto nõ eſſe alterũ in altero: & de nullo prædicari alterũ de altero: idẽ. ¶ Sexta diffinitio. De omni
prædicari dicim⁹, quãdo nihil ſubiecti ſumere poſſum⁹: de quo nõ dicat̃ pṛdicatũ. Et ſimili modo
dicim⁹ de nullo dici: quãdo ſcilicet ſubiecti nihil ſumere quis poteſt, à quo nõ remoueat̃ pṛdicatũ.

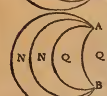
¶De conuerſione abſolutarum propoſitionum. Cap.II.

Neque bonũ nullum.neq; ſuperflua negatio eſt. negántque duę negatiões vt & frequenter poſtea.vti neq; a nulli, & in ſimilibus.

QVoniam autem omnis propoſitio eſt: aut de ineſſe,aut ex neceſſitate 11
ineſſe,aut contingere ineſſe. ¶Harum autem, hæ quidem affirmati- 12
uæ : illæ autem negatiuæ ſecundum vnamquanque appellationem.
¶Rurſus autem affirmatiuarum & negatiuarum:aliæ ſunt vniuerſa- 13
les,aliæ particulares,aliæ indefinitæ. ¶Vniuerſalem quidem priuatiuam de eo 14
quod eſt ineſſe:neceſſe eſt in terminis conuerti.Vt ſi nulla voluptas eſt bonum:
neq; bonum nullum,erit voluptas.¶Prædicatiuam autem conuerti quidem ne- 15
ceſſarium eſt:non tamen vniuerſaliter,ſed in parte.vt ſi omnis voluptas eſt bo-
num:& bonum aliquod voluptas.¶Particularem autem affirmatiuam quidem 16
conuerti neceſſe eſt particulariter.Nam ſi voluptas aliqua,bonum:& bonum ali
quod erit voluptas.¶Priuatiuam vero non eſt neceſſarium.Non enim ſi homo 17
non ineſt alicui animali, & animal non ineſt alicui homini. ¶Primum ergo ſit 18
priuatiua vniuerſalis a b,propoſitio. ſi ergo nulli b ineſt a:neq; a, nulli inerit b.
nam ſi alicui ineſt vt c: non verum erit nullum b eſſe a.nam c eorum quæ ſunt
b aliquod eſt.¶Si vero omni b ineſt a: & b,alicui a ineſt.nã ſi nulli:neq; a,nulli 19
b inerit. ſed poſitum erat , omni ineſſe. ¶Similiter autem & ſi particularis eſt 20
propoſitio.nam ſi ineſt a,alicui b:& b alicui eorum quæ ſunt a neceſſe eſt ineſſe.
ſi enim nulli:nec a,nulli inerit b.¶Si autem a alicui eorum quæ ſunt b,non in- 21
eſt:non neceſſe eſt & b,alicui a non ineſſe.vt ſi b quidem ſit animal:a vero ho-
mo.homo enim non omni animali:animal vero omni homini ineſt.

¶Secundi cap. notæ.

¶Quid propoſitio ſit,iam exploratum eſt:& quo modo vna maior appelletur propoſitio,& alte- 11
ra minor propoſitio,& aſſumptio. Et quanuis ſint propoſitiones aut ſaltẽ eſſe poſſint de poſſibili
ineſſe,& impoſſibili ineſſe:quia tamẽ Ariſtoteles de ſyllogiſmis qui tales aſſumant propoſitiones
ſpeciali diſcuſſione non determinabit,idcirco hac in prima diuiſione illas non enumerat.ſed dun-
taxat propoſitionem ſyllogiſticam diducit : quæ in ſyllogiſmis in hoc libro diffiniendis aſſume-
tur.& eſt hæc partitio:ſecundum materiam ſubiectam neq; abundans,neq; deficiens. Et cum in li-
bro περὶ ἑρμηνείας viſum ſit,quo pacto illæ de poſſibili & impoſſibili æquiualentes euadant illis
de neceſſario:haud magnus labor fuerit ex illis de poſſibili & impoſſibili ſyllogiſmos conſtituere
cognita ex propoſitionibus de neceſſario ratiocinandi forma , tametſi formas de poſſibili & im-
poſſibili Ariſtoteles non exprimat,quandoquidem æquiualenter expreſſæ fuerint.¶Demonſtra-
tiones trium primarum regularum dicuntur ad incommodum,& impoſſibile: quartæ vero,oſten
ſiua eſt & iuſta atque aſſertoria.

¶PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

SEcundum cap.diuiſiones tres.regulæ quatuor.& regularum demõſtrationes. ¶Prima di- 11
uiſio. Omnis propoſitio:aut eſt de ineſſe,aut de neceſſario ineſſe,aut de cõtingenti ineſſe.
¶Secunda. Harum propoſitionũ in vnaquaq; appellationum, id eſt tam de ineſſe,quàm 12
de neceſſario & de contingenti ineſſe : quædam ſunt affirmatiuæ , & quædam negatiuæ.
¶Tertia. Rurſus tam affirmatiuarum,quàm negatiuarum:quædam ſunt vniuerſales,quædam par 13
ticulares,& quædam indefinitæ.¶Prima regula. Vniuerſalis negatiua de ineſſe,neceſſario vniuer 14
ſaliter in terminis conuertitur.vt ſi nulla voluptas eſt bonum:nullum bonum erit voluptas.¶Se- 15
cunda regula. Vniuerſalis autem affirmatiua:neceſſario quidem recurrit,conuertitúrq;,verum nõ
vniuerſaliter,ſed in particularem. vt ſi omnis voluptas bonũ eſt: & aliquod bonum erit voluptas.
¶Tertia. Particularis affirmatiua:neceſſario in particularem conuertitur. vt ſi aliqua voluptas bo 16
na eſt:etiam & aliquod bonũ eſt voluptas.¶Quarta. Particularis negatiua non neceſſario conuer- 17
titur. non enim ſi aliquod animal non ſit homo : neceſſario etiam euenit, vt aliquis homo non ſit
animal.¶Demonſtrationes regularum.Demonſtratio primæ.Eſto a b vniuerſalis propoſitio:di- 18
co ſi a,nulli b ineſt(id eſt ſi nullum b eſt a)etiam b,nulli a ineſſe:hoc eſt nullum a eſſe b.Nam ſi b,
ineſt alicui a,verbi cauſa vt e,ipſum e erit b.quare aliquid eſt ſumere ipſius b:à quo nõ remouetur
a.nam e eſt aliquid ipſius b.Eſt enim aliquid eorũ quæ ſunt b:à quo non remouetur a.Nam e ali-
quod eſt a.Non igitur per id quod eſt dici de nullo:verũ eſt nullum b eſſe a.at poſitũ id erat:nullũ
ſcilicet b eſſe a.¶Secundę demonſtratio.Si omne b eſt a:dico aliquod a eſſe b. Nam ſi ita non fue 19
rit:nullum a erit b.quare & per præcedentẽ nullum b erit a.at poſitũ eſt omne b eſſe a. Vera igitur

ſimul erunt nullum b eſt a, & omne b eſt a adinuicem ſcilicet contrariæ, quod eſt impoſſibile.
20 ¶ Tertiæ demonſtratio. Si aliquod b eſt a: dico identidē aliquod a eſſe b. Nam ſi ita non eſt: nullū
a eſt b. at ſi nullum a eſt b: nullum b eſt a per primā. & poſitum eſt etiam quoddam b eſſe a: erunt
igitur nullum b eſt a & aliquod b eſt a, ſimul veræ, quæ inuicem ſunt contradictotiæ quod impoſ
21 ſibile eſt. ¶ Quartæ demonſtratio. Si aliquod b non eſt a: dico non neceſſe eſſe aliquod a nō eſſe b.
Id enim facile agnoſces: ſi b intelligitur animal, & a homo. non enim omni animali ineſt homo:
quare hæc vera erit aliquod animal non eſt homo. at cum animal inſit omni homini: hæc vera eſt
omnis homo eſt animal. quare hæc falſa eſt, aliquis homo non eſt animal.

¶ De conuerſione propoſitionum de modo. Cap. III.

22 EOdem autē modo ſe habebit in neceſſarijs propoſitionibus. nam vni-
uerſalis quidē priuatiua vniuerſaliter conuertitur. Affirmatiuarum
23 autē vtraq; particulariter. ¶ Nā ſi neceſſe eſt a, nulli b ineſſe: neceſſe
24 eſt & b nulli a ineſſe. ſi enim alicui cōtingit: & a, alicui b cōtinget. ¶ Si
autē ex neceſſitate a, omni vel alicui b ineſt: & b, alicui a neceſſe eſt ineſſe. nā ſi
25 nō ex neceſſitate ineſt: neq; a, alicui b ex neceſſitate inerit. ¶ Particularis vero
priuatiua nō conuertitur, propter eandē cauſam propter quam & ſupradiximꝰ.
26 ¶ In contingētibus vero quoniā multipliciter dicitur contingere. nā & neceſſa-
27 rium & nō neceſſarium, & poſſibile contingere dicimus. ¶ In affirmatiuis quidē:
ſimiliter ſe habebit ſecūdum conuerſionē in oībus. Nam ſi a, omni aut alicui b
contingit: & b, alicui a continget. ſi enim nulli: nec a nulli b. oſtenſum eſt enim
28 hoc prius. ¶ In negatiuis vero nō ſimiliter: ſed quęcunq; quidē contingere dicū
tur ex eo ꝙ ex neceſſitate non inſunt, vel in eo ꝙ non ex neceſſitate inſunt ſimi-
liter. Vt ſi quis dicat hominē contingere non eſſe equum, aut albū nulli tunicæ
ineſſe. horū enim hoc quidē ex neceſſitate non ineſt: illud vero nō ex neceſſitate
ineſt, & ſimiliter conuertiť propoſitio. Nā ſi contingit nulli homini equum in-
eſſe: & hominē contingit nulli equo ineſſe. & ſi albū contingit nulli tunicæ: &
tunica contingit nulli albo. ſi enim alicui neceſſario: & albū tunicæ alicui inerit
29 ex neceſſitate. hoc enim oſtenſum eſt prius. ¶ Similiter autē & in particulari ne-
30 gatiua. ¶ Quæcunq; vero vt in pluribus & in eo ꝙ nata ſunt dicuntur contin-
gere, ſecundū quem modum determinamus contingens: non ſimiliter ſe habe-
bat in priuatiuis conuerſionibꝰ. ſed & vniuerſalis quidē priuatiua propoſitio nō
conuertitur: particularis vero conuertitur. hoc autē erit manifeſtum quando de
31 contingenti dicemus. ¶ Nunc autem nobis tantum ſit cum ijs quæ dicta ſunt,
manifeſtum: quoniam contingere nulli, aut alicui non ineſſe affirmatiuā habet
figuram. nā & contingit ipſi eſt ſimiliter ordinatur. Eſt autem quibuſcunq; adia-
cens prædicatur: affirmationem ſemper facit, & omnino. vt eſt non bonum, vel
eſt non album, vel ſimpliciter eſt non hoc. oſtendetur autem & hoc per ſequen-
tia. ſecundum conuerſiones autem: ſimiliter ſe habebunt in alijs.

Modi cōtingētis tres: neceſſariū, non neceſſarium, poſſibile.

Hoc ſequens non reſpicit: ſed precedēs

Secundum quē modū. Nam de contingenti illo ſecundo modo præſertim hoc in libro determinabit ſyllogiſmos.

¶ Tertij cap. notæ.

22 ¶ Vniuerſalis priuatiua. Id aduertēdum eſt Ariſtotelem priuatorias appellare, & negatiuas & quæ negandi notas habent ad ſubiecta aut prædicata. Vnde fit vt priuatoriarum quædā, eædem ſint & negatiuæ, vt omnis homo non eſt iuſtus: & quædā affirmatiuæ, vt omnis homo eſt non iuſtus. Et primam regulam præcedentis capitis de priuatorijs negatiuis: & monſtrauit & intellexit. ꝙ illæ præſertim propoſitiones aſſumantur in ſyllogiſmis abſolutis, hoc eſt propoſitionū de ineſſe. Primam autem hoc in loco regulam pro illis de neceſſario & in ſequentibus priuatiuis, accipit indifferenter pro priuatorijs tum negatiuis, tum affirmatiuis. quas in annotatione appellat affirmatiuam habentes figuram, ꝙ illæ priuatoriæ aſſumentur propoſitiones, frequēti etiam vſu in ſuis ſyllogiſmis. Cum autem in regulis appellat affirmatiuas: ſimpliciter affirmatiuas intelligere oportet. illæ enim ſunt quæ priuatoriæ non ſunt. quales ſunt huiuſmodi. de neceſſitate oīs homo eſt animal. cōtingit omne indumentum eſſe album. Nam de priuatorijs in illis de modo, ſiue ſimpliciter negatiuę ſint ſiue affirmatiuā gerant figurā: ſimile & conuertēdi & ſyllogiſmū conſtituendi ſubit iudicium, niſi in his quæ ſunt de contingenti non neceſſario. quæ autē bina priuatione negatiuam præ ſe ferunt figuram: conuerſionis & ſyllogiſmi cum affirmatiuis legem ſubeunt. vt omnis homo nō neceſſario nō eſt iuſtꝰ, & ſimiles. Sed forte ſubiecta deſcriptione quę dicta ſunt fient manifeſtiora.

ℂPRIVATIVAE: SIMPLICITER NEGATIVAE.	
Nullus homo eſt iuſtus	Aliquis homo non eſt iuſtus.
Nullus homo neceſſario eſt iuſtus	Aliquis homo neceſſario non eſt iuſtus.
Nullus homo contingenter eſt iuſtus	Aliquis homo non contingenter eſt iuſtus.
ℂPRIVATIVAE: HABENTES FIGVRAM AFFIRMATIVAM.	
Omnis homo,eſt non iuſtus	Aliquis homo,eſt non iuſtus.
Omnis homo,neceſſario non eſt iuſtus	Aliquis homo,neceſſario non eſt iuſtus.
Omnis homo,contingenter non eſt iuſtus	Aliquis homo,contingenter non eſt iuſtus.
ℂSIMPLICITER AFFIRMATIVAE.	
Omnis homo iuſtus eſt	Aliquis homo iuſtus eſt.
Omnis homo de neceſſitare iuſtus eſt	Aliquis homo de neceſſitate iuſtus eſt.
Omnis homo vt iuſtus ſit contingit	Aliquis homo vt iuſtus ſit contingit.
ℂPRIVATIVAE: HABENTES FIGVRAM NEGATIVAM.	
Omnis homo non eſt non iuſtus	Aliquis homo non eſt non iuſtus.
Omnis homo non de neceſſitate non eſt iuſtus	Aliquis homo non de neceſſitate nō eſt iuſtus.
Omnis homo non contingenter non eſt iuſtus	Aliquis homo nō contingenter non eſt iuſtus.

ℂIn demonſtratione primæ regulæ recte efficitur ſi ex neceſſitate nullū a eſt b falſum eſt:verum 23
Numero 21 eſſe aliquod a contingere eſſe b. Nam ſi hæc falſa eſt ex neceſſitate nullum a eſt b:ex capite tertio
præcedentis libri,hæc quæ eius contradictoria eſt non ex neceſſitate nullū a eſt b vera erit.at enun
ciatio non ex neceſſitate nullum a eſt b:huic aliquod a contingit eſſe b,eadem eſt,atque æque po-
Numero 26 teſt per monſtrata in codē capite.quare ſi falſum eſt ex neceſſitate nullum a eſſe b:verum eſſe opor
tet aliquod a contingere eſſe b.quod ſi ponatur eſſe c:manifeſtum eſt c contingere eſſe b.eſt igitur
aliquid ſumere ipſius b,à quo non neceſſario remouetur ipſum a. Nam falſum eſt c neceſſario non
eſſe a.eſt enim c,quoddam a. falſum igitur erat omne b neceſſario non eſſe a : quod eſt contrarium
hypotheſis. ℂIn demonſtratione ſecundæ & tertiæ regulæ de neceſſario : ſumit Ariſtoteles , ſi 24
nullum a ex neceſſitate eſt b,nullum b ex neceſſitate eſſe a:quaſi demonſtratum ſit,quòd demon-
ſtrauerit priuatorias de neceſſario figuram habentes affirmatiuam, & idem ſit iudicium atq; idem
Homony- mia contin- gentis. monſtrandi modus priuatiuarum quę de neceſſitate ſimpliciter negatiuæ ſunt.ℂContingens pri- 26
mo modo & neceſſarium idem ſunt. Secundo contingens non neceſſarium : quod quidem poteſt
eſſe,& poteſt non eſſe. Tertio modo contingens & poſſibile idem.Et ſumitur poſſibile: vt commu
Numero 31 nius eſt quàm neceſſe eſſe . qua in ſignificatione in præcedenti libro ordinatum eſt ſequi ad neceſ-
ſarium & in ordinibus locabatur propoſitionum de modo ſeſe conſequentium. Et ſecundus mo-
dus contingentis:diducitur in contingens quod frequens eſt, & vt plurimum, in contingens ra-
rum, & in contingens vtrumlibet,quod æque euenire & non euenire contingit. ℂContingentis 30
ſecundo modo vniuerſalis priuatiua nō conuertitur in terminis,vt capite decimoſexto huius mon
ſtrabitur.Et hoc ideo,quia affirmatiuæ:in priuatorias figuram habentes affirmatiuam cōuertūtur.
vt capite duodecimo monſtrandum eſt. Et contrà priuatoriæ figuram præ ſe ferentes affirmatiuā
in ſimpliciter tranſeunt,commutantúrq; affirmatiuas. quare ſi priuatoriæ vniuerſaliter conuerte-
rentur:& vniuerſales affirmatiuas oporteret vniuerſaliter conuerti. quod non neceſſario euenit.vt
verbi cauſa omnem hominem contingit non eſſe album:attamen falſum eſt omne album contin-
gere non eſſe hominem. Nam ſi verum eſſet omne album contingere non eſſe hominem:verum
etiam eſſet omne album contingere eſſe hominem. Id enim falſum eſt.Nam aliquod album vt ni-
uem, aut alabaſtrum impoſſibile eſt eſſe hominem. Et ſanè ſequetur omnem hominem contingit
eſſe album:igitur omnē hominem contingit nō eſſe album.quare ſi neceſſario ſequeretur omnem
hominem contingit non eſſe album: igitur & omne album contingit non eſſe hominem,cum rur
ſum in hac contingentis ſpecie neceſſario ſequatur omne album contingit non eſſe hominem,igi-
tur omne album contingit eſſe hominem:vltimum conſequens ſcilicet omne album contingit eſſe
hominem , neceſſario comitatur primum antecedens ſcilicet omnem hominem contingit eſſe al-
bum. Colligitur igitur neceſſario : ſi omnem hominem contingit eſſe album , omne album con-
tingere eſſe hominem. quod eſt vniuerſalem affirmatiuam vniuerſaliter ex neceſſitate commeare,
recurrereq; atque conuerti. quod falſum eſt & impoſſibile. ℂQuòd autem particularis priuatiua
in talibus conuertatur : hoc ideo eſt,quòd ad affirmatiuas ſequuntur priuatiuæ , affirmatiuæ for-
mæ.& contrà , ad huiuſmodi priuatiuas: affirmatiuæ. Atqui particulares affirmatiuæ conuertun-
tur , & recurrunt . quare & particulares priuatiuæ : quæ cum illis conuertuntur. ſi enim aliquem
hominem contingit non eſſe album: aliquem hominem contingit eſſe album. & ſi aliquem homi-
nem contingit eſſe album : aliquod album contingit eſſe hominem per primam regulam. & ſi ali-
quod album contingit eſſe hominem:aliquod album contingit nō eſſe hominem.Si igitur primū
quod antecedit ei quod vltimo conſequitur iungimus,rectiſſime colligimus:ſi aliquem hominem
contingit non eſſe album,aliquod album contingere non eſſe hominē. Sed vt dictum eſt,id poſt-
modum ex capite duodecimo & decimoſexto fiet perſpicuum.ℂAnnotatio,illius gratia poſita vi- 31

deturːquòd in ſecunda regula cõtingentis vſurpauerat negatiuum loco eius quod eſt priuatiuum.
In negatiuis vero(dixerat)non ſimiliterːvbi proſequitur nõ de negatiuis ſimpliciter,ſed de priua-
tiuis affirmatiuam habentibus figuram.Id igitur annotatione emendat:ne quis illum credat velle
illas dicere ſimpliciter negatiuas.¶Huiuſmodi orationes eſt non bonũ,eſt non iuſtum affirmatio-
nes eſſe:adhuc declarabit cap.42 huius. Et conuertuntur vt cæteræ:ſcilicet vniuerſalis affirmatiua,
in particularem affirmatiuam. Vniuerſalis negatiua:vniuerſaliter in terminis. Particularis affirma
tiua:particulariter. Particularis autem negatiua:non conuertitur. Eſt enim terminorum negatorũ
communioris & ſpecialioris ordo conuerſus ad terminos affirmatos.vt demus primum locum ei
qui omnium ſpecialiſſimus,& ſubinde ſequentes per ordinem communioribus, nouiſſimum autẽ
cõmuniſſimo.qualis ordo eſt inter hominem,animal,corpus, & ſubſtantiam: talis reperitur inter
non ſubſtantiam,non corpus,non animal,& non homo. vt ſubiecta monſtrat deſcriptio.

4	Subſtantia	Non homo	Communiſſima
3	Corpus	Non animal	Communiora
2	Animal	Non corpus	Communiora
1	Homo	Non ſubſtantia	Horum minime omnium communia.

¶Quo fit'vt cum hæc vera ſit quoddam animal nõ eſt homo,non agitur reciproce,quidam homo
non eſt animal:ſimili quoq; modo neq; hæc particularis negatiua quoddam non animal nõ eſt nõ
ſubſtantia,redit conuertiturq; in hanc, quædã non ſubſtantia non eſt non animal. Et aduertendũ
in omnibus huiuſmodi priuatorijs quæ figuram habẽt affirmatiuam ſiue ſint de ineſſe,ſiue de mo
do alio à contingenti ſecundo:ſimilem etiam cũ negatiuis tenere conuerſionis legem. Et quæ pri-
uatoriæ ſunt figurã habentes negatiuam & quodam modo bis priuatiuæ ſunt:legem ſubeunt con-
uertendi affirmatiuarum.vt hæc vniuerſalis priuatina omnis homo eſt non iuſtus:vniuerſaliter in
hanc priuatoriam conuertitur omne iuſtũ eſt nõ homo.neq; oppido difficile eſt id cognoſcere ex
determinatis præcedentis libri,& præcedentis capitis.Nam ſi omnis homo eſt non iuſtus,omnis Numero 6.
homo nõ eſt iuſtus ex præcedẽti libro.& ſi omnis homo nõ eſt iuſtus: omne iuſtũ non eſt homo,
ex prima regula præcedentis capitis.& rurſum ex præcedenti libro,ſi omne iuſtum nõ eſt homo,
omne iuſtum eſt nõ homo.necte igitur primum vltimo,& recte colligitur:ſi omnis homo eſt nõ
iuſtus,omne iuſtũ eſt nõ homo. Et hic,priuatoria figuræ affirmatiuæ,in priuatoriam affirmatiuã
recurrit.quemadmodũ & cum dicitur,ſi omnis homo ex neceſſitate nõ eſt equus, omnis equus ex
neceſſitate nõ eſt homo.Sed hæc, omnis homo non eſt nõ iuſtus,quæ formã habet negatiuam &
bis quodam modo priuatiua eſt (prædicato dico ſemper negato) recurrit in vnam particularem,
non autẽ in vniuerſalem (Nam tales,vniuerſalium affirmatiuarũ duces ſunt & comites, id eſt an-
tecedentes & conſequentes:quæ nõ vniuerſaliter,ſed particulariter cõuertũtur)vt in hanc aliquod Dubitatio
iuſtum non eſt non homo.quemadmodũ & hæc omnis homo nõ ex neceſſitate non eſt albus.Sed
dices,quomodo igitur conuertuntur vt cæteræ,cũ vniuerſalis negatiua in his nõ vniuerſaliter,ſed Dilutio
particulariter:& vniuerſalis affirmatiua recurrat vniuerſaliter? Hæc ambiguitas paucis diluit. Nã
vniuerſalis negatiua vniuerſaliter cõuertitur in terminis:& vniuerſalis affirmatiua,cum ſua parti-
culari particulariter. Particularis vero negatiua:nõ redit remeatq; in terminis. & de hac cõuerſio-
ne in terminis,in qua vice verſa ſubiectum fit prædicatũ & prædicatũ ſubiectum: aſſertio Ariſto-
telis intelligenda eſt,huiuſmodi in ſuis cõuerſionibus ſeſe habere vt cæteræ. Cum autẽ nunc dictũ
eſt vniuerſalem affirmatiuã de prædicato negato conuetti in vniuerſalem affirmatiuam conſimili
modo priuatoriam:id de cõuerſione quæ per contradictionẽ extremorum fit intelligitur,quę per
contrapoſitionẽ appellari ſolet. Et ex ſubiecta annotatione:hæc forſitan euadent manifeſtiora,&
quo pacto omnes tum de ineſſe,tum de neceſſario & contingenti,redire & conuerti debeant.

¶RECVRRVNT IN TERMINIS CONSIMILITER VNIVERSALITER.		
Omnis homo non eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtum non eſt homo
Omnis homo ex neceſſitate nõ eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtũ ex neceſſitate non eſt homo
Omnis homo nõ ex neceſſitate eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtum nõ ex neceſſitate eſt homo
¶EX CONTINGENTI PRIMO MODO.		
Omnis homo contingẽter nõ eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtũ contingenter nõ eſt homo
Omnis homo nõ contingenter eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtũ non contingẽter eſt homo
¶EX CONTINGENTI TERTIO MODO.		
Omnis homo contingenter nõ eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtũ contingenter non eſt homo
Omnis homo nõ contingenter eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtũ non contingenter eſt homo
¶HAE RECVRRVNT IN TERMINIS CONSIMILI MODO PARTICVLARITER.		
Omnis homo eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum eſt homo
Omnis homo neceſſario eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum ex neceſſitate eſt homo
Omnis homo nõ neceſſario nõ eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtũ nõ neceſſario nõ eſt homo

ℂEX CONTINGENTI PRIMO MODO.		
Omnis homo contingenter eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum contingenter eſt homo
Omnis homo nõ cõtingẽter nõ eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtũ nõ cõtingẽter nõ eſt homo
ℂEX CONTINGENTI TERTIO MODO.		
Omnis homo contingenter eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum contingenter eſt homo
Omnis homo nõ cõtingẽter nõ eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtũ no cotingẽter no eſt homo
ℂITEM HAE SIMILITER INTER SE PARTICVLARITER.		
Aliquis homo eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum eſt homo
Aliquis homo ex neceſſitate eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum ex neceſſitate eſt homo
Aliqs homo nõ ex neceſſitate nõ eſt iuſt9	particulariter	Aliquod iuſtũ nõ ex neceſſitate nõ eſt hõ
ℂEX CONTINGENTI PRIMO MODO.		
Aliquis homo contingenter eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum contingenter eſt homo
Aliqs homo nõ cõtingẽter nõ eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtũ nõ cõtingẽter nõ eſt homo
ℂEX CONTINGENTI TERTIO MODO.		
Aliquis homo contingenter eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum contingenter eſt homo
Aliquis homo nõ cõtingẽter nõ eſt iuſt9	particulariter	Aliquod iuſtũ nõ cõtingẽter no eſt homo
ℂHAE NON EX NECESSITATE CONVERTVNTVR IN TERMINIS.		
Aliquis homo non eſt iuſtus		
Aliquis homo neceſſario non eſt iuſtus		
Aliquis homo non neceſſario eſt iuſtus		
ℂEX CONTINGENTI PRIMO.		
Aliquis homo contingenter non eſt iuſtus.		
ℂEX CONTINGENTI TERTIO.		
Aliquis homo non contingenter eſt iuſtus		

ℂCONVERSIONES IN TERMINIS CONTINGENTIS SECVNDO modo in ijs affirmatiuis, & priuatiuis quæ affirmatiuam habent figuram.		
ANTECEDENTES		CONSEQVENTES.
A Omnis homo contingenter non eſt iuſtus C	ſolum particulariter	C Aliquod iuſtum contingenter non eſt homo A
C Omnis homo contingẽter eſt iuſtus A	particulariter	A Aliquod iuſtũ cõtingẽter eſt homo C
A Aliqs homo cõtingẽter nõ eſt iuſt9 C	particulariter	C Aliquod iuſtũ cõtingẽter no eſt ho A
C Aliquis homo cõtingenter eſt iuſtus A	particulariter	A Aliquod iuſtũ cõtingẽter eſt homo C
ℂCONVERSIONES IN NEGATIVIS CONTINGENTIBVS SEcundo, tum geminatarum, tum ſingularum negationum.		
Omnis homo nõ cõtingẽter nõ eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtũ nõ cõtingẽter no eſt homo
Omnis homo non contingẽter eſt iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtũ non contingẽter eſt homo
Omnis homo nõ cõtingẽter nõ eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtũ nõ contingẽter nõ eſt homo
Omnis homo nõ contingenter eſt iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtum nõ contingenter eſt homo

ℂQuo fit vt vniuerſales negatiuæ de contingenti & duplicem, & ſingularem negandi particulam habentes: vniuerſaliter conuertantur in terminis, pariter & particulariter. hæc tamen deſignatio propoſitionum contingentis non neceſſarij differri poteſt: vt oſtendatur in decimoſexto capite huius, ne mentibus auditorum ingeratur confuſio.

Simplices de ineſſe	A vt I E vt A I vt O O vt I	Priuatiuę de ineſſe, neceſſario & contingẽti.

ℂCONVERSIONES PER CONTRAPOSITIONEM PROPOSITIONUM priuatarum, hoc eſt de prædicato negato atque infinito.		
A Omnis homo eſt non iuſtus	vniuerſaliter	Omne iuſtum eſt non homo
E Omnis homo non eſt non iuſtus	ſolũ particul.	Aliquod iuſtum non eſt non homo
I Aliquis homo eſt nnn iuſtus		Non neceſſario recurrit
O Aliquis homo non eſt non iuſtus	particulariter	Aliquod iuſtum non eſt non homo

A vniuerſalis affirmatiuæ nota. E vniuerſalis negatiuæ. I Particularis affirmatiuæ. O Particularis negatiuæ. ℂIndefinitæ prorſus in omnibus: conſimiliter vt particulares conuertuntur.

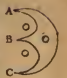
ℂPARAPHRASIS CAP. TERTII.

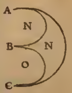
TErtium cap. recurrentium de neceſſario regulæ quatuor. contingentis modi tres, de
conuerſione ſuarum propoſitionum regulæ quatuor. & annotatio vna. ℂQuatuor re- 22
gulæ de neceſſario. Conſimili modo ſe res habebit in propoſitionibus de neceſſario: &
quatuor ſumuntur regulæ. ℂPrima. Vniuerſalis priuatiua de neceſſario in terminis 23
vniuerſaliter conuertitur. ℂSecunda. Vniuerſalis affirmatiua de neceſſario conuertitur particula- 24

25 riter. ¶ Tertia. Particularis affirmatiua itidem conuertitur particulariter. ¶ Quarta. Particula-
ris priuatina de neceſſario non recurrit,ac conuertitur. Et hæ regulæ vt ſuperiores monſtrantur.
Nam ſi neceſſario nullum b eſt a: neceſſario nullum a eſt b. Nam ſi aliqnod a contingit eſſe b: ali-
quid eſſe continget ipſius b,à quo non neceſſario remouebitur ipſum a. Nam aliquod a aliquid eo-
rum quæ ſunt b,eſſe continget:quod non neceſſario nõ eſt a. Non igitur hæc vera eſſe poterat,ne-
ceſſario nullum b eſſe a,attamen ponebatur vera. ¶ *Similiter* ſi omne b neceſſe eſt eſſe a: dico ali-
quod a neceſſario eſſe b. Nam ſi nullum a neceſſario eſt b:per immediate monſtratũ,nullum b ne-
26 ceſſario erit a.at omne b poſitum eſt neceſſario eſſe a. ¶ Et conſimili modo de particulari affirmati-
ua.vt ſi quoddam b neceſſe eſt eſſe a:etiam & quoddam a neceſſe eſt eſſe b. Nam ſi nullum a neceſſe
eſt eſſe b:per primam & nullum b neceſſe eſt eſſe a. At poſitum eſt aliquod b de neceſſitate eſſe a.
¶ Et particularis priuatiua propter conſimilem cauſam quæ in quarta ſuperioris capitis regula ad-
ducta eſt:non neceſſario cõuertitur. ¶ Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur.
27 primo,neceſſarium. Secundo,cõtingens non neceſſarium. Tertio modo,poſſibile. ¶ Regulæ. Pri-
ma. Affirmatiuarum de cõtingenti ſecundũ vnũquenq; modum ſimilis vt præcedentiũ conuerſio
eſt.vt vniuerſalis affirmatiua:in particularẽ affirmatiuam reuertitur.pariter & particularis affirma
tiua:in particularem affirmatiuã. Nam ſi omne b contingit eſſe a:& aliquod a contingit eſſe b. Et
cõſimiliter ſi aliquod b contingit eſſe a:etiam aliquod a contingit eſſe b. Nam ſi nullum a contin-
geret eſſe b:neq; vllum b,quoq; contingeret eſſe a. & ſimilis vt in præcedẽtibus: demonſtratio eſt.
28 ¶ Secunda. Non ſecundũ omnes contingentis modos: priuatiuæ cõuertuntur quemadmodum &
ſuperiores. Sed priuatiuæ de contingenti quæ dicũtur eo ꝙ neceſſario non inſunt,aut eo ꝙ nõ ne-
ceſſario inſunt,id eſt primi & tertij modi:conſimiliter vt ſuperiores cõuertuntur. Verbi cauſa vt ſi
quis dicat omnẽ hominem contingere non eſſe equum, & contingere nullum indumentũ eſſe al-
bum,vbi in prima cõtingere non eſſe eſt de neceſſitate non eſſe,& in ſecũda contingere nõ ineſſe
eſt non neceſſario ineſſe:conſimiliter cõuertuntur vt ſuperiores,vniuerſaliter ſcilicet. Nam ſi con-
tingit nullum hominem eſſe equum:cõtingit & nullum equum eſſe hominem. Id vt de neceſſario
monſtratur. Et ſi contingit nullam tunicam eſſe albam:identidem continget nullum album eſſe tu-
nicam.ſi non:neceſſe eſt aliquod album eſſe tunicam.quare vt oſtenſum eſt:& aliqua tunica neceſſa
rio erit alba. At nulla ponebatur neceſſario eſſe alba. Nam nõ neceſſario & contingens idem: id au
29 tem impoſſibile. ¶ Tertia regula. Particulares priuatiuæ primi & tertij modi contingentis:ſimili-
30 ter vt ſuperiores non reuertũtur. Et huius:ſimilis cum ſuperioribus demonſtratio eſt. ¶ Quarta re-
gula. Propoſitiones priuatiuæ de contingenti ſecũdo modo, & quæcunq; ex eo cõtingere dicũtur
quia plerũq; fiant,ſintq; apta nata contingere,ſecũdum quem modum determinamus contingẽs:
non ſimilem ſuperioribus habent cõuerſionem. Nam talium priuatiua vniuerſalis nõ reuertitur.
Particularis vero negatiua reciproca eſt,atq; reuertitur. Et id totum poſterius fiet manifeſtum:cũ
31 de conringenti determinabimus. ¶ Annotatio. Nunc tantum nobis cum ijs quæ dicta ſunt,agno-
ſcere ſatis ſit:has propoſiriones,contingit nulli ineſſe,contingit alicui nõ ineſſe affirmatiuas eſſe,
affirmatiuámq; habere figuram. Nam cõtingit,& eſt in illis de ineſſe:ſimiliter diſponũtur conſimi
léſq; gerunt vices. Ipſum autem eſt in quibuſcunque in illis de ineſſe adiectum, prædicatur:ſemper
atq; omnino affirmationem facit.vt eſt non bonum,eſt non album,aut abſolute eſt non hoc:affir-
mationes ſunt,& hoc ipſum ex ſequentibus manifeſtum erit:& in conuerſionibus perinde ſeſe ha-
bebunt vt cæteræ. Quare & dictæ quoque de contingenti:affirmatiuæ erant.

¶ De modis ſyllogiſticis & aſyllogiſtis abſolutis primæ figuræ. Cap. IIII.

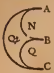
32 HIs vero determinatis,dicemus iam per quæ,& quãdo & quomodo fit
omnis ſyllogiſmus:poſtea vero dicendum de demonſtratione. Prius
enim de ſyllogiſmo dicendũ quàm de demonſtratione:eo quòd vni-
uerſalior eſt ſyllogiſmus.nam demõſtratio quidem ſyllogiſmus qui-
33 dam eſt: ſyllogiſmus vero non omnis,demonſtratio. ¶ Quando igitur tres ter-
mini ſic ſe habent adinuicem,vt & poſtremus ſit in toto medio,& medius in to
to primo vel ſit vel non ſit:neceſſe eſt extremitatũ perfectum eſſe ſyllogiſmũ.
¶ Voco autem medium quod & ipſum in alio : & aliud in ipſo eſt, quod &
poſitione medium eſt. Extrema vero: quod & ipſum in alio & in quo aliud eſt.
¶ Si enim a de omni b,& b de omni c:neceſſe eſt a de omni c prædicari. Prius
enim dictũ eſt quomodo de omni dicimus. Similiter autẽ & ſi a,de nullo b,b au
34 tem de omni c:quoniam a,nulli c inerit. ¶ Si autem primũ quidem omni me-
dio conſequẽs eſt,mediũ vero nulli poſtremo: nõ erit ſyllogiſmus extremitatũ.
¶ Nihil enim neceſſarium accidit,eo ꝙ hæc ſunt.nam & omni & nulli cõtingit
primum poſtremo ineſſe.quare neque particulare,neque vniuerſale fit neceſſa-

rium. cum autem nihil eſt neceſſarium : per hæc non erit ſyllogiſmus . termini
vero eius quod eſt omni ineſſe:animal,homo,equus.eius vero quod eſt nulli:ani
mal,homo,lapis. ¶Quando vero nec primum medio,nec mediũ poſtremo vlli 35
ineſt:nec ſic erit ſyllogiſmus.termini vero vt ineſſe:ſcientia,linea, medicina.vt
non ineſſe:ſcientia, linea,vnitas. ¶Vniuerſalibus igitur exiſtentibus terminis: 36
manifeſtũ eſt in hac figura quando erit,& quando non erit ſyllogiſmus.& quo-
niam cum eſt ſyllogiſmus:neceſſarium eſt terminos ſic ſe habere vt diximus.&

ſi ſic ſe habent:manifeſtum quoniam erit ſyllogiſmus. ¶Si autem hic quidem 37
terminorũ vniuerſaliter, alius vero particulariter ad aliũ,quãdo vniuerſale qui-
dem ponitur ad maiorẽ extremitatem vel prædicatiuum vel priuatiuum, parti
culare vero ad minorem prædicatiuum : neceſſe eſt ſyllogiſmũ eſſe perfectum.
Quando vero ad minorem vel quolibet modo aliter ſe habeãt termini: impoſ-
ſibile eſt.¶Dico autẽ maiorem extremitatem quidem:in qua mediũ eſt. mino-
rem vero:quæ ſub medio eſt.¶Inſit enim a quidẽ,omni b:b autem alicui c.er-
go ſi eſt de omni prædicari quod in principio dictum eſt : neceſſe eſt a, alicui c
ineſſe.¶Et ſi a quidem,nulli b ineſt:b vero,alicui c:neceſſe eſt a,alicui c nõ in-
eſſe.determinatum eſt enim & de nullo,quomodo dicimus: quare erit ſyllogiſ-
mus perfectus. Similiter autem & ſi indefinitũ ſit b c prædicatiuum:nam idem
erit ſyllogiſmus indefinito & particulari ſumpto. ¶Si autem ad minorẽ extre-
mitatem vniuerſale ponatur vel prædicatiuũ vel priuatiuum: non erit ſyllogiſ-
mus neq; cũ affirmatiua,neq; negatiua neq; indefinita neq; particularis ſit.vt ſi
a quidem,alicui b ineſt vel non ineſt:b autem,omni c ineſt. Termini vt ineſſe:
bonũ,habitus,prudentia.vbi nõ ineſſe:bonum,habitus, indiſciplina. Rurſum ſi
b quidem,nulli c:a vero,alicui b ineſt,vel non ineſt,vel non omni ineſt, nec ſic
erit ſyllogiſmus.Termini omni ineſſe:album,equus,cygnus.nulli ineſſe:album,
equus,coruus.Idem autẽ etſi a b indefinitum ſit.¶Nec quãdo ad maiorem ex-
tremitatẽ quidem vniuerſale ponatur vel prædicatiuũ vel priuatiuum,ad mino
rẽ vero particulare priuatiuum:nõ erit ſyllogiſmus vel indefinito, vel particula
ri ſumpto.Velut ſi a quidẽ,omni b ineſt:b autẽ alicui c non ineſt,vel non omni

De vno albo ſcilicet cygnõ:de altero vero albo ſcilicet niue.

ineſt.Cui enim alicui nõ ineſt mediũ:hoc omne & nullũ ſequatur primũ.ponan-
tur enim termini:animal,homo,album. deinde & de quibus albis non prædica-
tur homo,ſumãtur:cygnus,& nix. ergo animal de vno quidẽ omni prædicatur.
de altero vero nullo.quare nõ erit ſyllogiſmus.Rurſum a quidem, nulli b inſit:
b autem alicui c non inſit.& ſint termini:inanimatum,homo,album.deinde ſu
mantur alba de quibus nõ prædicatur homo: cygnus & nix. nam inanimatũ de

De hoc. de hoc albo ſcilicet niue.de illo, de illo albo ſcilicet cygno.

hoc quidẽ omni prædicatur,de illo vero nullo. ¶Amplius quoniã indefinitum
eſt alicui eorum quæ ſunt c,non ineſſe b:verum eſt autẽ & ſi nulli ineſt,& ſi non
omni,quoniã alicui non ineſt.ſumptis autem his terminis velut nulli ineſſe,nõ
fit ſyllogiſmus (hoc enim dictum eſt prius) manifeſtum ergo eſt quoniam in eo
quòd ſic ſe habent termini nõ erit ſyllogiſmus,eſſet enim & in his.Similiter au
tem oſtendetur:& ſi vniuerſale ponatur priuatiuum.¶Neq; enim ſi ambo inter- 38
ualla particularia prædicatiue vel priuatiue dicantur , aut hoc quidem prædica-
tiuum,illud vero priuatiuum,vel hoc quidẽ indefinitum,illud vero definitum,

Nõ erit ſyllogiſm⁹ nullo modo:ſuperfluit negatio.

vel ambo indefinita:non erit ſyllogiſmus nullo modo.¶Termini vero commu 39
nes omnium:animal,album,equus:animal,album,lapis.¶Manifeſtum eſt igitur
ex ijs quæ dicta ſunt:quoniam ſi ſit ſyllogiſmus in hac figura particularis, quo-
niam neceſſe eſt terminos ſic ſe habere vt diximus. Aliter enim ſe habentibus:
nullo fit. ¶Palàm autem quoniam omnes qui in hac ſunt ſyllogiſmi: perfecti 40
ſunt.Omnes enim perficiuntur per ea quæ ex principio ſumuntur.¶Et quoniã 41
omnia problemata oſtenduntur per hanc figuram. Etenim omni,& nulli: alicui
& non alicui ineſſe.Voco autem huiuſmodi figuram,primam.

¶Quarti Cap.notæ.

¶Literæ primæ figuræ. A extremum maius B medium C extremum minus.

33 ¶Extremitatum ſyllogiſmus,extremitatum ſecundum naturalem prædicationis ſeriem.Ea enim
eſt cum maius extremum atque communius:de extremo minori, contractioríque in concluſione
prædicatur.& ſyllogiſmi illi,& recti,& directe colligentes,concludentéſque dicuntur. Qui autem
concludunt minus extremum de maiori:indirecti, colligentéſve indirecte nuncupantur . Et quæ-
cunque de ſyllogiſmis vſque ad ſeptimum caput diſcutit Ariſtoteles : id totum de ſyllogiſmis re-
cte colligentibus intelligendum.primum enim in ſeptimo capite,de indirectis meminit.¶Eſſe in
aliquo,eſſe in aliquo toto.quid autem ſit eſſe in toto,prius diſcuſſum eſt. ¶Diffinit Ariſtoteles &
medium & maius extremum, & minus extremum ſyllogiſmi affirmatiui primæ figuræ . Statutis
enim tribus terminis ſecundum naturalem prædicationem,vt corpus,animal,homo,quorum duo Corpus
corpus & homo extrema teneant , & animal medium , ſítque horum trium corpus communiſſi- Anima
mus terminus,& homo contractiſſimus,animal autem medio ſeſe habens modo, communior ho- Homo
mine ſed contractior corpore:dico corpus eſſe maius extremum, & homo minus,& animal huius
figuræ medium.Nam corpus horum trium terminorum,eſt in quo toto ſolum,aliud eſt.Nam &
animal & homo in corpore vt in toto: corpus autem neque in animali, neque in homine . Et ho-
mo horum trium terminorum ſolum eſt in altero.nam & in animali & in corpore,non autem con
trà.Et animal in alio eſt,nam in corpore.& aliud eſt in ipſo,nam homo.& ipſis terminis naturali-
ter ſecundum prædicationem ordinatis: animal ſitum medium obtinet, éſtque poſitione medius.
Quare per diffinitionem medius eſt.Et cum Ariſtoteles diffinit extremitates horum trium termi-
norum eos eſſe quorum alter in alio ſolum eſt , alter vero in quo aliud eſt ſolum : prima particula
propter minus extremum adiecta eſt,& ſecunda propter extremum maius.Et per affirmationem,
ſtatim apud Ariſtotelicam doctrinam promptum eſt intelligere negationem. vt id, medium ter-
minum ſyllogiſmi negatiui primæ figuræ diceremus: qui in toto maiore extremo non eſt , & in
quo eſt minus extremum.Et maius extremum in quo alij duo non ſunt.Minus vero quod in me-
dio eſt & in maiore non eſt.Et hæ diffinitiones naturalem terminorum ordinationem reſpiciunt,
quam & præcipue Ariſtoteles contemplatur.vbi vero ordo naturæ confunditur:ad hos quantum
patitur natura,reuocantur.ſunt enim hi maxime inſignes. Sed forte mirabitur quis,ſi non eſt hic
ſyllogiſmus:omnis homo,lapis eſt.& omnis equus,homo eſt.omnis itaq; equus,lapis eſt.Id enim
conſenſus omnium eſſe videtur . Quòd ſi ſic, manifeſtum eſt diffinitiones Ariſtotelis non conue-
nire omnibus & medio & extremis ſyllogiſmi affirmatiui primæ figuræ . verum ex præcedenti-
bus:huiuſmodi obiectionibus ſatiſfactum eſſe putandum eſt,non eſſe ſcilicet ſyllogiſmum. Nam
neque demonſtratiuum,neque dialecticum, ſed neque quidem ſophiſticum. Nam non ex ſua col-
lectione ad fallendum,decipiendúmque eſt apparẽs. ſunt enim huiuſmodi ab omni diſciplina re-
iecta.neque ſyllogiſmum eſſe,publicus eſt omnium conſenſus:niſi forte recentiorum,qui ſuas non
Ariſtotelis aſtruunt ſententias ſuáq; placita. Verum etiam Ariſtotelis eam eſſe ſententiam aſtruẽt.
niſi enim (forte inquient) ita eſſet:quónam modo ſyllogiſmum eſſe poneret.omne b eſt a,& om-
ne g eſt b,ergo omne g eſt a? Sed non videntur intelligere Ariſtotelem his literis a b g loco voca-
bulorum ſignificatiuorum vſum . Et hunc ſyllogiſmum ſolum ex hypotheſi dici ſyllogiſmum, ſi
videlicet omni b inſit a:vt omni animali ſubſtantia,& omni g inſit b:vt & omni homini animal,
ex neceſſitate prouenire omni g ineſſe a:perinde ac omni homini ineſſe ſubſtantiam. neque plane
efficitur,ſi quicquam dicatur ſyllogiſmus ex hypotheſi: idcirco ſimpliciter, & abſolute eſſe ſyllo-
giſmum. verum id poſterius,plenius agnoſcetur.Quare neque ſimpliciter id tribuere velim vt hu- Aliena à cõ-
iuſmodi per literas declaratio ſit ſyllogiſmus , etſi ex hypotheſi ſit ſyllogiſmus. Et ſi quod ex his muni re-
tribus terminis lapis,homo,equus,conflatur, hic refutamus eſſe ſyllogiſmum: tanto magis refuta- cẽtiorũ
ri debebunt exoticæ quædam & inſipidæ ineptiæ , ex inepta notarum vniuerſalium ad prædicata ſcho-
plerunque additione,aut pronominis,aut inculcatarum nunc præcedentium nunc ſubſequentium la.
notarum negatiuarum , aut (vt aiunt) inſolita locutione , aut ob nouitias quaſdam ex alogicis li-
bris (quos quidam in hoc clariſſimo Pariſienſi ſtudio vero nomine praua logicalia nuncupant)
affectiones quæ prorſus diſciplinis nullum momentum ſunt allatura: ſed tanquam ſentes aut lap-
pæ,volentes rectos diſciplinarum calles ſequi remoratura plurimum,vel prorſus impeditura.Ne-
que monendos eſſe cenſeo:ne audeant ſemper adorandæ trinæ beatitudinis incomprehenſibilibus
nominibus circa ſyllogiſmos irreuerenter abuti. quandoquidem vix etiam ſacerdotibus qui ad my
ſteria ſunt initiati:licere debeat in arcanis magna cum reuerentia magnóque cum pauore,illa ve-
nerabunde inclamare. Socrates ſanè dicere ſolebat reuerentia mihi ſemper erga deorum nomina, Socrates.
non humana quædam formido eſt , ſed maximum quenque timorem exuperat . Nominibus igi-
tur dei niſi cum oramus,antequam de eo quo modo ſit loquendum,& vtendum didicerimus:par-
cendum eſſe ſalubre conſilium putandum eſt. ¶De omni medio, de medio vniuerſaliter & affir-
37 matiue . ¶De nullo poſtremo, de minore extremitate vniuerſaliter & negatiue. ¶Syllogiſmus,

ſyllogiſmus directus,directéque concludens. ℂ Ex indefinito monſtrare,eſt monſtrare ex eo quòd
poſito vniuerſali non fit ſyllogiſmus ad aliquam concluſionem : ad eandem loco vniuerſalis poſi-
ta propoſitione particulari,non fieri ſyllogiſmum. Si enim poſita vniuerſali non fit ſyllogiſmus,
neq; poſita particulari fiet ſyllogiſmus.Et ſi poſita particulari fit ſyllogiſmus,& vniuerſali quoq;
poſita vt ſyllogiſmus fiat neceſſe eſt . ℂ Ambo interualla : propoſitio intelliguntur & aſſumptio. 38
ℂ Syllogiſmus particularis : qui cum aliquid ſumptum ſit particulare , particulariter concludit.
ℂ Omnia problemata,omne genus problematum,propoſitorúmque.Et problematũ genera ſunt. 41
vniuerſale affirmatiuum,vniuerſale negatiuum,particulare affirmatiuum,particulare negatiuum
indefinitum affirmatiuum,indefinitum negatiuum.Verum particularis & indefiniti : idem eſt de-
terminandi ſyllogizandíque modus.Et huiuſmodi primam voco figuram : quando ſcilicet primus
terminus de medio & medius de poſtremo vniuerſaliter,aut particulariter, affirmatiue, aut nega-
tiue aliquo modo qui dicti ſunt enunciantur.quod alij interpretantur:cuius medius terminus ex-
tremorum ſubijcitur maiori,& prædicatur de minore.hoc eſt qui ſubijcitur in propoſitione, & in
aſſumptione prædicatur.Et hæc promptæ & facilis ſunt intelligentiæ. Iam facile etiam huius figu-
ræ poſſumus ſyllogiſticos modos colligere & aſyllogiſtos,quæ iugationes ſunt ad quicquam ſyllo-
giſmo recte colligendum inefficaces,hoc pacto.

ℂ Modi ſyllogiſtici abſoluti.

I	Omne	b eſt a
	Omne	c eſt b
	Omne	c eſt a
II	Nullum	b eſt a
	Omne	c eſt b
	Nullum	c eſt a
III	Omne	b eſt a
	Aliquod	c eſt b
	Aliquod	c eſt a
IIII	Nullum	b eſt a
	Aliquod	c eſt b
	Aliquod	c non eſt a

ℂ Aſyllogiſti abſoluti.

1	Omne	b eſt a
	Nullum	c eſt b
2	Nullum	b eſt a
	Nullum	c eſt b
3	Omne	b eſt a
	Aliquod	c non eſt b
4	Nullum	b eſt a
	Aliquod	c non eſt b
5	Aliquod	b eſt a
	Omne	c eſt b
6	Aliquod	b eſt a
	Nullum	c eſt b
7	Aliquod	b non eſt a
	Omne	c eſt b
8	Aliquod	b non eſt a
	Omne	c non eſt b
9	Aliquod	b eſt a
	Aliquod	c eſt b
10	Aliquod	b non eſt a
	Aliquod	c non eſt b
11	Aliquod	b eſt a
	Aliquod	c non eſt b
12	Aliquod	b non eſt a
	Aliquod	c eſt b

Vniuerſales ſyllogiſmi — Indefiniti.

	ꝓpõ	aſſũ.	Cõ.			ꝓpõ	aſſũ.	Cõ.
Prim⁹	A	A	A	Affirmatiu⁹	1	A	I	Y
Secũd⁹	E	A	E	Negatiuus	2	A	y	I
ℂ Particulares					3	A	v	y
Terti⁹	A	I	I	Affirmatiu⁹	4	E	I	u
Quart⁹	E	I	O	Negatiuus	5	E	y	O
					6	E	y	u

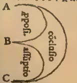
ℂ Aſyllogiſti — Indefiniti.

1	A	E	Vniuerſales	1	A	u
2	E	E		2	E	u
3	A	O	Partim particulares	3	v	A
4	E	O		4	u	E
5	I	A		5	v	E
6	I	E		6	u	A
7	O	A		7	I	y
8	O	E		8	y	I
9	I	I	Particulares	9	y	y
10	O	O		10	O	u
11	I	O		11	u	O
12	O	I		12	u	u
			30	13	I	u
				14	y	O
				15	y	u
				16	O	y
				17	u	I
				18	u	y

A Vniuerſalis affirmatiua
E Vniuerſalis negatiua
I Particularis affirmatiua
O Particularis negatiua
Y Indefinita affirmatiua
u Indefinita negatiua

ℭEt ex hac deſcriptione ſumi poterunt huius capitis concluſiones ſpeciales, ſi placeat ad quadraginta: quas paucis Ariſtoteles perſtrinxit. Et in figurationibus quæ delineationes ad latus literalis paraphraſeos ſeruant: O omni ineſſe ſignificat, N nulli ineſſe, Q alicui ineſſe, Qꝫ alicui non ineſſe. idcirco O valet A in quadratis cancellorum, N valet E. Q valet I. Qꝫ valet O. Inſuper quod Græci figurant per ſemicirculum in prima figura, per triangulum in ſecunda (de qua paulopoſt à nobis ſermo ſuſcipiendus eſt) qui faſtigiatur in mucronem, & in tertia per triangulum cuius mucro demittitur: nos pro commoditate ſimili delineatione eorum authoritatem ſequentes, ſumus vſi. & literæ quæ ſuperiorem locum occupant prædicatum, quæ inferiorem ſubiectum. Et in triangulis medium ſemper collocatur in mucrone. Maius extremum in læuo & minus in dextro angulo collocatur. Quo fit vt in prima figura propoſitio ſit medij ad ſummum, aſſumptio imi ad medium, & concluſio imi ad ſummum. In alijs autem figuris: in ſecunda maior propoſitio ſit, læui anguli ad mucronem. aſſumptio dextri ad mucronem. & concluſio dextri anguli ad læuum. In tertia. propoſitio mucronis ad læuum angulum. aſſumptio mucronis ad dextrum. & concluſio dextri anguli ad læuum eſt.

PRIMA FIGVRA.

SECVNDA FIGVRA.

TERTIA FIGVRA.

ℭPARAPHRASIS CAP. QVARTI.

32 QVartum caput cõcluſiones ſex. corollarium vnum ad quartam. & tria ad ſextam. ℭPri-
ma concluſio. Prius de ſyllogiſmo quàm de demonſtratione diſſerendum eſt. ℭHis
hunc in modum determinatis, dicendum eſſe videtur per quæ & quando, & quónam
pacto omnis efficiatur ſyllogiſmus: poſtmodum vero de demonſtratione erit diſſeren-
di locus. Prius tamen de ſyllogiſmo quàm de demonſtratione diſſerendum. Nam
ſyllogiſmus demonſtratione vniuerſalior, communiórque. Eſt enim omnis demonſtratio ſyllo-
33 giſmus: non autem omnis ſyllogiſmus, demonſtratio. ℭSecunda. Quando tres termini ſic adinui-
cem ſeſe habeant vt poſtremus ſit in toto medio, & medius in toto primo ſit aut non ſit: perfectus
efficietur extremitatum ſyllogiſmus. ℭVoco autem medium eum terminum: qui idem in alio
eſt, & aliud in ipſo, qui & poſitione medius eſt. Extremitates vero illorũ trium terminorum ſunt
hi: quorum alter in alio ſolum eſt, & alter in quo aliud eſt ſolum. Quod igitur propoſitum eſt
monſtretur. ℭSint tres termini a b c, ſcilicet a primus, c poſtremus, & b medius. Et ſit c poſtre-
mus in toto medio b, & b medius in toto primo a. His itaque poſitis: dico ex neceſſitate euenire
poſtremum c eſſe in toto primo a. & ſyllogiſmum fieri extremitatum perfectum. Nam cum b
ſit in toto primo a vt viſum eſt: ipſum a dicetur de omni b. eritque vera omne b eſt a. & cum c
ſit in toto b: ipſum etiam b dicetur de omni c. Cum igitur de omni ſit omne b eſt a, & omne c
ſumatur ipſius ſubiecti b: per dici de omni neceſſario eueniet, vt prædicatum a dicatur de omni c.
Fiet igitur per diffinitionem ſyllogiſmus, omne b eſt a, & omne c eſt b. igitur omne c eſt a. Et cũ
c ſit hic in alio ſolum. nam in c, nullus aliorũ eſt: ſed eſt & in b & in a. Et a ſit in quo eſt aliud ſo-
lum. ſiquidem hic in nullo eſt: ſed b & c ſunt in eo. Itaque quod propter poſita ex neceſſitate eue-
nit: ex extremitatibus eſt conflatum. Et cum hic ſyllogiſmus ex ſolo pendeat principio quid ſit di-
ci de omni: manifeſtum eſt non eſſe alicuius indigum, quo ſyllogiſmi egere ſolent imperfecti.
Perfectus igitur ex diffinitione. Concluſio igitur, quo ad hoc rata eſt. ℭNunc autem eadem de-
monſtranda eſt: quando poſtremus in toto medio eſt & medius in toto primo non eſt. Sunto igi-
tur tres dati termini: a primus, c poſtremus, & b medius. Et ſit c poſtremus in toto b medio, b
medius in toto a primo non ſit: dico ex neceſſitate euenire, c poſtremum in toto a primo non eſſe,
atque hunc in modum ſyllogiſmum effici perfectum. Nam cum b in toto a non ſit: ipſum a de
nullo b dicitur, nullúmque b eſt a. & cum c poſitum ſit eſſe in toto b ipſum b de omni c dicetur,
eritque omne c b. Cum igitur ſumere ſit omne c ipſius ſubiecti b: per id quod eſt dici de nullo, ne-
ceſſario euenit, vt prædicatum a ab omni c remoueatur. Ex illis igitur propoſitionibus poſitis: ne-
ceſſario euenit omne c non eſſe a. quare vt prius ſtabilitur ſyllogiſmus, & extremitatum & perfe-
34 ctus, quemadmodum proponebatur. quod eſt totum propoſitum. ℭTertia concluſio. Quando
trium terminorum primus dicitur de omni medio, & medius de nullo poſtremo: nullus fit extre-
mitatum ſyllogiſmus. Nam ex illis poſitis: nihil neceſſario ex extremitatibus euenit, eo quód hæc
ſunt. Nam primum & omni poſtremo interdum continget ineſſe, & interdum nulli. quare neque
ex neceſſitate euenit vniuerſale, neque particulare. Cum autem nihil ex neceſſitate euenit: per illa
ex diffinitione nullus erit ſyllogiſmus. Termini autem vbi primus omni poſtremo ineſt: animal,
homo, equus. vbi vero nulli: animal, homo, lapis. manifeſtum eſt igitur quando primus terminus
35 de omni medio dicitur, & medius de nullo extremo: nullum fieri ſyllogiſmum. ℭQuarta conclu-
ſio. Quando autem nulli ineſt, neque primus medio, neque medius poſtremo: nullus etiam tum
erit extremitatum ſyllogiſmus. Nam dabuntur termini vbi primus omni poſtremo, & vbi nulli
36 inerit. vt vbi omni inerit: ſcientia, linea, medicina. vbi nulli inerit: ſcientia, linea, vnitas. ℭCorolla-
rium. Quapropter manifeſtum eſſe poteſt: cum vniuerſaliter ſumuntur termini, quando in hac fi-

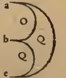

OMNI.
O Animal
N Homo
O Equus

NVLLI.
O Animal
N Homo
N Lapis

OMNI
N Scientia
N Linea
O Medicina

NVLLI.
N. Scientia.
N. Linea.
N. Vnitas/.

gura erit ſyllogiſmus , & quando non erit . Nam quando illis vniuerſaliter ſumptis erit ſyllogiſ-
mus: vt termini ſeſe habeant quemadmodum in ſecunda concluſione diximus, neceſſe eſt. & ſi ſic
ſe habeant: ſyllogiſmum fieri perſpicuum eſt. ¶ Quinta concluſio. Si extremorum terminorum al- 37
ter vniuerſaliter enunciatur, alter vero ad medium particulariter ſeſe habet: quādo vniuerſalis pro-
poſitio ad maiorem extremitatem ponitur, ſiue affirmatiua ſit, ſiue negatiua: & particularis ad mi-
norem extremitatem affirmatiua fuerit, perfectum ſyllogiſmum fieri neceſſe eſt . Quando autem
altera vniuerſali, & altera particulari, quomodolibet etiam aliter ad minorem ſeſe habeant termi-
ni: ſyllogiſmum fieri impoſſibile eſt. ¶ Maiorem extremitatem voco: cui ſubijcitur medium. mino
rem vero, quæ ſubijcitur medio. Nunc ergo demonſtremus propoſitum. Et ſint vt prius a b c ter-
mini dati: a maior extremitas, b medium, & c extremitas minor, quorum vnus ſcilicet b ſumatur
vniuerſaliter, & c particulariter. Sitque primo vniuerſale ad a maiorem extremitatem , affirmati-
uum, ſcilicet omne b eſt a, id eſt a dicatur de omni b. & particulare affirmatiuum ad minorem ex-
tremitatem , ſcilicet aliquod c eſt b, vt b dicatur de aliquo c. dico propter hæc per id quod eſt dici
de omni de quo prius dictum eſt, ex neceſſitate euenire quoddam c eſſe a, & a ineſſe alicui c, & ſyl-
logiſmum euenire perfectum. ¶ Secundo. ſit vniuerſale negatiuum ad maiorem extremitatem nul
lum b eſt a, ita vt de nullo b dicatur a. & particulare affirmatiuum ad minorem extremitatem, ali-
quod c eſt b, vt alicui c inſit b. dico per id quod eſt dici de nullo conſimili demonſtratione vt in
ſecunda concluſione monſtratum eſt : ex neceſſitate euenire alicui c non ineſſe a. quare & vt prius
dictum eſt: huiuſmodi ſyllogiſmus erit perfectus . Et ſi ad minorem extremitatem ſumatur inde-
finitum c eſt b: idem atque æquiualens eueniat ſyllogiſmus, ſumpto indefinito ac ſi ſumatur par-
ticulare . ¶ Nunc autem ſecunda pars monſtranda eſt . Et dico, ſi vniuerſale aut affirmatiuum aut
negatiuum ad minorem extremitatem apponatur, & altera propoſitionum particularis aut inde-
finita ſumpta ſit, ſiue affirmatiua ſiue negatiua : nullum futurum eſſe ſyllogiſmum . Et primo ad
maiorem extremitatem particulari aut affirmatiua aut negatiua poſita, & ad minorem vniuerſali
affirmatiua (vt ſi alicui b ineſt a, vel alicui b non ineſt a: & omni c ineſt b) dico nullum prouenire
ſyllogiſmum. Nam dantur termini vbi primus omni poſtremo ineſt, & vbi nulli. Vbi omni ineſt:
bonum, habitus, prudentia. vbi vero nulli: bonum, habitus, inſcitia. ¶ Secundo. Neque ad maio-
rem extremitatem poſito particulari aut affirmatiuo aut negatiuo , & vniuerſali negatiuo ad mi-
norem extremitatem: vllus fiet ſyllogiſmus. vt ſi alicui b ineſt a, aut alicui b nō ineſt, ſiue non om-
ni b ineſt , quod idem eſt: & nulli c ineſt b, nullus erit ſyllogiſmus . Nam termini dantur & vbi
omni ineſſe & nulli ineſſe. Termini omni ineſſe: album, equus, cygnus. nulli vero ineſſe: album,
equus, coruus. Et idem valuerit ſi ad maiorem extremitatem indefinitum particularis loco, pona-
tur. vt a ineſſe b. ſimiliter & de indefinito negatiuo. ¶ Tertio. Si ad maiorem extremitatem vni-
uerſale ponatur aut affirmatiuum aut negatiuum , & ad minorem particulare negatiuum : nullus
identidem erit ſyllogiſmus . Et idem ſubit iudicium: ſi indefinitum negatiuum ad minorem adij-
ciatur extremitatem. Nam vbi vniuerſale affirmatiuum ad maiorem extremitatem, & particulare
negatiuum ad minorem adhibetur: dantur termini & omni ineſſe & nulli ineſſe. vt ſi omni b ineſt
a, & alicui c non ineſt b, ſiue non omni c ineſt b: dantur termini vbi poſtremo termino cui alicui
non ineſt medius, eidem & omni & nulli inſit primus. Verbi cauſa ſubſtituantur termini: animal,
homo, album. deinde alba ſumantur de quibus homo nō prædicatur, cygnus atq; nix: manifeſtum
eſt animal de vno quidem omni prædicari, de altero vero nullo. quare nullus erit ſyllogiſmus. Ter
mini igitur omni ineſſe erunt: animal, homo, cygnus. Et termini nulli ineſſe: animal, homo, nix.
Vbi vero vniuerſale negatiuum ad maiorem extremitatem, & particulare negatiuum ad minorem
conſtituitur (vt ſi ponitur nulli b ineſſe a, & alicui c non ineſſe b) dantur etiam termini & omni
ineſſe & nulli ineſſe. vt ſi ſubſtituantur termini inanimatum, homo, album. deinde ſumantur alba,
cygnus & nix: de quibus non prædicatur homo vt prius. Nam inanimatum de hoc omni prædica
tur, de illo vero nullo. Et termini ex quibus omni ineſſe erunt: inanimatum, homo, nix. Et ex qui-
bus nulli ineſſe: inanimatum, homo, cygnus. ¶ Præterea id ex indefinito monſtrandum eſt. Nam
cum indefinitū, indeterminatúmque ſit cum dicitur alicui c non ineſſe b. Nam verum eſt alicui nō
ineſſe: & ſi nulli ineſt, & ſi non omni ineſt. at ſumptis his terminis c b tanquam nulli c, inſit b:
nullus fit ſyllogiſmus, vniuerſali etiam ad maiorem extremitatem poſito, vt prius in tertia conclu
ſione mōſtratum eſt. perſpicuum eſt igitur cum termini ſic ſe habuerint ſcilicet vt alicui c non in-
eſſe b ſumatur: nullum fieri ſyllogiſmum. Nam fieret & in illis vbi nulli c ineſſe b ſumeretur. Et ſi-
mili argumentatione ex quarta concluſione oſtenditur , ſi vniuerſale negatiuum ad maiorem ex-
tremitatem ſumatur . ¶ Sexta concluſio. Neq; ſi ambo interualla particularia aut affirmatiue aut 38
negatiue enunciātur: aut ſi vnum affirmatiuum ſit & alterum negatiuum. Et idem ſubit iudicium
ſi vnum indefinitum ſit, & alterum particulare atq; definitum, aut ambo indefinita interualla: nul
lo pacto euenturus eſt ſyllogiſmus. Nam dantur termini & omni ineſſe & nulli ineſſe. Communes
quidem omni ineſſe: animal, album, homo. Et nulli ineſſe: animal, album, lapis. ¶ Primum corolla- 39
rium. Vnde ex his quæ dicta ſunt exploratum eſt ſi in hac figura ſyllogiſmus conſletur particula-
ris: terminos ſic ſe habere oportere vt ex prima quintæ concluſionis parte definimus, aliter autem

OMNI.
Q; Q Bonū
O Habitus
O Prudētia
NVLLI.
Q; Q Bonū
O Habitus
N Inſcitia

OMNI.
Q; Q Albū
N Equus
O Cygnus
NVLLI.
Q; Q Albū
N Equus
N Coruus

OMNI.
O Animal
N Homo
O Cygnus
NVLLI.
O Animal
N Homo
N Nix

OMNI.
N Inaiatum
Q; Homo
O Nix.
NVLLI.
N Inaiatū
Q; Homo
N Cygnus

OMNI.
Inaiatum
O Homo
Nix
NVLLI.
Inaiatum
N Homo
Cygnus

OMNI.
Animal
N Album
Homo
NVLLI.
Animal
N Album
Lapis

40 ſeſe habētibus nullo pacto fieri. ¶ Secundum. Perſpicuum etiam eſt omnes ſyllogiſmos, qui in hac
figura conſiſtunt: eſſe perfectos. Nam omnes: per ea quæ primitus poſita ſumptáq; ſunt perficiun
41 tur. ¶ Tertium corollarium. Inſuper & omnia problemata: per hanc figuram monſtrãtur. Nam &
omni, & nulli, & alicui, & alicui nõ ineſſe: hoc eſt vniuerſale affirmatiuũ, vniuerſale negatiuũ, par-
ticulare affirmatiuum, & particulare negatiuũ. Et de particulari & indefinito ſi alterum alterius lo
co ponatur: dictum eſt idem eſſe iudicium. monſtrat igitur hæc figura vnumquodq; genus proble
matum, propoſitorũmq;. Et huiuſmodi quæ hactenus determinata eſt: primam voco figuram.

¶ De ſyllogiſmis abſolutis in ſecunda figurã. Cap. V.

42 QVando vero idem huic omni quidem, illi vero nulli ineſt, vel vtriq;
43 omni vel nulli: figurã quidem huiuſmodi voco ſecũdam. ¶ Medium
44 autem in hac dico: quod de vtraque prædicatur. ¶ Extremitates vero
de quibus dicitur hoc. Maiorem quidem extremitatẽ: quæ iuxta me-
dium poſita eſt. Minorem vero: quæ longius ſita eſt à medio. Ponitur autem me-
45 dium foras quidem extremitatum, primum vero poſitione. ¶ Perfectus igitur
non erit ſyllogiſmus nullo modo in hac figura: poſſibile vero erit & vniuerſali-
46 bus, & non vniuerſalibus exiſtentibus terminis. ¶ Vniuerſalibus igitur terminis
erit ſyllogiſmus: quando medium huic quidem omni, illi vero nulli inerit, etſi
ad vtrumvis ſit priuatiuum, aliter vero nullo modo. ¶ Prædicetur enim m de n
quidem nullo: de x vero omni. quoniam igitur cõuertitur priuatiua: nulli m in-
erit n, at m omni x ſupponebatur. quare n, nulli x inerit. hoc enim oſtenſum eſt
prius. ¶ Rurſum ſi m, n quidem omni ineſt, x vero nulli: neq; n, x nulli inerit.
Nam ſi m, nulli x: neq; x, nulli m inerit. at vero m, omni n inerat: quare x, nulli
n inerit. facta eſt enim rurſum prima figura. quoniam autem conuertitur priuá-
tiuum: neq; n, nulli x inerit. quare erit idem ſyllogiſmus. eſt autẽ oſtendere hæc
& ad impoſſibile ducentes. Quoniam ergo fit ſyllogiſmus ſic ſe habentibus ter-
minis manifeſtum: ſed non perfectus. non enim ſolum ex ijs quæ ab initio ſum-
pta ſunt: ſed ex alijs perficitur neceſſarium. ¶ Si autem m, de omni n & x prædi
cetur: non erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe: ſubſtantia, animal, homo. non ineſſe:
ſubſtantia, animal, lapis. medium, ſubſtantia. Nec quando de n, nec de x nullo,
prædicatur m. Termini ineſſe: linea, animal, homo. nõ ineſſe: linea, animal, lapis.
Manifeſtum ergo quoniam ſi ſit ſyllogiſmus ex vniuerſalibus terminis: neceſſe
eſt terminos ſic ſe habere, vt in principio diximus. aliter enim ſe habentibus
47 terminis, non fit concluſio neceſſaria. ¶ Si autem ad alterum ſit vniuerſaliter
medium, quando ad maius quidem fuerit vniuerſaliter vel prædicatiue vel pri-
uatiue, ad minus autem & particulariter & oppoſitæ vniuerſali (dico autem op-
poſitæ: ſi vniuerſale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuũ, vel ſi vniuer-
ſale prædicatiuum, particulare priuatiuum) neceſſe eſt ſyllogiſmum fieri priua-
tiuum particulariter. Nam ſi m, nulli quidem n, x autem alicui ineſt: neceſſe eſt
n, alicui x non ineſſe. Quoniam enim conuertitur priuatiuum: nulli m, inerit n.
m vero ſupponebatur, alicui x ineſſe. quare n, alicui eorum quæ ſunt x, non in-
erit. fit enim ſyllogiſmus per primam figuram. ¶ Rurſus ſi n quidem omni m:
x vero alicui non ineſt: neceſſe eſt n, alicui x non ineſſe. Nam ſi x omni ineſt n,
prædicatur autem & m de omni n: neceſſe eſt m omni x ineſſe. ſupponebatur au
tem alicui non ineſſe. Et ſi m, n omni quidem ineſt, x autem non omni: erit ſyl-
48 logiſmus quoniam nõ omni x, ineſt n. demonſtratio autẽ eadem. ¶ Si autẽ de x
quidem omni, de n vero non omni prædicatur m: non erit ſyllogiſmus. Termi-
ni ineſſe: animal, ſubſtantia, coruus. Non ineſſe: animal, album, coruus. Nec quan
do de x quidem nullo, de n vero aliquo. Termini ineſſe: animal, ſubſtantia, lapis.
49 Non ineſſe: animal, ſubſtantia, ſcientia. ¶ Quando igitur oppoſitum eſt vniuer-
50 ſale particulari: dictum eſt quando erit & quando non erit ſyllogiſmus. ¶ Quan

Nõ eſſe nul-
lo modo: a-
bũdat nega-
tio.

Neque n, x
nulli: abun-
dat negatio.

OMNI.
O Subſtãtia
O Animal
O Homo
NVLLI.
O Subſtãtia
O Animal
N Lapis

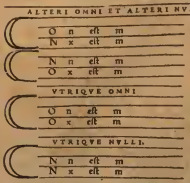
OMNI.
N Linea
N Animal
O Homo.
NVLLI.
N Linea
N Animal
N Lapis

OMNI.
Q; Animal
O Subſtãtia
O Coruus
NVLLI.
Q; Animal
O Album
N Coruus

do autem ſimilis figuræ fuerint propoſitiones vt mbæ priuatiuæ,vel affirmatiuæ:nullo modo erit ſyllogiſmus. Sint enim primũ priuatiuæ & vniuerſale ponatur ad maiorem extremitatem: vt m,n quidem nulli, x autem alicui non inſit. contingit ergo & omni & nulli x,ineſſe n.Termini quidem nulli ineſſe:nigrum, nix,animal. Omni vero ineſſe:non eſt ſumere,ſi m,alicui quidem x,ineſt,alicui autem non. Nam ſi omni x,ineſt n,& m,nulli n,etiam m, nulli x,inerit.ſed poſitum erat:alicui ineſſe.non igitur ſic ſumere contingit terminos. Ex indefinito autem oſtẽdendum eſt.quoniam enim verum eſt m non ineſſe alicui x,& ſi nulli ineſt: nulli vero cum inſit, non erit ſyllogiſmus. manifeſtum quoniam neque nũc erit.Rurſum ſi pdicatiuæ,& vniuerſale ponatur ſimiliter.vt m,omni quidem n,x autem alicui inſit:cõtingit ergo & omni & nulli x ineſſe.Termini nulli ineſſe:album,cygnus,lapis.Omni vero non erit ſumere terminos:propter eandem cauſam quam & prius.ſed ex indefinito monſtrandum eſt.Si autem vniuerſale ad minorem extremitatem eſt,& m,x quidem nulli, n vero alicui nõ ineſt, cõtingit n,& omni & nulli x ineſſe.Termini ineſſe:album,animal,coruus. Non ineſſe:album,lapis, coruus. Similiter autem & ſi prædicatiuæ fuerint propoſitiones.Termini non ineſſe:album,animal,nix.Ineſſe:album,animal,cygnus. Manifeſtum eſt igitur quoniã ſi ſimilis figuræ ſint propoſitiones, & hæc quidem vniuerſalis, illa vero particularis: quoniam nullo modo fit ſyllogiſmus. ❡Sed nec 51
ſi alicui, vtrique ineſt vel non ineſt, vel huic quidem ineſt, illi vero non, vel neutri omni, vel indefinitæ. Termini autem communes omnium, album, animal,homo.album,animal, inanimatum. ❡Manifeſtum eſt igitur ex prædictis, 52
quoniam ſi ſic ſe habent termini adinuicem vt dictum eſt: fit ſyllogiſmus ex neceſſitate. & ſi fit ſyllogiſmus: neceſſe eſt terminos ſic ſe habere. ❡Palàm au- 53
tem & quoniam omnes imperfecti ſunt, qui in hac figura ſunt ſyllogiſmi . omnes enim perficiuntur aſſumptis quibuſdam: quæ vel inſunt terminis ex neceſſitate, vel ponuntur velut hypotheſes, vt quando per impoſſibile oſtendimus.
❡Et quoniam nõ fit affirmatiuus ſyllogiſmus per hanc figuram:ſed omnes pri- 54
uatiui,& vniuerſales,& particulares.

Quinti Cap.notæ.

❡Pro diffinitione ſecundæ figuræ deſcriptio.

Ex triplici ſitu medij, triplicem figuram deprehendi.

Cæteræ iugationes ex his quamfacillime intelliguntur.

❡Diffinitur ſecũda figura vniuerſalis.Et per 42
vniuerſale:particulare intelligit.ex qua diffinitione elici facile poteſt cõmunis ſecũdæ figurę diffinitio:ſiue tota,ſiue partim etiã aut vniuerſalis aut particularis ſit.ſcilicet quãdo idẽ vtrique extremo,aut affirmatiue,aut negatiue:aut vni affirmatiue & alteri negatiue aliquo modo ineſt. Aliquo modo dico: vniuerſaliter,particulariter,aut indefinite. ❡Vnus 44
triõ terminorũ : vnus nõ poteſt niſi triplicẽ ſitũ obtinere:ſcilicet ſitum mediũ, ſitũ ſupremũ,& ſitũ infimũ. Medius terminus in prima figura mediũ ſitũ obtinet:in ſecũda primũ atque ſupremũ:& in tertia poſtremũ,infimũque.Et ex ſitu ipſius medij cũ extremis agnoſcitur figura.Et hinc quoque cognoſcitur nõ eſſe niſi tres figuras. Et quia medij proprius naturaliſque ſitus eſt,vt mediũ locũ obtineat: & maius extremũ teneat ſummũ, &

minus extremum teneat infimum locum. ideo primam & præcipuam nuncuparunt figuram: cuius medius terminus mediaſtimum occupat locum, éſtq; poſitione medius, & maior extremus primum locum, minor vero poſtremum atq; infimum. Et quia honorificentior locus eſt primus & ipſius prædicati (Nam ſubiectum vt materia: prædicatum vt forma eſt) ideo ſecunda ſtatuitur figura, vbi medius terminus honorificentiorem habet locum, ſupremúmq; (etſi ei naturalis non ſit, vt dicitur medius) & maius extremum medinm ſitum: è vicino, medio comes, minus vero, extremum, vltimúmq;. Verum vbi medium, poſtremum locum abiectiſſimúmq; obtinet: vicinum habens minus, debiliúſq; extremum, & eminus ab ſe collocatum nobilius, & maius extremum: hęc figura poſtrema, & tertia nũcupatur. Et hic figurarum ordo: à medio colligitur. Et hoc artificium vbique in definiendo medio & extremis: meditatur Ariſtoteles. Et hæc ex adiecta ad latus deſcriptione intelligi poſſunt: a vbique maiore extremo, b medio, & c minore extremo. vtitur tamen Ariſtoteles a b g: hoc ordine nuncupatis in prima figura. at loco g propter ordinem literarum: interpretes apponunt c. & literis m n x in ſecunda figura: m medio, n maiore extremo, & x minore. his vero p r s in tertia: p maiore extremo, & r minore, & s medio. primus terminus vbique maius extremũ nuncupatur: & poſtremus minus. Sed hæc fortaſſe leuiora ſunt: quàm quæ
45 longam commentationem requirant. ℭ Non vniuerſaliter ſumptis: non vtriſque extremis vniuerſaliter ſumptis. vt quando vnus vniuerſaliter, & alter particularirer ſumitur. quemadmodum ex
53 concluſionibus diſcutitur. ℭ Deducendo ad impoſſibile. Demonſtramus, ad incommodum, & impoſſibile deducendo: quando facta hypotheſi quòd propoſitiones ſint veræ & concluſio falſa, ſumimus contradictorium concluſionis (quod ideo conceditur verum: quia concluſio falſa eſſe admiſſa eſt) eum vna propoſitione iam poſita: & in manifeſto, cognitóq; ſyllogiſmo concludimus contradictoriũ alterius propoſitionis. quod cum ex neceſſitate eueniat: erit concedendum. & conceſſa etiam eſt propoſitio. quæ eius cognoſcitur contradictoria. Id autem falſum & impoſſibile: ad quod perducit. ex quo rurſum concludimus ſyllogiſmum eſſe: qui prius negabatur. Verbi cauſa poſitæ ſint, & admiſſæ veræ, propoſitiones omne n eſt m, & nullum x eſt m: ſed negatum nullum x eſſe n ex neceſſitate prouenire propter hæc, imò falſum eſſe nullum x eſſe n. per principium igitur contradictoriorum aliquod x eſt n: verum eſt. & poſitum etiam verum: omne n eſt m. ſyllogizo igitur per primam figuram: omne n eſt m, & aliquod x eſt n, igitur aliquod x eſt m. prima propoſitio poſita eſt. & ſecunda propoſitio, aſſumptióq;, conceſſa. vera igitur & concluſio: aliquod x eſt m. & poſita etiam vera, nullum x eſt m. erunt ergo contradictoriæ ſimul veræ. id autem nimirum & abſurdum & impoſſibile. fieri igitur non poterat: vt duabus primis propoſitionibus veris, hæc vniuerſalis negatiua nullum x eſt n ſimul eſſet falſa. euenit igitur ex neceſſitate propter hæc: & oportet eſſe ſyllogiſmum. ℭ Syllogiſmus negatiuus & particularis: qui negatiuam & particularem concludit concluſionem. ℭ Quæ quidem eiſdem in terminis ex neceſſitate vera ſunt. Primus modus, ſecũdus modus, & tertius: perficiuntur in eiſdẽ terminis, ſumptis alijs propoſitionibus per conuerſionem. quæ poſitis propoſirionibus horum modorum veris: ex neceſſitate veræ ſunt. quartus autem modus perficitur per impoſſibile: ſumpto oppoſito concluſionis. quod etſi falſum eſt, ex hypotheſi tamen & diſciplinæ gratia verum eſſe ponitur. Sed huius figuræ qui ſyllogiſtici modi ſint & qui aſyllogiſti & incollectiles, reijciendáq; coniugia: hac deſcriptione notentur.

Prima figura	Secunda figura	Tertia figura
a	b	a
b	a	c
c	c	b

a	m	p
b	n	r
c	x	s

α	μ	π
β	ν	ρ
γ	ξ	σ

ℭ Modi ſyllogiſtici ſecundæ figuræ.

I	N	n	eſt	m
	O	x	eſt	m
	N	x	eſt	n
II	O	n	eſt	m
	N	x	eſt	m
	N	x	eſt	n
III	N	n	eſt	m
	Q	x	eſt	m
	Q	x	non eſt	n
IIII	O	n	eſt	m
	Q	n	non eſt	m
	Q	x	non eſt	n

ℭ Vniuerſales ſyllogiſmi ſecundæ figuræ.

propoſitio	aſſumptio	concluſio
E	A	E
A	E	E

ℭ Particulares.

E	I	O
A	O	O

Literæ ſecundæ figuræ.

m medium

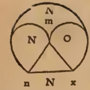
n extremum maius.

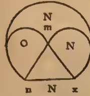
x extremum minus.

Aſyllogiſti.

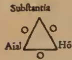
1	O	n	eſt	m
	O	x	eſt	m
2	N	n	eſt	m
	N	x	eſt	m
3	O	n	eſt	m
	Q	x	eſt	m
4	Q	n	eſt	m
	O	x	eſt	m
5	Q	n	non eſt	m
	O	x	eſt	m
6	Q	n	eſt	m
	N	x	eſt	m
7	N	n	eſt	m
	Q	x	non eſt	m
8	Q	n	non eſt	m
	N	x	eſt	m
9	Q	n	eſt	m
	Q	x	eſt	m
10	Q	n	non eſt	m
	Q	x	non eſt	m
11	Q	n	eſt	m
	Q	x	non eſt	m
12	Q	n	non eſt	m
	Q	x	eſt	m

1	a	a	Vniuerſales
2	e	e	
3	a	i	Partim pticulares
4	i	a	
5	o	a	
6	i	e	
7	e	o	
8	o	e	
9	i	i	Particulares
10	o	o	
11	i	o	
12	o	i	

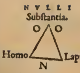

O M N I

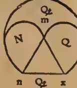

ℭ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

QVintum cap. diffinitiones tres. concluſiones ſex. corollarium vnũ ad quartam. & tria ad
ſextam. ℭ Prima diffinitio. Secundam figuram voco: quando idem, vni quidem omni, 42
alteri vero nulli: vel vtriq; omni, vel vtriq; nulli ineſt. ℭ Secunda diffinitio. Medium ſe- 43
cundæ figuræ eſt: quod de ambobus prædicatꝰ extremis. ℭ Tertia. Extrema ſunt de qui- 44
bus prędicatur medium. Id autẽ maius appello, quod iuxta mediũ ſitũ eſt. Minus vero extremũ: quod à medio remotius eſt collocatũ. Extra autẽ extrema ponitur ipſum medium: & primũ poſitione ſibi vẽdicat locũ. ℭ Prima concluſio. Nullus in hac figura ſyllogiſmus erit per- 45
fectus: poterit tamẽ fieri & extremis terminis vniuerſaliter, & nõ vniuerſaliter ſumptis. Et hæc ex ſequẽtibus agnoſcẽtur concluſionibus. ℭ Secunda cõcluſio. Fit ſyllogiſmus extremis vniuerſaliter 46
ſumptis: quãdo mediũ extremorũ vni omni ineſt, alteri vero nulli, vtrolibet ponatꝰ vniuerſale negatiuũ ſiue ad maius extremũ, ſiue ad minꝰ. aliter autẽ vniuerſaliter ſumptis extremis: nullo pacto fit ſyllogiſmus. ℭ Sint tres termini m n x. & m mediũ, n maius extremũ, x vero minus. & prędicetꝰ m de nullo n, & de omni x, dico ex neceſſitate euenire nullũ x eſſe n. Nã quia vniuerſalis negatiua ad maius extremũ nullum n eſt m conuertitur: nullũ m erit n. & omne x eſſe m, poſitũ iam eſt. quare nullum x eſt n per primã figurã, vt ſecunda cõcluſione præcedẽtis cap. monſtratũ eſt. Extremis igitꝰ vniuerſaliter ſumptis: cũ mediũ omni vni ineſt, & alteri nulli, vniuerſali negatiuo ad maius extremũ poſito, fit ſyllogiſmus. Nũc autẽ vniuerſali negatiuo ad minus extremũ adiecto: identidem fieri ſyllogiſmum mõſtrandũ eſt. vt ſi omni n inſit m, & etiam nulli x. dico quoniam nulli x inerit n. Nã ſi nullum x eſt m: per cõuerſionem etiã nullum m eſt x. & poſitũ eſt omne n eſſe m. quare ex ſecũda concluſione prędecentis cap. nullum n eſt x. facta eſt enim rurſus prima figura. & quia vniuerſalis negatiua nullũ n eſt x conuertitꝰ: igitur nullum x eſt n. quare ex primis poſitis: ad eandẽ concluſionẽ fiebat ſyllogiſmus. Et hæc eadẽ deducẽdo ad impoſſibile demõſtrare poſſemus. Manifeſtũ eſt igitur ſic ſe habẽtibus terminis: fieri ſyllogiſmũ. verũ perfectus nõ eſt. Nam non ſolum ex ijs quæ ab initio ſumpta ſunt, ſed ex alijs etiã efficitur: vt ex neceſſitate aliquid euenire videatur. Concluſio igitur quo ad primã partem manifeſta eſt. ℭ Secundum autem, ſcilicet extremis vniuerſaliter ſumptis, alio q̃ dictum eſt modo nullo pacto fieri ſyllogiſmum: nunc demonſtrandũ eſt. vt ſi mediũ inſit vtriq; omni (vt ſi m prædicetꝰ de omni n & de omni x) nullus erit ſyllogiſmus. Nã dabuntur termini & omni ineſſe & nulli. Omni quidẽ ineſſe: ſubſtãtia, animal, homo. Nulli vero ineſſe: ſubſtãtia, homo, lapis. medium autẽ ſubſtãtia. Similiter & ſi medium inſit vtriq; nulli (vt quãdo m de nullo n & de nullo x prædicatur) Nam termini omni ineſſe dabũtur: vt linea, animal, homo. & nulli ineſſe: linea, animal, lapis. manifeſtũ igitꝰ eſt extremis vniuerſaliter ſumptis: ſi fieri debeat ſyllogiſmus, terminos ſic ſe habere oportere, vt in prima concluſionis parte dictũ eſt. ſin vero ſecus ſe habeat: nõ fieri ex neceſſitate concluſionẽ. ℭ Tertia cõcluſio. Si vero ad alterum extre- 47

morum vniuerſaliter ſumptum adhibeatur medium, ad alterũ autẽ particulariter, vniuerſali quidem, aut affirmatiuo, aut negatiuo ad maius extremũ adiũcto, & particulari ad minus ſed ipſi vniuerſali oppoſito modo: neceſſe eſt ſyllogiſmũ negatiuum & particularẽ fieri. ¶ Dico autem oppoſito modo vniuerſali: ſi ad maius extremũ ſit vniuerſale negatiuum, & ad minus ſumatur particulare affirmatiuum. & contrà: ſi ad maius ſit vniuerſale affirmatiuum, & ad minus ſumatur particulare negatiuum. Nunc igitur mõſtretur cõcluſio. Et primo vniuerſali negatiuo ad maius extremũ, & particulari affirmatiuo ad minus: dico ſyllogiſmũ & negatiuum & particularem fieri. ¶ Nam ſi nulli n ineſt m, & alicui x ineſt m: ex neceſſitate euenit, vt alicui x non inſit n. Nã quia vniuerſale negatiuum nulli n ineſt m conuertitur: nullum igitur m erit n. & poſitum eſt aliquod x eſſe m. quare aliquod x non eſt n. fit enim ex quinta præcedentis: ſyllogiſmus per primã figuram. propter igitur prima poſita: de neceſſitate etiam euenit eadem cõcluſio, quare efficietur ſyllogiſmus. Et idẽ monſtratur vniuerſali affirmatiuo ad maius extremũ adiuncto, & particulari negatiuo ad minus. Nã ſi ipſum m inſit omni n, & alicui x non inſit: euenit ex neceſſitate x nõ eſſe n. vt ſi omne n eſt m, & aliquod x nõ eſt m: neceſſario euenit, vt aliquod x nõ eſt n. Nã ſi id aliter poſſibile fuerit: ſint igitur vera omne n eſt m, & aliquod x non eſt m, ſed id falſum aliquod x non eſt n. verum igitur erit omne x eſt n. & poſitũ etiam verum: omne n eſt m. Syllogiſmum igitur per primam figuram necto: omne n eſt m, & omne x eſt n: igitur omne x eſt m. vtrunq; poſitum: verum. quare & omne x eſt m: verum. ſed poſitũ fuerat etiam verum: aliquod x non eſt m. veræ igitur erunt contradictoriæ, omne x eſſe m, & aliquod x non eſſe m: quod eſt impoſſibile. Ad prima igitur poſita: de neceſſitate eueniebat aliquod x non eſſe n. quod eſt totum propoſitum. Et idem erit ſyllogiſmus: cum

48 ſumpſerimus omni n ineſſe m, & non omni x ineſſe m, ex neceſſitate colligentes nõ omni x ineſſe n, atq; demonſtratio eadem. ¶ Quarta cõcluſio. Vniuerſali affirmatiuo ad minus extremũ & particulari negatiuo ad maius. Itẽ particulari affirmatiuo ad maius & vniuerſali negatiuo ad minus: nullus fit huius figuræ ſyllogiſmus. Vt ſi omni x inſit m, & alicui n non inſit: nullus fit. Nam dant termini omni ineſſe: animal, ſubſtãtia, coruus. & nulli ineſſe: animal, albũ, coruus. Similiter ſi alicui n inſit m, & nulli x inſit: nullus etiã efficiet ſyllogiſmus. Termini omni ineſſe: animal, ſubſtantia,

49 lapis. Nulli ineſſe: animal ſubſtantia, ſcientia. ¶ Corollariũ. Quo fit: vt ex dictis facile dignoſci poſſit quando ſumpto vniuerſali, oppoſito modo ad particulare, erit ſyllogiſmus, & quando non erit.

50 ¶ Quinta concluſio. Quando autẽ altera vniuerſali, & altera particulari, propoſitiones vniformes ſumunt, ant ambæ ſcilicet negatiuæ, aut ambæ affirmatiuæ: nullo pacto fit ſyllogiſmus. ¶ Et ſint primitus ambę negatiuę vniuerſali ad maius extremũ collocata, vt nulli quidẽ n inſit m, & alicui x etiã non inſit m, nullus fiet ſyllogiſmus. Nã dantur termini in quibus omni x inerit n: & pariter in quibus nulli inerit, id eſt in quibus minori extremo omni, inerit extremum maius: & etiam in quibus nulli minori extremo inerit. Termini nulli ineſſe: nigrum, nix, animal. Omni autẽ ineſſe dari poſſunt: lapis, animal, homo. Verũ omni ineſſe, dari nõ poterunt: ſi medium minori extremo alicui & inſit, & alicui non inſit. vt ſi alicui x inſit m, & alicui x etiam non inſit. Nã ſi dabuntur, vt omni x ineſſe n, cum etiam poſitũ ſit nulli n ineſſe m: necto per primã figuram ſyllogiſmũ, nullũ n eſt m, & omne x eſt n: igitur nullum x eſt m. & etiam poſitũ eſſet aliquod x eſſe m, quæ ſunt contradictoriæ: quod eſt impoſſibile. Manifeſtum eſt etiam, tunc non dari terminos omni ineſſe. ſed ex indefinito ſyllogiſmum non fieri: monſtrandũ eſt. quia videlicet etiam vera eſt particularis negatiua ſi vniuerſalis negatiua vera eſt, vt verum eſt alicui x non ineſſe m, etiam ſi nulli x inſit m. Sed (vt in tertia concluſione monſtratũ eſt) ambabus vniuerſalibus negatiuis propoſitionibꝰ ſumptis, non fit ſyllogiſmus: tanto minus igitur altera vniuerſali negatiua, & altera particulari negatiua fiet ſyllogiſmus. Et ſi ambæ propoſitiones affirmatiuæ vniuerſali ſcilicet conſimiliter ad maius extremũ collocata & particulari ad minus. vt ſi omni n inſit m, & pariter alicui x inſit m: nullus erit ſyllogiſmus. Nã dantur termini & omni ineſſe, & nulli ineſſe. nulli quidẽ ineſſe: vt album, cygnus, lapis. Omni autem ineſſe dari poſſunt: ſubſtantia, animal, homo. Verum termini omni ineſſe vt prius, non dabuntur quando medium minori extremitati particulariter ineſt, & particulariter non ineſt, propter conſimilem quæ pauloante adducta eſt, cauſam. ſed tũc ex indefinito nõ eſſe ſyllogiſmum: monſtrandũ eſt. Et ſi vniuerſalis negatiua ad minus extremũ ponatur & particularis negatiua ad maius (vt ſi alicui n nõ inſit m, & nulli x inſit m) dantur termini omni ineſſe & nulli. Omni ineſſe: album, animal, coruus. Nulli ineſſe: albũ, lapis, coruus. Et ſi modo conſimili affirmatiuæ propoſitiones collocatæ ſint, vt ſcilicet particularis affirmatiua ad maius extremũ & vniuerſalis affirmatiua ad minus, termini omni ineſſe dantur: albũ, animal, cygnus. nulli ineſſe: album, animal, nix. manifeſtũ eſt igitur ſi propoſitiones conſimilis ſint qualitatis, vna quidẽ vniuerſalis

51 & altera particularis: in hac figura nullo pacto fieri ſyllogiſmũ. ¶ Sexta cõcluſio. Si medium vtriq; extremorum particulariter inſit, aut vtriq; particulariter non inſit, ſiue vni quidẽ inſit, alteri non inſit: nullus erit ſyllogiſmus. Et idem quoq; valuerit ſi vtriq; aliquo horũ modorum inſit indefinite. Nam dantur termini & omni & nulli ineſſe. Termini communes omnium, ineſſe quidem om-

52 ni: album, animal homo. Nulli vero: album, animal, inanimatum. ¶ Primum corollarium. Perpalam igitur eſt ſi termini ſeſe habeant, vt ſecunda & tertia concluſio decernunt: in hac figura neceſſario prouenire ſyllogiſmum. Et contrà ſi vllus huius figuræ prouenit ſyllogiſmus: ita adinuicem

OMNI
N Linea
N Animal
O Homo

NVLLI
N Linea
N Animal
N Lapis

OMNI
Q Animal
O Substantia
O Coruus

NVLLI
Q Animal
O Album
N Coruus

OMNI
Q Animal
N Subſtantia
O Lapis

NVLLI
Q Animal
N Subſtantia
N Scientia

NVLLI
N Nigrum
Q Nix
N Animal

OMNI
O Subſtantia
Q Animal
O Homo

OMNI
Q Album
N Animal
O Coruus

NVLLI
Q Album
N Lapis
N Coruus

OMNI
Q Album
O Animal
O Cygnus

NVLLI
Q Album
O Animal
N Nix

OMNI
Q Q Q Q Q Album
Q Q Q Q Q Animal.
O Homo
NVLLI
Q Q Q Q Q Album
Q Q Q Q Q Animal.
N Inanimatum

terminos eſſe diſpoſitos oportere. ¶ Secundum. Manifeſtũ inſuper eſt: omnes huius figuræ ſyllo- 53
giſmos imperfectos eſſe. Nam (vt viſum eſt) perficiuntur aſſumptis quibuſdã: quę quidem eiſdẽ in
terminis ex neceſſitate vera ſunt, aut quæ velut hypotheſes, vera eſſe ponũtur, quando ſcilicet per
impoſſibile demonſtramus. ¶ Tertium. Perſpicuum denique eſt affirmatiuum ſyllogiſmum per 54
hanc figuram nullum fieri, ſed ſiue vniuerſales ſint, ſiue particulares, omnes negatiuos eſſe.

¶ De ſyllogiſmis abſolutis tertiæ figuræ. Cap. VI.

SI autem eidem hoc quidẽ omni, illud vero nulli ineſt, vel ambo om- 55
ni, vel nulli: figuram quidẽ huiuſmodi voco tertiam. ¶ Medium au- 56
tem in hac dico: quo ambo prædicamus. ¶ Extremitates vero: quæ 57
prædicantur. Maiorem autem extremitatem: quæ longius eſt medio.
minorem vero: quæ propius. Ponitur autẽ medium foras quidẽ extremitatem:
vltimũ vero poſitione eſt. ¶ Perfectus igitur non fit ſyllogiſmus, nec in hac fi- 58
gura: poſſibilis vero erit & vniuerſaliter, & non vniuerſaliter terminis exiſtenti-
bus ad medium. ¶ Vniuerſaliter quidẽ quando & p & r, inerunt omni ſ: quoniã 59
alicui r inerit p ex neceſſitate. nam quoniã conuertitur prædicatiua: inerit ſ, ali-
cui r. quare quoniã p, ineſt omni ſ, & ſ, alicui r: neceſſe eſt p, alicui r ineſſe. fit enim
ſyllogiſmus per primam figuram. Eſt autem & per impoſſibile, & expoſitione fa-
cere demonſtrationẽ. ſi enim ambo omni ſ inſunt, ſi ſumatur aliquod eorũ quæ
ſunt ſ, vt n: huic & p & r inerunt ex neceſſitate. quare alicui r, inerit p. ¶ Et ſi r, 60
omni quidẽ ſ, p autem nulli ſ ineſt: erit ſyllogiſmus, quoniã p, alicui r non inerit
ex neceſſitate. Nam idẽ modus erit demonſtrationis: conuerſa r ſ propoſitione.
Oſtendetur autem & per impoſſibile, quemadmodum in prioribus. ¶ Si autem 61
inſit r, ſ quidẽ nulli, p vero omni ſ: non erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe: animal,
equus, homo. non ineſſe: animal, inanimatũ, homo. neq; quãdo ambo de nullo ſ
dicuntur: non erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe: animal, equus, inanimatum. non
ineſſe: homo, equus, inanimatum. medium: inanimatũ. ¶ Manifeſtum eſt igitur 62
& in hac figura: & quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus ex vniuerſalibus
terminis. Quãdo enim ambo termini ſunt prædicatiui erit ſyllogiſmus: quoniã
ineſt alicui extremitas extremitati. quando vero priuatiui: non erit ſyllogiſmus.
quando autem hic quidẽ priuatiuus, ille vero affirmatiuus, ſi maior quidem fue
rit priuatiuus, alter vero affirmatiuus: erit ſyllogiſmus, quoniã alicui nõ ineſt ex-
tremitas extremitati. Si autẽ econuerſo: non erit. ¶ Si autem hic quidẽ ſit vni- 63
uerſaliter ad medium, alter vero particulariter, ſi vterq; ſit prædicatiuus: neceſſe
eſt fieri ſyllogiſmum, etſi alteruter ſit vniuerſalis terminorum. Nam ſi r, omni ſ
inſit, p vero, alicui ſ: neceſſe eſt & p, alicui r ineſſe. nam quoniã conuertitur affir
matiua: inerit ſ, alicui p. quare quoniã r, omni ſ ineſt, ſ autẽ alicui p: & r, alicui p,
inerit. quare & p, alicui r. Rurſum ſi r, alicui ſ, p vero, omni ſ inſit: neceſſe eſt & p,
alicui r ineſſe. nam idẽ modus demonſtrationis. Eſt autẽ demonſtrare & per im-
poſſibile, & expoſitione: quemadmodũ in prioribus. ¶ Si autẽ vnus quidẽ ſit præ 64
dicatiuus alius vero priuatiuus, vniuerſaliter autẽ prædicatiuus, quando minor
quidem fuerit prædicatiuus: erit ſyllogiſmus. Nam ſi r, omni ſ, p vero, alicui ſ nõ
ineſt: neceſſe eſt p, alicui r non ineſſe. ſi enim p, omni r, & r, omni ſ: & p, omni ſ
inerit, ſed non inerat. Monſtratur autem & ſine deductione: ſi ſumatur aliquid
eorũ quæ ſunt ſ, cui p non ineſt. ¶ Quando vero maior fuerit prædicatiuus: non 65
erit ſyllogiſmus. vt ſi p, inſit omni ſ: r autẽ, alicui ſ nõ inſit. Termini vero omni
ineſſe: animatum, homo, animal. Nulli vero, non eſt ſumere terminos: ſi r, ineſt
alicui quidem ſ, alicui autem non. Si enim omni ſ ineſt p: r autem, alicui ſ: &
p, inerit alicui r. ſed poſitum erat nulli r ineſſe. ſed quemadmodum in priori-
bus, dicendum eſt. nam cum indefinitum eſt alicui non ineſſe, & quod nulli
ineſt verum eſt dicere alicui non ineſſe, nulli vero cum ineſſet nõ erat ſyllogiſ-
mus: manifeſtum ergo eſt, quoniam non erit ſyllogiſmus. ¶ Si autem pri- 66

Superfluit negatio.

uatiuus ſit vniuerſalis terminus,quando maior quidem priuatiuus fuerit,minor autem prædicatiuus:erit ſyllogiſmus. Si enim p,nulli ſ,r autem alicui ineſt ſ:& p,alicui r non inerit.Rurſum enim prima erit figura,r ſ propoſitione conuerſa.
67 ¶ Quando autē minor fuerit priuatiuus: non erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe: animal,homo,ferū. Non ineſſe:animal,ſcientia,ferum.medium in vtriſq;,ferū.
68 ¶ Nec quando ambo priuatiui ponuntur.eſt autem vnus quidē vniuerſalis:alter vero particularis.Termini ineſſe,quando minor eſt vniuerſalis ad medium:animal,homo,ferum.Non ineſſe:animal,ſcientia,ferum.Quando autem maior,nō ineſſe quidē:coruus,nix,albū.Ineſſe vero nō eſt ſumere:ſi r,alicui quidē ineſt ſ, alicui autē nō ineſt. Si enim p,omni r inſit,r autē,alicui ſ:& p,inerit alicui ſ.poſi
69 tum eſt autem nulli,ſed ex indefinito,monſtrandum eſt. ¶ Neq; ſi vterq; alicui medio ineſt,vel non ineſt, vel vnus quidem ineſt, alter vero non ineſt,vel hic quidem alicui,ille vero non omni,vel indefinite: nullo modo erit ſyllogiſmus. Termini autē cōmunes omnium:animal,homo,album.animal,inanimatum,al
70 bum. ¶ Manifeſtum eſt igitur: & in hac figura, quando erit,& quando non erit ſyllogiſmus.& quoniam habentibus ſe terminis, vt dictum eſt:fit ſyllogiſmus
71 ex neceſſitate. & ſi ſit ſyllogiſmus,neceſſe eſt terminos ſic habere. ¶ Manifeſtū eſt etiam:quia omnes imperfecti ſunt in hac figura ſyllogiſmi.omnes enim per-
72 ficiuntur quibuſdam aſſumptis. ¶ Et quoniam ſyllogizare vniuerſale per hanc figuram non erit,neq; priuatiuum,neque affirmatiuum.

¶ Sexti cap. notæ.

55 ¶ Diffinitur tertia figura propoſitionū vniuerſalium: medium & extremitates affirmatiuorū ter-
59 minorum.& naturalis ſitus,ordóq; terminorū ſubijciendo,prædicandóq;:aſpiciendus. ¶ Expoſitione,ſyllogiſmo expoſitorio:qui aliquo ſub cōmuniori deſignato fit,quod quidem aliquando ſingulare,aliquando vero minus cōmune eſt.& de hoc adhuc poſterius in notis cap.octaui.

¶ P maius extremum. R minus extremum. S medium.

¶ Tertiæ figuræ ſyllogiſtici modi.

I	O	s	eſt	p
	O	s	eſt	r
	Q	r	eſt	p
II	N	s	eſt	p
	O	s	eſt	r
	Q	r	ooo eſt	p
III	Q	s	eſt	p
	O	s	eſt	r
	Q	r	eſt	p
IIII	O	s	eſt	p
	Q	s	eſt	r
	Q	r	eſt	p
V	Q	s	non eſt	p
	O	s	eſt	r
	Q	r	non eſt	p
VI	N	s	eſt	p
	Q	s	eſt	r
	Q	r	non eſt	p

Syllogiſmi tertiæ figuræ.

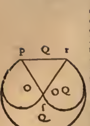
Propoſitionum vniuerſalium.				
1	a	a	i	Affirmatiuus
2	e	a	o	Negatiuus
Propoſitionū altera particulari.				
3	i	a	i	Affirmatiuus
4	a	i	i	Affirmatiuus
5	o	a	o	Negatiuus
6	e	i	o	Negatiuus

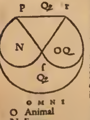
¶ Aſyllogiſti tertiæ figuræ. Alia eiuſde deſcriptio.

1	O	s	eſt	p	1	a	e
	N	s	eſt	r	2	e	e
2	N	s	eſt	p	3	a	o
	N	s	eſt	r	4	e	o
3	O	s	eſt	p	5	i	e
	Q	s	non eſt	r	6	o	e
4	N	s	eſt	p	7	i	i
	Q	s	non eſt	r	8	o	o
5	Q	s	eſt	p	9	i	o
	N	s	eſt	r	10	o	i
6	Q	s	non eſt	p			
	O	s	non eſt	r			
7	Q	s	eſt	p			
	Q	s	eſt	r			
8	Q	s	non eſt	p			
	Q	s	non eſt	r			
9	Q	s	eſt	p			
	Q	s	non eſt	r			
10	Q	s	non eſt	p			
	Q	s	eſt	r			

ℭ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

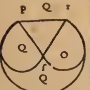
SExtum cap. diffinitiones tres. concluſiones [redacted]. corollaria tria. ℭ Prima diffinitio. Ter- 55
tiam figuram voco:quãdo eidem vnum quidem extremum omni,alterum vero nulli,vel
ambo omni,vel ambo nulli inſunt. ℭ *Secunda* diffinitio. Medium autem hac in figura ap- 56
pello:de quo ambo prædicãtur extrema. ℭ Tertia diffinitio. Extremitates vero,quæ præ- 57
dicantur de medio. quarum quæ eminus, remotiuſque à medio collocata eſt: maiorem appello.
quæ vero cominus,& è vicino ipſi aſſidet medio:minorem extremitatem.ipſum autem medium
extra extremitates ipſas ponitur: & vltimum poſitione ſibi vendicat locum. ℭ Prima concluſio. 58
Nullus tertiæ figuræ perfectus efficitur ſyllogiſmus:fieri tamen poteſt vt fiat extremis, tum vni-
uerſaliter,tum vero non vniuerſaliter de medio dictis. ℭ Hæc concluſio ex ſequentibus dilucebit.
ℭ *Secunda*. Extremis de medio vniuerſaliter dictis fit: quando maius extremum omni medio,& 59
minus itidem omni medio inſunt, ex neceſſitate colligitur maius extremum alicui minori ineſſe,
fitque hoc pacto ſyllogiſmus. vt ſint tres termini p r ſ, & p quidem maius extremum, r minus,
& ſ medium, & inſint p & r, omni ſ: dico ex neceſſitate euenire vt ipſum p inſit alicui r. Nam
quia vniuerſalis affirmatiua ad minus extremum omne ſ eſt r,particulariter conuertitur:vera igi-
tur erit aliquod r eſt ſ. & quia omni ſ etiam ineſt p, necto ſyllogiſmum primæ figuræ, omne ſ
eſt p,& aliquod r eſt ſ,igitur aliquod r eſt p. Primis igitur duabus propoſitionibus poſitis:vt ex
neceſſitate eueniat aliquod r eſt p oportet. quod erat demonſtrandum. Poſſumus & id ipſum de-
monſtratione ad impoſſibile vt prius in nonnullis factitatum eſt, & expoſitorie, ſingulariſque
deſignatione monſtrare. nam ſi p & e ambo omni ſ inſint, & ſingulare aliquod ſumatur eorum
quæ ſunt ſ, quod verbi cauſa ſit n:per id quod eſt dici de omni,p & e ipſi n ex neceſſitate inerunt
quare & alicui r inerit p. ~~ℭ Secunda concluſio~~. Extremis inſuper de medio vniuerſaliter dictis, 60
quando maius extremum nulli medio ineſt, & minus extremum ineſt omni: maius extremum
alicui non ineſſe minori neceſſe eſt, húncque in modum fieri ſyllogiſmum. ℭ Vt ſi nulli ſ ineſt
p & omni ſ ineſt r:dico ex neceſſitate euenire, vt alicui r non inſit p. Nam idem præcedenti de-
monſtrandi modus, conuerſa vniuerſali propoſitione affirmatiua, omne ſ eſt r, ad minus extre-
mum collocata. Demonſtrari inſuper poteſt & per impoſſibile quemadmodum in præcedenti-
bus,vt in ſecunda figura iam actitatum eſt. ℭ Tertia concluſio. Extremis de medio vniuerſaliter 61
enunciatis vniuerſali affirmatiua maiori extremo adiuncta,& vniuerſali negatiua minori, aut am-
babus propoſitionibus vniuerſalibus negatiuis: nullus in hac figura fit ſyllogiſmus. ℭ Vt ſi nul-
li ſ inſit r,& omni ſ inſit p:dico nullum fieri ſyllogiſmum. Nam dantur termini omni ineſſe &
nulli ineſſe. Omni quidem ineſſe: animal,equus,homo. Nulli ineſſe:animal, inanimatum,homo.
neq; quando p & e ambo de nullo ſ dicuntur, erit ſyllogiſmus. Nam ſimili modo dantur termini
omni ineſſe,& nulli ineſſe. Omni:animal,equus,inanimatũ. Nulli:homo,equus,inanimatũ. ℭ Co- 62
rollarium. Exploratum igitur eſſe poteſt:in hac figura quando erit,& quando nõ erit ſyllogiſmus
extremis vniuerſaliter enunciatis. Nam quando ambo termini vniuerſaliter & affirmatiuè enun-
ciantur:erit ſyllogiſmus,& maius extremũ minori extremo alicui,conuenire concludetur.quando
vero ambo termini vniuerſaliter, & negatiue enunciabuntur: nullus erit ſyllogiſmus. At vero ſi
vniuerſaliter,ſed vnus negatiue & alter affirmatiue,ſi maior terminus maiuſque extremum nega-
tiue dicatur,& minus affirmatiue: erit ſyllogiſmus, & maius extremum alicui minori non ineſſe
colligetur.ſin autem econuerſo: nullus erit ſyllogiſmus, vt præcedẽtes monſtrarunt concluſiones.
ℭ Quarta concluſio. Cum extremorum vnum de medio vniuerſaliter dicitur,& alterum particula- 63
riter,modo vtrunq; affirmatiue dicatur:ſyllogiſmum fieri neceſſe eſt,vtrumuis etiam illorũ extre-
morum vniuerſaliter dicatur. ℭ Nam ſi maius extremũ particulariter & minus vniuerſaliter dicať,
vt ſi alicui ſ ineſt p,& omni ſ ineſt r:de neceſſitate euenit maius extremum minori (vt alicui r ip-
ſum p) particulariter ineſſe. Nam quia particularis affirmatiua aliquod ſ eſt p ad maius extremũ
poſita conuertitur:aliquod p erit ſ.& quia etiam poſitũ eſt omne ſ eſſe r:necto primæ figuræ ſyllo
giſmum,omne ſ eſt r,& aliquod p eſt ſ,aliquod p igitur r.quare per conuerſionẽ ex neceſſitate ali-
quod r eſt p. Proueniebat igitur ex neceſſitate alicui e ineſſe p,ex primis propoſitionibꝰ aſſignatis.
ℭ Et rurſum ſi maius extremũ vniuerſaliter medio & minus alicui particulariter inſit:conſimiliter
ex neceſſitate proueniet,vt maius extremũ minori particulariter inſit.vt ſi omni ſ inſit p,& alicui
ſ inſit r:ex neceſſitate alicui r inerit p. Nam idẽ demõſtrationis modus per primã figurã,conuerſa
particulari quæ eſt ad minus extremũ. Poſſunt & hæc demonſtrari,tũ ad impoſſibile deducẽdo,tũ
expoſitione.vt in aliquibus præcedẽtium:iam factũ eſt. ℭ Quinta concluſio. Altero terminorũ de 64
medio vniuerſaliter,& altero particulariter enunciato,ſi vnus negatiue prædicetur alter vero affir
matiue,vniuerſaliter autẽ qui affirmatiue:quãdo minor fuerit terminus qui hunc in modũ affirma
tiue prędicatur,erit ſyllogiſmus. ℭ Nã ſi alicui ſ non ineſt p,& omni ſ ineſt r:neceſſario euenit,vt
alicui r nõ inſit p.quod per impoſſibile monſtratur. Nam ſi aliter fuerit:verũ ſit igitur vt aliquod

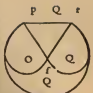

OMNI
O Animal
N Equus
O Homo

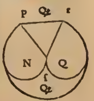
NVLLI
O Animal
N Inanimatum
N Homo

ſ non ſit p,& omne ſ ſit r.ſed falſum aliquod r nō eſſe p. quia falſum, aliquod r non eſt p:vera eſt eius cōtradictoria omne r eſt p.& poſita eſt vera omne ſ eſt r.quare per primæ figuræ ſyllogiſmū: vera eſt omne ſ eſt p.ſed etiam poſita eſt vera:aliquod ſ non eſt p.Erunt itaq; cōtradictoriæ ſimul veræ:quod eſt impoſſibile. Non itaq; fieri poteſt, vt duabus primis propoſitionibus poſitis:nō ex neceſſitate eueniat alicui r non ineſſe p.quod eſt propoſitū.Et hoc idem monſtrari poteſt non deducendo ad impoſſibile, expoſitione ſcilicet ſi ſumatur aliquid eorū quæ ſunt ſ, cui quidem nō in-
65 ſit p.❡Sexta concluſio. Quando extremi termini prædicantur vnus quidem vniuerſaliter & alter particulariter,vnus affirmatiue & alter negatiue,& qui vniuerſaliter prædicatur,prædicet affirmatiue & ille maior fuerit:nullus erit ſyllogiſmus.❡Vt ſi omni ſ inſit p,& alicui ſ non inſit r.nā dantur termini omni ineſſe:& nulli.Omni ineſſe:animatum,homo,animal.Poſſunt dari termini nulli ineſſe:animatū,lapis,animal.Veruntamen non ſumentur termini nulli ineſſe: quando minus extremum alicui particulariter medio inerit,& particulariter non inerit.vt quādo alicui ſ inerit r,& etiam alicui ſ nō inerit r.Nā ſi omni ſ ineſt p,& alicui ſ ineſt r:etiam per quartam pauloante præcedentem concluſionem,aliquod r eſt p.ſed ſi tunc darentur termini nulli ineſſe: poſitū eſſet nulli r ineſſe.Quare contradictoriæ ſimul veræ:quod eſt impoſſibile.Sed tunc ex indefinito quēadmodum & in præcedentibus ſumendū.Nam cum indefinitum, indeterminatūmq; eſt, cū dicitur aliquid alicui non ineſſe.nam etiam quod nulli ineſt:verum eſt & alicui non ineſſe. Atqui cum nulli ineſt:per tertiam concluſionem non fit ſyllogiſmus.Quare neq; etiam quando alicui non ineſt fit
66 ſyllogiſmus. ❡Septima concluſio. Si vniuerſaliter prędicetur terminus qui & negatiue prædicat, quando is maior fuerit qui hoc pacto negatiue prædicatur,& minor qui particulariter prædicatur affirmatiue:erit ſyllogiſmus. ❡Vt ſi nulli ſ inſit p,& alicui ſ inſit r:etiam & alicui r non inerit p. Nam particulari propoſitione quę ad minus extremū eſt ſcilicet aliquod ſ eſt r conuerſa:redit pri-
67 ma figura primæq; figuræ ſyllogiſmus.❡Octaua cōcluſio.Sic diſpoſitis extremis quādo minor terminus negatiue prædicatur:nullus erit ſyllogiſmus.Nam dantur termini omni ineſſe:animal,homo,immanſueſcibile.& nulli ineſſe,animal,ſcientia,immanſueſcibile. medium autē in vtriſq; im-
68 manſueſcibile. ❡Nona concluſio.Neq; quando vterq; extremorū terminorum negatiue prædicatur:vnus vniuerſaliter & alter particulariter : fit ſyllogiſmus. Nam quando minor terminus vniuerſaliter de medio negatur:dant termini omni ineſſe,animal,homo,immanſueſcibile.& nulli ineſſe:animal,ſcientia,immanſueſcibile.Et quando maior negatur vniuerſaliter,identidē dantur termini omni ineſſe & nulli ineſſe.Nulli quidem ineſſe: coruus,nix,albū. Poſſunt & dari omni ineſſe:animal,homo,inanimatū. Veruntamen dari non poterunt termini omni ineſſe:quando minus extremū particulariter medio ineſt & particulariter non ineſt.vt ſi alicui ſ inſit r,& alicui non inſit.Nam ſi dabūtur termini omni ineſſe,ita vt omni r inſit p,& alicui ſ inſit r: per primā figuram alicui ſ inerit p.ſed poſitū eſſet nulli ſ ineſſe p,quæ inuicem ſunt contradictoriæ. Verū tunc ex in-
69 definito:non eſſe ſyllogiſmū monſtrandū eſt.❡Decima concluſio.Neq; inſuper ſi vterq; extremorum terminorū particulariter medio ineſt,aut vterq; particulariter non ineſt,vel ſi vnus eorū particulariter ineſt,& alter particulariter nō ineſt:nullo pacto proueniet ſyllogiſmus. Et idem ſubeat iudicium ſi alter terminorum alicui & alter non omni,vel indefinite inſit.❡Nam dantur termini & omni ineſſe,& nulli ineſſe. Termini cōmunes omnium ineſſe quidem omni:animal,homo,al-
70 bum.ineſſe nulli:animal,inanimatum,album.❡Primum corollarium. Perſpicuum igitur eſt quando in hac figura & erit, & non erit ſyllogiſmus.& ſi ita ſeſe habeant termini quemadmodū ſecunda,quarta, quinta & ſeptima concluſiones determinant:ex neceſſitate fieri ſyllogiſmum. Et ſi fiat
71 ſyllogiſmus:ex neceſſitate terminos ſic ſeſe habere. ❡Secundum. Manifeſtum etiam eſt:omnes in
72 hac figura ſyllogiſmos imperfectos eſſe.Nam quibuſdā aſſumptis:omnes perficiūtur. ❡Tertium. Denique & id quoque exploratum eſt : fieri non poſſe , vt per hanc figuram vniuerſalis ſiue affirmatiua,ſiue negatiua colligatur,concludatūrque.

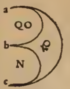
OMNI
O Animatum
Q Homo
O Animal
NVLLI
O Animatum
Q Lapis
N Animal

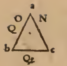

OMNI
N Animal —— Q
Q Homo —— N
O Immanſueſcibile
NVLLI
N Animal —— Q
Q Scientia —— N
N Immanſueſcibile
OMNI
Q Animal
Q Homo
O Album
NVLLI
Q Animal
Q Inanimatum
N Album

❡De tribus figuris & indirectis ſyllogiſmis adinuicem. Cap. VII.

73 PAlàm autem & quoniam in omnibus figuris quando non fit ſyllogiſmus. Cum prædicatiui quidē,vel priuatiui ſunt vtriq; termini,& par-
74 ticulares : nihil omnino fit neceſſarium. ❡Cum autē prædicatiuus & priuatiuus,& vniuerſaliter ſumptus priuatiuus:ſemper fit ſyllogiſmus minoris extremitatis ad maiorē.vt ſi a quidem,omni b,vel alicui,b autem,nulli c.conuerſis enim propoſitionibus:neceſſe eſt c,alicui a non ineſſe.Similiter autē
75 & in alijs figuris:ſemper enim fit per cōuerſionem ſyllogiſmus.❡Palàm etiam quoniam indefinitum pro prædicatiuo particulari poſitum : eundem faciet ſyl-
76 logiſmum in omnibus figuris.❡Manifeſtum autem & quoniam omnes imperfecti ſyllogiſmi: perficiuntur per primam figuram. Aut enim oſtenſiue,aut per impoſſibile clauduntur omnes . vtrinque autem fit prima figura . Et oſtenſiue

quidem perfectis : quoniam per conuerſionem claudebantur omnes. conuerſio autem primam faciebat figuram. per impoſſibile vero demonſtratis : quoniam poſito falſo ſyllogiſmus fit per primam figuram. vt in poſtrema figura ſi a & b, omni c inſunt:quoniama,alicui b ineſt.nam ſi nulli,& b,omni c:nulli c,inerit a. ſed inerat omni.Similiter autē & in alijs. ¶ Eſt etiā reducere omnes ſyllogiſmos 77
ad vniuerſales ſyllogiſmos primæ figuræ.Nam qui ſunt in ſecunda figura:manifeſtum quoniam per illos perficiuntur.verum non ſimiliter omnes: ſed vniuerſales quidem priuatiua conuerſa,particularium autem vtraq; per ad impoſſibile reductionem. Qui vero in prima ſunt particulares:perficiuntur quidem per ſe. eſt autem & per ſecundam figuram oſtendere ad impoſſibile ducentes. vt ſi a, omni b,& b,alicui c:quoniam a,alicui c inerit.ſi enim nulli,b autem omni:nulli c,inerit b.hoc enim ſcimus per ſecundam figuram.Similiter autem & in priuatiuo erit demonſtratio.ſi enim a, nulli b, & b,alicui c ineſt:a alicui c non inerit. nam ſi a, omni c,b autem nulli ineſt:nulli c,inerit b.hæc autem fuit media figura.quare quoniam qui in media ſunt ſyllogiſmi:omnes reducuntur in primæ figuræ vniuerſales ſyllogiſmos. qui vero particulares ſunt in prima, ad eos qui ſunt in media:manifeſtum eſt quoniam & particulares reducentur ad eos qui in prima figura ſunt vniuerſales ſyllogiſmos.qui vero ſunt in tertia,cum vniuerſales ſint quidem termini : ſtatim perficiuntur per illos ſyllogiſmos.ſi autem particulares:ſumūtur per particulares ſyllogiſmos primę figuræ.ſed hi reducti ſunt ad illos:quare & tertiæ figuræ particulares. Manifeſtum ergo quoniā omnes reducentur in primæ figuræ vniuerſales ſyllogiſmos. Igitur ſyllogiſmi ineſſe vel non ineſſe oſtendentes : dictum eſt quomodo ſe habent,& ad eos qui ex eadem ſunt figura,& adinuicem,& ad eos qui ex alijs ſunt figuris.

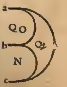
¶ *Septimi cap.notæ.*

¶ Subiecta deſcriptione monſtratur indirectum ſyllogiſmum in omni figura fieri,affirmatiua ad maius extremum collocata,& vniuerſali negatiua ad minus:quòd ſemper vtriſq; conuerſis rectus qui iam cognitus eſt aliquis coaleſcat,conflctúrq; ſyllogiſmus. 74

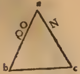
¶ Prima figura indirecta			Recte monſtratum in prima.		
Conuertitur	O b	eſt a	N b	eſt c	
Conuertitur	N c	eſt b	Q a	eſt b	
Manet	Q a	non eſt c	Q a	non eſt c	
Conuertitur	Q b	eſt a	N b	eſt c	
Conuertitur	N c	eſt b	Q a	eſt b	
Manet	Q a	non eſt c	Q a	non eſt c	
¶ Secunda figura indirecta			Recte monſtratum in tertia.		
Conuertitur	O b	eſt a	N a	eſt c	
Conuertitur	N c	eſt a	Q a	eſt b	
Manet	Q b	non eſt c	Q b	non eſt c	
Conuertitur	Q b	eſt a	N a	eſt c	
Conuertitur	N c	eſt a	Q a	eſt b	
Manet	Q b	non eſt c	Q b	non eſt c	
¶ Tertia figura indirecta			Recte monſtratum in ſecunda.		
Conuertitur	O b	eſt a	N c	eſt b	
Conuertitur	N b	eſt c	Q a	eſt b	
Manet	Q a	non eſt c	Q a	non eſt c	
Conuertitur	Q b	eſt a	N c	eſt b	
Conuertitur	N b	eſt c	Q a	eſt b	
Manet	Q a	non eſt c	Q a	non eſt c	

EADEM DESCRIPTIO ALITER.

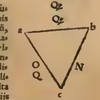
Prima figura indirecta				Prima figura recta		
Secunda indirecta				Tertia recta		
Tertia indirecta				Secunda recta		
A	E	O		E	I	O
I	E	O		E	I	O

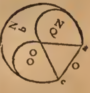
76 ℂQuartum corollarium ad ſyllogiſmos applicandum eſt, rectam habentes illationem, concluſionémque. ℂSyllogiſmi particulares primæ figuræ: & perfecti, & imperfecti quodam modo ſunt, cum per vniuerſales ſyllogiſmos perfici poſſint. perfecti quidem ſimpliciter, imperfecti vero ſecundum quid, ſcilicet vt videantur neceſſarij demonſtratione ad impoſſibile. Quo fit vt perfectiſſimi
77 omnium ſint vniuerſales primæ figuræ ſyllogiſmi. ℂQui eſſe & non eſſe demonſtrant: abſoluti tum affirmatiui tum negatiui.

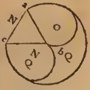

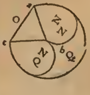
ℂPARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

73 SEptimum cap. corollaria quinque, figuras tres reſpicientia. ℂPrimum corollarium. Inſu-
per id notum eſt in omnibus figuris: quando non fit ſyllogiſmus. nam vtriſque terminis
aut affirmatiue aut negatiue ſumptis & particulariter: nihil omnino conficitur neceſſariū,
74 neque vllus efficitur ſyllogiſmus. ℂSecundum. Identidem cum maior terminus affirma-
tiuus fuerit, & minor negatiuus, & ipſe quoque negatiuus vniuerſaliter enunciatus: ſemper fit ſyl-
logiſmus in quo minus extremum de maiori particulariter & negatiue colligitur. vt ſi omni b in-
ſit a: & nulli c inſit b (conuerſis vtriſque propoſitionibus) liquido conſpicitur ex neceſſitate ali-
cui a non ineſſe c. Et conſimili modo ſi alicui b inſit a, & nulli c inſit b: ex neceſſitate prouenit ali-
cui a non ineſſe c. quod (vtriſque propoſitionibus conuerſis) ex demonſtratis cognoſcitur. Et ita
in alijs conſimili pacto ſyllogiſmi deformabuntur figuris. Nam ſemper conuerſis vtriſque, ex ijs
75 quæ demonſtrata ſunt, rectus cognoſcitur eſſe ſyllogiſmus. ℂTertium corollarium. Neque id late
re debet, propoſitionem indefinitam pro particulari affirmatiua ſumptam & id quidem omnibus
76 in figuris: eundem efficere ſyllogiſmum. ℂQuartum corollarium. Liquet etiam ſyllogiſmos im-
perfectos omnes: per primam figuram perfici. Nam aut oſtenſiue aut per impoſſibile terminan-
tur, perficiunturque omnes. atqui vtroque modo fit prima figura. oſtenſiue quidem, ſi perficiātur
ob idipſum quia eiuſmodi conuerſione perficiebantur omnes. conuerſio autem primam efficiebat
figuram. deductione autem ad impoſſibile, ſi demonſtrantur ob idipſum per primam figuram,
quòd poſito falſo fit ex hypotheſi ſyllogiſmus per primam. Verbi cauſa. vt in tertia figura ſi omni
c inſit a: & omni c identidem inſit b, oportet & alicui b ineſſe a. Nam ſi ita non ſit: nulli b ineſt
a. & poſitum etiam eſt omni c ineſſe b. Quare per primam figuram nulli c ineſt a. at poſitum erat:
omni c ineſſe a. erunt igitur contrariæ ſimul veræ: quod eſt impoſſibile. Similiter autem & alij de-
77 ductione ad impoſſibile: per primam figuram neceſſarij demōſtrabuntur, perficienturq́. ℂQuin-
tum corollarium. Licet etiam & cæteros ſyllogiſmos omnes: ad primæ figuræ ſyllogiſmos vniuer
ſales reducere. Nam eos qui in ſecunda figura fiunt perſpicuum eſt per huiuſmodi ſyllogiſmos vni
uerſales perfici, tametſi non ſimiliter omnes. Nam vniuerſales ſecundæ figuræ ſyllogiſmi (propo-
ſitione negatiua conuerſa) per eos perficiuntur. particulares autem vtrique: ea deductione quæ eſt
ad impoſſibile. Et particulares primæ figuræ ſi volumus, per ſeipſos perficimus: poſſumus & etiam
per ſyllogiſmos vniuerſales primæ figuræ eoſdem demonſtrare. Nam illos per vniuerſales ſecun-
dæ figuræ ſyllogiſmos ad impoſſibile deducentes demonſtrare poſſumus: illos quidem ſecundæ fi-
guræ ſyllogiſmos reuocando, reducendóque in ſyllogiſmos vniuerſales primæ. quare & illi parti-
culares per modos vniuerſales primæ figuræ demonſtrabuntur, in illóſque reuocabuntur. Vt ſi
omni b ineſt a & alicui c ineſt b: alicui c etiam inerit a. ſi autem nulli c ineſt a, cum etiam poſitū
eſſet omni b ineſſe a: neceſſario euenit nulli c ineſſe b, quod per ſecundam figuram cognoſcitur ne-
ctendo hoc pacto ſyllogiſmum. omne b eſt a, & nullum c eſt a, nullum igitur c eſt b. Et ſimiliter in
particulari negatiuo primæ figuræ fiet demonſtratio. Nam ſi nulli b ineſt a, & alicui c ineſt b: ali-
cui c non inerit a. Alioquin omni c inerit a, & poſitum eſt nulli b ineſſe a: quare & nulli c inerit
b. id enim eſt media, hoc eſt ſecunda figura, ſecundæque figuræ ſyllogiſmus. Sed vtrobique in pri-
ma figura poſitum eſt alicui c ineſſe b. igitur alicui c inerit b, & pariter nulli inerit. quod eſt impoſ-
ſibile. Qua in re cum hi qui in ſecunda figura ſunt ſyllogiſmi, omnes reducantur in primæ figuræ
ſyllogiſmos vniuerſales, & ſyllogiſmi particulares primæ figuræ reuocentur in ſyllogiſmos ſecun
dæ: non perperam aſſertum eſt, particulares ſyllogiſmos primæ figuræ, in eiuſdem figuræ vniuer-
ſales ſyllogiſmos reducibiles eſſe. Hi vero ſyllogiſmi qui in tertia fiūt figura, cum vniuerſaliter ter-
mini enuncientur de medio, ſtatim per vniuerſales primæ figuræ ſyllogiſmos per impoſſibile per-

ficiuntur.& ſi particulariter inſint termini:ſumuntur per particulares primæ figuræ ſyllogiſmos. Hi autem in vniuerſales eiuſdem figuræ ſyllogiſmos reducti ſunt. quare & tertię figuræ particulares in eoſdem reuocatum iri neceſſe eſt. Manifeſtum itaque eſt reliquos ſyllogiſmos omnes in primæ figuræ vniuerſales ſyllogiſmos reuocabiles eſſe. Dictum igitur abundè videtur, quónam pacto ij ſyllogiſmi qui eſſe & non eſſe demonſtrant, ſeſe habent, & ad ſeipſos qui ex eadem ſunt figura, & adinuicem ijs, qui ex alijs ſunt figuris.

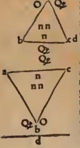
¶De ſyllogiſmis ex neceſſario in tribus figuris. Cap. VIII.

Voniam autem diuerſum eſt ineſſe, & ex neceſſitate ineſſe, & contingere ineſſe (nam multa inſunt quidem, non tamen ex neceſſitate: alia vero neque ex neceſſitate, neque inſunt omnino, contingit autem ineſſe) manifeſtum quoniam & ſyllogiſmus in vnoquoq; horum diuerſus eſt, & non ſimiliter habentibus ſe terminis. ſed hic quidem ex neceſſarijs: ille vero ex ijs quæ ſimpliciter inſunt, ille autem ex contingentibus. 78

¶Ergo in neceſſarijs quidem ferè ſimiliter ſe habet & in ijs quæ inſunt. Similiter enim poſitis terminis & in ijs quæ inſunt, & in ijs quæ ex neceſſitate inſunt, vel non inſunt: & erit & non erit ſyllogiſmus. Verum diſtabit in eo quòd adiacet terminis ex neceſſitate ineſſe, vel non ineſſe. nam & priuatiuum ſimiliter conuertitur, & in toto eſſe, & de omni ſimiliter aſſignabimus. 79

¶Ergo in alijs quidem eodem modo oſtendetur per conuerſionem, quoniam concluſio neceſſaria: quo modo in eo quod eſt ineſſe. In media autem figura quando fuerit vniuerſalis affirmatiua, particularis vero priuatiua, & rurſum in tertia quando vniuerſalis quidem prædicatiua, particularis vero priuatiua: non ſimiliter erit demonſtratio. ſed neceſſe eſt exponentes, cui alicui vtrunque non ineſt: de hoc facere ſyllogiſmum. erit enim neceſſarius in hoc. ſi autem de expoſito eſt neceſſarius: erit & de illo aliquo. nam hoc quod eſt expoſitum, ipſum quidem illud aliquid eſt. fit autem vterque ſyllogiſmus in propria figura. 80

¶Octaui Cap. notæ.

¶Quia ſyllogiſmorum de modo, ſiue puri ſint ſiue mixti, non frequens eſt in diſciplinis vſus: ſatis fuerit demonſtrationes ſemel intellexiſſe. neq; immorandi diutius: meum conſilium eſt. exacte tamen ſemel intelligantur: vt mens aſſequuta quieſcere valeat intelligentia. Syllogiſmorũ autem de ineſſe (qui & abſoluti dicuntur) creber diſciplinarum eſt vſus. quorũ regulis omnes innituntur hi: qui de modo dicũtur. ¶Sed conſentaneũ tunc eſt nos expoſitione, deſignationéq; alicuius vtentes. 80 Quartus ſecundæ figuræ ſyllogizandi modus, & quintus tertiæ ſyllogiſmorũ mere, impermixtéq; neceſſariorũ: per impoſſibile prima figura vt abſolutos non demõſtrat. q ſyllogiſmi de neceſſario negato ex cõcluſionis oppoſito ad alterius propoſitionis oppoſitũ: ab eo monſtrati non ſunt. Itaq; peteretur, deſideraretúrq; adhuc principiũ. Verum vbi illi monſtrati eſſent: nihil vetat illos per impoſſibile mõſtrari. habent tamen de neceſſario (per quos reuocarẽtur, perficerentúrq;) propter duplicẽ negationis notam: obſcuram in prima figura formationẽ. Cum ergo hi ſyllogiſmi ex demõſtratis, per impoſſibile nequeãt perfici: neq; vt notum eſt cõnerſione: reſtat ad expoſitionem, deſignationémq; confugiendum. vt eſto deſignatæ ſint propoſitiones & cõcluſio ſecundum exigẽtiam quarti modi ſecundæ figuræ hoc pacto. Omne b ex neceſſitate eſt a, & aliquod c ex neceſſitate non eſt a: aliquod igitur c ex neceſſitate non eſt b. ſumatur aliquid ipſius c vt d, cui quidem alicui ſumpto, vtrunq; & a & b omnino ex neceſſitate non inſit. tunc argumentatur per ſecũdum modum huius figuræ hoc pacto. omne b ex neceſſitate eſt a, & omne d ex neceſſitate nõ eſt a: omne igitur d ex neceſſitate non eſt b. Et cum d ex neceſſitate aliquod ſit c: aliquod c ex neceſſitate non eſt b. Sit a animal. b homo. c album. d expoſitum ipſum pro quo ſcilicet vera erat aſſumptio: nix. Et conſimili modo poſitis propoſitionibus & concluſione ſecundum exigentiam quinti modi tertiæ figuræ hoc pacto: aliquod b ex neceſſitate non eſt a, & omne b ex neceſſitate eſt c: igitur aliquod c ex neceſſitate non eſt a. Cum igitur omne b ex neceſſitate ſit c, & aliquod b ex neceſſitate non ſit a: ponatur, deſignetúrque illud, & ſit d. tunc argumentor per ſecundum modum, omne d ex neceſſitate non eſt a, & omne d ex neceſſitate eſt c: igitur aliquod c ex neceſſitate nõ eſt a. eſto a animal. c coloratũ. b album. & d nix. ſed hæc forſitan ex deſcriptione facilius agnoſcentur.

		¶QVARTVS SECVNDAE FIGVRAE.			
O	b	ex neceſſitate eſt	a	O	homo ex neceſſitate eſt animal
Q	e	ex neceſſitate non eſt	a	Q	album ex neceſſitate non eſt animal
Q	c	ex neceſſitate non eſt	b	Q	album ex neceſſitate non eſt homo
		¶SYLLOGISMVS SECVNDVM EXPOSITIONEM SVMPTVS.			
O	b	ex neceſſitate eſt	a	O	homo ex neceſſitate eſt animal
O	d	ex neceſſitate non eſt	a	O	nix ex neceſſitate non eſt animal
O	d	ex neceſſitate non eſt	b	O	nix ex neceſſitate non eſt homo
		¶QVINTVS TERTIAE FIGVRAE.			
Q	b	ex neceſſitate non eſt	a	Q	album ex neceſſitate non eſt animal
O	b	ex neceſſitate eſt	c	O	album ex neceſſitate eſt coloratum
Q	c	ex neceſſitate non eſt	a	Q	coloratum ex neceſſitate nō eſt animal
		¶SYLLOGISMVS SECVNDVM EXPOSITIONEM SVMPTVS.			
O	d	ex neceſſitate non eſt	a	O	nix ex neceſſitate non eſt animal
O	d	ex neceſſitate eſt	e	O	nix ex neceſſitate eſt colorata
Q	e	ex neceſſitate non eſt	a	Q	coloratum ex neceſſitate nō eſt animal

¶Et quando concludimus omnis nix ex neceſſitate non eſt homo,ex quo volumus præcipuam cōcluſionē aliquod album ex neceſſitate nō eſt homo agnoſci, quòd omnis nix ex neceſſitate quoddam ſit album:id etiam ex ſyllogiſmo noto in tertia figura colligi poteſt hoc pacto.omnis nix ex neceſſitate non eſt homo, & omnis nix ex neceſſitate aliquod album eſt. igitur aliquod album ex neceſſitate non eſt homo.& ſi conuertitur aſſumptio:idem ex prima figura ſyllogiſmo noto dinoſcetur. Et cum particularis & negatiuæ & priuatiuæ veræ cuiuſcunque fieri poſſit expoſitio, deſignatióque (id enim in diſciplinis poſtulatur. vt ſi dico aliquod bonum auaritiæ non aduerſari, ſi poſtulet quis illud bonum exponi,deſignaríque:adducere poſſum temperantiā,& ita in reliquis) manifeſtum eſt omnem talem ratiocinationem expoſitione perfici poſſe, & expoſitum ipſum, ac deſignatum ſi commune eſt vniuerſaliter ſumi poſſe. Vnde fit vt non ſatis accommode finiretur ſyllogiſmus qui expoſitione fit: is eſſe cuius medium terminus ſingularis eſt. nam aliquando (vt modo viſum eſt) vniuerſalis terminus eſt. Verum ille eſt qui expoſito, deſignatóque fit termino: ſiue is expoſitus terminus minus extremum ſit (vt modo in ſecunda figura viſum eſt) ſiue ſit medium,vt viſum eſt in tertia:ſiue ſit communis,ſiue ſit ſingularis.communes tamen diſciplinis ſunt accommodariores. Sed irrepit dubium ſi particularis illa priuatiua in ſecunda figura aliquod c ex neceſſitate non eſt a, petatur exponi, ita vt aſſignetur id pro quo verum eſt c ex neceſſitate non eſſe a:tunc manifeſtum eſt non poſſe aſſignari quicquam per quod ſecundæ figuræ notus efficiatur ſyllogiſmus. Nam ſub huiuſmodi ſpecie, ſola indiuidua continentur. Et ita quoque de hac in tertia figura aliquod b ex neceſſitate non eſt a. Verum id animaduerſione dignum eſt: ſi c ſpecies ſit indiuidua & vltima, de ſe exponi poſſe etiam vniuerſaliter ex natura neceſſariæ propoſitionis. Nam & hæc etiam vera erit, omne c ex neceſſitate non eſt a: neque alio indigeremus expoſito. Vnde fit vt id nihil difficultatis afferre debere videatur quo minus firma ſtabilitatis lege: quæ dicta iam ſunt,vera ſint omnia.Et ex his literæ corollarium pariter notum eſſe poteſt: & quo pacto vterque ſyllogiſmus qui expoſiti eſt:in propria ſit figura.

Expoſitionem medij ſingularis tātummodo nō eſſe.

¶Modi ſyllogiſtici puri neceſſarij. ¶Perfecti.

Prima figura.		O	b	ex neceſſitate eſt	a	Manet
	1	O	e	ex neceſſitate eſt	b	Manet
		O	e	ex neceſſitate eſt	a	Manet
		N	b	ex neceſſitate eſt	a	Manet
	2	O	e	ex neceſſitate eſt	b	Manet
		N	e	ex neceſſitate eſt	a	Manet
		O	b	ex neceſſitate eſt	a	Manet
	3	Q	e	ex neceſſitate eſt	b	Manet
		Q	c	ex neceſſitate eſt	a	Manet
		N	b	ex neceſſitate eſt	a	Manet
	4.	Q	c	ex neceſſitate eſt	b	Manet
		Q	e	ex neceſſitate non eſt	a	Manet

¶ Imperfecti

Secunda figura.	1	O	b ex neceſſitate non eſt	a	Conuertitur
		O	e ex neceſſitate eſt	a	Manet
		O	e ex neceſſitate non eſt	b	Manet
	2	O	b ex neceſſitate eſt	a	Manet
		O	e ex neceſſitate non eſt	a	Conuertitur
		)	e ex neceſſitate non eſt	b	Conuertitur
	3	O	b ex neceſſitate non eſt	a	Conuertitur
		Q	e ex neceſſitate eſt	a	Manet
		Q	e ex neceſſitate non eſt	b	Manet
	4	O	b ex neceſſitate eſt	a	Manet
		C	e ex neceſſitate non eſt	a	Exponitur
		Q	e ex neceſſitate non eſt	b	Non manet
Tertia figura.	1	O	b ex neceſſitate eſt	a	Manet
		O	b ex neceſſitate eſt	e	Conuertitur
		Q	e ex neceſſitate eſt	a	Manet
	2	O	b ex neceſſitate non eſt	a	Manet
		O	b ex neceſſitate eſt	e	Conuertitur
		Q	e ex neceſſitate non eſt	a	Manet
	3	Q	b ex neceſſitate eſt	a	Conuertitur
		O	b ex neceſſitate eſt	e	Manet
		Q	e ex neceſſitate eſt	a	Conuertitur
	4	O	b ex neceſſitate eſt	a	Manet
		C	b ex neceſſitate eſt	e	Conuertitur
		C	e ex neceſſitate eſt	a	Manet
	5	Q	b ex neceſſitate non eſt	a	Exponitur
		O	b ex neceſſitate eſt	e	Non manet
		Q	e ex neceſſitate non eſt	a	Manet
	6	O	b ex neceſſitate non eſt	a	Manet
		Q	b ex neceſſitate eſt	e	Conuertitur
		Q	e ex neceſſitate non eſt	a	Manet

¶ Aſyllogiſti, incollectiliaq; coniugia: hic eadem erunt, quæ & in abſolutis ſyllogiſmis.

	Ne.	ne.	ne.	
Prima figura.	a	a	a	Vniuerſalis affirmati.
	e	a	e	Vniuerſalis priuatiuus
	a	i	i	Particularis affirmatiuus
	e	i	o	Particularis priuatiuus
Secunda figura.	Nec.	nec.	nec.	
	e	a	e	Vniuerſalis priuatiuus
	a	e	e	Vniuerſalis priuatiuus
	e	i	o	Particularis priuatiuus
	a	o	o	Particularis priuatiuus
Tertia figura.	Ne.	nec.	nec.	
	a	a	i	Particularis affirmatiuus ex vniuerſalibus
	e	a	o	Particularis priuatiuus ex vniuerſalibus
	i	a	i	Particularis affirmatiuus
	a	i	i	Particularis affirmatiuus
	o	a	o	Particularis priuatiuus
	e	i	o	Particularis priuatiuus

¶PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

78 OCtauum cap.ex ſyllogiſmis de neceſſario concluſiones duæ.& vnum corollarium.¶Pri-
ma concluſio.Syllogiſmus de ineſſe & ſyllogiſmus de neceſſario ineſſe,& de contingere
ineſſe inter ſeſe varij ſunt,atq; differentes. Et hoc ideo eſt quia diuerſum eſt ineſſe, & ex
neceſſitate ineſſe,& contingere ineſſe.Nam pleraq; inſunt quæ non ex neceſſitate inſunt.
& quædam contingenter inſunt quæ neq; ex neceſſitate quidem inſunt , neq; ſimpliciter inſunt.
manifeſtum igitur quoniam in vnoquoq; horum varius erit ſyllogiſmus, neq; termini conſimili-
ter ſeſe habebūt.ſed vnus erit ex terminis qui abſolute inſunt,alius ex ijs qui ex neceſſitate inſunt,
79 alius vero ex ijs qui contingenter inſunt. ¶Secunda. Cum termini neceſſario inſunt:ferme conſi-
militer res ſeſe habet,atq; cum abſolute inſunt. ¶Nam poſitis terminis & in ijs quæ inſunt & nō
inſunt,& in ijs quæ neceſſitate inſunt vel non inſunt:ſimiliter fiet ſyllogiſmus aut non fiet ſyllo-
giſmus,hoc vno differens ꝙ hic adijcitur terminis ex neceſſitate ineſſe vel non ineſſe. Nec id præ-
ter rationem euenire videtur:conſimiliter hic & in illis de ineſſe ſyllogiſmos contingere. Nam &
vniuerſalis priuatiua de neceſſario ſimiliter conuertitur vt vniuerſalis negatiua de ineſſe: & ex ne-
80 ceſſitate in toto eſſe,& ex neceſſitate dici de omni proportionaliter vt illic aſſignabimus.¶Corol-
larium.Quo fit vt in alijs figuris à prima:eodem modo demonſtrandum ſit per conuerſionem cō-
cluſionem ipſam ex neceſſitate prouenire in ijs quæ neceſſario inſunt aut non inſunt, perinde atq;
in illis de ineſſe monſtratum eſt. Verum in ſecunda figura quando ad maius extremū ponitur vni-
uerſalis affirmatiua,& particularis priuatiua ad minus, & rurſus in tertia particularis priuatiua ad
maius, & vniuerſalis affirmatiua ad minus : non ſimiliter hic vt & illic demonſtratio efflagitanda
eſt: ſed conſentaneum tunc eſt nos expoſitione, deſignationéq; alicuius vtentes cui vtrobiq; & in
ſecunda & in tertia figura prædicatum ex neceſſitate nō inſit,ex hoc ipſo conſtituere ſyllogiſmū,
erit enim neceſſarius in hoc . Et ſi de expoſito deſignatóq; neceſſarius eſt: erit & de illo aliquo atq;
particulari,qui concludebatur neceſſarius.Nam quod deſignatum eſt:ipſum illud aliquid eſt.Et ſic
vterq; qui ex aliquo deſignato ſumitur ſyllogiſmus:in propria figura.

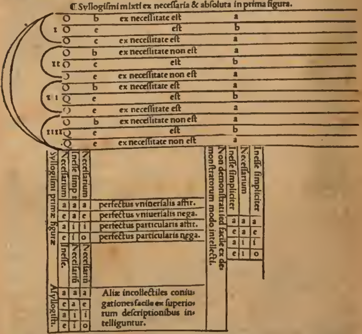
¶De mixtis ex vna neceſſaria & altera abſoluta in prima figura. Cap.IX.

81 ACcidit autem quandoque,& altera propoſitione neceſſaria:neceſſariū
fieri ſyllogiſmum.verum non vtralibet: ſed quæ ad maiorem extre-
mitatem. vt ſi a quidem,b ex neceſſitate ſumptum eſt ineſſe vel non
ineſſe:b autem,c ineſſe tantum. ſic enim ſumptis propoſitionibus ex
neceſſitate a,inerit c vel non inerit.nam quoniam omni b, ex neceſſitate ineſt,
vel non ineſt a,c autem aliquid eorum quæ ſunt b eſt:manifeſtum quoniam & c
82 ex neceſſitate erit alterum horum . ¶Si autem a b quidem non neceſſaria, b c
autem neceſſaria:non erit concluſio neceſſaria. Nam ſi eſt:accidit a,alicui b in-
eſſe ex neceſſitate per primam & tertiam figuram. hoc autem falſum. contingit
enim tale eſſe b,cui poſſibile eſt a nulli ineſſe. ¶Amplius autem & ex terminis
manifeſtum,quoniam non erit concluſio neceſſaria. vt ſi a quidem ſit motus, b
autem ſit animal, in quo autem c homo.nanq; homo, animal eſt ex neceſſitate:
mouetur autem animal non ex neceſſitate,quare nec homo.Similiter autem &
83 ſi priuatiua ſit a b. Nam eadem demonſtratio. ¶In particularibus autem ſyllo-
giſmis,ſi vniuerſalis quidem eſt neceſſaria:& concluſio erit neceſſaria. ſi autem
particularis:nō neceſſaria,ſiue priuatiua,ſiue prædicatiua fuerit vniuerſalis pro-
poſitio.Sit autem primo vniuerſalis neceſſaria, & a quidem, omni b inſit ex ne-
ceſſitate,b autem alicui c inſit ſolum:neceſſe eſt ergo a,alicui c ineſſe ex neceſ-
ſitate.nam c ſub b eſt,b autem,omni a inerat ex neceſſitate. Similiter autem &
ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit.nam eadem erit demonſtratio. ¶Si autem particu-
laris eſt neceſſaria: non erit concluſio neceſſaria . nihil enim impoſſibile euenit:
quemadmodum nec in vniuerſalibus ſyllogiſmis . ſimiliter autem & in priuati-
uis. Termini:motus,animal,album.

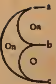
¶Noni Cap.notæ.

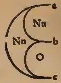
81 ¶Propoſitio neceſſaria:quæ eſt de neceſſario ineſſe,vel non ineſſe. Propoſitio de ineſſe: abſoluta
propoſitio eſt quæ ſemper vera eſt. ſemper enim omnis homo eſt animal, & ſemper nullus homo
lapis.quare ſuæ oppoſitæ ſemper falſæ.De ineſſe:de ineſſe ſimpliciter.Et propoſitionis neceſſarię,

vt cum dicitur omni b ex neceſſitate ineſt a: duplex ſenſus intelligitur. Primo nanq; id indicat q cuicunq; neceſſario ineſt b: etiam neceſſario ineſſe a. Secundo cuicunq; ſimpliciter ineſt b: ei neceſſario ineſſe a. ex primo ſenſu fiunt ſyllogiſmi meri neceſſarij, & ex ſecundo fiunt ſyllogiſmi neceſſarij mixti. Vnde fit vt in ſyllogiſmis de neceſſario mixtis: aſſumptio de ineſſe ſimpliciter ſumēda ſit. alioquin nō recte aſſumeretur: ſed mendax quodā modo eſſet aſſumptio. vt verbi cauſa capiatur hæc in ſecundo ſenſu, omne animal ex neceſſitate eſt ſenſibile: & aſſumatur, aliquod frigidum, animal eſt: perperam aſſumitur. Nam in ſecundo ſenſu omne animal ex neceſſitate ſenſibile eſt, perinde eſt ac ſi dicatur quicquid ſimpliciter animal eſt, ex neceſſitate ſenſibile eſt: modo aliquod frigidum non ſimpliciter animal eſt, ſed vt nunc. quare quodam modo mendax eſt aſſumptio. Simpliciter enim hic ineſſe (quemadmodum iam dictum eſt) intelligimus: quādo ſemper ineſt. quando ſolum ineſt aut vt nunc aut vt plurimum: non ſimpliciter & omnino ineſſe intelligimus, tametſi dicatur ineſſe. & hic duplex propoſitionis neceſſariæ ſenſus: ei qui ammonitus analogiæ fuerit, ex ijs quæ Ariſtoteles in fine duodecimi capitis huius diſſerit, elucere poterit.

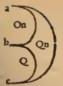
PARAPHRASIS CAP. NONI.

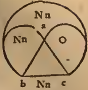

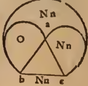

Nonum caput de mixtis ſyllogiſmis de ineſſe & neceſſario in prima figura concluſiones
tres. Prima concluſio. Euenit nonnunquam altera propoſitionum neceſſaria, & al-
tera de ineſſe: qui concluſionem neceſſariam colligat, fieri ſyllogiſmum. verum nō vtra-
vis propoſitione neceſſaria: ſed ea quæ ad maius extremum collocata eſt. Vt ſi omni 81
b ex neceſſitate ineſſe a ſumptum eſt, & omni c ineſſe b ſimpliciter: dico ſic ſumptis propoſitioni-
bus neceſſario euenire vt omni c ex neceſſitate inſit a. Et ſimili modo ſi omni b ex neceſſitate non
inſit a, & omne c ſit b: euenire vt omni c neceſſario non inſit a. Nam quia poſitum eſt omni b ex
neceſſitate ineſſe a, vel omni ex neceſſitate non ineſſe a, & omne c eſt aliquid eorum quę ſumimus
ipſius b: perſpicuum eſt igitur, quoniam omne c ex neceſſitate erit alterum horum, hoc eſt ex ne-
ceſſitate erit a, vel ex neceſſitate non erit a. ex neceſſitate quidem erit a: per id quod eſt ex neceſſita-
te dici de omni, ſi ſumebatur omni b ex neceſſitate ineſſe a. & ex neceſſitate non erit a: per id quod
eſt ex neceſſitate dici de nullo, ſi ſumptum fuerat omni b ex neceſſitate non ineſſe a. Secunda 82
concluſio. Propoſitione ſumpta de ineſſe ad maius extremum, & altera neceſſaria: minime ſyllo-

gíſmo colligetur concluſio neceſſaria. Vt ſi omni b ineſt a & omni c ex neceſſitate ineſt b: minime efficietur neceſſaria cõcluſio, omne c neceſſario eſt a. Nam ſi ex neceſſitate euenit: eueniet etiã & alicui b ex neceſſitate ineſſe a, & per primam & per tertiam figuram, per ea quæ in præcedenti capite monſtrata ſunt. quod non oportet. Nam & poſſibile eſt vt tale b ſit: vt nulli ex neceſſitate inſit a. Verum quód accidat in prima figura aliquod b ex neceſſitate eſſe a, ſi ficbat hoc pacto ſyllogiſmus, omne b eſt a, & omne c ex neceſſitate eſt b, igitur omne c ex neceſſitate eſt a: demõſtratur. Nam ſi ita eſt: omne c ex neceſſitate eſt a, vera eſt, & poſita eſt omne c ex neceſſitate eſt b. quę, quia particulariter conuertitur: hæc identidem vera eſt, aliquod b ex neceſſitate eſt c. Necto itaq; ſyllogiſmum primæ figuræ omne c ex neceſſitate eſt a, & aliquod b ex neceſſitate eſt c, & neceſſario prouenit aliquod b ex neceſſitate eſſe a. & idem accidere in tertia figura demonſtratur. Nam quia vera erit omne c ex neceſſitate eſt a, & poſita eſt omne c ex neceſſitate eſſe b: neceſſario per tertiam figuram colligitur aliquod b ex neceſſitate eſſe a. quod totum ſuſceptum erat demonſtrandũ. ¶ Cæterum ex terminis ſignificantibus: dilucidius cognoſcitur non neceſſario effici cõcluſionem neceſſariam. vt ſi a ſit motus. b animal. c homo. & moueatur omne animal: manifeſtum eſt omnẽ hominem ex neceſſitate eſſe animal, non tamen efficitur vt omnis homo ex neceſſitate moueatur. Nam omne animal non ex neceſſitate mouetur. quare neque homo ex neceſſitate mouebitur. Et eadem quoque fuerit demonſtratio: ſi vniuerſalis negatiua de ineſſe, ad maius extremum ſumpta
83 fuerit. ¶ Tertia concluſio. In particularibus primæ figuræ ſyllogiſmis, ſi vniuerſalis neceſſaria fuerit: & concluſio quoq; neceſſaria erit. Si autem particularis neceſſaria fuerit: non neceſſaria proueniet concluſio, ſiue priuatiua, ſiue affirmatiua de ineſſe fuerit altera propoſitio. ¶ Eſto enim primo vniuerſalis affirmatiua neceſſaria, inſitq; a ex neceſſitate omni b, & b inſit ſolum alicui c: dico neceſſario euenire, vt a ex neceſſitate inſit alicui c. Nam omne b ex neceſſitate ponitur eſſe a: & aliquod c ſumitur ipſius b. per id igitur quod eſt dici de omni: alicui c ex neceſſitate inerit a. Et ſimiliter ſi priuatiuus fiat ſyllogiſmus. Nam per id quod eſt dici de nullo: ſimilis proueniet demonſtratio. ¶ At ſi particularis neceſſaria eſt & vniuerſalis de ineſſe: non neceſſaria erit concluſio. Nam ſi non ponitur ex neceſſitate prouenire: nihil accidit impoſſibile, vt neq; in ſyllogiſmorum vniuerſalibus modis, quod licet ex indefinito cognoſcere. Et vt nihil neceſſarium accidit in affirmatiuis: ſimiliter & nihil neceſſarium accidet in priuatiuis. Termini: motus, animal, album.

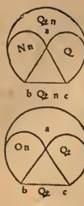

¶ De mixtis ex vna neceſſaria & altera abſoluta in ſecunda figura. Cap. X.

84 IN ſecunda autem figura ſi priuatiua quidem propoſitio vniuerſalis ſit & neceſſaria: concluſio erit neceſſaria. ſi autem prædicatiua: nõ neceſſaria. ſit enim primũ priuatiua neceſſaria: & a, b quidem nulli contingat. c autem inſit tantum. quoniam ergo conuertitur priuatiua: & b, nulli a, contingit. a autem, omni c ineſt. quare nulli c: contingit b. nam c ſub a eſt. ¶ Similiter autem & ſi ad c ponatur priuatiuũ. nam ſi a, c nulli contingit: & c, nulli a poterit ineſſe, a autem, omni b ineſt. quare nulli eorum quæ ſunt b contingit c: fit enim prima figura. rurſum non ergo neq; b, ipſi c: conuertitur enim ſimiliter. ¶ Si autem prædicatiua propoſitio eſt neceſſaria: non erit cõcluſio neceſſaria. inſit enim a, omni b ex neceſſitate. c autem nulli inſit tantum: conuerſa ergo priuatiua: fit prima figura. oſtenſum eſt autem in prima, quoniam cũ non eſt neceſſaria quæ ad maiorem eſt priuatiua: nec concluſio erit neceſſaria. quare nec in his erit ex neceſſitate. ¶ Amplius autem ſi cõcluſio eſt neceſſaria, accidit c, alicui a non ineſſe ex neceſſitate. ſi enim b, nulli c ineſt ex neceſſitate: neque c, nulli b inerit ex neceſſitate. b autem, alicui a neceſſe eſt ineſſe. ſiquidem & a, omni b ex neceſſitate inerat. quare c, neceſſe eſt alicui a non ineſſe. ſed nihil prohibet a huiuſmodi accipere: cui omni c contingat ineſſe. ¶ Amplius. & ſi terminos ponentes ſit oſtendere quoniam concluſio non eſt neceſſaria ſimpliciter. & his exiſtentibus: neceſſarium. vt ſit a animal. b vero homo. c autem album. & ſimiliter propoſitiones ſumptæ ſint. contingit enim animal nulli albo ineſſe. non inerit ergo nec homo nulli albo, ſed non ex neceſſitate. contingit enim hominem fieri album: non tamen donec animal nulli albo inſit. quare cum hæc ſint, neceſ-
85 ſaria erit concluſio: ſimpliciter autem non neceſſaria. ¶ Similiter autem ſe habebit & in particularibus ſyllogiſmis, quando priuatiua quidem propoſitio & vni-

Rurſum nõ ergo neque: duę negationes negant. b: ipſi c. ſubauditur ineſſe cõtingit.

Neq; c, nulli b. duæ negationes negant & perinde eſt ac ſi diceret, & c nulli b ierit ex neceſſitate. & nulli negare intelligitur duntaxat.

uerſalis fuerit,& neceſſaria:& concluſio erit neceſſaria. Quando autem prædicatiua vniuerſalis fuerit neceſſaria,priuatiua vero particularis non neceſſaria: non erit concluſio neceſſaria. Sit enim primum priuatiua,& vniuerſalis neceſſaria:& a,b quidem nulli contingat ineſſe,c autem alicui inſit. quoniam ergo conuertitur priuatiua:& b,nulli a continget ineſſe. a autem,alicui c ineſt:quare ex neceſſitate alicui eorum quæ ſunt c,non inerit b. Rurſum ſit prædicatiua & vniuerſalis & neceſſaria:& ponatur ad b quidem prædicatiuum. ſi ergo a, omni b ex neceſſitate ineſt,c autem alicui non ineſt:quoniam nō inerit b,alicui c manifeſtū, ſed non ex neceſſitate. Nam ijdem termini erunt ad demonſtrationem, qui in vniuerſalibus ſyllogiſmis. ſed nec ſi priuatiua neceſſaria eſt particulariter ſumpta:erit concluſio neceſſaria. Nam per eoſdem terminos demonſtratio.

¶ Decimi Cap. notæ.

¶ Ariſtoteles in demonſtrationibus concluſionum: vtitur non contingit ineſſe,loco huius,neceſſarium eſt non ineſſe. eadem enim ſunt, & æque poſſunt vt in ſecundo περὶ ἑρμηνείας cap. tertio viſum eſt. Et contingens hoc in loco & poſſibile,idem. 84

I Syllogiſmi		II Aequiualentes
O a neceſſario non eſt b		O a non contingit eſſe b
O c eſt a		O c eſt a
O e neceſſario non eſt b		O e non contingit eſſe b

¶ Termini a,b,c,animal,homo,album: duabus rationibus ſuperioribus ſuffragabuntur. ¶ Quòd autem in quarto ſecundæ figuræ vniuerſali affirmatiua de neceſſario,& particulari negatiua de ineſſe, ſequatur concluſio de ineſſe: hoc ideo eſt quòd pro ea quæ neceſſaria eſt, ad maius extremum poſita abſoluta & de ineſſe ſimpliciter, ex meris abſolutis fiet ſyllogiſmus ad eandem concluſionē ex tertia concluſione quinti cap. at neceſſariam propoſitionem ſemper comitatur abſoluta ſimpliciter, haud ſecus atq; illam ſequi demonſtrata eſt propoſitio poſſibilis. ¶ Termini pro eodem quarto modo, propoſitione ad maius extremum abſoluta & aſſumptione neceſſaria: ijdem qui & ſuperiores, ſed aliter ordinandi. Nam pro ea re ponendum: a homo, b album, e animal. Et ſi ita videatur apertius, manifeſtiuſq;, vigilans pro albo ponatur. & cognoſcitur eo modo non fieri ſyllogiſmum quando propoſitio abſoluta ad maius extremum collocata eſt de ineſſe. vt nōc hoc pacto: quicquid vigilat eſt homo (id enim ita nunc ſeſe habere ponatur) & aliquod animal ex neceſſitate nō eſt homo: non ex neceſſitate accidit, aliquod animal ex neceſſitate non vigilat. 85

¶ Syllogiſmi ſecundæ figuræ demonſtrati mixti ex abſoluta & neceſſaria.

I	e	Neceſſarium
	a	Ineſſe ſimpliciter
	e	Neceſſarium

II	a	Ineſſe ſimpliciter
	e	Neceſſarium
	e	Neceſſarium

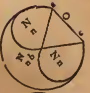
III	e	Neceſſarium
	i	Ineſſe ſimpliciter
	o	Neceſſarium

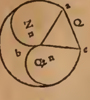
ℂQui ex monſtratis facile intelligi poſſunt, etſi eos non monſtret Ariſtoteles.			ℂAſyllogiſti.		
IIII	a	Ineſſe ſimpliciter	I	e	Ineſſe
	o	Neceſſarium		a	Neceſſarium
	o	Neceſſarium		e	Neceſſarium
V	e	Ineſſe ſimpliciter	II	a	Neceſſarium
	a	Neceſſarium		e	Ineſſe
	e	Ineſſe ſimpliciter		e	Neceſſarium
VI	a	Neceſſarium	III	e	Ineſſe
	e	Ineſſe ſimpliciter		i	Neceſſarium
	e	Ineſſe ſimpliciter		o	Neceſſarium
VII	e	Ineſſe ſimpliciter	IIII	a	Neceſſarium
	i	Neceſſarium		o	Ineſſe
	o	Ineſſe ſimpliciter		o	Neceſſarium
VIII	a	Neceſſarium	V	a	Ineſſe vt nunc
	o	Ineſſe ſimpliciter		o	Neceſſarium
	o	Ineſſe ſimpliciter		o	Neceſſarium

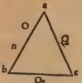
ℂ Cæteri(vt in abſolutis)ſunt communes:quare ex abſolutorum deſcriptione accipi poſſunt. Quadruplari tamen ijdem ad concluſionẽ nunc abſolutam,nunc neceſſariam poſſunt,ſed hæc intelligentiæ ſe prompta ingerunt. Non ab re igitut huiuſce rei omittenda deſcriptio.

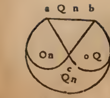
ℂPARAPHRASIS CAP. DECIMI.

84 DEcimum cap.concluſiones duæ. ℂPrima concluſio. In ſecunda figura altera propoſitionum exiſtente de neceſſario, & altera de ineſſe, ſi priuatiua vniuerſalis neceſſaria ſit:& concluſio erit neceſſaria. Si autem affirmatiua neceſſaria ſit,non erit concluſio neceſſaria. Et eſto primum vniuerſalis priuatiua neceſſatia,& omni b ex neceſſitate non inſit a,omni autem c,ſolum inſit a: dico neceſſario euenire,omne c ex neceſſitate non eſſe b. Nam quia vniuerſalis priuatiua omne b ex neceſſitate non eſt a conuertitut:vera erit omne a ex neceſſitate non eſſe b.& ſimiliter poſita vera, omne c eſt a:quare per primam figuram neceſſario euenit, omne c ex neceſſitate non eſſe b.Et id(vt demonſtratum eſt) pet id quod eſt de nullo dici. Nam c aliquid eſt eorum quæ ſunt a. Et ſimiliter ſi neceſſaria vniuerſalis negatiua ponatur ad minus extremum, hoc pacto,omne b eſt a, & omne c ex neceſſitate non eſt a : dico neceſſario contingere omne c ex neceſſitate non eſſe b. Nam ſi omne c ex neceſſitate non eſt a, quia reuertitur atq; tecurrit : etiam omne a ex neceſſitate non eſt c.& omne b poſitum eſt eſſe a.quare omne b ex neceſſitate non eſt c. Nam facta eſt prima figura. & quia omne b ex neceſſitate non eſt c ſimiliter conuertitur : etiam omne c ex neceſſitate non eſt b.comitabatut igitur omne c ex neceſſitate non eſt b,neceſſario primas propoſitiones,atq; fiebat ſyllogiſmus.ℂNunc autem demonſtrandum eſt ſi affirmatiua propoſitio ſumatur neceſſaria:non oportere concluſionem eſſe neceſſariam.Nam ſi omni b ex neceſſitate inſit a,& nulli c ſolum inſit a:dico non neceſſario prouenire omne c ex neceſſitate non eſſe b. Nam̃ conuerſa negatiua nullum c eſt a ſit prima figura hoc pacto,nullum a eſt c, & omne b ex neceſſitate eſt a. Atqui in prima figura monſtratum eſt ſi vniuerſalis priuatiua quæ eſt ad maius extremum,neceſſatia non eſt:concluſionem non effici neceſſarism.quare neq; hic ea quæ de neceſſario colligetut concluſio.ℂ Præterea ſi fiat concluſio neceſſaria hoc pacto.Omne b ex neceſſitate eſt a,& nullum c eſt a:igitut omne c ex neceſſitate non eſt b.accidet aliquod a ex neceſſitate non eſſe c,quod minime oportet. Quòd autem id accidat demonſtratut. Nam quia colligi ponitur concluſio neceſſaria: vera erit omne c ex neceſſitate non eſt b. quare & per conuerſionem omne b ex neceſſitate non eſt c. & poſita eſt vera omne b ex neceſſitate eſt a:vera etiam eſt per conuetſionẽ aliquod a ex neceſſitate eſt b. per primam igitur figutam : aliquod a ex neceſſitate non eſt c.at nihil prohibet a huiuſmodi accipere : cui omni contingat c ineſſe. ℂInſuper nos ipſi terminos apponentes:facile valemus oſtendere concluſionem non eſſe neceſſariam.vt his poſitis terminis,neceſſarium eſt concluſionem non eſſe neceſſariam.vt eſto a animal, b vero homo,& c album. Similiter autem & propoſitiones ſumptæ ſint: omnis homo ex neceſſitate eſt animal, & nullum album eſt animal. Nam contingit nulli albo ineſſe animal . propter hæc ſanè euenit nullum album eſſe hominem. at non id ex neceſſitate : quandoquidem contingit aliquod album eſſe hominem.non

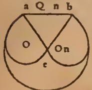

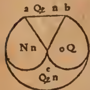

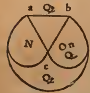

tamen ſimul,& quandiu nullum album eſt animal. quare cum hæc ſint:ex neceſſitate euenit concluſio nullum album eſt homo,ſed non quæ ſit ſimpliciter neceſſaria. ☙ Secunda concluſio. Quando altera de neceſſario, & altera de ineſſe fuerit : in ſyllogiſmis particularibus conſimile euenit, vt vniuerſali propoſitione priuatiua neceſſaria, fiat concluſio neceſſaria. at vniuerſali affirmatiua neceſſaria & particulari negatiua de ineſſe: concluſio non colligetur neceſſaria. ☙ Et ſit primum vniuerſalis priuatiua neceſſaria & omni b ex neceſſitate non inſit a, & alicui c inſit a: dico neceſſario euenire, vt alicui c ex neceſſitate non inſit b. Nam quia vniuerſalis priuatiua omni b ex neceſſitate non ineſt a conuertitur : omne a ex neceſſitate non eſt b. & aliquod c eſſe a poſitum eſt, per primam igitur figuram aliquod c ex neceſſitate non eſt b. Rurſum ſit vniuerſalis affirmatiua neceſſaria,& ponatur ad b maius extremum affirmatiua : dico non euenire concluſionem neceſſariam. vt ſi omni b ex neceſſitate ineſt a & alicui c non ineſt a: alicui quidem c non inerit b,ſed non id ex neceſſitate. Nam iidem termini demonſtrationi ſuffragabuntur , qui & in præcedenti concluſione ad vniuerſalium ſyllogiſmorum demonſtrationem. Et ne id ſolum: ſed & nec ſi priuatiua neceſſaria eſt & particulariter ſumpta: ſyllogiſmo colligitur concluſio neceſſaria. Nam per eoſdem terminos fit demonſtratio. 85

☙ De ſyllogiſmis mixtis ex altera neceſſaria, & altera abſoluta in tertia figura. Cap. X I.

IN poſtrema autem figura terminis quidẽ vniuerſalibus ad medium & prædicatiuis vtriſque propoſitionibus,ſi vtralibet ſit neceſſaria:& concluſio erit neceſſaria. Si autẽ hæc quidem ſit priuatiua,illa vero prædicatiua,quando priuatiua quidem fuerit neceſſaria:& concluſio erit neceſſaria. quando autẽ prædicatiua:non erit neceſſaria. ☙ Sint enim primũ vtræq; prædicatiuæ propoſitiones,& a & b,omni c inſint,neceſſaria autẽ ſit a c. quoniam ergo b,omni c ineſt: & c,alicui b inerit, eo ꝙ conuertitur vniuerſalis particulariter. quare ſi a,ineſt omni c ex neceſſitate,& c alicui b:& a alicui b neceſſarium ineſſe. nam b,ſub c eſt. fit igitur prima figura. ☙ Similiter autẽ oſtendetur:& ſi b c eſt neceſſaria. conuertitur enim c,alicui a. quare ſi omni c ineſt b ex neceſſitate:& a alicui b inerit ex neceſſitate. ☙ Rurſum ſit a c quidẽ priuatiua, b c vero affirmatiua,neceſſaria autem priuatiua. quoniã ergo cõuertitur affirmatiua:erit c,alicui b. a autẽ,nulli c ex neceſſitate:neq; a,alicui b inerit ex neceſſitate. nã b ſub c eſt. ☙ Si autẽ prædicatiua ſit neceſſaria:non erit concluſio neceſſaria. Sit enim b c prędicatiua & neceſſaria, a c autem priuatiua & non neceſſaria. quoniam ergo conuertitur affirmatiua:inerit & c alicui b ex neceſſitate. quare ſi a quidem nulli eorum quæ ſunt c ineſt, c autem alicui eorum quæ ſunt b : & a alicui eorum quæ ſunt b non inerit : ſed non ex neceſſitate. oſtenſum eſt enim in prima figura quoniã priuatiua propoſitione nõ neceſſaria:nec concluſio erit neceſſaria. ☙ Amplius autem & per terminos ſit manifeſtũ. ſit enim a quidem bonum,in quo b,animal, c autem equus. ergo bonum quidem contingit nulli equo ineſſe, animal vero neceſſe eſt omni equo ineſſe: ſed non neceſſe eſt aliquod animal non eſſe bonum. ſiquidem contingit omne eſſe bonum. aut ſi non hoc poſſibile: ſed vigilare,vel dormire terminum ponendum. omne enim animal ſuſceptibile eſt horum. ſi igitur termini vniuerſaliter ad medium ſint: dictum eſt,quando erit concluſio neceſſaria. 86

87 ☙ Si autem hic quidẽ vniuerſalis: ille vero particularis, prædicatiuus vterq; : quando vniuerſalis fuerit neceſſarius,& concluſio erit neceſſaria. Demonſtratio autem eadem quæ & prius. conuertitur enim & particularis affirmatiua. ſi ergo neceſſe eſt b,omni c ineſſe,a autem ſub c eſt : neceſſe eſt b, alicui a ineſſe. ſi autem b,alicui a: & a,alicui b ineſſe neceſſarium. conuertitur enim. Similiter autem & ſi a c,ſit neceſſaria vniuerſalis. nam b,ſub c eſt.

88 ☙ Si autem particularis eſt neceſſaria:non erit concluſio neceſſaria. ſit enim b c particularis & neceſſaria. a autem, inſit omni c non tamen ex neceſſitate. conuerſa ergo b c,prima fit figura, & vniuerſalis quidem propoſitio non neceſſaria, particularis autem neceſſaria. Quando autem ſic ſe habebant propoſitiones : non erat concluſio neceſſaria. quare nec in his. ☙ Amplius

autem & ex terminis:manifeſtum.ſit enim a quidem vigilatio,b autem bipes,in quo autem c,animal.ergo b,alicui c neceſſe eſt ineſſe.a autem omni c contingit. & a non neceſſario b.non enim neceſſe eſt: aliquem bipedem dormire vel vigilare.ſimiliter autē per eoſdem terminos oſtendetur etiam ſi a c,ſit particularis
89 & neceſſaria. ¶ Si autē hic quidem terminorum ſit prædicatiuus,ille priuatiuus & neceſſarius:quādo vniuerſalis fuerit priuatiuus & neceſſarius,& concluſio erit neceſſaria.Si enim a,nulli c ex neceſſitate contingit,b autē,alicui c ineſt:neceſſe eſt a, alicui b non ineſſe. quando autē affirmatiua neceſſaria ponetur vel vniuerſalis,vel particularis,vel priuatiua particularis:non erit concluſio neceſſaria. Nam alia quidem eadē quæ & in prioribus dicemus. Termini autem cū vniuerſalis quidem affirmatiua eſt neceſſaria:vigilatio,animal,homo. medium,homo. cum autem particularis prædicatiua neceſſaria: vigilatio,animal,album.animal enim neceſſe eſt alicui albo ineſſe, vigilatio autē contingit nulli:& non neceſſe eſt alicui animali non ineſſe vigilationem. quando autem priuatiua particularis
90 eſt neceſſaria:bipes,motus,animal.medium,animal. ¶ Manifeſtū igitur quoniā ineſſe quidem non eſt ſyllogiſmus:ſi vtræq; propoſitiones nō ſunt in eo quod eſt Quoniā ineſſe quidem, ineſſe genitiuus eſt genitiuſve locum habēs.
91 ineſſe.neceſſarij vero eſt:& altera ſolum exiſtente neceſſaria. ¶ In vtriſq; autem & affirmatiuis & priuatiuis exiſtentibus ſyllogiſmis:neceſſe eſt alteram propoſitionem ſimilem eſſe concluſioni. Dico autem ſimilem, ſi ineſſe quidem:inexi-
92 ſtentem.ſi autem neceſſaria:neceſſariam. ¶ Quare & hoc palàm, quoniam non erit concluſio neq; neceſſaria,neq; ineſſe:non ſumpta vel neceſſaria,vel quæ ineſſe ſignificet propoſitione. Igitur de neceſſario quo modo ſit & quam differentiam habeat ad ineſſe:ſufficienter penè dictum eſt.

¶ Vndecimi cap. notæ.

86 ¶ Nam monſtratum eſt in prima figura:ſecūda ſcilicet concluſione cap.noni.Sed videtur deficere demonſtrandi modus: quia nō oportet ſi poſita particulari neceſſaria in quarto primæ figuræ nō ſequatur concluſio neceſſaria,ꝙ etiam poſita vniuerſali in ſecundo tertiæ non ſequatur eadem particularis.ſed conuerſus argumentandi modus:bonus potius eſſe videretur. Verum ex alio videtur perfici principio, vt quæ concluſio in modo perficiente non colligitur: neq; quoq; eadem collige-
87 tur in modo imperfecto. ¶ Cum in quinto tertiæ particulari neceſſaria priuatiua, & vniuerſali affirmatiua abſoluta aſtruitur non colligi concluſionem neceſſariam: id intelligendum eſt ſumendo propoſitionem abſolutam nō ſimpliciter,ſed vt ſe extendit ad abſolutā,vt nunc.Nam particulari neceſſaria priuatiua & vniuerſali affirmatiua abſoluta ſimpliciter,colligetur.vt ex demonſtratione ſecundæ partis primæ concluſionis decimiquarti cap.huius per æquiualentiam cognoſcetur velle
90 Ariſtoteles. ¶ Ex corollarijs cognoſcitur vt cum altera præmiſſarum neceſſaria fuerit & altera abſo-
91 luta,inſuper & concluſio abſoluta: ſyllogiſmum illum non dici debere abſolutū ſiue de ineſſe,ſed
92 mixtum de neceſſario. Syllogiſmum enim abſolutum atq; de ineſſe nuncupat:cum vtraq; propoſitio,& concluſio abſoluta eſt ac de ineſſe.de cuiuſmodi diſcuſſum eſt: quarto,quinto,& ſexto capitibus huius.Nunc autem ſubijciamus deſignationem: quónam modo tertij ſchematis, tertiæq; figuræ colligantur ſyllogiſmi ex abſoluta & neceſſaria mixti.

I	a	Neceſſaria
	a	Abſoluta ſimpliciter
	i	Neceſſaria
II	e	Neceſſaria
	a	Abſoluta ſimpliciter
	o	Neceſſaria
III	i	Abſoluta ſimpliciter
	a	Neceſſaria
	i	Neceſſaria
IIII	a	Neceſſaria
	i	Abſoluta ſimpliciter
	i	Neceſſaria
V	o	Neceſſaria
	a	Abſoluta ſimpliciter
	o	Neceſſaria
VI	e	Neceſſaria
	i	Abſoluta ſimpliciter
	o	Neceſſaria

¶ Facile monſtrabiles.

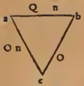
VII	a	Abſoluta ſimpliciter
	a	Neceſſaria
	i	Abſoluta ſimpliciter
VIII	e	Abſoluta ſimpliciter
	a	Neceſſaria
	o	Abſoluta ſimpliciter

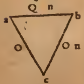
IX	i	Neceſſaria
	a	Abſoluta ſimpliciter
	i	Abſoluta ſimpliciter
X	a	Abſoluta ſimpliciter
	i	Neceſſaria
	i	Abſoluta ſimpliciter
XI	o	Abſoluta ſimpliciter
	a	Neceſſaria
	o	Abſoluta ſimpliciter
XII	e	Abſoluta ſimpliciter
	i	Neceſſaria
	o	Abſoluta ſimpliciter

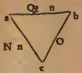
¶ Aſyllogiſti.		
I	a	Abſoluta
	a	Neceſſaria
	i	Neceſſaria
II	e	Abſoluta
	a	Neceſſaria
	o	Neceſſaria
III	i	Neceſſaria
	a	Abſoluta
	i	Neceſſaria
IIII	a	Abſoluta
	i	Neceſſaria
	i	Neceſſaria
V	o	Abſoluta ex indefinito
	a	Neceſſaria
	o	Neceſſaria
VI	o	Neceſſaria
	a	Abſoluta vt nunc
	o	Neceſſaria
VII	e	Abſoluta
	i	Neceſſaria
	o	Neceſſaria

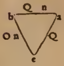
Cæteræ incollectiles συζυγίαι, hoc eſt côiugationes: vel quam facillime intelliguntur.

¶ PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

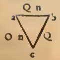

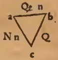

VNdecimum cap. concluſiones quatuor. corollaria tria. ¶ Prima concluſio. In tertia figura extremis de medio vniuerſaliter enunciatis, & vtriſq; propoſitionibus affirmatiuis, vtra vis neceſſaria ſit: & concluſio neceſſaria erit. Si autem propoſitionũ hæc priuatiua ſit, illa vero affirmatiua, cum priuatiua neceſſaria fuerit: & concluſio erit neceſſaria. cum autem prædicatiua neceſſaria: minime oportet, vt cõcluſio euadat neceſſaria. ¶ Et ſint primo vtræq; propoſitiones vniuerſales affirmatiuæ. Et omni c ex neceſſitate inſit a, & omni c inſit b: dico alicui b ex neceſſitate ineſſe a. Nam quia vniuerſalis omni c ineſt b, particulariter conuertitur: alicui b ineſt c. & poſitum eſt omni c ex neceſſitate ineſſe a. Necto igitur ſyllogiſmum. Omni c ex neceſſitate ineſt a, & alicui b ineſt c: igitur alicui b ex neceſſitate ineſt a. Et id per dici de omni. Nam b ſub c eſt. & fit idcirco prima figura. Simili modo monſtrabitur ſi vniuerſalis neceſſaria ad minus extremum collocetur. vt ſi omni c ineſt a, & omni c ex neceſſitate ineſt b: alicui b ex neceſſitate inerit a. Nam quia vniuerſalis omni c ineſt a particulariter conuertitur: alicui a ineſt c. & poſita eſt vera omni c ex neceſſitate ineſt b. Tunc necto primæ figuræ ſyllogiſmum. Omni c ex neceſſitate ineſt b, & alicui a ineſt c: igitur alicui a ex neceſſitate ineſt b. quæ quia cõuertitur: & alicui b ex neceſſitate ineſt a. eueniebat igitur neceſſario particularis, alicui b ex neceſſitate ineſt a ad primas ꝓpoſitiones. quod erat monſtrandum. Rurſum ſit vniuerſalis priuatiua neceſſaria omne c ex neceſſitate nõ eſt a, & vniuerſalis affirmatiua de ineſſe omne c eſt b: dico aliquod b ex neceſſitate non eſſe a. Quoniã enim conuertitur vniuerſalis affirmatiua: aliquod b erit c, & poſitũ eſt omne c ex neceſſitate nõ eſſe a. ſyllogizamus itaq; per primam figurã hoc pacto. omne c ex neceſſitate nõ eſt a, & aliquod b eſt c: igitur aliquod b ex neceſſitate nõ eſt a. Nã b ſub c eſt. ¶ At ſi affirmatiua ſit neceſſaria: nõ erit concluſio neceſſaria. vt ſit b c vniuerſalis affirmatiua neceſſaria, omne c ex neceſſitate eſt b, & vniuerſalis negatiua de ineſſe & nõ neceſſaria nullũ c eſt a: dico nõ eſſe ſyllogiſmũ, nullũ c eſt a, & omne c ex neceſſitate eſt b, igitur aliquod b ex neceſſitate non eſt a. Nã quia conuertit̃ vniuerſalis affirmatiua: alicui b ex neceſſitate inerit a. Atqui ſi nullũ c eſt a, & aliquod b ex neceſſitate eſt c: nõ euenit, vt ex neceſſitate aliquod b nõ ſit a, tametſi neceſſario eueniat aliquod b nõ eſſe a. Nã monſtratum eſt in prima figura, negatiua non neceſſaria & negatiua (ſiue vniuerſalis, ſiue particularis ſit) neceſſaria: concluſionẽ non eſſe neceſſariã. quare neq; neceſſaria erit in tertia figura. Præterea id idẽ poſitis terminis manifeſtũ eſſe poteſt. vt eſto a bonũ. b animal. c equus. manifeſtũ eſt quoniam vera eſſe poteſt, nullus equus bon⁹ eſt, & omnis equus neceſſario animal eſt: at nõ fit idcirco, vt aliquod animal ex neceſſitate nõ ſit bonũ. Nã omne animal contingit eſſe bonũ. ꝙ ſi poſſibile non putas, vt nullus equus bon⁹ ſit: loco igitur boni ponamus aut vigilare, aut dormire. manifeſtũ eſt verã eſſe poſſe nullus equus vigilat, & omnis equus ex neceſſitate eſt animal: at nõ aliquod aial ex neceſſitate non vigilat. quandoquidẽ omne animal, vt vigilet cõtingat, poſſibileq; ſit. & hunc in modũ, ſi dormire poſitũ eſſet. Omne enim animal horũ ſuſceptibile eſt. Itaq; cũ extremi termini de medio 86

vniuerſaliter enunciantur:diſcuſſum eſt quãdo concluſio neceſſaria futura eſt,& quando nõ ex ne-
87 ceſſitate euentura.¶ Secunda concluſio.Cum extremorũ terminorũ vnus de medio vniuerſaliter,
& alter particulariter enunciatur, & ambo affirmatiue,vniuerſali propoſitione neceſſaria:& con-
cluſio erit neceſſaria. ¶ Hæc demonſtratur vt præcedens, ꝙ particularis affirmatiua conuertitur.
Sit ergo omne c ex neceſſitate b,& alicui c inſit a:colligetur aliquod b ex neceſſitate eſſe a.Nã quia
particularis cõuertitur:vt alicui a inſit c,& a ſit ſub c neceſſe eſt. & poſitũ eſt omne c ex neceſſitate
eſſe b.Per primã itaq; figurã recte fit:omne c ex neceſſitate eſt b,& aliquod a eſt c:igitur aliquod a
ex neceſſitate eſt b. & quia conuertitur etiã aliquod b ex neceſſitate eſt a.poſitis igitur primis pro-
poſitionibus neceſſario eueniebat,vt aliquod b ex neceſſitate eſſet a,quod erat monſtrandũ. Et ſi-
milis erit demõſtrandi modus ſi vniuerſalis affirmatiua ad maius extremũ neceſſaria fuerit,vt om
ne c ex neceſſitate eſt a.Nam particulari conuerſa:erit b ſub c.fiétq; hoc pacto prima figura:omne
88 c ex neceſſitate eſt a,& aliquod b eſt c.aliquod igitur b ex neceſſitate eſt a.¶ Tertia concluſio.Extre
mis hoc pacto enunciatis,cum particularis eſt neceſſaria:non erit concluſio neceſſaria.vt ſit parti-
cularis neceſſaria aliquod c ex neceſſitate eſt b, & omne c ſit a: non colligetur aliquod b ex neceſ-
ſitate eſſe a.Nã conuerſa particulari in hanc,aliquod b ex neceſſitate eſt c:ſit prima figura.& demõ
ſtratum eſt nõ fieri ſyllogiſmũ vniuerſali nõ neceſſaria, & particulari neceſſaria:quomodo tamen
ſe habebunt propoſitiones ſic ſyllogizando: omne c eſt a, & aliquod b ex neceſſitate eſt c,igitur
aliquod b ex neceſſitate eſt a.Igitur neq; ex primis propoſitionibus fiet ſyllogiſmus.Inſuper id ex
terminis dilucidũ eſſe poteſt. Ve ſit a vigilare.b bipes.c animal.manifeſtũ hanc verã eſſe poſſe,om-
ne animal vigilat,& aliquod animal ex neceſſitate bipes eſt:at falſum eſt aliquod bipes ex neceſſita
te vigilare. nõ enim neceſſe eſt aliquod bipes:aut dormire,aut vigilare.Et per eoſdẽ oſtẽditur ma-
iore particulari neceſſaria:non fore concluſionẽ neceſſariam.poſito a eſſe bipes.b vigilans.& c ani-
89 mal.¶ Quarta concluſio.Si extremorũ terminorum alter vniuerſaliter,& alter particulariter enun
cietur,vnus quidem affirmatiue,& alter priuatiue,cũ vniuerſalis priuatiua fuerit neceſſaria:erit &
concluſio neceſſaria. quando autẽ affirmatiua neceſſaria ponetur, ſiue vniuerſalis,ſiue particularis
ſit:concluſio non erit neceſſaria.& ſimile euenit,cũ particularis priuatiua ponitͥ neceſſaria.¶ Vni-
uerſali quidẽ priuatiua neceſſaria fit ſyllogiſmus. vt ſi omni c ex neceſſitate non ineſt a, & alicui c
ineſt b:etiam & alicui b ex neceſſitate non inerit a.eadẽ vt in prima concluſione demonſtrario eſt.
¶ At affirmatiua neceſſaria quantacũq; ea ſit,aut particulari negatiua neceſſaria:nõ colligitur con-
cluſio neceſſaria.Nam cætera eadem quæ in ſuperioribus ad id oſtendendũ nobis ſuffragabuntur,
& etiam ex terminis ita eſſe deprehẽdetur.Vniuerſali quidẽ affirmatiua neceſſaria termini erunt:
vigilans,animal,homo.medium autem,homo.Particulari affirmatiua neceſſaria,termini ſunt:vi-
gilans,animal,album.Nam fieri poteſt vt nulli albo inſit vigilans,& aliquod album ex neceſſitate
eſt animal.At falſum eſt aliquod animal ex neceſſitate non vigilare.Nã etſi contingat vt nulli ani-
mali conueniat vigilatio:non tamen ex neceſſitate alicui non conuenit. Particulari autem priuati-
90 ua neceſſaria,termini ſunt:bipes,moueri,animal.medium autem,animal.¶ Primum corollarium.
Manifeſtum itaq; eſſe poteſt non fieri ſyllogiſmum de ineſſe:ſi non vtræq; propoſitiones ſint de
ineſſe. de neceſſario autem contingere eſſe ſyllogiſmum:altera etiam ſolum exiſtente neceſſaria.
91 ¶ Secũdum corollarium.In vtriſq; ſyllogiſmis de neceſſario ſiue affirmatiuis,ſiue negatiuis:alterã
propoſitionem ſimilem eſſe concluſioni neceſſe eſt.dico autem ſimilem,vt ſi cõcluſio de ineſſe ſit,
92 & propoſitio de ineſſe.& ſi neceſſaria,etiã neceſſaria. ¶ Tertium corollarium.Quapropter & hoc
inſuper exploratum euadit:concluſionem neq; neceſſariam, neq; de ineſſe futuram eſſe, non ſum-
pta propoſitione neceſſaria,vel quæ ineſſe ſignificet. Quomodo igitur fit ſyllogiſmus de neceſſa-
rio,& quonam pacto differat à ſyllogiſmo de ineſſe: ferme ſufficienter dictum eſt.

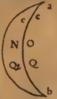

¶ De contingenti non neceſſario. Cap. XII.

93 DE contingente autem poſt hæc dicemus:quando, & quomodo,& per
quæ erit ſyllogiſmus.Dico autem contingere & contingens:quo non
exiſtente neceſſario,poſito autem ineſſe,nihil erit propter hoc impoſ-
ſibile.Nam neceſſarium æquiuoce cõtingere dicitur. Quoniam autẽ
hoc eſt contingens,manifeſtum ex affirmationibus & negationibus oppoſitis.nã
non contingit eſſe,non poſſibile eſſe,& impoſſibile eſſe,& neceſſe eſt nõ eſſe:vel
eadem ſunt,vel ſequuntur ſeinuicem.quare & oppoſita his contingit eſſe & non
impoſſibile eſſe, & non neceſſe non eſſe: eadem erunt,vel ſequentia ſeinuicem.
De omni enim affirmatio,vel negatio vera.Erit ergo cõtingens neceſſarium:&
94 non neceſſarium contingens.¶ Accidit autem omnes quę ſecũdum contingere
ſunt propoſitiones:conuerti ſibiinuicem. Dico autem non affirmatiuas negati-
uis:ſed quæcunq; affirmatiuam habent figuram ſecundum oppoſitionem. vt ea
quæ eſt contingit eſſe:ei quæ eſt contingit nõ eſſe.& ea quæ eſt contingit omni:

Secundo περὶ ἑρμηνείας numero 29.

Non alicui, alicui non. ei quæ eſt contingit nulli,vel non omni.& quæ alicui:ei quæ non alicui.eodẽ au
tem modo & in alijs.quoniam enim quod eſt contingens non eſt neceſſarium,&
quod non eſt neceſſarium poſſibile eſt non eſſe:manifeſtum quoniam ſi contin-
git a ineſſe b,contingit & non ineſſe.& ſi omni contingit ineſſe, & omni contin
git non ineſſe. ſimiliter autem & in particularibus affirmationibus.nam eadem
demonſtratio.Sunt autem huiuſmodi propoſitiones,prædicatiuæ. nam contin-
Secundo περὶ ἑρμηνείας numero 21. gere:ei quod eſt eſſe,ſimiliter ponitur,quemadmodum dictum eſt prius. ❡De- 95
terminatis autẽ his:rurſum dicimus quoniam cõtingere duobus modis dicitur.
Vno quidem quod plerunq; fit,& deficit neceſſarium.vt caneſcere hominẽ,vel
augeri,vel minui,vel omnino quod natum eſt eſſe.hoc enim nõ continuum ha-
bet neceſſarium:eo ꝙ non ſemper eſt homo.cum tamen homo eſt:aut ex neceſ-
ſitate,aut vt in pluribus eſt. Alio autem modo, infinitum quod & ſic & non ſic
poſſibile.vt animal ambulare.vel ambulante fieri motũ terræ.vel omnino quod
caſu fit.nihil enim magis ſic natum eſt,vel econtrario.❡Conuertitur ergo & ſe 96
cundum oppoſitas propoſitiones vtrunq; contingens,nõ tamen eodẽ modo:ſed
quod natum quidem eſt eſſe ei quod non ex neceſſitate eſſe.ſic enim contingit
non caneſcere hominem.infinitum autem:ei quod nihil magis ſic,vel illo mo-
do.Diſciplina autem & ſyllogiſmus demonſtratiuus,ex infinitis quidem nõ eſt:
eo ꝙ inordinatum eſt medium.ex ijs vero quæ nata ſunt eſſe:penè orationes &
conſiderationes fiunt,de ſic contingentibus. ex illis autem poſſibile quidem eſt
fieri ſyllogiſmum:nõ tamen ſolet quæri.hæc ergo definientur magis in ſequen-
tibus.nunc autem dicemus,quãdo,& quomodo,& quis erit ſyllogiſmus ex con
tingentibus propoſitionibus.❡Quoniam autẽ contingere hoc huic ineſſe,dupli 97
citer eſt accipere:aut enim cui ineſt hoc, aut cui contingit ipſum ineſſe. nam
de quo b,a contingere:horum alterũ ſignificat.aut de quo dicitur b:aut de quo
contingit dici.de quo autẽ b,a cõtingere:aut omni b poſſibile ineſſe a,nihil dif-
fert.❡Manifeſtum igitur quoniã dupliciter dicetur a,omni b ineſſe contingere. 98
Primum ergo dicemus ſi de quo c,contingit b,& de quo b,contingit a:quis erit
& qualis ſyllogiſmus.ſic enim vtræq; propoſitiones ſumuntur ſecundũ contin-
gere.quando autem de quo b eſt, contingit a: hæc quidem ineſſe,illa vero con-
tingens.quare à ſimilibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.

❡Duodecimi cap. notæ.

❡De quolibet affirmatio,aut negatio vera: applicabitur.quod cõtingit eſſe,falſum eſt nõ poſſibi- 93
le eſſe:quare ipſum poſſibile eſt eſſe.& quod cõtingit eſſe,falſum eſt impoſſibile eſſe:verũ igitͤ quod
contingit eſſe,non impoſſibile eſſe.& hunc in modũ ad reliquos modos cõparando.nam de quoli-
bet affirmatio,aut negatio vera. Erit igitur cõtingens quod dicetur de neceſſario:vt quod æque po
teſt ac impoſſibile,quódq; cũ poſſibili cõuertitur.Et id dici poteſt contingens poſſibile,& contin-
gens neceſſarium.iure quidem poſſibile: quia cũ poſſibili recurrit ac reuertitur. neceſſarium vero:
quia de neceſſario dicitur,& ipſum ſequitur,tametſi cum eo nõ conuertatur.❡Propoſitiones con 94
tingentis nõ neceſſarij conuerti ſecundũ contrapoſitionem, affirmatiuas priuatiuis:& contrà,pri-
uatiuas affirmatiuis:nihil eſt aliud ꝙ̃ mutuas reuertentéſq; & reciprocas,huiuſmodi propoſitiones
inter ſe ſeruare conſequentias.Et ita ſentiendum eſt de negatiuis ſimpliciter:& negatiuis priuato-
rijs inter ſe.primum monſtrat Ariſtoteles.ſecundum ex oppoſito conſequentis agnoſcitur.

❡ANTECEDENTES.		CONSEQVENTES.
Affirmatiuæ ſimpliciter	Conuertuntur	Priuatoriæ
O b contingit eſſe a	Contrapoſitæ	O b contingit non eſſe a
Q b contingit eſſe a	Contrapoſitæ	Q b contingit non eſſe a
b contingit eſſe a	Contrapoſitæ	b contingit non eſſe a
❡ANTECEDENTES.		CONSEQVENTES.
Negatiuæ ſimpliciter	Recurrunt	Negatiuæ priuatoriæ
Non O b contingit eſſe a	Contrapoſitæ	Non O b contingit non eſſe a
Non Q b contingit eſſe a	Contrapoſitæ	Non Q b contingit non eſſe a
Non b contingit eſſe a	Contrapoſitæ	Non b contingit non eſſe a

95 ℭ Contingens nó neceſſarium diducitur:in contingens vt plurimum,in contingens rarum,in con
96 tingens indeterminatum,indefinitúmq;,quod æque,& vtrumlibet dicitur. Id autem aduertendũ: quod natum eſt eſſe,communius eſſe q̃ contingens natum.nam eorum quæ nata ſunt:quædam neceſſaria ſunt,& quędam contingentia.vt animal natum eſt ſenſum habere:& ex neceſſitate ſenſum habet.& natus eſt adoleſcens incrementum ſuſcipere: & contingenter quantitatis mole attollitur, & accreſcit.& natus eſt ſenex caneſcere:& contingenter canicie perfunditur.Quo fit vt quod natũ eſt:ſemper aut plurimum ſit.Contingens autem natum:quod vt plurimum eſt,ſed à neceſſario deficit.Et id contingens in quod conuertitur: contingens rarum appellare ſolent,ꝙ rarenter admodum aduenit.Et contingens indeterminatum,æque & vtrumlibet:in contingens quod indeterminatum,quod æque eſt,& vtrumlibet,conuertitur. Et in his fit quæ æque, & indifferenter ſiue(vt aiunt)in his quæ ſúſq;,déq; fiunt.ſemper tamen ſecundum contrapoſitas enunciationes.rarũ etiã, in id quod plurimum eſt recurrit:vt ſubiecta deſcriptione monſtratur.

CONTINGENTIA vt plurimũ,quæ & nata		CONTINGENTIA RARA.
O ſenem contingit caneſcere	Cõtrapoſitæ	O ſenem contingit non caneſcere
Fodiẽtem cõtingit non reperire theſaurũ	Cõtrapoſitæ	Fodientem cõtingit reperire theſaurum
CONTINGENS indeterminatum		CONTINGENS indeterminatum
O hominem contingit vigilare	Cõtrapoſitæ	O hominem contingit non vigilare
Hominem contingit non ſedere	Cõtrapoſitæ	Hominem contingit ſedere
CONTINGENTIA RARA		CONTINGENTIA plurimũ
Omnem ſenem contingit non auareſcere	Cõtrapoſitæ	Omnem ſenem contingit auareſcere
Fodientem contingit theſaurum reperire	Cõtrapoſitæ	Fodientẽ cõtingit theſaurũ nó reperire

ℭ Et contingentia vtrumlibet pariter & rara,quanuis ſyllogiſmi etiam ex ipſis conficiantur:reiecta ſunt à diſciplinis.neq; ex illis quæſtiones,& problemata(vt ex ſecundo poſteriorum agnoſcetur)ſciſcitari debent.ſed contingentia nata,& vt plurimum:frequentem in diſciplinis habent vſus accommodationem,præſertim in his quæ coniectatoriæ ſunt.quales medicina, prognoſtica Hip-
98 pocratis,& phyſiologorum,qui per ſigna,futuræ rei præſagiunt euentum. ℭ Cum dupliciter dicatur omni b contingere ineſſe a,primo omni cui contingit ineſſe b contingere ineſſe a,ſecundo omni cui ineſt b contingere ineſſe a:hinc bifariam,ad abſolutorum analogiam in cõtingentibus diffiniri poteſt,omni contingere ineſſe. Primo quando nihil inueniri poteſt cui cõtingat ſubiectum, cui identidem non contingat ineſſe prædicatum. Secundo quando nihil inueniri poteſt cui inſit ſubiectum , cui non contingat ineſſe prædicatum. Et conſimiliter contingere nulli ineſſe dicetur. Et hæc eadem contingere dici de omni , & contingere dici de nullo dici poſſunt. Ex primo modo:meri contingentes ſyllogiſmi conficiuntur. Ex ſecundo: mixti,nunc ex abſolutis, nunc ex neceſſarijs, vt ex ſequentibus dilucebit. Hippocrates.

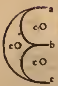
ℭ PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

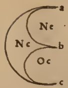
DVodecimum cap.Modi contingentis,contingentis non neceſſarij.& modi aliquid alicui
93 contingere ineſſe. concluſiones duæ. ℭ Modi contingentis. Poſt ea quæ de ineſſe,& de neceſſario diximus:vt de contingenti dicamus par eſt,quando & quomodo, & per quæ erit ſyllogiſmus.Et contingens bifariam dicitur. Primo modo dico contingere,ſiue contingens:quo non exiſtente neceſſario,quod nihilominus ſi ponitur ineſſe,nihil eueniet propter id impoſſibile. Alio etiam modo & de neceſſario dicitur contingens,& id homonyme. Quòd autem contingens talem habeat ſignificationem in qua non ſolum de ijs quæ non neceſſaria ſunt, ſed & etiam de neceſſario dicatur: ex affirmationibus & negationibus oppoſitis (vt & in libro Περὶ ἑρμηνείας dictum eſt)manifeſtum eſt. Nam non contingit eſſe,non poſſibile eſſe,impoſſibile eſſe,& neceſſarium non eſſe: vel eadem ſunt vel ſeſe conſequuntur . quare & bis oppoſita contingit eſſe, poſſibile eſſe,non impoſſibile eſſe,& non neceſſe non eſſe:aut eadem erunt,aut inuicem ſequentia. Nam de quolibet aut affirmatio,aut negatio vera. Erit igitur contingens:quod dicetur de neceſſario,& aliquod contingens quod de neceſſario non dicitur. quod contingens dicatur non neceſſa- Secundo,numero 29.
94 rium.de quo ſolo hic ſermo ſuſcipiendus eſt. ℭ Prima concluſio. Euenit vt omnes de contingenti propoſitiones,affirmatiuæ videlicet & priuatiuæ:ſibiinuicem conuertantur. Et dico non affirmatiuas conuerti negatiuis:ſed quæcunq; affirmatiuæ figuræ ſecundum contrapoſitionem.vt ea quæ eſt contingit eſſe cum hac conuertitur,contingit non eſſe. & hæc contingit omni ineſſe,cum hac contingit nulli ineſſe,vel omni non ineſſe.& hæc contingit alicui ineſſe: cum hac contingit alicui non ineſſe.& eodem modo in cæteris.Et huius rei prompta eſt ratio. Nam hoc modo contingens eſſe,non eſt neceſſarium eſſe, & quod non eſt neceſſarium eſſe , poſſibile eſt non eſſe, quod autem poſſibile eſt non eſſe,contingens eſt non eſſe.manifeſtum eſt igitur ſi contingens eſt eſſe etiã contingere non eſſe. vt ſi a contingit ipſi b ineſſe:cõtingit etiam non ineſſe b.& ſi a contingit omni b ineſſe: contingit & nulli b ineſſe.Et hunc in modum in particularibus affirmationibus ſecundum

contrapoſitionem enunciatis. Nam par, conſimiliſque demonſtratio. ſunt enim huiuſmodi pro-
poſitiones affirmatiuæ. nam contingere conſimiliter ſeſe habet atq; ordinatur: vt & id quod eſt eſ-
ſe in illis de ineſſe, quemadmodum & in libro περὶ ἑρμηνείας dictum prius eſt. ℭ Duo modi con 95
tingentis non neceſſarij. His diſcuſſis: rurſum dicendum videtur contingens non neceſſarium,
duobus modis. Vno modo id dicitur contingens, quod plerunque fit: & abeſt, deficitque ne & ip
ſum ſit neceſſarium. vt hominem caneſcere, vel augeri, vel decrementum pati, & omnino id con-
tingens quod natum eſt eſſe. neque mirum ſi à neceſſario deficit. nam huiuſmodi contingens non
continuo, perpetuóque neceſſarium habet: id cui aſſit. ob idipſum quòd homo & huiuſmodi cir-
ca quæ habet fieri: non ſemper ſunt. quandiu tamen ſunt: & quod natum eſt eſſe aut ex neceſſita-
te ineſt, aut plurimum ineſt. ℭ Secundo modo dicitur contingens indeterminatum: quod ſic, & 96
non ſic, poſſibile eſt. vt animal ambulare, vel eo ambulante terram ſuccuti atque tremiſcere, &
omnino quod temere, caſúque euenit. Nam in huiuſmodi nihil ſic magis quàm contra natum,
definitúmque eſt. ℭ Secunda concluſio. Vtrunque cõtingens ſecundũ cõtrapoſitas propoſitiones
cõuertitur: ſed nõ eodem modo. nam cõtingens natum eſſe, nõ cõuertitur in cõtingens natum nõ
eſſe: ſed in contingens quod non neceſſe eſt eſſe. ſic enim contingit hominem non caneſcere. Sed
contingens indeterminatum ſecundum contradictionem conuertitur in contingens indetermina
tum, quod nihil magis ſic, vel illo modo natum eſt. Verum neque ſcientia, neque ſyllogiſmus de-
monſtratiuus: ex huiuſmodi indeterminatis cõtingentibus eſt, ob idipſum quòd inconſentaneum,
ineptúmq; ſit medium. ſed ex his contingentibus quæ nata dicuntur: compluſculæ ſermonum agi-
tationes, & conſiderationes fiunt. at ex indeterminatis contingentibus poſſibile quidem eſt ſyllo-
giſmum fieri: non tamen ex huiuſmodi ſolent quæſtiones, conſiderationéſq; agitari. Verum hæc
magis ex ſequentibus determinabuntur. nunc autem dicere ſatis ſit: quando, & quo modo, & quis
ex propoſitionibus contingentibus fiat ſyllogiſmus. ℭ Modi contingere aliquid alicui ineſſe. Ve- 97
rum antequam id adoriamur: operæprecium eſt agnoſcere, nos bifariam accipere ſolere, cum dici-
mus contingere quicquam alicui ineſſe. Nam huiuſmodi ſermone aliquando volumus innuere:
quippiam alicui contingere ineſſe cui illud ineſt. aliquando vero quippiam alicui contingere ineſ-
ſe: cui & ipſum contingebat ineſſe. Nam cum dicitur contingere de quo b dici a: horum alterum
deſignat aut contingere de quo b dicitur dici a, aut cõtingere de quo b contingit dici, etiam dici a.
Et cum dicimus contingere a de quo b: idem intelligimus acſi diceremus omni b ineſſe a contin-
gere. nihil enim refert. ℭ Corollarium. Quo fit vt dupliciter dicatur a, omni b ineſſe contingere. 98
Et primum differemus de ſecundo, vt ſi omni c contingit ineſſe b, & omni b contingit ineſſe a:
quiſnam & qualis efficietur, coaleſcétque ſyllogiſmus. ſic enim vtræque propoſitiones de contin-
genti ſumentur. deinde de primo quando de quo b dicitur: contingit a. vt quando omni b contin-
git ineſſe a, & omni c ineſt b. In huiuſmodi ſyllogiſmis vna propoſitio erit de ineſſe, & altera con
tingens. quare & à ſimilibus figuris quemadmodum in alijs ſyllogiſmis: nobis ordiendum eſt.

Secundo, numero 21.

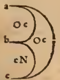
ℭ De ſyllogiſmis ex ambabus contingentibus in prima figura. Cap. XIII.

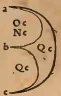
QVando ergo a, contingit omni b, & b, omni c: ſyllogiſmus erit perfe- 99
ctus, quoniam a, contingit omni c ineſſe. hoc autem manifeſtum eſt
ex diffinitione. nam contingere omni ineſſe ſic dicebamus. ℭ Simili- 100
ter autem & ſi a quidem, contingit nulli b: b autem, omni c, quoniam
a, contingit nulli c. Nam de quo b contingit, a non contingere: hoc erat nullum
dimittere ſub b contingentium. ℭ Quando autem a, cõtingit omni b, b autem, 101
nulli c: per ſumptas quidem propoſitiones nullus fit ſyllogiſmus. conuerſa autẽ
b c ſecundum contingere: fit idem quemadmodum & prius. quoniam enim con
tingit b, nulli c ineſſe: contingit & omni ineſſe. hoc autem dictum prius. quare
ſi b quidem, omni c. a autem, omni b: rurſum idem fit ſyllogiſmus. ℭ Similiter 102
autem etſi ad vtraſq; propoſitiones, negatio ponatur cum contingere (dico autẽ
vt ſi a, contingit nulli b: & b, nulli c) igitur per ſumptas quidem propoſitiones
nullus fit ſyllogiſmus: conuerſis autem, rurſus idem erit qui & prius. ℭ Manife- 103
ſtum eſt igitur quoniam negatione poſita ad minorem extremitatem, vel ad
vtraſque propoſitiones, aut non fit ſyllogiſmus, aut fit quidem, ſed non per-
fectus. ex conuerſione enim fit neceſſarium. ℭ Si autem hæc quidem propo- 104
ſitionum vniuerſalis, illa vero particularis ſumatur, ad maiorem quidem
extremitatem poſita vniuerſali: ſyllogiſmus erit perfectus. Nam ſi a, omni b

contingit,b autem,alicui c:a,alicui c contingit.hoc autem manifeſtum ex diffi-
nitione contingentis.Rurſum ſi a,contingit nulli b:b autẽ, cõtingit alicui c in-
eſſe:neceſſe eſt a,contingere alicui c nõ ineſſe.Demonſtratio autẽ eadem quæ in
105 his. ❡Si autem priuatiua ſumatur particularis propoſitio,vniuerſalis autẽ affir-
matiua,poſitione autem ſimiliter ſe habeant (vt a quidem, omni b cõtingat: b
autem, alicui c cõtingat non ineſſe) per ſumptas quidẽ propoſitiones nõ fit ma
nifeſtus ſyllogiſmus.conuerſa autem particulari,& poſito b,alicui c contingere
ineſſe:eadem erit concluſio quæ & prius.quẽadmodum in iis quæ ex principio.
106 ❡Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis ſumatur, quæ ad mino
rem vniuerſalis,ſiue vtræque ſumantur affirmatiuæ,ſiue priuatiuæ,ſiue non ſimi
lis figuræ,ſiue vtræque indefinitæ vel particulares:nullo modo erit ſyllogiſmus.
❡Nihil enim prohibet b tranſcendere a,& nõ prædicari de æquis. in quo enim
b tranſcendit a:ſumatur c.huic neque omni,neque nulli,neque alicui,neq; non
alicui contingit a ineſſe.ſiquidem conuertuntur ſecundum contingere propoſi-
tiones,& b pluribus cõtingit quàm a ineſſe. ❡Amplius autem ex terminis ma-
nifeſtum eſt. nam ſic ſe habentibus propoſitionibus: primum poſtremo & nulli
contingit & omni ex neceſſitate ineſſe. Termini autem communes omnium.
ineſſe quidem ex neceſſitate:animal,album,homo.non cõtingere vero: animal,
107 album, veſtis. ❡Manifeſtum igitur quoniam hoc modo habẽtibus ſe terminis:
nullus fit ſyllogiſmus.nam omnis ſyllogiſmus vel eius quod eſt ineſſe eſt,vel ex
neceſſitate,vel contingere. non eſt autem eius quod eſt ineſſe, neque neceſſarij.
manifeſtum quoniam non eſt.nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priua-
tiuus affirmatiuo.relinquitur ergo eius quod contingere eſſe:hoc autem impoſ-
ſibile.oſtenſum eſt enim quoniam ſic ſe habentibus terminis,& omni poſtremo
primũ neceſſe ineſſe & nulli contingere ineſſe.quare non erit eius quod eſt con
108 tingere ſyllogiſmus. nam neceſſarium non erat contingens. ❡Manifeſtum au-
tem & quoniam cum vniuerſales ſunt termini in contingentibus propoſitioni-
bus:ſemper fit ſyllogiſmus in prima figura, ſiue ſint prædicatiui, ſiue priuatiui.
Verum ex prædicatiuis quidem perfectus:ex priuatiuis autẽ imperfectus.Opor
tet autem contingere ſumere non in neceſſarijs: ſed ſecundum dictam diffini-
tionem.aliquotiens autem latet huiuſmodi.

Non alicui, alicui non.

❡Decimitertij Cap.notæ.

106 ❡Amplius ſe extendere,ſuperare, & latius ſe fundere. videlicet nihil vetat b contingere cuipiam
omni ineſſe: cui non contingit a. ❡Terminis in propoſitionibus contingentibus vniuerſaliter
108 ſumptis,medio & minore extremo.❡Aſſignatã diffinitionem cap.præcedẽte,numero 93.Quan-
do in figurationibus ponitur contingens,nihil aliud addendo:intelligitur contingens ſpeciale,&
vt in hoc libro diffinitur. Et quando abſoluta, aut ineſſe: intelligitur de ineſſe ſimpliciter, & quæ
non ad aliquod tempus determinata eſt. ❡Pro colligendis coniugationibus quatuor regulæ.pri-
mum,primum.primum,ſecundum.ſecundum,ſecundum.ſecundum,primum.

Primum, affirmatiuũ. Secundum, priuatiuum.

❡Primæ figuræ ſyllogiſtici modi pure contingentes perfecti.

I	a	Con.	Affirmatiua
	a	Con.	Affirmatiua
	a	Con.	Affirmatiua
II	e	Con.	Priuatiua
	a	Con.	Affirmatiua
	e	Con.	Priuatiua
III	a	Con.	Priuatiua
	i	Con.	Affirmatiua
	i	Con.	Affirmatiua

	IIII	e	Con.	Priuatiua
		i	Con.	Affirmatiua
		o	Con.	Priuatiua
	V	a	Con.	Affirmatiua
		a	Con.	Affirmatiua
I.1		e	Con.	Priuatiua
	VI	a	Con.	Affirmatiua
I.2		e	Con.	Priuatiua
		a	Con.	Affirmatiua

¶Syllogiſtici modi meri contingentes primæ figuræ imperfecti.

	Modus			
1.2	VII	a	Con.	Affirmariua
		e	Con.	Priuatiua
		e	Con.	Priuariua
2.2	VIII	e	Con.	Priuatiua
		e	Con.	Priuariua
		e	Con.	Priuatiua
2.2	IX	e	Con.	Priuatiua
		e	Con.	Priuatiua
		a	Con.	Affirmatiua
2.1	X	e	Con.	Priuatiua
		a	Con.	Affirmatiua
		a	Con.	Affirmatiua
	XI	a	Con.	Affirmatiua
		i	Con.	Affirmariua
		o	Con.	Priuatiua
	XII	a	Con.	Affirmatiua
		o	Con.	Priuatiua
		o	Con.	Priuariua
	XIII	a	Con.	Affirmatiua
		o	Con.	Priuatiua
		i	Con.	Affirmatiua
	XIIII	e	Con.	Priuatiua
		o	Con.	Priuatiua
		o	Con.	Priuatiua
	XV	e	Con.	Priuariua
		o	Con.	Priuatiua
		i	Con.	Affirmariua
	XVI	e	Con.	Priuariua
		i	Con.	Affirmatiua
		i	Con.	Affirmatiua

¶Aſyllogiſti.

Modus		
I	i	Affirmatiua
	a	Affirmatiua
	a	Affirmatiua
II	i	Affirmatiua
	a	Affirmariua
	e	Priuatiua
III	i	Affirmatiua
	e	Priuatiua
	e	Priuatiua
IIII	i	Affirmatiua
	e	Priuatiua
	a	Affirmatiua
V	o	Priuariua
	e	Priuatiua
	e	Priuatiua
VI	o	Priuatiua
	e	Priuatiua
	a	Affirmatiua
VII	o	Priuatiua
	a	Affirmatiua
	a	Affirmatiua
VIII	o	Priuatiua
	a	Affirmatiua
	e	Priuatiua
IX	i	Affirmatiua
	a	Affirmatiua
	i	Affirmatiua
X	i	Affirmatiua
	a	Affirmariua
	o	Priuatiua
XI	i	Affirmatiua
	e	Priuatiua
	o	Priuatiua
XII	i	Affirmatiua
	e	Priuatiua
	i	Affirmatiua
XIII	o	Priuatiua
	e	Priuatiua
	o	Priuatiua
XIIII	o	Priuatiua
	e	Priuatiua
	i	Affirmatiua
XV	o	Priuatiua
	a	Affirmatiua
	i	Affirmatiua
XVI	o	Priuatiua
	a	Affirmatiua
	o	Priuatiua
XVII	i	Affirmatiua
	i	Affirmatiua
	a	Affirmatiua
XVIII	i	Affirmariua
	i	Affirmatiua
	e	Priuatiua

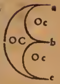
XIX	i	Affirmatiua	XXII	o	Priuatiua
	o	Priuatiua		o	Priuatiua
	e	Priuatiua		a	Affirmatiua
XX	i	Affirmatiua	XXIII	o	Priuatiua
	o	Priuatiua		i	Affirmatiua
	a	Affirmatiua		a	Affirmatiua
XXI	o	Priuatiua	XXIIII	o	Priuatiua
	o	Priuatiua		i	Affirmatiua
	e	Priuatiua		e	Priuatiua

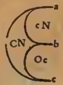
¶Quatuor & viginti aſyllogiſtorum hic deſcriptorũ:octo primi ſumuntur ſola propoſitione particulari. Octo ſequentes, propoſitione & concluſione particulari:& octo poſtremi, propoſitione & aſſumptione particulari. Præter quos quidem, & ſequentes ſumi conſimiliter poterunt.

Sola aſſumptione particulari	8
Omnibus particularibus	8
Sola propoſitione indefinita	8
Sola aſſumptione indefinita	8
Propoſitione & aſſumptione indefinitis	8
Propoſitione & concluſione indefinitis	8
Omnibus indefinitis	8
Propoſitione particulari, aſſumptione indefinita	8
Propoſitione indefinita, aſſumptione particulari	8
Propoſitione particulari, concluſione indefinita	8
Propoſitione indefinita, concluſione particulari	8
Propoſitione & aſſumptione particulari, concluſione indefinita	8
Propoſitione & concluſione particulari, aſſumptione indefinita	8
Aſſumptione & concluſione particulari, propoſitione indefinita	8
Propoſitione & aſſumptione indefinita, concluſione particulari	8
Prnpoſitione & concluſione indefinita, aſſumptione particulari	8
Aſſumptione & concluſione indefinita, propoſitione particulari	8

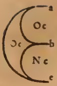
¶Quo fit vt ex meris, impermixtiſq; contingẽtibus primæ figuræ:ſeni & deni proueniant modi. quorũ quatuor, perfectos creant ſyllogiſmos:& duodecim imperfectos. aſyllogiſti autem & incollectiles iugationes 160. quæ omnia ex quatuor præfixis regulis:haud magno cõperiũtur impẽdio.

¶PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

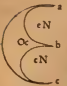

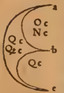
Decimumtertium cap. de ſyllogiſmis meris immixtiſque de contingenti in prima figura:
99 concluſiones ſeptem. corollaria tria. ¶Prima concluſio. Ambabus propoſitionibus vni-
uerſalibus & affirmatiuis de contingenti: fit primæ figuræ perfectus extremitatum ſyl-
logiſmus. vt quando omni b contingit ineſſe a, & omni c contingit ineſſe b: ex neceſſitate euenit
vt omni e contingat ineſſe a. & hoc ex determinatione pauloante præcedente:manifeſtum eſſe po
teſt. ſic enim vno modo omni ineſſe contingere:ſignificare dicebamus. quare per id quod eſt con-
100 tingere omni ineſſe, perfectus cognoſcitur eſſe ſyllogiſmus. ¶Secunda concluſio. Similiter amba-
bus propoſitionibus vniuerſalibus de contingenti, ſed priuatiua ad maius extremum, & affirma-
tiua ad minus:fit primæ figuræ de contingenti perfectus ſyllogiſmus. vt ſi omni b contingit non
ineſſe a, & omni c contingit ineſſe b: dico omni e contingere non ineſſe a. ¶Nam omni b con-
tingere non ineſſe a, hoc erat nihil reliquum eſſe poſſe eorum quibus contingit ineſſe b: quibus
101 non ineſſet a. per id igitur quod eſt dici contingere de nullo:manifeſtum eſt propoſitum. ¶Tertia
concluſio. Quando e diuerſo vniuerſalis propoſitio ad maius extremum affirmatiua eſt, & ad mi-
nus vniuerſalis priuatiua:nullus per ſumptas propoſitiones perfectus fit ſyllogiſmus. Vt ſi omni b
contingit ineſſe a, & omni c contingit non ineſſe b: non fit per ſumptas propoſitiones perfectus
ſyllogiſmus. ſed conuerſa vniuerſali priuatiua omni e contingit non ineſſe b in affirmatiuam con-
tingentem: fit idem ſyllogiſmus qui & prius prima concluſione definitus eſt. Nam quia omni c cõ-
tingit non ineſſe b: etiam & omni e contingit ineſſe b. id enim prius diſcuſſum eſt. quare ſi omni
c contingit ineſſe b, & omni b contingit ineſſe a: rurſum idem redit qui prius demonſtratus eſt ſyl

logiſmus. ℭ Quarta concluſio. Vtriſque vniuerſalibus priuatiuis de contingenti: nullus perfectus 102
fit ſyllogiſmus. dico autem vt ſi omni b contingit non ineſſe a, & omni c contingit non ineſſe b:
per ſumptas ſanè propoſitiones nullus perfectus fit ſyllogiſmus. ſed vtriſq; priuatiuis in ſuas con
tingentes affirmationes conuerſis: idem qui ſupra proueniet ſyllogiſmus. ℭ Primum corollarium. 103
Manifeſtum igitur eſt negatione poſita ad minorem extremitatem, aut ad vtraſque propoſitio-
nes: aut nullum fieri ſyllogiſmum, aut fieri quidem ſed imperfectum. Nam ex conuerſione: agno-
ſcitur neceſſarium, & aliquid ex neceſſitate euenire. ℭ Quinta concluſio. Si vna propoſitionum vni 104
uerſalis altera vero particularis ſumatur, vniuerſali ad maius extremum collocata & particulari af-
firmatiua ad minus: fit primæ figuræ perfectus ſyllogiſmus. ℭ Nam ſi omni b contingit ineſſe a,
& alicui c contingit ineſſe b: contingit etiam alicui c ineſſe a. hoc enim manifeſtum eſt: ex deter-
minatione eius quod eſt omni contingere. Et idem euenit ſi ad maius extremum ponatur vniuer

ſalis priuatiua. vt ſi omni b contingit non ineſſe a, & alicui c contingit ineſſe b: dico ex neceſſitate
prouenire alicui c contingere non ineſſe a. & eius rei eadem, quæ & in ſuperioribus demonſtra-
tio eſt. ℭ Sexta concluſio. *Si autem particularis propoſitio* ſumatur priuatiua & vniuerſalis affir- 105
matiua, ſed quæ ſuperioribus ſimilem habeant poſitionem, id eſt vt ſit vniuerſalis ad maius ex-
tremum: per ſumptas propoſitiones non apertus, dilucidúſque & perfectus fit ſyllogiſmus. vt ſi
omni b contingit ineſſe a & alicui c contingit non ineſſe b: ex ſumptis quidem propoſitionibus
non gignitur manifeſtus ſyllogiſmus ſed conuerſa particulari priuatiua in ſuam affirmatiuam, po
ſitáque eius loco alicui c contingere ineſſe b: eadem efficietur concluſio quæ & prius in præceden-
te concluſione. quemadmodum & fiebat in ijs: qui ab initio dicti ſunt. ℭ Septima concluſio. Si par 106
ticularis propoſitio ad maius extremum ſumatur, ad minus autem vniuerſalis: ſiue ambæ affirma-

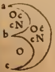

tiuæ ſumantur, ſiue ambæ priuatiuæ, ſiue non affirmatione, priuationéque vniformes, ſiue etiam
ambæ indefinitæ vel ambæ particulares: nullo pacto erit ſyllogiſmus. ℭ Primo quidem, quia par-
ticulari ad maius extremum: nihil prohibet medium ſuperare maius extremum & de pluribus con
tingere & non de æqualibus prædicari. vt nihil vetat b ſe amplius extendere quàm a & non de
æqualibus contingenter prædicari. Eſto igitur ita, & ſit c id in quo b excedit a, latiúſque hoc mo-
do ſe fundit quàm a. ſumatur c ſub b. ex propoſitionibus alicui b contingit ineſſe a, & omni c con
tingit ineſſe b: nulla colligitur concluſio neque omni c contingere ineſſe a, neque omni c contin-
gere non ineſſe a, neque alicui contingere, neque alicui non contingere. neque ſi ambæ propoſi-
tiones priuatiuæ ſint, ſiue vna affirmatiua & altera priuatiua. quandoquidem huiuſmodi propoſi-
tiones affirmatiuæ, in priuatiuas, & priuatiuæ in affirmatiuas contingentes conuertuntur, & b plu
ribus contingebat quàm a. Et idem queat poſſitque argumentum, ſi aut ambæ indefinitæ aut par-
ticulares quomodocunque ponantur. ℭ Secundo. inſuper ex terminis illud manifeſtum eſſe poteſt. 107
Nam ſic ſeſe habentibus propoſitionibus: primum poſtremo interdum nulli contingit ineſſe, in-
terdum vero omni ex neceſſitate ineſſe. Termini communes omnium, ineſſe quidem omni ex ne-
ceſſitate: animal, album, homo. nulli vero contingere ineſſe: animal, album, indumentum. ℭ Secun-
dum corollarium. Manifeſtum igitur eſſe poteſt: hunc in modum ſe habentibus terminis nullum
prorſus aggigni ſyllogiſmum. Nam omnis ſyllogiſmus, aut eſt de ineſſe, aut ex neceſſitate, aut con
tingere ineſſe. Atqui non aggignitur ſyllogiſmus ex ineſſe, neque ex neceſſitate ineſſe. Nam in
huiuſmodi ſi ponitur affirmatiuus: interimitur per terminos nulli ineſſe priuatiuo. & ſi ponitur
priuatiuus· itidem interimetur ex terminis omni ineſſe affirmatiuo. relinquitur igitur (ſi quiſpiam
aggeneretur) ſyllogiſmum aggigni ex contingenti ineſſe. id autem impoſſibile eſt. Nam oſten-
ſum eſt ſic ſeſe habentibus terminis omni poſtremo termino primum ex neceſſitate ineſſe, & nulli
etiam contingere ineſſe. quare fieri non poteſt: vt ex neceſſitate colligatur aliquid contingere. Illi
ſiquidem aduerſatur, & nulli contingere & omni ex neceſſitate ineſſe. quod enim ex neceſſitate in-
eſt: minime contingebat ineſſe. ℭ Tertium corollarium. Exploratum etiam id eſt terminis in pro- 108
poſitionibus contingentibus vniuerſaliter ſumptis: ſemper in prima figura fieri ſyllogiſmum, ſi-
ue affirmatiue ſiue negatiue fuerint enunciatæ. verum cum affirmatiue enunciantur: perfectus con
ficitur ſyllogiſmus. cum vero priuatiue: conficitur imperfectus. Et operęprecium eſt id non latere:
contingens ſumendum eſſe non vt ſe ad neceſſaria protendit: ſed ſecundum prius aſſignatam diſ-
finitionem. Solet enim interdum idipſum latere.

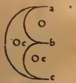
ℭ De ſyllogiſmis ex vna abſoluta & altera contingente in prima figura. Cap. XIIII.

SI autem hæc quidẽ ineſſe, illa vero cõtingere ſumatur propoſitionũ, 109
quando quæ ad maiorẽ quidẽ extremitatẽ contingere ſignificauerit:
perfecti erunt omnes ſyllogiſmi, & contingẽtis ſecundũ dictã deter-
minationẽ. quãdo autẽ quæ ad minorẽ, & imperfecti omnes. & priua
tiui ſyllogiſmi nõ cõtingẽtis ſecundũ dictam determinationẽ: ſed eius quod eſt

Sed eiꝰ, eius contingẽtis.

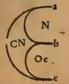

nulli aut non omni ex neceſſitate ineſſe. ſi enim nulli aut non omni ex neceſſi-
tate:contingere dicimus,& nulli,& non omni ineſſe. ℂ Contingat enim a,omni
b:b autem,omni c ponatur ineſſe.quoniam igitur ſub b eſt c,a autem,contingit
omni b:manifeſtum quoniam & c omni,contingit a.fit ergo perfectus ſyllogiſ-
mus.Similiter autem & cum priuatiua eſt a b propoſitio,b c autem affirmatiua,
& hæc quidem contingere, illa vero ineſſe ſumetur: perfectus erit ſyllogiſmus,
quoniam a,contingit nulli c ineſſe. Quoniam ergo ineſſe poſito ad minorē ex-
tremitatē,perfecti ſyllogiſmi fiunt:manifeſtum.Quòd autem cōtrarie ſe haben
te erunt ſyllogiſmi:per impoſſibile monſtrandū eſt.ſimul autem erit manifeſtū
& quoniam imperfecti:nam oſtenſio nō ex ſumptis propoſitionibus.ℂ Primum
autem dicendū quoniam ſi cum eſt a,neceſſe eſt eſſe b:& cum poſſibile eſt eſſe a,
poſſibile erit b,ex neceſſitate.Sit enim ſic ſe habentibus rebus vt in quo quidem
a,poſſibile:in quo autem b,impoſſibile.ſi ergo illud poſſibile quidem eſt,cū poſ-
ſibile eſſe,ipſum fiet:hoc vero impoſſibile,quoniam impoſſibile.non vtiq; fiet.ſi-
mul autem ſi a,poſſibile,& b,impoſſibile:continget a fieri præter b.ſi autem fie-
ri:& eſſe.nam quod fit:quando factum eſt,eſt.Oportet autem accipere non ſolū
in generatione poſſibile & impoſſibile: ſed & in verū eſſe, & in quod actu eſt. &
quocūq; modo ſimpliciter aliter dicit̃ poſſibile.in omnibus enim ſimiliter ſe ha
bebit.Amplius cum eſt a,b eſſe:nō tanquam vno aliquo exiſtente a,erit b,opor
tet opinari.nihil enim eſt ex neceſſitate vno aliquo exiſtente:ſed duobus ad mi-
nus.vt quando propoſitiones ſic ſe habent vt dictum eſt,ſecundū ſyllogiſmum.
nam ſi c,dicitur de d:d autem,de e:& c,de e ex neceſſitate.& ſi vtrunq;, poſſibi
le:& concluſio erit poſſibilis.quemadmodum ergo ſi quis ponat a quidem propo
ſitiones,b autem concluſionem:accidet non ſolum a exiſtente neceſſario,& b ſi-
mul eſſe neceſſarium,ſed etiam poſſibili,poſſibile.Hoc autem oſtenſo manifeſtū
eſt quoniam falſo poſito, & non impoſſibili: & quod accidit propter poſitionem
falſum erit,& nō impoſſibile. vt ſi a falſum quidem eſt, non tamen impoſſibile:
cum autē ſit a,& b.& b erit falſum quidem:nō tamen impoſſibile.nam oſtēſum
eſt quoniam cum eſt a:eſt b.& cum poſſibile eſt a:poſſibile eſt b.poſitum autē eſt
a poſſibile eſſe:& b erit poſſibile.ſi enim impoſſibile eſt b:ſimul idem erit poſſibi
le & impoſſibile. Determinatis autē ijs:inſit a,omni b.b autem,contingat omni

c:neceſſe eſt a igitur contingere omni c ineſſe.non enim contingat.b autē,omni
c ponatur ineſſe.hoc autē falſum quidem:non tamen impoſſibile. ſi ergo a qui-
dem, non contingit omni c,b autem , omni c inſit:a non omni b contingit . fit
enim ſyllogiſmus per tertiam figurā. ſed poſitum erat omni contingere ineſſe.
neceſſe eſt ergo a,omni c cōtingere.falſo enim poſito, & non impoſſibili: quod
accidit eſt impoſſibile.poſſibile eſt autē & per primam figuram facere impoſſibi
le ponentes b ineſſe c.nam ſi b,omni c ineſt,a autē,omni b contingit:& omni c
continget a.ſed poſitum erat nō omni poſſibile ineſse.ℂ Oportet autem accipe
re omni ineſse non ſecundum tēpus determinantes,vt nunc,aut in hoc tempo
re : ſed ſimpliciter (per huiuſmodi enim propoſitiones & ſyllogiſmos facimus)
quoniam ſecundū nunc ſumpta propoſitione, non erit ſyllogiſmus. nihil enim
fortaſse prohibet quandoq; & omni mouenti hominem ineſse, vt ſi nihil aliud
moueatur.mouens autem contingit omni equo:ſed homo nulli equo cōtingit.

Annotatio.

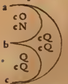

ℂ Amplius.Sit primum quidem animal,medium vero mouens, poſtremū vero
homo.ergo propoſitiones quidem ſimiliter ſe habebunt:concluſio vero erit ne-
ceſsaria,non contingens. ex neceſsitate enim homo eſt animal. manifeſtum igi-
tur quoniam vniuerſale ſumendum ſimpliciter:& non tempore determinantes.
ℂ Rurſum.Sit priuatiua propoſitio vniuerſalis a b,& ſumatur a quidem nulli b
ineſse:b autem,cōtingat omni c ineſse.his igitur poſitis,neceſse eſt a,continge-
re nulli c ineſse.nō enim cōtingat.b autem,ponatur ineſse c ſicut prius.neceſſe

eſt igitur a,alicui b ineſse.fit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram. hoc autem
impoſsibile.quare contingit a,nulli c.poſito enim falſo & nō impoſsibili:impoſ-
Annotatio. ſibile eſt quod accidit.❡Hic ergo ſyllogiſmus nō eſt contingentis ſecundū dif-
finitionem:ſed nulli ineſse ex neceſsitate.hæc enim eſt cōtradictio factæ hypo-
theſis. poſitum eſt enim ex neceſsitate a alicui c ineſse . ſyllogiſmus autem per
impoſsibile:oppoſitæ eſt contradictionis. ❡Amplius autem & ex terminis mani
feſtum,quoniam nō erit concluſio contingens.ſit enim a quidem coruus,in quo
autem b intelligens,in quo autem c homo.nulli ergo b,ineſt a.nam nullum in-
telligens,coruus.b autem,cōtingit omni c:omni enim homini ineſt intelligere.
ſed a,ex neceſsitate nulli c.non igitur concluſio contingens.Sed nec neceſsaria
ſemper.ſit enim a quidem mouens,b autem ſcientia, in quo autē c homo. ergo
a quidem,nulli b inerit.b autem,omni c contingit. & non *erit* concluſio neceſ-
ſaria.non enim neceſse eſt nullum hominē moueri.ſed neceſse eſt aliquem.ma
nifeſtum igitur quoniam eſt concluſio *eius* quod eſt nulli ex neceſsitate ineſse.
Sumendum autem melius terminos.❡Si autem priuatiuum ponatur ad maio- 110
rem extremitatem contingere ſignificans : ex ipſis quidem ſumptis propoſitio-
nibus nullus erit ſyllogiſmus.cōuerſa autem ſecundū contingens propoſitione:
erit quēadmodum in prioribus.Inſit enim a,omni b,b autem contingat nulli c.
ſic ergo habentibus ſe terminis:nihil erit neceſsarium.ſi autem cōuertatur b c,
& ſumatur b contingere omni c: fiet ſyllogiſmus quemadmodum prius.ſimili-

Et non ponatur (ſubaudit b, omni c) contingere non ineſſe.
Non erit nullo, auxeſis negationum pro vna.

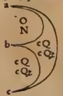
ter enim habent ſe termini poſitione.Eodem autē modo & cum priuatiua ſunt
vtraq; interualla.ſi a b quidem non ineſse,b c autem nulli,cōtingere ſignificat.
nam per ea quidem quæ ſumpta ſunt:nullo modo fit neceſsarium.conuerſa au-
tem ſecundum contingens propoſitione:erit ſyllogiſmus. ſumatur enim a qui-
dem,nulli b ineſse:b autem contingere nulli c, per hæc quidē nihil neceſsariū.
ſi autem ſumatur b,omni c cōtingere quod verum eſt,a b autē propoſitio ſimi- 111
liter ſe habeat:rurſus erit idem ſyllogiſmus. ❡Si autem non ineſse ponatur b,

omni c,& non contingere non ineſse:nō erit ſyllogiſmus nullo modo,ſiue pri-
uatiua ſit,ſiue affirmatiua a b propoſitio. Termini autem communes ex neceſsi-
tate quidem ineſse:album,animal,nix. Non contingere autem: album, animal,
pix.❡Manifeſtum eſt igitur quoniam cum vniuerſales ſunt termini,& hæc qui- 112
dem propoſitionum ineſse,illa vero ſumitur contingens,quando quæ ad mino-
rem eſt extremitatem cōtingere ſumitur propoſitio:ſemper fit ſyllogiſmus.ve-

Cum dicit ſiue affirmatiue ſiue negatiue ponantur vtræque,ſiue hæc quidem negatiua: vſurpat negatiuū hic pro priuatiuo, aliquātulum propter affinitatem, vocabulo indulgēs pro priuatiuo.

rūtamen quandoquidem ex ipſis, quando autem propoſitione cōuerſa, quando
vero vtrunq; horum,& ob quam cauſam:diximus.❡Si autem hoc quidem vni- 113
uerſale,illud vero particulare ſumitur interuallorum, quando ad maiorem qui-
dem extremitatē vniuerſale ponitur & contingens, ſiue negatiuum ſiue affirma
tiuum,particulare autem affirmatiuum & ineſse:erit ſyllogiſmus perfectus,quē-
admodum & cum vniuerſales ſunt termini.demonſtratio autem eadem: quæ &
prius. ❡Quando autem vniuerſale quidem fuerit ad maiorem extremitatem 114
ineſse & non contingens, alterum vero particulare & contingens, ſiue affirma-
tiue ſiue negatiue ponātur vtræque,ſiue hæc quidem negatiua,illa vero affirma
tiua: omnino erit ſyllogiſmus imperfectus . Verum hi quidem per impoſsibile

oſtenduntur:illi vero per conuerſionem contingentis,quemadmodum in prio-
ribus.Erit autem ſyllogiſmus per conuerſionem & quando vniuerſalis quidem
ad maiorem extremitatem poſita ſignificauerit ineſse vel non ineſse : particu-
laris vero cum ſit priuatiua , ſumatur contingens . vt ſi a quidem omni b ineſt
vel non ineſt. b autem alicui c contingit non ineſse.conuerſa enim b c,ſecun-
dum contingere fit ſyllogiſmus.❡Quando autem non ineſse ſumet particula- 115
riter poſita propoſitio:non erit ſyllogiſmus. Termini ineſse:album,animal,nix.
non ineſse autem:album,animal,pix,per indefinitum enim eſt ſumēda demon-

116 ſtratio.❡Si autem vniuerſale quidem ponatur ad minorem extremitatem,par-
ticulare autẽ ad maiorem ſiue priuatiuum ſiue affirmatiuum, ſiue contingens,
117 ſiue ineſſe vtrumvis:nullo modo erit ſyllogiſmus. ❡Nec cum particulares vel
indefinitæ ponentur propoſitiones,ſiue contingere ſumptæ, ſiue ineſſe ſeu per-
mutatim : nec ſic erit ſyllogiſmus. demonſtratio autem eadem, quæ in priori-
bus. Termini autem communes ineſſe quidem ex neceſſitate: animal, album,
118 homo. non contingere vero: animal, album, tunica. ❡Manifeſtum eſt igitur
quoniam vniuerſali poſito ad maiorem extremitatem ſemper erit ſyllogiſmus,
ad minorem autem nunquam.

❡Decimiquarti Cap.notæ.

109 ❡Terminis vniuerſaliter ſumptis,ſubiectis terminis.❡Prius determinatã contingentis acceptionem,ſcilicet in fine 12.cap. Nũero 97 ❡Contingere nulli vel alicui non ineſſe,æquiualere et quod eſt nulli vel alicui nõ ex neceſſitate ineſſe:ex ſecũdi περὶ ἑρμηνείας cap.tertio. Nũero 28 ❡Et qui priuatiui ſyllogiſmi:non erunt contingentis ſecundũ prius aſſignatam determinationem.id tamen aduertendum, propoſitione abſoluta ſimpliciter,& aſſumptione cõtingente:non modo in priuatiuis colligere cõcluſionem contingentis neceſſarij,ſed etiam in affirmatiuis.Et dicimus cõtingens neceſſarium (vt prius ammonuimus) non quia cum neceſſario conuertatur:ſed quia ad neceſſarium ſe extendit,vt quod poſſibili prorſus æquetur.& ferme apta nomina deſunt: ſed diſciplinæ cauſa cõtingens ſimpliciter hic appellamus,aut commune,aut huiuſmodi.contingens autem non neceſſarium:dici poterit contingens ſpeciale.de priuatiuis tamen meminiſſe,haudquaquam præter rem & officiũ fuerit:ne crederemus priuatiuam in priuatiuis ſyllogiſmis poſſe conuerti ſecundũ prius diſcuſſæ contrapoſitionis legem.vt ſcilicet propoſitione vniuerſali negatiua abſoluta, & aſſumptione contingente:colligeretur affirmatiua contingens.id enim ita eſſe nõ poteſt. ❡Cum ſint,cum ſint veræ. aliud eſſe,aliud eſſe verũ.❡Cum poſſibile eſt a eſſe.poſſibile vt omnes poſſibilis modos claudit,& vt neceſſario cõmunius,quod ex ſecundi περὶ ἑρμηνείας cap.tertio agnoſcitur. Nũero 31 ❡A,duarum propoſitionum ſyllogiſmi,loco accipitur.❡Quod enim fit,cum factum eſt eſſe:applicandum eſt ad ea quæ reſident facta,non autem ad ea quæ cum fiunt,fluore marceſcunt euanida.

	A	poſſibile	Literæ Ariſtotelis				
Omne	d	poſſibile eſt eſſe c	α	β	γ	λ	ζ
Omne	e	poſſibile eſt eſſe d	Literæ intepretum.				
	B	poſſibile	a	b	c	d	e
Omne	e	poſſibile eſt eſſe c					

❡A eſt,a eſt verum. b eſſe, b eſſe verum. Nũero 30 ❡Modi poſſibilis poſiti ſunt in penultimo Cap. ſecundi περὶ ἑρμηνείας. & adiectum eſt abſolute, ſimpliciterve quoquomodo aliter dicitur poſſibile: Nũero 30 propter poſſibile tertio modo poſitũ in libro περὶ ἑρμηνείας,quod quidẽ poſſibile non neceſſariũ eſt, Modi poſſibilis. & quod idem eſt ac contingens non neceſſarium.Igitur poſſibilis quatuor hi modi,ſpecialéſq; eſſe poſſunt. poſſibile actu: quod & verum eſt. poſſibile generatione. poſſibile ſimpliciter, ac abſolute. poſſibile non neceſſarium.Cum enim dicimus omnẽ hominem poſſibile eſt rationalem eſſe:id nõ ſolum poſſibile eſt,ſed verum eſt:id dico, omnem hominẽ rationalem eſſe. At cum dico, poſſibile eſt omnem hominem ſequi rationem:id quidem poſſibile,ſed non verũ eſt. ❡Syllogiſmus in tertia figura quo vtitur Ariſtoteles ad demonſtrationẽ ſecundæ partis concluſionis : ex nota quartæ Nũero 28 concluſionis vndecimi Cap.per æquiualentiam cognoſcitur. Nam nõ contingere & neceſſariũ nõ eſſe ex libro περὶ ἑρμηνείας æquiualentes eſſe dinoſcuntur & cõſequentes:qua in ſignificatione ſumitur contingens in cõcluſione,cum aſſumptione contingente, colligitur concluſio contingens. Et quãuis ſyllogiſmos de poſſibili & contingenti quod ei æquiualet in prima figura prius non demõſtraſſet:poterãt tamen facile per dici de omni & de nullo proportionaliter agnoſci,vt & illi de neceſſario. A Antecedens. Verum,ne Ariſtoteles videretur in vitiũ incidere petitionis principij: pauloante monſtrauit a,id eſt propoſitionibus in prima figura poſſibilibus:& b quoq; id eſt concluſionẽ,eſſe poſſibilem, B Conſequens. & inſuper aſſumptionis poſſibilis loco,ſumpta abſoluta ſimpliciter:concluſionem poſſibilem eſſe.quare & aſſumptionis contingentis loco.ex quo monſtrato: ratio ſua ad ſecundam concluſionis partem,lucem, robúrq; eſſet habitura. Nam ſyllogiſmus ille tertiæ figuræ monſtrabitur ex oppoſito concluſionis,cum aſſumptione,colligẽdo oppoſitum primæ propoſitionis: qui per pauloante mõſtrata,neceſſarius erit ſyllogiſmus poſſibilis conſtans æquiualenter ex propoſitione poſſibili,aſſumptione abſoluta ſimpliciter,& cõcluſione poſſibili.eritq; quintus poſſibilium ſyllogiſmorum primæ figuræ modus: vt ſtatim agnoſcetur. Et hac in concluſione contingens vt in libro περὶ ἑρμηνείας pro contingenti ſimpliciter, non autem pro contingenti non neceſſario & ſpecialiter (vt in hoc libro definitum eſt) accipimus. Ne igitur huiuſmodi ſyllogiſmi poſſibiles & contingentes ſimpliciter,nos lateant:ex ſubiecta deſcriptione agnoſci poterunt.

		Prima figura.		Aequiualentes.
I A	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
B	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
II A	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
B	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
III	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
IIII	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
V	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
VI	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
		Secunda figura		Aequiualentes
I	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
II	a	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
III	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
IIII	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
V	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
VI	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	i	Abſoluta ſimpliciter	i	Abſoluta ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
		Tertia figura		Aequiualentes
I	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter

II	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
III	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
IIII	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
V	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
VI	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
VII	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
VIII	i	Abſoluta ſimpliciter	i	Abſoluta ſimpliciter
	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
IX	a	Poſſibilis	a	Contingens ſimpliciter
	i	Abſoluta ſimpliciter	i	Abſoluta ſimpliciter
	i	Poſſibilis	i	Contingens ſimpliciter
X	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter
XI	e	Poſſibilis	e	Contingens ſimpliciter
	i	Abſoluta ſimpliciter	i	Abſoluta ſimpliciter
	o	Poſſibilis	o	Contingens ſimpliciter

¶ Ex modo ducendi ſyllogiſmi ad impoſſibile in demonſtratione ſecūdæ partis concluſionis, tum per tertiam, tum per primam figuram: agnoſcitur non ſolum eo ſyllogiſmo ad impoſſibile deducere, qui ex contradictorio cum alterutra propoſitionū, alterius colligit oppoſitum, tametſi hoc pacto vel quamcreberrime fiat. Sed ſyllogiſmo etiā ducimus ad impoſſibile: cū ad contraria, vel contradictoria concedenda (id eſt, admiſſæ hypotheſis oppoſitum concedendū) ſyllogiſmo ducimus.

¶ Quanuis ex ſuperioribus notis & libro περὶ ἑρμηνείας ſyllogiſmorū æquiualentia ſatis agnoſci poſſit: aliqui tamen quorum in hoc capite aliquis eſt vſus, adhuc hic apponentur.

¶ AEQVIVALENTES.		
Non O e contingit ineſſe a		Q e neceſſe eſt non ineſſe a
O c ineſt b		O c ineſt b
Q b non contingit ineſſe a		Q b neceſſe eſt non ineſſe a
¶ AEQVIVALENTES.		
O b contingit ineſſe a		O b poſſibile eſt ineſſe a
O c ineſt b		O c ineſt b
O c contingit ineſſe a		O c poſſibile eſt ineſſe a
¶ AEQVIVALENTES.		
Non contingit nulli e ineſſe a		Q c neceſſarium eſt ineſſe a
O c ineſt b		O c ineſt b
Q b non contingit non ineſſe a		Q b neceſſarium eſt ineſſe a

		ℭ AEQVIVALENTES.		
Tertia figura.	o	Non cōtin.ſimpliciter	o	Impoſſibile
	a	Ineſſe ſimpliciter	a	Ineſſe ſimplr.
	o	Non cōtin.ſimpliciter	o	Impoſſibile
Prima figura.	a	Cōtingens ſimpliciter	a	Poſſibile
	a	Ineſſe ſimpliciter	a	Ineſſe ſimplr.
	a	Cōtingens ſimpliciter	a	Poſſibile
Tertia figura.	i	Non cōtin. nō ſimplr	i	Neceſſarium
	a	Ineſſe ſimpliciter	a	Ineſſe ſimplr.
	i	Non cōtin. nō ſimplr	i	Neceſſarium

oo deſignat particularē negatiuam priuatoriā:e e vero deſignat vniuerſalē negatiuam priuatoriam:quæ interdū affirmatiuis æquiualent. Priuatorię autē negatiuę quatuor modorū ita ęquiualent.

ℭ AEQVIVALENTES.

Neceſſe	e e	a	Poſſibile Cōtin.
Neceſſe	o o	i	Poſſibile Cōtin.
Impoſſibile	e e	e	Poſſibile Cōtin.
Impoſſibile	o o	o	Poſſibile Cōtin.
Cōtingens	e e	a	Neceſſarium
Cōtingens	o o	i	Neceſſarium
Poſſibile	e e	a	Neceſſarium
Poſſibile	o o	i	Neceſſarium

ℭ Cum Ariſtoteles paululum citra finem primæ concluſionis monſtrat concluſionē nō eſſe contingentis nō neceſſarij:per id monſtrat quia dantur termini ex neceſſitate.quare ſi dicas ſequi concluſionem affirmatiuam cōtingentem:manifeſtum eſt illam quæ eſt ex neceſſitate nulli,illi aduerſantem eſſe,atq; repugnare.nam quod cōtingit eſſe:poſſibile eſt eſſe. quod autem neceſſe eſt nō eſſe nō poteſt eſſe. & ſi concluſionem efficias priuatiuam cōtingentem (quia illa ſuæ contrapoſitæ affirmatiuæ reciproca eſt,& viciſſim comes)ſtabit iterum ea quæ eſt de neceſſitate nulli cū affirmatiua cōtingēte.quod eſt impoſſibile. Et vt paucis abſoluatur : tam ea quæ eſt de neceſſitate omni,q̃ quæ eſt de neceſſitate nulli,vtriq; affirmatiuæ & priuatiuæ cōtingēti, ſecundū deſignatam in hoc libro ſignificationē aduerſat ac repugnat. Quo fit vt ſi dabūtur termini de neceſſitate omni:nulla efficietur prorſus cōcluſio cōtingētis nō neceſſarij. Identidem & ſi dabūtur termini de neceſſitate nulli:nulla etiā prorſus efficietur,neq; affirmatiua,neq; priuatiua.ℭ In fine vero demonſtrationis eiuſdem cōcluſionis,ſumēdos eſſe melius terminos adiectum eſt:quia duæ terminorū ſumptiones calumniam ſuſtinere poſſunt. Prima quidē qua ponebatur omni quod mouetur ineſſe hominē:vt ſi nihil aliud quicq̃ moueretur.& omnem equum cōtingere moueri:& tamē ex neceſſitate nullum equum eſſe hominē.Id ſanè videtur impoſſibile poſitū,omni ſcilicet quod mouetur ineſſe hominē: propter cælum quod ex neceſſitate mouetur.Et impoſſibile poſtulabatur,cū adducebatur: vt ſi nihil præter hominem moueretur.Secunda poſitio terminorū quæ calumniæ patere poſſet,fuit:moueri,ſcientia,homo.nam cū nectere tur hoc pacto ratiocinatio, nulla ſcientia mouetur,& omni homini contingit ineſſe ſciētiam:aſſumptio aut falſa eſt,aut ſciētia quę in propoſitione vt principale & primogeneum ſubiecta eſt,in aſſumptione paronyme, denominatiuéq; & deductitie ſumit.vt ſit aſſumptionis intelligētia & omnē hominē cōtingit eſſe ſcientem.quæ variatio ſyllogiſmis accōmoda nō eſt:vt ex cap.36.cognoſcēdum eſt.Id autem nō latuit Ariſtotelem: ideo ſubiūgit melius ſumēdos eſſe terminos,ꝙ aliquos inaccuratiuſcule deſumpſerat. ſint igitur termini accurati.

Termini accurati		Inaccurati
Primi		Primi
Homo	a	Homo
Vigilans	b	Moueri
Equus	c	Equus
Secundi		Secundi
Ignorans	a	Moueri
Sciens	b	Scientia
Homo	c	Homo

ℭ Propoſitione affirmatiua abſoluta ſimpliciter & aſſumptione priuatiua cōtingēte: colligitur affirmatiua cōtingēs ſimpliciter. Et propoſitione negatiua abſoluta ſimpliciter,& aſſumptione priuatiua cōtingēte: colligitur priuatiua cōtingens ſimpliciter. verum illi ſyllogiſmi admodum ſurdi ſunt,& parum apparentes.& idcirco ratiocinationi minus apti: vt iam Ariſtoteles eiuſmodi dicat nō eſſe ſyllogiſmos,quia ſint & irrationabiles,& minus ad ratiocinādum accommodati idoneíq;. Attamen cū Ariſtoteles de eiuſmodi loquens dicit,non erit ſyllogiſmus : intelligitur perfectus.vt ex corollarijs & quarta concluſione exploratum eſſe poteſt, nihilominus tamē inter imperfectos ſurdi ſunt,& penè nullum vſum habētes. ℭ Si calumniabuntur: termini album,animal,nix.& album,animal,pix,ponatur,vt & prius quoque mōſtrauit, loco albi vigilans. nam nō accurata diligentia terminos ponit:ꝙ ſtatim in promptu ſunt alij,qui facile ſeſe præbent,reperiendi.ℭ Vſurpatur in litera partim negatiuum pro priuatiuo. vbique tamen recta potius quàm calumnia vlla:poſtulatur,deſideratúrq; intelligentia.

112

115

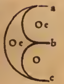
	¶Syllogiſmi primæ figuræ ex abſoluta ſimpliciter & cōtingenti mixti perfecti.		Ex abſoluta & cōtingenti mixti imperfecti contingentis nō neceſſarij.	
I	a	Contingens	e	Contingens
	a	Ineſſe	a	Abſoluta
	a	Contingens	a	Contingens
II	e	Contingens	a	Contingens
	a	Ineſſe	a	Abſoluta
	e	Contingens	e	Contingens
III	a	Contingens	e	Contingens
	i	Ineſſe	i	Abſoluta
	i	Ineſſe	i	Contingens
IIII	e	Contingens	a	Contingens
	i	Ineſſe	i	Abſoluta
	o	Contingens	o	Contingens

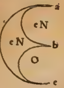
¶Imperfecti contingentis ſimpliciter. Aſyllogiſti.

a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
a	Contingens	e	Contingens	a	Contingens non neceſ.
a	Cōtingēs ſimpliciter	a	Cōtingēs ſimpliciter	a	Contingens non neceſ.
e	Abſoluta ſimpliciter	e	Abſoluta ſimpliciter	e	Abſoluta ſimpliciter
a	Contingens	e	Contingens	a	Contingens non neceſ.
e	Cōtingēs ſimpliciter	e	Cōtingēs ſimpliciter	e	Contingens non neceſ.
a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter	a	Abſoluta ſimpliciter
i	Contingens	o	Contingens	i	Contingens non neceſ.
i	Cōtingēs ſimpliciter	i	Cōtingēs ſimpliciter	i	Contingens non neceſ.
e	Abſoluta ſimpliciter	e	Abſoluta ſimpliciter	e	Abſoluta ſimpliciter
i	Contingens	o	Contingens	i	Contingens non neceſ.
o	Cōtingēs ſimpliciter	o	Cōtingēs ſimpliciter	o	Contingens non neceſ.

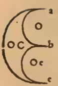
¶PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVARTI.

109 DEcimumquartum cap. de mixtis ſyllogiſmis ex vna propoſitione de cōtingenti, & altera de ineſſe in prima figura: concluſiones octo. corollaria duo. ¶ Prima cōcluſio. Quādo vna propoſitionum de ineſſe, altera vero contingens aſſumitur terminis vniuerſaliter ſumptis cum ea: quæ ad maius extremum collocatur contingens ſignificauerit, perfecti erunt primæ figuræ huiuſmodi de contingenti ſyllogiſmi omnes, ſecundum prius determinatam contingentis acceptionem. At vero quando ad minus extremum propoſitio contingens collocatur: huiuſmodi ſyllogiſmi imperfecti omnes, & qui priuatiui ſyllogiſmi non erunt contingentis ſecundum prius aſſignatam determinationem, ſed ſecundum eam ſignificationem qua cōtingere nulli, vel alicui non ineſſe idem ſignificat, ac nulli vel alicui nō ex neceſſitate ineſſe. ſi enim nulli vel alicui non ex neceſſitate ineſt: dicimus contingere & nulli aut alicui non ineſſe. ¶ Prima pars demonſtratur. Et primum omni b ineſſe a contingat & omni c inſit b. dico ex neceſſitate prouenire omni c contingere ineſſe a. Nam quoniam omni b contingit a, & omne c ſub b eſt: per id quod eſt omni contingere ineſſe, perſpicuum eſt, & omni c contingere ineſſe a. Quare perfectus aggignitur ſyllogiſmus. Et ſimile iudicium eſt cum ea de contingenti ad maius extremum priuatiua, & ea de ineſſe ad minus eſt affirmatiua. vt cum omni b contingit non ineſſe a, & omni c ineſt b: perfectus efficietur ſyllogiſmus per id quod eſt contingere nulli ineſſe, colligens concluſionem omni c contingere non ineſſe a. Manifeſtum itaque eſt vniuerſalibus exiſtentibus propoſitionibus, ea quæ de ineſſe eſt ad minus extremum appoſita: primæ figuræ ſyllogiſmos de contingenti fieri perfectos, quod eſt primum. At ſecundum, quando ſcilicet ea quæ eſt de ineſſe diuerſo ſeſe habente, id eſt, ad maius extremum collocata, fiunt ſyllogiſmi: oſtendendum eſt illos per impoſſibile monſtrari, & ſimul quoque erit manifeſtum quoniam erunt imperfecti. Nam ex ſumptis propoſitionibus non videntur neceſſarij. ¶ Sed prius quàm id demonſtrare aggrediamur nobis primum operæprecium monſtrandum eſſe videtur, ſi cum ſint aliquæ propoſitiones, ex neceſſitate euenit aliud eſſe: etiam cum illæ poſſibiles ſunt, ex neceſſitate & aliud quod euenit eſſe poſſibile. vt ſi cum a eſt, ex neceſſitate euenit & b eſſe: etiam cum poſſibile eſt a eſſe, ex neceſſitate quo-

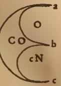
que eueniet & b poſſibile eſſe. Nam eſto ſic ſe rebus habētibus, vt a poſſibile ſit, & b impoſſibile: ſi
id admitti poteſt. ſi igitur a poſſibile, quādoqnidē poſſibile eſt eſſe, fieri poteſt: b vero impoſſibile,
quia impoſſibile nunq̄ fieri poteſt. ſimul autē ſi a poſſibile & b impoſſibile: cōtingere poteſt a fie-
ri præter b. ſi fieri: & eſſe quoq; præter b. quod enim fit cum factum eſt: eſt. non igitur cū a eſt: ex
neceſſitate eueniet & b eſſe: quod eſt contra hypotheſin. Verum id non ſolum intelligere oportet
de poſſibili quod ideo poſſibile eſt, quod cū non ſit vt tamen fiat, gignatúrq;, nihil prohibet, & de
impoſſibili illo modo: ſed & de poſſibili quod verū eſt etiam actu eſſe, & abſolute quomodocunq;
aliter ſumatur poſſibile. Nam in omnibus modis poſſibilis verum eſt, propoſitionibus poſſibilibꝰ,
& quod propter illas ex neceſſitate euenit, ſimiliter ſeſe habere, & eſſe poſſibile. Inſuper id aduer-
tendum eſt cum paulo ſupra dictum eſt ſi cum a eſt, euenit ex neceſſitate & b eſſe: non id tanq̄ vna
ſola propoſitione exiſtente a, ex neceſſitate proueniat b putare oportet. Nam ſyllogiſmo nihil ex
neceſſitate accidit aliquo vno: ſed duobus ad minimum poſitis, vt quando ſcilicet propoſitiones ſic
ſe habent (quemadmodum dictum eſt) ſecundum ſyllogiſmum. Nam ſi de omni d dicitur c, & de
omni e dicitur d: etiam & ex neceſſitate de omni e dicetur c. Et ſi vtrunq; eſt poſſibile & concluſio
poſſibilis erit: hoc eſt ſi omni d poſſibile eſt ineſſe e, & omni e poſſibile ineſſe d. etiā & omni e poſ-
ſibile eſt ineſſe c. Quemadmodum igitur ſi quis ponat a propoſitiones eſſe, & b eſſe concluſionē:
euenire poſſit non ſolum a exiſtente neceſſario, hoc eſt propoſitionibus neceſſarijs, b ſimul eſſe ne-
ceſſarium concluſionémq; neceſſariam, ſed & a poſſibili, b etiam eſſe poſſibile perſpicuum. Hoc au-
tem monſtrato id etiam dilucere facile poteſt. q̄ falſo ſuppoſito at non impoſſibili & quod propter
hypotheſin euenit etſi falſum quidem erit, non tamen impoſſibile. vt ſi a falſum quidem ſit, at nō
impoſſibile, poſito a eſſe: ex neceſſitate euenit & b eſſe. & ſi erit b falſum: non tamen impoſſibile.

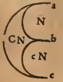

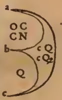
Nam pauloante monſtratum eſt, cum eſt a: eſſe b. & cum poſſibile eſt a: & poſſibile eſſe b. atqui ſup-
ponitur a eſſe poſſibile. igitur & b erit poſſibile. ſi igitur erat b impoſſibile: idem ſimul erit poſſi-
bile & impoſſibile. quod prorſus eſſe nequit. ¶ His itaq; determinatis nunc ſecundū, quod in con-
cluſione propoſitum erat: monſtrandum eſt. Et omni b inſit a & omni e cōtingat ineſſe b: dico ex
neceſſitate prouenire omni c contingere ineſſe a. Quod ſi ita non fuerit: non contingat ergo om-
ni e ineſſe a. & ponatur omni e ineſſe b, & tametſi id quidem falſum, non tamen impoſſibile. ſi igi-
Numero 89 tur non omni c contingit ineſſe a, & omni c ineſt b. igitur nō omni b contingit ineſſe a. Fit enim
ex 11. capite: tertiæ figuræ ſyllogiſmus. ſed poſitum erat omni b contingere ineſſe a. Nam omni b
inerat a. continget igitur omni b ineſſe a, & non continget omni b ineſſe a. quod eſt impoſſibile.
euenit igitur ex neceſſitate, vt omni e contingat ineſſe a. alioquin poſito falſo & non impoſſibili:
quod accidit eſt impoſſibile. quod pauloante monſtratum eſt eſſe non poſſe. Poſſibile etiam eſt &
per primam figurā ad id demōſtrandum ſyllogiſmo ducere ad impoſſibile: ponentes vt prius om-
ni e ineſſe b. quia enim poſitum eſt omni b ineſſe a, omni etiam b contingit ineſſe a, & omni e in-
eſt b: per primam igitur figuram omni c contingit ineſſe a. at poſitum erat non omni e contingere
Annotatio. ineſſe a. id autem impoſſibile. quare ex neceſſitate eueniebat, omni e contingere ineſſe a. ¶ Hic ta-
men aduertendum eſt: oportere accipere omni ineſſe non ſecūdum tēpus definientes vt nunc, aut
in hoc tempore, ſed ſimpliciter ineſſe. Nam per huiuſmodi & hic propoſitiones ſumimus, & ſyl-
logiſmos facimus, quia ſi ſumeretur propoſitio de ineſſe vt nunc: non erit maiore de ineſſe & mi-
nore de contingenti qui dictus eſt ſyllogiſmus. Nam dabuntur termini, & ex neceſſitate nulli in-
eſſe, & omni ex neceſſitate ineſſe. Nam forſitan nihil vetat aliquando omni quod mouetur ineſ-
ſe hominem, vt ſi nihil moueatur præter hominem. & omnem equum contingere moueri: atta-
men ex neceſſitate nulli equo homo ineſt. Sic igitur dati ſunt termini ex neceſſitate nulli: homo,
motus, equus. & termini ex neceſſitate omni dabuntur: animal, mouens, homo. ita vt animal pri-
mus ſit, & mouens medius, homo vero poſtremus. Propoſitiones itaq; ſimiliter ſeſe habebunt &
concluſio erit neceſſaria, & non contingens. Nam ex neceſſitate omnis homo animal eſt. perſpi-
cuum igitur eſt vniuerſale de ineſse ſumendum eſse ſimpliciter, & oportere non nos id tempore
eſse determinantes. Et idē demonſtrādum eſt in priuatiuis ſyllogiſmis: propoſitione de contingēti
ad minus extremum collocata. Vt nulli b rurſus inſit a, & omni c contingat ineſse b. his poſitis, di-
co ex neceſſitate prouenire, vt contingat nulli e ineſse a. quod ſi ita non fuerit: non contingat nulli
e ineſse a. & ponatur vt prius omni e ineſse b. necto ſyllogiſmum, non contingit nulli e ineſse a &
omni e ineſt b: igitur alicui b non contingit non ineſse a, per tertiam figuram. quare alicui b neceſ-
ſarium eſt ineſse a. Id autem impoſſibile. nam poſitum nulli b ineſse a. ex neceſſitate igitur primis
propoſitionibus poſitis: euenit, vt contingat nulli c ineſsē a. alioquin poſito falſo & non impoſſibi-
Annotatio. li: impoſſibile eſt quod accidit, quod eſse non poteſt. ¶ Et præſens ſyllogiſmus non contingentis
eſt, ſecundum aſſignatam ſuperius contingentis diffinitionem: ſed vt contingit nulli ineſse, idem
valet ac nulli ex neceſsitate ineſse. Hæc enim factæ hypotheſis contradictio eſt. ſiquidē hypotheſis
facta: non contingere nulli c ineſse a. quæ eadē intelligebatur ac alicui e ex neceſsitate ineſse a. Syl-
logiſmus autem ad impoſsibile, oppoſitæ contradictionis exiſtit. ¶ Inſuper & id ex terminis ma-
nifeſtari poteſt, concluſionem ſecundum illam aſsignationē non eſse contingentem. Nam dantur
termini ex neceſsitate nulli: vt coruus, intelligens, homo. & eſto coruus a. intelligens b. homo autē
c. manifeſtum igitur nullum b eſse a (nam nullum intelligens, coruus) & omni e contingere, intel-

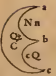
ligens.omnem enim hominem contingit intelligere.& tamen ex neceſsitate nulli ineſt a.Nam ex
neceſsitate nullus homo coruus.Non igitur ſecundum aſſignatam contingentis diffinitionem,ef-
ficietur concluſio contingens. Et non modo id: ſed nec ſemper priuatiua neceſſaria fuerit. Vt eſto
a quod mouetur, b ſcientia,& c homo. nullũ b eſt a,& omni c contingit ineſſe b.nam nulla ſcien-
tia mouetur.& omni homini contingit ineſſe ſcientia.at non erit concluſio priuatiua neceſſaria.nã
non neceſſarium eſt nullum hominem moueri:ſed & non neceſſarium eſt aliquem hominem mo
ueri.quare perſpicuum eſt concluſionem omni c contingit nõ ineſſe a:eius eſſe contingentis,quæ
huic æquiualeat nulli c ex neceſſitate ineſt a,quemadmodum & propoſitum erat.verum(& ſi pla-
110 ceat) ſumendi ſunt melius termini.¶ Secunda concluſio. Vniuerſali priuatiua contingente ad mi-
nus extremum collocata:nullus fit primæ figuræ perfectus ſyllogiſmus.nam ex ſumptis propoſi-
tionibus nullus eſſe videbitur ſyllogiſmus: ſed conuerſa propoſitione priuatiua contingente quæ
ad minus extremum eſt in affirmatiuam contingentem fiet ſyllogiſmus , quemadmodum & in
præcedenti concluſione paulo ante dictum eſt. Vt primo(propoſitione de ineſſe affirmatiua) om-
ni b inſit a , & contingat nulli c ineſſe b. ſic ſe habentibus terminis nihil apparebit ex neceſſitate
prouenire.conuerſa tamen contingente,contingit nulli c ineſſe b, & ſumpta contingit omni c in-
eſſe b:fiet ſyllogiſmus qui paulo ante dictus eſt.nam in hac conuerſione:ſimilem termini ſeruant
poſitionem.Et idem euenit cum vtræq; propoſitiones priuatiuæ ſunt.vt ſi nulli b ineſt a,& con-
tingat nulli c ineſſe b:per ea quæ ſumpta ſunt non videtur vllo pacto fieri ſyllogiſmus.at conuer-
ſa contingenti propoſitione erit. ſumatur igitur nulli b ineſſe a, & contingere nulli c ineſſe b:per
hæc nihil apparet neceſſarium.ſed conuerſa cõtingente,contingit nulli c ineſſe b,& ſumpta affir-
matione omni c contingit ineſſe b(quæ & vt priuatiua vera eſt) & propoſitione nulli b ineſt a ſi-
111 militer ſeſe habente:iterũ ſuperioribus idem erit ſyllogiſmus.¶ Tertia concluſio. Vniuerſali nega
tiua de ineſſe ad minus extremum poſita, non autem vniuerſali priuatiua de contingenti : nullus
prorſus erit de contingenti ſyllogiſmus, ſiue affirmatiua, ſiue priuatiua fuerit propoſitio quæ ad
maius extremum conſtituitur.vt ſi ponatur omni b contingere ineſſe a,& nullum c eſſe b:non au
tem hæc,contingit nullum c eſſe b:nullo pacto proueniet de contingenti ſyllogiſmus. Nam dan-
tur termini ex neceſſitate omni & ex neceſſitate nulli ineſſe. Termini communes ex neceſſitate in-
eſſe:album,animal,nix.Nam contingit omne animal eſſe album,& nulla nix eſt animal.ex neceſ-
ſitate tamen omnis nix alba eſt. Ex neceſſitate nulli:album,animal, pix. omne enim animal con-
tingit eſſe album:& nulla pix eſt animal.nihiloſecius tamen omnis pix ex neceſſitate non alba.Et
ijdem termini valent,cum vniuerſalem ad maius extremum facimus priuatiuam. Nam omne ani-
112 mal contingit non eſſe album.¶ Primum corollarium. Manifeſtum igitur eſſe poteſt cum propo-
ſitionum ſubiecti termini vniuerſaliter tenentur, altera quidem propoſitione de ineſſe ſumpta,&
altera contingenti,ea quæ contingens ad minorem extremitatem collocata:ſemper fieri ſyllogiſ-
mum. Cæterum quando ex ipſis propoſitionibus fiet,& quando cõtingente propoſitione cõuerſa,
113 & quando vtrunq; fit & quam ob cauſam,iam diximus. ¶ Quarta concluſio. Si altera propoſitio-
num vniuerſalis,& altera particularis ſumatur:ea(quæ ad maius extremum ponitur)contingẽte,
ſiue affirmatiua,ſiue priuatiua,particulari autem affirmatiua de ineſſe: perfectus efficietur ſyllogiſ
mus , perinde atque terminis vniuerſaliter ſumptis. Nam eadem quæ & prius demonſtratio eſt.
114 ¶ Quinta concluſio. Quando vniuerſalis propoſitio ad maius extremum de ineſſe fuerit & nõ con
tingens,particularis autem contingens ſiue vtræq; affirmatiuæ,ſiue priuatiuæ ponantur,ſiue vna
affirmatiua,& altera priuatiua: ſemper erit ſyllogiſmus imperfectus. Veruntamen illorum aliqui
per impoſſibile demonſtrabuntur,& alij per conuerſionem priuatiuæ contingentis, quemadmo-
dum & in prioribus eſt dictum.erit ſanè ſyllogiſmus per conuerſionem quandocunq; vniuerſalis
ad maius extremum collocata deſignauerit,aut ineſſe,aut non ineſſe:& particularis priuatiua con-
tingens ſumpta fuerit. vt ſi omni b ineſt a,vel non ineſt,& alicui c contingit nõ ineſſe b:ſyllogiſ-
mus fiet imperfectus. Nam priuatiua contingente,alicui c contingit non ineſſe b:verſa ſecundum
115 affirmatiuam contingentem,fiet ſyllogiſmus. ¶ Sexta concluſio. Poſita ad minus extremum ne-
gatiua propoſitione de ineſſe particulariter ſumpta : non erit primæ figuræ contingentis conclu-
ſionis ſyllogiſmus . Nam dantur termini ex neceſſitate ineſſe : album , animal, nix. & ex neceſſi-
116 tate non ineſſe : album, animal, pix. & per indefinitum etiam: ſumenda demonſtratio . ¶ Septi-
ma concluſio. Et ſi vniuerſalis ad minus ponatur extremum & particularis ad maius,ſiue priuati-
ua,ſiue affirmatiua, ſiue de ineſſe, ſiue contingens vtrumuis fuerit : nullo pacto erit ſyllogiſmus.
117 Conſimilis huius, vt præcedentis demonſtratio eſt. ¶ Octaua concluſio. Neque quidem quando
particulares,vel indefinitæ poſitæ fuerint propoſitiones, ſiue contingentes ſumantur,ſiue de in-
eſſe,ſiue viciſſim:neque hunc in modum vllus erit ſyllogiſmus. Demonſtratio enim eadem:quæ
& prius. Nam & termini dantur & de neceſſitate ineſſe,& de neceſſitate non ineſſe.de neceſſitate
quidem ineſſe termini communes:animal,album,homo.de neceſſitate non ineſſe: animal,album,
118 tunica. ¶ Secundum corollarium. Vnde manifeſtum euadit vt propoſitionum altera vniuerſali,
& altera particulari vtrauis de ineſſe , & altera contingente , vniuerſali quidem ad maius extre-
mum exiſtente : ſemper erit primæ figuræ ſyllogiſmus.ea autem ad minus extremum exiſtente:
nunquam erit.

QVando autẽ hæc quidem propoſitionũ ex neceſſitate ineſſe vel nõ in- 119
eſſe,illa vero cõtingere ſignificat,ſyllogiſmus quidẽ erit hoc modo ha
bentibus ſe terminis. ¶ Et perfectus:quãdo ad minorẽ extremitatem 120
ponetur neceſſaria. Concluſio autẽ,ſi prædicatiui ſunt quidẽ termini,
cõtingentis & nõ ineſſe erit.ſiue vniuerſaliter, ſiue nõ vniuerſaliter ponãtur.ſi
autẽ ſint hoc quidẽ affirmatiuum,illud vero priuatiuum:quando affirmatiuum
quidẽ fuerit neceſſarium, & contingẽtis erit concluſio,& nõ eius quod eſt non
ineſſe. ¶ Quando autẽ priuatiuum neceſſarium:& contingentis nõ ineſſe & non
ineſſe,ſiue vniuerſales,ſiue non vniuerſales ſint termini.Contingere autẽ in cõ-
cluſione eodem modo accipiendum eſt:quo in prioribus. Eius autẽ quod eſt ex
neceſſitate nõ ineſſe:nõ erit ſyllogiſmus.aliud enim eſt nõ ex neceſſitate ineſſe,
Demonſtrationes cõcluſionum.
& ex neceſſitate nõ ineſſe. ¶ Quoniam igitur vniuerſalibꝰ affirmatiuis exiſten- 121
tibus terminis nõ fit concluſio neceſſaria,manifeſtũ.inſit enim a,omni b ex ne-
ceſſitate:b autẽ,contingat omni c.erit igitur ſyllogiſmus imperfectus quoniam
a,contingit omni c ineſſe.quoniam autẽ imperfectus:ex demonſtratione palam.
eodẽ enim modo oſtendetꝛ quo & in prioribus.Rurſum a quidẽ,contingat omni
b ineſſe:b autẽ,omni c inſit ex neceſſitate.erit itaq; ſyllogiſmus quoniã a,cõtin
gat omni c ineſſe:ſed nõ quoniam ineſt.& perfectus quidẽ,ſed nõ imperfectus.
ſtatim enim perficitur per ex principio propoſitiones. ¶ Si autẽ non ſimilis figu
ræ ſint propoſitiones:ſit primũ priuatiua neceſſaria,& a quidẽ,nulli contingat b
ex neceſſitate:b autẽ cõtingat omni c.neceſſe eſt igitur a,nulli c ineſſe.ponatur
enim a,ineſſe aut omni,aut alicui:poſitũ autem eſt a,nulli contingere b.quoniã
ergo conuertitur priuatiua:& b,nulli a contingit.a autẽ,poſitum eſt ineſſe c,aut
omni,aut alicui.quare nulli,aut non omni c,continget b ineſſe:ſed ſupponebatꝛ
omni ex principio.manifeſtum autẽ quoniam & eius, quod eſt contingere non
ineſſe fit ſyllogiſmus:ſiquidem nõ ineſſe.Rurſum ſit affirmatiua quidẽ propoſi-
tio neceſſaria,& a quidẽ contingat nulli b ineſſe:b autẽ,inſit omni c ex neceſſita-
te.ergo fit ſyllogiſmus quidẽ perfectus,ſed non eius quod eſt nõ ineſſe:ſed eius
quod eſt contingere nõ ineſſe. nã & propoſitio ſic ſumpta eſt quæ ad maiorẽ eſt
extremitatem.& ad impoſſibile non eſt ducere.nam ſi ponatur,a ineſſe vlli c:po
ſitum eſt autem & a,b contingere nulli ineſſe.nihil accidit per hæc impoſſibile.
¶ Si autem ad minorem extremitatem ponatur priuatiuum quãdo contingere 122
quidẽ ſignificauerit:ſyllogiſmus erit per conuerſionẽ quemadmodum in priori-
bus. ¶ Quando autẽ non contingere:non erit ex neceſſitate,nec quando vtraq; 123
quidem propoſitio priuatiua, non eſt autem contingens quod ad minorem eſt.

Termini autẽ ineſſe quidẽ:album,animal,nix.nõ ineſſe quidem:album,animal,
pix. ¶ Eodem autem modo ſe habebit & in particularibus ſyllogiſmis.Quando 124
enim fuerit priuatiua neceſſaria:& concluſio erit eius quod eſt non ineſſe.vt ſi
a quidem,nulli b contingit ineſſe ex neceſſitate,b autem, alicui c contingat in-
eſſe:neceſſe eſt a, alicui eorũ quæ ſunt c non ineſſe.ſi enim a,omni c ineſt,nulli
autẽ contingit b:& b,nulli a contingit ineſſe.quare ſi omni c,ineſt a:nulli c,con
tingit b.ſed poſitum erat alicui contingere. ¶ Quando autem particularis affir- 125
matiua neceſſaria fuerit quæ in priuatiuo eſt ſyllogiſmo,vt b c, aut vniuerſalis
in affirmatiuo,vt a b:non erit ineſſe ſyllogiſmus. demonſtratio autem eadẽ quæ
in prioribus. ¶ Si autem vniuerſale quidem ponatur ad minorem extremitatẽ, 126
vel affirmatiuum,vel priuatiuum contingens, particulare autem neceſſarium:
non erit ſyllogiſmus. Termini autem ineſſe quidem ex neceſſitate : animal,al-
bum,homo.non contingere autem:animal, album, tunica. ¶ Quando ſimiliter 127
vniuerſale quidem eſt neceſſarium,particulare autẽ contingens.cũ priuatiuum

quidem eſt vniuerſale:ineſſe quidem termini,animal,album,coruus.non ineſſe:
animal,album,pix.cum autem affirmatiuum:ineſſe quidem, animal,album,cy-
128 gnus.non contingere autem : animal, album,nix. ¶Nec quando indefinitæ ſu- Auxeſis negationum.
muntur propoſitiones aut vtræq; particulares:non ſic erit ſyllogiſmus. Termini
autem cōmunes,ineſſe quidem:animal, album,homo.nō. ineſſe autem:animal,
album,inanimatum.nam & animal alicui albo, & albū inanimato alicui eſt ne-
ceſſarium ineſſe & non contingit ineſſe,& in contingenti ſimiliter.quare ad om
129 nia vtiles ſunt termini . ¶Manifeſtum ergo ex ijs quæ dicta ſunt quoniam ſi-
militer habentibus ſe terminis : & in eo quod eſt ineſſe & in neceſſarijs,& fit &
non fit ſyllogiſmus.veruntamen ſecundum ineſſe quidem poſita priuatiua pro-
poſitione:eius quod eſt contingere erat ſyllogiſmus. ſecundum neceſſarium au-
130 tem priuatiua: & contingere, & non ineſſe. ¶Palàm autem & quoniam omnes
imperfecti ſyllogiſmi:& quomodo perficiuntur per prædictas figuras.

¶Decimiquinti cap. notæ.

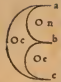
121 ¶Quòd propoſitione neceſſaria,& aſſumptione contingente non colligatur concluſio neceſſaria:
ſtatim ex terminis notum eſſe poteſt.vt ſint termini:motus,ambulatio,equus.manifeſtum eſt nō
fieri primæ figuræ ſyllogiſmum . quicquid ambulat ex neceſſitate mouetur , omnem equum con-
tingit ambulare,omnis equus ex neceſſitate mouetur. ¶Et quòd propoſitione contingente priua-
tiua,& aſſumptione neceſſaria aiente, atq; affirmatiua:non colligatur concluſio abſoluta negatiua,
id eſt,negatiua de ineſſe tametſi id ſubobſcure monſtretur : neceſſarium tamen idipſum eſt.nam ſi
quicquam eſſe ſyllogiſmus admittatur:ex oppoſito concluſionis cum vtrauis propoſitionū ducere
130 oportet ad impoſſibile,id eſt , ad alterius propoſitionis oppoſitum. ¶Quònam modo per dictas
figuras perficiantur.Nam aliquando per tertiam,& aliquando per primam perfecit.

¶Mixti primæ figuræ ex neceſſaria & contingenti perfecti.		
	a	Contingens
I	a	Neceſſaria
	a	Contingens
	e	Contingens
II	a	Neceſſaria
	e	Contingens
	a	Contingens
III	i	Neceſſaria
	i	Contingens
	e	Contingens
IIII	i	Neceſſaria
	o	Contingens
Imperfecti.		
	a	Neceſſaria
V	a	Contingens
	a	Contingens ſimpliciter
	e	Neceſſaria
VI	a	Contingens
	e	Contingens ſimpliciter
	a	Neceſſaria
VII	i	Contingens
	i	Contingens ſimpliciter

	e		Neceſſaria
VIII	i		Contingens
	o		Contingens ſimpliciter
	a	a	Neceſſaria
	e	o	Contingens
	a	i	Contingens ſimpliciter
	e	e	Neceſſaria
	e	o	Contingens
	e	o	Contingens ſimpliciter
	e	e	Neceſſaria
	a	e	Contingens
	e	e	Ineſſe ſimpliciter
	e	e	Neceſſaria
	i	o	Contingens
	o	i	Ineſſe ſimpliciter
Aſyllogiſti.			
	a	a	Neceſſaria
	a	i	Contingens
	a	i	Contingens nō neceſſaria
	e	e	Neceſſaria
	a	i	Contingens
	e	o	Contingens nō neceſſaria
Aliæ fallaces & nullo modo colligentes ſyllogiſmum coniugationes facile intelliguntur.			

❡PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVINTI.

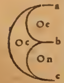
DEcimumquintum cap. de mixtis ſyllogiſmis ex vna de contingenti & vna de neceſſario
in prima figura.concluſiones decem.corollaria duo.❡ Prima concluſio.Cum vna propo 119
ſitio ex neceſſitate ineſſe,aut non ineſſe,& altera contingere ſignificet:terminis ſic ſe ha-
bentibus erit ſyllogiſmus. ❡ Secũda concluſio.Perfectus erit ſyllogiſmus quãdo ad mi- 120
nus extremum propoſitio ponetur neceſſaria:& terminis affirmatiue enunciatis concluſio erit con
tingentis ineſſe, & non de ineſſe, ſiue termini vniuerſaliter enuncientur, ſiue etiam ad minus ex-
tremum particulariter.quando autem ea quæ neceſſaria, affirmatiua fuerit & contingens priuati-
ua:contingentis non ineſſe erit,& nõ eius quod eſt non ineſſe.❡ Tertia concluſio.Quando priua- 121
tiua ad maius extremum neceſſaria fuerit,& altera contingens: concluſio erit & contingentis nõ
ineſſe,& pariter nõ ineſſe,ſiue termini ad minus extremũ vniuerſaliter, ſiue nõ vniuerſaliter ſint.
Sed id animaduertere licet, in ea concluſione contingens accipi oportere eo quo ſuperius dictum
eſt modo.vt ſcilicet contingens non ineſſe,huic æque poteſt,nõ neceſſe ineſſe. ſiquidem eius quod
eſt ex neceſſitate ineſſe minime erit ſyllogiſmus : ſed huius quod eſt non ex neceſſitate ineſſe,ſiue
contingere non ineſſe.aliud enim eſt non ex neceſſitate ineſſe:& ex neceſſitate non ineſſe.❡ Nunc
autem concluſiones monſtrandæ ſunt.Et primo.Eſto vniuerſalis affirmatiua de neceſſario ad ma-
ius extremum,& vniuerſalis affirmatiua de contingenti ad minus:ex neceſſitate proueniet vniuer

ſalis contingens nõ autem neceſſaria,ſumendo contingens non vt ſuperius hoc in libro diffinitum
eſt,ſed vt communius eſt quàm neceſſarium.vt omni b ex neceſſitate inſit a, & omni c contingat
ineſſe b:neceſſario ſanè proueniet,vt omni c cõtingat ineſſe a.eritq; ſyllogiſmꝰ imperfectus.Quòd
autem ſit imperfectus ex demonſtratione perſpicuum eſt. Nam id eodem modo per impoſſibile
oſtendetur quemadmodum & in prioribus. vt in ſecunda videlicet primæ concluſionis præceden
tis capitis particula.& eodẽ modo de particulari ſyllogiſmo diceretur. ❡ Rurſum eſto vniuerſalis
affirmatiua ad maius extremum cõtingens,& ad minus vniuerſalis affirmatiua neceſſaria: collige-
tur concluſio vniuerſalis affirmatiua contingens , fietq; perfectus ſyllogiſmus. vt omni b contin-
gat ineſſe a,& omni c ex neceſſitate inſit b:efficietur ſyllogiſmus ex neceſſitate concludens omni c
contingere ineſſe a,& perfectus quidem, non autem imperfectus. Nam ilico per eas quæ ab exor-
dio ſumptæ ſunt propoſitiones , per id quod eſt contingere omni ineſſe:perficitur. Veruntamen
nõ erit ſyllogiſmus concludens concluſionẽ de ineſſe,ſcilicet omni c ineſſe a. Et idem erit demon-
ſtrandi modus ſi ratiocinabitur particulariter. Et hæc partim primam & ſecundam cõcluſionem
demonſtrant.❡ Interim nunc monſtrandum eſt quod tertia proponit concluſio. Quando propo-
ſitiones nõ vniformes ſunt ſimiliſq; qualitatis,ſed vna (vt verbi cauſa ea quæ ad maius extremum
eſt vniuerſalis priuatiua) eſt neceſſaria,& quę ad minus vniuerſalis affirmatiua contingens:efficie-
tur ſyllogiſmus imperfectus,& de contingenti nõ ineſſe, & de non ineſſe.vt omni b ex neceſſitate
nõ competat ineſſe a,& omni c contingat ineſſe b : dico omni c contingere nõ ineſſe a. Et etiam ſi
omni b ex neceſſitate nõ ineſt a,& omni c contingit ineſſe b:nulli c ineſſe a.quod primum demon
ſtratur.Nam ſi id ex neceſſitate propter poſita non euenit nulli c ineſſe a:eſto igitur vt alicui c in-
ſit a & id ponatur.quoniam priuatiua omni b ex neceſſitate non ineſt a,conuertitur: etiam omni a
ex neceſſitate non ineſt b.& poſitum eſt alicui c ineſſe a.necto igitur ſyllogiſmum per primam fi-
guram ex tertia concluſione noni capitis,omni a ex neceſſitate non ineſt b,& alicui c ineſt a:igitur
alicui c ex neceſſitate nõ ineſt b.& tamen ſupponebatur omni c contingere ineſſe b. id autem im-
poſſibile,vt omni c contingat ineſſe a,& alicui c neceſſe ſit nõ ineſſe b. manifeſtum igitur eſt fieri
ſyllogiſmum ad eam concluſionem quæ eſt omni c nõ ineſſe a, quare & ad eam cõcluſionem quæ
eſt contingere nõ ineſſe. Nam contingere nõ ineſſe,eam comitatur quæ eſt non ineſſe. Et ex pri-
ma concluſione noni idẽ eueniat:ſi ponatur omni c ineſſe a.Nam fieret ſyllogiſmus primæ figuræ
omni a neceſſe eſt nõ ineſſe b,& omni c ineſt a:igitur omni c neceſſe eſt non ineſſe b.& tamen po-
nebatur cõtingere omni ineſſe,quod iterum eſſet impoſſibile. Et de modo particulari ſimilis eſſe
poſſet demonſtratio.quare tota tertia concluſio.& inſuper ſyllogiſmum eſſe imperfectum:manife-
ſtum eſt. ❡ Nunc ad id quod ad demonſtrationem ſecundæ concluſionis relictum erat: ſermo re-
uocandus eſt.Sit rurſum vniuerſalis affirmatiua neceſſaria ad minus extremum, & vniuerſalis pri-
uatiua contingens ad maius : dico priuatiue contingentis ſyllogiſmum fieri perfectum.vt omni b
contingat non ineſſe a,& omni c ex neceſſitate inſit b.fit ſyllogiſmus perfectus ex neceſſitate con-
cludens omni c contingere nõ ineſſe a,ſed non cõcluſionẽ eius quod eſt nõ ineſſe.Quòd enim con-
cludat id quod eſt contingere nõ ineſſe,hoc ideo eſt:quia ſic ſumpta eſt propoſitio ad maius extre
mum.& per id quod eſt cõtingere nulli ineſſe,id ex ſumptis propoſitionibus ex neceſſitate eueni-
re dignoſcitur.Sed quòd ſyllogiſmus nõ fit ad id quod eſt nõ ineſſe:cognoſcitur.Nam ſi ponatur
fieri ad id quod eſt omni c nõ ineſſe: ergo ex oppoſito concluſionis cum ea de contingenti,contin
git ad impoſſibile ducere. at his ſuppoſitis non contingit ad impoſſibile ducere. Nam ſumpto a-
licui c ineſſe a(quia conuertitur) etiam ſumetur alicui a ineſſe c. cui adiungo omni b contingere
nõ ineſſe a per ſeptimam concluſionem præcedentis capitis , nullus fit ſyllogiſmus. non igitur ac-
cidit aliquid impoſſibile.& ex ijs tres præaſſertæ cõcluſiones dilucere poſſunt.❡ Quarta concluſio. 122
Si ad minus extremum priuatiua de contingenti ponatur, & ad maius extremum vniuerſalis

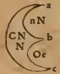
Contingens commune, tertio modo.

Contingens ſpeciale,ſecundo modo.

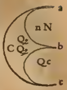
Numero 83.

Numero 81.

Numero 116.

affirmatiua de neceſſario:fiet ſyllogiſmus ad contingentem affirmatiuam. Et ſi vniuerſalis de neceſſario ſit priuatiua:fiet ſyllogiſmus & ad eam quæ eſt de contingere non ineſſe,& pariter de nõ ineſſe.nam cõuerſa priuatiua de contingẽti in ſuam affirmatiuam:eadem quæ in ſuperioribus de-
123 monſtratio eſt.℄Quinta cõcluſio.Quãdo priuatiua ad minus extremum neceſſaria,aut vtraq; priuatiua quando ea quæ ad minus extremũ,contingẽs non eſt:nullus erit ſyllogiſmus.Nam dãtur termini ex neceſſitate omni ineſſe:album,animal,nix.& ex neceſſitate nulli ineſſe:album,animal,
124 pix.℄Sexta concluſio.vt in vniuerſalibus ſyllogiſmis eſt dictũ:ita quoq; & in particularibus ſyllogiſmis res ſeſe habebit.vt ſi omni b ex neceſſitate non ineſt a,& alicui c cõtingit b: neceſſario euenit vt alicui c non inſit a.Nam ſi detur oppoſitum,omni c inſit a.quia omni b ex neceſſitate non ineſt a,quæ poſita eſt cõuertitur: etiam omni a ex neceſſitate non ineſt b. Formo igitur ex prima Nūero 81
cõcluſione noni capitis,primę figuræ ſyllogiſmũ,omni a ex neceſſitate non ineſt b,& omni c ineſt a.igitur omni c ex neceſſitate non ineſt b.attamẽ alicui c cõtingere ineſſe poſitũ erat. quod eſt
125 impoſſibile.colligetur igitur concluſio eius quod eſt nõ ineſſe. ℄Septima concluſio. Quãdo particularis affirmatiua ad minus extremũ neceſſaria fuerit & ad maius vniuerſalis priuatiua contingẽs: ſimiliter quãdo vniuerſalis affirmatiua ad maius extremũ neceſſaria fuerit & ad minus affirmatiua contingens, non erit eius quod eſt ineſſe ſyllogiſmus . Demonſtratio eadem quæ & in prioribus.

126 ℄Octaua concluſio. Si vniuerſale contingens ad minus extremũ collocetur ſiue affirmatiuũ ſiue priuatiuum,& particulare neceſſariũ ad maius:nullus erit ſyllogiſmus.Nam dantur termini ex ne-
127 ceſſitate ineſſe:animal,album,homo.& ex neceſſitate nõ ineſſe:animal,album,tunica.℄Nona cõcluſio.Quãdo vniuerſale neceſſarium ad minus extremũ collocabitur & particulare contingens ad maius:nullus itẽtidem conficietur ſyllogiſmus. Nam dãtur termini ex neceſſitate omni ineſſe, & ex neceſſitate nulli.cum autẽ vniuerſale neceſſarium priuatiuum fuerit, termini ex neceſſitate omni ineſſe:animal,album,coruus.ex neceſſitate nõ ineſſe:animal,album,pix.ſed cum vniuerſale fuerit affirmatiuum,termini ex neceſſitate ineſſe:animal,album,cygnus.ex neceſſitate non ineſſe:ani-
128 mal,album,nix.℄Decima cõcluſio. Vtriſq; propoſitionibus indefinitis,aut vtriſq; particularibus, & idem valuerit viciſſim indefinitis & particularibus:nullus erit ſyllogiſmus. Nam dantur termini ex neceſſitate omni & nulli ineſſe. Termini communes,omni ineſſe:animal,album,homo.Nulli ineſſe:animal,album,inanimatum.Nam animal alicui albo neceſſarium eſt ineſſe,& alicui neceſſarium eſt non ineſſe.& ſimiliter animal alicui albo contingit ineſſe,& alicui contingit non ineſſe. Simili quoq; pacto album alicui inanimato neceſſarium eſt ineſſe, & alicui neceſſariũ eſt nõ ineſſe.
129 & de contingenti ſimile eſt.quare ad omnia hi termini vtiles erunt. ℄Primum corollariũ.Exploratum igitur ex ijs quæ dicta ſunt haberi poteſt , terminis ſimiliter ſeſe habentibus & in eo quod eſt ineſſe,& in neceſſarijs,fit aut non fit ſyllogiſmus.℄Veruntamen propoſitione de ineſſe exiſtẽte priuatiua:eius quod eſt contingere non ineſſe erat ſyllogiſmus. ſed priuatiua neceſſaria:demon-
130 ſtratus eſt eſſe & eius quod eſt contingere non ineſſe,& eius quod eſt non ineſſe. ℄Secundũ.Perſpicuum inſuper huiuſmodi ſyllogiſmos omnes , quorum ſcilicet priuatiua aut de ineſſe aut neceſſaria eſt:imperfectos eſſe,& quónam modo per dictas figuras perficiantur.

℄De ſyllogiſmis ex ambabus cõtingentibus in ſecũda figura. Cap. XVI.

131 IN ſecunda autem figura quãdo contingẽtes quidẽ ſumuntur vtræq; propoſitiones, nullus erit ſyllogiſmus, ſiue ſint affirmatiuæ,ſiue pri-
132 uatiuæ,ſiue vniuerſales,ſiue particulares. ℄Quando autem hæc quidem ineſſe,illa vero contingere ſignificat,affirmatiua quidem ineſſe ſignificante: nunquam erit ſyllogiſmus . priuatiua vniuerſali exiſtente: ſemper.
133 ℄Eodem modo & quando hæc quidem ex neceſſitate:illa vero contingere aſſumatur.oportet autẽ & in ijs accipere quod in cõcluſionibus eſt contingens:quẽ-
134 admodum in prioribus.℄Primum igitur oſtendendum:quoniam non conuertitur in contingenti,priuatiua.vt ſi a,contingit nulli b:non neceſſe eſt & b contingere nulli a.Ponatur enim hoc:& contingat b,nulli a ineſſe.ergo quoniam conuertuntur quæ ſunt in eo quod eſt contingere affirmationes negationibus & cõtrariæ & contraiacentes.b autem,contingit nulli a ineſſe:manifeſtũ eſt quoniam & omni a,contingit b ineſſe. hoc autem falſum eſt.non enim ſi hoc huic omni contingit, & hoc huic contingat neceſſarium. quare non conuertitur priuatiua. ℄Amplius autem nihil prohibet a quidem,contingere nulli b:b autem,alicui a ex neceſſitate non ineſſe.vt album quidem contingit omni homini non ineſſe, nam & ineſſe. hominem autem, non verum eſt dicere quoniam contingit nulli albo.pluribus enim ex neceſſitate non ineſt.neceſſarium autem non erat cõtin-

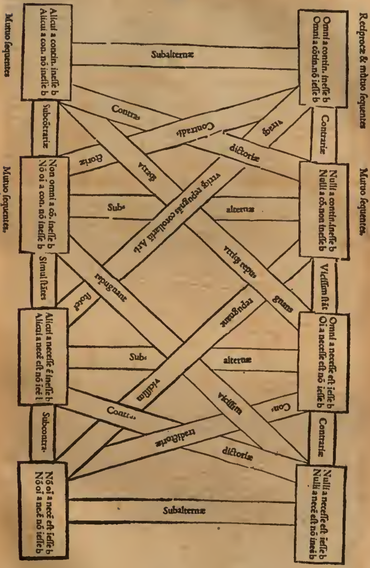
Non eſt verum, imò falſum.

Si cõtingat quod græce dicit Ariſtoteles ἐ τύχοι poni ſolet ꝓ forſitan aut alia huiuſmodi incertitudinis particula.

gens. Sed nec ex impoſſibili oſtendetur cõuertens. vt ſi quis putet, quoniam fal-
ſum eſt b, contingere nulli a ineſſe: verũ non contingere nulli a. affirmatio enim
& negatio. ſi autem hoc verum: ex neceſſitate alicui a, ineſſe b, quare & a, alicui b
ineſſe. hoc autem impoſſibile. Non enim ſi a non contingit nulli b: neceſſe eſt a,
alicui b ineſſe. nam non contingere nulli: dicitur dupliciter. hoc quidẽ ſi ex ne-
ceſſitate alicui ineſt: illud vero ſi ex neceſſitate alicui non ineſt. Nam quod ex
neceſſitate alicui eorũ quæ ſunt a non ineſt: non eſt verum dicere, quoniã omni
contingit non ineſſe. quemadmodum, nec quod alicui ineſt ex neceſſitate: quo-
niam omni contingit ineſſe. Si ergo aliquis putet, quoniã non contingit c, omni
d ineſſe: ex neceſſitate alicui non ineſſe ipſum: falſum ſumet. omni enim ineſt, ſi
contingat. ſed quoniam quibuſdam ex neceſſitate ineſt: propter hoc dicimus nõ
omni contingere. ℂ Quare ei quod eſt contingere omni ineſſe: & ea quæ eſt ex 135
neceſſitate alicui ineſſe opponitur, & ea quæ eſt ex neceſſitate alicui non ineſſe.
ſimiliter autem & ei quæ eſt contingere nulli. ℂ Palàm ergo quoniam ad ſic cõ- 136
tingens & non contingens vt in principio diffiniuimus: non ſolum ex neceſſita-
te alicui ineſſe, ſed & ex neceſſitate alicui non ineſſe ſumendum. hoc autẽ ſum-
pto, nihil accidit impoſſibile. quare non fit ſyllogiſmus. Manifeſtum ergo ex ijs
quæ dicta ſunt: quoniam non cõuertitur priuatiua. ℂ Hoc autem oſtẽſo ponatur
a, b quidem cõtingere nulli: c vero omni. per conuerſionem ergo nõ erit ſyllo-
giſmus. dictũ eſt enim quoniam nõ conuertitur huiuſmodi propoſitio. Sed nec
per impoſſibile. nam poſito b, omni c contingere ineſſe. nihil accidit falſum. con
tinget enim a, & omni & nulli c ineſſe. Omnino autem ſi eſt ſyllogiſmus: palàm
quoniam contingens erit, eo ꝙ neutra propoſitionum ſumpta eſt in eo quod eſt
ineſſe. & hic vel affirmatiuus vel priuatiuus. neutro autẽ modo poſſibile eſt. affir
matiuo enim poſito: oſtẽdetur per terminos quoniam nõ contingit ineſſe. priua
tiuo autem: quoniam cõcluſio non eſt cõtingens ſed neceſſaria. Sit enim a quidẽ
album. b autem homo. in quo autem c, equus. ergo album a, contingit huic qui-
dem omni: illi vero nulli ineſſe. ſed b neq; ineſſe contingit c, neque non ineſſe.
Quoniam igitur ineſſe non poſſibile, eſt manifeſtum. nullus enim equus homo.
ſed neq; contingere non ineſſe. neceſſe eſt enim nullum equum hominem eſſe.
neceſſarium autem, non erat cõtingens. non igitur fit ſyllogiſmus. Similiter au-
tem oſtendetur & ſi econuerſo ponatur priuatiua: & ſi vtræq; affirmatiue ponan
tur vel priuatiue. nam per eoſdem terminos erit demonſtratio. Et quando hæc
quidem vniuerſalis: illa vero particularis, vel vtræq; particulares vel indefinitæ,
aut quolibet modo aliter contingit permutari propoſitiones. ſemper enim erit
per eoſdem terminos demonſtratio. manifeſtum ergo, quoniam vtriſque propo-
ſitionibus ſecundum contingere poſitis: nullus fit ſyllogiſmus.

ℂ Decimiſexti Cap. notæ.

ℂ Cap. ſecundo huius, propoſitionum abſolutarum conuerſiones in terminis: ad impoſſibile ducẽ- 134
do demonſtratæ ſunt. quo modo contingentes neceſſarium excludentes: recurrere nequaquã mon
ſtrari poſſunt. ℂ Quo quidem ſumpto nihil accidit impoſſibile. vt ſi omni a cõtingit non ineſſe b: 136
& ſi quis dicat non conuerti, & falſum eſſe omni b contingit non ineſſe a. ſi ipſe ad impoſſibile ali
quid concedendum, deducendus eſſet. ſumendum ſanè eſſet quia falſum eſt omni b contingere nõ
ineſſe a: non omni b igitur contingere non ineſſe a verum eſt. ſunt enim affirmatio & negatio. &
inſuper verum eſt, non omni b contingere nõ ineſſe a: igitur alicui b ex neceſſitate ineſt a, aut ali-
cui b ex neceſſitate nõ ineſt a. ex quo nihil poteſt concludi quod aduerſetur ei: quæ ponebatur pro
conuerſa ſcilicet omni a cõtingit nõ ineſſe b. Nam ſi hæc alicui b neceſſe eſt ineſſe a cõuertatur: nõ
tamẽ hæc alicui b neceſſe eſt nõ ineſſe a, quæ eſt diſiunctionis ſecũda pars. Videre licet igitur quo-
modo ad illud contingere & non contingere eius quæ aſſignaretur pro reciproca & recurrente: ſu-
mere oportebat alicui ex neceſſitate ineſſe, & alicui ex neceſſitate non ineſſe. quo ſumpto nihil acci
dit impoſſibile, per quod valeamus primam conuerſionem ex neceſſitate firmam, ſtabilem, vali-
dámque eſſe monſtrare. ſubiectam conſule inſcriptionem.

Reciprocæ & mutuo ſequentes
Mutuo ſequentes.
Mutuo ſequentes
Mutuo ſequentes.
Omni a contin. ineſſe b
Omni a cōtin. nō ineſſe b
Nulli a contin. ineſſe b
Nulli a cō. non ineſſe b
Omni a neceſſe eſt ineſſe b
Oi a neceſſe eſt nō ineſſe b
Nulli a neceſſe eſt ineſſe b
Nulli a necē eſt nō ineē b
Alicui a contin. ineſſe b
Alicui a con. nō ineſſe b
Non omni a cō. ineſſe b
Nō oi a con. nō ineſſe b
Alicui a neceſſe ē ineſſe b
Alicui a necē eſt nō ineē b
Nō oi a necē eſt ineſſe b
Nō oi a necē nō ineſſe b
Subalternæ
Contrariæ
Subcōtrariæ
Contra-
dictoriæ
Sub-
alternæ
Simul ſtātes
Viciſſim ſtāt
repugnant
Subcontra-
Contrariæ
Subalternæ

℄Nam non erit ſyllogiſmus concludens concluſionem de contingenti communi & ſimpliciter.
Nũero 99 Id ex 13 capite haud magno labore cognoſcetur. Nam accepta propoſitione omni b cõtingit nõ
ineſſe a,& aſſumptione omni c contingit ineſſe b, vtraque ſcilicet contingentis ſpecialis & non ne-
ceſſarij: colligimus per primam concluſionem 13 cap. omni c contingit non ineſſe a. atqui aſſum-
ptionem omni c contingit ineſſe b quæ eſt contingentis ſpecialis: ſequitur hæc omni c contingit
ineſſe b contingentis communis. poſita igitur ea omni c contingit ineſſe b contingentis ſimplici-
ter ac communis, loco primæ aſſumptionis: accidet ex neceſſitate eadem concluſio, ſcilicet omni c
contingere non ineſſe a, quæ nullo pacto aduerſatur illi quæ poneretur aſſumptio ſecundæ. verum
reciproca eſt,& mutuo cum ea conſequentiam ſeruat.

I	e		e	Contingens	Contingens ſpeciale	
	a		i	Contingens	Contingens ſpeciale	
	e	III	o	Cootingens	Contingens commune	Reliqua cõiugia aſyllogiſtorum vt in ſuperioribus.
II	a		a	Contingens	Contingens ſpeciale	
	e		o	Contingens	Contingens ſpeciale	
	e	IIII	o	Contingens	Contingens commune	

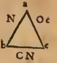
℄PARAPHRASIS CAP. DECIMISEXTI.

DEcimumſextum cap. de aſyllogiſtis & meris & mixtis de cõtingenti in ſecunda figu
ra. concluſiones tres. demonſtratio contingentes priuatiuas non recurrere in termi-
nis. corollaria duo. ℄ Prima concluſio. Quando vtræq; propoſitiones ſumuntur con- 131
tingentes: in ſecunda figura nullus erit ſyllogiſmus ſiue affirmatiuæ ſint, ſiue priua-
tiuæ, ſiue vniuerſales, ſiue particulares. ℄ Secunda. Quando propoſitionum altera de 132
ineſſe & altera contingens fuerit, ea quæ de ineſſe exiſtente affirmatiua, & continuo ea quæ cõtin-
gens priuatiua: nũquam erit ſyllogiſmus. ℄ Tertia concluſio. Eodem quoq; modo euenit & quan- 133
do altera propoſitionum aſſignatur neceſſaria affirmatiua, & altera priuatiua contingens, verum
in ſyllogiſmis huius figuræ cum efficietur concluſio contingens: opus erit id accipere contingens
quod & in concluſionibus, quemadmodum in præcedentibus viſum eſt. hoc eſt contingens: quod
commune eſt,& neceſſario,& nõ neceſſario. ℄ Demonſtratio. Primum, antequam ad concluſionũ 134
demonſtrationes deueniatur: demonſtrandũ eſt vniuerſalem priuatiuam de cõtingenti, non cõuer
ti in terminis. vt omni b contingat non ineſſe a: dico non ex neceſſitate recurrere vt omni a con-
tingat non ineſſe b. ponatur enim hoc ſi fieri poteſt, & conuertatur omni b contingit nõ ineſſe a
in hanc, omni a cõtingit non ineſſe b. quoniã igitur conuertuntur (quæ de cõtingere exiſtunt) af-
firmationes priuationibus, ſed cõtrarie, contrapoſiteq; ſe habẽtes, & omni a contingit nõ ineſſe b:
manifeſtũ eſt omni a etiam cõtingere ineſſe b. quare ſi omni b cõtingit ineſſe a: oportebit etiã &
omni a cõtingere ineſſe b. hoc autẽ falſum eſt. non enim ſi prædicatum alicui ſubiecto omni cõtin
git ineſſe:& ſubiectũ illi prædicato omni cõtingere ineſſe neceſſariũ eſt. non igitur vniuerſalis ne-
gatiua cõtingens conuertitur in terminis in vniuerſalem priuatiuã. ℄ Secundo. Nihil inſuper pro-
hibet omni b cõtingere non ineſſe a,& alicui a ex neceſſitate nõ ineſſe b: vt omni homini cõtingit
nõ ineſſe album (nam & omni homini contingit ineſſe album) at falſum eſt dicere omni albo con
tingere nõ ineſſe hominẽ. Nam pleriſq; albis ex neceſſitate nõ ineſt homo. atqui quibus neceſſario
nõ inerat: minime cõtingẽter inerat. non igitur priuatiua cõtingens cõuertitur in terminis, in pri
uatiuã contingẽtem. ℄ Tertio. Quia nec ad impoſſibile & incommodum deducendo vt & in alijs
quæ cõuertuntur: huiuſmodi conuerti demõſtrari poteſt. vt ſi quis pro dignitate id efficere putet
ita argumentãdo. eſto vt omni b contingat nõ ineſſe a & non conuertatur in hanc omni a contin
git nõ ineſſe b, ſitq; idcirco omni a contingit non ineſſe b falſa. quia falſum eſt omni a contingere
nõ ineſſe b: verum eſt non omni a contingere non ineſſe b. Nam hæ adinuicem ſunt affirmatio &
negatio. Et ſi verum eſt non omni a contingere non ineſſe b: ex neceſſitate alicui a inerit b, quare
& per conuerſionem alicui b ex neceſſitate inerit a.& etiam poſitum eſt omni b cõtingere non in-
eſſe a. id autem impoſſibile. Verum hac ratiocinatione non apte,& ſine vitio ad impoſſibile dedu
ctum eſt. Nam nõ oportet ſi non omni a cõtingit non ineſſe b: idcirco neceſſe eſſe alicui a ineſſe b.
Nam nõ omni contingere nõ ineſſe: bifariã dicitur. vno quidem modo id verũ eſt:& ſi alicui ex ne
ceſſitate ineſt. Altero autem modo: etiam ſi alicui ex neceſſitate nõ ineſt, quod ſic oſtẽditur. Nam
quod ex neceſſitate alicui a nõ ineſt: non eſt verũ dicere omni a id contingere nõ ineſſe. quẽadmo-
dum neq; verũ eſt quod alicui a ex neceſſitate ineſt, omni a idipſum cõtingere ineſſe. quod igitur
alicui a ex neceſſitate non ineſt: falſum eſt id, omni a cõtingere non ineſſe. quare per cõtradictio-
nem: verũ eſt nõ omni a contingere non ineſſe. vera igitur hac alicui a neceſſe eſt nõ ineſſe b: vera
erit & hæc nõ omni a contingit nõ ineſſe b. & pariter hac vera (vt & fatentur) alicui a neceſſe eſt
ineſſe b: vera etiam erit nõ omni a cõtingit non ineſſe b. quare hæc nõ omni a contingit nõ ineſſe
b: bifariam, duabuſque illis veris vera eſſe dinoſcitur. Et eiſdem quoq; veris alicui neceſſe eſt ineſſe,

& alicui neceſſe eſt non ineſſe,nunc hac nunc illa quæcunq; demonſtratetur: hæc etiam vera,non
omni contingit ineſſe.Si nanq; aliquis putet, ob idipſum quòd non omni d contingit ineſſe c: ex
neceſſitate alicui d non ineſſe ipſum c,falſum certe ſumet.Nam omni forſitan ex neceſſitate ineſt.
ſed & quoniam quibuſdam ex neceſſitate ineſt: propter hoc ipſum etiam dicimus non omni con-
135 tingere ineſſe.¶ Primum corollarium. Quare ei quæ eſt contingere omni ineſſe: & ea quæ eſt ex
neceſſitate alicui ineſſe aduerſatur, & ea quæ eſt ex neceſſitate alicui non ineſſe. Similiter autem &
136 ei quæ eſt contingere nulli ineſſe:vtraque prædictarum aduerſatur. ¶ Secundum. Perpalàm etiam Nũero 93
eſt ad ſic contingens, & ſuum oppoſitum non contingens quemadmodum ipſum prius in hoc li-
bro diffiniuimus:non ſolum ex neceſſitate alicui ineſſe,ſed & etiam ex neceſſitate alicui non ineſſe,
eſſe ſumendum.quo quidem ſumpto,nihil accidit impoſſibile. quare minime ſyllogiſmo ad incõ-
modum deducemus & impoſſibile. Manifeſtum igitur ex iam dictis: priuatiuam contingentem,
non conuerti in terminis.Hoc autem monſtrato nunc prima demonſtranda eſt cõcluſio.Et pona-
tur omni b contingere non ineſſe a,& omni e contingere ineſſe a:dico nullum fieri ſyllogiſmum.
Primo.Nam per conuerſionem non erit ſyllogiſmus:quandoquidem dictum iam eſt non cõuer-
ti huiuſmodi propoſitionem.Sed nec per impoſſibile erit ſyllogiſmus. Nam non erit ſyllogiſmus
concludens concluſionem de contingenti communi & ſimpliciter:vt omni c contingit non ineſſe
b. Nam poſita eius contraria quæ eſt omni e contingit ineſſe b cum prima propoſitione quæ eſt Ex numero
omni b contingit non ineſſe a:nihil accidit falſum aut impoſſibile quod pugnet, aduerſeturq; alte- 120.
ri propoſitioni.imò contingit & omni c ineſſe a,& nulli c ineſſe a.Et ſi ſumitur concluſionis con- Ex περὶ ἑρ-
tradictorium quod æquiualebit alicui c neceſſe eſt ineſſe b,cum prima propoſitione:idem ſubit iu- μηνείας nu-
dicium.Nam ex 15 capite nihil accidet quod aduerſetur alteri tranſſumptæ propoſitioni. Omni- mero 28.
no igitur ſi eſt ſyllogiſmus:manifeſtũ eſt quoniam eſſe oporteat concluſionis contingentis eo quo Nũero 100
prius diffinitum eſt modo contingens (non enim erit de ineſſe:quandoquidem neutra propoſitio
ſumpta ſit de ineſſe) & hic vel erit affirmatiuus , vel priuatiuus . atqui neutro modo ſyllogiſmum
fieri poſſibile eſt.Nam ſi quiſpiam dederit affirmatiuum fieri:oſtenditur id eſſe non poſſe per ter-
minos ſimpliciter nulli ineſſe.Et ſi dederit negatiuum fieri:oſtendemus concluſionem non cõtin-
gentem ſed neceſſariam eſſe quæ illi,imò & vtriq; aduerſatur,ac repugnat. vt eſto a album.b ho-
mo.c equus.omni igitur homini contingit non ineſſe album,& omni equo contingit ineſſe albũ:
ſed falſum eſt omni equo contingere ineſſe hominem,& etiam omni contingere non ineſſe. Nam
neq; equo contingit ineſſe hominem,neq; contingit non ineſſe. Non enim contingit ineſſe,quo-
niam ſimpliciter ineſſe non poteſt,vt manifeſtum eſt.quia nullus equus,homo eſt.ſed neq; contin
git non ineſſe.Nam neceſſe eſt non ineſſe.omnẽ enim equum,neceſſe eſt non eſſe hominem.quod
autem neceſſarium:minime erat contingens. manifeſtum itaq; eſt nullum fieri ſyllogiſmum, neq;
affirmatiuum quidem neq; priuatiuum.Et ſimilis erit modus demonſtrandi,ſi e diuerſo hoc eſt ad
minus extremum ponatur priuatiua, & ſi vtræque ponantur affirmatiuæ, vel vtræque priuatiuæ.
Nam per eoſdem terminos erit demonſtratio.Identidem & quãdo vna propoſitionum fuerit vni-
uerſalis, & altera particularis , vel vtræque particulares,vel vtræque indefinitæ vel quomodolibet
aliter ipſas permutari contingat propoſitiones:ſemper etenim,& per eoſdem terminos erit demõ-
ſtratio. perſpicuum igitur eſt quoniam vtriſque propoſitionibus contingentibus ſumptis : nullus
fit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. & hæc eſt prima concluſio demonſtrata. Secunda autem & tertia
in ſequentibus capitibus ſuis in locis demonſtrabuntur.

¶ Mixtio abſoluti & contingentis in ſecunda figura. Cap. XVII.

137 SI autem altera quidem ineſſe,altera vero cõtingere ſignificat,prædi-
catiua quidem ineſſe poſita,priuatiua vero contingere: nũquam erit
ſyllogiſmus,ſiue vniuerſaliter ſiue particulariter ſumantur termini.
demonſtratio autem eadem & per eoſdem terminos. ¶ Quando au-
138 tem affirmatiua quidem contingere priuatiua ineſſe:erit ſyllogiſmus. Sumatur
enim a,b quidem nulli ineſſe:c vero omni à contingere. conuerſa ergo priuati-
ua:b ineſt nulli a.a autem,omni c contingebat.fit ergo ſyllogiſmus quoniam b,
contingit nulli c:per primam figuram.Similiter autem & ſi ad c ponatur priua-
139 tiua.¶ Si autem vtræq; ſint priuatiuæ,ſignificet autem hæc quidem non ineſſe,
illa vero contingere nõ ineſſe:per ea quidem,quæ ſumpta ſunt nihil accidit ne-
ceſſarium. conuerſa autem ſecundum contingere propoſitione fit ſyllogiſmus:
quoniam b,contingit nulli c ineſſe,quemadmodum in prioribus.erit enim rur-
140 ſum prima figura.¶ Si autem vtræq; ponantur prædicatiuæ:nõ erit ſyllogiſmus.
Termini quidem ineſſe:ſanitas,animal,homo.non ineſſe autem:ſanitas, equus,
141 homo.¶ Eodem autẽ modo ſe habebit & in particularibus ſyllogiſmis. ¶ Quã-
142 do autẽ erit affirmatiua ineſſe,ſiue vniuerſaliter,ſiue particulariter ſumpta:nul-

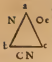
lus erit ſyllogiſmus.hoc autem ſimiliter & per eoſdem terminos demonſtratur quibus & prius. ❡Quando autem & priuatiua:erit per conuerſionem quemadmodum in prioribus. 143 ❡Rurſum ſi ambo quidem interualla priuatiua ſumãtur, 144 vniuerſaliter autem quod non ineſſe: ex ipſis quidem propoſitionibus non erit neceſſarium. conuerſa autem contingenti ſicut in prioribus: erit ſyllogiſmus. ❡Si autem ineſſe quidem ſit priuariua, particulariter quidem ſumpta: non erit 145 ſyllogiſmus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua exiſtẽte altera propoſitione. ❡Nec 146 quando vtræq; ponuntur indefinitæ, vel affirmatiuæ, vel negatiuæ, aut particulares. demonſtratio autem eadem & per eoſdem terminos.

❡Decimi ſeptimi cap.notæ.

❡Syllogiſmi ſecundæ figuræ ex abſoluta & contingente mixti.						Aſyllogiſti.		
e		Abſoluta ſimpliciter	e		Abſoluta ſimpliciter	e		Contingens
a		Contingens	a		Contingens	a		Abſoluta
e		Contingens ſimpliciter	e		Abſoluta ſimpliciter	e		Contingens
a		Abſoluta ſimpliciter	a		Contingens	a		Abſoluta
e		Contingens	e		Abſoluta ſimpliciter	e		Contingens
e		Contingens ſimpliciter	e		Abſoluta ſimpliciter	e		Contingens
e		Abſoluta ſimpliciter	e		Abſoluta ſimpliciter	e		Contingens
i		Contingens	i		Contingens	i		Abſoluta
o		Contingens ſimpliciter	o		Abſoluta ſimpliciter	o		Contingens
e	e	Abſoluta ſimpliciter	e	e	Abſoluta ſimpliciter	a		Abſoluta Cõtingens
e	o	Contingens	e	o	Contingens	o		Contingẽs Abſoluta
e	o	Cõtingẽs ſimpliciter	e	o	Abſoluta ſimpliciter	o		Cotin. Cotin. ſimpli.

❡PARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

DEcimumſeptimum cap.ſyllogiſmi mixti de ineſſe & contingenti in ſecunda figura.con-
cluſiones decem. ❡Prima concluſio. Si altera propoſitionum ineſſe & altera contingere 137
ſignificat, cum ea quæ ineſſe ſignificat affirmatiua eſt, & ea quę contingere priuatiua: nũ-
quam erit ſyllogiſmus, neq; vniuerſaliter neq; particulariter ſumptis terminis. Hæc eſt ſe-
cunda cõcluſio præcedentis capitis. Demonſtratio autem eſt, & per eoſdem terminos: vt & præce-
dentium. ❡Secunda concluſio. Quando propoſitionum vniuerſalis affirmatiua contingens eſt, & 138
de ineſſe vniuerſalis priuatiua: erit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. vt ſumatur omni b nõ ineſſe a, &
omne c cõtingere ineſſe a: dico fieri ſyllogiſmum, & neceſſario prouenire vt omni c cõtingat non
ineſſe b. Nam cõuerſa priuatiua de ineſſe: omni a nõ ineſt b, & poſita eſt etiã omni c contingere
ineſſe a. fit ergo ex ſecunda parte primæ cõcluſionis cap. 14. ſyllogiſmus cõcludens omni c contin-
gere nõ ineſſe b, per primã figuram. Et ſimiliter oſtendetur quando vniuerſalis negatiua de ineſſe
ponetur ad minus extremum. Nam ea cõuerſa, propoſitionum ſitu demutato, & cõuerſa concluſio
ne quæ de cõtingenti cõmuni eſt: idem primæ figuræ proueniet ſyllogiſmus. ❡Tertia concluſio. 139
Si vtræq; propoſitionum vniuerſales ſint & priuatiuæ, quarũ quidem vna nõ ineſſe & altera con-
tingere nõ ineſſe ſignificet: per ea quæ poſita ſunt nihil apparet accidere neceſſariũ, fiet tamen im-
perfectus ſyllogiſmus. Nam cõuerſa priuatiua contingẽte in ſuam affirmatiuam contingẽtem: per
præcedentẽ concluſionem fiet ſyllogiſmus. Erit enim cõuerſa priuatiua, rurſum & prima figura, vt
ſi omni b non ineſt a, & omni c cõtingit non ineſſe a, conuerſa priuatiua contingẽti in hanc omni
c contingit ineſſe a: fit ſyllogiſmus quoniam omni c contingit non ineſſe b. ❡Quarta cõcluſio. Si 140
vtræq; propoſitionũ altera contingente & altera de ineſſe affirmatiuæ ſtatuãtur: nullus ſecundæ fi-
guræ proueniet ſyllogiſmus. Nam dãtur termini ex neceſſitate omni ineſſe & ex neceſſitate nulli.
Ineſſe quidem: ſanitas, animal, homo. Non ineſſe: ſanitas, equus, homo. ❡Quinta concluſio. Vt de 141
vniuerſalibus ſyllogiſmis: & eodem quoq; modo in particularibus ſyllogiſmis, res ſeſe habebit. hæc
per partes ex ſequentibus agnoſcetur. ❡Sexta concluſio. Altera propoſitionum vniuerſali & altera 142
particulari viciſſim poſita cõtingente & de ineſſe, quando ea quæ de ineſſe eſt affirmatiua fuerit,
ſiue vniuerſaliter ſiue particulariter ſumpta: nullus erit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. Hoc enim ſi-
militer & per eoſdem terminos demonſtratur: quibus & præcedẽtes. ❡Septima concluſio. Quan- 143
do autem vniuerſalis de ineſſe fuerit & priuatiua, & particularis cõtingens affirmatiua: fiet ſecũdæ
figuræ ſyllogiſmus. Nam priuatiua de ineſſe conuerſa: fiet ſyllogiſmus primæ figuræ, quẽadmodũ
fiebat & in prioribus. ❡Octaua cõcluſio. Cum ambæ inſuper propoſitiones priuatiuæ ſumuntur, 144

Nũeto 108

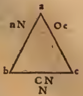

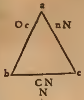
vniuerſali quidem nō ineſſe ſignificante:ex ſumptis propoſitionibus nihil apparet neceſſariū:fiet
tamen imperfectus ſyllogiſmus. Nam cōuerſa priuatiua contingēte in ſuā affirmatiuā contingen-
145 tē:vt in prioribus fiet ſyllogiſmus. ❡ Nona cōcluſio. Si ſumpta ſit propoſitio particularis priuatiua
de ineſſe,altera vniuerſali cōtingēte,ſiue affirmatiua,ſiue priuatiua exiſtēte:nullus ſecūdę figurę fit
ſyllogiſmus. ❡ Hæc mōſtrari poteſt:quia neq; per conuerſionē,neq; per impoſſibile perfici poteſt
146 ex terminis. ❡ Decima cōcluſio. Quādo vtræq; propoſitiones ſumptæ indefinitæ ſunt,vel affirma-
tiuæ vel priuatiuæ,aut ambæ particulares vel alternatim indefinitę & particulares:nullus erit ſecū-
dæ figuræ ſyllogiſmus. Nam demōſtratio eadē eſt,& per eoſdem terminos:quæ & ſuperiorum.

OMNI
Sanitas
Animal
Homo
NVLLI
Sanitas
Equus
Homo

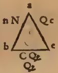
❡ Mixtio neceſſarij & contingentis in ſecunda figura. Cap. XVIII.

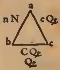
147 SI autem hæc quidem propoſitionū ex neceſſitate,illa vero cōtingere
ſignificat:priuatiua quidē neceſſaria,erit ſyllogiſmus nō ſolum quo-
niam contingit nō ineſſe:ſed & quoniam non ineſt. affirmatiua autē
non erit.ponatur autem a,b quidē nulli ineſſe ex neceſſitate:c autem
omni contingere.cōuerſa ergo priuatiua:& b,nulli a inerit.a autem omni c con
tingebat.fit igitur rurſum per primā figuram ſyllogiſmus,quoniam b,contingit
nulli c ineſſe.Simul autē manifeſtū quoniam neq; ineſt b,nulli c.ponatur enim
ineſſe.ergo ſi a,nulli b contingit,b autem,ineſt alicui c:a, alicui c non cōtingit.
ſed omni ponebatur cōtingere.Eodem autē modo oſtendetur & ſi ad c ponatur
priuatiuum.Rurſum.Sit prædicatiua quidē neceſſaria,altera autem priuatiua &
cōtingens:& a,b quidem contingat nulli,c autem omni inſit ex neceſſitate.ſic
ergo habentibus ſe terminis nullus erit ſyllogiſmus.accidit enim b ex neceſſita-
te non ineſſe c.ſit enim a quidem album:in quo autem b,homo. in quo vero c,
cygnus. ergo album cygno quidem ex neceſſitate ineſt: homini autem cōtingit
nulli,& homo nulli cygno ex neceſſitate.Quoniam igitur eius quod eſt contin-
gere nō eſt ſyllogiſmus: manifeſtum eſt. nam ex neceſſitate nō erat cōtingens.
Sed tamē non neceſſarij.nam neceſſarium:aut ex vtriſq; neceſſarijs,aut ex priua
tiua neceſſaria contingebat. Amplius & poſſibile eſt ijs poſitis b ineſſe c. Nihil
enim prohibet c quidem ſub b eſſe:a autem,b quidē omni cōtingere,c vero ex
neceſſitate ineſſe. vt ſit quidem c vigilia.b autem animal.in quo autē a,motus.
Nam vigilanti quidem ex neceſſitate ineſt motus.animali autē nulli cōtingit.&
omne vigilans animal.Manifeſtum ergo quoniam nō eius quod eſt nō ineſſe.ſi-
quidem ſic ſe habētibus terminis:neceſſe eſt ineſſe.neq; autē oppoſitarum affir-
mationū:quare nullus erit ſyllogiſmus.Similiter autem oſtendetur,& ecōuerſo
148 poſita affirmatiua. ❡ Si autē ſimilis figuræ ſint propoſitiones:cū priuatiuæ ſint,
ſemper fit ſyllogiſmus, cōuerſa ſecundum contingere propoſitione. quēadmo-
dum in prioribus. Si ſumatur enim a,b quidem ex neceſſitate nō ineſſe: c autē
contingere nō ineſſe.cōuerſis autē propoſitionibus b quidem,nulli ineſſe a:a au
tem,omni c contingit.fit igitur prima figura.etſi ad c ponatur priuatiuum ſimi
149 liter. ❡ Si autem prædicatiuæ ponātur:nō erit ſyllogiſmus.nam eius quod eſt nō
ineſſe,aut eius quod eſt ex neceſſitate nō ineſſe:manifeſtum quoniā non erit. eo
ꝙ nō ſumpta ſit priuatiua propoſitio.neq; in eo quod eſt ineſſe,neq; in eo quod
eſt ex neceſſitate ineſſe,ſed neq; eius quod eſt cōtingere non ineſſe.ex neceſſita
te enim ſic ſe habentibus:b non inerit c.vt ſi a quidē ponatur album.in quo au-
tem b,cygnus. in quo autem c,homo.neq; oppoſitarū affirmationum: quoniam
150 oſtēſum eſt b,ex neceſſitate non ineſſe c.nō ergo fit ſyllogiſmus omnino. ❡ Si-
151 militer autē ſe habebit & in particularibus ſyllogiſmis. ❡ Quando autem fuerit
priuatiua & vniuerſalis & neceſſaria: ſemper erit ſyllogiſmus & eius quod eſt cō
tingere non ineſſe & eius quod eſt non ineſſe.demonſtratio autem per cōuerſio-
152 nem. ❡ Quando autem affirmatiua:nunquam.eodem autem modo oſtendetur
153 quo & in vniuerſalibus & per eoſdem terminos. ❡ Nec quādo vtræq; ſumuntur
154 affirmatiue.nā & huius eadē demonſtratio quæ & prius. ❡ Quando autē vtræq;
quidem priuatiuæ, vniuerſalis autem & neceſſaria quæ non ineſſe ſignificat: per
ea quidem quæ ſumpta ſunt nō erit neceſſarium.conuerſa autem ſecundū con-

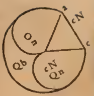

tingere propoſitione erit ſyllogiſmus:quemadmodum in prioribus. ¶ Si autem vtræq; indefinitæ vel particulares ſumantur:non erit ſyllogiſmus.demonſtratio autem eadem & per eoſdem terminos. ¶ Manifeſtum igitur ex prędictis quoniã priuatiua quidem vniuerſalis poſita neceſſaria:ſemper fit ſyllogiſmus nõ ſolum eius quod eſt cõtingere non ineſſe,ſed & nõ ineſſe. affirmatiua autem: nũquam. ¶ Et quoniam eodem modo ſe habentibus & in neceſſarijs & in ijs quæ inſunt: fit & nõ fit ſyllogiſmus. ¶ Palàm & quoniam imperfecti omnes ſunt ſyllogiſmi, & quoniam omnes pérficiuntur per prædictas figuras.

155 156 157 158

¶ Decimioctaui Cap.notæ.

¶ Omni vigilanti ex neceſſitate ineſt motus.functionem ſenſuum motũ appellat. Contradicentes affirmationes contingentes:appellat contrapoſitas phaſes,affirmationéſq; & locutiones.Et ex propoſitione neceſſaria,& aſſumptione contingente:neq; fit ſyllogiſmus colligens negatiuam abſolutam,neq; aliquam contingentium contrapoſitarum phaſium,affirmationúmq;. ¶ Et ſimili modo oſtendetur econtrario poſita affirmatiua neceſſaria.hic tamen aduertendum q̃ econtrario id eſt ad maius extremum collocata affirmatiua neceſſaria:non fit concluſio neq; de neceſſario,neq; de contingenti prius diffinito.fiet tamen de contingenti ſimpliciter & cõmuni.quod demonſtrandũ eſt. vt omni b ex neceſſitate inſit a & omni c contingat non ineſſe a:dico omni c contingere non ineſſe b. Nam capio,alicui c ex neceſſitate ineſt b:& iungo primæ propoſitioni omni b ex neceſſitate ineſt a.& ſic argumentor ex ſecunda concluſione octaui cap.huius per primam figuram,omni b ex neceſſitate ineſt a,& alicui c ex neceſſitate ineſt b:alicui igitur c ex neceſſitate ineſt a, quod repugnat & aduerſatur ſecundæ aſſumptarum p̃copoſitionum.primus igitur per impoſſibile cognoſcitur,ad huiuſmodi concluſionem firmus, validúſq; eſſe ſyllogiſmus. patet igitur quónam modo Ariſtotelica quo ad hoc intelligenda ſit concluſio. ¶ Quòd dicitur in calce tertiæ cõcluſionis non fit igitur vllus huiuſmodi ſyllogiſmus: applicandum id eſt vt prius: nullam fieri concluſionem de contingenti prius definito. Nam fiet ſyllogiſmus priuatiuam de contingenti communi colligens: propoſitione affirmatiua & aſſumptione contingente itidem affirmatiua. Nam aſſumptione in ſuam contraiacentem verſa fit ſyllogiſmus:quem nota hanc præcedens demonſtrat. ¶ In fine primi cocollarij dicitur,nunquam fit illo modo. Nam non fit ſyllogiſmus eius quod eſt non ineſſe.& in hoc & in ſuperioribus huiuſmodi:accuratam videtur Ariſtoteles contempſiſſe determinationẽ. q̃ huiuſmodi argumentandi modi etſi neceſſarij ſunt:perparũ tamen vtiles,accõmodabiléſq; ſunt. p̃coinde reputat acſi eſſent prorſus incollectiles & ſine vſu,abſurdum ſanè videtur & nihil apparẽtiæ rationis gerens:q̃ duæ affirmationes aſſumantur vt vna concludatur priuatiua.

147 (Nũero 79) 149 156

¶ Syllogiſmi ſecundæ figuræ ex neceſſaria & contingente mixti.

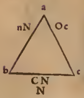
I	e	Neceſſaria	a	
	a	Contingens	e	
	e	Cõtin.ſim.vel Ab.ſim.	e	V
II	a	Contingens	e	
	e	Neceſſaria	e	
	e	Cõtin.ſimpl.Ab.ſim.	e	VI
III	e	Neceſſaria	e	
	i	Contingens	e	
	o	Cõtin.ſimpliciter.Ab.	e	VII
IIII	a	Neceſſaria	e	
	o	Contingens	o	
	o	Cõtingens ſimpliciter	o	VIII

¶ Aſyllogiſti.

I	e	e		Contin.
	a	e		Neceſ.
	e	e	V	Contin.
II	a	a		Neceſ.
	e	e		Contin.
	e	e	VI	Con.Ab.
III	e	e		Contin.
	i	o		Neceſ.
	o	o	VII	Contin.
IIII	a	e		Cõtin.Neceſ.
	o	o		Neceſ.Con.
	o	o	VIII	Con.Con.Ab.

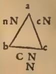
Reliqui Aſyllogiſti vt præcedentium.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIOCTAVI.

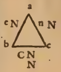

Decimumoctauum cap.mixtio neceſſarij & contingentis in ſecũda figura. concluſiones nouem.corollaria tria. ¶ Prima concluſio.Si vna propoſitionũ vniuerſalis & neceſſaria fuerit, & altera vniuerſalis contingens, priuatiua quidem exiſtente neceſſaria:erit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus,non modo concluſionem concludens priuatiuã de contingenti, ſed & negatiuam de ineſſe. ſed affirmatiua exiſtente neceſſaria: nullus erit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. ¶ Prima pars demonſtratur. Ponatur autẽ omni b ex neceſſitate non ineſſe a,& omni c cõtingere ineſſe a:dico ſyllogiſmum prouenire concludentẽ,& omni c contingere non ineſſe b, pariter omni c non ineſſe b. Nam omni b ex neceſſitate non ineſt a conuerſa:omni a ex neceſſitate nõ inerit b,& poſitum eſt omni c contingere a.Fit igitur ex tertia 147

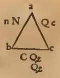
conclusione 15. cap.per primam figuram ſyllogiſmus,quoniam omni e contingit nō ineſſe b,& Numero 120.
ſimul etiam ex eadem manifeſtum eſt omni c nō ineſſe b.quod ſi ita nō fuerit:ponatur alicui c in-
eſſe b.poſitum eſt omni b ex neceſſitate nō ineſſe a, & etiam alicui e ineſſe b: igitur ex tertia con-
cluſione noni capitis per primam figuram alicui c ex neceſſitate non ineſt a. attamen poſitum eſt
omni e contingere ineſſe a.quod eſt impoſſibile. Et eodem modo demonſtrabitur priuatiua vni- Numero 83.
uerſali neceſſaria ad minus extremū collocata. Manifeſta eſt igitur cōcluſionis prima pars. ℭ Nunc
autem ſecunda monſtranda eſt:quæ eſt tertia concluſio decimiſexti capitis huius hucuſque ad de-
monſtrandum dilata. Sit rurſum vniuerſalis affirmatiua neceſſaria, & altera priuatiua cōtingens, Numero 133.
vt omni b contingit non ineſſe a,& omni e ex neceſſitate inſit a:ſic ſeſe habentibus terminis,dico
nullum futurum eſſe ſyllogiſmum. neqꝫ quidem contingentis nō ineſſe,vt diffinitum eſt:neqꝫ ne-
ceſſarij nō ineſſe,neqꝫ eius quod eſt nō ineſſe. quòd autem nō fiat ſyllogiſmus eius quod eſt cōtin-
gentis nō ineſſe,vt omni c contingit nō ineſſe b: id ideo eſt quia accidit omni e ex neceſſitate nō
ineſſe b.vt ſi dantur termini a album.b homo.c cygnus.omni homini contingit nō ineſſe album.
& omni cygno ex neceſſitate ineſt album. & tamen omni cygno ex neceſſitate non ineſt homo.
manifeſtum eſt igitur quoniam eius quod eſt contingere nō ineſſe,nō eſt ſyllogiſmus. Nam quod
neceſſarium eſt:minime eſſe poterat hoc modo contingens. Attamen neqꝫ ſyllogiſmus priuatiuæ
concluſionis neceſſariæ eſſe poteſt. Tum quòd neceſſariam aut vtriſqꝫ propoſitionibus neceſſa-
rijs,aut priuatiua neceſſaria: prouenire demonſtratum eſt. Tum quòd poſſibile eſt ijs poſitis om-
ni e ineſſe b. Nam nihil prohibet,omni quidem c ex neceſſitate ineſſe a : & omni b contingere nō
ineſſe a,& omni e ex neceſſitate ineſſe b. vt ſi dantur termini: c vigilia, b animal,a motus. Omni
vigilanti ex neceſſitate ineſt motus,& omni animali contingit nō ineſſe motum:eſt & tamen om
ne vigilans animal. nō igitur efficitur cōcluſio priuatiua neceſſaria. Sed & per idem manifeſtum
eſt:nō colligi cōcluſionem negatiuam de ineſſe. Nam ſic ſe habentibus terminis,vt modo dictum
eſt:monſtratum eſt omni ineſſe.neqꝫ erit cōtraiacentium affirmationum de cōtingenti.quare vni-
uerſali priuatiua de cōtingenti ad maius extremum,& vniuerſali affirmatiua neceſſaria ad minus:
nullus prorſus erit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. Et ſimili modo oſtendetur econtrario:id eſt ad ex-

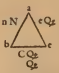
148 tremum maius collocata vniuerſali affirmatiua neceſſaria. ℭ Secunda concluſio. Si vniuerſales pro-
poſitiones vniformes ſimiliſqꝫ qualitatis exiſtant , cum ambæ priuatiuæ ſint:ſemper fit ſyllogiſ-
mus conuerſa priuatiua de contingenti in ſuam affirmatiuam,quemadmodum & in ſuperioribus.
Nam ſi ſumatur omni b ex neceſſitate nō ineſſe a,& omni e contingere nō ineſſe a:dico fieri ſyl-
logiſmum quoniā & omni c contingit nō ineſſe b,& omni e nō ineſt b. Nam cōuerſis propoſitio
nibus:omni a ex neceſſitate non ineſt b,& omni c contingit ineſſe a.quare per primam figurā &
omni c contingit nō ineſſe b.& pariter omni c non ineſt b. Et ſimilis demonſtratio fuerit ſi ad e

149 ponatur priuatiua neceſſaria. ℭ Tertia concluſio. Si vtræqꝫ propoſitiones,vniuerſales ponantur af-
firmatiuæ:nullus erit ſyllogiſmus. Nam manifeſtum eſt , neqꝫ ſyllogiſmum fore priuatiuæ de in-
eſſe,neque priuatiuæ neceſſariæ: ob idipſum quia nulla propoſitio ſumpta ſit priuatiua.neqꝫ qui-
dem affirmatiuæ,aut de ineſſe,aut neceſſariæ,ſed neqꝫ priuatiuæ prius definiti contingentis. Nam
ſic ſe habētibus terminis:vt a ſit album,b cygnus,c homo,ex neceſſitate omni c nō inerit b. Neqꝫ Ex numero 122.
quidem erit vllius contingentium contraiacentium affirmationum: quia monſtratum eſt omni e
150 ex neceſſitate nō ineſſe b. Non fit igitur vllus huiuſmodi ſyllogiſmus. ℭ Quarta concluſio. Vt ſyl-
logiſmi vniuerſales de neceſſario & contingenti fiunt,aut nō fiunt:ſimiliter & res in particularibꝰ
151 ſyllogiſmis ſeſe habebit. Et hæc ex ſequentibus erit agnita. ℭ Quinta concluſio. Quando vniuerſa-
lis priuatiua fuerit neceſſaria,& particularis affirmatiua cōtingens:ſemper erit ſyllogiſmus:& eius
quod eſt contingere nō ineſſe,& eius quod eſt nō ineſſe. Id per conuerſionem, vt præcedentium

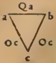
152 demonſtrabitur. ℭ Sexta concluſio. Quando vniuerſalis affirmatiua fuerit neceſſaria, & particula-
ris priuatiua contingens:nunquam fiet ſyllogiſmus, neqꝫ neceſſarij, neqꝫ contingentis prius diffi-
153 niti.eodem modo quo in vniuerſalibus & per eoſdem terminos:id oſtendetur. ℭ Septima conclu-
ſio. Nec quando vtræqꝫ ſunt affirmatiuæ,vniuerſalis & particularis, vna quidem neceſſaria altera
vero contingens:cōſimiliter fiet ſyllogiſmus. Nam & huius eadem eſt demonſtratio:quæ & in ſu-
154 perioribus adducta eſt. ℭ Octaua concluſio. Quando autem vtræqꝫ ſunt priuatiuæ,& vniuerſalis
priuatiua neceſſaria eſt,particularis vero priuatiua contingens,per ea quæ ſumpta ſunt nihil appa-
ret neceſſarium:fit tamen ſyllogiſmus imperfectus. Nam conuerſa propoſitione contingente pri-
uatiua in ſuam affirmatiuam:fiet ſyllogiſmus quemadmodum in prioribus concluſionibus,& eius

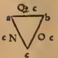

155 quod eſt contingere nō ineſſe,& eius quod eſt non ineſſe. ℭ Nona concluſio. Si vtræqꝫ indefinitæ,
vel vtræqꝫ particulares,vel viciſſim indefinitæ ac particulares ſumantur: nullus erit ſyllogiſmus.
156 Demonſtratio eadem & per eoſdem terminos eſt quæ & in ſuperioribus. ℭ Primum corollarium.
Quo fit exploratum,vt vniuerſali priuatiua poſita neceſſaria : ſemper fiat ſyllogiſmus non modo
eius quod eſt contingere non ineſſe,ſed & eius quod eſt non ineſſe. At poſita affirmatiua neceſſa-
157 ria:nunquam fit illo modo. ℭ Secundum corollarium. Fit etiam vt conſimiliter ſe habentibus ter-
minis,& in neceſſarijs,& in ijs quæ inſunt,cum contingentibus propoſitionibus mixtis: ſimiliter
158 fiat,& non fiat ſyllogiſmus. ℭ Tertium. Palàm etiam euaſit,quoniam omnes huius figuræ ſyllo-
giſmi ſunt imperfecti:quia omnes per antedictas figuras perficiantur.

¶De ſyllogiſmis ex ambabus contingentibus in tertia figura. Cap. XIX.

IN poſtrema autē figura & vtriſq; contingentibus & altera:erit ſyllo- 159
giſmus. ¶Quando ergo contingere ſignificant propoſitiones:& con- 160
cluſio erit contingens.¶Et quãdo hæc quidē contingere,illa vero in- 161
eſſe:ſimiliter erit ſyllogiſmus.¶Quando autē altera ponitur neceſſa- 162
ria ſi affirmatiua quidem:non erit concluſio,neq; neceſſaria,neq; ineſſe.¶Si au 163
tem priuatiua:eius quod eſt nō ineſſe erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prio-
ribus.Sumendū autē & in his ſimiliter quod eſt in cōcluſionibus cōtingens.Sint
ergo primū contingētes:& a & b contingant omni c ineſſe.quoniam ergo cōuer
titur affirmatiua particulariter,b autē,omni c contingit:& c,alicui b contingit.
quare,ſi a quidem,omni c contingit,c autem,alicui b:& a,alicui b contingit.ſit
enim prima figura.Et ſi a quidem,contingit nulli c ineſſe,b autē,omni c contin
gat:neceſſe eſt a,alicui b cōtingere nō ineſſe.erit enim rurſum prima figura per
conuerſionē.¶Si autē vtræq; priuatiuæ ponãtur: ex his quidē quæ ſumpta ſunt 164
nō erit neceſſarium.conuerſis autē propoſitionib⁹ erit ſyllogiſmus:quēadmodū
in priorib⁹.ſi enim a & b contingunt c nō ineſſe,ſi trãſmutat̄ cōtingere nō ineſ-
ſe:rurſum erit prima figura p cōuerſionē.¶Si autē hic quidē terminorū eſt vni 165
uerſalis,ille vero particularis,eodē modo ſe habētib⁹ terminis quo ineſſe:& erit,
& nō erit ſyllogiſmus.cōtingat enim a quidē,omni c:b autē,alicui c ineſſe.erit er
go rurſum prima figura particulari ꝓpoſitione cōuerſa.nã ſi a,omni c,c autē,ali-
cui b:& a,alicui b cōtingit.Et ſi ad b c ponat̄ vniuerſale,ſimiliter. Similiter autē
& ſi a c quidē priuatiua ſit:b c autē affirmatiua.erit eñ rurſum prima figura per
cōuerſionē.ſi autē vtræq; priuatiuæ ponant̄,hæc qdē vniuerſaliter,illa vero par
ticulariter:per ea quidē quæ ſumpta ſunt nō erit ſyllogiſmus:cōuerſis autē pro-
poſitionib⁹ erit:quēadmodū in priorib⁹.¶Quãdo autē vtræq; indefinitæ,vel par 166
ticulares ſumunt̄:nō erit ſyllogiſmus.etenim neceſſe eſt a,omni b & nulli ineſſe.
Termini ineſſe:animal,homo,albū.non ineſſe:equus,homo,albū.medium,albū.

¶Deciminoni cap. notæ.

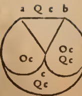
¶Quod in concluſionibus eſt conſimiliter contingens.quia ſcilicet aliquãdo pro contingenti nō 163
neceſſario & aliquando pro contingenti communi deſumitur : quemadmodum & in ſyllogiſmis
ad quos eiuſmodi ſyllogiſmi reducuntur.

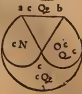
¶Syllogiſmi meri contingentes tertiæ figuræ.

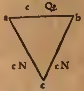
a		a		i		a	Con.
a		e		e		o	Con.
i	I	o	VIII	o	XV	o	XXII Con.
e		a		i		a	Con.
a		e		e		o	Con.
o	II	i	IX	e	XVI	i	XXIII Con.
i		e		o		e	Con.
a		e		e		o	Con.
i	III	o	X	o	XVII	o	XXIIII Con.
a		e		o		e	Con.
i		e		e		o	Con.
i	IIII	i	XI	i	XVII	i	XXV Con.
o		e		o		e	Con.
a		a		a		i	Con.
o	V	i	XII	i	XIX	i	XXVI Con.
e		e		o		e	Con.
i		a		a		i	Con.
o	VI	o	XIII	o	XX	o	XXVII Con.
a		i		a		Aſyllogiſti vt ſuperiores facile eliciuntur.	
a		a		i			
o	VII	o	XIIII	o	XXI		

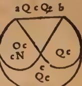
¶PARAPHRASIS CAP. DECIMINONI.

DEcimumnonum cap.ſyllogiſmi ex ambabus propoſitionibus contingentibus in ter-
159 tia figura.concluſiones octo.¶Prima concluſio.Vtriſq; propoſitionibus contingẽ-
160 tibus & altera ſolum cõtingente:erit tertiæ figuræ ſyllogiſmus. ¶Secunda cõcluſio.
161 Quãdo vtræq; propoſitiones ſunt contingẽtes:& concluſio erit cõtingens. ¶Ter-
tia concluſio.Et quãdo altera contingere,altera vero ineſſe ſignificat:& contingẽtis
162 erit ſyllogiſmus. ¶Quarta concluſio. Quãdo altera propoſitionum neceſſaria eſt, & affirmatiua:
163 concluſio neq; neceſſaria eſt,neq; eius quod eſt de ineſſe.¶Quinta concluſio.Si autem priuatiua ſit
neceſſaria:erit ſyllogiſmus & eius quod eſt contingere non ineſſe, & eius quod eſt nõ ineſſe,quẽ-
admodum & in prioribus. Et ſumendũ quemadmodũ & in ſuperioribus,quod in concluſionibus
collocatur conſimiliter contingens.Nunc autẽ ſecunda concluſio monſtranda eſt.Et eſto primum
vt omni c contingat ineſſe a, & ſimiliter omni c contingat ineſſe b:dico alicui b,contingere ineſſe
a.¶Nam quia vniuerſalis affirmatiua contingens cõuertitur particulariter & omni c contingit in-
eſſe b:etiam & alicui b continget ineſſe c. quare ſi omni c contingit ineſſe a,& alicui b cõtingit in-
eſſe c:vt & alicui b contingat ineſſe a oportet. fit enim prima figura. Similiter ſi omni c contingit
non ineſſe a,& omni c contingit ineſſe b:ex neceſſitate euenit,vt alicui b contingat nõ ineſſe a.Nã
164 conuerſa contingente vniuerſali affirmatiua:fit rurſus prima figura. ¶Sexta concluſio.Si vtræque
propoſitiones,contingentes & vniuerſales priuatiuæ ponãtur: ex his quæ ſumpta ſunt nihil appa
rebit neceſſarium, fiet tamen conuerſis propoſitionibus quemadmodum & in prioribus,ſyllogiſ-
mus.Vt ſi omni c contingit nõ ineſſe a,& omni c contingit nõ ineſſe b:ſi mutetur contingere nõ
165 ineſſe in ſuam ſcilicet affirmationem,fiet denuo terminorum conuerſione prima figura.¶Septima
concluſio.Si vnus terminorum vniuerſaliter enuncietur,& alter particulariter,eodem modo ſe ha
bentibus propoſitionibus quo & in vniuerſalibus ſyllogiſmis:ſimiliter & erit & non erit ſyllogiſ-
mus. Vt ſi omni c contingat ineſſe a & alicui c contingit ineſſe b:dico quia alicui b cõtingit ineſſe
a.Nam conuerſa particulari affirmatiua in terminis:erit rurſus prima figura.Nam ſi omni c cõtin
git ineſſe a & alicui b contingit ineſſe c:igitur & alicui b cõtingit ineſſe a. Et ſimile ſubit iudicium
poſito vniuerſali affirmatiuo ad minus extremum.Et ſimili modo ſi ad maius extremum ponatur
vniuerſalis priuatiua & ad minus affirmatiua particularis.Nam rurſum per particularis conuerſio-
nem,prima conflabitur figura.Et ſi vtræq; priuatiuæ ponantur hæc vniuerſalis illa vero particula-
ris,per ſumpta nõ apparet ſyllogiſmus : conuerſis nihilominus propoſitionibus, quemadmodum
166 & in prioribus,erit ſyllogiſmus.¶Octaua concluſio.Quando vtræq; indefinitæ,aut vtræq; parti-
culares ſumuntur cõtingentes,aut mixtim atq; miſcellaneæ indefinitæ & particulares: nullus erit
ſyllogiſmus.Nam dantur termini in quibus maius extremum minori & omni ex neceſſitate ineſt,
& in quibus ex neceſſitate nulli. Termini ex neceſſitate omni ineſſe:animal,homo,album.ex ne-
ceſſitate nulli ineſſe : equus, homo,album. medium autem,album. Concluſiones tertia,quarta,&
quinta:ſuis in locis in ſequentibus capitibus monſtrabuntur.

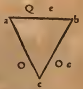

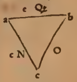

¶Mixtio contingentis & ineſſe in tertia figura. Cap. XX.

167 SI autem hæc quidem propoſitionum ineſſe,illa autem contingere ſi-
gnificet:concluſio quidẽ erit quoniam contingit,& nõ quoniam in-
eſt.ſyllogiſmus autẽ erit eodem modo ſe habentibus terminis quo &
in prioribus.Sint enim primũ prædicatiuæ,& a quidem,omni c inſit:
b autem,omni c contingat.conuerſa ergo b c:erit prima figura & cõcluſio quo-
niam contingit a, alicui b ineſſe. cum enim altera propoſitionũ in prima figura
ſignificabit contingere:& concluſio erit contingens.Similiter autẽ & ſi b c qui-
dem ineſſe:a c autem contingit ineſſe. Et ſi a c quidẽ priuatiua,b c autem præ-
dicatiua,inſit autem alterutra vtrinq;:contingens erit cõcluſio.fit enim rurſum
prima figura.oſtenſum eſt autem quoniam ſi altera propoſitio ſignificet contin-
gere in prima figura:& concluſio erit contingens.Si autẽ contingens priuatiua
ponatur ad minorem extremitatem,vel ſi vtraq; ponatur priuatiua: per ea qui-
dem quæ poſita ſunt non erit ſyllogiſmus. conuerſis autem erit,quemadmodũ
168 & in prioribus.¶Si autem hæc quidem propoſitionum ſit vniuerſalis,illa vero
particularis:vtriſq; quidem prædicatiuis,aut vniuerſali quidem priuatiua,parti-
culari autem affirmatiua:idem modus erit ſyllogiſmorũ.omnes enim claudun-
tur per primam figuram . quare manifeſtum quoniam eius quod eſt continge-
169 re,& non eius quod eſt ineſſe erit ſyllogiſmus. ¶Si autem affirmatiua quidem

vniuerſalis, priuatiua autem particularis: per impoſſibile erit demonſtratio.inſit enim b quidem,omni c.a autem,contingat alicui c non ineſſe: neceſſe eſt ergo a,alicui b contingere nõ ineſſe.nam ſi omni b,ineſt a ex neceſſitate,b autem omni c poſitum eſt ineſſe:a omni c ex neceſſitate inerit. hoc autem oſtẽſum eſt prius.ſed poſitum eſt alicui contingere non ineſſe. ℭ Quando autem indefinitæ 170
vel particulares ſumuntur vtraq; : non erit ſyllogiſmus. Demonſtratio autem eadem quæ & in vniuerſis & per eoſdem terminos.

ℭ Viceſimi cap. notæ.

ℭ Hoc caput ex decimoquinto cap. lucem capit.

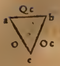
ℭ Mixti ex abſoluta & contingente in tertia figura.

a		a	Con.	a		e		e	Abſo.
a		a	Abſo.	a		i		o	Con.
i	I	o	VII Con.	i	XIII	o	XIX	o	XXV Cô. ſimpliciter
e		e	Con.	e		a		e	Abſo.
a		a	Abſo.	a		e		o	Con.
o	II	i	VIII Con.	o	XIIII	i	XX	o	XXVI Cô.ſimpliciter
i		i	Abſo.	e		e			Con.
a		a	Con.	a		e			Abſo.
i	III	o	IX Con.	o	XV	o	XXI		Cô.ſimpliciter
a		a	Con.	i		e			Abſo.
i		i	Abſo.	a		e			Con.
i	IIII	o	X Con.	i	XVI	o	XXII		Cô.ſimpliciter
o		o	Abſo.	a		i			Con.
a		e	Con.	i		e			Abſo.
o	V	o	XI Con.	i	XVII	i	XXIII		Cô.ſimpliciter
e		e	Con.	e		a			Abſo.
i		i	Abſo.	i		o			Con.
o	VI	i	XII Con.	o	XVIII	i	XXIIII		Cô.ſimpliciter

ℭ Aſyllogiſti ex præcedentibus facile ſumuntur.

ℭ PARAPHRASIS CAP. VICESIMI.

VIceſimum cap.mixtio cõtingentis & ineſſe in tertia figura.concluſiones quatuor.ℭ Pri- 167
ma concluſio. Vtriſq; vniuerſalibus ſi vna propoſitionum ineſſe, & altera contingere ſi-
gnificet:concluſio erit contingens & non de ineſſe,fietq; ſyllogiſmus eodem modo ſe ha
bentibus terminis,quo & in prioribus.Et ſint primũ vtræq; propoſitiones affirmatiuæ.
& omni e inſit a,& omni e cõtingat ineſſe b:dico alicui b cõtingere ineſſe a.Nam cõuerſa particu-
lariter in terminis omni c contingit ineſſe b:erit cõcluſio in prima figura.& concluſio cõtingens.
Siquidem cũ in prima figura altera propoſitionum contingere ſignificauerit,& concluſio erit con
tingens.Et ſimile ſubit iudicium ſi vniuerſalis de ineſſe ponatur ad minus extremum,& vniuerſa-
lis contingens ad maius.Et ſi ad maius ponatur vniuerſalis priuatiua & ad minus vniuerſalis affir-
matiua vtrauis de ineſſe vtrolibet ſit:concluſio erit contingens. Nam per vniuerſalis affirmatiuæ
conuerſionẽ:iterato fit prima figura. & oſtenſum eſt ſi altera propoſitionũ in prima figura cõtin-
gere ſignificet,& concluſionem fore contingentẽ. Et ſi vniuerſalis priuatiua contingens ponatᷣ ad
minorem extremitatẽ, aut etiam ſi vtraq; ſumatur priuatiua per ea quæ poſita ſunt non videbitur
eſſe ſyllogiſmus:ſed propoſitionib⁹ conuerſis quemadmodũ in prioribus,erit ſyllogiſmus. ℭ Se- 168
cunda cõcluſio.Si propoſitionũ vna ſit vniuerſalis & altera particularis alternatim cõtingens & de
ineſſe,& vtriſq; affirmatiuis aut etiã vniuerſali priuatiua ad maius extremũ & particulari affirma-
tiua ad minus:idẽ qui & in vniuerſalibus erit ſyllogiſmorũ demõſtrandi modus.Nã omnes cõclu-
duntur per primam figurã. Quare nõ iniuria fit:vt eius quod eſt contingere non autem eius quod
eſt ineſſe,in huiuſmodi proueniat ſyllogiſmus. ℭ Tertia concluſio.Si autẽ vniuerſalis affirmatiua 169
ad minus extremũ fuerit & particularis priuatiua contingens ad maius extremũ: ad particularem
priuatiuam contingentem(ſumendo cõtingens vt & ſupra in pleriſq; cõcluſionibus) per impoſſi-
bile fiet demonſtratio.vt alicui e contingat nõ ineſſe a,& omni e inſit b:dico ex neceſſitate proue-
nire alicui b contingere nõ ineſſe a. Nam ſi id ita nõ fuerit:nulli b contingat nõ ineſſe a,omni igi-
tur b neceſſe eſt ineſſe a.& poſitũ eſt omni c ineſſe b.quare per primam figuram omni e ex neceſſi-

tate inerit a.id enim prius demonſtratum eſt. ſed & poſitum eſt alicui c contingere non ineſſe a, quod eſt impoſſibile. manifeſtum igitur primum fuiſſe ſyllogiſmum. Si autem particularis negatiua de ineſſe ponatur ad maius extremum : id non oportere videtur ex quarta concluſione 15. cap. Nam nihil accidere videtur impoſſibile. Et ex his concluſionibus manifeſta dilucere poteſt Numero 81.
170 tertia præcedentis capitis concluſio. ¶ Quarta. Quando autē vel indefinitæ, vel particulares vtræque ſumuntur propoſitiones, aut alternatim indefinitæ, atque particulares: nullus erit tertiæ figuræ mixtionis contingentis & ineſſe ſyllogiſmus. demonſtratio autem eadem : quæ & in vniuerſis alijs, & per conſimiles terminos. Nūero 122.

¶ Mixtio neceſſarij & contingentis in tertia figura. Cap. XXI.

171 SI autem eſt hæc quidem propoſitionum neceſſaria, illa vero contingens: ſi prædicatiui quidē ſunt termini, ſemper eius quod eſt cōtingere erit ſyllogiſmus. ¶ Quando autē fuerit hic quidē prædicatiuus, ille autem priuatiuus: ſi ſit affirmatiuus quidem neceſſarius, eius erit quod eſt cōtingere nō ineſſe. ſi autem priuatiuus: & eius quod eſt contingere nō ineſſe, & eius quod eſt non ineſſe. eius autem quod eſt ex neceſſitate non ineſſe nō erit ſyllogiſmus: queadmodū & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primum: & a, c quidem omni inſit ex neceſſitate: b autem, omni c contingat ineſſe. quoniam ergo a, omni c neceſſario ineſt. c autem, alicui b contingit. & a, alicui b contingens erit, & nō inerit. ſic enim accidit in prima figura. ¶ Similiter autē oſtendetur & ſi b c quidem ponatur neceſſaria: a c autē contingens. ¶ Rurſum ſit hoc quidem prædicatiuum : illud vero priuatiuum, neceſſarium autem prædicatiuum. & a quidem, contingat nulli c ineſſe: b autē, omni inſit ex neceſſitate c. erit ergo rurſum prima figura & concluſio cōtingens, ſed nō ineſſe. Nam priuatiua propoſitio contingere ſignificat. manifeſtum eſt igitur quoniam concluſio erit contingens. Cum enim ſic ſe habebant propoſitiones in prima figura: & concluſio erat contingens. ¶ Si autē priuatiua ſit propoſitio neceſſaria: & concluſio erit. quoniam contingit alicui non ineſſe, & quoniam non ineſſe. ponatur enim a non ineſſe c ex neceſſitate: b autem, omni c contingere. cōuerſa ergo b c affirmatiua: prima erit figura, & neceſſaria priuatiua propoſitio. Cum autem ſic ſe habebant propoſitiones: accidebat a & contingere alicui c non ineſſe, & non
172 ineſſe. quare & a neceſſe eſt alicui b non ineſſe. ¶ Quando autem priuatiuum ponitur ad minorem extremitatem, ſi contingens quidem, erit ſyllogiſmus tranſ-
173 ſumpta propoſitione: quemadmodum & in prioribus. ¶ Si autem neceſſarium: non erit. etenim neceſſe eſt omni & nulli contingat ineſſe. Termini omni ineſſe: ſomnus, equus, dormiens homo. Nulli ineſſe: ſomnus, equus, vigilans homo.
174 ¶ Similiter autem ſe habebit: & ſi hic quidem terminorū ſit vniuerſalis, ille autem particularis ad medium. Nam ſi vtriq; ſint prædicatiui: eius quod eſt cōtingere, & non eius quod eſt ineſſe erit ſyllogiſmus. ¶ Et quādo hoc quidem priuatiuum ſumetur, illud vero affirmatiuum: neceſſarium autē affirmatiuum, huius quod eſt cōtingere. ¶ Quando autem priuatiuum neceſſarium: & concluſio erit quod eſt non ineſſe. nā idem modus erit demonſtrationis, & cum vniuerſales & non vniuerſales ſunt termini. neceſſe eſt enim per primam figuram perfici ſyllogiſmos. quare vt in illis, & in his neceſſarium accidere. ¶ Quando autē priuatiuum vniuerſaliter ſumptum ponitur ad minorem extremitatem, ſi contingens quidem : erit ſyllogiſmus per conuerſionem. ſi autem neceſſarium ſit: non erit. oſtendetur autem eodem modo quo & in vniuerſalibus & per eoſdē terminos. Equ⁹ medio loco nominatus : mediū, intelligitur.
175 ¶ Manifeſtum ergo & in hac figura quādo & quomodo erit ſyllogiſmus: & quā-
176 do eius quod eſt contingere, & quando eius quod eſt ineſſe. ¶ Palàm autem & quoniam omnes imperfecti, & quoniam perficiuntur per primam figuram.

¶ Viceſimiprimi cap. notæ.

¶ Hoc caput decimoſexto, vt præcedens decimoquinto, aliquo pacto ſubalternum eſt.

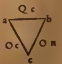
¶ Mixti ex neceſſario & contingente tertiæ figuræ.

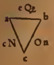
a		a		e		e		Con.
a		i		a		i		Neceſ.
i	I	i	VIII	i	XV	i	XXII	Con.
a		a		a		a		Neceſ.
a		i		e		o		Con.
i	II	i	IX	i	XVI	i	XXIII	Cō. ſimpliciter
e		o		a		o		Con.
a		a		a		e		Neceſ.
o	III	o	X	o	XVII	o	XXIIII	Con.
e		o		e		o		Neceſ.
a		a		e		e		Con.
o	IIII	o	XI	o	XVIII	o	XXV	Cō. ſimpliciter
e		e		e		a		Neceſ.
a		i		e		i		Con.
o	V	o	XII	o	XIX	o	XXVI	Abſo.
i		e		o		e		Con.
a		i		a		o		Neceſ.
i	VI	o	XIII	i	XX	o	XXVII	Cō. ſimpliciter
i		e		i		e		Neceſ.
a		i		e		o		Con.
i	VII	o	XIIII	i	XXI	o	XXVIII	Con.

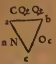
¶ Aſyllogiſti ex præcedentium modis incollectilibus facile eliciuntur.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIPRIMI.

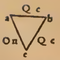

Viceſimumprimum cap. neceſſarij & contingentis in tertia figura concluſiones quatuor. 171
corollaria duo. ¶ Prima concluſio. Si vniuerſalium propoſitionnm vna neceſſaria fuerit,
& altera contingens, cum termini enunciantur affirmatiue: ſemper eius quod eſt contin
gere ineſſe, erit ſyllogiſmus. ſed quando vnus quidē affirmatiue, & alter priuatiue quādo
affirmatio neceſſaria eſt: ſyllogiſmus erit eius quod eſt contingere non ineſſe. & quādo priuatio ne-
ceſſaria: eius erit quod eſt contingere non ineſſe & eius quod eſt non ineſſe. Veruntamen eius quod
eſt ex neceſſitate non ineſſe nō erit ſyllogiſmus: quemadmodum & in alijs figuris. ¶ Enuncientur
ergo primum affirmatiue, termini. Et omni c ex neceſſitate inſit a, & omni c contingat ineſſe b: di-
co alicui b contingere ineſſe a. Nam vniuerſalis affirmatiua contingens particulariter conuertitur
in terminis. quia igitur omni c neceſſario ineſt a, & alicui b contingit ineſſe c, igitur alicui b contin
git ineſſe a. concludetur quidem concluſio contingens, & non eius quod eſt ineſſe. Nam ſic accidit
in prima cōcludere. Et ſimiliter oſtenditur ſi vniuerſalis affirmatiua neceſſaria ad minus extremū
ponatur, & vniuerſalis affirmatiua contingens ad maius. ¶ Nunc ſecunda pars monſtranda eſt, &
ſit rurſum vna propoſitionum affirmatiua, & altera priuatiua: quæ autem affirmatiua, neceſſaria
ſit. Et omni c contingat non ineſſe a, identidem & omni c ex neceſſitate inſit b: dico alicui b contin
gere non ineſſe a. Nam conuerſa vniuerſali affirmatiua rurſus euadet prima figura, & erit conclu-
ſio contingens & non de ineſſe. nec ab re quidem. Nam priuatiua propoſitio, cōtingere ſignificat.
quare exploratum eſt, concluſionem oportere eſſe contingentem. Nanq; cum ſic oppoſitiones ſeſe
in prima figura haberent: & concluſio erat contingens. Si vero vniuerſalis priuatiua ad maius ex-
tremum neceſſaria eſt: concluſio erit particularis priuatiua eius quod eſt contingere non ineſſe, &
eius quod eſt non ineſſe. Vt ponatur omni c ex neceſſitate non ineſſe a, & omni c contingere in-
eſſe b: fiet ſyllogiſmus concluſionis, alicui b contingit non ineſſe a, & pariter alicui b non ineſt a.
Nā conuerſa in terminis affirmatiua contingente omni c contingit ineſſe b: erit prima figura, vbi
priuatiua propoſitio etiam erit neceſſaria. Cum autē propoſitiones in prima figura ſic ſeſe habe-
bant: ex neceſſitate eueniebat a alicui c (id eſt, maius extremum minori) contingere non ineſſe, & 172
pariter non ineſſe. quare & hic quoq; ex neceſſitate etiam euenit, alicui b contingere non ineſſe a,
& alicui b non ineſſe a. ¶ Secunda concluſio. Quando vniuerſalis priuatiua ponitur ad minꝰ extre 173
mum, ſi quidem ea contingens fuerit: erit ſyllogiſmus. Nam ea in ſuam affirmatiuam mutata: fiet,
quemadmodum & in præcedentibus. ¶ Tertia concluſio. Ea quæ ad minus extremum collocatur
exiſtēte priuatiua neceſſaria: nullus erit huius figuræ ſyllogiſmus. Nam euenit ex neceſſitate omni
ineſſe, & ex neceſſitate nulli ineſſe. Termini ex neceſſitate omni ineſſe: ſomnus, dormiens homo,

equus. Nam omni equo contingit ineſſe ſomnus,& omni equo ex neceſſitate nõ ineſt homo dormiens: at omni homini dormienti ex neceſſitate ineſt ſomnus. Termini ex neceſſitate nulli:ſom-
174 nus,vigilans homo,equus. ¶Quarta concluſio. Quando vnus terminorum vniuerſaliter,& alter particulariter de medio enunciatur: ſimiliter vt in vniuerſalibus ſeſe habebit ſyllogiſmus. Nam quando vtriq; enunciantur affirmatiue: ſyllogiſmus erit concluſionis eius quod eſt contingere ineſſe,& non eius quod eſt ineſſe. Et quando vna propoſitionum aſſumitur priuatiua & altera affirmatiua,quando ea quæ affirmatiua eſt,fuerit neceſſaria: ſimiliter erit ſyllogiſmus huius quod eſt contingere non ineſſe. Quando autem vniuerſalis priuatiua ad maius extremum neceſſaria fuerit: concluſio erit & huius quod eſt contingere non ineſſe,& eius quod eſt non ineſſe. Nam idem demonſtrationis modus & cum vniuerſales,& nõ vniuerſales ſunt termini. neceſſe eſt enim per primam figuram perfici huiuſmodi ſyllogiſmos. quare & in illis,& in his (dico vniuerſalibus,& particularibus) ex neceſſitate prouenit concluſio. Quando autem propoſitio priuatiua quæ vniuerſaliter ſumitur, ad minus extremum collocatur & particularis ad maius, ſi illa vniuerſalis contingens fuerit: erit ſyllogiſmus per conuerſionem illius propoſitionis. ſi vero neceſſaria ſit: nullus ſyllogiſmus efficietur. Oſtendetur autem id eodem modo: quo & in vniuerſalibus, & per eoſ-
175 dem terminos. ¶Primum corollarium. Vnde manifeſtum eſſe poteſt,quando & quomodo in hac
176 figura erit ſyllogiſmus, & quando eius quod eſt contingere, & quando eius quod eſt ineſſe. ¶Secundum corollarium. Perſpicuum & inſuper eſt: omnes huius tertiæ figuræ ſyllogiſmos imperfectos eſſe,& per primam omnes illos perfici figuram.

¶De ſyllogiſmo oſtenſiuo. Cap. XXII.

177 QVoniam igitur qui in his figuris ſunt ſyllogiſmi,perficiuntur per eos qui in prima figura ſunt vniuerſales ſyllogiſmos,& in hos reducuntur: palàm ex dictis. Quoniam autẽ ſimpliciter omnis ſyllogiſmus ſic ſe habebit,nunc erit manifeſtum: cum oſtenſus fuerit omnis qui fit,
178 per aliquam harum figurarum fieri. ¶Neceſſe eſt ergo omnem demonſtratio-
179 nem & omnem ſyllogiſmum,aut ineſſe quid,aut nõ ineſſe monſtrare. ¶Et hoc
180 aut vniuerſaliter,aut particulariter. ¶Amplius. aut oſtenſiue,aut ex hypotheſi. Eius autẽ quod eſt ex hypotheſi,pars eſt per impoſſibile. Primum ergo dicemus, de oſtenſiuis. his enim oſtenſis: manifeſtum erit & de ijs qui ad impoſſibile,& om-
181 nino de ijs qui ex hypotheſi. ¶Si ergo oporteat a de b ſyllogizare, vel ineſſe, vel non ineſſe: neceſſe eſt ſumere aliquid de aliquo. Si ergo a ſumatur d b: quod ex principio, erit ſumptum. ſi autem a de c: c autem de nullo alio,nec aliud de illo c. neque de a,alterum,neque de altero,a: nullus erit ſyllogiſmus. nam in eo quòd vnum de vno ſumitur: nihil accidit ex neceſſitate. quare aſſumenda eſt altera propoſitio. Si igitur ſumatur a de alio,aut aliud de a,aut de c,alterum: eſſe quidem ſyllogiſmum nihil prohibet. ad b autem nõ erit per ea quæ ſumpta ſunt. nec quando c ineſt alteri,& illud alij,& hoc alteri,non copuletur autẽ ad b: nec ſic erit ad b ſyllogiſmus ipſius a. Omnino enim dicimus quoniã nullus nunquã Auxeſis negationum.
erit ſyllogiſmus alius de alio: nõ ſumpto aliquo medio quod ad vtrũq; ſe habet quoquo modo prædicationibus. Nã ſyllogiſmus quidẽ ſimpliciter: ex propoſitionibus eſt. ad hoc autẽ ſyllogiſmus: ex propoſitionib⁹ quæ ad hoc. qui autẽ eſt huius ad hoc: per ꝑpoſitiones huius ad hoc. impoſſibile eſt autẽ ad b ſumere ꝑpoſitionem: nihil neque prædicantes de eo,neque negantes. aut rurſum eius quod eſt a ad b, nihil commune ſumentes: ſed vtriuſque propria quædam prædicantes aut negantes. quare ſumendum, vtriuſque quod copulet prædicationes: ſi erit huius ad hoc ſyllogiſm⁹. Ergo ſi neceſſe eſt aliquod ſumere ad vtrũq; cõmune: hoc autem contingit tripliciter. aut enim a de c & c de b prædicantes: aut c de vtriſque,aut vtraque de c. hæ autẽ ſunt tres dictæ figuræ. manifeſtum quoniam omnem ſyllogiſmum neceſſe eſt fieri per aliquam harum figurarum. nam eadem ratio eſt & ſi per plura copuletur ad b: eadem enim erit figura & in pluribus. Quoniam igitur oſtenſiui terminãtur per prædictas figuras,manifeſtũ eſt.

¶Viceſimiſecundi cap. notæ.

181 ¶A extremum maius. c medium. b extremum minus. ¶In hoc capite agit de ſyllogiſmis prędica-

torijs & abſolutis:quòd eorum in diſciplinis vſus frequentior, quódque aliorum ſimile ſubit iudicium.❡De particulari & indefinito,iudicium idem. ❡Aliud,alterum. intelligitur id referri ad b. aliud quàm b,alterum quàm b.❡A de altero.vt omni c ineſt a,nulli d ineſt a:nulli d ineſt c.Aliud de a.Omni a ineſt d,omni c ineſt a:omni c ineſt d.Aliud de c.Omni c ineſt a,omni c ineſt d:alicui d ineſt a. C de alio.Omni e ineſt a,omni d ineſt c:omni d ineſt a.Et in omnibus his cum fiat ſyllogiſmus: nullus tamen fit ad b.id eſt, ad concluſionem in qua enuncietur aliquid affirmatiue, aut negatiue de b.C de alio,quòd & de alio,& illud de alio:vbi nullum coniungitur ad b. Omni c ineſt a,omni d ineſt c,omni e ineſt d, omni autem f ineſt e:omni itaque f ineſt a. Vbi vero aliquid coniungitur ad b.Omni c ineſt a,omni d ineſt c, & omni e ineſt d, & omni f ineſt e,omni autem b ineſt f:igitur & omni b ineſt a.

A	Subſtantia	E	Animal
C	Corpus	F	Brutum
D	Viuens	B	Equus

❡Peculiaria affirmantes aut negantes. vt eſto d quod affirmari poſſit de a, & e negari,& f peculiariter,propriéq; affirmari,g vero negari:ex his nunquam concludas b eſſe a,vt notum eſt.& hoc ideo quia nihil vtriq; commune ſumptum:quod aptum,& ad id inferendum idoneum ſit.

❡PARAPHRASIS CAP. VICESIMISECVNDI.

VIceſimumſecundum cap.de ſyllogiſmo oſtenſiuo.concluſiones duæ.diuiſiones tres.❡Pri- 177
ma concluſio.Omnes ſyllogiſmi per primæ figuræ ſyllogiſmos vniuerſales perficiuntur &
in eos reducuntur,& omnis quoq; qui fit:in aliqua trium figurarū fit. ❡Quòd enim ij qui
in dictis figuris abſoluuntur ſyllogiſmi,per primæ figuræ vniuerſales ſyllogiſmos perficiantur,&
in eos reuocētur:ex dictis manifeſtum iam eſt.verum quòd ſimpliciter omnis ſyllogiſmus ſic ſeſe
habeat,vt per illos modos perficiatur,& in illos reuocetur:impræſentiarum erit manifeſtum,cum
monſtratum fuerit omnem ſyllogiſmum qui fit, per aliquam harum trium figurarum fieri. ad
quod quidem monſtrandum has præmittamus partitiones.❡Prima diuiſio.Neceſſe eſt omnem 178
demonſtrationem,omnémque ſyllogiſmum:monſtrare aliquid ineſſe,aut non ineſſe. ❡Secunda 179
diuiſio. Neceſſe cum quid monſtrat ineſſe aut non ineſſe: aut id eſſe vniuerſaliter,aut particulari-
ter. ❡Tertia diuiſio.Neceſſe inſuper id eſſe:aut oſtenſiue,aut ex hypotheſi. Et ſyllogiſmi qui ex 180
hypotheſi eſt: particula quædam eſt is ſyllogiſmus qui dicitur per impoſſibile. Et primum dicen-
dum videtur de ſyllogiſmis oſtenſiuis. Nam illis oſtenſis: manifeſtum pariter erit & de ſyllogiſ-
mis ijs omnino qui ex hypotheſi nominantur. ❡Secunda concluſio. Omnes ſyllogiſmi oſtenſi- 181
ui:per prædictas figuras fiunt.Nanque ſi oporteat maius extremum de minore oſtenſiue, aſſertoriéque & iuſta ratiocinatione ſyllogizare,vt a de b tanquam quod inſit,aut non inſit: neceſſe eſt, vt aliquid de aliquo ſumatur.ſed non ſumetur a de b. Nam id ſumptum eſſet: quod ab initio propoſitum eſt.neque ſolum ſumetur a de e,ita videlicet vt e non ſumatur rurſum de alio,nec aliud de ipſo.neque alterum ſumatur de a,neq; a de altero, quandoquidem nullus efficeretur ſyllogiſmus. Nam eo ipſo quòd vnum de vno ſumitur,vnáque ſola propoſitio:nihil ſyllogiſmo ex neceſſitate euenit.quare etiam & ſumenda altera propoſitio. Sed ea propoſitio non ſumitur:ſumendo inſuper a de alio,aut aliud de a,aut alterum de c.Nam ita ſumēdo nihil interdum vetat fieri ſyllogiſmum: per ea tamen quę ſumpta ſunt,minime erit ſyllogiſmus ad b.Item neque quando ſumetur e de altero quod & ſumetur de alio,& rurſum illud aliud de alio,& nullum coniungatur ad b: nullus ſanè ſic erit ipſius a de b ſyllogiſmus.Omnino enim aſtruimus nunq̄ fieri ſyllogiſmū alterius de altero,non ſumpto aliquo medio termino qui ad vtrūq;,aliquo pacto ſeſe habeat prædicādo.nā vt ſimpliciter dicat̄ ſyllogiſmus ex ꝓpoſitionibꝰ eſt:& ad aliquid ſyllogiſmꝰ.vt ad b ſyllogiſmus:ex propoſitionibus etiam eſt, quæ ſunt ad b. Et ſyllogiſmus qui huius eſt ad hoc, vt ipſius a ad b: & per propoſitiones etiam quæ huius ad hoc, & a ad b. atqui impoſſibile eſt ad b ſumere propoſitionem,nihil aut prædicantes,aut negantes de eo. Rurſum impoſſibile eſt ſumere propoſitiones ad colligendum a de b:nihil commune ſumentes, ſed ſolum quædam vtriuſq; peculiaria affirmantes, aut negantes. quare ſumendum eſt quod vtriuſque coniungat, vinciàtque, & copulet prædicationes:ſi huius ad hoc futurus ſit ſyllogiſmus. Si igitur neceſſarium eſt aliquid ad vtrunq; ſumere commune(eſt etenim) hoc ſanè contingit tripliciter.Nam aut maius extremum de medio prædicamus,& medium de minore extremo(vt a de e & e de b) aut medium de vtriſq; extremis (vt e de a & b)aut vtraque extrema de medio, vt a & b de c.atqui hæ,tres ſunt dictæ figuræ.manifeſtū eſt igitur omnem aſſertorium , oſtenſiuúmque ſyllogiſmum: per aliquam harum figurarum fieri. Enimuero eadem ratio eſt ſi ipſum a per plura media coniungatur ad b. Nam eadem erit figura, etiam & multis aſſumptis medijs. quòd igitur oſtenſiui ſyllogiſmi per prædictas figuras abſoluantur: perſpicuum iam euaſit.

ℭDe ſyllogiſmo ex hypotheſi. Cap. XXIII.

182 QVoniam autem & qui ad impoſſibile:palàm erit per hæc.omnes enim
qui per impoſſibile concludunt:falſum quidem ſyllogizant.quod au-
tem ex principio erat,ex hypotheſi demonſtrant:quando aliquid ac-
cidit impoſſibile poſita contradictione.vt quoniã diameter eſt aſym-
meter,eo ꝙ fiunt abũdãtia ęqualia perfectis.poſito ſymmetro:ergo æqualia qui-
dem fieri abundantia perfectis ſyllogizant.aſymmetrum autẽ eſſe diametrum,
ex hypotheſi monſtrant:quoniam falſum accidit propter contradictionem.hoc
enim fuit per impoſſibile ſyllogizare: oſtẽdere aliquid impoſſibile propter prio-
rem hypotheſin.Quare quoniam falſus fit ſyllogiſmus oſtenſiuus in his quæ ad
impoſſibile deducuntur,quod autem eſt ex principio,ex hypotheſi monſtratur,
oſtenſiuos autem diximus prius quoniam per has terminantur figuras: manife-
183 ſtum quoniam & per impoſſibile ſyllogiſmi per has erunt figuras. ℭSimiliter
autem & alij omnes qui ſunt ex hypotheſi . in omnibus his enim ſyllogiſmus
quidem fit ad tranſſumptum.quod autem eſt ex principio:terminatur per con-
feſſionem,aut per aliquam aliam hypotheſin. Si autem hoc verum: neceſſe eſt
omnem demonſtrationem,& omnem ſyllogiſmum fieri per tres prædictas figu
ras. Hoc autem oſtenſo: palàm quoniam omnis ſyllogiſmus perficitur per pri-
mam figuram:& reducitur in huius vniuerſales ſyllogiſmos.

ℭViceſimitertij Cap.notæ.

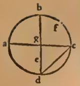
182 ℭDedimetiente,diametróq; quadrati & de comparatione ad eiuſdem quadrati latus: ꝙ incõmen Euclides.
ſurabilis ſit diametrus,intelligitur.& In ſeptimo theoremate decimi elementorũ geometricalium, Campanus.
id incõmodum accidere (quod hic dicit Ariſtoteles) demonſtrat Campanus.ℭDe ſyllogiſmis ex Theophra-
hypotheſi (quos & cõditionales appellamus) prædicatorijs:intelligit vbiq; Ariſtoteles.Nam ſunt ſtus.
alij ſyllogiſmi conditionales nõ prædicatorij de quibus Theophraſtus,Eudemus, Nicephorus,& Eudemus.
ex noſtris Boetius & Martianus diſſerunt:quos non oportet per prædictas figuras perfici. Nicephorus Boetius. Martianus.

ℭPARAPHRASIS CAP. VICESIMITERTII.

182 VIceſimumtertium cap.de ſyllogiſmo ex hypotheſi concluſiones duæ. ℭPrima cõcluſio.
Omnis ſyllogiſmus ad impoſſibile:fit per aliquam trium figurarum.Quòd autem is ſyl
logiſmus qui ad impoſſibile eſt,per aliquam trium figurarũ fiat: per hęc fiet exploratum.
Nam omnes qui per impoſſibile abſoluuntur:falſum quidem ſyllogizant,& quod ab ex-
ordio propoſitum erat,ex ſuppoſitione conditionéque monſtrant,cum quippiam accidat impoſ-
ſibile,poſita admiſſáque, atq; conceſſa poſiti contradictoria. vt quòd incommenſurabilis ſit dime-
tiens: ob idipſum quòd ſi ponatur dimetiens commenſurabilis, euadunt imparia paribus æqualia.
colligunt enim (illo poſito) mathematici:imparia æqualia eſſe paribus. incommenſurabilem autẽ
dimetientem eſſe,ex hypotheſi,& conditione monſtrant:ob idipſum quòd poſita contradictoria,
falſum accidit.Et hoc certe fuit per impoſſibile ſyllogizare,oſtendere ſcilicet quippiam impoſſibi-
le propter priorem, & ab initio factam hypotheſin, ſuppoſitionémque atque conditionem. quare
cum in ijs quæ ad impoſſibile deducuntur falſus fiat ſyllogiſmus oſtẽſiuus & quod à principio po-
ſitum erat ex hypotheſi mõſtretur, & ſyllogiſmos oſtenſiuos prius dixerimus per has figuras ab-
183 ſolui: manifeſtum igitur eſt & ſyllogiſmos ad impoſſibile per has fieri figuras. ℭSecunda conclu-
ſio.Identidem & alij omnes ex hypotheſi ſyllogiſmi per has perficiuntur figuras. Nam in omni-
bus quidem fit ſyllogiſmus ad tranſſumptum.id autem quod ex principio propoſitum fuerat:ab-
ſoluitur atque terminatur per confeſſionem,aut aliquam aliam hypotheſin.hoc autem ſi verũ eſt:
omnem demonſtrationem, & omnem ſyllogiſmum per aliquam trium iam dictarum figurarum
fieri neceſſe eſt.quo quidem oſtenſo:omnem ſyllogiſmum per primam figuram perfici, & in illius
figuræ vniuerſales ſyllogiſmos reuocari, atque reduci (quod ex præcedentis capitis initio propo-
ſitum fuerat) perſpicuum dilucidúmque euaſit.

ℭDe qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi. Cap.XXIIII.

184 AMplius autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicati-
uum eſſe & vniuerſalem . ſine vniuerſali enim non erit ſyllogiſmus.
aut non ad hoc quod poſitum eſt:aut quod ex principio eſt petet. po
natur enim muſicam voluptatem eſſe ſtudioſam . ſi ergo popoſcerit
voluptatem eſſe ſtudioſam, non addens omnem:non erit ſyllogiſmus. ſi autem

aliquam voluptatẽ eſſe ſtudioſam: ſi aliam quidem, nihil ad hoc quod poſitum eſt.ſi autem eãdem: quod ex principio erat ſumit. ℂ Magis autem fit manifeſtũ in figuris. vt quoniam æquicruris æquales ſunt anguli qui ſunt ad baſim. ſint enim in centrum ductæ a b. ſi ergo æqualem ſumpſerit a c angulum ei qui eſt b d:non omnino petens æquales eos qui ſunt ſemicirculorũ. & rurſum c ei qui eſt d:non omnẽ aſſumens eum qui eſt inciſionis. Amplius ab æqualibus exiſtentibus totis angulis,æqualibus demptis,æquales eſſe reliquos,ſcilicet e f: quod ex principio eſt petet, niſi ſumat ab omnibus æqualibus,æquis demptis:æqualia relinqui.manifeſtum igitur quoniam in omni ſyllogiſmo oportet vniuerſale eſſe.
ℂ Et quoniam vniuerſale quidem ex omnibus terminis vniuerſalibus monſtratur: particulare autem & ſic,& aliter. quare ſi concluſio ſit vniuerſalis: & terminos neceſſe eſt vniuerſales eſſe.ſi autem vniuerſales ſint termini: contingit conclusionem non vniuerſalem eſſe. 185
ℂ Palàm etiam quoniam in omni ſyllogiſmo aut vtranque aut alteram propoſitionem ſimilem neceſſe eſt fieri concluſioni. dico autem non ſolum in eo quòd affirmatiua ſit vel negatiua: ſed in eo quòd neceſſaria aut ineſſe, aut contingens. conſiderare autem oportet & alia prædicamenta. 186
ℂ Manifeſtum autem & ſimpliciter quando erit & quando non erit ſyllogiſmus,& quando perfectus.& quoniam ſi eſt ſyllogiſmus:neceſſarium eſt habere terminos ſecundum aliquem dictorum modorum. 187

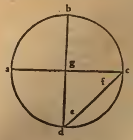

a b
a c
Latera æqualia
c b baſis

ℂ Viceſimiquarti Cap.notæ.

184 ℂ De ſyllogiſmo communi intelligenda ſunt,quæ in hoc capite adducuntur.Nam ſecundum expoſitionem nonnullus eſſe poteſt:cuius nulla propoſitionum vniuerſalis habeatur. ℂ Et non modo aliquem terminorum ſyllogiſmi vniuerſaliter enunciari neceſſe eſt: ſed & affirmatiue.verum id ex quarto,quinto & ſexto cap. huius notum eſſe poteſt. 185 ℂ Iſoſceles qui & latine æquicrurus,& æquipedus dicitur:triangulus eſt duorum æqualium laterum. ℂ Baſis trianguli:linea quælibet alicui angulo ſubtenſa.verum de ea hic intelligitur: quæ angulo duobus illis æquis lateribus contento, ſubtenditur. & æqualitatem angulorum, qui ſupra huiuſmodi baſim conſiſtunt, demonſtrat quintum primi elementorum Euclidis theorema. ſed alia ad id hic Ariſtoteles procedit via: pro qua præſens ſubſtituitur figura.

Euclides.

a recta linea
b recta
c curua
d curua
e angulus ſupra baſim
f angulus ſupra baſim
g circuli centrum
a b c d circulus
a c b ſemicirculus
b d c ſimiliter
a c angulus curuilineus quem conſtituit a linea recta & pars circunferentiæ c d
b d angulus curuilineus rectæ b & curuæ d c
c d curua, particula ſeu inciſio
e f recta baſis
e f anguli,anguli ad baſim
e f g Iſoſceles, trianguliſque duũ æqualium laterum.

ℂ Et ex his facile intelligi poteſt quod dicit Ariſtoteles.

ℂ Alias prædicationes ſcilicet non ineſſe,neceſſario non ineſſe,& huiuſmodi. ℂ Secũdum aliquem dictorum modorum: quòd per ſecundam concluſionem 22,& primam 33 cap. huius: monſtratum ſit omnem ſyllogiſmum fieri in aliqua trium figurarum. 186 187

ℂ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQVARTI.

Viceſimumquartum caput de qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi. concluſiones quatuor. ℂ Prima concluſio. In omnibus inſuper ſyllogiſmis: aliquem terminorum affirmatiue & aliquem vniuerſaliter enunciari neceſſe eſt. Vniuerſaliter quidem. Nam abſque vniuerſali,nullus erit ſyllogiſmus:quòd vel ad hoc non erit quod proponitur, vel quod eſt ex principio petet. Proponatur enim muſicam voluptatem ſtudioſam eſſe. ſi 184

quidem igitur poſtulabit quiſpiam, voluptatem eſſe ſtudioſam, non apponens omnem: non erit
ſyllogiſmus. ſi autem poſtulabit, efflagitabitq́ aliquam voluptatem eſſe ſtudioſam, ſi aliam quidē:
nihil ad id quod proponitur. ſi autem eandem poſtulat: & quod ex principio, quódq́ ab initio pro-
ponebatur, ſumit. In omni igitur ſyllogiſmo, vniuerſale eſſe oportet. Magis & id euadit manife-
ſtum in linearum deſignationibus. Vt proponatur quoniam Iſoſcelis anguli ad baſim ſunt æqua-
les. Sint enim a b ſemicirculorum lineæ, per circuli centrum ductæ. ſi igitur quiſpiam capit a c an-
gulum, æqualem eſſe angulo b d, non vniuerſaliter poſtulans angulos ſemicirculorū æquales eſſe:
non ſyllogizat. Et rurſum angulum e æqualem d identidem capiens, non præaſſumens omnem
particulæ, inciſioniſque angulum æqualem eſſe: non ſyllogizat. Inſuper aſſumens ab æqualibus
angulis qui toti ſunt, demptis æqualibus reliquos æquales eſſe, reliquos autem eſſe e f, quare &
e f æquos eſſe: minime ſyllogizabit. ſed aut (vt dictum eſt) ei quod colligi intenditur non conue-
nit: aut id quod ex principio eſt petet, niſi ſumat ab omnibus æqualibus æquis ſublatis: æqua relin-
185 qui. Manifeſtum eſt igitur: quoniam in omni ſyllogiſmo vniuerſale eſſe oportet. ¶ Secunda conclu
ſio. Si ſyllogiſmi cōcluſio vniuerſalis eſt: & omnes termini vniuerſaliter enunciantur. ſi vero par-
ticularis, interdum id euenit, interdum vero non. Nam ex ſuperioribus manifeſtum eſt: vniuerſale
non niſi omnibus ſyllogiſmi terminis vniuerſaliter enunciatis monſtrari. Particulare autem ali-
quando terminis ſic ſeſe habentibus, aliquando vero ſecus. Quare ſi concluſio vniuerſalis eſt: & ter
minos vniuerſaliter enunciari neceſſe eſt. quòd ſi vniuerſaliter enuncientur: contingit concluſionē
186 particularem eſſe, & non eſſe vniuerſalem. ¶ Tertia. Manifeſtum etiam ex ijs quæ ſupra monſtrata
ſunt: in omni ſyllogiſmo vtranque propoſitionem aut alteram, ſimilem eſſe concluſioni. Et dico
non modo ſimilem quia affirmatiua ſit, aut priuatiua ſicut & concluſio: ſed & eoipſo quòd ineſſe
aut neceſſaria aut contingens ſicut & concluſio ineſſe, neceſſaria, contingénſve. ſic & conſiderare
187 par eſt alias prædicationes. ¶ Quarta. Perſpicuum denique ſimpliciter eſt: quando erit & quando
non erit ſyllogiſmus, & quando monſtrari poſſibilis, & quando perfectus, & quoniam ſi eſt ſyllo-
giſmus, habere terminos ſecundum aliquem dictorum modorum neceſſe eſt. Et hæ ex præceden-
tium capitum concluſionibus notæ ſunt. & ſunt quaſi eorum quædam corollaria.

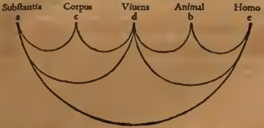
¶ De numero terminorum ſyllogiſmi. Cap. XXV.

188 PAlàm autem & quoniam omnis demonſtratio erit per tres terminos
& non per plures: niſi per alia & alia eadem concluſio fiat. vt e per a
b, & per c d: aut per a b, & a c, & b c. plura enim media eorundem ni-
hil eſſe prohibet. hæc autem cum ſint: non vnus ſed plures ſunt ſyllo-
giſmi. Aut rurſum quando vtrunque a b ſumitur per ſyllogiſmum. vt a per d e,
& rurſum b per f g. aut hoc quidem inductione: illud autem ſyllogiſmo. ſed &
ſic plures erunt ſyllogiſmi. plures enim concluſiones ſunt. vt a & b & c. Si igitur
non plures ſed vnus (ſic autem contingit fieri per plura media eandem conclu-
ſionem. vt e quidem per a b c d) impoſſibile. Sit enim e concluſio ex a b c d. er-
go neceſſe eſt aliquid eorum, aliud ad aliud ſumptum eſſe. hoc quidem vt totū:
illud vero vt pars. hoc enim oſtenſum eſt prius, quoniam ſi eſt ſyllogiſmus: ne-
ceſſe eſt ſic aliquos ſe habere terminorum. habeat ſe ergo a ſic ad b. eſt itaq; ali-
qua ex eis concluſio. aut ergo e, aut alterum eorum quæ ſunt c d, aut alterum
aliud quidem præter hæc. Et ſi e quidem: ex a b tantum, erit ſyllogiſmus. c d au
tem ſi quidem ſe habeant ſic: vt ſit hoc quidem vt totum, illud vero vt pars: erit
aliquid ex illis aut e, aut aliquid eorum quæ ſunt a b, aut alterum aliud quidem
præter hæc. Et ſi e quidem, aut eorum quæ ſunt a b alterum: aut plures erunt ſyl
logiſmi aut (vt contingebat) idem per plures terminos concludi accidit. ſi autē
aliud quidem præter hæc: plures erunt & inconiuncti ſyllogiſmi adinuicem. ſi
autem non ſic ſe habeat c ad d vt faciat ſyllogiſmum: vane erunt ſumpta, niſi
inductionis, aut celationis, aut alicuius alius talium gratia. ¶ Si autem ex a b nō
e, ſed alia quædam fiat concluſio, ex c d autem aut horum alterum, aut aliud
præter hæc: & plures fiunt ſyllogiſmi, & non eius quod poſitum eſt. Ponebatur
enim eius quod eſt e eſſe ſyllogiſmum. Si autem non fiat ex c d nulla conclu- Auxeſis ne-
ſio: & vane ſumpta eſſe ea accidit, & non eius quod eſt ex principio eſſe ſyllo- gationum.
giſmum. Quare manifeſtum: quoniam omnis demonſtratio & omnis ſyllogiſ-
mus, erit per tres terminos ſolos.

ℭ Viceſimiquinti Cap.notæ.

ℭ Omnem ſyllogiſmum,demonſtrationémque omnem, tribus terminis & non pluribus coaleſcere:id de vnis, & ſimplicibus eſt intelligendum. ℭ Aliquando concluſio per vnum medium monſtratur: & tunc ſolum ſunt tres termini & propoſitiones duæ. Aliquando vero eadem concluſio per duo media, & ſunt propoſitiones tres. Aliquando per tria, & quatuor ſunt propoſitiones: poſſunt etiam eſſe plures. 188

		ℭ SYLLOGISMVS PER VNVM MEDIVM.	
a	O	corpus eſt ſubſtantia	Prima propoſitio
b	O	viuens corpus	Secunda propoſitio
e	O	viuens ſubſtantia	Concluſio
		ℭ SYLLOGISMVS per duo media: vbi ex a c & c b concluditur e.	
a	O	corpus eſt ſubſtantia	Prima propoſitio
c	O	viuens corpus	Secunda propoſitio
b	O	animal viuens	Tertia propoſitio
e	O	animal ſubſtantia	Concluſio
		ℭ SYLLOGISMVS per tria media: vbi ex a c, c d, d b, colligitur e.	
a	O	corpus eſt ſubſtantia	
c	O	viuens corpus	Prima
d	O	animal viuens	Secunda
b	O	homo animal	Tertia
e	O	homo ſubſtantia	Concluſio.

ℭ Quando vtraque propoſitio per ſyllogiſmum ſumpta fuerit. quando prima per ſyllogiſmum ſumitur: is ſyllogiſmus in quo concluditur, proſyllogiſmus propoſitionis appellatur. & quando per ſyllogiſmum ſumitur aſſumptio: ille identidem proſyllogiſmus aſſumptionis nuncupatur. vt facto ſyllogiſmo, omne viuens eſt ſubſtantia, & omnis homo viuens: omnis igitur homo ſubſtantia. vtraque propoſitionum ſyllogiſmo ſumitur. Prima hunc in modum. omne corpus ſubſtantia eſt, omne autem viuens corpus: omne igitur viuens ſubſtantia. Secunda hoc pacto. omne animal viuens, omnis homo animal: omnis igitur homo viuens. Et cum alicui propoſitioni ſyllogiſmi ſua ſubiungitur approbatio: huiuſmodi approbationis propoſitio interim ſolet proſyllogiſmi eſſe propoſitio, interim concluſio, quæ aliquando ſumitur tametſi proſyllogiſmus non præceſſerit (ſupponimus enim) vt quando res ſtatim ſeſe claram, peruiámque præſtat intelligentiæ. aliquando etiam eſt inductionis, aut alicuius huiuſmodi dialectici artificij concluſio: præſertim cum immediata propoſitio, approbatio eſt. Et coniuncti ſyllogiſmi dici poſſunt: quando plurium duabus propoſitionum eadem eſt concluſio, aut eadem fuerit præcedẽtium concluſio, & alicuius ſequentis propoſitio. diſiuncti vero: quando non ſunt huiuſmodi. Quo fit vt propoſitiones diſiunctorum ſyllogiſmorum ſimul: eandem concluſionem ex neceſſitate pariant, ſed non ſeorſum. vt hæ quatuor, omne corpus eſt ſubſtantia, omne viuens corpus, omne animal viuens, omnis autem homo animal: pariunt concluſionem, omnis homo ſubſtantia. quæ neque ex duabus primis ex neceſſitate efficitur: neque ex duabus ſecundis vt agnoſcere facillimum eſt. ſed horum ſingula ex ſubiecta deſcriptione fortaſſe promptius dinoſcentur.

		ℭ SYLLOGISMVS.	
O	viuens	ſubſtantia eſt	Sumitur ſyllogiſmo
O	homo	viuens	Sumitur ſyllogiſmo
O	homo	ſubſtantia	

	¶PROSYLLOGISMVS primus qui & propoſitionis.		
O	corpus	eſt ſubſtantia	
O	viuens	corpus	
O	viuens	ſubſtantia	
	¶PROSYLLOGISMVS ſecundus qui & aſſumptionis.		
O	animal	viuens	
O	homo	animal	
O	homo	viuens	
	¶SYLLOGISMVS iunctis approbationibus.		
O	viuens	ſubſtantia eſt	
	Nam omne corpus ſubſtantia		Approbatio propoſitionis
O	homo	viuens	
	Siquidem homo omnis,animal		Approbatio aſſumptionis
O	homo	ſubſtantia	
¶Et approbationes hic proſyllogiſmorum ſolum ſunt propoſitiones:quia ſunt immediatæ.cum autem ſunt mediatæ:illæ ſunt concluſiones.			
	¶PROSYLLOGISMVS approbationis propoſitionis.		
O	corpus	ſubſtantia	Propoſitio immediata
O	viuens	corpus	Aſſumptio immediata
O	viuens	ſubſtantia	
Et ſimili modo de proſyllogiſmo aſſumptionis concipiatur.			
	¶Coniuncti ſyllogiſmi ad concluſionem.		
O	corpus	ſubſtantia eſt	Propoſitio
O	homo	corpus	Aſſumptio
O	animal	ſubſtantia	Propoſitio
O	homo	animal	Aſſumptio
O	homo	ſubſtantia	Concluſio
	¶Coniuncti ad propoſitionem.		
O	corpus	ſubſtantia eſt	Propoſitio
O	viuens	corpus	Aſſumptio
O	viuens	ſubſtantia	Concluſio. Propoſitio.
O	animal	viuens	Aſſumptio
O	animal	ſubſtantia	Concluſio.

	¶Diſiuncti ſyllogiſmi.		
O	corpus	ſubſtantia	Propoſitio
O	viuens	corpus	Aſſumptio
O	animal	viuens	Aſſumptio
O	homo	animal	Aſſumptio
O	homo	ſubſtantia	Concluſio

¶Exprimuntur per hos tres.primus.		
O	corpus	ſubſtantia
O	viuens	corpus
O	viuens	ſubſtantia
Secundus		
O	viuens	ſubſtantia
O	animal	viuens
O	animal	ſubſtantia
Tertius		
O	animal	ſubſtantia
O	homo	animal
O	homo	ſubſtantia

¶PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQVINTI.

188 VIceſimumquintum cap.de numero terminorum ſyllogiſmi.concluſio vna.¶Concluſio: Aperiendum nobis eſt omnem demonſtrationem, omnémque ſyllogiſmum: per tres terminos & non per plures coaleſcere ac fieri.Niſi forte quiſpiam id excludat,quòd per alias & alias propoſitiones eadem concluſio monſtretur. vt concluſio c per propoſitiones a b,& item per propoſitiones c d.aut per propoſitiones a b,& inſuper per propoſitiones a c; item & per b c. Plura enim media earundem concluſionum eſſe nihil prohibet. Verum cum hæc ita admiſſa fuerint:non vnus, ſed plures erunt ſyllogiſmi. vel rurſus quando vtraque propoſitio

per ſyllogiſmum ſumpta fuerit . vt ſi e concluſio ſyllogizetur per a b, & a propoſitio ſumpta ſit per propoſitiones d e,& b per propoſitiones f g.vel quãdo vna ſumitur inductione, & altera ſyl- logiſmo:ſed & ſic plures erunt ſyllogiſmi. Nam & plures concluſiones. vt concluſiones a,b,& c, quarum c & altera duarum a aut b ſyllogiſmo ſumptæ ſunt. Si igitur non plures ſed vnus ſyllo- giſmus (ſic autem contingit fieri per plura media eandem concluſionem : vt e quidem per a b c d) id ſanè impoſſibile. Nam eſto concluſio e ex propoſitionibus a b c d. Ergo neceſſarium eſt ali- quid commune illarum propoſitionum ſumptum eſſe ad aliud & aliud,& ſit vnum vt totum,aliud vero vt pars (id enim monſtratum eſt prius:ſi eſt ſyllogiſmus neceſſe eſſe aliquos terminorum ſic ſeſe habere) habeat igitur ſe hunc in modum a ad b. colligitur ergo ex ipſis aliqua concluſio . aut ergo illa erit e aut aliqua propoſitionum c d,aut aliqua alia præter has omnes. Et ſi e quidem:er- go ex ſolis propoſitionibus a b erit concluſio . Et ſimiliter ſi c d ſeſe ſic habeant vt ſuorum termi- norum hic pars ille totum (vt prius determinatum eſt) exiſtat : erit etiam aliqua ex ipſis conclu- ſio.aut ergo illa erit e,aut aliqua propoſitionum a b,aut aliud quippiam præter hæc.ſi e quidem, aut alterum ab a & b:plures erunt ſyllogiſmi.aut (vt contingebat) idem per plures terminos con cludere accidit.& ſi quippiam aliud pręter hæc concludat: erunt plures adinuicẽ inconiuncti ſyl- logiſmi.Si autem non ſic ſe habeat c ad d vt ſyllogiſmum efficiat: fruſtra ſumptæ erunt, niſi for- te vt inducatur,aut vt lateamus reſpondentem,aut alicuius huiuſce rei gratia ſumantur. Et ſi ex a b non concludatur e,ſed alia fiat concluſio,& ex c d fiat illorum alterum ſcilicet aut a aut b aut ali qua alia præter hæc concluſio:plures ſanè gignuntur ſyllogiſmi,& non eius quod propoſitum eſt. Nam proponebatur eius quod eſt e eſſe ſyllogiſmum . Si autem ex c d nulla colligatur concluſio: euenit vt hæ propoſitiones temere , atque fruſtra ſumptæ ſint & non eſſe eius (quod ab exordio propoſitum erat) ſyllogiſmum . quare manifeſtum eſt quoniam omnis demonſtratio , omníſque ſyllogiſmus per tres ſolùm terminos euadit conſtitutus.

De numero propoſitionum & proſyllogiſmis. Cap. X X V I.

HOc autem manifeſto : palàm quoniam & ex duabus propoſitionibus 189
& non pluribus. nam tres termini, duæ ſunt propoſitiones: niſi aſſu-
matur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum eſt) ad perfe-
ctionem ſyllogiſmorum. Manifeſtum igitur quando vt in oratio- 190
ne ſyllogiſtica non pares ſunt propoſitiones per quas fit concluſio principalis
(quaſdam enim ſuperiorum concluſionum neceſſarium eſt eſſe propoſitiones)
hæc oratio aut non ſyllogiſtica eſt, aut plura neceſſarijs interrogauit ad poſitio-
nem. Secundum igitur principales propoſitiones ſumptis ſyllogiſmis:omnis 191
ſyllogiſmus erit ex propoſitionibus quidem perfectis,ex terminis autem abun-
dantibus. vno enim plures termini propoſitionibus . erunt autem & concluſio-
nes dimidietas propoſitionum. Quando autem per proſyllogiſmos concludi- 192
tur aut per plura media non continua , vt a b per c d : multitudo quidem ter-
minorum ſimiliter vno ſuperabit propoſitiones. aut enim extrinſecus, aut me-
dium ponetur intercidens terminus.vtrinque autem accidit vno minus eſſe in-
terualla quàm terminos : propoſitiones autem æquales ſunt interuallis. Non 193
tamen hæ quidem ſemper perfectæ erunt , illi vero abundantes : ſed permuta-
tim.quia cum propoſitiones quidem ſunt perfectæ:abundantes erunt termini.
cum vero termini perfecti:abundantes erunt propoſitiones. ſimul enim termi-
no addito , vna additur propoſitio, vndecunque addatur terminus . quare quo-
niam hæ propoſitiones quidem perfectæ:illi vero abundantes erant, neceſſe eſt
tranſmutare eadem,additione facta. Concluſiones autem:non etiam eundem 194
habebunt ordinem neque ad terminos neque ad propoſitiones . vno enim ter-
mino addito : concluſiones adiungentur vno pauciores præexiſtentibus termi-
nis.ad ſolum enim vltimum non facit concluſionem,ad alios autem omnes.vt
ſi eis quæ ſunt a b c,adiacet d:ſtatim & concluſiones duæ adiacent, quæ ad a &
ad b.ſimiliter autem & in alijs. Si autem ad medium intercidat: eodem modo.
ad vnum enim ſolum non faciet ſyllogiſmum.quare multo plures concluſiones
erunt & terminis & propoſitionibus.

¶ Viceſimiſexti Cap.notæ.

192 ¶ Cum ſyllogiſmi cuiuſpiam propoſitio aut aſſumptio ſyllogiſmo colligitur: is ſyllogiſmus, proſyllogiſmus & prætatiocinatio nuncupatur. Sunt enim ſyllogiſmi nonnulli præcipui: qui præcipuam, intentámque colligunt concluſionem. quorum plerunq; euenit vt propoſitiones, aut aſſumptiones: aut vtræq; ſyllogiſmis præſumantur, ne quid ponatur ſumatúrque incognitum. & illi ſyllogiſmi principalium adminiculanj: proſyllogiſmi nuncupantur. Et concluſiones & propoſitiones proſyllogiſmorum ſumuntur interim: ad perfectionem, approbationémque propoſitionum principalis ſyllogiſmi. vt verbi cauſa ſit oſtendendum omnem hominem eſſe ſubſtantiam, ad id efficiendum demonſtrabo omne viuens eſſe ſubſtantiam hoc pacto.

¶ PRIMVS PROSYLLOGISMVS.

Omne corpus ſubſtantia eſt
Omne viuens corpus
Omne viuens igitur ſubſtantia

¶ Secundo monſtrabo omne animal eſſe ſubſtantiam hoc pacto.

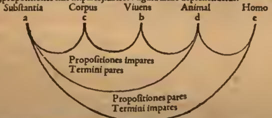
¶ SECVNDVS PROSYLLOGISMVS.

Omne viuens ſubſtantia eſt
Omne animal viuens
Omne igitur animal ſubſtantia

¶ Tertio concluſionem præcipuam: hoc pacto colligo.

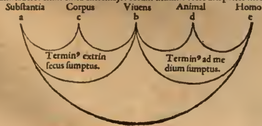
Omne animal ſubſtantia eſt.
Nam omne viuens ſubſtantia — Approbatio, propoſitio mediata.
Et omnis homo animal eſt.
Igitur omnis homo ſubſtantia.

Duo primi ſyllogiſmi proſyllogiſmi appellantur: & tertius ſyllogiſmus præcipuus eſt, & approbatio propoſitionis eius, concluſio eſt primi proſyllogiſmi.
193 ¶ Quo pacto per duo aut plura media fit ſyllogiſmus & quomodo cum pares ſunt propoſitiones, termini ſint impares: & contrà cum termini pares, propoſitiones ſint impares, ſubiecta figura facile deprehendetur.

¶ Vndecunque, ex parte maioris interualli aut minoris.

¶ Foris & extrinſecus adiungitur terminus: cum ſumitur ſupra mediũ, ipſi videlicet maiori extremo adiacens. & ſumitur ad medium, cũ medio & minori extremo intercidit. vt dato medio viuẽs ad concludendũ omnem hominem eſſe ſubſtãtiam hoc pacto: Omne viuens eſt ſubſtantia. Omnis homo viuens. Omnis homo ſubſtãtia. Poſſumus ſumere mediũ corpus ad proſyllogiſmũ propoſitionis: & id medium foris ſumitur. Poſſumus etiam ſumere medium animal ad proſyllogiſmum aſſumptionis: & id, ad medium ſumi dicitur. Ad ſolum enim poſtremum terminum homo non ſumitur medium. caderet enim extra extrema, & eorum minime recte dici poſſet medium.

¶PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEXTI.

VIceſimumſextum cap.de numero propoſitionũ & proſyllogiſmis concluſiones quatuor. 189
corollaria duo.¶Prima concluſio.Omnis ſyllogiſmus ex duabus propoſitionibus,& nõ
pluribus conſiſtit. Nam ex ſuperiori concluſione omnis ſyllogiſmus ex tribus terminis
coaleſcit.tres autem termini duas cõſtant propoſitiones.omnis igitur ſyllogiſmus eſt ex
duabus propoſitionibus & non pluribus.niſi quippiam accipiatur vt in præcedenti capite dictum
eſt,ad ſyllogiſmorum perfectionem,approbationemque.¶Primum corollarium.Manifeſtum igi 190
tur eſt quando vt in oratione ſyllogiſtica ſunt non pares propoſitiones per quas concluſio aggi-
gnitur præcipua (quaſdam enim interdum ſuperiorum concluſionum propoſitiones eſſe neceſſe
eſt) huiuſmodi orationem non eſſe ſyllogiſticam vniuſque ſyllogiſmi, aut plura quàm par ſit ad
poſitionem interrogaſſe. ¶Secundum. Fit etiam vt ſecundum principales propoſitiones ſumptis 191
ſyllogiſmis:omnis huiuſmodi ſyllogiſmus euadat ex paribus propoſitionibus compoſitus, ex ter-
minis autem imparibus.Nam termini vno plures ſunt propoſitionibus:propoſitiones autem duę.
Erunt etiam & concluſiones propoſitionum medietas.¶Secunda concluſio.Quando per proſyllo
giſmos concluditur ſiue per plura media nõ continua:itidem terminorũ multitudo vno ſuperabit
propoſitiones.¶Vt ſi concluſio a b monſtretur per duo media c & d.Nam aut foris aut in medio 192
ponitur intercidens,interceptúſque terminus.verum vtrolibet accidit vno pauciora eſſe interual-
la,ſpatiáque ipſis terminis.Igitur & vno pauciores erunt propoſitiones ipſis terminis. Nam pro-
poſitiones interuallis ſunt æquales. ¶Tertia concluſio. Non tamen ſemper cum per diuerſa me- 193
dia concludimus proſyllogizamúſve, propoſitiones pares ſunt, & termini impares: ſed viciſſim.
Nam cum propoſitiones quidem pares ſunt:termini ſunt impares. & cum termini pares, propo-
ſitiones quoque erunt impares. Nanque ſimul addito termino: vna additur & propoſitio vnde-
cunq; apponatur terminus.quare quoniam cum propoſitiones pares erãt,termini impares erant:
neceſſe eſt termini additione facta id permutare vt ſcilicet termini pares ſint & propoſitiones im
pares.¶Quarta.Concluſiones cum hunc in modum proſyllogizamus:non inſuper eundem teti- 194
nebunt ordinẽ tum ad terminos tum ad propoſitiones quem & prius.Nam prius cõcluſiones erãt
propoſitionum medietas & terminorum pars tertia. hic autem vno termino addito:concluſiones
adiungentur vno pauciores præexiſtentibus terminis. ad ſolum enim extremum non facit conclu
ſionem:ad alios autem omnes facit. vt ſi tribus terminis a b c foris adiungatur d: illico duæ con-
cluſiones apponuntur ad a ſcilicet & ad b.& ſimiliter in alijs. Si autem in medio intercidat termi-
nus,eodem modo eueniet.quare terminis & foris & in medio adiectis: multo tandem plures erũt
concluſiones & terminis & propoſitionibus.

¶De problematis hoc eſt propoſitis in vnaquaq; figura facile & difficile conſtruendis & deſtruendis. Cap. XXVII.

QVoniam autem habemus ex quibus ſyllogiſmi, & quale in vnaquaq; 195
figura & quot modis mõſtratur:manifeſtum nobis eſt,& quæ propoſi-
tio facile & quæ difficile argumentabilis eſt.nam quæ in pluribus figu
ris & per plures caſus cõcluditur:facilis. quæ autem in paucis & per
pauciores:difficilius argumẽtabilis.Ergo affirmatiua quidem vniuerſalis per pri-
mam tantum figuram monſtratur,& per hanc ſimpliciter.Priuatiua vero & per
primam & per mediam:per primam quidem ſimpliciter, per mediã autem du-
pliciter. particularis autem affirmatiua per primã & per poſtremam. ſimpliciter
quidem per primam:tripliciter autem per poſtremam.priuatiua vero particula-
ris in omnibus figuris mõſtratur:verũ in prima quidem ſemel,in media autem
& poſtrema,in illa quidẽ dupliciter,in hac vero tripliciter. ¶Manifeſtum ergo 196
quoniam vniuerſalem affirmatiuã conſtruere quidem difficillimũ: deſtruere au
tem facillimum.omnino autem eſt interimenti quidem vniuerſalia quàm par-
ticularia facilius.etenim ſi nulli:& ſi alicui non inſit interemptũ eſt.horum au-
tem alicui quidem non, in omnibus figuris monſtratur: nulli autem in duabus.
Eodem autem modo & in priuatiuis.etenim ſi omni, & ſi alicui: interemptũ eſt
quod ex principio.hoc autem fuit in duabus figuris.In particularibus autẽ ſim-
pliciter:aut omni aut nulli oſtendentem ineſſe. Conſtruenti autem: facilius eſt
particularia.nam in pluribus figuris & per plures modos. ¶Omnino autem nõ 197
oportet latere quoniam deſtruere quidem per ſeinuicem eſt, & vniuerſalia per
particularia & hæc per vniuerſalia. conſtruere autem non eſt per particularia,
vniuerſalia:per illa vero,hæc eſt.nam ſi omni:& alicui. ¶Simul autem manife- 198
ſtum: quoniam deſtruere quàm conſtruere, facilius. Quomodo ergo fit omnis

Simpliciter, vnice. quod græce dicit μοναχῶς.

ſyllogiſmus,& per quot terminos,& propoſitiones,& quomodo habentes ſe adinuicem.amplius autem quæ propoſitio in vnaquaq; figura, & quæ in pluribus, & quæ in paucioribus monſtratur:palàm ex his quæ dicta ſunt.

¶ Viceſimiſeptimi cap. notæ.

¶ Ex hac deſcriptione facile intelliges:quæ & quantæ propoſitiones in quaq; figura facile ratiocinentur atq; difficulter,tū cū conſtruunt̃,aſſerūtúrq;,tum cū deſtruunt̃,negãtur atq; refutantur.

	Prima figura	Secunda	Tertia	Conſtruuntur	Deſtruuntur	Deſtruunt̃ per
A	1	0	0	1	9	E O
E	1	2	0	3	5	A I
I	1	0	3	4	3	E
O	1	2	3	6	1	A

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEPTIMI.

195 VIceſimumſeptimū cap. de problematis, propoſitiſq; facile & difficile argumētandis,cō-
ſtruendis & deſtruēdis cōcluſio vna.corollaria tria.¶ Prima cōcluſio. Vniuerſale affirma
tiuū difficile ſyllogiſat̃,poſt quod vniuerſale negatiuū:particulare autē affirmatiuū facile
ſyllogiſabile collectiléq; eſt,& particulare negatiuū oim facillime. ¶ Quoniā autē habe-
mus ex quibꝰ ſyllogiſmi cōſtant,& quale id ſit quod in vnaquaq; figurarū mōſtratur,& quot mo-
dis mōſtratur:prōptū eſt,vt cognoſcamus quódnā propoſitū facile & quod difficile argumētabile
ſit,ſyllogiſmóq; collectile.Nā quod in pluribꝰ figuris & p plures caſus,modóſq; cōcluditur:facile
argumētabile atq; ſyllogiſabile dicitur.quod autē in paucioribus figuris & p pauciores modos:dif-
ficilius argumētabile.Quoniā ergo vniuerſale affirmatiuum duntaxat per primā figurā monſtrat̃,
& per hanc quidē vnico modo,& vniuerſale negatiuum & per primā,& per ſecundā:per primam
quidē vno modo,& per ſecundā duobus,& particulare affirmatiuum per primā mōſtratur & ter-
tiam.per primā quidē vno modo,& per tertiā tribus,particulare vero negatiuum in oibus figuris
monſtratur,in prima ſemel,in ſecūda bis,& in tertia ter:manifeſtū eſt igitur vniuerſale affirmati-
uum oim difficillime colligi , deinde vniuerſale negatiuum,particulare autē affirmatiuum facile,
196 omnium vero facillime particulare negatiuum.¶ Primū corollarium.Perſpicuum igitur eſt diffi-
cillimū eſſe vniuerſale affirmatiuum cōſtruere,deſtruere autē perfacile.& omnino ei qui interime-
re vult:ſeſe vniuerſalia q̄ particularia præſtare faciliora.volenti autē conſtruere:particularia eſſe fa
ciliora.Nam vniuerſale affirmatiuum ſolum ſemel conſtruitur.ſed deſtruitur: & ſi nulli inſit, & ſi
alicui non inſit,hoc eſt per vniuerſale negatiuum contrarium,& particulare negatiuum contradi-
ctorium.Et alicui non ineſſe,particularéq; negatiuum:per omnes figuras monſtratur.& nulli in-
eſſe, vniuerſaléq; negatiuum: per duas. Et ſimili modo de vniuerſali negatiuo. Nam tribus modis
cōſtruitur,ſed interimitur vniuerſali affirmatiuo,& particulari affirmatiuo.etenim ſi omni aut ali
cui inſit:quod ex principio vniuerſale negatiuum propoſitū eſt,deſtructū eſt.omni autē ineſſe,&
alicui ineſſe:monſtratum fuit in duabꝰ euenire figuris.Nā omni in prima,& alicui etiam in tertia.
Sed particularia nō deſtruuntur niſi vno modo, per vniuerſalia ſcilicet. vt particulare negatiuum
deſtruere:omni ineſſe monſtrantē.& particulare affirmatiuum:monſtrantem nulli ineſſe. Verum
volenti conſtruere:faciliora ſeſe ingerunt particularia. Nam pluribus in figuris, pluribúſq; modis
197 cōſtruuntur.¶ Secundum. Prorſus etiā id minime latere oportet:licere vniuerſalia & per inuicem
& per particularia deſtruere, & particularia per vniuerſalia.at minime licere vniuerſalia per parti-
cularia conſtruere:per vniuerſalia vero licere particularia.Nam ſi omni ineſſe conſtructum eſt:etiā
198 & alicui.¶ Tertium. Perſpicuum etiam pariter eſt:problemata deſtruere q̄ conſtruere,facilius eſſe.
Quónam igitur modo fit omnis ſyllogiſmus, per quot terminos,& propoſitiones,& quónam pa-
cto adinuicem ſeſe habentes, inſuper quod problema ac propoſitum in vnaquaq; figura,quod in
pluribus,quódve in paucioribus monſtratur:ex his quæ dicta ſunt, exploratum ſatis eſt.

¶ De abundantia propoſitionum. Cap. XXVIII.

199 QVomodo autē idonei erimus ſemper ſyllogiſare ad propoſitū & per
quam viam ſumemus circa vnumquodq; principia:nunc dicendū.
Non enim ſolū fortaſſe oportet generationem conſiderare ſyllogiſ-
200 morū:ſed & poteſtatē habere faciendi.¶ Omnium igitur quæ ſunt:
hæc quidem ſunt talia vt de nullo alio prædicētur vere vniuerſaliter.vt Cleon
& Callias & quod ſingulare & ſenſibile.de his autē alia.nam & homo & animal
vterq; horum eſt.illa vero & ipſa quidē de alijs prædicantur: de illis autem alia

prius nó prædicantur.alia auté & ipſa de alijs & de his alia.vt homo de Callia &
de homine animal.¶ Quoniam ergo quædam eorũ quæ ſunt,de nullo nata ſunt
dici:palàm.nam ſenſibilium penè vnumquodq; eſt huiuſmodi vt de nullo præ-
dicetur: niſi vt ſecundũ accidens.dicimus enim quandoq; album illud Socraté
eſſe,& hoc veniens Calliam.quoniam autem in ſurſum pergentibus ſtatur quan
doq;:rurſum dicemus.nunc auté ſit hoc poſitum.de ijs ergo prædicatum aliquod
non eſt demonſtrare niſi ſecundũ opinionem:ſed hæc de alijs.neq; ſingularia de
alijs:ſed alia de ipſis. Quæ autem in medio ſunt.manifeſtum quoniam vtrunq;
contingit.nam & hæc de alijs,& alia de his dicũtur.& penè rationes & conſide-
rationes ſunt maxime de his. ¶ Oportet ergo propoſitiones circa vnumquodq; 201
horum ſic ſumere ſupponentem,ipſum primũ & diffinitiones,& quæcunq; pro-
pria ſunt rei.deinde poſt hoc quæcũq; ſequuntur rem.Et rurſum quæ res ſequi-
tur, & quæcunq; non contingunt ipſi ineſſe. quibus autem ipſa non contingit:
non ſumendum,eo ꝙ conuertitur priuatiua. ¶ Diuidendum autem eſt & eorum 202
quæ ſequuntur,quæcunq; in eo quod quid eſt,& quæcunque vt propria,& quæ-
cunq; vt accidentia prædicantur.& horum quæ ſecundum opinioné, & quæ ſe-
cundum veritatem.quanto enim plurium talium abundauerit quis:citius inue-
niet concluſionem.quanto auté veriorum:magis demonſtrabit.¶ Oportet auté 203
eligere non quæ ſequũtur aliquá:ſed quæcunq; totá rem ſequuntur.vt nó quod
aliquem hominem:ſed quod omné hominé ſequitur.per vniuerſales enim pro-
poſitiones fit ſyllogiſmus. ¶ Cum auté eſt indefinitum:incertum ſi vniuerſalis 204
eſt propoſitio.cum vero definitum : manifeſtum.ſimiliter auté eligendũ & quæ
ipſum ſequitur tota,propter dictam cauſam.Ipſum auté quod ſequitur,non eſt
ſumendũ totũ ſequi.dico vt hominé omne animal,aut muſicam,omnem diſci-
plinam, ſed ſimpliciter ſolum ſequi quemadmodũ & prætendimus. etenim in-
utile alterum, & impoſſibile.vt omné hominem eſſe omne animal,vel iuſtitiá,
omne bonum:ſed cui conſequens eſt,in illo omni eſſe dicitur.¶ Quando autem 205
ab aliquo continetur ſubiectũ cuius conſequétia oportet ſumere:quæ vniuerſale
quidé ſequuntur vel nó ſequũtur non eligendũ in his.ſumpta enim ſunt in illis.
quæcunq; enim animal:& hominé ſequũtur.& quæcunq; non animali inſunt:ſi-
militer.¶ Quæ autem in vnoquoque ſunt propria,ſumendum. ſunt enim quæ- 206
dam ſpeciei propria præter genus. neceſſe eſt enim diuerſis ſpeciebus propria
quædam ineſſe.¶ Neque auté vniuerſale eligendum ijs quæ ſequitur quod con 207
tinetur.vt animal ijs quæ ſequitur homo.neceſſe eſt enim ſi hominem ſequitur
animal:& hæc omnia ſequi.conuenientiora autem hæc hominis electioni.¶ Su- 208
mendum autem & quæ plerunq; ſequuntur ea quæ conſequuntur. nã & proble-
matibus quæ plerunq;: & ſyllogiſmus ex propoſitionibus quæ plerunq; aut om-
nibus,aut aliquibus.ſimilis enim eſt vniuſcuiuſq; cóclusio,principijs.¶ Amplius 209
quæ omnibus ſequentia ſunt:non eligendum.nó enim erit ſyllogiſmus ex ipſis.
ob quam autem cauſam:in ſequentibus erit manifeſtum.

¶ Viceſimioctaui cap. notæ.

¶ Secundum opinionem: ſicut hoc tempore de ente opinantur, ꝙ prædicetur ſynonyme de ſub- 200
ſtantia,quantitate & reliquis. verum hæc ad authorum diſciplinas: non modo nihil iuuant,ſed &
obſunt. ¶ Res,ſubiectũ aut prædicatũ. Antecedens,de quo alterum vniuerſaliter dicitur. Conſe- 201
quens,quod de altero dicitur vniuerſaliter.Extraneum alienúmve:quod de altero vniuerſaliter ne-
gatur.¶ Cuius,cuius continentis.¶ In illis,in conſequentibus & alienis,eius quod continet. 205

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIOCTAVI.

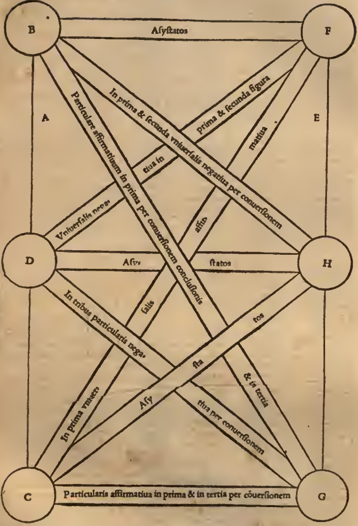
Viceſimumoctauum cap. de abundantia propoſitionum. vna concluſio. diuiſio vna. do- 199
cumenta nouem. ¶ Concluſio. Quo pacto facultatem ipſi nanciſcemur, ſemper ad id
quod proponitur faciendorum ſyllogiſmorum, & per quam artem atque viam circa
vnumquodque principia ſumemus : nunc vt dicatur expedit. Nam non ſolum ope-
ræprecium eſt ſyllogiſmorum generationem contemplari, ſed & eorum efficiendorum facul-
tatem habere par conſentaneúmque eſt. ¶ Diuiſio. Omnium quæ ſunt:quædam de nullo vniuer- 200

ſaliter vere prædicantur.vt Cleon,Callias, & quicquid ſingulare ſenſibileq; fuerit.alia autē de ſen
ſibilibus,ſingularibuſq; prædicātur.vt homo,& animal.Nam vterq; horū(Cleon dico & Callias)
& homo & animal eſt.horū vero alia & ipſa quidem de alijs prædicantur: de illis autem nulla alia
prædicātur.ſiquidem nihil illis prius eſt. Alia autē & ipſa de alijs,& de illis alia.vt homo prædicat
de Callia:& de homine animal.Fit itaq; exploratū vt eorū quæ ſunt:quædā de nullo dici nata ſint,
niſi forte ſecundū accidens. Nā ſingularium penè vnumquodq; eiuſmodi eſt vt de nullo prædice-
tur:niſi ſecundū accidens.Nanq; interdū dicimus:hoc album Socratē eſſe,& hoc veniens eſſe Cal-
liam.Et ex oppoſito eſſe alia quæ prædicantur de alijs:quibus nihil prius eſt,quod de ipſis prædi-
cetur.ob idipſum ad ſuperiora proficiſcentib⁹:aliquando occurrit ſtatus, & quidā non vltra pro-
grediendi terminus.ſed id poſtmodū à nobis differetur.nunc autem hoc in loco id ſuppoſitū ſit.de
illis ergo afferre nō poſſumus quicq̄:quod proprie prædicetur niſi ſecundū opinionē. ſed illa præ-
dicantur de alijs oppoſito quidem affecta modo q̄ ſingularia. nanq; ſingularia de alijs non prædi-
cantur:ſed alia de illis.Sed perſpicuum eſt quæ in horū medio collocātur:vtroq; modo contingere.
nam & illa de alijs:& de illis alia prædicantur. Et penè de huiuſmodi in meditullio conſtitutis: &
201 rationes & conſiderationes maxime fiunt. ¶ Documenta,pręceptáve. ¶ Primum. Summopere cō-
ducit circa vnumquodq; propoſitū ſyllogiſandū,hunc in modū propoſitiones ſumere:vt qui id fa
cturus ſit primum id ipſum ſupponat,ſtatuátq; ſcilicet diffinitiones,& quæcunq; propria ſunt rei.
deinde cōſequentia & antecedentia rei,& quæcunq; nō contingunt ipſi ineſſe:id eſt extranea,alie-
náq;.ea autē quibus res ipſa nō contingit ineſſe:vt aliena ſumantur non erit negotiandū. Nā quæ
202 rei nō inſunt,neq; illis quoq; res ipſa inerit : eo ꝙ vniuerſalis priuatiua conuertitur. ¶ Secundum.
Et qui facultatem ſyllogiſandi ſit habiturus:conſequentia diducenda ſunt. Nam eorum quædam
prædicantur in quid,quædam vt propria,quædam vero vt accidentia,quædam ſecundum opinio-
nem,quædā autem ſecundū veritatem. Quanto enim pluribus huiuſmodi quiſpiam abūdauerit:
celerius adipiſcetur concluſionē. & quāto verioribus: tanto quoq; magis demonſtrabit propoſitū.
203 ¶ Tertium. Deligere oportet huiuſmodi conſequentia nō quæ ſint alicuius & particulariter conſe
quentia:ſed quæ totius rei & vniuerſaliter.vt hominis conſequens:non quod aliquem hominē ſe-
204 quatur,ſed quod omnē hominē.Nam per vniuerſales propoſitiones fit ſyllogiſmus. ¶ Quartum.
Cū antecedens indefinite ſumitur,incertum eſt an propoſitio vniuerſaliter intelligatur: cum autē
definite,manifeſtū id eſt,miniméq; latet.quare ſimiliter deligenda ſunt antecedentia: quæ tota &
vniuerſaliter (propter cauſam quæ dicta iam eſt)ſequitur ipſum conſequens. ipſum tamen conſe-
quens:non ſumendū eſt ſequi totum & vniuerſaliter.dico(vt exempli cauſa)non ſumendū eſſe ho
minem,eſſe omne animal,aut muſicā eſſe omnē diſciplinam:ſed ſolum ſimpliciter, & ſine vniuer-
ſalis notæ adiectione ſequi(quemadmodū & prius)intendimus.etenim ſi ſecus & aliter factum fue
rit:ineptū & impoſſibile.vt omnē hominem eſſe omne animal, vel iuſtitiam eſſe omne bonū.ſed
205 antecedēti omni & vniuerſaliter:cōſequens ineſſe dicit. ¶ Quintū. Quādo ſubiectū ab aliquo cōti-
netur,cuius cōſequētia ſumere oportet,ſiue etiā nō conſequētia alienáve.nō eius quod vniuerſali-
ter,id eſt ſubiecti cōſequentia vel nō conſequētia,alienáve in his ſunt deligēda. Nā ſubiecti conſe
quentia & nō conſequētia alienáq;: ſumpta ſunt in illis. Nā quæcūq; animalis ſunt conſequētia: &
hominis ſunt conſequentia.& quæcunq; non inſunt animali:ſimiliter quoq; neq; inſunt homini.
206 ¶ Sextum. Sumenda ſunt vniuſcuiuſque propria:vt propria ſpeciei,& propria generis.Sunt enim
quædam ſpeciei præter genus propria:nam & diuerſis ſpeciebus:propria quædā ineſſe neceſſe eſt.
207 ¶ Septimum. Neq; vniuerſale ſequens,ijs deligendum eſt quæ ſequitur id quod continetur.vt ani-
mal ijs:quæ ſequitur homo.Nam neceſſe eſt animal hæc omnia ſequi:ſi ſequitur hominem.ſatis
igitur & ſi ſumitur ſequi hominem:& familiaria quidem eiuſmodi ad hominem ſequi deliguntur.
208 ¶ Octauum. Sumēda ſunt huiuſmodi conſequētia:quæ plerunq; cōſequentia ſunt ijs,quæ ſequunt.
Nam & ijs quæ proponūtur vt plerunq; exiſtentibus:& ſyllogiſmus quoq; ex propoſitionib⁹ erit
quæ plerunq;,aut omnibus quidem,aut aliquibus.Nec ab re.Nā ſimilis eſt vniuſcuiuſq; concluſio
209 principijs. ¶ Nonum. Præterea neque ea conſequentia deligenda ſunt:quæ omnia ſunt ſequentia.
Nam ex illis nullus erit ſyllogiſmus.ob quam autē cauſam:in ſequentibus euadet perſpicuum.

¶ Medij ſyllogiſmorum inueniendi regulæ. Cap. XXIX.

210 COnſtruere ergo volētibus aliquid de aliquo toto:eius quidē quod con
ſtruitur inſpiciendū ad ſubiecta de quibus ipſum dicitur.de quo autē
oportet prædicari: quæcunq; hoc ſequūtur. ſi enim aliquod horū ſit
211 idem:neceſſe eſt alterum alteri ineſſe. ¶ Si autē non quoniam omni,
ſed quoniam alicui: quæ ſequitur vtrūq;.ſi enim aliquod horum idem fuerit:ne-
212 ceſſe eſt alicui ineſſe. ¶ Quando autem nulli oporteat ineſſe: cui quidē oportet
non ineſſe,ad ſequentia ſubiecti.quod autem oportet non ineſſe, inſpiciendum
ad ea quæ non contingunt illi adeſſe. Aut conuerſim cui quidem oportet non
ineſſe:ad ea quæ nō contingunt eidem adeſſe.quod vero non ineſſe:inſpiciendū

ad ſequentia.nam ſi hæc ſint eadem vtrorumque,nulli contingit alteri alterum
ineſſe:fit enim quandoq; quidẽ in prima figura ſyllogiſmus,quandoq; autem in
media.❡Si autẽ alicui non ineſſe:cui quidem oportet non ineſſe,quæ conſequi- 213
tur.quod vero non ineſſe,quæ non poſſibile eſt illi ineſſe.ſi enim aliquid horum
ſit idem:neceſſe eſt alicui non ineſſe. ❡Magis autẽ fortaſſe erit ſic,vnumquod- 214
que eorum quæ dicta ſunt manifeſtum.ſint enim ſequentia quidẽ a,in quibus b.
quæ autem ipſum ſequitur,in quibus c.quæ autem non contingunt ei ineſſe,in
quibus d. rurſum autẽ ipſi e quæ quidem inſunt, in quibus f. quæ autem ipſum
Fecana. ſequitur,in quibus g.quæ autem nõ contingunt eidem ineſſe:in quibus h. ❡Si 215
ergo idem aliquid eorum quæ ſunt c,alicui eorum quæ ſunt f:neceſſe eſt a,omni
Cageti. e ineſſe.nam f quidem,omni e.c autem,omni a.quare omni e, ineſt a. ❡Si au-
tem c & g idem: neceſſe eſt alicui e,ineſſe a. nam id quod eſt c: a. id vero quod
Daſenes. eſt g:e,omne ei ſequitur.❡Si autem f & d ſint idem:nulli e,inerit a ex proſyllo
giſmo.quoniam enim cõuertitur priuatiua,& f ei quod eſt d idem:nulli f inerit
Hebare. a.f autẽ,omni e.❡Rurſus ſi b & h idem:nulli e,inerit a.nã b,a quidem omni:ei
autẽ in quo e,nulli inerit. idem enim erat ei quod eſt h:b.h autẽ, nulli e inerat.
Gedaco. ❡Si autem g & d idem:a,alicui e non inerit.nã ei quod eſt g,non inerit a:quo-
Geball. niam neque d.g autem ſub e eſt.quare alicui e non inerit.❡Si autem g & b idẽ: 216
conuerſus erit ſyllogiſmus. nam g, inerit omni a:nam b ei quod eſt a.e autem,
ei quod eſt b.idem enim erat ei quod eſt g.a autem:ei quod eſt e omni quidem
non neceſſarium eſt ineſſe , alicui autem neceſſarium eo ꝙ conuertatur vniuer-
ſale prædicatiuum in particulare.❡Manifeſtum ergo quoniam ad prædicta per- 217
ſpiciendum vtrinq; in vnaquaque quæſtione . per hæc enim omnes ſyllogiſmi.
oportet autem & ſequentium & quibus ſequitur ſingulum,ad prima & vniuer-
ſalia maxime inſpicere.vt e quidem magis ad k f,q̃ ad f ſolum.a autẽ ad k c ma
gis,q̃ ad c ſolum. Si enim ei quod eſt k f ineſt a : & ei quod eſt f ineſt,& ipſi e.ſi
vero hoc non ſequitur a: poſſibile eſt id quod eſt f ſequi. Similiter autem & in
quibus idem ſequitur:conſiderandum.nam ſi primis:& ijs quæ ſub ipſis ſunt,ſe-
quitur.ſi autem non his: & ijs quæ ſub ipſis ſunt poſſibile. ❡Palàm autem quo- 218
niam per tres terminos & duas propoſitiones conſideratio:& per prædictas figu
ras ſyllogiſmi omnes.monſtratur enim omni quidem e ineſſe a:quando eorum
quæ ſunt c f,idem quiddam ſumitur.hoc autem erit medium.extremitates au-
tem a & e.fit enim prima figura.Alicui autem,quando c & g ſumitur idem.hoc
autem poſtrema figura.medium enim fit g. Nulli vero: quando d & f idem. ſic
autem & prima figura & media . prima quidem : quoniam nulli f ineſt a. ſiqui-
dem conuertitur priuatiua. f autem , omni e. Media autem: quoniam d,a qui-
dem nulli , e autem omni ineſt. Alicui autem non ineſſe : quando d & g idem
fuerit.hæc autem poſtrema figura.nam a quidem,nulli g inerit. e vero, omni g.
Febas. manifeſtũ igitur eſt quoniam per prædictas figuras omnes ſyllogiſmi.❡Et quo- 219
niam non eligendũ quæcunq; omnibus ſequuntur: eo ꝙ nullus fiat ſyllogiſmus
ex ipſis.nã conſtruere quidẽ non omnino erat ex ſequentibus.priuare autẽ non
contingit per ea quæ in omnibus ſequuntur.oportet enim huic quidem ineſſe:
illi vero non ineſſe. ❡Manifeſtum autem quoniam & aliæ conſiderationes quæ 220
ſecundum electiones:inutiles ad faciendũ ſyllogiſmum.Vt ſi ſequentia vtrunq;
eadem ſint.aut quæ ſequitur a & quæ nõ contingit e ineſſe.aut rurſum quæcun-
que non poſſibile eſt vtriq; ineſſe.non enim fit ſyllogiſmus per hæc.nã ſi ſequen-
tia ſint eadem vt b & f: media fit figura prædicatiuas habens vtraſq; propoſitio-
Hecas. nes. Si autem ea quæ ſequitur a & quæ non contingit e,vt c & h: prima erit fi-
Hedas. gura priuatiuam habens propoſitionem ad minorem extremitatem . Si autem
quæcunque non contingunt vtrique, vt d & h:priuatiue vtræque propoſitiones
erunt vel in prima figura, vel in media. ſic autem nullo modo erit ſyllogiſmus.

221 ¶Palàm autem & quæ eadem,ſumendum ſecundum conſiderationem: & non quæ diuerſa vel cōtraria. primum quidem quoniam medij gratia,inſpectio.medium autem non diuerſum:ſed idem oportet ſumere. Deinde & in quibus accidit fieri ſyllogiſmum quòd ſumantur contraria aut non contingentia eidem ineſſe:in prædictos omnia reducuntur modos. Vt ſi b f ſint contraria:aut non contingant eidem ineſſe.erit enim his ſumptis ſyllogiſmus quoniam nulli e ineſt a:

ſed non ex ipſis,ſed ex prædicto modo. nã b,a quidem omni:e autem nulli inerit.quare neceſſe eſt b,idem eſſe alicui eorum quæ ſunt h. Rurſum ſi b & g non poſſint eidem adeſſe:erit quoniam alicui e,non inerit a.nam & ſic media erit figura.nam b,a quidem omni:g vero nulli inerit.quare neceſſe eſt g idem eſſe alicui eorum quæ ſunt d.nam non contingere g & b eidem ineſſe nihil differt,aut g alicui d idem eſſe.omnia enim ſumpta ſunt in d:quæ non contingunt a ineſſe. Manifeſtum ergo quoniam ex iſtis quidẽ inſpectionibus nullus fit ſyllogiſmus. & ſi b & f ſint contraria:idẽ eſſe b,alicui h:& ſyllogiſmum ſemper fieri per hæc. Accidit ergo ſic inſpicientibus conſiderare viã aliam neceſſariam:eo quod quandoque latet identitas horum quæ ſunt b & h.

Litera latina hic vitiata erat.

¶Viceſiminoni cap. notæ.

¶Fit enim.Nam quando ſumitur medium per primam partẽ regulæ:fit ſyllogiſmus per primam 212
& ſecundam figuram. & quando ſumitur per ſecundam particulam : fit per ſecundam figuram. ¶Vnde quamuis medium duabus literis deſignetur:reipſa tamẽ vnũ eſt ratione autem duo.quod duplicitate deſignatur literarum.vt medium ad vniuerſalem & particularem affirmatiuam in prima figura ſyllogiſmo colligendam:eſt antecedens prædicati concluſionis, & conſequens ſubiecti. quod deſignatur per f e. Et ad vniuerſalem & particularem negatiuam : eſt alienum prædicati,& conſequens ſubiecti.quod ſignificat d f. Nemo igitur quatuor terminos in ſyllogiſmo cogitet,quia
duæ pro medio hic aſſignentur literæ.¶Ad prædicta ſcilicet ſequentia ſubiectum & prædicatum, 217
& ad ea, quæ ſubiectum ſequitur, & quæ ſequitur prædicatum, & ad aliena quæ non contingunt ſubiecto ineſſe,& quæ etiam non contingunt ineſſe prædicato.¶Vtrinque tam ex parte a prædicati, quàm ex parte e ſubiecti.

				Media	
L	F	Corpus			
R	F	Viuens quod claudit animal		F e	
	F	Animal		e g	
	E	Homo		d f	
				h b	
	A	Subſtantia		g d	
R	e	Corpus quod claudit animal		g b	
L	e	Viuens			
	e	Animal			

219

¶Quæ ad omnia ſequuntur: tranſcendentia,ens,res & aliquid.

¶Delectiones medij omnes quæ ſunt nouem.

1	b f	Febas	inutilis	
2	b g	Gebali	vtilis	indirecte
3	b h	Hebare	vtilis	directe
4	e f	Fecana	vtilis	directe
5	e g	Cageti	vtilis	directe
6	e h	Hecas	inutilis	
7	d f	Dafenes	vtilis	recte
8	d g	Gedaco	vtilis	recte
9	d h	Hedas	inutilis	
Eiuſdem rei alia deſcriptio.				
Syſtati,id eſt conſtantes				
1	f e	Fecana	Syſtatos	
2	e g	Cageti	Syſtatos	
3	d f	Dafenes	Syſtatos	
4	h b	Hebare	Syſtatos	
5	g d	Gedaco	Syſtatos	
6	g b	Gebali	Syſtatos	
Aſyſtati			Inconſtantes	
7	f b	Febas	Aſyſtatos	
8	h e	Hecas	Aſyſtatos	
9	h d	Hedas	Aſyſtatos	

220 ¶Erunt in prima,aut in ſecunda figura. Maxime in ſecunda figura quia prædicãtur illa extranea. in prima etiam:quia vniuerſali conuerſa fieret prima. In tertia autem nõ oportet:quia vtraq; præmiſſa non conuerſa non fit. quod fieri non poſſet: ſi altera ſumatur particularis. ideo de tertia figura tacuit.

A	virtus	A	
E	intemperantia	E	Laurus
B	bonum	B	
F	malum	G	arbor
	Contraria		Aliena

221 ¶Quare neceſſe eſt g idem eſſe alicui eorum quæ ſunt d. Lectio latina habebat:quare neceſſe eſt b idem eſſe alicui eorum quæ ſunt h. Nam non contingere g & b eidem ineſſe,nihil differt aut b alicui h idem eſſe.omnia enim ſumpta ſunt : quæ non contingunt,e ineſſe. Quæ quòd ita ſtare non poſſint:ex his terminis cognoſcitur.vt eſto a homo.e corpus.b conſequens ad a ſit animal.& g antecedens e ſit laurus.manifeſtum eſt ſumpta eſſe g b extranea. Nam nihil idem contingit laurum eſſe & animal. & inſuper omni b ineſſe e: omne enim animal corpus. ſi igitur ex hac hypotheſi quia videlicet omni a ineſt b, & nulli g ineſt b:colligi poſſit , vt codex latinus habet b idem eſſe alicui eorum quæ ſunt h. Sit igitur illud k. tunc per ſecundam figuram hoc pacto epicheremate ſyllogiſmóque vtemur. nullum e eſt k,& omne b eſt k:nullum b igitur eſt e.at cognitum eſt omne b eſſe e.id autem impoſſibile.igitur ex lectione græca,tota hoc pacto litera ab errore vindicata, defenſáque eſt. quare neceſſe eſt g idem eſſe alicui eorum quæ ſunt d. nam non contingere g & b eidem ineſſe nihil differt, aut g alicui d idem eſſe . omnia enim ſumpta ſunt in d : quæ non contingunt a ineſſe.& quod ita eſſe oporteat, nihil ſanè mirum eſt. quia b cõſequens eſt ipſius a,& g & b poſita extranea.quare g etiam alienum, extraneúmque erit ipſi a. ſiquidem quicquid ſequentis extraneum eſt:& eius quoque cuius conſequens erat,extraneum ſit oportet. g igitur ex neceſſitate aliquid eorũ erit quæ ſunt d. quòd d omnia extranea ſignificet ipſius a. Sed vt latine habebatur , ita minime eſſe oportebat : vt demonſtratum iam eſt. tum etiam quòd non oporteat quod extraneum eſt antecedenti : idem quoque & extraneum eſſe conſequenti , cui nihilominus innitebatur cum diceretur b extraneum g, ergo b aliquid eſt eorum quæ ſunt h. ſed de excluſo circa literam errore:hæc ſatis ſint. ¶Sic enim ſecũda erit figura. Id intelligitur de proſyllogiſmo:qui neceſſarius eſt ad demonſtrandum propoſitum. qui eſt huiuſmodi.omni a ineſt b, & nulli g ineſt b: igitur nulli g ineſt a. ex quo efficitur g aliquid eſſe eorum ex neceſſitate, quæ ſunt d. Syllogiſmus principalis eſt . ex præcedenti nulli g ineſt a (id enim præcedentis concluſio) & omni g ineſt e,nam e eius conſequens : igitur per tertiam figuram alicui e nõ ineſt a. Verum quia vtraque propoſitio conuertitur negatiua vniuerſaliter, & affirmatiua particulariter : poteſt & idem particulariter monſtrari in ſecunda figura hoc pacto, nulli a ineſt g. nam nulli g inerat a, & alicui e ineſt g.eſt enim omne g, e.alicui igitur e non ineſt a. ex quo tota hoc in loco Ariſtotelis litera peruia, dilucidáque eſſe poteſt.

a homo
e corpus
b animal
g laurus

ὥστ' ἀνάγκη τὸ η ταυτὸν εἶναι τῶν λ. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεται τὸ β καὶ τὸ η τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐδὲν διαφέρει ἢ τὸ η, τῶν λ τινὶ ταυτὸν εἶναι. πάντα γὰρ εἴληπται ἐν τῶν λ, τὰ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ α ὑπάρχειν. g apud noſtros reſpondet elemẽto η in hoc loco.

α		a
β		b
γ		c
λ		d
ε		e
ξ		f
η		g
θ		h
Literæ Ariſtotelis.		Literæ interpretũ.

¶PARAPHRASIS CAP. VICESIMINONI.

Viceſimumnonum cap. medij reperiendi regulæ quinq;.deſcriptio.& earum demonſtratio.corollaria quinque. ¶Prima regula. Si qui voluerint prædicatum aliquod de aliquo
210 ſubiecto toto,vniuerſalitérq; aſtruere:perſpiciendũ ſanè eſt ad ſubiecta eius quod aſtruitur,de quibus & ipſum dicitur. ad illius autem ſubiecti(de quo oſtendere oportet ipſum prædicari)omnia inſpiciendum eſt conſequentia.Nam ſi aliquod horum ſubiecti conſequentium, idem fuerit alicui ſubiectorum eius quod aſtruitur:neceſſe eſt alterum alteri ineſſe, & prædicatum
211 illud ſubiecto toti & vniuerſaliter ineſſe , recte aſſeritur. ¶Secunda. Si autem aliquid cuipiam ineſſe aſtruere voluerint non quidem omni & vniuerſaliter,ſed alicui & ſolum particulariter:perſpiciendum ad ea eſt,quæ vtrunq; ſequitur, & ſi illorum aliquod idem eſſe comperiatur : neceſſe eſt
212 alterum alteri alicui , particularitérque ineſſe. ¶Tertia. Quando aliquid alicui nulli ineſſe oſtendere oporteat : inſpiciendum eſt ad eius ſubiecti (cui quidem oportet nulli ineſſe) conſequentia, & ad eius prædicati (quod quidem oportet non ineſſe) ad ea inſpiciendum eſt , quæ non contingunt illi ineſſe quæve illi ſunt extranea. aut conuerſim ad ea ſubiecti (cui oportet non ineſſe) inſpiciendum eſt quæ non contingunt illi adeſſe : ad eius vero prædicati (quod oportet non ineſſe) inſpiciendum eſt ſequentia. Nam ſi hæc vtrorumuis eadem ſint: nulli contingit alteri alterum ineſſe.Fit enim ſic ſumpto medio quandoque quidem per primam figuram ſyllogiſmus:quandoque
213 vero per ſecundam. ¶Quarta. Si autem oporteat aliquid alicui, particularitérq; ſolum non ineſſe oſtendere : inſpiciendum eſt ad eius ſubiecti cui quidem oportet non ineſſe antecedentia quæ ſequitur, eius vero prædicati quod oportet non ineſſe, inſpiciendum eſt ad ea quæ non contingunt
214 illi ineſſe. Nam ſi aliquod horum ſit idem : & alterum alteri alicui non ineſſe neceſſe eſt. ¶Sed forſitan vnumquodque eorum quæ dicta ſunt : hoc pacto magis euadet exploratum . Sint enim

ſequentia prædicatum a:b.& ea quæ ipſum a ſequitur, id eſt antecedentia a:ſint c.Et quæ non contingunt ipſi a ineſſe, verum aliena, extraneáque ſunt: ſint d. Rurſum quæ ſubiecto e inſunt, ipſúmque ſequuntur:ſint f.ea quæ ſequitur e: ſint g. & quæ non contingunt ineſſe e, quæve illi ſunt extranea:ſint h.fiátq; diagramma, lineariſque deſcriptio hunc in modum.

FECANA.
Prima figura.

A	A	A
A	A	I

CAGETI.
Tertia figura.

A	A	I
I	A	I
A	I	I

DAFENES.
Prima figura.
Secunda.

E	A	E
E	I	O

HEBARE.
Secũda figura.

A	E	E
A	O	O

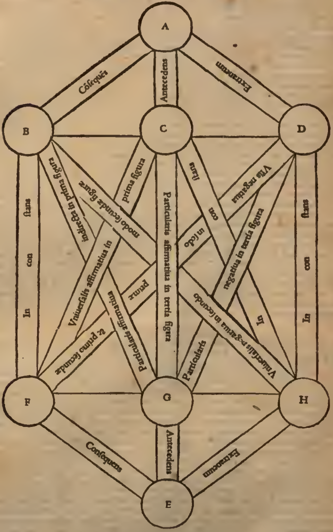
GEDACO.
Tertia figura.

E	A	O
O	A	O
E	I	O

GEBALI.
Pria idirecta.

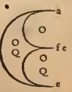
A	A	I
A	I	I

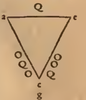
PRÆDICATVM.

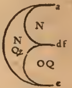

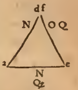
SVBIECTVM.

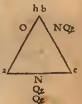
215 ℭNunc autem prima regula monſtranda eſt. *Si igitur omni e monſtrandum fuerit a ineſſe & ali-
quid eorum quæ ſunt c (id eſt antecedētia a, eorũq; quæ ipſum a ſequitur) idem erit alicui eorũ
quæ ſunt f, id eſt ſequentium e: dico ex neceſſitate euenire vt omni e inſit a. Nam omni e ineſt f.
eſt enim f ſequens e, & omni c (quod quidē per hypotheſin etiā idem eſt atq; f) ineſt a. igitur per
primam figuram & per ſecundam cōcluſionem quarti capitis huius, omni e ineſt a. quod intende-
bat prima regula. ℭSecunda monſtratur. Si monſtrandū, ſyllogiſandūmve eſt alicui e ineſſe a, & c
& g idem ſint (id eſt aliquid idem ſit: quod & a & quod e ſequitur) dico ex neceſſitate euenire, vt
alicui e inſit a. Nam id quod eſt c vniuerſaliter, & omne ſequitur a. Id vero quod eſt g per hypothe
ſin vnum atq; idem ipſi c, omne etiam ſequitur e. igitur per tertiam figuram & ſecundam conclu-
ſionem ſexti cap. alicui e inerit a. ℭTertia vero regula oſtenditur. vt ſi demonſtrandum eſt nulli e
ineſſe a. ſi f ſequens ſubiectum e, idem ſit d alieno, & quod nō contingit ineſſe a: dico quòd nulli e
inerit a. quod ex proſyllogiſmo facile cognoſcitur. quia vniuerſalis negatiua cōuertitur. Nam quia
f & d idem, nullum f eſt a, & omne e eſt f (conſequens enim eſt f ipſius e) per primam igitur fi-
guram nullum e eſt a. Et idem in primo ſecundæ figuræ modo oſtendetur facillime. & hæc eſt ter
216 tiæ prima particula demonſtrata. ℭSecunda autem particula oſtenditur. vt ſi b ſequens a idem ſit
h alieno e: dico nulli e ineſſe a. Nam omni a ineſt b (eſt enim b ſequens) & nullum e eſt b. Nam
ei quod eſt h poſitum eſt b eſſe idem, & nullum e erat h. igitur per ſecundam figuram & ſecundum
eius modum nullum e eſt a. ℭQuarta regula ſimili pacto demonſtratur. vt ſi g cuius e cōſequens,
idem ſit d extraneo a: dico alicui e non ineſſe a. nulli enim g ineſt a: quoniam nullum d eſt a & d
& g idem. & omne g eſt e, eſt enim g ſub e. igitur per tertiā figuram, alicui e non ineſt a. quod erat
demonſtrandum. ℭSed & hic poni poteſt quinta regula. Si id cuius ſubiectum e conſequens eſt idē
ſit ei quod prædicato a eſt conſequens, vt ſi g & b ſint idem: per huiuſmodi medium conuerſus, &
indirectæ cōcluſionis conuerſionis vi, fiet ſyllogiſmus. Nam omni a euenit g, ob idipſum q; omni
a ineſt b, & omni g ineſt e. nam e idem erat ei quod eſt g atq; eius conſequens, omni a igitur per
primam figuram inerit e. ſed a, omni ineſſe e non neceſſarium eſt, alicui tamen ineſſe neceſſarium,
quia ſcilicet vniuerſalis affirmatiua in particularem affirmatiuam commeat atq; reuertitur. Efficax
igitur medium ad ſyllogiſmum omni g ineſt e & omni a ineſt g, alicui igitur e ineſt a, qui conuer
ſus & qui quoquo pacto conuerſione flexus obliquóq; meatu atque indirecto clauſus, eſt ſyllogiſ-
217 mus: quod eſt propoſitum. ℭPrimum corollarium. Manifeſtum igitur eſt: in vnoquoq; problema-
te atq; propoſito ad prædicta vtrinq; reſpiciendum. Nam per ea ſyllogiſmi fiunt omnes. Verum
operæpretium eſt ad prima, & maxime ſequentium & ea quæ ſingulum quodque tum ſubiectum
tum prædicatum ſequitur, aſpicere. vt e ſubiectum magis ad conſequens k f referendum eſt, quàm
ad f ſolum. & prædicatum a magis ad k c cuius eſt conſequens, quàm ad c ſolum. Nam ſi ei quod
eſt k c ineſt: inerit & c. & ſimiliter ſi a ineſt k f: inerit & f & e. ſed ſi a non ſequitur k f nihil tamen
prohibet ſequi, conſequénſq; eſſe ipſius f. quare conſequentia potius capienda ſunt magis vniuerſa-
lia. Et ſimiliter ad ea quæ prædicatum a ſequitur, conſiderandum eſt. Nam ſi prima ſunt & maxi-
me ſub illo vniuerſalia: & ea quoq; ſequitur quæ ſub illis ſunt. ſi autem non ſunt prima: & vt ea quæ
218 ſub ipſis, ipſum ſequatur nihil prohibet. ℭSecūdum corollarium. Perſpicuum inſuper eſt: per tres
terminos, & duas propoſitiones præſentem conſiderationem eſſe. & omnes ſyllogiſmos qui hac
ipſa conſideratione reperiuntur: per prædictas figuras ſtabiliri. Nam monſtratur omni e ineſſe a:
quando eorum quæ ſunt c f idem quippiam accipitur, quod quidem erit medium, a autē & e extre
ma. Nanq; prima efficitur figura. Et demonſtratur alicui e ineſſe a quando c & g ſumitur eſſe idē.
hoc autem tertia erit figura. Nam medium ſit g, quod per hypotheſin etiam eſt c. Et demonſtratur
nulli e ineſſe a: quando d & f idem ſunt, ſic enim & prima & ſecunda fit figura. prima quidē, quo-
niam nulli f ineſt a quod vniuerſalis priuatiua conuertitur, & omni e ineſt f. ſecunda autem quo-
niam nulli a ineſt d: & omni e ineſt d. Et demonſtratur alicui e non ineſſe a: quando d & g idem
219 fuerit. manifeſtum eſt igitur omnes ſyllogiſmos per prædictas figuras ſtabiliri. ℭTertium corolla
rium. Vnde etiam euenit vt ſi communiora ſequentia deligenda ſint: non tamen vſq; adeo, vt quæ
ſequantur omnia. Nam ex huiuſmodi: nullus fiet ſyllogiſmus. conſtituere enim ex ad vtrunq; ex-
tremum conſequente medio in ſecunda figura non erat ſyllogiſmum: ſed alteram propoſitionum
negatiuam eſſe oportebat. Negare autem non vere contingit, per ea quæ omnia ſequūtur. Non igi
tur aliquod ſecundæ figuræ aptum fuerit medium. Nanq; medium illa in figura: huic quidē ineſſe,
220 illi vero non ineſſe oportet. Sunt igitur huiuſmodi conſequentia ad ſyllogiſmos inepta. ℭQuartū
corollarium. Manifeſtum etiam alias conſiderationes quæ ſecundum delectiones alias fiunt: ad ſyl
logiſmum efficiendum inutiles & ſine vſu eſſe. Vt ſi ſequentia vtrunq; eadem ſint, vel quæ ſequi-
tur prædicatum, aliena ſint ſubiecto e & quæ non contingant illi ineſſe. aut deniq; quæ vtriq; cum
ſubiecto tum prædicato aliena ſunt, & non potentia ineſſe. Nam per huiuſmodi nullus fit ſyllogiſ-
mus: quandoquidē ſi vtriuſq; ſequentia ſint eadem vt b & f, ſecunda fit figura affirmatiuas vtraſq;
propoſitiones habens. quo modo nullus enaſcitur ſyllogiſmus, vt iam monſtratum eſt. Si autem ea
quæ ſequitur prædicatum a, aliena ſint ſubiecto e & quæ ei ineſſe non poſſint: itidem inepta ad ſyl
logiſandum media. Nam prima efficitur figura, priuatiuam propoſitionem ad minus extremum
habens. Si autem deligantur quæ vtriq; non contingunt ineſſe vt d & h, vtræq; propoſitiones ne-

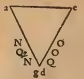

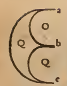

Febas. gatiuæ erunt in prima aut in ſecunda figura:ſic autem nullo pacto fieri ſyllogiſmum manifeſtum
Hecas. eſt. ❡Quintum corollarium. Non minus dilucidum eſſe debet & quæ eadem ſunt, ſumenda eſſe ſe- 221
Hedas. cundum iam agnitam conſiderationem:non autem quæ diuerſa,cõtrariáve. Primo quidem. Nam
medij gratia, inſpectio eſt. In vtraq; autem propoſitione:medium non diuerſum.ſed idem ſumere
oportet. Secundo.quia in quibus euenit fieri ſyllogiſmum ſumendo contraria,aut aliena quæ non
contingunt eidem ineſſe,in prædictos omnia talia reducuntur modos.vt ſi b & f ſint cõtraria,aut
aliena & quæ non contingant eidem ineſſe : enimuero erit his ſumptis ſyllogiſmus quòd nulli e
ineſt a.ſed non ex ipſis,eóque quòd ſumpta ſint contraria:ſed ex modo prædicto & ex tertia regu
la. Nam omni a ineſt b,& nulli e ineſt b: nulli e igitur ineſt a. quare b neceſſe eſt idem eſſe alicui
eorum quæ ſunt h,extraneáque ſubiecti e. Rurſum ſi b & g aliena ſint & non cõtingat illa eidem
ineſſe:illis ſumptis fiet ſyllogiſmus quòd alicui e non inerit a.ſed non ex ipſis:ſed ex prædictis re-
gulis.etenim ſic ſecunda erit figura. Nam omni a inerit b. eſt enim b ſequens. & nulli g inerit b.
ſunt enim aliena.quare neceſſe eſt g idem eſſe alicui eorum quæ ſunt d. Nam non contingere g &
b eidem ineſſe nihil refert, aut g alicui d idem eſſe. nam omnia ſumpta ſunt in d quæcunq; aliena
ſunt,& non contingunt ineſſe a. Manifeſtum igitur ex his contrariorum aut aliorum inſpectioni-
bus:nullum fieri ſyllogiſmum,& ſi b & f ſunt contraria, idem eſſe b alicui h,& ſyllogiſmum ſem-
per fieri per hæc. Accidit igitur ſic contraria aut aliena inſpicientibus. aliam viam conſiderare ne-
ceſſariam, eo quòd quandoque latet eorum quæ ſunt b & h identitas, neq; ſufficit huiuſmodi ad cõ-
traria, aut aliena inſpectio:non attenta, conſideratáque alia via.

❡De ſyllogiſmis aſſertorijs, ad impoſſibile & reliquis qui ex hypotheſi. Cap. X X X.

EOdem autem modo ſe habent & qui ad impoſſibile deducunt ſyllo- 222
giſmi:oſtenſiuis.nam & ipſi fiunt per ea quæ ſequuntur & quibus ſe-
quitur vtrunq;. Et eadem conſideratio in vtriſq;.nam quod monſtra-
tur oſtenſiue : & per impoſſibile eſt ſyllogiſare & per eoſdem termi-
nos.& quod per impoſſibile:& oſtenſiue. Vt quoniã a nulli e ineſt.ponatur enim
alicui ineſſe.ergo quoniam b,omni a.a autẽ,alicui e.& b,alicui e inerit.ſed nulli
inerat. Rurſum quoniam alicui e ineſt a.ſi enim nulli e,ineſt a.e autem,omni g.
nulli g inerit a.ſed omni inerat.ſimiliter autẽ eſt in alijs propoſitis.ſemper enim
erit in omnibus per impoſſibile oſtẽſio:ex ſequẽtibus & quibus ſequitur vtrũq;.
Et in vnoquoq; propoſito:eadẽ conſideratio & oſtenſiue volenti ſyllogiſare & ad
impoſſibile ducere.nam ex eiſdem terminis vtræq; demonſtrationes. Vt ſi oſten
ſum eſt nulli e ineſſe a:quoniam accidit & b,alicui e ineſſe,quod eſt impoſſibile.
ſi ſumptum ſit e quidem nulli b, a autem omni b ineſſe : manifeſtum eſt enim
quoniam nulli e,inerit a. Rurſum ſi oſtenſiue ſyllogiſatũ ſit a ineſſe,nulli e.ſup-
poſitis ineſſe:per impoſſibile monſtrabitur nulli ineſſe.ſimiliter autem & in alijs.
In omnibus enim neceſſe eſt ijs qui per impoſſibile communem aliquem ſume
re terminum alium à ſubiectis:ad quem erit mendacij ſyllogiſmus. quare con-
uerſa ea propoſitione:altera autem ſimiliter ſe habente,oſtenſiuus erit ſyllogiſ-
mus per eoſdem terminos. Differt autẽ oſtenſiuus ab eo qui ad impoſſibile.quo-
niam in oſtenſiuo ſecundum veritatem ambæ propoſitiones ponuntur:in eo an
tem qui ad impoſſibile,falſa vna. ❡Hæc vero erunt magis manifeſta per ſequen
tia: quando de impoſſibili dicemus . nunc autem tantum nobis ſit manifeſtum:
quoniam ad hæc perſpiciendum,& oſtenſiue volentibus ſyllogiſare & ad impoſ-
ſibile deducere. ❡In alijs autem ſyllogiſmis quicunq; ſunt ex hypotheſi, vt qui- 223
cunq; ſecundum tranſſumptionem aut ſecundum qualitatem in ſubiectis: non
in prioribus,ſed in tranſſumptis erit cõſideratio.modus autem inſpectionis idẽ.
conſiderare autem oportet & diuidere quot modis ſunt ex hypotheſi.mõſtratur
ergo vnumquodq; propoſitorum ſic . Eſt autem & alio modo quædam ſyllogiſa-
re horum:vt vniuerſalia per particularem inſpectionem ex hypotheſi. Si enim
c & g eadem ſint,ſolum g autem ſumatur e ineſſe: omni e, inerit a.& rurſum ſi
g & d eadem , ſolum autem de g prædicetur e, quoniam nulli e, inerit a.mani-
feſtum ergo quoniam ſic inſpiciendum . ❡Eodem autem modo & in neceſſa- 224
rijs & in contingentibus. nam eadem conſideratio & per eoſdem terminos erit

eodémque ordine:& contingentis & ineſſe ſyllogiſmus. Sumendum autem & in contingentibus & quæ non inſunt: poſſibilia autem ineſſe. oſtenſum eſt enim quoniam & per hæc fit contingentis ſyllogiſmus. ſimiliter autem ſe habebit & in alijs prædicationibus.

¶ Triceſimi Cap. notæ.

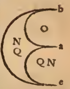
222 ¶ Propoſitum, concluſio præcipua. ¶ Syllogiſmus mẽdacij, ſyllogiſmus ad impoſſibile: ꝙ falſum, mendaxq́ concludit. Et ꝙ terminũ communem alium à terminis propoſiti, præcipuæq́ cõcluſionis deſumat: cõmunem dico & ſibi & ſyllogiſmo oſtenſiuo, facile dinoſcitur. propoſitum ſit nulli e ineſſe a, & per impoſſibile monſtrãdum. Suppoſiti termini ſunt e & a. ponatur igitur alicui e ineſſe a. incipiam mõſtrare per impoſſibile hoc pacto. omne a eſt b, & aliquod e eſt a. igitur aliquod e eſt b. quod quidem eſt falſum, mendax & impoſſibile. vbi b terminus ſumptus eſt: qui alius eſt ab e & a ſubiectis, ſuppoſitiſq́ propoſiti terminis. Sed ꝙ oſtenſiuo etiam communis: manifeſtum. nam eius erit medium. ſicq́ poſitum iuſta oſtenſiuáq́ ratiocinatione monſtratur. omne a eſt b, & nullum e eſt b: nullum igitur e eſt a. participat ergo illo termino: vterq́ ſyllogiſmus.

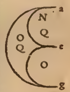
A	E	Suppoſiti termini		Syllogiſmus oſtenſiuus.			
Syllogiſmus mendacij.				O	a	eſt	b
Prima ratiocinatio ſyllo. ad impoſſibile				N	e	eſt	b
O	a	eſt	b	N	e	eſt	a
Q	e	eſt	a	b terminus communis alius a ſuppoſitis terminis:			
Q	e	eſt	b	ad quem fit ſyllogiſmus mendacij.			

223 ¶ Ex ſecunda concluſione cognoſcitur: ſecundam medij inueniendi regulam valere etiam ad ſyllogiſandã vniuerſalem affirmatiuam vbi medium & minus extremum æqui ſunt adinuicem, & conuerſim reuertuntur. Et ille ſyllogiſmus per particularem inſpectionem dicitur: ꝙ regula & mediũ particularium ſyllogiſmorum inſpiciatur, & tamen vniuerſaliter concludatur. Et ita de quarta regula dicendum. Et in talibus licet medium ſit ſubiecti antecedens: quia tamen temeat cõuerſimq́ prædicatur, viciſſim & ſubiecti conſequens eſt. quare ſiue particularem ſiue vniuerſalem ſyllogiſa-
224 mus: eadem conſideramus quæ & in ſuperioribus. ¶ In alijs prædicationibus, de poſſibili ſcilicet & communi contingenti, qui ſyllogiſmi per æquiualentiam cognoſcuntur.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMI.

225 TRiceſimum cap. concluſiones tres. ¶ Prima concluſio. Perinde ſyllogiſmi, qui ad impoſſibile ducunt: vt & oſtenſiui, ſeſe habent. ¶ Primo. Nam ſyllogiſmi ad impoſſibile per conſequentia fiunt, & ea quæ nunc ſubiectum nunc prædicatum ſequitur: ſimili quoq́ modo & per aliena, quæve non cõtingunt ſubiecto aut prædicato ineſſe. ¶ Secundo. Eadem cõſideratio eſt in vtriſq́ ſyllogiſmis, tum ad incommodum ac per impoſſibile ducentibus, tum oſtenſiuis. Nam quod monſtratur oſtenſiue: nihil minus & per impoſſibile contingit ac per eoſdem terminos. & contrà, quod per impoſſibile, obliquáq́ demonſtratione: & oſtenſiue, demonſtrationéq́ recta. Verbi cauſa. vt ſi mõſtrandum ſit per impoſſibile nulli e ineſſe a, prius agnito nulli e ineſſe b, ponatur enim alicui e ineſſe a: ratiocinabor hoc pacto. quia ergo omni a ineſt b: nam b ſequẽs. & alicui e poſitum eſt ineſſe a. igitur per primam figuram ~~alicui e ineſt b. ſed~~ & nulli e inerat b. id autẽ impoſſibile. quare nulli e ineſt a quod erat monſtrandum. Rurſus ſi monſtrandũ ſit per impoſſibile, alicui e ineſſe a. Eſto prius notum omni g ineſſe a. & ponatur nulli e ineſſe a. tunc ratiocinamur. ſi enim (vt poſitum eſt) nulli e ineſt a, & omni g ineſt e. nam e ſequẽs. Igitur per primam figuram nulli g inerit a. ſed & omni g inerat a. id autem impoſſibile. quare alicui e ineſt a, quod fuerat oſtendendum. & ſimili quoq́ pacto in alijs quæ proponi poſſunt. Nam ſemper erit in omnibus per impoſſibile oſtenſio: ex ijs quæ ſequẽtia ſunt & quæ ſubiectum, prædicatumq́ ſequitur. & ſimiliter ex horum oppoſitis: id eſt quæ non contingunt ſubiecto, prædicatóve ineſſe. Et in ſingulo quoq́ propoſito eadem conſideratio valuerit: cum ei qui oſtenſiuo ſyllogiſmo vti voluerit, tum illi cui volũtas affuerit deducere ad incommodum & impoſſibile. nec ab re profecto. Nam ex eiſdem terminis vtræq́ demõſtrationes & oſtẽſoriæ & quæ ad impoſſibile fiunt. vt ſi vt prius ad impoſſibile monſtratum eſt, nulli e ineſſe a, ob idipſum quia & euenit alicui e ineſſe b: etiam oſtenſiue, rectáq́ demonſtratione & aſſertoria oſtenditur, ſi ſumptum fuerit nulli e ineſſe b, hoc pacto per ſecundam figuram ratiocinando. omni a ineſt b, & nulli e ineſt b. igitur nulli e ineſt a. Rurſus ſi oſtenſiuo ſyllogiſmo monſtratum ſit, nulli e ineſſe a, ſi ſupponantur a & e ſibi ineſſe: identidem per impoſſibile monſtrabitur nulli e, a ineſſe. Et ſimili modo in reliquis. ¶ Tertio. quia in omnibus ijs ſyllogiſmis, qui ſunt ad impoſſibile: neceſſarium eſt alium terminũ communem, quóve vterq́ ſyllogiſmus & oſtenſiuus & ad impoſſibile participat, ſumere præter propoſiti ſuppoſitos terminos, ad quem quidẽ terminum ſyllogiſmus euadet mendacij. quare ea propoſitione verſa, ſumptáq́ oppoſita & altera propoſitione quæ ſcilicet vera eſt ſimiliter ſe habente: oſtenſiuus coaleſcet, efficieturq́ ſyllogiſmus, & per eoſdem terminos. Nam oſtenſiuus ſyllogiſmus ab eo qui ad impoſſibile eſt hoc differt: ꝙ in ſyllogiſmo oſtenſiuo ambæ propoſitiones ſecundum veritatem ponuntur, non autem in ſyllogiſmo ad impoſſibile, ſed in eo vna collocatur falſa. Verum hæc ex ſequẽtibus exploratiora

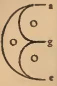

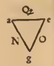
Aſſertoria iuſta & oſtenſiua demonſtratio.

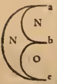

Libro ſecundo numero 59.

erũt:eo in loco vbi de ſyllogiſmo ad impoſſibile diſſeremus.Nunc autem tantũ nobis fuerit mani
feſtum: & oſtenſiue & ad impoſſibile deducendo ſyllogiſare volentibus, ad ea quæ dicta iam ſunt
reſpiciẽdum eſſe.¶ Secunda concluſio.In alijs autẽ ſyllogiſmis ex hypotheſi vt quicũq; ſecundum 223
tranſſumptionẽ & ſecũdum eandem in ſubiectis qualitatẽ.non in illis qui à principio ſed in tranſ-
ſumptis cõſideratio ſuſcipienda eſt.Modus autem inſpectionis ſuperioribus idem eſt. quod ſi faci-
le quiſpiam dinoſcere cupit:cõſiderare eum oportet & tranſcurrere quotquot ſunt modi ſyllogiſ-
mi ex hypotheſi. monſtratur ſiquidem vnũquodq; ex hypotheſi propoſitorum , eo qui dictus eſt
modo.verum & alio quodam modo nonnulla eorũ ſyllogiſare cõtingit:cum non eadem in ſubie-
ctis ſeruatur qualitas. vt cum vniuerſalia per particularem ex hypotheſi demonſtrantur inſpectio-
nem.vt ſi c & g eadem ſint:id eſt mediũ,ſubiectum & prædicatum ſequãtur.& inſuper ponatur ſo
lum g ineſſe e cum per ſecundam regulam particularis ſolum colligatur hoc pacto. omni g ineſt
a (nam c & g idem) & omni g ineſt e: alicui igitur e ineſt a.ex hypotheſi non ſolum id ſequitur:
ſed & omni e ineſſe a. Nam cum omni g inſit e, & ſoli g inſit : in veritate recurrit hæc oratio, vt
omni e inſit g.& tunc per primam figuram ſic nectimus ratiocinationem:omni g ineſt a, & omni
e ineſt g:omni igitur e ineſt a.Inſuper ſi g & d ſint eadem:id eſt medij conſequens ſit ſubiectum,
& prædicatum ab eodẽ medio alienum,& ponatur ſoli g ineſſe e.per quartam ſuperioris capitis re
gulam colligendæ particularis eſt inſpectio: aut nihilominus ex hypotheſi colligemus etiam vni-
uerſalem negatiuã,nulli e ineſſe a. Nanq; nulli g ineſt a.ſunt enim poſita g & d eadem.& quia om
ni g,& ſoli g ineſt e:etiã omni e inerit g.quare per primam figurã nulli e inerit a,quod erat mon
ſtrandũ.Sed cum ita ſit ſyllogiſmus: manifeſtum eſt quoniã & ſic inſpiciẽdum eſt, quẽadmodum
& in ſuperioribus.In alijs igitur ſyllogiſmis ex hypotheſi: ſuperiores inſpectiones locum habent.
¶ Tertia cõcluſio. Eodem modo de ſyllogiſmis & neceſſarijs, & cõtingẽtibus eſt ſentiendũ.Nam 224
eadem conſideratio,& per eoſdem terminos erit,& eodem ordine eius quod eſt neceſſarium, con-
tingens & ineſſe ſyllogiſmus.Et in cõtingentibus ſumenda ſunt ſequentia,& quæ ſequũtur extre-
ma:non quæ modo inſunt ſed quæ poſſibilia ſunt ineſſe.Nam oſtenſum eſt quoniam & per huiuſ-
modi ſit contingentis ſyllogiſmus.Similiter autem & res ſeſe habebit,in alijs prædicationibus.

¶ Quòd omnium ſcientiarum ſyllogiſmi: ſuperioribus præceptis efficiantur. Cap. XXXI.

MAnifeſtum ergo ex prædictis quoniã non ſolum poſſibile eſt per hãc 225
viam fieri omnes ſyllogiſmos:ſed etiã quoniam per aliam impoſſibi
le . omnis enim ſyllogiſmus oſtenſus eſt quoniã per aliquam prædi-
ctarum figurarũ ſit.has autem nõ contingit per alia conſtitui:quàm
per ſequentia & quæ ſequitur vnũquodq;. ex his enim propoſitiones
& medij ſumptio.quare nec ſyllogiſmũ poſſibile eſt fieri per alia.¶ Ergo metho- 226
dus quidem de omnibus eadem eſt: & circa philoſophiam, & circa artẽ quamli-
bet & diſciplinam . Oportet enim quæ inſunt & quibus inſunt circa vnũquodq;
colligere: & de his quãplurimis abundare & hoc per tres terminos conſiderare,
deſtruentẽ quidem ſic: cõſtruentem vero ſic.& ſecundũ veritatem quidẽ: ex ijs
quæ ſecundũ veritatem ſcripta ſunt ineſſe.ad dialecticos autem ſyllogiſmos:ex
propoſitionibus quæ ſunt ſecũdum opinionẽ . ¶ Principia autem ſyllogiſmorũ 227
vniuerſaliter quidem dicta ſunt:& quomodo ſe habeãt,& quomodo oportet in-
quirere ea.quatinus nõ aſpiciamus ad omnia quæ dicũtur:neq; eadem cõſtruen
tes & deſtruentes,neq; conſtruentes de omni aut de aliquo,deſtruẽtes ab omni-
bus aut ab aliquibus,ſed ad pauciora & determinata.Secũdum ſingulum autem
eorum quæ ſunt eligere:vt de bono aut diſciplina.propria autem in vnaquaque
ſunt plurima.quare principia quidem quæ ſunt circa vnũquodq;: experimento
eſt creſcere.dico autem vt aſtrologicam quidem experientiam,aſtrologicæ diſci
plinæ. ſumptis enim ſufficienter apparentibus: ſic inuentæ ſunt aſtrologicæ de-
monſtrationes.ſimiliter autem & circa quamlibet aliam ſe habet & artem & di-
ſciplinam.quare ſi ſumantur quæ inſunt circa vnũquodq;:noſtrum erit iam de-
monſtrationes prompte declarare.ſi enim nihil ſecundum hiſtoriam omittatur
eorum quæ ſubtiliter & vere inſunt rebus : habebimus de omni (cuius quidem
non eſt demonſtratio) hanc inuenire & demonſtrare . cuius autem non nata eſt
demonſtratio:hoc facere manifeſtũ. Vniuerſaliter ergo quo oportet modo pro-
poſitiones eligere,penè dictum eſt:per diligentiam autem pertranſiuimus in eo
negotio,quod circa dialecticam eſt.

¶Triceſimiprimi Cap.notæ.

225 ¶Per ſequentia & ea quæ ſequitur vnumquodq;, id eſt antecedentia: vbiq; intelligit aliena, quaſi
227 oppoſita. ¶Principia ſyllogiſmorum, termini, propoſitiones, figuræ. ¶Cum conſtruimus: reſpicimus fecana, cageti, gebali. cum deſtruimus: reſpicimus daſenes, hebare, gedaco. cum cõſtruimus de omni, id eſt vniuerſaliter affirmatiue: aſpicimus fecana. cũ de aliquo & particulariter: cageti & gebali. Et cum deſtruimus ab omnibus, & vniuerſaliter, reſpicimus daſenes & hebare. cum autẽ particulariter: gedaco. ¶Principia: terminos, propoſitiones, antecedẽtia, conſequẽtia, aliena & huiuſmodi ad ſyllogiſandũ. ¶Aſtrologica diſciplina de orbibus, & motibus cæleſtibus: nõ autẽ de genethliaca quæ vanitatem quãdam potius quàm diſciplinam cõtinet, quæ ſanctos, & omnium optimos viros, ſui habet cenſores. ¶Apparentia: vt in deliquijs, acceſſibus, receſſibus, progreſſibus, regreſſibus, occultationibus, exortibus & cæteris huiuſmodi quæ aſtronomi diſſerunt. ¶Manifeſtum facere: vt dialectice, & per aliquem communem locum. ¶Circa dialecticen, in primo topicorum. Alius in conſtructiõe & deſtructiõe reſpectus.

¶PARAPHRASIS CAP. TRICESIMIPRIMI.

225 TRiceſimumprimum cap. duo corollaria. epilogus. ¶Primum corollarium. Perſpicuum igitur ex ſuperioribus euadit non ſolum poſſibile eſſe per hanc viam ſyllogiſmos omnes aggigni: ſed & per aliam eos fieri impoſſibile eſt. Nam omnis ſyllogiſmus oſtenſus eſt per aliquam prædictarum figurarum fieri. Illas autem figuras non contingit per alia ſtabiliri: quàm per ſequentia & ea quæ ſequitur vnumquodq;. Nam ex huiuſmodi & propoſitiones & medij ſumptio eſt. quare neq; poſſibile eſt ſyllogiſmum per alia, aliámque viam: quàm per ante-
226 cedentia & conſequentia fieri. ¶Secundum corollarium. Fit ergo vt diſciplinæ ſemita in omnibus eadem ſit, & circa philoſophiam, & circa artem omnem, & diſciplinam. Nam in his circa vnumquodq; oportet colligere ea quæ inſunt, & quibus: id eſt ſequentia & quæ ſequitur vnumquodque, & hiſce quamplurimis abundare. & id quidem per tres terminos conſiderare, deſtruentem autem hoc modo, conſtruentem vero illo, & hoc ſecundum veritatem facere, & ad ſyllogiſmos demonſtratiuos ex ijs quæ ſecundum veritatem præſcripta ſunt. ad dialecticos autem & diſceptatorios ſyl-
227 logiſmos, ex ijs quæ ſecundum opinionem. ¶Epilogus. Principia itaque ſyllogiſmorum ſummatim & vniuerſaliter dicta ſunt quo ſe habeant modo. & quo pacto operæpretium eſt illa explorare, vt nos aſpiciamus ad omnia quæ de huiuſmodi dici ſolent. neque item ad eadem aſpiciamus cum ſyllogiſmo quippiam conſtruimus, & deſtruimus: neque ad eadem cum conſtruimus de omni, & cum de aliquo. itidem & cum deſtruimus ab omni & ab aliquo: ſed ad pauca & determinata, quæ ſuperius monſtrata ſunt aſpiciendum eſt. Et ſecundum vnamquanque rerum principia deligere oportet: vt de bono, aut de diſciplina. Sunt enim in re qualibet: peculiaria plurima. Ideo principia circa vnumquodque experientia extenduntur & creſcunt. dico enim vt aſtrologica experientia: ea quæ aſtrologicæ ſunt diſciplinæ. Nam ſufficienter apparentibus deſumptis hunc in modum, aſtrologicæ demonſtrationes adinuentæ ſunt. Et ſimili modo res ſe habet circa artem aliam quãlibet, & diſciplinam. quare ſi ſumantur quæ inſunt circa vnumquodque: noſtrum fuerit iam prompte demonſtrationes manifeſtare. Si enim nihil ſecundum inquiſitionem omittatur eorum quæ exacte, & vere inſunt rebus: de omni (cuius nondum habetur demonſtratio) illam reperire atque demonſtrare. cuius autẽ non nata eſt eſſe demonſtratio: hoc ipſum aliter manifeſtum facere. Summatim igitur quo pacto propoſitiones deligere oportet: penè dictum eſt. accurate autem idipſum exegimus: in eo negotio, quod circa dialecticen eſt. In libris topicorum.

¶De diuiſione & eius ſyllogiſmo. Cap. XXXII.

228 QVoniam autem diuiſio per genera, parua quædam particula eſt dictæ methodi: facile videre. eſt enim diuiſio velut infirmus ſyllogiſmus. nam quod oporteat quidem oſtendere petitur: ſyllogiſatur vero ſemper aliquid ſuperiorum. Primum autem idem hoc latuit omnes vtẽtes ea, & ſuadere conati ſunt quoniam eſſet poſſibile de ſubſtantia demonſtrationem fieri: & de eo quod eſt quid. quare neq; quoniam contingebat ſyllogiſare eos qui diuidunt, intellexerunt. neque quoniam contingebat ſic: quemadmodum diximus. Ergo in demonſtrationibus quidem cum oporteat quid ſyllogiſare: oportet medium per quod fit ſyllogiſmus minus ſemper eſſe & non vniuerſaliter de prima extremitate. Diuiſio autem contrarium vult. nam vniuerſalius ſumit medium. Sit enim animal quidem in quo a. mortale autem in quo b. & immortale in quo c. homo vero cuius terminum oportet ſumere in quo d. omne ergo animal accipit aut mortale aut immortale. hoc autem eſt quicquid erat

a,omne eſſe aut b aut c.Rurſus hominem ſemper,qui diuidit:ponit animal eſſe.
quare de d ſumit a eſſe.ergo ſyllogiſmus quidem eſt quoniam d,aut b aut c om
ne erit.quare hominē aut mortalem aut immortalem oportet ſumere.nam mor
tale quidem aut immortale eſſe neceſſarium eſt animal. mortale autem, non ne-
ceſſarium eſt:ſed petitur. hoc autē erat quod oportebat ſyllogiſare. Et rurſus qui
ponit a quidem animal mortale.in quo autem b,pedes habens. in quo autem c,
non habens pedes.hominem vero d,ſimiliter ſumit a quidem, aut in b aut in c
eſſe.omne enim animal mortale: aut pedes habens aut pedes non habens eſt. de
d autem,a.nam hominem,animal mortale ſumpſit eſſe. quare habens pedes vel
non habens pedes eſſe animal:neceſſe eſt hominem.pedes autem habens nō ne-
ceſſe eſt,ſed ſumit.hoc autem erat quod oportebat rurſum oſtendere.Et ad hūc
modum ſemper diuidentibus, vniuerſale quidem accidit eis mediū ſumere : de
quo oporteat oſtendere & differentias & extremitates . in fine autem quoniam
hoc eſt homo,aut quicquid erat quod quæritur:nihil dicunt manifeſtum,quare
neceſſarium eſt eſſe. etenim aliam viam faciunt omnem:non quidem contingē-
tes idoneitates,opinantes eſſe. ℂ Manifeſtum eſt autem quoniam neque deſtrue- 229
re hac via eſt neque de accidente aliquid,aut de proprio ſyllogiſare, neq; de ge-
nere neque de quibus ignoretur vtrum hoc modo aut illo ſe habet. vt putáſne
diameter eſt ſymmeter vel aſymmeter? ſi enim ſumat quoniā omnis lōgitudo
eſt ſymmetros vel aſymmetros. diameter autē lōgitudo ſyllogiſatum eſt : quo-
niam ſymmeter vel aſymmeter eſt diameter.ſi autē ſumetur incōmenſurabile:
quod oportebat ſyllogiſare ſumetur . non ergo eſt oſtendere . nam via quidem
hæc.per hanc autē non eſt oſtendere ſymmetrū vel aſymmetrum. in quo a,lon
gitudo.b autē ſymmeter aut aſymmeter. diameter c. Manifeſtū eſt igitur quo-
niam neque ad omnem conſiderationem congruit inquiſitionis modus . neque
in quibus maxime videtur conuenire : in his eſt vtilis . Ex quibus ergo demon-
ſtrationes fiunt & quomodo & ad quæ perſpiciendum ſecundum vnumquodq;
propoſitum, manifeſtum ex dictis.

ℂ Triceſimiſecundi Cap. notæ.

ℂ Quod credebant ſyllogiſmo promiſcue poſſe ſubſtantialem diffinitionem demonſtrare : agno- 228
ſcendum ex ſecundo poſteriorum. ℂ Hominem eſſe animal ſumpſit non ſyllogiſmo: ſed peren-
do: quod tamen ſyllogiſmo fuiſſet efficiendum . ℂ Ex quibus: ex quibus principijs, quo ad ſyllo- 229
giſmorum conſtitutionem.

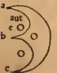
ℂ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMISECVNDI.

TRiceſimumſecundum cap. concluſio vna. corollarium vnum. ℂ Prima concluſio. Diui- 228
ſionem quæ per dirempta genera fit, particulam quandam, paruam eſſe paruiq; momē-
ti dictæ methodi: promptum eſt vt intueatur. Nam diuiſio velut debilis quidam, imbe-
cillúſque ſyllogiſmus eſt. Nam in eo id quod oporteat oſtendere: petitur. ſyllogiſatur ve
ro ſemper, aliquid ſupra . Hoc autem ipſum imprimis latuit omnes: qui diuiſione vſi ſunt, & qui
ſuadere conati ſunt de ſubſtantiali diffinitione & quod quid eſt, fieri poſſe demonſtrationem. qua-
re neq; intellexerunt eos qui diuidunt ſyllogiſare: neq; quia ſic contingebat ſyllogiſare , quemad-
modum diximus . ℂ Secundo. Cæterum cum in demonſtrationibus oporteat aliquid ſyllogiſmo
colligere: oportet medium per quod fit ſyllogiſmus ſemper minus eſſe & non vniuerſalius eſſe ma
iore extremo. diuiſio autē cōtrarium exigit. nam vniuerſalius deſumit medium, quod non magno
impendio cognoſcitur. Eſto enim animal a, mortale b, & immortale c. & homo de quo terminum
oportet accipere d. qui igitur diuiſione vtiturſumit omne animal mortale aut immortale eſſe, hoc
autem eſt quicquid eſt a, omne tale eſſe aut b aut c. & inſuper qui diuidit ſemper ponit hominem
eſſe animal, quare ſumit d eſſe a. ergo ſyllogiſmus eſt quoniam omne d, aut b aut c erit. quare ho-
minem aut mortalem aut immortalem accipere , non autem mortalem . Nam hominem animal
eſſe mortale aut immortale neceſſarium eſt. at non neceſſario euenit mortale eſſe: ſed petitur. hoc
autem erat quod oportebat ſyllogiſare . Rurſus qui ponit a animal mortale . b pedibus prædi-
tum. c vero pedibus deſtitutum . & d hominem. ſimili modo ſumit a eſſe vel b vel c. nam omne
animal mortale: pedibus præditum eſt, vel eiſdem deſtitutum. & d eſt a. nam hominem eſſe ani-
mal mortale ſumpſit . quare hominem præditum pedibus , vel pedibus deſtitutum eſſe animal
mortale ex neceſſitate euenit . at non neceſſario euenit pedibus eſſe præditum : ſed indemonſtra-

a animal
b mortale
c īmortale
d homo

a
aīal mortale
b
pedatum
c
pedibus ca-
ptum
d
homo.

tum ſumit.hoc tamen erat quod rurſum oportebat oſtendere. Et hoc pacto ſemper diuidentibus, vniuerſalius quidem accidit ipſis medium ſumere:eo ex quo oporteat oſtendere, & differentias & maiora extrema.finaliter autē quoniam homo eſt hoc,aut quodcunq; erat quod quæritur: nihil dicunt apertū,quare id ita neceſſarium eſt eſſe.Etenim diuiſionem, omnem aliam viam faciūt: non
229 quidem idoneas faciendorū ſyllogiſmorum facultates (vt poſſibile eſt) arbitrantes eſſe.❡Corollarium.Manifeſtum autē eſt quoniam deſtruere hac diuiſionis via de accidente non poſſumus,neq; quicq̄ de proprio ſyllogiſare,neq; de genere,neq; de quibus ignoretur quod illorū hoc vel illo ſeſe habet modo.vt éſtne diameter cōmenſurabilis,vel incommenſurabilis? & ignoretur vtrum illorū éſt. Si enim ſumat,omnis longitudo commenſurabilis eſt vel incōmenſurabilis. diametrus autem longitudo eſt. ſyllogiſmo effectum eſt diametrum, commenſurabilem vel incommenſurabilem eſſe. ſi autem ſumetur diameter incōmenſurabilis eſſe:quod oportebat ſyllogiſare, ſumetur. Non ergo eſt diuiſione oſtendere.Nam via quidem hæc.per eam autem non eſt oſtendere vel cōmenſurabile vel incommenſurabile. Vnde fit manifeſtum hunc per diuiſionem inquiſitionis modum, neq; ad omnem conſiderationem congruere, neq; quidem in quibus vel maxime conuenire videtur in illis vtilis habetur. Verum ex quibus demonſtrationes fiunt, & quo modo & ad quæ perſpiciendum ſecundum vnumquodq; propoſitum manifeſtum eſt ex iam dictis.

❡De reſolutione ſyllogiſmorum in propoſitiones. Cap. XXXIII.

230 QVomodo autem reducemus ſyllogiſmos in prædictas figuras: dicendum erit poſt hæc.reſtat enim conſideratio hæc,ſi enim & generationem ſyllogiſmorum inſpiciamus,& inueniendi habeamus poteſtatē, amplius autem factos reducamus in prædictas figuras:finem habebit quod ex principio propoſitum eſt.accidet etiam ſimul quæ prædicta ſunt confirmari & manifeſtiora eſſe,quoniam ſic ſe habent:per ea quæ nunc dicenda ſunt. Oportet enim omne quod verum eſt, ipſum ſibiipſi manifeſtum eſſe omnino.
231 ❡Primum ergo oportet tentare duas propoſitiones accipere ſyllogiſmi.facilius enim in maiora diuidere quàm in minora.maiora autē compoſitiora ſunt quàm
232 ea ex quibus componuntur.❡Deinde conſiderare:vtra in toto,& vtra in parte. Et ſi non ambæ ſumptæ ſint:eum qui ponit alteram. Aliquotiens enim vniuerſalem protendentes,eam quæ in hac eſt non ſumunt:neq; ſcribentes,neque interrogantes.aut has quidem protendunt.per quas autē hæ concluduntur, omit-
233 tunt. alia vero vane interrogant. ❡Conſiderandum autem ſi quid ſuperfluum ſumptum ſit, & ſi quid neceſſariorum omiſſum. & hoc quidem ponendum, illud vero auferendum : donec veniat quis ad duas propoſitiones. ſine his enim,
234 non eſt reducere ſic interrogatas orationes.❡In aliquibus ergo facile eſt videre quod minus eſt. aliqui vero latent & videntur quidem ſyllogiſare: eo quòd neceſſarium quid accidit ex ijs quæ poſita ſunt. Vt ſi ſumatur: non ſubſtantia interempta,ſubſtātiam non interimi.ex quibus autem eſt,interemptis:& quod ex eis eſt corrumpi.his enim poſitis:neceſſarium eſt ſubſtantiæ partem eſſe ſubſtantiam.non tamen ſyllogiſatū eſt per ea quæ ſumpta ſunt: ſed deſunt propoſitiones.Rurſum ſi cum eſt homo:neceſſe eſt eſſe animal.& cum eſt animal:ſubſtantiam.& cum eſt homo,neceſſe eſt eſſe ſubſtantiam.ſed nōdum ſyllogiſatum eſt.
235 non enim ſe habent propoſitiones vt diximus. ❡Fallimur autem in talibus, eo quòd neceſſarium quiddam accidat ex his quæ poſita ſunt:quoniam & ſyllogiſmus,neceſſarium eſt.in plus autem eſt neceſſarium,quàm ſyllogiſmus.nam omnis ſyllogiſmus,neceſſarium: neceſſarium autem non omne,ſyllogiſmus. quare non (ſi quid accidat poſitis quibuſdam) ſtatim tentandum eſt reducere:ſed primum ſumendum eſt duas propoſitiones.

Manifeſtū: græc⁹ habet ὁμολογύμενον,quod cōfeſſum, ſiue conſentiens ſignificat.

❡Triceſimitertij Cap.notæ.

234 ❡Si quis admittat nō interempta ſubſtantia,ſubſtantiam non interimi: neceſſario euenit partem ſubſtantiæ eſſe ſubſtantiam,hoc pacto.non interempta ſubſtantia:minime interimitur ſubſtantia. at partibus ſubſtantiæ interemptis:interimitur ſubſtantia.Ex quibus enim vnūquodque eſt ioteremptis:& ipſum quoq; quod ex eis eſt,intetemptum iri neceſſe eſt.pars igitur ſubſtantiæ eſt ſubſtantia. Et propoſitio deeſſe videtur ad ſyllogiſmum: poſſétque hoc pacto colligi. quo perempto

perimitur ſubſtantia:ſubſtātia eſt.peremptis autem partibus ſubſtantiæ:perimitur ſubſtantia.pars igitur ſubſtantiæ ſubſtātia eſt.& propoſitio vniuerſaliter intelligitur. ℭSyllogiſmus,ſyllogiſmus prædicatiuus.Nam ratiocinationes illæ ſyllogiſmi hypothetici,& conditionales dici poſſunt.

ℭPARAPHRASIS CAP. TRICESIMITERTII.

TRiceſimumtertium cap.concluſiones ſex.ℭPrima concluſio.Poſt ea quæ dicta ſunt,di- 230
cendum eſſe videbitur : quónam pacto ſyllogiſmos in prædictas figuras reuocabimus.
Primo.quia id noſtræ conſiderationis ſupereſt diſcutiendum. Secundo. quia ſi genera-
tionem ſyllogiſmorum inſpiciamus, & medij inueniēdi habeamus facultatem,& etiam
ſyllogiſmos factos in prædictas figuras reducere calleamus : finem habiturum eſt quod à princi-
pio propoſuimus. Tertio. Eueniet etiam pariter quæ prius dicta ſunt,ſtabiliora: manifeſtioráque
eſſe.quia ſic ſe res habent:per ea quæ nunc dicentur.oportet enim omne verum:ipſum ſibiipſi con
ſentiens eſſe penitus,nulláque ex parte diſſidens,atq; diſcrepans. ℭSecunda concluſio. Reducen- 231
do ſyllogiſmos:primum attendendum eſt duas ſyllogiſmi accipere propoſitiones.Nam facilius eſt
in maiora diſtrahere quàm in minora. maiora autem compoſitiora ſunt : quàm ea ipſa ex quibus
componuntur. ℭTertia. Deinde attendere oportet:vtra earum propoſitionum vniuerſalis ſit, & 232
vtra particularis.& ſi non ambæ ſumptæ ſint:attendere eum oportet qui alteram ponit.Nam ali-
quotiens vniuerſalem offerentes:eam quæ in illa eſt non ſumunt,neque quidem qui in ſcriptis re
ponunt,neque qui interrogant. aut quaſdam quidem afferunt: per quas autem ipſæ concluduntur
miſſas faciunt,alia vero nequicquam & temere interrogant. ℭQuarta. Cæterum conſiderandum 233
eſt ſi quid ſuperfluum ſumptum ſit:& ſi quid eorum quæ neceſſaria ſunt omiſſum:& hoc quidem
adijciendum,illud vero reijciendum,donec veniat quis ad duas propoſitiones. Nam ſine illis non
valemus in prædictas figuras:interrogatas hoc pacto orationes reducere. ℭQuinta. Ergo in aliqui 234
bus facile eſt quid deſit videre . at aliqui latent, & videntur ſyllogiſare ob idipſum quidem : quòd
neceſſarium quippiam accidit ex his quæ poſita ſunt . Vt ſi ſumatur: non interempta ſubſtantia,
ſubſtantiam non interimi.ex quibus autem vnumquodq; eſt,interemptis & ipſum quoq; quod ex
eis eſt,corrumpi.Nam his poſitis:neceſſario euenit partem ſubſtantiæ eſſe ſubſtantiam. nō tamen
per ea quæ poſita ſunt conflatus eſt ſyllogiſmus: ſed deſunt propoſitiones. Rurſum exiſtente ho-
mine:vt animal ſit neceſſe eſt.& exiſtente animali:neceſſe eſt & ſubſtantiā eſſe.homine igitur exi-
ſtente: & ſubſtantiam eſſe eſt neceſſe. Tametſi ex poſitis aliquid ex neceſſitate efficitur: nondum
tamen effectus eſt ſyllogiſmus.Nam non ſe habēt propoſitiones,quemadmodum prius diximus.
ℭSexta.Fallimur autem in talibus ob idipſum quòd ex ijs quæ poſita ſunt neceſſarium quiddam 235
accidat:quòd ſyllogiſmus,neceſſariū quippiam ſit. Fallimur quidem: quòd in plus neceſſarium eſt
quàm ſyllogiſmus. Nam omnis ſyllogiſmus,neceſſarium: non autem omne neceſſarium ſyllogiſ-
mus. quare ſi quibuſdam poſitis quippiam ex neceſſitate accidat, non ilico tentandum eſt in præ-
dictas figuras reducere:ſed primum duas propoſitiones ſumere oportet.

ℭDe reſolutione in terminos. Cap. XXXIIII.

DEinde ſic diuidendum in terminos. medium autem ponendum ter- 236
minorum, qui in vtriſque propoſitionibus dicitur. neceſſe eſt enim
mediū in vtriſque eſſe in omnibus figuris.Si ergo ſubijciatur & præ-
dicetur medium, aut ipſum quidem prædicetur, aliud vero illo ab-
negetur: prima erit figura. Si autem & prædicetur & negetur ab aliquo: media
erit figura.ſi vero alia de illo prædicentur,aut hoc quidem prædicetur,illud ve-
ro ab illo negetur:poſtrema.ſic enim ſe habuit in poſtrema figura medium.ſimi
liter autem etſi non vniuerſales ſint propoſitiones: nam eſt eadem determina- 237
tio medij. ℭManifeſtum igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem fre-
quenter:non fit ſyllogiſmus.non enim ſumptum eſt medium. ℭQuoniam au- 238
tem habemus quod propoſitorum in vnaquaque figura clauditur & in qua vni-
uerſale & in qua particulare:manifeſtum eſt quoniam non ad omnes figuras per-
ſpiciendum,ſed in vnoquoque propoſito ad propriam.quæcunque vero in pluri-
bus concluduntur:medij poſitione cognoſcimus figuram.

ℭTriceſimiquarti Cap.notæ.

ℭPrædicari, affirmatiue prædicari. 236

ℂPARAPHRASIS CAP. TRICESIMIQVARTI.

236 TRiceſimumquartum cap.concluſiones duæ.corollarium vnum.ℂPrima concluſio.Deinde modo conſimili in terminos diſtrahendum:& medium terminorum ſtatuendum, qui in vtriſq; propoſitionibus reſumitur. Nam neceſſe eſt medium,in vtriſq; eſſe propoſitionibus in omnibus figuris. Si ergo medium in vna ſubijciatur & in altera prędicetur, aut prædicetur quidem in vna,aliud autem de illo abnegetur in alia:prima erit figura. at ſi prædicetur de aliquo & ab aliquo negetur:ſecunda erit figura. ſi vero alia de illo prædicentur, aut vnum prædicetur,aliud autē ab eodem negetur: tertia erit figura. ſic enim in poſtrema figura ſeſe habuit medium. Et ſimile etiam eſt,ſi propoſitiones non vniuerſales ſint.nam eadem medij determina-
237 tio eſt.ℂCorollarium.Quo fit manifeſtum vt qua in oratione non repetitur idem frequenter:ex
238 ea non fieri ſyllogiſmum. neutiquam enim medium ſumptum eſt. ℂSecunda concluſio. Non ad vnumquodque propoſitum cōcludendum ad omnes figuras perſpiciendum eſt:ſed ad vniuſcuiuſque familiarem,atq; accommodatam. Nam habemus quod propoſitum in vnaquaque figura clauditur,& in qua particulare.quare non ad omnes perſpiciendum:ſed ad vnicuique peculiarem,propriámque atque accommodatam.& ſi quæ in pluribus concluduntur:ex medij poſitione atque ſitu,qua in figura concludantur,agnoſcemus.

ℂDe neceſſario & theſi terminorum. Cap. X X X V.

239 FRequenter ergo falli accidit circa ſyllogiſmos propter neceſſarium, quemadmodū dictum eſt prius. Aliquotiens autem propter ſimilitudinem poſitionis terminorum:quod non oportet latere nos.vt ſi a de b dicitur:& b de c.videbitur enim ſic ſe habentibus terminis eſſe ſyllogiſmus.non fit autē neq; neceſſarium quicq̃ neq; ſyllogiſmus.Sit enim in quo a,ſemper eſſe.in quo autem b,intelligibilis Ariſtomenes.in quo autem c,Ariſtomenes.verum eſt autē a ineſſe b.ſemper enim eſt intelligibilis Ariſtomenes.ſed & b de c.nam Ariſtomenes eſt intelligibilis Ariſtomenes. a autem non ineſt c. corruptibilis eſt enim Ariſtomenes.non igitur fiebat ſyllogiſmus, ſic ſe habentibus terminis. ſed oportebat vniuerſaliter a b ſumi propoſitionē. hoc vero falſum quod putabat,omnem intelligibilem Ariſtomenem ſemper eſſe: cum Ariſtomenes ſit corruptibilis.Rurſum ſit in quo quidem c, Micalus.in quo autē b, muſicus Micalus.in quo autem a,corrumpi cras.verum eſt ergo b d c prædicari.nam Micalus,eſt muſicus Micalus.ſed & a de b.corrumpetur enim cras muſicus Micalus.a autē de c falſum.hoc autem idem eſt priori.non enim verum eſt vniuerſaliter:Micalus muſicus quoniam corrumpetur cras.hoc autem non ſum pto non erat ſyllogiſmus. Hæc ergo fallacia fit in eo quod penè. vt enim nihil differens dicere hoc huic ineſſe,aut hoc huic omni ineſſe:concedimus.

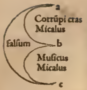

ℂTriceſimiquinti cap.notæ.

239 ℂAriſtomenes & Micalus:auditores Platonis.ℂIntelligibile:quod intelligere natum eſt. Intelligibilis:partem intellectiuam nominat.ſecundum enim illam Ariſtomenes ſemper eſt. Nanq; Ariſtomenis particula illa, immortalis, incorruptibiliſq; eſt.Itaque intelligibilis Ariſtomenes quatenus intelligibilis:ſemper eſt.vbi quoque Ariſtoteles de immortalitate animorum ammonet.ſed cū ſimpliciter ſumitur:totū nominat. ideo negamus Ariſtomenem,ſemper eſſe. ℂMuſicus Micalus, muſicus muſicam nominat.ſi cras,muſicam perdat:muſicus Micalus,quatenus muſicus corrumpetur cras.ſed cum Micalus dicitur ſimpliciter , nominat ſubſtantiam illam compoſitam. de qua falſum eſt cras corruptum iri,etſi muſices habitus intereat.

ℂPARAPHRASIS CAP. TRICESIMIQVINTI.

239 TRiceſimumquintum cap.cōcluſio vna. ℂConcluſio.Sæpenumero circa ſyllogiſmorum iudicium , falli contingit propter neceſſarium , quemadmodum & prius dictum eſt.& Numero 235.
aliquotiens etiam propter poſitionis terminorum ſimilitudinem:quod nos latere minime decet. Vt ſi a de b dicitur,& b de c. Nam ſic ſe habētibus terminis:videbitur eſſe primæ figuræ ſyllogiſmus. verum aliquotiens non fit neque neceſſarium quicquam, neque ſyllogiſmus . Nam eſto a ſemper eſſe. b autem intelligibilis Ariſtomenes. & c Ariſtomenes . Verum eſt a ineſſe b. nam intelligibilis Ariſtomenes ſemper eſt. & b ineſt c. nam Ariſtomenes eſt intelligibilis Ariſtomenes.ſed a non ineſt c.nam corruptibilis eſt Ariſtomenes. Non igitur ſic ſe habentibus terminis:fiebat ſyllogiſmus.ſed oportebat a b propoſitionem,id eſt,quę ad maius extremum

vniuerſaliter ſumi.hoc autem falſum eſt quod exiſtimatione dignum ducebat omnem intelligibilem Ariſtomenem ſemper eſſe:corruptibili exiſtente Ariſtomene. Rurſum ſit c Micalus.b muſicus Micalus.a corrumpi cras. Verum eſt b de c prædicari.nam Micalus eſt Micalus muſicus.& a de b. corrumpetur enim cras muſicus Micalus.ſed a de c dici:falſum eſt.hoc autem priori ſimile eſt. Nã non verum quoniam omnino & vniuerſaliter muſicus Micalus corrumpetur cras. Hoc autem non ſumpto nõ erat ſyllogiſmus. Hæc autem deceptio fit in eo quòd paululum & fermè nihil differat. Nam vt nihil differens,admittere ſolemus:dicere hoc huic ineſſe,aut hoc huic omnino ineſſe.

¶ De ecthesi terminorum. Cap. XXXVI.

FRequenter autẽ mentiri euenit:eo quòd non bene exponuntur ſecundum propoſitionẽ termini.vt ſi a quidem ſit ſanitas.b autẽ ægritudo.c vero homo. Verum eſt enim dicere quoniam a,nulli b cõtingit ineſſe: 240 nulli enim ægritudini ſanitas ineſt.& rurſum quoniam b,ineſt omni c: omnis enim homo ſuſceptibilis eſt ægritudinis.videbitur ergo accidere nulli homini contingere ſanitatem ineſſe.Huius autem cauſa eſt ꝙ non bene exponuntur termini ſecundum locutionem:quoniam tranſſumptis ijs quæ ſunt ſecundũ habitudines:non erit ſyllogiſmus.vt ſi pro ſanitate quidem ponatur ſanum,pro ægritudine autem ægrum. non enim verum eſt dicere quoniam non contingit ægrotanti ineſſe ſanũ eſſe.hoc autem non ſumpto,non fit ſyllogiſmus: niſi contingentis.hoc autem non impoſſibile.contingit enim nulli homini ineſſe ſanitatem. Rurſum in media figura ſimiliter erit falſum.nam ſanitatẽ ægritudini quidem nulli:homini vero omni contingit ineſſe.quare nulli homini ægritudo. In tertia autem figura ſecundũ contingere accidit falſum.etenim ſanitatẽ & ægritudinem,& diſciplinam & ignorantiam & omnino contraria,omni eidem contingit ineſſe:ſibi vero inuicem impoſſibile. hoc autem,confeſſum in prædictis. Cum enim eidem plura contingerent ineſſe:contingebant & ſibiinuicẽ. Manifeſtum igitur quoniam in omnibus his:fallacia fit propter terminorũ expoſitionẽ. tranſſumptis enim his quæ ſunt ſecundũ habitudines: nihil fit falſum. ¶ Palàm 241 ergo quoniam ſecundum huiuſmodi propoſitiones ſemper quod eſt ſecundum habitum:pro habitu ſumendum,& ponendum terminum.

¶ Triceſimiſexti cap. notæ.

¶ Exponuntur,ponũtur. Expoſitio,poſitio.promiſcue enim vtitur Ariſtoteles ecthesi & theſi pro 240 eodem.vt cap.39.ἐάων γὰρ τῶν ὅρων ἐκθέσεις. ¶ Mutatis terminis qui ſunt ſecundũ habitus,id eſt terminis qui nomina ſunt habituũ, & qui ſunt principalia: mutatis in ſua paronyma denominatiuaq́;,non erit ſyllogiſmus. ¶ Niſi huius quod eſt contingere. Nam non fiebat ſyllogiſmus,nulli ægrotãti cõtingit ineſſe ſanũ eſſe & omni homini cõtingit ægrotare,igitur nulli homini cõtingit ineſſe ſanũ eſſe. Nã prima propoſitio pariter & cõcluſio falſæ ſunt. Falſum enim eſt homini ægrotanti neceſſe eſſe non ſanari,& item falſum omni neceſſe eſſe non ſanari. De contingenti autem fit ſyllogiſmus. Omni ægrotanti contingit ineſſe ſanum eſſe,& omnem hominem contingit ægrotare:omni igitur homini contingit ineſſe ſanum eſſe. Etenim propoſitio,aſſumptio & cõcluſio veræ
Numero 99 ſunt & per demonſtrata in decimotertio cap.huius,ratiocinatio ducitur. ¶ Omni homini cõtingit ineſſe ſanitatem,omnem hominem cõtingit eſſe ſanum.exponitur enim per denominatiuum:nõ per habitum,& principale. ¶ Sed hæc,nulli ægritudini contingit ineſſe ſanitatẽ,per principale exponitur & non per denominatiuum. Nam nullam ægritudinem contingit eſſe ſanitatem. Et mala ſanè expoſitio eſt in ſyllogiſmo:cum in vna propoſitionum terminus per principale exponitur,& in altera per principalis deductitium atq; denominatiuum. Et ſi quæras,dummodo non varietur expoſitio:nunquid fiet ſyllogiſmus? Aliquando ſic,& aliquando nõ.fiet enim ſyllogiſmus:quando nulla propoſitionum aſſumetur falſa. ¶ Hoc autẽ cõſonum prædictis:ſanitatem & ægritudinem & huiuſmodi contraria ſibijnuicem non contingere non ineſſe. Nam conceſſum eſt prius,nulli ægritudini contingere ineſſe ſanitatem:& de alijs huiuſmodi contrarijs,ſimile fuerit iudicium. Et ex corollario intelligitᷣ etiã,denominatiuũ ſemper exponendũ eſſe pro denominatiuo. & omnino ſi ſemel pro principali:& ſemper pro principali exponendũ.& ſi ſemel pro denominatiuo: & ſemper pro denominatiuo exponendũ.ne ex euariatione:mala,vitioſáq; fiat expoſitio. Nã mutatis his quę ſunt ſecundũ habitus:colligimus ſyllogiſmũ tertiæ figuræ hoc pacto.omni homini cõtingit ineſſe ſanitatẽ,& omni homini contingit ineſſe ægritudinem:igitur alicui ægrotanti contingit ineſſe ſanitatem,quod idem eſt ac aliquem ægrotantem contingit eſſe ſanum.quod verum eſt.

¶PARAPHRASIS CAP. TRICESIMISEXTI.

140 TRicesimumſextum cap.de fallaci expoſitione terminorum, concluſio vna. corollarium
vnum.¶Concluſio.Frequenter contingit falſo,mendoſéq; concludere:ob idipſum quòd
non bene ſecundum locutionem exponuntur termini.¶Vt ſi a ſit ſanitas,b ægritudo:c
vero homo.Nam verè dicimus nulli b contingere ineſſe a. nulli enim ægritudini ineſſe
poteſt ſanitas.& rurſum quia omni c ineſt b.nam omnis homo ſuſceptiuus ægritudinis.videbitur
igitur euenire,vt nulli homini contingat ineſſe ſanitas.quod quidē falſum eſt.Et huius hallucina-
tionis cauſa eſt,q̄ non bene ſecundū locutionem exponuntur termini.quoniam mutatis terminis
qui ſunt ſecundū habitus:non erit ſyllogiſmus.vt ſi pro ſanitate ponatur ſanū eſſe, & pro ægritu-
dine ægrotans.Nam non verū eſt dicere nulli ægrotanti contingere ineſſe ſanū eſſe. quo quidem
non ſumpto:nullus fit ſyllogiſmus,niſi hnius quod eſt contingere.id autem fieri non eſt impoſſi-
bile. nam contingit nulli homini ineſſe ſanū eſſe. Et rurſum in ſecunda figura ſimiliter mendoſe
concluditur. Nam nulli ægritudini contingit ineſſe ſanitatem, & omni homini contingit ineſſe
ſanitatem:falſum tamen nulli homini contingere ineſſe ægritudinem. Et in tertia figura ſimiliter
ſecundum contingere ex huiuſmodi falſa terminorum expoſitione:accidit concludere falſum. Nā
ſanitatem & ægritudinem,ſcientiam & ignorationem,& omnino contrario:eidem ſubiecto om-
ni & vniuerſaliter contingit ineſſe,ſibi autem inuicem ineſſe impoſſibile eſt.hoc autem cōſonum
prædictis.attamen euenire videatur.Vt ſi omni homini contingit ineſſe ſanitatem & omni homi-
ni contingit ineſſe ægritudinem:alicui ęgritudini videatur contingere ineſſe ſanitatem.Nam cum
contingeret eidem plura ineſſe:contingebat & ſibiinuicem ineſſe.manifeſtum igitur eſt in his om
nibus deceptionem fieri propter terminorum expoſitionem.Nam mutatis ijs quæ ſunt ſecundum
241 habitus:nihil falſum fieri videbitur.¶Corollarium.Perſpicuum igitur eſt quoniam ſecundum hu
iuſmodi propoſitiones,ſemper quod ſecundum habitum eſt:tranſſumendum,exponendúmq; eſſe
pro habitu,& huiuſmodi terminum ponendum.

¶De ecthesi terminorum compoſitorum, & obliquorum ſyllogiſmi. Cap. XXXVII.

242 NOn oportet autē terminos ſemper quærere nomine exponi.ſæpe enim
erunt orationes: quibus non ponuntur nomina.quare & difficile erit
reducere huiuſmodi ſyllogiſmos. Aliquotiens autem & falli accidet
propter huiuſmodi inquiſitionem.vt quoniam immediatorū erit ſyl-
logiſmus.ſit enim a duo recti.b autē triangulus.c vero æquicrurus.ergo ei quod
eſt c,ineſt a propter b.ei vero quod eſt b,non iterum propter aliud.per ſe enim
triangulus habet duos rectos.quare non erit medium eius quod eſt a b,cū ſit de-
monſtratiuum. Manifeſtum enim quoniā medium nō ſic ſemper eſt ſumendū,
243 vt hoc aliquid:ſed aliquando orationem, quod accidit & in prædicto. ¶Ineſſe
autem primū medio,& hoc poſtremo non oportet ſumere:vt prædicentur ſem-
per ad ſe inuicem ſimiliter,& primum de medio & hoc de poſtremo. & in non
ineſſe ſimiliter. ſed quotiens dicitur eſſe & verum dicere: hoc totiens arbitrari
oportet ſignificare & ineſſe. Vt quoniam contrariorū vna eſt diſciplina.ſit enim
a,vnā eſſe diſciplinam.b autem contraria ſibiinuicem.a ergo ineſt b,non quoniā
contraria vnam eſſe eorum diſciplinam:ſed quoniam verum eſt dicere de ipſis
244 vnam eſſe eorū diſciplinam.¶Accidit autem quandoq; primum de medio dici:
medium autem de tertio non dici.vt ſi ſophia eſt diſciplina, boni autem eſt ſo-
phia:concluſio,quoniam boni eſt diſciplina. & non bonum quidē eſt diſciplina:
245 ſophia autem eſt diſciplina.¶Quandoq; autem medium quidem de tertio dici-
tur:primum autem de medio non dicitur: vt ſi qualis omnis eſt diſciplina,aut
contrarij.bonū autem eſt & contrarium & quale:concluſio quidē,quoniam bo-
ni eſt diſciplina, nō eſt autē bonum diſciplina,neq; quale, neq; contrarium:ſed
omnium,diſciplina.non eſt autē bonū diſciplina:neq; concluſio ſecundū rectū,
246 neq; quale,neq; contrarium.ſed bonum hæc.¶Eſt autē quandoq; neq; primum
de medio:neq; hoc de tertio.primo de tertio quandoq; quidem dicto,quandoq;
autem non dicto.Vt ſi cuius eſt diſciplina:huius eſt genus,boni autem eſt diſci-
plina.concluſio, quoniam boni eſt genus. Prædicatur autem nullum de nullo.
ſi autem cuius eſt diſciplina:genus eſt hoc.boni autem eſt diſciplina:concluſio,

quoniam bonum eſt genus:ergo de extremo quidem prædicatur primum:de ſe
Duæ negationes negāt — autē inuicem non dicuntur. ℂ Eodem autē modo & non ineſſe ſumendum.non 247
enim ſemper ſignificat non ineſſe hoc huic:non eſſe hoc,hoc. ſed aliquando nō eſſe hoc huius,aut hoc huic.vt quoniam non eſt motionis motus,aut generationis generatio.voluptatis autē eſt:non ergo voluptas generatio.Aut rurſus quoniam riſus eſt ſignum:ſigni autē non eſt ſignum.quare non eſt ſignū riſus. ſimiliter autem & in alijs in quibus interimitur propoſitū:eo ꝙ dicitur aliquo modo ad id genus.Rurſum quoniam occaſio non eſt tempus opportunum. deo enim occaſio quidem eſt:tempus autem opportunum non eſt.eo ꝙ nihil ſit deo conferens. Terminos enim ponēdum eſt occaſionē,& tempus opportunum,& deum. propoſitio autē ſumenda ſecundum nominis caſum. ſimpliciter enim hoc dicimus de omnibus: quoniam terminos quidem ſemper ponēdum ſecundū declinationes nominum. vt homo aut bonum.aut contraria, aut hominis,aut boni, aut contrariorum.propoſitiones autē ſumendū ſecundū cuiuſq; caſus. aut enim quoniam huic vt æquale,aut quoniam huius vt duplum,aut quoniam hoc vt feriens vel videns,aut quoniam hic vt homo,animal:aut ſi quolibet modo aliter cadit nomen ſecundum propoſitionē.ineſſe autē hoc huic,& verum eſſe hoc de hoc,totiens ſumendū:quotiens prædicamenta diuiſa ſunt.& hæc aut aliquo modo,aut ſimpliciter. amplius aut ſimplicia , aut complexa. ſimiliter autem & non ineſſe.conſiderandum hæc autem:& determinandum optimum.

ℂ Triceſimiſeptimi cap.notæ.

ℂ Immediatorum ſyllogiſmos appellat quando extremorum quæ ſubiectum & prædicatum con 242
cluſionis exiſtunt:nullum nomen,nullúmq; inuenitur interiacens,interceptúmq; ſimplex.ℂ A b,
Euclides. — id eſt,triangulum duobus rectis æquos angulos habere:demonſtratur primo Euclidis,propoſitione 32.non ſumpto nomine aliquo medio,ſed longe ſumptis medijs complexis ſcilicet,lineæ rectę ſuper rectam lineam ſtantis duos vtrinq; angulos aut rectos eſſe,aut duobus rectis æquales.angulos coalternos æquos eſſe.angulum extrinſecum duobus oppoſitis intrinſecis æquum eſſe.ſed hæc
huic loco aliena eſt indagatio.ℂ Ipſum eſſe:verum.In eo ſint:vt in prædicato.ℂ Significare ineſſe. 243
id enim ponit quia frequenter vſus eſt hoc loquendi genere , hoc huic ineſſe : vt omni b ineſſe a,& omni c ineſſe b,& ſimilia,& ſimiliter non ineſſe.ideo quid huiuſmodi locutione intelligere oporteat,aperit.Nam & totiens dicetur ineſſe,quotiens affirmando verum dicimus.& non ineſſe,quotiens verum dicimus negando,quocunq; caſu id exprimamus verum.& poſtea vbi vere enuncia-
bitur cum obliquo: appellat etiam poſterius prædicari, vt in cap. ſequenti. ℂ Bonum ſumitur : vt 245
denominatiuum ſubſtantiæ eſt.ℂ Signum ſumitur:vt phyſiologi ſumere ſolent. ℂ Rurſum quòd occaſio.Solent in hoc exemplo plurimum errare,ꝙ pro ſecunda figura ponatur:& velint ad tertiā trahere.& Græce non κάυσωρ,hoc eſt æſtas,ſed καιρὸς,id eſt, occaſio legitur. hoc pacto πάλιν ὅτι ὁ καιρὸς ουκ ἔσι χρόνος δέων.Et procedit hoc exemplum ſi quis diffiniret occaſionem eſſe tēpus ad aliquid peragendum neceſſarium. ℂ Neceſſarium: quo quis indigeat. ℂ Huic,huius,hoc, hic:datiuo,genitiuo,accuſatiuo,nominatiuo.

ℂ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMISEPTIMI.

TRiceſimumſeptimum cap.concluſiones ſex.ℂ Prima concluſio.Non oportet ſemper ſyllo- 242
giſmi terminos tentare nomine exponere. Primo. Nam perſæpe erunt orationes quibus indita non ſunt nomina . quapropter difficile eſſet hoc pacto huiuſmodi reducere ſyllogiſmos.Secundo. quia aliquotiens falli continget propter huiuſmodi inquiſitionem : vtpote quoniā erit immediatorum ſyllogiſmus. Eſto enim a duo recti. b autem triangulus. c vero iſoſceles.ergo ei quod eſt c ineſt a propter b.ei vero quod eſt b non amplius propter aliud nomen,aliúdve ſimplex ineſt. Nam triangulus ſecundum ſe angulos habet duobus rectis æquos . quare non erit medium eius quod eſt a b nomen ſcilicet aliquod, tametſi id demonſtrabile exiſtat. Tertio. Nam & id manifeſtum eſſe debet: non ſic ſemper medium ſumendum eſſe vt hoc aliquid, & aliquod ſimplex:ſed aliquando eſſe orationem quod accidit & in exemplo dicto,ſcilicet ſi demonſtrandum ſit
triangulum duobus rectis æquos angulos habere. ℂ Secunda concluſio . Non oportet tentare ſu- 243
mere primum medio ineſſe & medium poſtremo,ſimiliter & primū de medio & medium de poſtremo tanq̄ ſemper de ſeinuicē prædicentur(& in non ineſſe ac negationibus ſimiliter eſt ſentiendum)ſed ſumere oportet,quotiens ipſum eſſe dicitur. & quotiens verū ipſum dicere eſt,totiens arbitrari oportet ſignificare ineſſe. Vt ꝙ contrariorum eſt vna diſciplina. Eſto enim a vnā eſſe diſci-

plinam,b contraria inuicē.a ſiquidem b ineſt:non quia prædicetur, & quoniā contraria in eo ſint
quod eſt vnā ipſorū eſſe diſciplinam. ſed quia de ipſis verū eſt dicere: vnam ipſorū eſſe diſciplinā.
244 ❡ Tertia concluſio. Accidit autē interdum primū de medio dici:medium vero de poſtremo non
dici.vt ſi omnis ſophia diſciplina eſt, boni autem eſt ſophia:concluſio erit quoniam boni diſcipli-
na eſt.primū igitur de medio prædicatur:ſed medium nō prædicatur de poſtremo.bonum ſiquidē
245 nō eſt diſciplina.at ſophia diſciplina eſt. ❡ Quarta concluſio.Quandoq; contrà medium de tertio
prædicatur:at primum nō dicitur de medio.Vt ſi omnis qualis eſt diſciplina,bonū autē quale eſt:
cōcluſio erit quoniā boni eſt diſciplina.Similiter ſi ois contrarij eſt diſciplina,bonū eſt contrariū:
eadē quoq; erit concluſio,boni eſt diſciplina.vbi primum non dicitur de medio,ſed medium dicit
de poſtremo.nō eſt bonū quidem neq; quale, neq; contrarium diſciplina.ſed omnium huiuſmodi,
eſt diſciplina. nō autem bonum diſciplina.neq; idcirco concluſio ſecundū rectum,neq; quale,neq;
contrarium,diſciplina:ſed bonum,hæc. Nam bonum & quale eſt,& contrarium eſt. manifeſtum
246 eſt igitur & primum non dici de medio & medium de poſtremo. ❡ Quinta concluſio.Quandoq;
neq; primū de medio, neq; medium de poſtremo dicitur: primo quidem de poſtremo quandoq;
dicto,quādoq; etiam nō dicto. Vt ſi cuiuſcunq; eſt diſciplina huius eſt genus,boni autē eſt diſcipli-
na.concluſio erit quoniā boni eſt genus,vbi nullum de alio quopiam prædicatur.hoc eſt neq; pri-
mum de medio, neq; medium de poſtremo, neq; primum de poſtremo. Si autem cuiuſcunq; eſt
diſciplina hoc ipſum genus eſt,& boni eſt diſciplina:concluſio erit quoniam bonum genus eſt.er-
go de poſtremo quidem prædicatur primum,de ſe autem inuicem(primum dico & medium,me-
247 dium,& poſtremū)non dicuntur. ❡ Sexta concluſio. Eodem quoq; modo & nō ineſſe ſumendū.
Nā hoc,huic nō ineſſe nō ſemper ſignificat hoc nō eſſe hoc:ſed aliquādo hoc nō eſſe huius,aut hoc
nō eſſe huic.vt quoniā nullius motionis eſt motio,& voluptatis eſt motio:cōcluſio erit,ergo volu-
ptas nō eſt motio.Similiter,nullius generationis eſt generatio,& voluptatis eſt generatio:conclu-
ſio erit,nō ergo voluptas generatio.vel rurſus,ipſius riſus eſt ſignū,& nullius ſigni eſt ſignū:cōclu
ſio eſt,nō igitur ipſe riſus,ſignū. Et ſimiliter in alijs in quibꝰ interimitur propoſitū,eo ꝙ dicitur
aliquo modo ad id loquendi genus.Rurſum ꝙ occaſio nō eſt tēpus neceſſarium,ob id ipſum ꝙ oc
caſio eſt deo.hoc pacto mōſtratur. Occaſio eſt deo,nullum autē tempus neceſſarium eſt deo,quia
nihil deo vtile ſit ac conferens:cōcluſio erit,occaſio igitur nō eſt tēpus neceſſarium.Ponendi enim
ſunt termini,occaſio,tempus neceſſarium,& deus: & propoſitio ſumēda eſt ſecūdum nominis ca-
ſum.Et omnino autē id dicimus de omnibꝰ nominis caſibus:quoniā termini ponēdi ſunt ſecundū
nominum inflexiones.vt homo,bonū,contraria.aut hominis,boni,contrariorū.propoſitiones au
tem:ſecundū vniuſcuiuſq; caſum.vel enim quoniam huic vt æquale,vel huius vt duplū,vel hoc vt
feriens aut videns,vel hic vt homo,animal:vel ſi quē alium caſum habet nomē in propoſitione.
Hoc autē huic ineſſe, & verū eſſe hoc de hoc:toties ſumendum eſt, quoties prædicationes diuiſæ
ſunt.& has quidē ſumere aut aliquo modo,aut ſimpliciter,inſuper aut ſimplices, aut cōplexas. Si-
militer autē & nō ineſſe.Conſideranda quidē ſunt hæc:& diſcutiendum quod fuerit optimum.

❡ De anadiploſi & theſi ſyllogiſmorum,hoc eſt de geminatione & poſitione. Cap. XXXVIII.

248 REduplicatum autē in propoſitionibus ad primā extremitatē ponen-
dum:nō ad medium.dico autē vt ſi fiat ſyllogiſmus:quoniam iuſtitiæ
eſt diſciplina quoniā bonum : quoniam bonū,ad primā extremitatē
ponendum.ſit enim a diſciplina quoniā bonum.in quo autē b,bonū.
in quo autē c,iuſtitia.ergo verū eſt a de b prædicari. nā boni eſt diſciplina quo-
niam bonum.ſed & b de c.nam iuſtitia,quiddam bonum eſt. ſic ergo fit reſolu-
tio.Si autem ad b ponatur quoniam bonum:non erit. nā a quidem de b verum
erit:b autē de c non erit verū. nam bonum quoniam bonū prædicari de iuſtitia
falſum eſt,& nō intelligibile.Similiter autē & ſi ſalubre oſtēdatur:quoniam di-
ſciplinatum eſt in eo ꝙ bonum.aut hircoceruus:opinabilis in eo ꝙ non exiſtens.
aut homo:corruptibilis in eo ꝙ ſenſibile.in omnibus enim: prædicatis ad extre-
249 mum reduplicationem ponendū. ❡ Non eſt autē eadem poſitio terminorū quan
do ſimpliciter quidē ſyllogizatū fuerit:& quando hoc aliquid,aut quo,aut quo-
modo.dico autē,vt quando bonum,diſciplinatū oſtenſum erit:& quando diſci-
plinatum quoniam bonū.ſed ſi ſimpliciter quidem diſciplinatum oſtenſum eſt:
medium ponendū ens.ſi autē quoniam bonum : quid ens. ſit enim a diſciplina
quoniam quid ens.in quo autē b,ens quid.in quo autē c,bonum.verum eſt ergo
a de b prædicari.erat enim diſciplina alicuius entis:quoniam quid ens.ſed & b

de c.nam in quo c,ens quid.quare & a de c.erit ergo diſciplina boni quoniā bonum.erat enim quid ens,proprie ſubſtantiæ ſignum.Si autem ens medium poſitum ſit,& ad extremum ens ſimpliciter & non quid ens dictū ſit:non erit ſyllogiſmus quoniam eſt diſciplina boni quoniam bonū, ſed quoniam ens.vt ſi ſit in quo a,diſciplina quoniam ens.in quo b,ens.in quo c,bonum.manifeſtum igitur quoniam in particularibus ſyllogiſmis, ſic ſumendum terminos.

¶ Triceſimioctaui cap. notæ.

¶ Prædicatis.Nam reduplatio nunq̃ ſubiectis eſt adijcienda.¶ Quo fit,vt nullum reduplatū pro- 248
blema aut quo,aut quomodo:id eſt cum aliqua duplationis particula.¶ Ens quidlibet.quid ens:nō 249
quidlibet,ſed quod ſubſtantiale,eſſentialeq́ȝ ſit. ¶ Erit ergo boni:ergo,non illatiue,ſed expoſitiue
intelligitur. ¶ Erat enim quid ens. quid ens : ſubſtantiale quid , & eſſentiale duplationi denotat.
¶ Diſciplina quoniā ens:id eſt ens quodlibet, & ſimpliciter, neq́ȝ quoniam ens,eſt geminationis
nota.¶ In particularibus ſyllogiſmis id dicitur:quia quæ prius poſita ſunt,pro vniuerſalibus ſyllo-
giſmis poſita ſunt,etſi propoſitiones expreſſæ,nō fuerunt vniuerſales.¶ Claudi poſſet in ſecunda
figura,in tertia autem nihil prohibet:cum ex prima enaſcantur aſſumptione conuerſa.Non mirū
igitur ſi de ſola primæ figuræ duplatione explicuit Ariſtoteles:ex qua aliæ facile intelliguntur.Itē
negatiui per affirmatiuos.Et geminatio aliquando medij eſt:aliquando minoris,& aliquando neu-
trius. additur autē ſemper ad maius extremum, vt ſubiecta deſcriptione agnoſcetur.

¶ DVPLATIO MEDII.		
Prima figura	Secunda figura	Tertia figura
O boni eſt diſciplina quatenus bonum	o	O boni eſt diſciplina quatenus bonum
O iuſtitia eſt bonum	o	O bonum eſt iuſtitia
O iuſtitiæ eſt diſciplina quatenus bonum	o	Q iuſtitiæ eſt diſciplina quatenus bonum
O boni eſt diſciplina quatenus bonum	o	O bonum diſciplina quatenus bonum
Q iuſtitia bonum	o	Q bonum iuſtitia
C iuſtitiæ diſciplina quatenus bonum	o	Q iuſtitiæ diſciplina quatenus bonum
N boni eſt fuga quatenus bonum	N fuga quatenus bonum eſt boni	N boni eſt fuga quatenus bonum
O iuſtitia bonum	O iuſtitia bonum	O bonum iuſtitia
N iuſtitiæ fuga quatenus bonum	N iuſtitiæ fuga quatenus bonum	Q iuſtitiæ non eſt fuga quatenus bonum
N boni fuga quatenus bonum	N fuga quatenus bonum eſt boni	N boni fuga qnatenus bonum
Q iuſtitia bonum	Q iuſtitia bonum	Q bonum iuſtitia
C iuſtitiæ nō eſt fuga quatenus bonum	Q iuſtitiæ non eſt fuga quatenus bonum	Q iuſtitiæ non eſt fuga quatenus bonum
¶ DVPLATIO MINORIS EXTREMI.		
O Proſequēdi eſt diſciplina quatenus bonū	o	O Proſequēdi eſt diſciplina quaten⁹ bonū
O bonum eſt proſequendum	o	Q Proſequendum bonum
O boni diſciplina quatenus bonum	o	Q boni diſciplina quatenus bonum
Cætera perficiantur vt ſuperiora.		
¶ DVPLATIO NEVTRIVS.		
O diſciplina deligenda quatenus bonum	o	O diſciplina deligenda quatenus bonum
O muſica diſciplina	o	Q diſciplina muſica
O muſica deligenda quatenus bonum	o	Q muſica deligenda quatenus bonum

Cætera vt ſupra.

¶ Et paſſus hic patitur obſcuritatem cum dicitur, ſi ſimpliciter diſciplinatum eſſe mōſtratum eſt: medium ponēdum ens.hoc eſt, quodcūque ſimpliciter, ſiue accidentarium ſit ſiue ſubſtantiale:vt proſequendum,vt ſecundum naturam,vt æquabile.hoc pacto: Omne æquabile eſt diſciplinatum, & omne bonum æquabile: omne ergo bonum diſciplinatum. Aequabile ens dicitur. Similiter & proſequendum,& ſecundum naturam. Cum autem dicitur: ſi autem oſtenſum,diſciplinatum eſſe quatenus bonum:medium ponendum quid ens.hoc eſt ens, ſubſtantiale duplato quod prædicato adijcitur.vt ſi capitur quale,hoc pacto. Omne quale diſciplinatum in eo quòd bonum,& omne bonum quale:omne igitur bonū diſciplinatum in eo quòd bonū. ſimiliter ſi omnis qualis diſciplina eo quòd bonum,& omne bonum quale:omnis igitur boni diſciplina eoipſo ꝙ bonum. vbi quale, quid ens appellatur.ſubſtātiale enim duplato bonū. Verum ſi quis ita dixerit:omne animal quale quatenus coloratum,& omnis homo animal: omnis igitur homo quale quatenus coloratum.non

Mediū ſubſtantiale eſſe ī ſyllogiſmo duplante.

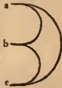
perite facta eſt poſitio terminorũ. Nam poni debuit medium ſubſtantiale omne animal coloratũ, quale quatenus coloratũ, aut quid ſimile. Et vt mediũ in vniuerſalibus quid ens eſt: ita in particularibus eſt ſentiendũ. Et id pro affirmatiuis dictum eſt. Et cum ſuperius cõſenſit Ariſtoteles Ariſtomenem intelligibilem ſemper eſſe: vim geminationis claudere videbatur ea propoſitio. quaſi diceretur, Ariſtomenes intellectualis ſemper ens eſt, & immortalis quatenus intellectuale. ſimiliter & hæc geminata: Ariſtomenes ſenſualis, corruptibilis eſt quatenus ſenſuale. Similiter & muſicus Micalus corrumpetur cras: vim quandã huiuſmodi importabat, quaſi diceretur, muſicus Micalus qui cras nõ erit muſicus, corrumpetur cras quatenus muſicum. Et quà, quatenus, ſecundum quod, eo quòd, eo ipſo, quoniam & ſimilia: cum duplato id deſignant quo prædicatum ſubiecto ineſſe cognoſcitur. Et quia per cauſam & per effectum cognoſcimus prædicatum ineſſe: ad vtrunq; valet geminationis officium. terreſtres enim animãtes reſpirant quà pulmones habentes: & pulmones habent quà reſpirant. Verum quia de geminatis rarus apud philoſophos vſus (qui ſi quãdoq; accidit: vim intelligentiæ nõ inferunt) merito ea de re ſermo videtur contrahendus. neq; conſilium eſt, vt logicus in anfractibus recentiorum quarundam & fictitiarum ſignificãtiarum: nequicquã tempus atterat. ſed nunc euellantur: lappæq;, tribuliq;, interq; nitentia culta infelix lolium.

Ariſtomenes.

¶PARAPHRASIS CAP. TRICESIMIOCTAVI.

248 TRiceſimumoctauum cap. de anadiploſi & theſi ſyllogiſmorum, id eſt geminatione, & po-
ſitione. concluſiones duæ. ¶Prima concluſio. Duplatum in propoſitionibus: ad maius ex-
tremum nõ autem ad medium ponendũ eſt. verbi cauſa, vt ſi fiat ſyllogiſmus ſyllogiſmóq;
colligatur, quoniam iuſtitiæ eſt diſciplina quatenus bonum: reduplandi particula quatenus bonũ,
maiori extremo eſt adiungẽda. Eſto enim a diſciplina quatenus bonum: b bonum, c vero iuſtitia.
Verum igitur a ineſſe b. nam boni diſciplina quatenus bonum. & etiam b de c. nam iuſtitia, quiddã
bonũ eſt. concluſio autẽ erit: boni diſciplinã eſſe quatenus bonum. hoc igitur pacto fit reſolutio. Si
autẽ ad b & medium, ponatur particula quatenus bonũ: non erit ſyllogiſmus. Nã a quidẽ de b verũ
erit: b autẽ de c minime erit verũ. Nã bonũ quatenus bonũ, de iuſtitia prædicari falſum, & inintel-
ligibile eſt. Et ſimili quoq; modo ſi oſtẽdatur quoniam ſalubre diſciplinatum eſt quà bonum. aut
quoniam hircoceruus, opinabilis eſt quà nõ ens. aut quòd homo, corruptibilis eſt quà ſenſibile. in om
249 nibus enim prædicatis reduplatio ad maius extremum ponenda eſt. ¶Secunda concluſio. Non eſt
eadem terminorum poſitio quando ſimpliciter, & ſine adiuncto ſyllogizatũ fuerit: & quando hu-
iuſmodi quippiam, aut quo, aut quomodo fuerit adiunctum. dico autẽ quãdo oſtenſum fuerit bonũ
eſſe diſciplinatum: & quãdo bonũ eſſe diſciplinatum quatenus bonum. Nam ſi ſimpliciter quidem
diſciplinatum eſſe monſtratum eſt: medium ponendum ens ſi autem oſtenſum, diſciplinatum eſſe
quatenus bonum: medium ponendum quid ens. Sit enim a diſciplina quatenus quid ens. b autem
quid ens. c vero bonũ. Verum igitur eſt a de b prædicari. nã alicuius entis erat diſciplina quatenus
quid ens. ſed & etiam b de c. nam c, hoc eſt bonum: ens quid. quare & a de c. Erit ergo boni diſci-
plina quatenus bonum. erat enim quid ens, proprie ſubſtantiæ ſignum, peculiaremq; ſubſtantiam
denotans. Si verò ens ad medium poſitum ſit, & ad maius extremum ens ſimpliciter dictum ſit, &
nõ quid ens: nõ erit ſyllogiſmus, quoniam boni eſt diſciplina quatenus bonum, ſed quoniam ens,
hoc eſt quoniam boni eſt diſciplina. vt ſi ſit a diſciplina, quoniã ens. b ens. Manifeſtum igitur quo-
niam & in particularibus ſyllogiſmis ſimiliter etiam ſumendi erunt termini.

¶Pro debita reſolutione præcepta. Cap. XXXIX.

250 OPortet autem accipere quæ idem poſſunt nomina pro nominibus, &
orationes pro orationibus, & nomen & orationem: & ſemper pro ora-
tione nomen ſuſcipere, facilior eſt enim terminorũ expoſitio. vt ſi nil
differt dicere ſuſpicabile opinabilis nõ eſſe genus. aut non eſſe idem
quiddam ſuſpicabile, quid opinabile. nam ſi idem eſt quod ſignificatur: pro ora-
tione dicta, ſuſpicabile & opinabile terminos ponendũ. Quoniam vero non eſt
idem voluptatem eſſe bonum, & eſſe voluptatem quod bonũ: non ſimiliter po-
nendum terminos. ſed ſi eſt ſyllogiſmus quoniam voluptas quod bonum: termi
num ponendũ quod bonum. ſi autem quoniam bonum: bonum. ſimiliter autem
251 & in alijs. ¶Non eſt autem idem neq; eſſe, neq; dicere quoniam cui, b ineſt, huic
quoq; omni, a ineſt: & dicere cui omni, b ineſt, & a ineſt omni. nihil enim prohi-
bet b ineſſe c: nõ autem omni. vt ſit b pulchrum quid. c autem album. ſi igitur
alicui albo ineſt pulchrum quid: verũ eſt dicere quoniã albo ineſt pulchrũ, ſed
non omni fortaſſe. Si ergo a ineſt b, nõ omni autem de quo b (neq; ſi omni c, in-
eſt b: neque ſi ſolum alicui) non neceſſe eſt ei quod eſt c, ineſſe a. non quia non

omni: ſed nec ineſſe ei quod eſt c. ſi autem de quocunque b dicatur vere,huic
omni ineſt a: accidet a de quo omni, b dicitur: de eo omni dici. ſi autem a di-
citur de omni de quo b dicatur:nihil prohibet ei quod eſt c,ineſſe b,non omni
autem a,aut non ineſſe omnino. In tribus igitur terminis manifeſtum eſt quo-
niam de quo b quidem omni:& a dicitur.hoc eſt de quibuſcunque b dicitur: de
omnibus dicitur & a.& ſi b quidem,de omni:& a ſimiliter. ſi autem nō de om-
ni:non neceſſe eſt a ineſſe omni.¶ Non oportet autem arbitrari propter expoſi- 252
tionem accidere aliquod inconueniens.nō enim laboramus in eo ꝙ aliquid ſit
hoc:ſed quemadmodū geometer pedalem & rectam hanc eſſe & ſine latitudine
dicit,quæ nō eſt.ſed nō ſic vtitur:vt ex his ſyllogizans.Omnino enim quod nō
eſt,vt totū ad partem, & aliud ad hoc vt pars ad totum : ex nullo talium oſten-
dit demonſtrator,neq; enim fit ſyllogiſmus.expoſitione autem ſic vtimur:vt &
ſentiat qui diſcit dicentes.non enim ſic:vt ſine his non poſſibile ſit demonſtra-
re,quemadmodum ex quibus eſt ſyllogiſmus.¶ Nō lateat autem nos,quoniam 253
in eodem ſyllogiſmo, nō omnes concluſiones per vnam eandem figuram ſunt:
ſed hæc quidem per hāc, illa vero per aliam. Palàm ergo quoniam & reſolutio-
nes ſic faciendū. ¶ Quoniam autem non omne propoſitum in omni figura,ſed 254
in vnaquaque diſpoſita ſunt:manifeſtum eſt ex cōcluſione in qua figura ſit,quæ-
rendum. ¶ Et ad diffinitiones orationum quæcunque ad vnum quiddam ſunt 255
argumentatæ in eorum quæ inſunt termino: ad quod argumentatum eſt ponen
dum terminum,& nō totam orationem.minus enim contingit perturbari pro-
pter longitudinem. vt ſi quis aquam oſtendit , quoniam eſt humidus potus: po-
tum & aquam terminos ponendum.

¶ Triceſiminoni cap. notæ.

¶ Expoſitio,poſitio. ¶ Quod bonum,ipſum bonum:felicitas,& ſummum bonum.quod autē Ari- 250
ſtoteles dicit ὁ ἀγαθὸν,aliqui vertunt ipſum bonum:alij quod bonum. & quod dicit ſine articulo
ἀγαθὸν,vertunt bonum. ¶ Neque eſſe,neq; dicere:id eſt neq; reipſa & ſecundum veritatem,neq; 251
oratione. ¶ Cum dicitur cui b ineſt,huic omni ineſt a:ſignificatur cui b aut particulariter, aut vni-
uerſaliter ineſt,huic omni ineſſe a.quod nō oportet:vt cum particulariter ineſt,in tertio modo pri-
mæ figuræ. Cum vero cui omni ineſt b, huic omni ineſt a:intelligitur cui b vniuerſaliter ineſt,illi
omni ineſſe a.quod verum eſt:per primum primæ figuræ modum,dummodo a inſit omni b.alio-
quin ſi particulariter a inſit b:non oportet neque a huic omnino ineſſe, neque omnino non ineſ-
ſe, vt proſequitur Ariſtoteles.& diligentiuſcule ad modum loquendi attendendum: res autem ip-
ſa difficultatem non habet,ſed orationis,locutioniſque modus. ¶ A maius extremum.b medium, 252
cui ineſt b : minus extremum,vt c.Eſto a coloratum,b pulchrum, c album. ¶ Non tamen omni,
aut non omnino c ineſſe a. vt ſi b ineſt particulariter c,tunc conflaretur ſyllogiſmus per tertium
modum primæ figuræ : vbi a neque omni,neque omnino & totaliter ineſt c,ineſt tamen particu-
lariter. ¶ Aliquid ſit:vera ſit.id dicit quia ponit terminos a,b,c,& huiuſmodi, & omni b ineſſe a,
& omni c ineſſe b,& id genus : quæ ſecundum veritatem non ſunt. ſed de ijs non intelligit ſyllo-
giſmum fieri . non enim hic ſyllogiſmus eſt : omne b a,omne c b, omne c a. (Nam omnis ſyllo-
giſmus eſt oratio in qua quibuſdam poſitis conceſſiſque: aliud quippiam accidit) ſed de ijs intelli-
git ſyllogiſmum fieri:quæ per hæc in diſciplinis intelliguntur. quemadmodum & geometer non
de breuiuſcula illa linea ſenſui ſubiecta demonſtrat:ſed de ea quam per illam intelligit. ¶ Appella- 253
mus hic eundem ſyllogiſmum cum ſuis approbationibus:claudens idcirco proſyllogiſmorum con
cluſiones. ¶ Eſſe quærendum.Nam in concluſione ſi vniuerſalis affirmatiua: ſolum in prima figu- 254
ra quærenda eſt.ſi vniuerſalis negatiua:in prima,aut in ſecunda.ſi particularis affirmatiua : in pri-
ma,aut in tertia. Si autem particularis negatiua : in prima, in ſecunda, aut in tertia.

Conclu.	figuræ		
A	1	0	0
E	1	2	0
I	1	0	3
O	1	2	3

¶ Qui diſputat aquam eſſe potum humidum:ad id diſputat,vt 255
oſtendat aquam eſſe potum.nam humidam eſſe:ex ſe eſt mani-
feſtum. Itaq; cum id oſtēſum fuerit,vt quia aqua reſtinguit,ſe-
dátq; animalium ſitim : pariter colligetur aquam eſſe humidū
potum.Sed ſi vltra progrediendū eſt ex illa diffinitione ad ali-
quid mōſtrandum:ſatis erit ad prolixitatem deuitandam,aſſu-
mere aquam eſſe potū. Et philoſophi id diſſerunt: ſitim eſſe appetitum humidi & frigidi.aqua au-

tem maxime omnium illa duo habet:quare maxime natura potus. Et vinum & alij liquores quibus
pro potu in delicijs vtimur, etſi frigiditatem & humiditatem habeant actualem:pleriqꝫ tamen eo-
rum & ſiccant & incalefaciunt. ſed hæc præſenti negotio ſunt aliena.

ℭ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMINONI.

250 TRiceſimumnonum cap. præcepta ac regulæ ſex. Prima regula. In formandis ſyllogiſmis
nomina quæ idem poſſunt: pro nominibus ſumenda ſunt, & orationes pro orationibus,
& nomen pro oratione, & ſemper pro oratione nomen admittendum. Nam hoc pacto
facilior terminorum expoſitio. vt ſi nihil differt dicere ſuſpicabile genus non eſſe opina-
bilis: aut non eſſe idem quod ſuſpicabile quid opinabile. quia ſi idem eſt quod ſignificatur : pro di-
cta oratione termini ſuſpicabile & opinabile ponendi ſunt. Et quia non eſt idem eſſe voluptatem,
bonum, & eſſe voluptatem ipſum bonum: non ſimiliter termini ponendi ſunt. ſed ſi ſit ſyllogiſ-
mus quoniam voluptas ipſum bonum : terminus ipſum bonum ponendus eſt. ſi autem ſit ſyllo-
giſmus quoniam voluptas bonum : & terminus bonum ponendus. ſimili autem pacto & in alijs.
251 ℭ Secunda. Non eſt idem neqꝫ eſſe, neqꝫ dicere cui b ineſt, huic omni ineſſe a: & dicere cui omni,
b ineſt, & a, ineſſe omni. vt ſit b quiddam pulchrum: c vero album. ſi igitur alicui albo ineſt quid-
dam pulchrum : verum eſt dicere quoniam albo ineſt pulchrum, ſed non oportet omni albo pul-
chrum ineſſe. Si ergo a quidem ineſt b, non autem omni inſit b: non neceſſe eſt a, ineſſe c. non ſo-
lum quia non omni c inſit a, ſed neqꝫ quidem neceſſe eſt omnino ineſſe: ſiue omni c inſit b, ſiue
alicui ſolum inſit. ſi autem de quocunqꝫ b vere dicatur, huic omni ineſt a: eueniet ſanè de quo om-
ni dicitur b & de eo quoqꝫ omni, a dici. Si autem a de omni b dicitur: nihil prohibet ei quod eſt c
ineſſe b, non tamen omni, aut non omnino c, ineſſe a. In tribus igitur terminis cõſpicuum eſſe po
teſt quoniã ſi de omni b dicitur a, id eſt de quibuſcunqꝫ dicitur b, de omnibus dicitur a: & ſi de ali-
quo omni dicitur b, ſimiliter quoqꝫ & a. ſed ſi b non dicitur de omni, nõ neceſſe eſt a, ineſſe omni.
252 ℭ Tertia. Non autem oportet arbitrari propter poſitionem terminorum in ſyllogiſmis acci-
dere aliquid abſoni, aut incõmodi. Nam non ea poſitione vtimur tanquam ipſa aliquid ſit: ſed quẽ-
admodum geometer pedaneam & rectam lineam quãpiam & latitudinis expertem eſſe dicit quæ
nihilominus non eſt. Verum nõ ſic huiuſmodi vtitur: tanquam ex illis ſyllogizans. Nam omnino
ex ijs quorum vnum non eſt vt totum ad partem, & aliud ad hoc vt pars ad totum, ex nullo ſanè
talium quicquam oſtendit demonſtrator, neqꝫ enim fit ſyllogiſmus. Sic quoqꝫ poſitione termino-
rum vtimur: & vt is qui diſcit ſenſu, intelligentia aſſequatur dicentes. non enim ſic illis vtimur: vt
253 ſine his non poſſibile ſit demonſtrare, tanquã ex quibus ſit ſyllogiſmus. ℭ Quarta. Latere nos mi-
nime debet, quoniam in eodem ſyllogiſmo non omnes concluſiones per vnam, eandémqꝫ figurã
fiunt: ſed hæc quidem per vnam, illa vero per aliam. perſpicuum igitur eſt: quoniam ſic, per plu-
254 réſque figuras reſolutiones faciendæ erunt. ℭ Quinta. Quia non omne propoſitum in omni figu-
ra, ſed in vnaquaqꝫ quędam ordinata ſunt: dilucet ex concluſione, in qua figura ſint, eſſe quærendũ.
255 ℭ Sexta. Ad diffinitiones orationum quæcunqꝫ ad aliquid vnum diſputatæ ſunt in aliquo termi-
no eorum quæ in ipſis ſunt: ad quod oſtendendum diſputatum eſt, ponendus eſt terminus, non
autem tota diffinitio. Nam minus ob prolixitatem perturbari continget. vt ſi quiſpiam monſtra-
uit aquam eſſe humidum potum: termini aqua & potus ponendi ſunt.

ℭ De reſolutione ſyllogiſmorũ ad impoſſibile & ex hypotheſi. Cap. XL.

256 AMplius autem ex hypotheſi ſyllogiſmos non eſt tentandum reduce-
re. nam non eſt ex ijs quæ poſita ſunt reducere. non enim per ſyllo-
giſmum oſtenſi ſunt: ſed ad placitum conceſſi ſunt omnes. Vt ſi quis
ponat ſi vna quædam poteſtas non ſit contrariorum: neque diſcipli-
nam eſſe vnam. deinde diſputet quoniam non eſt vna poteſtas contrariorum: vt
ſanatiui & ægrotatiui. ſimul enim idem erit ſanatiuum & ægrotatiuum. quoniã
autem non eſt omnium contrariorum vna poteſtas, oſtenſum eſt. ſed quoniam
diſciplina non vna, non eſt oſtenſum, quanuis confiteri ſit neceſſe. at non ex ſyl
logiſmo: verum ex hypotheſi. hoc igitur non eſt reducere: quoniam non vna po-
teſtas eſt. hic enim fortaſſe erat ſyllogiſmus: illud autem hypotheſis. Similiter
autem in his qui per impoſſibile concluduntur. nam neque hos eſt reſoluere: ſed
ad impoſſibile quidem reductionem, eſt. ſyllogiſmo enim monſtratur. alterum
257 autem non eſt. nam ex hypotheſi concluditur. ℭ Differunt autem à prædictis.
quoniam in illis quidem oportet prius confiteri: ſi debet concedere. vt ſi oſten-
datur vna poteſtas contrariorum : & diſciplinam eſſe eandem. hic autem & non
prius confeſſi concedunt, eo quòd manifeſtum ſit falſum. vt poſita diametro

ſymmetro,eo quòd imparia eſſe æqualia paribus.Plures autem & diuerſi terminantur ex conditione:quos proſpicere oportet & notare apte. quæ ergo horum differentiæ & quotiens fiunt qui ſunt ex hypotheſi : poſtea dicemus . nunc autem tantum ſit nobis manifeſtum, quoniam non eſt reſoluere in figuras huiuſmodi ſyllogiſmos: & ob quam cauſam,diximus.

¶Quadrageſimi Cap.notæ.

¶ Poteſtas:naturalis,inſitáque potentia. ¶ Viceſimotertio cap.cognoſcitur omnem ſyllogiſmum 156
ex hypotheſi in aliqua trium figurarũ fieri:non quidem ad principale propoſitum,ſed ad id quod transſumitur , in ijs quæ ſunt ad transſumptum . hic autem oſtenditur ad principalem concluſionem ſyllogiſmos ad transſumptum non eſſe reſoluendos modo prædicto in duas propoſitiones, & tres terminos. Nã plures ſunt termini trib⁹.neq; ad huiuſmodi principale propoſitũ:vtimur ſyllogiſmo. Similiter in ſyllogiſmo ad impoſſibile:ad principale propoſitum ſumimus alienos terminos,& propoſitiones, neque ſyllogiſmo concluditur. tametſi propoſitum illud idem:poſtmodum oſtenſiue monſtrari poſſit . quod quanuis intelligere ſit promptum : exempla tamen pro vtraque ratiocinatione ſubducamus.

Syllogiſmus ex hypotheſi,ex transſumptione.		
Propoſitio.	Sani & ægri non eſt vna poteſtas.	
Approbatio.	Nam idem ſimul bonæ eſſet valitudinis,& malæ.	
Aſſumptio.	O autem ſana & ægra contraria.	
Concluſio.	Non omnium igitur contrariorum eadem eſt poteſtas.	
Propoſitio aliena.	Præterea ſi non omnium contrariorum eadem poteſtas:per hypotheſin,neque eadem diſciplina.	
Propoſitio aliena.	Atqui non omnium eſt eadem poteſtas vt monſtratum eſt.	
Concluſio.	Non igitur omnium contrariorum eadem diſciplina.	
	Et hæc concluſio concedenda eſt ex hypotheſi:non autem prædicatiuo ſyllogiſmo.	
	Syllogiſmus ad impoſſibile.	
Propoſitum,	Aliquod animal non eſt equus: propoſitum, poſitum falſum.quo poſito ducitur ad incommodum hoc pacto.	
Propoſitio.	Omne animal eſt equus.	
Aſſumptio.	Omnis homo animal.	Manifeſte vera.
Concluſio.	Omnis homo equus.	
Aliena propoſitio.	Id autem impoſſibile.	
Aliena.	Et vera eſt aſſumptio.	O homo eſt animal. na manifeſta
Aliena.	Falſa igitur propoſitio.	Omne animal eſt equus.
Aliena.	Et pariter falſa ex hypotheſi.	Aliquod animal non eſt equus.
Aliena.	Et ſunt contradictoriæ,omne animal eſt equus.& aliquod animal non eſt equus.	
Aliena.	Contradictoriæ igitur ſimul veræ,quod eſt impoſſibile.	
Propoſitum.	Vera igitur erat,aliquod animal non eſt equus.	
	Et id non ſyllogiſmo monſtratum eſt ex hypotheſi deducendo ad impoſſibile.reducitur autem ſyllogiſmo oſtenſiuo hoc pacto.	
	¶ Tertiæ figuræ modus ſecundus aſſertorius.	
Propoſitio manifeſta.	Nullus homo eſt equus.	
Aſſumptio manifeſta.	Omnis autem homo animal.	
Concluſio.	Quoddam igitur animal,non eſt equus.	
Propoſitum ſuperius.	Reducuntur inuicem ad ſimilia problemata,propoſitáq;,iuſta argumentatione claudenda figuræ in his modis.	

Figura hæc ſequentis capitis eſt declaratiua.

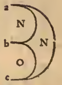
2	E	A	E	1	E	A	E	o	o	o	o
2	E	A	E	2	A	E	E	o	o	o	o
4	E	I	O	3	E	I	O	6	E	I	O
3	A	I	I	o	o	o	o	4	A	I	I
3	A	I	I	o	o	o	o	3	I	A	I

¶PARAPHRASIS CAP. QVADRAGESIMI.

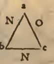
256 QVadrageſimum cap.concluſio vna.differẽtia vna. ¶Concluſio.Inſuper attentandnm non
eſt ſyllogiſmos ex hypotheſi reducere. Nam non ex ijs quæ poſita ſunt licet illos reduce-
re:quandoquidem ad principale propoſitum non ſyllogiſmo oſtenſi ſunt, ſed ex pacto cõ
feſſi ſunt omnes.vt in ijs qui ſunt à tranſſumptione:ſi quis ſupponat ſi cõtrariorum
non ſit vna quædam poteſtas,neq; contrariorum vnam eſſe diſciplinam.Deinde differat contrario
rum non eſſe vnam poteſtatem,vt ſani & morbidi.quia idem ſimul bonæ eſſet valitudinis, & ma-
læ valitudinis:oſtenſum ſanè eſt non omnium contrariorum eandem eſſe poteſtatem.at oſtenſum
non eſt non eſſe omnium cõtrariorum eandem diſciplinam,tametſi id confiteri neceſſe ſit,ſed nõ
ex ſyllogiſmo,verum ex cõditione & pacto.Hoc igitur quod ſcilicet ad præcipuam concluſionem
eſt:non eſt modo prædicto in terminos,propoſitiones,& figuras reducere. quod autem ad minus
præcipuam,ſcilicet non vnam contrariorum eſſe poteſtatẽ:eſt reducere.Nam hoc forſitan erat ſyl
logiſmus:illud vero non, ſed hypotheſis & ſola conditio. Similiter autem & in ſyllogiſmis ex hy-
potheſi:qui per impoſſibile concluduntur.nam neq; illos ad principale propoſitum,in terminos,
propoſitiones,& figuras eſt reſoluere:ſed eam quæ deducta eſt per impoſſibile,eſt reſoluere (nam
ſyllogiſmo monſtratur) alteram autem non eſt.nam ex hypotheſi & conditione concluditur. ma-
257 nifeſtum eſt igitur:non eſſe tentandũ ſyllogiſmos ex hypotheſi reducere. ¶Differentia.Differunt
ſyllogiſmi ad impoſſibile à prædictis qui ad tranſſumptum ſunt. ꝙ in illis oportet quidẽ præconfi
teri ſi debet quis propoſitũ concedere.vt ꝙ ſi oſtendatur contrariorum vna eſſe poteſtas:& eãdem
contrariorum eſſe diſciplinam.hic autem in ijs qui ſunt ad impoſſibile:nihil præcõfitentes conſen
tiunt,propter manifeſtum eſſe falſum.vt poſita diametro quadrati, commenſurabili lateri: accidit
manifeſte falſum,ſcilicet imparia eſſe æqualia paribus. ob quod tandem concedimus propoſitum,
diametrum ſcilicet lateri eſſe incommenſurabilem. Plures autem & varij clauduntur ex hypotheſi:
quos oportet conſiderare & annotare ſyncere. verum quæ eorum differentiæ & quotiens fiunt qui
ex hypotheſi ſunt: poſtmodum dicturi ſumus. nunc autem tantum manifeſtum ſatis ſit, non eſſe
huiuſmodi ſyllogiſmos in figuras reſoluendos.Et ob quam cauſam id fit:iam diximus.

¶De reciproca reductione ſyllogiſmorum vnius figu-ræ in aliam. Cap. XLI.

258 QVæcunque autem in pluribus figuris monſtrantur propoſita, ſi in al-
tera ſyllogizetur:eſt reducere ſyllogiſmum in alteram.vt eum qui in
prima eſt priuatiuum:in ſecundam figuram.& eum qui in media eſt:
in primam.non omnes autem:ſed quoſdam. erit autem in ſequenti-
bus manifeſtum.Si enim a,nulli b.b autem,omni c.a,nulli c:ſic ergo prima figu
ra.ſi autem conuertatur priuatiua:media erit.nam b,a quidem nulli.c autẽ om-
ni inerit.Similiter autem & ſi non vniuerſalis ſed particularis ſit ſyllogiſmus.vt
ſi a quidem,nulli b.b autem,alicui c.cõuerſa enim priuatiua:media erit figura.

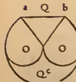
259 ¶Eorum autem ſyllogiſmorum qui ſunt in ſecunda figura:vniuerſales quidem
reducentur in primam figuram,particularium autem alter ſolum.Inſit enim a,
b quidem nulli,c vero omni: conuerſa priuatiua, prima erit figura . nam b qui-
dem,nulli a:a autem,omni c inerit.Si autem prædicatiuum quidem ſit ad b:pri
uatiuum autem ad c.primus terminus ponendus eſt c.hoc enim,nulli a.a autẽ,
omni b. quare nulli b,inerit c. ergo & b, nulli c. conuertitur enim priuatiua. Si
autem particularis ſit ſyllogiſmus,quando priuatiuum quidem erit ad maiorem
extremitatem: reſoluetur in primam figuram. vt ſi a, nulli b. b autem, alicui c.
conuerſa enim priuatiua, prima erit figura. nam b quidem, nulli a. a autem,ali-
cui c. Quando vero prædicatiuum:non reſoluetur.vt ſi a quidem,omni b.c ve-
ro non omni: non enim ſuſcipit conuerſionem a b. neque cum ſit:erit ſyllogiſ-

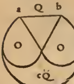

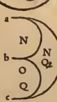
260 mus. ¶Rurſus.qui in tertia quidem ſunt figura, non reſoluuntur omnes in pri-
mam,qui autem ſunt in prima,omnes in tertiam.Inſit enim a quidem,omni b.
b autem,alicui c.ergo quia conuertitur particularis prædicatiua:inerit & c,alicui
b.a vero,omni b inerat.quare fit tertia figura. Et ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus: ſi-
militer.conuertitur enim particularis affirmatiua.quare a quidem,nulli b: c au-
tem,alicui inerit.Eorum autem ſyllogiſmorũ qui ſunt in poſtrema figura:vnus
tantum non reſoluitur in primam,quãdo non vniuerſalis ponitur priuatiua. alij

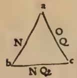
autem omnes reſoluuntur. Prædicentur enim de omni c,& a & b.ergo conuertetur c ad vtrunque particulariter: inerit ergo a,alicui b: quare erit prima figura. ſiquidem a,omni c. c vero,alicui b. & ſi a quidem, omni c. b autem,alicui c,eadem ratio.conuertitur enim ad b c. Si autem b quidem,omni c.a autem,alicui c.primus terminus ponendus b.nam b,omni c. c autem,alicui a.quare b, alicui a.quoniam autem cõuertitur particularis:& a,alicui b inerit. Et ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus vniuerſalibus terminis:ſimiliter ſumendum.inſit enim b,omni c:a autem,nulli c.ergo alicui b,inerit c.a autem,nulli c.quare erit medium c. Similiter autem & ſi priuatiua quidem ſit vniuerſalis : prædicatiua autem particularis.nam a quidem,nulli c. c autem, alicui b inerit. Si autem particularis ſumatur priuatiua:non erit reſolutio.vt ſi b quidem,omni c. a autem,alicui c nõ ineſt,conuerſa enim b c:vtræq; propoſitiones erũt particulares. ❡Manifeſtum au 261
tem quoniam ad reſoluendum ad ſeinuicem figuras,quæ ad minorem extremitatem eſt propoſitio:conuertenda in vtriſq; figuris.hac enim conuerſa:tranſitio
ſit. ❡Eorum autem qui in media ſunt figura:alter quidem reſoluitur,alter vero 262
non reſoluitur in tertiam.nam cum ſit vniuerſalis priuatiua:reſoluitur.Si enim a,nulli quidem b: alicui autem c. vtraq; ſimiliter conuertitur ad a. quare b quidem,nulli a.c vero,alicui.medium ergo a.Quando autem a,omni b.c autem alicui non inſit:non ſit reſolutio.neutra enim propoſitionum ex conuerſione vniuerſalis. ❡Qui autem ex tertia ſunt figura,reſoluentur in mediam:quando fue 263
rit vniuerſalis priuatiua.vt ſi a,nulli c.b autem,alicui aut omni c.nam c,a quidẽ nulli:b autem alicui inerit.Si autẽ particularis ſit priuatiua:non reſoluetur.non enim ſuſcipit conuerſionem particularis negatiua. ❡Manifeſtum ergo quoniam 264
ijdem ſyllogiſmi non reſoluuntur in his figuris: qui nec in primam reſoluebantur. ❡Et quoniam in primã figuram reductis ſyllogiſmis:iſti ſoli ſyllogiſmi per 265
impoſſibile clauduntur. Quomodo ergo oportet ſyllogiſmos reducere,& quoniã reſoluuntur figuræ in ſeinuicem:manifeſtum ex dictis.

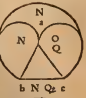
❡Quadrageſimiprimi Cap.notæ.

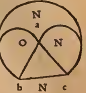
❡Conuertitur igitur vniuerſalis affirmatiua ad vtrunq; extremum.& ſiue cõuertatur propoſitio, 260
id eſt ea vniuerſalis quæ eſt ad maius extremũ, ſiue aſſumptio, id eſt ea quæ eſt ad minus: ſemper fiet primæ figuræ ſyllogiſmus, colligens alicui b ineſſe a.vt fiat ſyllogiſmus tertiæ figuræ omni c ineſt a & omni c ineſt b.igitur alicui b ineſt a.quia vniuerſalis affirmatiua ad maius extremũ conuertitur:alicui a ineſt c.& omni c ineſt b.tũc ratiocinor per primã figurã, omni c ineſt b,& alicui a ineſt c:igitur alicui a ineſt b. quare & alicui b ineſt a. Nam particularis affirmatiua particulariter cõuertitur.Et ſi conuertatur vniuerſalis affirmatiua ad minus extremũ:alicui b inerit c, ſed & omni c ineſt a:aperta eſt igitur primæ figuræ ratiocinatio,omni c ineſt a,& alicui b ineſt c: igitur alicui b ineſt a.cognoſcitur igitur cur Ariſtoteles adiecerit:c ad vtrunq; particulariter cõuerti.

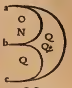
❡PARAPHRASIS CAP. QVADRAGESIMIPRIMI.

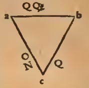
QVadrageſimumprimum cap.cõcluſiones quinq;.corollaria tria. ❡Prima concluſio.Quæ 258
cunque in pluribus figuris propoſita monſtrantur:ſi in figurarum altera fiat ſyllogiſmus, & eum ſyllogiſmum in alteram reducere valemus. Vt priuatiuum propoſitum monſtratur tum in prima tum in ſecunda figura,& ſyllogiſmus priuatiuus qui in prima fit figura ad idem quoque propoſitum, in ſecundam reducitur figuram. is autem qui fit in ſecunda: ad idem quoque propoſitum in primam reducitur figuram. Verum non omnes ſecundæ figuræ, in primam hoc pacto reuocabimus: ſed quoſdam. quod quidem ex ſequentibus erit manifeſtum. Nunc autem monſtranda concluſio. Nam ſi nulli b ineſt a & omni c ineſt b: nulli c inerit a. ſic enim erit prima figura. at ſi conuertatur priuatiua: ſecunda erit figura. Nam nulli a, inerit b.c autem omni, etiam inerit b. quare & per primum modum ſecundæ figuræ nulli c inerit a. Et ſimile eſt ſi non vniuerſalis ſed particularis fiat ſyllogiſmus.vt ſi nulli b inſit a & alicui c inſit b: alicui c non inerit a per primam figuram. & conuerſa negatiua, media erit figura. Sed quo modo, & quando cum propoſita in alijs figuris clauduntur & in prima, eorum ſyllogiſmi reuocentur in primam eadem quidem propoſita colligentes: ex ſequentibus concluſionibus cognoſcetur.
❡Secunda concluſio. Eorum ſyllogiſmorum qui in ſecunda fiunt figura, vniuerſales in primam 259
reuocabuntur figuram: particularium autem alter ſolum. vt nulli b inſit a, & omni c inſit a: erit

ſecundæ figuræ ſyllogiſmus colligens nulli c ineſſe b.& conuerſa negatiua:prima erit figura.Nam nulli a inerit b,& omni e inerit a:quare per primā figuram nulli c inerit b.Si autē vniuerſale affirmatiuum ſit ad maius extremū,& vniuerſalis negatiua ad minus:hoc pacto.Omni b ineſt a,& nulli c ineſt a, igitur nulli c ineſt b. reducendo in primam figuram primus terminus ponendus eſt c. Nam per cōuerſionem nulli a inerit c,& omni b ineſt a:quare per primā figuram nulli b inerit c. ergo & nulli c inerit b.Nam vniuerſalis negatiua cōuertitur.Verum ſi particularis ſit ſyllogiſmus, quando propoſitio negatiua ad maius extremum fuerit: reſoluitur in primam figuram. Vt ſi nulli b ineſt a,& alicui c ineſt a:in ſecūda figura alicui c nō inerit b.& reſoluitur in primam. Nam conuerſa negatiua:prima erit figura.nanq; nulli a inerit b,& alicui c ineſt a:quare per primā figuram alicui c nō inerit b. Sed quando propoſitio affirmatiua ad maius extremū fuerit,non reſoluitur in primam figuram.vt ſi omni b inſit a,& alicui c nō inſit a:fit ſyllogiſmo ſecūdę figuræ alicui c nō ineſſe b.ſed nō reducetur. Nam omni b ineſt a,non vniuerſaliter ſuſcipit cōuerſionem:neq; quidem
260 cum conuerſionē ſuſcipit,erit ſyllogiſmus. ❡ Tertia concluſio.Inſuper nō omnes ſyllogiſmi tertiæ figuræ reducūtur in primam,ſed omnes primæ particulares reuocantur in tertiā.De prima autem figura declaratur. Nam omni b inſit a, & alicui c inſit b, colligitur ſyllogiſmo primæ alicui c ineſſe a.quia ergo particularis affirmatiua conuertitur,alicui b inerit c,& etiā omni b inerat a.quare per tertiam figuram:alicui c inerit a.Et ſi particularis ſit negatiuus:idētidem.Nam particularis affirmatiua cōuertitur.quare ſi in prima figura nulli b ineſt a,& alicui c ineſt b: etiā & in tertia nulli b inerit a,& alicui b inerit c.Sed eorum ſyllogiſmorū qui in tertia coaleſcunt figura omnes in primam reſoluūtur figuram vno dēpto.quādo ſcilicet particularis in eo ponitur negatiua.omnes autē alij reducūtur.Nam prædicētur a & b de omni c.cōuertetur ergo vniuerſalis affirmatiua ad vtrūq; extremum & a & b,particulariter.colligetur ergo vtrūuis factum fuerit,alicui b ineſſe a.quare prima erit figura.ſiquidē omni c ineſt a,& alicui b inerit c. Et ſi omni c quidem inſit a,& alicui c inſit b:eadē ratio eſt.Nam conuertetur particularis ad minus extremū. Et ſi ad minus extremum ponatur vniuerſalis & ad maius particularis,vt ſi omni c ineſt b,& alicui c,ineſt a: primus terminus, extremúmq; maius ponēdum b. Nam omni c ineſt b,& per cōuerſionē alicui a inerit c:quare per primam figurā alicui a inerit b.& quoniam particularis cōuertitur,etiam alicui b inerit a.Et ſi ſyllogiſmus negatiuus euadat terminis vniuerſaliter enunciatis, hoc eſt vtriſq; vniuerſalibus propoſitionibus,ſimiliter vt in ſuperioribus ſumēdum.Nam omni c inſit b,& nulli c inſit a,per cōuerſionem igitur & alicui b inerit c & nulli c ineſt a. quare c mediū erit primæ figuræ ad colligendū alicui b nō ineſſe a.Et ſimile fuerit ſi negatiua ſit vniuerſalis & affirmatiua particularis.Nam cōuerſa particulari, prima efficietur figura. vt ſi nulli c ineſt a & alicui c ineſt b,etiā nulli c ineſt a & alicui b inerit c.Sed ſi particularis ſumatur negatiua:minime hūc in modum reſoluetur.Vt ſi omni c ineſt b,& alicui c non ineſt a:minime reducetur.Nam cōuerſa vniuerſali affirmatiua,vtræq; propoſitiones erūt particulares:ex quibus nullus cōflari valet ſyllogiſmus.Non omnes igitur ſyllogiſmi
261 tertiæ figuræ,reducuntur in primā:ſed omnes particulares primæ reducūtur in tertiā. ❡ Primum corollariū.Vnde manifeſtum eſt ad reſoluēdum in ſeinuicem has figuras: in vtriſq; bis figuris eam propoſitionē quæ ad minus extremum collocatur cōuertendam eſſe. hac enim conuerſa, figura in
262 figurā tranſit.❡ Quarta concluſio.Particularium ſyllogiſmorū ſecundæ figuræ vnus in tertiā figuram reſoluitur:alter autē non reſoluitur.Nam cum vniuerſalis fuerit negatiua,reſoluitur. Si enim nulli b ineſt a & alicui c ineſt a:vtraq; ſimiliter ad a cōuertuntur ita vt fiat ſubiectum. quare nulli a inerit b & alicui a inerit c.mediū igitur in tertia figura erit a. Quando autē omni b ineſt a & alicui c non ineſt a,nulla fit reſolutio.Nam cōuerſione facta,neutra propoſitionū manet vniuerſalis.
263 ❡ Quinta concluſio.Syllogiſmi negatiui tertiæ figuræ reſoluuntur in ſecūdam figurā:quotiēs vniuerſalis,negatiua fuerit.cum autē particularis fuerit,minime.vt ſi nulli c ineſt a,& omni c ineſt b: ſimiliter & nulli c ineſt a,& alicui c ineſt b.Nam vtraq; cōuerſa nulli a inerit c,alicui autem b,inerit c:quare ſecūda efficietur figura.Sed ſi particularis ſit negatiua,nō reſoluetur.Nam particularis
264 negatiua conuerſionē non recipit,quod nihilominus oporteret,vt reſolueretur. ❡ Secundū corollarium.Manifeſtum igitur eſt eoſdem ſyllogiſmos in his figuris adinuicē nō reſolui,qui nec in pri-
265 mam reſoluebātur. ❡ Tertium. Perſpicuum inſuper eſt eorū ſyllogiſmorū qui in primā figuram reducuntur:hos ſyllogiſmos per impoſſibile relinqui claudendos,perficiendóſq;.Quomodo igitur oportet ſyllogiſmos reducere,quódq; figuræ reſoluūtur in inuicē:ex dictis ſatis eſt exploratum.

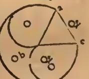

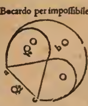

Barocoper impoſſibile.

Bocardo per impoſſibile.

❡ De ſyllogiſmis infinitis & regulis conſequentiarum. Cap. XLII.

266 Diſſert autem in conſtruendo vel deſtruendo opinari,aut idem aut diuerſum ſignificare:non eſſe hoc,& eſſe non hoc.vt non eſſe album, ei quod eſt eſſe nō album.non enim idem ſignificāt.nec eſt negatio eius quæ eſt eſſe album,ea quæ eſt eſſe non album:ſed non eſſe album.Ratio autem huius hæc eſt.ſimiliter enim ſe habet poſſibile eſt ambulare, ad poſſibile eſt non ambulare:ei quę eſt eſſe album,ad eſſe non album,& ſcit bonum,ad ſcit non bonū.nam ſcit bonum vel ſciens bonum: nihil differt. neq; poteſt am-

bulare,vel eſt potens ambulare.quare & oppoſita:non poteſt ambulare,& nõ eſt
potens ambulare.Si igitur non eſt potens ambulare idem ſignificat,& eſt potens
non ambulare:ipſa ſimul inerunt eidem.nam idem poteſt ambulare & non am-
bulare.& idem ſciens bonum & non bonum eſt.affirmatio autem & negatio non
ſunt oppoſitæ ſimul in eodem.¶ Quemadmodum ergo non idem eſt non ſcire
bonum,& ſcire non bonum:nec eſſe non bonum,& non eſſe bonum idem.nam
proportionalium,ſi alterum ſit:& alterum. nec eſſe non æquale,& nõ eſſe æqua-
le idem . huic enim quod eſt non æquale, ſubiacet aliquid, & hoc eſt inæquale:
illi vero nihil, eo quòd æquale quidem vel inæquale non omne eſt , æquale au-
tem vel non æquale omne. ¶ Amplius.eſt non album lignum,& non eſt album
lignum:non ſimul ſunt.ſi enim eſt lignum non album:erit lignum.quod autem
non eſt album lignum:non neceſſe eſt eſſe lignum. ¶ Quare manifeſtũ eſt quo- 267
niam non eſt eius quod eſt bonũ:eſt non bonum, negatio. ſi ergo de omni vno,
vel affirmatio vel negatio vera: ſi non eſt negatio, palàm quoniã affirmatio ali-
quo modo erit.affirmationis autem omnis,negatio eſt.& huius ergo:ea quæ eſt,
non eſt non bonum.¶ Habent autem ordinem hunc adinuicem.ſit eſſe quidem 268
bonum in quo a.nõ eſſe autem bonum in quo b.eſſe autem non bonum in quo
c ſub b.non eſſe autem nõ bonum in quo d ſub a.omni ergo inerit aut a aut b
& nulli eidem,& omni.aut c aut d:& nulli eidem.& cui c ineſt:neceſſe eſt b om-
ni ineſſe.ſi enim verum eſt dicere quoniam eſt nõ album, & quoniam non eſt al
bum, verum. impoſſibile eſt enim ſimul eſſe album & eſſe nõ album, aut eſſe li-
gnum album & eſſe lignum non album.quare ſi nõ affirmatio:& negatio inerit.
Ei autem quod eſt b,non ſemper c.quod enim omnino non eſt lignum: neq; li-
gnum erit album nec nõ album.Ecõuerſo autem cui ineſt a:& d omni ineſt.aut
enim c aut d. quoniam autẽ non poſſunt ſimul eſſe non album & eſſe album:d
inerit.nam de eo quod eſt album,verũ eſt dicere: quoniam non eſt non album.
De d autem nõ omnino a erit.nam de eo quod omnino non eſt lignum:nõ ve-
rum eſt dicere a,quoniam eſt lignũ album.quare d verum eſt,& a nõ verũ,quo-
niam eſt lignum album.¶ Palàm autẽ quoniam & a c nulli eidem inſunt: ſed b 269
& d cõtingit eidem alicui ineſſe. ¶ Similiter autem ſe habent & priuationes ad 270
prædicationes eadem poſitione.ſit enim ęquale,in quo a.nõ æquale,in quo b.in-
æquale,in quo c.nõ inæquale,in quo d. ¶ In pluribus autem quorũ his quidem 271
ineſt,illis vero non ineſt idem:negatio quidẽ ſimiliter vera ſit.vt quoniam non
ſunt alba omnia,aut quoniã nõ eſt album vnũquodq;.at quoniam eſt nõ album
vnumquodq;,aut quoniã omnia ſunt non alba,falſum eſt. Similiter autẽ & eius
quæ eſt omne animal album,nõ hæc (eſt non album omne animal) negatio.am
bæ enim falſæ:ſed eſt,nõ omne animal album. ¶ Quoniam autẽ palàm,ꝙ aliud 272
ſignificat eſt non album,& nõ eſt album,& illa quidẽ affirmatio, hæc vero nega-
tio:manifeſtũ quoniam non eſt idem modus monſtrãdi vtrunq;.vt quoniã quic-
quid eſt animal: nõ eſt album,aut contingit non eſſe album, & quoniam verum
dicere non album.hoc enim eſt eſſe nõ album.¶ Sed verum quidem dicere,eſt 273
album ſiue nõ album,idem modus.Conſtructiue enim ambæ per primam oſten
duntur figuram.nam verum ei quod eſt:ſimiliter ordinatur. eius enim quæ eſt,
verũ dicere album:non hæc,verum dicere nõ album,negatio.ſed hæc:nõ eſt ve
rum dicere album. Si enim verum eſt dicere quicquid eſt homo muſicum eſſe,
aut nõ muſicum eſſe:quicquid eſt animal ſumendum muſicum eſſe, aut nõ mu
ſicum eſſe.& oſtenſum eſt.Non eſſe autem muſicum quicquid eſt homo:deſtru-
ctiue monſtratur ſecundum dictos tres modos.¶ Simpliciter autem quando ſic 274
ſe habent a & b vt ſimul quidem eidem non contingant:omni autem de neceſ-
ſitate alterũ.& rurſum c & d ſimiliter.ſequitur autem id quod eſt c,a & nõ con-
uertitur:& id quod eſt b ſequetur d,& non conuertitur. & a quidem & d cõtin-

gunt eidem:b autẽ & c non cõtingũt. ℭ Primũ ergo quoniã id quod eſt b,ſequi-
tur d:hinc manifeſtum, quoniã eorum quæ ſunt c d alterũ ex neceſſitate omni
ineſt.cui autẽ b:non cõtingit c eo ꝙ ſimul infert a.a autẽ & b non cõtingunt ei-
dem.manifeſtũ quoniã d ſequetur b. ℭ Rurſum quoniã ei quod eſt a nõ conuer-
titur c,omni autẽ vel c vel d:cõtingit a & d eidẽ ineſſe. ℭ B autem & c non con
tingit:eo ꝙ cõſequitur a id quod eſt c.accidit enim quiddã impoſſibile. ℭ Mani
feſtum eſt ergo quoniã nec b ei quod eſt d cõuertitur:eo ꝙ contingit ſimul a,d
275 ineſſe. ℭ Accidit autẽ aliquotiẽs in huiuſmodi terminorũ ordine falli:eo ꝙ oppo
ſita nõ ſumantur recte quorũ neceſſe eſt omni alterum ineſſe. Vt ſi a & b nõ con
tingunt ſimul eidem:neceſſe eſt autẽ ineſſe cui nõ alterũ,alterum. & rurſus c &
d ſimiliter.cui autẽ c omni,ſequitur a.accidet enim cui d:b ineſſe ex neceſſitate,
quod falſum eſt. Si ſumatur enim negatio eorũ quæ ſunt a b, ea quæ eſt in qui-
bus f. & rurſus eorũ quæ ſunt c d, ea quæ eſt in quibus g.neceſſe eſt igitur omni
ineſſe vel a vel f.aut enim affirmationẽ aut negationẽ.& rurſum,aut c aut g.affir
matio enim & negatio.& cui c,omni a ſubiacet.quare cui f,omni hoc quod eſt g.
Rurſum quoniã eorũ quæ ſunt f b, omni alterũ. & eorũ quæ ſunt g d: ſimiliter.
ſequitur autẽ g id quod eſt f.& id quod eſt d ſequitur b.hoc enim ſcimus.ſi ergo
a id quod eſt c:& id quod eſt d ſequetur b. hoc autẽ falſum. ecõtrario enim erat
in his(quæ ſic ſe habẽt) cõſequẽtia. Nõ enim fortaſſe neceſſariũ omni ineſſe,aut
a aut f.nec f aut b.nõ enim eſt negatio eius quod eſt a hoc quod eſt f.nã boni nõ
bonũ negatio. nõ autẽ eſt idẽ hoc quod eſt nõ bonũ, ei quod eſt neq; bonũ neq;
nõ bonum.ſimiliter autẽ & in c d.nam negationes quæ ſumptæ ſunt: duæ ſunt.

ℭ Quadrageſimiſecundi Cap.notæ.

266 ℭ Negatio,negatio contradictoria. ℭ Cum dicitur eſt non æquale: termino non æquali ſubiacet,
ſubijciturq; inæquale,ꝙ omne inæquale ſit non æquale.ſed cum dicitur non eſt æquale:nullus ter-
minus eſt cui ſubijciatur,ſubiaceatq; æquale.quare cum vni aliquid ſubiaceat, alteri vero nihil tale
ſubiaceat:propoſitiones illæ non idem ſignificant.neq; intellige ſubiacet, vt ſi verum eſt eſſe non
æquale vt oporteat quicquam eſſe quod ſit inæquale,quemadmodum ſi Socrates ægrotat:oportet
Socratem eſſe.& ſi eſt inæqualis:& ipſe quoq; eſt.Sed id intendebatur,prædicato non æquale,ſub-
iacere inæquale vt minus commune: ſed non cum dicebatur non eſt æquale. nam prædicatum eſt
æquale: cui certum eſt, non ſubiacere inæquale. Rationem enim reddidit Ariſtoteles cur dixerit
inæquale ſubiacere ei quod eſt non æquale,quòd æquale & non æquale de omni dicuntur, nõ au-
tem æquale & inæquale.quare oportet inæquale in paucioribus eſſe quàm nõ æquale,& nõ æqua-
li,ſubiacere. ℭ Non ſimul ſunt,non ſimul ſunt veræ.propoſitiones enim illæ ſimul ſunt:quarum
nunq̃ vna vera eſſe poteſt ſine altera. ℭ Eſt nõ album lignum:ſolum nõ album infinitum eſt.

A	æquale	c	inæquale
A	eſſe bonum	e	eſſe non bonum
b	non æquale	d	non inæquale
b	non eſſe bonum	d	non eſſe non bonum

268 ℭ Nõ ſemper de quocũq; verũ eſt b.Nã cũ prædicatũ eſt cõpoſitũ, & quãdo prædicata ſunt habi-
tus & priuationes,cuiuſmodi ſunt æquale & inæquale,iuſtus iniuſtus, cæcus & vidẽs: ad c ſemper
ſequitur b,ſed nõ cõuertitur.& ad a ſequitur d,ſed nõ cõuertit͛.In prædicatis ſimplicibus cõuertit͛
eadẽ ſeruata quãtitate.vt ſequitur eſt nõ albũ,igitur nõ eſt albũ.& cõtrà:nõ eſt albũ, igitur eſt non
albũ.Idcirco enim Ariſtoteles dixit,nõ ſemp:quia aliquãdo recurrat. Eadẽ dico ſeruata q̃titate. nã
quãdo in figura a c facimus vniuerſales,& b d ſunt particulares:nõ recurrũt etiam in ſimplicibus.

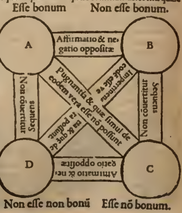
Antecedentes recurrentes		Antecedentes nõ recurrentes		Conſequentes non recurrentes.	
1	A eſt album	1	A eſt lignum album	1	d non eſt lignum nõ album
2	e eſt non album	2	A eſt æquale	2	d non eſt inæquale
Conſequentes recurrentes		3	e eſt lignum non albũ	3	b non eſt lignum album
1	d non eſt non album	4	c eſt inæquale	4	b non eſt æquale
2	b non eſt album				

ℭ Verum & falſum propoſitionem de modo faciũt:vt poſſibile,contingens & reliqua. Itaq; vt ne-
272 gatio huius,omnẽ hominem poſſibile eſt eſſe animal:eſt hæc,non omnẽ hominẽ poſſibile eſt eſſe
273 animal,& nõ hæc,omnem hominẽ poſſibile eſt nõ eſſe animal:ita huius omnẽ hominẽ verum eſt
dicere animal negatio eſt hæc,nõ omnẽ hominẽ verũ eſt dicere,& nõ hæc,omnẽ hominẽ verũ eſt
dicere non animal. Hæc autẽ omnem hominẽ verum eſt dicere animal,vim abſolutæ habet,omnis
homo eſt animal. Et de falſo fortaſſe vt falſum omnem hominem eſſe album:vim oppoſitæ habet,

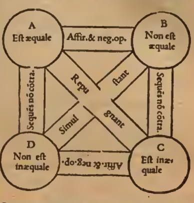
aliquis homo nō eſt albus. Et vt poſſibile & alij modi ſe habent vt eſſe in abſolutis: ita verū & fal-
ſum ſeſe habent in illis quibus apponuntur. & hæc pro quinta & ſexta concluſione, & modo locu-
tionis Ariſtotelico, concipiendo. ℭ Hæc, omnis homo nō eſt muſicus, deſtructiue id eſt negatiue
monſtratur. ſed hæc, verū eſt dicere hominem non eſſe muſicum, deſtructiue id eſt priuatiue mon-
ſtratur, perinde atq; hæc omnē hominem poſſibile eſt non eſſe album, nō autē negatiue. Nam ne-
gatiua nō eſt, etſi alicui negatiue æque poſſit. Itaq; deſtructiue, & negatiue in abſolutis: & priuati-
ue plerunq; in illis de modo nobis deſignat. Et ponūtur hic termini muſicū, animal, homo: non ꝙ
abſolute in illis ſyllogiſmos conſtituamus, ſed exempli ſolum cauſa, vt ſentiāt qui diſcunt, & vt per
eos, alios intelligamus, in quibus fiat ſyllogiſmus. ℭ Dicti tres modi ſunt ſecundus modus primæ
figuræ, primus & ſecundus ſecundæ: qui deſtructiue vniuerſalem & negatiuam & priuatiuam con-
cludūt. Priuatiuas intelligo vt prius in illis de modo: quæ ſimpliciter affirmatiuis (cum eiuſdē ſint
ſubiecti & prædicati) contrapoſitæ ſunt, affirmatiuam habentes figuram. ℭ Quando de enuncia-
tionibus loquimur: ineſt, eſt, verum eſt, idem. ℭ Duæ ſunt atq; diuerſæ. Si g eſſet negatio c: opor- 275
tet g idem eſſe d, ꝙ vnius tantum ſit vna negatio. Et licet id in terminis monſtratū ſit: idem tamē
in propoſitionibus monſtrari poſſet. Primo ſi ſit propoſitio quæ antecedit & propoſitio quæ ſe-
quitur ſed non conuertatur: ad oppoſitū cōſequentis ſequi oppoſitum antecedentis. Secundo op-
poſitum antecedentis ſtare cum cōſequente, vt d cum a. Tertio oppoſitum conſequētis repugna-
re antecedenti. Quarto conſequentiam oppoſiti conſequentis ad oppoſitum antecedentis nō recur
rere ac conuerti. Quinto ex falſa oppoſitione hallucinari neq; admittendum eſſe duabus oppoſitis
ſuperiore modo idem opponi. & hæc in elementis ad longum monſtrata ſunt.

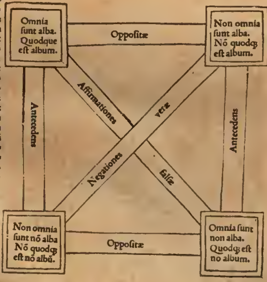
ℭ PARAPHRASIS CAP. QVADRAGESIMISECVNDI.

QVadrageſimūſecundum cap. cōcluſiones octo. ℭ Prima cōcluſio. Differt autē cum ad con 266
ſtruendū tum deſtruēdum opinari aut idem aut diuerſum ſignificare: non eſſe hoc, & eſſe
nō hoc. vt opinari non eſſe albū idem ſignificare aut diuerſum: ei quod eſt eſſe nō album.
Nam nō idem ſignificant. Neq; negatio huius, eſſe album: eſt eſſe nō album, ſed non
eſſe album. ℭ Huius autē hæc ratio. Nam hūc in modū ſe habet poteſt ambulare, ad poteſt nō am
bulare: quēadmodum eſſe albū, ad eſſe nō album, & quēadmodum ſcit bonū ad ſcit nō bonū. atqui
poteſt nō ambulare: negatio nō eſt eius quod eſt poteſt ambulare. neq; ſcit nō bonū: negatio huius
ſcit bonū. quare neq; huius eſt album: negatio erit, eſt nō album. Quod autē ſcit nō bonum & po-
teſt nō ambulare negationes nō ſint horū, ſcit bonū, & poteſt ambulare: agnoſcitur. Nam ſcit bo-
nū & eſt ſciēs bonum, nihil differūt. idētidem poteſt ambulare: & eſt potēs ambulare. quare & hæc
oppoſita nihil differēt: nō poteſt ambulare & nō eſt potens ambulare. ſi igitur nō eſt potens ambu
lare, idem ſignificat atq; eſt potens nō ambulare, ſitq; eſt potēs nō ambulare negatio huius eſt po
tens ambulare: illa ſimul eidē inerūt. Nam idem ſimul poteſt ambulare & poteſt non ambulare: &
idem ſimul eſt ſciēs bonū & ſciēs non bonū. atqui affirmationē & negationē oppoſitas: impoſſibi-
le eſt ſimul eſſe in eodē. Non igitur nō eſt potēs ambulare idē ſignificat, ac eſt potēs nō ambulare:
neq; eſt potēs non ambulare negatio eſt huius, eſt potēs ambulare. quare neq; negatio huius eſt al
bum: erit eſt nō albū. ℭ Secūdo. quēadmodum nō idem eſt nō ſcire bonū & ſcire nō bonū: neq; eſſe
nō bonum & nō eſſe bonū idem (nam proportionaliū ſi alterū ſit: & alterum) neq; eſſe nō æquale
& nō eſſe æquale idē. Nam huic, eſt nō æquale quippiam ſubiacet: & hoc eſt inæquale. illi autē nō
eſt æquale: nihil ſubiacet. ꝙ autē non æquali ſubiectum ſit inæquale: hoc ideo eſt quia non omne,
æquale aut inæquale eſt. at omne: æquale aut nō æquale. quare nō æquale communius: & inæquale
ſpecialius & ſubiacens. quare etiā non idem eſt
eſſe nō albū: ac non eſſe albū. ℭ Tertio. Inſuper
eſt nō albū lignū & nō eſt albū lignū: nō ſimul
ſunt. Nam idē ſunt eſt nō lignum albū & eſt li-
gnum nō albū: & ſi eſt lignum nō albū, ex ne-
ceſſitate erit lignū. at quod nō eſt album lignū:
nequaq̃ neceſſe eſt eſſe lignū. poteſt igitur vna
eſſe vera: altera exiſtente falſa. quare non ſimul
ſunt. negatio igitur huius eſt albū: non eſt hæc,
eſt nō albū. ℭ Corollarium. Quo fit manifeſtū 267
negationē huius eſt bonū: non eſſe, eſt non bo-
num. Si ergo de omni vno vel affirmatio vel ne
gatio vera eſt: ſi nō eſt negatio, perſpicuū quo-
niam aliquo pacto affirmatio erit. affirmationis
autem omnis, negatio eſt. & illius ergo negatio
erit: nō eſt non bonū. ℭ Secunda cōcluſio. Præ-
dictæ propoſitiones, hūc qui ſubiūgetur inter
ſe habēt ordinem. Eſto autē a quælibet affirma 268
tio: vt eſſe bonū. b eius negatio: vt nō eſſe bonū.
c ſub b infinita affirmatio: vt eſſe nō bonū. d ve
ro ſub a, ipſius c negatio: vt nō eſſe nō bonum.

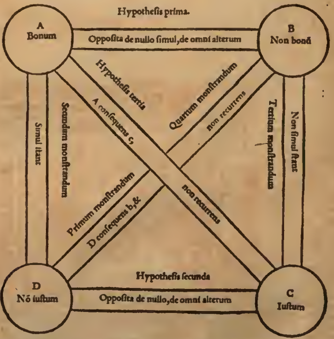

Hunc profecto ordinem habent,vt de omni verum ſit aut a,aut b:& de nullo eodem,ambo ſimul.
ſimiliter& de omni verum ſit aut c, aut d: & de nullo eodem ſimul. Et de quocunq; verum eſt c:
neceſſe eſt de omni huiuſmodi verum eſſe & b.Nanque ſi verum eſt dicere eſt non album:etiam &
verum eſt dicere non eſt album.Nam impoſſibile eſt ſimul eſſe album & eſſe non album.aut eſſe ſi-
mul,lignum album & eſſe lignum non album.quare ſi cum hac poſita vera, eſt non album, nõ eſt
affirmatio vera eſt album:negatio ſimul vera erit,non eſt album.de quocunque igitur verum eſt c:
& de omni eiuſmodi verum eſt & b.Sed econtra nõ ſemper de quocunq; verum eſt b, de eodem
& c verum eſſe oportet. Nam quod omnino
non eſt lignum:neq; lignum erit album,ne-
que non album.quare b nõ eſt lignum albũ,
verũ eſſe poteſt:&,nihilominus c eſt lignum
non album,falſum.Et a & d conuerſum ha-
bent ordinem ad b & c. nam de quocunque
verum eſt a : & de omni huiuſmodi verũ eſt
d.Nam de quocunq; verum eſt a : verum eſt
c,aut d.at quoniam impoſſibile eſt ſimul eſſe
e & a,ſcilicet eſſe nõ album & eſſe album: d
inerit.nam de eo quod eſt album : verum eſt
dicere quoniam non eſt nõ album.Sed econ-
tra nõ ſemper de quocunque verum eſt d:de
eodem & a verum eſſe oportet. Nam de eo
quod omnino non eſt lignum:nõ verum eſt
dicere eſſe lignum album.quare de eo nõ di-
citur a,& tamen de eo dicitur d.nam nõ eſt
lignum nõ album.quare tunc d verum:& a,
269 eſt lignum album,nõ verum eſt. ℂ Corolla-
rium.Perſpicuum autem eſt de nullo eodem
a & c ſimul vera eſſe:ſed b & d contingere de
270 aliquo eodem ſimul vera eſſe. ℂ Tertia concluſio. Similem inter ſe ordinem ſeruant priuationes:
prædicatis ſimili poſitione adiectæ.Sit enim a æquale.b non æquale.c inæquale.d non inæquale.
271 Concluſio,hac deſcriptione cognoſcitur. ℂ Quarta concluſio. Quando pro pluribus vniuerſaliter
enunciamus quorum his quidem prædicatum idem ineſt,illis vero non ineſt, ſiue id ſit pluratiue,
ſiue ſingulariter:negatio
ſimiliter vera ſit,& affir-
matio falſa. Vt factis hu-
iuſmodi affirmationibus
& negationibus : omnia
ſunt alba,nõ omnia ſunt
alba. omnia ſunt non al-
ba,non omnia ſunt non
alba. Item vnumquodq;
eſt album, nõ eſt vnum-
quodque album. vnum-
quodque eſt non album:
non vnumquodque eſt
nonalbum.negatio,non
omnia ſunt alba : & non
vnumquodque eſt albũ
ſimiliter vera eſt:& om-
nia eſſe alba, aut vnum-
quodque eſſe album,fal-
ſum . quare ſimiliter ve-
ra,non omnia eſſe nõ al-
ba. & nõ vnumquodque
eſſe non album. Et ſimi-
liter ſi ſpecialius enuncie
mus : eius quæ eſt omne
animal eſt albũ, negatio
nõ eſt hæc,omne animal
eſt nõ album(nam ambę
falſæ ſunt) ſed hæc, non
omne animal eſt album.

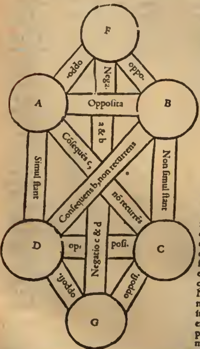
¶Quinta concluſio. Non idem eſt modus ſyllogiſmo oſtendendi, vtranq; harum,omne animal 272
nõ eſt album,ſiue contingit nõ eſſe album:& verum eſt dicere omne animal,nõ album. hoc enim
(inquam verum dicere omne animal non album) idem intelligo ac cum dicitur omne animal eſt
non album. Et hoc ideo eſt : quoniam manifeſtum quidem eſſe diuerſum ſignificare, eſt non al-
bum,& non eſt album. nam illa quidem affirmatio: hæc vero negatio eſt. ¶Sexta concluſio. Ha- 273
rum, verum dicere omne animal eſt album , & omne animal eſt non album: idem eſt monſtran-
di modus. Nam ambæ:per primam figuram,affirmatiue monſtrantur. nam verum,ipſi eſt:ſimili-
ter ordinatur. huius enim,verum dicere album,negatio non eſt hæc,verum dicere non album:ſed
hæc,non verum dicere album. Si enim monſtrare volumus,eſſe verum dicere omnem hominem
non eſſe muſicum:ſumendum eſt omne animal eſſe muſicum, vel omne animal non eſſe muſicum.
& ſi id ſumi poſſit : monſtratum eſt propoſitum hoc pacto. Verum dicere omne animal eſſe mu-
ſicum,omnis autem homo animal:verum igitur dicere, omnem hominem eſſe muſicum. vel hoc
pacto. verum dicere omne animal non eſſe muſicum,& omnis homo animal:verum itaque dicere
omnem hominem non eſſe muſicum. Et omnem hominem non eſſe muſicum,deſtructiue:ſecun
dum dictos tres modos. ¶Septima concluſio. Omnino autem quando ſic ſe habent conſequens 274
aliquod & oppoſitum eius (verbi cauſa a b) vt ſimul eidem non contingant, omni autem de ne-
ceſſitate inſit alterum,& rurſus quando ſimiliter ſe habent quod antecedit & eius oppoſitum(ver-
bi cauſa c & d) & id quod eſt c,ſequitur a, & non conuertitur : etiam id quod eſt b ſequetur d, at
id non recurrit. & a quidem & d contingunt eidem ineſſe : b autem & c nequaquam contingere
poſſunt eidem ineſſe. hoc eſt quando termini ſic ſe habent vt dictum eſt:ad oppoſitum conſequen
tis ſequitur oppoſitum antecedentis.ſed non recurrit: vt ad oppoſitum antecedentis ſequatur op-
poſitum conſequentis , & ſimul ſtant conſequens & oppoſitum antecedentis. nunquam autem
poſſunt ſimul ſtare oppoſitum conſequentis & antecedens.

¶Primum ergo quòd ad b ſequatur d : hinc manifeſtum. Nam quia eorum quæ ſunt c d, alte-
rum ex neceſſitate omni ineſt. at cui contingit b, nõ contingit c:quia c coinfert, ſecũmque trahit
a. & a, & b ex hypotheſi non contingunt eidem. cui igitur continget b, ſimul continget & d.

quare manifeſtum eſt d conſequens eſſe eius quod eſt b. ℭRurſum quia cū a nō conuertitur c,fieri poteſt vt inſit a,nō autem e.& poſitum eſt omni ineſſe c vel d.quare tunc cū a:inerit d.Contingit igitur a & d eidem ineſſe:quod erat ſecundum monſtrandū. ℭB autem & e non contingit eidem ineſſe: eo quòd conſequitur a ad id quod eſt c. accidit nanque impoſſibile. nam ſi b e ſimul inſunt: quia ad id quod eſt e ſequitur a,etiam & a ineſt.& poſitum eſt b ineſſe.inerunt igitur ſimul a & b: quod eſt impoſſibile. nō igitur b & c cōtingit eidem ineſſe : quod tertio loco erat monſtrandum. ℭManifeſtum igitur etiam eſt b nō conuerti cum d, ob idipſum quòd a & d monſtrata ſunt ſimul ineſſe.nam ſi ſimul ſint a & d,& ponatur b cōuerti cū d:ad d ſequetur b.quare cum d inſit:& b inerit.ſed & a poſitum eſt ineſſe.inſunt igitur ſimul a & b:quod eſt impoſſibile.& id quarto erat de-

275 monſtrādum. ℭOctaua concluſio. Accidit aliquotiens in huiuſmodi terminorū ordinatione hallucinari:ob idipſum quòd non recte ea oppoſita ſumātur, quorum neceſſe eſt omni ineſſe alterum. ℭVt ſi a & b nō contingunt ſimul eidem & neceſſe eſt cui nō ineſt vnū,eidē ineſſe alterum.& rurſus e & d ſimiliter: & cuicūq; e ineſt, conſequens ſit vt prius & a ineſſe,accidet ſanè ex terminorū ordinatione nō recta, cui d ineſt ex neceſſitate ineſſe b, & b d, ex neceſſitate cōuerti, quod falſum eſt.Quòd autē ex huiuſmodi perperam facta terminorū ordinatione id accidat,oſtenditur.

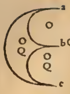

In prima ratiocinatione.		
Antecedens	C	antecedens
Conſequens	A	conſequens
Antecedens	F	oppoſitū conſequentis
Conſequens	G	oppoſitū antecedentis
In ſecunda ratiocinatione.		
Antecedens	F	antecedens
Conſequens	g	conſequens
Antecedens	d	oppoſitum coſequentis
Conſequens	b	oppoſitū antecedentis
	a	bonum
	b	non bonum
	e	iuſtum
	d	non iuſtum
	f	neq; bonū,neq; nō bonū
	g	neq; iuſtū,neq; non iuſtū

Nam ſi ſumi admittatur negatio eorum quę ſunt a b quæ ſit f,& eorum quæ ſunt e d quæ ſit g.neceſſe erit igitur omni ineſſe:vel a,vel f.nam aut affirmationē,aut negationē ineſſe neceſſe eſt.& rurſum neceſſe omni ineſſe:aut c,aut g.affirmatio em̄ & negatio poſita ſunt e,& g.& cuicūq; e, ſupponitur & a omni ineſſe atq; ſequi.quare vt prius de b & d monſtratū eſt: cuicūq; inerit f, & omni inerit g, eritq; g ſequens ad f. Rurſus quoniam eorū quæ ſunt f b, neceſſe eſt omni alterū ineſſe. Nam poſita ſunt affirmatio & negatio.Et ſimiliter eorū quæ ſunt g d:vt omni alterum inſit neceſſe eſt.atqui g ad f ſequi monſtratū eſt.ad id igitur quod eſt d ſequet̃ b.hæc enim prius mōſtrata cognoſcim⁹.Ex hac ergo terminorū ordinatione ſi a ſequitur id quod eſt c,& b ſequet̃ id quod eſt d.Hoc autē falſum. nam ecōtrario in ijs quæ ſic ſe habent,erat cōſequentia.manifeſtū eſt igitur cōtingere aliquotiens in huiuſmodi terminorum ordinatione falli,& oberrare:ob idipſum ꝙ oppoſita non recte ſumantur,quorū neceſſe eſt omni ineſſe alterum.Nam nō neceſſarium eſt fortaſſe ineſſe aut a,aut f,neq; f,aut b.neq; concedendū fuit f negationē eſſe a.Nam boni,non bonum negatio eſt.& nō eſt idem hoc quod eſt non bonum:ei quod eſt neq; bonum,neq; nō bonum.ſimiliter autem & in c d:g nō eſſe negationem c. Nam negationes ſumptæ ſcilicet g d:duæ ſunt atque diuerſæ.

ℭPRIMI PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS FINIS.

SECVNDI PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS: QVI SYLLOGISMI PLVRA CONCLVDVNT. Cap. I.

IN quot ergo figuris & per quales,& quot propoſitiones & quando,& quomodo fit ſyllogiſmus,amplius autem ad quæ perſpiciendum cõſtruenti & deſtruenti,& quomodo oporteat quærere de propoſito ſecundum vnamquanq; artem,amplius autem per quã viam ſumemus quæ in ſingulis ſunt principia:iam pertranſiuimus.❡Quoniam autem alij quidẽ ſyllogiſmorum ſunt vniuerſales,alij vero particulares: vniuerſales quidẽ omnes ſemper plura ſyllogizant, particularium autẽ prædicatiui quidem plura,negatiui vero concluſionem ſolam. Nam aliæ quidẽ propoſitiones cõuertuntur:priuatiua vero nõ cõuertitur. Concluſio vero:aliquid de aliquo eſt.quare alij quidẽ ſyllogiſmi plura ſyllogizãt.Vt ſi a oſtẽſum ſit,omni aut alicui b ineſſe:& b,alicui a neceſſariũ eſt ineſſe.& ſi nulli b ineſſe a:& b,nulli a.hoc autẽ aliud eſt à priore.ſi autẽ a,alicui b nõ inſit:non neceſſeeſt b,& alicui a nõ ineſſe.cõtingit enim omni a ineſſe.hęc ergo cõmunis omnium cauſa vniuerſaliũ & particularium.❡Eſt autẽ de vniuerſalib⁹ & aliter 2

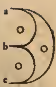
dicere.quæcũq; enim aut ſub medio, aut ſub cõcluſione ſunt: omnium erit idẽ ſyllogiſmus, ſi illa quidẽ in medio, hæc vero in concluſione ponantur. vt ſi a b concluſio per c: quæcũq; ſub b aut ſub c ſunt,neceſſe eſt de omnibus dici a.nam d ſi in toto b,& b in a:& d erit in a.Rurſum ſi e in toto c,& c in toto a:& e in to to a erit.Similiter autem,& ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus. ❡In ſecunda autem figura quod ſub concluſione erit:ſolum erit ſyllogizare.vt ſi a inſit nulli b & omni c:concluſio quoniam nulli c,ineſt b.ſi autem d ſub c eſt:manifeſtum quoniã non ineſt ei,b.ijs autem quæ ſunt ſub a,quoniam b non ineſt:non palàm eſt per ſyllogiſmum , etſi non ineſt b , ei quod eſt e : ſi eſt e ſub a . ſed ineſſe quidem b, nullic:per ſyllogiſmum oſtenſum eſt. non ineſſe vero a , hoc quod eſt b : indemonſtratum ſumptum eſt . quare nec per ſyllogiſmum accidit b non ineſſe e. 3

❡In particularibus autem, eorum quidem quæ ſub concluſione ſunt:non erit neceſſarium.Non enim fit ſyllogiſmus,quando ea ſumpta fuerit particularis.eorum autem quæ ſunt ſub medio , erit omnium : veruntamen non per ſyllogiſmum.vt ſi a,omni b:& b,alicui c.nam eius quod ſub c eſt poſitum:non erit ſyllogiſmus.eius vero quod ſub b,erit:ſed nõ propter eum qui prius factus eſt ſyllogiſmum.Similiter autem & in alijs figuris.nam eius quidem quod ſub concluſione eſt:non erit.alterius vero erit,verum non per ſyllogiſmum:eo ꝙ & in vniuerſalibus ex indemonſtrata propoſitione quæ ſunt ſub medio oſtendebantur. quare vel neque hic erit,vel & in illis. 4

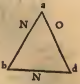
❡Primi cap. ſecundi priorum notæ.

❡Syllogiſmus vniuerſalis:qui cõcluſionem colligit vniuerſalem. Particularis:qui colligit particularem. Prædicatiuus:qui affirmatiuam.Et negatiuus qui negatiuã:ad quẽ reducimus priuatiuum, qui concluſionem cõcludit priuatiuam.❡Contingit enim a ineſſe b:tametſi alicui b non inſit a.A homo,b animal.Et quæ dicũtur ad ſyllogiſmos abſolutos applicanda.❡Quid in toto eſſe & quo a dici de omni differt:dictũ eſt in annnotationib⁹ primi capitis præcedẽtis libri numero 10. ❡Sub concluſione,ſub concluſionis ſubiecto, ſub minore extremitate. ❡Solum ſub cõcluſione ſumẽdo: plura ſyllogiſmo colligimus.ſyllogiſmo virtute proſyllogiſmi.vnde bifariã plura concludere contingit.ſyllogiſmo:quando id facimus ex aliqua propoſitione monſtrata virtute prioris ſyllogiſmi. & præter ſyllogiſmũ:quãdo id facimus nõ virtute prius facti ſyllogiſmi.Neq; vult inficias ire Ariſtoteles:ſumendo ſub medio nõ poſſe nos plura ſyllogizare in ſecunda figura,ſed id ſolum,hoc ipſum nõ eſſe ex proſyllogiſmo.❡Si autẽ d ſub c eſt:manifeſtum eſt quoniã & nulli d inerit b.Nam

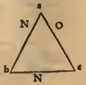
Modus plura concludẽdi duplex.

proſyllogiſmo primæ figuræ omni c ineſt a,& omni d ineſt c:colligimus omni d ineſſe a.propoſitio per datum ſyllogiſmū nota eſt,& aſſumptio ex hypotheſi data: concluſio igitur omni d ineſt a nota.tunc eodē,conſimiliq; priori ſyllogiſmo:colligimus nulli d ineſſe b.hoc pacto.nulli b ineſt a,& omni d ineſt a,nulli d ineſt b. ¶ Tametſi ipſi e nō inſit b,ſi e ſit ſub a.Si e ſit ſub a:ipſi e ex neceſſitate nō inerit b,ſic ſyllogizando.nulli b ineſt a,& omni e ineſt a.Igitur per primum ſecundæ figuræ nulli e ineſt b.propoſitio eadē eſt quæ prioris ſyllogiſmi.& aſſumptio eſt hypotheſis.quare plura concludit,ſed nō ex ſyllogiſmo.quia dicitur ex ſyllogiſmo plura concludere:quando virtute prioris ſyllogiſmi concludit. & quanquam cognoſceretur manifeſte ex hac nulli a ineſt b, per primam figuram: illa ſyllogiſmo nō cognoſcitur, ſed cōuerſione huius,nulli b ineſt a.quare ex inde

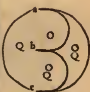

4 monſtrata ſyllogiſmo, ſemper plura concludit:& non ſyllogiſmo. ¶ Nam nullus fit ſyllogiſmus: quando ea ſumpta fuerit particularis.Eſto ſyllogiſmus particularis,omni b ineſt a,alicui c ineſt b, alicui c ineſt a:& ſit d ſub c,& ſumpta omni d ineſt c,& particulari eadem alicui c ineſt a.aſſumptio eſt hypotheſis,propoſitio,concluſio ſyllogiſmi dati:ſed nullus fit ſyllogiſmus.Nam primæ figuræ propoſitio eſt particularis:quo modo nō fit ſyllogiſmus.ſi tamen concludēda eſſet:ex illis eſſet colligenda.vnde ſumendo ſub concluſione in prima figura:ex ſyllogiſmo plura concludimus.& prioris ſyllogiſmi concluſio ſumitur propoſitio ſecundi ſyllogiſmi,aliquid ſcilicet eorum quæ ſub concluſione ſunt concludentis.Sed vt qui ex ſyllogiſmo & qui præter ſyllogiſmum & vbi id fit,& vbi non fit cognoſcamus:hanc ſubijcimus deſcriptionem.

	¶ Prima figura	Sub medio	Sub concluſione	Ex conuerſione			
I	Barbara	Fit præter ſyllogiſmum	Fit ex ſyllogiſmo		i		
II	Celarent	Fit præter ſyllogiſmum	Fit ex ſyllogiſmo		e	o	
III	Darij	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit		i		
IIII	Ferio	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit				
	¶ Secunda figura						
I	Ceſare	Fit præter ſyllogiſmum	Fit ex ſyllogiſmo		e	o	
II	Cameſtres	Non fit	Fit ex ſyllogiſmo		e	o	
III	Feſtino	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit				
IIII	Baroco	Non fit	Non fit				
	¶ Tertia figura.						
I	Darapti	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit		i		
II	Felapton	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit				
III	Diſamis	Non fit	Non fit		i		
IIII	Datiſi	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit		i		
V	Bocardo	Non fit	Non fit				
VI	Feriſon	Fit præter ſyllogiſmum	Non fit				

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

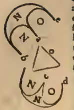

1 PRimum cap.ſecundi priorum.concluſiones quatuor. ¶ Prima cōcluſio.Cum ſyllogiſmorum hi quidem vniuerſales,illi vero particulares exiſtant, & particulatium hi prædicatiui illi porro negatiui:vniuerſales omnes & particulares prædicatiui ſemper plures colligunt concluſiones,particulares vero negatiui vnam ſolam. ¶ In quot igitur figuris,& per quas & quot propoſitiones,& quando & quónam pacto fit ſyllogiſmus, præterea autem ad quæ aſpiciendum tum conſtruenti,tum deſtruenti,& quomodo ſecundum vnamquanque diſciplinam ſyllogiſmo inquirendum eſt propoſitum, inſuper autem & per quam viam , atque artificium ſumemus circa vnumquodque principia:iam exegimus.Nunc autem demonſtrandum eſt propoſitum: vniuerſales ſyllogiſmos & particulares affirmatiuos,plures colligere concluſiones,particulares vero negatiuos vnam ſolam.id enim ideo eſt, quia concluſiones vniuerſales & particulares affirmatiuæ conuertuntur,particulares autem negatiuæ,nequaquam. Concluſio autem aliquod prędicatū de aliquo ſubiecto enunciat.quare illi ſyllogiſmi plura concludunt,hi vero vnū ſolum.Verbi cauſa vt ſi a monſtratum ſit omni b ineſſe: ex neceſſitate prouenit ex ſecundo cap.præcedentis libri vt alicui a inſit b.& ſimiliter ſi monſtratum ſit alicui b ineſſe a:& alicui a inerit b. & ſi monſtratum a,nulli b ineſſe:& nulli a ineſſe b ex neceſſitate proueniet. Verum alicui a ineſſe b,& nulli a ineſſe b:alia à priore concluſio eſt.concludunt igitur huiuſmodi ſyllogiſmi plura. attamen ſi alicui b nō inſit a: non ex neceſſitate prouenit alicui a non ineſſe b. Nam contingit omni a ineſſe b. Non igitur ſyllogiſmi particulares negatiui plura colligunt : ſed vnam ſolam concluſionem. & hæc communis tam vniuerſalium, quàm particularium ſyllogiſmorum: cur plura colligant, aut non colligant cauſa eſt. ¶ Secunda concluſio. De ſyllogiſmis vniuerſalibus,& alio modo ab illo plura con-

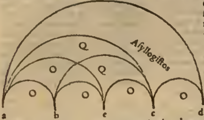
2 cludere dicere poſſumus. ¶ Nam in prima figura omnium quæcunq; aut ſub medio,aut ſub concluſione ſunt,idem erit,ſimiliſq; ſyllogizandi modus: ſi illa ſub medio, hæc vero ſub concluſione concluſioniſque ſubiecto ponantur. vt ſi concluſio omni b ineſt a per medium c colligatur : quæ

cunq; ſub b aut ſub c ſunt, neceſſe eſt & a de omnibus huiuſmodi dici. Nā ſi d in toto b, & b in toto a: & d erit in toto a per dici de omni, & in toto eſſe. inſuper ſi e in toto c, & c in toto a: per idem &
e erit in toto a. Et de ſyllogiſmo negatiuo ſimile fuerit iudicium. ¶ Tertia cōcluſio. In ſyllogiſmis 3
ſecūdæ figuræ vniuerſalibus, ſolū ſub cōcluſione ſumēdo: plura ſyllogiſmo colligimus. ¶ Vt ſi nulli b ineſt a & omni c ineſt a: concluſio erit nulli c ineſſe b. ſi autē d ſub c eſt: manifeſtū quoniam & nulli d inerit b. Sed b nō ineſſe ijs quæ ſub a ſunt minime ſyllogiſmo eſt exploratum, tametſi ipſi e nō inſit b, ſi e ſit ſub a. ſed nulli c ineſſe b: ſyllogiſmo oſtēſum eſt. nulli vero a, ineſſe b: ſine ſyllogiſmi demōſtratione ſumptum eſt. quare nec ex proſyllogiſmo cognoſcitur accidere, nulli e ineſſe b.

a animal
b lapis
c homo
d grammaticum
e rationale

Syllogiſmus
O b eſt a
Q c eſt b
Q c eſt a
Sumendo ſub medio.
O b eſt a
O c eſt b
O c eſt a
Aſyllogiſtos ſumendo ſub cōcluſione.
Q c eſt a
O d eſt c
Nihil colligitur

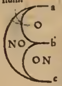
¶ Quarta concluſio. In particularibus autē ſyllogiſmis: eorum quæ ſunt ſub cōcluſione, minime erit ſyllogiſmus. eorum vero quę ſunt ſub medio: omnium erit ſyllogiſmus, pluraq; concludemus, ſed nō ex ſyllogiſmo. ¶ Eorum quæ ſunt ſub concluſione nō erit ſyllogiſmus. Nam nullus fit ſyllogiſmus quando ipſa ſumpta fuerit particularis. vt ſi omni b inſit a, & alicui c inſit b. non enim eius quod ſub e collocatum eſt: erit ſyllogiſmus. at vero eiꝰ quod eſt ſub b d erit, ſed non propter priorem ſyllogiſmū. ¶ Et in alijs quoq; figuris ſimile eſt. Nā in particularibꝰ ſyllogiſmis, eius quod eſt ſub cōcluſione nō erit ſyllogiſmus. alterius autē, hoc eſt eius quod ſub medio eſt, erit quidē: verūtamen nō per ſyllogiſmum, ob idipſum ꝙ in vniuerſalibus ex indemōſtrata ꝓpoſitione, ea quę ſub medio erant mōſtrabātur. quare vel neq; in particularibꝰ quę ſub medio ſunt ex ſyllogiſmo mōſtrant: vel ſi mōſtrabunt, & in vniuerſalibus quoq; cōſimile erit. 4

¶ Quòd ex falſis in prima figura verum colligatur. Cap. II.

5 EST ergo ſic ſe habere vt veræ ſint propoſitiones per quas fit ſyllogiſmus, eſt autem vt falſæ: eſt vero vt hæc quidem vera, illa autē falſa, concluſio autem aut vera, aut falſa ex neceſſitate. Ex veris ergo non eſt falſum ſyllogizare: ex falſis autē verum. tamen non propter quid, ſed quia. nam eius qui eſt propter quid: non eſt ex falſis ſyllogiſmus. ob quam autem cauſam: in ſequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex veris non poſſibile falſum ſyllogizare: hinc manifeſtum. ſi enim cum eſt a, neceſſe eſt eſſe b. ſi non eſt b, neceſſe eſt a non eſſe. ſi ergo verum eſt a: neceſſe eſt & b verum eſſe, aut accidet idem ſimul & eſſe & non eſſe. hoc autem impoſſibile. Non autem quoniam ponitur a vnus terminus: accipiatur contingere vno aliquo exiſtente, ex neceſſitate aliquid accidere. non enim poteſt. nam quod accidit ex neceſſitate: concluſio eſt. per quæ autem fit: ad minimum tres ſunt termini, duo autem interualla & propoſitiones. Si ergo verum eſt cui omni ineſt b, & a. cui autem c, & b. cui c, neceſſe eſt a ineſſe. & non poteſt hoc falſum eſſe. ſimul enim erit idem & nō erit. ergo a vt vnum, poſitum eſt duas propoſitiones colligere. ſimiliter autem ſe habet & in priuatiuis. non enim eſt ex veris oſtendere falſum.
¶ Ex falſis 6
autem eſt verum ſyllogizare: & vtriſque propoſitionibus falſis & vna. hac autē non vtralibet contingit, ſed ſecunda: ſiquidem totam ſumamus falſam. non tota autem ſumpta, eſt vtralibet. ¶ Inſit enim a, omni c. ei autem quod eſt b, nulli, nec b inſit c. contingit autem hoc. vt nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. ſi igitur ſumatur a, omni b. & b, omni c: a, omni c inerit. quare ex vtriſque falſis vera eſt concluſio. omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum. inſit enim c nulli, nec a, nec b. a autem, b omni. vt ſi eiſdem terminis ſumptis: medium ponatur homo. lapidi enim nec animal, nec homo nulli ineſt. homini autem omni, animal. quare ſi cui quidem omni ineſt, ſumamꝰ nulli ineſſe: cui vero non ineſt, omni ineſſe, ex falſis vtriſq; vera erit concluſio. Similiter autē oſtendetur & ſi in aliquo vtraq; falſa ſumatur. ¶ Si autem altera ponatur falſa: prima quidem tota falſa exiſtente vt a b, non erit concluſio vera. b c autem: erit.

O a animal
O b lapis
O c homo

Auxeſis negationum.

Dico autē totam falſam cōtrariam veræ.vt ſi quod nulli ineſt:omni ſumptū eſt,
aut ſi quod omni,nulli ineſſe.Inſit enim a,b nulli.b autē,omni c.ſi ergo b c qui-
dem propoſitionem ſumamus veram,a b autē falſam totam & omni b,ineſſe a:
impoſſibile eſt a c cōcluſionem verā eſſe.nulli enim inerat a eorum quæ ſunt c.
ſiquidem cui b nulli,a. b autē,omni c. Similiter autē nec ſi a,omni b ineſt.& b,
omni c.ſumpta ſit autem b c quidem vera propoſitio.a b autē falſa tota, & nulli
cui b,ineſt a.cōcluſio falſa erit.omni enim c,ineſt a.ſiquidē cui b omni,& a.b au-
tem omni c.manifeſtum ergo quoniam prima tota ſumpta falſa ſiue affirmati-
ua,ſiue priuatiua,altera autem vera:non fit vera cōcluſio.❨ Non tota autē ſum-
pta falſa:erit. nam ſi a,c quidem omni ineſt: b autem alicui.b autem,omni c.vt
animal,cygno quidē omni:albo autem alicui.albū autē omni cygno.ſi ſumatˀ a,
omni b,& b,omni c:a,omni c inerit vere.omnis enim cygnus,animal.Similiter
autem & ſi priuatiua ſit a b.poſſibile eſt enim a,b quidē alicui ineſſe:c vero nulli.
b autem,omni c.vt animal alicui albo,niui vero nulli: album vero omni niui.ſi
ergo ſumatur a quidē,nulli b.b autē,omni c.a,nulli c inerit.❨ Si autem a b qui-
dem propoſitio tota ſumatur vera,b c autem tota falſa:erit ſyllogiſmus verus.
nihil enim prohibet a,& b & c omni,ineſſe. b autem,nulli c. vt quæcunq; eiuſdē
generis ſunt ſpecies nō ſubalternæ.nā animal & homini & equo ineſt.equus au-
tem nulli homini ineſt.ſi ergo ſumatur a,omni b:& b,omni c:cōcluſio vera erit,
tota falſa b c propoſitione.ſimiliter autē cū vniuerſalis priuatiua eſt a b propoſi-
tio.contingit enim a:neq; b,neq; c nulli ineſſē.& b,nulli c.vt ex alio genere ſpe-
ciebus diuerſum genus. nā animal nec muſicæ, nec medicinæ ineſt,neq; muſica
medicinæ.ſumpta ergo a quidē,nulli b,b autē,omni c:vera erit concluſio.❨ Et ſi
non tota falſa ſit b c,ſed in aliquo: etiā ſic erit cōcluſio vera. Nihil enim prohi-
bet a,& b,& c toti ineſſe.b autem,alicui c.vt genus ſpeciei & differentiæ.nā ani-
mal homini omni,& omni greſſibili.homo autem alicui greſſibili,& nō omni.ſi
ergo a,omni b,& b,omni c ſumatur:a,omni c inerit.quod quidē erat verū.Simi-
liter autē cū priuatiua eſt a b propoſitio.cōtingit enim a:nec b,nec c nulli ineſſe.
b vero alicui c.vt genus ex alio genere ſpeciei & differentiæ.nā animal,nec ſa-
pientiæ nulli ineſt,nec contēplationi:ſapientia vero alicui contēplationi.ſi ergo
7 ſumatur a,nulli b,b autē omni c:nulli c inerit a.hoc autē erat verū.❨ In particu-
laribus autem ſyllogiſmis cōtingit & prima propoſitione tota falſa exiſtente,al-
tera autem vera:verā eſſe concluſionem.& a b in aliquo falſa exiſtente,b c autē
vera.& a b quidem vera,particulari autē falſa.& vtriſq; exiſtentibꝰ falſis ❨ Nihil
enim prohibet a,b quidem nulli ineſſe:c autem alicui.& b alicui c ineſſe.vt ani-
mal nulli niui.albo autem alicui ineſt.& nix albo alicui.ſi ergo ponatur medium
nix.primū autem animal. & ſumatur a quidem, toti b ineſſe.b autē,alicui c. a b
tota falſa,b c autem vera:& cōcluſio vera.Similiter autem & cū priuatiua eſt a
b propoſitio.poſſibile eſt enim a, b quidem toti ineſſe:c autem alicui,non ineſſe.
b vero , alicui c ineſſe.vt animal homini quidem omni ineſt. album autem ali-
quod non ſequitur.homo vero alicui albo ineſt. quare ſi medio poſito homine:
ſumatur a,nulli b ineſſe.& b,alicui c.vera fit concluſio:cū ſit tota falſa a b propo
ſitio.❨ Et ſi in aliquo ſit falſa a b propoſitio,b c vera exiſtente:erit concluſio ve-
ra.nihil enim prohibet a:& b,& c alicui ineſſe.b autem,alicui c.vt animal alicui
pulchro & alicui magno,& pulchrum alicui magno ineſt.ſi ergo ſumatur a, om-
ni b.& b,alicui c. & a b quidem propoſitio in aliquo falſa erit: b c autem vera.&
concluſio vera. Similiter autem & cum priuatiua eſt a b propoſitio. nam ijdem
erunt termini,& ſimiliter poſiti ad demonſtrationem. ❨ Rurſum ſi a b quidem
vera , b c autem falſa : vera erit concluſio. Nihil enim prohibet a quidem,toti
ineſſe b, c autem alicui: & b,nulli c ineſſe. Vt animal,cygno quidem omni,ni-
gro autem alicui:cygnus vero nulli nigro.quare ſi ſumatur a,omni b,& b,alicui

O a animal
O b album
O c cygnus

N a animal
O b album
N c nix

O a animal
O b equus
O c homo

N a animal
O b muſica
N c medicina

O a animal
O b homo
O c greſſibile

N a animal
O b ſapientia
N c contemplatio

O a animal
Q b nix
Q c album

N a animal
Q b homo
Q c album

O a animal
Q b pulchrum
Q c magnum

O a animal
Q b cygnus
Q c nigrum

c: vera erit concluſio cũ ſit falſa b c. Similiter autẽ & priuatiua ſumpta a b propoſitione. poſſibile eſt enim a,b quidem nulli:c autem alicui non ineſſe. & b,nulli c.vt genus ex alio genere ſpeciei & accidenti eius ſpeciebus.nam animal quidem numero nulli ineſt:albo vero non alicui.numerus autem nulli albo.ſi ergo medium ponatur numerus,& ſumatur a quidem nulli b,b autẽ,alicui c:a,alicui c non inerit.quod fuit verum.cũ a b quidem ſit propoſitio vera:b c autem falſa.

N a animal
Q b numerus
Qꝫ c album

¶ Et ſi in aliquo ſit falſa a b, falſa autẽ & b c:erit concluſio vera.Nihil enim prohibet a,alicui b,& alicui c ineſſe vtriq;.b autem,nulli c.vt ſi b ſit cõtrarium ipſi c,& ambo accidentia eidem generi. nã animal alicui albo & alicui nigro ineſt. album autem nulli nigro ineſt.ſi ergo ſumatur a, omni b,& b, alicui c:vera erit concluſio.Et priuatiua quidẽ ſumpta a b;ſimiliter. nam ijdem termini, & ſimiliter ponentur ad demonſtrationem.

N O a animal
Q Q b album
Qꝫ Q c nigrum

¶ Et ex vtriſq; falſis:erit concluſio vera.Poſſibile eſt enim a:b quidem nulli,c autem alicui ineſſe.b vero,nulli c.vt genus ex alio genere ſpeciei & accidenti ſpecieb⁹ eius. animal enim numero quidẽ nulli: albo vero alicui ineſt. & numerus nulli albo. Si ergo ſumatur a,omni b,& b,alicui c.concluſio quidẽ vera:propoſitiones vero ambæ falſæ. Similiter autem & cũ priuatiua eſt a b. Nihil enim prohibet a,b quidem toti ineſſe:c autem alicui non ineſſe.& neq; b,nulli c.vt animal,cygno quidem omni,nigro autẽ alicui non ineſt.cygnus vero nulli nigro.quare ſi ſumatur a,nulli b. b autem,alicui c.a,alicui c non inerit.ergo concluſio quidem vera: propoſitiones autem falſæ.

O a animal
Q b numerus
Q c album

N a animal
Q b cygnus
Qꝫ c nigrum

¶ *Secundi cap. notæ.*

Duplicem eſſe ſyllogiſmum propter quid.

¶ Ex veris verum,ex falſis falſum,ex falſis verũ ſyllogizamus: ſed ex veris falſum ſyllogizare im- 5
poſſibile eſt.duo vltima monſtrat Ariſtoteles.Hic tamen aduertendum vbi propoſitiones aut ambæ falſæ,aut altera falſa eſt,non ſimpliciter eſſe ſyllogiſmum,ſed ex hypotheſi,aut cum addito,vt ſyllogiſmus ex falſis.¶ Ex falſis verum propter quid ſyllogizare:eſſet ex falſis ex neceſſitate verum accidere,& quia illa nõ ſunt,falſáve ſunt. Propter quid enim cauſam nominat.ſi em̃ de aliquo vero quæras propter quid ipſum eſt: nequaq̃ apte, conſentaneéq; reſpondeas falſum aliquod adducens. vt ſi quæratur propter quid Veneris aſtrum aliquando interdiu vt in meridie videtur:rideberis ſi reſpõdeas quia Venereum ſidus ſit ſaxum. ¶ Quia & quoniam dicit verum eſſe,& ita eſſe:cauſam non reſpiciens.*Si enim ita colligas* omne ſaxum aliquando interdiu videtur,Veneris autẽ aſtrum, ſaxum: Veneris igitur aſtrum aliquando interdiu viſibus conſpicuum eſt.verum eſt quod collegiſti:ſed nõ propter quid,at quoniam eſt ſolum. Syllogiſmus propter quid, demonſtratio propter quid ſi eſt ex proprijs:ſi autem ex cõmunibus,ratiocinatio dialectica propter quid. Cæterũ huius rei quare non contingit verum ex falſis ex neceſſitate & propter quid ſyllogizare:cauſam adducet Ariſtoteles concluſione tertia quarti cap.huius,numero ſcilicet 13.¶ Cum eſt,cũ eſt verum. cũ nõ eſt,cum eſt falſum. ¶ A propoſitionem ſyllogiſmi,aſſumptionem colligit, complectitúrq;,& eſt antecedentis nomen:b vero concluſionis nomẽ. In explicatione autem a maius extremũ,& b medium. ¶ Non tamen quia ponitur a vnus terminus.qui enim id crederet:deciperetur. non enim a ponitur vnus terminus, ſed trium terminorum loco & duarum propoſitionum: quod in annota-
tione Ariſtoteles peruium,manifeſtúmq; facit.¶ Propoſitio tota falſa,quæ & in toto falſa:eſt falſa 6
cuius contraria vera. Propoſitio in aliquo falſa quæ & in parte falſa dici ſolet:itidem falſa eſt,ſed cuius & contraria falſa. Quo fit vt omnis propoſitio aut tota falſa,aut in aliquo falſa: vniuerſalis exiſtat.¶ Ad concludendum affirmatiue verũ ex vtriſq; in aliquo falſis:genus,ſpecies & accidens, vtriuſque quod ponatur medium. vt a b c. animal, album, homo. Negatiue vero diuerſæ ſpecies, medium vtriuſque accidens.a,b,c.homo,albũ,equus.¶ Syllogiſmus verus:cuius concluſio vera.& ex oppoſito falſus & mendax,cuius concluſio falſa.¶ Propoſitio vera:cõmunior, & ad totam verã & ad alias veras ſeſe extendens. vt propoſitio falſa communior ad totam falſam, in aliquo falſam & alias falſas ſeſe extendens.¶ Appellantur hoc in loco ſpecies nõ ſubalternæ:quarum vna ſub alia non continetur. ¶ Propoſitum eſt alicui albo non ineſſe animal: ex qua intelligimus ad aliquod album nõ ſequi animal. Nam ſi alicui albo non ineſt animal, eſto illud nix.ſi nix eſt:aliquod albũ ſanè eſt.& ſi nix eſt:nõ conſequens eſt animal eſſe.quare & ſi aliquod albũ eſt:minime conſequens eſt eſſe animal. Nam quod ad id quod antecedit conſequens non eſt: neque quoque eius quod ſequitur,conſequens erit. dico etiam ſi ad aliquod album nõ ſequitur animal:conſequentia trahi,vt aliquod album non ſit animal.Nam ſi idipſum non fuerit,eſto igitur falſum aliquod albũ non eſt animal,verum igitur omne albũ eſt animal. nam affirmatio & negatio.atqui ſequitur omne albũ

eſt animal. Igitur ſi album eſt, animal eſt. poſitum autem erat nõ ſequi. id autem impoſſibile. Non ab re igitur loco huius quod Ariſtoteles habet λευκῷ δέ τινι οὐχ ὑπάρχει, & interpres, album autem aliquod non ſequitur: pro clariore intelligentia ad hypotheſin prius factam in paraphraſi poſuimus & alicui albo non ineſt. Nam id & præcedens & comes eſt.

¶ Primum genus	Cygnus	Aliud genus
Animal	Speciebus accidens	Quantitas
Eius formæ & ſpecies	Album	Eius ſpecies
Homo		Numerus

¶ Verum pro ſuperioribus (vt qui volet ſpeciatim & diſtinctius concluſiones, pro vna multas eliciat) non inconſentaneum eſt adiungere dictorum ocularem deſcriptionem.

	¶ Modi primæ figuræ vniuerſales.			Exempla.
I	Prima propoſitio	a	Tota falſa	a animal
	Secunda propoſitio	a	Tota falſa	b lapis
	Concluſio	a	Vera	c homo
II	Prima propoſitio	a	In aliquo falſa	a animal
	Secunda propoſitio	a	In aliquo falſa	b album
	Concluſio	a	Vera	c homo
III	Prima propoſitio	a	Tota falſa	a animal
	Secunda propoſitio	a	In aliquo falſa	b lapis
	Concluſio	a	Semper falſa	c album
IIII	Prima propoſitio	a	In aliquo falſa	a animal
	Secunda propoſitio	a	Tota falſa	b album
	Concluſio	a	Vera	c coruus
V	Prima propoſitio	a	Tota falſa	a lapis
	Secunda propoſitio	a	Vera	b animal
	Concluſio	a	Semper falſa	c homo
VI	Prima propoſitio	a	In aliquo falſa	a animal
	Secunda propoſitio	a	Vera	b album
	Concluſio	a	Vera	c cygnus
VII	Prima propoſitio	a	Vera	a animal
	Secunda propoſitio	a	Tota falſa	b equus
	Concluſio	a	Vera	c homo
VIII	Prima propoſitio	a	Vera	a animal
	Secunda propoſitio	a	In aliquo falſa	b homo
	Concluſio	a	Vera	c ſedens

Modi			Exempla	Modi			Exempla
IX	e	Tota falſa	a animal	XIII	e	Tota falſa	a animal
	a	Tota falſa	b homo		a	Vera	b homo
	e	Vera	c lapis		e	Semper falſa	c riſibile
X	e	In aliquo falſa	a animal	XIIII	e	In aliquo falſa	a animal
	a	In aliquo falſa	b album		a	Vera	b album
	e	Vera	c lapis		e	Vera	c nix
XI	e	Tota falſa	a animal	XV	e	Vera	a lapis
	a	In aliquo falſa	b homo		a	Tota falſa	b animal
	e	Semper falſa	c album		e	Vera	c arbor
XII	e	In aliquo falſa	a animal	XVI	e	Vera	a homo
	a	Tota falſa	b album		a	In aliquo falſa	b equus
	e	Vera	c pix		e	Vera	c irrationale.

¶ Modi primæ figuræ particulares.

XVII	a	Tota falſa	a animal	XXII	e	Tota falſa	a animal
	i	Falſa	b lapis		i	Falſa	b homo
	i	Vera	e homo		o	Vera	e lapis
XVIII	a	In aliquo falſa	a album	XXIII	e	In aliquo falſa	a animal
	i	Falſa	b animal		i	Falſa	b album
	i	Vera	e nix		o	Vera	e pix
XIX	a	Tota falſa	a equus	XXIIII	e	Tota falſa	a animal
	i	Vera	b homo		i	Vera	b homo
	i	Vera	e animal		o	Vera	e album
XX	a	In aliquo falſa	a animal	XXV	e	In aliquo falſa	a animal
	i	Vera	b album		i	Vera	b album
	i	Vera	e cygnus		o	Vera	e nix
XXI	a	Vera	a animal	XXVI	e	Vera	a lapis
	i	Falſa	b equus		i	Falſa	b animal
	i	Vera	c homo		o	Vera	e arbor

¶ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

SEcundum cap.concluſiones tres. ¶ Prima concluſio. Ex veris falſum ſyllogizare, minime 5
poſſibile eſt : ex falſis autem verum poſſibile, non tamen propter quid, ſed quoniam eſt.
¶ Aliquis ſyllogiſmorum ſic ſe habet vt veræ ſint propoſitiones per quas efficitur, & alis
quis vt falſæ ſint. porrò aliquis vt propoſitionum vna quidē vera ſit, altera vero falſa. con
cluſionem autem ipſam: aut veram aut falſam eſſe neceſſe eſt. Et ex falſis verum propter quid non
ſyllogizamus. Nam eius qui eſt propter quid: minime eſt ex falſis ſyllogiſmus. ob quam cauſam in
ſequentibus in calce ſcilicet quarti cap. huius aperietur. Primum igitur ex veris nō poſſe falſum ſyl
Numero 13
logizari: hinc dilucidum eſt. Nam ſi cum eſt a, neceſſe eſt eſſe b: cum nō eſt b, & a non eſſe neceſſe
eſt. Igitur ſi verum eſt a: & b ſimul verum eſſe neceſſe eſt. non igitur ex veris colligitur falſum: aut
Annotatio
accidet idem ſimul eſſe, & non eſſe. quod eſt impoſſibile. ¶ Non tamen quia ponitur a vnus termi
nus: credatur cōtingere vt vno aliquo exiſtente ex neceſſitate aliquid contingat. non enim id poſ
ſibile. Nam quod ex neceſſitate accidit: concluſio eſt. per quæ autem ea ipſa fit: ad minimū tres ter
mini ſunt: duo autē interualla ac propoſitiones. Si igitur verum eſt omni b ineſſe a, & omni c in
eſſe b: ex neceſſitate euenit omni c ineſſe a, & id impoſſibile eſt falſum eſſe. Nam ſi falſum ponatur:
idem ſimul erit & non erit. quod eſt impoſſibile. ergo a tanquam vnum, ponitur duas propoſitio
nes cōtinere. Et ſimiliter in negatiuis ſyllogiſmis, vt & in affirmatiuis: res ſeſe habet. nō enim eſt in
huiuſmodi: ex veris ſyllogizare falſum. ¶ Secunda. Ex falſis verum ſyllogizari in prima figura con 6
tingit, & ambabus propoſitionibus falſis exiſtentibus, & vna, & hac nō vtralibet, id contingit: ſed
ſecunda, ſiquidem totam ſumamus falſam. non tota autem falſa ſumpta cōtingit vtralibet. ¶ Eſto
O a Animal
N b Lapis
O c Homo
enim vt omni c inſit a, ſed nulli b inſit a, ſimiliter & nulli c inſit b. poſſibile enim idipſum eſt. vt
nulli lapidi ineſt animal, & nulli homini ineſt lapis: attamē omnis homo animal. ſi igitur ſumatur
omni b ineſſe a, & omni c ineſſe b: omni c inerit a. quare ex vtriſq; falſis: vera concluſio eſt. nam
omnis homo animal eſt. Similiter autē & in negatiuis, id demonſtratur. Eſto enim vt nulli c inſit
N a Animal
O b Homo
N c Lapis
nec a, nec b, & omni b inſit a, vt ſi eiſdem terminis ſumptis, medius ponatur homo. Nam nulli la
pidi ineſt neq; animal, neq; homo, & omni homini ineſt animal. quare ſi b cui omni ineſt a ſuma
tur nulli ineſſe, c vero cui nulli, ineſt b, ſumatur omni ineſſe: ex vtriſq; falſis vera erit concluſio. Et
hic demōſtratum eſt: vtriſq; propoſitionibus in toto falſis cōtingere concluſionē veram. ¶ Et ſimi

li quoq; modo mōſtrabitur, ſi vtraq; propoſitio in aliquo atq; in parte, falſa ſumatur: quod eſt pri
mum. ¶ Nunc autem ſecundū monſtrandum eſt, ſcilicet ſi altera ſolum ponatur falſa, cū ea quidem
prima ſit & tota falſa vt a b: non erit concluſio vera. cum autē ea fuerit ſecūda, vt c b, fieri poteſt,
vt ſit cōcluſio vera. dico autem propoſitionē totam falſam, quæ veræ contraria eſt, vt ſi quod nulli
a to.fa.b vera c

ineſt, ſumptum eſt omni ineſſe: vel ſi quod omni ineſt, ſumptum eſt ineſſe nulli. Eſto enim vt nulli
b inſit a, omni autem c inſit b. ſi igitur omni c ineſt b ſecundam quidem propoſitionē, veram ſu
mamus, primam autē a b totā falſam & quę ſit omni b ineſſe a: dico impoſſibile concluſionē omni
c ineſt a eſſe verā. Nam nulli c inerat a per ſecūdum primæ figuræ modū, quandoquidem nulli b
ineſt a, & omni c ineſt b: eſſent igitur contraria ſimul vera, quod eſt impoſſibile. Similiter & in ſyl
logiſmo negatiuo non erit concluſio vera. ſi enim omni b ineſt a & omni c ineſt b: & ſumpta ſit
omni c ineſt b, ſecūda quidem propoſitio vera, prima autē a b tota falſa & quæ ſit nulli b ineſt a:

concluſio falſa erit. Nam omni c ineſt a per primum modum. ſiquidem omni b ineſt a, & omni c ineſt b. Manifeſtum igitur eſt quoniam prima propoſitione tota falſa ſumpta, ſiue ſit affirmatiua, ſiue negatiua, ſecunda autem vera: non fieri cõcluſionem veram. quod eſt ſecundi prima particula. ❡ Nunc monſtrandum eſt prima propoſitione non tota falſa ſumpta, hoc eſt in aliquo falſa: euenire concluſionem fore veram. Nam ſi omni c ineſt a & etiam alicui b, & omni c ineſt b (quemadmodum omni cygno, animal: & etiam alicui albo, & omni cygno album) ſi ſumatur omni b ineſſe a quæ eſt in aliquo falſa, & omni c ineſſe b quæ vera eſt: omni c, vere inerit a. nam omnis cygnus, animal. Simile autem fuerit ſi prima non in toto ſed in aliquo falſa a b, negatiua ſit. Nam poſſibile eſt alicui b ineſſe a. & nulli c ineſſe a, omni autem c ineſſe b. vt alicui albo ineſt animal, & nulli ineſt niui, omni autem niui ineſt album. ſi ergo ſumatur prima propoſitio nulli b ineſſe a, quæ erit in parte falſa, & omni c ineſſe b quæ vera eſt: nulli c inerit a. & hoc tertio loco in concluſione, propoſiti prima particula.

O a Animal
O b Album
O c Cygn⁹

N a Animal
O b Album
N c Nix

❡ Nunc ſecundæ partis concluſionis ſecunda monſtranda eſt particula, ſcilicet ſi a b prima propoſitio tota vera ſumatur, & b c ſecunda tota falſa: contingere ſyllogiſmum verum fieri. Nam nihil prohibet omni b pariter & omni c ineſſe a, & nulli c ineſſe b: vt quæcunque eiuſdem generis ſpecies ſunt non ſubinuicem ac ſubalternæ, vt animal, equus, homo. Nam omni homini & omni equo ineſt animal: at nulli homini ineſt equus. ſi igitur ſumatur omni b ineſſe a quæ vera eſt: & omni c ineſſe b, quæ eſt tota falſa: concluſio omni c ineſſe a, vera erit, ſecunda quidem propoſitione omni c ineſt b tota falſa. Similiter autem & cum a b prima propoſitio vniuerſalis negatiua eſt. Nam contingit nulli b & nulli c ineſſe a, & nulli c ineſſe b. vt ſpeciebus ex alio genere: alterum, diuerſúmque genus. vt animal, muſica, medicina. nam neque vlli muſicæ, neque vlli medicinæ ineſt animal, neque vlli medicinæ muſica. ſumpta igitur nulli b ineſſe a prima propoſitione vera, & omni b ineſſe c ſecunda propoſitione tota falſa: vera erit concluſio, nulli c ineſſe a. & in hoc, concluſionis tota ſecunda pars monſtrata eſt.

O a Animal
O b Equus
O c Homo

N a Animal
O b Muſica
N c Medicina

❡ Demonſtrandum reſtat ſecunda propoſitione non tota ſed in aliquo falſa: concluſionem veram eſſe contingere. Nam nihil impedimenti eſt: quo minus omni b & omni c inſit a, & ſolum alicui c inſit b. vt genus ſpeciei & differentiæ: vt animal, homo, greſſibile. Nam omni homini & omni greſſibili ineſt animal: alicui autem greſſibili ineſt homo & non omni. ſi ergo ſumatur omni b ineſſe a: prima propoſitio vera, & omni c ineſſe b ſecunda, in aliquo falſa eſt: omni c inerit a. quod quidem verum erat. ſimiliter autem & cum prima propoſitio a b vniuerſalis, eſt negatiua. Nam contingit nulli b, & pariter nulli c ineſſe a, alicui autem c ineſſe b. vt genus, ex alio genere ſpeciei & differentiæ. vt animal, ſapientia, contemplatio. Nam neque vlli ſapientiæ, neque vlli contemplationi ineſt animal, alicui autem contemplationi ineſt ſapientia. ſi ergo ſumatur nulli b ineſſe a, vera erit prima propoſitio, & omni c ineſſe b in aliquo falſa ſecunda propoſitio: nulli c inerit a. hoc autem erat verũ. quare prima propoſitione vera ſiue affirmatiua ſiue negatiua, & ſecunda in aliquo falſa: contingit concluſio vera. & in hoc ſecunda particula tertiæ partis, atque tota concluſio manifeſta facta eſt.

O a Animal
O b Homo
O c Greſſibile.

N a Animal
O b Sapiẽtia
N c Cõtemplatio

7 ❡ Tertia concluſio. In particularibus autem primæ figuræ ſyllogiſmis contingit & cum prima propoſitio ſit falſa, & ſecunda vera: veram eſſe concluſionem. itidem & prima a b in aliquo falſa, & ſecunda c b vera. rurſus prima a b vniuerſali vera & ſecunda particulari falſa, & vtriſque falſis: continget concluſionem veram eſſe. ❡ Et primo monſtrandum eſt prima propoſitione tota falſa, & ſecunda vera: euenire poſſe concluſionem eſſe veram. Nam nihil prohibet nulli b ineſſe a & ineſſe c, & alicui c ineſſe b. vt nulli niui ineſt animal & alicui albo ineſt, & pariter alicui albo ineſt nix. Si ergo nix ponatur medium & animal primum, & ſumatur omni b ineſſe a, & alicui c ineſſe b: prima propoſitio omni b ineſt a tota falſa eſt, & ſecunda alicui c ineſt b vera, & concluſio alicui c ineſſe a, vera. Similiter autem & cum negatiua eſt prima propoſitio a b. Nam poſſibile eſt omni b ineſſe a & alicui c non ineſſe, & alicui c ineſſe b. Vt omni homini ineſt animal, & alicui albo non ineſt, & alicui albo ineſt homo. quare ſi medio poſito homine ſumatur nulli b ineſſe a, & alicui c ineſſe b: vera erit concluſio alicui c non ineſſe a, prima quidem propoſitione a b tota falſa, & ſecunda vera. quod eſt concluſionis prima pars.

O a Animal
Q b Nix
Q c Album

N a Animal
Q b Homo
Q̷ c Album

❡ Nunc autem ſecunda monſtranda eſt, videlicet ſi a b prima propoſitio ſit in aliquo falſa & b c ſecunda vera: poſſibile eſſe, concluſionem veram eſſe. Nam nihil prohibet alicui b & alicui c ineſſe a, & alicui c ineſſe b. vt alicui pulchro & alicui magno ineſt animal, & alicui magno ineſt pulchrum. Si igitur ſumatur omni b ineſſe a, & alicui c ineſſe b: prima ſanè propoſitio a b in aliquo falſa erit, & b c ſecũda vera, & concluſio alicui c ineſſe a, vera. Et ſimile ſubeat iudicium cum prima a b propoſitio, negatiua fuerit. Nam ijdem valebunt & ſimiliter diſpoſiti termini ad id demonſtrandum. quod concluſionis ſecunda pars eſt.

O a Animal
Q b Pulchrum
Q c Magnum

N a Animal
Q b Pulchrum
Q̷ c Magnum

❡ Tertio. Rurſum monſtrandum eſt ſi prima propoſitio a b vera ſit, b c autem ſecunda falſa: fieri poſſe vt concluſio vera ſit. Nam nihil obſtat, quin omni b inſit a & alicui c, & nulli c inſit b. vt animal omni cygno ineſt & alicui nigro, nulli vero nigro ineſt cygnus. quare ſi ſumatur omni b ineſſe a, & alicui c ineſſe b: vera erit concluſio alicui c ineſſe a. prima quidem propoſitione vera, & ſecunda b c propoſitione falſa. Similiter autem & prima propoſitione a b negatiua ſumpta. Nam poſſibile eſt nulli b ineſſe a & alicui c non ineſſe, & nulli c ineſſe b. vt genus ſpeciei alterius generis & accidenti ſpeciebus eius. nam nulli numero ineſt animal, & alicui albo non etiam ineſt, & nulli albo

O a Animal
Q b Cygn⁹
Q c Nigrũ

ineſt numerus. Si igitur medium ponatur numerus & ſumatur nulli b ineſſe a & alicui c ineſſe b,
N a Animal alicui c non inerit a, quod quidem erat verum. Cum igitur prima propoſitio a b vera eſt, & ſecun
Q b Nũerus da b c falſa: concluſio vera eſt. quod eſt tertia concluſionis pars demonſtrata. ¶ Quarto venit de-
Q c Album monſtrandum, ſi prima propoſitio a b ſit in aliquo falſa, & b c ſecunda etiam falſa: concluſionem
veram eſſe poſſe. Nam nihil prohibet alicui b & alicui c, vtrique ineſſe a, nulli autem c ineſſe b.
N O a Aĩal Vt ſi b & c ſint contraria & ambo eidem generi accidentia. Nam alicui albo & alicui nigro ineſt
Q Q b albũ animal: at nulli nigro ineſt album. ſi igitur ſumatur omni b ineſſe a, & alicui c ineſſe b, prima
Q Q c Ni- quidem propoſitione in parte falſa, & ſecunda falſa: concluſio alicui c ineſſe a, erit vera. Et priua-
grum. tiua quidem prima propoſitione a b ſumpta: ſimile euenit. nam ex eiſdem terminis & ſimiliter
diſpoſitis: procedet demonſtratio, & ex vtriſque falſis erit concluſio vera. & hæc eſt prima parti-
O a Animal cula quartæ partis. ¶ Reliquum eſt vt monſtretur ex vtriſque falſis prima quidem propoſitione
Q b Nũer⁹ tota falſa, & ſecunda falſa: concluſionem poſſe eſſe veram. Nam poſſibile eſt nulli b ineſſe a & ali-
Q c Album cui c ineſſe, & nulli c ineſſe b. vt genus ſpeciebus alterius generis, & accidenti ſpeciebus eius.
Nam nulli numero ineſt animal, albo autem alicui ineſt, & nulli albo numerus. ſi igitur ſumatur
N a Animal omni b ineſſe a, & alicui c ineſſe b: concluſio quidem alicui c ineſſe a, vera erit. propoſitiones au-
Q b Cygn⁹ tem (vt dictum eſt) ambæ falſæ. Et ſimili modo cum prima propoſitio a b eſt negatiua. Nam
Q c Nigrũ nihil prohibet omni b ineſſe a & alicui c non ineſſe, & nulli c ineſſe b. vt omni cygno ineſt ani-
mal, alicui autem nigro nõ ineſt. nulli autem nigro ineſt cygnus. quare ſi ſumatur nulli b ineſſe a,
& alicui c ineſſe b: alicui c non inerit a. concluſio igitur vera, & propoſitiones falſæ, prima qui-
dem tota falſa. quod totum eſt propoſitum.

¶ Quòd colligatur verum ex falſis in ſecunda figura. Cap. III.

IN media autem figura omnino contingit per falſa verum ſyllogiza- 8
re: & vtriſque propoſitionibus totis falſis ſumptis, & hac quidem ve-
ra, illa tota falſa, vtralibet falſa poſita. & ſi vtræque in aliquo falſæ. &
O a Animal ſi hæc quidem ſimpliciter vera, illa autem in aliquo falſa. & in vni-
N b Lapis uerſalibus & in particularibus ſyllogiſmis. Si enim a, b quidem nulli ineſt: c au-
N c Homo tem omni. vt lapidi animal quidem nulli: homini autem omni. ſi contrariæ po-
N O a Aĩal nantur propoſitiones, & ſi ſumatur a, b quidem omni, c vero nulli: ex falſis to-
O N b Equ⁹ tis propoſitionibus erit vera concluſio. ſimiliter autem & ſi a ineſt, b quidem
N N c Hõ omni: c vero nulli. nam idem erit ſyllogiſmus. ¶ Rurſum ſi altera quidem tota
falſa: altera autem tota vera. Nihil enim prohibet a, & b & c omni ineſſe: b au-
N a Animal tem, nulli c. vt genus non ſubalternis ſpeciebus. nam animal, & equo omni & ho
O b Album mini ineſt. & nullus homo equus. ſi ergo ſumatur animal huic quidem omni,
N c Coruus illi vero nulli ineſſe: hæc quidem erit falſa, illa vero tota vera. & concluſio ve-
ra, ad quodlibet poſito priuatiuo. ¶ Et ſi altera in aliquo falſa: altera autem to-
O a Animal ta vera. poſſibile eſt enim a, b quidem alicui ineſſe: c autem omni. & b, nulli c.
N b Album vt animal albo quidem alicui, coruo autem omni: album vero, nulli coruo. Si er
N c Pix go ſumatur a, b quidem nulli: c autem toti ineſſe. a b quidem propoſitio in ali-
quo falſa eſt: a c autem tota vera, & concluſio vera. & tranſpoſita quidem priua-
tiua: ſimiliter. nam per eoſdem terminos demonſtratio. Et ſi affirmatiua quidem
propoſitio in aliquo falſa: priuatiua autem tota vera. nihil enim prohibet a, b
quidem alicui ineſſe: c autem toti nõ ineſſe. & b, nulli c. vt animal albo quidem
alicui: pici autem nulli. album vero nulli pici. quare ſi ſumatur a toti b ineſſe: c
autem nulli. a b quidem in aliquo falſa. a c autem tota vera & concluſio vera.
N O a Aĩal ¶ Et ſi vtræq; propoſitiones in aliquo falſæ: erit cõcluſio vera. poſſibile eſt enim
O N b Albũ a, & b & c alicui ineſſe: b autem, nulli c. vt animal & albo alicui, & nigro alicui:
N N c Ni- album vero nulli nigro. ſi ergo ſumatur a, b quidem omni, c autem nulli: ambæ
grum quidem propoſitiones in aliquo falſæ, concluſio autem vera. ſimiliter autẽ tranſ-
N a Animal poſita priuatiua per terminos. ¶ Manifeſtum autem & in particularibus ſyllogiſ- 9
Q b Homo mis. nihil enim prohibet a, b quidem omni: c autẽ alicui ineſſe. & b, alicui c non
Q c Album ineſſe. vt animal omni homini. albo autẽ alicui. homo vero alicui albo nõ inerit.

ſi ergo ponatur a,b quidē nulli ineſſe,c autē alicui ineſſe:vniuerſalis quidē propoſitio tota falſa,particularis autē vera,& cōcluſio vera.ſimiliter autē & affirmatiua ſumpta a b.poſſibile eſt enim a,b quidē nulli:c autē alicui nō ineſſe.& b,alicui c nō ineſſe.vt animal nulli inanimato,albo autē alicui.& inanimatū nō inerit alicui albo. Si ergo ponatur a,b quidē omni:c vero alicui nō ineſſe.a b quidē propoſitio vniuerſalis tota falſa:a c autē vera & cōcluſio vera.

O a Animal
Q b Inanimatum.
Q c Albū

¶ Et vniuerſali quidē vera poſita,minori autē particulari falſa.nihil enim prohibet a,nec b nec c nullū ſequi.& b,alicui c nō ineſſe.vt animal nulli numero nec inanimato.& numerus aliquod inanimatū nō ſequitur.Si ergo ponatur a,b quidē nulli,c autē alicui,& cōcluſio vera & vniuerſalis propoſitio vera:particularis autē falſa. Affirmatiua autē vniuerſali ſimiliter poſita.poſſibile eſt enim a,& b & c toti ineſſe.b autē aliquod c nō ſequi.vt genus ſpeciē & differentiā. nā animal omnē hominē & totū greſſibile ſequitur:homo vero nō omne greſſibile.quare ſi ſumatur a,b quidem toti ineſſe,c autē alicui nō ineſſe:vniuerſalis quidē ꝓpoſitio vera,particularis falſa,cōcluſio autē vera

N a Animal
Q b Nūerus
Q c Inanimatum.

¶ Manifeſtū autē quoniā & vtriſq; falſis erit cōcluſio vera. ſiquidē cōtingit a,& b& c,huic quidē omni,illi vero nulli ineſſe:b vero aliquod c nō ſequi.nā ſumpto a,b quidē nulli:c autē alicui ineſſe,propoſitiones quidem ambæ falſæ:cōcluſio autē vera.ſimiliter autē & cū prædicatiua fuerit vniuerſalis propoſitio:particularis autē priuatiua. poſſibile eſt enim a,b quidē nullū: c autē omne ſequi.& b,alicui c nō ineſſe.vt animal diſciplinā quidē nullā: hominē autem omnē ſequitur.diſciplina vero nō omnē hominē.ſi ergo ſumatur a,b quidē toti ineſſe:c autē aliquod nō ſequi.propoſitiones quidē falſæ:cōcluſio autē vera.

O a Animal
Q b Diſciplina
Q c Homo

¶ Tertij Cap.notæ.

¶ Litera primæ concluſionis,tum græce tum latine ſuperflua erat:ſed ꝙ mendum,ſuperflutūmque eſſet,ex ſequētium ab Ariſtotele demonſtrationibus nō difficile fuit intelligere.non iniuria igitur illud refectum fuiſſe putetur.Eorum quæ ſpeciatim in hoc capite monſtrari poſſunt:deſcriptio.

¶ Vniuerſales ſecundæ figuræ modi. Exempla.

I	e	Tota falſa	a animal	IX	a	Tota falſa	a animal
	a	Tota falſa	b homo		e	Tota falſa	b lapis
	e	Vera	e lapis		e	Vera	e homo
II	e	In aliquo falſa	a animal	X	a	In aliquo falſa	a animal
	a	In aliquo falſa	b album		e	In aliquo falſa	b album
	e	Vera	e nigrum		e	Vera	c nigrum
III	e	Tota falſa	a animal	XI	a	Tota falſa	a equus
	a	In aliquo falſa	b cygnus		e	In aliquo falſa	b homo
	e	Vera	e nigrum		e	Vera	c brutum
IIII	e	In aliquo falſa	a animal	XII	a	In aliquo falſa	a animal
	a	Tota falſa	b nigrum		e	Tota falſa	b album
	e	Vera	c nix		e	Vera	e coruus
V	e	Tota falſa	a animal	XIII	a	Tota falſa	a animal
	a	Vera	b homo		e	Vera	b lapis
	e	Vera	e equus		e	Vera	e arbor
VI	e	In aliquo falſa	a animal	XIIII	a	In aliquo falſa	a animal
	a	Vera	b album		e	Vera	b nigrum
	e	Vera	c nix		e	Vera	c nix
VII	e	Vera	a animal	XV	a	Vera	a animal
	a	Tota falſa	b lapia		e	Tota falſa	b homo
	e	Vera	c arbor		e	Vera	e equus
VIII	e	Vera	a animal	XVI	a	Vera	a animal
	a	In aliquo falſa	b nix		e	In aliquo falſa	b cygnus
	e	Vera	c nigrum		e	Vera	c nigrum

¶ Modi ſecundæ figuræ particulares.

							Exempla
XVII	e	Tota falſa	a animal	XXII	a	Tota falſa	a animal
	i	Falſa	b homo		o	Falſa	b lapis
	o	Vera	c lapis		o	Vera	c homo
XVIII	e	In aliquo falſa	a animal	XXIII	a	In aliquo falſa	a animal
	i	Falſa	b album		o	Falſa	b nigrum
	o	Vera	c pix		o	Vera	c cygnus
XIX	e	Tota falſa	a animal	XXIIII	a	Tota falſa	a animal
	i	Vera	b homo		o	Vera	b lapis
	o	Vera	c equus		o	Vera	c arbor
XX	e	In aliquo falſa	a animal	XXV	a	In aliquo falſa	a animal
	i	Vera	b album		o	Vera	b nigrum
	o	Vera	c cygnus		o	Vera	c nix
XXI	e	Vera	a animal	XXVI	a	Vera	a animal
	i	Falſa	b lapis		o	Falſa	b homo
	o	Vera	c arbor		o	Vera	c equus

¶ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

N a Animal
O b Lapis
N c Homo

TErtium cap. concluſiones duæ. ¶ Prima concluſio. In ſecunda autem figura penitus con 8
tingit per falſa verum ſyllogizare, & vtriſq; propoſitionibus totis falſis ſumptis, & vna
quidem vera, altera autem falſa tota, vtralibet falſa poſita ſit. & ſi vtræque in aliquo falſę,
& ſi hæc quidem ſimpliciter & tota vera, illa vero in aliquo falſa. & id tam in vniuerſa-

O a Animal
N b Homo
N c Lapis

libus quàm particularibus reperitur ſyllogiſmis. ¶ Sed concluſio in vniuerſalibus monſtranda eſt.
& primum vtriſque propoſitionibus totis falſis: contingere concluſionem veram eſſe. Nam ſi nul-
li b ineſt a & omni c ineſt (vt nulli lapidi animal & omni homini) ſi econtrario ponãtur propoſi
tiones & ſumantur omni b ineſſe a, & nulli c ineſſe a: ex totis propoſitionibus falſis, vera erit con-

N O a aial
O N b equ9
N N c ho-
mo

cluſio. Et ſimili modo ſi omni b ineſt a & nulli c ineſt: contrarie ſumptis propoſitionibus idem va
lebit ſyllogiſmus, quod eſt prima concluſionis pars. ¶ Rurſum demonſtrandum, ſi altera tota falſa
ſit & altera vera: poſſe fieri concluſionem veram. Nam nihil prohibet & omni b & omni c ineſſe
a, & nulli c ineſſe b. vt genus non ſubalternis ſpeciebus. Nam & omni equo & omni homini ineſt
animal, & nulli homini equus. ſi igitur ſumatur animal vni quidem omni, alteri vero nulli ineſſe:

N a Animal
O b Album
N c Coruus

hæc quidem tota falſa erit, illa vero tota vera, & concluſio vera, ad quodcunq; poſita ſit negatiua.
& hæc eſt cõcluſionis ſecunda pars. Et ſimili pacto monſtrandum eſt, ſi altera in aliquo ſit falſa, &
altera tota vera. Nam poſſibile eſt alicui b ineſſe a & omni c ineſſe, & nulli c ineſſe b. vt alicui albo
ineſt animal & omni coruo: at nulli coruo ineſt album. ſi igitur ſumatur nulli b ineſſe a & omni c

O a Animal
N b Coruus
N c Album

ineſſe a, prima propoſitio a b eſt in aliquo falſa, & ſecũda b c tota vera. & concluſio nulli c ineſſe b,
vera. Et trãſpoſita negatiua ſimile eueniet. Nã per eoſdẽ terminos tranſpoſitis extremis fiet demõ-
ſtratio. patet igitur, negatiua in aliquo falſa & affirmatiua tota vera, quemcũq; locum, ſiue primũ,
ſiue ſecundum teneat negatiua, cõcluſionem veram eſſe poſſe. Idem autem demonſtrandũ affirma

O a Animal
N b Album
N c Pix

tiua propoſitione in aliquo falſa, & negatiua tota vera. Nam nihil prohibet alicui b ineſſe a, nulli
autem c ineſſe: & nulli c ineſſe b. vt alicui albo ineſt animal & nulli pici ineſt, idẽtidem & nulli pi-
ci ineſt album. quare ſi ſumatur omni b ineſſe a, & nulli c ineſſe: erit prima propoſitio a b affirma
tiua, in aliquo falſa, & ſecũda propoſitio a c tota vera, & concluſio nulli c ineſſe b vera. & hæc con-

N O a Aial
O N b Albũ
N N c Ni-
grum.

cluſionis quarta pars. ¶ Quod vero ſuperat monſtrandum, videlicet ſi vtræq; propoſitiones in ali-
quo falſæ ſint: poſſibile eſſe cõcluſionem veram eſſe, oſtẽditur. Nam poſſibile eſt alicui b & alicui c
ineſſe a, & nulli c ineſſe b. vt alicui albo & alicui nigro ineſt animal, & nulli nigro ineſt album. ſi er
go ſumatur omni b ineſſe a, & nulli c ineſſe a: ambæ propoſitiones in aliquo ſunt falſæ, & conclu-
ſio nulli c ineſſe b erit vera. Similiter autẽ & tranſpoſita negatiua: per eoſdem terminos fiet demon

N a Animal
Q b Homo
Q c Albũ

ſtratio quod eſt tota cõcluſio demonſtrata. ¶ Secunda concluſio. Hæc in particularibus ſecundæ fi- 9
guræ ſyllogiſmis, ſuo modo ſimiliter ſeſe habere facile exploratum eſſe poteſt. Et primo vniuerſali
tota falſa, & particulari vera: colligetur concluſio vera. Nam nihil prohibet omni b ineſſe a & ali-
cui c ineſſe, alicui autem c non ineſſe b. vt omni homini ineſt animal & alicui albo, & alicui albo

O a Animal
Q b Inani-
matum
Q c Albũ

non inerit homo. Si igitur ponatur nulli b ineſſe a, & alicui c ineſſe a: vniuerſalis propoſitio erit
tota falſa, & particularis vera, & concluſio alicui c non ineſſe b etiam vera. & ſimiliter ſi vniuerſa-
lis a b ſumpta ſit affirmatiua. Nam poſſibile eſt nulli b ineſſe a & alicui c non ineſſe. & alicui c idẽ-
tidem non ineſſe b. vt nulli inanimato ineſt animal, albo autem alicui non ineſt. & alicui albo non

inerit inanimatum. Si igitur ponatur omni b ineſſe a,& alicui c nõ ineſſe: prima propoſitio a b vniuerſalis affirmatiua erit tota falſa,& ſecunda a c vera, pariter & concluſio vera. ¶ Secundo econtra monſtrandum eſt vniuerſali quidem poſita vera,& particulari falſa: contingere concluſiooem eſſe veram. Nam nihil prohibet nulli b & etiam nulli c ioeſſe a,& alicui c oon ineſſe b. vt nulli numero & nulli inanimato ineſt animal,& alicui inanimato non ineſt numerus. ſi igitur ponatur nulli b ineſſe a,& alicui c ineſſe a: concluſio alicui c non ineſſe b, erit vera, & vniuerſalis propoſitio vera, particularis autem falſa. Et idem euenit poſita vniuerſali affirmatiua vera. Nam poſſibile omni b & omni c ineſſe a,& alicui c non ineſſe b. vt genus ſpeciei & differentiæ. nam omni homini & omni greſſibili ineſt animal, non omni autem greſſibili homo. quare ſi ſumatur omni b ineſſe a,& alicui c non ineſſe a: vniuerſalis affirmatiua propoſitio vera erit, particularis autem falſa,& concluſio vera.

N a Animal
Q b Numerus
Q c Inanimatum
O a Animal
Q b Homo
Q c Greſſibile

¶ Tertio monſtrandum eſt, ſtatim exploratum eſſe poſſe vtriſq; falſis concluſionem veram eſſe. Nam contingit omni b ineſſe a,& omni c non ineſſe,& alicui c non ineſſe b. ſumpto igitur nulli b ineſſe a,& alicui c ineſſe a: propoſitiooes erunt ambæ falſæ,& concluſio vera. Similiter autem & cum affirmatiua fuerit vniuerſalis propoſitio,& particularis, negatiua. Nam poſſibile eſt nulli b ineſſe a, & omoi c ineſſe, & alicui c non ineſſe b. vt nulli diſciplinæ ineſt animal, & omni homini ineſt, alicui autem homini non ineſt diſciplina. ſi igitur ſumatur omni b ineſſe a,& alicui c non ineſſe: propoſitiones quidem falſæ erunt,& concluſio vera. Et cætera id geous in ſecundæ figuræ particularibus ſyllogiſmis facile ſunt demonſtranda.

N a Animal
Q b Homo
Q c Lapis
O a Animal
Q b Diſciplina
Q c Homo

¶ Quòd ex falſis verũ identidem colligatur in tertia figura. Cap. IIII.

10 Erit autem & in poſtrema figura per falſas totas,& in aliquo vtraq;,& altera quidem vera: altera autem falſa.& hac quidem in aliquo falſa: illa autem tota vera,& econuerſo.& quotquot modis aliter poſſibile eſt tranſſumere propoſitiones. ¶ Nihil enim prohibet nec a nec b, nulli c ineſſe. a autem, alicui b ineſſe. vt nec homo nec greſſibile, nullum inanimatum ſequitur: homo autem alicui greſſibili ineſt. ſi ergo ſumatur a & b, omni c ineſſe: propoſitiones quidem totæ falſæ, concluſio autem vera. Similiter autem & cum hæc quidem eſt priuatiua: illa vero affirmatiua. Poſſibile eſt enim b quidem, nulli c ineſſe: a autẽ, omni.& a, alicui b non ineſſe. vt nigrum nulli cygno: animal autem omni.& animal non omni nigro. quare ſi ſumatur b quidẽ, omni c: a vero, nulli. a, alicui b non inerit. & concluſio quidem vera: propoſitiones autem falſæ. ¶ Et ſi in aliquo fuerit vtraque falſa: erit concluſio vera. nihil enim prohibet & a & b, alicui c ineſſe: & a, alicui b. vt album & pulchrũ alicui animali ineſt: & album alicui pulchro. ſi ergo ponatur a & b omni c ineſſe: propoſitiones quidem in aliquo falſæ, concluſio autem vera. Et priuatiua a c poſita: ſimiliter. nihil enim prohibet a quidem alicui c non ineſſe. b vero alicui ineſſe. & a, non omni b ineſſe. vt album alicui animali non ineſſe. pulchrum autem alicui ineſt. & album non omni pulchro. quare ſi ſumatur a quidem nulli c, b autem, omni: vtræque propoſitiones quidem in aliquo falſæ, concluſio autem vera. ¶ Similiter autem & hac quidem tota falſa: illa vero tota vera ſumpta. poſſibile eſt enim a & b, omne c ſequi.& a, alicui b non ineſſe. vt animal & album, omnem cygnum ſequitur.& animal nõ omni ineſt albo. poſitis igitur his terminis ſi ſumatur b quidem, toti c ineſſe, a vero, toti non ineſſe: b c quidem tota erit vera, a c autem tota falſa, & concluſio vera. Similiter autem & ſi b c quidem falſa: a c autem vera. nam hi quidem termini ad demonſtrationem: nigrum, inanimatum, cygnus. Sed etſi vtræque aſſumantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet b quidem omne c ſequi: a autem, toti c non ineſſe, & a alicui b ineſſe. vt omni cygno animal: nigrum vero nulli cygno.& nigrum ineſt alicui animali. quare ſi ſumatur a & b, omni c ineſſe: b c quidem tota vera, a c autem tota falſa,& concluſio vera. ſimiliter autem & a c ſumpta vera. nam per eoſdem terminos demonſtratio. ¶ Rurſum hac quidem tota vera exiſtente, illa vero in aliquo falſa. poſſibile eſt enim b quidem, omni c ineſſe. a autem alicui c & alicui b. vt bipes quidem omni homini, pulchrum non omni: & pulchrum alicui bipedi ineſt. ſi ergo ſumatur a & b, toti c ineſſe: b c quidem tota vera: a c autem in aliquo falſa, concluſio autem

Negationũ pluralitas vehemẽtius negat.
N a Animal
O b Nigrũ
Q c Cygnus
O a Animal
O b pulchrũ
Q c Animal
N a Animal
O b Album
Q c Cygnus
N a Nigrũ
O b Inaiatũ
Q c Cygnus
O a Nigrũ
O b Animal
Q b Cygnus
O a pulchrũ
O b Bipes
Q c Homo

vera. Similiter autem & a c quidem vera: b c autē falſa in aliquo ſumpta. tranſpoſitis enim iiſdem terminis erit demonſtratio. Et cum hæc quidem eſt priuatiua: illa vero affirmatiua. quoniam poſſibile eſt b quidem, toti c ineſſe. a autem, alicui c. & quando ſic ſe habeant: non omni b ineſſe a. ſi ergo aſſumatur b quidem, toti c ineſſe: a autem, nulli: priuatiua quidem in aliquo falſa, altera autem tota vera, & concluſio erit vera. Rurſum quoniā oſtenſum eſt, quòd cum a quidem nulli c ineſt, & b alicui, euenit a, alicui b non ineſſe: manifeſtum igitur quoniam & cum a c tota eſt vera, b c autem in aliquo falſa, contingit cōcluſionem eſſe veram. ſi enim ſumatur a quidem nulli c, b autem omni: a c quidem tota vera, b c autem in aliquo falſa. ¶ Manifeſtum autem & in particularibus ſyllogiſmis: quoniam omnino per falſa erit verum. nam iidem termini ſumendi & quando vniuerſales fuerint propoſitiones: in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui. nihil enim differt cum nulli inerat, vniuerſaliter ſumere ineſſe. & ſi alicui inerat: vniuerſaliter ſumere ad terminorum poſitionē. ſimiliter autem & in priuatiuis. ¶ Manifeſtum igitur quando ſit concluſio falſa. neceſſe eſt ea ex quibus eſt oratio, falſa eſſe aut omnia aut aliqua. quando autem vera: non neceſſe eſt verum eſſe nec aliquod quidem nec omne. ¶ Sed eſt cum nullum ſit verum eorum quæ ſunt in ſyllogiſmis, & concluſionem ſimiliter eſſe veram: non tamen ex neceſſitate. Cauſa autem quoniam quando duo ſic ſe habent adinuicem, vt cum alterum ſit: ex neceſſitate eſſe alterum. hoc cum non ſit quidem: nec alterum erit. cum autem ſit, non neceſſe eſt eſſe alterum. idem autem cum ſit & non ſit, impoſſibile ex neceſſitate eſſe idem. Dico autem vt cum ſit a album: b eſſe magnum ex neceſſitate. & cum non ſit a album: b eſſe magnum ex neceſſitate. quando enim cum hoc ſit (vt a) album: illud neceſſe eſt (vt b) eſſe magnum. cum autem ſit b magnum: c non eſſe album. neceſſe eſt ſi a ſit album, c non eſſe album. Et quando duobus exiſtentibus cum alterum ſit: neceſſe eſt alterum eſſe. hoc autem cum non ſit: neceſſe eſt a non eſſe. cum ergo b non ſit magnum, a non poteſt album eſſe. cum vero a non ſit album: neceſſe eſt b magnum eſſe. accidit ex neceſſitate cum b magnum non ſit: idem b eſſe magnum. hoc autem impoſſibile. nam ſi b non eſt magnum: a non erit album ex neceſſitate. ſi ergo cum non ſit a album: b erit magnum, accidit ſi b nō eſt magnum, b eſſe magnum, vt per tria.

(Right margin: 11 beside "vera, b c autem in aliquo falſa…"; 12 beside "ſimiliter autem & in priuatiuis…"; 13 beside "vera: non neceſſe eſt verum…")

¶ Quarti Cap. notæ.

¶ Vniuerſalis ſyllogiſmus tertiæ figuræ: cuius vtraque propoſitionum eſt vniuerſalis. particularis 11
autem: cuius aliqua propoſitionum ſumitur particularis. ¶ Nam quando accidit ſi hoc (vt a) albū 13
ſit, & illud (vt b) magnum eſſe. hic argumentationis modus innititur regulæ dialecticæ: quod ex neceſſitate ſequitur ad conſequens, ex neceſſitate ſequitur & ad antecedens. ſiue id in tribus ſit terminis: vt a, b, c. vt ex neceſſitate ſequatur ſi a eſt album, b eſt magnum: & ſi b eſt magnum, c non eſſe album: ex neceſſitate quoque ſequetur ſi a eſt album, c non eſſe album, ſiue in duobus terminis vt a b. vt ſi ad idem eſſe & non eſſe, admittatur ex neceſſitate ſequi idem. vt ſi non eſt b magnum, non eſt a album, & ſi non eſt a album, eſt b magnum: accidit ex neceſſitate ſi non eſt b magnum, b eſſe magnum. Et huiuſmodi colligendi modum, ſequelámque: de primo ad vltimum appellare ſolent, quòd ex primo antecedente vltimum colligatur conſequens.

¶ Modi vniuerſales tertiæ figuræ

		affirmatiui	Exempla			Negatiui	Exempla.
I	a	Tota falſa	a brutum		e	Tota falſa	a animal
	a	Tota falſa	b equus	IX	a	Tota falſa	b lapis
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
II	a	In aliquo falſa	a album		e	In aliquo falſa	a ſedens
	a	In aliquo falſa	b ſedens	X	a	In aliquo falſa	b ambulans
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo

	a	Tota falſa	a equus		e	Tota falſa	a animal
III	a	In aliquo falſa	b album	XI	a	In aliquo falſa	b album
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	In aliquo falſa	a album		e	In aliquo falſa	a album
IIII	a	Tota falſa	b cygnus	XII	a	Tota falſa	b lapis
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	Tota falſa	a equus		e	Tota falſa	a animal
V	a	Vera	b animal	XIII	a	Vera	b ſubſtantia
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	In aliquo falſa	a album		e	In aliquo falſa	a album
VI	a	Vera	b animal	XIIII	a	Vera	b animal
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	Vera	a animal		e	Vera	a lapis
VII	a	Tota falſa	b equus	XV	a	Tota falſa	b inanimatū
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	Vera	a animal		e	Vera	a brutum
VIII	a	In aliquo falſa	b album	XVI	a	In aliquo falſa	b album
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	¶ Modi tertiæ figuræ particulares affirmatiui				Particulares negatiui	Exempla.	
	i	Falſa	a irrõnale		o	Falſa	a animal
XVII	a	Tota falſa	b aſinus	XXVII	a	Tota falſa	b lapis
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	i	Falſa	a cygnus		o	Falſa	a animal
XVIII	a	In aliquo falſa	b album	XXVIII	a	In aliquo falſa	b album
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	i	Vera	a animal		o	Vera	a equus
XIX	a	Tota falſa	b equus	XXIX	a	Tota falſa	b brutum
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	i	Vera	a animal		o	Vera	a cygnus
XX	a	In aliquo falſa	b album	XXX	a	In aliquo falſa	b album
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	i	Falſa	a aſinus		o	Falſa	a animal
XXI	a	Vera	b animal	XXXI	a	Vera	b ſubſtantia
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	Tota falſa	a brutū		e	Tota falſa	a animal
XXII	i	Falſa	b equus	XXXII	i	Falſa	b lapis
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	In aliquo falſa	a album		e	In aliquo falſa	a ſedens
XXIII	i	Falſa	b equus	XXXIII	i	Falſa	b equus
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	Tota falſa	a equus		e	Tota falſa	a animal
XXIIII	i	Vera	b animal	XXXIIII	i	Vera	b ſubſtantia
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	In aliquo falſa	a album		e	In aliquo falſa	a album
XXV	i	Vera	b animal	XXXV	i	Vera	b animal
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo
	a	Vera	a animal		e	Vera	a equus
XXVI	i	Falſa	b equus	XXXVI	i	Falſa	b brutum
	i	Vera	c homo		o	Vera	c homo

O a homo
O b greſſibile
Q c inanimatum

N a animal
O b nigrum
Qȝ c cygnus

N O a album
O O b pulchrum
Qȝ Q c animal

N a animal
O b album
Qȝ c cygnus

N a nigrum
O b inanimatum
Qȝ c cygnus

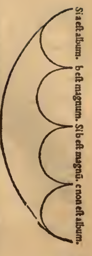
O a nigrum
O b animal
Q c cygnus
O a animal
O b nigrum
Q c cygnus

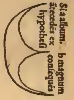
O a pulchrum
O b bipes
Q c homo

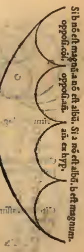
O a bipes
O b pulchrum
Q c homo

QVartum cap. concluſiones tres. corollarium vnum. ¶ Prima concluſio. Poſſibile erit 10
in tertiæ figuræ vniuerſalibus ſyllogiſmis vtriſque propoſitionibus totis falſis,& vtra-
que in aliquo falſa, & altera vera, altera autem falſa, hac quidem tota falſa,illa vero
tota vera, & contrà, & quotquot modis propoſitiones tranſſumere poſſibile eſt: ve-
rum ſyllogizare. ¶ Et primo monſtretur vtriſque totis falſis: concluſionem ve-
ram colligi poſſe. Nam nihil obſtat nulli c, neque ineſſe a, neque ineſſe b, & alicui b ineſſe a. vt
nulli inanimato,neque homo ineſt, neque greſſibile, & alicui greſſibili ineſt homo. ſi igitur ſu-
matur omni c ineſſe a pariter & b:propoſitiones totæ falſæ erunt,& concluſio alicui b ineſſe a,ve-
ra. *Similiter* & cum prima eſt negatiua & ſecunda affirmatiua. Nam poſſibile eſt nulli c ineſſe
b, & omni c ineſſe a, & alicui b non ineſſe a. vt nulli cygno ineſt nigrum, & omni cygno ineſt
animal, & alicui nigro non ineſt animal. quare ſi ſumatur omni c ineſſe b,& nulli c ineſſe a: ali-
cui b non inerit a. & concluſio quidem vera: & propoſitiones totæ falſæ. ¶ Secundo monſtran-
dum, ſi vtraque in aliquo falſa fuerit: fieri etiam poſſe, vt concluſio vera ſit. Nam nihil vetat
alicui c ſolum, ineſſe a & b, & alicui b ineſſe a. vt alicui animali ineſt album & pulchrum, & ali-
cui pulchro album.ſi igitur ponatur omni c ineſſe a, & omni c ineſſe b: vtræque propoſitiones in
aliquo falſæ ſunt & concluſio alicui b ineſſe a, vera. Et conſimili modo prima propoſitione a c
poſita negatiua. Vt nihil prohibet ſolum particulariter alicui c non ineſſe a, & ſimili modo ali-
cui c ineſſe b: & alicui b non ineſſe a. quemadmodum alicui animali non ineſt album, & alicui
animali ineſt pulchrum, & alicui pulchro non ineſt album. quare ſi ſumatur nulli c ineſſe a, &
omni c ineſſe b:vtræque quidem propoſitiones in aliquo falſæ erunt, & concluſio alicui b non in-
eſſe a, vera. ¶ Tertio monſtrandum eſt, ſimili modo quando vna tota falſa eſt, & altera tota
vera: concluſionem poſſe eſſe veram. Nam poſſibile eſt omni c ineſſe a & ineſſe b,& alicui b non
ineſſe a: vt omni cygno & animal ineſt & album, & alicui albo non ineſt animal. poſitis itaque
his terminis, ſi ſumatur omni c ineſſe b, & nulli c ineſſe a: ſecunda propoſitio b c tota vera erit,
& prima a c tota falſa, & concluſio alicui b non ineſſe a, vera. Et ſimiliter eueniet ſi ſecunda b c
tota falſa, & prima a c ponatur tota vera. Nam hi erunt termini:nigrum,inanimatum, cygnus.
Verum etiam & ſi vtræque affirmatiuæ ſumantur: eueniet & concluſionem poſſe eſſe veram.
Nam nihil obſtat omni c ineſſe b, & nulli c ineſſe a, & alicui b ineſſe a. vt omni cygno ineſt ani-
mal, & nulli cygno ineſt nigrum, at alicui animali ineſt nigrum. quare ſi ſumatur omni c ineſ-
ſe a, & omni c ineſſe b: ſecunda propoſitio b c tota vera eſt, & prima a c tota falſa, & conclu-
ſio alicui b ineſſe a, vera. *Similiter* autem & cum a c prima propoſitio ſumetur tota vera. Nam
ex eiſdem terminis tranſpoſitis extremis erit demonſtratio. ¶ Quarto demonſtrandum eſt rur-
ſus, cum vna tota vera fuerit, & altera in aliquo falſa: poſſe fieri concluſionem veram. Nam poſ-
ſibile eſt omni c ineſſe b, & alicui c particulariter ſolum ineſſe a & alicui b ineſſe a. vt omni ho-
mini ineſt bipes, & alicui homini & non omni ineſt pulchrum, & alicui bipedi etiam pulchrum
ineſt. ſi igitur ſumatur omni c ineſſe b, & omni c ineſſe a: erit ſecunda propoſitio b c tota vera,
& prima a c in aliquo falſa, & concluſio qua colligitur alicui b ineſſe a, vera. ſimiliter autem &
prima propoſitione a c tota vera ſumpta, & b c ſecunda in aliquo falſa. Nam tranſpoſitis eiſdem
terminis erit demonſtratio. Et ſimili quoque pacto, cum prima eſt negatiua, & ſecunda affirma-
tiua. Nam poſſibile eſt omni c ineſſe b, & alicui c ſolum particulariter ineſſe a: & quando etiam ſic
ſe habeant,alicui b non ineſſe a.ſi igitur ſumatur omni c ineſſe b, & nulli c ineſſe a, prima propo-
ſitio negatiua, eſt in aliquo falſa, & ſecunda tota vera, & concluſio quoque erit vera. Rurſum
quia demonſtratum eſt quòd cum nulli c ineſt a,& c particulariter ineſt b:euenire alicui b non in-
eſſe a. Perſpicuum igitur eſſe poteſt,quoniam & cum prima propoſitio a c tota vera eſt,& ſecun-
da b c in aliquo falſa: poſſibile eſſe & concluſionem veram eſſe. Nam ſi ſumatur nulli c ineſſe a,&
omni c ineſſe b: prima quidem propoſitio a c tota vera, & ſecunda b c propoſitio in aliquo falſa
eſt, & concluſio vera. ¶ Secunda concluſio. Exploratum autem & id ſit: quoniam & in particu- 11
laribus tertiæ figuræ ſyllogiſmis, omnifariam ex falſis colligere verum contingit. Nam iidem
termini in particularibus ſumendi erunt: qui & ſumentur quando propoſitiones vniuerſales fue-
rint. nihil enim refert ad ipſorum terminorum poſitionem cum nulli inerat vniuerſaliter ſume-
re ineſſe: etſi alicui inerat,ſumere vniuerſaliter.ſimiliter autem & in priuatiuis nihil differt ad po-
nendos terminos: ſi alicui non inerat, ſumere vniuerſaliter non ineſſe. & contrà. ¶ Corolla- 12
rium. Manifeſtum igitur eſt quando concluſio falſa fuerit: neceſſe eſſe & ea ex quibus ipſa oratio,
ratiocinatióque conſtat,falſa eſſe,aut omnia,aut aliqua. at quando concluſio vera eſt: non neceſſe
eſt nec aliquam quidem propoſitionem, nec omnem veram eſſe. ¶ Tertia concluſio. Cæterum 13
nulla propoſitione vera earum quæ ſunt in ſyllogiſmo:contingit concluſionem veram eſſe,at non
ex neceſſitate. Cauſa autem eſt: quia cum duo ita ſe habeant adinuicem vt cum alterum verum
ſit, ex neceſſitate & alterum ſit verum, & cum hoc falſum ſit & alterum fore falſum, at cum hoc

ſit verum, non neceſſe eſt & alterũ verum eſſe: impoſſibile eſt eodem tum vero, tum falſo ex neceſſitate colligi idem eſſe. dico autem vt ſi a ſit album, & b magnitudine præditum, impoſſibile eſſe cũ a album ſit: ex neceſſitate euenire & b magnitudine præditum eſſe. & etiam cũ non ſit a album, identidem ex neceſſitate euenire b magnitudine præditum eſſe. Nam quando accidit ſi hoc (vt a) albũ eſt ex neceſſitate, & illud (vt b) magnitudine præditum eſſe. & ſi b magnitudine præditũ eſt, & ex neceſſitate c nõ eſſe album: ex neceſſitate accidet ſi a album eſt, & c non eſſe albũ. & id in tribus terminis a, b, c eſt expreſſum. Et ſimile eſt quando duobus exiſtentibus ſi alterũ eſt, ex neceſſitate euenit & alterum eſſe. ſi hoc nõ eſt, ex neceſſitate euenit & primũ non eſſe. ſi igitur ad idẽ eſſe & non eſſe ſequatur idem: eſto ita, & ad a eſſe albũ & nõ eſſe album, accidat ex neceſſitate b eſſe magnum. igitur ſi b non eſt magnum: & ex neceſſitate a non eſt album. & ſi a non eſt album: ex neceſſitate a eſt magnum. accidit igitur ex neceſſitate ſi b nõ eſt magnum: idem b eſſe magnum. hoc autem impoſſibile. quòd autem accidat clarum eſt. Nam ſi b nõ eſt magnum: ex neceſſitate a nõ erit album. ſi igitur cum non eſt a albũ: ex neceſſitate erit b magnum, ex neceſſitate profecto accidit ſi b nõ eſt magnum, b eſſe magnum, quemadmodũ & prius per tres terminos accidebat. manifeſtum eſt igitur ob propoſitiones falſas: non ex neceſſitate colligi poſſe concluſionem veram eſſe.

ℂDe circulari oſtenſione in prima figura. Cap. V.

14 Circulo autem & ex ſeinuicem oſtẽdere, eſt per cõcluſionem & econuerſo prædicationem alterã ſumentem propoſitionẽ: concludere reliquam, quã ſumpſerat in altero ſyllogiſmo. vt ſi oportuit oſtendere quoniam a, ineſt omni c. oſtendat autẽ per b. rurſus ſi monſtret quoniam a, ineſt b. ſumens a quidẽ ineſſe c, c autem b: & a inerit b. prius autẽ econuerſo ſumpſit b ineſſe c. aut ſi quoniam b ineſt c, oporteat oſtendere: ſi ſumat a de c quæ fuit concluſio, b autem de a eſſe. prius autem ſumptum eſt econuerſo a

15 de b. ℂAliter vero nõ eſt ex ſeinuicẽ oſtendere. ſiue enim aliud medium ſumetur: nõ circulo. nil enim ſumitur eorundem. ſiue horum quiddã: neceſſe eſt alte-

16 rum ſolum. nam ſi ambo: eadem erit concluſio. at oportet diuerſam eſſe. ℂIn ijs igitur quæ nõ conuertũtur: ex indemõſtrata altera propoſitione fit ſyllogiſmus. Non enim eſt demõſtrare per hos terminos: quoniam medio ineſt tertium, aut

17 primo medium. ℂIn ijs autem quæ conuertuntur: erit omnia monſtrare per ſeinuicem. Vt ſi a & b & c cõuertuntur ſibijnuicem. oſtendatur enim a c per medium b. & rurſum a b per concluſionem, & per b c propoſitionem conuerſam. Similiter autẽ & b c & per concluſionem, & per a b propoſitionem conuerſam. Oportet autẽ & c b, & b a propoſitionem, demonſtrare. nam his demõſtratis vſi ſumus ſolis. ſi ergo ſumatur b, omni c ineſſe, & c, omni a: ſyllogiſmus erit eius quod eſt b ad a. Rurſus ſi ſumatur c, omni a ineſſe, & a, omni b: neceſſe eſt c, ineſſe omni b. In vtriſq; ergo ſyllogiſmis c a propoſitio ſumpta eſt indemonſtrata. nã aliæ probatæ erant. quare ſi hanc oſtenderimus: omnes erunt approbatæ per ſeinuicẽ. ſi ergo ſumatur c, omni b, & b, omni a ineſſe: vtræq; propoſitiones de-

18 monſtratæ ſumũtur, & c neceſſe eſt ineſſe a. ℂManifeſtum eſt ergo quoniam in ſolis ijs quæ cõuertuntur, circulo & per ſeinuicem contingit fieri demonſtratio-

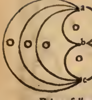
19 nes: in alijs vero quemadmodum prius diximus. ℂAccidit autem & in ijs codẽ quod monſtratur vti ad demonſtrationẽ. nam c de b, & b de a monſtratur ſumpto c de a dici. c autem de a per has oſtenditur propoſitiones. quare concluſione

20 vtimur ad demonſtrationẽ. ℂIn priuatiuis autem ſyllogiſmis hoc modo monſtratur ex ſeinuicem. ſit b quidem, omni c ineſſe, a autem, nulli b: concluſio autem quoniam a, nulli c. Si ergo rurſum oporteat concludere quoniam a, nulli b, quod prius ſumptum erat: erit a quidem, nulli c, c autem, omni b. ſic enim econuerſo propoſitio. Si autem quoniam b, ineſt c oporteat concludere: non iam ſimiliter cõuertendum a b. nam eadem propoſitio eſt b, nulli a: & a, nulli b ineſſe. ſed ſumendũ cui a, nulli ineſt: huic b, omni ineſſe. Sit enim a nulli c ineſſe. quod quidẽ fuit concluſio. cui autem a, nulli: b ſi ſumatur, omni ineſſe. neceſſe eſt ergo b, omni c ineſſe. quare cum ſint tria: vnumquodq; concluſio eſt facta, & cir-

culo demonſtrare.hoc eſt concluſionem, ſumentem & econuerſo alteram propoſitionem:reliquam ſyllogizare. ¶In particularibus autem ſyllogiſmis vniuer 21
ſalem quidem propoſitionem non eſt demonſtrare per alias: particularem autẽ eſt.quoniam autẽ non eſt demonſtrare vniuerſalem:manifeſtũ. nam vniuerſale mõſtratur per vniuerſalia.concluſio autẽ non eſt vniuerſalis.oportet autẽ oſtendere ex concluſione & altera propoſitione.Amplius omnino nõ fit ſyllogiſmus conuerſa propoſitione.Nam particulares fiunt vtræq; propoſitiones.Particularẽ autem eſt.oſtendatur enim a de aliquo c per b.ſi ergo ſumatur b,omni a,& concluſio maneat:b,alicui c inerit.fit enim prima figura.& eſt a medium. ¶Si autẽ 22
ſit priuatiuus ſyllogiſmus:vniuerſalem quidem propoſitionem non eſt oſtendere,propter hoc quod prius dictum eſt.particularem (ſi ſimpliciter conuertatur a b quemadmodum & in vniuerſalibus)non eſt:per aſſumptionem autem eſt.vt cui a,alicui non inſit, b alicui ineſſe. nam aliter ſe habentibus non fit ſyllogiſmus:eo quòd negatiua eſt particularis propoſitio.

¶Quinti cap. notæ.

¶Ex ſeinuicem oſtẽdere,circulo oſtendere idem.Circulo oſtendimus:cũ ex facti ſyllogiſmi con- 14
cluſione cum altera propoſitionũ econuerſo, verſaq; prædicatione,ſumpta:alteram propoſitionũ ſyllogizamus. verum illa propoſitio verſæ prædicationis: aliquando ſumitur ſimpliciter ſubiecto propoſitionis in prædicatum tranſlato,& prædicato in ſubiectum, & qualitate propoſitionis & quantitate ſeruata, aliquando vero nonnihil adijcitur. ¶Ex tribus terminis,vt a b c conuertibili- 20
bus ſex fiunt propoſitiones hoc pacto.omne b eſt a,omne a eſt b.omne c eſt b, omne b eſt c. omne c eſt a,omne a eſt c.quæ omnes circulo & ex ſeinuicem monſtrati queunt. ¶Ratiocinatio illa, cui nulli,ineſt a:illi omni, ineſſe b, & nulli c ineſt a, omni igitur c ineſt b, neceſſaria eſt:tametſi proprie ſyllogiſmus non eſt,quo modo hic de ſyllogiſmo intendimus.clauditq; huius argumentationis propoſitio præmiſſas tertiæ figuræ: & aſſumptio eſt vnius illarum expreſſio quæ quidem dati ſyllogiſmi concluſio eſt, ex neceſſitate igitur euenit altera. haud ſecus ac ſi data conditionali, pars prima ponatur:vt altera concedatur neceſſe eſt.euenitq; id virtute hypothetici, conditionaliſq; ſyllogiſmi.neq; hæc eſt primæ figuræ ratiocinatio: vt nonnulli putauere. verum ex numero 29 cognoſcitur Ariſtoteles voluiſſe hanc potius ad tertiam figuram pertinere.non quòd illa vniuerſalis in tertia concludatur:ſed quod ex hypotheſi datæ conuerſionis,& primi ſyllogiſmi data concluſione,quæ eſt tertiæ figuræ vna propoſitio:altera quæ eſt eiuſdem figuræ propoſitio ex neceſſitate colligatur. Et qui id ſatis intellexerit:literæ ſententiam inueniet perpatentem. ¶Et numero 22
22,dato ſyllogiſmo nulli b ineſt a, & alicui c ineſt b,alicui igitur c non ineſt a:conuerſa propoſitione nulli b ineſt a hoc pacto.cui alicui,a non ineſt,illi alicui,ineſſe b: & aſſumpto alicui c non ineſſe a(quæ dati ſyllogiſmi cõcluſio eſt)colligitur alicui c ineſſe b dati ſyllogiſmi aſſumptio. Alicui autem c non ineſſe a & alicui c ineſſe b,tertia figura eſt. veruntamen id manifeſtius fiat ſi propoſitio vniuerſaliter conuertatur hoc pacto.cuicunq; alicui,a non ineſt,illi alicui,ineſt b.Nam perinde eſt ac ſi fieret hypotheticus ſyllogiſmus hoc pacto.ſi cuicunq; alicui,a non ineſt:illi alicui,ineſt b.atqui c alicui,a non ineſt:c igitur alicui,ineſt b.

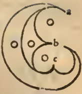

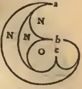
Primus ſyllog.
O a
O b
O c
Circularis ſyllog. propoſitionis.
O a
O c
O b
Circularis aſſumptionis.
O b
O a
O c

¶PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

QVintum cap. diffinitio vna.concluſiones ſex.corollaria duo. ¶Diffinitio. Circulo, & ex 14
ſeinuicem oſtendere:eſt per concluſionem,& econuerſo prædicationem eum qui alteram ſumit propoſitionem, concludere reliquam, quam in altero ſumpſerat ſyllogiſmo. vt ſi oportuit oſtẽdere omni c ineſſe a,oſtenderit autem per b hoc pacto. omni b ineſt a, & omni c ineſt b:omni c igitur ineſt a. ſi rurſus monſtret omni b ineſſe a, ſumens omni c ineſſe a, & omni b ineſſe c:& colligat omni b ineſſe a.prius autem ſumpſerat econuerſo,omni c ineſſe b. ſiue oporteat oſtendere omni c ineſſe b,ſi ſumat omni c ineſſe a,quæ fuit concluſio,& omni a ineſſe b,cum prius ſumptum eſſet ecõuerſo omni b ineſſe a: colligitur omni c ineſſe b reliqua propoſitio, atque circulo,& ex ſeinuicem ex diffinitione oſtenditur. ¶Prima concluſio.Circulo,& ex ſeinui- 15
cem oſtendere haudquaquam alio modo contingit.Nam ſiue aliud medium ſumetur: non id quidem fiet circulo. Nam nulla earundem propoſitionum, verſa tamen prædicatione ſumetur. ſiue autem earum aliqua ſumetur:neceſſe eſt alteram ſolum ſumi.Nam ſi eædem ſumentur:eadem erit concluſio. atqui alteram eſſe oportet. ¶Secunda concluſio. In his igitur quæ non conuertuntur: 16
non eſt circulo oſtendere. Nam fit ſyllogiſmus ex indemonſtrabili quidem propoſitione, verſa quidem prædicatione.non enim eſt demonſtrare in eiuſmodi terminis: tertium medio ineſſe,vel medium primo. ſumptis igitur terminis qui non conuertuntur:circulo non oſtendemus. ¶Tertia concluſio. ¶Porrò in ijs quæ conuertuntur poſſibile erit omnia circulo & per ſeinuicem, 17
vniuerſali primæ figuræ ſyllogiſmo monſtrare.vt ſi a b c termini conuertuntur adinuicem.Nam

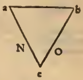
oſtēdi queat omni c ineſſe a per medium b hoc pacto.omni b ineſt a,& omni c ineſt b:igitur om-
ni c ineſt a.& rurſus omni b ineſſe a per concluſionem omni c ineſt a, & per omni b ineſt c,alterā
quidem propoſitionē prædicatione verſa hoc modo. omni c ineſt a,& omni b ineſt c,omni igitur
b ineſt a.Similiter autem oſtendetur omni c ineſſe b:per concluſionem, & per omni a ineſt b pri-
mam prædicationis verſæ propoſitionem hoc pacto.omni a ineſt b,& omni c ineſt a:itaq; omni c
ineſt b.Id tamen animaduertere æquum eſt:oportere & omni b ineſſe c,& omni a ineſſe b propo-
ſitionem demonſtrare.nā his demonſtratis:duntaxat vſi fuimus.ſi igitur ſumatur omni c ineſſe b,
& omni a ineſſe c:ſyllogizamus omni a ineſſe b.Et rurſus ſi ſumatur omni a ineſſe c,& omni b in-
eſſe a:ex neceſſitate euenit omni b ineſſe c, vbi illæ duæ propoſitiones monſtrabuntur. Itaque in
vtriſq; his ſyllogiſmis propoſitio omni a ineſſe c ſumpta indemōſtrata (nā aliæ monſtratæ erant)
quare ſi hanc oſtenderimus,omnes erunt per inuicem,& circulo monſtratæ.ſi ergo ſumatur omni
b ineſſe c,& omni a ineſſe b,vtræq; propoſitiones demonſtratæ ſumuntur:& ex neceſſitate proue-

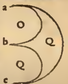
18 niet omni a ineſſe c.eritque illa demonſtrata propoſitio. ¶ Primum corollarium. Vnde manifeſtū
eſt in ſolis ijs quæ recurrunt & conuertuntur:circulo,& per ſeinuicem contingere fieri demonſtra-
19 tiones,in alijs autem fiunt quemadmodum in priore libro digeſſimus. ¶ Secundum corollarium.
Accidit etiam & in ijs quæ cōuertuntur:eo ipſo quod demonſtratur vti ad demonſtrationē.Nam
omni b ineſſe c,& omni a ineſſe b monſtratur(vt pauloante viſum eſt)ſumpta omni a ineſſe c.hæc
autem omni a ineſt c:per eaſdem propoſitiones oſtenditur hoc pacto.omni b ineſt c,& omni a in-
eſt b:omni a igitur ineſt c, vt & paulo ſupra viſum eſt. quare concluſione & propoſitione quæ de-
20 monſtratur in huiuſmodi terminis:ad demonſtrationem vtimur. ¶ Quarta concluſio. In negati-
uis autem primæ figuræ vniuerſalibus ſyllogiſmis:modo quoq; qui ſequitur,circulo & ex ſeinuicē
monſtratur. Eſto vt omni c inſit b, & nulli b inſit a:conluſio erit nulli c ineſſe a. Si igitur rurſum
concludere oporteat nulli b ineſſe quod modo ſumebatur, ſumenda erit nulli c ineſſe a, & omni b
ineſſe c(nam ſic econuerſo ſumpta erit propoſitio)& colligetur nulli b ineſſe a.Si autem conclude-
re oporteat omni c ineſſe b.non iam conſimiliter conuertendum nulli b ineſſe a) nam eadem pro-
poſitio nulli a ineſſe b, & nulli b ineſſe a, eiuſdémque iudicij neque maioris ad id efficiendum po-
teſtatis)ſed ſumendum cui a,nulli ineſt:b,omni ineſſe.Eſto vt nulli c inſit a quæ quidem fuit con-
cluſio,ſi cum ea ſumatur cui quidem a,nulli,b,omni ineſſe: ex neceſſitate vtique colligetur omni c
ineſſe b. quare cum in ſyllogiſmo vniuerſali negatiuo tria ſint, propoſitiones ſcilicet duæ & con-
cluſio vna:vnumquodque concluſio facta eſt. Et hoc quidem circulo.cum circulo demonſtrare: ſit
eum qui concluſionem ſumit & alteram econuerſo propoſitionem,reliquam propoſitionem ſyllo

Cui nulli, a ineſt: b,omni ineſſe.

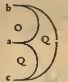
Syllog. datus.

21 gizare. ¶ Quinta concluſio. In particularibus autem primæ figuræ affirmatiuis ſyllogiſmis mini-
me fieri poteſt: vt vniuerſalis propoſitio per alias circulo demōſtretur, particularis autem poteſt.
Quòd autem vniuerſalis per alias,concluſionem ſcilicet,& alteram conuerſæ prædicationis propo
ſitionē demonſtrari non poteſt:perſpicuum eſt. Nam vniuerſale per vniuerſalia monſtratur.Con-
cluſio autem ſyllogiſmi particularis,non eſt vniuerſalis.atqui circulo & ex inuicem,ex inuicem,ex
concluſione & altera econuerſo propoſitione monſtrare oportet. Non igitur in huiuſmodi parti-
cularibus ſyllogiſmis,circulo monſtrari poteſt vniuerſalis.Inſuper per alias propoſitiones conuer-
ſa quidem propoſitione: omnino fieri non poteſt ſyllogiſmus. Nam particulares euadunt vtræq;
propoſitiones.non igitur per eas contingit circulo quicquā oſtendere. At eſt particularem circulo
oſtendere.Oſtenſum enim ſit alicui c ineſſe a per b,hoc pacto.omni b ineſt a,& alicui c ineſt b:ali-
cui c igitur ineſt a.ſi ergo ſumatur omni a ineſſe b,& concluſio alicui c ineſſe a maneat,alicui c in-
erit b.nam fit prima figura,& medium eſt a:& particularis propoſitio,circulo concluditur hoc pa-

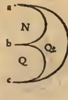
Circularis.

22 cto.omni a ineſt b,& alicui c ineſt a:alicui c igitur ineſt b. ¶ Sexta concluſio. Si ſit particularis pri-
mæ figuræ negatiuus ſyllogiſmus : minime poteſt quis vniuerſalem propoſitionem circulo mon-
ſtrare,neq; quidem particularem ſi ſimiliter conuertatur nulli b ineſſe a,per aſſumptionem autem
econuerſo alio modo poteſt. Vniuerſalis enim nō monſtrabitur propter cauſam prius dictam.per
aſſumptionem autem huius,cui alicui,a non ineſt:illi alicui,ineſt b:monſtrabitur particularis.alio
autem modo ſe habentibus propoſitionibus,vt conuerſa nulli b ineſſe a, nulli a ineſſe b:non mon
ſtrabitur. Nam hunc in modum aliter ſe habentibus:non fit ſyllogiſmus.eo q; particularis quæ cū
illa conuerſa hoc modo propoſitione ſumitur:negatiua eſt propoſitio.

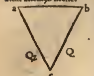

¶ De eadem cyclica,circulari oſtenſione in ſecunda figura. Cap. VI.

23 IN ſecunda autem figura affirmatiuam quidem non eſt oſtendere per
hunc modum:priuatiuam autē eſt.ergo prædicatiua quidē non oſten-
ditur:eo q; non ſunt vtræq; propoſitiones affirmatiuæ.nam concluſio
priuatiua.prædicatiua autem ex vtriſq; oſtendebatur affirmatiuis.pri-
uatiua autem ſic oſtenditur.inſit & a omni b:e autem nulli.concluſio quoniam
b,nulli e. ſi ergo ſumatur b, omni a ineſſe, & nulli e:neceſſe eſt a,nulli c ineſſe.
ſit enim ſecunda figura.medium b.Si autem a b priuatiua ſumpta ſit,altera ve-

Cuicũq; alicui, nõ ineſt a: illi alicui, b ineſſe.

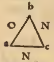

ro prædicatiua: prima erit figura. nam c quidem, omni a, b autem, nulli c: quare b, nulli a. ergo nec a, b. medium c. Ergo per concluſionem quidem, & vnam propoſitionem non fit ſyllogiſmus: aſſumpta autem altera, erit. ℭ Si autem nõ vniuerſalis ſit ſyllogiſmus: quæ in toto quidem eſt propoſitio, non oſtenditur, propter eandem cauſam quam quidẽ diximus & prius. quæ autem in parte: oſtenditur quando vniuerſalis ſit prædicatiua. inſit enim a, omni b: c autem non omni. concluſio b c. ſi ergo ſumatur b, omni a, c autem non omni. concluſio a, alicui c non inerit. medium b. Si autem eſt vniuerſalis priuatiua: non oſtenditur a propoſitio, conuerſa a b. accidit enim vtraſque, aut alteram propoſitionem, fieri negatiuam. quare non erit ſyllogiſmus, ſed ſimiliter oſtendetur quemadmodum & in vniuerſalibus, ſi ſumatur cui b, alicui non ineſt: a, alicui ineſſe. 24

ℭ Sexti cap. notæ.

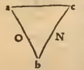
ℭ Quemadmodum in vniuerſalibus. Id in vniuerſalibus modis primæ figuræ oſtenſum eſt: quod & verum erit, tam in vniuerſalibus, quàm particularibus ſecundæ, cum aſſumptio affirmatiua fuerit. tametſi prius in vniuerſalibus negatiuis dixerit non eſſe ſyllogiſmo, circulo colligendam affirmatiuam. Id enim intelligebatur communi, aſſuetáq; conuerſione ſeruata, prædicatiuóq; ſyllogiſmo aſſumptione negatiua: non autẽ illo modo colligitur, ſed adhuc conuerſione concluſionis egemus. vt figura ad latus paraphraſeos manifeſtat. 24

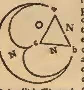

Cui nulli, c: illi omni, a ineſſe. b nulli, c: ex conuerſione concluſionis.

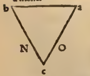
ℭ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

SExtum cap. concluſiones duæ. ℭ Prima concluſio. In ſecundæ figuræ ſyllogiſmis vniuerſalibus minime circulo oſtendi poteſt affirmatiua propoſitio, negatiua autem poteſt. Non itaq; oſtenditur affirmatiua: ob idipſum ꝙ non vtræq; ad eam oſtendendam eſſent affirmatiuæ. Nam concluſio quæ propoſitio ſumitur: negatiua eſt. atqui affirmatiua ex vtriſque oſtendebatur affirmatiuis. At vero negatiua oſtenditur circulo. omni enim b inſit a, & nulli c inſit a: concluſio erit nulli c ineſſe b. Si igitur ſumatur omni a ineſſe b, & nulli c ineſſe b: ex neceſſitate euenit nulli c ineſſe a. Sed ſi prima propoſitio a b ſumpta ſit negatiua & ſecũda affirmatiua: oſtendendo circulo prima efficietur figura. Vt facto ſecundæ figuræ vniuerſali ſyllogiſmo hoc pacto, nulli b ineſt a, & omni c ineſt a: nulli c igitur ineſt b. Nam ex ſeinuicem & circulo oſtendendo: ſumetur, omni a ineſſe c, & nulli c ineſſe b. quare nulli a inerit b. igitur & nulli b inerit a. medium c. Per concluſionem igitur & vnam propoſitionũ, negatiuam ſcilicet: non fit circularis ſyllogiſmus. ſumpta tamen econuerſo altera: fit. quare in ſecundæ figuræ vniuerſalibus ſyllogiſmis: affirmatiua propoſitio non oſtenditur circulo, negatiua autẽ oſtenditur. ℭ Secunda concluſio. Si autem ſecundæ figuræ ſyllogiſmus nõ ſit vniuerſalis: ea propoſitio quæ in toto, & vniuerſalis eſt, non oſtenditur circulo, particularis autem oſtenditur. Quòd ſanè vniuerſalis non oſtendatur circulo: idipſum eſt propter eandem cauſam quam & prius in præcedente capite diximus. particularis autem oſtenditur, quando propoſitio vniuerſalis fuerit affirmatiua. Nam omni b inſit a, & alicui c non inſit a: concluſio erit alicui c non ineſſe b. Si igitur ſumatur omni a ineſſe b, & alicui c non ineſſe b: concluſio erit alicui c non ineſſe a. Si vniuerſalis propoſitio negatiua eſt: nõ oſtenditur a c ſecunda quidem particularis propoſitio circulo, ex primæ a b propoſitionis conuerſione. Nam accidit vtraſque propoſitiones aut alteram eſſe negatiuam. quare non erit ad particularem: quæ ſcilicet erat affirmatiua, ſyllogiſmus. Sed ſimiliter oſtendetur quemadmodum in vniuerſalibus: ſi ſumetur cui b, alicui non ineſt: a, alicui ineſſe. 23 24

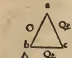

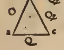
Cui nulli, b: illi omni, a ineſſe.

ℭ De cyclica ratiocinatione in tertia figura. Cap. V I I.

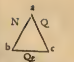
IN tertia autem figura quando vtræque propoſitiones vniuerſaliter ſumentur: non contingit oſtendere per ſeinuicem propoſitionem. Nam vniuerſalis quidem oſtenditur per vniuerſalia. In hac autem: concluſio ſemper eſt particularis. Quare manifeſtum quoniam omnino non contingit oſtendere per hanc figuram vniuerſalem propoſitionem. 25

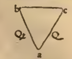

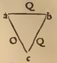
ℭ Si autem hæc quidem vniuerſalis ſit, illa vero particularis: quandoque quidem erit, quandoque vero non erit. Quando ergo vtræque prædicatiuæ ſumantur & vniuerſalis ſit ad minorem extremitatem: erit. quando vero ad alteram: non erit. Inſit enim a, omni c: b autem alicui c. concluſio a b. Si ergo ſumatur c, omni a ineſſe conuerſa vniuerſali: & a ineſſe b quod erat concluſio. c quidem oſtenſum eſt, alicui b ineſſe: b autem alicui c, non eſt 26

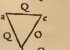
oſtenſum.quanuis neceſſe eſt ſi c,alicui b:& b,alicui c ineſſe.ſed nō idem eſt hoc
illi,& illud huic ineſſe: ſed aſſumendum eſt ſi hoc alicui illi,& alterū alicui huic.
hoc autem ſumpto iam nō fit ex ccōluſione & altera propoſitione ſyllogiſmus.
Si autem b quidem,omni c:a autem,alicui c.erit oſtendere a c.quando ſumatur
c quidem,omni b ineſſe:a autem,alicui.nam ſi c,omni b ineſt,a autem,alicui b:
27 neceſſe eſt a,alicui c ineſſe.medium b.¶ Et cum fuerit hæc prædicatiua quidem,
illa vero priuatiua,vniuerſalis autē prædicatiua:oſtendetur altera. Inſit enim b,
omni c:a autem,alicui nō inſit.concluſio quoniam a,alicui b nō ineſt.ſi ergo aſ-
ſumatur c,b omni ineſſe.inerat autem & a,non omni b.neceſſe eſt a,alicui c non
28 ineſſe.medium b.¶ Cum autem priuatiua vniuerſalis ſit : non oſtenditur altera
niſi ſicut in prioribus,ſi ſumatur cui hoc alicui nō ineſt:alterum alicui ineſſe.vt
ſi a,nulli c:b autem,alicui.concluſio quoniam a,alicui b non ineſt.Si ergo ſuma
tur cui a alicui non ineſt,eidem c alicui ineſſe: neceſſe eſt c, alicui b ineſſe. aliter
autem non eſt cōuertentem vniuerſalem propoſitionem oſtendere alterā.nullo
29 enim modo erit ſyllogiſmus.¶ Manifeſtum igitur quoniam in prima quidem fi-
gura per ſeinuicem eſt oſtenſio: & per primam,& per tertiam figuram fit. nam
cum prædicatiua quidem eſt concluſio, per primam : cum autem priuatiua,per
30 poſtremam.ſumitur enim cui hoc nulli:alterum omni ineſſe. ¶ In media autē,
cum vniuerſalis eſt quidem ſyllogiſmus & per ipſam,& per primam figuram,&
31 per poſtremam: cum autem particularis , & per ipſam & per poſtremam. ¶ In
32 tertia vero per ipſam,om.ıes. ¶ Manifeſtum etiam quoniam in media & in ter-
tia qui non per ipſas fiunt ſyllogiſmi: aut non ſunt ſecundum eam quæ circulo
eſt oſtenſionem , aut imperfecti ſunt.

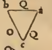

Cuicunque alicui, b nō ineſt:illi alicui,a ineſſe.

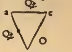

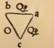

¶ Septimi cap. notæ.

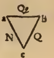
28 ¶ Syllogiſmus:ſyllogiſmus recte colligens. ¶ Cui alicui non ineſt:cuicunque alicui non ineſt.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

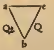

25 SEptimum cap. concluſiones quatuor.corollaria quatuor. ¶ Prima concluſio. Quando in
tertia figura vtræq; propoſitiones vniuerſaliter ſumptæ fuerint:non contingit ex ſeinuicē,
& circulo aliquam oſtendere propoſitionem.Nam vniuerſalis per vniuerſalia oſtenditur.
& in hac figura concluſio ſemper particularis eſt.Manifeſtum igitur eſt prorſus in hac fi-
gura non contingere vniuerſalem circulo oſtendere propoſitionē.propoſitionibus igitur ſic ſum-
26 ptis:non contingit aliquam circulo oſtendere. ¶ Secunda concluſio.Si in tertia figura propoſitio-
num hæc vniuerſalis ſit,illa vero particularis : quandoq; circulo monſtrare licebit, quandoq; vero
minime id licebit.Si quidem vtræq; propoſitionum ſumātur affirmatiue & vniuerſalis ad minorē
adlocetur extremitatem,erit:quando autem ad maiorem,non erit. Nam omni c inſit a & alicui c
inſit b:concluſio erit alicui b ineſt a.Si ſumatur omni a ineſſe c conuerſa vniuerſali, & alicui b in-
eſſe a,quod erat concluſio : monſtratum ſanè hoc ſyllogiſmo, alicui b ineſſe c.ſed alicui c ineſſe b,
quod eſt altera propoſitionum:non eſt oſtenſum,tametſi neceſſe eſt ſi alicui b ineſt c,& alicui c in-
eſſe b.ſed non eſt idem circulo colligendo: prædicatum ſubiecto , & ſubiectum prædicato ineſſe.
Sed aſſumendum eſt,in vna quidem propoſitione prædicatum alicui ſubiecto,& in altera ſubiectū
alicui prædicato ineſſe.hoc autem ſumpto:tum non fit ex concluſione & altera propoſitione ſyllo-
giſmus,alteram propoſitionem in qua hoc huic,prædicatū videlicet ſubiecto inſit,colligens. Ve-
rum ſi vniuerſale ad minorem collocetur extremitatem & particulare ad maiorem,vt ſi omni c in-
ſit b & alicui c inſit a:licebit circulo oſtendere alicui c ineſſe a,cum videlicet ſumptum fuerit omni
b ineſſe c,& alicui b ineſſe a.Nam ſi omni b ineſt c,& alicui b ineſt a:alicui c ineſt a,hoc pacto ra-
tiocinando alicui b ineſt a,& omni b ineſt c:alicui igitur c ineſt a. manifeſtum eſt igitur vniuerſali
ad minus extremum,& particulari ad maius:particularem circulo monſtrari poſſe propoſitionē,
poſita autem vniuerſali ad maius,id non effici. Et id quidem in ſyllogiſmis affirmatiuis oſtenſum
27 eſt.nunc de particularibus negatiuis diſſerendum. ¶ Tertia concluſio. Cum particularium tertiæ
figuræ ſyllogiſmorum altera propoſitionū affirmatiua fuerit,altera vero negatiua,vniuerſali qui-
dem exiſtente affirmatiua,circulo monſtrabitur & altera.Omni c enim inſit b,& alicui c non inſit
a:concluſio erit alicui b nō ineſſe a. ſi igitur aſſumatur omni b ineſſe c,& alicui b non ineſſe a(erat
28 autem id concluſio)ex neceſſitate euenit alicui c non ineſſe a.medium b.¶ Quarta concluſio.Cum
autem vniuerſalis,negatiua fuerit,non oſtenditur altera circulo niſi quemadmodum in prioribus:
ſi videlicet ſumatur cui hoc alicui non ineſt,alterum alicui ineſſe.vt ſi nulli c inſit a,& alicui c inſit
b:concluſio erit alicui b non ineſſe a.ſi ergo ſumatur cui a alicui non ineſt, eidem c alicui ineſſe:ex

Cuicunque alicui, a non ineſt:eidem alicui,c ineſſe.

necesſitate euenit alicui b ineſſe c hoc pacto.cui a alicui non ineſt,eidem c alicui ineſt:alicui autem
b non ineſt a,alicui igitur b ineſt c.quare & alicui c inerit b.aliter autem vniuerſalem conuertendo
propoſitionem: impoſſibile eſt circulo monſtrare alteram. Nam nullo pacto fit ſyllogiſmus.
¶ Primum corollarium.Perſpicuum igitur euadit,in primæ figuræ ſyllogiſmis circulo,& ex ſein- 29
uicem oſtenſionem:& per primam figuram,& tertiam fieri.Nam cum affirmatiua eſt concluſio,
per primam:cum autem negatiua,per tertiam conſummatur. ſumitur enim cui hoc nulli:alterum
omni ineſſe.¶ Secundum.In ſecunda autem figura cum vniuerſalis quidem fuerit ſyllogiſmus,cir- 30
culo oſtendetur:& per ipſam,& per primam,& per tertiam figuram.quando autem particularis:
& per ipſam,& per tertiã.¶ Tertium corollarium.Porrò in tertia:per ipſam omnes circulo mon- 31
ſtrantur.¶ Quartum.Manifeſtum etiam eſt in ſecũda & tertia figura eos qui per ipſas nõ gignun- 32
tur,aut non eſſe ſecundum oſtenſionem circulo & ex ſeinuicem, aut eſſe imperfectos.

¶ De ſyllogiſmo conuerſiuo. Cap. VIII.

COnuertere autem, eſt tranſponentem concluſionem facere ſyllogiſ- 33
mum:quoniam vel extremũ medio nõ inerit,vel hoc poſtremo.ne-
ceſſe eſt enim concluſione conuerſa & altera remanente propoſitio-
ne:interimi reliquam.nam ſi erit: & cõcluſio erit. differt autẽ oppo-
ſite,aut contrarie cõuertere concluſionem. nõ enim fit idem ſyllogiſmus vtro-
libet conuerſa.palàm autẽ hoc erit per ſequentia.dico autẽ opponi quidẽ,omnĩ
ineſſe nõ omni,& alicui nulli:contrarie autẽ,omni nulli,& alicui nõ alicui ineſſe.
¶ Sit enim oſtenſum a de c,per medium b.ſi igitur ſumatur a,nulli c ineſſe,om 34
ni autem b:nulli c inerit b.& ſi a quidem,nulli c, b autem,omni c:a,nõ omni b,
& non omnino nulli . non enim oſtendebatur vniuerſale per tertiam figuram.
omnino autem eam quæ eſt ad maiorem extremitatem propoſitionem: non eſt
deſtruere vniuerſaliter per conuerſionem.ſemper enim interimitur per tertiam
figurã.neceſſe eſt enim ad poſtremã extremitatẽ:vtraſq; ſumere propoſitiones.
¶ Et ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus,ſimiliter.oſtẽdatur enim a,nulli c ineſſe per b. 35
ergo ſi ſumatur a,omni c ineſſe,nulli autẽ b:nulli c,inerit b.Et ſi a & b omni c:a,
alicui b.ſed nulli inerat. ¶ Si autẽ oppoſite cõuertatur concluſio:& alij ſyllogiſ-
mi oppoſiti,& nõ vniuerſales erunt.fit enim altera propoſitio particularis.quare
concluſio erit particularis.Sit enim prædicatiuus ſyllogiſmus & cõuertatur ſic,
ergo ſi a,nõ omni c,b autẽ omni:b,non omni c.Et ſi a quidẽ,non omni c,b autẽ,
omni:a,nõ omni b. ¶ Similiter autẽ & ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus.nã ſi a,alicui 36
c ineſt,b autẽ nulli:b,alicui c non inerit,& non ſimpliciter nulli.& ſi a quidem,
alicui c,b autẽ, omni quemadmodũ in principio ſumptum eſt:a,alicui b inerit.
¶ In particularibus autem ſyllogiſmis quando oppoſite conuertitur concluſio:
interimuntur vtræq; propoſitiones.quando vero cõtrarie:neutra.non enim iam
accidit quemadmodũ in vniuerſalibus interimere:deficiente concluſione ſecun
dũ conuerſionẽ,ſed nec omnino interimere. Oſtendatur enim a de aliquo c per
b.ergo ſi ſumatur a,nulli c ineſſe,b autẽ,alicui c:a,alicui b nõ inerit. & ſi a,nulli
c,b autẽ omni:nulli c inerit b.quare interimentur vtræq;.Si autẽ contrarie con
uertantur:neutra.nã ſi a,alicui c nõ ineſt,b autẽ omni, b alicui c non inerit.ſed
nondũ interimitur quod ex principio.contingit enim alicui ineſſe,& alicui non
ineſſe.vniuerſali autẽ ſublato a b:omnino non fit ſyllogiſmus. Si enim a quidẽ,
alicui c nõ ineſt,b autẽ,alicui ineſt:neutra propoſitionũ vniuerſalis eſt.Similiter
autem & ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus . ſi enim ſumatur a , omni c ineſſe:interi-
muntur vtræq;.ſi autem alicui:neutra.demonſtratio autem eadem.

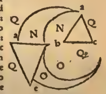
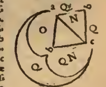
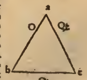
¶ Octaui cap. notæ.

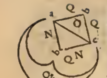
¶ Ex eo quod eſt concluſionem cõuertere: cognoſcitur facile quid ſyllogiſmus conuerſiuus. Quid 33
ſit concluſionem cõuertere,amplius ex notis cap.vndecimi cognoſcetur. ¶ Oppoſite:contradicto-
rie,contrarie, & ſubcontrarie. Nihil refert apud Ariſtotelem non alicui & alicui non. Nam non
alicui,ſemper vtitur tanquam particulari negandi nota. Et extendit nomen contrariorum: ad ea
etiam quæ ſubcontraria appellari ſolent à dialecticis.

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

33 OCtauum cap. diffinitio vna. concluſiones tres. ¶ Diffinitio. Primæ figuræ ſyllogiſmi affir
matiui concluſionem conuertere: eſt cum quiſpiam concluſionem tranſponens, in oppo-
ſitúmque tranſmutans, ſyllogiſmum efficit, ſummum medio vel medium imo non in-
eſſe concludentem. Nam neceſſe eſt concluſione in ſuum conuerſa oppoſitum, & altera
manente propoſitione: reliquam interimi. Nanque ſi reliqua propoſitio erit: & concluſio quoque
per primum ſyllogiſmum erit. ponitur autem ex conuerſione non eſſe. Veruntamen differt oppo-
ſite, aut contrarie conuertere concluſionem. Nam non fit idem ſyllogiſmus vtroque conuerſa mo-
do: quod quidem ex ſequentibus euadet perſpicuum. Et dico oppoſite connecti, omni: ei quod eſt
non omni. & alicui: ei quod eſt nulli. contrarie vero, omni: ei quod eſt nulli. & alicui: ei quod eſt ali
34 cui non ineſſe. ¶ Prima concluſio. Vniuerſalium ſyllogiſmorum primæ figuræ concluſione con-
uerſa in contrariam: propoſitionem quæ eſt ad minus extremum vniuerſaliter deſtruimus: quæ au
tem ad maius eſt, ſolum particulariter. ¶ Nam eſto vt monſtratum ſit a de c per medium b hoc
pacto, omni b ineſt a, & omni c ineſt b: igitur omni c ineſt a. ſi igitur ſumatur contrarium conclu
ſionis nulli c ineſſe a, & prima propoſitio omni b ineſſe a: colligimus per ſecundam figuram nulli
c ineſſe b. perimitur igitur vniuerſaliter, concluſionis in contrariũ conuerſione, ea propoſitio quæ
ad minorem collocata eſt extremitatem. Et ſi ſumatur nulli c ineſſe a, & omni c ineſſe b: colligitur
per tertiam figuram alicui b non ineſſe a. Sed non omnino ac vniuerſaliter nulli b ineſſe. Nam nõ
oſtendi vniuerſale, vniuerſaléque per tertiam figuram concluſionem: demonſtratum eſt. & om-
nino propoſitio quæ ad maiorem collocatur extremitatem in prima figura: concluſionis in ſuam
contrariam conuerſione nequaquam interimenda eſt. Nam ſemper interimitur per tertiam figu-
ram. quandoquidem neceſſarium eſt primam conuerſione interimendo propoſitionem: ad poſte-
rius extremum vt medium, vtraſque ſumere propoſitiones. Et ſi ſyllogiſmus ſit vniuerſalis nega-
tiuus: ſimiliter. Oſtendatur enim nulli c ineſſe a per medium b hoc pacto, nulli b ineſt a, & omni
c ineſt b: igitur nulli c ineſt a. ſi ſumatur contrarium concluſionis omni c ineſſe a, & nulli b ineſſe
a prima propoſitio: per ſecundam figuram concludimus nulli c ineſſe b, ſecundam ſcilicet quæ ad
35 minus extremum eſt, vniuerſaliter interimendo propoſitionem. ¶ Et ſi ſumatur omni c ineſſe a,
& ſecunda propoſitio omni c ineſſe b: colligimus per tertiam figuram alicui b ineſſe a, ſolum par-
ticulariter vniuerſalem negatiuam interimendo. nã nulli b inerat a. ¶ Secunda concluſio. Si in pri-
mæ figuræ ſyllogiſmis vniuerſalibus concluſio in ſuum oppoſitum, contradictoriúmque conuer-
tatur. alij ſyllogiſmi oppoſiti erunt, & non vniuerſales. Quòd autem futuri non ſint vniuerſales
hoc ideo eſt: quia altera propoſitio ſit particularis, quare & concluſio erit particularis. Eſto igitur
vniuerſalis primæ figuræ affirmatiuus ſyllogiſmus, prius datus: omne b eſt a, omne c eſt b, igitur
omne c eſt a. cuius concluſio, hoc pacto oppoſite conuertatur. ſi ergo alicui c non inſit a, & omni
b ineſt a: per ſecundam figuram alicui c non ineſt b. & ſi alicui c non ineſt a, & omni c ineſt b:
per tertiam alicui b non ineſt a. ¶ Identidem & ſi ſyllogiſmus ſit negatiuus. vt dato ſyllogiſmo
nulli b ineſt a, omni c ineſt b: nulli c ineſt a. Nam ſi ſumatur alicui c ineſſe a, & nulli b ineſſe a:
per ſecundam figuram alicui c non inerit b: at non ſimpliciter nulli. Et ſi alicui c ineſt a, & omni c
36 ineſt b, vt in principio quidem ſumptum eſt: per tertiam alicui b inerit a. ¶ Tertia concluſio. Cum
particularium primæ figuræ ſyllogiſmorum concluſio in ſuum vertetur contradictorium: vtraque
interimitur propoſitionum. cum autem in ſubcontrarium: interimitur neutra, concluſione dico
conuerſa. Nam ſi ea non conuertitur, deficitque à conuerſione: non etiam contingit interimere
haud ſecus ac in vniuerſalibus. & non modo vt in vniuerſalibus. ſed ne omnino quidem contingit
quicquam interimere. Nunc autem demonſtretur concluſio. & ſit primo primæ figuræ ſyllogiſ-
mus particularis affirmatiuus in quo ſcilicet oſtendatur alicui c ineſſe a per medium b: hoc pacto.
omni b ineſt a, alicui c ineſt b: igitur alicui c ineſt a. ſi ſumatur contradictorium concluſionis ſcili-
cet nulli c ineſſe a, & ſecunda propoſitio alicui c ineſſe b: per tertiam figuram colligimus alicui b
non ineſſe a, ſicque prima interimitur propoſitio. Et rurſus ſi ſumatur nulli c ineſſe a contradicto-
rium concluſionis, & omni b ineſſe a prima propoſitio: colligitur per ſecundam figuram nulli c
ineſſe b, ſicque ſecunda interimitur propoſitio. quare in particularibus affirmatiuis primæ figuræ
ſyllogiſmis, ſi concluſio contradictorie conuertitur, vtraque interimitur propoſitio. Verum ſi eiuſ-
dem ſyllogiſmi omni b ineſt a, & alicui c ineſt b: igitur alicui c ineſt a, concluſio ſubcontrarie con
uertatur, ſumatúrque alicui c non ineſſe a, & prima propoſitio omni b ineſſe a: colligimus per ſecun
dam figuram alicui c non ineſſe b, ſubcontrariam ſecundæ propoſitionis. at nondum interimitur
huiuſmodi ſecunda propoſitio, quæ à principio poſita eſt: quandoquidem contingit quippiam
alicui ineſſe, & alicui non ineſſe. Quòd ſi vniuerſalis propoſitio omni b ineſſe a interimatur: nul-
lus profecto fit ſyllogiſmus. Nam ſi ſumatur alicui c non ineſſe a ſubcontraria concluſionis, & ali-
cui c ineſſe b ſecunda propoſitio: neutra propoſitionum erit vniuerſalis. quare nullus aggigne-
tur ſyllogiſmus. Et ſimile fuerit iudicium ſi ſit primæ figuræ particularis negatiuus ſyllogiſmus.
Nam ſi ſumatur concluſionis contradictorium vt omni c ineſſe a: vtræque propoſitionum in-
terimitur. ſin autem ſumatur ſubcontrarium vt alicui c ineſſe a: neutra interimetur. eadem quæ &
ſuperior: demonſtratio eſt.

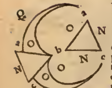
¶De ſyllogiſmo conuerſiuo in ſecunda figura. Cap. IX.

IN ſecunda autem figura eam quidem quæ eſt ad maiorem extremitatem propoſitionem: non eſt interimere contrarie, quolibet modo 37
conuerſione facta. ſemper enim erit concluſio in tertia figura: vniuerſalis autem non fuit in hac ſyllogiſmus. alteram autem in hac interimemus: ſimiliter conuerſione. dico autem ſimiliter: ſi contrarie quidem cõuertitur, contrarie: ſi oppoſite, oppoſite. Inſit enim a, omni b, c autem nulli: concluſio b c. ſi ergo ſumatur b, omni c ineſſe, & a b maneat: a, omni c inerit. fit enim prima figura. Si autem b, omni c, a autem nulli c: a non omni b. figura poſtrema. Si autem oppoſite conuertatur b c: a b quidem ſimiliter oſtendetur, a c autem oppoſite. nam ſi b alicui c, a autem, nulli c: a, alicui b non inerit. rurſum ſi b, alicui c, a autem, omni b: a, alicui c. quare oppoſitus fit ſyllogiſmus. Similiter autem oſtendetur & ſi econuerſo ſe habeant propoſitiones. ¶Si autem particularis eſt ſyllogiſmus, contrarie quidem conuerſa concluſione, neutra propoſitio- 38
Oppoſite:aduerbium. num interimitur, quemadmodum nec in prima figura: oppoſite autem, vtraque. ponatur enim a, b quidem nulli ineſſe, c autem alicui: concluſio b c. ſi igitur ponatur b, alicui c ineſſe, & a b maneat: concluſio erit quoniam a, alicui c non ineſt. ſed non interimitur quod ex principio. contingit enim alicui ineſſe & non ineſſe. Rurſum ſi b, alicui c, & a, alicui c: non erit ſyllogiſmus. neutrum enim vniuerſale eorum quæ ſumpta ſunt. quare non interimitur a b. Si autem oppoſite conuertatur: interimuntur vtræque. nam ſi b, omni c, a autem nulli b: nulli c, a. erit autem alicui. Rurſum ſi b, omni c, a autem alicui c: alicui b, a. Eadem autem demonſtratio & ſi vniuerſalis ſit prædicatiua.

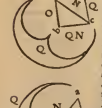
¶Noni Cap. notæ.

¶*Syllogiſmus oppoſitus eſt: qui contradictoriam alicuius propoſitionem concludit. contrarius autem diceretur: qui colligeret contrariam.* 37

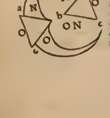
¶PARAPHRASIS CAP. NONI.

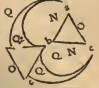
NOnum cap. concluſiones duæ. ¶Prima concluſio. In ſyllogiſmis vniuerſalibus ſecundæ 37
figuræ quomodolibet concluſione verſa: non contingit propoſitionem quę ad maius extremum collocatur, contrarie interimere, ſed eam quæ eſt ad minus extremum interimere ſemper valebimus ſimili conuerſione. Dico autem ſimili conuerſione: vt ſi concluſio contrarie cõuertitur, interimetur contrarie, & ſi contradictorie, cõtradictorie. Quòd autẽ ea propoſitio quæ ad maius extremũ collocatur non interimatur cõtrarie: hoc ideo eſt quia cum illa interimitur propoſitio, ſemper fit cõcluſio in tertia figura in qua nunq̃ ſyllogiſmus vniuerſaliter cõcludit. Sed vt cõcluſio lucidius appareat: eſto ſyllogiſmus vniuerſalis ſecũdæ figuræ omne b eſt a, nullum c eſt a, nullũ igitur c, b. ſi ſumatur cõtrarium cõcluſionis omne c eſt b, & maneat omne b eſt a propoſitio ſcilicet quæ eſt ad maius extremũ: colligitur omne c eſt a cõtraria alterius propoſitionis. nam fit prima figura. Et ſi ſumatur idẽ cõcluſionis contrariũ omne c eſt b, & nullum c eſt a altera propoſitio quæ erat ad minus extremũ: colligitur nõ omne b eſſe a oppoſitũ alterius propoſitionis, nõ autẽ omne b non eſſe a illius cõtrarium. nam fit tertia figura. Et ſi concluſio omne c nõ eſt b oppoſite cõtradictorieq́ cõuertatur, ſimiliter oſtẽditur propoſitio omne b eſt a quæ eſt ad maius extremũ interimi cõtradictorie. idẽtidem & nullũ c eſt a, alterã: interimi contradictorie.

Nam per tertiã figurã ſi alicui c ineſt b, & nulli c ineſt a: alicui b nõ inerit a. Rurſum ſi alicui c ineſt b, & omni b ineſt a: per primã figuram alicui c ineſt a. quare concluſione oppoſite verſa ſemper tum primæ tum ſecũdæ propoſitionis oppoſitus fit ſyllogiſmus. Et ſimilis fuerit demõſtrandi modus, ſi ſyllogiſmi vniuerſalis ſecũdæ figurę propoſitiones ediuerſo ſe habeãt. hoc eſt ſi prima & quę ad maius eſt extremũ, negatiua ſit: ſecunda autẽ & quæ ad minus, affirmatiua. ¶Secunda cõcluſio. 83
Si ſecũdæ figuræ particularis ſyllogiſmus fuerit: cõcluſione ſubcontrarie verſa, neutra propoſitionum (vt neq; in prima figura) interimitur. conuerſa autem contradictorie: interimuntur vtræq;.

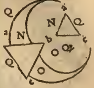

Nam eſto ſecundæ figuræ particularis ſyllogiſmus in quo ponatur nulli b ineſſe a, & alicui c ineſſe a: colligẽs concluſione alicui c nõ ineſſe b. ſi igitur cõcluſio ſubcontrarie vertatur, ponaturq; alicui c ineſſe b, & prima propoſitio nulli b ineſſe a maneat, colligetur concluſio per primã figuram alicui c non ineſſe a: ſed nõ interimitur (quæ à principio poſita eſt) altera propoſitio. Nam cõtingit quippiam alicui ineſſe, & alicui non ineſſe. Præterea ſi ſumatur alicui c ineſſe b, & maneat alicui c ineſſe a ſecunda propoſitio: nullus erit ſyllogiſmus. Nam neutra propoſitionum vniuerſalis ſum-

pta eſt. quare non interimitur prima propoſitio: nulli b ineſſe a. concluſione igitur ſubcontrarie verſa: neutra propoſitionum interimitur, quod eſt primum. Nunc autem monſtrandum ſecundū, ſi ſcilicet oppoſite conuertatur concluſio: vtraſq; interimi. Nam ſi oppoſita contradictoriáque concluſionis ſumatur ſcilicet omni e ineſſe b, & prima propoſitio nulli b ineſſe a: per primam figurā nulli e inerit a, quod eſt oppoſitum ſecundæ propoſitionis. Et rurſus ſi ſumatur omni c ineſſe b oppoſita concluſionis, & alicui e ineſſe a ſecunda propoſitio: per tertiam figuram alicui b inerit a, quod eſt oppoſitum primæ propoſitionis. conuerſa igitur concluſione oppoſite: vtræque propoſitiones interimuntur. Et eadem fuerit demonſtratio ſi vniuerſalis propoſitio ponatur affirmatiua, & particularis negatiua. ſicque tota facile liquet concluſio.

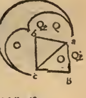
¶De ſyllogiſmo conuerſiuo in tertia figura. Cap. X.

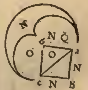
39 IN tertia vero figura quando contrarie quidem conuertitur concluſio: neutra propoſitionum interimitur ſecūdum nullum ſyllogiſmorum. quando autem oppoſite: vtræque in omnibus. Sit enim oſtenſum a, alicui b ineſſe, medium autem ſumptum c, & ſint vniuerſales propoſitiones. ſi ergo ſumatur a, alicui b non ineſſe: b autem, omni c, non fit ſyllogiſmus eius quod eſt a de c. Neque ſi a, b alicui non ineſt, c autem omni: non erit eius quod eſt b c ſyllogiſmus. ¶Similiter autem oſtendetur & ſi non vniuerſales ſint propoſitiones. aut enim vtraſque neceſſe eſt particulares eſſe per conuerſionem: aut vniuerſalem ad minorem extremitatem fieri. ſic autem non fiet ſyllogiſmus: nec in prima figura nec in media. Si autem oppoſite, conuertantur propoſitiones: interimuntur vtræque. nam ſi a nulli b, b autem, omni c: a nulli c. Rurſum ſi a, b quidem nulli, c autem omni: b, nulli c. Et ſi altera non ſit vniuerſalis: ſimiliter. ſi enim a, nulli b, b autem, alicui c: a, alicui c non inerit. Si autem a, b quidem nulli, c autem omni: nulli c, b. ¶Similiter & ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus. oſtendatur enim a, alicui b non ineſſe. ſit autem prædicatiua quidem b c: a c autem negatiua. ſic enim fiebat ſyllogiſmus. quando igitur cōtrarium ſumitur concluſioni: non erit ſyllogiſmus. nam ſi a, alicui b, b autem, omni c: non fit ſyllogiſmus eius quod eſt a & c. Neque ſi a, alicui b, nulli autem c: non fuit eius quod eſt b & c ſyllogiſmus. quare non interimuntur propoſitiones. Quando vero oppoſitum: interimuntur. nam ſi a, omni b, & b, omni c: a, omni c. ſed nulli inerat. Rurſum ſi a, omni b, nulli autem c: b, nulli c. ſed omni inerat. ¶Similiter autem monſtratur: & ſi non vniuerſales ſint propoſitiones. ſit enim a c vniuerſalis & priuatiua: altera autem particularis & prædicatiua. ergo ſi a quidem, omni b, b autem, alicui c: a, alicui c accidit. ſed nulli inerat. Rurſum ſi a, omni b, nulli autem c: & b, nulli c. Si autem a, alicui b: & b, alicui c: non fit ſyllogiſmus. Neq; ſi a alicui b & nulli c: nec ſic. Quare illo quidem modo interimuntur: ſic autem non
40 interimuntur propoſitiones. ¶Manifeſtū eſt ergo ex ijs quæ dicta ſunt: quo modo conuerſa concluſione in vnaquaq; figura fit ſyllogiſmus, & quando cōtrarie
41 propoſitioni & quando oppoſite. ¶Et quoniam in prima quidem figura: per mediam & poſtremam fiunt ſyllogiſmi. & quæ quidem ad minorem extremitatem:
42 ſemper per mediam interimitur. quæ vero ad maiorē: per poſtremā. ¶In ſecunda autem: per primam & poſtremā. quæ quidem ad minorem extremitatē: ſem-
43 per per primam figuram. quæ verò ad maiorē: per poſtremam. ¶In tertia vero: per primam & per mediam. & quæ quidem ad maiorem: per primā ſemper. quæ vero ad minorem: per mediam ſemper. Quid ergo eſt conuertere, & quomodo in vnaquaque figura, & quis fit ſyllogiſmus: manifeſtum.

Aſyllogiſtus

Aſyllogiſtus

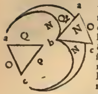

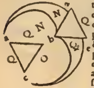
¶Decimi Capitis notæ:

41 ¶In prima figura fiunt ſyllogiſmi conuerſiui: hoc eſt ad ea quæ ſyllogiſmorum ſimilitudinē habent in prima figura, non ſunt autem. Nam & falſum ſumunt & colligunt falſum. & ita cum dicitur in ſecunda figura & in tertia ſyllogiſmos conuerſiuos per alias figuras fieri.

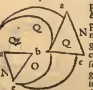
¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

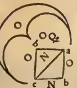
DEcimum cap.concluſio vna.corollaria quatuor. ¶ Concluſio. In nullo ſyllogiſmorũ ter- 39
tiæ figuræ,cõcluſione ſubcontrarie conuerſa,interimitur aliqua propoſitionũ:ſed cũ op-
poſite conuertitur,in omnibus interimuntur vtræq;. Nam ſit oſtenſum alicui b ineſſe a
ſumpto medio c & vniuerſalibus ſumptis propoſitionibus.facto ſcilicet ſyllogiſmo,om-
ni c ineſt a,& omni c ineſt b:alicui igitur b ineſt a.ſi ſanè ſumatur ſubcõtrarium concluſionis ali-
cui b nõ ineſſe a,& ſecũda propoſitio omni c ineſſe b:nullus ex demõſtratis in prima figura fit ſyl
logiſmus, in quo a enuncietur de c. Neq; etiã ſi idem ſubcõtrarium alicui b non ineſſe a ſumatur,
& prima propoſitio omni c ineſt a:erit ſyllogiſmus,eius quæ eſt alicui c non ineſſe b ex ijs quæ in
ſecũda figura mõſtrata ſunt.nam particulari negatiua ad maius extremũ,nõ fit ſecundæ figuræ di
rectus ſyllogiſmus. ¶ Et ſimili pacto oſtendetur ſi non ambæ propoſitiones ſumãtur vniuerſales.
Nam aut ſubcõtrarium ſumpto concluſionis ſubcontrario pariter aſſumitur propoſitio particula-
ris:& ſic ambæ propoſitiones erũt particulares, quo modo nullus fit ſyllogiſmus.aut cum eo ſub-
cõtrario propoſitio ſumetur vniuerſalis:& ſic ſemper ad minus extremũ veniet locanda & ſubcon
trariũ ad maius,quo modo nullus neq; primæ, neq; ſecundæ figuræ fit ſyllogiſmus. cõuerſa igitur
cõcluſione ſubcõtrarie: neutra propoſitionũ in nullo etiam tertiæ figuræ ſyllogiſmo interimitur.
quod eſt primũ. Secundum autẽ ſi concluſio oppoſite cõmutetur, conuertatúrq;: vtraſq; interimi
propoſitiones,oſtenditur. Nam ſi dati ſyllogiſmi ſumatur oppoſitum cõcluſionis nulli b ineſſe a,
& ſecunda propoſitio omni c ineſſe b: colligimus per primam figuram nulli c ineſſe a cõtrarium
primæ propoſitionis. Rurſus ſi ſumatur nulli b ineſſe a idem cõtrarium cõcluſionis,& omni c in-
eſſe a prima propoſitio:colligimus per ſecũdam figuram nulli c ineſſe b contrarium ſecundæ. Et ſi
altera propoſitionũ affirmatiui tertiæ figuræ ſyllogiſmi nõ ſit vniuerſalis:ſimiliter oſtendetur. Vt
ſit tertiæ figuræ prima vniuerſali & ſecũda propoſitione particulari affirmatiuus ſyllogiſmus,om-
ni c ineſt a,& alicui c ineſt b:alicui igitur b ineſt a. Nam ſi ſumatur nulli b ineſſe a oppoſitum con-
cluſionis,& ſecunda propoſitio alicui c ineſſe b:per primã figuram alicui c non inerit a,vbi prima
propoſitio per ſuum oppoſitũ perimitur. Et ſi idem oppoſitũ concluſionis nulli b ineſſe a ſumatur,
& prima propoſitio omni c ineſſe a:per ſecundã figuram nulli c inerit b,quod eſt oppoſitũ aſſum-
ptionis atq; ſecundæ propoſitionis. Et ſi prima propoſitio affirmatiui tertiæ figuræ ſyllogiſmi po
natur particularis,& ſecunda vniuerſalis:cõſimilis eſt demonſtrandi modus. ¶ Identidem & ſi ne-
gatiuus fuerit tertiæ figuræ ſyllogiſmus. Nam vtriſq; propoſitionibus vniuerſalibus oſtẽdatur ali
cui b nõ ineſſe a,facto ſyllogiſmo nulli c ineſt a,& omni c ineſt b:igitur alicui b nõ ineſt a ſecũda
ſcilicet propoſitione affirmatiua,& prima negatiua. Nam ſic vtriſq; vniuerſalibus fiebat in tertia fi
gura.ſi igitur ſumatur ſubcõtrarium concluſionis:nullus erit ſyllogiſmus. Nam ſi ſumatur alicui b
ineſſe a,& ſecũda propoſitio omni c ineſſe b:ex ijs quæ in prima figura mõſtrata ſunt, nullus eua-
dit ſyllogiſmus a de c colligens. Neq; ſi idem ſubcõtrarium alicui b ineſſe a ſumatur,& nulli c in-
eſſe a,prima propoſitio:per demõſtrata ſecundæ figuræ nectetur aliqua cõcluſio in qua b de c ne-
getur. quare cõcluſione ſubcontrarie verſa:propoſitiones minime interimũtur. At quando conuer
titur in ſuum oppoſitũ,illæ interimuntur. Nam ſi ſumatur omni b ineſſe a concluſionis oppoſitũ,
& omni c ineſſe b ſecunda propoſitio:per primam figuram colligitur omni c ineſſe a.ſed poſitum
erat in prima propoſitione nulli c ineſſe a:quod eſt cõtrarium. Rurſum ſi idem oppoſitũ cõcluſio-
nis omni b ineſſe a ſumatur,& nulli c ineſſe a: per ſecundam figuram nulli c inerit b.at in ſecunda
propoſitione poſitum erat contrarium,omni c ineſſe b. Vtriſq; igitur propoſitionibus ſyllogiſmi
negatiui tertiæ figuræ vniuerſalibus,concluſione in ſuum oppoſitũ conuerſa:perſpicuũ eſt vtraſq;
propoſitiones interemptum iri. ¶ Et ſimilis demõſtrandi modus fuerit ſi nõ ambæ vniuerſales ſu-
mãtur propoſitiones. Nam ſit prima propoſitio nulli c ineſt a vniuerſalis negatiua,& altera parti-
cularis affirmatiua hoc pacto,nulli c ineſt a,& alicui c ineſt b:alicui igitur b non ineſt a.ſi igitur ſu-
matur omni b ineſſe a oppoſitũ cõcluſionis,& alicui c ineſſe b ſecũda propoſitio:cõſequitur per pri
mam figurã alicui c ineſſe a.poſitum autẽ erat nulli c ineſſe a:quare prima propoſitio interimitur.
Rurſum ſi ſumatur idem cõcluſionis oppoſitũ omni b ineſſe a,& nulli c ineſſe a prima propoſitio:
per ſecũdam figuram nulli c inerit b.quod eſt ſecũdæ propoſitionis oppoſitũ. Et cõſimiliter oſtẽ-
datur ſi prima ſit particularis negatiua,& ſecũda vniuerſalis affirmatiua. Altera igitur propoſitio-
num vniuerſali,& altera particulari ſyllogiſmi tertiæ figuræ negatiui:cõcluſione oppoſite cõuerſa,
vtræq; propoſitionum interimũtur,vt & cũ ambæ vniuerſales erant. Sed cum cõcluſionis ſumitur
ſubcõtrarium:neutra interimitur.vt ſi ſumatur alicui b ineſſe a,& alicui c ineſſe b ſecunda propoſi-
tio:nullus fit ſyllogiſmus.neq; ſi ſumatur alicui b ineſſe a,& prima propoſitio nulli c ineſſe a: neq;
ſic quidẽ fiet ſyllogiſmus,eadem quæ in ſuperioribus cauſa. quare perſpicuũ eſt illo quidem modo
(hoc eſt cõuerſione contradictorie) cõcluſione conuerſa:propoſitiones interimi in omnibus tertię
figuræ ſyllogiſmis.hoc vero modo (concluſione ſcilicet verſa ſubcõtrarie) nõ interimi. ¶ Primum
corollarium. Ex dictis igitur perſpicuum eſt:quando cõcluſione cõuerſa fit ſyllogiſmus, & quando
cõtrarie propoſitionẽ interimendo,& quãdo oppoſite. ¶ Secũdum. Manifeſtũ etiã eſt:ad primam 40
figurã ſyllogiſmos fieri cõuerſiuos & per mediã & per tertiam figuram. quódq; propoſitio quæ ad 41
minus extremũ collocatur ſemper per ſecundam figuram interimitur:& quæ ad maius per tertiã.

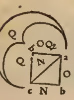

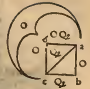
Aſyllo.

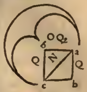

41 ¶ Tertium. Ad ſecūdam autē figurā: fiunt ſyllogiſmi cōuerſiui, & per primā & per tertiā figuram. ſed propoſitio quæ ad minus extremū iacet, ſemper per primam: quæ autē ad maius, ſemper per
43 tertiam. ¶ Quartum. Deinde ad eos qui in tertia fiunt figura: gignuntur cōuerſi & per primā & ſecundam figurā. & propoſitio quæ ad maius extremū eſt: ſemper per primam interimitur figuram. quæ vero ad minus: per ſecūdam ſemper. Sed quid cōcluſionem ſyllogiſmi conuertere, & quo pacto in vnaquaq; figura id fiat, & quiſnam ſyllogiſmus euadat: dilucidum eſſe poteſt.

Aſyllogiſtus

Aſyllogiſtus

¶ De ſyllogiſmo per impoſſibile. Cap. XI.

44 PEr impoſſibile autem ſyllogiſmus oſtenditur quidem: quando cōtra-
45 dictio ponitur concluſionis, & aſſumitur altera propoſitio. ¶ Fit autem in omnibus figuris. ſimile enim eſt conuerſioni. Verūtamen differt intantum. quoniā conuertitur quidē facto ſyllogiſmo & ſumptis vtriſq; propoſitionibus. deducitur autem ad impoſſibile nō confeſſo oppoſito prius, ſed manifeſto quoniā eſt verum. Termini vero ſimiliter ſe habent in vtriſq;, & eadem ſumptio vtrorumq;. vt ſi a ineſt omni b. mediū autem c. ſi ſupponitur a, nō omni: vel nulli b ineſſe. c vero omni, quod fuit verum: neceſſe eſt c, b aut nulli aut non omni ineſſe. hoc autem impoſſibile. quare falſum eſt quod ſuppoſitum eſt. verū ergo oppoſitum. ſimiliter autem in alijs figuris. quæcunq; enim conuer-
46 ſionē ſuſcipiunt: & per impoſſibile ſyllogiſmum. ¶ Ergo alia quidē propoſita omnia oſtendūtur per impoſſibile in omnibus figuris: vniuerſale autē prædicatiuū in media & in tertia mōſtratur: in prima autē non monſtratur. ſupponatur enim a, non omni b aut nulli ineſſe, & aſſumatur alia propoſitio vtrolibet modo ſiue a, omni ineſt c, ſiue b, omni d (ſic enim erat prima figura) ſi ergo ſupponatur a, non omni b ineſſe, non fiet ſyllogiſmus quomodolibet ſumpta propoſitione. Si autem nulli b, d quidem aſſumatur: ſyllogiſmus quidē erit falſi, non oſtenditur autē propoſitum. nam ſi a, nulli b, b autem, omni d: a, nulli d. hoc autē ſit impoſſibile. falſum igitur eſt nulli b, ineſſe a. ſed nō ſi nulli falſum: omni verum. Si autem c, a aſſumatur: non fit ſyllogiſmus, nec quādo ſupponitur nō omni b, ineſſe a. quare manifeſtum quoniā omni ineſſe: nō oſtenditur in prima figura per im-
47 poſſibile. ¶ Alicui autē & nulli & non omni oſtēditur. Supponatur enim a, nulli b ineſſe. b autem ſumptum ſit, omni aut alicui c: ergo neceſſe eſt a, nulli aut non omni c ineſſe. hoc autem impoſſibile. ſit enim verū & manifeſtum: quoniā omni c, ineſt a. quare ſi hoc falſum: neceſſe eſt a, alicui b ineſſe. Si autē ad a ſumatur altera propoſitio: non erit ſyllogiſmus, neq; quādo ſubcontrarium cōcluſioni ſupponitur vt alicui non ineſſe. manifeſtum ergo: quoniā oppoſitum ſumendū eſt. ¶ Rurſum ſupponatur a, alicui b ineſſe, ſumptum autē ſit c, omni a: neceſſe eſt igitur c, alicui b ineſſe. hoc autē ſit impoſſibile. quare falſum quidē ſuppoſitum eſt. ſi autem ſic, verū eſt nulli ineſſe. Similiter autē & ſi priuatiua ſumpta ſit c a: Si autē ad b ſumpta ſit propoſitio non erit ſyllogiſmus. ¶ Si autem contrarium ſupponatur: ſyllogiſmus erit & impoſſibile, non tamen oſtēditur quod eſt propoſitum. ſupponatur enim a, omni b, & c ſumptum ſit omni a: ergo neceſſe eſt c, omni b ineſſe. hoc autē impoſſibile. quare falſum eſt omni b, ineſſe a. ſed nondū erit neceſſarium, ſi non omni: nulli ineſſe. Similiter autem etſi ad b ſumatur altera propoſitio. nam ſyllogiſmus quidem erit & impoſſibile: non interimitur autem hypotheſis. quare oppoſitū ſupponendum. ¶ Ad oſtendendum autem non omni b, ineſſe a: ſupponendū omni ineſſe. nam ſi a, omni b, & c, omni a: omni b, inerit c. ſi ergo hoc impoſſibile: falſum quod ſuppoſitum eſt. ſimiliter autē & ſi ad b, ſumpta ſit altera propoſitio. Et ſic priuatiua ſit c a: ſimiliter. nā & ſic fit ſyllogiſmus. Si autem ad b ſumpta ſit priuatiua: nihil oſtenditur. Si autē non omni ſed alicui ineſſe ſupponatur: nō oſtenditur quoniā non omni ſed quoniam nulli. ſi enim a, alicui b, c autem, omni a: alicui b inerit c. ſi ergo hoc impoſſibile: falſum eſt alicui b, ineſſe a. quare verū, nulli. hoc autem oſtenſo: interimitur verum. nam a: alicui quidē b inerat, alicui vero nō inerat. Amplius autē nō iam propter

hypotheſin accidit impoſſibile.falſa enim erit.ſiquidem ex veris non eſt falſum ſyllogizare.nunc autē eſt vera.ineſt enim a alicui b.quare non ſupponendū alicui ineſſe,ſed omni.Similiter autē & ſi alicui b,non ineſt a oſtēderemus.ſi enim idem eſt alicui non ineſſe & non omni ineſſe: eadem in vtriſque demonſtratio.

¶ Manifeſtum ergo quoniā non cōtrarium:ſed oppoſitū ſupponēdum in omnibus ſyllogiſmis.ſic enim neceſſariū erit & axioma probabile.nam ſi de omni vel affirmatio vel negatio, oſtenſo quoniā non negatio:neceſſe eſt affirmationē veram eſſe.ruſum ſi nō ponant verā eſſe affirmationem:cōſtat,verā eſſe negationem.contrariū vero:neutro modo cōtingit rarū facere. neq; enim neceſſarium ſi nulli falſum:omni verū.neq; probabile vt ſi alterum falſum,quoniā alterū verum.Manifeſtum ergo quoniā in prima figura alia quidē propoſita omnia oſtenduntur per impoſſibile:vniuerſale autem affirmatiuum non oſtenditur. 43

ἀξίωμα: poſtulatum, dignitas.

¶ Vndecimi capitis notæ.

¶ Nondum completa eſt diffinitio: ſed ex differētijs agnoſcetur completa, quæ hoc pacto deberet cōpleri. Oſtenditur ſyllogiſmus per impoſſibile: quando contradictoria concluſionis aſſumitur & altera propoſitionū,nota (inquam) confeſſáq;.& colligitur quod manifeſtum,indubitatúmq; impoſſibile eſt.quā ob rem propoſitionū alteram deſtruimus. quare eius cōtradictoriam per principium contradictoriarum veram eſſe aſtruimus.quæ ex hypotheſi data erat falſa.ſed id ex numeris 59.& 60.Et quomodo ſyllogiſmus oſtenditur per impoſſibile: ita quoq; & oratio nondum facto ſyllogiſmo.quod plerunq; fit in diſciplinis cum diſciplinæ gratia,quicq̄ falſum ponitur quod deducendo ad impoſſibile (vt cum ad principij oppoſitū,aut alicuius ex principio cogniti deducimus) poſtea verum,neceſſariúmq; eſſe fateri cōpellimus.& eiuſmodi demonſtratio, ducens ad incōmodum, atq; impoſſibile appellatur. Sed quæres quomodo oſtenderur per impoſſibile quiſpiam eſſe ſyllogiſmus?hoc pacto.Nam ſi dubitat hic eſſe ſyllogiſmum omni e ineſt a,omni b ineſt c, omni b ineſt a,id ideo eſt quia dubitat poſſibile eſſe propoſitiones veras eſſe & cōcluſionem falſam.Eſto ita ſi poſſibile eſt.& ſit vera non omni b ineſt a.tunc hoc pacto ratiocinatur.Omni e ineſt a,& non omni b ineſt a:igitur per ſecundā figuram non omni b ineſt c.id autē impoſſibile. Nam cōfeſſum eſt verum omni b ineſſe c.quare nō omni b ineſt a (quod ſuppoſitum eſt) falſum eſt.Oppoſitum igitur eius ſcilicet omni b ineſſe a,verum.non igitur propoſitiones veræ erant: concluſione falſa. & cum ſimili argumētatione propoſitionibus veris , ſemper agnoſcamus connexionem oportere eſſe veram: manifeſtum eſt dictam argumentationē eſſe in qua quibuſdam poſitis, aliud quiddam ex neceſſitate accidit,eo quòd hæc ſunt,& per diffinitionē ſyllogiſmi, colligimus eſſe ſyllogiſmū. 44

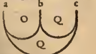
¶ Conuertimus concluſionem:quādo concluſio cognoſcitur falſa, & eius contrariū, aut contradictoriū verum & altera propoſitionum cognoſcitur vera , & interimimus alteram propoſitionem colligendo interdum contrariam interdum oppoſitam contradictoriámq;.& hæc ſanè argumentatio: ſyllogiſmus eſt (nam ex quibuſdam poſitis atq; cōfeſſis, ob illa ipſa aliud quippiam accidit) & ſyllogiſmus conuerſiuus.nam ex oppoſita vera in qua cōcluſio falſa conuerſa erat,cū altera quæ confeſſa & indubitata propoſitio eſt,procedit. Id autē cuius concluſio cōuertitur.ſyllogiſmus non erat,tametſi figuram & ſimilitudinē ſyllogiſmi haberet. Vides igitur ꝙ nunquam dicitur cōuerti concluſio:niſi fiat ſyllogiſmus, & ſumantur duæ propoſitiones ſcilicet oppoſita concluſionis & altera propoſitio. Vides etiam quónam pacto cum ſyllogiſmus fit conuerſiuus,ſemper cōcluſionis oppoſitum: verum confitetur.ſed cum aliquem ſyllogiſmum oſtendimus per impoſſibile:id oppoſitum quod verum eſt non eſt confeſſum, ſed manifeſtatur eſſe verum ſumendo eius oppoſitū cum altera propoſitione,quæ vera eſſe haud cunctanter cognoſcitur.non tamen fit ſyllogiſmus ſimpliciter,ſed ſolum ex hypotheſi; neq; duæ ſumptæ ſunt propoſitiones, neq; concluſionis confeſſum, conceſſumq; eſt oppoſitum.& in hoc differt ſyllogiſmus per impoſſibile oſtenſus,à ſyllogiſmo conuerſiue oſtenſo,quòd in conuerſiue oſtenſo oppoſitum verum præconceditur:illic vero non præconceditur , ſed fit manifeſtum eſſe verum ducendo ad impoſſibile. Et ſyllogiſmi per impoſſibile oſtenſi & ſyllogiſmi conuerſiui:ijdem ſunt & termini,& eædem propoſitionū ſumptiones.& ducendo ad impoſſibile:pariter oſtenditur fuiſſe ſyllogiſmus, & manifeſtatur hypotheſeos oppoſitū eſſe verum . Vnde euenit vt prius facto ſyllogiſmo oſtendamus per impoſſibile, ſed non facientes ſyllogiſmū,ſed quod habet ſyllogiſmi & ſimilitudinem & figuram.conuertamus vero nullo prius facto ſyllogiſmo,ſed aliquo figuram ſyllogiſmi habente ſimilem: at faciamus conuertendo ſyllogiſmum.Et longe aliter eſt quàm de hac materia recentiores dialectici ſenſere.Ex his litera Ariſtotelis euadere poteſt dilucidior,apertiórque:& ex ſubiecta figura. 45

Secunda figura,non ſyllogiſmus.					Conuerſiuus ſyllogiſmus.
Nota		Omni e ineſt a	vera		Omni e ineſt a.vera,nota
Ignota		Alicui b non ineſt a	falſa		Omni b ineſt c.oppo.co.præconceſſum
Nota		Alicui b non ineſt c	falſa		Omni b ineſt a.facta nota

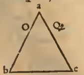
Ignotus ſyllogiſmus qui per impoſſibile oſtēditur. Secunda figura, ſyllogiſmus ad impoſſibile deducens, non ſimpliciter ſyllogiſmus.

Nota		Omni c ineſt a vera		Omni c ineſt a. vera nota
Nota		Omni b ineſt c vera		Alicui b, nō ineſt a. oppo. quod ſupponit
Ignota		Omni b ineſt a. oppo. ſupponit		Alicui b non ineſt c. nota falſa

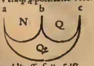
Vtraq; ppoſitione vera.

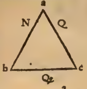
accidit q fit ſyllo. falſi.

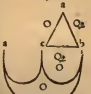

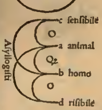
Vtraq; ppoſitione vera.

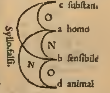

accidit eſſe ſyllo. falſi.

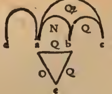

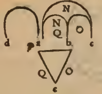

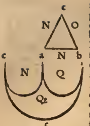
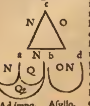
46 ℂ Aliquod problema aliquamve concluſionem monſtrari per impoſſibile in aliqua figura: eſt eius oppoſitū propoſitionem aut aſſumptionē apte ſumi poſſe in illa figura in ſyllogiſmo ad impoſſibile: quæ quidē ob illius oppoſiti interemptionem, per principiū cōtradictoriarum vera eſſe dinoſcatur. ℂ Syllogiſmus falſi: qui cōcluſionem colligit falſam. Quo fit: vt omnis ſyllogiſmus ad impoſſibile, ſyllogiſmus ſit falſi, at nō contrà. ℂ Syllogiſmus: ſyllogiſmus directus, rectéq; colligēs. ℂ Manifeſtum igitur eſt. nam paulo ante monſtrauit vniuerſalem nō monſtrari per impoſſibile ſuppoſito cōtrario: etſi tunc fieret ſyllogiſmus falſi. & hic oſtendit ſuppoſito ſubcōtrario idē fieri nō poſſe. & de negatiuis vt & de affirmatiuis idem & ſimile eſt indiciū. relinquitur igitur ſumendū eſſe cōtradictoriū. Verum alicui ſorte videbitur ad oſtendēdum per impoſſibile particulare affirmatiuū, particulare negatiuū eſſe ſupponēdum. quia aſſumpta cum ea propoſitione fiet ſyllogiſmus falſi & impoſſibile. & hypotheſi interempta: ſufficienter aſtruetur propoſitū. nam ſi vnum ſubcōtrarium falſum eſt: cōtinuo alterum verū eſſe neceſſe eſt. alioqui duæ cōtrariæ ſimul veræ: quod impoſſibile eſt. Verum quāuis ita videatur: minime tamē ſufficit ſubcontrariū ſupponere, nam tametſi fiat interdum ſyllogiſmus falſi: nulla tamen neceſſitas eſt (primis propoſitionibus admiſſis) ex ſuppoſiti ſubcōtrario & altera propoſitionū, ſecundum ſyllogiſmū falſi eſſe & impoſſibilis, quod notum eſſe oportet in ſyllogiſmo ad impoſſibile. nō enim oportet ſi agnoſcam omni b ineſſe a & alicui c ineſſe b, & dubitem alicui c ineſſe a, imò ſupponam alicui c non ineſſe a: ſyllogiſmū eſſe ad falſum & impoſſibile, omni b ineſt a, & alicui c non ineſt a: igitur alicui c non ineſt b. ſtare enim ſimul poſſunt alicui c ineſſe b, & alicui c non ineſſe b. Et ita ſi ſupponeretur particulare affirmatiuū ad oſtendendum particulare negatiuum. Et primus & ſecundus modus tertiæ figuræ in præiudicio eſſe nō poſſunt. quia ex ſuppoſito ſubcontrario cum altera propoſitione, non fit ſyllogiſmus.

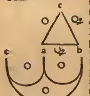
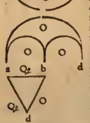
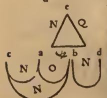
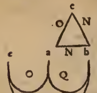
ℂ PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

44 VNdecimum cap. diffinitio vna, non tota ſimul expreſſa. cōcluſiones tres. corollariū vnum.
45 ℂ Diffinitio. Oſtenditur quiſpiam ſyllogiſmus per impoſſibile, quādo contradictoria cōcluſionis aſſumitur & altera propoſitio. ℂ Prima concluſio. Oſtenditur ſyllogiſmus per impoſſibile in omnibus figuris. Nam id conuerſioni cōcluſionis ſimile eſt. conuertitur autem in omni figura. Verūtamen id tantillum refert. quia conuerſio eſt, cum prouenit ſyllogiſmus ſumptis duabus propoſitionibus. oſtenditur autem deducendo ad impoſſibile nō conceſſo eo quod prius oppoſitum eſt, ſed ea deductione quæ ad impoſſibile: ipſum oppoſitum aſſumptæ ſcilicet hypotheſeos verum eſſe, fit manifeſtum. & in vtriſq; ſyllogiſmo ſcilicet conuerſiuo & ſyllogiſmo qui oſtenditur per impoſſibile: termini ſimiliter ſeſe habent, & ſimilis eſt propoſitionum ſumptio. vt ſi a ineſt omni b per medium c, ſyllogiſmus omni c ineſſe a, omni b ineſſe c, igitur omni b ineſſe a: oſtenditur per impoſſibile ſi ſupponatur non omni b ineſſe a. coaſſumpto omni c ineſſe a quod præcōceſſum fuerit verum: ex neceſſitate colligitur nō omni b ineſſe c. quod ſit impoſſibile. quare falſum non omni b ineſſe a: quod ſuppoſitum eſt. verum igitur eius oppoſitū omni b ineſſe a. Et eodem modo deducatur ſi alicui b inſit a per medium c, ſupponēdo nulli b ineſſe a. Et quemadmodum hic in prima ſyllogiſmus oſtenſus eſt per impoſſibile: ſimiliter oſtenduntur & in alijs figuris. nam quicunq; ſyllogiſmi cōuerſionem admittunt cōuerſiuiq; ſunt: ijdem & per impoſſibile oſtendi
46 di poſſunt. ℂ Secunda cōcluſio. Omnia alia problemata, id eſt vniuerſale negatiuum, particulare affirmatiuum, & particulare negatiuum, in omnibus figuris oſtenduntur per impoſſibile: vniuerſale autem affirmatiuum in ſecūda, & tertia ad impoſſibile deducitur, in prima autem non deducitur. Nunc autem oſtendatur vniuerſale affirmatiuū non hoc pacto oſtendi in prima figura. Nam ſit oſtendenda vera eſſe deducēdo ad impoſſibile vniuerſalis affirmatiua omni b ineſt a, & ſupponatur alicui b nō ineſſe a, aut nulli b ineſſe a: & aſſumatur alia propoſitio vtrolibet (id eſt ad maius extremum vt omni a ineſſe c: aut ad minus extremū vt omni d ineſſe b) ſic enim fuerit prima figura. Si igitur ſupponatur, primo alicui b nō ineſſe a, vtrolibet propoſitione, ſeu ad maius ſeu ad minus extremū ſumpta, nō fit ſyllogiſmus. nam particulari ſumpta propoſitione: nullus fit primæ figuræ ſyllogiſmus. quare illa vniuerſalis affirmatiua: minime oſtēdetur deducendo ad impoſſibile in prima figura. Si autē ſecundo ſupponatur nulli b ineſſe a, & ſumatur propoſitio omni d ineſſe b ad minus extremum: ſyllogiſmus quidem erit falſi, ſed nō oſtenditur propoſitū. Nam ſi nulli b ineſt a, & omni d ineſt b: nulli d ineſt a. ſit autem hoc impoſſibile. falſum igitur erit nulli b ineſſe a. ſed non oportet ſi falſum eſt nulli b ineſſe a, continuo verum eſſe omni b ineſſe a. At ſi ſuppoſito nulli b ineſſe a ſumatur propoſitio ad maius extremū omni a ineſſe c: non fit ſyllogiſmus, vt neq; ſi ſupponatur alicui b nō ineſſe a. perſpicuum igitur eſt quoniā omni ineſſe, hoc eſt vniuerſalis affir
47 matiua: nō oſtenditur in prima figura deductione ad impoſſibile. ℂ Tertia cōcluſio. Sed in prima figura & alicui ineſſe, & nulli, & alicui non (hoc eſt particularis affirmatiua, & tā vniuerſalis quàm particularis negatiua) per impoſſibile oſtenduntur. Alicui quidem, vt alicui b ineſſe a. Nam ſuppo

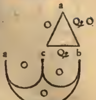
natur nulli b ineſſe a & ſumatur aut omni aut alicui c ineſſe b: ergo ex neceſſitate in prima figura prouenit aut nulli aut non omni c ineſſe a.id autem ſit impoſſibile. Nam verum ſit & manifeſtum omni c ineſſe a.falſum igitur nulli b ineſſe a quod ſupponebatur.quare ſi id falſum:vt igitur alicui b inſit a neceſſe eſt.cognoſcitur igitur particularis affirmatiua in prima deducendo ad impoſſibile. Et id quidem quando ſumitur propoſitio ad minus extremum.ſi autem ad maius extremum altera ſumatur:nullus erit primæ figuræ ſyllogiſmus. nam ad minus extremum ponetur negatiua. neque etiam fiet ſyllogiſmus,quando ſupponetur affirmatiue particularis oſtendendæ ſubcontrarium vt alicui b non ineſſe a.nam propoſitione particulari negatiua:nullus ſit primæ figuræ ſyllogiſmus. Manifeſtum igitur eſt ad aliquid oſtendēdum per impoſſibile ſupponendum eſſe oppoſitum,atq; contradictorium. ℂ Rurſus nulli ineſſe in prima figura per impoſſibile monſtratur vt nulli b ineſſe a,ſi ſupponatur alicui b ineſſe a & ſumatur omni a ineſſe c:neceſſe eſt igitur per primam figuram alicui b ineſſe c. Hoc autem ſit impoſſibile. quare falſum ſuppoſitum alicui b ineſſe a. quod ſi ita fuerit:verum igitur nulli b ineſſe a.Et ſimile fuerit ſi ſumatur negatiua nulli a ineſſe c,ſupponatur autem vt prius alicui b ineſſe a:colligitur ex neceſſitate alicui b non ineſſe c.quod ſit impoſſibile.ex quo ſuppoſitum alicui b ineſſe a ſit falſum. verum igitur nulli b ineſſe a. at vero ſi ad b hoc eſt minus extremum ſumatur propoſitio:non erit ſyllogiſmus.nam ad maius extremum in prima figura adijcietur particularis. ℂ Si autem vniuerſalis negatiuæ per impoſſibile monſtrandæ ſupponatur contrarium:nihil prohibet ſyllogiſmum falſi eſſe, & per impoſſibile, non tamen oſtenditur propoſitum.Nam ſupponatur omni b ineſſe a contrarium ſcilicet huius nulli b ineſt a,& ſumatur omni a ineſſe c:ergo ex neceſſitate eueniet omni b ineſſe c. hoc autem ſit impoſſibile. quare falſum omni b ineſſe a ſuppoſitum.ſed nondum neceſſarium fuerit,ſi non omni b ineſt a:verum eſſe nulli b ineſſe a. Simile fuerit ſi cum contraria hypotheſi ſumatur altera propoſitio ad b minus ſcilicet extremū:erit quidem ſyllogiſmus falſi & impoſſibile,ſed non ſufficiens interimitur hypotheſis,ad aſtruendum propoſitum.quare oppoſitum ſupponēdum:non autem contrarium. ℂ Ad oſtendendum per impoſſibile in prima figura particulare negatiuum vt non omni b ineſſe a: ſupponendū eſt oppoſitū,vt omni b ineſſe a.Nam ſi omni b ineſt a,& omni a ineſt c:per primam figurā omni b inerit c.quare ſi hoc impoſſibile,& falſum ſuppoſitum:verum erit propoſitum.Et ſimile fuerit ſi propoſitio ad minus extremum ſumpta ſit . & etiam ſi vniuerſalis negatiua fuerit ad maius extremum,vt nulli a ineſſe c,idem valuerit.ſi autem ea vniuerſalis negatiua ad minus extremum ſumatur:nihil oſtendetur.nam nō fiet ſyllogiſmus. Si autem non omni (id eſt ſi non vniuerſalis oppoſita) ſupponatur, ſed alicui ineſſe hoc eſt ſubcontraria negatiuæ per impoſſibile monſtrandæ: non oſtenditur per impoſſibile particularis negatiua vt nō omni ineſſe,ſed apte oſtenditur nulli ineſſe. Nam ſi alicui b ineſt a, & omni a ineſt c per primam figuram alicui b inerit c. ſi igitur hoc impoſſibile:falſum alicui b ineſſe a.quare nulli b ineſſe a,verum.hoc autem nulli b ineſſe a oſtenſo vero, cointerimitur verum, vt alicui b ineſſe a, ſi aliquod b fuit a & aliquod b non fuit a. non igitur ſumendum eſt ſubcontrarium. Inſuper autem ſi alicui b ineſt a.& alicui non ineſt:non propter hypotheſin accidit impoſſibile.ſi non eſt ex veris falſum ſyllogizare.non eſt autem falſum ſyllogizare ex veris.nunc autem hypotheſis eſt vera,nam alicui b ineſt a. non igitur ad particularem negatiuam per impoſſibile monſtrandam,ſupponendum ſubcōtrarium,vt alicui ineſſe: ſed oppoſitum omni ineſſe,ſcilicet vniuerſale affirmatiuum. Similiter autem oſtenderemus ſi alicui b non ineſt a. nam ſi idem alicui b non ineſſe a & non omni b ineſſe a: eadem eſt in vtriſq; demonſtratio. atqui idem eſt,alicui c non ineſſe a,& non omni b ineſſe a.ſimiliter igitur alicui b non ineſſe a:oſtenderetur. ℂ Corollarium. Vnde fit manifeſtum non contrarium ſed contradictorium in omnibus in 48
prima figura ad impoſſibile ſyllogiſmis,eſſe ſupponendum.Nam ſic ſupponēdo:neceſſaria & probabilis erit dignitas ad efficiendum propoſitum. Nam ſi de omni affirmatio vel negatio vera,cum oſtenſa fuerit negatio falſa:per id principium & dignitatem, cognoſcetur oportere affirmationem veram eſſe.& rurſum ſi affirmationem falſam eſſe poſuerint:probabilem & veram eſſe negationem exiſtimare oportere.Contrarium autem ſupponendo:neutro modo conſentaneum eſt exiſtimare. Nam minime neceſſarium eſt,ſi falſum eſt nulli ineſſe:continuo verum eſſe,omni ineſſe.neq; conſentaneum & probabile,ſi omni ineſſe alterum falſum eſt:& alterum ſcilicet nulli ineſſe, verū eſſe. Euaſit igitur perſpicuum cætera problemata in prima figura per impoſſibile monſtrari:ſolum autem vniuerſale affirmatiuum,hoc pacto non monſtrari.

ℂ De ſyllogiſmo per impoſſibile in ſecunda figura. Cap. XII.

IN media autem figura & poſtrema & hoc oſtenditur.ponatur enim a 49
non omni b ineſſe,ſumptum ſit autem omni c,ineſſe a.ergo ſi b quidem nō omni,ineſt a,c autem omni:non omni b, ineſt c.hoc autem impoſſibile.ſit enim manifeſtū quoniā omni b,ineſt c. quare falſum quod ſuppoſitum eſt.verū eſt ergo omni ineſſe.Si autem contrariū ſupponatur, ſyllogiſmus quidem erit & impoſſibile:nō tamen oſtenditur quod propoſitū eſt. ſi enim a,nulli b,omni autē c:nulli b,c.hoc autem impoſſibile.quare falſum eſt:

50 nulli ineſſe.ſed non ſi hoc falſum:verum omni.¶ Quando autē alicui b ineſt a, ſupponatur a,nulli b ineſſe,c autem omni inſit: neceſſe eſt ergo c,nulli b ineſſe. quare ſi hoc impoſſibile:neceſſe eſt a,alicui b ineſſe.Si autem ſupponatur alicui
51 non ineſſe: eadem erunt quæ in prima figura. ¶ Rurſum ſupponatur a, alicui b ineſſe,c autem nulli inſit:neceſſe eſt igitur c,alicui b nō ineſſe.ſed omni inerat.
52 quare falſum quod ſuppoſitum eſt.nulli ergo b,inerit a. ¶ Quando autem non omni b ineſt a,ſupponatur omni ineſſe, c autem nulli: neceſſe eſt ergo c,nulli b ineſſe.hoc autem impoſſibile.quare verum eſt non omni ineſſe.Manifeſtum ergo:quoniam omnes ſyllogiſmi fiunt per mediam figuram.

Per impoſſibile.

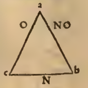

¶ Duodecimi cap. notæ.

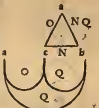
¶ Superioris capitis notæ : huic intelligendo ſufficere poſſunt cum aduertentia figuratum ad latus paraphraſeos adiectarum.

¶ PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

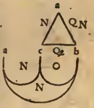
Syllogiſmus falſi.

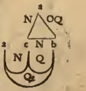
49 DVodecimum cap.concluſiones quatuor. ¶ Prima cōcluſio. Vniuerſalis affirmatiua oſtenditur per impoſſibile in ſecunda figura ſupponendo oppoſitum:non autem contrarium. Omne problema per impoſſibile monſtrari in ſecunda & tertia oſtendendum. Et primū id in ſecunda figura efficiendum. dico igitur primo vniuerſalem affirmatiuam, vt omni b ineſſe a:per impoſſibile oſtendi in ſecunda figura,ſupponendo eius oppoſitū. Nam ſupponatur non omni b ineſſe a,& ſumatur omni c ineſſe a.ergo ſi non omni b ineſt a, & omni c ineſt a: per ſecundam figuram non omni b ineſt c.id autē ſit impoſſibile. Nam ſit manifeſtum omni b ineſſe c.quare falſum, non omni b ineſſe a quod ſupponebatur. verum igitur propoſitum omni b ineſſe a.Sed ſi contrarium ſupponatur,ſyllogiſmum quidem falſi & per impoſſibile fieri nihil prohibet: non tamen oſtendetur propoſitum.Nam ſi ſupponatur nulli b ineſſe a propoſitæ vniuerſalis affirmatiuæ contrarium,& ſumatur omni c ineſſe a: per ſecundam figuram nulli b inerit c. hoc autem ſit impoſſibile.quare ſuppoſitum nulli b ineſſe a falſum.attamen non oportet ſi hoc falſum ſit:con
50 tinuo verum eſſe omni b ineſſe a.¶ Secunda concluſio. Partitularis affirmatiua identidē monſtratur per impoſſibile in ſecunda figura ſupponendo eius oppoſitū. Vt quando alicui b ineſt a,& id per impoſſibile in ſecunda figura monſtrandum.ſupponatur nulli b ineſſe a,& ſumatur omni c ineſſe a:neceſſe eſt igitur nulli b ineſſe c.quare ſi hoc ſit impoſſibile,& quod ſuppoſitum eſt,falſum:alicui b ineſſe a neceſſe eſt. Si autē alicui b non ineſſe a ſubcontrarium propoſitæ partitularis affirmatiuæ ſupponatur:eadem quæ in prima figura cū ſubcontrarium ſupponebatur,euenient.nō igitur
51 ſubcontrarium ſupponēdum. ¶ Tertia concluſio. Vniuerſalis negatiua ſupponēdo eius oppoſitū: non minus per impoſſibile oſtendetur in ſecūda figura. Vt rurſum nulli b inſit a & ſupponatur alicui b ineſſe a,& ſumatur nulli c ineſſe a:neceſſe erit igitur alicui b non ineſſe c.ſed omni inſuerit.
52 quare falſum ſit ſuppoſitum alicui b ineſſe a.verū igitur propoſitū,nulli b ineſſe a. ¶ Quarta concluſio.Quando particularis negatiua proponitur,vt cū nō omni b ineſt a:ſimili modo contradictoria ſuppoſita per impoſſibile in ſecunda figura oſtenditur. Hac itaq; particulari negatiua propoſita,ſupponatur omni b ineſſe a,& ſumatur nulli c ineſſe a:neceſſe eſt igitur per ſecūdā figurā nulli b ineſſe c.hoc autē ſit impoſſibile,& ſuppoſitum falſum.quare nō omni b ineſſe a propoſitum verū.manifeſtum igitur eſt omnium problematū,ad impoſſibile ſyllogiſmos in ſecunda figura fieri.

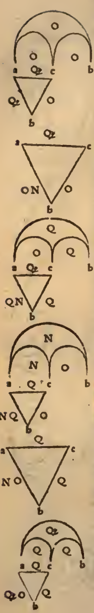

¶ De oſtenſione per impoſſibile in tertia figura. Cap. XIII.

53 SImiliter autem & per vltimam. ponatur enim a,alicui b non ineſſe, c autem,omni b:ergo a,alicui c non inerit.ſi ergo hoc impoſſibile:falſum alicui non ineſſe.quare verū eſt omni. Si vero ſupponatur nulli ineſſe,ſyllogiſmus quidem erit & impoſſibile,non oſtenditur autem quod propoſitum eſt.ſi enim contrarium ſupponatur:eadem erunt quæ in prio-
54 ribus.¶ Sed ad oſtendendum alicui ineſſe:eadem ſumenda eſt hypotheſis.nam ſi a,nulli b,c autem,alicui b:a,non omni c.ſi ergo hoc falſum:verum eſt a, alicui
55 b ineſſe. ¶ Quando autem nulli b,ineſt a:ſupponatur alicui ineſſe, ſumptum ſit autem & c,omni b ineſſe:ergo neceſſe eſt a,alicui c ineſſe.ſed nulli inerat. quare falſum eſt alicui b,ineſſe a.Si autem ſupponatur omni b,ineſſe a:non oſtenditur propoſitum.ſed ad oſtendendum non omni ineſſe,eadem ſumenda hypotheſis. nam ſi a,omni b,& c,alicui b:a ineſt alicui c.hoc autē non fuit:quare falſum eſt omni ineſſe.ſi autē ſic:verum non omni.¶ Si autem ſupponatur alicui ineſſe:eadem erunt quæ & in ijs quæ prius dicta ſunt. ¶ Manifeſtum ergo quoniam in

omnibus per impoſſibile ſyllogiſmis: oppoſitum ſupponēdum. ¶ Palàm autem 58
& quoniam in media figura oſtenditur quodam modo affirmatiuum: & in po-
ſtrema vniuerſale.

¶ Decimitertij cap. notæ.

¶ Omne problema: vniuerſale affirmatiuum, vniuerſale negatiuū, particulare affirmatiuum, par- 53
ticulare negatiuum. Cætera ex notis ſuperiorum.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

DEcimumtertium cap. concluſiones quatuor. corollaria duo. ¶ Prima concluſio. Simili 53
modo omne problema, per impoſſibile oſtenditur in tertia figura. Et primo de vni-
uerſali enunciatione propoſita affirmatiua, id oſtēdatur. Vt ſit propoſita omni b in-
eſſe a. ſupponatur non omni b ineſſe a eius oppoſitū, & ſumatur omni b ineſſe c: per
tertiam igitur figurā alicui c non inerit a. ſi igitur hoc impoſſibile, falſum ſuppoſitū
non omni b ineſſe a: verū igitur eius oppoſitū omni b ineſſe a. quod quidem erat propoſitū. Et ſi
ſupponatur contrarium, vt nulli b ineſſe a: erit quidem & ſyllogiſmus falſi, & impoſſibile, ſed non
oſtenditur propoſitum. Nam ſi ſupponatur cōtrarium: eadem quæ in ſuperioribus erunt. illa autē
(fieri inquam ſyllogiſmum falſi, & impoſſibile, & non oſtendi propoſitū) in ſuperioribus fiebant.
¶ Secunda concluſio. Cæterum ad particularem affirmatiuā in tertia figura per impoſſibile mon- 54
ſtrandam: eadem (oppoſita ſcilicet) ſumenda eſt hypotheſis. Vt ſi alicui b ineſt a, ſumenda hypo-
theſis nulli b ineſſe a. nam ſi ſupponatur nulli b ineſſe a, & ſumatur alicui b ineſſe c: per tertiam fi-
guram alicui c non inerit a. ſi igitur hoc falſum, quare & ſuppoſitum falſum: verum erit alicui b in-
eſſe a eius oppoſitum, & propoſitum. ¶ Tertia concluſio. Quando proponitur vniuerſalis negati- 55
ua, vt nulli b ineſſe a: ſimili modo in tertia figura per impoſſibile monſtratur, ſi eius oppoſitum ſup
ponatur. Vt quando proponitur nulli b ineſſe a, & ſumatur omni b ineſſe c: ergo per tertiam figu-
ram neceſſe eſt alicui c ineſſe a. ſed nulli c infuerit a. quare falſum ſit ſuppoſitum alicui b ineſſe a. Ve
rum igitur nulli b ineſſe a propoſitum. At vero ſi propoſitæ vniuerſalis negatiuæ contrarium om-
ni b ineſſe a ſupponatur: non oſtenditur propoſitum. ſed ad oſtēdendum non omni b ineſſe a par-
ticulare negatiuum: illa ſumenda eſſet hypotheſis. Nam ſi omni b ineſt a, & alicui b ineſt c: per ter
tiam figuram alicui c ineſt a. hoc autem nequaquam ita fuerit: quare falſum omni b ineſſe a. apte
igitur colligitur verum eſſe non omni b ineſſe a: non autem eſſe verum, nulli b ineſſe a. ¶ Quarta 56
concluſio. Particularis negatiua identidem per impoſſibile in hac figura monſtratur ſuppoſita con
tradictoria. id vt in præcedentibus oſtenditur. Si autem ſubcontrarium ſupponatur: eadem erunt,
quæ & in prioribus fuere. ¶ Primum corollarium. Perſpicuum igitur eſt in omnibus per impoſſi- 57
bile ſyllogiſmis, cuiuſcunq; figuræ ſint: ſupponēdum eſſe oppoſitum. ¶ Secundū corollarium. Per- 58
palam etiam eſt: affimatiuum quoquo pacto in ſecunda figura oſtendi, & vniuerſale in tertia. nam
per impoſſibile.

¶ Quo iuſta, & quæ ad impoſſibile ducit demonſtratio differant. Cap. XIIII.

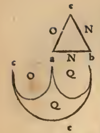
DIffert autem quæ ad impoſſibile demonſtratio ab ea quæ eſt oſtenſiua: 59
eo quòd ponat quod vult interimere, deducens ad confeſſum falſum.
oſtenſiua autē incipit à confeſſis poſitionibus veris. ¶ Sumunt ergo 60
vtræque duas propoſitiones confeſſas. ſed hæc quidem ex quibus eſt
ſyllogiſmus: illa vero vnam quidem harum, alteram vero contradictionem
concluſionis. ¶ Et hinc quidem non neceſſe eſt notam eſſe concluſionem, ne- 61
que prius opinari quoniam eſt aut non eſt: illinc vero neceſſe eſt quoniam non
eſt. Differt autem nihil affirmatiuam, vel negatiuam eſſe concluſionem: ſed ſi-
militer ſe habet in vtriſq;. Omnis enim quæ oſtenſiue concluditur: & per impoſ-
ſibile monſtrabitur, & quæ per impoſſibile: oſtenſiue, & per eoſdē terminos, non
autem in eiſdem figuris. ¶ Nam quando per impoſſibile ſyllogiſmus fit in pri- 62
ma figura: quod verum eſt, in media erit aut in poſtrema. priuatiuum quidem
in media: prædicatiuum autem in poſtrema. quando autem ſyllogiſmus in me-
dia fit: quod verum eſt, erit in prima figura in omnibus propoſitionibus. Quan-
do autem in poſtrema ſyllogiſmus: quod verum eſt, erit in prima & in media.
Affirmatiua quidem in prima: priuatiua autem in media. ¶ Sit enim oſten-
ſum a, nulli aut non omni b per primam figuram. Ergo hypotheſis quidem
erat alicui b, ineſſe a: c autem ſumebatur a quidem omni ineſſe, b autem

nulli.ſic enim fiebat ſyllogiſmus ad impoſſibile. hoc autem media figura: ſi c,a
quidem omni, b autem nulli ineſt. & manifeſtum ex his quoniam nulli b,ineſt
a.Similiter autem & ſi non omni oſtenſum ſit ineſſe. nã hypotheſis quidem eſt
omni b,a ineſſe:c autem,ſumebatur a quidem omni,b autẽ non omni. & ſi pri-
uatiua ſit ſumpta c a.ſimiliter etenim ſic fit in media figura.¶Rurſum ſit oſten
ſum alicui b,ineſſe a. ergo hypotheſis quidem eſt nulli ineſſe. b autem,ſumeba-
tur omni c ineſſe,& a vel omni,vel alicui c.ſic enim erit impoſſibile.hoc autem
poſtrema figura:ſi a & b,omni c.& manifeſtum ex his quia neceſſe eſt a,alicui b
ineſſe.ſimiliter autem,& ſi alicui c,ſumatur ineſſe,b vel a. ¶Rurſum in media
figura oſtenſum ſit a,omni b,ineſſe.ergo hypotheſis quidem fuit: non omni b,
ineſſe a.ſumptum eſt autem a,omni c:& c,omni b,ſic enim erit impoſſibile.hoc
autem prima figura:ſi a, omni c,& c omni b. ¶Similiter autem & ſi oſtenſum
ſit alicui ineſſe.nam hypotheſis quidem fuit:nulli b,ineſſe a.ſumptum eſt autem
a,omni c,& c alicui b.¶Si autẽ priuatius ſit ſyllogiſmus:uhypotheſis quidem a,
alicui b ineſſe.ſumptum eſt autem a,nulli c:& c,omni b. quare fit prima figura.
¶Et ſi non vniuerſalis ſit ſyllogiſmus, ſed a,alicui b oſtenſum ſit non ineſſe:ſi-
militer.Nam hypotheſis quidem omni b,ineſſe a.ſumptum eſt autem a,nulli c:
& c,alicui b:ſic enim prima figura.¶Rurſum in tertia figura oſtenſum ſit a,in-
eſſe omni b. ergo hypotheſis quidem fuit non omni b, ineſſe a.ſumptum eſt au-
tem c,omni b : & a, omni c. ſic enim erit impoſſibile. hoc autem prima figura.
¶Similiter autem & ſi in aliquo ſit demonſtratio.nam hypotheſis quidem erit
nulli b,ineſſe a.ſumptum eſt autem c, alicui b: & a, omni c. ¶Si autem priua-
tiuus ſit ſyllogiſmus:hypotheſis quidem a,alicui b ineſſe.ſumptum eſt autem c,
a quidem nulli:b autem omni. hoc autem media figura. Similiter autem, & ſi
non vniuerſalis ſit demonſtratio.nam hypotheſis quidem erit omni b,ineſſe a.
ſumptum eſt autem c,a quidem nulli:b autem alicui. hoc autem media figura.
63 ¶Manifeſtum ergo quoniam per eoſdem terminos: & oſtenſiue eſt demonſtra-
64 re vnumquodque propoſitum,& per impoſſibile.¶Similiter autem erit,& cum
ſint oſtenſiui ſyllogiſmi, ad impoſſibile deducere in terminis ſumptis: quando
oppoſita propoſitio concluſioni ſumpta fuerit. nam fiunt ijdem ſyllogiſmi ijs,
qui ſunt per conuerſionem. quare ſtatim habemus & figuras per quas vnum-
65 quodque erit. ¶Palàm ergo: quoniam omne propoſitum oſtenditur per vtroſ-
que modos & per impoſſibile & oſtenſiue, & non contingit ſeparari alterum ab
altero.

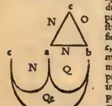
¶Decimiquarti cap. notæ.

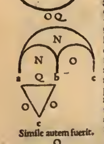
59 ¶Demonſtratio oſtenſiua(quæ & iuſta & aſſertoria dicitur) ea eſt:quæ ex notis & manifeſtis ve-
60 ram eſſe concluſionem oſtendit. Ad impoſſibile vero ea eſt:quæ ratione ad impoſſibile vtitur,&
tandem id quod intendit manifeſtat. Demonſtratio oſtenſiua:duas ſumit propoſitiones, ex qui-
bus eſt ſyllogiſmus abſolute.nam veras. Demonſtratio autem ad impoſſibile: vnam ſolam earum
ex quibus eſt abſolute ſyllogiſmus. nam vnam confeſſam indubitatámque veram, alteram autem
ſumit propoſiti contradictoriam,quæ falſa eſt,ex qua ſimpliciter & abſolute non fit ſyllogiſmus,
61 ſed ex hypotheſi & ſuppoſitione,ſupponendo ſcilicet agnoſcendi veri gratia eam eſſe veram.¶Et
per eoſdem terminos:ſed non in eiſdem figuris.per eoſdem terminos id obſeruando:quòd per op
poſitum concluſionis iuſtæ demonſtrationis cum alterutra propoſitione, colligatur oppoſitum
alterius in demonſtratione ad impoſſibile. Fieri autem non poteſt, vt in eiſdem figuris fiat de-
monſtratio oſtenſiua, & ad impoſſibile.aut contrà,in qua figura fit demonſtratio ad impoſſibile:
62 eiuſdem concluſionis, & ex eiſdem fiat iuſta ac aſſertoria demonſtratio. ¶In oſtenſione ſecundæ
concluſionis continentur duæ propoſitiones. prima cum hypotheſi: ſunt pro ſyllogiſmo ad im-
poſſibile. & duæ propoſitiones iunctæ:ſunt pro demonſtratione oſtenſiua, niſi in tertia figura in
vltimis demonſtrationibus vniuerſalis ſcilicet & particularis negatiuæ:vbi Ariſtoteles propoſitio-
nem demonſtrationis oſtenſiuæ præpoſuit. ſed facile eſt ad præcedentium reuocare ordinem.
¶Fiunt ijdem: analogia eſt.

ℭPARAPHRASIS CAP. DECIMIQVARTI.

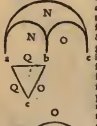

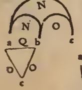

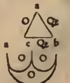

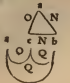
Simile autem fuerit.

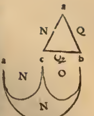

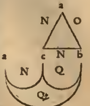
DEcimumquartum cap.concluſiones duæ.corollaria quinq;. ℭPrima cõcluſio.Demonſtra- 59
tio quæ ad impoſſibile deducit:ab ea quæ iuſta, oſtenſiuaq; demonſtratio eſt,differt. Hoc
ipſo ſanè differt, q demonſtratio ad impoſſibile id ſupponat quod intendit interimere ad
vnũ confeſſum falſum deducens:oſtenſiua autem a cõfeſſis poſitionibus veris inchoat. ℭPrimum 60
corollarium. Vnde fic vt harum demonſtrationum vtræq; duas propoſitiones cõfeſſas ſumant.ſed oſtenſiua quidem duas:ex quibus eſt ſyllogiſmus.ducens autẽ ad impoſſibile,earum propoſitionũ ex quibus fit ſyllogiſmus vnam quamlibet,alterã vero ſumit propoſitæ concluſionis contradicto
riam.ℭSecundum.Euenit etiam vt in oſtenſiua non neceſſe ſit pręcognitam eſſe concluſionẽ:neq; 61
præopinari ipſam veram eſſe,aut eſſe falſam.in deducẽte autẽ ad incõmodum & impoſſibile, præopinari propoſitam concluſionem falſam eſſe neceſſe eſt. neq; quicq̃ refert an concluſio affirmatiua ſit:ſed quomodocunq; ea contingat in vtriſq; demonſtrationibus ſimiliter ſeſe habet. Nec iniuria.nam omnis concluſio quæ oſtenſiue, iuſtaq; demonſtratione concluditur : & eadem per impoſſibile monſtrabitur.& quæ per impoſſibile:eadem quoq; & oſtenſiue,& per eoſdem terminos,
nõ autem eiſdẽ in figuris. ℭSecunda concluſio.Omnis concluſio quæ oſtenſiue concluditur,mon 62
ſtrari poteſt demonſtratione ad impoſſibile deducente:& quæ demonſtratione ad impoſſibile deducente,etiam & eadem monſtrari poteſt oſtenſiue & per eoſdẽ terminos,ſed non in eiſdẽ figuris. Nam quando fit ſyllogiſmus ad impoſſibile in prima figura:concluſio quæ vera erit oſtenſiue concludetur in ſecunda aut in tertia figura.in ſecũda quidẽ ſi negatiua eſt:ſi autẽ affirmatiua,in tertia. Quando autẽ ſyllogiſmus ad impoſſibile in media fuerit figura:concluſio vera oſtenſiue concludet in prima figura in omnibus problematibus. At uero quando ſyllogiſmus ad impoſſibile,factus fuerit in tertia figura: concluſio vera & demonſtratione oſtenſiua monſtrata erit in prima aut ſecũda figura.affirmatiuæ quidẽ erunt in prima figura:negatiuæ autẽ in ſecunda. ℭQuæ hoc pacto liquidius apparebunt. Eſto enim vt nulli b ineſſe a, aut non omni b ineſſe a. concluſio vniuerſalis, aut particularis negatiua monſtrata ſit in prima figura per impoſſibile.ergo cum nulli b ineſſe a monſtratum eſt:hypotheſis fuit alicui b ineſſe a,& ſumebatur omni a ineſſe c,& nulli h inſit c.ſic enim fiebat in prima figura ſyllogiſmus ad impoſſibile. Et hæc ſecũda erit figura ſic ſcilicet omni a ineſt c,& nulli b ineſt c,& ex his propoſitionib9 in ea oſtenſiue fit manifeſtum nulli b ineſſe a. Et ſimili modo ſi nõ omni b ineſſe a mõſtratum ſit per impoſſibile in prima figura.Nã ſupponebatur omni b ineſſe a,& ſumebatur omni a ineſſe c.& nõ omni b inſit c.& ſic ex hypotheſi & prima ſumpta propoſitione fiebat ſyllogiſmus ad impoſſibile in prima figura.at hoc omni a ineſt c & nõ omni b ineſt c:fit ſecunda figura,& concluditur non omni b ineſſe a oſtenſiue. Et ſimiliter ſi aſſumeretur priuatiua nulli a ineſſe c , & alicui b ineſſe c: oſtenſiue eadem concluſio colligeretur in ſecunda figura. Manifeſtum eſt igitur,veram concluſionem quæ in prima figura per impoſſibile oſtẽditur, cum negatiua fuerit,oſtenſiue concludi in ſecunda. Nunc autem monſtrandum eſt affirmatiuam verã quæ per impoſſibile monſtratur in prima figura:cõcludi oſtenſiue in tertia. ℭEſto igitur rurſum vt mõſtrata ſit per impoſſibile in prima figura,particularis affirmatiua alicui b ineſſe a. Ergo hypotheſis fuit nulli b ineſſe a,& ſumebatur omni c ineſſe b, & omni,vel alicui c inſit a. ſic enim erit ſyllogiſmus per impoſſibile in prima figura.& hoc quidẽ erit tertia figura ſi ſcilicet omni c inſit a,& omni c inſit b:ex quibus manifeſtũ eſt oſtẽſiue concludi alicui b ineſſe a.ſimile autem fuerit ſi ſumatur alicui c ineſſe alterũ aut a, aut b. Manifeſtum igitur eſt cum vniuerſalis affirmatiua nõ oſtendatur per impoſſibile in prima figura : ſi qua concluſio affirmatiua monſtratur per impoſſibile in prima figura, eam oſtenſiue concludi in tertia. ℭRurſum monſtrandum eſt quæ per impoſſibile monſtrantur in ſecunda figura:oſtenſiue monſtrari in prima.Et ſit primo vt omni b ineſt a per ipoſſibile mõſtrata ſit in ſecũda figura.ergo hypotheſis fuit nõ omni b ineſſe a,ſumpta autẽ fuit omni c ineſſe a.nunc vero omni b inſit c.ſic enim erit impoſſibile.& hoc fit prima figura ſi ſcilicet omni c ineſt a,& omni b ineſt c. ℭSimiliter ſi particularis affirmatiua oſtenſa ſit per impoſſibile in ſecũda figura,vt alicui b ineſſe a.Nam hypotheſis quidẽ nulli b ineſſe a,& ſumptũ fuit omni c ineſſe a.& inſuper alicui b inſit c. & ſic fuit ſyllogiſmus ad impoſſibile in ſecũda figura.ſi autẽ omni c ineſt a,& alicui b ineſt c,oſtenſiue in prima figura cõcluditur alicui b ineſſe a. ℭSi autem vniuerſalis negatiua per impoſſibile monſtrata ſit in ſecunda figura,ſitq; negatiuus ad impoſſibile ſyllogiſmus.vt ſi mõſtrata ſit per impoſſibile nulli b ineſſe a:hypotheſis fuit alicui b ineſſe a, & ſumebatur nulli c ineſſe a.& rurſus omni b inſit c.quare fit prima figura,eandẽ vniuerſalem negatiuam concludẽdo. ℭEt ſi ſyllogiſmus in ſecũda figura ad impoſſibile ſic negatiue non vniuerſalis,ſitq; demonſtrata particularis negatiua,vt alicui b nõ ineſſe a:conſimile eueniet. nã hypotheſis fuit omni b ineſſe a,& ſumptum fuit nulli c ineſſe a.alicui b inſuper inſit c.& ſic efficitur prima
figura. illam particularem negatiuã concludens. Manifeſtum igitur eſt quando fit ſyllogiſmus ad 63
impoſſibile in ſecunda figura : concluſionẽ veram oſtenſiua iuſtaq; demonſtratione in oĩbus etiã problematis concludi in prima figura.Nunc autẽ de tertia figura demonſtrandũ eſt. ℭEſto igitur rurſum in tertia figura per impoſſibile oſtẽſa vniuerſalis affirmatiua vt omni b ineſſe a.ergo hypotheſis erat nõ omni b ineſſe a,& ſumpta fuit omni b ineſſe c.& omni c inſit a.ſic eñ erat in tertia figura ſyllogiſmus ad ipoſſibile.& hoc,omni b ineſt c,& omni c ineſt a prima figura,oſtẽſiue cõclu-

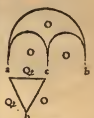
dens omni b ineſſe a.quod propoſitũ fuerat. ❡Similiter ſi particularis affirmatiua in tertia figura
per impoſſibile ſit monſtrata,vt alicui b ineſſe a.Nam hypotheſis fuit nulli b ineſſe a,& ſumptum
fuit alicui b ineſſe c.omni c etiam inſit a.& factus eſt ſyllogiſmus ad impoſſibile in tertia figura.&
fiet ſyllogiſmus oſtenſiuus in prima.❡Si autē ſit negatiuus ſyllogiſmus,quo ad impoſſibile mon
ſtrata eſt in tertia figura vniuerſalis negatiua,vt nulli b ineſſe a:hypotheſis fuit alicui b ineſſe a,ſum
ptum autē fuit omni b ineſſe c. nulli etiam a inſit c.ſic illud ſit in tertia figura per impoſſibile.hoc
autem ſecũda eſt oſtenſiue.& ſimili modo ſi nõ vniuerſalis,id eſt particularis negatiuæ ſit demõ-
ſtratio.vt ſi oſtenſa ſit per impoſſibile in tertia figura alicui b nõ ineſſe a. Nam hypotheſis erit om
ni b ineſſe a,ſumptum autem alicui b ineſſe c,& nulli a ineſſe c. Hic enim illud ad impoſſibile,hoc
autem oſtenſiuum in ſecunda figura.quare veræ cõcluſiones quæ in tertia figura per impoſſibile
oſtenduntur: ſi affirmatiuæ ſunt,oſtendi poſſunt iuſta demonſtratione in prima figura. ſin autem
63 negatiuæ:in ſecunda. ❡Tertium corollarium. Perſpicuum igitur eſt per eoſdem terminos vnum-
64 quodq; problematum quod per impoſſibile monſtratur:& oſtenſiue monſtrari. ❡Quartum præ-
cedentis conuerſum. Similiter cũ quæpiam problematum per ſyllogiſmos oſtenſiuos clauduntur:
contingit & eadem ſumptis eiſdem terminis per impoſſibile oſtendere,quando concluſioni oppo
ſita propoſitio ſumpta fuerit.Nam iidem,ſimileſq; fiunt hi per impoſſibile ſyllogiſmi: iis qui per
conuerſionē exiſtunt.quare promptũ eſt habere figuras(vt in conuerſiuis)per quas vnumquodq;
65 eorum concludetur.❡Quintum corollarium.Exploratum igitur eſſe poteſt vnumquodq; proble-
ma,vtriſq; modis & per impoſſibile & aſſertorie atq; oſtenſiue eſſe monſtrabile: & alterum ab al-
tero neutiquam ſuperari poſſe.

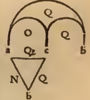

❡De ratiocinatione ex oppoſitis. Cap. XV.

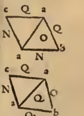
66 IN qua autem figura eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogizare, & in
qua non eſt: ſic erit manifeſtum. Dico autem oppoſitas eſſe propoſi-
tiones ſecundum locutionem quidem quatuor. vt omni nulli, & om-
67 ni & non omni,& alicui & nulli,& alicui & non alicui ineſſe.❡Secun-
dum veritatem autem tres. nam alicui & non alicui ſecundum locutionem op-
68 ponuntur ſolum.❡Harum autem contrarias quidē vniuerſales: omni,nulli in-
69 eſſe.vt omnē diſciplinā eſſe ſtudioſam,nullam eſſe ſtudioſam. alias vero oppoſi-
tas. ❡In prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmus;
neq; affirmatiuus,neq; negatiuus.affirmatiuus quidem:quoniam oportet vtraſq;
affirmatiuas eſſe propoſitiones.oppoſitæ autem:affirmatio & negatio.priuatiuus
autem:quoniam oppoſitæ quidē idem de eodem prædicant & negant.in prima
autem medium non dicitur de vtriſque.ſed de illo quidem aliud negatur:idem
autem de alio prædicatur.hæ vero non opponuntur.

❡Decimiquinti cap. notæ.

66 ❡Non alicui ineſſe & alicui nõ ineſſe idem vult Ariſtoteles, eſtq; paſſim apud eum ἔν τινι parti-
cularis negatiuæ nota. recentiores dialectici vniuerſalem faciunt, eaque vtuntur pro vniuerſali.
69 ❡Oppoſita:contradictoria. ❡Syllogiſmus ex oppoſitis: eſt qui propoſitione & aſſumptione,aut
contrariis,aut oppoſitis contradictoriiſve,concluſionem colligit idem de eodē negantem.

❡PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVINTI.

66 DEcimumquintum cap.ſuppoſitiones tres.concluſio vna. ❡Prima ſuppoſitio.In qua figura
ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmum coaleſcere continget, & in qua non,ex ſequen-
tibus habebitur exploratũ:hac primo fixa ſuppoſitione. Propoſitiones ſecundũ locutionē
oppoſitas quadrupliciter dici: vt omni,ei quod eſt nulli.& omni,ei quod eſt nõ omni. & alicui,ei
67 quod eſt nulli. & alicui,ei quod eſt alicui nõ ineſſe. ❡Secũda. Harũ oppoſitionũ:tres primas dun-
taxat ſecundum veritatem pugnare. Nam alicui ineſſe ei quod eſt alicui non ineſſe : ſolum ſecun-
68 dum locutionem aduerſatur,non etiam ſecundum veritatem. ❡Tertia. Harum ſecundum verita-
tem aduerſantium propoſitionum : vniuerſales vt omni ineſſe ei quod eſt nulli ineſſe, vt omnem
diſciplinam eſſe ſtudioſam,ei quæ nullam diſciplinam eſſe ſtudioſam:appellari contrarias,alias au-
69 tem oppoſitas.❡Concluſio.In prima figura:nullus ex oppoſitis fit ſyllogiſmus, neque affirmati-
uus,neque negatiuus. Affirmatiuus quidem nullus fit ex oppoſitis: quoniam affirmatiui ſyllogiſ-
mi vtraſque propoſitiones affirmatiuas eſſe oportet . atqui oppoſitæ propoſitiones : affirmatio
ſunt & negatio. non igitur ex oppoſitis affirmatiuus ſyllogiſmus. Neque quidem erit pri-
mæ : ex oppoſitis negatiuus . quoniam oppoſitæ propoſitiones idem de eodem affirmant & ne-
gant. at in prima figura non idem affirmatur & negatur in vtriſque propoſitionibus. ſed de me-
dio aliud quidem in vna propoſitione negatur,& idem medium de alio in altera propoſitione aſ-

firmatur.quæ autem ſunt huiuſmodi propoſitiones:non opponuntur. Manifeſtum igitur:in prima figura nullum ex oppoſitis fieri negatiuum ſyllogiſmum.& totum propoſitum.

¶De ratiocinatione ex oppoſitis in ſecunda figura. Cap. XVI.

IN media autem figura:& ex oppoſitis,& ex contrarijs contingit fieri ſyllogiſmum.Sit enim bonum quidem:in quo a.diſciplina autem:in quo b & c.ſi ergo omnem diſciplinam ſtudioſam ſumpſit & nullam: a,ineſt omni b & nulli c.quare b,nulli c. nulla ergo diſciplina,diſciplina eſt.Similiter autem & ſi omnem ſumens ſtudioſam diſciplinam:medicinã vero non ſtudioſam ſumpſit.nam a,b quidem omni:c autem nulli.quare aliqua diſciplina non erit diſciplina.Et ſi a, c quidem omni:b autem nulli.eſt autem b quidẽ diſciplina,c autem medicina,a vero opinio.nullam enim diſciplinam opinionem ſumens:ſumpſit aliquam diſciplinam eſſe opinionem. Differt autem à priore in terminis conuerti.nã prius quidem ad b:nunc autẽ ad c affirmatiuum. 70

¶Etſi ſit non vniuerſalis altera propoſitio : ſimiliter. ſemper enim medium eſt: quod ab altero quidem negatiue dicitur , de altero vero affirmatiue. 71 ¶Quare 72 contingit oppoſita quidem perfici:non autẽ ſemper neque omnino. ſed ſi ſic ſe habeant quæ ſunt ſub medio,vt vel eadẽ ſint,vel totũ ad partem:aliter autẽ impoſſibile.nõ enim erunt propoſitiones vllo modo,neq; cõtrariȩ,neq; oppoſitæ.

¶Decimiſexti cap.notæ.

¶Quòd ſyllogiſmus ex oppoſitis non ſit abſolute ſyllogiſmus,ſed particula quædam ſyllogiſmorum ex hypotheſi : ideo non efficitur,eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis igitur eſt ſyllogiſmus.etiam ex 70
Numero 79 tertio corollario cap.ſequentis:inter paralogiſmos reputat Ariſtoteles ſyllogiſmum ex oppoſitis. Vnde fit vt liquido cognoſcat nõ eſſe abſolute ſyllogiſmus.A medij nota eſt.b maioris extremi.c minoris.¶Vſus eſt Ariſtoteles indefinita,medicina nõ eſt ſtudioſa:loco vniuerſalis,nulla medicina eſt ſtudioſa.Sed quæres quo pacto efficiatur,quia nulla medicina eſt medicina:aliquã diſciplinã nõ eſſe diſciplinam.Fit certe adminiculo cõceſſorum.nam omnis diſciplina ſtudioſa,& nulla medicina ſtudioſa:quare per ſecundam figuram nulla medicina diſciplina.Rurſus nulla medicina diſciplina,& omnis medicina diſciplina.igitur per tertiam figuram aliqua diſciplina nõ eſt diſciplina.Et quia iſte locus eſt ſubobſcurus: eſt indigens maiore expreſſione, & noua hypotheſi. & ideo id adijciendum ad literam:vt euadat manifeſtior. Sunt qui quaſdam oppoſitas per accidens introducunt:ſed huiuſmodi in mediũ adducere nihil aliud eſt iuxta adagium, quàm bis repetita crambe. hæc ex deſcriptione patent.

A	Omnis diſciplina eſt ſtudioſa		Conceſſa ex hypo.
B	Omnis medicina diſciplina		Conceſſa ſyllog.
C	Omnis medicina ſtudioſa		Conceſſa probata.

C	Omnis medicina ſtudioſa		Conceſſa ex hypo.
D	Nulla medicina ſtudioſa		Conceſſa ex hypo.
E	Nulla medicina eſt medicina		Conceſſa ſyllog.

A	Omnis diſciplina eſt ſtudioſa		Conceſſa
D	Nulla medicina ſtudioſa		Conceſſa
F	Nulla medicina eſt diſciplina		Conceſſa ſyllog.

F	Nulla medicina diſciplina		Conceſſa
B	Omnis medicina diſciplina		Conceſſa
G	Aliqua diſciplina non eſt diſciplina		Colligitur ſyllog.

¶Propoſitiones conuertuntur & cõmutãtur in terminis : quãdo affirmatiui termini ponuntur in
Numero 76 loco negatorum & negati in affirmatorum loco.ſic enim ex capite ſequenti numero 76. ſumendũ eſſe,eſt manifeſtũ:ne quis ſuſpicetur hic diſcerniculum facere ſyllogiſmi ex oppoſitis,& cõuerſiui.

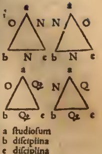
¶Et differt hic ſyllogiſmus.prior ſyllogiſmus vbi affirmatiua locatur ad maius extremum.

Omnis medicina eſt diſciplina
Nulla diſciplina eſt diſciplina
Nulla medicina eſt medicina

¶Syllogiſmus poſterior : vbi termini & affirmatione & negatione ſunt conuerſi, id eſt vbi affirmatiua ad minus, & negatiua ad maius.

Nulla medicina eſt opinio
Omnis medicina eſt opinio
Nulla medicina eſt medicina.

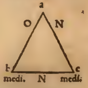
72 Et de particulari ſyllogiſmo idem eſt iudicium.
¶Sed ſi ea quæ ſub medio ſunt ſic ſe habeant vt eadē ſint.ſit medium ſtudioſum.ſub medio ſcientia & diſciplina ſunt eadem.& ſub medio diſciplina & medicina ſunt totum & pars. & ideo ſi quis admittat nullam ſcientiam eſſe ſtudioſam,& omnem diſciplinam eſſe ſtudioſam:ſumentur propoſitiones & contrariæ,& oppoſitæ.Similiter ſi admittat omnem diſciplinā eſſe ſtudioſam,& nullā medicinam eſſe ſtudioſam.& quo modo id fiat:ex notis ſuperioribus facile eſt intelligere.

¶PARAPHRASIS CAP.DECIMISEXTI.

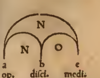
70 DEcimumſextum cap.concluſiones duæ.corollarium vnum. ¶Prima concluſio.In ſecūda figura & ex oppoſitis, & ex contrarijs ſyllogiſmum fieri contingit. Nam eſto medium ſtudioſum a,diſciplina autem b & c,hoc eſt maius extremum pariter & minus.Si quis igitur ſumpſit omnem diſciplinam eſſe ſtudioſam , & nullam diſciplinam eſſe ſtudioſam: medium ineſt extremo maiori omni,& minori nulli, quæ vnum & idem ſunt.quare maius extremum minori nulli,hoc eſt vniuerſaliter negatiue ineſt.quapropter nulla diſciplina, eſt diſciplina. factus igitur eſt ſyllogiſmus ex contrarijs in ſecūda figura.Similiter autē etiā ſi quis ſumens omnē diſciplinam eſſe ſtudioſam, etiam ſumpſerit aliquam medicinam non eſſe ſtudioſam : fiet ſecundæ figuræ ſyllogiſmus ex oppoſitis.Nam omnis diſciplina eſt ſtudioſa & omnis medicina diſciplina: per primam igitur figuram omnis diſciplina ſtudioſa. Eſto igitur nunc medium ſtudioſum & medicina maius extremum & minus extremum.medium vniuerſaliter maiori ineſt.nam omnis medicina ſtudioſa. & idem medium, minori nulli ineſt. nam nulla medicina eſt ſtudioſa.per ſecundā igitur figuram nulla medicina eſt medicina.quare aliqua diſciplina non erit diſciplina.Et ſimiliter ſi a hoc eſt medium ſit opinio, & b maius extremum diſciplina, & c minus extremum,medicina. Si quis ſumens omnem medicinam eſſe opinionem, ſumat etiam nullam diſciplinam eſſe opinionem: fiet ex contrarijs ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. Nam nulla diſciplina opinio,& omnis medicina diſciplina:nulla igitur per primam figuram medicina,opinio.Rurſus nulla medicina opinio, & poſita eſt omnis medicina opinio: quare per ſecundam figuram, nulla medicina eſt medicina. quod eſt ex contrarijs ſecundæ figuræ ſyllogiſmus.& ne modo id ſequatur : ſed & cū ſumptum ſit nullam diſciplinā eſſe opinionem,poſſe etiam ſumi aliquam diſciplinam eſſe opinionē.Nam recte per tertiam figurā efficitur,omnis medicina eſt opinio,& omnis medicina eſt diſciplina:igitur aliqua diſciplina eſt opinio.quæ ſi ſumatur: fiet ex oppoſitis ſecundæ figuræ ſyllogiſmus hoc pacto. nulla diſciplina eſt opinio,& aliqua diſciplina eſt opinio: igitur aliqua diſciplina nō eſt diſciplina. Et differt hic ſyllogiſmus ab eo qui paulo ſupra poſitus eſt:in hoc ꝙ eſt terminos eſſe cōuerſos,hoc eſt ſecundū affirmationē & negationem ediuerſo collocatos.Nam in priori,affirmatiua locabatur ad maius extremum,& negatiua ad minus:hic autem affirmatiua locatur ad minus,& negatiua ad
71 maius.¶Secunda concluſio.Et ſi altera ſuperiorum propoſitionū non vniuerſaliter,ſed particulariter aſſumatur:ſimili modo fiet ſecūdæ figuræ ſyllogiſmus.Nam ſemper medium,id eſt quod ab
72 vno extremo negatur,& quod de altero affirmatur.¶Corollarium.Quare contingit in ſecunda figura propoſitiones effici oppoſitas,haud ſecus atq; contrarias. Non tamen ſemper,neq; omnino: ſed ſi ea quæ ſub medio ſunt ſic ſe habeant,vt eadem ſint,aut vt vnum totum & alterum pars. Et aliter certe non eſt poſſibile.Nam neq; contrariæ,neq; oppoſitæ erunt propoſitiones.

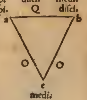

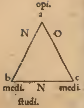

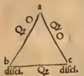
¶De ſyllogiſmo ex oppoſitis in tertia figura. Cap. XVII.

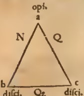
73 IN tertia vero figura affirmatiuus quidem ſyllogiſmus nunquam erit ex oppoſitis propoſitionibus: propter cauſam dictam,& in prima fi-
74 gura . ¶Negatiuus autem erit ſyllogiſmus : & vniuerſalibus & non vniuerſalibus terminis.Sit enim diſciplina in quo b & c,medicina autem in quo a.ſi ergo ſumat omnem medicinam diſciplinam,& nullam medicinam diſciplinam:b,omni a ſumpſit,& c,nulli a.quare erit aliqua diſciplina non diſciplina. Similiter autē & ſi non vniuerſaliter ſumpta ſit a b propoſitio.Nam ſi eſt aliqua medicina diſciplina , & rurſum nulla medicina diſciplina : accidit diſciplinam aliquam non eſſe diſciplinam . Sunt autem vniuerſaliter quidem ſumptis terminis,contrariæ propoſitiones.ſi autē particularis altera ſit:oppoſitæ.
75 ¶Oportet autem ſcire quoniam contingit oppoſita ſic ſumere quemadmodum diximus omnē diſciplinā ſtudioſam eſſe,& rurſum nullam aut aliquam nō eſſe ſtudioſam:quod non ſolet latere. erit autē per alias interrogationes ſyllogizare

alteram,& quemadmodum in topicis dictum eſt ſumere. ℂ Quoniam autem af- 76
firmationum oppoſitiones ſunt tres:ſexies accidit oppoſita ſumere,aut omni &
nulli, aut omni & non omni,aut alicui & nulli.& hoc conuerti in terminis.vt a
omni b,& nulli c.aut omni c,& nulli b.aut huic quidem omni,illi vero non om
ni. & rurſum hoc conuerti ſecundum terminos. ſimiliter autem & in tertia fi-
gura. ℂ Quare manifeſtũ eſt & quoties & in quibus figuris,contingit per oppoſi 77
tas propoſitiones fieri ſyllogiſmum. ℂ Manifeſtum eſt quoniam ex falſis eſt ve- 78
rum ſyllogizare : quemadmodum dictum eſt prius.ex oppoſitis autem non eſt.
ſemper enim contrarius ſyllogiſmus fit rei(vt ſi eſt bonum:non eſſe bonũ.aut ſi
animal:nõ animal) eo ꝙ ex contradictione eſt ſyllogiſmus,& ſubiecti termini,
aut iidem ſunt:aut hic quidem totum,ille autem pars. ℂ Palàm autem quoniam 79
in paralogiſmis nihil prohibet fieri hypotheſeos cõtradictionem.vt ſi eſt impar
non eſſe impar.nam ex oppoſitis propoſitionibus,contrarius erit ſyllogiſmus.ſi
ergo ſumpſerit hoc modo:hypotheſeos erit contradictio. ℂ Oportet autem con- 80
ſiderare:quoniam ſic quidem nõ eſt contraria concludere ex vno ſyllogiſmo(vt
ſit concluſio quoniam non eſt bonum,bonum:aut aliud quiddam tale) niſi ſta-
tim huiuſmodi propoſitio ſumatur. vt omne animal eſſe album & non album:
hominem autem animal,ſed vel aſſumere oportet contradictionem : vt quoniã
omnis diſciplina,opinio & non opinio.deinde ſumere:quoniam medicina diſci
plina quidem eſt.nulla autem opinio:quemadmodũ redargutiones fiunt.vel ex
duobus ſyllogiſmis.Quare eſſe quidem contraria ſecundũ veritatem quæ ſum-
pta ſunt,non eſt alio modo quàm hoc:quemadmodum dictum eſt prius.

ℂ Decimiſeptimi cap. notæ.

Oppoſitorum aſſumptio duplex.

ℂ Contingit contraria, aut contradictoria aſſumere ſtatim, quemadmodũ ſumpſit Ariſtoteles in 75
oſtenſione concluſionis:& ſic ſumendo,nõ multũ fit ſyllogiſmus ex hypotheſi,qui eſt ex oppo-
ſitis.quia neminem latet:ſic eſſe oppoſita.ideo nullus admittat propoſitiones.quare ſi non admit-
tuntur,non dicetur ſyllogiſmus ex hypotheſi. Alio modo non ſtatim ſumũtur propoſitiones,ſed
latenter:vna ſcilicet admiſſa alteram oſtendendo,aliqua topica ratione fidem faciendo, aut aliquo
alio modo.vt ſi quis admittat omnem diſciplinã eſſe ſtudioſam & inſuper nullam medicinam ſtu-
dioſam.& aliquis interroget:genus medicinę diſciplináne eſt an ſcientia?dato vero eius genere eſſe
diſciplina: tunc argumentabitur . genus medicinæ diſciplina eſt , igitur omnis medicina diſcipli-
na.& omnis diſciplina ſtudioſa:omnis igitur medicina ſtudioſa.& nulla etiam medicina ſtudioſa:
igitur per ſecundam figuram nulla medicina eſt medicina.& per tertiam quoddam ſtudioſum non
eſt ſtudioſum. vides igitur quo pacto data fuit ex hypotheſi altera propoſitio ſyllogiſmi ex oppo-
ſitis,ſcilicet nulla medicina eſt ſtudioſa:& altera quæſita eſt.deinde effectus ſyllogiſmus ex oppo-
ſitis:non vſqueadeo aperto modo ac ſi ſtatim ſumptæ fuiſſent propoſitiones contrariæ.Et pro iſto
ſecundo modo propoſitionum oppoſitarum: in ſyllogiſmo ex oppoſitis continuo adiunctæ ſunt
approbationes ad primam concluſionẽ præcedentis capitis. ℂ Sex modis ſumũtur oppoſita in ſyl- 76
logiſmis ex oppoſitis. oppoſita : & oppoſitis hic extendimus ad contraria & contradictoria,quæ
oppoſitorum nomẽ ſibi peculiare vendicant.& hi ſex modi,tam in ſecunda,quàm in tertia figura
agnoſci poſſunt : qui & ex ſubiecta formula poſſunt haberi.

ℂ *Sex ſecundæ figuræ.*

I	Omnis diſciplina eſt ſtudioſa Nulla diſciplina eſt ſtudioſa Nulla diſciplina eſt diſciplina
II	Omnis diſciplina eſt ſtudioſa Aliqua diſciplina non eſt ſtudioſa Aliqua diſciplina non eſt diſciplina
III	Aliqua diſciplina eſt ſtudioſa Nulla diſciplina eſt ſtudioſa Aliqua diſciplina non eſt diſciplina

IIII
Nulla diſciplina eſt ſtudioſa
Omnis diſciplina eſt ſtudioſa
Nulla diſciplina eſt diſciplina

V
Nulla diſciplina eſt ſtudioſa
Aliqua diſciplina eſt ſtudioſa
Aliqua diſciplina non eſt diſciplina

VI
Aliqua diſciplina non eſt ſtudioſa
Omnis diſciplina eſt ſtudioſa
Aliqua diſciplina non eſt diſciplina

¶ Sex tertiæ figuræ.

I
Omnis diſciplina eſt ſtudioſa
Nulla diſciplina eſt ſtudioſa
Aliquod ſtudioſum non eſt ſtudioſum

II
Omnis diſciplina eſt ſtudioſa
Aliqua diſciplina non eſt ſtudioſa
Aliquod ſtudioſum non eſt ſtudioſum

III
Aliqua diſciplina eſt ſtudioſa
Nulla diſciplina eſt ſtudioſa
Aliquod ſtudioſum non eſt ſtudioſum

IIII
Nulla diſciplina eſt ſtudioſa
Omnis diſciplina eſt ſtudioſa
Aliquod ſtudioſum non eſt ſtudioſum

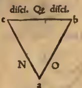
V
Nulla diſciplina eſt ſtudioſa
Aliqua diſciplina eſt ſtudioſa
Aliquod ſtudioſum non eſt ſtudioſum

VI
Aliqua diſciplina non eſt ſtudioſa
Omnis diſciplina eſt ſtudioſa
Aliquod ſtudioſum non eſt ſtudioſum

	Secũda figura.	Tertia figura.
I	A	A
	E	E
	E	O
II	A	A
	O	O
	O	O
III	I	I
	E	E
	O	O
IIII	E	E
	A	A
	E	O
V	E	E
	I	I
	O	O
VI	O	O
	A	A
	O	O

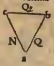
80 ¶ Vnde hic aduertere licet: ex hac annotatione Ariſtotelis cognoſci poteſt, quatuor modis pugnãtia inferri poſſe. Primo per ſyllogiſmum ex oppoſitis. Secundo alio ſyllogiſmo: qui propoſitionem clandat, contrarietatem, repugnantiámque importantem. vt omnis diſciplina bonum eſt & non bonum, omnis autem medicina diſciplina: omnis igitur medicina bona & non bona. Tertio per elenchum. vt ſi ſit conceſſum nullam medicinam eſſe opinionem, & deinde concedatur omnem diſciplinam eſſe opinionem & non opinionem, & aliquam medicinam eſſe diſciplinam: colligitur aliquam medicinam eſſe opinionem. at nulla medicina erat opinio. quod eſt contradictio. Quarto quando vno ſyllogiſmo efficimus vnum contrarium, & altero aliud. & de oppoſito, contradictorióque: idem iudicium.

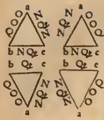
Illatio repugnantium quadruplex.

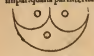
¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

73 Decimumſeptimum cap. concluſiones tres. annotationes duæ. corollaria tria. ¶ Prima con
74 cluſio. In tertia figura: ex oppoſitis propoſitionibus, nullus erit affirmatiuus ſyllogiſmus. id enim propter eandem cauſam, quæ & in prima figura præadducta: cognoſcitur. ¶ Secunda concluſio. In tertia figura: negatiuus erit ſyllogiſmus & ex contrarijs vniuerſalibus propoſitionibus, & ex oppoſitis, non vtriſq; vniuerſalibus. Nam eſto c & b diſciplina, maius extremum & minus extremum. & a medicina medium. ſi igitur ſumat quis omnem medicinam eſſe diſciplinam & nullam medicinam eſſe diſciplinam, ſumpſit minus extremum de medio vniuerſaliter affirmatiue, & maius extremum de eodem medio vniuerſaliter negatiue: quare per ter-

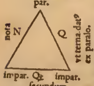
nũerus ĩ inæ·
impar.qualia parti.terna.

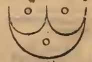
Syllogiſmus
numer⁹ in tria
par. æqualia partibi.ter.

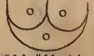
Paralogiſmus.
par.

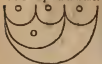
ſecundum
bonũ. natu. volup.

quãdoqꝫ
nõ bonũ nocens volup.

albũ & albũ & aní· ho·
nõ albũ quãtũ mal mo.

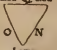

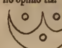
tiam figuram quædam diſciplina non erit diſciplina. Similiter autem & ſi ad minus extremũ non
ſit ſumpta propoſitio vniuerſaliter:fiet ex oppoſitis tertiæ figuræ ſyllogiſmus. Nam ſi aliqua medi
cina eſt diſciplina, & nulla medicina diſciplina: ex neceſſitate euenit aliquam diſciplinam non eſſe
diſciplinam : ſunt autem cum termini vniuerſaliter ſumuntur (hoc eſt cum ambæ propoſitionum
ſunt vniuerſales) contrariæ propoſitiones.cum autem non vniuerſaliter,ſed vna vniuerſalis & alte
ra particularis: propoſitiones oppoſitæ. nimirum igitur ſi terminis vniuerſalibus negatiuis fit ter·
tiæ figuræ ex contrarijs ſyllogiſmus:non vniuerſalibus autem,ex oppoſitis. ℂ Annotatio.Id tamẽ 75
cognoſcere operæprecium eſt:contingere ſtatim oppoſita ſumere quemadmodum nunc diximus,
omnem diſciplinam eſſe ſtudioſam & nullam diſciplinam eſſe ſtudioſam,aut aliquam diſciplinam
non eſſe ſtudioſam.& hoc modõ ſumendo:non latet quempiam.alio modo clam, atque occulte:vt
cum alteram propoſitionum per alias inquiſitiones ſyllogizamus & (vt in topicis dictum eſt) ſu·
mimus. ℂ Tertia concluſio.Sex modis ſumuntur oppoſita, in ſyllogiſmis ex oppoſitis. Nam tres 76
ſunt ſumẽdo propoſitiones oppoſitas,affirmationes præponẽdo. ſcilicet aut omni & nulli,aut om
ni & non omni.aut alicui & nulli.& hoc contingit ſecundum terminos conuerti.vt nulli & omni.
non omni & omni.nulli & alicui. ſex igitur modis accidit illa ſumi. vt in ſecunda figura contingit
medium omni maiori & nulli minori ineſſe.aut omni maiori & non omni minori.aut alicui maio
ri & nulli minori.Et id rurſum ſecundum terminos conuerti,permutaréque qualitatem. Similiter
autem & in tertia figura ſex conſimilibus aſſumuntur modis.ℂ Primum corollarium.Quare ex di· 77
ctis perſpicuum euadere poteſt quoties & in quibus contingit ex oppoſitis propoſitionibus ſyl·
logiſmum fieri. Nam ſexies & in ſecunda & in tertia figura . ℂ Secundum. Manifeſtum etiam eſt 78
quoniam ex falſis verum ſyllogizare contingit.quemadmodum quoqꝫ & prius dictum eſt.at ex op
poſitis nunquam contingit verum ſyllogizare.Nam ſemper ex oppoſitis ſyllogiſmus contrarius,
& aduerſans rei fit.vt ſi eſt bonum,non eſſe bonum,ſi eſt animal,non eſſe animal: quod nimirum
rei aduerſatur pugnátqꝫ,ob id ipſum quòd ſyllogiſmus ex contradictione enaſcitur, quódque ter·
mini qui ſub medio ſunt,aut idem ſint,aut vnus totum & alter pars. ℂ Tertium.Dilucidum inſu· 79
per fit nihil prohibere in paralogiſmis colligere contradictionem ſuppoſitionis. vt ſi ſuppoſitũ ſit
quippiam eſſe impar, colligere non eſſe impar. Nam ſyllogiſmus ex oppoſitis propoſitionibus vt
dictũ eſt contrarius eſt,aduerſánſqꝫ rei.ſi igitur ſumpſeris propoſitiones oppoſitas:conficietur ſup·
poſitionis contradictio,vt ſi eſt impar:non eſſe impar,ſyllogiſmo videlicet ex oppoſitis qui paralo
giſmus eſt. ℂ Secunda annotatio. Vnde hic aduertere licet non vno alio ſyllogiſmo contraria,pu· 80
gnantiáqꝫ colligere (vt ex alio ſyllogiſmo vno: non colligitur concluſio quod non eſt bonum eſſe
bonum, aut aliquid aliud tale) niſi ſtatim huiuſmodi propoſitio aſſumatur , vt omne animal eſſe
album & non album,& hominem eſſe animal: colligitur omnem hominẽ eſſe album & non albũ.
ſed aut oportet aſſumere contradictionem vt quoniam omnis diſciplina opinio eſt & non opinio.
deinde ſumere medicina diſciplina eſt.colligitur igitur medicina opinio eſt & nõ opinio.ſed nul·
la medicina eſt opinio vt fieri ſolet in ijs argumẽtis quibus redarguimus,colligimúſqꝫ cõtradictio·
nem,quos elenchos nuncupant. aut certe id duobus efficiendum eſt ſyllogiſmis:vt contraria ſecũ·
dum veritatem,quæ collecta fuerint.Et id alio modo quàm modo dictum eſt,non fit.

ℂ De petitione principij. Cap. XVIII.

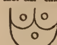
IN principio autem petere & accipere, eſt quidem vt in genere ſume· 81
re in eo quod non eſt demonſtrare propoſitum. ℂ Hoc autem acci· 82
dit multipliciter . nam & ſi omninò non ſyllogizatur , & ſi per igno·
tiora, aut ſimiliter ignota , & ſi per poſteriora quod prius eſt.demon·
ſtratio enim ex prioribus & notioribus eſt. ℂ Horum ergo nullũ eſt petere quod 83
ex principio eſt: ſed quia hæc quidẽ nata ſunt per ſe cognoſci, illa vero per alia
(nam principia quidem per ſe:quæ autem ſub principijs,per alia) quando quod
non per ſe notum eſt,per ſe aliquis conatur oſtendere: tunc petit quod ex prin·
cipio eſt.hoc autẽ eſt ſic facere quidem vt ſtatim poſtulet id quod propoſitũ eſt.
contingit autem & tranſgredientes & ad alia,eorũ quæ nata ſunt per illa oſtẽdi,
per hæc monſtrare quod ex principio eſt.vt ſi a oſtendatur per b,& b per c:c au·
tem natum ſit oſtendi per a.accidit enim idem a per ſe demõſtrare eos, qui ſic
ſyllogizant. quod faciunt qui parallelas arbitrantur ſcribere. latent enim ipſi ſe
ipſos talia ſumẽtes quæ non valent demonſtrare,cum nõ ſint parallelæ. ℂ Qua· 84
re accidit ſic ſyllogizantibus vnũquodq; eſſe dicere ſi eſt vnumquodq; . ſic autẽ
omne erit per ſe notum:quod eſt impoſſibile. ℂ Si ergo aliquis dubitat aſſumpto 85

Paralogiſmus
Ex concluſione propoſi·
tiones ſumũturqꝫ ad hãc
omnis homo eſt non al·
bus ſequatur negatio.

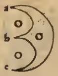

dubio quoniam a ineſt c,ſimiliter & quoniam b,petat autem a ineſſe b:nondum
manifeſtum ſi quod in principio eſt petat, ſed quoniam non demonſtrauit ma-
nifeſtum.non enim eſt principium demõſtrationis:quod ſimiliter eſt incertum.
¶Si autem b ad c ſic ſe habet vt idem ſit,aut manifeſtum quòd conuertuntur,
aut ineſt alterum alteri:quod in principio eſt,petit.nam & quoniam a,ineſt b:per
illa monſtrabit ſi conuertantur.nunc autem hoc prohibet:ſed non modus. Si au
tem hoc faciat,quod dictum eſt,faciet,& conuertet per tria.ſimiliter autem & ſi
b ſumat ineſſe c quod ſimiliter incertum ſit, vt & ſi a ineſt c: nondum quod ex
principio petit,ſed neque demonſtrat.Si autem idem ſit a,& b aut eo quòd con-
uertũtur,aut eo quòd a ſequitur ei quod eſt b:quod ex principio eſt petit propter
eandem cauſam.nam ex principio quid valet,prius dictum eſt à nobis:quoniam
86 per ſe mõſtrabitur quod nõ eſt per ſe manifeſtum.¶Si ergo eſt in principio pete
re per ſe monſtrare:quod non per ſe eſt manifeſtum.hoc autem eſt nõ oſtende-
re quando ſimiliter dubitantur quod monſtratur & per quod monſtratur,vel eo
quòd eadem eidem,vel eo quòd idem eiſdem ineſſe ſumitur: in media quidem
figura & tertia vtrorunq; cõtinget ſimiliter quod eſt in principio petere.in præ-
dicatiuo quidẽ ſyllogiſmo & in tertia figura & in prima. negatiue autem: quãdo
eadem ab eodem & non ſimiliter vtræq; propoſitiones. ſimiliter autem & in me-
dia:eo quòd non conuertuntur termini ſecũdum negatiuos ſyllogiſmos.Eſt au-
tem in principio petere in demonſtrationibus quidem,quæ ſecũdum veritatem
ſic ſe habent:in dialecticis autem,quæ ſecundum opinionem.

¶Decimiooctaui Cap.notæ.

82 ¶Id caput de eo quod eſt petere id quod in principio,magna obſcuritate obſitum eſt:idcirco ſo-
lertem diligẽtiam requirit.¶Petimus & ſumimus id quod eſt in principio quatuor modis.primo
quando non ſyllogiſmus:ſed aſyllogiſta,& incollectilis ratiocinatio fuerit. Secundo quando ſumi-
mus ignotius quàm id quod colligere volumus. Tertio quando æque ignotum atq; illud eſt quod
83 efficere volumus,aſſumimus.Quarto quando poſterius aſſumitur:ad demonſtrandum prius. ¶Ea
quæ ſub principijs ſunt:cõcluſiones,quæ ab illis ſuæ cognitionis lumen accipiunt.¶Conatur quis
quippiam per ſeipſum monſtrare:quando idipſum ſumit per ſe,quaſi notiſſimũ ſit,& nulla egens
oſtenſionis luce.ſi id principium eſt,aut quod iam ex principio tam ſibi quàm illi quo cum diſſer-
tatio communis eſt,notum eſt,non iniuria id facit. ſi autem id neq; principium eſt, neq; ex prin-
cipio notum,aſſumat tamen tanquam notum,neq; aliter quàm per ſe id oſtẽdens:petitur id quod
ex principio eſt.non enim niſi ex principio notum eſſe poteſt. nondum autem ex principio notũ
factum eſt:ſed adhuc in principio relinquitur eſſe cognoſcendum.non ab re igitur id: petere quod
in principio eſt,& quod ex principio eſt, appellatur. ¶Sint duæ lineæ a & b: quas propoſitum ſit
monſtrare eſſe parallelas,hoc eſt æquidiſtantes,cum id ſit ignotum.ſumátq; quiſpiam ad id oſten-
dendum,a & b quantumcunq; in vtranuis partem protrahantur,nunquam concurrunt,ex quo in-
tendat colligere propoſitum:petit quod ex principio.Nam id nullo pacto cognoſci poteſt quòd in
vtranvis partem quantumlibet protenſæ nunquam concurrant,eántq; ad contactum: niſi cogno-
84 ſcatur eas eſſe parallelas.¶Dicant vnumquodq; eſſe ſi vnũquodq; eſt.qui ita ratiocinantur peten-
tes quod eſt in principio: non aliter efficiunt quod intendunt , quàm ſi dicant de vnoquoq; hoc eſt
ſi hoc eſt. vt hoc eſt a, ſi eſt a. eſt b, ſi eſt b. eſt c, ſi eſt c. a & b lineæ ſunt parallelæ, ſi a & b lineæ
85 ſunt parallelæ.¶Ex ſecundo corollario videtur non recte diffinitum prius,petere quod in princi-
pio,non demonſtrare propoſitum. Nam aliquando manifeſtum erit quempiam non demonſtra-
re propoſitum:& tamen forte non petet principium. Longe ſecus eſt: imò ſi quiſpiam nõ demon-
ſtret propoſitum,petit principium.ſed id faciendo:non omnem propoſitionem forte petendo, pe
tit principium.vt ſi ſyllogiſmi omni b ineſt a,& omni c ineſt b:omni igitur c ineſt a.ſi (vt ponit
Ariſtoteles) cõcluſio omni c ineſt a ſit incerta,& aſſumptio omni c ineſt b æque incerta,dubiáq;,
& petat quis propoſitionem omni b ineſſe a: petendo propoſitionem forte non petit quod eſt in
principio.nam forte omni b ineſt a,eſt principium & per ſeipſam nota propoſitio.& cum colligẽ-
do concluſionẽ nõ ſolum propoſitionẽ ſed & aſſumption petat : proculdubio petẽdo aſſumptio-
nem,petit quod eſt ex principio.quare cũ non demõſtret propoſitum:vt quod ex principio eſt,pe-
tat oportet,neq; perperã generaliter,& rudi quadam effigie:id prius fuit diffinitũ.exactius tamen
poſt diffinire videtur:cũ id aſſerit eſſe quod eſt in principio petere,oſtendere quippiã per ſeipſum,
quod per ſeipſum manifeſtum non eſt. ¶Sed non demonſtrandi modo. eſto dubia omni b ineſſe

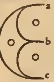

Numero 17

a,notum autem c cum b & a conuerti,& ratiocinetur hoc pacto.omni b ineſt a & omni c ineſt b: igitur omni c ineſt a.per tertiam cap.quinti,ex concluſione omni c ineſt a & aſſumptione cõuerſa omni b ineſt c.omni b ineſt a. ¶Et conuertet per tres terminos. hoc eſt contingit etiam demonſtrare conuertendo tres terminos,nunc extremum minus & medium (vt paulo ſupra) aliquando maius & medium : vt quãdo mõſtraretur minor ignota,per eandem tertiã cap.quinti ſyllogiſmo circulari. & quando medium cõuertitur cum extremitatibus: & extremitates quoq; conuertuntur inter ſe.vt & cap.viceſimoſecundo demõſtrabitur. ¶Eadem eidem ineſſe vel idem eiſdem:ex hy- 86
potheſibus præcedentibus facile intelliguntur.vt ſint c b idem,cum ratiocinatur.

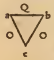
Numero 107

¶Prima figura.		¶Tertia figura.
Omni b ineſt a		Omni c ineſt a
Omni c ineſt b ignota		Omni c ineſt b
Omni c ineſt a ignota		Alicui c ineſt a

Ideo immanifeſta videtur propoſitio ad maius extremum poſita.& idem a ſcilicet,eiſdem b c ponitur ineſſe.& ſimiliter de tertia figura.& cum argumentatur.

¶Secunda figura.	
Omni b ineſt a	nota
Nulli c ineſt a	
Nulli c ineſt b	ignota

Sit notum b a eſſe idem. ideo ignota aſſumptio,eáque quæ ad minus extremum eſt, propoſitio: quòd b a eadem ponuntur non ineſſe eidem c. quare ſi vnum immanifeſtum : & aliud quoq; immanifeſtum erit. ¶Termini in ſecunda figura in affirmatiuos ſyllogiſmos ideo conuerti non poſſunt:quòd nullus eſſe poſſit ſecundæ figuræ ſyllogiſmus affirmatiuus.

¶PARAPHRASIS CAP. DECIMIOCTAVI.

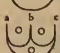
Decimumoctauum cap.diffinitio vna.concluſiones duę.corollaria tria.¶Diffinitio.Id 81
quod eſt in principio petere & ſumere: poſſumus vt in generali ſumere ac definire in eo ipſo eſſe,quod quippiam non demõſtret propoſitum.¶Prima concluſio.Hoc in- 82
quam non demonſtrare propoſitum, multipliciter contingit. Nam ſi omnino non ſyllogizatur,aut ſi per ignotius,aut æque ignotũ proceditur,& ſi prius per poſterius demõſtrare luctamur:petitur quod in principio eſt.Nam demõſtratio,ex credibilioribus & prioribus eſt.¶Secunda concluſio.Huiuſmodi credibiliorum(hoc eſt notiorum,& priorum) nihil eſt 83
petere quod ex principio eſt. nam demonſtratio ex illis eſſe dicta eſt, demonſtrantq; propoſitum. Sed quoniam hæc quidem per ſeipſa nata ſunt nota eſſe:illa vero per alia nota eſſe,ſunt nata(nam principia per ſeipſa:quæ autem ſub principijs,per alia) quando id quod nõ eſt per ſeipſum notum conatur quis per ſeipſum monſtrare,tunc petit quod ex principio eſt.Hoc autẽ ita moliri perinde eſt:ac ſi dico quod propoſitum eſt admittat,ac approbet. accidit etiam & transferentes ſe ad aliqua alia,quæ per poſita monſtrari nata ſunt:per illa monſtrãtes petere quod ex principio eſt.vt ſi mõſtretur a per b & b per c,& c natum ſit monſtrari per a.verum enimuero accidit eos qui ita ratiocinantur ipſum a per ſeipſum demonſtrare.quod faciunt quidam qui æquidiſtantes lineas arbitrãtur deſcribere.ipſos enim latet quòd talia ſumant, quæ non poſſunt demonſtrare ſi lineæ illæ non

Sumatur angulos h f b & c g d eſſe æquales.

ſint æquidiſtantes,atq; parallelæ. ¶Primum corollarium.Quare euenit vt ſic ratiocinantes dicant 84
vnumquodq; eſſe ſi vnumquodq; eſt.atqui ſi ita fuerit,vnumquodq; erit per ſeipſum notum:quod 85
eſt impoſſibile.¶Secundum.Fit etiam vt cum quis non demonſtrat propoſitum:non quicquid petat,ipſum quod in principio eſt petere,ſit manifeſtum.hoc ideo eſt: ꝙ dictum ſit quempiam quod eſt in principio petere quando id quod non eſt per ſeipſum notum,conatur quis per ſeipſum mõſtrare. ſi igitur ſit immanifeſtum a ineſſe c & æque immanifeſtum b ineſſe c, & quiſpiam petat a ineſſe b:nondum manifeſtum eſt id petendo , petere principium. manifeſtum tamen eſt ſi ita ratiocinabitur omni b ineſt a, & omni c ineſt b. omni igitur c ineſt a ipſum non demonſtrare propoſitum.non enim omni c ineſt b quod æque ignotum eſt ac propoſitum:principium demõſtrationis eſſe poteſt ad id oſtendendum . Sed ſi notum ſit b & c idem eſſe , aut illa conuerti inuicem minime lateat , aut vnum alteri ineſſe & non demonſtretur propoſitum : ſanè petit id quod eſt in principio cum quiſpiam petit a ineſſe b.Nam a ineſſe b per illa monſtrari contingit, ſi conuertantur . aliquando autem hoc , ſcilicet ſi alterum alteri ineſt & non conuertantur demonſtrationem impedit:ſed non demonſtrandi modus. Si autem demonſtrat: & id quoq; quod dictum eſt efficiet & conuertet per tres terminos . Similiter autem & ſi ſumat omni c ineſſe b æque immanifeſtum ac omni c ineſſe a:nõdum manifeſtum eſt an petit quod in principio eſt, ſed manifeſtum eſt quòd non demonſtrat propoſitum.ſi tamen manifeſtum ſit a eſſe idem b aut conuerti,aut alterum alteri ineſſe:propter cauſam dictam certum eſt iam petere quod in principio eſt.Nam petere quod ex principio eſt,quidnam eſſe poteſt dictum prius eſt à nobis:id eſſe aliquid per ſeipſum monſtrare,

86 cum non per ſeipſum manifeſtum eſt. ¶ Tertium corollarium. Si igitur petere quod eſt ex princi-
pio, eſt per ſe monſtrare quod non eſt per ſe manifeſtum (hoc autem eſt propoſitum non oſten-
dere: quando ſcilicet æque immanifeſta ſunt id quod monſtratur & per quod monſtratur, vel eo quod
eadem eidem vel idem eiſdem ineſſe ſumitur) contingit non modo in prima figura, ſed & in me-
dia & in tertia vtroque modo petere quod eſt in principio. in affirmatiuo quidem ſyllogiſmo in pri
ma & tertia figura. & ſimiliter in negatiuo in prima & tertia figura, quando eadem ab eodem ſed
non ſimiliter vtræque propoſitiones. Similiter autem in negatiuo ſyllogiſmo in ſecunda figura: ob
idipſum quòd ſui termini in affirmatiuos ſyllogiſmos conuerſionem non admittant.

¶ De non propter hoc accidere falſum. Cap. XIX.

87 NOn propter hoc autem accidere falſum (quod ſæpe in diſputationi-
bus ſolemus dicere) primum quidem eſt in ijs qui ad impoſſibile ſyl-
logiſmis: quando ad contradictionem eſt huius quod monſtratum eſt,
ea quæ ad impoſſibile. Nam neq; qui non contradicit: dicit non pro-
pter hoc, ſed quoniam falſum eſt aliquid poſitum, priorum. neque in oſtenſiua.
non enim ponit quod contradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid
oſtenſiue per a b c: non eſt dicere quoniam non propter quod poſitum eſt factus
eſt ſyllogiſmus. nam non propter hoc fieri tunc dicimus: quando interempto
hoc nihilominus perficitur ſyllogiſmus, quod non eſt in oſtenſiuis. interempta
enim propoſitione: nec qui ad hanc eſt, erit ſyllogiſmus. manifeſtum igitur quo-
niam in ijs qui ad impoſſibile ſunt: dicitur non propter hoc & quando ſic ſe ha-
bet ad impoſſibile quæ ex principio eſt hypotheſis, vt cum ſit vel cum non ſit
88 hæc, nihilominus accidit impoſſibile. ¶ Ergo manifeſtiſſimus quidem modus eſt
non propter ſuppoſitionem eſſe falſum: quando ab hypotheſi inconiunctus eſt
à medijs ſyllogiſmus ad impoſſibile, quod dictum eſt & in topicis. quod enim
non eſt cauſa: vt cauſam ponere hoc eſt. Vt ſi volens oſtendere quoniam aſym-
meter eſt diameter: conetur Zenonis ratione quoniam non eſt moueri, & ad hoc
inducat impoſſibile. nullo enim modo continuum eſt falſum locutioni, quæ eſt
ex principio. Alius autem modus ſi continuum quidem ſit impoſſibile hypo-
theſi: non tamen propter illam accidat. hoc autem poſſibile eſt fieri: & in hoc
quod ſuperius, & in hoc quod inferius ſumenti continuum. vt ſi a ponatur in-
eſſe b, b autem c, c vero d. hoc autē ſit falſum b ineſſe d. nam (ſi ablato a: nihil-
ominus b ineſt c & c d) non erit falſum propter eam quæ ex principio eſt hy-
potheſin. Aut rurſum ſi quis in ſuperiori ſumat continuum. vt ſi a quidem, b: e
autem, a: f vero, e. falſum autem ſit f ineſſe a. nam & ſic nihilominus erit impoſ-
89 ſibile: interempta quæ eſt ex principio hypotheſi. ¶ Sed oportet ad eos qui ex
principio terminos: copulare impoſſibile. ſic enim erit propter hypotheſin. Vt in
inferiori quidem, ſumenti continuum ad prædicatum terminum. nam ſi impoſ-
ſibile eſt a, ineſſe d: interempto a, non amplius erit falſum. In ſuperiori autem de
quo prędicatur. nam ſi f non poſſibile eſt ineſſe b: interempto b, non amplius erit
impoſſibile. ſimiliter autem & cum priuatiui ſint ſyllogiſmi. Manifeſtum ergo
quoniam cum impoſſibile non ad priores terminos: non propter poſitionem ac-
90 cidit falſum. ¶ An nec ſic ſemper propter hypotheſin erit falſum? nam ſi non
ei quod eſt b, ſed ei quod eſt k poſitum eſt ineſſe a: k autem c; & hoc d; &
ſic manet impoſſibile. ſimiliter autem & in ſurſum ſumenti terminos. quare
(quoniam cum eſt & cum non eſt hoc: accidit impoſſibile) non erit propter po-
91 ſitionē, aut cum non eſt hoc: nihilominus fieri falſum. ¶ Nec ſic ſumendum vt
alio poſito accidat impoſſibile. ſed quando ablato hoc, idem per reliquas propoſi
tiones concluditur impoſſibile. eo quòd idem falſum accidere per plures hypo-
theſes: nihil fortaſſe inconueniens eſt. vt parallelas contingere: & ſi maior eſt qui
interius eſt, eo qui exterius, & ſi triangulus habet plures rectos duobus.

ℭ Deciminoni capitis ootæ.

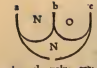
ℭ Non propter hoc accidere falſum : propoſitio in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſuperflua, qua ſcili- 87
cet ſublata & nulla alia loco eius poſita, ex reſiduis nihil minus accidit impoſſibile. Ex oppoſito
propter hoc accidere falſum : ea propoſitio qua poſita accidit impoſſibile, ſublata autem oon am-
plius. & ea eſt propoſitio: propter quam accidit impoſſibile. & de vtroq; differit Ariſtoteles in hoc
capite. ℭ Quæres quónam pacto parallelas concurrere ex vtraque hypotheſium in fine capitis ad- 91
iectarum, accidit. quanquam id præſenti contemplationi minus eſt accommodatum: propter eos
tamen qui geometricis gaudent, oblectantúrque ratiocinationibus, aliquid quaſi in tranſcurſu
adijcere haudquaquam erit difficile. Eſto igitur interior angulus c a b: exterior vero a b d. & ſit a
b d minor: & poſitæ ſint lineæ g c & d e parallelæ. quia per decimamtertiam primi elemento-
rum Euclidis a b d & a b e, æquantur duobus rectis. ſimiliter per eandem c a b & b a g, & per
hypotheſin c a b maior a b d. ergo c a b & a b e ſimul, maiores duobus rectis. & hæc iuſta eſt
demonſtratio, quòd ſi dixerint æquales ſimul duobus rectis. arguméteteur c a b & a b e ſimul, æqui
ſunt duobus rectis, & ſimiliter a b d & a b e ſimul. per communem igitur conceptum ſi ab illis
æqualibus idem commune dematur a b e: relinquuntur æqualia. atqui relinquuntur anguli c a b

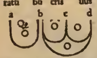
& a b d. ſunt igitur anguli illi æquales. hoc autem eſt contra hypotheſin. & hæc demonſtratio ad
impoſſibile eſt. ſunt igitur c a b & a b e maiores duobus rectis. quare b a g & a b d reſidui quatuor
rectorum, minores ſunt duobus rectis. per poſtulatum igitur ſi linea recta ſuper duas lineas rectas
ceciderit, duóq; anguli ex vna parte duobus rectis angulis minores fuerint: iſtas duas lineas in eã-
dem protractas proculdubio coniunctum iri, lineæ g c & d e quæ poſitæ ſunt parallelæ concurrẽt
ad partem g quod eſt impoſſibile. De triangulo autem ſimili modo vide ſi placet. quãuis hæc geo-
metræ curæ relinquẽda eſſent. Eſto inſuper a b f triangulus conſtitutus inter parallelas g c & d e.
& ſint tres eius anguli a b f, b f a, f a b maiores duobus rectis ſi poſſibile eſt. cum angulus g a b exte-
rior per primam partem triceſimæſecundæ primi æquetur duobus intrinſecis a b f & b f a ſibi op-
poſitis, & f a b æquetur a b d, per viceſimamnonam primi. quia ſunt coalterni, erũt igitur a b f, b f a,
& f a b: æquales duobus g a b & a b d. ſed tres anguli a b f, b f a & f a b per hypotheſin maiores ſunt
duobus rectis. quare & g a b & a b d ſimul maiores duobus rectis. cum igitur quatuor anguli g a b,
b a c, a b d, a b e, per decimamtertiam bis ſumptam, ſint quatuor recti: demptis igitur ab illis qua-
tuor rectis, duobus g a b & a b d maioribus duobus rectis: reliqui duo ex eadem parte b a c & a b e
minores ſunt duobus rectis. per prædictum igitur poſtulatum lineæ g c & d e concurrent. ſic igi-
tur ex vtraq; hypotheſi geometrice effectum eſt: quod aſtruebat Ariſtoteles.

ℭ PARAPHRASIS CAP. DECIMINONI.

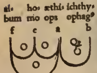
DEcimumnonum cap. concluſiones duæ. modi eius quod eſt non propter hoc accidere fal-
ſum tres. obiectio vna. dilutio. ℭ Prima concluſio. Non propter hoc accidere, ſequíq; fal- 87
ſum quod ſæpe ſolemus in ratiocinationibus dicere: præcipue in ijs ſyllogiſmis locum ha
bet qui ad impoſſibile nuncupantur. quando ad contradictionem eius quod oſtenſum eſt:
fuerit ratiocinatio ea ſcilicet demonſtratione quæ eſt ad impoſſibile. Nam qui non contradicit ali-

cui eorum quæ prius oſtenſa ſunt: minime dicit aliquis non propter accidere falſum. ſed aliquid
eorum quæ prius poſita ſunt falſum eſſe. neque in ea demonſtratione quæ iuſta oſtenſiuáque eſt. di
cit quis non propter hoc accidere falſum. Neque id mirum. Nam alicuius monſtratorum contradi-
ctionem non efficit. Inſuper cum interemptum fuerit aliquid iuſta demonſtratione per a b c ratio-
cinando nulli b, a, omni c, b: nulli c igitur a: minime eſt non propter hoc accidere falſum. quoniam
minime licet dicere: non propter id quod poſitum, falſum eſſe ſyllogiſmum. atqui quotiens eſt nõ
propter hoc accidere falſum: aſſerere poſſumus ſyllogiſmum eſſe falſum, non propter id quod poſi-

tum eſt. Nam non propter hoc tunc fieri dicimus: quando ſublato hoc nihil minus abſoluitur, cõ-
pletúrq; ſyllogiſmus. quod in ſyllogiſmis oſtẽſiuis non euenit. nam ſublata vna propoſitione: neq;
amplius (qui ea poſita erat) manebit ſyllogiſmus. manifeſtum eſt igitur quoniã in ijs ſyllogiſmis
qui ad impoſſibile ſunt: dicitur non propter hoc accidere falſum. & id quãdo ſic ſe habet quæ à prin
cipio poſita eſt hypotheſis: vt ſiue ea ſit ſiue non ſit, nihil minus accidat impoſſibile. ℭ Tres modi 88
non propter hoc accidere falſum. Primus igitur & manifeſtiſſimus modus nõ propter hypotheſin
accidere falſum: eſt cum ſyllogiſmus ad impoſſibile ab hypotheſi disiunctus fuerit ſecũdum termi-

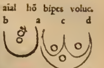

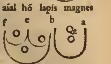
nos quibus mediantibus conflatus eſt, quod in elenchis dictum eſt. vt ſi quis volens demonſtrare
falſum, diametrũ eſſe aſymmetrum: id tentet ratione Zenonis efficere, quòd impoſſibile ſit quic-
quam moueri: hoc pacto. ſit hypotheſis diametrũ eſſe aſymmetrum: & arguméteteur hoc pacto. in
quolibet ſpatio ſunt infinita, infinita autẽ pertrãſire eſt impoſſibile & eſt diameter aſymmeter: im-
poſſibile eſt igitur aliquod ſpatiũ pertrãſire. quare & aliquid moueri eſt impoſſibile. Id autem im-
poſſibile: quare & falſum diametrum eſſe aſymmetrum. Sanè cum ad hoc impoſſibile ducat nõ poſ-
ſe quicquam moueri: manifeſte cognoſcitur non propter hypotheſin ſequi falſum, & eſſe non pro-

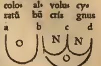
pter hoc.quia ſcilicet id falſum quod ſequitur,ac accidit:nullo modo cõtinuum eſt hypotheſi quæ
poſita eſt à principio.❡Secundus autem modus eſt ſi impoſſibile hypotheſi ſit continuum ſumen
do in inferiori:non tamen propter hypotheſin illam,ſequatur illud impoſſibile.Nam impoſſibile
continuum bifariam fieri poteſt: & ei ſcilicet quod ſupra eſt; hoc eſt ſuperiori ac prædicato, & ei
quod infra eſt, hoc eſt inferiori atq; ſubiecto. vt ſi quis ſupponat omni b ineſſe a, & ſit d ſub c, &
argumentetur omni b ineſſe a,& omni c ineſſe b,& omni d ineſſe c: igitur omni d ineſt b. id au-
tem ſit impoſſibile.id impoſſibile ei quod infra eſt,atq; ſubiecto hypotheſeos cõtinuum eſt, & nõ
ſequitur id falſum & impoſſibile propter poſitam hypotheſin. Nam ſublato omni b ineſſe a, ni-
hilominus manent propoſitiones omni c ineſſe b,& omni d ineſſe c:ad quas id accidit impoſſibi-
le omni d ineſſe b. ❡Tertius modus eſt ſi quis rurſum continuet, copulétque impoſſibile hypo-
theſi,ſumendo quod ſupra eſt, atque ſuperius. Vt ſit hypotheſis omni b ineſſe a,& f ſit ſuperius
ad e ſumatúrque omni a ineſſe e & omni e ineſſe f, & argumentetur hóc modo. omni b ineſt
a,omni a ineſt e,& omni e ineſt f:igitur omni a ineſt f.id autem ſit impoſſibile. Hic ſumitur hypo
theſis omni b ineſſe a, quæ eſt nõ propter hoc accidere falſum.cui impoſſibile omni a ineſſe f con-
iunctum, continuúmque eſt ex ſuperioris parte atq; prædicati. Nam hoc pacto ſublata hypotheſi
89 quæ à principio poſita eſt:nihil minus erit impoſſibile.❡Secunda concluſio.Cæterum ad ſumen-
dum id propter quod accidit falſum: oportet impoſſibile copulare ad eos terminos qui dicti ſunt
à principio eius ſcilicet quod eſt non propter hoc,& id ponere hypotheſin.nam ſic propter hypo-
theſin erit impoſſibile. vt qui ad illorum terminorum id quod deorſum eſt & ſubiectum, conti-
nuum ſumit:continuabit eos ad hypotheſeos (propter quam accidit falſum) prædicatum. vt eſto
hypotheſis omni c ineſſe a & d ſit ſub & infra c. ſi igitur ita argumẽtetur omni c ineſt a,& omni
d ineſt c:igitur omni d ineſt a.id autem ſit impoſſibile. hypotheſis omni c ineſt a, cui termini eius
propoſitionis quæ eſt nõ propter hoc accidere falſum copulantur ad prædicatum: eſt propter quã
accidit falſum.Nam ſi impoſſibile eſt omni d ineſſe a & ſublato omni c ineſſe a, nõ amplius illud
impoſſibile & falſum accidit:id ſanè eſt propter quod accidit falſum. Si autem ad horum termino-
rum id quod ſurſum & prædicatum eſt ſumit impoſſibile cõtinuum: non propter accidere falſum
continuabitur ad hypotheſeos ſubiectum propter quam accidit falſum. Vt ſit hypotheſis omni b
ineſſe e:f autem ſuperius ad e.ſi igitur hunc in modum argumentetur,omni b ineſt e,omni autem
e ineſt f: igitur omni b ineſt f. id autem ſit impoſſibile, dico hypotheſin omni b ineſſe e eſſe ob
quam id falſum accidit,& impoſſibile.nam ſi non poſſibile eſt ei quod eſt b ineſſe f: ſublato: omni
b ineſſe e,nõ amplius accidet impoſſibile.ſimiliter autem etſi ſyllogiſmi ſint negatiui. manifeſtum
igitur eſt impoſſibile vnde pendet & accidit falſum copulatum eſſe ad terminos qui à principio &
90 eius propoſitionis quæ eſt non propter hoc accidere,ſequique falſum. ❡Obiectio. An neq; ſic ſem
per propter hypotheſin erit falſum? ſanè videtur. Nam ſit c inferius ad b & d inferius ad c,ſimili-
ter c inferius ad k.ſi ita ratiocinetur,omni b ineſt a,& omni c ineſt b & omni d ineſt a.id autem
ſit impoſſibile.manifeſtum eſt omni b ineſſe a:eſſe propter quod accidit impoſſibile.at vero ſi hæc
auferatur omni b ineſt a, & ponatur omni k ineſſe a, & omni e ineſſe k, & omni d ineſſe c: nihil
minus accidit idem impoſſibile,omni d ineſſe a. Et ſimiliter ſi quis ad id quod ſurſum eſt ac præ-
dicatum hypotheſeos: continuet terminos. quapropter quia & cum eſt & cum non eſt hoc, ſcilicet
omni b ineſſe a, accidit falſum ac impoſſibile: non eſſe poſſit ſuppoſitio propter quam accidit fal-
91 ſum,aut cum non eſt,ſimiliter fiet falſum. ❡Dilutio. Non ſic intelligendum: id eſſe non propter
hoc accidere falſum, vt eo ſublato & alio poſito accidat impoſſibile: ſed eſt non propter hoc acci-
dere falſum, quando eo ſublato, per reliquas propoſitiones idem accidit impoſſibile. quandoqui-
dem idem falſum:per plures accidere hypotheſes nihil fortaſſe eſt incommodi.vt parallelas cõtin-
gere.primo hac hypotheſi:quòd trianguli interior angulus exteriore maior eſt.Secundo hac:quòd
triangulus plures duobus rectis habeat.

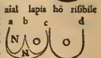
❡De falſa ratiocinatione, cataſyllogiſmo, hoc eſt cor-ratiocinatione & elencho. Cap. X X.

92 FAlſa autem oratio fit propter primum falſum. aut enim ex duabus
propoſitionibus,aut ex pluribus omnis eſt ſyllogiſmus.ergo ſi ex dua-
bus quidem:harum neceſſe eſt alteram aut etiam vtraſque eſſe falſas.
nam ex veris non erat falſus ſyllogiſmus. ſi vero ex pluribus (vt ſi c
quidem per a b: hoc autem per d e f g) horum erit aliquid ſuperiorum falſum,
& propter hoc oratio.nam a & b per illa concluduntur. quare propter illorũ ali-
93 quid:accidit concluſio,& falſum. ❡Vt autem non cataſyllogizetur:obſeruandũ
quando ſine cõcluſionibus interrogat orationem, vt non detur bis idem in pro-
poſitionibus.eo quòd ſcimus:quoniam ſine medio ſyllogiſmus non fit.medium

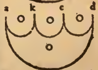

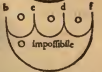

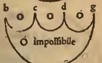

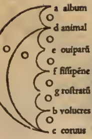

autem eſt:quod plerunque dicitur.Quomodo autem oportet ad vnamquanque
concluſionem obſeruare medium:manifeſtum eſt. eo quòd ſcitur: quale in vna-
quaque figura oſtenditur.hoc autem nos non latebit: eo quòd videmus quomo-
do ſubmittimus orationem. ℭ Oportet autem quod cuſtodire præcipimus re- 94
ſpondentes: ipſos argumentantes tentare latere. hoc autem erit: primum qui-
dem ſi concluſiones non prius ſyllogizent, ſed ſumptis neceſſarijs non manife-
ſtæ ſint. Amplius autem ſi non propinqua interrogant: ſed quammaxime longe
media.vt ſi ſit opportunum cōcludere a d e f,media b c d e.oportet ergo inqui-
rere ſi a,b,& rurſum non ſi b,c:ſed ſi d e,deinde ſi b c & ſic reliqua.& ſi per vnū
medium ſit ſyllogiſmus:à medio incipere. maxime enim ſic latebit reſponden-
tem. ℭ Quoniam ergo habemus quando & quomodo ſe habentibus terminis fit 95
ſyllogiſmus:manifeſtum & quando erit, & quando non erit elenchus. nam om-
nibus affirmatiuis,vel permutatim poſitis reſponſionibus (vt hac quidem affir-
matiua: illa vero negatiua) contingit fieri elenchum. erit enim ſyllogiſmus: &
ſic & illo modo ſe habentibus terminis.quare ſi id quod poſitum eſt,contrarium
ſit concluſioni:neceſſe eſt fieri elenchum.nam elenchus, ſyllogiſmus contradi-
ctionis eſt. ℭ Si vero nihil affirmetur:impoſſibile eſt fieri elenchum. non enim 96
erat ſyllogiſmus: cum omnes termini erant priuatiui. quare nec elenchus. nam
ſi elenchus:neceſſe eſt ſyllogiſmum eſſe. cum autem eſt ſyllogiſmus:nō neceſſe
eſt elenchum eſſe. ℭ Similiter autem ſi nihil poſitum ſit ſecundum reſponſionē 97
vniuerſaliter.nam eadem erit definitio ſyllogiſmi & elenchi.

ℭ Vicesimi Cap.notæ.

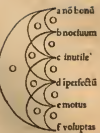
ℭ Ratiocinatio falſa,ſyllogiſmus falſus: & eſt qui falſum concludit. ℭ Corratiocinatio qui & cata 92
ſyllogiſmus,& epicherema:is ſyllogiſmus eſt cum quis propoſitiones admittit, id quod dare non
intendit colligentes. ℭ Et quanuis concluſio falſa accidat propter a vel b falſam:accidit etiam pro-
pter d e f aut g falſam.nam quod accidit propter conſequens, accidit etiam propter antecedens. a
b autem conſequentia. ℭ Vocabulo ἐπιχειρῶ vnde ἐπιχείρημα vtitur hic Ariſtoteles, vt idem
deſignat ac κατασυλλογίζω,vnde & argumētari,ratiocinari & corratiocinari interpretari poteſt,
& ἐπιχειροῦντες argumētantes,ratiocinantes & corratiocinantes.vertit tamen interpres hæc voca
bula paſſim & conari & conantes. quod dictum ſit, vt in alijs locis quid conari & conantes apud
interpretem velit intelligamus. Nam id: quod epicherema & ſyllogiſmum facere, & epicherema
facientes. ℭ Obſeruationes reſpondētium contra captioſos argumentantes, & inſidiantes veritati: 93
obſeruari debēt. Et obſeruationes argumētantium cōtra reſpondentes,veritati obluctantes,& per-
uicaces. ℭ Elenchus,eſt redargutionis ſyllogiſmus.& quia redarguimus maxime,cōcludendo con- 95
tradictorium propoſiti:ideo diffiniri ſolet elenchus quòd ſit cōtradictionis ſyllogiſmus.redargue-
re etiam ſolemus per contrariū.nam ſi concludimus contrarium:& propoſitum falſum eſſe neceſſe
eſt. ideo elenchus videtur habere duas ſpecies,primam, qua ſyllogiſmo redarguimus: colligendo
contradictoriam.ſecundam, qua redarguimus, colligendo concludendóque contrariam. pro primà
ſpecie diffiniri ſolet:quòd frequentiſſime accidere ſoleat,ſecunda rarentius. ἔλεγχος tamen, id eſt
elenchus:id ſignificat quod redargutio & argumentum, ἀπὸ τοῦ ἐλέγχω,quod redarguo & arguo
ſignificat. ℭ Contrarij nomine:pro oppoſito vſus eſt Ariſtoteles.

ℭ PARAPHRASIS CAP. VICESIMI.

VIceſimum caput.concluſiones ſex. ℭ Prima concluſio. Falſa ratiocinatio fit propter ali- 92
quod falſum prius poſitum. Nam ſyllogiſmus, ratiocinatióque omnis:aut ex duabus
aut pluribus eſt propoſitionibus. ſi igitur ex duabus fuerit ratiocinatio falſa: aut alte-
ram, aut etiam ambas falſas eſſe neceſſe eſt. Nam ex veris non erit falſus ſyllogiſmus.
Si autem ea ex pluribus fuerit: vt ſi colligatur concluſio c per propoſitiones a b, illæ autem per
propoſitiones d e f g hoc pacto, omni b,a,& omni c,b,igitur omni c, a. & rurſus omni b ineſſe
a:quia omni d ineſt a,& omni e,d,& omni f,e, & omni g,f, omni autem b,g:igitur omni b a. &
iterum omni c ineſſe b quòd omni d,b.& omni e,d.& omni f,e.& omni g,f.c autem omni,g. igi
tur c omni,b.vt aliqua ſuperiorum falſa ſit & propter illam ratiocinatio falſa:neceſſe eſt.Nam a &
b per illas concluduntur. quare propter aliquam earum falſam accidit concluſio. ℭ Secunda con- 93
cluſio. Vt non corratiocinetur quando quis ſine concluſionibus ratiocinationem inueſtigat: ob-
ſeruandum ne idem bis detur in propoſitionibus à reſpondentibus. Nam id apprime cognoſci-

mus:ſine medio ſyllogiſmũ non fieri.medium autem eſt:quod plerunque dicitur.ne igitur corra-
tiocinetur:opera danda eſt,ne bis idẽ in propoſitionibus tribuatur.Sed quo modo ad vnamquan-
que concluſionẽ , medium obſeruare oportet: manifeſtum eſt.eo quòd cognitũ eſt quale in vna-
quaque figura,medium oſtenditur. hoc autẽ ſcientes:nos neutiquã latebit propter quod ſciendo,
94 ſecludimus,præpedimuſque ratiocinationẽ. ¶ Tertia concluſio. Ad ratiocinandum: oportet eos
qui corratiocinaturi ſunt,non prius colligere cõcluſiones neq; propinqua media ſumere.Nã opor
tet (quod obſeruare præcepimus reſpondentes) eos qui epicherema ſyllogiſmũ{m}q; faciunt,latere
reſpondentes , idque clam eſſe reſpondentibus . hoc autem erit,primum quidem ſi concluſiones
non prius colligant:ſed ſi prius cũ ſumpta ſint neceſſaria,non ſint immanifeſtæ. Subinde vero ſi
non propinqua interrogant media:ſed ea quæ maxime diſtent. vt ſi expedit corratiocinanti con-
cludere omni f ineſſe a,media autẽ ſint b c d e:oportet igitur interrogare ſi omni b ineſt a.& rurſus
non ſi omni c ineſt b.Nam ſtatim bis ſumptũ appareret.ſed interrogandum eſt,ſi omni e ineſt d:
deinde ſi omni c ineſt b.& ſic reliqua.& ſi per vnum medium fit ſyllogiſmus:à medio incipere par
eſt.ſic enim maxime latere poſſit reſpondentem.qui igitur epicherema facturi ſunt:hæc obſeruare
95 conducibile eſt. ¶ Quarta concluſio. Ob idipſum quòd exploratũ habemus quando & quo modo
ſeſe habentibus terminis fit ſyllogiſmus : manifeſtum eſſe queat, quando erit, & quando non erit
elenchus. Nam omnibus affirmatis , vel alternatim reſponſionibus, vt hac quidẽ affirmatiua illa
vero negatiua poſitis:poſſibile eſt fieri elenchum.nã erit ſyllogiſmus,& ſic(hoc eſt omnibus affir-
matis)& illo modo (ſcilicet alternatim affirmatis & negatis) ſe habentibus terminis.quare ſi pro-
poſitum oppoſitũ ſit concluſioni:neceſſarium eſt fieri elenchum. nã elenchus contradictionis ſyl-
96 logiſmus eſt. ¶ Quinta concluſio.Si nihil affirmatum poſitum ſit:impoſſibile eſt fieri elenchum.
Nam non erat ſyllogiſmus,cũ omnes termini erant negatiui. quare nec erat elenchus. Nam ſi eſt
elenchus:ſyllogiſmum eſſe neceſſe eſt.at contrà cũ ſyllogiſmus eſt:non continuo elenchum eſſe ne-
97 ceſſe eſt. ¶ Sexta concluſio.Identidem ſi reſpondens nihil admittat in toto,& vniuerſaliter:nequa-
quam fiet elenchus.Nam eadem determinatio hac in re,& elenchi,& ſyllogiſmi.ſi autem nihil po
ſitum ſit vniuerſale:non fit ſyllogiſmus,igitur neq; elenchus.

¶ De fallacia ſecundum opinionem. Cap. X X I.

98 Accidit autẽ quandoque(quemadmodũ in poſitione terminorum fallebamur) & ſecundũ opinionem fieri fallaciam.vt ſi contingat idem pluribus principaliter ineſſe:& hoc quidem latere aliquem & putare nulli ineſſe,illud autem ſcire.vt inſit a b & c per ſe:& hæc omni d ſimiliter.ſi igitur b quidem putet omni,a ineſſe,& hoc d:c autẽ nulli a,& hoc omni,d:eiuſdẽ ſecundũ idem habebit diſciplinam & ignorantiã. ¶ Rurſum ſi quis fallatur circa ea quæ ſunt ex eadẽ coniugatione.vt ſi a ineſt b,hoc autem c,& c d: opinetur autẽ a,ineſſe omni b,& rurſum nulli c.Simul enim ſciet & non opinabitur ineſſe.ergo nihil aliud exiſtimat ex iis:quàm ſcit,hoc nõ opinari.ſcit enim aliquo modo quoniam a ineſt c,per b:velut in vniuerſali hoc quod eſt particulare.quare quod aliquo modo ſcit: hoc omnino exiſtimat non opinari. quod eſt impoſſibile. ¶ In eo autẽ quod prius dictũ eſt, ſi non ex eadem coniugatione ſit medium : ſecundũ vtrunque quidẽ mediorũ ambas propoſitiones non poſſibile eſt opinari.vt a,b quidẽ omni,c autẽ nulli:hæc autẽ vtraque,omni d.accidit autem aut ſimpliciter, aut in aliquo contrariã ſumere primã propoſitionẽ.ſi enim cui b ineſt omni,a opinatur ineſſe,b autẽ d nouit:& quoniam a d nouit.quare ſi rurſum cui c nulli,putat a ineſſe:cui b alicui ineſt,huic non putat a ineſſe.quòd autẽ omni putat cui b,rurſum alicui non putare cui b:aut ſimpliciter,aut in aliquo contrarium eſt.ſic ergo non contingit opinari. ¶ Secundum vtrunque autẽ
99 vnã,aut ſecundũ alterũ vtraſque:nihil prohibet.vt a,omni b,& b d:& rurſum a, nulli c.Nã ſimilis huiuſmodi fallacia: veluti fallimur circa particularia.vt ſi a, omni b ineſt,b autẽ,omni c: a omni c inerit.ſi ergo aliquis nouit quoniã a cui b, ineſt omni:nouit & quoniã ei quod eſt c.ſed nihil prohibet ignorare c quoniam eſt.vt ſi a quidem duo recti, in quo autem b triangulus,in quo vero c ſenſibilis triangulus. opinabitur enim aliquis non eſſe c:ſciens quoniã omnis triangulus habet duos rectos. quare ſimul ſciet & ignorabit idem. nã ſcire omnem triangulum quoniam duobus rectis,non ſimplex eſt:ſed hoc quidẽ vniuerſalem habet diſciplinam, illud vero ſingularem. ſic ergo in vniuerſali nouit c quoniam

Propria, ſeptimus caſus. auditur diſciplina, cognitionéve, aut quippiam tale.

duobus rectis:in ſingulari autē non nouit. quare non habebit contrarias. ¶ Si- 100
militer autem eſt quæ in Menone eſt oratio:quoniam diſciplina eſt reminiſcen-
tia.nunquá enim accidit præſcire quod ſingulare eſt:ſed ſimul inductione ſume-
re particularium diſciplinam,velut recognoſcentes.Nam quædam ſcientes:ſta-
tim ſcimus.vt quoniá duobus rectis:ſi ſcimus quoniá triangulus. ſimiliter autē
& in alijs.Ergo vniuerſali quidē ſpeculamur particularia : propria autē non ſci-
mus.quare contingit & falli circa ea,verum non contrarie: ſed habere quidem
vniuerſalem,decipi autē particulari.Similiter autem in prædictis.nō enim con
traria quæ eſt ſecundū medium:ei quæ eſt ſecundū ſyllogiſmum diſciplinæ.nec
quæ eſt ſecundū vtrunque mediorum opinatio . nihil enim prohibet ſcientem
& quoniam a,toti b ineſt & rurſum hoc,toti c,putare nō ineſſe c,a.vt quoniam
omnis mula ſterilis,& hæc mula:putare hanc habere in vtero.nō enim ſcit quo-
niam a,c,qui non conſpicit quod eſt ſecundū vtrunq;. Quare manifeſtum quo-
niam & ſi hoc quidem nouit,illud vero non nouit:falletur.quod habent vniuer
ſales:ad particulares diſciplinas.nullum enim ſenſibilium cum extra ſenſum fit:
ſcimus.nec ſi ſentientes fuerimus,ſcimus:niſi vt in vniuerſali & in eo quod ha-
bet propriam diſciplinam,ſed non in eo quod eſt in actu. Nam ſcire tripliciter
dicitur:aut vt vniuerſali,aut vt propria,aut vt in actu. quare & decipi totidem
modis.nihil ergo prohibet & ſcire & deceptum eſſe circa idem:veruntamen nō
contrarie.quod accidit & ei qui ſecundū vtranq; ſcit propoſitionum,& non per-
tractauit prius.nam opinans in vtero habere mulam,non habet ſecundum actū
diſciplinam,neq; propter opinionē fallaciam contrariam diſciplinæ.ſyllogiſmus
enim eſt contraria fallacia in vniuerſali. ¶ Qui autem opinatur quòd bonum 101
eſſe eſt malum eſſe:idem opinabitur bonum eſſe & malum.Sit enim bonum eſſe
in quo a,malum autem eſſe in quo b.rurſum bonum eſſe in quo c.quoniam igi-
tur idem opinatur & b & c:& eſſe c b opinabitur.& rurſum b eſſe a ſimiliter.qua-
re & c a.nam quemadmodū ſi erat verū de quo c b,& de quo b a : & de quo c a
verū erat.ſic & in opinatione.Similiter autē & in eo quod eſt eſſe.nam cum idē
ſit c & b,& rurſum b & a:c,a idē erit.quare & opinatione ſimiliter.ergo hoc qui-
dem neceſſarium ſi quis det primum.ſed fortaſſe illud falſum opinari aliquem
quòd malum eſſe eſt bonū eſſe,niſi ſecundum accidens.multipliciter enim poſ-
ſibile eſt hoc opinari. perſpiciendum autem hoc melius.

¶ Viceſimiprimi cap. notæ.

¶ In hoc capite quia litera multa deſiderabat inexpreſſa : eorū quæ inuoluta erant, adiecta eſt in 98
paraphraſi expreſſio. ¶ Media eiuſdē ordinis ſunt quæ ſtatutis extremis,ſuam ſeruant naturalē ſe-
riem.vt ſint extrema corpus & homo:& media ordinis eiuſdē corpus animatū,animal,hoc modo.

A	Corpus	Extremum.
B	Corpus animatum	Medium.
C	Animal	Medium
D	Homo	Extremum.

¶ Medium medio eiuſdem ſequelæ & ordinis non eſt : quando naturalis non obſeruatur aſſitua-
tio & ſeries.Sint extrema corpus,cygnus,media animal,album,hoc modo.

A	Corpus	Extremum.
B	Animal	Medium
C	Album	Medium.
D	Cygnus	Extremum.

Et hæc deſcriptio pro primo demōſtrandi loco & tertio. ¶ Contrariū ſimpliciter,in toto cōtrariū,
in aliquo contrariū,in parte cōtrariū.& id in aliquo contrariū:oppoſitū & cōtradictoriū appellat.
¶ Nam ſic accidit aut ſimpliciter,aut in aliquo primā ſumere propoſitionem.quo modo in aliquo
ſumatur contrariū licet facile ſyllogiſmo ſumere. Nā ſi nulli c ineſt a,& omni d ineſt c,nulli d in-
eſt a.credit autē vtrāq; propoſitionē:quare & cōcluſionē nulli d ineſſe a.rurſum argumētetur nulli
d ineſt a,& omni d ineſt b:alicui igitur b nō ineſt a.quę cōtradictoria primæ ꝓpoſitionis. ¶ Secū-
dū modos primæ cōcluſionis nō licet opinari.quia ex datis ꝓpoſitionib⁹ cogūtur cōtraria & con-

tradictoria opinari. & idem arbitrari eſſe & nō eſſe. Secundum autē ſecundæ concluſionis exigentiam: nihil prohibet opinari. quanuis falſe opinetur. quia ex datis propoſitionibus nō licet perduci
99 ad aliquid incōmodi. ❡ Hypotheſi facta quæ poſita eſt, qui nouit cuicunq; ineſt b ineſſe a: nouit & cuicunq; ineſt c ineſſe a. id vniuerſali, & non notione propria & particulari eſt: ideo nihil obſtat illum particulare aliquod c propria & particulari notione ignorare eſſe a. nam & ignorare contingit: ipſum eſſe c. ❡ Sciet & ignorabit idē: ſcilicet ſenſibilem illum triangulum habere angulos duo-
100 bus rectis æquos. ſciet quidē vniuerſali notione, & ignorabit notione ſingulari, & ꝓpria. ❡ Μένων liber vnus dialogorum Platonis ita deſcriptus: in quo cū Menone de virtute diſſerit Socrates. ex quo quónam pacto contendat Socrates ſcientiam reminiſcentiam eſſe, ex diſputatione eius cum puero ſi placet requiratur: quæ & amplius exprimetur in notis primi cap. primi poſteriorum.

❡ Contrarij modi ſciendi.
Scire ſcientia vniuerſali
Neſcire ſcientia vniuerſali
Item ſcire ſcientia particulari
Neſcire ſcientia particulari & propria
Scire in actu.
Neſcire in actu.

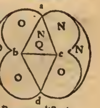
Pugnare videatur ſcire in particulari & neſcire, ignorareq; in vniuerſali. qui fieri enim poteſt, vt quis concluſionum ſcientiæq; habitum habeat: principiorum habitum non tenens?

❡ Non contrarij.
Scire ſcientia vniuerſali
Neſcire ſcientia particulari & propria
Scire ſcientia vniuerſali
Neſcire ſcientia in actu
Scire in particulari.
Neſcire in actu.
Scire ſcientia in actu
Neſcire ſcientia vniuerſali
Scire ſcientia in actu.
Neſcire ſcientia in particulari.

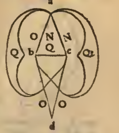
Et ſimiles & ſimiliter ſe habentes: ſumuntur opinandi modi.

❡ Scire ſcientia vniuerſali & ſcientia propria: eſt ſcire habitum habendo. Scire autem actu, actum habendo. ❡ Scientia in actu: vt cum quicquam ſenſibilium, actu ſenſibilium, actu ſentiendo cognoſcimus. quod Ariſtoteles appellat τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν ἐπιστήμην, καὶ ὡς τὸ ἐνεργεῖν. hoc eſt ſecundum actum, agereq; ac operari ſcientiam, & vt in actu in eòve quod eſt operari. & ſic cepit Ariſtoteles in libro prædicamentorum cap. ſeptimo cum inquit, animali quidem ſublato non erit ſcientia. ne nos aliquis putet noſtra cōmentatione & ſenſu: notam illam contra impios non philoſophos ſed inflatos deceptorio inanium verborum vento ſophiſtas, adieciſſe. qui cauillantur ex illo loco: Ariſtotelem mortalitati animorum conſenſiſſe, & videri in ſuam conſpiraſſe impietatē. Nunc autem audiant: Ariſtotelem omnibus modis, ſcientiæ nomine vti ſolere. quorum quo illic vſus eſt: hic ponitur tertius, ac vltimus. ❡ Per vniuerſalem ſcientiam in calce approbationis Ariſtotelis: propriam etiam intelligimus. ❡ Fallacia contraria propoſitioni: cum vniuerſali ſcientiæ contraria. quæ autem contraria aſſumptioni, & concluſioni, vt in habitu ſunt: contraria eſſet ei ſcientiæ quæ eſt propria.

Per contraria.

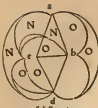

Per contradictoria.

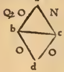

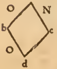
❡ PARAPHRASIS CAP. VIGESIMIPRIMI.

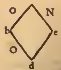
98 Viceſimumprimum cap. concluſiones tres. digreſſio vna. ❡ Prima concluſio. Accidit autem quemadmodum pauloante in poſitione terminorum hallucinabamur, nóſque latebat reſpondentes: hunc in modum & ſecundum opinionem fieri deceptionem. vt ſi contingit idem pluribꝰ primum ineſſe & vni ineſſe lateat aliquem, & arbitretur nulli ineſſe, alteri autem ineſſe ſciat, illa autem ipſa ſciat eidem ineſſe: tunc ſanè ſecundū opinionem decipitur. ve ſi omni b & omni c primum, & per ſe inſit a, & hæc inquam b c identidem omni d inſint. ſi igitur arbitretur quiſpiam omni b ineſſe a, & hoc b ſcilicet, omni d, & arbitretur etiā nulli c ineſſe a, ſed c omni d: eiuſdem ſecundum idem habebit & ſcientiam & ignotatione. ſcientiam quidem: vt quòd omni d inſit a hoc ſyllogiſmo. omni b ineſt a, & omni d ineſt b: omni igitur d ineſt a. cognoſcit enim & propoſitionem & aſſumptionem ex hypotheſi. ignotationem autem eiuſdem,

a ſubſtantia
b animatum
c animal

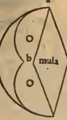

triangu. ſenſibilis vt iſoſce.
duo recti a
trian gulus b
e

ſterile
a

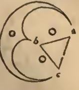

fœtũ habens in vtero ex equa & aſina genitum hæc mula

& ſecundum idem, vt ignorationem quòd d ſit a hoc ſyllogiſmo. nulli c ineſt a, & omni d ineſt c: nulli d igitur ineſt a. opinatur ex hypotheſi & propoſitionem, & aſſumptionē: quare etiam opinatur concluſionem nulli d ineſſe a. ignorat igitur omni d ineſſe a eſſe veram. decipitur igitur hoc pacto ſecundum opinionem & per contradictionem: vt illud idem monſtretur, difficile non eſt. ℭ Rurſum ſi quis fallatur circa ea quæ eiuſdem ſunt ordinis, vt ſi omni b inſit a, & omni c inſit b, & omni d inſit c. opinetur autem omni b ineſſe a, & rurſus nulli c ineſſe a: fiet deceptio ſecundum opinionem. Nam & ſimul ſciet omni d ineſſe a, & non arbitrabitur eſſe, putabitque nulli c ineſſe a. ſciet quidem his ſyllogiſmis. omni c ineſt b, & omni d ineſt c: omni d igitur ineſt b. propoſitio & aſſumptio ſcitæ: igitur & concluſio. rurſus omni b ineſt a: & omni d ineſt b: igitur omni d ineſt a. propoſitio & aſſumptio ſcitæ ſunt: quare etiam ſcit omni d ineſſe a. rurſus nullum c eſt a, & omne d eſt c: igitur nullum d eſt a. propoſitio & aſſumptio ex hypotheſi opinantur, quare concluſio opinata, & eodem modo euenit de c. nihil igitur aliud putet ex ijs, quàm quod ſcit ineſſe, non arbitrari ineſſe. Nam ſcit aliquo modo a ineſſe c per b: tanquam id quod particulare eſt, ea quæ in vniuerſali eſt cognitione. quare quod aliquo modo ſcit ineſſe: dignum eſſe putat, vt opinetur omnino non ineſſe: quod eſt impoſſibile. ℭ Et in ſimili terminorum poſitione quæ & prius dicta eſt: etiam ſi medium medio non eiuſdem ſit ordinis, ſecundum vtrunque medium ambas propoſitiones non eſt poſſibile ſine deceptione & hallucinatione opinari. vt ſi a ſit ſummum extremum, d autem imum, b vero & c hoc modo media. ſi opinetur aliquis omni b ineſſe a & nulli c ineſſe a, hæc autem vtraque media ineſſe d, id iterum non faciet ſine deceptione. Nam ſic accidit aut ſimpliciter, aut in aliquo contrariam ſumere primam propoſitionem. Nam ſi nouit cuicunque ineſt b etiam ineſſe a, & omni d ineſſe b nouit: quare & omni d ineſſe a nouit. Et quia omni d ineſt b, & omni d ineſt c: alicui igitur c ineſt b. ſi igitur rurſus putat nulli c ineſſe a, cui alicui, b ineſt: illi putat, non ineſſe a. Nam b alicui c inerat. putans igitur cuicunque ineſt b illi ineſſe a: rurſus putat cui alicui b ineſt, illi non ineſſe a. quod eſt ſimpliciter aut in aliquo, ſumere contrarium primam propoſitionem. Non contingit igitur illo modo ſine deceptione opinari. ℭ Secunda concluſio. Secundum autem vtrunque mediorum vnam propoſitionem, 99
aut ſecundum alterum mediorum ambas opinari: nihil prohibet, nihilque incommodi eſt. vt datis extremis vt prius a d, & medijs b & c: nihil incommodi ſecundum medium b vtranque ſumere propoſitionem omni b ineſſe a, & omni d ineſſe b. & rurſum ſecundum c alterum medium ſumere vnam, vt nulli c ineſſe a. quod vult ſecunda concluſionis pars. Aut vt intendit pars prima: ſumere vnam ſecundum vnum medium. vt vnam ſecundum primum medium ceu omni b ineſſe a, & vnam ſecundum alterum, vt nulli c ineſſe a. Et quòd nihil incommodi ſit hoc modo ſumere: hoc ideo eſt. Nam tametſi falli contingat: ſimilis tamen eſt huiuſmodi deceptio ei qua circa particularia decipimur. vt ſi omni b ineſt a, & omni c ineſt b: omni c inerit a. Si igitur quiſpiam nouit cuicunque ineſt b, illi ineſſe a: nouit & omni c ineſſe a. ſed nihil prohibet, nihilque incommodi eſt aliquod particulare c, ignorare eſſe a. nam nihil prohibet ignorare ipſum, eſſe c. vt ſi a ſit duobus rectis æquos angulos habens, b triangulus, & c ſenſibilis aliquis triangulus: nihil prohibet ignorare ipſum eſſe a. nam & fieri poteſt vt quis opinetur ipſum non eſſe c, ſciens nihilominus omnem triangulum habere angulos duobus rectis æquos. quare & ſimul ſciet, & ignorabit idem, ſed id ſine incommodo. Nam ſcire omnem triangulum angulos duobus rectis æquos habere: non eſt ſimpliciter, & abſolute illud particulare ſcire, ſed hoc eſt vniuerſalem ſcientiam habere. illud autem ſenſibile noſſe, ſcientiam eſt habere ſingularem. ſic igitur nouit c ſenſibilem triangulum habere angulos duobus rectis æquos vt vniuerſali ſcientia, ſingulari autem non nouit. id autem nihil prohibet. quare non habet contrarias, pugnantéſq; opiniones: qui ſecundum vtrunq; medium propoſitionē vnam opinatur, aut duas ſecundum vnum, & ſecundum alterum vnam. ℭ Digreſſio. Similiter 100
autem ſeſe habet argumentatio quæ eſt in Menone: quòd omnis diſciplina reminiſcentia eſt: illa ſanè quæ ſingularis eſt: reminiſcentia non eſt. Nam nunquam accidit præſcire notione particulari, quod ſingulare eſt: ſed ſimul contingit inductione ſumere particularium ſcientiam. perinde ac ſi reminiſceremur, recognoſceremúſque ſcita, non autem quòd illa prius ſciuerimus. Nam quædam quæ ſcimus: recenter ſcimus. vt ſi ſcimus omnem triangulum habere duobus rectis æquos: de ſenſibili triangulo ſi ſcimus quòd ſit triangulus, & illum recenter ſcimus habere duos angulos duobus rectis æquos. & in alijs ſimile eſt iudicium. vniuerſali igitur ſcientia, ſcimus particularia: peculiari autem ac propria neſcimus. quare contingit & circa ea decipi: veruntamen non contrario modo. ſed habere quidem eam quæ vniuerſalis eſt: ea autem quæ particularis eſt obertare. Et ſimili ſanè modo euenit in ijs quæ prius dicta ſunt. Nam non contraria eſt ſecundū medium deceptio: ei ſcientiæ quæ ſecundum ſyllogiſmum eſt. neque ſecundum vtrunque mediorum opinio: contraria eſt ei quæ eſt ſecundum ſyllogiſmum. Nam nihil incommodi eſt, eum qui ſcit omni b ineſſe a, & rurſus omni c ineſſe b: opinari ei quod eſt c non ineſſe a. vt qui ſcit omnem mulam eſſe ſterilem & inſuper hanc eſſe mulam: putare hanc fœtum habere. Nam neſcit ei quod eſt c ineſſe a, hánceque mulam eſſe ſterilem: ſi non ſimul conſideret vtrunq;, & omnem mulam eſſe ſterilem & hanc eſſe mulam. quare manifeſtum eſt ſi illud quidem nouit omnem ſcilicet mulam eſſe ſterilem, & hoc videlicet hanc eſſe ſterilem, non nouit: ipſe falletur. quem quidem fallendi mo-

dum habent vniuerſales ſcientiæ ad particulares. nam nullum ſenſibilium quod extra ſenſum eſt:
ſcimus.neq; ſi ſcientes(cũ non eſt in ſenſu)fuerimus: hoc non erit niſi tãquam vniuerſale & in eo
quod eſt habere propriam ſcientiam , ſed non in eo quod actu eſt. Scire nanq; tripliciter dicitur:
aut vt vniuerſali ſcientia,aut vt propria, aut ea quæ in actu eſt. quare & tot modis decipi dicitur.
nihil igitur prohibet & ſcire & deceptum eſſe circa idem:veruntamen non contrario modo.quod
accidit ei qui ſcit vtranq; propoſitionẽ,& omnẽ mulam eſſe ſterilem,& id quod eſt c eſſe mulam,
id non conſideranti prius. Nam is mulam videns & opinans eam habere fœtum:non habet ſecun
dum actum ſcientiam,neq; etiam habet propter huiuſmodi opinionem,fallaciam ſcientiæ contra-
101 riam.Nam ſyllogiſmi fallacia:contraria eſt ei ſcientiæ quæ eſt vniuerſalis.❡ Tertia concluſio.Qui
opinatur contrarium contrario ineſſe: & eidem contraria eadem eſſe opinabitur. Vt qui opinatur
bonũ eſſe,malũ eſſe:opinabitur bono idẽ eſſe,malum eſſe,& idem bonũ eſſe. Nã eſto a bonũ eſſe,
b autẽ malum eſſe, & rurſus c bonũ eſſe.quoniam igitur opinatur idem eſſe b & c:& b ineſſe ipſi c
opinabitur.& rurſus ipſi b ineſſe a ſimiliter.quare & ipſi c ineſſe a opinabitur.quemadmodũ ſi verũ
ſit de quocunq; c & b,& de quocunq; b & a:igitur per primã figuram de quocunq; c & a verũ erit.
ſic & in opinione.Et ſimile eſt in eo quod eſt idem eſſe. Nam ſi ei quod eſt c idẽ eſt b , & ei quod
eſt b idẽ ſit a:igitur & ei quod eſt c,a erit idẽ.quapropter & in opinione ſimiliter. Verũ forſitan fal
ſum eſt cõtingere opinari contrariũ contrario ineſſe(vt bonũ eſſe:malum eſſe)niſi forte ſecundum
accidens.nam multipliciter hoc opinari poſſibile eſt. Sed id aliud examen diligentius requirit.

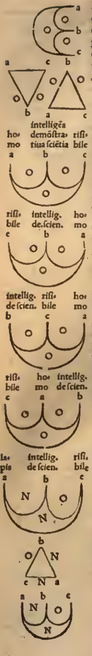
fœtũ habẽs in vtero. ex
equa & aſino genitum
hæc mula.

a bonum eſſe
b malum eſſe
c fortitudo

❡De conuerſionibus terminorum. Cap. XXII.

102 QVando vero conuertuntur extremitates: neceſſe eſt & medium con-
uerti ad vtranq;. ſi enim a de c per b eſt , ſi conuertitur & ineſt cui a
omni,c:& b a conuertitur,& ineſt cui a omni,b,per medium c. & c b
103 conuertitur per medium a. ❡Et in non eſſe itidem . vt ſi b ineſt c, a
vero non ineſt b:neq; a inerit c.Si ergo b conuertatur ad a:& c ad a conuertetur.
ſit enim b,nulli a inexiſtens:ergo neq; c.omni enim c,inerat b.& ſi b conuerti-
tur ad c:& a conuertetur ad c.nã de quocunq; omnino b:& c.Et ſi c ad a cõuer-
titur:& b conuertetur ad a.cui enim b ineſt,& c.cui autẽ c:a non ineſt.& ſolum
hoc à concluſione incipit. alia autẽ non ſimiliter:vt in prædicatiuo ſyllogiſmo.
104 ❡Rurſum ſi a & b conuertuntur,& c & d ſimiliter, omni autẽ neceſſe eſt a,aut
c ineſſe:& b & d ſic ſe habebunt,vt omni,alterũ inſit. quoniam enim cui a,b:&
cui c,d:omni autẽ a,aut c,& nõ ſimul:manifeſtũ quoniam & b aut d omni,& nõ
ſimul. vt ſi ingenitũ incorruptibile, & incorruptibile ingenitũ, neceſſe eſt quod
factũ eſt corruptibile,& corruptibile factum eſſe.duo enim ſyllogiſmi cõſtituti
105 ſunt.❡Rurſum ſi omni quidẽ,a vel b,& c vel d.ſimul autẽ non inſunt.ſi conuer
titur a & c:& b & d conuertetur.nã ſi alicui,non ineſt b,cui d:palàm quoniam a
ineſt.ſi autem a:& c.cõuertuntur enim.quare ſimul c & d.hoc autẽ impoſſibile.
106 ❡Quando autẽ a toti b & c ineſt,& de nullo alio prædicatur,ineſt autẽ & b,om
ni c:neceſſe eſt a & b conuerti.quoniã enim de ſolis b c dicitur a,prædicatur au
tem b & idẽ de ſe & de c:manifeſtum quoniã de quibus a,& b dicetur omnibus,
107 verũ & de a.❡Rurſum quando a & b,toti c inſunt,conuertitur autẽ c b:neceſſe
eſt a,omni b ineſſe.quoniã enim omni c,a:c autẽ b,eo ꝙ conuertũtur:& a,omni
108 b inerit. ❡Quando autẽ duo fuerint oppoſita vt a magis eligẽdum ſit q̃ b,cum
ſint oppoſita,& d quàm c ſimiliter,ſi magis eligenda ſunt a c q̃ b d: a magis eli-
gendum q̃ d.ſimiliter enim ſequendũ a, & fugiendum b. oppoſita enim. & c ei
quod eſt d.nã & hæc opponuntur. ſi ergo a ei quod eſt d ſimiliter eligendũ,& b
ei quod eſt c fugiendũ.vtrunq; enim vtriq; ſimiliter fugiendũ eligendo.quare &
hæc ambo a c,ijs quæ ſunt b d.quoniã autem magis:nõ poſſibile ſimiliter. nam
& b d ſimiliter erunt. Si autẽ d magis eligendũ quàm a:& b q̃ c minus fugiẽdũ.
nam quod minus eſt:minori opponitur. magis autẽ eligendum eſt maius bonũ
& minus malum: q̃ minus bonũ & maius malum. vniuerſum igitur b d magis
eligendum q̃ a c.nunc autẽ non eſt.ergo magis a eligendũ quàm d:& c ergo mi-
nus fugiendum quàm b.Si ergo eligat omnis amans ſecundum amotem a ſic ſe

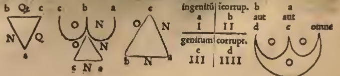
habere vt concedere,& nō concedere in quo c,aut cōcedere in quo d,& nō tale eſſe,vt concedere in quo b:manifeſtū quoniā a huiuſmodi eſſe,magis eligendū eſt q̄ concedere.ergo diligi q̄ conuentio magis eligendū ſecundum amorem.magis ergo amor eſt in amicitia q̄ conuenire.ſi autem maxime huius:& finis hæc. ergo conuenire aut nō eſt omnino:aut diligendi gratia.nā & aliæ concupiſcentiæ,& artes,ſic fiunt. Quomodo ergo ſe habent termini ſecundū conuerſiones, & in eo quod magis fugiendum,vel magis eligendum ſit: manifeſtum eſt.

¶Viceſimiſecundi cap. notæ.

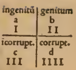
¶Ea conuertuntur:quæ de ſeinuicem vniuerſaliter prædicantur.¶In conuerſione negatiuæ primi 103
modi cū medium maiori extremo conuertitur:& extremum extremo.& ſecundo, cū medium affirmatiue minori:& extremum extremo,ſed non ſimiliter in ſyllogiſmo affirmatiuo. quod oſtenditur.vt ſit ſyllogiſmus omni b ineſt a,& omni c ineſt b:omni c ineſt a. nō oportet ſi b cum a conuertatur,medium ſcilicet cum maiori extremo : & c extremum cū extremo conuerti. nam omni b ineſt a in hanc omni a ineſt b conuerſa:ſit ſecunda figura ex ſolis affirmatiuis,quo modo nullus fit ſyllogiſmus. & ſi medium b minori c conuertitur fit tertia figura ex qua non poteſt colligi omni a ineſſe c,ſed ſolum particularis. Veruntamen in affirmatiuo ſyllogiſmo ſi medium vtriq; extremo conuertitur:& extremum quoque extremo conuerti neceſſe eſt. Idcirco paraphraſis paulo facta eſt expreſſior quàm litera ſonare videatur. ¶Syllogiſmorum qui ad approbationē tertiæ con- 104
cluſionis ſumuntur:primæ propoſitiones notæ ſunt, quòd ex hypotheſi conuertibilia de conuertibilibus ſumūtur.vt prædicati termini:prima pars,primæ parti ſubiecti,& ſecunda ſecundæ con-
uertitur.aſſumptiones autem manifeſte ſunt poſitæ.¶Aliæ appetitiones & exercitia ita ſe habent: 108
ſcilicet vt ſemper ſint meliora gratia.

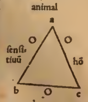
¶PARAPHRASIS CAP. VICESIMISECVNDI.

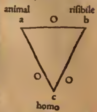
VIceſimumſecundum cap. concluſiones ſeptem. ¶Prima concluſio. Quando affirmatiui 102
ſyllogiſmi extrema conuertuntur inter ſe:& medium cū vtroque extremo conuerti neceſſe eſt.Nam ſi omni c ineſt a per medium b & conuertitur, vt omni a inſit c:etiā conuertitur & b medium cū a maiore extremo, ineſtq; omni a,b per medium c. & b etiam medium cū c minore extremo:cōuertitur per medium a.hoc pacto,omni c ineſt b, omni a ineſt c: igitur omni a ineſt b.Item omni a ineſt c,& omni b ineſt a:igitur omni b ineſt c.manifeſtū igitur cū a c extrema conuertuntur inter ſe:& b primū medium cum vtroque extremo affimatiue con-
uerti.¶Secunda concluſio.Negatiuæ identidem conuertuntur,ſed hac lege,ſi maius extremū me- 103
dio negatiue conuertitur, & extremū extremo negatiue conuertetur. & ſi cū hoc minori extremo medium affirmatiue conuertitur:& extremū extremo negatiue.Rurſum ſi (cum medium minori affirmatiue)negatiue extremū extremo:& maius quoq; medio conuertetur.Vt ſi omni c inſit b, & nulli b ineſt a: per primam figuram nulli c ineſt a. dico igitur primo ſi b medium conuertatur cū a maiore extremo : & c a extremū cum extremo conuertetur. nam eſto vt nulli a inſit b.etiam nulli a inerit c per ſecundā figurā.nam omni c inerat b.hoc ſyllogiſmo omni c ineſt b,& nulli a ineſt b:igitur nulli a ineſt c.Secundo ſi medium b remeat,conuertiturq; negatiue cū maiore,& affirmatiue cū extremo minore c:& a c extremum cū extremo conuertitur.vt facto ſyllogiſmo nulli b ineſt a,& omni c ineſt b:igitur nulli c ineſt a.ſi c b recurrunt & c a.hoc ideo eſt ſi c b hoc pacto recurrunt:de quocūq; omnino dicitur b,& c. quare omni b inerit c.ſi igitur verū nō eſt nulli a ineſſe c,& non remeant negatiue a c,aliquod a eſt c:tunc argumentor per tertiam figuram nullum a eſt b,& aliquod a eſt c:igitur aliquod c nō eſt b.at poſitū eſt omne c eſſe b:conuertitur igitur extremū extremo.quod proponebatur.Item ſint veræ nullum a eſt b,& omne b eſt c in quas conuertuntur b a & c b: quia etiam vera erit omne c eſt b(nam c b conuertuntur) ergo per prius monſtratum nulli a inerit c.quod iterū eſt propoſitū. ¶Tertio. Si inſuper(affirmatiue recurrentibus c b) c ad a,extremū ad extremum negatiue conuertitur:& b ad a medium ad maius extremū negatiue conuertetur.Nam omni b inerit c,& nulli c ineſt a,& conuertitur:nulli igitur a ineſt c.tunc per ſecundam figurā omni b ineſt c,& nulli a ineſt c:nulli igitur a ineſt b.& nulli b inerat a:conuertitur igitur a ad b. & hic tertius modus ſolū à cōcluſione,& extremorū conuerſione cœpit: alij vero nō,ſed à
medij & extremi cōuerſione,diſſimili modo ſyllogiſmo affirmatiuo.¶Tertia cōcluſio.Si quatuor 104
terminorū duo primi cōuertuntur,identidē & duo ſecundi,& primū aut tertiū omni ineſſe neceſſe eſt & nō ambo ſimul:ſecundus & quartus ſic ſeſe habebunt,vt omni alterū eorū inſit,at nō ambo ſimul. Vt ſi ſint quatuor termini a b c d,& a b conuertātur, & ſimiliter c d, & neceſſe ſit a aut c omni ineſſe & nō ſimul:ſic ſe habebunt b d,vt omni alterū inſit & nō ſimul.Nam quia cuicunque ineſt a & b & contrà,& cuicūq; ineſt c & d & cōtrà, & omni ineſt a aut c & non ſimul: igitur omni ineſt b aut d & nō ſimul.vt ſi omne ingenitū incorruptibile,& omne incorruptibile ingenitum,neceſſe etiam omne genitū corruptibile eſſe,& omne corruptibile eſſe genitū.ſi igitur omne,

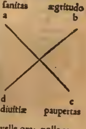
ingenitum aut genitũ eſt,& non ambo ſimul:etiam omne, incorruptibile aut corruptibile erit,&
nihil ambo ſimul. nã conſtituuntur quĩ id efficiunt duo ſyllogiſmi. primus efficit omne incorru-
ptibile aut corruptibile hoc pacto.omne ingenitum,aut genitũ incorruptibile,aut corruptibile eſt,
omne autẽ eſt ingenitum aut genitum: per primã igitur figuram omne eſt incorruptibile aut cor-
ruptibile.ſecundus, nihil eſſe ſimul incorruptibile & corruptibile efficiens,hypotheticus eſſe po-
teſt.ſi aliquid eſt incorruptibile & corruptibile:ingenitum eſt & genitum.ſed nihil eſt ingenitum
105 & genitum:nihil igitur incorruptibile & corruptibile.❡Quarta concluſio.Rurſus ſi quatuor ter-
minorũ primus aut ſecundus omni inſit,& non ambo ſimul: ſimiliter tertius & quartus.& ſi pri-
mus & tertius conuertuntur:etiã ſecundus & quartus cõuertentur.& hæc præcedẽtis eſt conuerſa.
vt ſi a vel b,omni inſint,& c vel d ſimiliter.at ſimul nõ inſint:ſi a & c cõuertuntur,etiã b & d con-
uertentur.Nã ſi b & d nõ conuertẽtur,eſto igitur vt alicui nõ inſit b,cui tamen d inſit. quia illi nõ
ineſt b:manifeſtũ eſt ei ineſſe a. nam de omni a vel b.etſi a ineſt:etiam & c. conuertuntur enim a
& c.& d poſitum eſt etiam ineſſe. quare ſimul eidẽ inerunt c & d,quod eſt contra hypotheſin &
impoſſibile.Et eodẽ modo monſtraretur ſi poneretur b alicui ineſſe:cui nõ ineſſet d.nam illi ineſſet
c.& ſic:etiam & a.nã conuertuntur a & c.& b inſuper ineſſe poſitũ eſt. inſunt igitur eidem a & b.
quod eſt impoſſibile.manifeſtum eſt igitur ſi huiuſmodi terminorum primus aut tertius omni in-
ſit,& nulli ambo ſimul:identidem ſecundum aut quartum omni ineſſe, & nulli ambo ſimul. & ſi
106 primus & ſecundus inuicem conuertantur: tertium & quartum inuicem conuerti. ❡Quinta con-
cluſio. Quando idem prædicatum duobus ſubiectis ineſt & nullis alijs & alterum ſubiectorum de
altero vniuerſaliter dicitur,prædicatum cũ ſubiecto quod vniuerſaliter dicitur,cõuertitur. Vt quan-
do omni b ineſt a,& omni c ineſt a,& de nullo alio prædicatur a, & inſuper omni c ineſt b: neceſſe
eſt a & b inuicem conuerti. Nanq; quia de ſolis b & c prædicatur a, & b de ſe & de c: manifeſtum
eſt de quibuſcunq; dicitur a,& b quoq; de iiſce omnibus dici.cæterum & a ex hypotheſi de quibuſ-
107 cunq; & b: manifeſtum igitur eſt a & b adinuicem conuerti. ❡Sexta concluſio. Rurſum quando
duo prædicata eidem ſubiecto vniuerſaliter inſunt,& vnũ prædicatorũ cum ſubiecto conuertitur:
neceſſe eſt alterum prædicatum de illo prædicato vniuerſaliter dici. Vt quãdo omni c ineſt & a,&
b,& c cũ b conuertitur:neceſſe eſt omni b ineſſe a.Nam quia omni c ineſt a,& omni b ineſt c,eo q
108 c b conuertuntur: igitur per primã figuram omni b inerit a. quod erat oſtendendum. ❡Septima
concluſio.Si fuerint duo oppoſita quorum alterũ altero fuerit deligibilius, item duo alia oppoſita
quorum itidem alterum altero ſit deligibilius:ſi deligendum vnius fugiendo alterius adiunctum,
deligibilius eſt deligendo alterius fugiendo primi coniuncto,ipſum primõ deligendum magis de-
ligendum eſt q̃ ſecundũ. Vt ſi a & b ſint duo oppoſita,& a deligibilius ſit q̃ b.& c d ſimiliter duo
oppoſita ſed d magis expetendum,deligendũmq; quàm c: ſi magis deligenda ſunt a c q̃ b d,dico
a deligibilius eſſe quàm d.Nam ſimili modo a proſequendum & b fugiendum.ſunt enim oppoſi-
ta.& quo modo d proſequendum:& eo quoq; modo c fugiendũ.nam & ea ſunt oppoſita.ſi igitur
a ei quod eſt d æque deligendũ.& b ei quod eſt c,æque fugiendum.Nam vtrunq; vtriſq; ſimili mo
do fugiendũ ipſi proſequendo.quare & hæc ambo a c eis quæ ſunt b d æque proſequenda,eligen-
dáq; & expetenda.id autem eſt contra hypotheſin:quandoquidẽ a c poſita ſunt magis proſequen-
da q̃ b d.& ſi magis:qui fieri poteſt vt æque?non igitur a ei quod eſt d æque deligendum.Si autem
dicas d magis deligendũ quàm a,& a minus.igitur & b minus fugiendum q̃ c.nam minus fugien-
dum minus deligendo opponitur.& deligibilius eſt maius bonũ & minus malum:q̃ maius malũ
& minus bonum ſimul.id totum igitur b d deligibilius eſt q̃ a c.nunc autem id contra hypotheſin
eſt.relinquitur igitur a deligibilius eſſe q̃ d.& ne id modo:ſed & c minus deuitandũ,fugiendũmq;
quàm b. Si igitur deligat omnis amans ſecũdum amorem a & c,a ſcilicet ſic ſe habere,cordiq; eſſe
vt gratificetur,& c non gratificari. aut d b & ſit d gratificari & b non talem eſſe cordiq; habere vt
gratificetur.manifeſtum a,cordi eſſe gratificari eiuſmodi eſſe vt deligibilius ſit q̃ d gratificari.ſiqui-
dem deligibilius eſt cordi eſſe gratificari & non gratificari:q̃ gratificari & id minime cordi eſſe.Er
go & diligi deligibilius quàm amicabilis congreſſio.magis igitur amor in amicitia, q̃ in congreſ-
ſione conſiſtit.ſi autem maxime in illa conſiſtit: & illa amoris finis eſt. congrediendum igitur aut
omnino non eſt:aut id amicitiæ,dilectioniſq; gratia faciendum. Nam & aliæ appetitiones & exer
citia:ita ſe habent.Quónam modo igitur ſeſe habent termini ſecundũ cõuerſionem,& in eo quod
quippiam deligibilius,fugibiliúſve ſit: exploratum ſatis eſt.

❡De epagoge,id eſt inductione. Cap. XXIII.

109 QVoniam autem non ſolum dialectici & demõſtratiui ſyllogiſmi per
prædictas fiunt figuras,ſed & rhetorici, ſed & ſimpliciter quæcunq;
fides eſt,& ſecundum vnamquanque artem : nunc erit dicendum.
Omnia enim credimus per ſyllogiſmum aut ex inductione.ergo ſi
inductio quidem eſt : & ex inductione ſyllogiſmus per alteram extremitatem
medio ſyllogizare.Vt ſi eorum quæ ſunt a c medium ſit b:per c oſtendere a in-

eſſe b.ſic enim facimus inductiones.vt ſit a longæuum,in quo autẽ b choleram
non habere, in quo vero c ſingulare longæuum vt homo, equus,& mulus.ergo
toti b ineſt a.omne enim quod ſine cholera eſt:longæuum. ſed & b non habere
cholerã,omni ineſt c.ſi ergo cõuertatur c ei quod eſt b & non tranſcendat me-
dium:neceſſe eſt a ineſſe b.oſtenſum enim eſt prius quoniam ſi duo aliqua eidẽ
inſunt,& ad alterũ eorum conuertatur extremũ: quoniam conuerſo & alterum
inerit prædicatorum.Oportet autem intelligere c ex ſingularibus oĩbus cõpoſi-
tum.nam inductio per omnia. ¶ Syllogiſmus autẽ huiuſmodi,eſt primæ & im- 110
mediatæ propoſitionis.quarum enim eſt medium:per medium eſt ſyllogiſmus.
quarum vero nõ eſt:per inductionem.¶ Et quodam modo opponitur inductio, 111
ſyllogiſmo.nam hic quidem per medium,extremũ de tertio oſtendit:illa autem
per tertium,extremũ de medio.¶ Ergo natura quidem prior & notior per me- 112
dium ſyllogiſmus: nobis autem manifeſtior qui eſt per inductionem.

¶ Viceſimitertij cap. notæ.

¶ Syllogiſmo,ſyllogiſmo perfecto,aut imperfecto.inductione,inductione perfecta, aut imperfe- 109
cta.enthymema:ſyllogiſmus imperfectus.exemplum:inductio imperfecta. Vnde fit vt ſyllogiſmi
nomine,enthymema:& inductionis nomine,exemplum etiam intelligamus. ¶ Medium natura-
lem ſubijciendi,prædicandíque ordinem reſpicit.vt datis terminis animal,homu,Socrates,Plato:
animal naturali prædicationis lege ſummũ eſt.Socrates Plato & alij ſingulares homines:eadẽ lege
infimi. homo autem : naturaliter medius. ¶ Propoſitio prima,propoſitio immediata, & eſt quæ 110
medium non habet, per quod poſſit demonſtrari. ¶ Ratio corollarij. quia inductio per ſingula- 112
ria procedens, quo ad nos clarior. quare & ſuus ſyllogiſmus : qui per eadem ſingularia, non au-
tem per medium procedit.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMITERTII.

a longæuum
b non billoſum
c coruus,elephas,cornix, mulus & reliqua huiuſmodi.

VIceſimumtertium cap.concluſiones tres.corollarium vnum. ¶ Prima concluſio. Nunc 109
expediet dicere nõ ſolum dialecticos & demonſtratiuos ſyllogiſmos,per prædictas fieri
figuras:ſed & rhetoricos,& omnino quæcunq; fides eſt ſecundũ qualemcũq; artem,per
illas poſſe fieri. Nam quæcunq; credimus,omnia aut ſyllogiſmo, aut inductione credi-
mus.ſi igitur ſyllogiſmus eſt id quo credimus: per prædictas fit figuras. ſinautem inductio eſt: &
ex inductione ſanè per alteram extremitatem,alterã medio ineſſe licet ſyllogiſmo colligere. Verbi
cauſa,ſi eorũ quæ ſunt a c medium ſit b, & licet oſtendere per c alterum extremum, a aliud extre-
mum ineſſe medio b.Nam ſic facimus ex inductione ſyllogiſmum. Vt eſto a longæuum. b autem
bilem non habens.c autẽ ſingulum quodq; longæuum. vt homo,equus,mulus.ex inductione igi-
tur quia omni c homini & equo & mulo ineſt a eſſe longæuum,etiam omni b ineſt a.Nam om-
ne quod ſine bile eſt,longæuum eſt.ſed & etiam b quod ſine bile eſt,bilémq; non habens:omni c
ineſt.ſi igitur cõuertitur c cum b & non in plura ſe fundit b medium:ex neceſſitate,& ſyllogiſmo
quidem ex inductione euenit,omni b ineſſe a.Nam prius oſtenſum eſt ſi duo quæpiam prædicata
eidem ſubiecto inſint & id extremum,ſubiectúmq; cum altero prædicatorum conuertatur: alterũ
prædicatorum illi prædicato ineſſe. conuertitur autem hoc pacto c cum b ; quare in ſyllogiſmo ex
inductione alterũ prædicatum a,de altero b, omni ineſſe colligetur. Et id noſſe oportet c intelligi
debere ex omnibus ſingularibus coalitum, compoſitúmq;. Nam per ſingula omnia:inductio eſt.
¶ Secunda concluſio. Is ſyllogiſmus qui ex inductione coaleſcit:primæ & immediatæ propoſitio- 110
nis eſt. Nam propoſitionum quarum medium eſt:per medium eſt ſyllogiſmus. quarum autẽ me-
dium non eſt: inductio eſt.inductio igitur propoſitionis immediatæ eſt . quare & ex inductione
ſyllogiſmus.quippe qui nõ per medium eſt,ac eiuſdem propoſitionis eſt: primæ propoſitionis eſt
atque immediatæ.¶ Tertia concluſio.Inductio quodammodo ſyllogiſmo qui per medium eſt:ad- 111
uerſatur. Nam is ſyllogiſmus primum de tertio per medium manifeſtat : inductio vero primum
de medio per tertium. ¶ Corollarium. Fit igitur vt natura quidem prior ac notior per medium 112
ſyllogiſmus:quo ad nos autem clarior is qui inductione fit.

¶ De paradigmate,hoc eſt exemplo. Cap. XXIIII.

EXemplum autem eſt quando medio extremũ ineſſe oſtenditur per id 113
quod eſt ſimile tertio.Oportet autẽ & mediũ tertio,& primũ ſimili no
tius eſſe,ineſſe.Vt ſit a malũ,b autẽ cõtra cõfines inferre bellũ,in quo
autẽ c Athenieñſes cõtra Thebanos,in quo autẽ d Thebanos cõtra Pho
cenſes.ſi ergo volumus oſtendere quoniã Thebanis pugnare malũ eſt,ſumendũ

quoniam contra confines pugnare eſt malum. huius autem fides ex ſimilibus.
114 vt quoniam Thebanis contra Phocenſes. ℂQuoniam ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines eſt: manifeſtum quoniam contra Thebanos pugnare malum. quoniá ergo b,c & d ineſt: manifeſtum. vtrúq; enim eſt contra confines inferre bellum. & quoniam a,d. Thebanis enim non fuit vtile contra Phocenſes bellum. Quoniam autem a ineſt b, per d oſtēdetur. eodem
115 autem modo & ſi per plura ſimilia fides fiat, medij ad extremum. ℂManifeſtum ergo quoniam exemplum eſt neque vt totum ad partem, neque vt pars ad totū: ſed vt pars ad partem, quando ambo quidem inſunt ſub eodem, notum autem
116 alterum. ℂEt differt ab inductione. quoniam hæc quidem ex omnibus indiuiduis oſtendebat ineſſe extremum medio, & ad extremum non copulabat ſyllogiſmum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus oſtendit.

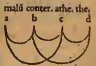
ℂViceſimiquarti Cap. notæ.

113 ℂExemplum: inductio imperfecta. ſic enim hoc in loco diffinitur. inferius autem alio etiam modo
114 ſumetur. vt quod vt particulare ad particulare ſe habet: cum alterum, per quod alterum oſtenditur notum fuerit. & quidnam ex exemplo ſyllogiſmus: diffinitione claudere facile eſt. nam is eſt qui primum de tertio per primi exempli medium concludit. in primo exemplo colligitur primus terminus de medio per ſimile, vnum quidem aut plura: in ſecundo primus de tertio per ſimile. In ſyllogiſmo primus de tertio per medium. vt hac deſcriptione facile eſt dinoſcere.

A	Primus terminus	Malum
B	Medius	Conterminis inferre bellum
C	Tertius	Athenienſes Thebanis
D	Simile tertio	Thebani Phocenſibus.
ℂExemplum primo modo.		
Thebanos Phocenſibus inferre bellum, malum eſt.		
Igitur conterminis inferre bellum, malum eſt.		
ℂExemplum ſecundo.		
Thebanos Phocenſibus inferre bellum, malum eſt.		
Igitur & Athenienſes Thebanis inferre bellum, malum.		
ℂSyllogiſmus ex exemplo.		
Omnino conterminis inferre bellum, malum eſt.		
Athenienſes autem Thebanis, eſt conterminis inferre bellum.		
Igitur Athenienſes Thebanis inferre bellum, malum.		

ℂQui populi Græciæ, Athenienſes, Thebani & Phocenſes: ex nono geographiæ Strabonis. ſunt enim Athenæ præclariſſima philoſophorum nutrix ac alumna, Achaiæ ciuitas. Thebæ & Phocis, Bœotiæ. de bello Phocenſium contra Thebanos quàm infeliciter geſtum ſit ducibus eorum Philomene & Oenomao, ex principio octaui Iuſtini hiſtoriographi cognoſcitur: & ex eodē de Athenienſibus & Thebanis quamplurima. ℂTotum, vniuerſale. ℂVt pars ad partem, vt particulare
115 ad particulare, diffinire ſolent id eſſe: cum vnum particulare, per aliud notius oſtenditur. ℂSub eodem: id, medius eſt terminus.

ℂPARAPHRASIS CAP. VICESIMIQVARTI.

Viceſimumquartum caput exempli modi duo. de ſyllogiſmo ex exemplo. concluſio vna.
113 ℂPrimus exempli modus. Exemplum eſt quando primum medio ineſſe monſtratur per id quod eſt ſimile tertio. oportet autem exploratius eſſe: & medium tertio, & primum illi ſimili ineſſe. Vt ſit a malum. b autem conterminis inferre bellum. c Athenienſes Thebanis. d vero Thebanos contrà, Phocenſibus. Si igitur volumus ſyllogiſmo monſtrare Athenienſes Thebanis inferre bellum, malum eſſe, primum ſcilicet terminum tertio: primitus exemplo ſumendum eſt conterminis inferre bellum, malum eſſe, primum de medio per ſimile tertio. vt hoc pacto, Thebanos Phocenſibus inferre bellum malum eſt: igitur conterminis inferre bellum malum eſt. Nam huius, conterminis inferre bellum malum eſſe ex ſimilibus fides eſt. ℂDe ſyllogiſ-
114 mo ex exemplo. Deinde hoc pacto nectere ſyllogiſmum oportet. quoniam igitur conterminis inferre bellum, malum eſt, Athenienſes autem Thebanis, eſt conterminis inferre bellum: igitur Athenienſes Thebanis inferre bellum malum eſt. quòd igitur b & ei quod eſt c & ei quod eſt d ineſt, manifeſtum eſt. Nam vtrunque eſt conterminis inferre bellum. & quòd a ei quod eſt d: quandoquidem Thebanis minime proſpere ſucceſſit Phocenſes laceſſiſſe bello. & quòd a ei quod eſt b ineſt: oſtenditur per d. & eodem quoque modo: ſi per plura ſimilia fides fiat, ipſum primum me-

dio ineſſe. ℂ Secundus exempli modus. Manifeſtum itaq; eſſe poteſt exemplum etiã eſſe quod neq; 115
vt totum ad partem eſt, neq; vt pars ad totum, ſed vt pars ad partem: quãdo ambo ſub eodem, no-
tum autẽ alterum eſt. ℂ Concluſio. Exẽplum ab inductione differt. Nam inductio ex ſingulis om- 116
nibus primum monſtrabat ineſſe medio, & extremi ad extremum nõ copulabat ſyllogiſmum. ex-
emplum autem & extremum extremo copulat, & non ex omnibus manifeſtat, ac oſtendit.

ℂ De apagoge, deductionéque. Cap. XXV.

DEductio autem quando medio quidem primum palàm eſt ineſſe: po- 117
ſtremo autem medium dubium quidem, ſimiliter autẽ credibile aut
magis cõcluſione. ℂ Amplius ſi pauciora ſunt media poſtremo & me- 118
dio. omnino enim propinquius eſſe accidit ſcientiæ. ℂ Vt ſit a docibi- 119
le, in quo b diſciplina, c iuſtitia. ergo diſciplina quoniam docibilis: manifeſtum. iuſtitia autem ſi diſciplina, dubium. ſi igitur ſimiliter aut magis credibile ſit b c quàm a c: deductio eſt. propinquius enim ſcientiæ: per quod aſſumpſerint a c, diſciplinam prius non habentes. Aut rurſum ſi pauciora media ſint b c. nam & ſic propinquius eſt ſciẽtiæ. vt ſi d ſit quadrangulari, in quo autem e rectilineum, in quo f circulus. ſi ergo eius quod eſt e f vnum ſolum ſit mediũ per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulum: propinquius erit ſcientiæ. Quando autem neq; credibilius eſt b c quàm a c, neq; pauca media: non dico deductionem, neq; quando immediata eſt b c. diſciplina enim quod eiuſmodi eſt.

ℂ Viceſimiquinti Cap. notæ.

Politianus

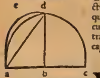
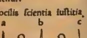

Figura a e d circunferentiarum partibus a d, & a e d: meniſcus, lunuláque dicitur.

docilis ſcientia iuſtitia

quadrari rectilineũ lunares figuræ circulus

ℂ Deductionis (quam & aliqui vocant auocationem) duo modi in litera ſatis ſunt aperti. ℂ Re- 117
ctilineum, figura rectis lineis clauſa. hic autem pro quadrato. ℂ Cum ſinuatis & lunaribus figuris: 119
quæ corniculatæ lunæ effigiem repræſentant. Conſtituitur enim meniſcus ac lunula: ex quarta circunferentiæ & circunferentia ſemicirculi. cuius rei amminiculo Hippocrates Chius conatus eſt tetragoniſmon: circuliq; quadraturam demonſtrare. cuius demonſtrationem affert Georgius Valla cap. octauo ſecundi ſuæ geometriæ. quo ex loco qui id cupiet: requirat.

ℂ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQVINTI.

VIceſimumquintum cap. deductionis modi duo. & declaratio. ℂ Primus deductionis mo- 117
dus. Deductio eſt cum primum medio ineſſe manifeſtum fuerit: medium autem poſtremo
immanifeſtum quidem ſed æque aut magis concluſione credibile. ℂ Secundus. Inſuper de- 118
ductio eſt cum medium de poſtremo paucioribus medijs oſtenditur quàm primum de poſtremo.
nam omnino accidit medium poſtremo ineſſe, propinquius eſſe ſcientiæ. ℂ Vt eſto a quod doceri 119
poteſt. b ſcientia. & c iuſtitia. manifeſtum profecto eſt ſcientiam doceri poſſe. Immanifeſtum autem an iuſtitia, ſcientia eſt. ſi igitur æque aut magis credibile b de c iuſtitiam ſcilicet eſſe ſcientiam, quàm a e hoc eſt iuſtitiam poſſe doceri: huiuſmodi ratiocinãdi modus, omnis ſcientia doceri poteſt, & iuſtitia ſciẽtia, iuſtitia igitur doceri poteſt, iuxta primum modum deductio eſt. Nam vicinius eſt vt ſciant b ineſſe c (per quod aſſumendo efficiant a ineſſe c) ij qui eius rei nondum ſciẽtiam habent. Aut rurſus ſi pauciora media ſint b ineſſe c: identidem deductio eſt. nam & ſic vicinius eſt vt ſciat quis. vt ſi d ſit quadrari, e autem rectilineum, f circulus. ſi eius quod eſt e æquari f vnum ſolum ſit medium ſcilicet cum ſinuatis lunaribúſque figuris æqualem fieri circulum rectilineo: propinquius vtique fuerit vt ſciat e f quàm d f. éſtque iuxta ſecundum modum deductio. Verum quando neque credibilius fuerit b c medium ineſſe poſtremo quàm a e primum ineſſe poſtremo, neque pauciora media fuerint: non appello deductionem. neque quando b ineſſe c immediata fuerit. nam quod eiuſmodi eſt: ſcitum, notúmque eſſe debet.

ℂ De inſtantia quam enſtaſin dicunt. Cap. XXVI.

INſtantia autem eſt propoſitio propoſitioni contraria. ℂ Differt autem 120
à propoſitione. quoniam cõtingit quidem inſtãtiam eſſe in parte: pro- 121
poſitionem vero aut omnino non contingit, aut non in vniuerſalibus
ſyllogiſmis. ℂ Fertur autẽ inſtantia duobus modis, & per duas figuras. 122
duobus modis quidẽ, quoniã aut vniuerſalis, aut particularis omnis inſtãtia. per duas autẽ figuras: quoniã oppoſitæ ferũtur propoſitioni. oppoſita autẽ in prima & tertia figura perficiũtur ſolis. nã quãdo poſtulatur omni ineſſe: inſtamus quoniã nulli, aut quoniã alicui non ineſt. horum autẽ nulli quidem ex prima figura. ali-

cui autem non,ex poſtrema.Vt ſit a vnam eſſe diſciplinam,in quo b contraria.
proponit ergo vnam eſſe contrariorum diſciplinam: aut quoniam omnino non
eſt eadem oppoſitorum inſtant.contraria autem oppoſita.quare ſit prima figura.
Aut quoniam noti & ignoti non vna.hæc autem tertia.nam ſecundum tertiam
notum & ignotū contraria quidem eſſe: verum. vnam autē eſſe eorum diſcipli-
nam:falſum.Rurſum in priuatiua propoſitione ſimiliter.cum poſtulat enim nō
eſſe contrariorū vnam diſciplinam: aut quoniā omnium oppoſitorū,aut quoniā
contrariorum aliquorū eſt eadem diſciplina,dicimus.vt ſani & ægri.ergo omniū
123 quidem ex prima:aliquorum vero ex tertia figura.¶ Simpliciter autē in omni-
bus vniuerſaliter quidem inſtantibus: neceſſe eſt ad id quod vniuerſale eſt pro-
poſito contradictionem dicere. vt ſi non vnā exiſtimet cōtrariorum omnium:
dicere oppoſitorum vnam. ſic autem neceſſe eſt primam eſſe figuram, medium
enim fit vniuerſale ad hoc quod ex principio.quod autē ad hoc in parte eſt vni-
uerſale:dicitur propoſitio.vt noti & ignoti nō eandem.nam cōtraria vniuerſale
ad hæc & fit tertia figura.medium enim in parte ſumptū,vt notum & ignotum.
nam ex quibus eſt ſyllogizare contrarium : ex ijs & inſtantias conamur dicere.
quare & ex his ſolis figuris,ferimus.nam in his ſolis:oppoſiti ſyllogiſmi.per me-
diā enim figuram nō fuit affirmare.Amplius autē & ſi ſit:oratione indiget plu-
rima,quæ eſt per mediā figuram.vt ſi non cōcedant a ineſſe b,eo ꝙ nō ſequitur
hoc c.hoc enim per alias propoſitiones manifeſtum.nō oportet autē,inſtantiam
124 conuerti ad alia,ſed ſtatim manifeſtam habere alteram propoſitionem. ¶ Qua-
propter & ſignum:ex ſola hac figura non eſt. Perſpiciēdum autem & de alijs in-
ſtantijs.vt de ijs quæ ſunt ex contrario & ſimili,& ſecundū opinionem:& ſi par-
ticularem ex prima vel priuatiuam ex media poſſibile eſt ſumere,

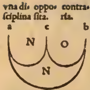
¶ Viceſimiſexti Cap.notæ.

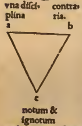
121 ¶ Inſtantia quæ & obiectio dicitur,ad vniuerſalem ſyllogiſmi propoſitionem aliquam lata:etiam
particularis eſſe poteſt.propoſitio autem cōtrà quàm feratur in vniuerſalibus ſyllogiſmis:nunquā
eſſe particularis.nam vniuerſalis ſyllogiſmus nō coaleſcit niſi ex vniuerſalibus propoſitionibus.In
ſyllogiſmis autem particularibus propoſitio eſſe poteſt particularis.ſua autem inſtantia ſemper vni
122 uerſalis.ad particularem enim nonnunquam obijcimus:quare & inſtamus.¶ Quòd oppoſita in ſo
lis prima & tertia figura perficiuntur:hoc ideo eſt,quòd vniuerſales affirmatiuæ & vniuerſales ne-
gatiuæ ſtatim perficiuntur in prima figura,per id quod eſt omni ineſſe & nulli ineſſe:& particula-
res & affirmatiuæ & negatiuæ in tertia figura propter expoſitionē. In ſecunda autem figura:nullæ
enunciationes perficiuntur.quòd neq; de omni & de nullo, neq; expoſitio locum in ea ad quippiā
perficiendum habeant vllum.inſtantia autem quàm fieri poteſt:manifeſtiſſima ratiocinatione col
ligi debet.Quo fit vt iure ſola prima aut tertia figura,omnis perfici debeat inſtātia.maxime enim
omnium hæ argumentandi formæ:claræ,manifeſtæq; ſunt. Litigioſi cum inſtare putant:latebras,
inuolucráque quærunt.& ideo non tam inſtare,quàm ineptire:putandi ſunt.¶ Noto & ignoto:in-
123 definitis vtitur pro particularibus.¶ Secunda concluſio id prætendit,quòd cū ad vniuerſalem pro-
poſitionem per vniuerſalem inſtamus:neceſſe eſt inſtantia monſtrata , eum contra quem ferimus
inſtantiam, contradictoriam concedere propoſitionis quæ eſt de vniuerſali propoſiti.vt nullorum
contrariorum eſt ad eadem diſciplina.propoſitio quæ de vniuerſali propoſiti eſt hæc eſt:nullorum
oppoſitorum eſt eadem diſciplina.nam oppoſitum cōtrarij vniuerſale eſt:ideo ſi quis vniuerſalem
inſtantiam aſtruat omnium contrariorum eandem eſſe diſciplinam : conſequens eſt vt & qui pro-
poſitum intendebat , hanc etiam aliquorum oppoſitorum eſt eadem diſciplina. nam quando pro-
poſiti vniuerſale ſumitur medium:fit prima figura,& quando ſingulare propoſiti ſumitur mediū;
fit tertia figura.vt ſubiecta monſtrat deſcriptio.

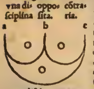
Nullorum contrariorum eſt eadem diſciplina.	Propoſitū.
¶ Syllogiſmus primæ figuræ.	
Omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina.	
Omnia contraria oppoſita	
Omnium contrariorum eadem diſciplina.	Inſtantia.
Oppoſitorum,vniuerſale eſt contrariorum:quod in propoſito collocatur.	

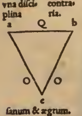
ℭSyllogiſmus tertiæ figuræ.
Horum noti & ignoti eadem diſciplina
Hæc autem notum & ignotum contraria.
Aliquorum igitur contrariorum eadem diſciplina.

ℭNotum & ignotum pars,ſingularéq; oppoſitorum,vniuerſalis ſcilicet contrariorum,quod quidem eſt in propoſito. ℭIn parte autem ad id quod eſt vniuerſale. in parte ſe extendit ad particulare & ſingulare. ℭOppoſiti ſyllogiſmi. quòd vtraq; figurarum prima videlicet & tertia affirmationem,negationémq; colligit:quarũ qualitas quodammodo oppoſita, & maxime in prima figura. ſecunda vero figura negationem ſolam concludit: quæ negationi non aduerſatur. ℭAlteram propoſitionem. Quando inſtamus ad affirmatiuam ſumimus propoſitionem negatiuam: alteram dicit oportere eſſe notam. & quando inſtamus ad negatiuam ſumimus affirmatiuam: alteram autem affimatiuam (quæ coaſſumitur) oportet eſſe notam.cum vero inſtabatur per ſecundam figuram, ad primam propoſitionem ſyllogiſmi omne b eſt a & omne c eſt b igitur omne c eſt a: ſumebatur propoſitio negatiua nullum a eſt c,& altera propoſitio eſt,omne b eſt c quæ non eſt nota.ſed ea ad quam conuertitur: quæ fuit aſſumptio primi ſyllogiſmi. ℭQuid ſignum: ex ſequenti 124
cap. ℭEx contrario, à ſimili ſecundum opinionem, & ſimiles inſtantiæ: ex libris topicorum ſunt noſcendæ.poteſt in prima figura particularis inſtantia ſumi.Ex ſecunda figura ſumi,ſed minus manifeſtam,apertámque ſunt qui non negant.

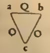

ℭPARAPHRASIS CAP. VICESIMISEXTI.

VIceſimumſextum cap.diffinitio vna.differentia vna.concluſiones duæ. corollarium vnũ.
ℭDiffinitio.Inſtantia eſt propoſitio propoſitioni aduerſa. ℭDifferentia. Inſtãtia à pro- 120
poſitione cui aduerſatur,hoc differt:quoniam contingit inſtantiam particularẽ eſſe,pro- 121
poſitionem autẽ vel omnino non contingit,vel non in vniuerſalibus ſyllogiſmis. ℭPri- 122
ma concluſio.Fertur inſtantia duobus modis,& per duas figuras.Duobus quidem modis:vniuerſaliter ſcilicet,aut particulariter.Nam omnis inſtantia,aut vniuerſalis aut particularis eſt.Per duas autem figuras.nam inſtantiæ aduerſantes feruntur propoſitioni. aduerſantia autem & oppoſita,in ſolis prima & tertia figura perficiuntur.Nam quando quid à quopiam poſtulatur omni ineſſe:inſtamus aut vniuerſali negatino aut particulari negatiuo,vt quod nulli ineſt aut alicui non ineſt.horũ autem vniuerſale negatiuum ex prima figura,particulare negatiuum ex tertia perficitur figura. Vt eſto a vnam eſſe diſciplinam. b contraria. cum quis prætendit omnium contrariorum vnam eſſe diſciplinam: inſtatur aut quoniam omnino ac vniuerſaliter oppoſitorum non vna eſt diſciplina. omnia autem contraria oppoſita:nullorum igitur contrariorum vna diſciplina. id autem prima fit figura.quare cum vniuerſali negatiuo inſtamus:id fit in prima figura. aut particulari negatiuo inſtatur quoniam horum,noti ſcilicet & ignoti non eſt vna diſciplina.notum autem & ignotum cõtraria:aliquorum igitur contrariorum non vna eſt diſciplina. hoc autem eſt tertia figura.quare inſtantia particularis negatiua:rite perficitur in tertia figura.Nam ſecundum tertiæ figuræ exigentiam:verum eſt contraria eſſe,de noto & ignoto.dici & vnam eſſe diſciplinam ipſorum falſum eſt: quare eorum non vnam eſſe diſciplinam eſt verum. Rurſus & cum aduerſus negatiuam propoſitionem inſtamus:idem euenit. Nam ſi quis poſtulet nullorum contrariorum vnam eſſe diſciplinã: inſtatur aut quoniam omnium oppoſitorum eſt vna diſciplina, omnia autem contraria oppoſita, omnium igitur contrariorum vna eſt diſciplina: aut quoniam quorundam contrariorum, vt ſani & ægri vna eſt diſciplina.ſanum autem & ægrum contraria. aliquorum igitur contrariorũ vna eſt diſciplina. vniuerſalis igitur affirmatiua ex prima figura, & particularis affirmatiua dinoſcitur ex tertia. ℭSecunda concluſio.Omnino in vniuerſaliter obiectis:neceſſe eſt ad oblatorum propoſito- 123
rúmq; id quod vniuerſale eſt,contradictionẽ dicere.vt ſi quis propoſitum vniuerſale poſtulet omnium contrariorum non eandem eſſe diſciplinam,& contra eum inſtantia,obiectionéq; vniuerſali,collectum ſit omnium contrariorum eandem eſſe diſciplinam:vt ipſe dicat,fateatúrq; aliquorum oppoſitorum eandem eſſe diſciplinam neceſſe eſt.ſic autem neceſſe eſt primam figuram,& tertiam euenire.Nam ipſum propoſiti vniuerſale fit primæ figuræ medium ad inſtãdum,aduerſandúmq; ei quod exiſtimatum eſt à principio. vt hoc modo omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina, omnia autem contraria oppoſita:omnium igitur contrariorum eadem diſciplina. In parte autem ad id quod vniuerſale eſt eius de quo dicitur eſſe propoſitum: tertiæ figuræ medium fit. vt noti & ignoti eandem eſſe diſciplinam, & notum & ignotum eſſe oppoſita: aliquorum igitur oppoſitorum eandem eſſe diſciplinam. Nam id, contraria inquam (de quo eſt & propoſitum) vniuerſale eſt ad notum & ignotum:oppoſita vero vniuerſale ad contraria,fitque tertia figura.nam medium extremorũ pars ſumptum eſt, vt notum & ignotum. Ex prima igitur figura & tertia inſtamus. & his quidem ſolum.nam ex quibus eſt colligere quod contrariũ eſt & aduerſum:ex iis ſanè & inſtantias afferre conamur.quare merito ex ſolis iis duabus figuris, eas ferimus. Nam in his ſolis,oppo-

ſiti ſyllogiſmi.per ſecundam enim non fuit quicquam affirmare.etiam autem quanuis ferretur in-
ſtantia:ſermone tamen indigeret plurimo quæ in ſecunda fieret figura. Vt ſi ratiocinationis omne
b eſt a,& omne c eſt b,igitur omne c eſt a:nō detur omni b ineſſe a,ſed inſtetur propter id quòd
non competit a hoc pacto.nulli a ineſt c,& omni b ineſt c:igitur nulli b ineſt a.nam hoc per alias
propoſitiones fit manifeſtum,conuertendo ſcilicet omni c ineſſe b. atqui non oportet ad alia con-
124 uerti inſtantiam:ſed ſtatim exploratam habere alteram propoſitionem. ¶ Corollarium. Quapro-
pter & ſignum ex hac ſola figura non eſt. Conſiderare etiam poſſit aliquis & de alijs inſtantijs, vt
de ijs quæ ſunt ex contrario, vel ex ſimili, vel quæ ſunt ſecundum opinionem, & vtrum contin-
gat ex prima figura particularem inſtantiam ſumere:& vtrum aliquo pacto ex ſecunda figura in-
ſtantiam negatiuam ſumere,ſit poſſibile.

¶ De eicote,hoc eſt conſentaneo, ſigno, indicio & enthymemate. Cap. XXVII.

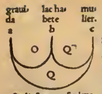
125 Eicos autem & ſignum non idem eſt: ſed eicos quidem eſt propoſitio
probabilis. quod enim vt in pluribus ſciunt ſic factum vel non fa-
ctum,aut eſſe vel non eſſe:hoc eſt eicos.vt odire inuidentes,vel dili-
gere amantes.Signum autem vult eſſe propoſitio demonſtratiua,vel
neceſſaria,vel probabilis.nam quo exiſtente eſt,vel quo facto prius vel poſterius
126 res:ſignū eſt vel fuiſſe vel eſſe. ¶ Enthymema ergo eſt ſyllogiſmus imperfectus
127 ex eicotibus & ſignis. ¶ Accipitur autem ſignum tripliciter quoties & medium
in figuris.aut enim vt in prima,aut vt in media,aut vt in tertia. Vt oſtēdere qui-
dem parientem eſſe,eo quòd lac habeat: ex prima figura. medium enim lac ha-
bere in quo a,parere b,lac habere mulier in quo c.quoniam autem ſapientes ſtu
dioſi.nam Pittacus eſt ſtudioſus:per poſtremam.in quo a ſtudioſum,in quo b ſa-
pientes, in quo c Pittacus. verum igitur a & b,de c prædicari. ſed hoc quidem
non dicunt quia notum ſit:illud vero ſumūt.Peperiſſe autem quoniam pallida:
per mediam figuram vult eſſe.quoniam enim ſequitur parientes pallor,ſequitur
autem & hanc:oſtenſum eſſe arbitrantur quoniam peperit.pallor in quo a, pare-
re in quo b,mulier in quo c.Ergo ſi vna quidem dicatur propoſitio:ſignum fit ſo
lum.ſi autem & altera ſumitur ſyllogiſmus. vt Pittacus liberalis. nam ambitioſi
liberales. Pittacus autem ambitioſus.aut rurſus quoniam ſapientes boni, Pitta-
128 cus autem bonus,ſed & ſapiens. ſic ergo fiunt ſyllogiſmi. ¶ Verum quidem per
primam figuram inſolubilis, ſi verus ſit.vniuerſalis enim eſt. qui autem per po-
ſtremam:eſt ſolubilis etſi vera ſit cōcluſio eo quòd non vniuerſalis eſt,in tertia,
nec ad rem ſyllogiſmus. non enim ſi Pittacus eſt ſtudioſus: propter hoc & alios
neceſſe eſt eſſe ſapientes. Qui vero per mediam figuram eſt: ſemper & omnino
ſolubilis.nunquam enim ſyllogiſmus fit:ſic ſe habentibus terminis. non enim ſi
quæ peperit pallida,pallida autem & hæc:neceſſe eſt parere hanc. ergo verum eſt
129 quidem in omnibus figuris:differentias autem habent iam dictas. ¶ An igitur
ſic diuidendum ſignum?horum autem medium indicium ſumendum.nam in-
dicium dicunt eſſe quod ſcire facit: tale autem maxime medium. an vero quæ
quidem ab extremitatibus ſigna dicenda.quæ autem ex medio indicium?proba
biliſſimum enim & maxime verum eſt:quod eſt per primam figuram.

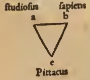
¶ Viceſimiſeptimi capitis notæ.

125 ¶ εἰκός,ει diphthongus greca debet proferri i.vt Orphei Calliopea,lino formoſus Apollo. ¶ Id cō
ſentaneum eſt,hoc eſt propoſitio ita aſſeuerans: εἰκός,conſentaneúmque appellatur. ¶ Signa quæ-
dam ſunt,quæ ſimul cum re ſunt.vt deliquium,ſimul cum ablatione porrectionis vmbræ.ſi enim
in plenilunio luna patitur deliquium:tum ſub dio quis conſtitutus nullam porrigit vmbram.quæ-
dam prius fiunt.vt ardeæ volatus ſuper nubem prius fit,quàm tempeſtas oriatur.quædam autem,
re poſteriora ſunt,vt maceriarum fuligo conflagratione poſterior eſt.ablatio autem porrectionis
vmbræ,volatus ardeæ ſuper nubem,maceriarum fuligo ſigna:deliquium vero,tempeſtas,& con-
flagratio res. & hæc magis naturæ ſigna ſunt. quæ autem ex illis conſtitutæ, propoſitiones aſſu-

muntur ad aliquid oſtendendum:etiam ſigna dicuntur.& illa logica ſunt:& ad differẽdum ſigna. ℂSumitur ſignum aut vt in prima figura. ſignum differendi medium non eſt (nam tota propoſitio eſt) ſed claudit medium. vt quòd ſapientes ſint ſtudioſi: ſi ſumitur ſignum Thaletem, Periandrum, aut Pittacum Mitylenæum fuiſſe ſtudioſum:id totum Pittacus eſt ſtudioſus, nõ eſt medium ſed claudit medium ſcilicet Pittacus, quod quidem medium eſt tertiæ figuræ. ℂQuæcunq; lac habet, grauida eſt:intelligendum id eſt de ijs ſolis quæ lac habent, & nondum peperere. ℂSeptem olim apud Græcos, nomine ſapientis inſigniti ſunt. quorum Pittacus fuit vnus, reliqui fuerunt Thales, Bias, Solon, Chilo, Cleobolus, & Periander. Et Pittacus, Mitylenæus fuit:cuius hæc ſententia eſt, Magiſtratus virum oſtendit.& legem tulit: ebrioſos duplici pœna plectendos. Ex Laertio plura requirat, ſi quis forte plura deſiderat. ℂSigna quæ ſciendi gratia dicere nequeunt: ſunt illa affirmatiua ſigna, quæ claudunt ſecundæ figuræ medium. nam in ſecunda figura:ex affirmatiuis nihil ſcire poſſumus. quæ autẽ ſciendi gratia:quę claudunt medium primæ aut tertiæ figuræ, & maxime primæ. Omnes magnificos eſſe liberales. φιλοτιμία & φιλότιμος: quibus verbis vtitur Ariſtoteles pro magnificentia & magnifico: pro ambitione & ambitioſo capere ſolent. primo autem modo exempla ſunt competentia. ſignificationem autem illam hic appoſuimus. ℂQui 128
autem affirmatiuus in ſecunda figura, ſemper & omnino ſolubilis:id ad eum qui ex ſigno videtur ſecundæ figuræ affirmatiuus ſyllogiſmus, referendum. nam forte nihil prohibeat in ſecunda figura eſſe negatiuum. vt quòd piſces non habeant pulmones: ſignum. nam piſces non reſpirant. ſic apte ex ſigno videtur colligi poſſe ſyllogiſmus. quæcunque habent pulmones reſpirant, piſces autem non reſpirant:non habent igitur piſces, pulmones. ℂAn vero dirimendum ſignum. Signorũ 129
quædam ſunt, quæ pertinent ad medium: hoc eſt quæ claudunt id quod apte primo ſubeſt extremo & præeſt tertio. eſt enim medij natura:vt vni ſubſit, & alteri superſit & præemineat. alia vero ſunt quæ pertinent ad extremum. extremum autem, quod cæteris ſupereminet, aut cæteris ſubſidet infimum locum tenẽs. Signa quæ ad id (naturali ſeruata lege) medium pertinent, indicia etiã nuncupantur.& vt alij non inſcite volunt, coniecturæ & cõmenta:quod ad indicandum, conijciẽdúmque & comminiſcendum ſint aptiſſima. quæ autem ad extremum ſolum:ſigna nuncupantur. Quo fit vt quæ naturali lege pertinent ad medium:ſigna ſint primæ figuræ. quæ autem ad extremum:ſigna ſint & ſecundæ & tertiæ figuræ. ſecundæ quidem:ſi extremum includũt reliqua tranſcendens. tertiæ vero: ſi à reliquis tranſcenditur. Fit etiam vt ſolius primæ figuræ ſint indicia: de quibus quidem ſignis quæ indicia ſunt, exequitur Ariſtoteles in ſequenti capite. ℂNam quod eſt in prima figura. Signum primæ figuræ probaliſſimum, & maxime verum eſſe videtur omnibus: & proinde maxime ſcire faciens. quod indicij proprietas eſt, & conditio. ſed ſcire extendimus ad certam quandam ex ſigno coniectationem. τεκμήριον enim indicium & coniectura: ἀπὸ τοῦ τεκμαίρομαι quod coniecto ſignificat.

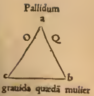
ℂPARAPHRASIS CAP. VICESIMISEPTIMI.

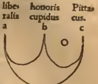

VIceſimumſeptimum cap. differentia vna. diffinitio vna. concluſiones duæ. quæſtio vna.
ℂDifferentia. Conſentaneum, & ſignum non idem ſunt. Verum conſentaneum propo- 125
ſitio eſt probabilis. Nam quod vt plerunq; agnoſcunt ſic fieri, aut non fieri, eſſe aut non eſſe:id conſentaneum eſt. Vt homines odio habere inuidentes, aut diligere amantes. Signum autem intelligi volumus: propoſitionem demonſtratiuam, neceſſariámve, vel probabilem. Nam id quo exiſtente vel quo facto prius, eſt res, vel quo facto poſterius, fuit res: hoc ſignum eſt rem ipſam vel fuiſſe vel eſſe. ℂDiffinitio. Enthymema eſt ſyllogiſmus nondũ abſolutus, ex cõſen- 126
taneis aut ſignis. ℂPrima cõcluſio. Sumitur ſignũ trifariam:quoties & mediũ in figuris. Nam ſu- 127
mitur ſignum aut vt in prima figura, aut vt in ſecũda, aut vt in tertia. vt ſi ſigno mõſtrandum eſt quãpiam grauidam eſſe per id quod eſt lac habere:hoc ſignũ ex prima figura eſt, eritq; mediũ lac habere. vt eſto a grauidã eſſe, b lac habere, c mulier. quæcũq; ſanè lac habet grauida eſt:ſi quædam igitur mulier lac habet, & ipſa quoq; per primam figurã grauida eſt. Et quòd ſapiens ſit ſtudioſus. ſi ſumitur ſignũ quia Pittacus eſt ſtudioſus: id ſignum tertiæ eſt figuræ. medium autem Pittacus. Vt eſto a ſtudioſum, b ſapiẽs, c Pittacus. Verum igitur eſt & a & b de c prædicari. Nam Pittacus, ſtudioſus:& Pittacus, ſapiens:ſapiens igitur ſtudioſus. Veruntamen qui enthymemate vtũtur hoc (inquam Pittacus eſt ſapiens) non dicunt, quòd id exploratum, notúmq; ſit, at vero illud Pittacũ ſcilicet eſſe ſtudioſum ſumunt. Et ſi quòd mulier grauida eſt ſumatur ſignum quia eſt pallida: id ſignum expoſtulat vt ſit ſecundæ figuræ. nam quia pallidum eſſe, conſequitur grauidas, & hanc etiã conſequitur:arbitrantur monſtratum eſſe hanc grauidam eſſe. vt eſto a pallidum, b grauidam eſſe, c mulier. quia omnis grauida, pallida, hæc autem mulier, pallida: ſigno oſtenſum eſſe putant hanc eſſe grauidam. ſed hic ſolum ſignum eſt:non etiam ſyllogiſmus. nam nõ apte altera propoſitio ad aliquid concludendum aſſumebatur. ſi igitur vna ſumitur propoſitio:ſignum fit ſolum. ſi autem altera illi accommodate adijcitur:fit & ſyllogiſmus. Vt quòd Pittacus ſit liberalis ſi ſumatur ſignum omnes honoris cupidos eſſe liberales:nõ ſolum fit ſignũ, ſed & adiecta propoſitione ſyllogiſmus. Nam quia omnes honorũ cupidi ſunt liberales. Pittacus autẽ, honoris cupidus: igitur & Pittacus

liberalis. Et rurſus quòd ſapientes ſunt boni: ſignum. nam Pittacus bonus, ſumpta propoſitione fit
ſyllogiſmus. Nam Pittacus bonus, ſed & Pittacus ſapiens: ſapiens igitur bonus. ſic igitur fiunt ſyl-
logiſmi. Manifeſtum igitur eſt trifariam ſumi ſignum: quemadmodum & trifariam in figuris ſumi-
128 tur medium. ¶ Secunda concluſio. Veruntamen qui ex ſigno ſunt aut eſſe videntur, ſyllogiſmi dif-
ferunt. Nam omnis in prima figura ſi concluſio vera ſit: firmus & indiſſolubilis eſt. prima nanq; fi-
gura etiam concluſionis eſt vniuerſalis. qui autem in tertia figura, ſi ſit vniuerſalis (rametſi conclu
ſio vera ſit) diſſolubilis eſt: eo quòd tertia figura non eſt vniuerſalis concluſionis. Et ſi non ſit vni-
uerſalis: quia non eſt ad rem huiuſmodi ſyllogiſmus. Non enim oportet ſi Pittacus eſt ſtudioſus,
ex neceſſitate euenire propter hoc: & alios ſapientes eſſe ſtudioſos. qui autem affirmatiuus in ſecū-
da figura eſſe videtur: ſemper & omnino diſſipabilis. Nam nunquam ſic ſe habētibus terminis: fit
ſecundæ figuræ ſyllogiſmus. non enim ſi quæcunq; grauida eſt, pallida eſt, hæc autē pallida: ex ne-
ceſſitate euenit & hanc eſſe grauidam. Veri igitur ſunt in omni figura qui ex ſigno ſunt, aut eſſe vi-
129 dētur ſyllogiſmi: ſed diſcrimina differentiarū iam dicta, adinuicem ſortiūtur. ¶ Quæſtio. An vero
ſic dirimēdum ſignum? horum autē quod medium ſumendum, indicium (nam indiciū eſſe dicunt
id quod ſcire facit. tale autem maxime mediū eſt) an vero eorum quæ ad extrema attinent, ſigna
dicenda: quæ autem ad medium, indicia? Dilutio. Licet planè. Nam quod in prima figura probabi-
liſſimum, maximéq; verum, & ſcire faciens: nimirum igitur & id dicatur indicium.

¶ De ſyllogiſmo phyſiognomico. Cap. XXVIII.

130 NAturas autem cognoſcere poſſibile eſt, ſiquis concedat ſimul tranſmu-
tare corpus & animā: quæcunq; ſunt naturales paſſiones. diſcens enim
aliquis fortaſſe muſicam. tranſmutauit ſecundum quid animam: ſed
non earum quæ natura nobis inſunt, hæc eſt paſſio, ſed vt iræ & con-
131 cupiſcētiæ & naturalium motionum. ¶ Si igitur & hoc det & vnum vnius ſignū
eſſe, & poſſumus ſumere propriam vniuſcuiuſq; generis paſſionem & ſignum: po-
terimus naturas cognoſcere. Si enim eſt proprie alicui generi indiuiduo inexi-
ſtens paſſio, vt ſi leonibus fortitudo: neceſſe eſt & ſignum eſſe aliquod. compati
enim ſibiinuicem poſitum eſt. & ſit hoc magnas ſummitates habere: quod & alijs
generibus non totis contingit. nam ſignum ſic proprium eſt, quoniam totius ge-
neris propria paſſio eſt & non ſolius proprium: ſicut ſolemus dicere. erit ergo &
in alio genere hoc: & erit fortis homo, & aliquod aliud animal. habebit ergo ſi-
132 gnum. vnum enim vnius erat. ¶ Si ergo hæc ſunt: poterimus talia ſigna collige-
re in ijs animalibus, quæ ſolum vnam paſſionem habēt aliquam propriam. vna-
quæque autē habet ſignum. & quoniam vnum habere neceſſe eſt: poterimus na-
133 turas cognoſcere. ¶ Si vero duo habet propria totum genus, vt leo forte & com-
municatiuum: quo modo cognoſcemus vtrum vtrius ſit ſignum, eorum ſignorū
134 quæ proprie ſequuntur? ¶ An ſi & alij alicui non toti ambo & in quibus non to-
tis vtrunq;: quando hoc quidem habet, illud autem non? nam ſi fortis quidem,
liberalis autem non, habet autem duorum hoc: palàm quoniam & in leone hoc
135 ſignum fortitudinis. ¶ Eſt vero naturas cognoſcere in prima quidem figura: eo
quòd medium priori extremitati conuertitur, tertiam autem tranſcendit & nō
cōuertitur. vt ſit fortitudo a, ſummitates magnas habere in quo b, c autem leo:
ergo cui c, b omni ſed & alijs. cui autem b, a omni & non pluribus, ſed conuerti-
tur. ſi autem non: non erit vnum, vnius ſignum.

¶ Secundi libri priorum analyticorum Ariſtotelis finis.

¶ Viceſimioctaui Cap. notæ.

130 ¶ Syllogiſmus phyſiognomicus eſt qui ex ſignis, indicijſq; rerum ſumitur: quo naturas coniecta-
mus. Eſt enim phyſiognomia: coniectatio naturarum ex ſignis. Vnde phyſiognomones naturarū
coniectores: qui certis notis, indicijſq; res comminiſcuntur atq; coniectant, & quorum affectuum
potiſſimum inſita ſit pronitas. Et magnæ vtilitatis gratia: à philoſophis phyſiognomia excogitata
eſt: vt aliqui in vrbibus huiuſce rei periti, diligenter exploratis ſignis adoleſcentium naturas indi-
carent, & ad quæ vitia, ad quas probitates & ſtudia proniores. qualis fortaſſe fuit Zopyrus phy- Zopyrus.
ſiognomon. vt à puero ad oppoſitum vitiorum ad quæ cognoſcuntur propenſi: ſub educationis ſe-

Apelles rula dirigantur.incitentur autem ad probitates:ad quas natura ingenuit propenſiores,& ſtudijs il
Zeuxis lis committantur quæ natura præſidijs ſuis, innatiſque habilitatibus iuuat. ſic Apelles & Zeuxis
Polycletus graphicæ,ſic Polycletus & Praxiteles ſtatuariæ,ſic Demoſthenes,ſic Cicero forenſis eloquentiæ,
Praxiteles Homerus & Vergilius poeſis, Socrates & Ariſtoteles philoſophiæ (natura iuuāte) proſecuti ſunt
Demoſthe- ſtudia. Verum nunc longe aliter euenit.nam temere fiunt omnia.qui futurus eſſet bonus agricola,
nes. aut bonus cerdo:ſtudijs philoſophiæ plerunq; committitur,ſolum ad philoſophiæ ſacramenta ſter
Cicero tens & oſcitans,& corpus huc,illúcque continue gyrans atque regyrans: acſi feruentes ſuper pru-
Homerus nas inſideret. Et contra,plerunq; carpenti moderatur habenas:quem ingenitus cognitionis & phi
Vergilius loſophiæ amor,intus continue concoquit.pronis ad iniuſtitiam,& non ex educatione purgatis: le
Socrates gum committuntur habenæ, ſacráque nunquam violandi iuris maieſtas. qui autem modeſti ſunt
Ariſtoteles natura, & bene nati: turpibus ſeruire coguntur, & naturæ benignitas trahitur inuita. imò diuinæ
benignitatis indulta quæ (in quocūq; ſint) veneranda ſunt, & iuuanda: tantum abeſt vt veneren-
tur & iuuentur, verum ignorantia proteruntur,& calcantur. neceſſaria igitur eſſet vrbibus & ſtu-
dijs,ne omnia ſic (præſertim in nobiliſſima creatura huius ſenſibilis machinæ quæ homo eſt) per-
uerterentur:phyſiognomicæ ratiocinationis cognitio.non vt quis protinus aſpectis corporum no
tis,vultus,thoracis,brachiorum,manuum, ſuiſque protractionibus & lineamētis:velit vates illico
videri,& futurorum præſagus.nam id genus hominum vaniſſimum eſt. & huiuſmodi nebulones:
faciunt res dignas & quæ magno ſunt vſui vileſcere.ſunt enim Harpyiæ ex mendacij præſagio ra
paces:quæ contactu omnia fœdant.vt hanc etiam philoſophiæ partem penè vileſcere coegerint.&
quo magis dolendum:nos hippocomos mangonéſq; habemus qui equorum naturas apprime con
iectent.& eos ex ſignis dinoſcere docuit poeta Romanus cum inquit,

Continuo pecoris generoſi pullus,in aruis
Altius ingreditur:& mollia crura reponit.
Primus & ire viam & fluuios tentare minaces
Audet:& ignoto ſeſe committere ponti.
Nec vanos horret ſtrepitus.illi ardua ceruix,
Argutúmque caput,breuis aluus,obeſáque terga.
Luxuriátque thoris animoſum pectus.honeſti
Spadices, glaucíque:color deterrimus albis,
Et giluo.tum ſiqua ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit,micat auribus,& tremit artus.

Et reliqua quæ proſequitur elegantiſſime. At qui naturas hominum,ad eas (quæ prius dictæ ſunt)
vtilitates coniectent:haberi nulla cura eſt. Sed certe gens Agarena, nunc melius quàm nos nego-
tiatores phyſiognomones habent: quòd ea gens humanorum mancipiorum poſſeſſionis multum
ſit auida:multúmq; ſtudeat,atq; inuigilet.gens enim illa,qui ſeruorū (quos emunt aut venditant)
naturas bonas, maláſve ſint ſortiti,& ad quid vtiles inutiléſve ex indicijs (diligenti viſus explora-
tione præuia) cognoſcunt.quòd ſi per ſeipſos non ſufficiunt:eius rei peritos accerſitant. Id Vene-
Aldus tijs in officina Aldi Manutij viri optimi, ſummæ induſtriæ, & ad reſtitutionem literariam totis
quadam animi inſita generoſitate viribus excudendo,cæteros ſuperantis, ſuámque naturæ dexte-
ritatem,fortunatè ſequentis:ita narratum accepi,& ab eo quidem qui frequenter inter gentem il-
lam fuerat cōmoratus.& quod illi in ſeruis agnoſcēdis:ego ſummopere probarem in liberis. Non
igitur deſpicienda putentur quæ ad ſyllogiſmum phyſiognomicum arbitrabuntur valitura. nam
ſua ſigna, ſuiſque indicia maxime ſignorum omnium, ſunt hominibus perneceſſaria. ſed longior
Ariſtoteles ſum fortaſſe.ſubijciam tamen ex Ariſtotele præſertim & Adamantio phyſiognomone deſcriptiū-
culam:ad eos excitandos quibus huic vtilitati inuigilare cura fuerit.

Signa	Naturæ		Signa	Naturæ.	
Caput					
Magnum	Hebetes	Aſini	Quadrata	Magnanimi	Leones
Minutulum	Fatui		Tenſa	Adulatores	Paſſio
Mediocre	Boni ſenſus	Naturale	Tranquilla	Mites	Paſſio
Pineatum cacu-	Inuerecūdi	Iactatores	Seuera	Audaces	Leones
minatúmque		vnguicurui	Demiſſa	Triſtes	Paſſio
Erecticapillum	Timidi	Paſſio	Eleuata	Liberales	Leones
Planicapillum	Simplices		Aures		
Criſpicapillum	Timidi	Aethiopes	Paruæ	Scurriles	Simiæ
Denſicapillum	Praui		Magnæ	Hebetes	Aſini
Criſpum in extremo	Boni animi	Leones	Flaccæ	Stolidi	Aſini
Frons			Moderatæ	Boni ſenſus	Naturale
Valde parua	Indociles	Sues	Supercilia		
Rotunda	Hebetes	Aſini	Coniuncta	Triſtes	
Longa	Adulatores	Canes	Diuulſa	Fatui	Porci

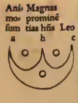
¶ Labra.		
Subtilia mollia	Magnanimi	Leones
Subtilia dura	Immundi	Sues
Groſſa,ſuperius propendulum	Fatui	Aſini,
¶ Oculi.		
Subrubentes	Verecundi	Paſſio
Humidi lucidi	Hilares	ꝓborũ mo
Lippientes	Temulenti	Paſſio (rũ
Lippientes	Somniculoſi	Paſſio
Perparui	Puſillanimi	Simiæ
Permagni	Tardi	Boues
Mediocres	Bonę diſpõnis	Naturale
Concaui	Malitioſi	Simiæ
Eminentes	Fatui	Aſini
Parum concaui	Magnanimi	Leones
Grandiuſculi parum concaui	Manſueti	Boues
Nictantes	Timidi,meticuloſi	Paſſio
Subrubeſcentes	Iracundi	Paſſio
Pernigri	Timidi	
Cæſij	Timidi	
Nigri flauentes	Boni animi	
Bilioſi	Furioſi	Capræ
Ignei	Iucundi	Canes
Diſcolores	Timidi	Paſſio
Cæſij flauentes	Boni animi	
Lucentes	Luxurioſi	Galli
¶ Naſus.		
Rotundus obtuſus	Magnanimi	Leones
Aquilinus	Magnanimi	Aquilæ
Extremitates groſſæ	Cõcupiſcentes	Boues
Acutus	Iracundi	Canes
Simi	Luxurioſi	Cerui
Patens & apertus	Iracundi	Paſſio
¶ Facies.		
Pernigra	Timidi	Aethiopes
Peralba	Timidi	Mulieres
Fuſca	Fortes	Mediocre
Flaua	Boni animi	Leones
Rufa	Aſtuti	Vulpes
Rubea	Ingenioſi	
Flammea	Aperti,iracũdi	Paſſio
¶ Mentum.		
Acutum	Fideles	Canes
¶ Collum.		
Piloſa ceruice	Liberales	Leones
Groſſum	Fortes	
Longum	Timidi,edaces	Leones
Gracile	Debiles	Mulieres
Carnoſum	Iracundi	Tauri
Perbreue	Doloſi	Lupi
Moderatum	Magnanimi	Leones
¶ Dorſum & ſpondiles.		
Cum pilo	Inuerecundi	Beſtiæ

¶ Manus.		
Copulati digiti	Immundi	Sues
Curti & craſſi	Temerarij & immanes	
Vngues lati, albi,ſubrufi	Viriles	
Anguſti oblongi	Fert	
Obliqui	Impudentes rapaces	
Exigui	Veteratores	
¶ Pectus & venter.		
Cum pilo	Inſtabiles	Aues
Glabra & ſine pilo	Inuerecundi	Mulieres
Pectus amplum & compactum	Fortes	Leones
¶ Vmbilicus.		
Longum à pectore interſtitium	Voraces	
Aequale	Laudabiles	
¶ Pecten.		
Oſſeus acutus	Fortes	Maſculi
Carnoſus pinguis	Molles	Fœminæ
¶ Coxæ.		
Neruoſæ	Fortes	Maſculi
Carnoſæ	Fluxi,molles	Fœminæ
¶ Crura		
Neruoſa,groſſa	Fortes	
Neruoſa ſubtilia	Luxurioſi	
Groſſa informia	Inuerecundi	
¶ Cauillæ.		
Neruoſæ formatæ	Fortes	Maſculi
Carnoſæ informes	Molles	Fœminæ
¶ Pedes.		
Neruoſi cõmẽſurati	Fortes	Maſculi
Stricti parui	Molles	
Curuiungues	Inuerecundi	Rapaces
Recti	Laudabiles	Naturale
¶ Corpus.		
Perparuum	Ingenioſi,acuti	
Prægrande	Tardi	
Medium	Sapere optimum	
Incommenſuratum	Aſtuti	
Commenſuratum	Fortes	
Leues carne	Apti ſapere	
Molles fluxi	Obliuioſi	
Duri	Hebetes	
¶ Motus.		
Percitus	Inconſtantes	
Segnis	Hebetes	
Tardus	Graues & magnanimi	
¶ Vox.		
Fortis	Graues,iniurioſi,	Aſini
Grauis in acutum finiens	Timidi,queruloſi	Boues
Grauis moderata	Fortes	Canes
Mollis ſine intẽſione	Manſueti	Oues
Acuta fortis	Iracundi	Capræ

Et huiuſmodi indicia permulta quæ diligentius eſſent exquirenda,explorandáq;. Et qui hæc ſigna
habent,non ſtatim dicendi ſunt tales:ſed pronitatem quandam habere.quæ ſi ad bonum:ratio po
teſt amplius perficere.ſin ad malum:ratio identidem & recta educatio emendare & ad oppoſitum
inflectere.idcirco in brutis certiores coniecturæ quàm in hominibus:q; ſupra ſenſuales affectus po
tentiam moderatricem non habeant,quæ in melius conuertat quod deterius:aut amplius perficiat
quod melius.qua quidem donatur homo:quæ ratio nuncupatur,omni indicio bono,perfectior:&
omni malo,vt id deuitet quod prætendit potentior,nata ad id qood optimũ eſt ſemper dominari.
magnum dei munus, & ſemper deum teſtata parentem. Sed ad præſidia ſyllogiſmi phyſiogno-
mici:tantilla ſatis ſint. ℂ Naturæ,affectus,paſſiones,quæ & παθήματα. ℂ Signa,indicia. ℂ Nomi-
ne generis:pro ſpecie hic vtimur. ℂ Genus indiuiduum,ſpecies indiuidus:quòd dirimi,diuidiq; in 131
alias ſpecies nequeat,quæ apud Porphyrium ſpecies ſpecialiſſima nũcupatur. ℂ Prominentiæ,par
tes ſuperiores, vt thorax & armi. ℂ ἀνδρεία,virilitatẽ ſonat & fortitudinem: & ἀνδρεῖος virilem
atque fortem, quibus vocabulis vtitur Ariſtoteles. pro quibus animoſitatem & animoſum poſui-
mus:quòd hæc patentius affectus naturales indicent, quàm fortitudo & fortis.idem tamẽ valeant.
nam fortitudo non tam vires & robur:quàm audentiam & animoſitatis affectum, accipere debe-
Plinius. mus. ℂ Participatiuum,communicatiuum,liberale:quòd prędam communicet leunculis & leænę. 133
Mentor. imò & benefactoribus gratiam ſuſcepti beneficij authore Plinio rependit. vt de Mentore Syra-
Elpis. cuſano & Elpide,memoriæ proditum eſt:quibus leones poſt ſuſceptum curationis beneficium,ſe
in obſequium præbuerint.

ℂ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIOCTAVI.

Vicesimumoctauum cap.ſuppoſitiones duæ ad ſyllogiſmũ phyſiognomicum.pręceptum
vnum.quæſtio vna.dilutio.cõcluſio vna. ℂ Suppoſitiones duæ ad phyſiognomicum ſyl- 130
logiſmum neceſſariæ. Prima. Naturas coniectare poſſibile eſt:ſi quis admittat quoſq; na-
turales affectus, ſimul corpus & animam tranſmutare. naturales dico. Nam quiſpiam
fortaſſe diſcens muſicam,ſecundum aliquid affectus eſt animam: ſed non ſecundum horum affe-
ctuum qui nobis natura inſunt,huiuſmodi affectio eſt.ſunt enim hi affectus vt iræ & cõcupiſcen-
tiæ,naturalium perturbationum. ℂ Secunda eſt. Si quis inſuper hoc admittat vnius affectus vnum 132
eſſe ſignum,ac ſumere poſſimus proprium vniuſcuiuſq; ſpeciei affectum: poterimus profecto na-
turas coniectare. Nam ſic ſi alicui indiuiduæ ſpeciei, proprie peculiaritérq; aliquis affectus natura
inſit(vt leonibus animoſitas) neceſſe eſt huius animæ affectus, ſignum aliquod eſſe. Nam poſitũ
eſt in huiuſmodi affectibus:animam & corpus ſibiinuicem compati:& ſit hoc verbi cauſa magnas
ſummitates, prominentiáſque habere,quod (inquam magnas prominentias habere) etiam alijs
ſpeciebus, ſed non totis & pro omnibus ſingularibus conuenit. Nam id ſignum ſic leonibus eſt
proprium:quemadmodum dicere ſolemus aliquam propriam eſſe paſſionem,quoniam omni ſpe-
ciei,ſed non ſoli conueniat. erit igitur & alius ſpeciei hoc ſignum: & erit homo animoſus, & ali-
quod aliud animal.habebit igitur is affectus & in alijs ſignum.Nam poſitum eſt, vnius vnum eſſe
ſignum. ℂ Præceptum. Si igitur hæc ita ſe habent & vera ſunt: poterimus huiuſmodi ſigna colli- 132
gere in ijs animalibus,quæ vnum ſolum ſibi affectum aliquem vendicant proprium.habet autem
vnuſquiſque ſignum. & quoniam quidem vnum habere neceſſe eſt: poterimus naturas conijcere.
ℂ Quæſtio. Si vero tota ſpecies duos affectus proprios ſibi vendicet,vt leo animoſum eſſe,& parti- 133
cipatiuum:quomodo cognoſcemus illorum ſignorum quæ peculiariter,ac proprie affectum comi-
tantur,vtrum vtrius erit? ℂ Dilutio. An ſi ambo alicui ſpeciei non omni, & in quibus huiuſmodi 134
ſpeciebus, ſed non omnino & pro omnibus ſingularibus vtrunq; ineſt: quando ſingulare aliquod
vnũ illorũ affectuum habeat, alterũ vero nõ habeat. nã ſit animoſum, nõ ſit autẽ participatiuum
& liberale:ſic ſanè cognoſci poteſt.nam habet duorũ,id quod eſt animoſitatis ſignum. manifeſtũ
igitur eſt:& in leone illud animoſitatis eſſe ſignum. ℂ Concluſio. Poſſumus in prima figura ſyllo- 135
giſmo phyſiognomico conijcere naturas.In prima quidem figura id poſſumus:eo q; medium pri-
mo,maioríq; extremo æquum eſt ac conuertitur:& tertium,minúſq; extremũ tranſcendit.ſic itaq;
rite fiet primæ figuræ ratiocinatio. Vt ſit a animoſum,b magnas prominentias habere,c leo.omni
c competit b. nam omnis leo magnas habet prominentias, ſummitatéſque. ſed & magnas habere
prominentias alijs competit. tranſcendit igitur b medius terminus, c tertium terminum ac extre-
mum minus,ſed omni b ineſt a,& non pluribus,verum remeat,atq; conuertitur. Nam omne ma-
gnas ſummitates habens animoſum,& conuertitur.ſi autẽ non conuertitur:nõ erit vnius affectus
vnum ſignum.cuius oppoſitum poſitum eſt. a igitur primus terminus, ac minus extremum:cum
b medio conuertitur.nam extremum maius,paſſio,affectúſq;: & medium ſignum.

PARAPHRASEOS SECVNDI PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS FINIS.

PRIMI POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS DE PRAECOGNITIS.

Cap. I.

1 OMnis doctrina,& omnis diſciplina intellectiua:ex
præexiſtente fit cognitione. manifeſtum autẽ hoc
ſpeculãtibus in omnibus.mathematicæ enim ſcien
tiæ per hunc modũ fiunt,& aliarũ vnaquæq; artiũ.
2 ☾Similiter autẽ & circa orationes quæ per ſyllo-
giſmos,& quæ per inductionẽ.vtræq; enim ꝑ prius
nota faciunt doctrinã. hæ quidẽ accipientes tanꝗ
à notis:illę vero mõſtrãtes vniuerſale, per id(quod
3 manifeſtũ eſt)ſingulare.☾Similiter autẽ & rheto-
ricæ perſuadent.aut enim per exẽpla,quod eſt in-
ductio:aut per enthymemata, quod quidẽ eſt ſyl-
4 logiſmus.☾Dupliciter autẽ eſt neceſſarium pręcognoſcere.alia nanq; quia ſunt,
præopinari neceſſe eſt:alia vero quid eſt quod dicitur intelligere oportet:quædã
autẽ vtraq;. Vt quoniam quidẽ omne aut affirmare,aut negare verum eſt:quia
eſt.triangulum autẽ,quoniam hoc ſignificat. ſed vnitatẽ vtraq;: & quid ſignifi-
cat quidem,& quia eſt.nõ enim ſimiliter horũ vnumquodq; manifeſtum eſt no
5 bis.☾Eſt autem cognoſcere alia quidẽ prius cognoſcentem:quorundam autem
ſimul accipere notitiam. vt quæcunq; contingunt eſſe ſub vniuerſalibus quorũ
habent cognitionem.ꝙ enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus re-
ctis æquales:præſciuit.ꝙ vero hic qui eſt in ſemicirculo:triangulus ſit,ſimul in-
ducens cognouit. Quorundam enim hoc modo diſciplina eſt:& nõ per mediũ,
vltimum cognoſcitur.vt quæcunq; iam ſingularium contingunt eſſe & non de
6 ſubiecto aliquo. ☾Antequam autẽ ſit inducere aut accipere ſyllogiſmum:quo-
dam quidem modo fortaſſe dicendum eſt ſcire,modo autẽ alio,non.quod enim
neſciuit ſi eſt ſimpliciter:hoc quodã modo ſciuit ꝙ duos habet rectos ſimplici-
ter.ſed manifeſtum eſt ꝙ ſic quidem ſcit quoniã vniuerſaliter ſciuit:ſimpliciter
autẽ non ſcit.ſi vero non:Menonis ambiguitas continget.aut enim nihil diſcet:
7 aut quæ nouit.☾Non enim ſicut quidã conantur ſoluere:dicendũ eſt.Nunquid
ſciuiſti omnem dualitatem quoniam par eſt, aut non?dicente autem. attulerat
quandam dualitatẽ quam nõ opinatus eſt eſſe,quare neq; parem. Soluunt enim
dicentes non cognoſcere omnem dualitatem parem eſſe:ſed quam ſciunt quòd
dualitas ſit. Attamen ſciunt quidem cuius verè demonſtrationem habent &
cuius acceperunt.acceperunt autem non de omni cuius vtiq; ſciunt ꝙ triangu-
lus,aut quòd numerus ſit:ſed ſimpliciter de omni numero, & triangulo.neque
enim vna propoſitio accipitur huius quòd quem tu noſti numerum, aut quod
8 tu noſti rectilineum:ſed de omni. ☾Sed nihil(vt opinor)prohibet quod diſcit
quis:ſit vt ſcire,ſit etiam vt ignorate.inconueniens enim non eſt ſi ſcit quodam
modo quod diſcit:ſed ſi hoc modo,vt inquantum diſcit & ſcit.

☾Primi cap. notæ.

1 ☾Doctrina quòd à docente ſit,dicitur:& diſciplina quòd ſit in diſcente. Et enunciationum ſunt cognitiones quæ interdum habitus ſunt:vt ſcientiæ & artes. & illæ maximæ doctrinæ,& diſciplinæ dicuntur:de quibus prima concluſio eſt.quædam actus:de quibus ſecunda & tertia concluſio. quędã certæ & propriæ:vt quæ prima concluſione comprehenduntur.quædam certæ & communes:vt quæ ſecunda,maxime ſi dialectica exercitatione patiuntur.& quædam veriſimiles:vt quæ

tertia comprehendit concluſio. maxime enim mathematicæ ſcientiæ & aliæ liberales artes: proprijs certiſque ratiocinijs inſiſtunt. dialecticæ: communibus diſceptationibus. oratoriæ autem & rhetoricæ: veriſimilibus. Er ad omnem doctrinam & diſciplinam prænoſſe oportet: quid nomen ſignificet. alloquin non ſis enunciationis ſuſcepturus doctrinam, aut diſciplinam. qui enim fieri poteſt ſi vocabula non intelligis, quid ſignificent: vt diſcas, aut docearis? & interdum etiam prænoſcere oportet, quòd aliqua ſint. Hinc fit vt quis diſciplinam per ſeipſum acquirere poſſit: doctrinam autem per ſe ipſe habere non poſſit. ſiquidem quis per ſe diſcere poteſt quod neſcit: doceri autem non niſi altero tradente. Et quia altero tradente quis diſcit, & etiam per ſe diſcit: fit vt omnis doctrina, diſciplina poſſe dici videatur. non poſſit autem diſciplina omnis: dici doctrina. Fit etiam vt longe fallantur: qui ex præceptoribus auditores æſtimant. nam quis per ſe plura reperire poteſt: quàm quæ præceptores ſufficiant propagare. libris etiam præceptorum vices

Mercurius. Euclides. Ariſtoteles. Cuſa. Mirandula.

tribuo. Mercurium enim, Euclidem, Ariſtotelem (& vt ad tempora noſtra deſcendam) Cuſam, Mirandulam, & ſimiles plura reperiſſe par eſt: quàm quæ à præceptoribus, & in libris monſtrata perceperint. & tales verius forſan (ſi verbum pateretur) diſciplinati, quàm docti dicerentur: quos & melioris naturæ & genij viros ἀυτοδιδάκτους (quod dicimus per ſe doctos) nonnulli appellauere. Sed quæres nunquid diſciplina de ſolis concluſionibus dicitur? non videtur. Nam facta ratiocinatione omnis triangulus habet tres duobus æquos, & quod in ſemicirculo delineatū eſt, triangulus: quod igitur delineatur in ſemicirculo habet tres duobus æquos. Ariſtoteles de aſſumptione, quæ ſecunda propoſitio eſt, ita habet, ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μάθησίς ἐστι. quod latine dicimus, aliquorum enim hoc modo diſciplina eſt. non igitur ſolius concluſionis diſciplina. Verum cum primam propoſitionem & ſecundam, & concluſionem diſcamus, interdum per noſipſos, interdum altero tradente, ferentéque ſuppetias: & propoſitionis & aſſumptionis & concluſionis agnitiones, nihil vetat doctrinas, diſciplinaſque poſſe dici. maxime tamen omnium quæ concluſionis ſunt (ſiue diſciplinæ ſint: cum quis nullo tradente diſcit. ſiue doctrinæ: cum quis percipit altero tradente) ex præcedente fiunt cognitione. ¶ Nomine artis: ſcientias, doctrinaſque reliquas & diſciplinas intelligimus. Nam certe vt in mathematicis (& id quidem vel quàm maniſeſtiſſime) ex antecedente principiorum cognitione: theorematum, hoc eſt illationum, concluſionúmque quæ illa contemplatione veniunt agnoſcendæ, paritur ſcientia. ita & in reliquis (quanuis non ita inſigni, & aperto modo) euenire oportet. diſcentibus enim (vnde & nomen ſortitæ videntur) in mathematicis ſcientijs ex antecedente cognitione ſcientiam naſci, nunc principiorum, nunc eorum quæ ex principio ſunt cognita: quàm manifeſtum eſt. non iniuria igitur ex illarum eius rei contemplatione: ad conſimilem in alijs artibus & ſcientijs contemplationem nos mittit Ariſtoteles. ¶ Orationes autem & rationes, actuum ſunt nomina. ſunt enim eæ exercitationes, quæ differendo fiunt aliquo aggrediente, & altero quopiam ſuſcipiente. quæ aliquando doctrinales ſunt, aliquando dialecticæ, aliquando vero contentioſæ ſolum, & vna oſtentatione ſine fruge, ſine vllo vſu ſuſceptæ. quæ poſtremæ plurimo iam tempore (quod nimium, nimiúmque dolendum eſt) percrebuere. ¶ Oratoria facultas circa ciuilia verſatur: eius officij ſunt declamationes, cau- 2

Cicero.

ſæ, & orationes in foro ante iudices. quales ſunt orationes Ciceronis. ¶ Suadere, eſt niti animos auditorum, dicendo in ſuam ſententiam adducere. qui autem quò voluit animos auditorum inflexit, induxítque: perſuaſit. ¶ Aut enim per exempla quod eſt inductio. Verba in analogia. quod apud rhetores & oratores de exemplo: ſimiliter ſit ſentiendum, vt de inductione apud philoſophos. & apud oratores de enthymemate: vt apud philoſophos de ſyllogiſmo. Nam & exemplum per ſingulare antea notum procedit: ſicut & inductio. & enthymema per medium terminum, perinde ac ſyllogiſmus: & propoſitionem auditoribus notam ſumit. Id intereſt. nam ſyllogiſmus duas notas præſumit: enthymema vero duntaxat vnam. ſed de inductione præcedentis libri cap. 23, de exemplo 24, de enthymemate 27, de ſyllogiſmo vero ferè duo præcedentes libri per totum. ¶ Præcognita & præcognitiones: ſummopere reſpectu concluſionum, illationúmque appellari ſolent. quòd antea quàm illæ monſtrentur: oporteat illa de ſuis terminis & principijs quæ ſumuntur, noſſe. Nam illi qui neſciat quid vocabulis concluſionis ſignificetur, & propoſitiones quæ aſſumuntur, veræ ne ſint an falſæ: quandiu id neſciat aliquid demonſtrare eſt impoſſibile. Et harum præcognitionum vna præcognitio ſi eſt ſiue quod eſt appellatur, altera vero præcognitio quid eſt. vt verbi cauſa ſit demonſtrandum atque concludendum duas ſubcontrarias ſimul falſas eſſe non poſſe. & ſint a b vniuerſales inuicem affirmatio & negatio, & c d particulares identidem inter ſe affirmatio & negatio: dico ſubcontrarias c d non poſſe eſſe ſimul falſas. neceſſe eſt quòd præcognoſcat contradictoriarum nomine a c deſignari, pariter & b d. & contrariarum nomine a b. ſubcontrariarum autem d c. & hæc eſt præcognitio quid nomen ſignificet. quo cognito: ita licet argumentari. Impoſſibile eſt contrarias ſimul veras eſſe. itáne eſt? aſſentiente enim quopiam, eſt. rurſus neceſſe eſt contradictoriarum alteram veram eſſe: éſtne & id? eſt, eodem aſſentiente. rurſus a & b contrariæ ſunt annuente. colligitur igitur alterum a aut b falſum. nam contrariæ ſimul veræ eſſe non poſſunt. neceſſarium eſt. & a c ſunt contradictoriæ. ſunt. ſi detur igitur a eſſe falſum: erit c verum. nam contradictoriarum: alteram eſſe veram 3

neceſſe eſt. ſi autem dederit b : & d quoque per idem verum eſt. non igitur fieri poteſt vt c d ſub-
contrariæ: ſimul falſæ ſint. percipere potes quo pacto in prima propoſitione & in ſecunda, præco-
gnitione ſi eſt, vſi ſumus. & in tertia & quarta : præſidio vſi ſumus præcognitionis quid eſt, &
quid nomen deſignet. non igitur forte difficile erit cognoſcere : quare præcognitiones quòd eſt,
5 & quid eſt ſint nuncupatæ. ¶ Eorum quę cognoſcuntur & diſcuntur: quædam differentia eſt. nam
quædam cognoſcimus quæ prius didicimus. quædam ſimulatque cognoſcimus, diſcimus. quædã
vero prius cognoſcimus quàm diſcamus. Vt ſi nobis habita ſit ſcientia, quòd omnis triangulus
tres angulos habeat duobus rectis æquos, fiatq; ratiocinatio, omnis triangulus habet tres angulos
duobus rectis æquos, & quod in hemicyclio delineatur triangulus eſt, quod igitur in hemicyclio
delineatur tres angulos habet duobus rectis æquos : propoſitionem omnis triangulus habet tres
angulos duobus rectis æquos cognoſcimus & prius didicimus. Aſſumptionem quod in hemicy-
clio delineatur, triangulus ſit, ſimulatque cognoſcimus adijcimúſque oculos, diſcimus obiter. ne-
que prius cognouimus. ſed concluſionem quod in hemicyclio deſignatum eſt, habere tres duo-
bus rectis æquos : primum diſcimus, ſed prius cognouimus. nam prius aliquo pacto eam cogno-
uimus ſcientia ſcilicet vniuerſali, cum ſciuimus omnem triangulum habere tres duobus rectis æ-
6 quos. ¶ Diſcere igitur videtur eſſe: de nouo cognitionem ſumere. cognoſcere autem: ſiue de nouo
ſumamus, ſiue habitam prius reſumamus, ſiue etiam nunquam didicerimus. diſcere etiam quic-
quam non niſi peculiariter contingit : cognoſcere autem & peculiariter & non peculiariter. nam
& vniuerſali & propria peculiariſque ſcientia. fit etiam vt illa quæ cognouimus : interdum remi-
niſcamur, interdum diſcamus. quæ autem didicimus (niſi prorſus obliteraſſet obliuio) rurſus non
diſcamus. Facile itaque eſt videre : quo pacto cognoſcimus ea quæ prius cognouimus. non diſci-
mus autem: quæ prius didicimus.

Omnis triãgulus habet tres duob⁹ rectis æquos	Cognoſcimus, didicimus
Quod in hemicyclio delineatũ eſt, triangulus eſt	Simul cognoſcimus & diſcimus
Igitur quod in hemicyclio delineatũ eſt: tres habet duobus rectis æquos.	Cognouimus, diſcimus.

Omnis triãgulus habet tres duobus rectis ęquos	Cognouimus, memoramur, aut reminiſcimur
Quod in hemicyclio delineatũ eſt, triangulus eſt	Et diſcimus & neq; cognouim⁹ neq; didicim⁹
Igitur quod in hemicyclio delineatũ eſt: tres habet duobus rectis æquos.	Cognouimus: neque memoramur, neque reminiſcimur.

¶ In dialogo Platonis de virtute (qui Menon inſcribitur) Socrates Menonem Ariſtippi & Gor-
giæ auditorem ad id perducit, quòd impoſſibile eſt nos inueſtigando aliquid cognoſcere. Aut ſi
inueſtigando aſſequimur, cognoſcimúſq;: illud aliàs cognouimus. Itaque id cognoſcere : non aliud
eſſe quàm reminiſci, & in memoriam reuocare. Quo enim tramite (inquit Menon) inueſtigabis
ô Socrates: quod quidem quid ſit omnino, ignoras? quale tibi proponens: id quod ignoras inqui-
res? aut etiam ſi in illud incidas: quónam ſigno id quod ignoraueras, illud eſſe agnoſces? Cui Socra-
tes. intelligo inquit: quid velis ô Menon. at tu animaduertiſne: quàm litigioſam argumentationem
in medium adduxiſti? quòd ſcilicet homo: neque quod noſcit, neque quod ignorat inquirit. nam
ſi noſcit, nulla inquiſitione opus eſt. ſed neq; quod neſcit: id inueſtigat. non enim nouit: quid quæ-
rat. quare tandem colligit: nihil inueſtigando nos diſcere poſſe, niſi quæ antea ſciuimus, etiam eo-
dem modo. & hæc eſt quæ in Menone ſcripta eſt ambiguitas. Verum quædam talia ſunt: quæ co-
gnitis terminis (attentione mentis adhibita) ſtatim cognoſcimus : perinde ac apertis feneſtris, &
reuelatis cilijs: ſtatim lumen cognoſcimus. eſt intellectus : oculus. ſunt primæ propoſitiones intel-
lectui : vt lumen oculo. & terminorum cognitio : vt feneſtrarum retectio. mentis attentio : eſt vt
ciliorum eleuatio, & oculi ad lumen conuerſio. Et harum propoſitionum quædam ſunt quæ ſolum
ſenſus adminiculo egent: vt quæ ſenſibilium rerum ſingulares ſunt. vt quod in ſemicirculo deſcri-
ptum eſt: triangulus eſt. quædam ſolius intellectus: vt vniuerſalia proloquia, quæ & dignitates ap-
pellantur. Quas non minus cognoſcimus nihil ſentientes: quàm ſi quicquam ſentiamus. Sed quæ
neſcimus, & ratiocinatione opus eſt : in quibuſdam inueſtigandis intellectus, ménſque ſola ſuffi-
cit. qualia ſunt theoremata vniuerſaléſq; contemplationes. cuiuſmodi ſunt, omnem numerũ duo-
rum altrinſecus circa proxime, aut ab eo æquali interuallo diſtantium ſimúlque iunctorum eſſe di-
midium. & triangulum omnem tres duobus rectis æquos habere. quædam vero cum ſenſus, tum
intellectus adminiculo egent. quale eſt, quod in ſemicirculo deſcriptũ eſt: tres duobus rectis æquos
habere. primi generis enunciationes ſimul cognoſcuntur & diſcuntur. & ad propoſitiones perti-
nent. ſecundi vero noſcuntur antea quàm diſcantur. noſcuntur dico in ijs quæ primi generis ſunt,
vt in principijs, aut vt in vniuerſali. perinde ac omnes colores in lumine: prius quàm videantur. &
pertinent ad concluſiones magis. diſcuntur autem peculiariter propriáque ſcientia: primarum ap-
plicatione. haud ſecus ac figuræ, coloréſque: peculiariter videntur infuſione luminis. Cum primæ
propoſitiones inueſtigantur : haud difficulter agnoſcuntur, cum occurrunt. nam ſuapte natura

ſunt inſignes. cum ſecundæ inquiruntur veræ ſint, nécne: ſine ſigno, indicióque nunquam cognoſcantur. vt neque ſeruus fugitiuus quem dominus nunquam viderit, neque veſtigium vllum, indiciúmque teneat: ſi occurrat nunquam à domino cognoſcatur. at ſi indicia dominus teneat, vt quòd ſit ſimus, quòd in medio naſo cicatrice deformis, dextro oculo grandiore, & pedibus tortis: tametſi nunquam viderit dominus, ſi occurrat agnoſcet. huiuſmodi enim indicia ſunt: vt proloquia in diſciplinis. Vides igitur quo pacto lumen eſt indicium colorum: colores autem ſerui fugientes, & oculus colorum dominus, quos cum indicio ſtatim apprehendit, tametſi nunquam viderit. ſimile de intellectu, & concluſionibus. Vides inſuper quo pacto haud inſcite in præcedente libro, diffinierit Ariſtoteles ſignum ſyllogiſmi, propoſitionem neceſſariam, demonſtratiuámque & probabilem. eſt enim lumen propoſitionum. Et ex his dilui poſſunt: quæ ſcripta ſunt in Menone. Sed quo pacto efficitur ſi ante ſyllogiſmum & inductionem quod in ſemicirculo delineatum eſt habere tres duobus rectis æquos, non partim ſcitur, & partim ignoratur: vt reſoluamus in Menonis ambiguitatem? hoc pacto ſanè. Nam ſi penitus ante ratiocinationem ſcis & ex ratiocinatione diſcas: ergo diſcis quod ſcis, & eodem quoque modo. Si autem prorſus ignoras, nullum habens indicium: quandiu igitur id fuerit, non aliter id agnoſcas quàm fugitiuum ſeruum cuius nullum veſtigium, indiciúmque habeas. Atqui certum eſt cognita maiore & aſſumptione te protinus illam occurrentem agnoſcere. propoſitiones igitur illæ: erant huius indicia. quare partim eam in principijs, indicijſque cognoſcebas. Si igitur non poneretur partim cognoſci, & partim ignorari: minime diffugeremus Menonis ſcirpum, atque difficultatem. Et id ſatius eſt ſentire, quàm quod Socrates differit: noſtrum diſcere eſſe reminiſci quoddam. tametſi enim ſciamus animos noſtros eſſe immortales: non tamen eos ſemper fuiſſe credimus, vt in Menone nititur ſuadere Socrates, & aliquando puros & à corporis functione ſeiuges omnia ſciuiſſe, & aliquando è cælo deturbatos aut deſiderio fluentis ſyluæ materiæque pellectos ergaſtulis obliuionis circumſeptos fuiſſe, & nunc apud inferos purgari, nunc autem ad ſuperos remeare, & nunc beluarum, nunc hominum, nunc heroum, dæmonúmque peragere ſortes: quæ omnia nimirum impia ſunt, & quæ exhorreſco loquens, ſubitus timor occupat oſſa. Et hæc dico ne quis inuoluatur incautius in ijs libris qui perniciem intrinſecus habent & virus: ſuperficie tenus melle illinuntur. Meminerint Auguſtinum exomologeſin feciſſe & retractaſſe: quòd hac in parte plus Platoni, quàm Ariſtoteli tribuerit. Sed hæc abundantius.

¶ PARAPHRASIS PRIMI CAP. PRIMI POSTERIORVM ARISTOTELIS.

PRimi poſteriorum analyticorum Ariſtotelis cap. primum. concluſiones ſeptē. cauilli vnius
dilutio. ¶ Prima concluſio. Omnis doctrina, omniſq; diſciplina intellectiua: ex anteceden- 1
te enaſcitur cognitione. id autē perſpicuum euadit: ſi id in omnibus doctrinis diſcipliníſve
euenire contemplabimur. Nam ex ſcientiarum quæ mathematicæ appellantur: hoc perfi-
ciuntur, abſoluuntúrq; modo, & reliquarum artium vnaquæq;. ¶ Secunda concluſio. Similiter au- 2
tem & circa diſceptationes quæ per ſyllogiſmos, & quæ per inductionem procedunt: euenire ſo-
let. Nam vtræq; per antea nota, efficiunt doctrinam. illæ quidem quæ per ſyllogiſmos procedunt
propoſitiones ſumentes, vt à notis incipientes. vtpote quas cōmunes habent qui differunt, quáſq;
confitentur, atq; cognoſcunt. hæ vero quæ per inductionem: quòd vniuerſale monſtrent per iam
cognitum ſingulare. orationes igitur illæ, diſceptationéſq; conſimili modo ſeſe habent: vt ex ante-
cedente propoſitionum, nota efficiant cognitione. ¶ Tertia concluſio. Eodem quoq; modo orato- 3
riæ facultatis orationes: ex antecedente ſuadent cognitione. Nam aut id per exempla moliuntur:
quod perinde fuerit ac de inductione. aut per enthymemata: de qua re perinde ac de ſyllogiſmo
eſt ſentiendum. Suadent igitur orationes illæ, ex præcedente cognitione. ¶ Quarta concluſio. Duo 4
ſunt præcognoſcendi ſimplices modi: vnus vero compoſitus. Nam quædam quòd ſint, præcogno-
ſcere oportet: quorundam vero quid nomen ſignificet præintelligere. aliorum autem vtrumq;, &
quid nomen ſignificet, & illa eſſe, prænoſſe neceſſarium eſt. vt propoſitionem de quolibet affirma-
tio vel negatio vera eſt: præcognoſcere oportet quòd ita ſit. triangulum autem quòd hoc, ſuo no-
mine deſignat. vnitate vero & quid nomine deſignet & quòd ſit, vtrunq; prænoſſe oportet. quare
tres erunt varij præcognoſcendi modi: duo quidem ſimplices, & vnus cōpoſitus. nam perſpicuum
eſt: non ſimiliter nobis vnumquenq; horum modorum eſſe manifeſtum. ¶ Quinta concluſio. Con 5
tingit aliquem aliqua cognoſcere, prius ea cognoſcentem: alia vero ſimul diſcere & cognoſcere. vt
quæcunq; ſingularia ſub vniuerſalibus iam cognitis contenta ſunt: quempiam cognoſcere contin-
git ſimul ea diſcentem. Nam qui omnem triangulum habere tres angulos duobus rectis, normali-
búſq; angulis æquos prænouit: ꝙ is (qui in ſemicirculo delineatus eſt) triangulus ſit, inducendo,
ſimul & diſcit & agnoſcit. nonnullorū enim hoc pacto diſciplina eſt: vbi primum de poſtremo per
mediū non cognoſcitur, quæcunq; ſcilicet ſingularia iam ſunt, & de ſubiecto nullo dicuntur. quæ-
dam igitur cognoſcuntur quæ prius cognouimus: quædā vero & ſimul cognouimus & diſcimus.
¶ Sexta concluſio. Anteaquā inductio, ſyllogiſmúſve fiat: nihil prohibet aſſeuerare aliquem, quip- 6
piam aliquo pacto ſcire, & aliquo pacto neſcire. Nam triangulum quē ſimpliciter quiſpiam ante

ſingulorum inſpectionem & ſyllogiſmũ neſciuit,an eſſet:ipſum aliquo modo ſciuit,ſcilicet quòd
duobus rectis æquos ſimpliciter habeat angulos. Verum manifeſtum eſt ꝙ ante ſyllogiſmum: id
hoc pacto ſcit,quia vniuerſaliter ſcit, vniuerſalémq; nouit propoſitionem, ſimpliciter autẽ & par-
ticulari ſcientia neſcit. Antequam igitur inductio, ſyllogiſmuſve fiat:nihil vetat aliquẽ quippiam
aliquo modo ſcire vt vniuerſali ſcientia,& alio modo neſcire vt ſimpliciter,particulari peculiariq;
ac propria.Et reuera niſi ita fuerit : planè accidet ambiguitas quæ in Menone ſcripta eſt.Nam aut
7 nihil diſcet:aut quę ſimpliciter nouit.❡Septima concluſio.Non ita profecto dicẽdum eſt,vt qui-
dam hac in re cauillum diluere moliuntur. Sciſne (inquiunt) omnẽ dualitatem eſſe parem : an id
neſcis?annuente vero quopiam ſe ſcire:ingerunt ei dualitatem quandã quam nõ arbitrabatur eſſe:
quare quoq; neq; eſſe parem ipſum ſcire inferunt.non itaq; omnem dualitatem ſciebat eſſe parem.
& conſimili modo de triangulo cauillantur. Hunc cauillum,hanc̨q; captioſam argumentationem,
diluere nituntur: dicentes non ſe ſcire ſimpliciter omnem dualitatem eſſe parem, ſed ſe ſcire om-
nem dualitatem quam ſciunt eſſe dualitatẽ,eſſe parem.& id perperam. Verumenimvero id ſciunt:
cuius demonſtrationem habent,& de quo eam acceperunt. acceperunt autẽ eam non de omni tri-
angulo quẽ ſciebant eſſe triangulum,habere tres duobus rectis æquos, aut de omni duitate quam
ſciebat eſſe duitatem,eſſe parem : ſed ſimpliciter & ſine addito de omni duitate, & de omni trian-
gulo.Nam cũ hunc in modum argumentatur. omnis numerus qui in duo æqua partibilis eſt,par
eſt.omnis autem duitas in duo æqua partibilis.Item omne rectilineum tribus lineis contentũ,tres
duobus rectis ęquos habet.Omnis autem triangulus,ꝙ tribus lineis cõtinetur,rectilineum eſt:ma-
nifeſtum eſt ꝙ nulla propoſitio ſumitur,quæ huiuſmodi particulas habeat,quem noſti eſſe nume-
rum,aut quod noſti eſſe rectilineum.demonſtratio igitur ſimpliciter eſt de his: omnis duitas par
eſt,& omnis triangulus tres duobus rectis æquos habet ſine aliquibus adiunctis.quare illas ſimpli-
8 citer,& ſine addito ſciunt.non igitur recte cauillum diluunt.❡Cauilli dilutio. Verum(vt mea fert
opinio)nihil incõmodi eſt contingere aliquo modo ſcire,quod quis diſcit,& aliquo modo ignora-
re.Nam nihil abſurdi eſt,ſi ſcit quodam modo vt in vniuerſali:quod peculiariter & proprie diſcit.
ſed ſi hoc modo,vt quatenus diſcit,ſic & ſcit:inconueniens eſt.ſcit igitur in vniuerſali:quod igno
rat in particulari.& diſcit in particulari:quod ſcit in vniuerſali.Sed quod ſcit in vniuerſali:minime
diſcit in vniuerſali, neq; in vniuerſali ignorat. manifeſtum eſt igitur nihil incommodi eſſe: aliquo
modo ſcire quod quis diſcit,& aliquo modo ignorare,& ſic nos poſſe cauillum diluere.

❡De modis ſciendi & demonſtratione. Cap. I I.

9 SCire autem opinamur vnumquodque ſimpliciter,ſed non ſophiſtico
modo qui eſt ſecundum accidens : cum cauſam arbitramur cogno-
ſcere propter quam res eſt, quoniam illius cauſa eſt, & non eſt con-
tingere hoc aliter ſe habere. Manifeſtum igitur eſt,quoniam huiuſ-
modi aliquid ſcire ſcit. & nanque non ſcientes & ſcientes quidem opinantur
10 ipſi ſic ſe habere.ſcientes autem etiam,habent ſcientiam.❡Quare cuius ſimpli-
citer eſt ſciẽtia:hoc eſt impoſſibile aliter ſe habere.Si quidem igitur & alius eſt
11 ſciendi modus:poſterius dicemus.❡Dicimus autem ſcire:& per demonſtratio-
12 nem intelligere.❡Demonſtrationem autem dico:ſyllogiſmum epiſtemonicon,
id eſt facientem ſcire.ſed epiſtemonicon dico:ſecundum quem(in habendo ip-
13 ſum)ſcimus.❡Si igitur eſt ſcire vt poſuimus:neceſſe eſt & demonſtratiuã ſcien
tiam ex veris eſſe,& primis & immediatis, & notioribus & prioribus,cauſíſque
concluſionis.Sic enim principia erunt propria eius quod demõſtratur.nam ſyl-
logiſmus quidem erit & ſine his:demonſtratio autem non erit.non enim faciet
ſcientiam.Vera quidem igitur oportet eſſe.quoniam quod non eſt:non eſt ſcire.
vt quòd diameter ſit ſymmeter.Ex primis autem & indemõſtrabilibus eſt,quia
non ſciet : non habens demonſtrationem ipſorum. ſcire enim quorum demon-
ſtratio eſt non ſecundum accidens : eſt habere demonſtrationem. Cauſas quoq;
& notiora oportet eſſe & priora. cauſas quidem:quoniam tunc ſcimus,cum cau
ſam cognoſcimus.& priora:ſiquidem cauſæ ſunt. & notiora : non ſolum altero
14 modo intelligendo, ſed & in ſciendo quoniam ſunt. ❡Priora autem & notiora
dupliciter ſunt.non enim idem eſt natura prius,& ad nos prius.neq; notius na-
15 tura,& nobis notius.❡Dico autẽ ad nos priora & notiora:propinquiora ſenſui.
16 17 ❡Simpliciter autem priora & notiora:quæ longius ſunt.❡Sunt autem longin-

quiſſima quidem : vniuerſalia maxime. ❡Proxima autem: ſingularia. & oppo- 17
nuntur hæc ad ſeinuicem. ❡Ex primis autem eſt : quod ex proprijs principijs 18
eſt. idem enim dico primum & principium. ❡Eſt autem principium : demon- 19
ſtrationis propoſitiò immediata.❡Immediata autem eſt:qua non eſt alia prior. 20
❡Propoſitio autem : eſt enunciationis altera pars vnum de vno. ❡Dialectica 21
quidem,eſt ſimiliter accipiens quamlibet.❡Demonſtratiua autem:determina- 22 23
tæ alterum quoniam verum eſt. ❡Enunciatio autem : contradictionis quæli- 24
bet pars. ❡Contradictio autem:eſt oppoſitio cuius non eſt medium ſecundum 25
ſe.❡Pars autem contradictionis , quæ quidem aliquid de aliquo eſt:affirmatio 26
eſt.❡Quæ vero eſt aliquid ab aliquo:negatio eſt. ❡Immediati autem principij 27 28
ſyllogiſtici , poſitionem quidem dico : quam non eſt monſtrare, nec neceſſe eſt 29
habere docendum aliquid. ❡Quam vero neceſſe eſt habere quamlibet docen- 30
dum: digniratem. ſunt enim quædam huiuſmodi. hoc enim maxime in huiuſ-
cemodi conſueuimus nomen dicere.❡Poſitionis autem quæ quidem eſt quam- 31
libet partium enunciationis accipiens,vt dico aliquid eſſe,aut non eſſe:ſuppoſi-
tio eſt.❡Quæ vero ſine hoc:diffinitio eſt.diffinitio enim poſitio quædam eſt.po 32
nit enim arithmeticus vnitatem : indiuiſibile eſſe ſecundum quantitatem. ſup-
poſitio autem non eſt.id enim quod quid eſt vnitas,& eſſe vnitatem:non idem
eſt.❡Quoniam autem oportet credere & ſcire rem,in huiuſmodi habendo ſyl- 33
logiſmum quem vocamus demõſtrationem, eſt autem hic eo quòd ea ſunt,ex
quibus eſt ſyllogiſmus:neceſſe eſt non ſolum præcognoſcere prima aut omnia,
aut quædam , ſed & magis. Semper enim propter quod vnumquodque eſt : il-
lud magis eſt.vt propter quod amamus:illud magis amicum eſt. quare ſi quidē
ſcimus propter prima,& credimus : & illa ſcimus & credimus magis. quoniam
propter illa:& poſteriora.❡Non poteſt autem credere magis quæ ſcit:quæ non 34
contingit,neque ſciens,neque melius diſpoſitus quàm ſi contigerit ſciens.acci-
det autem hoc niſi aliquis præcognouerit propter demonſtrationem credentiũ.
magis enim neceſſe eſt credere principijs, aut omnibus,aut quibuſdam : quàm
concluſioni. ❡Debentem autem habere ſcientiam per demonſtrationem,non 35
ſolum oportet principia magis cognoſcere, & magis ipſis credere quàm ei quod
demonſtratur,ſed neque aliud ipſi credibilius eſſe,neque notius oppoſitis prin-
cipijs ex quibus erit ſyllogiſmus contrariæ deceptionis . ſiquidem oportet ſim-
pliciter ſcientem : immutabilem eſſe.

Non poteſt autē:in notis & parsphraſi , id paulo immutatam habet expoſitionem.

❡Secundi cap. notæ.

❡Secundum accidens:ſecundum alterum. Mos eſt ſophiſtarum ſe putare demonſtrare:cum neq; 9
nota ſunt,neq; cauſas ſumunt.neq; vt plurimum de ijs concertant : quæ aliter ſe habere non poſ-
ſunt.verũ de accidentarijs: & quæ Panchaica volucre etiam ratiora, nõnunquámq; accidunt,eue-
niúntq;.❡Si alius ſit ſciendi modus.hic ſciendi modus : ſciendi ſimpliciter.& is qui maxime talis 10
eſt:proprie demonſtrationis immediatæ,& oſtenſiuæ,& propter quid eſt.verum poſterius alij da
buntur ſciendi modi:vt mediati, ad incommodum, & quia.qui ex oppoſito tribus, huius ſimpli-
citer ſciendi modi conditionibus reſpondent . de quibus ſuis locis. ❡Corrupta exemplaria latina 12
habent:demonſtrationē ſyllogiſmum apodicticon. Verum non ἀποδεικτικὸν, ſed ἐπιστημονικὸν
Græce legitur.neque quem habendo ſcimus interpretatur apodicticon: ſed epiſtemonicon,id eſt,
ſcientificum, iuſte illo interpretatur modo. Nā nihil aliud eſt ſyllogiſmus apodicticus: quàm ſyl-
logiſmus demonſtratiuus. & ideo id diffinitum potius, q̄ diffinitionem : vocare par eſt. ❡Senſui 15
proxima:ſunt indiuidua quæ ſenſus ciunt perpellúntq;. Propinquiora autem ſenſui:quæ illis ſunt
viciniora.tametſi enim ſpecies, vt huiuſmodi,ſenſu non percipiantur : ſunt tamen quàm ſua ge-
nera ſenſui propinquiora,quòd magis ſingularibus appropinquant,quæ ſenſibus ſunt percepta,&
quę ſenſibus ſunt maxime proxima. ❡Notius,notius naturæ,notius quo ad naturã,notius ſimpli- 16
citer.notius nobis,notius quo ad nos,notius nõ ſimpliciter ſed ex adiuncto.❡Quando nominatur 19
principium:intelligimus paſſim proprium.id autē proprium eſt quod alicui diſciplinę eſt addictũ:
non etiam alteri commune quæ ſub illa non contineatur. ❡Dialectica quæ diſſerendi facultas eſt: 23
localem comprehendit & altercatoriam. Localis octo libris topicorum traditur:altercatoria autem

26 duobus ſophiſticorum elenchorum. ¶ Medium eſt quòd cum vtrunque extremorum effugiat:
29 vtriuſque naturam ſapit. ¶ Poſitiones plerunque opera præceptoris, inductione, analogia, para-
digmate hoc eſt exemplo, percipimus: neque ita nos à natura conſtitutos, affectóſque eſſe oportet,
vt illas ſtatim per noſipſos percipiamus, ſi ſumus futuri habiles ad adipiſcendas ſcientias. Verum
ad dignitates, ita nos natura comparatos eſſe oportet: vt cognitis terminis eas per nos ipſos perci-
piamus, neque opera præceptoris egeamus. Oculus enim qui in meridie ad ſolem conuerſus, lucem
non percipit: cæcus eſt, impotens prorſus vt cognitionem ſibi vendicet de coloribus. & hic quoque
intellectus, qui ſtatim non intelligit totam magnitudinem maiorem eſſe ſua parte, & caput ſuum,
ſno oculo maius eſſe, & decem nummos plures eſſe duobus: cæcus eſt. neque habilis huiuſmodi eſt:
31 vt diſciplinæ alicui ſuſcipiendæ committatur. ¶ Aliquid eſſe, affirmatio: aliquid non eſſe, negatio.
32 ¶ Monas, ſingularis, vnitas. ¶ Quid eſt monadis: eſt diffinitio monadis. & monadem eſſe: eſt pro-
33 poſitio, monas eſt, aut affirmatio aliqua de monade. ¶ Scitum & ſcientia extendimus: & ad ſcita
per ſeipſa, & per demonſtrationem: hoc eſt & ad principia, & ad concluſiones. Et ſcientia princi-
piorum, & ſcientia concluſionum, proprie comparabiles non ſunt: ſed perinde ac lumen & colo-
res. & quemadmodum oculus ſemper melius eſt affectus ad lumen percipiẽdum quàm ad colores,
& ſemper magis videtur lumen quàm colores: ſimili quoque pacto & intellectus ſemper melius
ad principia affectus eſt quàm ad concluſiones, magíſque ſcit principia quàm concluſiones. ſed
excellentia hæc: nulla intentione ſcientiæ concluſionis, vnquam attingi poteſt. & id quidem mi-
34 nus: quàm linea recta poſſit circularis eſſe menſura, aut numerus par, numeri imparis. ¶ Litera,
non poteſt autem credere magis quæ ſcit, litera græca ſic habet, οὐχ οἷόν τε δὲ πιστεύειν μᾶλλον
ὧν οἶδεν ἃ μὴ τυγχάνει μήτε εἰδὼς μήτε βέλτιον διακείμενος ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς. & quia
τυγχάνω anceps vocabulum eſt: nunc ſum, nunc aſſequor, contingóve ſignificans: interpres per
contingo interpretatus eſt: ſed rectius videtur, vt τυγχάνω, hac in parte accipiatur, vt ſum ſigni-
ficat, vertatúrque hoc pacto. non poſſibile autem credere magis quæ ſcit: quæ non eſt neque ſciens,
neque melius diſpoſitus quàm ſi fuit ſciens: quemadmodum & in paraphraſi expoſitum eſt. vbi
ſecundo loco ſciens id importat: quod ex demonſtratione cognitum eſt. & etiam græce: hic locus
35 obſcuram habet intelligentiam. ¶ Syllogiſmus contrariæ deceptionis: eſt ſyllogiſmus falſi, & ex op
poſitis principiorum fit. ¶ Latinus codex habet, oportet ſcientem ſimpliciter non incredibilem
eſſe. ſed græcus habet ἀμετάπειστον, quod non incredibilem ſignificat: ſed immutabilem potius, &
qui à ſua ſententia dimoueri nequeat.

Analogia ſẽ ſibiliõ ad intelligibilia.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

9 SEcundum caput diffinitiones vna & viginti. corollarium vnum. concluſiones quinque.
¶ Prima diffinitio. Scire autem arbitramur ſimpliciter vnumquodque, non autem ſophi-
ſtarum more qui ſecundum accidens eſt: cum cauſam arbitramur cognoſcere propter quã
res eſt quod illius cauſa eſt, & minime poſſibile eſt eam rem aliter ſe habere. Et reuera ſcire
aliquid eiuſcemodi eſſe, manifeſto deprehenditur indicio. Nam tam neſcientes quàm ſcientes qui
ſe ſcire putant, arbitrantur ſic ſe negotium (vt dictum eſt) habere. at ſcientes non modo id arbi-
10 trantur, ſed etiam ſcientiam habent. ¶ Corollarium. Quare cuius ſimpliciter ſcientia eſt: id aliter
ſeſe habere impoſſibile eſt. Si autem alius ſit ſciendi modus, poſterior ſermo diligentius explicabit.
11 ¶ Secunda diffinitio. Diffinimus etiam ſcire: per demonſtrationem intelligere. ¶ Tertia. Demon-
12 ſtratio eſt ſyllogiſmus ſcientificus. Syllogiſmum autem appello ſcientificum: ſecundum quem
13 (quòd ipſum habeamus) ſcimus. ¶ Prima concluſio. Si igitur eſt ſcire vt diffiniuimus: demonſtra-
tiuam ſcientiam ex veris eſſe, & primis & immediatis, & prioribus, & notioribus & cauſis conclu-
ſionis neceſſe eſt. Nam ſic ſumpta erunt propria, peculiariáque principia eius quod demonſtra-
tur: ſine quibus non eſt ſcientificus ſyllogiſmus. nam ſine proprijs, peculiaribúſque, & (vt ita di-
xerim) domeſticis principijs: erit ſyllogiſmus. at demonſtratio non erit. nam ſine his non efficiet
ſcientiam. ¶ Sed nunc particulæ monſtrandæ ſunt. vera eſſe oportet ex quibus eſt demonſtratiua
diſciplina. nam quod verum non eſt: impoſſibile eſt vt ſciatur. vt quòd diameter ſit commenſura-
bilis, atqui ſi neſciantur: demonſtratiuam ſcientiam eſſe impoſſibile eſt. erit igitur ex veris. Ex pri-
mis autem, immediatiſque erit: hoc eſt, quæ demonſtrari non poſſint. quia ſi prima, immediatáq;
non ſint & demonſtrari queant: neſciet quis non habens illorum demonſtrationem. atqui hoc pa-
cto non ſimpliciter ſciet, habebítque demonſtratiuam ſcientiam. nam ea ſimpliciter ſcire quorum
eſt demonſtratio: eſt non ſecundum accidens atque alterum, demonſtrationem habere. nunc au-
tem ſecundum alterum, & demonſtratis ijs quæ prima non eſſent: demonſtrationẽ haberet. mani-
feſtum igitur eſt huiuſmodi demonſtratiuam ſcientiam ex primis, immediatiſque & quæ demon-
ſtrari nequeant eſſe. Cauſas etiam eſſe oportet ea quibus demonſtratiuam nanciſcimur ſcientiam:
& notiora & priora concluſione. Cauſas quidem: quoniam tunc ſcimus (vt diffinitum eſt) cum
cauſam cognoſcimus. Et priora erunt: ſi quidem cauſæ ſunt. nam cauſæ priores. Et ante cognita nõ
14 modo altero prænoſcendi modo quid ſignificent, ſed etiam cognoſcendo quòd ſint. ¶ Secunda cõ
cluſio. Priora & notiora duobus varijs & differentibus modis dicuntur. Nam quædam ſunt priora

& notiora natura:& quædam priora,notioráque quo ad nos.atqui non idem prius natura & prius
quo ad nos: neque idem notius natura, & notius nobis atque quo ad nos. priorum igitur & no-
tiorum:duo varij,differentéſque ſunt modi. ℭ Qnarta diffinitio. Priora & notiora ad nos:ea ſunt, 15
quæ ſenſui ſunt propinquiora. ℭ Quinta. Simpliciter autem & natura priora & notiora: ea ſunt 16
quæ ab ijs quæ ſenſu percipiuntur,ſunt remotiora. ℭ Sexta. A ſenſu remotiſſima ea ſunt:quæ ma- 17
xime ſunt vniuerſalia. ℭ Septima. Propinquiſſima ſenſui ſunt:quæ ſunt ſingularia. Et hæc inquam 18
maxime vniuerſalia & ſingularia: pugnantes, & ex aduerſo prioritatis & cognitionis modos ha-
bent. ℭ Octaua. Demonſtratiuam ſcientiam ex primis eſſe:eſt eam eſſe ex proprijs principijs.idem 19
enim voco primum & proprium principium. ℭ Nona. Proprium principium:eſt demõſtrationis 20
propoſitio immediata. ℭ Decima. Propoſitio autem immediata:eſt qua non eſt alia prior. ℭ Vn- 21
decima. Propoſitio: eſt enunciationis altera pars, vera ſcilicet aut falſa, vnum de vno ſignificans. 22
ℭ Duodecima. Propoſitio dialectica: eſt quæ ſimiliter enunciationis vtranvis partem, veram in- 23
quam aut falſam ſumit. ℭ Decimatertia. Propoſitio demonſtratiua:eſt quæ determinatæ enuncia- 24
tionis partem,veram ſcilicet ſumit. ℭ Decimaquarta. Enunciatio:eſt contradictionis vtravis par- 25
tium. ℭ Decimaquinta. Contradictio:eſt oppoſitio,cuius ſecundum ſe non eſt medium. ℭ Deci- 26
maſexta. Affirmatio:eſt contradictionis pars,quæ aliquid de aliquo ſignificat. ℭ Decimaſeptima. 27
Negatio:eſt pars contradictionis, aliquid ab aliquo ſignificans. ℭ Decimaoctaua. Poſitio princi- 28
pij immediati ad ſyllogizandum idonei: eſt quæ demonſtrari nequit, nec neceſſe eſt eum habere, 29
qui diſcendo quicquam ſit percepturus. ℭ Decimanona. Dignitas:eſt immediata propoſitio,quam 30
neceſſe eſt quemlibet qui diſcendo quippiam ſit percepturus,habere.ſunt enim quædam huiuſmo-
di:quibus ex ſeſe aſſentit is,qui diſciplinam ſit adepturus,& talibus potiſſimum dignitatis nomen
tribuere ſolemus. ℭ Viceſima. Suppoſitio:eſt ea poſitionum,quæ vtranvis partium enunciationis 31
ſumit,aliquid (inquam) aut eſſe aut non eſſe,hoc eſt affirmationem aut negationem. ℭ Viceſima- 32
prima. Diffinitio:eſt poſitio,quæ eſt ſine hoc, videlicet quòd ſumat eſſe,aut non eſſe,hoc eſt quæ
neque eſt affirmatio,neque negatio. Nam arithmeticus ponit monadis diffinitionem:principium
numeri indiuiſibile ſecundum quantitatem. at id ſuppoſitio non eſt. nam non ſumit aliquid eſſe,
aut non eſſe.quid eſt enim monas, & monadem eſſe:non idem ſunt. ℭ Tertia concluſio. Non ſo- 33
lum principia aut omnia aut aliqua præcognoſcere oportet: ſed & illa magis credibilia & cognita
concluſione eſſe,neceſſe eſt. Nec id iniuria ſanè,quandoquidem oportet & credere & ſcire conclu-
ſionem, eum habendo ſyllogiſmum quem appellamus demonſtrationem. is autem eſt ſciendo ea
ex quibus extruitur. extruitur autem ex principijs, & concluſione. quare principia illa: non mo-
do præcognoſcuntur, ſed & magis creduntur ac ſciuntur. Nam ſemper, propter quodcunque eſſe
tale, alterum tale eſt: & ipſum quoque propter quod, eſt magis tale. vt id propter quod amatum,
alterum amamus,magis eſt amatum.quare ſi propter principia eſſe ſcita & credita,concluſionem
ſcimus & credimus:& illa proculdubio magis ſcimus & credimus. atqui propter illa ſcita, creditá-
que: concluſionem & ſcimus & credimus. quoniam propter prima: & poſteriora cognoſcuntur.
principia igitur aut omnia, aut aliqua non antè cognoſcere ſat eſt: ſed & illa eſſe magis credita ſci-
táque quàm ipſa ſit concluſio,neceſſe eſt. ℭ Quarta. Principia aut per demonſtrationem ſciuntur: 34
aut circa ea melius affecti ſumus, quàm ſi demonſtratione fuerimus ſcientes. Nam non poſſibile
eſt quempiam credere magis ea quæ ſcit,quæ quidem non eſt neque demonſtratione ſciens,neque
melius circa ea affectus eſt quàm ſi fuerit demonſtratione ſciens. atqui accidet magis credere ea
que neque demonſtratione ſciens fuerit,neque circa ea melius affectus diſpoſitúſque quàm ſciens.
niſi quis credentium principia, per demonſtrationem prænoſcat, aut circa ea melius affectus ſit
quàm per demonſtrationem agnoſcens. nam neceſſe eſt magis principijs credere aut omnibus,
aut aliquibus: quàm concluſioni. principia igitur aut per demonſtrationem ſciuntur, aut circa ea
melius affecti ſumus quàm ſi ea fuerimus demonſtratione ſcientes. ℭ Quinta. Eum qui per de- 35
monſtrationem ſcientiam ſit adepturus, non ſolum oportet magis cognoſcere, magiſque crede-
re principijs quàm concluſioni quæ demonſtratur,verum neque aliud quippiam eorum quæ prin
cipijs opponuntur (ex quibus ſyllogiſmus contrariæ deceptionis conflatur) credibilius, notiúſve
eſſe neceſſe eſt. Id neceſſe eſt. ſiquidem eum qui ſimpliciter ſcit, à ſua ſententia indimobilem hæ-
rentémque iugiter eſſe oportet.atqui ſi aliquid oppoſitorum credibilius,notiúſque principijs eſſet:
diſſuadibilis planè eſſet, atque à ſua ſententia mutabilis. non igitur aliquid oppoſitorum credibi-
lius,notiúſve principijs eſſe poſſibile eſt.

ℭ Quòd non omnium ſit demonſtratiua ſcientia. Cap. III.

QVibuſdam autem igitur: propter id quòd oportet prima ſcire, non 36
videtur ſcientia eſſe. ℭ Quibuſdam autem eſſe quidem: omnium 37
tamen demonſtrationes eſſe. quorum neutrum, neque verum, ne-
que neceſſarium. ℭ Ponentes autem non eſſe omnino ſcire: hi ad 38
infinitum volunt reduci, tanquam non ſint vtique ſcientes poſteriora pro-

pter priora,quorum non ſint prima,recte dicentes.impoſſibile enim eſt infinita
pertranſire.& ſi ſtent,& ſint principia:hæc ignota eſſe. cum demõſtratio non ſit
ipſorum.quod quidem dicunt eſſe ſcire ſolum. ſi vero non eſt prima ſcire: neq;
quæ ex eis ſunt,eſt ſcire neq; ſimpliciter,neque proprie:ſed ex conditione ſi illa
39 ſint.¶Hi autem de eo quod quidẽ eſt ſcire ſic confitentur.per demõſtrationem
enim eſſe ſolum,ſed omniũ eſſe demonſtrationẽ nihil prohibet.contingit enim
40 circulo fieri demonſtrationem,& ex ijs quæ ſunt adinuicem.¶Nos autem dice
mus,neq; omnem ſcientiã demonſtratiuam eſſe,ſed immediatorũ eſſe indemõ-
ſtrabilem.& ꝙ hoc neceſſariũ ſit:manifeſtum eſt. ſi enim neceſſe eſt quidem ſci-
re priora ex quibus eſt demonſtratio,ſtant autem aliquãdo immediata:hæc qui-
dem indemõſtrabilia neceſſe eſt eſſe.& hoc igitur ſic dicimus:& nõ ſolum ſcien
tiã,ſed & principiũ ſcientiæ eſſe quoddam dicimus, inquãtum terminos cogno-
41 ſcimus.¶Circulo autem ꝙ impoſſibile ſit demonſtrare ſimpliciter:manifeſtum
eſt.ſiquidem ex prioribus oportet demonſtrationẽ eſſe & notioribus. impoſſibile
enim eſt eadem: ſibiinuicem ſimul priora & poſteriora eſſe, niſi altero modo.vt
hæc quidem ad nos:illa vero ſimpliciter.quo certe modo inductio facit notum.
42 ¶Si autem ſic eſt:nõ vtiq; erit ſimpliciter ſcire bene definitum, ſed dupliciter.
43 ¶An non ſimpliciter altera demonſtratio ſit ex nobis notioribus?¶Accidit ve
44 ro dicentibus circulo demonſtrationem eſſe:nõ ſolum quod nunc dictũ eſt,ſed
nihil aliud dicere q̃ quoniam hoc eſt,ſi hoc eſt.ſic autem facile eſt demonſtrare
omnia . Manifeſtum autem eſt ꝙ hoc accidit tribus terminis poſitis.per multos
enim aut per paucos reflectere dicere nihil differt:per paucos autẽ aut per duos.
Cum enim ſit a,ſit ex neceſſitate b:hoc autem cũ ſit,& c.cum igitur a ſit,erit &
c.ſi igitur cum ſit a,neceſſe eſt b eſſe:hoc autẽ cum ſit,a eſt. hoc enim erit circu
lo.ponatur autẽ,a in quo c.b igitur cũ ſit, a eſſe dicere: eſt & ipſum c dicere eſſe.
hoc autẽ dicere eſt,quoniã cum ſit a,eſt c.c autem ipſi a idem eſt. quare accidit
dicere,circulo dicẽtes eſſe demõſtrationem nihil aliud niſi cum ſit a,eſt a.ſic au
45 tem omnia demõſtrare leue eſt.¶At vero neq; hoc poſſibile:niſi in ijs quæ alter-
46 natim ſe cõſequuntur,ſicut ſunt propria. ¶Vno quidem igitur poſito oſtenſum
eſt:ꝙ nequaquam neceſſe aliquod eſſe alterũ.dico autem vno:quoniã nec termi
no vno,nec poſitione vna poſita.ex duabus autẽ poſitionibus primis,& minimis:
ſiquidem contingit & ſyllogizare.ſi igitur & a ipſi b,& c ſequatur,& hæc adinui-
cem,& ipſi a: ſi quidem igitur contingit ex alternis monſtrare omnia quæſita in
prima figura.ſicut oſtenſum eſt in ijs qui de ſyllogiſmo ſunt.Oſtenſum eſt autẽ:
quòd in alijs figuris,aut non fit ſyllogiſmus,aut non de acceptis.quæ autem non
mutuo prædicantur:nequaquam eſt demonſtrare circulo. quare quoniam pauca
quidem huiuſmodi in demõſtrationibus ſunt:manifeſtum eſt quòd vanum qui-
dem & impoſſibile ſit dicere ex ijs quæ ſunt adinuicem eſſe demonſtrationem,&
propter hoc contingere,omnium eſſe demonſtrationem.

¶Tertij Cap.notæ.

41 ¶Circulo & ex ſeinuicem:aliquo modo monſtrare non eſt impoſſibile.vt vnum demõſtratione ꝙ
eſt,alterum vero demonſtratione propter quid. ſed circulo & ex ſeinuicem demonſtrare ſimplici-
ter:eſt impoſſibile.eſt enim demonſtratio ſimpliciter,quæ facit ſcire ſimpliciter:ſcire autẽ ſimpli-
citer ex prioribus,notioribuſq; ſimpliciter.modo ſi ex ſeinuicem ſimpliciter aliqua monſtrarẽtur,
vt a per b ſimpliciter,& b per a ſimpliciter oporteret vnũ & idem & reſpectu eiuſdem,vt a reſpe-
ctu b ſimpliciter poſterius & ignotius eſſe,& ſimpliciter prius,notiuſq;,quod eſt impoſſibile. niſi
forte quis id poſſe eſſe putet in ijs quæ ſibiinuicem cauſæ ſunt . vt ſanitas & corporis exercitatio.
vbi ſanitas, ſimpliciter prior notiórq; eſt, vt finis: corporis autem exercitatio ſimpliciter prior ac
notior vt efficiens,atq; conſeruans.ſanitas poſterior:vt effectus, efficiente.exercitatio vero,vt effe-
46 ctus,fine.ſed an id nõ eſt idem reſpectu eiuſdem? ¶Poſitio:poſita,admiſſáq; propoſitio. ¶Vt in
ijs libris qui ſunt de ſyllogiſmo dictum eſt:cap.5,6,& 7 ſecundi priorum analyticorum.

ℂPARAPHRASIS CAP. TERTII.

TErtium cap. Opiniones duæ. rationes earum. Concluſiones quinque. Obiectio vna. di-
lutio. ℂPrima opinio. Nonnullis non videtur aliquorum eſſe ſcientiã: ob idipſum quòd 36
oporteret ipſa prima ſcire. at prima ſcire (vt eorum fert opinio) impoſſibile eſt. nullo-
rum itaque videtur eſſe ſcientia. ℂSecunda opinio. Quibuſdam autem aliquorum ſcien- 37
tiam eſſe videtur: omnium tamen demonſtrationes eſſe ponunt. quarum aſſertionum neutra ſanè:
neque vera, neque neceſſaria eſt. ℂRatio primorum. Enimuero aſtruentes non eſſe ſcientiam om- 38
nino, hi ad infinitum aſſurgendum eſſe cenſent, ſi vlla eſſet ſcientia. quod ſi ita eſt, non eſt ſcientia:
quia non ſciunt vtique poſteriora propter priora, quorum non ſunt prima. & rectè id dicunt: ſi
aſſurgeretur abireturque in infinitum, non eſſe prima. nam impoſſibile eſt infinita tranſilire. qui-
bus non emenſis, pertranſitiſque: non darentur prima. Et adijciunt. ſi ſtatur aliquo, & ſint princi-
pia: illa ignota erunt, cum non ſit demonſtratio ipſorum. quo quidem modo ſolum, dicunt eſſe
ſcire. atqui ſi non eſt prima ſcire: neque ea quæ ex illis proficiſcuntur ſcire neque ſimpliciter, neq;
proprie poſſibile eſt. ſed ſi ſciuntur: hoc eſt ex ſola ſuppoſitione, ſi illa vera ſint. hac itaque ratione:
videtur eis, ſcientiam nullam eſſe. ℂRatio ſecundorum. Secundi de ſciendi modo, primis conſpi- 39
rant. nam per demonſtrationem ſolum ſcire ponunt. ſed aiunt omnium eſſe demonſtrationem, ni-
hil prohibere. nam contingit omnium circulo & ex ſe mutuo, demõſtrationem conflari. ℂPrima 40
concluſio. Nos ſanè dicimus: non omnem ſcientiam demonſtratione eſſe ſuſcipiendam, ſed imme-
diatarum propoſitionum eſſe indemonſtrabilem. id autem ita eſſe oportere: perſpicuum eſt. nam
ſi neceſſarium eſt ea ſcire priora, ex quibus eſt demonſtratio, & ſtatur aliquando in immediatis:
illa nimirum indemonſtrabilia eſſe neceſſe eſt. at aliquando ſtatur, neque decumbitur ad infini-
tum. immediatarum igitur propoſitionum ſcientia, indemonſtrabilis, neque demonſtratione vlla
ſuſcipienda. Hoc igitur ſic ſe habere dicimus: & non ſolum hoc modo ſcientiam, ſed & aliquod
ſcientiæ principium notum eſſe dicimus, quatenus terminos cognoſcimus. ℂSecunda concluſio. 41
Demonſtrare ſimpliciter: circulo, & ex ſe mutuo impoſſibile eſſe, dilucidum eſt. Si quidem ex prio-
ribus demonſtrationem eſſe oportet: circulo demonſtrare impoſſibile eſt. nam impoſſibile eſt ea-
dem ſibi mutuo ſimul priora & poſteriora eſſe: niſi altero & altero modo. vt hæc quidem ad nos,
illa vero ſimpliciter & ad naturam priora. quo certe modo, ex notioribus inquam ad nos ad no-
tiora ſimpliciter: inductio facit notum. Atqui ſi ſimpliciter demonſtraretur circulo: eadem ſibi
mutuo priora & poſteriora eſſent ſimpliciter. nam demonſtratio ſimpliciter: ex prioribus notio-
ribúſque ſimpliciter. non igitur contingit ſimpliciter monſtrare, circulo & ex ſeſe mutuo. ℂObie- 42
ctio. Si ita eſt vt aliqua alio & alio modo dicantur priora: non igitur rectè vno modo definitum eſt
ſcire, ſed duobus erat definiendum, determinandumque modis. ℂDilutio. An non ſimpliciter & 43
abſolute altera demonſtratio cenſenda eſt: quæ ex notioribus ſcilicet ad nos coaleſcit ſed ex adiun-
cto? Quæ autem definita eſt, & ſcire quod definitum eſt: demonſtratio abſolute & ſcire abſolute &
ſimpliciter eſt, quod ex prioribus, notioribuſque ſimpliciter eſt. non igitur perperam vno modo

a b c

ſcire definitum eſt. ℂTertia concluſio. Euenit vt qui dicunt circulo demonſtrationem fieri: non 44
modo quod nunc allatum eſt incurrant incommodum, ſed & nihil aliud dicere quàm hoc eſt ſi
hoc eſt, idémque per ſeipſum aſtruere. ſic autem facile eſſet omnia demonſtrare: quod ſanè perri-
diculum eſt. Quòd autem id accidat: ſtatim poſitis tribus terminis euadit exploratum (ſiue enim
per multos, ſiue per paucos remeat: nihil refert, atque per paucos etiam duos) nam cum ſit a: ſit

a b c

ex neceſſitate b. & cum ſit b: ex neceſſitate ſit c. igitur cum ſit a: ex neceſſitate erit c. Si igitur cum
ſit a neceſſe eſt eſſe b, & retro agendo cum ſit b neceſſe eſt eſſe a (nam id eſſet monſtrare circulo)
ponatur a eo in loco in quo c. dicere igitur cum ſit b eſſe a: perinde eſt ac dicere cum ſit b eſſe c. &
dicere cum ſit a eſſe a: perinde eſt ac dicere cum ſit a eſſe c. nam a & c idem, ſimúlque ſunt. quare
accidit eos qui dicunt circulo demonſtrationem coaleſcere: nihil aliud dicere quàm ſi eſt a, eſt a, &
hoc eſt ſi hoc eſt, idémque per ſeipſum aſtruere. ſic autem facile eſſet omnia monſtrare. ℂQuarta 45
concluſio. Eſto aliquid ſit circulo monſtrare: non tamen omnia circulo monſtrari eſſet poſſibile.
Nam neque hoc eſſet poſſibile: niſi in ijs quæ ſe mutuo & remeando conſequuntur, quemadmo-
dum ipſa propria. ℂQuinta concluſio. Si contingit monſtrare circulo: id vno duntaxat poſito non 46
contingit, ſed duobus ad minimum. Nam prius oſtenſum eſt: vno duntaxat poſito, nihil aliud ex
neceſſitate ſyllogiſmo euenire. vno inquam: neque termino neque poſitione vna poſita. ex duabus
autem poſitionibus primis ad minimum: contingit aliud ex neceſſitate euenire, quandoquidem &
ſyllogizare. poſitis igitur duobus ad minimum, contingit circulo demonſtrare. ſi igitur a conſequi-
tur b, & b conſequitur c, & mutuo c b: & c b mutuo cum a. ſi profecto cõtingit circulo & ex ſe mu-
tuo monſtrare: omnia quæſita in prima figura monſtrabuntur. vt in ijs libris qui ſunt de ſyllo-
giſmo, dictum eſt. vbi etiam dictum eſt in alijs figuris nõ fieri circularem ſyllogiſmum: aut nõ ex
aſſumptis. ex ijs autem quæ non ſunt prædicando remeantia: nequaquam circulo demõſtrare poſ-
ſibile eſt. Quare cum in demonſtrationibus pauca ſint eiuſmodi quæ remeant: perſpicuum eſt va-
num eſſe & impoſſibile dicere, demonſtrationem mutuam & ex ſeſeinuicem eſſe, & propter hoc
contingere omnium demonſtrationem eſſe.

¶Quid de omni, modi per ſe, & quid vniuerſale. Cap. IIII.

47 QVoniam autem impoſſibile eſt aliter ſe habere id cuius eſt ſcientia
ſimpliciter: neceſſarium vtique erit id eſſe ſcibile quod eſt ſecũdum
48 demonſtratiuam ſcientiam. ¶Demonſtratiua autem eſt:quam habe-
mus in habendo demonſtrationem. ex neceſſarijs itaque ſyllogiſmis
eſt demonſtratio. Accipiendum igitur eſt ex quibus & qualibus demonſtratio-
nes ſunt. primum quidem determinabimus quid dicimus de omni, & quid per
49 ſe, & quid vniuerſale. ¶De omni quidem hoc dico:quod vtique eſt non in quo-
dam quidem, in quodam autem non. neque quod aliquando quidem: aliquan-
do vero non. vt ſi de omni homine animal. ſi verum eſt quidem dicere homi-
nem:verum eſt & dicere animal. & ſi nunc alterum: & alterum. & ſi in omni li-
nea punctum: ſimiliter eſt. ſignum autem eſt. nanque inſtantias ſic ferimus: vt
50 de omni etiam interrogati, aut ſi in quodam non, aut ſi aliquando non. ¶Per
ſe autem ſunt: quæcunque ſunt in eo quod quid eſt. vt triangulo ineſt linea, &
punctum lineæ:ſubſtantia enim ipſorum ex his eſt, & in ratione dicẽti quid eſt,
51 inſunt. ¶Et quibuſcunque eorum quæ inſunt ipſis: ipſa in ratione inſunt quid
eſt monſtranti. vt rectum ineſt lineæ & circulare, & par & impar numero, & pri
mum & compoſitum, & iſopleurum & altera parte longius, & quæ omnibus his
inſunt, in ratione quid eſt dicente, illinc quidem linea, hinc vero numerus. ſimi
liter & in alijs huiuſmodi: vnicuique per ſe eſſe dico. Quæcunque vero neutra-
52 liter inſunt:accidentia ſunt. vt muſicum, aut album animali. ¶Amplius quod
non de ſubiecto, alio quodam dicitur. vt ambulans aut album:cum & alterum
quiddam ſit ambulans & album. ſubſtantia autem, & quæcunque hoc aliquid ſi-
gnificant:non alterum aliquid ſunt quàm quod quidem ſunt. quæ quidem igi-
53 tur nõ de ſubiecto alio ſunt, per ſe dico. quæ vero de ſubiecto:accidẽtia. ¶Item
alio modo, quod quidem propter ipſum ineſt vnicuique: per ſe dico. quod vero
non propter ipſum:accidẽs eſt. vt ſi ambulante coruſcauit:accidens eſt. nõ enim
propter id quòd ambulauit, coruſcauit:ſed accidẽs dicimus hoc. ſi vero propter
ipſum: per ſe. vt ſi aliquid interfectum interijt ſecundum interfectionem: quo-
niam propter id quod interfectum eſt interijt, ſed non quòd accidat interfectũ
54 interire. ¶Quæ ergo dicuntur in ſimpliciter ſcibilibus per ſe ſic ſunt ſicut eſſe
prædicatis, aut ineſſe:propter ipſáque ſunt & ex neceſſitate. non enim contingũt
non ineſſe aut ſimpliciter, aut oppoſita. vt lineæ aut rectum aut obliquum, & nu
mero aut par aut impar. eſt enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in
eodem genere. vt par aut impar in numeris ſecundum quod conſequitur, quare
ſi neceſſe eſt affirmare aut negare: neceſſe eſt & quæ ſunt per ſe, ineſſe. de omni
55 quidem & per ſe determinatum ſit hoc modo. ¶Vniuerſale autem dico quod
cum de omni ſit: & per ſe eſt, & ſecundum quod ipſum eſt. Manifeſtum igitur
eſt quòd quæcunque ſunt vniuerſalia: ex neceſſitate inſunt rebus. per ſe autem
& ſecundum quòd ipſum eſt:idem eſt. vt per ſe lineæ ineſt punctum, & rectitu-
do. & nanque ſecundum quòd linea eſt. & triangulo ſecundum quòd triangu-
lus eſt:inſunt duo recti. etenim per ſe triangulus: duobus rectis æqualis eſt. vni-
uerſale autem eſt tunc:cum in quolibet:& primo monſtretur. vt duos rectos ha-
bere neque cuilibet figuræ ineſt vniuerſaliter: & tamen eſt monſtrare de figura
quòd duos rectos habet, ſed non de figura qualibet, nec vtitur qualibet figura
monſtrans. quadrangulus enim figura quidem eſt: non habet autem duobus re-
ctis æquales. ſed iſoſceles habet quidem quodlibet duobus rectis æquales: ſed
non primum. ſed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monſtratur
duos habere rectos, aut quodcunque aliud: huic primo ineſt vniuerſale. & de-
monſtratio per ſe huius vniuerſalis eſt, aliorum autem quodammodo & non

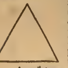
per ſe.neque iſoſcelis eſt vniuerſaliter,ſed in plus.

Triangulus
Linea
Linea recta

Circularis linea
• • • • •
Impar
• • • •
Par
• • •
Primus
• • • •
Compoſitus.
•
• •
• • •
Aequilaterus
• • • •
• • • •
• • • •
Altera parte longior.

Aequilaterus
Aequilater
Iſopleurus

Aequipedus
Aequipes
Aequicrurus
Iſoſceles

Scalarius
Gradarius
Scalenos

ℂQuarti Cap. notæ.

ℂIn demonſtratione duo ſunt:principia (quæ ad propoſitionem & aſſumptionem pertinent) & 48
concluſio.principia, intellectilia iotelligibiliaque dicuntur: concluſio vero ſcibile. & id in demon-
ſtratione immediata.nam in demonſtratione mediata:propoſitio, aſſumptio & concluſio mediata
ſunt atque ſcibilia.in immediata autem:propoſitio & aſſumptio immediatæ, medióque quo mon
ſtrari queant vacaotes,ſola vero concluſio mediata. Sed eſt ne demonſtratio cuius altera propoſi-
tionum immediata & altera mediata ſit:eſt. Quo fit vt triplices ſint: hæ ſimpliciter immediatæ,
iſtæ ſimpliciter mediatæ: illæ poſtremo partim immediatæ partimque mediatæ. & omnium con-
cluſionem mediatam ſcibiléque eſſe oportet. ℂNeceſſarium id dicitur quod aliter ſeſe habere nõ
poteſt: quod & idem perpetuo verum eſt, oon aliquando quidem verum,aliquando vero falſum.
ℂRatio quid eſt dicens:maxime ſubſtantialis ratio, diffioitióque eſſentialis. cui & annectitur de- 50
ſcriptio. ℂTriangulus, figura tribus lineis rectis cootenta. ℂLinea,longitudo latitudinis expers
ac craſſitiei,continuata terminatáve puoctis. ℂRectum,lineáque recta,à puncto ad punctum di-
meoſus:cuius nulla pars alteri ſubſultat, éſtque ſupereminens. & eadem eſt à puncto ad punctum
extenſio breuiſſima. ℂCirculare autem: cum extima & circundans linea omni ex parte à medio
puncto,æquali diſpeſcitur interuallo.ℂEt item ea linea eſt quæ ſpatium circundat:in cuius medio
punctus eſt,à quo ad illam omnes eductæ rectæ lineæ, inter ſe ſunt æquales. ℂImpar: eſt nume-
rus qni completa partitione, in duo æqua partiri non poteſt. ℂPar vero:qui completa partitione
in duo æqua ſecatur. Completa autem dicitur: quando ex diuiſione nihil relinquitur, ſuperfluít-
que. ℂPrimus numerus,eſt quem ſola metiri poteſt voitas. ℂCompoſitus vero numerus: quem
alius aliquis ab vnitate numerus metitur. ℂAequilaterus:qui per vnitates deſcriptus, in tria por-
rigitur æqualia latera.ℂAltera parte longior:qui per ſuas vnitates deſcriptus, latera poſſidet vni-
tate diſcrepantia. Ex his diffinitionibus, manifeſte liquet, in his enunciationibus, linea punctis
terminatur, & triangulus lineis: punctum & lineam quæ ad prædicatum pertinent in ſubiecto-
rum ratione quid eſt dicente, collocari. Et cum dicitur numerus eſt impar, numerus eſt par, nu-
merus eſt primus,compoſitus,altera parte longior: ſubiectum in ratione quid eſt prædicatorum,
contineri.ℂQuod non dicitur ex ſubiecto alio vllo:quod id quod eſt,ex alio noo pendet,in alióve 53
ſuſtentatur. ℂEa quæ ſunt per ſe: proprie de extremis propoſitionum adinuicem collatis dicun- 54
tur (præter tertium modum qui ſubſtantias reſpicit præcipue abſolutas, completáſque: quarum
quæque & hoc aliquid dicitur) verum & ab ipſis proportionali modo per ſe propoſitiones dicun-
tur. Primo cum prædicatum eſt de ratione quid eſt dicente ſubiecti aut ipſamet ratio.vt homo eſt
animal. homo eſt animal rationale. Secundo cum ſubiectum eſt de ratione quid eſt prædicati. vt
numerus eſt impar, numerus eſt par. & duo hi modi præcipuum momentum & pondus ad de-
monſtrationes habent.Eſt & alius modus cum ſubiectus termious cauſam importat ob quam præ-
dicatum ei competit, ineſtque. vt iugulatus interijt, & pennata volant. Ex tertio modo non pro-
prie ſumitur propoſitio per ſe:aut ſi ſumitur,in primum reuocetur modum.vt Socrates eſt homo,
homo eſt animal. ℂSimpliciter & ſine adiuncto inſunt ea, quæ per ſe inſunt. pimo cum ratio
prædicatis adhibetur:vt omnis triangulus lineis clauditur,& omnis linea punctis.Cum autem ra-
tio ad ſubiecta pertinet:illa cum oppoſiti adiunctione non poſſunt non ineſſe.vt omnis numerus
par eſt aut impar.Et ea ſunt per ſe ſecundo modo. ℂGenus ſubiectum:& id præcipuum eſt, circa
quod ſcientia aliqua negotiatur,ſuámque totam impendit ſpeculationis curam. vt verbi cauſa ge-
nus arithmetices numerus, muſices conſonantia, geometriæ magnitudo, inſpectiuæ linea optica
radiiuſque viſiuos. ℂQuatenus ipſum:ſecundum ſubſtantiam,ſed primo ſubſtantia in prædicato, 55
& ſecundo in ſubiecto.& quatenus ipſum:particula expoſitiua eſt.nam vt ſeipſum exponit, decla-
rátque Ariſtoteles. per ſe & quatenus ipſum: idem. Quo fit vt perridicule particulam, quatenus
ipſum, exponant nonnulli conuerſim: cum prorſus idem ſit quod per ſe. neque ad neceſſitatem
adiecta eſt,ſed ad expreſſionem: ſi qui forte quatenus ipſum notius, exploratiúſque haberent. Fit
etiam vt diffinitio vniuerſalis,non ſtatim completa ſit:ſed obiter eam perficit Ariſtoteles, adiun-
cta particula primo. vt id dicatur vniuerſale: quod eſt de omni, & per ſe,& primum. Et quando
vniuerſum prædicatum vniuerſum ſubiectum implet. maxime vniuerſale id eſt. & alterum alteri
æquatur, idque dicitur ineſſe primo, & vniuerſale primum. vt triangulus, & habere tres duobus
rectis æquos. at quando ſubiectum latius ſe porrigit, compluſculiſque communicat (vt figuram
tres duobus rectis æquos habere) tunc prædicatum non vniuerſum totúmque ſubiecti eſt, ſed
pars.at contrà ſi prædicatum ſe fuodit latius (vt æquipedus tres æquos habet duobus rectis) præ-
dicatum non proprie vniuerſum eſt ſubiecti, cum illi ſolam ſui partem tribuat. maxime igitur
dicetur voiuerſale cum ſe ſecundum totum communicat, quod & καθόλου (quod vniuerſale ver-
tunt) ſignificat. καθόλου enim id dicit quod nos latine dicere poſſumus,ſecundum totum. Et vni-
uerſale hic proprie affectionem prædicati ad ſubiectum dicit: à quo & propoſitio vniuerſalis
hic dicitur, cum prædicatum ſubiecto & omni, & per ſe & primo ineſt. non autem à nota vni-

Po. * 168

uerſalitatis ſubiecti. qualis eſt omnis aut nullus, vt in libro de interpretatione. ſed hæc ſuggerere ferme puerile eſt: præſertim cum vnumquodq; in Ariſtotelicis diſciplinis, ſecundũ ſubiectam materiam ſit accipiendum. ℂ ᾗ ἵπτυαι in litera interpretatum eſt ſecundum quòd conſequitur: ſignificatio huius dictiunculæ ᾗ ancipitem fecit ſenſum. quæ aliquando reduplandi, aliquando rationis expreſſiua, aliquando vero affirmandi nota eſt. quæ ſignificatio quadrantior hoc in loco videtur, quæ & in paraphraſi poſita eſt. ℂ Tres triãguli ſpecies ſunt æquilaterus, æquipedus, ſcalarius: quæ & alia ſortiuntur nomina. vt æquilaterus, æquilater, iſopleurus. Aequipedus, æquipes, æquicrurus, iſoſceles. Scalarius, gradarius, ſcalenos. Primus tria latera tenet æqualia. Secundus duo duntaxat. & tertius tria inæqualia. Et affectionem habere tres duobus rectis æquos adiecit Euclides poriſma ad 32 primi. & ex loco illo affectio hæc diſcenda eſt. oportet enim vnũquodq; proprijs in locis diſci: neque confundendæ (vt ſophiſtæ ſolent) diſciplinæ. qui omnia permiſcent in omnibus. neque diſſerunt: ſed confundunt. id nanque non patitur rationalis diſciplina. ſed ſi quæ eſt quæ omnia miſcet & non confundit: ea eſt rationali ſuperior, & intellectualis quædam, analogica, ſumma cõtemplans in imis, & in ſummis ima. ſed hæc hactenus.

ℂ PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

47 QVartum cap. concluſiones duæ. quid de omni. quid per ſe primo. quid per ſe ſecũdo, quid
tertio, quid quarto modo. qui modi per ſe ſint demõſtrationi accommodabiles. quid vni-
uerſale. ℂ Prima concluſio. Quod ſecundum demonſtratiuam ſcientiam ſcibile eſt: neceſ-
ſarium eſt. Id ideo eſt: quia impoſſibile eſt aliter ſeſe habere id cuius ſimpliciter eſt
48 ſcientia. id autẽ cuius ſimpliciter eſt ſcientia: ſcibile eſt. ſcibile igitur neceſſarium eſt. ℂ Secunda con
cluſio. Demonſtratio, ſyllogiſmus eſt ex neceſſarijs. Nam demonſtratiua ſcientia eſt ex neceſſarijs.
ſiquidem ſcibile neceſſarium eſt, & oportet ea ex quibus ſcitur, magis eſſe credita ſcitáq;. demon-
ſtratiua autem ſcientia eſt quam habemus eo ipſo quòd demõſtrationem habeamus. Eſt igitur de-
monſtratio ex neceſſarijs. quam cum notum ſit eſſe ſyllogiſmum: manifeſtum eſt eam eſſe ſyllogiſ-
mum ex neceſſarijs. Expedit igitur ſumere ex quibus & qualibus neceſſarijs demõſtrationes ſunt.
Ad quod quidem habẽdum primum diſcutiemus quidnam vocamus de omni, quid per ſe & quid
49 vniuerſale. ℂ Prima diffinitio. De omni id appello quod ſit non in quodam quidem, in quodam
vero non. neq; aliquando quidem, modo vero non. Vt ſi animal de omni homine prædicamus: ſi
verum quidem eſt de quopiam hominẽ dicere, & animal dicere verum eſt. etſi nunc alterum (ho-
minem inquam) verum eſt dicere, & nunc alterum dicere verum eſt. & ſi dicimus in omni linea
punctum eſſe: ſimiliter de omni eſt. Et id de omni eſſe hoc deprehendimus indicio. nam & vbi de
omni interrogamur: obices ponimus, idque refutamus, aut ſi in quodam non ſit, aut ſi aliquando
non ſit. non iniuria igitur id dicimus de omni: quod cum inſit, id quidem nõ eſt, alicui & alicui nõ,
50 & aliquando & aliquando non. ℂ Secunda. Primo ea inſunt per ſe: quæcunq; in ratione quid eſt di
cente, collocantur. vt triangulo linea per ſe ineſt, & punctum per ſe ineſt lineæ. nam ipſorum ſub-
ſtantia eſſentialiſque ratio: ex his eſt. hoc eſt in eorum ratione quid eſt dicente: hæc collocantur.
51 ℂ Tertia. Secundo ea inſunt per ſe quorũcunq; in ratione quid eſt declarãte: ea quibus inſunt, col-
locantur. Vt rectum per ſe ineſt lineæ pariter & circulare, & impar & par numero, & primum &
compoſitum, & æquilaterum & altera parte longius. & in horum omnium ratione quid eſt dicen
te inſunt: illinc linea, hinc vero numerus. ſimiliter quoq; & in cæteris huiuſmodi quibuſcunq; per
ſe nuncupo. Quæcunq; vero neutro horum modorum inſunt: vt accidẽtia inſunt. vt muſicum aut
52 album: vt accidens animali ineſt. ℂ Quarta. Tertio inſuper id dicitur per ſe: quod non dicitur ex
ſubiecto alio vllo. Vt ambulare per ſe nõ eſt: quod aliud quid, eſt ambulans. ſuppoſitũ enim quip-
piam ſubiectũmq; eſſe oportet vnde eſt. & pari iure album per ſe non eſt. at ſubſtantia & quæcũq;
hoc aliquid ſignificant: non aliud quid ſunt quàm quod ſunt, neq; ſubiectum aliud quippiam eſſe
oportet ex quo ſunt. per ſe igitur ſunt. quæ igitur nõ ex ſubiecto alio ſunt, ſumũtq; id quod ſunt:
53 per ſe appello. quæ vero ex ſubiecto ſunt: accidentia. ℂ Quinta. Quarto inſuper alio modo, id per ſe
dicitur: quod cuipiam ineſt propter idipſum cui ineſt. & ex oppoſito, quod alicui ineſt ſed nõ pro-
pter ipſum: accidens eſt. Vt ſi cum quiſpiam ambulabat ſuffulgurauit: accidẽs eſt. non enim propter
id quod ambulabat ſuffulgurauit: ſed id accidiſſe dicimus. Si vero dicimus propter ipſum euenire:
per ſe dicimus. Vt ſi quis eiugulatus interijt, etiam iugulatione ipſa: id per ſe eſt. quoniam interijt
propter id quòd eiugulatus eſt, non autem quòd accidat eiugulatum gurgulione reſerato interire,
54 oppeteréq; mortem. ℂ Qui modi per ſe demonſtrationi accommodabiles. Quæ igitur in ijs quæ
ſimpliciter ſcibilia ſunt, per ſe ſunt: ea ſunt velut cum ratio ineſt prædicatis aut cum ineſt ſubiectis,
& propter talia & inſunt & ex neceſſitate inſunt. nam quæ talia ſunt: non cõtingit non ineſſe aut
ſine adiuncto. aut cum oppoſitorũ adiunctione. vt lineæ rectum aut inflexum, & numero par aut
impar. Nam contrariũ, priuatio aut cõtradictio quæ oppoſita ſunt: in eodem genere ſubiecti ſiunt,
in quo vnius affirmatio ſtabilitióq;, alterius eſt negatio. vt in numeris par: quod non impar, certe
conſequitur. quare neceſſe eſt affirmare & negare: & quæ hoc pacto per ſe ſunt cum contrarij ad-
55. iunctione, ex neceſſitate inſunt. Sed de omni & per ſe hunc in modum determinata ſint. ℂ Sexta
diffinitio. Vniuerſale autem dico: quod cum de omni ſit, & per ſe ineſt & quatenus ipſum. Quo ſit
exploratum: vt quæcunq; vniuerſalia, ex neceſſitate rebus inſint. nam quæ per ſe: ex neceſſitate in-

eſſe iam dicta ſunt.omnia autem vniuerſalia,per ſe.Et per ſe & quatenus ipſum,idem eſt.vt lineæ, per ſe ineſt punctum & rectum.nam & quatenus linea.& triangulo quatenus triãgulus eſt: inſunt duobus rectis pares.nam & per ſe triangulus:duobus rectis æquos habet.Sed quod ſupra adductũ eſt:nondum completa vniuerſalis diffinitio eſt.verum vniuerſale tunc eſt,cum hoc pacto de omni & primo oſtendatur.Vt æquales duobus rectis habere:non vniuerſale figuræ eſt,& tamen fieri poteſt vt de figura oſtendatur, ꝙ æquales duobus rectis angulos habeat. at nõ de quauis figura,neq; qui id oſtendit:quauis vtitur figura.nam quadratum,figura quidem eſt:non habet autem duobus rectis æquales.ſed æquipedus duobus rectis æquales quiuis habet.verum id non primum,ſed triangulus id prius habet.Quodcunq; igitur primum mõſtratur duobus rectis æquos habere,aut quiduis aliud:illi primum ineſt vniuerſale.& demõſtratio per ſe:illius,vniuerſaliter eſt.aliorum autem: aliquo modo,& particulariter per ſe.neq; æquipedi eſt vniuerſalis ſecundum id totum demonſtratio,quòd duobus rectis æquos habeat:ſed in plus,latiúſque ſe fundit.

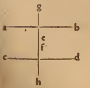
ℭQuo pacto contingat hallucinatio circa vniuerſale primum. Cap. V.

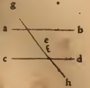
Oportet autem non latere quoniam multotiens contingit peccare : & 56
non eſſe quod demonſtratur primum vniuerſale, ſecundum quod videtur demonſtrari vniuerſale primum. oberramus autẽ hac deceptione,cum aut aliud nihil ſit accipere à ſuperiori extra ſingulare vel ſingularia.aut ſi ſit quidem:ſed innominatum ſit quidem in differentibus ſpecie rebus.aut cõtingat eſſe ſicut in parte,totum in quo monſtratur.ijs enim quæ ſunt in parte ineſt quidem demonſtratio, & erit de omni : ſed tamen non huius erit primi vniuerſalis demonſtratio. dico autem huius primi ſecundum quòd huius
demonſtrationem,cum ſit primi vniuerſalis.ℭSi ergo aliquis monſtrabit quidẽ 57
quòd recte non intercidant: videbitur vtique huius eſſe demonſtratio, propter id quod in omnibus eſt rectis.non autem eſt: niſi quidem (quoniam ſic æquales ſint) fiat hoc, ſed ſecundum quòd quomodolibet æquales. Et ſi triangulus non eſſet alius quàm iſoſceles: ſecundum quòd iſoſceles videretur vtique ineſſe. Et proportionale quod commutabiliter eſt:ſecundum quòd numeri ſunt, & ſecundum quòd lineæ, & ſecundum quòd ſolida, & ſecundum quòd tempora ſunt, quemadmodum demonſtratum eſt aliquando ſeorſum . contingens autem de omnibus vna demonſtratione monſtrari.ſed propter id quod non eſt nominatũ aliquid ſecundum quòd hæc omnia vnum ſunt,numeri,longitudines,tempora, ſolida,& ſpecie differentia:ſeorſum abinuicem accepta ſunt.nunc autem vniuerſale monſtratur.non enim ſecundum quòd lineæ ſunt,aut ſecundum quòd numeri,inerat:ſed ſecundum quòd hoc eſt,quod vniuerſale ſupponũt eſſe.Propter hoc nec ſi aliquis monſtret vnũquenque triangulum demonſtratione aut vna aut altera quòd duos rectos habet vnuſquiſque,iſopleuron ſeorſum & ſcalenon, & iſoſceles:nondum cognouit triangulum quòd duos rectos habet,niſi ſophiſticò modo, neque vniuerſaliter triangulum , ne quidem ſi nullus eſt præter hæc triangulus alter.non enim ſecundum quòd triangulus eſt,cognouit,neque omnem triangulum:ſed ſecundum numerum.ſecundum ſpeciem autem non omnem.etſi nullus eſt quẽ non nouit.quando ergo non nouit vniuerſaliter,& quando nouit ſimpliciter:manifeſtum eſt. quoniam ſi idem erit triangulo eſſe & iſopleuro,aut vnicuiq; aut omnibus.ſi vero non idem ſed alterum eſt autem ſecun
dum quòd eſt triangulus:non nouit.ℭVtrum autem ſecundum quòd eſt trian- 58
gulus,aut ſecundum quòd eſt iſoſceles inſit, & quando de hoc eſt primũ & vniuerſale,cuius eſt demonſtratio:manifeſtum eſt,quãdo remotis inſit primum.vt iſoſceli æneo triangulo,inſunt duo recti:ſed æneum eſſe remoto, & iſoſcele, ſed non figura aut termino,ſed non primis.quo igitur primo? ſi itaq; triangulo: eſt, & ſecundum hoc ineſt,& alijs,& huius vniuerſalis eſt demonſtratio.

ℭQuinti Cap.notæ.

ℭPræter ſingulare aut ſingularia. qualia ſunt hæc : ſol , luna , mundus , & cætera huiuſmodi. 56
vt affert Themiſtius , & alij Porphyrij & Ariſtotelis interpretes . ℭHuius primi: huius , primi

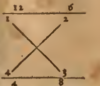
57 vniuerſalis. huius refertur ad id de quo monſtrari intenditur vniuerſale. ¶ Secundum ꝙ huius: vt
huius, non per alterum, alteriúſq; ratione vt pater filij pater eſt ſecundum quòd filius eſt, éſtq; pri-
mus filio. ¶ Hæc enunciatio lineæ rectæ ex incidēte linea duos ex eadē parte intraneos angulos,
rectos habentes, ſunt non concurrentes: nō eſt vniuerſalis, quanuis id omnibus rectis lineis conue-
niat. nam etſi anguli illi recti non eſſent, modo tamen duobus rectis ſimul æquipolles: nunq̃ con-
currant. ſed hæc vniuerſalis eſt, lineæ quæ ex incidente altera, duos ex eadē parte intrinſecos angu
los quocunq; modo duobus rectis æquos habent: ſunt nō concurrentes. quare ſi quis mōſtret pri-
mam, putans vniuerſale primū monſtrare: errat tertio modo. ꝙ id parti tribuit: quod toti tribuen
dum eſt. & litera apud Ariſtotelem quę trunca eſt: obſcuram facit intelligentiam. ſupplendum igi-
tur fuit: quod deſiderare videbatur ſententia. ¶ Declaratio primi modi eadē eſſe poteſt cū ea, quæ
eſt ſecundi. quod vel ex eo conijci poteſt: quòd dicitur, quatenus ſecundū numerum agnoſcit, non
ſecundū omnem ſpeciem ac totam agnoſcere oportere. id enim ad primū modū pertinet. ¶ Com-
mutata proportio & à geometris in lineis, ſuperficieb⁹ & ſolidis contēplatur: & ab arithmeticis in
numeris, & ab aſtronomis in tēporibus. éſtq; cum quatuor quantitatum eadem primi ad ſecundū,
& tertij ad quartū ratio: & colligitur ex eo eadem ratio primi ad tertium, & ſecundi ad quartum,
id comparatio rationum permutatim, & cōmutata, permutatáq; proportio dicitur.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

56 QVintum cap. tres errores aſſignandi vniuerſalis primi. declaratio. regula vna. ¶ Tres er-
rores. Id autem nequaquam latere decet: ſæpenumero contingere errare, & nō eſſe quod
demonſtratur vniuerſale primum, quemadmodum vniuerſale primū demōſtrari videtur.
Hallucinamur autem hac deceptione trifariam. Primo: cum nihil ſuperius præter
ſingulare aut ſingularia ſumendum occurrit. Secundo: cum ſuperius quidem eſt, ſed in diuerſis ſpe
ciebus nomine vacat. Tertio: cum id totum de quo monſtratur vniuerſale, vt pars exiſtat. partibus
enim accommodabitur demonſtratio, & de omni erit: nihiloſecius tamen non huius erit primi
vniuerſalis demonſtratio. Dico autem demonſtrationem huius primi ſecundum ꝙ huius: cum ea
57 demonſtratio primi ſit vniuerſalis. ¶ Declaratio. Si quiſpiam igitur demonſtrare molietur lineas
quarum cum eas intercidat recta) duo ex eadem parte interiores anguli ſunt recti, non eſſe conuias
& concurrentes: videri poterit eſſe demonſtratio vniuerſalis (quia ſic eſt in omnibus huiuſmodi re-
ctis lineis) non eſt autem. quippe cū non fiat demonſtratio vniuerſalis quia duo ſint recti, ſintq;
hunc in modum duobus rectis æquales: ſed quatenus lineæ ſunt quarum cū has quidem alia inter-
cidat, duo eadem ex parte intranei anguli ſunt quocunq; modo duobus rectis æquales. ſic in tertiū
aſſignandi vniuerſalis primi, incideremus errorem: & id de quo monſtraretur pars eſſet. Et ſi trian
gulus non eſſet alius q̃ æquipedus: videri poſſet, habere tres duobus rectis æquos æquipedo qua-
tenus æquipedo ineſſe, & ſimili errore hallucinaremur. Et ſi commutata proportio monſtraretur
ineſſe numeris ſecundum ꝙ numeri, & lineis ſecundum ꝙ lineæ, & corporibus ſecundum ꝙ cor-
pora, & temporibus ſecundum quòd tempora: quemadmodum olim demonſtrabatur ſeorſum, cū
contingat tamen de omnibus vna demonſtratione oſtendi, ſed propter id quod non eſt ſuperius
aliquod nominatum. penes quod hæc omnia: numeri, lineæ, corpora & tempora vnum ſint & ſpe
cie differant. ideo ſumebantur ſeorſum, atq; in ſecundū errorem aſſignandi vniuerſalis primi, pro-
culdubio incidebatur. Nunc autem vniuerſale monſtrari poteſt. nam non inerat lineis ſecundum
quòd lineæ, & numeris ſecundū quòd numeri: ſed quatenus id ſunt vniuerſale, quod ſupponitur,
tametſi ſit innominatum. Et propter eandem cauſam ſi quiſpiam monſtret de vnaquaq; trianguli
ſpecie: vna quidem demōſtratione, aut altera & altera ꝙ tres duobus rectis æquos habet vnuſquiſ-
que ſeorſum & æquilater, & æquipedus, & ſcalaris: nondum cognouit triangulum tres duobus re-
ctis æquos habere, niſi ſophiſtico more. neq; vniuerſali demonſtratione id triangulum habere co-
gnouit: tametſi nullus alter præter dictos habeatur triangulus. nam non quatenus triangulus eſt
agnouit: neq; ſecundū ꝙ omnis triangulus. ſed quatenus ſecundum numerum agnoſcit: non ſecun
dum omnem agnoſcit ſpeciem. Itidem neq; quatenus ſecundū ſpecies agnoſcit, agnoſcet quatenus
triangulus eſt, & ſecundum ꝙ omnis triangulus: ſed ſimilis contingeret erroris prolapſio, quæ &
prius ſecūdo contingebat modo. quando igitur non nouit vniuerſaliter & quando vniuerſaliter
nouit: perſpicuum eſt. quoniam ſi eadem fuerit ratio trianguli & æquilateri aut cuiuſlibet alterius,
aut omnium: nouit vniuerſaliter. ſi autem non eadem, ſed altera eſt quatenus triangulus: non no-
58 uit vniuerſaliter. ¶ Regula. Manifeſtum eſſe poterit vtrum habere duobus rectis æquos cuipiam
ineſt quatenus triangulus eſt aut quatenus æquipedus: & quādo de hoc cuius eſt demōſtratio affer-
tur primū & vniuerſale hoc pacto. Quando cæteris ſublatis affectio quæpiam cuipiā inerit: id quo
primum ſublato non ineſt, vniuerſale primū eſt. vt æquipedo æneo triangulo, ineſt duobus rectis
æquos habere. ſed ſublato ære ita vt non ſit æneus, & duum laterū æqualitate, ita vt non ſit æqui-
pedus, relicto duntaxat triangulo: ineſt habere tres, ſed primum ſublato triangulo, non ineſt. Verū
ſublata figura aut termino non ineſt habere tres: ſed id non primū ſublata figura terminóve con-
tingit. quo igitur primū ſublato id contingit: ſi certe triangulo: per hunc ineſt reliquis habere tres
duobus rectis æquos, éſtq; primum vniuerſale & illius vniuerſalis eſt demonſtratio.

vt 12 ad 6, ita 8 ad 4. cōmutatim, vt 12 ad 8: ita 6 ad 4.

Aequilater

Aequipedus.

Scalenos.

¶ Demonſtrationem ex neceſſarijs & propoſitionibus per ſe eſſe. Cap. V I.

SI igitur eſt demonſtratiua ſcientia: eſt ex neceſſarijs principijs.quod 59
enim ſcitur:nõ poteſt ſe aliter habere.quæ autẽ per ſe ſunt:neceſſario
inſunt rebus.hæc enim inſunt in eo quod quid eſt. quibuſdã autẽ hęc
inſunt in eo quod quid eſt prædicantibus de ipſis,quorũ alterũ oppo
ſitorum neceſſe eſt ineſſe. ¶ Manifeſtum eſt igitur:ꝙ ex huiuſmodi quibuſdam 60
vtiq; fit demonſtratiuus ſyllogiſmus. omne enim aut ſic ineſt,aut ſecundũ acci-
dens.accidentia autẽ neceſſaria non ſunt. ¶ Aut igitur ſic dicendum:aut princi-
pium ponentibus ꝙ demonſtratio neceſſaria ſit,etſi demonſtretur nõ aliter ha-
bere poſſe.ex neceſſarijs igitur oportet eſſe ſyllogiſmum. ¶ Ex veris quidem eſt,
& non demonſtrantẽ ſyllogizare:ex neceſſarijs autẽ non eſt,ſed aut demonſtran
tem.hoc enim proprium iam demonſtrationis eſt. ¶ Signum autẽ eſt ꝙ demon-
ſtratio ex neceſſarijs ſit: quoniam & inſtantias ſic ferimus ad opinantes demon-
ſtrare,quoniã non ſit neceſſe ſi opinamur,aut omnino contingere aliter,aut ora-
tionis cauſa. ¶ Manifeſtum autẽ ex ijs eſt: & quoniã ſtulti qui opinati ſunt acci- 61
pere bene principia,ſi probabilis ſit propoſitio & vera.vt ſophiſtæ.quoniã ſcire:
ſcientiam eſt habere.nõ enim quod probabile eſt aut non,principium eſt:ſed pri-
mum in genere circa quod demonſtratur.& verũ non omne:proprium. ¶ Quòd
autẽ ex neceſſarijs oportet eſſe ſyllogiſmũ:manifeſtum ex his eſt. ſi enim nõ eſt
habens rationẽ propter quid exiſtente demõſtratione:nõ eſt ſciens.ſit autẽ vtiq;
vt ꝙ a,de c ex neceſſitate eſſe,b autẽ medium per quod demonſtratũ eſt nõ ex
neceſſitate:non ſciuit propter quid.non enim eſt hoc,propter medium.hoc qui-
dem contingit nõ ineſſe.concluſio autẽ neceſſaria. ¶ Amplius ſi aliquis neſcir,
nũc habens rationẽ & ſaluatus eſt,& ſalua re,nec oblitus eſt:neq; prius ſciuit.cor-
rumpatur autẽ vtiq; medium niſi ſit neceſſarium.quare habebit quidẽ rationem
ſaluus,ſalua re, neſcit autem : nec ergo prius ſciuit. ſi vero non corruptum eſt,
contingit autem corrumpi quod accidit : vtiq; erit poſſibile, & contingens.ſed
eſt impoſſibile,ſic ſe habentẽ ſcire. ¶ Cum igitur concluſio quidẽ ex neceſſitate 62
eſt,nihil prohibet medium nõ eſſe neceſſarium per quod monſtrata eſt.eſt enim
neceſſarium & ex nõ neceſſarijs ſyllogizare:ſicut & verũ ex nõ veris.cũ autem
medium ex neceſſitate eſt, & concluſio eſt ex neceſſitate : ſicut ex veris verũ eſt
ſemper.ſit enim a de b ex neceſſitate,& hoc de c:neceſſe eſt ergo & a,c ineſſe.ſed
cũ ex neceſſitate ſit concluſio:neq; mediũ neceſſarium eſſe poſſibilẽ eſt.ſit enim
a in c non ex neceſſitate ineſſe,in b autem a,& hoc in c ex neceſſitate: & a ergo
in c ex neceſſitate erit.ſed non eſſe ſupponebatur. ¶ Quoniam igitur ſi ſcit de- 63
mõſtratiue,oportet ex neceſſitate ineſſe:manifeſtũ quoniã & per medium neceſ-
ſarium oportet habere demonſtrationẽ,aut nõ ſciet.neq; enim propter quid,ne-
que quia. quare neceſſe eſt illud eſſe. ſed aut opinabitur,neſciens:ſi opinabitur
non neceſſarium tanq̃ neceſſarium, aut neq; opinabitur ſimiliter,ſiue quoniam
ſciat per media,ſiue propter quid & per immediata. ¶ Accidentium autem non 64
per ſe quo modo diffinitũ eſt per ſe quidem:non eſt ſcientia demonſtratiua.non
enim eſt ex neceſſitate monſtrare concluſionẽ. accidens enim contingit nõ eſſe.
de tali enim dico accidente. ¶ Et tamen ambiget fortaſſe aliquis : cuius cauſa 65
hæc oportet interrogare de his,ſi non neceſſe eſt concluſionem eſſe. nihil enim
differt ſi aliquis interrogatus contingentia:poſtea dicat concluſionẽ.oportet au-
tem interrogare non tanq̃ neceſſarium eſſe propter interrogata:ſed quòd dice-
re neceſſe eſt illa dicenti,& vere dicere ſi veræ ſunt quæ inſunt.

¶ Sexti cap. notæ.

¶ Accidentia nõ ſunt neceſſaria:nõ neceſſario inſunt. ¶ Demonſtrationẽ neceſſariam eſſe:demon 60
ſtrationẽ eſſe ex neceſſarijs. ¶ Quemadmodũ ſophiſtæ:vt Protagoras.qui prolatis in medium ve- 61

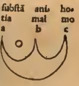
riſimilium propoſitionũ ſarcinulis:promittebat eos ſcientias habituros,qui illas mente tenuiſſent.
& huiuſmodi nugas & ſophiſmata:ſtultis(quos ſuadẽdo in ſuã ſententiam pellexerat) auditoribus
venditabat.Illum irridet Plato:in eo dialogo,quem inſcripſit Protagorã.¶ Quod non ex neceſſi-
tate ſit:vt cui neq; a ex neceſſitate inſit,neq; ipſum ex neceſſitate inſit c. ¶ Medium ex neceſſitate
eſt:cũ neceſſario vtriq; extremo iungitur,cũmq; vtraq; propoſitio neceſſaria eſt. ¶ Verum ex non
62 veris ſyllogizari monſtratũ eſt cap. 2.3.& 4.præcedentis libri.¶ Non poteſt huiuſmodi concluſio
ex neceſſarijs monſtrari.hoc ideo eſt:quia id quod neceſſarium nõ eſt,nõ poteſt ex neceſſarijs ſyllo-
gizari,vt pauloante in litera monſtratũ eſt.accidentia autẽ quæ per ſe nõ ſunt:non neceſſaria ſunt.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

59 SExtum cap.concluſiones tres.corollaria tria.dubium vnũ,& illius dilutio. ¶ Prima conclu-
ſio. *Si eſt* demonſtratiua ſcientia:vt ex neceſſarijs principijs ſit,oportet. Nam quod ſcitur:vt
aliter ſeſe habeat fieri non poteſt. At quod ſcitur:ex ijs quę per ſe ſunt,ſcitur.quæ autẽ per ſe
ſunt,neceſſario rebus inſunt.nã quæ per ſe inſunt,quædã in eorũ ratione quibus inſunt collocãtur:
quædã vero ſunt in ratione eorũ quæ prædicãtur de ipſis,quorum ſemper oppoſitorũ alterũ ineſſe
60 neceſſe eſt. *Si igitur* eſt demõſtratiua ſcientia:vt ipſa ex neceſſarijs ſit,oportet. ¶ Secunda cõcluſio.
Demõſtratiuus ſyllogiſmus:ex huiuſmodi quibuſdã neceſſarijs propoſitionib⁹ coaleſcit.¶ Primo.
nã omne quod ineſt:aut neceſſario ineſt,aut ſecundũ accidens ineſt.Atqui accidẽtia nõ ſunt neceſ-
ſaria.ſi autẽ non ſunt neceſſaria:ex talibus nõ paritur demonſtratiua ſcientia.quare minime ſyllo-
giſmus eſſet demõſtratiuus.omnis igitur ſyllogiſmus demõſtratiuus ex neceſſarijs eſt. ¶ Secundo,
aut certe ſic dicendũ:aut ꝙ ponant principium,demonſtrationẽ neceſſariam eſſe, ſi id quoq; quod
demonſtratur aliter ſe habere nõ poteſt.oportet igitur ſyllogiſmũ demonſtratiuum ex neceſſarijs
eſſe. ¶ Tertio.Fieri poteſt,vt is qui nõ demõſtrat ex veris duntaxat,ſyllogizet.At fieri nõ poteſt,
vt quis ex neceſſarijs ſyllogizet niſi qui demonſtrat.nã ſolius demõſtrationis id iam peculiare eſt.
merito igitur recurret & erit ex neceſſarijs ſyllogiſmus. ¶ Quarto.Hoc ſigno etiam patere poteſt
demonſtrationem ex neceſſarijs eſſe:quoniã ſic obſiſtimus aduerſus eos qui ſe arbitrantur demon-
ſtrare,id nõ eſſe neceſſe ſi arbitramur quæ ſumuntur,aut omnino aliter ſe habere,aut ſi id diſpu-
61 tationis gratia ſupponitur.demonſtratio igitur ex neceſſarijs eſt ſyllogiſmus. ¶ Primũ corollariũ.
Ex his igitur manifeſtũ eſt eos nimirũ ſtultos,ignauóſq; eſſe qui ſe probe principia ſumere cẽſent,
ſi probabilis duntaxat propoſitio ſit & vera,quemadmodũ ſophiſtæ. ꝙ ſcire ſit ſcientiam habere.
ſciant autẽ (vt eorũ fert opinio) qui eiuſmodi veriſimilia calleant.Verum id perperam.nam non
idcirco quia probabilis ſit,aut nõ:propoſitio principium eſt.ſed quia prima eſt eo in genere:circa
quod verſatur demonſtratio.modo nõ omne verum:proprium,primúmq; eſt eius generis in quo
demonſtratio verſetur.¶ Quinto.Demonſtrationẽ etiam ex neceſſarijs ſyllogiſmũ eſſe:ex ijs quæ
ſequuntur dilucere poteſt. Nam ſi quis nõ habet rationem propter quid eius cuius eſt demonſtra-
tio:minime eſt ſciens.atqui ſi demonſtratio ex nõ neceſſarijs eſſet:minime haberetur ea quæ pro-
pter quid eſt ratio.vt inſit a ei quod eſt c ex neceſſitate.& ſit b medium per quod monſtrari puta-
tum eſt quod nõ ex neceſſitate ſit.neſciuit (qui hac argumentatione vſus eſt)rationẽ propter quid
huius cuius demonſtratio quærebatur.nam hoc neſciuit propter medium acceptum:quandoquidẽ
illud non eſſe contingit.concluſio autẽ neceſſaria eſt.quare ſemper eſt.demonſtratio igitur ex ne-
ceſſarijs eſt. ¶ Sexto.Præterea ſi quiſpiam nunc neſcit,ratiocinationẽ habens & ſaluus,incolumíſq;
ſenſu,& re concluſionéq; ſalua neq; rei ſit oblitus:is quoq; neq; prius ſciuit.ſi autẽ medium neceſſa-
rium nõ ſit corrumpetur.quare ſi ita ſit:habebit ratiocinationẽ ſaluus,mentéq; incolumi & re ſal-
ua,neq; rei oblitus.neſcit autẽ per huiuſmodi medium:neq; igitur per illud prius ſciuit. Et ſi cor-
ruptum nõ eſt,contingit autẽ corrumpi:ſanè accidens poſſibile erit,& aliter ſeſe habere cõtingens.
62 at eum qui ita ſeſe habebit:ſcire impoſſibile eſt. ¶ Secundũ corollarium. Fit igitur vt cũ concluſio
neceſſaria ſit:nihil prohibeat medium per quod oſtenſa eſt, non eſſe neceſſarium.at cũ mediũ ne-
ceſſarium eſt:ex neceſſitate & cõcluſio neceſſaria eſt.Nã fieri poteſt vt neceſſariũ ex nõ neceſſarijs
ſyllogizetur:ſicut & verũ ex non veris.Verũ cum medium ex neceſſitate eſt:etiam cõcluſio neceſ-
ſaria eſt. quemadmodum ex veris ſemper vera eſt. Nam omni b ex neceſſitate inſit a, & omni c
ex neceſſitate b,& omni c quoq; ex neceſſitate inerit a.Cæterũ cũ neceſſaria non ſit concluſio:neq;
medium neceſſarium eſſe poſſibile eſt.Nã omni c inſit a,ſed non ex neceſſitate:& ſi fieri poteſt om
ni b ex neceſſitate inſit a,& omni c ex neceſſitate b:igitur omni c ex neceſſitate a inerit.ſed nõ ineſſe
63 ſupponebatur.Cum igitur concluſio nõ neceſſaria:neq; medium neceſſarium. ¶ Tertium corolla-
rium.Manifeſtum igitur etiã eſt ſi quiſpiam ſcit demonſtratiue:oportere & id quod ſcit,ex neceſ-
ſitate eſſe,& eũ oportere per mediũ neceſſarium demonſtrationẽ habere,aut ipſum neq; ſcire pro-
pter quid,neq; illud ex neceſſitate eſſe.ſed aut arbitrabitur ſe ſcire neſciens,ſi id iudicabit neceſſariũ
quod non eſt neceſſariũ:aut ſi id nõ arbitrabitur eſſe neceſſariũ.ſimiliter quoq; neſciat ſiue per me-
64 dia,ſiue propter quid & immediata. ¶ Tertia concluſio. Accidentium quæ per ſe nõ ſunt eo modo
quo definita ſunt per ſe:nõ eſt demonſtratiua ſcientia. Nã non poteſt huiuſmodi concluſio:ex ne-
ceſſarijs monſtrari.nã accidens poteſt nõ eſſe:neq; neceſſarium eſt.de tali enim accidẽte:ſermo eſt.
atqui demonſtratiua ſcientia,ex neceſſarijs.non igitur huiuſmodi accidentium ſcientia demonſtra-
tiua eſt. ¶ Dubium.At dubitare quiſpiam poſſit,cuiúſnam rei gratia de his interrogare opus eſt:

ſumptio & concluſio indefinitæ.

Ex numero 79 primi priorum.

ſi non eſt neceſſe concluſionem eſſe? ¶ Dilutio. Nihil refert ſi quiſpiam quæuis talia interrogatus: 65
poſtea concedat concluſionem. ſed oportet ea interrogare, non vt per interrogata neceſſarium
quicquam efficiatur: verum quia concluſionem concedere neceſſe eſt, ſi quis illa concedat. & ve-
ram eſſe concedere: ſi illa vera ſint.

¶ Demonſtrationes ex ijs quæ per ſe ſunt & ex perpetuis eſſe. Cap. VII.

QVoniam autem ex neceſſitate ſunt circa vnumquodque genus quæ- 66
cunq; per ſe ſunt, & ſecundum ꝙ vnumquodque eſt: manifeſtum eſt
quoniam de ijs quæ ſunt per ſe, ſcientificæ demonſtrationes, & ex ta-
libus ſunt. Accidentia enim non neceſſaria ſunt. ¶ Quare nō neceſſa 67
rium concluſionem ſcire propter quid ſit: neq; ſi ſemper ſint, non per ſe autem.
vt ſunt per ſigna ſyllogiſmi. hoc enim per ſe: nō per ſe ſciet, neq; propter quid.
propter quid autem ſcire: eſt per cauſam ſcire. propter hoc ipſum ergo oportet &
tertio medium, & primum medio ineſſe. ¶ Non ergo eſt ex alio genere deſcen- 68
dentem demonſtrare. vt geometricum in arithmeticam. Tria enim ſunt in de-
monſtrationibus, vnū quidem quæ demonſtratur concluſio. hoc autem eſt quod
ineſt alicui generi per ſe. vnum autem dignitates. dignitates autem ſunt ex qui-
bus eſt demonſtratio. tertium autem genus, ſubiectum: cuius paſſiones & per ſe
accidentia oſtendit demonſtratio. ex quibus igitur demonſtratio fit: contingit
eadem eſſe. Quorum autem genus alterum eſt, ſicut arithmeticæ & geometriæ:
nō eſt arithmeticam demonſtrationem conuenire in magnitudinibus acciden-
tia, niſi magnitudines numeri ſint (hoc autem quo modo cōtingit in quibuſdā:
poſterius dicetur) ſed arithmetica demonſtratio ſemper habet genus circa quod
fit demonſtratio: & aliæ ſimiliter. ¶ Quare aut ſimpliciter neceſſe eſt idē eſſe ge 69
nus, aut aliquo modo, ſi debet demōſtratio deſcendere: aliter autē quoniam im-
poſſibile, manifeſtū eſt. ex eodem enim genere neceſſe eſt, vltima & media eſſe.
ſi nanq; non ſunt per ſe: accidentia erunt. ¶ Propter hoc geometriæ non eſt de- 70
monſtrare ꝙ contrariorū vna ſit ſcientia, ſed neque ꝙ duo cubi ſit vnus cubus:
neq; alterius ſcientiæ quod alterius eſt. ſed aut quæcunq; ſic ſe habent adinuicē:
vt quòd alterum ſit ſub altero. vt perſpectiua ad geometriam, & conſonantia ad
arithmeticam. neq; ſi aliquid ineſt lineis non ſecundum ꝙ lineæ ſunt & non in
quantum ex proprijs principijs. vt ſi pulcherrima linearum recta eſt: aut ſi con-
trario modo ſe habeat circulari. non enim ſecundum ꝙ proprium ipſarū genus
eſt: ſed in quantum cōmune quoddam. ¶ Manifeſtum autem eſt & ſi ſint propo- 71
ſitiones vniuerſales ex quibus eſt ſyllogiſmus: ꝙ neceſſe eſt & concluſionem per-
petuam eſſe huiuſmodi demōſtrationis, & ſimpliciter (vt eſt dicere) demonſtra-
tionis. ¶ Non eſt ergo demonſtratio corruptibilium, neq; ſcientia ſimpliciter: 72
ſed ſic eſt ſicut ſecundū accidens. quòd non vniuerſalis ipſius eſt: ſed aliquando
& ſic. cum autem ita ſit: neceſſe eſt alteram nō vniuerſalem eſſe propoſitionem,
& corruptibilem. corruptibilem quidem: quoniam & concluſio eſt. non vniuer-
ſalem autem: quòd hoc quidē erit, hoc autem non erit ex quibus eſt. quare non
eſt ſyllogizare vniuerſaliter: ſed quoniam nunc eſt. ¶ Similiter ſe habet de dif- 73
finitione. quoniam quidem eſt diffinitio aut principium demonſtrationis, aut
demonſtratio poſitione differens, aut concluſio quædam demonſtrationis.
¶ Eorum autem quæ ſæpe fiunt ſunt demonſtrationes & ſcientiæ (vt lunæ de- 74
fectus) manifeſtum eſt quoniam ſecundum quòd huiuſmodi ſunt, ſemper
ſunt. in quantum autem non ſemper: ſecundum partem ſunt. ſicut autem de-
fectus eſt: ſimiliter & in alijs. ¶ Quoniam autem manifeſtum eſt quòd de- 75
monſtrare vnumquodq; non eſt, ſed aut ex vnoquoq; principiorum: ſi id quod
demonſtratur ſit ſecundum quòd eſt illud. non autem eſt ſcire hoc quidem: ſi ex
veris & indemonſtrabilibus monſtretur & immediatis. eſt enim ſic monſtrare
ſicut Bryſon tetragoniſmon. Secundum commune enim monſtrant rationes

huiuſmodi quòd & alteri ineſt.vnde & in alijs conueniunt hæ rationes nõ con-
geneis.non itaq; ſecundum illud ſcit:ſed ſecundum accidens.non enim conue-
nit demonſtratio & in aliud genus.Vnumquodq; autem ſcimus non ſecundum
accidens:cum ſecundum illud cognoſcimus,ſecundum ꝙ eſt ex principijs illius
inquantũ illud eſt.vt duobus rectis æquales habere cui ineſt per ſe quòd dictum
76 eſt:ex principijs illius.❡Quare ſi per ſe & illud ineſt cui ineſt:neceſſe eſt mediũ
in eadem proximitate eſſe.ſi vero non ſit,ſed ſicut harmonica per arithmeticã,
huiuſmodi autem demonſtrãtur quidẽ ſimiliter:ſed differunt.nam ipſum qui-
dem quia:alterius quidem ſcientiæ eſt.ſubiectũ enim genus alterum eſt:ſed pro-
77 pter quid,eſt ſuperioris,cuius per ſe paſſiones ſunt.❡Quare ex his manifeſtum
eſt ꝙ non ſit demonſtrare vnumquodque ſimpliciter:aliter q̃ ex proprijs vniuſ-
cuiuſq; principijs. ſed horũ principia:habẽt cõmune.Si autem manifeſtum hoc:
manifeſtum & quoniã non eſt vniuſcuiuſq; propria principia demõſtrare.erunt
enim illa omniũ principia,& ſcientia eorum domina omniũ.& nanq; ſcit magis
ex ſuperioribus cauſis ſciens.ex prioribus enim ſcit:cũ non ex cauſatis ſciat cau
ſis.quare ſi magis ſcit & maxime: & ſcientia illa erit & magis & maxime. Sed
demonſtratio nõ conuenit in aliud genus aliter q̃ vt dictum eſt geometricæ in
78 machinatiuas,aut perſpectiuas, & arithmeticæ in harmonicas. ❡Difficile autẽ
eſt noſſe ſi ex vniuſcuiuſq; principijs ſcimus aut nõ:quod quidem eſt ſcire.opi-
namur autem hoc,ſi habeamus ex veris aliquibus ſyllogiſmum & primis ſciret
ſed hoc non eſt,ſed congenea oportet eſſe primis.

❡Septimi cap. notæ.

67 ❡Per ſigna.Quòd ignes in domibus accenſi ſint:& iam ſumma procul villarũ culmina fumant.
quòd nox in procinctu & vicina ſit,maioréſq; cadunt altis de montibus vmbræ. Ignium ſignum:
fumi.vicinæ noctis ſignum: procumbentes & accliues vmbræ. ꝙ ſi ab ijs ſignis ducatur ſyllogiſ-
68 mus,ſimpliciter ſcire non facit.nam propter ea vt res ſit quam indicant:minime dicunt.❡Tria in
quaque demõſtratione ſimpliciter:affectio quæ & paſſio dicitur & prædicatum,genus ſubiectum
& proloquia.❡Sub proloquijs & dignitatibus:genus omne principiorũ propriorum cõprehen-
dimus.❡Contingit eadem eſſe:vt ea quæ eiuſdẽ generis ſunt,de ſe mutuo dicta.& nihil prohibet:
70 in eodẽ genere eadem proloquia,varijs affectionibus monſtrandis aſſumi. ❡Teſſera,numerus cu
bus.& eſt qui cõtinuo in ſe trino ductu procreatur.vt ter tria ter,ſunt 27,& teſſera.& quater qua-
tuor quater,64:numerus cubus & teſſera. Sunt etiam & cubi in magnitudinibus:ſolida ſex æquis
72 quadris faciebus contenta.qualem figurã tali præferunt.❡Demonſtratio particularis non proprie
ſimpliciter demonſtratio eſt:ꝙ iam per alterum & vniuerſalis virtute,ſcire facit. habet tamen de-
monſtratio particularis (de qua cap.23.propenſior determinatio eſt) locum in diſciplinis.tum ꝙ
ea ſola plerunq; egemus,tum quòd non promptum ſit & obuium,vniuerſale reperire.Si tamen eſt
particularis:& vniuerſalem priorem poſſe eſſe oportet.Eſt enim particularis inæqualitas:& vniuer
ſalis æqualitas quædam . & quanto particulare minus facit ſcire q̃ vniuerſale : tanto demonſtratio
particularis minus ſimpliciter demonſtratio eſt,q̃ vniuerſalis. Quia tamen demonſtrationis parti-
cularis concluſio de omni & per ſe,aut per ſe eſt , etiam ſi non ſit de omni:nihil prohibet aſſerere
eam eſſe perpetuam,pariter & ex perpetuis & incorruptibilibus procedere. Tametſi enim vniuer
ſale hæc ſimul claudat & de omni,& per ſe,& inſuper addat primum:particularis duas primas par
ticulas,aut vnitas,aut diſcretas continet:à quibus ſecundo loco poſt vniuerſale,dicetur perennis ac
perpetua.Et ideo quamuis id litera ſileat, quia agit de ea demonſtratione quæ maxime eſt:non eſt
74 tamen id intelligere difficile. ❡Deliquium,eclipſis. Et vt de illis demonſtrationes ſimpliciter &
ſcientiæ ſimpliciter habentur:illa ſemper ſunt,& notionem vniuerſalem habentia.vt autẽ aliquan
do ſunt,& aliquando non:notiones ſibi potius accidentarias & particulares aſciſcunt. ❡Triplices
tangũtur diffinitiones. Nam quædã eſt immediata:& hæc propter quid dicit,éſtq; demonſtratio-
nis principium.quædam autem mediata:quæ quidem ſolum quid eſt importat,& hæc ad conclu-
ſionem attinet. Porrò quædam nonnihil immediati mediatique inſinuat: quæ idcirco,& quid &
propter quid dicere nõ immerito aſſeritur.& hæc id à demonſtratione differt:ꝙ ea quæ ſimul con
tinet demonſtratio, in ſitum propoſitionum ſunt digeſta, ſecretáq;. eadem autem in diffinitione:
nullo huiuſmodi ſitu ſunt diſcreta.quare eiuſmodi diffinitio,demonſtratio eſt confuſa:& demon-
ſtratio,diffinitio diſcreta,& à confuſione exempta. vt ſi dico deliquium lunæ eſſe obiectum terræ
ex diametro ſoli,lunæq; medium: diffinitio immediata eſt,& dicens propter quid luna patitur de-

liquium. At ſi dixero deliquium lunæ eſſe defectum luminis in luna:diffinitio hæc mediata eſt,&
quid eſt duntaxat explicans. poſtremo vero qui dixerit deliquium lunæ , priuationem luminis in
luna obiectu terræ ex diametro ſoli lunæque medio contingentem:diffinitionem explicat partim
immediatum,partímque mediatum claudentem,& quæ quid dicit,& propter quid,& quæ totius
demonſtrationis ſubiecta & prædicata propemodum continet, ſed non diſcreta ſituíque qui de-
monſtrationi debetur necdum reſtituta . At digeretur hoc pacto in ſitu propoſitionum , & con-
cluſionis.cum obiectus eſt terræ ex diametro ſoli lunæque medius: deſtituitur luna lumine.at ſo-
le & luna ſuorum orbium interſectionum puncta occupantibus , eſt terræ obiectus ex diametro
ſoli & lunæ medius.tum igitur luna,priuatur lumine. Diffinitionem immediatam vocant aliqui
ſecundum formam : & mediatam,diffinitionem ſecundum materiam, & tertiam, ſecundum for-
mam & materiam ſimul. verum hæ non ſunt Ariſtotelis nuncupationes, vt amplius agnoſcetur
cap. 10. ſecundi huius. ❡ Primæ philoſophiæ principia ſic propria & affinia vnicuique inferiori 76
diſciplinæ : vt principia arithmetices affinia ſunt muſicæ , & principia geometriæ , opticæ inſpe-
ctiuæque. Quare dici poſſunt quædam propria: quæ manifeſtum eſt non poſſe demonſtrari,cum
ſint omnium prima . quare & id quodammodo verum : propria cuiuſque principia non poſſe
monſtrari.

❡ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

SEptimum cap. concluſiones quatuor corollaria nouem. ❡ Prima concluſio. Demonſtra- 66
tiones quæ ſcientiarũ ſunt effectrices:ex iis quæ per ſe ſunt,coaleſcunt. Nam circa vnum-
quodque genus ſubiectum , neceſſario inſunt ea ſola quæ per ſe ſunt. ex neceſſariis autem
demonſtrationes , quæ ſcientias pariturae ſunt. Huiuſmodi igitur demonſtrationes ex iis
ſunt quæ per ſe ſunt.ſola quidem per ſe : neceſſario inſunt . nam accidentia non ſunt neceſſaria.
❡ Primum corollarium. Quare ex accidentibus non neceſſarium eſt concluſionem ſcire propter 67
quid eſt : tametſi & inſeparabilia ſint , aſſintque ſemper , non ſint autem per ſe. Eius rei indicio
ſunt ſyllogiſmi qui per ſigna ſunt . id enim quod eſt per ſe : ex huiuſmodi non per ſe quiſpiam
ſciet & propter quid ſit.ſcire ſanè propter quid eſt : eſt per cauſam ſcire . ſigna autem & id genus
accidentia: cauſæ non ſunt. Hac igitur cauſa oportet & tertio medium, & primum medio per ſe
ineſſe.vt propter quid & per cauſam ſciamus,demonſtrationémque habeamus ſcientificam. ❡ Se- 68
cundum corollarium. Non igitur contingit vt ex alio genere in aliud genus quiſquã demigrans,
demonſtret : vt ex genere geometrico in arithmeticum genus . Nam in demonſtrationibus tria
ſunt. vnum quidem eſt quod in concluſione demonſtratur. id autem eſt quod alicui generi ſubie-
cto per ſe ineſt . ſecundum ſunt dignitates ac proloquia . ſunt autem dignitates ex quibus proce-
dunt demonſtrationes.& tertium eſt genus ſubiectũ:de quo affectiones & accidentia per ſe,oſten-
dit demonſtratio.ex quibus igitur eſt demonſtratio:contingit eadem,affiniáq; eſſe.& quorum ge-
nus alterum eſt,vt arithmeticæ & geometriæ:id non conuenit. neq; eſt arithmeticam demonſtra-
tionem magnitudinibus ſua coaptare accidentia: niſi magnitudines numeri ſint(hoc autẽ quo pa-
cto in quibuſdam fieri poteſt,vt ſcilicet demonſtratio vnius ſcientiæ,alteri accommodetur:poſtea
dicetur)ſed arithmetica demonſtratio ſemper habet ſubiectum genus circa quod illa ipſa verſatur
demonſtratio : & aliæ ſimiliter. ❡ Tertium corollarium. Quare ſi de genere in genus demigrare 69
demonſtratio debeat:aut genus idem,aut aliquatenus idem eſſe neceſſe eſt.Quòd autem ſecus ſe ha
bente genere ſubiecto id impoſſibile ſit:manifeſtum eſt. nam ex eodem genere,naturæque affinis
& extrema & media demonſtrationum eſſe oportet : ſi per ſe eſſe debeant. at per ſe eſſe oportet.
nam ſi non ſunt per ſe:accidentia erunt,ex quibus nulla corrogatur demonſtratio.❡ Quartum co- 70
rollarium . Hanc ob cauſam non eſt geometriæ demonſtrare quòd contrariorum vna eſt ſcientia:
neq; quòd duæ teſſeræ vna ſit teſſera.neq; omnino quod vnius ſcientiæ eſt: alteri incumbit demon
ſtrare, niſi in iis quæcunque ſic ſe habent,vt altera ſub altera contineatur. quo pacto inſpectiua ad
geòmetriam , & muſica ad arithmeticam ſeſe habere dignoſcitur. Neque geometriæ eſt omnia
demonſtrare de ſuis generibus ſubiectis : vt ſi quippiam ineſt lineis non per ſe & vt lineæ ſunt &
non quatenus ex propriis geometriæ principiis id agnoſcendum . vt ſi recta linearum pulcherri-
ma eſt : aut ſi recta linea circulari euadat contraria . nam hæ affectiones non ſecundum ipſarum
genus deſumuntur : ſed ad commune quiddam genus & multiuagum pertinent. ❡ Secunda con- 71
cluſio. Demonſtrationis ſimpliciter , concluſio perpetua eſt. Perſpicuum id ſtatim eſt : ſi propo-
ſitiones ex quibus demonſtratiuus ſyllogiſmus eſt, vniuerſales ſint.atqui demonſtrationis & (vt
ita dicam) ſimpliciter, omnino, & abſolute demonſtrationis propoſitiones ſunt vniuerſales: con-
cluſio igitur perpetua.❡ Quintum corollarium. Non eſt igitur corruptibilium demonſtratio ſim 72
pliciter,neque ſimpliciter ſcientia:ſed eorum demonſtratio & ſcientia,tanquam per accidens. Hoc
enim ideo eſt ꝙ huiuſmodi accidentaria demonſtratio ac ſcientia:non eius eſt quod eſt vniuerſale.
atq; cum eſt hæc accidentaria,cum demonſtratio,tum ſcientia:neceſſe eſt alteram eſſe non vniuer
ſalem & caducam.caducam quidem:quoniam & concluſio cum eſt,caduca eſt. non vniuerſalem au
tem:quoniam & concluſio non vniuerſalis. quia eorum ex quibus hoc quidem erit,illud vero non
erit:cum ſit corruptibilis & caduca. quare nõ ſit vniuerſaliter & pro omni tẽpore demõſtratio:ſed

73 pro aliquo tantū.❡ Tertia cōcluſio. Simili modo & circa diffinitiones:res ſeſe habet:vt perpetuæ
ſint & incorruptibiles. Quia diffinitio aut principiū eſt demōſtrationis,aut demōſtratio ſolo ſitu
diſpoſitionéq; diſtans,aut quædam demonſtrationis concluſio.merito igitur ſimiliter ſe habent:
74 vt & de demūſtrationibus dictum eſt.❡ Sextum corollarium. Vnde fit exploratum cū eorum quę
plerunq; fiunt(vt lunæ deliquia)demonſtrationes ac ſcientiæ fiunt:vt hæ res tales ſunt & demon
ſtrationis ſcientiæq; capaces,ſemper ſunt & vniuerſales.vt autem non ſemper ſunt particulares.Et
75 vt de deliquio:ſimiliter & in alijs eſt dicendum.❡ Septimum. Manifeſtum etiam eſt non eſſe de-
monſtrandum vnumquodq;,niſi ex cuiuſq; principijs:ſi id quod demonſtrat inſit quatenus illud
eſt. Non eſt ſanè hoc ſcire ſi ex veris & indemōſtrabilibus & immediatis oſtendat. Nam ſic oſtendi
poteſt:ſicut Bryſon circuli quadraturam.huiuſmodi enim ratiocinationes(quali vſus eſt Bryſon)
ſecundū aliquid cōmune & vagum monſtrant:quod & alij generi competet.Quam ob cauſam &
huiuſmodi ratiocinationes alijs rebus non ſyngeneis & genere affinibus tribuuntur, accōmodan-
túrq;. Non igitur ſecundum illud commune & vagū quiſpiam ſimpliciter ſcit: tametſi verum ſit
& indemonſtrabile,medióq; carens,ſed ſecundū accidens. nam non conuenit: vt demonſtratio in
aliud genus demigret. Tunc certe vnumquodq; ſcimus non ſecundū accidens:cū per illud cogno-
ſcimus per quod ineſt,ex ipſius quatenus ipſum eſt principijs.vt cū ſcimus tres duobꝰ rectis æquos
76 habere ei ineſſe cui per ſe ineſt:ex proprijs illius principijs,quo modo dictū eſt. ❡ Octauum. Qua-
re ſi quippiam ei cui ineſt per ſe ineſt:& medium ſyngeneum, affinitatéq; generis coniunctū eſſe
neceſſe eſt.ſinautem genere iunctum non ſit:attamen perinde erit ac cum in muſica per arithme-
ticam demonſtratur. Talia autem identidem demonſtrantur : ſed demonſtratio differentias in ſe
ſeruat.nam ipſum ꝙ eſt, alterius ſcientiæ eſt. illius nanq; eſt cuius alterum genus eſt ſubiectum &
77 ipſum propter quid alterius ſuperioris ſcilicet,cuius per ſe affectiones prędicatáq; ſunt.❡ Nonum.
Quare ex his perſpicuū euadit fieri nō poſſe,vt vnūquodq; demonſtretur ſimpliciter, niſi ex pro-
prijs cuiuſq; principijs. Verū (dices) eorū quæ ſic demōſtrantur principia:cōmune principiū ha-
bent. Si certe hoc ita eſſe ſit exploratum:manifeſtum etiā eſt & propria cuiuſq; principia non poſ-
ſe quempiam demōſtrare. Nam erunt illa principia,omnium propria principia:& eorum ſcientia
domina omnium.nā ſcit magis qui ex ſuperioribus cauſis ſcit.ex prioribus enim tunc nimirū ſcit:
cum ex ijs(quæ neutiq̄ effectus ſunt)cognoſcit cauſis.Quare qui ex illis primatibus principijs ſcit:
& magis,& maxime ſcit.& ſcientia illa erit:& magis,& maxime ſcientia. Verum propter hoc de-
monſtratio non in aliud genus aptatur : niſi modo quo dictum eſt geometricas demonſtrationes
in eas quæ extruendarū machinarum facultatis ſunt,aut in inſpectiuas:aut alia ex parte arithmeti-
78 cas in melicas,muſicaléſq; coaptari.❡ Quarta concluſio. At vero difficile eſt quempiam noſſe:ſciat
nécne. Nam arduum ac difficile eſt noſſe:ſi ex cuiuſq; principijs ſcimus,an ſecus.quod quidem eſt
ſcire. Arbitramur autē hoc modo ſcire : ſi ex veris & primis quibuſcunq; ſyllogiſmū habeamus.id
autem non oportet:ſed ea quæ ſcimus,generis affinitate primiſq; coniuncta eſſe oportet.

❡ De principijs tum vagis cōmunibúſq;,tum proprijs ac addictis. Cap. VIII.

79 DIco autem principia in vnoquoq; genere: illa quæ quoniam ſint non
80 contingit demonſtrare.❡ Quid quidem igitur ſignificent & prima &
quæ ſunt ex primis:accipiendum.ꝙ autem ſint principia quidem ne-
ceſſe eſt accipere:alia vero demōſtrare.vt quid vnitas,aut quid rectū,
& quid triangulus.eſſe autem vnitatem accipere & magnitudinem:altera vero
81 monſtrare.❡ Sunt autem quibus vtuntur in demonſtratiuis ſcientijs:alia quidē
propria vniuſcuiuſq; ſcientiæ,alia vero cōmunia.cōmunia vero ſecundū analo-
giam:quoniam vtile eſt quantumcunq; eſt in eo(quod eſt ſub ſcientia) genere.
propria principia quidem:vt lineam eſſe eiuſmodi,& rectum.cōmunia autem:
vt æqualia ab æqualibus ſi auferas,ꝙ æqualia reliqua ſunt.ſufficiens autē vnum-
quodq; horum. quantumcunq; in genere eſt.idem enim faciet etſi non de om-
nibus accipiat . ſed in magnitudinibus ſolum , arithmeticæ autem in numeris.
82 ❡ Sunt autem propria quidem & quæ accipiuntur eſſe : circa quæ ſcientia ſpe-
culatur quæ ſunt per ſe. vt arithmetica vnitates , geometria autem ſigna & li-
neas.hæc enim recipiunt eſſe,& hoc eſſe.horum autē paſſiones per ſe,quid qui-
dem vnaquæq; ſignificet,accipiunt.vt arithmetica quidem quid par aut impar,
aut quadratus,aut cubus.geometria vero quid irrationalè,aut inflecti,aut cōcur
rere.quòd autem ſint:demonſtrant per cōmunia,& ex ijs quæ demonſtrantur.
& aſtrologia ſimiliter.❡ Omnis enim demonſtratiua ſcientia circa tria eſt:quæ-
cunq; eſſe ponuntur.hæc autem ſunt genus,cuius per ſe paſſionum ſpeculatiua

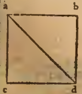
eſt.& quæ communes dicuntur dignitates,ex quibus primis demonſtrant.& ter
tium paſſiones, quarum quid ſignificet vnaquæque,accipit. ¶ Quaſdam tamen 84
ſcientias nihil prohibet quædam eorũ deſpicere.vt genus non ſupponere eſſe:ſi
ſit manifeſtum quoniam eſt.non enim ſimiliter manifeſtum eſt quoniam nume
rus ſit:& ꝙ calidum & frigidum.& paſſiones non eſt recipere quid ſignificent:ſi
ſint manifeſtæ.ſicut neq; cõmunia non recipit quid ſignificent quod eſt æqualia
ab æqualibus demere:quoniam notũ eſt.ſed nihil minus natura tria hæc ſint:cir
ca quod demonſtrat,& quæ demonſtrat,& ex quibus.¶ Non eſt autẽ ſuppoſitio 85
neq; petitio : quod neceſſe eſt propter ſeipſum eſſe, & videri neceſſe eſt. non eſt
enim ad exterius orationem demonſtratio:ſed ad eam quæ eſt in anima.quoniã
neq; ſyllogiſmus.ſemper enim eſt inſtare ad exterius orationem:ſed ad interius
orationem non ſemper.¶ Quæcunq; ergo quidẽ demonſtrabilia eſſe accipit ipſe 86
non demonſtrans, hæc ſi quidem quæ videntur accipiat : diſcenti ſuppoſitio &
non eſt ſimpliciter ſuppoſitio, ſed ad illum ſolum. ſi vero neq; vnius opinionis
aut contraria eſt, accipiat : idem petit. Et in hoc differt ſuppoſitio & petitio. eſt
enim petitio in contrariũ diſcentis opinioni,aut quodcunq; aliquis demonſtra-
bile cum ſit,accipiat:& vtatur non demonſtrans.¶ Termini igitur non ſunt ſup 87
poſitiones.nihil enim eſſe aut non eſſe dicunt:ſed in propoſitionibus ſunt ſuppo
ſitiones. terminos ſolum intelligere oportet. hoc autem non eſt ſuppoſitio: niſi
& audire aliquis ſuppoſitionem eſſe dicat. ſed quibuſcunq; exiſtentibus in eo ꝙ
illa ſunt:fit concluſio.¶ Neq; autem geometra,falſa ſupponit:ſicut quidam affir 88
mant dicentes, ꝙ oportet non falſo vti geometram, mentiri autem dicentem
lineam eſſe vnius pedis quæ non eſt vnius pedis,aut rectam lineam non rectam
exiſtentem . ſed geometra nihil ſecundum hanc lineam concludit, quam ipſe
poſuit:ſed quæ per hæc oſtenduntur.¶ Amplius.Petitio & ſuppoſitio omnis,aut 89
ſicut totum eſt,aut in parte:termini autẽ neutrum horũ. ¶ Species quidem igi- 90
tur eſſe,aut vnum aliquid extra multa non neceſſe eſt eſſe:ſi demonſtratio erit.
eſſe tamen vnũ de multis verũ dicere:neceſſe eſt. non enim erit vniuerſale niſi
hoc ſit.ſi vero vniuerſale non ſit:medium nõ erit.quare neq; demonſtratio.opor
tet itaq; aliquod vnum & idem de pluribus eſſe nõ æquiuocum. ¶ Non contin- 91
gere autem idem ſimul affirmare & negare, neq; vna recipit demonſtratio:ſed
aut ſi indigeat monſtrare concluſionem ſic.oſtenditur autem accipientibus pri-
mum de medio ꝙ verum, negare autem non verum.medium autem nihil dif-
fert eſſe & non eſſe accipere.ſimiliter autem & tertium.ſi enim aſſignetur de ali-
quo hominem,verum eſt dicere:& ſi non hominem,verum.ſed ſi ſolum homi-
nem animal eſſe : omne, non animal autem non. erit enim verum dicere Cal-
liam,ſiue non Calliam eſſe animal:non animal autẽ non.Cauſa autem eſt quòd
primum non ſolum de medio dicitur,ſed de alio : propter id quod de pluribus.
quare neq; ſi medium & idem eſt , & non idem:ad concluſionem nihil differt.
¶ Commune autem,affirmare aut negare:quæ eſt ad impoſſibile demonſtratio, 92
accipit . & hoc neque ſemper vniuerſaliter : ſed quantum ſufficiens eſt . ſuffi-
ciens autem eſt in genere.dico autem in genere, vt circa quod genus, demon-
ſtrationes fert : ſicut dictum eſt prius. ¶ Communicant autem omnes ſcientiæ 93
ſecundum communia . communia autem dico: quibus vtuntur tanquam ex eis
demonſtrantes,ſed non ex quibus demonſtrant,neq; quòd demonſtrant.Et dia-
lectica quidem de omnibus,etſi aliqua vniuerſaliter tentet monſtrare commu-
nia.vt quod eſt affirmare omne, aut negare , aut quod eſt æqualia ab æqualibus
demere,aut talium quælibet.Sed dialectica nõ eſt definitorum ſic quorundam:
neq; generis alicuius vnius.non enim interrogaret. demonſtrantem autem non
eſt interrogare:propter id quòd oppoſitorum eſſe non monſtrat idem.oſtenſum
autem eſt hoc in ijs quæ de ſyllogiſmo.

ℭOctaui Capitis notæ.

Tetragoni numeri.

80 ℭPrincipia ſint: principia ſint vera. ℭQuid par, quid impar ex quarti cap. notis. Tetragonus is
82 dicitur numerus: qui per ſuas vnitates deſcriptus, quatuor latera poſſidet æqualia vt 4, 9, 16. ℭQuid teſſera, ex præcedentis cap. notis. Irrationalis magnitudo ad aliam dicitur: cum nulla eſt ad illam ratio, quæ numeri ad numerum. vt diagoni quadrati ad coſtam. ℭInflexum, cum ſubſul-tat. vt abſis chordæ. ℭHæ magnitudines conuiæ dicuntur: quæ non ſunt parallelæ, atq; æquidiſtan-
83 tes. ℭEx quibus primis demonſtrant. ſecundũ analogiam intellectis, & ſubiectam materiã. ℭNeq;
87 eſſe aut non eſſe dicunt: neque affirmationes ſunt, neq; negationes. ℭVniuerſale pro eo hic ſumit,
90 quod de multis dicitur vniuoce. quale genus, ſpecies, & reliquæ quinque vocum dicuntur. Et ideas
91 Platonis abiunctas à ſingularibus, reijcit: tanquam demonſtrationis artificio ineptas. ℭNiſi illi opus ſit ſic concluſionem monſtrare. Nam quando aſſumitur in demonſtratione non contingere quippiam ſimul affirmare & negare: illud idem in concluſione ponitur. vt de quocunque eſt fini-tum, non ſimul affirmare eſt non finitum, mundus autem finitus: non igitur de mundo ſimul eſt & affirmare, non finitum. aut hoc pacto, quicquid finitum eſt, finitum eſt & non eſt non finitum:
93 mundus autem finitus: mundus igitur finitus eſt & non eſt non finitus. ℭMedium eſſe & non eſſe ſumere: affirmatum & negatum ſumere. eſſe quidem: vt ſi ſumitur homo. non eſſe vero: ſi ſumitur medium non homo. ℭGeometer ſolum differit de magnitudinibus. Arithmetica de numeris. mu-ſica de conſonantijs. aſtrologia de globis cæleſtibus. inſpectiua de viſiuis radijs. dialectica autem non eſt certi generis, quo de diſſerat: ſed omnibus diſciplinis cum opus eſt, ſuas communicat diſſe-rendi vices, argumentationéſque. ℭIn ijs qui de ſyllogiſmo. Nam ex affirmatiuis oſtenditur affir-matiua: ſumpta autem oppoſita, non poteſt oſtendi niſi negatiua.

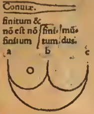
a d Irrationalis ad a c

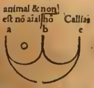

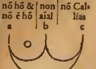
Chorda

ℭPARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

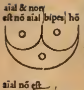
79 OCtauum cap. annotationes quindecim. ℭAnnotationes. Prima. Ea in vnoquoque gene-
80 re voco principia: quæ quòd vera ſint, non contingit demonſtrare. ℭSecunda. In demõ-ſtrationibus quidnam principia & ea quæ ex ipſis ſunt, ſignificent: ſumitur, ſupponitúr-que. & quòd principia ſint, ſumere neceſſe eſt: cætera vero demonſtrare. Vt quid ſignifi-cet vnitas, quid rectum & quid triangulus: & eſſe vnitatem & magnitudinem ſumere oportet, cæ-
81 tera vero demonſtrare. ℭTertia. Eorum quorum in demonſtratiuis ſcientijs accommodatur vſus, hæc quidem cuiuſque propria, illa vero communia. communia vero ſecundum proportionem ac analogiam. vtpote quorum vtilitas tanta, quantum in eo genere de quo ſcientia eſt, efflagitatur. Propria quidem ſunt vt lineam eſſe talem, & rectum eſſe. Cõmunia vero vt ſi ab æqualibus æqua-lia demas: quæ relicta fuerint eſſe æqualia. & horum vnumquodque ſatis: quantum in quoque ge-nere efflagitatur intellectum. nam idem efficiet, erítque æque efficax: tametſi non de omnibus ſu-mat geometra, ſed de magnitudinibus ſolum. & arithmeticæ ſufficit: ſi ſolum ſumat in numeris.
82 ℭQuarta. Sunt etiam ea propria quæ ſumuntur: & circa quæ, ea quæ per ſe inſunt, ſcientia ſpecu-latur. Vt arithmetica ſumit vnitates eſſe, & geometria puncta & lineas (hæc enim eſſe ſumunt, & quid ſint) & eorum per ſe affectus conſiderant, & de quoque affectu quid ſignificet. Vt Arithme-tica quid impar, quid par, quid tetragonus, quid teſſera. geometria vero quid irrationale, quid in-flexum, quid conuiſum. quòd autem hæc ſunt: oſtendunt per communia, & interdum per ea quæ ſunt demonſtrata. Et aſtrologia ſimiliter propria ſumit eſſe, de quibus ſuas affectiones per ſe mon-
83 ſtrat. ℭQuinta. Neque id ab re euenit. Nam omnis demonſtratiua ſcientia circa tria verſatur, quæ & eſſe ponuntur. Hæc autem ſunt: genus ſubiectum, cuius affectionum per ſe, ſcientia ſpeculatrix eſt. & communia proloquia quæ axiomata, dignitatéſque dicuntur: ex quibus vt arcem, prima-túmque tenentibus, demonſtrant. & tertium, ſunt affectiones: quarum quid quæque ſignificet ſu-
84 mit demonſtrator. ℭSexta. Nihil prohibet ſcientiarum nõnullas: quæpiam horũ vt ſumant omit-tere. vt interdum genus ſubiectum non ſupponere, ſi ſit manifeſtum ipſum eſſe. non enim æque manifeſta omnia. vt non æque manifeſtum eſt: numerum eſſe, & calidum & frigidum eſſe. Neq; ſumere neceſſarium eſt affectiones quid ſignificent, ſi ſint permanifeſtæ: vt neq; communia pro-loquia quid ſignificent. vt quidnam deſignet ab æqualibus æqualia demere ſumit quiſpiam: quia id oppido quàm clarum eſt, & permanifeſtum. Nihilominus tamen tria hæc natura ſunt. circa quod ſcientia demonſtrat, & id eſt genus ſubiectum. & quæ demonſtrat, & hæ ſunt affectiones. &
85 ex quibus illas demonſtrat, & hæc ſunt proloquia. ℭSeptima. Non id eſt ſuppoſitio & poſtula-tum quod neceſſe eſſe, & quod videri, concedíque neceſſe eſt. Nam non eſt ad exteriorem oratio-nem demonſtratio: ſed ad eam quæ in mente clauſa habetur. vt neque ſyllogiſmus ſecundum ex-teriorem orationem, ſed ſecundum internam iudicandus. nam ſemper ad exteriorem orationem
86 obluctari contingit: non autem ſemper ad internam, & quæ in pectore clauſa geritur. ℭOctaua. Quæcunque profecto demonſtrari poſſunt, ſi non demonſtrat quis, ſumit autem: ſi illa videntur diſcenti, ſupponit. ſed hæc non ſimpliciter ſuppoſitio, ſed ad illum duntaxat. Si vero ipſe & is qui

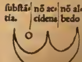

discit, non vnius eiuſdémque ſunt opinionis, aut ſi contraria eſt, ſumat tamen, id poſtulatum eſt.
& in hoc differunt ſuppoſitio & poſtulatum. nam poſtulatum contrarium eſt opinioni diſcentis: 87
aut quod cum demonſtrari queat, ſumit quis vtitúrq;, cum id non demonſtret. ¶ Nona. Diffinitio
nes non ſunt ſuppoſitiones. Nam diffinitiones neque eſſe neq; non eſſe dicunt. ſuppoſitiones au-
tem dicunt eſſe & non eſſe. ſúntque inter propoſitiones computandæ. Cæterum diffinitiones ſo-
lum intelligere oportet. at id ſuppoſitio non eſt ſi intelligat: niſi quiſquam acquieſcere veram eſſe
ſe dicat. ſed ea ſuppoſitiones ſunt: quæ cum ſint, & eo quòd illæ ſint, conficitur concluſio. ¶ Deci- 88
ma. Minime geometra falſa ſupponit, vt nonnulli aſtruxerunt, inquientes: non oportere falſo vti
demonſtrantem, geometram autem falſo vti, dicentem lineam eſſe pedaneam quæ pedanea non
eſt, & rectam quæ minime eſt recta. Verum geometra nihil concludit, eo quòd ea ſit, quam deſi-
gnauit: ſed eo quòd ea ſint quæ per deſignata ſignificantur, indicantúrque. ¶ Vndecima. Poſtula- 89
tum omne & ſuppoſitio omnis, aut vt vniuerſale aut vt particulare eſt. diffinitiones autem: neutrũ
horum ſunt. ¶ Duodecima. Ideas, ſpeciéſque aliquid vnum eſſe extra multa: haudquaquam neceſſe 90
eſt, ſi demonſtratio ſit futura. vnum tamen in multis eſſe aſſerere, verum eſſe oportet. Nam niſi id
ſit: non erit vniuerſale. at ſi vniuerſale non ſit: medium non erit. quare quoque neque demonſtra-
tio. oportet igitur aliquid vnum & idem de multis verum eſſe, non æquiuocum: quod ſanè eſt vni-
uerſale. ¶ Decimatertia. Nulla demonſtratio id prologuium aſſumit, non contingere ſimul idem 91
affirmare & negare: niſi illi opus ſit ſic, cúmque particula illa concluſionem monſtrare. Monſtra-
tur autem ſic concluſio: ſi primum accipiunt de medio quoniam affirmare verum ſit, nõ ſit autem
verum negare. & nihil refert medium eſſe & non eſſe ſumere, ſimiliter autem & tertium terminũ.
Nam ſi aſſignetur medium homo, & hominem de aliquo reuera eſt affirmare: & ſumitur medium
eſſe. Et ſi ſumatur medium non homo, de aliquo etiam verum eſt affirmare: & ſumitur non eſſe.
At ſi ſolum hominem medium ſumimus: verum eſt hominem, id totum eſſe animal & non eſſe
non animal. Et ita de tertio termino. nam ſi ſumetur Calliam eſſe hominem, reuera eſt affirmare.
& ſumetur tertius terminus eſſe. Et ſi non Calliam eſſe hominem, etiam verum eſt affirmare: & ſu-
metur non eſſe. veruntamen ſiue Callias ſumatur, ſiue non Callias: animal eſſe, at non eſſe non ani
mal oportet. Cauſa autem quoniam primus terminus non ſolum de medio dicitur, ſed & de tertio
termino propter id quòd ad plura ſe extendit. quare ſi medium & idem & non idem, ſiue aſſertum
ſiue negatum: nihil refert ad colligendam concluſionem. ¶ Decimaquarta. Commune prologuiũ 92
aut affirmare aut negare neceſſe eſſe: ea ſumit demonſtratio quæ eſt ad impoſſibile. Attamen hæc
communia non ſemper vniuerſaliter intellecta ſumit: ſed quantum ſat eſt. Sat eſt autem ſecũdum
genus & ſubiectam materiam intellecta. ſecundum genus inquam circa quod demonſtrationes
quiſpiam affert, vt & prius quoq; dictum eſt. ¶ Decimaquinta. Communicant adinuicem ſcientiæ 93
omnes: in iiſce quæ communia ſunt. Communia autem ea dico quibus vtuntur, tanquam ex eis de-
monſtrantes: non ſunt autem demonſtrantes ex eis. ſed in iiſce non communicant adinuicem ſciẽ-
tiæ: ex quibus demonſtrant, neque in eo quod demonſtrant. Dialectice autem (quæ diſſerendi fa-
cultas eſt) omnibus communia eſt, & ſi quæ vniuerſaliter ipſa communia attentet oſtendere. Ve-
luti ſi tentet oſtẽdere, omne affirmare aut negare. aut æqualia ab æqualibus relinqui: dum dempta
ſunt æqualia. aut ſi quæ huiuſmodi ſunt aliqua. Dialectica autem non eſt ſic aliquorum determina-
torum, neque generis alicuius vnius determinati, præfixique. nam non interrogaret. ei autem qui
demonſtrat non opus eſt interrogare: ob idipſum quòd ex oppoſitis, non eſt oſtendere idem. oſtẽ-
ſum autem eſt id: in iis libris, qui ſunt de ſyllogiſmo.

¶ Cuiuſque diſciplinæ proprias, accommodatáſque eſſe interrogationes. Cap. IX.

SI autem idem eſt interrogatio ſyllogiſtica & propoſitio contradictio- 94
nis, propoſitiones autem ſunt ſecundum vnamquanque ſcientiam
ex quibus eſt ſyllogiſmus: ſecundum vnamquanque erunt vtique
aliquæ interrogationes ſcientiales, ex quibus qui eſt ſecundum vnã-
quanque, proprius fit ſyllogiſmus. ¶ Manifeſtum itaque quòd non omnis in- 95
terrogatio geometrica erit, neque medicinalis: ſimiliter autem & in aliis. ſed
ex quibus aut monſtratur aliquid de quibus geometrica eſt, aut quod ex eiſ-
dem monſtratur geometriæ, vt viſibilia: ſimiliter autem & in aliis. ¶ Et de iis 96
quidem & rationem ponendam eſſe ex geometricis principiis & concluſioni-
bus: ſed principiorum rationem non ponendam eſſe geometræ ſecundum quòd
eſt geometra. ſimiliter autem & in aliis ſcientiis. ¶ Neque omne eſt vtiq; vnum- 97
quenque ſcientem interrogandum, neq; ſecundum omne interrogatum eſſe re-
ſpondendum de vnoquoq;: ſed quæ ſunt ſecundum ſcientiam determinata. ¶ Si 98

autem diſputet cum geometra ſecũdum quòd eſt geometra ſic:manifeſtum eſt,
quòd & bene,ſi ex ijs aliquid demonſtret.ſi vero non:non bene.manifeſtum au-
99 tem eſt quòd non arguit geometram,ſed aut ſecundum accidens.¶ Quare non
vtiq; erit in non geometricis de geometria diſputandum.latebit enim praue diſ-
100 putans.ſimiliter autem & in alijs ſe habet ſcientijs.¶ Quoniam autem ſunt geo-
101 metricę interrogationes,nónne ſunt & nõ geometricæ? ¶ Et quæ ſunt ſecũdum
vnamquanque ſcientiam,& quæ ſecundum ignorantiam qualis geometrica eſt?
102 ¶ Et vtrum qui ſecundum ignorantiam ſyllogiſmus, qui eſt ex oppoſitis ſyllo-
103 giſmus:an paralogiſmus? ¶ Secundum geometriã autem,aut ex alia arte vt mu-
ſica:eſt interrogatio non geometrica.de geometrica autem:vt adinuicem paral-
lelas concurrere opinari,geometrica quodãmodo eſt & non geometrica alio mo
do.dupliciter,enim hoc eſt ſicut arythmon.alterum quidem non geometricum
eſt in non habendo: alterum vero in praue habendo. & ignorantia hæc quæ eſt,
ex eius principijs:contraria eſt.In doctrinis autẽ non eſt ſimiliter paralogiſmus:
quia medium ſemper eſt dupliciter.etenim de hoc omni: & hoc iterum de alio
dicitur omni.quod autem prædicatur: non dicitur omne. hæc autem ſunt vt eſt
videre in intellectu: ſed in orationibus latet. vtrum omnis circulus figura ſit: ſi
ſcribatur autem manifeſtum eſt.quid autem: ſint ne carmina circulus? manife-
104 ſtum quoniam non ſunt. ¶ Non oportet autem inſtantiam in ipſum ferre ſi ſit
propoſitio inductiua. ſicut enim neq; propoſitio eſt quæ non eſt in pluribus. non
enim erit in omnibus. ex vniuerſalibus autem ſyllogiſmus manifeſtum eſt quòd
neq; inſtantia eſt. eædem enim ſunt propoſitiones, & inſtantiæ. quam enim fert
105 inſtantiam:hæc fiet vtiq; propoſitio demonſtratiua, aut dialectica. ¶ Contingit
autem quoſdam non ſyllogiſtice dicere propter id quòd accipiunt vtriſq; conſe
quentia.vt & Cæneus facit quòd ignis in multiplicata analogia fit. & nanq; ignis
cito generatur ſicut dicit.& hæc eſt analogia.ſic autem non eſt ſyllogiſmus:ſed ſi
velociſſimam analogia ſequitur multiplicata,& ignem velociſſima in mutatione
106 analogia. ¶ Aliquando quidem igitur ſyllogizare non contingit ex acceptis:ali-
quando vero contingit,ſed non videtur.Si autem eſſet impoſſibile ex falſis verũ
mõſtrare:facile vtiq; eſſet reſoluere.cõuerterentur enim ex neceſſitate.ſit enim
a ens:hoc autem cum ſit,ea vtiq; ſunt quæ noui quoniam ſunt vt b.ex his igitur
107 monſtrabo quoniam illud eſt. ¶ Conuertuntur autem magis quæ ſunt in mathe
maticis:quoniam nullum recipiunt accidens (& in hoc differunt ab ijs quæ ſunt
in dialogis) ſed diffinitiones.Augentur autem non per media ſed in aſſumendo.
vt a de b, hoc autem de c, item hoc de d & hoc in infinitum: & in latus,vt a de
c,& de e,vt eſt numerus quantus vel infinitus. hoc autem in quo ſit a, numerus
impar quantus:in quo b,numerus impar in quo c.eſt & itaq; a de c,& eſt par quã-
tus numerus in quo ſit d,par numerus in quo eſt e:eſt ergo a de e.

¶ Noni Capitis notæ.

94 ¶ Propoſitio contradictionis: contradictionis vera & determinata. vtpote interrogantur in diſci-
plinis non principia ſed ea quorum ratio aſſignari poteſt. recipitur autem à demonſtratore con-
tradictionis pars, ſed determinate vna & vera demonſtranda. & in hoc à dialectico differt qui ad
vtranuis partem diſſerit: ſed ad veram ex veris, ad falſam autem ex apparentibus & veriſimilibus.
96 ¶ De interrogationibus:geometra & alius quiſq; artifex,rationem reddit,quòd aliquid notius ha-
bet (nam ſua principia non interroganda ſunt) de ſuis autem principijs nõ reddit rationem: quia
103 nihil ipſis vt huiuſmodi,notius eſt. ¶ Paralogiſmus,hic qui formam habet vitioſam.qui ex oppo-
ſitis eſt:duntaxat materiæ vitium habet,non autem formæ. ¶ Ρυθμὸς:conſonantia,modulatióq;.
ἄρυθμος autem quod non habet conſonantiam modulationémque, aut quod praue habet. quale
forte id Lucretij carmen de animalium partibus. Harum inteſtinum quoduis quale eſſe putãdum
eſt. ¶ Praue principia habemus:quando perperam ea intelligimus,aut eorũ oppoſitis aſſentimur.
¶ Prædicatum non dicitur omne:nõ prædicatur cum vniuerſalitatis nota. ſed primus terminus de
omni medio hoc eſt cum vniuerſalitatis nota ſumpto:& mediũ hoc modo, de omni tertio. & hoc

in demonſtratione vniuerſali affirmatiua quæ prærogatiua quadam alias antecellit, de qua re po-
ſterior futurus eſt ſermo. ¶ Sexti corollarij quod ad inductiuas diſciplinarum propoſitiones, nulla 104
afferri debeat aut poſſit inſtantia: ratio ea eſt. quia inductio in diſciplinis, ſolarum eſt immediatarũ
propoſitionum, & quæ demonſtrari non poſſunt. ad eas enim quæ demonſtrari poſſunt futilis eſt
& nullius momenti, ſi quando fieret: vt quæ non ſatiſfacit. quandoquidem maius lumen, & demon
ſtrationis lucem requirunt. at ſi ad eas eſſet inſtantia: illa ad eas monſtrandas falſas & ſuas oppoſi-
tas veras, ſumi poſſet. non igitur immediatæ indemonſtrabiléſq; eſſent: cuiuſmodi tamen inducti-
uæ diſciplinarum ſunt. eſt enim inductio (vt dictum iam eſt) immediatarum propoſitionũ. ¶ Si 105
ex falſis nõ poſſet ſequi verum: ſtatim paralogiſmus Cænei reduceretur in ſyllogiſmum. vt & iſte
omnis homo eſt animal, & equus animal: equus igitur homo. Nam fieri non poſſit: vt ex falſis ſe-
quatur verum. quia ſequitur, omne animal eſt equus: igitur equus eſt animal. concluſio vera eſt: igi
tur & id ex quo ſequitur. ex falſo enim non colligitur verum ex hypotheſi. Vera igitur omne ani-
mal equus. argumentor itaq;, omne animal equus, omnis homo animal: igitur (indirecta ratiocina
tione colligendo) equus eſt homo. propoſitio monſtrata vera, aſſumptio nota. ſyllogiſmus igitur.
reuocatiſq; eſt paralogiſmus in ſyllogiſmum. Verum id minime dari debet ex falſis non poſſe col
ligi verum: vt monſtrauit Ariſtoteles cap. 2, 3, & 4 ſecundi priorum. ¶ Aſſumendo, ſumendo ſcili 107
cet plures aſſumptiones. vt ſi ita ratiocinationem formauero, omne corpus ſubſtantia, omne ani-
matum corpus, omne animal animatum, omnis homo animal: omnis igitur homo ſubſtantia: pro-
poſitio vna poſita, & aſſumptiones tres. Quare dialecticæ in immenſum augeantur per aſſumptio-
nes: hoc eſt quia etiam aſſumunt ea, quæ ſunt per accidens, quæ certum, determinatumque non ha
bent numerum. mathematicæ autem & demonſtratiuæ: ſola ea quæ per ſe ſunt, quæ numerum ha-
bent determinatum. quare huiuſmodi incrementa euadere non poſſunt in immenſum: ſi eas con-
tingat illo modo creſcere, facilius igitur erit eas quàm dialecticas reſoluere.

¶ PARAPHRASIS CAP. NONI.

NOnum cap. concluſiones tres. corollaria ſeptem. quæſtiones tres. dilutio. ¶ Prima conclu- 94
ſio. Secundum vnamquanque ſcientiam, aliquæ ſunt ſcientificæ interrogationes: ex qui-
bus in vnaquaque ſcientia peculiaris conflatur ſyllogiſmus. Nec ab re: ſi eadem eſt inter-
rogatio ad ſyllogizandum idonea, & propoſitio contradictionis. ſunt autem in vnaqua-
que ſcientia huiuſmodi propoſitiones: ex quibus coaleſcit ſyllogiſmus. igitur & ſcientificæ interro
gationes. ¶ Primum corollarium. Vnde fit exploratum non omnem interrogationem geometri- 95
cam medicinalémve eſſe: & pari modo in cæteris ſcientijs. ſed eæ geometricæ ſunt, aut ex quibus
quippiam eorum quorum eſt geometria demonſtratur: aut quod per eadem oſtenditur ipſi geo-
metriæ. ceu quædam quæ viſui ſubiecta ſunt in inſpectiua: & in cæteris ſcientijs ſimili modo. ¶ Se- 96
cundum. Patet etiam geometræ ex ſuis principijs & concluſionibus de hiſce geometricis interro-
gationibus rationem eſſe reddendam: ſed de ſuis principijs minime illi ſecundum quòd geometra
eſt reddendæ rationis negotium impendet. & de cęteris ſciẽtijs ſimile iudicium. ¶ Tertium. Neq; 97
minus manifeſtum non vnumquenq; ſcientiæ profeſſorem omnem interrogationem eſſe interro
gandum: neq; illi de vnoquoq; ſecundum omne interrogatum eſſe reſpondendum. ſed illa interro
ganda, quæ ſunt in ſua ſcientia determinata. ¶ Quartum. Fit etiam vt ſi diſſerat quis cũ geometra 98
vt geometer eſt hoc pacto, hoc eſt ex ijs quæ ſuæ ſciẽtiæ ſunt addicta determinatáq;: manifeſtum
eſt quoniam probe diſſerit ſi ex illis aliquid monſtrauerit. ſi vero non ex ijs quæ geometricæ ſunt
facultatis: non probe. & manifeſtum eſt illum non redarguere geometram: niſi ſecundum accidẽs.
¶ Quintum. Quapropter ex ijs quæ non ſunt geometrica: non erit in geometria diſſerendũ. Nam 99
ſi diſſerendo latebit geometram is, qui praue diſſerit, miniméq; intelligetur. & de cæteris ſcientijs
ſimile ſubit iudicium. ¶ Prima quæſtio. At vero quia interrogationes ſunt nonnullæ geometricæ: 100
nónne ſunt & non geometricæ? ¶ Secunda. Nónne interrogationes quæ ſunt ſecundũ vnãquanq; 101
aliam ſcientiam, & quæ ſunt ſecundum ignorãtiam talem qualis ea eſt quæ geometrica ignoratio
eſt: nónne inquam eiuſmodi interrogationes non geometricæ? ¶ Tertia. Vtrum is ſecundum igno 102
rantiã ſit ſyllogiſmus, qui ex oppoſitis fit ſyllogiſmus: an is qui eſt paralogiſmus? ¶ Dilutio. Inter- 103
rogationes ſunt non geometricæ: aut ſecundum geometriam aut ex alia arte. ex alia quidem arte:
vt interrogatio muſica, non geometrica eſt. ex geometria vero, vt ſi quis arbitretur lineas paralle-
las commeare atque concurrere. Verum parallelas concurrere: quodammodo geometricum eſt, &
quodammodo non geometricum. nam dupliciter non geometricum dicitur: quemadmodum &
inconſonum. Vno quidem modo non geometricum eo quòd nihil habeat geometriæ: vt & incon
ſonum, quòd nihil habeat conſonantiæ. altero vero modo eo quòd praue habeat. Et ea ignoran-
tia quæ ex geometriæ principijs praue quidem habitis: geometriæ cõtraria eſt, éſtque potius igno-
rantiæ ſyllogiſmus ex huiuſmodi principiorum oppoſitis. In mathematicis autem non æque
paralogiſmus fit vt in dialecticis: quia in mathematicis ſemper medium bis ſumitur. nam & pri-
mus terminus de omni medio, & medium de tertio omni dicitur. prædicatum autem non omne
dicitur. & hæc in huiuſce demonſtrationibus licet perquam facile & quaſi mẽtis obtutu percipere.

ſed hæc in diſceptationibus dialecticis latent, non vſqꝫ adeo mentis oculis peruia. In mathematicis quidem ſit ne omnis circulus figura: ſi quis delineauerit, id manifeſtũ eſt. quid autem, ſunt ne ver-
104 ſus circulus? ſi interroget quis: continuo manifeſtum eſt nõ eſſe. ℭ Sextum corollarium. Manifeſtũ in diſciplinis neqꝫ eſſe neqꝫ oportere (ſi propóſitio ea eſt quam inducimus) ad id inſtantiam ferre. Nam quẽadmodum non eſt diſciplinæ propoſitio quæ non eſt in pluribus (ſi enim non ſit in pluribus: non erit in omnibus. at ſyllogiſmus ex vniuerſalibus. quare & ſuæ propoſitiones erũt in omnibus) ita quoqꝫ manifeſtum eſt non eſſe diſciplinæ inſtantiã quæ non ſit in pluribus. nam poſterius eædem propoſitiones quæ prius inſtantiæ. quã enim affert quis inſtãtiam: hæc ſanè fiet propoſitio aut demõſtratiua aut dialectica. non igitur fieri poteſt vt ad propoſitionẽ inductiuã, quámve inducimus: in diſciplinis afferamus inſtantiam. quãdoquidem neqꝫ ipſa, neqꝫ eius oppoſita demon-
105 ſtrari poſſit. ℭ Secunda concluſio. Accidit nonnullos paralogiſmum facere, & colligere vitioſe: ob id ipſum quòd media accipiunt quæ vtrunqꝫ ſequuntur extremum. Vt & Cæneus facit concludẽs ignem multiplicata proportione fieri. nam (vt dicit) ignis cito gignitur. quod autem multiplicata proportione fit: cito gignitur. Ignis igitur (vt vult) in multiplicata fit proportione. Verum hallucinatur, neqꝫ ſic ſyllogiſmus eſt. Sed ſi celerrimam generationem ſequitur multiplicata proportio, & ignem celerrima generatio: multiplicata proportio ſequitur hoc pacto. Quicquid celerrime gignitur, multiplicata proportione fit, ignis autẽ celerrime gignitur: ignis igitur multiplicata pro-
106 portione fit. ℭ Septimũ corollarium. Interdũ igitur ex ijs quæ ſumpta ſunt non cõtingit ſyllogizare: interdũ vero cõtingit ſed nõ fieri ſyllogiſmũ, interdũ latet. At vero ſi eſſet impoſſibile ex falſis verum colligere: facile profecto eſſet talem qua vſus eſt Cæneus orationẽ in ſyllogiſmum reſoluere. nam ex neceſſitate conuerteret. Sit enim a concluſio, ens atqꝫ verum. Hoc enim verũ ſit: & ea vera ſunt quæ noui ad id propoſitiones eſſe (vt verbi cauſa: quæ ſint b) ob id quia non poſſit colligi ex falſis verum. ex b igitur propoſitionibus monſtrabo a eſſe: ſic igitur facile eſſet in ſyllogiſ-
107 mum, primum reſoluere. ℭ Tertia concluſio. Facilius eſt in mathematicis reſoluere quàm in dialecticis. Magis ſanè cõuertuntur quæ ſunt in mathematicis: quia mathematicæ ſcientiæ nullum admittunt accidẽs (& in hoc ab ijs differũt quæ ſunt facultatis diſſerẽdi, orationibꝰ) ſed diffinitiones, eáqꝫ quæ in diffinitionibus ſunt, ſumunt. ℭ Secundo. Augentur in immẽſum ratiocinationes dialecticæ non per media ſed aſſumendo, vt a de b & b de c, & e de d, & hoc in infinitum. At mathematicæ non illo modo ſi augentur augebũtur in infinitum. Ad latus vero augentur. vt ſi a dicatur de c & de e. Vt eſto a numerus abſolute aut quãtus aut infinitus: b autem impar cuiuſcunqꝫ quantitatis, & c impar determinatus. Licet itaqꝫ colligere a de c hoc pacto. omne b eſt a, & omne c, b: omne igitur c, a. Et eſto d par numerus cuiuſcunqꝫ ſit quãtitatis: & e determinatus par. igitur colligetur a de e hoc pacto. omne d, a, & omne e d: omne igitur e, a. Et dialectica augendo nullis certis ſtatibus limitibuſqꝫ procedit. Mathematicæ autem non ſic in indeterminatum feruntur. Nimirum igitur in mathematicis reſoluere facilius eſt quàm in dialecticis.

Cænei paralogiſmus.

cito gignitur.

multiplicata proportione fit. ignis

multiplicata proportione fit, celerrime gignitur ignis

nũerus a | Impar b | par d | ternarius c | qternariꝰ e

ℭ De demonſtratione propter quid, & quòd eſt. Cap. X.

108 Sed quia differt, & propter quid ſcire, primum in eadem ſcientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo ſi nõ per immediata fiat ſyllogiſmus. non enim accipitur prima cauſa: ſed quæ propter quid ſcientia, eſt ſecundum primam cauſam. Alio modo ſi per immediata quidem: ſed non per cauſam, ſed per cõuertentia & per notius. prohibet enim nihil æquè prædicãtium: notius aliquándo eſſe non cauſa. quare per hanc erit demõſtratio. Vt quòd prope ſint planetæ per illud quòd nõ ſcintillare. ſit in quo c planetæ, in quo b non ſcintillare, in quo a prope eſſe. verũ igitur eſt de c, b dicere. planetæ enim non ſcintillant. ſed & a de b, non ſcintillans enim prope eſt. hoc autem accipitur per inductionem, aut per ſenſum: neceſſe ergo a ipſi c ineſſe, quare demonſtratum eſt quòd planetæ prope ſunt. Hic ergo ſyllogiſmus nõ eſt propter quid: ſed quia. non enim ex eo ꝙ non ſcintillant prope ſunt: ſed propter illud ꝙ
109 prope ſunt, non ſcintillant. ℭ Poſſibile eſt autem & per alterũ, alterum monſtrare: & erit propter quid demonſtratio. vt ſit c planetæ, in quo b prope eſſe, a non ſcintillare. eſt igitur b in c, quod eſt nõ ſcintillare. quare & a in c, & erit propter quid ſyllogiſmus. accepta enim eſt prima cauſa. Iterum ſic lunam demonſtrant quòd quidem circularis ſit per incrementa. ſi enim quod augetur ſic circulare quidem ſit, augetur autem ſic luna: manifeſtum quoniã circularis. ſic igitur ipſius quia, factus eſt ſyllogiſmus. econuerſo autem poſito medio: ipſius propter quid ſyllogiſmus fit. non enim propter augmenta ipſius, circularis eſt: ſed quia circula-

ris eſt,accipit augmenta huiuſmodi.Luna ſit in quo c,in quo b ſit augmentum,
ſit in quo a circulare. ¶ In quibus autem media non conuertuntur,& eſt notius 110
quod non eſt cauſa:quia monſtratur. ſed & propter quid, non amplius in quibus
medium extra ponitur.etenim in his non propter quid: ſed ipſius quia demon-
ſtratio,non enim dicitur cauſa. Vt propter quid non reſpirat paries,quia non eſt
animal.ſi enim non reſpirādi cauſa eſt hoc:oportet eſſe animal cauſa reſpirandi.
Vt ſi negatio cauſa eſt ipſius non eſſe: affirmatio cauſa eſt ipſius eſſe.ſicut ſi ſine
menſura eſſe calida & frigida cauſa eſt nō ſanādi:& menſura huius,cauſa erit ſa
nandi . ſimiliter autem, & ſi affirmatio eſt cauſa ipſius eſſe:& negatio ipſius non
eſſe.in his autem ſic demonſtratis non cōtingit quod dictum eſt.nō enim omne
animal reſpirat.Syllogiſmus autem huius cauſæ:eſt in media figura.vt ſit a ani-
mal,in quo b reſpirare,in quo c paries.in quo b quidem igitur omni,eſt a.omne
enim reſpirans eſt animal.in c autem nullo.quare neq; b in c nullo eſt.nō igitur

Neq; b in c nullo. auxeſis negationum.

reſpirat paries. Comparantur autem huiuſmodi cauſæ ſecundū excellentiam di
ctis. hoc autem eſt plurimum diſtans medium dicere . ſicut enim illud eſt quod
Anacharſidis:ꝙ in Scythis non ſunt ſibilatores.neq; enim vites.Secūdum igitur
eādem ſcientiam & ſecūdum mediorum poſitionem : hæ differentiæ ſunt ipſius
quia,ad eum qui propter quid eſt ſyllogiſmum. ¶ Alio autem modo differt pro- 111
pter quid ab ipſo quia:quod eſt per aliam ſcientiā vtrunq; ſpeculari. huiuſmodi
autem ſunt:quæcunq; ſic ſe habent adinuicem, ꝙ alterum ſub altero eſt. vt per-
ſpectiua ad geometriā,& machinatiua ad ſtereometriam,& harmonica ad arith-
meticam,& apparentia ad aſtrologiam.ferè quidem vniuocæ ſunt harū quædam
ſcientiarum.vt aſtrologia mathematica,& quæ naualis eſt & harmonica mathe-
matica,quæ eſt ſecundum auditum.Hic enim ipſum quia, ſenſibilium eſt ſcire:
ſed propter quid, mathematicorum. hi enim habent cauſarū demonſtrationes,
& frequenter neſciunt ipſum quia.ſicut illi vniuerſale conſiderātes:ſæpe quædā
ſingularium neſciunt,propter id ꝙ non intendūt.Sunt autem hæc quæcunq; al-
terum quiddam ſunt ſecundum ſubſtantiam,& vtuntur ſpeciebus.Mathemati-
cæ enim circa ſpecies ſunt.non enim de ſubiecto aliquo. ſi enim de aliquo ſub-
iecto geometrica ſunt:ſed non ſunt ſecundum quòd geometrica ſunt. ¶ Habet 112
autem ſe ad perſpectiuam ſicut hæc ad geometriam & alia ad iſtam. vt id quod
eſt de iride ipſum quidem quia eſt ſcire phyſici:ſed propter quid perſpectiui,aut
ſimpliciter,aut ſecūdum diſciplinam. ¶ Multæ autem & non ſub ſeinuicē ſcien- 113
tiarum:habent ſic.vt medicina ad geometriā.quòd enim vulnera circularia tar-
dius ſanantur,medici eſt ſcire quia:propter quid autem,geòmetræ.

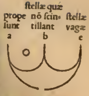
¶ Decimi Cap.notæ.

¶ Prima cauſa:immediata,proximáque cauſa quæ æqua eſt.vt primum vniuerſale,proximum,im 108
mediatúmque eſt atque æquum. ¶ In aſſignatis:non reſpirare,non animal,reſpirare,animal. ¶ De 110
Anacharſide Scytha ex Diogene Laertio.qui cum interrogaretur:eſſéntne apud Scythas fidicinę:
reſpondiſſe fertur,ne vites quidem.quaſi id genus mulierculárum quæ mimæ,ſcenicæque ſunt, vi
ni ſint aſſectatrices.& ferè id hiſtrionum proprium eſt:non pauco ſe proluere mero, prius quàm
aut cantu aut geſticulationibus ſuis quenquam demulcere velint. ¶ Mediorum poſitione.medium
quandoque ponitur effectus:quandoque cauſa.& id quandoque cauſa prima quæ effectioni æqua-
tur.quandoque cauſa propenſior,diffuſiórque & magis ampla.quandoq; vero contractior, quàm
eſt effectus.cum cauſa aut latior aut contractior eſt:demonſtrat quòd eſt.cum autem æqua,primáq;
& immediata:demonſtrat propter quid eſt.

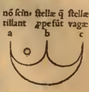
¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

DEcimō cap.cōcluſiones ſex. ¶ Prima cōcluſio.Scire ꝙ eſt,& propter quid eſt:differūt.Pri 108
mo in eadē ſciētia:& in hac quidē dupliciter.Vno quidē modo ſi per cauſas ſed nō imme
diatas fiat ſyllogiſmꝰ:ſcimus quidē ꝙ eſt,nō autē propter quid.nā nō accipitur prima,ſed
quæ ꝓpter quid eſt ſciētia:ſecundū primā cauſam euadit.Altero quidē modo per prima,

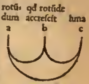
proximáque & immediata ſcimus: ſed non per cauſam, verum per eorum quæ conuertuntur, no-
bis notius. Nam nihil prohibet eorum quæ de ſe mutuo prædicantur: notius aliquãdo id eſſe quod
non eſt cauſa. quare per id erit demonſtratio. vt quòd vagæ ſtellæ prope ſint: per hoc quod eſt nõ
ſcintillare. Sit c ſtellæ vagæ. b non ſcintillare. a vero prope eſſe. verum eſt igitur b dici de c: nam
ſtellæ vagæ ſunt quæ non ſcintillant. ſed & a dicitur de b: nam quæ non ſcintillant prope ſunt (hu-
ius autem: aut inductione aut ſenſu fides ſumatur) neceſſe igitur per primam figuram & a dici de
c. quare demonſtratum quòd ſtellæ vagæ prope ſunt. hæc igitur demonſtratio non propter quid
eſt: ſed quòd eſt. Scimus igitur quòd eſt hoc modo: ſed non propter quid eſt. non enim propter hoc
109 quòd non ſcintillant prope ſunt, ſed contrà propter id quòd prope ſunt, non ſcintillant. ¶ Secun-
da concluſio. Fieri poteſt vt contrà alterum monſtretur per alterum: & erit tunc propter quid de-
monſtratio. Vt eſto c ſtellæ vagæ. b prope eſſe. & a non ſcintillare. ei itaque quod eſt c, ineſt b: & ei
quod eſt b, ineſt a. quod quidem a poſitum eſt eſſe non ſcintillare. quare per primam figuram ei
quod eſt c ineſt a. & erit hoc pacto, propter quid ſyllogiſmus. nam accepta eſt prima cauſa. Rurſus
ſic monſtrant lunam ſphæricæ, rotundæque eſſe formæ per incrementa. Nam ſi quid rotundæ ac-
creſcit, rotundum eſt. luna autem, rotunda ſuſcipit incrementa. luna igitur rotunda eſt. Factus igi-
tur eſt ſyllogiſmus quòd eſt. At ſi medium econuerſo ponatur rotundum, fit ſyllogiſmus, demon-
ſtratióque propter quid. Nam non propter rotunda accrementa, luna ſphæricæ formæ ac rotunda
eſt. ſed augmenta ſuſcipit rotunda propter id quód ſphæroides, rotundæque formæ eſt. Sit c luna.
110 b rotundum. a tale incrementum. ¶ Tertia. In ijs in quibus ipſa media non conuertuntur, & id no-
tius eſt quod non eſt cauſa: quòd eſt oſtenditur, at propter quid eſt, non monſtratur. etiam & in ijs
in quibus medium extra ponitur. Nam & in his non propter quid eſt, demonſtratio eſt: ſed ipſius
quòd eſt. nam id medium quòd foris eſt, non dicitur cauſa. veluti ſi quis percontetur propter quid
paries non reſpirat, & reſpondeatur propter id quòd non eſt animal, non iuſta adhibita eſt cauſa.
nam ſi eius quod eſt non reſpirare cauſa eſt non animal, oportet animal cauſam eſſe eius quod eſt
reſpirare. vt ſi negatio cauſa ipſius non eſſe, & affirmatio quoque cauſa erit ipſius eſſe. vt ſi calido-
rum, frigidorúmque intemperamentum, non potiundæ ſanitatis cauſa eſt: & eorundem quoque
contemperamentum eiuſdem ſanitatis habendæ cauſa erit. Verum non ſic in aſſignatis contingit
quod dictum eſt, animal ſcilicet primam cauſam eſſe eius quod eſt reſpirare. nam non omne ani-
mal reſpirat. Et ſyllogiſmus huius cauſæ quæ tranſcendit, & foris eſt: in ſecunda eſt figura. Vt eſto
a animal. b reſpirare. & c paries. omni b igitur ineſt a. nam omne reſpirans, animal. & nulli c in-
eſt a. quare per ſecundam figuram nulli c ineſt b. nullus igitur paries reſpirat. Tales autem cauſæ
ijs veniunt comparandæ, quæ per ſuperabundantiam dicuntur. hoc autem eſt id medium dicere,
quod multum ſemotum eſt. cuiuſmodi id Anacharſidos eſt, qui cum interrogaretur, nunquid apud
Scythas eſſent fidicinæ? reſpondit, nam ne vites quidem. In eadem igitur ſcientia & in mediorum
111 poſitione, hæ differentiæ ſunt ipſius quòd eſt, ad eum qui propter quid eſt ſyllogiſmum. ¶ Quar-
ta concluſio. Altero vero modo differt ſcire propter quid, ab eo quod eſt ſcire quòd eſt: eo quòd in
altera & altera ſcientia vtrunque ſpeculatur. Talia autem ſunt quæ ſic ſe habent adinuicem, vt al-
terum ſub altero ſit. vt ea quæ ſunt in perſpectiua ad geometriam, & ea quæ ſunt in facultate ex-
truendarum machinarum ad ſolidorum ſcientiam, & ea quæ melica ſunt, auditúmque mulcentia
ad arithmeticam, & phænomena apparentiáque ad aſtrologiam. & ferme ſynonymæ, cognomi-
néſque & eodem nomine conſentientes harum ſcientiarum pleræque. vt aſtrologia mathematica
eſt, & nautica quæ ſub aſtrologia eſt mathematica, & muſica quæ auditus arbitrio conſtat: identi-
dem mathematica. nam in ijs quæ ita ſe habent: eſt eorum ſcire quòd eſt, qui ſenſuum adminicu-
latione vtuntur. at ſcire propter quid eſt: ipſorum mathematicorum, qui mente & cogitatione à
ſenſibilibus abſtrahunt. nam hi propter quid demonſtrationes habent, cauſáſque contemplantur.
& frequenti euenit vſu vt neſciant ipſum quòd eſt perinde ac illi qui vniuerſale conſiderant, per
ſæpe nonnulla ſingulorum neſciunt, quia ad illa non intendunt animum. Et ſunt hæ quæ propter
quid conſiderant, alterum quidem ſecundum ſubſtantiam & intellectuale, atque formis citra ma-
teriam, ſubiectúmque vtuntur. Nam mathematicæ ſcientiæ circa formas verſantur. non enim de
ſubiecto aliquo illis cura eſt. nam etſi in ſubiecto aliquo geometrica ſint, id ſanè nõ eſt ſecundum
112 quòd geometrica ſunt. ¶ Quinta. Verum non ſolum earum quæ formas citra materiam, & cogi-
tatione à ſubiecto ſeiuges conſiderant, eſt propter quid conſiderare: ſed & interdum aliarum quæ
circa ſenſibiles, iunctáſq; ſubiecto verſantur formas. Nam vt perſpectiua ſe habet ad geometriam:
ita & alia ad perſpectiuam, vt ea ſcientia quæ eſt de cæleſti arcu. Phyſici quidem eſt eiuſce rei ſci-
re quòd eſt: ipſius autem perſpectiui ſcire propter quid eſt, aut omnino aut quantum ſuæ diſcipli-
113 næ attinet. ¶ Sexta concluſio. Non ſolum harum diſciplinarum quarum vna ſub altera eſt, vna
conſiderat quòd eſt, & altera propter quid: ſed & multæ ſcientiarum ſic ſe habent, quæ ſub ſeinui-
cem non collocantur. Vt medicina quæ minime ſub geometria collocata eſt: ſic ad geometriam
ſe habet. nam quòd circularia vlcera tardius ſanentur, medici eſt ſcire quòd eſt: at propter quid id
eſt, ipſius eſt geometræ ſcire.

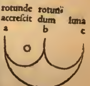
demonſtratio quòd eſt

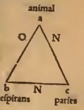
demõſtratio ꝑpter qd

quòd eſt

propter quid eſt.

❡Primam figuram maxime ſcientiæ eſſe accommodatam. Cap. XI.

FIgurarum autẽ faciens ſcire, maxime: prima eſt. mathematicæ enim 114
ſcientiarum per hanc demonſtrationes ferunt. vt arithmetica, & geo-
metria, & perſpectiua: & ferè eſt dicere quæcunq; propter quid ſpecu-
lari faciunt conſiderationem. aut enim omnino, aut ſicut frequentius
& in plurimis: per hanc figuram (qui eſt propter quid) fit ſyllogiſmus. quare &
propter hoc erit maxime faciens ſcire. proprijſſimum enim ſcire: propter quid
ſpeculari. ❡Poſtea ipſius quod quid eſt ſcientiam: per hanc ſolam venari poſſibi
le eſt. In media enim figura non fit prædicatiuus ſyllogiſmus: ſed ipſius quod
quid eſt ſcientia, affirmationis eſt. in vltima autem fit quidem: ſed nõ vniuerſa-
liter. ſed quod quid eſt, vniuerſalium eſt. non enim quodam modo eſt animal bi
pes homo. ❡Amplius hæc quidem illis nihil indiget: illæ autem per hanc dẽſan
tur, & augmentantur quouſq; vtiq; ad immediata veniãt. manifeſtum igitur eſt
quòd maxime propria ſcientiæ: eſt prima figura. ❡Sicut autem a eſſe in b con- 115
tingit indiuiſibiliter: ſic & nõ eſſe poſſibile eſt. dico autem indiuiſibiliter eſſe vel
non eſſe: eo quòd non eſt aliquid eorum medium. ſic enim non erit ſecundum
aliud eſſe. ❡Cum igitur aut a aut b in toto aliquo ſit, aut etiam ambo: non con- 116
tingit a in b primo nõ eſſe. Sit enim a in toto c: igitur ſi b non eſt in toto c (po-
teſt enim a quidem eſſe in quodam toto, ſed b non eſſe in hoc) ſyllogiſmus erit
quòd non ſit a in b. ſi enim in a quidẽ omni, eſt c, in b autem nullo eſt: in nullo
b eſt a. Similiter autẽ & ſi b in aliquo toto eſt vt in d. d enim in omni b eſt, in a
autẽ nullo, d: quare a, in nullo b erit per ſyllogiſmũ. Eodem autem modo mõſtra
bitur etſi vtraq; in toto aliquo ſit. ❡Quòd autem cõtingit b nõ eſſe in quo toto 117
eſt a, aut iterũ a in quo eſt b: manifeſtum eſt ex coordinationibus, quæcunq; non
cõmutantur adinuicem. ſi enim nihil eorũ quæ ſunt in a c d coordinatione, de
nullo prædicatur eorũ quæ ſunt in b e f, a autem in toto g, ſic coordinatione exi-
ſtente: manifeſtum eſt ꝙ b nõ erit in g, commutarentur enim coordinationes.
ſimiliter autem eſt & ſi b in toto aliquo eſt. ❡Si vero neutrum ſit in toto aliquo 118
nullo, non ſit autem a in b: neceſſe eſt indiuiſibiliter non eſſe. ſi enim erit aliquod
medium: neceſſe eſt alterum horũ in quodam toto eſſe. aut enim in prima figura,
aut in media erit ſyllogiſmus. ſi quidem igitur in prima figura, b erit in toto ali
quo. affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propoſitionem. Si vero in media:
vtrunq; contingit. ad vtrunq; enim poſito priuatiuo: erit ſyllogiſmus. cum autẽ
vtraq; priuatiua ſit: non erit. manifeſtum igitur eſt ꝙ contingit & aliud in alio
non eſſe indiuiſibiliter. & quando contingit & quo modo diximus.

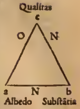
❡Vndecimi Cap. notæ.

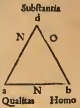
❡Ineſſe indiuiduè: eſt primo, immediatéque ineſſe, quando prædicatum à ſubiecto, nullo medio 115
intercepto dirimitur diuiditúrque. ❡In toto eſſe: in vniuerſali, in prædicato quod vniuerſaliter in- 116
eſt. in toto non eſſe: in nullo eſſe, in prædicato quod omnino & vniuerſaliter non ineſt. ❡Nam fiet 118
ſyllogiſmus aut in prima figura aut in ſecunda. non enim fiet in tertia: quia non concludit vniuer-
ſaliter. ponitur autem prædicatum ſubiecto non ineſſe: & non id ſolum particulariter, ſed vniuer-
ſaliter intelligendum. ❡Primam partem ſecundæ concluſionis non monſtrauit: ſed eam ſupponit
quaſi notam. quanquam id ex analogia oppoſiti: ſtatim cognoſci poteſt. quando prædicatum ſub-
iecto ineſt, & ſubiectum eſt in aliquo toto quod eſt in toto primo: prædicatum illud non indiui-
due ſubiecto ineſt. Et cum ſubiectum non ſit in toto in quo non ſit prædicatum: illi indiuidue &
proxime ineſt, & nullum interhiat, interiacétque medium.

❡PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

VNdecimum cap. concluſiones quinq;. ❡Prima concluſio. Figurarũ prima: maxime, ſcien- 114
tiæ accõmodata eſt. Primo. Nam mathematicæ ſcientiæ per hanc figuram ſuas afferunt
demõſtrationes: vt arithmetica, geometria, perſpectiua. Et propemodũ poſſumus aſſere-
re eas omnes quæ propter quid conſiderationem efficiunt: hac figura id efficere. Omnino
enim aut vt plurimũ qui propter quid eſt: per hãc figurã coaleſcit ſyllogiſmus. quare vtiq; propter
hoc erit maxime, ſciẽtiæ accõmodata. nã proprijſſimus & maxime præcipuus ſciendi modus is eſt:

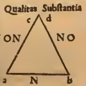
qui eſt propter quid eſt,contemplari. ¶ Secundo. Deinde ipſius quod quid eſt per hanc ſolam figu
ram veſtigare ſcientiam poſſumus.per ſecundam enim non inueſtigatur.nã in ſecunda figura nul-
lus fit affirmatiuus ſyllogiſmus.at ipſius quod quid eſt ſcientia ſyllogiſmo cõparatur affirmatiuo.
Neque per tertiam figuram. nam tametſi in tertia figura ſyllogiſmus fiat affirmatiuus: non tamen
vniuerſalis.at diffinitio vniuerſaliũ eſt,ſyllogiſmiq; (quo veſtigetur) eget vniuerſalis adminiculo.
nam non particulariter homo eſt animal bipes. Per primã igitur figuram relinquitur quod quid
eſt eſſe veſtigandum. ¶ Tertio. Hæc inſuper figura ſecundæ & tertiæ nõ eget adminiculis:at con-
trà illæ egent prima.nam ſecundæ & tertiæ figuræ demõſtrationes per primam increſcunt & co-
augentur:quouſq; propoſitiones ad immediatas perductæ ſint. Manifeſtum eſt igitur primã figu-
115 ram ad ſcientiam,faſtigium primatúmq; tenere atq; eſſe accommodatiſſimam. ¶ Secunda conclu-
ſio. Sicut contingit prędicatum ineſſe ſubiecto indiuidue:ſic & prædicatũ non ineſſe ſubiecto indi-
uidue poſſibile. vt ſicut a contingit ineſſe ei quod eſt b indiuidue:ita quoq; & non ineſſe. Dico au-
tem prædicatum ineſſe ſubiecto indiuidue,aut indiuidue nõ ineſſe:eo ꝙ eorum nullum medium,
quódq; ſubiectum & prædicatũ nullo diuiduntur,diſpeſcuntúrq; medio interuallo.ſic enim poſſi-
bile non erit prædicatum ſubiecto ſecundum aliud ineſſe. Sed hæc concluſio ex ſequentibus di-
116 lucebit. ¶ Tertia concluſio. Cum ſubiectum aut prædicatũ eſt in aliquo toto aut vtrũq; in aliquo
toto,in quo non eſt reliquum: prædicatũ ſubiecto indiuidue non ineſſe minime contingit. Vt ſi a
aut b ſit in aliquo toto,aut vtrunq;,a inquã in toto & b in toto:dico nõ contingere vt primo,indi-
uiduéq; ac immediate nulli b inſit a. Nam primũ ponatur vt prædicatũ a ſit in aliquo toto vt c.er-
go ſi b in toto c nõ eſt(poteſt enim a eſſe in aliquo toto in quo b toto nõ eſt)erit ſyllogiſmus nul-
li b ineſſe a. Nam ſi omni a ineſt c,& nulli b ineſt c:igitur per ſecundam figurã nulli b ineſt a.qua-
re c medium eſt nulli b ineſſe a.non igitur a primo & indiuidue non ineſt b. Et ſimile eueniet ſi
ſubiectũ b ſit in aliquo toto:in quo toto nõ ſit a,vt d. Nã omni b inerit d,& nulli a inerit d:igitur
per ſecundæ figuræ ſyllogiſmum nulli b inerit a. Erat igitur d medium ad concludendum ei quod
eſt b nõ ineſſe a.quare falſum eſt a indiuidue nõ ineſſe b. Et idẽ eſt demõſtrandi modus cũ vtrunq;
& ſubiectum & prædicatum eſt in aliquo toto in quo toto non eſt alterum:prædicatum non indi-
117 uidue negari de ſubiecto. ¶ Quarta concluſio. Poſſibile eſt ſubiectũ eſſe in aliquo toto in quo toto
non eſt prædicatum:& contrà. Vt contingit b eſſe in aliquo toto in quo toto non eſt a: aut rurſus
a eſſe in aliquo toto in quo toto non eſt b. Id in præcedenti concluſione ſupponebatur quod hoc
in loco demonſtratur. Et id ita eſſe: manifeſtum eſt ex ordinatione ſimul earũ rerum quæ non mi-
ſcentur adinuicem. Nam ſi nihil eorum quæ in eadem ſerie a c d collocantur,de nullo prædicatur
eorũ quæ ſunt in ſerie h e f, & a eſt in toto g ꝙ ipſius ſit coordinationis: manifeſtum eſt ꝙ b non
erit in g.quare a prædicatum erit in aliquo in quo toto nõ erit b ſubiectum. Nam niſi ſic:cõmiſce-
rentur ſeries,quod eſt cõtra hypotheſin. Et ſimili argumento ſi ſubiectum b ſit in aliquo toto ſuæ
ſeriei vt b:prædicatum a in illo toto non erit. Pro qua re hæc ſubdatur deſcriptio.

Series prædicati. Series ſubiecti.

G	Subſtantia		N	H	Qualitas
A	Animatum		N	B	Habitus
C	Animal		N	E	Scientia
D	Homo		N	F	Muſica

118 ¶ Quinta concluſio. Cum prædicatũ ſubiecto non ineſt,ſi neutrũ in aliquo toto eſt:prædicatum
ſubiecto nõ ineſt,& id quidem indiuidue. Nam ſi erit medium i neceſſe eſt alterum eorũ in aliquo
toto eſſe. nam fiet ſyllogiſmus aut in prima figura, aut ſecunda.at ſi in prima figura: b ſubiectum
erit in aliquo toto. nam in prima figura ad minus extremũ oportet eſſe propoſitionem affirmati-
uam.at vero ſi fiat in ſecunda figura: vtrumuis & ſubiectum & prædicatum contingit eſſe in toto.
nam ad vtrumuis extremum ſumpta propoſitione negatiua : fit ſyllogiſmus. Si igitur propoſitio
negatiua ſumatur ad maius extremũ: ſubiectũ quod quidẽ minus extremũ eſt, erit in aliquo toto.
Et ſi ſumatur ad minus:prædicatum maiúſq; extremum erit in aliquo toto. Cũ vero ambæ propo
ſitiones fuerint negatiuæ, nullius erit ſyllogiſmus. a igitur non erat in b:& id quidem ſine medio
& indiuidue. Manifeſtum igitur eſt alterum in altero contingere indiuidue non ineſſe: & quando
id contingit & quo modo,iam diximus. Et pariter in hoc ſecunda concluſio manifeſta dilucet.

¶ De ignorantia & ſyllogiſmo imperitiæ eorum quæ primo, immediatéque inſunt. Cap. XII.

118 IGnorantia autem non ſecundum negationem, ſed ſecundum diſpo-
ſitionem dicta: eſt quidẽ per ſyllogiſmũ facta deceptio. Hæc autem
in ijs quæ inſunt primo,aut nõ inſunt:contingit dupliciter.aut enim
eſt cum ſimpliciter accipiat eſſe vel non eſſe,aut cum per ſyllogiſmũ

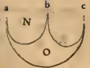
Nō ſit enim a in nullo, b: ſuperfluit negatio & duæ id efficiūt qđ ſola, eſtque apophaſeon auxeſis.

accipiat opinionem. Simplicis quidē ergo opinionis ſimplex deceptio: ſed quæ
eſt per ſyllogiſmum plures ſunt. Non ſit enim a in nullo b indiuiſibiliter: ergo ſi
ſyllogizet a eſſe in b medium accipiens c, deceptus erit per ſyllogiſmū. contin-
git igitur vtraſq; propoſitiones eſſe falſas: contingit autem alterā ſolum eſſe fal-
ſam. ſi enim neq; a in nullo c erit, neq; c in nullo b erit. accepta autem vtraque
econtrario, vtræq; enim erunt falſæ. Poteſt autē ſic ſe habere c ad a & ad b, ꝙ neq;
c ſub a ſit, neque in b vniuerſaliter. b quidem impoſſibile eſt eſſe in aliquo toto.
primū enim dictum eſt in ipſo a, b non eſſe: a autem nō neceſſe eſt omnibus in-
eſſe quæ ſunt c vniuerſaliter. quare vtræq; falſæ ſunt. Sed alteram contingit ve-
ram accipere: non tamen quamlibet contingit, ſed quæ eſt a c. nam c b propoſi-
tio ſemper falſa erit: propter id ꝙ c, in nullo b eſt. ſed quæ eſt a c poteſt: vt ſi a
& in c & in b indiuiſibiliter eſt. cum enim primū prædicetur idem de pluribus:
neutrum in neutro erit. Differt autē nihil: neq; ſi non indiuiſibiliter inſit. ipſius
quidem eſſe igitur deceptio per iſta, & ſic fit ſolum. non enim erat in alia figura
ipſius eſſe ſyllogiſmus. qui vero ipſius non eſſe: in prima figura, & in media eſt.
primū igitur dicamus quot modis in prima fit & quomodo ſe habentibus pro-
poſitionibus. ❡ Contingit igitur vtriſq; falſis. vt ſi a & in b & in c indiuiſibiliter 120
ſit. ſi enim accipiatur a in c nullo eſſe, c autem in omni b: falſæ ſunt propoſitio-
nes. ❡ Contingit autem & altera falſa, & hac quacunq; contingente. poteſt enim 121
quæ eſt a c vera eſſe, quæ vero b c falſa. ſed quæ eſt a c vera: quoniam non in om
nibus quæ ſunt, ineſt a. ſed quæ eſt c b falſa eſſe: quoniam impoſſibile eſt eſſe in
b c, in quo nullo eſt a. non enim etiam vera erit, quæ eſt a c propoſitio. ſimul au-
tem & ſi ſint vtræq; veræ: & concluſio vera erit, ſed etiam quæ eſt c b. ❡ Contin
git veram eſſe cum altera ſit falſa. vt ſi b in c ſit & in a: neceſſe eſt enim alterū
ſub altero eſſe. quare ſi accipiatur a in nullo c eſſe: falſa erit propoſitio. palàm igi
tur quoniam & cum altera ſit falſa, & in vtriſq;: falſus ſyllogiſmus erit. ❡ Sed in 122
media quidem figura: totas propoſitiones eſſe vtraſq; falſas non contingit. cum
enim in omni b, a ſit: nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero vero
nullo erit. Oportet autem ſic in media figura accipere propoſitiones, & ꝙ in hoc
quidem ſit & quòd in hoc nō ſit: ſi quidem erit ſyllogiſmus. ſi igitur accipiantur
ſic falſæ: palàm quòd contrariæ econuerſo ſe habebunt. hoc autē impoſſibile eſt.
❡ In aliquo autem vtranq; propoſitionem nihil prohibet falſam eſſe. vt ſi c in a 123
& in b aliquo eſt. ſi enim a in omni c accipiatur eſſe, b autem in nullo: falſæ qui-
dem vtræq; propoſitiones non tamen totæ, ſed in aliquo. econuerſo autem poſi-
to priuatiuo ſimiliter. ❡ Alteram autē falſam & quamlibet contingit. quod enim 124
eſt in a omni, & in b eſt. ſi igitur accipiatur in a quidem toto eſſe c, in b autē toto
non eſſe: quæ quidem eſt c a erit vera, ſed quæ eſt c b falſa. ❡ Iterum quod in b
nullo eſt, neq; in a omni erit. ſi enim in a eſt, & in b: ſed nō inerat. ſi igitur accipia-
tur c in toto quidē a eſſe, in b autē nullo quidem: quæ eſt b c propoſitio vera eſt,
altera vero falſa. ❡ Similiter autē fit tranſpoſito ptiuatiuo. quod enim in nullo
eſt a, neq; in b nullo erit. ſi igitur accipiatur c in toto quidem a non eſſe, in b autē
eſſe toto: quæ quidem eſt a c propoſitio vera eſt, altera autem falſa. ❡ Et iterum
quod in omni b eſt, in nullo accipere a eſſe: falſum eſt. neceſſe enim eſt ſi in om-
ni b, & in quodā a eſſe. ſi igitur accipiatur in omni quidē b eſſe c, in a autē nullo:
quæ quidem eſt c b, vera erit. quæ autē eſt a c: falſa. manifeſtum igitur ꝙ vtriſq;
falſis, & altera ſolum, erit ſyllogiſmus deceptiuus in indiuiſibilibus.

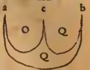
❡ Duodecimi cap. notæ.

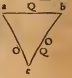
❡ Ob id de ignorantia: quòd numero centeſimoſecundo, quæſtionem de ſyllogiſmo ignorantiæ 119
mouerat. ❡ Primo ignorantia diducitur in ignorantiam negationis & affectionis. & ea quæ eſt
affectionis: in ſimplicem & multiplicem. ignorantia negationis, cum prorſus carentia eſt. vt puo

ri qui verſantur in cunis:habent ignorantiam negationis omnium ſcientiarũ.Ignorantia affectio-
nis:cũ praue affecti diſpoſitiq; circa ſcientias ſunt : & qui ſe ſcire putant cũ reuera neſciunt.quales
barbari,quales Gorgias Leontinus, Protagoras,Menedemus,Epicurus,Chryſippus,Pyrrhonia-
ni:& cætera ſophiſtarum turba. ℂCum primũ idem de pluribus prædicetur, de vno negatiue,&
affirmatiue de altero: neutrum in altero erit. vt eſto a prædicetur primo & indiuidue negatiue de
b & primo affirmatiue de c:dico neq; c in b, neq; b in c eſſe.nam inſit b in c : ſi poſſibile eſt.cum
omni c inſit a,& omni b inſit c:omni b inerit a.at nulli etiam poſitum eſt ineſſe,quod eſt impoſſi-
bile.& ſi c inſit b particulariter,cum omni c inſit a,& alicui b inſit c:igitur alicui b ineſt a.at vero
nulli ineſſe poſitum eſt.non igitur fieri poteſt, vt c inſit aliquo pacto b. neque b inerit c. nam cum
omni c inſit a,& omni aut alicui c ineſſet b:igitur per tertiam figurã alicui b ineſt a.at nulli poni-
tur ineſſe. manifeſtum itaq; eſt quod Ariſtoteles ex approbatione (in ijs quæ primæ concluſionis
122 ſunt)adduxit. ℂIgnorantiæ ſyllogiſmus: qui vtraq; propoſitione,aut altera quomodolibet falſa:
falſum colligit.ℂPropoſitio in toto falſa:vniuerſalis,cuius cõtraria vera eſt.nec ab re in toto falſa:
nam pro ſingulo quoq; & vniuerſis falſa eſt. Et contrà propoſitio in parte falſa : vniuerſalis falſa,
cuius & contraria falſa eſt. neque enim pro vniuerſis falſa eſt : ſed pro aliquibus & aliquibus non.
124 ℂQuod omni a ineſt,& b quoq; omni ineſt:hoc ideo ꝙ omni b ponitur ineſſe a etiam indiuidue.
inſit igitur c omni a:dico ꝙ ineſt omni b. nam omni a ineſt c,& omni b ineſt a:igitur per primã
figuram omni b ineſt c.quod erat monſtrandum.ℂQuod nulli a ineſt:nulli ineſt b.ponitur enim
omni b ineſſe a.dico igitur ſi nulli a ineſt c:nulli etiam b ineſſe c. & ſit ita, vt hoc pacto c non inſit
a:facilis eſt ratiocinatio,nulli a ineſt c,& omni b ineſt a:igitur per primam figuram nulli b ineſt c.
propoſitio & aſſumptio poſitæ ſunt. quare & illationem veram eſſe oportet. quod proponebatur.
ℂQuod omni b ineſt:falſum eſt nulli a ineſſe.inſit c omni b.argumentor ſic,omni b ineſt c,& om
ni b ineſt a: igitur per tertiam figuram alicui a ineſt c. falſum igitur eſt nulli a, ineſſe c. Et poſſunt
hæ ſumi regulæ.Prima.Cum prædicatum cuipiam ſubiecto vniuerſaliter ineſt:quicquid vniuerſa-
liter conuenit prædicato,cõuenit & vniuerſaliter ſubiecto.Secunda.Quod vniuerſaliter à ſubiecto
dimouetur:omni prædicato conuenire impoſſibile eſt. Tertia.Quod nulli prędicato ineſt:nulli in-
eſt & ſubiecto.Quarta.Quod omni ſubiecto ineſt:vt nulli inſit prædicato fieri non poteſt.Subie-
ctum hic vbiq;:cui prædicatum vniuerſaliter,omninóq; ineſt,intelligimus.

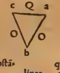

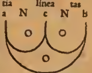

ℂPARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

119 DVodecimum cap.concluſiones ſex.ℂPrima concluſio.Ignorantia autẽ affectionis quæ-
dam ſimplex,& quædam multiplex ac compoſita.Dicta eſt autem prius ignorantia non
negationis,ſed affectionis : deceptio quædã quæ per ſyllogiſmum efficitur. Verum hæc
affectionis ignorantia,in ijs quæ primo inſunt vel non primo inſunt accidere ſolet du-
pliciter.nam aut ea accidit,cum quis ſimpliciter opinetur quicquam eſſe, aut ſimpliciter non eſſe:
aut cum per ſyllogiſmum nanciſcatur opinionem. ſimplicis igitur opinionis, ſimplex deceptio ac
ignorantia: ſed opinionis quæ per ſyllogiſmum efficitur deceptiones ac ignorantiæ plures erunt.
Quod declaratur.nam nulli b inſit a, & id indiuidue & ſine medio. *Si igitur colligat quis ei quod*
eſt b ineſſe a,ſumens medium c:hallucinatus erit per ſyllogiſmum, atq; fieri poteſt vt vtræq; pro-
poſitiones falſæ ſint.fieri etiam poteſt,vt altera ſolum ſit falſa. Nam ſi nulli c ineſt a, & nulli b in-
eſt c,cum ſumpta eſſet vtraq; propoſitio in ſyllogiſmo ignorantiæ contrario modo:vtræq; propo-
ſitiones ſyllogiſmi ignorantiæ erunt falſæ.at poteſt ſic ſe habere c & ad a & ad b:ꝙ neque c ſit ſub
a,neq; inſit c vniuerſaliter ipſi b. nam impoſſibile eſt b eſſe in aliquo toto: quandoquidem dictum
eſt a primo & indiuidue non ineſſe ei quod eſt b,& non neceſſe eſt a ineſſe omnibus ijs quæ ſunt c
vniuerſaliter. quare vtræq; propoſitiones falſæ ſunt. Sed & poſſibile eſt alteram veram ſumere:at
non vtrãuis contingit,ſed quæ eſt ad maius extremum,vt eam quæ eſt omni c ineſſe a.nã ea quæ
eſt omni b ineſſe c ſemper falſa erit propter id quod dictum iam eſt b non eſſe in aliquo toto.ſed
omni c ineſſe a nihil prohibet.vt ſi a indiuidue & ſine medio ineſt & ei quod eſt c & ei quod eſt b:
hic quidem negatiue illic vero affirmatiue.Nam cum primum idem de pluribus hoc modo præ-
dicetur:neutrum erit in altero. Neq; refert ſi ponatur a non ineſſe b, ſed non indiuidue: eius ſanè
quod eſt omni b ineſſe a,per vtranq; falſam aut altera ſolum vera fit deceptio,& hoc modo ſolum.
nam non fit in alia figura eius quod eſt omni ineſſe ſyllogiſmus. Manifeſtum eſt igitur cum per ſyl
logiſmum ignorantia aggignitur:pleraſq; contingere ignorantiarum & eius quæ eſt concluſionis
& vtriuſq; propoſitionis aut ſaltem vnius,& quo pacto ſyllogiſmus ignorãtiæ qui eſt omni ineſſe
per ſolam primam fit figuram. *Sed is qui eſt nulli ineſſe : in prima & ſecunda coaleſcit figuris.pri-*
mum igitur id expedire videtur: vt quot modis in prima figura & quomodo ſe habentibus propo
120 ſitionibus fiat,explicemus.ℂSecunda concluſio.Contingit in prima figura propoſitionibus vtriſ-
que falſis ſyllogiſmum imperitiæ eius quod eſt indiuidue nulli ineſſe fieri. Vt a,omni b,& omni c

indiuidue ac ſine medio inſit.nam ſi accipiatur nulli c ineſſe a, & omni b ineſſe c:ambæ propoſi-
tiones falſæ ſunt.hæc quidem, quia c medium eſſet ad colligendum a de b, ſicq; non conueniret a
ipſi b indiuidue,quod eſt contra poſitum.illa vero ex hypotheſi.fitq; hoc pacto ignorantiæ ratio-
cinatio.nulli c ineſt a,& omni b ineſt c,nulli igitur b ineſt a. ℂ Tertia concluſio. Contingit altera 121
propoſitione ſolum falſa, vtrauis ea ſumatur, conſimilis concluſionis fieri primæ figuræ ſyllogiſ-
mum ignorantiæ.Nam poteſt in huiuſmodi ſyllogiſmo quæ ad maius extremum, vt nulli c ineſt
a eſſe vera,& omni b ineſt c quæ eſt ad extremum minus falſa.Nulli quidem c ineſt a eſſe vera:vt ſi
omnibus quæ ſunt c non inſit a.& omni b ineſt c falſa:quoniam impoſſibile eſt omni b ineſſe c,cui
quidem c nulli ineſt a.nam nõ etiam nulli c ineſt a propoſitio,erit vera.ſimul autem vtræq; eſſent
veræ:& ſi vtræque veræ,& concluſio quoque erit vera. ℂ Contingit etiam contra propoſitionem
quæ ad minus interuallum eſt,veram eſſe:altera quæ eſt ad maius,falſa. Vt ſi b ſit in toto c,& in to
to a.nam neceſſe erit alterum ſub altero eſſe: veráq; erit omni b ineſſe c. Quare ſi ſumatur nulli c
ineſſe a:vt illa propoſitio falſa ſit oportet. In huiuſmodi igitur ignorantiæ ſyllogiſmo: ad minus
interuallum vera erit propoſitio,& ad maius falſa. Manifeſtum igitur quoniam & altera propoſi-
tionum ſolum falſa, & vtriſq; falſis erit huiuſmodi ignorantiæ ſyllogiſmus. ℂ Quarta concluſio. 122
At in ſecunda figura vtriſque propoſitionibus totis falſis: nullus contingit indiuiduæ propoſitio-
nis ignorantiæ ſyllogiſmus. Nam cum omni b inſit a:nihil erit ſumendum quod alteri eorum
omni inſit & alteri nulli. atqui oportet ſic in ſecũda figura ſumere propoſitiones,& quòd id me-
dium ſic vni quidem inſit alteri vero non inſit, ſi certe ex totis falſis erit huiuſmodi ſyllogiſmum
quod nequaquam fieri poſſe dictum eſt. Nam ſi ſumptæ fuerint totæ falſæ: manifeſtum eſt quòd
contrario modo ediuerſo ſe habebunt, quódque earum contrariæ veræ erunt: ex quibus colligi-
tur nulli b ineſſe a.& poſitũ etiam eſt omni b ineſſe a.hoc autem impoſſibile. ℂ Quinta concluſio. 123
Vtraque propoſitione in parte falſa nihil prohibet ſecundæ figuræ, indiuiduæ immediatæque
propoſitionis ſyllogiſmum aggigni ignorantiæ. Vt ſi alicui a & alicui b duntaxat inſit c. Nam ſi
ſumatur omni a ineſſe c,& nulli b ineſſe c: falſa ſanè erit vtraque propoſitio:non tamen tota falſa,
ſed quadamtenus, & in parte. Et ſi ediuerſo negatiua ponatur propoſitio, erit identidem imperi-
tiæ ſyllogiſmus. ℂ Sexta concluſio. Altera autem ſolum falſa, vtrauis ea ſit: contingit immediatæ 124
propoſitionis ſecundæ figuræ imperitiæ ſyllogiſmus. Nam quod omni a ineſt: & b quoque omni
ineſt.ponatur omni a ineſſe c.Si igitur ſumatur omni a ineſſe c,& nulli b ineſſe c: propoſitio om-
ni a ineſſe c vera erit,& nulli b ineſſe c falſa. quare falſa duntaxat ad interuallum minus poſita:fiet
ſecundæ figuræ ignorantiæ ſyllogiſmus. ℂ Rurſus quod nulli b ineſt:fieri nõ poteſt,vt inſit omni
a. Nam ſi omni a ineſt:& omni b quoque inerit. at non ineſſet.ponatur nulli b ineſſe c.ſi igitur ſu-
matur omni a ineſſe c,& nulli b ineſſe c: propoſitio nulli b ineſt c vera erit, & omni a ineſt c quæ
ad maius collocatur interuallum,falſa. ℂ Et ſimili modo fiet ſi propoſitio tranſponatur negatiua.
Nam quod nulli ineſt a:nulli etiam ineſt b.ponatur c nulli a ineſſe. Si igitur ſumatur nulli a ineſſe
c,& omni b ineſſe c: propoſitio nulli a ineſſe c ad maius interuallum vera erit, & altera falſa. Rur-
ſus quod omni b ineſt, falſum eſt nulli a ineſſe.nam neceſſe eſt ſi quicquam omni b inſit: & alicui
a ineſſe.ponatur omni b ineſſe c.ſi igitur ſumatur omni b ineſſe c,& nulli a ineſſe c:tunc omni b in-
eſt c propoſitio ad interuallum minus poſita vera erit,& nulli a ineſſe c falſa. Manifeſtum eſt igi-
tur & vtriſque propoſitionibus,& altera ſolum falſa in ijs quæ indiuidue,inſunt:tum in prima,tũ
in ſecunda figura deceptorium inſcitiæ, imperitiæq; ac ignorantiæ fieri ſyllogiſmum.

ℂ De ſyllogiſmo imperitiæ eorum quæ inſunt mediate. Cap. XIII.

IN ijs autem quæ nõ indiuiſibiliter inſunt aut non inſunt,cũ quidem 125
per proprium medium falſitatis fiat ſyllogiſmus:non poſſibile eſt fal-
ſas vtraſq; eſſe propoſitiones,ſed ſolum quæ ante maius extremum.
dico autem proprium medium,per quod fit cõtradictionis ſyllogiſ-
mus.ſit enim a in b per medium c. quoniam igitur neceſſe eſt quæ eſt c b affir-
matiuã accipi ſyllogiſmo facto:manifeſtũ ꝙ ſemper hæc eſt vera. nõ enim con-
uertitur:ſed quæ eſt a c falſa.hac enim conuerſa:econtrario fiet ſyllogiſmus. Si-
militer autem eſt & ſi ex alia coordinatione accipiatur medium.vt d:ſi & in to-
to a & de b prædicatur omni.neceſſe eſt enim (quæ quidem eſt d b) propoſitio-
nem manere:alteram autem conuerti.quare hæc quidem ſemper vera:illa vero
ſemper falſa.& ferè huiuſmodi deceptio,eadem eſt ei quæ fit per proprium me-

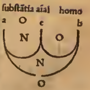
126 dium.¶ Si vero non per proprium medium fiat ſyllogiſmus: cum quidem ſub a
ſit medium,in b autē nullo eſt:neceſſe eſt vtraſq; falſas eſſe.ſumēdæ enim econ-
trario ſunt,q̄ vt ſe habeāt propoſitiones,ſi debeat ſyllogiſmus eſſe.ſic autem ac-
ceptis: vtræq; fiunt falſæ. vt ſi a quidem in toto d eſt,d autē in nullo b. conuer-
127 ſis enim ijs:ſyllogiſmus erit,& propoſitiones vtræq; falſæ.¶ Cum vero nō ſit ſub
a medium vt d:quæ quidem eſt a d vera erit,quæ vero eſt d b falſa.quæ enim eſt
a d vera eſt:quia non erit in a,d.quæ vero eſt d b falſa : quia ſi eſſet vera & con-
128 cluſio eſſet vera,ſed falſa erat.¶ Sed per mediam figurā facta deceptione:vtraſq;
quidem non contingit falſas eſſe propoſitiones totas. cū enim ſit b quidem ſub
a:nihil contingit in hoc quidem omni,in illo autem nullo eſſe.ſicut dictum eſt
& prius.¶ Altera vero poteſt eſſe falſa,& quæcunq; contingit.ſi enim c & in b &
in a eſt,ſi accipiatur in a quidem eſſe, in b vero non eſſe : quæ quidem a c vera
erit,altera autē falſa. ¶ Item ſi in b accipiatur c eſſe:in a autē nullo eſt,quæ qui-
dem eſt c b vera erit,altera autem falſa.ſi quidem igitur priuatiuus ſit deceptio-
129 nis ſyllogiſmus:dictum eſt quando,& per quæ erit deceptio. ¶ Si vero ſit affir-
matiuus:tunc cū per proprium mediū, impoſſibile eſt vtraſq; eſſe falſas. neceſſe
eſt enim quæ eſt c b manere : ſi quidem erit ſyllogiſmus ſicut dictū eſt & prius.
quare c a ſemper erit falſa.hæc enim eſt conuerſa. ¶ Similiter autem eſt & ſi ex
alia ordinatione accipiatur medium : ſicut dictū eſt & in priuatiua deceptione.
neceſſe enim eſt quæ quidem eſt d b manere: quæ vero eſt a d conuerti . & hæc
130 deceptio eadem eſt priori. ¶ Cū vero ſic nō per proprium:ſi quidē ſit d ſub a,hęc
quidē erit vera,altera vero falſa. poteſt enim a in pluribus eſſe:quæ nō ſunt ſub
ſeinuicem.¶ Si vero nō ſit d ſub a,hæc quidem ſemper manifeſtū eſt quoniam
eſt falſa.affirmatiua enim accipitur.quæ vero eſt d b:contingit & veram eſſe &
falſam.nihil enim prohibet a quidem in nullo d eſſe,d autem in omni b.vt ani-
mal in ſcientia.ſcientia autē vt in muſica.neq; vtiq; a,in nullo d,neq; d in nullo
b eſſe.Manifeſtum igitur eſt quoniam cum nō ſit medium proprium:& vtræq;
poſſunt ſimul eſſe falſæ, & quæcunq; contingit. Quot quidem igitur modis, &
per quæ poſſunt fieri ſecundum ſyllogiſmum deceptiones,& in ijs quæ ſunt ſine
medio,& in ijs quæ ſunt per demonſtrationem : manifeſtum eſt.

¶ Decimitertij cap. notæ.

125 ¶ Alterius ordinis.ſuperiora & inferiora: eiuſdem ſunt ordinis.at ea quorum vnum,alterius ſuperius non eſt : alterius ordinis eſt.

Eiuſdem ordinis.		Alterius & inter ſe & ad ea quæ ſunt primi ordinis.
Subſtantia.		Per ſe.
Corpus.		Dimenſum.
Corpus animatum.		Vegetabile.
Animal.		Tangibilium qualitatum perceptiuum.
Homo.		Riſibile.
Primus ordo.		Secundus ordo.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

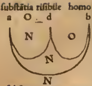

125 DEcimumtertium cap.concluſiones ſex.¶ Prima concluſio.In ijs autem aut quæ non
indiuidue inſunt aut quæ non inſunt indiuidue:cū in prima figura per propriū me-
dium fit ſyllogiſmus falſi atq; ignorantiæ , minime poſſibile eſt vtraſq; propoſitio-
nes eſſe falſas,ſed eam ſolam quæ eſt ad maius extremum.Id appello proprium me-
dium:per quod fit is ſyllogiſmus qui ſyllogiſmo ignorantię aduerſatur.Nam omni
b inſit a per medium c.quod quidem ſit coordinationis eorum.Quia igitur neceſſe eſt propoſitio-
nem affirmatiuam omni b ineſt c ſumi,ſi fiat ſyllogiſmus peritiæ hoc pacto,omni c ineſt a,& om
ni b ineſt c: igitur omni b ineſt a : manifeſtum eſt quòd ea ſemper in ſyllogiſmo ignorantiæ erit

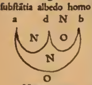
vera.nam non demutatur. ſed ea quæ in ſyllogiſmo peritiæ ad maius extremum collocatur vt a e:
in ſyllogiſmo ignorantiæ imperitiæq; falſa erit. nam ea in ſuum contrarium verſa:fit ignorantiæ
ſyllogiſmus. Simile autem eueniet ſi alterius ordinis ſumatur medium vt d : ſi etiam illi omni in-
eſt a,& omni b illud ineſt. Nam neceſſe eſt in ſyllogiſmo impetitiæ propoſitionem omni b ineſſe
d(quæ ad minus eſt interuallum) manere,& alteram omni d ineſſe a verti in contrariam. Quare
illa quidem ſemper vera,iſta vero ſemper falſa. Et ferè huiuſmodi deceptio atq; error illi coincidit
ac idem eſt:qui per proprium ex eadẽ coordinatione medium eſt. ❡ Secunda concluſio. Cum pri- 126
mæ figuræ diuiduæ vniuerſalis negatiuæ ſyllogiſmus ignorantiæ nõ per proprium fiat medium:
vtraſq; propoſitiones falſas,& alteram ſolum eſſe falſam cõtingit. Vt cũ id ſumitur medium quod
ſit ſub a & quod nulli b inſit: neceſſe eſt vtraſq; propoſitiones falſas eſſe. Nam contrario ſumendæ
ſunt modo q̃ ſe habeant ipſæ propoſitiones:ſi fieri debeat ignorantiæ ſyllogiſmus hoc pacto.nulli
d ineſt a,& omni b ineſt d,nulli igitur b ineſt a.ſic autem ſumptis propoſitionibus vtræq; ſunt fal-
ſæ:vtpote ſi omni d ineſt a,& nulli b ineſt d.nam his in oppoſitas conuerſis erit ignorationis ſyl-
logiſmus,& vtræq; propoſitiones falſæ.Cum vero medium vt d ſubiectum non eſt ipſi a:propoſi
tio nulli d ineſſe a vera erit,& omni b ineſſe d falſa. nam vera eſt nulli d ineſſe a : ob idipſum quia
poſitum eſt d non eſſe in a.at omni b ineſſe d falſa,quia ſi etiam vera eſſet:& concluſio quoq; vera
eſſet,at ex hypotheſi falſa erat. ❡ Tertia concluſio. Verum per ſecũdam figuram ſi fiat ex diuiduæ 127
vniuerſalis negatiuæ ſyllogiſmo ignorantię deceptio:nõ contingit vtraſq; propoſitiones totas fal-
ſas eſſe. Nam cum b diuiduæ ſubijciatur a: nihil offendere contingit,quod huic quidem omni,illi
vero nulli inſit.quemadmodum & dictum prius eſt. ❡ Quarta concluſio. Per ſecundam figuram 128
huiuſmodi ignorantiæ ſyllogiſmus : altera ſolum propoſitione tota falſa(vtrauis ea ſit) fieri con-
tingit. Nam ſi omni b ineſt e,& omni a ineſt e,id fiet. ſi ſumatur omni a ineſſe e,& nulli b ineſſe e:
erit quidem propoſitio omni a ineſſe e vera,& nulli b ineſſe e ad minus extremum tota falſa. Rur-
ſus ſi eduerſo ſumatur omni b ineſſe e,& nulli a ineſſe e:erit vera omni b ineſſe e,& tota falſa nulli
a ineſſe e quæ eſt ad maius extremũ.Et eodem modo oſtenderetur propoſitionibus in parte falſis.
Si igitur ignorantiæ ſyllogiſmus negatiuus ſit,quando fit & per quæ huiuſmodi deceptio,dictum
eſt. ❡ Quinta concluſio. Cum ſyllogiſmus ignorãtiæ diuiduæ,mediatæq; propoſitionis fit in pri- 129
ma figura affirmatiuus: tunc cũ per proprium medium ſurgit, impoſſibile eſt vtraſq; propoſitio-
nes falſas eſſe. Nam neceſſe eſt aſſumptionẽ,vt omni b ineſſe e ſemper manere,ſi fieri debeat igno-
rantiæ ſyllogiſmus: quemadmodum & prius dictum eſt. quare ſemper ea quæ ad maius extremũ
eſt omni e ineſſe a:falſa erit.nam ea quæ in oppoſitam eſt cõuerſa. Et ſimile eſt ſi medium ſumatur
alterius ſeriei:quemadmodõ in negatiuo ignorantiæ ſyllogiſmo dictũ eſt.Nam neceſſe eſt propo-
ſitionem quæ eſt omni b ineſſe d, in vtroq; ſyllogiſmo & peritiæ & ignorantiæ manere: & omni
d ineſſe a,mutari. Et hæc deceptio priori eadem eſt. ❡ Sexta concluſio. Cum diuiduæ vniuerſalis af- 130
firmatiuæ fit ſyllogiſmus ignorantiæ per medium nõ proprium:contingit id altera ſolum falſa,&
vtraq; falſa fieri. Vt ſi medium d ſubijciatur a:propoſitio omni d ineſſe a quæ eſt ad maius extre-
mum eſt vera,& altera omni b ineſſe d falſa.Nam poteſt a enunciari pluribus ineſſe:quorum alte-
rum alteri nõ ſubijcitur.fit igitur ignorantiæ ſyllogiſmus altera ſolum falſa. Sin vero d nõ ſubijci-
tur a:manifeſtum eſt quoniam ea propoſitio omni d ineſt a,quæ eſt ad maius extremũ,ſemper eſt
falſa. quæ vero omni b ineſſe d:contingit eſſe veram , contingit & falſam eſſe. nam nihil prohibet
nulli d ineſſe a,& omni b ineſſe d:vt nulli ſcientiæ ineſt animal,& omni muſicæ ineſt ſciẽtia.quare
propoſitione quæ eſt ad maius interuallum in ſuam contrariam verſa,& ſemper ea quæ eſt ad mi-
nus ſeruata:erit ignorantiæ ſyllogiſmus prima propoſitione falſa,& ſecunda vera. Neq; ſanè vetat
nulli d ineſſe a,& nulli b ineſſe d:quare tunc ambæ affirmatiuæ ꝓpoſitiones falſæ erunt.Manifeſtũ
igitur: cũ medium proprium nõ eſt , contingere in ſyllogiſmo ignorantiæ vtraſq; propoſitiones
falſas eſſe & alteram ſolam, vtrauis ea cõtigerit. Quot igitur modis & per quas propoſitiones fieri
poſſunt per ſyllogiſmum inſcitiæ ignorãtiæq; deceptiones, cũ in ijs quæ medium nõ habent,tum
in ijs quæ medium quidem habent,ac demõſtrari poſſunt:exploratum iam euaſit.

❡ Si ſenſus à natura deficit: & ſcientiam propriorum ſenſibilium illius deficere. Cap. X I I I I.

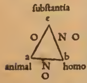
MAnifeſtum eſt autem,& ſi aliquis ſenſus defecerit:neceſſe eſt aliquã 131
ſcientiã deficere,quã impoſſibile eſt accipere.ſi quidẽ diſcimus,aut
per inductionẽ,aut per demonſtrationem.eſt autẽ demonſtratio ex
vniuerſalibus: inductio autem ex ijs quæ ſunt particularia. Impoſſi-
bile autẽ eſt vniuerſalia ſpeculari:niſi per inductionẽ. quoniã & quæ
ex abſtractione dicuntur: eſt per inductionẽ nota facere,ſi quis vult nota facere.

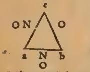

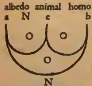

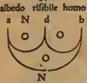

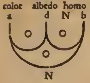
Numero 122.

quia ſunt in vnoquoq; genere quædam: etſi non ſeparabilia ſint ſecũdum quod huiuſmodi vnumquodq; eſt. Inducere autẽ nõ habentes ſenſum: impoſſibile eſt. ſingularium enim ſenſus eſt. non enim contingit accipere ipſorũ ſcientiam. neq; enim eſt ex vniuerſalibus ſine inductione: neq; per inductionem ſine ſenſu.

¶ Decimiquarti cap. notæ.

131 ¶ Cum prius diſcuſſerit de ignorantia affectionis: hic paucis, de ea quæ eſt negationis exequitur. ¶ Senſus: ſentiendi potentia. vt viſus, auditus, odoratus, guſtus, tactus. ¶ Vnde fit vt ignorãtia negationis duplex ſit. quædam cuius peritiæ oppoſitæ naturalia principia ſunt incolumia (vt pueri in cunabulis grammatices inſcitia) & peritiam oppoſitam: nobis aſciſci poſſumus. alia vero eſt cuius oppoſitæ peritiæ principia labefacta ſunt: quæ ſi penitus ſint vitiata, vt peritia illa ſemper deſtituamur oportet, ſimúſq; perpetim ignorãtes. Senſus qui poſſunt nobis natura deeſſe, tres ſunt: auditus, viſus, odoratus. Nam tactus deeſſe animantium cuiquam non poteſt, neq; guſtus, cum tactus quidam ſit, & vterq; vitæ neceſſarius. Si auditus natura defuerit: vt muſicam, emodulandíque ſcientiam ſibi comparare non poſſit, neceſſe eſt. Si viſus: pingendi ſcientia illi deerit. Si odoratus: pigmentorum agnoſcendorum peritia. Et dictum eſt guſtum non deeſſe. quòd ſi deeſt, nullos Epicurei haberent cocos qui culinariam artem, iurium, pulmentariorũmque callerent, quod magnopere non eſſet dolendum. Rideas ſanè ſurdum, perinde ac inſanum qui artem cãtillandi doceri poſtulat, aut orandi. & cæcum: qui diſcere geſtit perſpectiuam, artémve pingendi, quòd vterque ſibi impoſſibile petat. & hoc ideo: quia ſi quiſpiam à natura deficit ſenſus, & propriorum ſenſibilium illius ſenſus ſcientiam deficere neceſſe eſt. Et vis Ariſtotelicæ argumentationis eſt huiuſmodi. ſine ſenſu: non eſt ſingularium ſenſus illius inductio. ſine autem eorum inductione: non eſt vniuerſalis cognitio. ſine hac autem: non eſt demonſtratio. & ſine demonſtratione: neutiquam ſcientia eſt. ſine igitur ſenſu: non eſt ſingulariũ eius ſcientia. ſi igitur aliquo ſenſu ſumus orbari à natura: & ſcientiam accommodatorum ſenſibilium illius ſenſus, nobis deficere neceſſe eſt. ſunt enim ſenſui accommodata ſenſibilia: ipſius ſenſus ſingularia.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVARTI.

131 Decimumquartum cap. concluſio vna. ¶ Concluſio. Perſpicuum ſanè eſt ſi quiſpiam ſenſus nobis à natura, ipſóque natiuitatis ortu defecerit: aliquam nobis ſcientiam deficere, quam & nobis comparare impoſſibile eſt. Id proculdubio oportet: ſi aut inductione, aut demonſtratione diſcimus. & demonſtratio eſt ex vniuerſalibus, & inductio ex ijs quæ ſingularia ſunt. Diſcimus autem & inductione & demonſtratione: éſtque demonſtratio vniuerſalium & inductio ſingularium. At impoſſibile eſt vniuerſalia dinoſcere, niſi per inductionem, quandoquidem & ea quæ abſtracta, ſeiunctáque à materia dicuntur: per inductionem noſcenda ſunt ſi quis ea voluerit nota facere. quia vnicuique ſpeciei rerum inſunt aliqua quorum intelligentiam abſtrahimus. tametſi non ſeparabilia ſunt ſecũdum quòd ſubiectis rebus inſunt, inductioníq; ſunt accommodata. At vero ij quibus aliquis ab ipſo ortu defuerit ſenſus: in ſenſibilibus illius inducere impoſſibile eſt. nam ſenſus, ſingularium eſt. ſi igitur hoc pacto defuerit ſenſus: deerit & ſcientia ſingularium illius ſenſus. non enim contingit illorum accipere ſcientiam. nam neque ex vniuerſalibus illam ſumere poſſumus: quia id fieri non poteſt ſine inductione. neq; ſumemus per inductionem ſine ſenſu. Manifeſtum eſt igitur ſi quiſpiam ſenſuum nobis à natura defuerit: & neceſſe eſſe aliquam ſcientiam nobis deficere. vt eam quæ eſt accommodatorum ſenſibilium illius ſenſus: quam & nobis aſciſcere impoſſibile eſt.

¶ Ex quot & qualibus conſtat ſyllogiſmus: & an ſurſum deorſúmve fiat in infinitum abitio. Cap. X V.

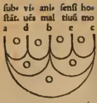
132 Est autem omnis ſyllogiſmus per tres terminos: & quidem mõſtrare
poſſibilis eſt. Quoniam a eſt in c, propter id quod eſt in b & hoc in c.
133 ¶ Sed priuatiuus: eſt quidem alteram propoſitionem habens quoniã
eſt aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non eſt. manifeſtum
igitur eſt quòd principia & ſuppoſitiones dicta hæc ſunt. accipientem enim hæc
ſic: neceſſe eſt monſtrare. vt ꝙ a ſit in c per b, iterum autem ꝙ à ſit in b per aliud
134 medium, & ꝙ b ſit in c ſimiliter. ¶ Secundum igitur opinionem ſyllogizanti-
bus, & ſolum dialectice: manifeſtum eſt quòd hoc ſolum intendendum, ſi ex qui-
135 bus contingit maxime probabilibus fiat ſyllogiſmus. ¶ Quare & ſi eſt aliquid in
veritate eorũ quæ ſunt a b mediũ, videtur autẽ nõ eſſe per hoc ſyllogizans ſyl-
136 logizat dialectice. ¶ Ad veritatẽ autẽ, ex ijs quæ ſunt oportet intendere: habet

autem ſe ſic. ¶ Quoniam autem eſt quòd ipſum quidem de alia prædicatur, nõ ſecundum accidens. Dico autem ſecundum accidens. vt album aliquando dicimus illud eſſe hominem, non ſimiliter dicentes & hominem album. cũ enim non ſit alterum, aliquod album eſt. Album autem eſt homo: quoniam accidit homini eſſe album. ſunt igitur quædam huiuſmodi: quæcunq; ſecundum ſe prædicantur. 137
¶ Si igitur c huiuſmodi quòd ipſum quidem non in alio ſit, in hoc autem b ſit primo, & non per aliud medium. iterum e de d ſit, & ſimiliter & hoc in b: nunquid igitur hoc neceſſe eſt ſtare, an contingit in infinitum ire? 138
¶ Et iterũ ſi de a quidem nihil prædicatur per ſe, a autem in f eſt primo, medium autem in nullo priori & f in a & hoc in b: nunquid & hoc ſtare neceſſe eſt? an & hic contingit in infinitum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniam hoc quidem eſt nunquid contingit incepturum ad huiuſmodi quod in nullo eſt altero, ſed aliud in illo, in ſurſum in infinitum abire: alterum autem incepturũ ab huiuſmodi quod ipſum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, in deorſum intendentem ſi contingit in infinitum ire. 139
¶ Amplius media nunquid contingit infinita eſſe determinatis terminis: dico autẽ vt ſi a in c ſit, medium ipſorum ſit b, ab ipſo autem b & ab a altera, ſed horum alia: nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impoſſibile eſt? eſt autem hoc quidem intendere idem & ſi demonſtrationes in infinitum veniunt, & ſi eſt demonſtratio omnis rei, an adinuicem concludantur. Similiter autem dico & in priuatiuis ſyllogiſmis & propoſitionibus. vt ſi a non ineſt b nulli, aut primo, aut eſt aliquid medium cui priori non ineſt a, vt ſi ſit g quod omni b ineſt, & iterum hoc non etiã alij priori. vt ſi h eſt quod ſit in omni b. & nanque in his aut infinita ſunt in quibus non eſt in ptioribus, aut ſtatur. 140
¶ Sed in conuertibilibus non ſimiliter ſe habet. non enim eſt in æque prædicabilibus de quo primo prædicatur aut vltimo. omnia enim ad omnia ſic ſimiliter ſe habent, ſiue ſunt infinita de ipſo prædicata, ſiue vtraque ſunt dubitata infinita: niſi ſimiliter conuerti contingat. ſed hoc quidem ſicut accidens: illud vero ſicut prædicatum. 141

¶ Decimiquinti cap. notæ.

¶ Manifeſtum vtiq; eſt hæc eſſe quæ principia. non ſunt principia & ſuppoſitiones ſimpliciter, ſed hoc in loco: quia hic non monſtranda ſunt, ſed ſunt ex prioribus analyticis accipienda. 133
¶ Sunt quæ de alio ſecundum id quod eſt. cum aliud de alio prædicatur: fieri poteſt vt aliud, de alio ſecundum id quod eſt, ſolum prædicetur, vt homo eſt albus. & aliud ſecundũ id quod eſt, prædicetur de alio, vt album eſt homo. & vt aliud ſecundum id quod eſt: de alio itidem ſecundum id quod eſt prædicetur, vt homo eſt animal, album eſt coloratum. primo modo dicitur prædicari de alio ſecundum ſe: ſecundo autem modo ſecundum accidens. ſed maxime prædicatur ſecundum ſe: quod ſecundum ſubiectum & ſecundum prædicatum, ceu tertio modo. & ideo ſubſtãtiales eſſentialéſque nominari ſolent prædicationes: primas autem iam accidentales. verum cum eas accidentales nuncupamus: prædicata reſpicimus. cum autem ſecundum ſe: reſpicimus ſubiecta. 137
¶ Iuxta id quod non ſimiliter ea conuerti contingit. Conuertitur vt accidens: cum propoſitio ſecundum accidens ſit. vt cum ſubiectum de eius affectione prædicatur. vt habens tres duobus æquos, eſt triangulus. Conuertitur prædicationi accommodatæ: quando propoſitio ſecundum ſe eſt. vt cum affectio de ſubiecto dicitur. veluti triangulus habet tres duobus rectis æquos. 141

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVINTI.

Decimumquintum cap. ſuppoſitiones quinque. quæſtiones tres. corollarium vnum. concluſio vna. ¶ Prima ſuppoſitio. Omnis ſyllogiſmus ex tribus terminis eſt: atque oſtendere poteſt primum de tertio per medium. Vt a ineſſe ei quod eſt c propter id quod a ei ineſt quod eſt b, & b ei quod eſt c. 132
¶ Secunda. Omnis vero negatiuus ſyllogiſmus alteram propoſitionem affirmatiuam habet & quippiam aliud de alio ſignificantem: & alteram negatiuã & quòd non ſit aliud in alio. Manifeſtum vtiq; eſt hæc eſſe: quæ principia & ſuppoſitiones dicuntur. nam hæc ſumentem neceſſe eſt hunc in modum monſtrare. vt quoniam ei quod eſt c ineſt a per medium b. & rurſus a ei quod eſt b per mediũ aliud. & ei quod eſt c ſimiliter ineſſe b per aliud 133

Corpus	Animatum	Animal	Homo	Socrates
f	e	d	b	c

134 medinm. ℭ Tertia. Qui ſecundum opinionem ratiocinantur, & ſolo differendi modo: proculdubio
135 explorandum illis eſſe debet, vt ex quammaxime probabilibus conficiatur ſyllogiſmus. ℭ Corol-
larium. Quare ſi eorum quæ ſunt a b aliquid reuera medium eſt, non autem eſſe videatur: qui per
136 a b vt immediatum ſyllogizat, ratiocinatur dialectice, ſoloq́ differẽdi modo. ℭ Quarta ſuppoſitio.
Qui ad veritatem ratiocinatur: vt ex iјs quæ vera ſunt ſyllogiſmum conſtituat, intendere oportet.
137 habet autem ſe res hoc modo. ℭ Quinta ſuppoſitio. Sunt quæ de alio ſecundum id quod eſt atque
ſecundum ſe, prædicantur: quoniam & id eſt quod de alio non ſecundum accidens prædicatur. Di
co ſecundum accidens. vt cum nonnunquam dicimus, id album eſt homo: non perinde dicentes ac
cum dicimus, homo eſt quid album. nam homo cum non aliud quicquam ſit quàm homo, quid al
bum eſt. album autem homo eſt, non quòd album ſit ipſum quod eſt: ſed quòd homini accidit eſſe
138 album. quare ſunt huiuſmodi nonnulla quæ de alio ſecundum ſe prædicantur. ℭ Prima quæſtio.
Eſto igitur vt c tale ſit & ſecundum ſe quod etiam de nullo alio dicatur: de ipſo autem primo dica-
tur b, & non ſit inter ipſa medium vllum. & iterum e dicatur de d, & ſimiliter d de b: nónne igitur
139 neceſſe eſt hoc modo ſtare? an id in infinitum contingit abire? ℭ Secunda quæſtio. Et rurſus ſi de
a ſecundum ſe nihil prædicatur, & a primo inſit ei quod eſt f nullíque priori intermedio inſit, &
inſit f ei quod eſt e, & e ei quod eſt d: nónne huius progreſſionis ſtatum eſſe neceſſe eſt? an & hũc
progreſſum contingit in infinitum demeare? Et hæc à priori quæſtione hoc ipſo differt: quòd pri-
ma inquirit nunquid cõtingit eum qui à tali ſubiecto incipiat quod aliј inſit nulli, ſed aliud illi in-
ſit: nunquid (inquam) ſurſum pergendo abire contingit in infinitum? Altera vero quærit vtrum
eum qui à tali incipiat prædicato, quod quidem de alio prædicetur ſed nihil de ipſo, & ea quæ de-
orſum ſunt conſideret: vtrum (inquam) deorſum deuergendo eum contingit abire in infinitum,
140 neq; ſtationis modum vllum finémque reperire? ℭ Tertia quæſtio. Nónne determinatis extremis
contingit media infinita eſſe? Dico autem hoc pacto, vt ſi a inſit ei quod eſt c & inter a & c mediũ
ſit b, & inter b & a alia, & inter illa & a, alia: nónne & hæc in infinitum prodire contingit? an id
quidem impoſſibile? Eſt autem id conſiderare idem, ac ſi conſideretur an demonſtrationes in infi-
nitum proruant? & ſi cuiuſuis demonſtratio eſt, an adinuicem claudantur, terminenturq;? Et idem
de ſyllogiſmis negatiuis, & negatiuis propoſitionibus eſt dicendum, ſimiléſque ſigillari poſſunt
quæſtiones. Vt ſi nulli b ineſt a: aut illi primo non inerit, aut quippiam medium eſt cui priori nõ
inſit. Vt ſi id ſit g quod quidem omni b inſit. & ſi a etiam non inſit aliј priori vt h quod quidem
inſit omni g. Etenim in iјs, aut infinita ſunt ea priora quibus non ineſt a: aut tandem finis occur-
141 rit, ſtatúrq;. ℭ Concluſio. In iјs quæ conuertuntur: hæ quæſtiones locum non habent. ℭ Nam non
eſt in iјs quæ mutua prædicatione recurrunt: id de quo primo prædicatur aut vltimo. nam cuncta
ſimiliter ſeſe habent ad cuncta: ſiue infinita ſint quæ ſunt ſecundum ſe prædicata: ſiue vtraque du-
bitentur eſſe infinita iuxta id quod non ſimiliter ea conuerti contingit, ſed hoc quidem tanquam
accidens, illud vero tanquam prædicationi accommodum.

ℭ Determinatis extremis, ſummo imóque: media non eſſe infinita. Cap. XVI.

142 QVoniam igitur media non contingit infinita eſſe, ſi in ſurſum & deorſum ſtent prædicata: manifeſtum eſt. dico autẽ ſurſum quidem: quod vniuerſale magis eſt. deorſum autem: quod particulare eſt. ſi enim a prædicante de c infinita ſunt media in quibus eſt b: manifeſtum eſt ꝙ continget vtrique. vt ab a in deorſum alterum de altero contingit prædicari in infinitum. antequam enim in c veniat, infinita ſunt media: & ab c in ſurſum infinita, antequam in a veniat. quare ſi hæc impoſſibilia ſunt: & ipſius a & c impoſſibile eſt infinita eſſe media. Neque enim ſi aliquis dicat quòd hæc quidem quæ ſunt a b c contingentia ſunt adinuicem vt & non ſint media, illa vero non eſſe accipere: nihil differt. quodcunq; enim accipio eorum quæ ſunt b: erũt ad a aut c infinita media. an non à quo iam prima ſint infinita ſiue ſtatim ſiue non ſtatim: nihil differt? quæ enim ſunt poſt hæc: infinita ſunt:

ℭ Decimiſexti Capitis notæ.

142 ℭ Concluſione: tertia dubitatio diluitur. Et dubitationes illæ: iјs quæ in demonſtrationibus cadũt, ſunt applicandæ. Et id notum eſſe facit: ſi extremorum alicuius propoſitionis media eſſent infinita, prorſus ſciri non poſſent. Nam à ſubiecto aſcendendo nunquam poſſet in immediata reſolui: quòd non eſſet intelligentem, infinita reſoluendo pertranſire. & à prædicato deorſum tendendo nunquam diuideremus ad immediata. Nam non eſſet illa media pertranſire: ſiue etiam ſtatim & continuata ſerie, ſiue non ſtatim atque diſcontinuata.

Qualitas	Corpus	Viuens	Animal	Homo
a	f	h	g	b

ℂPARAPHRASIS CAP. DECIMISEXTI.

Substantia

DEcimumſextum cap.concluſio vna. ℂConcluſio. Non contingere media infinita eſſe,ſi 142
prædicationes in ijs quæ ſurſum ſunt ant quæ deorſum, ſtatum habent: dilucidum eſt.
Dico autem eam in ijs quæ ſurſum prædicationem: quæ ad magis vniuerſale tendit. &
a eam deorſum:quæ magis deuergit ad particulare. Nune igitur oſtenditut concluſio. Nam ſi cum a
prædicetur de e,infinita ſunt media (quæ ſint b) manifeſtum profectò eſt quoniam continget,vt
ab a alterum de altero deorſum pergendo, prædicetur in infinitũ. nam antequam in e decũbatur:
infinita ſunt media. Et ab extremo e,ſurſum viam capeſſendo:prius quàm peruentũ ſit ad a,infini
ta media.quare ſi hæc impoſſibilia ſunt (ſunt etenim) inter a & c infinita eſſe media eſt impoſſibi
le. Neq; certe quicquam præſidij affert:ſi quis dicat eorum quæ ſunt a b c quædam eſſe attigua ad
inuicem,vt & nulla ſint interhiantia:quædam vero nos non poſſe ſumere attigua. Nihil id refert.
b nam quodcunq; ſumo eorum quæ ſunt b: erũt ad a aut ad c infinita media.an non à quo primum
infinita ſint ſiue ſtatim ſiue nõ ſtatim nihil refert? Nihil ſanè.nã quæ ſunt poſt hæc:infinita ſunt.

ℂPropoſitionis negatiuæ mediatæ media,quibus reuocetur ad immediatam:non eſſe infinita. Cap. XVII.

Socrates

c MAnifeſtum autem & in priuatiua demonſtratione quoniam ſtatur: ſi 143
quidem in prædicatiua ſtatur in vtriſq;.ſit enim non cõtingens neq;
in ſurſum ab vltimo in infinitum ire. (dico autẽ in quo ſtatur quod
ipſum quidem in alio nullo eſt:ſed in illo aliud vt c) neq; à primo in
vltimum.dico autẽ primum,quod ipſum quidem de alio:ſed de illo
nullum aliud dicitur. ſi igitur hæc erunt: manifeſtum quòd & in negatione ſta-
bitur. ℂTripliciter autem monſtratur non eſſe. aut enim in quo quidem eſt c,
b ineſt omni,ſed in quo eſt b nulli,ineſt a:ipſum igitur b c,& ſemper alterũ ſpa
tium neceſſe eſt ire in immediata.prædicatiuum enim eſt hoc ſpatium.ſed alte-
rum manifeſtum eſt.quòd ſi in alio non eſt priori,vt in d:hoc indigebit in omni
b eſſe.& ſi iterum a in alio priore quàm d non fuerit: illud indigebit in omni d
eſſe.quare quoniam in deorſum ſtat via:& quæ in ſurſum ſtabit,& erit aliquid in
quo primo non erit a. ℂItem ſi b quidem in omni a,in c autẽ nullo:a in c nullo
erit.iterum hoc ſi oportet monſtrare:manifeſtum eſt,quòd aut per ſuperiorẽ mo
dum ſurſum monſtrabitur,aut per hunc,aut tertium.primus quidem igitur di-
ctus eſt:ſecundus autẽ demonſtrabitur:ſic autem vtiq; monſtrabitur.vt quod d in b
omni eſt,in c autem nullo:ſi neceſſè eſt aliquid eſſe in b,& iterũ ſi hoc in c non
erit,aliud vero in d eſt quod in c non eſt. igitur quoniam eſſe ſemper ſuperiori
ſtat,ſtabit & non eſſe. ℂTertius autem modus eſt:ſi a b omni inſit,c vero in nul
lo b ſit, non in omni ſit c, in quo eſt a. iterum autem hoc per ſuperius dicta aut
ſimiliter demonſtrabitur. illis igitur modis ſtatur.ſi vero ſic eſt:iterum accipie-
tur b in e eſſe.in quo c non in omni e, & hoc iterum ſimiliter. quoniam autem
ſuppoſitum eſt ſtare & in deorſum: manifeſtum eſt quod ſtabit & quod in c
non eſt. ℂManifeſtum autem eſt quoniam & ſi non vna via monſtretur ſed 144
omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando vero ex ſecunda, aut
ex tertia:quoniam & ſic ſtabitur. finitæ enim ſunt viæ.finita autem finite ſum-
pta pluries: neceſſe eſt finiri omnia. Quòd quidem igitur in priuatione ſi qui-
dem & in eſſe ſtatur:manifeſtum eſt.

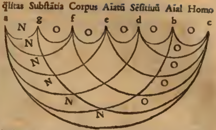
ℂDecimiſeptimi Cap.notæ.

ℂVltimum:quale ex Porphyrio cognoſcitur eſſe indiuiduum. primum vero: quale genus ſum- 143
mum,quod & geniſcotatum,generaliſſimúmque dictum eſt.

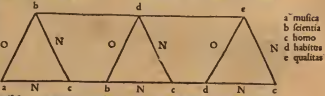
ℂPARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

DEcimumſeptimum cap.concluſio vna.corollariũ vnum. ℂConcluſio. Dilucidum eſſe po- 143
teſt in demonſtratione negatiua ſtatũ eſſe:ſi quidem & in affirmatiua vtraq; verſus extre
ma ſtatus offendatur. Nam ſit vt nõ contingat in affirmatiua neq; ab vltimo ſurſum aſcẽ-
dẽdo in infinitũ ire (dico autẽ vltimũ: quod nulli alij,ſed illi ineſt aliud vt c) neq; à pri-
mo verſus vltimum ire in infinitũ. Voco autẽ primum:quod ipſum quidẽ de alio,ſed de illo nihil

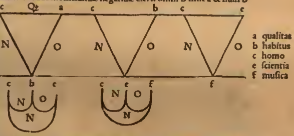
alíud dícitur. Sí igitur hæc ita erunt: futurum eſt vt & ín negatione ſtetur. Nam tribus modís oſtenditur negatiua. ℂ Primus enim eſt cum omni c ineſt b,& nulli b ineſt a:& per primã figurã colligitur nulli c ineſſe a. Propoſitionem igitur omní c ineſſe b & ſemper alterũ interuallum,ad immediata reuocare neceſſe eſt. nam alterũ interuallum: ſemper affirmatiuũ. At alterum interuallum, nulli ſcilicet b ineſſe a: ad immediata reuocatum iri patet.quoniam ſi a alij priori non ineſt vt d:id oportebit omni b ineſſe. & ſi iterum a alij priori medio quàm d non inſit vt e: oportebit & e illud,omni d ineſſe.quare quoniam in affirmatiua,via quæ verſus ima eſt,ſtatum,finémq́ habet,& etiam quæ ſurſum,ſtabit & in negatiua,& erit aliquid cui primo non inerit a. ℂ Secundo

autẽ modo monſtratur vniuerſalís negatiua vt nulli c ineſſe a.ſi omní a ineſt b,& nulli c ineſt b: igitur per ſecundam figurã nulli c ineſt a. Rurſus ſi oportet mõſtrare nulli c ineſſe a ad immediata decumbere, tandémq́ ſtare:manifeſtum, quoniam per modum qui ſupra poſitus eſt monſtrabitur, aut per hunc ſecundum,aut per tertium. At primus dictus eſt ad immediata tandem reuocarr,ſecũdus autem monſtrabitur.hoc pacto ſanè monſtrari poſſit,vt quoniam ſi medium habet negatiua nulli c ineſſe b:ſit illud d.omniq́ b inſit d,& nulli c inſit d,ſi neceſſe eſt aliquid ineſſe b.& rurſum ſi hoc nulli c inerit b.quòd ſi adhuc medium alíud ſit quod inſit d:illud nõ inerit c.ergo quoniam ineſſe ſemper ſuperiori hoc pacto,tandem ſtatum nanciſcetur:ſtabit & non ineſſe,negatiuáq́ (vt intenditur) propoſitio. ℂ Tertius autem modus monſtrandæ negatiuæ eſt: ſi omni b inſit a & nulli b

ineſt c:igitur per tertiam figuram non omni a inrſt c.Id autem rnrſus per eos modos qui ſupra dicti ſunt, aut per hunc ſimiliter oſtendetur.Illic autẽ vt monſtratum eſt ſtatur; ſupereſt igitur monſtrãdum & hoc tertio modo eſſe ſtatum. Si vero ſic monſtretur & ſint media: iterum ſumetur omni e ineſſe b,& omni e nõ ineſſe c, & e iterum ſumetur ineſſe omni f. & quia ſuppoſitũ eſt in affirmatiuis vergendo deorſum eſſe ſtatum: manifeſtum eſt quoniam & ſtatus in aliquo offendetur quod ipſi c non ineſt.

144 ℂ Corollarium. Vnde ſit exploratum ſi non vna ſola via monſtretur ſed omnibus:aliquando id ex prima figura,aliquãdo ex ſecunda,& interdum ex tertia id fieri, & hoc etiã pacto ſtatum finémq́ eſſe oportere.Nam finitæ ſunt viæ.finita autem finities:neceſſe eſt vniuerſa eſſe finita.Manifeſtum igitur eſt in negatiua ſtatum eſſe:ſi certe in affirmatiua ſtatus vllus eſt.

ℂ Propoſitionis affirmatiuæ mediatæ media nõ eſſe infinita. Cap.XVIII.

145 SEd quòd in illis quidem logice ſpeculantur: ſic manifeſtum fit. in ijs quidem igitur quæ quidem in eo quod quid eſt prædicantur:manifeſtum eſt. ſi eſt enim diffinire, aut ſi notũ eſt quod quid erat eſſe,infinita autẽ non eſt tranſire:neceſſe eſt finiri in eo quod quid eſt prædicata.
146 ℂ Vniuerſaliter autem ſic dicimus. eſt enim vere dicere album ambulare, & magnum illud lignum eſſe.& iterum lignummagnum eſſe, & hominem am-

bulare,ſed alterum eſt ſic dicere aut illo modo. cum enim album quidem eſſe di
co lignum: tunc dico quòd cui accidit album eſſe: lignum eſt. ſed non ꝙ ſubie-
ctum ligno,album ſit.& nanq; neq; quod album eſt neq; quod quidem album ali
quod eſt,factum lignum eſt.quare non eſt aliter quàm ſecundum accidẽs. cum
autem lignum album eſſe dico non quòd aliquod alterum ſit album: illi autem
accidit lignum eſſe.vt cum muſicũ album eſſe dico.tunc enim quoniam homo
eſt albus cui accidit eſſe muſicum:dico.ſed lignum eſt ſubiectum quod quidem
& factum eſt,non cum alterum aliquid ſit quam quod quidem lignum eſt,aut li
gnum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere: ſit ſic dicere prædicari ſed illo
modo,aut nullo modo prædicari aut prædicari quidẽ non ſimpliciter,ſed ſecun
dum accidens prædicatur. eſt autem tanquam album quidem quod prædicatur:
ſed ſicut lignum eſt de quo prædicatur.ſupponatur ergo prædicatum prædicari
ſemper de quo prædicatur,ſimpliciter:ſed non ſecundum accidens.ſic enim de-
monſtrationes demonſtrant. quare in eo quod quid eſt, aut quoniam quale, aut
quantum,aut ad aliquid,aut faciens,aut patiens,aut vbi,aut quando:cum vnum
de vno prædicabitur.Amplius ſubſtantiã quidem ſignificantia quod quidem il-
lud eſt,aut aliquod illud quidem ſignificant de quo prædicãtur.Quæcunq; vero
non ſubſtanriam ſignificant ſed de aliquo ſubiecto dicuntur,quod non eſt,neq;
quod illud eſt neq; quod quidem illud aliquid eſt: accidentia ſunt. vt de homine
album. Neq; enim eſt homo, neq; quod quidem album eſt,neq; quod quidem al-
bum eſt aliquid:ſed animal forſan.quod quidẽ enim animal eſt:homo eſt. Quæ-
cunq; vero non ſubſtantiam ſignificant: oportet de aliquo ſubiecto prædicari &
non eſſe quid album,quod nõ cum alterum aliquod ſit,album eſt.Species enim
valeant & genera.monſtra enim ſunt.& ſi ſint:nihil ad rationem ſunt.demõſtra-
tiones enim de huiuſmodi ſunt.Amplius,ſi nõ eſt hoc huius qualitas,& illud hu-
ius,neq; qualitatis qualitas:impoſſibile eſt æque prædicari adinuicem ſic.ſed ve-
rum quidem contingit dicere ſic:æque autem vere prædicari non contingit.An
enim ſicut ſubſtantia prædicabitur aut vt genus,aut vt differentia prædicati?hæc
autem oſtenſa ſunt quoniam nõ erunt infinita,neq; in ſurſum neq; in deorſum.
vt homo bipes,hoc animal.hoc autem alterum eſt.neq; animal de homine,hoc
autem de Callia,hoc autem de alio in eo quod quid eſt. ſubſtantiam enim om-
nem eſt diffinire huiuſmodi.infinita autem non eſt tranſire intelligentem. qua-
re neq; in ſurſum neque in deorſum infinita ſunt . illam enim non eſt diffinire:
de qua infinita prædicantur . Sic igitur genera adinuicem non æqualiter prædi-
cantur.erit enim ipſum,quod quidem ipſum aliquid eſt:neq; tamen de qualitate
aut aliorũ nullo,niſi ſecundum accidẽs prædicabitur.omnia enim hæc accidunt,
& de ſubſtantijs prædicantur.ſed quoniam neq; in ſurſum infinita ſunt. de vno-
quoq; enim pręedicatur quod ſignificat,aut quantũ aliquid,aut quale aliquid,aut
huiuſmodi quæ ſunt in ſubſtantia.hæc autẽ finita ſunt:& genera prædicamento
rũ finita.aut enim quale,aut quantũ, aut ad aliquid,aut facere, aut pati, aut vbi,
aut quãdo.ſuppoſitũ autem eſt vnũ de vno prædicari. ipſa autẽ de ipſis quæcunq;
non ad aliquid ſunt,prædicari nõ dicimus.accidentia enim ſunt omnia.ſed hæc
quidem ſecundum ſeipſa,alia vero ſecundum alterum modum.hæc autẽ omnia
de ſubiecto quodam prædicari dicimus.accidens autem non eſſe ſubiectum ali
quod.nihil enim talium ponimus eſſe,nõ quòd alterum aliquod eſſe dicitur:ſed
ipſum de alijs & alia quidem de alio.neque in ſurſum ergo vnum de vno neq; in
deorſum eſſe dicetur.de quibus enim dicuntur accidentia:quæcunq; in ſubſtan-
tia vniuſcuiuſque ſunt. hæc autem non ſunt infinita . ſed ſurſum ipſa quoqûe &
accidentia vtraq; non infinita ſunt. neceſſe eſt ergo eſſe aliquid de quo primum
prædicetur & de hoc aliud , & hoc ſtare : & eſſe aliquid quod non amplius , ne-
que de alio priori , neque de illo aliud prius prædicetur . Vnus quidem igitur

147 modus demonſtrationis, dicitur hic. ¶ Adhuc autem alius ſi de quibus priora
quædam prædicantur eſt horum demõſtratio:quorum autem eſt demonſtratio,
neq; potius habere poſſibile eſt ad ipſa,quàm ſcire,neq; ſcire eſt ſine demonſtra-
tione. ſi autem hoc,per hæc ſit notum.hæc autem neſcimus, neq; melius habe-
mus ad ipſa quàm ſcire:neque per hæc notum ſciemus.Si igitur eſt aliquid ſcire
per demonſtrationem ſimpliciter, & non ex aliquibus,neq; ex ſuppoſitione: ne-
ceſſarium eſt ſtare prædicationes mediorum,ſi enim nõ ſteterint,ſed eſt ſemper
acceptio in ſuperius: omnium erit demonſtratio. quare ſi infinita non poſſibile
eſt pertranſire:quorum eſt demonſtratio,hæc non ſciemus per demonſtrationẽ.
ſi igitur neq; melius habemus ad ipſa quàm ſcire:non erit ſcire per demonſtra-
tionem ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione. Logice quidẽ igitur ex his vtiq; aliquis
148 credat:de eo quod dictum eſt. ¶ Analytice autem manifeſtum eſt per hæc velo
cius: quòd neq; in ſurſum neq; in deorſum infinita prædicata contingit eſſe in
demonſtratiuis ſcientijs de quibus intentio eſt. demonſtratio enim eſt ex his:
quæcunq; ipſa quidem inſunt ſecundum ſeipſa rebus.ſecundum ſeipſa vero du-
pliciter.quæcunq; enim in illis inſunt in eo quod quid eſt,& in quibus ipſa in eo
quod quid eſt inſunt ipſis. vt in numero impar quod ineſt quidem numero. eſt
autem ipſe numerus in ratione ipſius: & iterum multitudo aut diuiſibile, in ra-
tione numeri. horum autem neutra contingit infinita eſſe,neque vt impar nu-
meri. iterũ enim ſi impari aliud inſit,cui ineſſet exiſtenti hoc:ſi eſt primum nu
merus, erit ijs quæ inſunt ipſi. ſi igitur non contingit infinita huiuſmodi eſſe in
vno:neq; in ſurſum,erunt infinita.at vero neceſſe eſt omnia ineſſe primo,vt nu-
mero:& in illis numerum.quare conuertibilia erunt, ſed non excedentia. Neq;
tamen quæcunq; ſunt in eo quod quid eſt: neq; hæc infinita ſunt,neq; enim eſ-
ſet diffinire. quare ſi prædicata per ſe quidem omnia dicuntur, hæc autem non
infinita ſunt:ſtabunt vtiq; in ſurſum.quare & in deorſum.ſi autem ſic eſt:& quæ
149 ſunt in medio duorum terminorũ ſemper ſunt finita. ¶ Si vero hoc eſt:manife-
ſtum iam eſt,& demonſtrationum quòd neceſſe eſt principia eſſe,& nõ omnium
eſſe demonſtrationem,quod quidem diximus quoſdam dicere iuxta principiũ.
ſi enim principia ſunt:non omnia ſunt demonſtrabilia, neq; in infinitum poſſi-
bile ire.eſſe enim horum quodlibet:nihil eſt aliud,quàm eſſe nullum ſpatium ſi-
ne medio & indiuiſibile:ſed omnia diuiſibilia.intus enim immittendo terminũ,
ſed non aſſumendo:demonſtratur quod demonſtratur.quare ſi hoc in infinitum
contingit ire:contingit vtiq; duorum terminorum infinita eſſe interius media.
ſed hoc impoſſibile eſt:ſi prædicationes ſteterint in ſuperius & in inferius.quòd
autem ſtent:monſtratum eſt logice prius,analytice vero nunc.

¶ Duodeuiceſimi Cap. notæ.

146 ¶ Logicæ ſunt hæ rationes. Nam egrediuntur ſubiectæ materiæ limites:& vndecunq; ſibi præſi-
dia quærunt,ſiue phyſicam ſiue mathematicam habentia intelligentiam. ſermonémque inſerit de
ideis quas valere iubet:tanquam demonſtrationis artificio ineptas. nullus igitur miretur,ſi pleraq;
non patentem habeant intelligẽtiam:cum minus huic loco ſint accommodata,ſed alijs ex locis in-
tellecta pateant:vt ex metaphyſicis. ¶ Quod eſt,quod quid erat eſſe,oratio quid eſt dicens, diffini-
tio. ¶ Nam cum album dico eſſe lignum. album cum ſolam vocem attendimus,propoſitionis ſub-
iectum eſſe poteſt:cum autem rei proprietatem,non fieri poteſt vt album ligno ſit ſubiectum,ſed
contrà ſemper lignum albo ſubiectum.& hæc ſecundum ſe & quaſi naturalis prædicatio eſt lignũ
eſt album:hæc autem eſt ſecundum accidens & innaturalis album lignum eſt. Qui enim fieri po-
teſt vt forma ſubiecta ſit:& materia prædicata & formæ ſuperueniens,finiens,atq; formans? ¶ Al-
bum formam nominat:non ſola ratione, ſed reipſa ab homine ſeiunctam. & idipſum quod eſt al-
bum formale eſt:ſed accidẽtarium. idipſum autem quod eſt homo:ſubiectum. nunquam autẽ quod
idipſum quod eſt,ſubiectum eſt:formale idipſum quod eſt,eſſe poteſt. & animal tametſi vt forma
ſit,& homo vt ſubiectus:re ipſa tamen & id quod eſt animal ſubiectum eſt. quare homo idipſum
dici poſſit,quod eſt animal:non autẽ idipſum quod eſt album. vt neq; materia idipſum quod for-
ma eſt. ¶ Valeant ſpecies. abeant. χαιρέτω enim, & gaudere & valere ſignificat,quod & tranſfe-

tur tranſſumitúrque pro abire.nam altero abeunte, aut cum eum, aut nos ipſi abire volumus: docent grammatici,dicẽdum vale.& περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος,hoc eſt de ideis,ſpeciebúſque Platonicis:id dictum eſt. τερετίσματα quæ interpres mõſtra vertit:potius laſciuos, poeticóſq; cãtus deſignant.quod & Argyropylus innuens:fidium enim ſunt (inquit) attrectationes. ¶ Si non eſt hoc illius qualitas. Omnis forma,qualitatis nomine cenſetur:& prædicatum forma eſt, & id de quo prædicatur ſubiectum eſt & vt materia. Ideo ſi cum dicitur,homo eſt albus,ſimili prædicatione recurreret hæc oratio,& æque ſimpliciter prædicaremus album eſt homo: profecto vt cum dicitur homo eſt albus,album hominis eſt forma, ita quoq; & cum diceremus album eſt homo: homo forma eſſet albi. & eſſet hoc illius qualitas,& illud huius qualitas, & qualitatis qualitas. hoc: album.illius:hominis.illud:homo.huius:albi.qualitas:forma.vere tamen dicimus homo eſt albus,& album eſt homo:non tamen vere mutuo ſimpliciter prædicamus. ¶ Vt ſi genus ſit aut differentia de quo prædicatur.prædicamenti omne genus aut differentia (cuiuſcunq; generis exiſtat) vt ſubſtantia de eo cuius genus eſt aut differẽtia prædicatur.nec iniuria.nam de eius ratione ſubſtantiali eſt,& quid eſt dicente.quare color:& ſubſtantia albedinis dici poteſt,& coloratum albi,ſed nõ ſimpliciter ſubſtantia.nam id ſimpliciter ſubſtantia eſt:quod reſpectu cuiuſcunq; ſubſtantia eſt.vt animal.etenim reſpectu hominis,& qualis,& quãti,& ad aliquid & reliquorum:ſemper ſubſtãtia eſt, ſubſtantiáq; dicitur. at vero genus coloratum (etſi reſpectu albi ſubſtantia dicatur quodã modo) reſpectu tamen ſubſtãtiæ,vt hominis,aut animalis:accidẽs.Quo fit vt quod vere ſubſtãtia eſt:nulli accidat vnquam.quod autem ſecundum quid ſubſtantia:accidat. ¶ Quod eſt idipſum quod eſt:eſt ſubſtantia. ¶ Qnid eſt. Accidẽtia de ſe ſimpliciter prædicantur: cũ prædicatum ad rationem quid eſt, ſubiecti (vt album coloratũ eſt, & triãgulus lineis terminatur) aut ſubiectum ad rationẽ quid eſt,prædicati pertinet:vt numerus par eſt aut impar.verũ id quodam modo eſt:ratione ſubſtãtiæ. nam hæc inuicem vt ſubſtantia de ſubſtantia.coloratum enim albo ſubſtantiale,& collimari lineis ſubſtãtiale triangulo:quod & vſurpatius eſſentiale appellant.ſed cũ dico numerus par eſt,numerus eſt impar:numerus vt ſubſtãtia eſt,impar autẽ,vt eius per ſe affectio. non tamen vnquam dicãtur ſimpliciter ſubſtantia:ſed ad hæc.aliter autem non eſt accidens,ſimpliciter de accidẽte prædicari.

Argyropylus. ſed hunc ſenſum Argyropylus literam conuertens quæ eſt (αὐτὰ δὲ αὐτῶν ὅσα μὴ τί ἐστι μὴ κατηγορεῖσθαι,quæ obſcura ſatis eſt,& ſonat:ipſa vero de ipſis quæcunq; nõ quid eſt,nõ prædicari) innuit hoc pacto,& item ipſa non prædicari de ſeipſis : niſi ratione ipſius quid eſt , prædicentur.

¶ Et hæc & accidentia,neutra ſunt infinita.& hæc:ſcilicet de quibus accidentia prædicantur.& talis eſt huius ſentẽtiæ intellectus.vtraq; & ſubſtantias & accidentia non abire ſurſum infinita.nam de ſubſtantia præoſtenſum eſt.de accidentibus autem vt accidentia ſunt,idem euenit. nam habent vltimum & ſummum de quo vt ſubiecto dicuntur. & id eſt primum & ſupremum ſubſtantiarum prædicatum:in quo ſubſtantiæ quieſcunt,ſed vltimum accidentiũ ſubiectum.deorſum autem:vltima ſubſtantiarum prædicata,ſunt prima accidentium ſubiecta.in quibus vt in infimis & ſubſtantiæ & accidentia quieſcũt,ſuúmq; ſiſtunt progreſſum. ¶ Demonſtratio affirmatiua ea dicitur:quæ concluſionem colligit affirmatiuam.Negatiua vero,quæ colligit negatiuam. ¶ Hic dicuntur vniuerſa:hic de vtriſque & quæ per ſe inſunt primo,& quæ per ſe inſunt ſecundo modo. hoc eſt cum ſunt in ratione quid eſt ſubiecti,& cum ſubiectum eſt in ratione prædicati. 144

¶ PARAPHRASIS CAP. DVODEVICESIMI.

DVodeuiceſimum cap.concluſio vna.monſtrandi modi tres.corollarium vnum. ¶ Concluſio.In demonſtrationum affirmatiuis propoſitionibus ſtatus eſt, neq; progreditur in infinitum.Quia & in ijs qui de huiuſmodi rationaliter,diſſerendíq; modo contemplantur: fit hoc modo manifeſtum.In ijs vtiq; quæ in ratione quid eſt dicente ponuntur,id manifeſtum eſt.nam ſi poſſibile eſt diffinire aut notum eſſe quod quid erat eſſe,& impoſſibile eſt infinita pertranſire : neceſſe eſt quæ in ratione quid eſt ponuntur prædicata, finita eſſe . Atqui diffinire poſſibile eſt,& rationem quid eſt notam eſſe,& impoſſibile infinita tranſitu conficere.Quæ igitur in ratione quid eſt ponuntur: ſtatum habent,neq; in hiſce progredimur in immenſum. 145

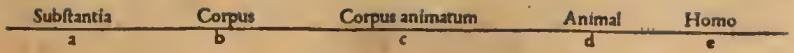
146 ¶ Primus monſtrãdi modus.Sed vniuerſaliter & in omnibus hoc pacto aſtruimus.Nam vere dicere quis poteſt album ambulare,& id magnum eſſe lignum: & rurſus vere dicere hominem eſſe magnum,& hominem ambulare.at variũ eſt atq; differens hoc modo aut illo modo dicere.nam cum album dico eſſe lignum:tunc dico ꝙ idipſum cui accidit eſſe album:lignum eſt,non autem quia album ſubiectum ligno eſt.nam neq; quod ſimpliciter album eſt,neq; idipſum quod eſt album,factum eſt lignum.ſubiectum autem id eſt: quod præſtitutum præiacénſq; quippiam fit. quare non eſt album, lignum:niſi ſecundum accidẽs. At vero cum lignum,album eſſe dico,tunc non dico aliquid aliud cui quidem accidit lignum eſſe,eſſe album:quemadmodum cum dico muſicum eſſe album. Nam cum dico muſicum eſſe album:id tunc dico quoniã homo cui accidit eſſe muſicum albus eſt. Sed cũ dico lignum eſt album:lignũ albi ſubiectum eſt, quod quidem & factũ eſt album, non aliud quippiam exiſtens ꝙ̃ quod ſimpliciter lignũ,aut lignum aliquod.Si igitur licet videre nomina,ſit(hoc modo dicere:vt lignũ eſt album) prædicari: illo vero vt album eſt lignũ, aut nullo modo prædicari aut non ſimpliciter,ſed ſecundũ accidens prædicari.Eſt certe quod prædicatur vt albũ:quod ve-

ro ſubijcitur,& de quo quippiam prædicatur vt lignum. Supponatur igitur prædicatũ ſemper de
eo de quo prædicatur prædicari ſimpliciter:non autem ſecundum accidẽs.nec ab re quidem id no-
bis hoc loco ſupponendum.nam ſic & ex ijs quæ ſimpliciter prædicantur demonſtrationes ipſę de-
monſtrant.quare cum vnum de vno ſimpliciter prædicabitur:aut in eo quod quid & ſubſtantia eſt
prædicatur,aut vt quale,aut quantum,aut ad aliquid,aut agens,aut patiens,aut vbi,aut quãdo,aut
aliquid aliorũ prædicamentorum.Cæterum quæ quid eſt,& ſubſtantiam ſignificãt:id quod aliud
eſt,aut quod illud quiddam eſt de quo prædicantur, ſignificant. At vero quæ ſubſtantiam non ſi-
gnificant,ſed quæ de ſubiecto aliquo dicuntur quod quidẽ non eſt neq; quod ſimpliciter illa,neq;
quod illa quædam:accidentia ſunt. Vt album de homine dicitur:& accidens eſt.nam homo non eſt
quod ſimpliciter album eſt,neq; quidem quod album quoddam eſt:ſed forte recte aſſeras hoc mo
do,hominem eſſe animal.nam id quod animal eſt:homo eſt.quæcunq; vero non ſubſtantiã ſigni-
ficant:de ſubiecto aliquo prædicari oportet,& non eſſe quippiam album, quod nõ aliud quicquam
eſt quàm album. Valeant enim ideæ:quoniam cantilenis aptiores ſunt.& ſi ſunt:nihil profecto ad
præſentem ſermonẽ faciunt.nam demonſtrationes de huiuſmodi rebus ſunt:ſpecies ſcilicet ſepara
tas,ideaſq; nihil eſſe. Præterea ſi non eſt hoc illius qualitas,& illud huius & qualitatis qualitas:fie-
ri nequit vt mutuo prædicentur adinuicem ſimpliciter.ſed verum contingit hoc modo dicere: mu
tuo autem deinuicẽ prædicari non contingit. Nunc autem oſtendẽdum non procedere in affirma
tiuis prædicationibus in infinitum.nam aut vt ſubſtãtia prædicabitur. vt ſi genus ſit aut differẽtia
eius de quo prædicatur. At hæc oſtenſa ſunt non abitura in infinitũ: neq; ſurſum pergendo neq;
remeãdo deorſum.ſurſum quidem:vt homo bipes eſt,bipes autẽ animal, & animal aliud quippiã,
neq; hoc euadet in immẽſum.deorſum vero,vt neq; animal dicetur de homine & homo de Callia,
& Callias de alio quopiam,& hoc pacto ſine vllo fine,metáq; ac termino. Nam omnẽ talem (quę
ſcilicet media eſt & infra terminos eſt) ſubſtantiam diffinire poſſumus. atqui infinita pertranſire
impoſſibile eſt intelligentẽ.quare neq; ſurſum,neq; deorſum euadunt infinita. nam tunc fieri non
poſſet:vt ea ſubſtantia diffiniatur de qua infinita prædicarẽtur. hoc pacto igitur ac finita adinuicẽ
genera,non mutua verſáq; prædicatione prædicabũtur.nam erit inter illa ipſum,quod quidem id-
ipſum aliquid eſt, quod neq; de quali neq; de cæteris quicquam niſi ſecũdum accidens prædicabi-
tur.nam hæc omnia accidunt:& de ſubſtantijs prædicãtur.ſed neq; ea ſurſum verſus euadunt infi-
nita.nam id quod de quocunq; prædicatur:aut id eſt quod ſignificat,aut quale quippiam,aut quã-
tum,aut ad aliquid,aut aliquid talium quæ ſunt in ſubſtantia.hæc autẽ finita ſunt,& prædicamẽ-
torum genera finita,quandoquidem ea ſunt aut quale, aut ad aliquid,aut quantum, aut facere,aut
pati,aut vbi,aut quãdo,& reliqua quæ & in prædicamẽtis ſunt determinata. Et ſupponitur vnum
de vno prædicari,& ipſa de ipſis non prædicari quæcũq; non quid eſt, & ratione ſubſtantiæ de ſe
non prædicãtur.nam hæc accidentia ſunt omnia. Verum accidentiũ,hæc quidem ſunt per ſe: illa
vero altero modo,& non per ſe.& hæc omnia de ſubiecto quodam prædicari aſſeueramus,& acci-
dens nõ eſſe ſubiectum vllum.nam nihil talium ponimus id eſſe:quod nũ aliud quippiam cum eſt
dicitur id quod dicitur,ſed accidẽs alterius eſſe dicimus & eorũ alia quędam de alio prædicari.neq;
igitur vnum de vno ſurſum neq; deorſum in infinitum prædicari dicetur. deorſum quidem & ad
ſubiectum vergendo.nam de quibus accidentia dicũtur,ea ſunt quæ cuiuſq; ſunt ſubſtantia.illa au
tem non ſunt infinita.ſurſum autẽ,& hæc accidentia:neutra ſunt infinita.neceſſe eſt igitur eſſe ali
quod tale ſubiectũ : de quo primũ dicatur aliquid, & de illo aliud,& huius progreſſionis eſſe ſtatũ:
tandémq; occurrere aliquid,quod etiam neq; de alio priori,neq; de illo aliud prius prædicetur. Et
147 vnus hic ad id quod molimur eſt demonſtrationis modus. ℭ Secũdus mõſtrandi modus. Adhuc au
tem & alius modus eſt:qui ſit huiuſmodi. Si eorũ eſt demonſtratio de quibus priora quædam præ-
dicantur:& neq; ad ea quorum eſt demõſtratio poſſibile eſt quempiam melius ſe habere quàm ea
ſcire, neq; ea ſcire poſſibile eſt ſine demonſtratione. ſi autem hoc per hæc notum eſſe debeat, hæc
autẽ demonſtratione neſcimus,neq; melius affecti ſumus ad ipſa quàm ſi hoc modo illa ſciremus:
neque quoq; per hæc notum ſciemus.ſi igitur poſſibile eſt quippiam ſcire per demonſtrationẽ ſim
pliciter,& non ex quibuſdam & ex ſuppoſitione:neceſſarium eſt in mediorum prædicationes ſta-
re.nam ſi non ſteterint ſed eſt ſemper ſuperiori ſumpto procedere,omnium ſimiliter erit demon-
ſtratio.quare ſi impoſſibile eſt infinita pertranſire,ea quorũ eſt demonſtratio nunquam per demõ
ſtrationem ſimpliciter ſciemus.ſi igitur non melius habemus ad ipſa priora quàm ſi ea demonſtrã
tione ſciremus, poſſibile non erit ſcire per demonſtrationem ſimpliciter . melius igitur quàm de-
monſtratione ſcientes ad ea ipſa priora afficimur.quare eorũ non quęrimus demonſtrationem,ſed
in ipſis quieſcimus,fitque ſtatus. Et ex his, differendi modo eius rei fidem ſibi quiſpiam arroget.
148 ℭ Tertius modus analyticus. Analytice autem per ea quę ſequũtur conciſius breuiúſq; dinoſcetur,
neq; ſurſum neq; deorſum in demonſtratiuis ſcientijs (quarũ præſens incumbit conſideratio) con
tingere prædicata eſſe infinita. Nam demonſtratio, eorum prædicatorum eſt:quæ ſubiectis rebus
per ſe inſunt.per ſe autem inſunt dupliciter.nam illis inſunt per ſe,quęcunq; illis inſunt in ratione
quid eſt.& per ſe etiam inſunt: quæ in ratione quid eſt illa ſuſcipiunt, quibus inſunt. vt impar nu-
mero,qui quidem per ſe ineſt numero:& eſt ipſe numerus in ratione quid eſt eius. & inſuper mul-
titudo,& diuiſibile per ſe inſunt numero,nam ſunt in ratione quid eſt numeri. At horum neutrã

contingit infinita eſſe.neq; quidem in ijs quæ ſic per ſe inſunt,vt impar numero.nam ſi rurſus im
pari aliud hoc pacto per ſe inſit:ſi numerus primum eſt cui per ſe inerat impar, erit in ratione eo-
rum quæ inſunt impari.quare per ſe inerunt omnia numero. Si igitur non contingit infinita hu-
iuſmodi eſſe in vno (& certe non contingit) non euadent ſurſum infinita prædicata. Sed certè ne-
ceſſe eſt omnia illa ineſſe ipſi primo vt numero, & numerum illis . quare ſimul vniuerſa quæ hoc
pacto per ſe inſunt,& ipſum primum reciproca erunt,& conuertibilia & ſeſe non ſuperantia:qua-
re non infinita. Qui enim fieri poteſt vt infinita ſimul,vni æquentur ? ¶ Neq; identidem infinita
erunt:quæ rationem quid eſt ingrediuntur.Nam minime poſſibile eſſet diffinire.quare ſi quæ per
ſe prædicantur,hæc dicuntur vniuerſa,hæc autem non ſunt infinita: ſtabunt proculdubio euaden-
do ſurſum.quare & recidendo deorſum.ſi autem id ita fuerit:& quæ mediaſtina,quæve in duorum
medítullio terminorum collocabuntur, ſemper finita erunt. ¶ Corollarium. Si vero res ita ſe ha- 149
bet:exploratum iam eſt, quoniam neceſſe eſt & demonſtrationum eſſe principia, & non omnium
eſſe demonſtrationem.quod quidem nonnullos aſſerere, circa initium diximus. Nam ſi principia
ſunt:non omnia demõſtrari queunt:neq; fieri poteſt vt abeatur in infinitum.Nam horum vtrũvis
ſtatuere,omnia(inquam) demonſtrabilia eſſe,aut in infinitum abire:nihil aliud quàm nullum eſſe
interuallum ſine medio ac indiuiduum , ſed omnia diuidua . nam quod demonſtratur : non foris
ſumpto ſed interiecto,intermiſſóq; termino demonſtratur.quare ſi hoc in infinitum abire contin
git:continget & reuera duorum terminorũ infinita eſſe intermedia.hoc autem impoſſibile: ſi præ-
dicationes ſtatum vllum ſurſum,deorſũmve ſint habituræ. At vero quòd ſtatum habeant,ratione
diſſertoria monſtratum eſt prius:nunc vero reſolutoria,atq; analytica.

¶ Elementa monſtrandarum mediatarum non infinita eſſe. Cap. XIX.

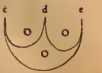
MOnſtratis autem his,manifeſtum eſt ſi aliquid idem inſit duobus, vt 150
a & in c & in d non prædicante altero de altero,aut nullo modo,aut
non de omni:quòd non ſemper ſecũdum commune aliquid inerit.
vt iſoſceli & ſcaleno:æquales duobus rectis habere,ſecundum cõmu
ne aliquid ineſt.ſecundum enim ꝙ figura quædam ſunt & non ſecun
dum alterum.hoc autem non ſemper ſic ſe habet.ſit enim b ſecundũ quòd a,in
c & d,erit manifeſtum igitur ꝙ b in c d ſecundum aliud commune eſt.& illud
ſecundum alterum. quare duorum terminorũ medij infiniti vtiq; incidunt ter-
mini.ſed hoc eſt impoſſibile. ſecundũ igitur aliquid cõmune ineſſe:non neceſſe
eſt ſemper idem pluribus.quoniam quidem erũt immediata ſpatia.¶ In eodem 151
tamen genere,& ex eiſdem atomis neceſſe eſt terminos eſſe. ſiquidẽ ijs quæ per
ſe ſunt:erit commune.non enim erat ex alio genere in aliud genus deſcendere
quæ demonſtrantur. ¶ Manifeſtum eſt autem quoniam & cum a in b ſit: ſi qui- 152
dem eſt aliquid medium,eſt demonſtrare quòd a in b ſit & elemẽta huius ſunt
hæc & tot quot media ſunt . immediatæ enim propoſitiones ſunt elementa,aut
omnes aut vniuerſales.ſi vero non eſt mediũ:non amplius erit demonſtratio,ſed
in principia via eſt hæc.¶ Similiter autem erit etſi a in b nõ ſit.ſi quidem enim 153
aut medium eſt,aut prius cui non ineſt:erit demõſtratio.ſi vero non ſit mediũ:
non eſt demonſtratio,ſed principia & elementa ſunt tot,quot ſunt termini.horũ
enim propoſitiones : principia demonſtrationis ſunt. & ſicut quædam principia
ſunt indemonſtrabilia ꝙ ſit hoc illud , & quòd ſit hoc in illo: ſic ꝙ non erit hoc
illud,neq; quòd ſit hoc in illo.¶ Quare hæc quidem eſſe aliquid,alia nõ eſſe ali- 154
quid:erunt principia.¶ Cum ergo indigeat monſtrare aliquid:accipiendũ quod 155
de b primum prædicetur. ſit c,& de hoc ſimiliter a,& ſic ſemper eunti nũquam
extra,erit propoſitio, neq; ſi eſſe ipſius a accipiatur vt demonſtretur: ſed ſemper
medium denſetur quouſque indiuiſibilia fiant,& vnum.eſt autem vnum:cũ im-
mediatum fiat . & vna propoſitio ſimplex eſt immediata : & quemadmodum in
alijs eſt principium ſimplex.hoc autem non idem vbiq; eſt,ſed in graui quidem
vncia, in melodia autem dieſis, aliud autem in alio. ſic eſt in ſyllogiſmo vnum:
propoſitio immediata.in demonſtratione autem & ſcientia:intellectus.In oſten-
ſiuis igitur ſyllogiſmis eius quod eſt : nihil cadit extra . ¶ Sed in priuatiuis vbi 156
quidẽ quod oportet eſſe:nihil cadit extra hoc.vt ſi a in b per c non ineſt.ſi enim

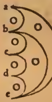
in b quidem omni,c:eſt autē a in nullo c. Iterū ſi indigeat ꝙ in c,a nullo ſit.medium accipiendum eſt ipſius a & c.& ſic ſemper procedet.Si vero indigeat monſtrare quòd d in e non ſit,eo ꝙ eſt c in d quidem omni,in e autē nullo aut non in omni:e nunquam extra cadit.hoc autem eſt:cui non oportet ineſſe.In tertio autem modo:neq; à quo oportet,neq; quod oportet priuari,nequaq̄ extra ibit.

Vndeuiceſimi cap. notæ.

150 Elementa:in quaq; re ſunt minima,& ſimpliciſſima. immediatæ autē & indiuiduæ propoſitio-
153 nes:minimæ,& ſimpliciſſimæ,vt quæ ſiot irreſolubiles.ideo nō ab re,elementa appellātur. Tot ſunt elemēta:quot ſunt & termini.de medijs terminis:id intelligēdō eſt. id enim eſt quod & ſupra
155 dictū eſt. & quot erūt media,tot erūt & elemēta. Minā hi vnciam,illi vero librā appellant,quę & μνᾶ græce dicit̄. Quid ſemitoniū minus(quod & dieſis appellatur:quódq; relinquitur ex ſectione apotomes à tono)ex muſicis amplius eſt expetendū. Et id aduertēdū eſt:ꝙ principiū vbicūq; ſtatuitur,in illo genere maxime vnū,ſimpliciſſimū,neq; in alia ſecat̄,ſed omnia alia ipſum cōtioēt, & in id reſoluūtur.vt vnitas principiū eſt in numero:ideo maxime vnū,ſimpliciſſimū,& minimō, & omnis numerus illā continet:in eámq; reſoluitur.& punctū principiū magnitudinū:& id maxime vnū,& ſimplex,& minimō, neq; magnitudo vlla à puncto euadit immunis ac exors.& prima magoitudo quæ eſt linea:in ſpatiū porrigitur,neq; ſimplex,neq; ſimpliciter minima.& ſecūda magnitudo:magis diſcedit,fitq; cōpoſitior.& tertia:adhuc euadit cōpoſitior,& magis reſolubilis,qa à principio ſemotior.hōc in modū propoſitio immediata:maxime vna,ſimpliciſſima,& minima eſt ſui generis.vt eſto a ſubſtātia,b corpus,c animatū corp⁹,d animal,e homo.vides e d,d c,c b,& b a, adiouicē nullū facere interuallō(vt neq; inter binariū & ternariū vllum ioteruallū eſt)& eſſe ſibi proxima,immediatáq;,& indiuidua. Ideo eius generis maxime vna,ſimpliciſſima,& minima.ſed oratio e c cōſtituit interuallō:cōpoſita iā,ex e d & d c,in illa reſolubilis,ex quib⁹ & ipſa fit.ſi enim dico omne e d,& omne d c:efficitur p primā figurā interuallō e c,aſſimilatúrq; lineæ,& bioario.& e b protēſius eſt interuallō:vt quod iā cōſtet interuallo e c & indiuiduo c b,in eáq; reſoluat̄ & ex illis cōponatur.ſiquidē omne e c,& omne c b:efficitur per primā figurā interuallū e b,aſſimilatúrq; ternario & ſuperficiei.& e a iā longe multiplex,cōpoſitū & maximō cōſtituit interuallō,cōpoſitū ex e d,d c,c b,& b a:ſed proxime reſoluitur in interuallō e b & minimō b a.Nā ex illis cōponitur, vt & reliqua ſuo modo:éſtq; vt quaternarius & corpus.vode fit vt à cōcluſione ad principia procedere:ſit reſoluere.éſtq; cōcluſio vt totū,vt e c concluſio,& principia vt partes. Nā e d,& d c principia:ex quib⁹ cōponitur vel ad oculū e c.ſed à principijs ad cōcluſionē procedere:eſt cōponere.cōponitur em̄ cōcluſio ex principijs.vt e c ex e d & d c.vides igitur quo modo ſcientiarū principia ſint quātitate minima,vtpote nullū cōtinētia interuallō:ſed poteſtate maxima,vt quæ cōponant cōcluſiones omnes,& in quæ cōcluſiones diſſipētur.Neq; impēdio difficile eſt agnoſcere:totū ſenſus ad totū intellectus oppoſito ſe habere modo.Nā intellectui:tota & cōpoſita ſunt ignota,partes autē & minima ſunt cognita. In ſenſu autē contrà cōpoſita nota ſunt,partes autē & minima,ignota.imò niſi nos fallit analogia:quod eſt minimō in iotellectu,id maximō eſt in ſenſu.& quod minimū in
156 ſenſu,maximū in intellectu.Sed de his tātilla nūc. Duæ vltimæ cōcluſiones id volunt,prima,cū affirmatiua demōſtratur:mediū nō cadere extra prædicatū cōcluſionis.Nā ſi extra caderet:eſſet latius,& ſecundā efficeret figurā,vbi nihil colligitur affirmatiuum. verū medium in prima & tertia figura:infra cōcluſioois prædicatū ſemper cadit.ſed in prima figura:medium cadit extra ſubiectū, in tertia vero infra.Et ſecunda cōcluſio id intendit:cū demōſtratur nō ineſſe in prima figura & in ſecunda,nihil extra medium cadere quod aliqua in propoſitione ſumitur ioeſſe.at cum nō ineſſe mōſtratur tertio modo,hoc eſt per tertiā figurā: mediū,neq; cadit extra ſubiectū,neq; extra prædicatū.& nō tam difficilia ſunt,vt intelligātur:q̄ obſcuro ſermone ſunt hæc ab Ariſtotele tradita.

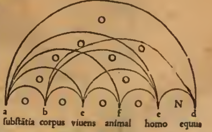

PARAPHRASIS CAP. VNDEVICESIMI.

150 VNdeuiceſimum cap. concluſiones ſex.corollarium vnum. Prima concluſio.Si aliquid idem duobus inſit,cū alterum de altero nullo modo prædicetur, aut non vniuerſaliter : non ſemper aliquid illis per aliquod commune inerit.Id ex ijs quę monſtrata ſunt ſtatim manifeſtū erit.vt ſi a duobus inſit,c ſcilicet & d, & non inſit omnino c ipſi d aut contrà,aut non omni inſit:non continuo illis aliquid per aliquid commune inerit. Verbi cauſa æquipedo & ſcalario ineſt habere tres duobus rectis æquos ſecundum aliquid commune : nam vt quædam figura ſunt, & non vt aliud quiddam. at hoc non ſemper ita ſe habebit: vt quicquid inerit,per aliquid commune inſit.Nam ſit b per quod a,tum c tum d inerit.ſi non eſt vt proponitur : manifeſtum igitur eſt quoniam b inerit c & d per aliud commune vt e, & e per aliud. quare duorum

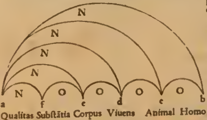
Indiuidua, proximáque interualla: quæ ſunt & elementa.

f	e
e	f
b	c
a	b

terminorum mediaſtimi vtiq; infiniti incidunt termini. At hoc impoſſibile, vt mõſtratũ eſt. non igitur neceſſe ſecundũ aliquid cõmune ſemper ineſſe pluribus, quia tandẽ erunt immediata interualla. ℭ Secũda concluſio. In eodẽ tamen genere, & ex ipſis indiuiduis proximéq; hærẽtibus ipſos 151
cõmunes terminos eſſe neceſſe eſt. Siquidẽ ipſum cõmune ex ijs erit quæ per ſe inſunt. nã fieri non
poteſt: vt ea quæ demõſtrãtur, ex alio genere in aliud genus demigrent. ℭ Tertia. Dilucidũ euadit 152
cũ prædicatũ ſubiecto inſit & aliquod eſt medium: prædicatũ ſubiecto ineſſe demõſtrari poſſe, atq; eius mõſtrandæ rei hæc totidẽ eſſe elemẽta: quot & media. Vt ſi a inſit b, ſitq; mediũ aliquod: mõſtrari poteſt ineſſe b, & quot erunt media tot erũt elemẽta. nã propoſitiones immediatæ ſunt elementa: aut omnes, aut quæ ſunt vniuerſales. atqui quot media: tot immediatæ ꝓpoſitiones, & quæ vniuerſaliter inerunt. mõſtrari igitur poterit: & tot habebit elemẽta, quot & media. Si vero prædicatũ inſit ſubiecto & nõ ſit mediũ: nõ amplius illius demõſtratio vlla eſt, ſed via hæc eſt in principia. ℭ Quarta. Simile etiã euenit ſi prædi- 153
catũ ſubiecto nõ ineſt, vt ſi a nõ ineſt b. Nam ſi eſt mediũ, aut prius cui nõ ineſt prædicatũ: demõſtratio conficitur. Sin vero nõ eſt mediũ: minime fit. ſed & principia, elementáq; tot ſunt: quot & termini. nã propoſitiones quæ ex hiſce cõſtãt: demõſtrationis ſunt principia. Et quẽadmodũ quædã ſunt aientia principia quæ demonſtrari nõ poſſunt, vt ꝙ hoc eſt illud, & ꝙ hoc ineſt illi: hũc in modũ & quædã negãtia, inficiantiáq;, vt ꝙ hoc nõ eſt illud, quódq; hoc nõ eſt illi. Cũ igitur prædicatũ ſubiecto inerat ſubiecto. ℭ Corollariũ. Quare prin 154

Interualla mediata.

c	d	b	e
f	d	a	c
e	d	b	f
b	d	a	f
a	d	a	e
e	c		

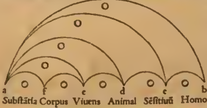
Propoſitiones immediatę & principia quę demõſtrari nequeũt.

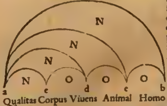
e b elemẽtum affir.
d c elemẽtum affir.
e d elemẽtum affir.
f e elemẽtum affir.
a f elemẽtum neg.

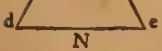
dicatũ ſubiecto nõ ineſt: ſimile euenit, atq; cũ prædicatũ inerat ſubiecto. ℭ Corollariũ. Quare principia hæc quidẽ erunt eius quod eſt eſſe aliquid: illa vero eius quod nõ eſt aliquid eſſe. ℭ Quinta con 155
cluſio. In demonſtrationibus quæ aliquid eſſe mõſtrãt: nullũ mediũ cadit extra prædicatũ, ſed ſemper infra ipſum cõtinetur. Vt cũ opus eſt monſtrare aliquid eſſe, vt cũ omni b ineſſe a: ſumẽdum eſt aliquid quod primũ prędicetur de b, & eſto illud c. & de hoc identidẽ prædicetur a. & ſic ſemper proficiſcenti: nunq̃ ex exteriore erit ꝓpoſitio. neq; quod ineſt ipſi a ſumitur: vt demonſtret a ineſſe. ſed ſemper mediũ increbreſcat: quouſque indiuidua fiant & vnum. eſt autẽ vnũ: cũ immediatũ fiat. & vna propoſitio ſimplex ea eſt: quæ immediata eſt. vt & in cæteris rebus: principiũ ſimplex eſt. Verum id principium nõ vbiq; idem eſt: ſed in pondere mina, in modulatione vero ſemitonium minus, atq; aliud in alio. ſic in ſyllogiſmo vnum eſt immediata propoſitio: & in demonſtratione ac ſcientia, intellectus. In ſyllogiſmis igitur qui monſtrant quod eſt eſſe: nullũ mediũ cadit extra. ℭ Sexta 156
concluſio. In negatiuis autẽ vbi eſt quod oportet ineſſe: nihil extra id cadit. vt ſi a ei quod eſt b nõ ineſt per c. Nam ſi omni b ineſt c, & nulli c ineſt a, nulli b inerit a. Et ſi iterum opus eſt oſtendere nulli c ineſſe a: medium ſumendum eſt ipſius a & c, & ita ſemper procedendũ. At vero ſi opus eſt monſtrare ipſi e non ineſſe d, eo ꝙ omni d ineſt c, & nulli e ineſt c, aut nõ omni e ineſt c: nunq̃ e extra c cadit. hoc autẽ eſt id cui non oportet ineſſe d. At vero ſi tertio modo oſtendetur: oſtendetur a non ineſſe b hoc pacto. nulli e ineſt a, & omni c ineſt b: igitur b non ineſt a. neque id à quo negare, neque quod negare oportet: terminus ſumendus vnquam egreditur.

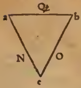
Negatiuæ mediatę & quæ demonſtrari queunt.

a	c
a	d
a	c
a	b

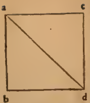
ℭ Quòd demonſtratio vniuerſalis præſtantior ſit particulari. Cap. X X.

CVm autem ſit omnis demonſtratio, alia quidem vniuerſalis alia vero particularis. & hæc quidem categorica, illa vero priuatiua, dubitabitur qualis potior ſit. ſimiliter autem & de ea quæ demonſtrare 157

dicitur:& deducenti ad impoſſibile demõſtratione.primũ quidem igitur inten-
damus de vniuerſali,& particulari.oſtendentes autem hoc:& de ea quæ demon
158 ſtrare dicitur,& quæ eſt ad impoſſibile,dicemus. ¶Videbitur igitur fortaſſe vti-
que quibuſdam ſic intendentibus: ꝙ particularis eſt potior. ſi enim ſecundum
quam magis ſcimus demonſtrationẽ: potior demonſtratio eſt.hæc enim virtus
demõſtrationis.magis autem ſcimus vnumquodq; cum ipſum cognoſcimus ſe-
cundum ipſum,q̃ ſecundum aliud.vt muſicum Coriſcum,quãdo cognoſcemus
quòd Coriſcus muſicus eſt:quàm ꝙ homo muſicus ſit.ſimiliter autem & in alijs.
ſed vniuerſalis quoniam aliud,non quoniam ipſum fortaſſe demonſtrat.vt quo-
niam iſoſceles habet tres angulos æquales duobus rectis:non quoniam iſoſceles,
ſed quoniam triangulus. ſed particularis quoniam ipſum eſt. ſi igitur potior eſt
quæ eſt ſecundum ipſum,huiuſmodi autem eſt particularis: & vniuerſali magis
159 & potior vtiq; ſecundũ partem demonſtratio erit. ¶Amplius.ſi vniuerſale qui-
dem non eſt aliquid præter ſingularia,demonſtratio autem opinionem conficit
eſſe aliquid hoc de quo demonſtrat,& quandã naturam eſſe hanc in ijs quæ ſunt
(vt trianguli præter quoſdam,& figuræ præter quaſdam,& numeri præter quoſ-
dam numeros)potior autem eſt quæ eſt de eſſe quàm de non eſſe,& propter quã
non errabitur q̃ propter quã errabitur.eſt autẽ vniuerſalis huiuſmodi(proceden
tes enim demonſtrant vniuerſale quemadmodum de eo quod eſt proportiona-
le,vt ꝙ ſit tale:erit proportionale,quod neq; linea,neq; numerus, neq; ſolidum,
neq; planum eſt,ſed præter hæc aliquid) ſi igitur vniuerſalis magis hæc eſt & de
eo quidem quod eſt minus,vniuerſalis q̃ particularis,& facit opinionem falſam:
160 indignior vtiq; erit vniuerſalis particulari. ¶Et primũ quidem nihil magis in
vniuerſali q̃ in particulari altera ratio eſt. ſi enim quod duobus rectis ineſt non
eſt ſecundum ꝙ eſt iſoſceles,ſed ſecundum ꝙ triangulus eſt:cognoſcens quoniã
iſoſceles habet tres inquantum ipſum eſt, minus cognouit, q̃ cognoſcens quo-
niam triangulus eſt.& omnino ſi non quidem ſecundum ꝙ ſit triangulus,& po-
ſtea monſtrat:non erit vtiq; demonſtratio. ſi vero ſit cognoſcens vnumquodq;
ſecundum quòd vnumquodque eſt:magis cognouir. ſi igirur triangulus in plus
eſt,& eadem ratio & non ſecundum æquiuocationem triangulus eſt,& ineſt om
ni triangulo quod eſt duobus rectis æquales habens : non vtique eſt triangulus
inquantum iſoſceles, ſed iſoſceles ſecundum quòd triangulus huiuſmodi habet
tres angulos. quare vniuerſaliter ſciens magis cognouit ſecundum quòd eſt: q̃
161. particulariter.potior eſt ergo vniuerſalis,quàm particularis. ¶Amplius. ſi qui-
dem ſit quædam ratio vna & non æquiuocatio:vniuerſale erit vtique nil minus
ſecundum partem quibuſdam,ſed magis eſt quanto incorruptibiliora ſunt illis.
quæ vero ſecundum partem ſunt corruptibilia magis.Amplius.nec vna neceſſi
tas eſt opinari aliquid eſſe hoc præter hæc: quoniam oſtendunt vnum nihil ma-
gis quàm in alijs quæcunque non aliquid ſignificant, ſed aut quale,aut ad ali-
162 quid,aut agere. ſi ergo: non demonſtratio cauſa eſt, ſed audiens. ¶Amplius. ſi
demonſtratio eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus qui ſit cauſæ & propter quod:vni-
uerſale magis cauſa.cui enim per ſe ineſt aliquid:hoc idem ipſi cauſa eſt.vniuer
ſale autem primum.cauſa ergo vniuerſale eſt:quare & demonſtratio dignior eſt.
163 magis enim cauſæ eſt vniuerſale & eius quod propter quid eſt. ¶Amplius.vſq;
ad hoc quærimus propter quid.etenim tunc opinamur ſcire,cum nõ ſit aliquid
aliud quàm hoc aut quod fiat,aut quod ſit.finis enim & terminus vltimus:iam
ſic eſt.vt cuius cauſa venit? vt accipiat argentum. hoc autem eſt quatenus red-
dat cui debuit. hoc autem : vt non iniuſte agat.& ſic procedentes cum non ſit
amplius propter quid, nec alterius cauſa:propter hoc, ſicut propter finem dici-
mus venire,& eſſe & fieri, & tunc eſt ſcire maxime propter quid venit. ſi igitur
ſe habet ſimiliter & in omnibus cauſis & quæ ſunt propter quid,in ijs autẽ quæ-

cunq; ſic ſunt cauſæ ſicut quæ eſt cuius cauſa ſic ſcimus maxime:& in alijs igitur
tunc maxime ſcimus,cũ non amplius ſit hoc quoniam aliud eſt. Cum igitur co-
gnoſcimus quidẽ,ꝙ quatuor qui extra ſunt,æquales ſunt,quoniam iſoſceles:ad-
huc deeſt propter quid iſoſceles?quia triangulus. & hoc:quia eſt figura rectis li-
neis contẽta.ſi autẽ hoc non amplius propter quid aliud : tunc maxime ſcimus.
vniuerſale eſt autẽ tunc.vniuerſalis igitur potior.❡ Amplius.quantocunq; vtiq; 164
magis ſecundum partes eſt:in infinita cadit. Vniuerſale autẽ in ſimplex & in fi-
nem: ſunt autem ſecundum ꝙ infinita non ſcibilia, ſed ſecundum ꝙ finita ſci-
bilia ſunt.ſecundum vtique ꝙ vniuerſalia magis ſcibilia ſunt:q̃ quæ ſunt ſecun
dum partem demonſtrabilia. ergo magis vniuerſalia.de magis demõſtrabilibus
autem:magis eſt demonſtratio.ſimul enim magis ad aliquid ſunt.dignior igitur
vniuerſalis eſt,quoniam quidem & magis demonſtratio eſt.❡ Amplius.ſi magis 165
eligenda eſt ſecundum quam hoc & aliud,q̃ ſecundum quam hoc ſolum cogno-
uit:vniuerſale autem habens,cognouit particulare. hoc autem : vniuerſale non
ſciuit.quare & ſic vtiq; magis eligenda erit vniuerſalis.❡ Amplius autem & ſic, 166
vniuerſale enim magis ſcire eſt eo quod eſt per medium demonſtrare cum pro-
pius ſit principio: proxime autem immediatum eſt. hoc autem eſt principium.
ſi igitur quæ ex principio eſt ea quæ non ex principio : quæ magis ex principio
ea quæ minus eſt,certior eſt demonſtratio.eſt autem huiuſmodi vniuerſalis ma
gis:dignior vtique erit vniuerſalis.vt ſi oportet monſtrare a de d,media autem
ſint in quibus eſt b c,magis autem ſurſum ſit b quàm c.quare ſi per b magis eſt
vniuerſalis. ſed eorum quæ dicta ſunt: quædam logica ſunt. ❡ Maxime autem 167
manifeſtum eſt quòd vniuerſalis magis præcipua ſit : quoniam propoſitionum
quidem hanc priorem habentes,ſcimus quodam modo & poſteriorem,& habe-
mus potentia . vt ſi aliquis cognouerit ꝙ omnis triangulus habeat tres duobus
rectis æquales: ſciuit quodã modo , & quod iſoſceles duobus rectis potentia ſit,
etſi non cognouit iſoſcelem quòd triangulus ſit.hanc autem habens propoſitio
nem:nullo modo vniuerſale cognouit,neq; potentia,neq; actu.❡ Et vniuerſalis 168
quidem intelligibilis eſt:ſed particularis in ſenſu perficitur.quòd igitur vniuer-
ſalis dignior ſit particulari:tot nobis dicta ſint.

❡ Viceſimi cap. notæ.

❡ Si igitur quicquam eſt:qui huiuſmodi quicq̃ cognoſcit quatenus ipſum eſt. Vt ſi habere tres ali- 160
cui competit quatenus ipſum triangulus eſt : magis cognoſcit habere tres alicui cõpetere, quando
cognoſcit ei competere quatenus triangulus eſt,quàm ſi quo alio modo illi cõpetat.imò ſi alio mo
do cognoſcat:id ſecundum accidens eſt,& vt ſophiſtarum moris eſt cognoſcere. ❡ Et poſtea mon-
ſtret æquipedum habere tres,nõ vt triangulus,ſed quo modo id effici poſſit?profecto,vt ſophiſtæ
faciunt. vt dato quadrato a c b d,ducunt diagonum a d, factiq; ſunt duo trianguli a b d,& a c d.&
quia latus a b,& b d æqualia(nam eiuſdem quadrati,latera)& diagonũ a d,vt ſupponunt,longius:
erit triangulus a b d æquipedus.& pari ratione a c d æquipedus.& quia angulus b rectus (nã qua-
drati angulus) & totus a rectus quem diameter a d quæ eadem eſt & diagonos,ſecat per medium.
ergo partialis angulus eſt,a dimidiatus rectus,& pari ratione d partialis dimidiatus rectus. cõſtat 1
igitur æquipedus a b d ex vno angulo recto, & duobus dimidiatis rectis.at duo dimidia rectorũ,
vnũ explent rectũ,vniq; recto æquiualent.quare tres anguli b totus, & duo partiales a d:ſimul æ-
quantur duobus rectis.& de æquipedo c a d ſimiliter mõſtrant:& quãuis hæc oſtenſio nihil ambi-
guitatis relinquit:attamen demonſtratio nõ eſt,neq; ſcire facit,niſi per accidens & ſophiſtarũ mo-
re.Sed tum ſimpliciter ſcimus æquipedum habere tres : cũ ea affectio ei conuenire agnoſcitur qua
triangulus eſt.❡ Cui per ſe aliquid ineſt:hoc ipſum ipſi cauſa eſt.vniuerſale primum cauſa eſt:vt af 162
fectio illi inſit. vt triangulus habet tres duobus æquos,quatenus triangulus,non alia ratione.ſed
æquipedus habet tres:nõ ſua,ſed trianguli ratione. ❡ Hæc affectio multilateræ rectilineæ figuræ 163
(quæ & polygonia multiangulaq; dicitur) habere oẽs exteriores angulos æquales quatuor rectis,
demonſtratur à Cãpano in oſtenſione 32 primi Euclidis.quod ex reſolutione in triangulos facile
dinoſcitur. Vt pẽtagoni reſoluti in triangulos:in ſumma anguli exteriores & interiores ſimul,de-
cem recti.demptis igitur ſex interiorib9,q; in tres reſoluatur trigonos:exteriores ſimul relinquun
tur quatuor.& ita quæcunq; data fuiſſet polygonia,modo fuiſſet in triangulos reſoluta.

¶PARAPHRASIS CAP. VICESIMI.

VIceſimum cap. dubitatio vna. quòd particularis demonſtratio præſtabilior: rationes duæ.
157 dilutio.quòd demonſtratio vniuerſalis ſit potior: rationes ſeptem. ¶Dubitatio. Cum au-
tem demonſtrationum alia quidem ſit vniuerſalis,alia particularis,alia affirmatiua,& alia
negatiua:dubitari poſſit, quænam earum præſtabilior ſit. Simili quoqne modo irrepit dubitatio
de ea demonſtratione:quæ oſtenſiua,iuſta,aſſertoriáq; dicitur,& de ea quæ deducit ad impoſſibi-
le vtra potior,præſtabiliórque ſit. Et primum id diſquiramus de vniuerſali,particularíque: ſubin-
de de ea demonſtratione quæ iuſta,rectáque eſt & demonſtrare dicitur,& ea quæ ad impoſſibile
158 eſt,id patefaciemus. ¶Rationes quòd particularis demonſtratio ſit præſtabilior. ¶Prima. Vide-
bitur forſitan nonnullis hunc in modum conſiderantibus: particularis demonſtratio potior eſſe
vniuerſali. Nam ea demonſtratio ſecundum quam magis ſcimus:præſtabilior atq; potior.id enim
demonſtrationis virtus,perfectióque eſt.at ſecundum particularẽ magis ſcimus. nam tum vnum-
quodq; magis cognoſcimus:cum ipſum per ſemetipſum cognoſcimus,quàm cum per aliud.vt ma
gis cognoſcimus Coriſcum muſicum, quando cognoſcimus quòd Coriſcus muſicus eſt:quàm co-
gnoſcentes ꝙ homo muſicus ſit. & ſimili modo in cæteris. Vniuerſalis autem oſtendit quippiam
ſecundum aliud:non autẽ vt ipſum eſt.demonſtratio vniuerſalis monſtrat æquipedum habere tres
duobus rectis æquos,non vt æquipedus eſt:ſed vt triangulus. Si igitur potior ea demonſtratio eſt,
quæ quippiam ſecundum ſeipſum ſcire facit,& particularis eiuſmodi eſt:particularis ſanè & magis
159 demonſtratio fuerit,& potior quàm ea quæ vniuerſalis eſt. ¶Secunda. Præterea,ſi vniuerſale non
ſit quicquam præter res ſingulas, & demonſtratio vniuerſalis opinionem efficit eſſe aliquid tale
de quo demonſtrat, & quandam eſſe huiuſmodi vniuerſalem naturam in rerum vniuerſitate (vt
naturam quandam trianguli præter ſingulos triangulos, & quandam figuræ præter ſingulas figu
ras,& quandam numeri præter ſingulos numeros)& ea demonſtratio potior eſt quæ eſt de ijs quę
in rerum natura competiuntur:quàm ea quæ eſt de ijs quæ non ſunt,& à natura rerũ præſcribun-
tur,& propter quam non inducetur error,ea per quam error deceptióq; inducitur. at vniuerſalis
demonſtratio eſt eorum,quæ natura non admittit,& quæ deerrare facit.nam pergunt demonſtra-
re volentes tale eſſe vniuerſale: quemadmodum de eo quod eſt commutatim proportionabile,ſci-
licet quòd tale vniuerſale eſt,quod neq; linea,neq; ſuperficies, neq; corpus, neq; numerus eſt, ſed
quippiam præter hæc.ſi igitur vniuerſalis magis hanc ſubit conditionem, atq; de eo quod minus
eſt,vniuerſalis demonſtratio eſt quàm particularis,magíſque opinionem aggignit falſam: minus
160 præſtans profecto erit demonſtratio vniuerſalis,ea quæ particularis eſt. ¶Dilutio primę rationis.
Et primum non magis aduerſus vniuerſalem demonſtrationem quàm particularem: prima ratio
militat. Nam ſi duobus rectis æquos habere non ineſt æquipedo vt æquipedus, ſed vt triangulus
eſt: is certe qui cognoſcit æquipedum habere tres, vt æquipedus eſt: minus cognoſcit quàm co-
gnoſcens æquipedũ habere tres vt triangulus eſt. Et omnino ſi non nouit æquipedum habere tres
vt eſt triangulus,& poſtea monſtret æquipedum habere tres non vt triangulus:nulla erit demon-
ſtratio.ſi igitur quiſquam eſt qui huiuſmodi vnumquodq; cognoſcit quatenus ipſum eſt (vt quòd
tres duobus æquos habere triangulo competit quatenus triangulus eſt) magis cognoſcit. Si igitur
triangulus in plus ſe fundit quàm æquipedus & illi ratio eadem eſt, & non homonyma ratione
triangulus eſt, & omni triangulo ineſt habere tres duobus rectis æquales: non reuera triangulus
tres huiuſmodi duobus rectis æquos habet vt æquipedus,ſed æquipedus vt triangulus, tres huiuſ-
modi duobus rectis æquos habet. Quare qui vniuerſali demõſtratione ſcit:magis ſcit vnumquod-
que vt eſt,quàm demonſtratione particulari. præſtantior igitur, valentiórque ac potior: demon-
161 ſtratio vniuerſalis,quàm particularis. ¶Dilutio ſecũdæ. Præterea ſi vniuerſale ratio quædam vna
eſt,& non ſola nominis communio: vniuerſale proculdubio erit,& nihil minus ipſis ſingularibus,
verum etiam magis, quanto in illis ſunt ea quæ non intereunt. quæ vero particularia ſunt: ma-
gis corruptibilia ſunt. Nulla etiam neceſſitas compellit:aliquid eſſe præter ſingulas res.quia oſten-
dunt nihil magis in ſubſtantijs: quàm in alijs, quæcunq; non aliquid & ſubſtantiam ſignificant,
ſed quæ ſignificant aut quale,aut ad aliquid,aut agere. Sed quónam pacto accidentium naturæ per
ſe erunt vniuerſales:cuiuſmodi effingunt? Si ergo id putant: non demonſtratio in cauſa eſt, ſed is
162 qui figmento obaudit, atque acquieſcit. ¶Rationes quòd vniuerſalis demonſtratio præſtabilior.
¶Prima. Cæterum ſi demonſtratio ſyllogiſmus eſt qui per cauſam fit,& propter quid:vniuerſa-
le,ſanè magis cauſa.nam cui per ſe aliquid ineſt: hoc ipſum ipſi cauſa eſt.at illud vniuerſale primũ
eſt.cauſa igitur vniuerſale eſt.quare & demonſtratio vniuerſalis:ea quæ eſt particularis,potior eſt.
163 nam magis cauſa eſt,& eius quod eſt propter quid. ¶Secunda. Præterea ad vniuerſale vſq; propter
quid quærimus.& tunc arbitramur ſcire:cum non ſit aliquid aliud quàm hoc propter quod aut fit
quippiam,aut eſt.nam finis & vltimus terminus:iam ſic eſt. Vt ſi percontetur cuius gratia quis ac-
ceſſit? idq; adhibeatur reſponſi: vt argentum accipiat. Rurſum cuius rei gratia argentum acceptu-
rus ſit? vt reddat quod mutuo accepit.propter quid autem mutuatum reddit? vt nihil iniuſte agat,
nullúmq; laceſſat iniuria. Sic autem proficiſcentes, cũ non amplius occurrat propter quid nec vl-
terior cauſa:propter hanc vt finem, metámq;, dicimus acceſſiſſe, & eſſe,& quicquam fieri. & cum
illam cauſam cognoſcimus: tunc maxime ſcimus propter quid acceſſit. ¶Si igitur ſimiliter res ſe

habet in omnibus cauſis,& quæ ſunt propter quid,& in ijs quæ ſic ſunt cauſæ,vt harum gratia,cæ
tera ſint ac fiant:ſic cum has ſcimus,ſcimus maxime.& in alijs igitur tunc maxime ſcimus: cum nõ
ſit amplius hoc ob idipſum , quia aliud eſt . cum igitur cognoſcimus quicquam externos anguloa
quatuor rectis æquos habere,quia id ſit æquipedus: adhuc ſupereſt inquirendum propter quid æ-
quipedus externos illos angulos quatuor rectis æquos habeat:reddiq́ poteſt quia triangulus eſt.&
rurſum reſtat quærẽdum propter quid triãgulus illos,quatuor rectis æquos habeat:reddendúmq́
eſt quia figura rectilinea.ſi autem hoc non vlterius propter aliud quippiam eſt:tunc id cognoſcen-
do maxime ſcimus. Vniuerſale autem tunc eſt. demonſtratio igitur vniuerſalis potior. ¶ Tertia. 164
Inſuper quanto magis demonſtratio particularis : tanto magis ad infinita deuergit . & quo magis
vniuerſalis:eo magis ſimplex,ad finem quendam,ac terminum.at res vt infinitę comprehendi ne-
queunt ſcientia:ſed vt finitę ſunt,ſciri poſſunt.vt igitur quæpiã ſunt vniuerſalia:magis ſciri queunt
quàm vt particularia. Vniuerſalia igitur magis demonſtrabilia.at eorum quæ magis demonſtrabi-
lia ſunt:magis eſt & demonſtratio.nam magis demonſtrabile & magis demonſtratio,ſimul ac mu
tuo ſunt ad aliquid.præſtantior igitur vniuerſalis demonſtratio:quoniam & magis demonſtratio.
¶ Quarta.Si ea demonſtratio magis experenda eſt,ſecundum quam quiſpiam hoc & aliud nouit, 165
quàm ſecundum quam hoc ſolum nouit: profecto vniuerſalis magis erit expetenda. Nam qui ha-
bet vniuerſale:nouit & particulare.at ille qui particulare nouit:non ideo nouit & vniuerſale. qua-
re vniuerſalis demonſtratio expetibilior.præſtabilior igitur,atq́ potior. ¶ Quinta. Amplius autẽ 166
hoc pacto idem oſtenditur, demonſtrationem ſcilicet vniuerſalem eſſe potiorem. Nam omnino
magis ſcire poſſumus,eo quòd per mediũ quis monſtret quod principio vicinius ac propinquius
eſt. Propinquiſſimum autem,quod eſt immediatum: éſtq́ id,principium. ſi igitur ea demonſtra-
tio quæ conficitur ex principio exactior ea eſt,quæ non eſt ex principio,& ea quæ ex magis prin-
cipio,illa quæ eſt ex minus, & talis eſt ea quæ magis eſt vniuerſalis : proculdubio potior eſt magis
vniuerſalis. Vt ſi oportet monſtrare omni d ineſſe a, & media ſunt e & b,ſuperius autem & vni-
uerſalius ſit b quàm c,quare & per b demonſtratio magis vniuerſalis erit.potior igitur ea demon-
ſtratione quæ ſit per ſe.& harum rationum quæ dictæ ſunt:quædam differendi legem ſubeunt,&
communes,logicæq́ ſunt. ¶ Sexta. Maxime autem id exploratum eſt demonſtrationem vniuerſa- 167
lem principaliorem eſſe.Quoniam cum propoſitionum habemus priorem: ſcimus quodam modo
& poſteriorem,atq́ illam poteſtate habemus. at habendo demonſtrationem vniuerſalem : habe-
mus & propoſitionem priorem.ſcimus igitur & poſteriorem. Vt ſi quiſpiam cognouerit omnem
triangulum habere tres angulos duobus rectis æquos : ſcit quodam modo & æquipedum habere
tres duobus rectis æquos,poteſtate videlicet, tametſi neſcit æquipedum eſſe triangulum. At vero
qui nouit æquipedum habere tres duobus rectis æquos: nullo pacto ea cauſa vniuerſale nouit,neq́
poteſtate quidem, neq́ actu. ¶ Septima. Demonſtratio vniuerſalis, intelligibilis eſt, particularis 168
autem ſenſu abſoluitur.præſtantius autem quod intellectu,quàm quod ſenſu completur. præſtan-
tior igitur demonſtratio vniuerſalis, particulari. Quòd igitur vniuerſalis demonſtratio particula-
rem excellentia,dignitatéq́ præcellat : tot à nobis dicta ſunt.

¶ Quòd demonſtratio affirmatiua præſtantior euadat negatiua. Cap. X X I.

QVòd autem demonſtratiua ſit dignior priuatiua:hinc manifeſtum eſt. 169
ſit enim hæc demonſtratio dignior (alijs eiſdem exiſtentibus) aut ex
minoribus quæſtionibus , aut ſuppoſitionibus, aut propoſitionibus.ſi
enim notæ ſunt ſimiliter: velocius cognoſcere per hæc erit.hoc autẽ
appetibilius eſt. ratio autem propoſitionis ꝙ melior ſit ex minoribus : vniuerſa-
liter eſt ſic. Si enim contingit ſimiliter cognita eſſe media:priora autem notio-
ra ſunt.ſit autem per media demonſtratio eorũ quæ ſunt b c d ꝙ a in e ſit: alte-
ra autem demonſtratio ꝙ a in d ſit per b c . ſimiliter igitur ſe habet hoc ꝙ a in
d ſit,& ꝙ a in e ſit.ſed quòd a in d ſit prius eſt , & cognoſcibilius: quàm quòd a
in e.per hoc enim illud demonſtratur.credibilius autẽ eſt per quod. ¶ Et quæ per
pauciora demonſtratio:potior,alijs eiſdẽ exiſtẽtibus.vtræq; quidẽ per terminos
tres & propoſitiones duas monſtrant:ſed hæc quidem eſſe aliquid accipir,illa ve
ro & eſſe & non eſſe aliquid.per plura itaq;.quare indignior eſt. ¶ Amplius.quo-
niam oſtenſum eſt impoſſibile per vtranq; priuatiuarum propoſitionũ fieri ſyllo
giſmũ.ſed oportere quidẽ huiuſmodi eſſe vnã:aliã vero quoniã eſt. ¶ Amplius.
præter hoc oportet & hoc accipere. prædicatiuas enim augmentata demonſtra-
tione neceſſe eſt fieri plures: priuatiuas autẽ impoſſibile plures vna in omni ſyl-
logiſmo eſſe.ſit enim in nullo eſſe a in quibus eſt b:in c autẽ omni,ſit b.ſi igitur

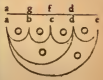
opus eſt rurſus augere vtraſq; propoſitiones:medium inijciendũ eſt.huius quidẽ a b ſit d,ſed b c ſit e.e igitur manifeſtum eſt prædicatiuũ eſſe.ſed d de b quidem prædicatiuum:a autem de d tanq̃ priuatiuum ponitur. d enim de omni b:ſed a oportet in nullo d eſſe.fit ergo vna priuatiua propoſitio.idẽ autẽ modus eſt & in alijs ſyllogiſmis.ſemper enim medium prædicatiuorũ terminorũ:prædicatiuum in vtraq; eſt.ſed priuatiui in altera priuatiuum neceſſe eſt eſſe.quare hęc vna huiuſmodi fit propoſitio:aliæ vero prædicatiuæ. ¶ Si igitur notius eſt per quod demonſtratur,& credibilius,demõſtratur autẽ priuatiua quidem per prædicatiuã, hæc autẽ per illam non demonſtratur:prior ergo & notior,& credibilior cũ ſit, melior itaq; erit. ¶ Amplius.ſi principium ſyllogiſmi propoſitio vniuerſalis ſit immediata,eſt autẽ vt in monſtratiua prædicatiua:in priuatiua autem,negatiua propoſitio vniuerſalis,affirmatiua autẽ negatiua prior & notior(per affirmatiuã enim negatiua nota)& prior affirmatiua eſt ſicut eſſe prius non eſt eſſe. Quare potius eſt principium monſtratiuæ q̃ priuatiuæ. Dignioribus autem principijs vtitur dignior. ¶ Adhuc principalior eſt:ſine enim monſtratiua nõn eſt priuatiua.Quòd quidem prædicatiua,priuatiua dignior ſit:manifeſtum eſt.

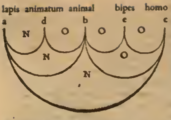
¶ Viceſimiprimi cap. notæ.

169 ¶ Inter immediata & minima : conſtat alia ſi ad alia conferamus eſſe minora,& minimorum rationem magis participare.vt ſi affirmatiuæ immediaræ propoſitiones natura notæ , ad negatiuas immediatas ſimiliter notas conferuntur : affirmationes rationem minimorum magis participare videntur, perinde ac ignis in natura minimi rationem & elementi potius habere videtur, quàm terra. ¶ Similiter ſint notæ, id eſt, aut notæ ſimpliciter & natura:aut notæ quo ad nos. ¶ Nam hoc per illud.hoc a ineſſe d:illud a ineſſe e.

¶ ¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIPRIMI.

169 Viceſimumprimum cap.concluſio vna.approbationes ſeptem. ¶ Concluſio.Demonſtrationem affirmatiuam,potiorem eſſe negatiua:hinc dilucere poteſt. Primo.nam ea demõſtratio potior,præſtabiliórq; ſit(modo cætera paria ſunto)quæ ex minoribus poſtulatis, ſuppoſitionibus, propoſitionibúſq; conſtat. At demonſtratio affirmatiua eiuſmodi eſt. nam ſi ſimiliter & in affirmatiua & in negatiua propoſitiones ſint notæ : citius tamen aſſequenda cognitio eſt per eas quæ in affirmatiua collocantur.& hoc quidem expetibilius. Ratio autem q̃ ea propoſitio quæ ex minoribus eſt præſtabilior ſit:ſummatim hoc pacto eſſe poteſt. Nam ſi euenit vt ipſa media ſimiliter nota ſint:priora ſanè notiora ſunt.at minora,priora. Vt ſit vna demõſtratio qua per media b e d, a monſtretur ineſſe e:altera autem demonſtratio quòd a inſit d per f g. ſimiliter igitur ſe habet a ineſſe d & a ineſſe e:ſed a ineſſe d prius cognoſcibiliúſq;, quàm a ineſſe e. nam hoc per illud demõſtratur. Magis autem credibile:per quod aliud monſtratur. Atqui illi demonſtrationi qua demonſtratur a d,aſſimilatur demonſtratio affirmatiua:& ei qua demonſtratur a e,aſſimilatur negatiua.Demonſtratio igitur affirmatiua quæ ex minoribus conſtat:præſtabilior eſt,modo cætera eadem ſint,ac paria. ¶ Secundo.Ea demonſtratio potior:quæ per pauciora fit. Affirmatiua autẽ euadit per pauciora. Vtræq; reuera tribus terminis & duabus propoſitionibus manifeſta faciunt:ſed affirmatiua ſumit duntaxat eſſe aliquid,negatiua vero & eſſe aliquid, & aliquid non eſſe.per plura igitur negatiua coaleſcit,quare impræſtantior eſt.præſtabilior igitur affirmatiua demõſtratio,quàm negatiua. ¶ Tertio.Oſtenſum prius cũ vtræq; propoſitiones negatiuæ ſint, non fieri ſyllogiſmum: ſed alteram negatiuam, & alteram affirmatiuam eſſe oportet. at cũ vtræq; ſint affirmatiuæ:fit ſyllogiſmus. potior igitur valentiórq; ad demonſtrationẽ propoſitio affirmatiua quàm negatiua.quare demonſtratio affirmatiua,potior eſt q̃ negatiua. ¶ Quarto.Inſuper præter id ſi augmentatione eſt opus:oportet affirmatiuam ſumere,quaſi demonſtrationi magis accõmodatam neceſſariámq;. nam vtraq; ex propoſitione augmentata demonſtratione : neceſſe propoſitiones affirmatiuas increbreſcere,pluréſq; fieri.negatiuas autem in omni ſyllogiſmo quo proſyllogizamus,coaugmentamúſq;,plures vna eſſe impoſſibile eſt.Nam ſit vt nulli b inſit a, & omni c inſit b. ſi igitur denuo vtræque propoſitiones hæ ſint augendæ:medium interponendũ eſt.& eius quod eſt nulli b ineſſe a medium ſit d:eius autem quod eſt omni c ineſſe b medium ſit e. Manifeſtum igitur eſt e & cum e & cũ b,affirmatiuum eſſe.ſed d vt affirmatiuum prædicatur de b:ſubijcitur autem vt negatiuum ipſi a.nã de omni b dicitur d,ſed vt de nullo d dicatur a oportet.ſit igiẽ vna duntaxat negatiua propoſitio,& affirmationes plures. Et idem modus in cæteris ſyllogiſmis qui augmentantur. nã ſemper medium affirmatiuorum terminorũ : in vtraq; propoſitione affirmatiuum eſt.ſed negatiuæ propoſitionis medium:in altera tantũ negatiuum eſſe neceſſe eſt.quare hæc ſola negatiua ſit propoſitio:cæteræ autẽ affirmatiuæ, vt ſubter adiecta cõmonſtrat deſcriptio.

¶Quinto. Si notius, credibiliúſque eſt id per quod demonſtratur, & negatiua per affirmatiuã demonſtratur (monſtratur autem vt modo viſum eſt) affirmatiua autem nunqoam monſtratur per negatiuam: proculdubio affirmatiua notior, credibiliórq; quàm negatiua. Cum igitur prior, notior, & credibilior affirmatiua propoſitio ſit quàm negatiua: igitur & demõſtratio affirmatiua præſtabilior. ¶Sexto. Præterea ſi principium demonſtrationis ea ſit propoſitio vniuerſalis quæ eſt immediata. & eſt hęc immediata propoſitio in demõſtratione affirmatiua, propoſitio vniuerſalis affirmatiua: & in ea quæ negatiua eſt, propoſitio identidem vniuerſalis negatiua, & affirmatiua (vt dictum eſt) prior & notior negatiua (nam per affirmatiuã negatiua fit nota) & prior etiam affirmatiua eſt: ſicut eſſe prius non eſſe. præſtabilius igitur principium demonſtrationis affirmatiuæ quàm negatiuæ. quare cum præſtabilius ſit principiũ affirmatiuæ: & ipſa quoq; affirmatiua præſtabilior erit negatiua. ea profecto dignior præſtabiliórq; eſt: quæ præſtabilioribus vtitur principijs. ¶Septimo. Inſuper ea demonſtratio præſtabiliorq; principatum tenet, & eſt antiquior: affirmatiua autem primatior antiquiórq;. nã ſine affirmatiua non eſt negatiua. pręſtabilior igitur affirmatiua. Quòd igitur demõſtratio affirmatiua dignitate, excellentiáq; præcellat negatiuam: his rationibus eſt manifeſtum.

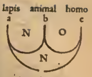
¶Demonſtrationem oſtenſiuam potiorem eſſe ea quæ ducit ad incommodum. Cap. XXII.

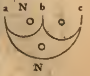
ET ad impoſſibile ducente. oportet autem ſcire quæ differentia ſit ipſarum. ſi igitur a in nullo b, in c autem omni, b: neceſſe eſt in nullo c eſſe a. ſic igitur acceptis, oſtenſiua priuatiua erit demõſtratio: quoniã a in c non erit. quæ vero eſt ad impoſſibile ſic ſe habet, ſi opus eſt demonſtrare ꝙ a in b nõ ſit. accipiendum eſt a eſſe in b, & b in c: quare accidit a in c eſſe. hoc autem ſit notum & conceſſum, ꝙ ipſum eſt impoſſibile eſſe. non igitur poſſibile eſt a in b eſſe. ſi ergo b in c cõceſſum eſt ineſſe: a in b impoſſibile eſt eſſe. termini igitur ſimiliter ordinãtur. Differt autem quo, qualis ſit notior priuatiua propoſitio: vtrum igitur quia a, b non ineſt, an quia a, c. cum igitur eſt concluſio notior quoniam non eſt: quod eſt impoſſibile fit demonſtratio. cum autem in ſyllogiſmo ſit demonſtratiua eſt. ¶Natura autem prior eſt quæ eſt ꝙ a in b non ſit quàm a in c non ſit. priora enim concluſione ſunt: ex quibus eſt cõcluſio. eſt autem quæ eſt a in c non eſſe, concluſio: a autem in b ex quibus eſt concluſio. ¶Nõ enim ſi contingit remoueri aliquid: hoc concluſio eſt, illa autem ex quibus ſunt. ſed hoc quidem ex quo ſyllogiſmus eſt: vtique ſic ſe habet, vt aut ſicut totũ ad partem, aut vt pars ad totum ſe habet. ſed quæ ſunt a c & a b propoſitiones, non ſic ſe habent adinuicẽ. ¶Si igitur ex dignioribus & credibilioribus dignior eſt. ſunt autem vtræq; ex non eſſe aliquid, credibiles. ſed hæc quidem ex priori: illa vero ex poſteriori. potior vtiq; ſimpliciter erit ea quæ eſt ad impoſſibile: priuatiua demonſtratio. Quare & hac dignior prædicatiua. manifeſtum eſt ergo quòd & ea quæ eſt ad impoſſibile potior eſt. 170

¶Viceſimiſecundi cap. notæ.

¶Simili ordine diſponuntur. Nam in vtraq; demonſtratione: medius terminus, medius eſt: & maius extremũ, maius: & minus, minus. ¶Nulli c ineſſe a: ideo notior eſt in ſyllogiſmo ad impoſſibile, ꝙ eius oppoſitum omni c ineſſe a, in falſitate notius. in oſtenſiua autem nulli b ineſſe a, notior. Vnde fit vt demonſtratio oſtenſiua: à principijs ad concluſionem recto, iuſtóq; ordine procedat. ea autem quæ eſt ad impoſſibile: potius à concluſione ad propoſitionem, quæ aut principium eſt, aut principij loco euadit. & ex adiecta figura circa paraphraſin: id facile intelligitur. ¶Aut vt totũ ad partem. vt facto ſyllogiſmo omne animal eſt ſubſtantia, & omnis homo eſt animal: omnis igitur homo ſubſtantia: prima propoſitio totum eſt, & ſecunda vt pars. ſi contrà ſumas propoſitiones: ea quæ primo loco ponetur, habebit partis rationem, & quæ ſecundo, totius. 170

❡PARAPHRASIS CAP. VICESIMISECVNDI.

170 Vigeſimumſecundum cap.concluſio vna.approbationes tres. ❡Concluſio. Demonſtratio recta quæ & iuſta oſtēſiuaq́;:ea quæ ad impoſſibile deducit præſtabilior eſt. Et primum quæ differentia harum demonſtrationū ſit: agnoſcere par eſt. Eſto igitur vt nulli b inſit a & omni c inſit b:euenit ex neceſſitate per primā figuram nulli c ineſſe a.& ſic propoſitionibus ſumptis,efficietur negatiua demonſtratio:quæ recta,iuſta atq; oſtenſiua dicitur,colligens nulli c ineſſe a. At vero ea demonſtratio quæ ad impoſſibile deducit:ſe habet hoc pacto.ſi opus ſit demonſtrare nulli b ineſſe a, & ſumitur oppoſitum omni b ineſſe a,& inſuper omni c ineſſe b,& colligitur omni c ineſſe a, & hoc notum ſit & confeſſum eſſe impoſſibile, & cōfeſſum etiam omni c ineſſe b. falſum igitur erit omni b ineſſe a.ſi quidem conceditur omni c ineſſe b: fieri nequit, vt omni b inſit a.quare ſtatuitur propoſitū. Et hæc demōſtratio:ad incommodum & impoſſibile deducens,nuncupatur. Et conueniūt hæ demonſtrationes: q̧ ſui termini ſimili ordine diſponuntur. Differunt autē in hoc,vtra propoſitionū negatiuarum ſit notior: vtrum videlicet nulli b ineſſe a quæ eſt prima propoſitio, an nulli c ineſſe a quæ eſt concluſio. Cum igitur concluſio notior eſt q̧ nulli c ineſt a:ea demonſtratio ſit quę deducit ad impoſſibile.at vero cū nulli b ineſſe a prima propoſitio in ſyllogiſmo ſit notior:ea ſit demonſtratio quæ recta,oſtenſiuáq; eſt. Sed nunc q̧ oſtenſiua demonſtratio potior ſit:oſtenditur. ❡Primo. Nam natura prior eſt propoſitio nulli b ineſſe a q̄ nulli c ineſſe a: quādoqnidem priora natura ſunt concluſione, ea ipſa ex quibus emergit concluſio. & nulli c ineſt a concluſio eſt:nulli autē b ineſt a,vna propoſitionū ex qnibus enaſcitur. Demonſtratio igitur oſtenſiua,potior ea eſt quæ ad impoſſibile deducit. ❡Secundo. Nam non ſi contingit aliquid interimi:ideo hoc eſt concluſio, & illa ex quibus concluſio emergit. Sed illa ex quibus emergit concluſio & ex quibus ſyllogiſmus procedit:ſic ſe habent adinuicem vt aut totū ad partem aut vt pars ad totum . at in demonſtratione ad impoſſibile non ſic ſe habent adinuicem omni c ineſſe a,& omni b ineſſe a:ex quibus interemptis colligitur quod intenditur. igitur demonſtratio oſtenſiua:ex iis procedit ex quibus eſt cōcluſio.quæ autē ducit ad impoſſibile:non.potior igitur,præſtabiliórq; oſtenſiua:quàm ea quæ ducit ad impoſſibile. ❡Tertia. Si ea demonſtratio quæ eſt ex notioribus & prioribus præſtabilior eſt,& harum demonſtrarionū vtraq; ex eo q̧ negatiua creditur, pendet. oſtenſiua tamen ex priori (nam ex huius nulli b ineſt a,fide atq; credulitate) & quæ ducit ad impoſſibile ex poſteriori (nam ex credulitate huius, nulli c ineſt a) manifeſtum eſt oſtenſiuam demonſtrationem potiorem ea eſſe quæ ducit ad impoſſibile. Præſtabilior igitur demonſtrario oſtenſiua negatiua:ea negatiua quæ ducit ad impoſſibile.quare affirmatiua oſtēſiua quæ hac quoq; negatiua potior eſt:longe præſtantior eſt ea,quæ ducit ad impoſſibile.

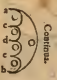
❡Quæ ſcientia certior.quæ una,quæ altera:& eiuſdem plures eſſe poſſe demonſtrationes. Cap. XXIII.

171 Certior autem eſt ſcientia, ſcientia, & prior: quæ ipſius quia & propter quid eadem eſt q̄ non,extra eam quæ eſt propter quid.Et quæ nō eſt de ſubiecto:ea quæ eſt de ſubiecto.vt arithmetica:harmonica.Et quę eſt ex minoribus, ea quæ ex appoſitione. vt arithmetica: geometria, dico autem ex additione.vt vnitas ſubſtantia eſt ſine poſitione:punctum autem

172 ſubſtantia poſita.hoc autē ex appoſitione. ❡Vna autē ſcientia eſt:quæ eſt vnius generis,quæcunq; ex primis cōponitur,& partes ſunt,aut paſſiones horum quæ

173 ſunt per ſe. ❡Altera autem ſcientia eſt ab altera: quarūcunq; principia neq; ex eiſdem,neq; ex alteris ſunt. Huius autem eſt ſignum,cum indemonſtrabilia veniant. oportet enim in eodem genere eſſe cum iis quæ demonſtrantur. ſignum autem eſt & huius:cū demonſtrabilia per ipſa in eodem genere ſunt & proxima.

174 ❡Plures autem demonſtrationes eiuſdem poſſibile eſt eſſe,nō ſolum ex eodem ordine accipienti non continuum medium (vt eorum quæ ſunt a b:c & d & e) ſed & ex altero.vt ſit a trāſmutari, in quo autem d moueri,ſed lætari ſit in quo b,& iterū e quieſcere.verum igitur eſt & d de b,& a de d prædicari.lætans enim mouetur,& quod mouetur tranſmutatur.iterum a de e,& e de b, verum prædicari.omnis enim lætans quieſcit,& quieſcēs tranſmutatur. quare per alrera media & non ex eodem ordine ſyllogiſmus eſt : non tamen eſt neutrum de neutrō dici mediorum.neceſſe eſt enim eidem alicui vtraq; ineſſe. intendere autem eſt per alias figuras:quot modis contingit eiuſdem fieri ſyllogiſmum.

❡Vicesimitertij Cap.notæ.

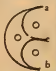
173 ❡Non eiſdem ex rebus ſunt:non eiſdem ſunt monſtrandis cōcluſionibus,& minime circa eadem
174 verſantur. ❡Ex eadem ſerie media ſunt:quorum vnum ſupra,& alterū infra eſt.vt corpus ſub ſubſtantia,& animatū corpus ſub corpore,& animal ſub animato corpore. Sed eiuſdem ſeriei nō ſunt;

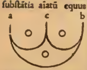
quæ hoc modo naturalis ſubiectionis,prædicationiſq; legem nõ ſeruãt.Et media cõtinua & cohæ-
rentia ſumuntur:cum continue in argumentatione ſumuntur.vt b de e.diſcontinua autem:cũ tri-
bus in argumentationibus ſeorſum deſumuntur.❡Quietem aſſequi:ſiſti,in quietem tendere.

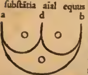
❡PARAPHRASIS CAP. VICESIMITERTII.

VIceſimũtertium cap.exactioris & prioris ſcientiæ,modi tres.quid ſcientia vna.quid ſcien
tia altera.concluſio vna. ❡Tres modi ſcientiæ exactioris.Scientia autem: altera ſcientia 171
exactior,priórque eſt.Primo quæ ipſamet eadémque eſt ipſius ꝙ eſt & propter quid:ex-
actior ea eſt quæ eſt ipſius ꝙ eſt,non etiam propter quid.Secundo ea ſcientia quæ nõ eſt
de ſubiecto:exactior atq; prior illa eſt quæ ſubiecto,ſenſibiliq; materiæ addicta eſt.vt arithmetica
prior , exactiórque muſica eſt. Tertio ea ſcientia quæ eſt ex minutioribus, ſimplicioribúſq;:prior
eſt ea quæ eſt ex additione.vt arithmetica prior ac præſtabilior geometria.Dico autem ex additio-
ne hoc pacto,vt vnitas ſine appoſitione ſubſiſtit:at punctum cum poſitione ſubſiſtit,& id dico ex
adiunctione & appoſitione.❡Quid ſcientia vna.Scientia vna eſt:quæ eſt vnius generis earũ cõclu 172
ſionum quæ ex primis principijs efficiuntur,& earum partes aut affectus per ſe ſunt. ❡Quid alte 173
ra ſcientia.Altera autem ab altera ſcientia eſt:quarum principia non eiſdem ex rebus ſunt,neq; ex
vnius principijs alterius principia proficiſcũtur.Et an ſcientia vna an altera ſit:ſignũ, cum ad prin
cipia quæ demonſtrari nequeunt peruentum ſit.nam oportet principia eodem ex genere eſſe eorũ
quæ demonſtrantur,ſi ſcientia futura ſit vna.& rurſum ſignum huius: cum ea quæ demonſtrãtur
per ipſa principia,in eodem genere ſint,& affinia.cum igitur ita ſe habuerint & principia & con-
cluſiones quæ monſtrantur,erit ſcientia vna.cum vero ſecus:non,ſed altera & altera.❡Concluſio. 174
Eiuſdem concluſionis plures demonſtrationes afferre poſſibile eſt: non ſolum ſi ex eadẽ ſerie me-
dium non cohærens ac continuũ accipiatur,ſed ex altera ſerie.Ex eadem quidem ſerie:vt ſi eorum
quæ ſunt a b ſumantur media nunc c,nunc d,nunc e.Ex altera vero vt ſit a tranſmutari.d moueri.
& b voluptate affici,& iterum e quietem conſequi. Verũ enim eſt d de omni b prædicari, & a de
omni b.nam quicquid voluptate afficitur,mouetur: quicquid autẽ mouetur, tranſmutatur. quare
per primã figuram:quicquid voluptate afficitur,tranſmutatur.vbi per mediũ d monſtratũ eſt a de
b.Et per medium e alterius ordinis,monſtratur eadem concluſio.Nam verum eſt a de omni e & e
de omni b prædicari.Quicquid enim voluptate afficitur,quietem aſſequitur. quicquid autẽ quietẽ
aſſequitur,tranſmutatur.nimirũ igitur (vt prius) quicquid voluptate afficitur,trãſmutatur.Quare
fieri poteſt:vt concluſionis eiuſdem plures afferantur demonſtrationes, non ſolum ſi ex eadem ſe-
rie media deſumantur,ſed & ſi ex altera.Verũtamen non vſq; adeo media illa diuerſa erunt vt neu-
trum de altero dicatur.nam vtraq; alicui eidem vt b ineſſe neceſſe eſt.quare per tertiam figuram al
terum alteri ineſſe oportet.Et vt in prima figura viſum eſt, poſſumus & per reliquas figuras, quot
modis eiuſdem concluſionis ratiocinatio fieri queat,conſiderare.

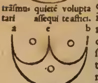

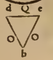

❡Non eſſe ſcientiam fortuitorum, neque in ſenſuum functione. Cap. XXIIII.

SEd eius quod eſt à fortuna non eſt ſcientia per demonſtrationẽ.Neq; 175
enim ſicut neceſſarium,neq; ſicut frequenter quod eſt à fortuna,ſed
extra hoc fit:ſed demonſtratio alterius horũ . Omnis enim ſyllogiſ-
mus aut per neceſſarias,aut per eas quæ ſunt tanq̃ frequenter propo
ſitiones. & ſi quidem propoſitiones neceſſariæ ſunt: & cõcluſio erit neceſſaria.ſi
vero ſint ſicut frequenter:& cõcluſio huiuſmodi.quare ſi id quod eſt à fortuna,
neq; eſt ſicut frequẽter neq; neceſſariũ:neq; vtiq; erit ipſius demõſtratio.❡Neq; 176
per ſenſum eſt ſcire.ſi enim eſt ſenſus talis huius,& nõ huius alicuius:ſed ſenti-
re hoc aliquid eſt neceſſe & vbi & nunc.vniuerſale autẽ quod eſt in omnibus,im
poſſibile eſt ſentire.neq; enim hoc aliquid eſt neq; nũc neq; vbi. neq; enim vtiq;
eſſet vniuerſale.quod enim ſemper eſt & vbiq;:vniuerſale dicimus eſſe.quoniam
igitur demõſtrationes vniuerſales ſunt:hæc autẽ non eſt ſentire,manifeſtũ eſt ꝙ
neq; ſcire per ſenſum eſt.❡Sed manifeſtum quoniã ſi eſſet ſentire triãgulum ꝙ
duobus rectis haberet æquales angulos: quæreremus vtiq; demõſtrationẽ & non
ſicut quidam fatentur,ſciremus.Sentire enim neceſſe eſt ſingulariter:ſciẽtia au-
tem eſt in cognoſcendo vniuerſale.❡Vnde & ſi ſuper lunam eſſemus & videre- 177
mus obiectam terram, non vtique ſciremus cauſam defectus.ſentiremus enim
quoniam deficeret, ſed non propter quid omnino . non enim vniuerſalis , ſen-
ſus.Sed ex conſiderare hoc multotiens accidere vniuerſale venãtes,demonſtra-
tionem habemus . ex ſingularibus enim pluribus, vniuerſale manifeſtum eſt.
❡Vniuerſale autem honorabile eſt:quoniã oſtẽdit cauſam.quare de huiuſmodi 178

vniuerſalis honorabilior eſt ſenſibus & cognitione quorumcunque altera cauſa
179 eſt.ſed de primis alia ratio eſt. ℭ Manifeſtum igitur eſt quòd impoſſibile ſit ſen-
tiendò ſcire aliquid demonſtratorum: niſi aliquis dicat ſentire, ſcientiam habere
180 per demonſtrationem. ℭ Sunt tamen quædam reducta ad ſenſus defectum in
propoſitis. quædam enim ſi videremus non vtiq; quæreremus. Sed non tanquam
ſcientes in videndo: ſed tanquam habentes vniuerſale ex eo quòd videmus. vt
ſi vitrum foratum videremus & lumen pertranſiens: manifeſtum vtique erit &
propter quid illuminat, propter id quòd videremus quidem ſeorſum in vno-
quoque. intelligere autem ſimul eſt: quoniam in omnibus ſic eſt.

ℭ Viceſimiquarti Cap. notæ.

175 ℭ De caſu & fortuna, in ſecundo phyſicorũ. Et vult Ariſtoteles de ijs enũciationibus quæ fortuitos
euẽtus, & quæcunq; caſu temereq; eueniũt, deſignãt (vt fodiens agrũ, theſaurum reperies: quærẽs
tuũ equum reperies debitorẽ, & ſimilibus) nõ eſſe demonſtratiuã ſcientiã. & ideo vaticulis calami
toſo hominũ generi (qui fortunas hominũ dicere volũt: quaſi de fortuitis euẽtibus ſcientiã haben
177 tes) fidem aliquã dare ſtultiſſimũ eſt. ℭ Prima ratio primæ cõcluſionis: à cõcluſione ſumitur. & ſe
178 cunda: à propoſitionibus. ℭ Deliquium, eclipſis. ℭ Prima, principia. ℭ Si quærat quiſpiã cur per vi
180 trum illuceſcit? cauſa nõ eſt quia rimis hiet, pateatq;: ſed quia diaphanum, trãſlucidumq; ſit. Sed ſi
de pariete id quæreretur: forte id in cauſa eſſet. Et ſi rurſum quæreretur quãobrem ſi vitrum ex ad-
uerſo ſolis retineatur, accendat? miraculi huius cauſa nõ eſt quia per tranſlucidos meatus commeet
lumen: ſed refracti luminis ad cathetum, perpẽdiculumq; multiplicatio. Verum hæc alienæ diſci-
plinæ ſunt vt catopticæ, ſpeculariſq; diſciplinæ. & proinde miſſa fiant hæc: impræſentiarum.

ℭ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQVARTI.

175 VIceſimumquartũ cap. concluſiones duæ. corollaria tria. obiectio vna. dilutio. ℭ Prima con
cluſio. Eius quod à fortuna, temereq; euenit: minime ſcientia demonſtratiua eſt. Primo.
nam id quod temere, & à fortuna contingit: neq; neceſſariũ eſt, neq; frequẽter euenit, ſed
rarenter admodum fit. demonſtratio autẽ omnis, alterius horũ eſt: neceſſarij inquam, aut
eius quod frequenter euenit. Eius igitur quod à fortuna euenit: minime ſtatuetur demonſtratiua
176 ſcientia. ℭ Secundo. Neque eius quod à fortuna fit: ſcientia demonſtratiua eſſe poteſt. Nam omnis
demonſtratiuus ſyllogiſmus per neceſſarias fit propoſitiones, aut eas quæ ſunt vt frequẽter. atqui
ſi propoſitiones neceſſariæ ſint: & concluſio erit neceſſaria. & ſi propoſitiones ſint vt frequẽter: &
concluſio quoq; vt frequenter erit. Quare ſi id quod temere fortunaq; euenit, neq; frequenter neq;
176 neceſſariũ eſt: eius ſanè nulla erit demonſtratio. quare neq; ſcientia demõſtratiua. ℭ Secunda. Neq;
in perceptione ſenſus eſt ſcientia. Primo. nam ſi ſenſus huius ſingularis eſt, & non huius alicuius ta
lis, ſed quod ſentitur tale ſit, vt hoc aliquid ſit & ſingulare, & aliquo in loco & nunc: nulla pro-
fecto in ſenſuum functione conſiſtet ſcientia. atqui ſenſus, huius & non huius alicuius talis eſt. &
quod ſentitur hoc aliquid, & in loco, & nunc eſt. vniuerſale autem quod in omnibus eſt: vt ſentia-
tur impoſſibile eſt. quippe quod non hoc aliquid eſt, neq; nunc, neq; aliquo in loco. nõ enim eſſet
vniuerſale. nam quod ſemper eſt & vbiq;: id vniuerſale eſſe dicimus. Cum igitur demonſtrationes
vniuerſalium ſint, & vniuerſalia ſentiri nequeãt: manifeſtũ eſt in ſenſus perceptione ſcientiam nõ
conſiſtere. ℭ Secundo. Cæterum & id exploratũ eſſe debet, ſi fieri poſſet vt ſentiremus triangulum
tres angulos duobus rectis æquos habere: nos adhuc veſtigare ſciſcitariq; demonſtrationem, neq;
(vt aiunt nonnulli) ſciremus. nam ſingulare ſentire neceſſe eſt. at ſcientia in vniuerſalis cognitione
177 cõſiſtit. ℭ Corollarium. Vnde fit vt ſi in luna collocaremur, & videremus terram lunæ obiectam:
non ſanè ſciremus cauſam deliquij. Nam ſentiremus lunam deliquiũ pati, ſed non propter quid
omnino. nam nõ ipſius vniuerſalis eſt ſenſus. Verũtamen ex cõſideratione ꝙ hoc frequẽti accidat
vſu, vniuerſale cõparantes: demonſtrationem tandem nanciſcimur. nam ex pluribus ſingularibus:
178 vniuerſale manifeſtum euadit. ℭ Secundum corollariũ. Hinc & vniuerſalium cognitio, perceptio-
ne ſenſus honorabilior eſt. Vniuerſale nimirũ honorabile eſt, quãdoquidem cauſam oſtendit: ſen-
ſus autẽ non oſtendit. quare taliũ ea quæ vniuerſalis cognitio eſt: cognitione ſenſus honorabilior
eſt, & non modo ſenſus: ſed & eorũ intellectione, quorũcunq; alia cauſa eſt. Dico autẽ quorũcunq;
179 alia cauſa eſt: propter principia, nam de primis alia ratio eſt. ℭ Tertium corollarium. Manifeſtum
etiã eſt fieri non poſſe, vt ſentiẽdo quicq̃ eorũ quæ demõſtrabilia ſunt ſciamus, niſi dicat quis ſen-
180 tire idem eſſe, & ſcientiã per demõſtrationem ſuſcipere. quod ſanè perabſurdũ eſt. ℭ Obiectio. Sũt
nonnulla in problematis atq; ijs quæ in inquiſitionis examen veniũt: quæ reducũtur in defectum
apprehẽſionis ſenſus. vtpote quę nõ inquireremus: ſi ſenſus vt viſus, apprehẽderet. & idcirco eà in-
quirimus: quia ſenſus non apprehẽdit. Videmus igitur ſentiendo ſcire. nõ enim aliquorum deficiẽ-
te ſenſu: deficeret & nobis ſcientia. ℭ Dilutio. Tametſi ita ſit, vt ſi quædam videremus, non illa ri-
maremur, quæreremuſve: id tamen non ideo fit, quia videndo ſciamus, ſed quia vidẽdo ſæpiuſcule
nanciſcimur vniuerſale. Vt ſi videremus vitrum patere rimis & lumen ſubire: manifeſtum nimirũ
nobis eſſet propter quid per vitrum illuceſcit: ob idipſum quia exploratum haberemus, id ſeorſum
in vnoquoq; fieri. Et intelligere promptum ſimul eſt: in vniuerſis id hoc pacto euenire.

¶ Non omniũ ſyllogiſmorum eadem principia eſſe poſſe. Cap. X X V.

EAdem autẽ eſſe principia omniũ ſyllogiſmorũ impoſſibile eſt. primum quidẽ logice ſpeculãtibus. hi enim veri ſunt ſyllogiſmi: alij autẽ falſi. Etſi enim ſit verũ ex falſis ſyllogizare: ſed ſemel hoc fit. vt ſi a de c verum ſit, mediũ autem b falſum. neq; enim a in b, neq; b in c, ſed ſi harum media accipiãtur propoſitionũ, falſæ erunt: ex eo ꝙ omnis cõcluſio falſa ex falſis eſt, vera autẽ ex veris. altera autem ſunt vera & falſa. ¶ Poſtea neq; falſa ex eiſdem ſunt. eſt enim falſa adinuicẽ & contraria & impoſſibilia ſimul eſſe. vt iuſtitiã eſſe iniuſtitiã, aut timorẽ audaciam, aut hominẽ, equũ aut bouẽ, aut æquale, maius & minus. ¶ Ex oppoſitis autẽ ſic eſt. neq; enim verorũ eadem principia omniũ ſunt. altera enim multorũ genere principia ſunt & neq; cõueniũt. vt vnitates pũctis nõ cõueniũt. hæ enim nõ habẽt poſitionẽ: illa autẽ habẽt. ¶ Neceſſe autẽ eſt aut in media cõuenire, aut in ſurſum aut in deorſum: aut hos interius habere, illos autẽ exterius terminorũ. ¶ Sed neq; cõmuniũ principiorũ poſſunt eſſe aliqua ex quibus omnia demõſtrabũtur. dico autẽ cõmunia: vt omne affirmare aut negare. genera enim eorũ quæ ſunt: altera ſunt, & alia quidẽ in quãtitatibus, alia vero in qualitatibus ſunt ſolũ, cũ quibus demonſtrãtur per communia. 18x

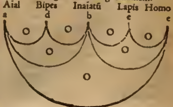
Aſſũpti termini & immiſſi, geniti ui ſingulares.

¶ Amplius. principia nõ multo minora ſunt cõcluſionibus. principia enim propoſitiones ſunt: propoſitiones autẽ aſſumpti termini, aut immiſſi termini ſunt. ¶ Adhuc cõcluſiones ſunt infinitæ: termini autẽ finiti. ¶ Amplius. principia hęc quidẽ ex neceſſitate: illa cõtingẽtia. ¶ Sic igiť cõſiderãtibus impoſſibile eſt eadẽ principia eſſe, aut finita: cũ infinitæ ſint cõcluſiones. ¶ Si vero aliter quodã modo dicat quis ꝙ hęc quidem geometriæ, illa vero numerorũ, illa autẽ medicinæ: quid vtiq; erit aliud quod dicitur niſi ꝙ ſunt principia ſciẽtiarũ diuerſa? ſed eadẽ dicere deriſio eſt: quoniã eadẽ eiſdẽ eadẽ erũt. omnia nãq; ſic fiũt eadẽ. ¶ At vero neq; quod eſt ex omnibus demõſtrare quodlibet: eſt quærere omniũ eſſe eadẽ principia. multũ enim inſipiẽs eſt. neq; eñ in manifeſtis doctrinis hoc fit, neq; in reſolutione hoc eſt poſſibile. immediatę enim propoſitiones ſunt principia: altera autẽ cõcluſio fit accepta propoſitione immediata. ¶ Si autẽ dicat aliquis primas immediatas ꝓpoſitiones eadẽ eſſe principia: vna in vnoquoq; genere eſt. ¶ Si vero neq; ex omnibus vt opus eſt demõſtrari cõtingit quodlibet, neq; ſic ex altero tanquã erũt vniuſcuiuſq; ſciẽtiæ altera: relinquitur ꝙ proxima ſint principia omnium. & ex his quidẽ hæc, ex illis autẽ illa. manifeſtũ autẽ & hoc eſt quoniã non cõtingit. monſtratũ eſt enim ꝙ altera principia genere ſunt differẽtium genere. principia enim duplicia ſunt: ex quibus, & circa quod. ex quibus quidẽ igitur: cõmunia ſunt. quæ autẽ ſunt circa quod: propria ſunt, vt numerus, magnitudo.

¶ Viceſimiquinti Cap. notæ.

¶ Ex falſis: vna vel pluribus. ¶ In ſurſum, in ſecũda figura: in deorſum, in tertia. aut interius & exterius: in ſurſum & deorſum in prima figura. ¶ Hos minores terminos: illos maiores. Nã in prima figura maior terminus ſupra, & minor infra. ¶ Adiũgitur terminus prædicãdo ſolum aut ſubijciendo ſolum: vt in ſecunda & tertia figura. inſeritur alternatim ſubijciẽdo, prædicãdóq;: vt in prima. ¶ Neceſſaria principia: ſunt ſyllogiſmorũ ſciẽtiæ. cõtingẽtia vero: ſyllogiſmorũ opinionis. ¶ Principia ex quibus: ſuppoſitiones & proloquia. Principia circa quod: ſunt ſubiecta ſcientiarũ genera. & exiſtimo Ariſtotelem circa quod potius q̃ circa quæ dixiſſe: ꝙ vniuſcuiuſq; diſciplinæ vnum duntaxat tale ac totum habeatur. vt Arithmetice habeť numerum: & geometria magnitudinem. 181

¶ PARAPH. CAP. VICESIMIQVINTI.

VIceſimumquintum cap. cõcluſio vna. rationes tredecim. ¶ Concluſio. Eadẽ omnium ſyllogiſmorum principia eſſe: impoſſibile eſt. Et id primũ differẽdi modo contẽplandum eſt. Nam ſyllogiſmorum hi veri ſunt: illi vero falſi. atqui verorũ & falſorũ eadẽ eſſe principia, impoſſibile eſt. Nam tametſi ex falſis fieri poſſit vt verũ colligatur: id tamẽ medij vtrinq; ſumptis ſemel fit. Vt ſi a de c verũ ſit: ſitq; omne c, a, & b mediũ vtrinq; 181

falſum colligimus verũ ex falſis hoc pacto.omni b ineſt a,& omni c ineſt b:igitur omni c ineſt a, nam nulli b ineſt a,& nulli c ineſt b.verũ ſi harum propoſitionum media ſumantur: nõ iam verũ ex falſis:ſed ex falſis falſum colligetur,ob idipſum ꝙ omnis cõcluſio falſa ex falſis. cõcluſio autẽ vera etiã ex veris. At altera,diuerſaq; principia vera,& principia falſa. nõ eadem igitur omniũ ſyllogiſmorũ principia. ℂ Secundo. Deinde neq; falſa ipſa ex eiſdẽ coaleſcunt. ſed hæc quidem ex contrarijs:vt iuſtitiã eſſe iniuſtitiam.& timorẽ eſſe fiduciam.hæc autẽ ex impoſſibilibus ſimul cõpingi:vt hominẽ eſſe equum aut bouẽ,aut æquale maius eſſe aut minus.quare & illa ex quibus colligẽtur,ſimiliter ſe habebũt:vt neq; ex eiſdẽ coaleſcant,eadẽmq; ſint. ℂ Tertio. Ex ijs etiã quæ ponuntur,veráq; ſunt:ſimiliter euenit.nam neq; verorũ omnium,principia eadẽ ſunt.Cõplurium enim principia genere diſcrepãtia ſunt,& neq; cõſentiunt:vt neq; vnitates cõſentiunt pũctis.nã hæ quidem poſitionẽ non habẽt:pũcta autẽ habent.nõ igitur omniũ ſyllogiſmorum etiã verorũ: eadem principia erũt. ℂ Quarto. Quæ habitura ſunt eadẽ principia: neceſſe eſt in media cõuenire, aut ſupra aut infra,aut hos terminos infra,illos autẽ ſupra medium habere.atqui impoſſibile eſt omnia hũc in modũ,ad eadẽ media ſe habere.nõ igitur omniũ eadem ſunt principia. ℂ Quinto. Quia dixerit forte quiſpiã omniũ eadem eſſe cõmunia principia. Verum neq; cõmunium principiorũ eſſe queãt aliqua ex quibus cũcta mõſtrentur (dico autẽ cõmunia:vt quodq; affirmare aut negare verũ eſſe) nam genera eorũ quæ in demonſtrationẽ cadũt,diuerſa ſunt:& hæc quidẽ ſolis quãtitatibus, illa vero ſolis qualitatibus cõpetunt,cũ quibus nihiloſecius per cõmunia demõſtrationes efficiũtur. nõ omnibus igitur ſufficiẽt cõmunia principia. ℂ Sexto. Principia inſuper,nõ paulo pauciora ſunt cõcluſionibus.nam principia ſunt propoſitiones.propoſitiones autẽ ſunt:cũ adiũgitur inſeritúrve terminus. Non omniũ igitur eadem principia. ℂ Septimo. Cõcluſiones in immẽſum euadere poſſunt,terminis quidẽ exiſtentibus finitis:quare & in immẽſum variari poſſunt principia. Non igitur omniũ,eadem. ℂ Octauo. Amplius,principiorũ hæc quidem neceſſaria:illa vero contingentia. Non igitur ſyllogiſmorũ omnium,eadẽ principia. ℂ Nono. Qui ita cõſiderauerint:impoſſibile occurrit eadẽ eſſe principia,aut oportere eſſe finita, cũ cõcluſiones euadẽt interminæ. Sed quomodo interminarũ,innumerarũq; cõcluſionũ:finita erũt principia? ℂ Decimo. Si vero alio quodã modo dicat quis omniũ eadẽ eſſe principia:vt quoniã hæc quidẽ principia geometriæ ſunt,hæc arithmeticæ,illa vero medicinæ:quidnã aliud huiuſmodi ſermone dicitur q̃ principia ſciẽtiarũ eſſe diuerſa? Sed forte dixerint omniũ eadẽ eſſe principia:ꝙ principia ſibiipſis eadẽ ſint.verũenimuero aſtruere eadẽ omniũ eſſe principia,quoniã ipſa ſibi ipſis eadem erũt:deridicula captio eſt.omnia nanq; ſic eadẽ euadũt. ℂ Vndecimo. Neq; quærere ex omnibus quodq; mõſtrari:id quærere eſt omniũ eadẽ eſſe principia. Nam id valde inſanũ eſt.quãdoquidẽ neq; manifeſtis in doctrinis fit vt ex omnibus omnia mõſtrẽtur,neq; in reſolutione id fieri poteſt.nam propoſitiones immediatæ & quæ medio vacãt:principia ſunt.& propoſitione immediata ſumpta:alia fit cõcluſio. ℂ Duodecimo. Si quiſpiã dicat propoſitiones immediatas omniũ eadem eſſe principia:id noſſe debuit vnã in vnoquoq; genere eſſe.diuerſæ igitur eſſent,& nõ eædẽ. ℂ Decimotertio. Si neq; ex omnibus opus eſt monſtrari quodlibet,neq; ſic ex alieno principio vt cuiuſq; ſciẽtiæ alia ſint principia: reſtat ſane ſi omniũ eadẽ erũt principia,vt omniũ ſciẽtiarũ principia ſint affinia & genere proxima,& ex his quidẽ hæc, & ex illis illa mõſtrari.at manifeſtũ eſt & hoc eſſe nõ poſſe.Nã mõſtratũ eſt quoniã differentium genere,& principia differẽtia ſunt genere.quãdoquidẽ principia duplicia ſunt:videlicet principia ex quibus demõſtrationes coaleſcũt,& circa quod quæq; diſciplina verſat. Eſto igit vt principia ex quibus cõmunia ſint:ea tamẽ circa quod ꝓpria ſunt & genere diſſidẽtia,vt numer⁹ & magnitudo.

ℂ Quòd ſciẽtia & ſcibile,ab opinatione & opinabili diſcrepẽt. Cap. XXVI.

182 SCibile autem & ſcientia differunt ab opinabili & opinione : quoniam
ſcientia vniuerſalis & perneceſſaria eſt.neceſſariũ autem non contin-
git aliter ſe habere.ſunt autem quædã vera quæ cõtingit aliter ſe ha-
bere. manifeſtũ eſt igitur ꝙ circa hæc ſciẽtia nõ eſt.eſſent enim vtiq;
impoſſibilia aliter ſe habere.at vero neq; intellectus.dico enim intellectũ princi-
piũ eſſe ſcientiæ.neq; ſcientia indemõſtrabilis.hæc autẽ eſt acceptio immediatæ
propoſitionis.verus enim eſt intellectus & ſciẽtia & opinio:& quod per hæc dici-
tur.Quare relinquitur opinionẽ eſſe circa verũ quidem aut falſum:cõtingẽs au-
183 tem eſt & aliter ſe habere. ℂ Hoc autem eſt acceptio immediatæ propoſitionis,
& non neceſſariæ. ℂ Certum autem eſt ſic apparentibus.opinio enim incertũ eſt:
& natura huiuſmodi eſt. ℂ Adhuc autẽ nullus arbitratur opinari cum opinetur
impoſſibile aliter ſe habere:ſed ſcire.ſed quando eſſe quidem ſic,ſed tamen ali-
ter:nihil prohibet & tunc opinari,tanq̃ huiuſmodi quidem opinionẽ eſſe,neceſ-
184 ſariam autẽ ſcientiam. ℂ Quomodo eſt igitur nõ idem opinari & ſcire?& quare
non erit opinio ſcientia,ſi quis poſuerit omne quod ſcit cõtingere opinari?con-
ſequetur enim hic quidem ſciens:ille vero opinãs per media,quouſq; ad imme-

diata veniat. quare ſi ille quidem ſciuit: & opinans ſciuit.ſicut enim & quia opi-
nari,& propter quid.hoc autem mediũ eſt.❡ An ſi quis ſic arbitrabitur nõ con- 185
tingentia aliter ſe habere,ſicut ſe habent diffinitiones per quas ſunt demonſtra
tiones:non opinabitur ſed ſciet? ſi autem vera quidem eſſe, nõ tamen hæc ipſis
ineſſe ſecundũ ſubſtantiam & ſecũdum ſpeciem: opinabitur, & non ſciet vere.&
quia & propter quid,ſi quidem per immediata opinabitur.ſi vero nõ per imme-
diata opinabitur:ſolũ ipſum quia opinabitur.❡ Eiuſdem autẽ opinio & ſciẽtia nõ 186
penitus eſt. ſed ſicut vera & falſa eiuſdem quodã modo eſt:ſic & ſciẽtia & opinio
eiuſdem.& opinionẽ enim verã & falſam (ſicut dicũt quidam) eiuſdem eſſe, in-
cõuenientia accidũt,appetere aliáq;,& nõ opinari quæ opinãtur falſe.❡ Quoniã 187
autem idem multipliciter dicitur:eſt autẽ ſicut cõtingit,eſt autem vt nõ.cõmen
ſuratam enim diametrũ eſſe vere opinari incõueniens eſt. ſed ꝙ diameter (cir-
ca quã ſunt opiniones) idem:ſic eiuſdem eſt,ſed quod quid erat eſſe,vnicuiq; ſe-
cundum rationẽ non eſt idem . ſimiliter autem & ſcientia & opinio eiuſdem eſt.
hæc enim ſic animalis eſt ꝙ non eſt contingere nõ eſſe animal:ſed illa quidẽ quæ
eſt cõtingere.vt ſi hæc quidem quod hominis quidem eſt:illa vero hominis qui-
dem non autẽ quod quidẽ hominis eſt.idem enim eſt:quia homo.hoc autẽ ſicut
Idem,neutrum. nõ idem.❡ Manifeſtũ autem ex his eſt ꝙ neq; opinari ſimul idem & ſcire cõtin- 188
git.ſimul enim haberet vtiq; opinionem aliter habendi,& non aliter idem.quod
quidem nõ contingit.in alio enim vnũquodq; eſſe cõtingit eiuſdem:ſicut dictũ
eſt.ſed in eodem nihil ſic poteſt eſſe.haberet enim opinionem ſimul vt ꝙ homo
eſſet ſecundum ꝙ eſt animal.hoc enim fuerit nõ contingere eſſe non animal.&
non ſecũdum ꝙ animal:hoc enim ſicut cõtingere.Reliqua autẽ quomodo opor-
tet diſtribuere in rationem & intellectum,& ſcientiã,& artem,& prudentiam,&
ſapientiam:hæc quidem phyſicæ eſt, illa vero ethicæ ſpeculationis magis.

❡ Viceſimiſexti Cap.notæ.

❡ Tametſi omnis exiſtimatio non neceſſariæ propoſitionis quæ vacat medio , opinio ſit: non ta- 183
men remeat,conuertiturve.ſed hæc ſecunda concluſio:de opinione ſimplici intelligenda eſt.Nam
eſt compoſita opinio:quæ per medium aggignitur. ❡ Quæ per ſe inſunt: ſecundum ſubſtantiam 185
atque formam inſunt.nam ſecundum diffinitionem,quæ ſubſtantia & forma dicitur. ❡ Eſſet om- 186
nino eiuſdem opinio vera & falſa,ſimiliter opinio & ſcientia:ſi ſimul ab eodẽ & ſecundũ idem,hęc
haberẽtur.❡ Quodam modo eſt:à diuerſis ſcilicet ſimul,aut ab eodem in diuerſis tẽporibus.❡ Ve-
rum erit cõmuniter opinio:cum infirmus, inconſtánſq; fuerit aſſenſus cuiuſcunq; propoſitionis id
fuerit,ſiue vacet medio ſiue nõ, ſiue neceſſaria fuerit ſiue nõ. nam ſumitur vt non neceſſaria ſed vt
poſſibilia aliter ſe habere.Homo enim putat opinari ſe quæ credit aliter eſſe non poſſe quàm ſunt
Hermola⁹ ĩ Themiſtiũ. (vt inquit Hermolaus) ſed ſcire opinatur.adiecit inſuper.Si credunt aliter eſſe propoſitiones non
poſſe q̃ ſunt:nõ opinio,ſed ſciẽtia hæc dicetur.ſin vero neceſſaria quidem credũt ſed quæ neceſſaria
eſſe non putent:hæc opinio,non ſcientia fuerit.❡ Quædam naturali.intellectus & ſcientia:natura- 188
li philoſophiæ ſunt accommodatiora.ſapientia:metaphyſicæ.prudentia & ars:ethicæ.

❡ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEXTI.

VIceſimumſextum cap.cõcluſiones tres.quæſtio vna.dilutio,corollariũ vnũ. ❡ Prima con 182
cluſio.Scibile & ſciẽtia ab opinabili & opinione diuerſa ſunt.Nam ſcientia ipſius vniuer-
ſalis eſt,& per neceſſarias cõparatur propoſitiones. neceſſariũ autem aliter ſe habere non
poteſt. at ſunt quædã vera quæ & cõtingit aliter ſe habere. exploratũ igitur eſt circa hu-
iuſmodi nõ eſſe ſcientiã.nam ſi circa ea eſſet ſcientia:impoſſibile eſſet illa aliter ſe habere, quæ ta-
men dicta ſunt aliter ſeſe habere poſſe.At vero neq; intellectus: circa ea vera quæ aliter ſeſe habere
poſſunt,verſatur (nã dico intellectum,principiũ eſſe ſcientiæ) neq; ſcientia quæ propoſitionis eſt
indemonſtrabilis,quæ quidẽ eſt exiſtimatio immediatæ propoſitionis.atqui verus eſt intellectus,
vera ſciẽtia,& vera opinio, & id circa quod hæc verſantur. quare reliquũ eſt : vt opinio ſit circa ve
rum,quod aliter ſeſe habere contingit.quare circa verũ aut falſum.poteſt autem aliter ſeſe habere.
❡ Secũda. Opinio eſt exiſtimatio nõ neceſſariæ propoſitionis quæ vacat medio. Cõſentaneũ autẽ 183
eſt hoc & ijs,quæ apparẽt.Nã opinio incõſtãs,incertaq; eſt:& ea natura de qua opinio eſt,incerta.
nõ igitur neceſſariũ id eſt,& ſuæ cognitionis habẽs mediũ. ❡ Secũdo. Nullus inſuper quicq̃ tũ opi
nari arbitratur:cũ opinetur illud impoſſibile eſſe aliter ſe habere,ſed ſe ſcire arbitratur. Verũ quãdo
eſſe quidẽ ſic,poſſe tamẽ eſſe aliter exiſtimat:nihil ꝓhibet tũc ipſum opinari,quaſi illius quod eiuſ-
modi eſt,opinio ſit:neceſſarij autẽ ſit ſciẽtia. ❡ Quæſtio.Quomodo igiť nõ idẽ eſt opinari & ſcire? 184
& cur nõ erit opinio ſciẽtia:ſi quiſpiã admiſerit omne quod ſcit cõtingere opinari?vt ſi vnus ſcit:&

id omne alter opinetur. Nam proficiſcetur: tū is qui ſcit, tum is qui opinatur per media, quoaduſq;
ad immediata veniat. quare ſi ille ſcit: & qui opinatur ſcit. nam ſicut ꝙ eſt, ita erit & propter quid
185 opinari. hoc autē (propter quid inquam) mediū eſt. ℭ Diſſutio. An ſi quis ſic arbitrabitur ea quæ
nō contingūt aliter ſe habere, perinde ſe habere atq; ſe habent diffinitiones, ex quibus demonſtra
tiones coaleſcūt: non opinabitur ſed ſciet: ſciet ſanè. Sin autē vera eſſe exiſtimabit, nō tamen ſibi in-
eſſe ſecūdū ſubſtātiā ſcilicet atq; formā: is opinabitur, & nō vere ſciet, & ꝙ eſt, & propter quid opi
nabitur. Propter quid quidē opinabitur: ſi per immediata opinabit. ſi vero nō opinabitur per im-
186 mediata: ipſum ſolū ꝙ eſt opinabitur. ℭ Secūda cōcluſio. Fieri nō poteſt vt omnino eiuſdē opinio,
ſciētiaq; ſit. Nam vt opinio & vera & falſa eiuſdē quodā modo eſt: ita ſciētia & opinio eiuſdē fue-
rint. atqui nō omnino eiuſdē eſt opinio vera & falſa. nam opinionē verā & falſam (vt aiūt quidam)
eiuſdem eſſe expetere cōcomitantur abſurda alia. & nō opinari aiunt, quæ falſo opinātur. nō igitur
187 omnino eiuſdē fuerit opinio & ſciētia. ℭ Tertia concluſio. Quoniā idem multipliciter dicitur: fieri
poteſt vt aliquo modo eiuſdē ſit opinio vera, & falſa, aliquo autē modo nō ſit. nam opinari vere dia
metrū cōmenſurabilem eſſe, abſonū eſt: & incōmenſurabilē eſſe: verū, ꝙ diametrus eadē res eſt, cir
ca quā ſunt opiniones. ſic eiuſdē eſt opinio vera falſaq;. verū alia ratione eiuſdē dicitur eſſe opinio
vera, & alia ratione opinio falſa, eſtq; vnicuiq; eorū ratio ſubſtātiæ diuerſa. Similiter autē eiuſdem
& ſciētia & opinio eſt, nam ſciētia erit de animali ꝙ nō poteſt nō eſſe animal: & opinio ꝙ poteſt
nō eſſe animal. vt ſciētia de homine ꝙ per ſe de homine dicitur animal: opinio vero ꝙ animal dici
tur de homine ſed nō per ſe de homine. eiuſdē quidē ſcientia & opinio: nam idem homo circa quē
verſantur. hoc autē modo (ratione ſcilicet) nō idem: ſi quidē aliud ratione eſt q̃ eius ſcientia eſt, &
188 aliud qua eius eſt opinio. ℭ Corollariū. Ex his dilucidū euadit: fieri non poſſe, vt quiſq̃ idem ſimul
opinetur & ſciat. Nam ſimul arbitraretur idem aliter ſe habere poſſe, & ſe aliter habere nō poſſe.
quod quidē fieri nō poteſt. Non igitur cōtingit quēpiam idem ſimul opinari & ſcire. quempiā di-
co. Nam fieri poteſt vt in alio & in alio eiuſdē ſit ſciētia & opinio eo quo dictum eſt modo. ſed in
eodē nihil hoc pacto fieri poteſt. nam idē ſimul exiſtimationē haberet ꝙ homo ſecūdum ꝙ homo
& per ſe eſſet animal. hoc autē eſt nō poſſe hominē non eſſe animal. & ꝙ homo nō per ſe eſſet ani
mal: quod fieri nequit. nam hoc erit hominē poſſe nō eſſe animal. Et de opinione hactenus. Reliqui
vero habitus qui ſolum verorū ſunt: quónam pacto diſtribuēdi, diducendiq; ſint in mentem ac in-
tellectum, in ſcientiam, artem, prudentiam, & ſapiētiam, miſſum impræſentiarum faciamus: cum
horum quædam naturali, quædam morali accommodata contemplationi ſunt potius.

ℭ De ſolertia. Cap. XXVII.

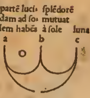
189 Solertia autem, eſt ſubtilitas quędam in non perſpecto tēpore medij.
Vt ſi aliquis videns ꝙ luna ſplendorē ſemper habet ad ſolem: ſtatim
intellexit propter quid hoc ſit, quia propter id ꝙ illuſtratur à ſole.
aut diſputantem cum diuite: cognouit quoniam cōmodatum eſt. aut
propter id ꝙ amici ſunt: quia inimici eiuſdem ſunt. omnes enim cauſas medias
vidēs cognouit & vltima. ſplendidum eſſe ad ſolem: ſit in quo a. lucere à ſole: b.
luna: c. ineſt igitur lunæ quidē ipſi c, b: quod quidē eſt lucere à ſole. ipſi autē b, a:
ꝙ eſt ad hoc eſſe ſplendidum, à quo ſplendet. quare & ipſi c, ineſt a per b.

ℭ Viceſimiſeptimi Cap. notæ.

189 ℭ Extrema cōtinet cōcluſio: medias autē cauſas ipſę cōtinēt ꝓpoſitiones. Nā mediū: cōcluſionē nō
ſubit. ℭ Et pauperē diuiti diſſertantē. ſic græce Ariſtoteles, ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι
δανείζεται. pro quo Argyropylus: aut ſi viſo paupere diuitē adeūte: hoc illum propterea facere, ꝙ Argyropylus.
mutuo argētum accipit, intellexerit. id tamen litera deſignat. aut diſputantem cum diuite: agnouit
propter id ꝙ mutuatur. Δανείζομαι enim mutuor ſignificat. mutuor autē, mutuum accipere.

ℭ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEPTIMI.

189 Viceſimumſeptimū cap. diffinitio ſolertię & declaratio. ℭ Diffinitio. Solertia eſt perſpicaci
tas quædā, bonáq; medij cōiectatio in tēpore haud præmeditato. Vt ſi quis vidēs lunam,
ſemper eā partem quæ ſolē verſus diuergit lucidā habere, & ſtatim intellexerit propterea
idipſum eſſe quia luna ſplendorē mutuat à ſole: hæc cōiectatio, ſolertia eſt. Aut ſi videns
quempiam diuiti diſſertantē, cognouerit propterea id eſſe quia mutuū accipit: id etiā ſolertia eſt.
Aut ſi vidēs duos factos amicos, & ſubinde intellexerit propterea idipſum eſſe quia facti ſunt eiuſ-
dem inimici: hæc inſuper coniectatio, ſolertis eſt. Nam qui omnes cauſas medias vidit: & extrema
quoq; cognouit. cauſæ autē mediæ ſplendorē mutuare à ſole mutuū accipere, inimicos eiuſdē eſſe.
Eſto igitur a eam partē quæ ad ſolem vergit illuſtratā habere. b autē ſplendorem mutuare à ſole. &
c luna. b igitur (quod quidem eſt ſplendorē mutuare à ſole) ineſt c ipſi inquam lunæ. & ipſi b in-
eſt a: quod quidem eſt eam partem quæ ad ſolem vergit proſpectátq;, illuſtratam habere. quare per
primam figuram & a ineſt c per b. Erat igitur ſplendorem mutuare, precarióq; à ſole recipere: me-
dium: & hæc medij coniectatio atq; ſolertia. Et de ſolertia hactenus.

ℭ PARAPHRASEOS PRIMI POSTERIORVM ANALYTI-
CORVM ARISTOTELIS FINIS.

SECVNDI POSTERIORVM ARISTOTELIS: QVOT QVÆRI SOLENT IN DISCIPLINIS. Cap. I.

QVæſtiones æquales ſunt numero ijs quæcunq; vere ſcimus. Quærimus autem quatuor: quia, propter quid, ſi eſt, & quid eſt. Cum enim vtrum hoc inſit, aut hoc quærimus: in numerum ponentes. vt vtrũ ſol deficiat aut nõ: ipſum quia quærimus. Signum autem huius. inuenientes enim quia deficit: pauſamus. & ſi in principio ſciremus quia deficeret: nõ quæreremus vtrum. Cum autem ſciamus ipſum quia: ipſum propter quid quærimus. vt ſcientes quia deficit ſol, & quia mouetur terra: & propter quid deficit, & propter quid terra mouetur, quærimus. hæc quidem ſic. ¶ Quædam autẽ alio modo quærimus. vt ſi eſt aut non eſt centaurus, aut deus. hoc autem ſi eſt aut non, ſimpliciter dico: ſed non ſi albus eſt aut non. Cognoſcentes autem quoniam eſt: quid eſt quærimus. vt quid igitur eſt deus, aut quid eſt homo. Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes ſcimus: hæc & tot ſunt. 1

¶ Primi Cap. ſecundi poſteriorum notæ.

¶ Ea quæ quæruntur. de ijs intelligendum: quæ in ſcientijs quæruntur. ¶ Iis ipſis quæ & nos ſcimus. ſcimus, extendimus ad principiorum & concluſionum agnitiones. nam ſi eſt & quid eſt plerunque ad principia pertinent. 1

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

PRimum cap. concluſio vna. ¶ Concluſio. Ea quæ quæruntur, æqua ſunt numero ijs, quæcunq; profecto ſcimus. Quæ autem quærimus: quatuor ſunt. quòd eſt, propter quid eſt, ſi eſt & quid eſt. nam cum de quopiam quærimus vtrũ hoc ſit an hoc, ad numerum adijcientes, complectentéſq; plura (vt vtrum ſol deliquium patiatur, an ſecus) tunc quòd eſt quærimus. Indicium autem huius eſt. nam comperientes ꝙ deliquium patitur: deſiſtimus. & ſi à principio exploratum habemus quòd patitur deliquium: haudquaquam ſciſcitamur vtrum deliquium patitur ſol. At vero cum ſcimus ꝙ eſt: ſciſcitamur propter quid eſt. vt ſcientes ꝙ ſol delinquit, aut ꝙ terra ſuccutitur, tremiſcitque: ſciſcitamur propter quid ſol delinquit, & propter quid ſuccutitur terra? Et hæc quidem ſe habent hoc pacto. Quædam autem alio quærimus modo: non plura ſcilicet in quæſtione complectentes. vt ſi eſt centaurus aut nõ eſt? ſi eſt deus? Hoc autem inquam ſi eſt aut non eſt: ſimpliciter & non plura complectens dico, & non perinde ac ſi percontarer ſi centaurus albus eſt aut non eſt albus? At vero cum cognoſcimus ſi quippiam eſt: ſciſcitamur quid eſt. vt cum cognoſcimus ſi eſt deus aut ſi eſt homo: quærimus quid igitur deus eſt? quid homo eſt? hæc igitur quatuor ſunt quæ quærimus: & totidem ſunt, quæ inuenta ſcimus. nimirum igitur ea quæ quæruntur: æqua profecto ſunt numero, ijs ipſis quæ & nos ſcimus. 1

¶ Omnem quæſtionem: medij eſſe. Cap. II.

QVærimus autem cum quærimus quia eſt aut ſi eſt ſimpliciter: vtrum 2
ſit medium ipſius aut non. cum autẽ cognoſcentes aut quia eſt aut ſi eſt, aut in parte aut ſimpliciter, iterum propter quid quærimus aut quid eſt: & tunc quærimus quid ſit medium. Dico autem quia eſt aut ſi eſt: aut in parte aut ſimpliciter. in parte quidem: vt vtrum deficit luna aut augetur. ſi enim eſt aliquid aut non eſt aliquid: in huiuſmodi quærimus. ſimpliciter autem: ſi eſt aut non eſt luna aut nox. Contingit itaq; in omnibus quæſtionibus quærere: aut ſi eſt mediũ, aut quid eſt medium. ¶ Cauſa enim eſt mediũ. in omnibus autem hæc quæritur. vt vtrum deficit luna. vtrũ eſt aliqua cauſa aut non, poſt hæc ſcientes quia eſt aliqua: quid igitur hæc ſit, quærimus. Cauſa enim ipſius eſſe non hoc aut hoc: ſed ſimpliciter ſubſtantiam aut non ſimpliciter, ſed aliquid eorum quæ ſunt per ſe, aut ſecundum accidens: medium eſt. Dico autem ſimpliciter quidem ſubiectum: vt lunam aut terram aut ſolem aut triangulum.

quid autem eſſe defectum, æqualitatem aut inæqualitatē: ſi in medio ſit aut non. In omnibus enim his manifeſtū eſt, ꝙ idem ſit quod quid eſt, & propter quid eſt. Vt quid eſt defectus? priuatio luminis à luna à terræ obiectu. ꝑpter quid eſt defectus, aut ꝑpter quid deficit luna? propter defectū luminis obiecta terra. Quid eſt conſonātia? ratio numerorū in acuto & graui. & propter quid conſonat acutum graui? propter id ꝙ rationem habet numerorū & graue & acutū. vtrum eſt conſonare acutū & graue? vtrū ſit in numeris ratio eorū? accipiētes autē quia eſt: quid igitur eſt ratio quęrimus. ¶ Quòd autē ſit medij quæſtio: oſtenditur quandocūq; mediū eſt ſenſibile. quærimus enim nō ſentiētes, vt de defectu ſi eſt. ſi vero eſſemus ſuper lunam: non vtiq; quæreremus neq; ſi ſit, neq; propter quid ſit, ſed ſimul manifeſtum vtiq; eſſet vtrunq;. ex eo enim ꝙ ſentimus: & vniuerſale factū eſt nobis notū. ſenſus enim ꝙ nunc obijcitur, & manifeſtū eſt ꝙ nunc deficit. ex his autem vniuerſale vtiq; factum eſt. ſicut igitur diximus: ꝙ quid eſt ſcire idē eſt & propter quid eſt. hoc autem aut eſt ſimpliciter & nō eorū quæ inſunt aliquid eſt, aut quæ inſunt. vt quoniā duo recti ſunt, aut quoniam maius, aut minus eſt. Quòd igitur omnia quæ quæruntur medij quæſtio ſint: manifeſtum eſt.

¶ Secundi cap. notæ.

2 ¶ Quæſtio ſcibilis. Quæſtio quòd eſt, & etiam propter quid eſt: complectitur prædicatum quod quęrit de ſubiecto. quæſtio vero ſi eſt & quid eſt, ſolum ſubiectū tenent. quare ſuperiores adijciunt ad numerum: duæ vero poſteriores non. & quæſtio propter quid: ſequitur quæſtionem ꝙ eſt. & quæſtio quid eſt: ſequitur quæſtionem ſi eſt. Séq; mutuo reſpiciunt quæſtio ꝙ eſt, & propter quid eſt: & quæſtio ſi eſt, & quid eſt. ¶ De luna & ſole prædicatum deliquium quæritur: vt vtrum luna delinquat? & æqualitas, & inæqualitas de triangulo: vt vtrum triāgulum cuipiam alteri æquale ſit, an inæquale? & de terra: an in medio ſit nec ne? ¶ Quónam pacto cōcentus, conſonantiæq; muſicæ conſiſtant in ratione numerorum, phthongorum, ſonorúmque inter ſe acutorum & grauium (vt diateſſaton in epitrito, diapente in hemiolo, & diapaſon in diplaſio: hoc eſt ſeſquitertia, ſeſqualtera & ratione dupla) muſica conſulenda eſt.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

2 SEcundum cap. concluſio vna. rationes tres. ¶ Concluſio. Omnis quęſtio: medij quęſtio eſt. Nam cum quærimus ꝙ eſt, aut ſi eſt ſimpliciter & non plura complectentes: quærimus ſanè vtrum eius quod quæritur medium aliquod ſit, quo id monſtrari poſſit. Comperto autem ꝙ eſt, aut ſi eſt, ſeu partibiliter complectentéſq;, ſeu ſimpliciter & non cōplectentes: rurſum propter quid, aut quid eſt quærimus. & tunc quoq; quærimus quidnā id ſit medium. Dico autē ꝙ eſt, aut ſi eſt, aut partibiliter, aut ſimpliciter. Partibiliter quidē: vt ſi ſciſcitamur vtrum luna deliquium patiatur? vtrum luna concreſcit? nam in huiuſce quęſtionibus quærimus ſi quippiam eſt aliquid, aut ſi ipſum nō eſt aliquid. Simpliciter autē dico: vt ſi ſciſcitamur vtrum luna eſt, aut vtrum nox eſt? In omnibus igitur euenit quæſtionibus quęrere, aut ſi eſt medium, aut quid ipſum eſt medium. Omnis igitur quæſtio: medij quęſtio eſt. ¶ Secundo. Nam cauſa medium eſt: in omnibus autem quæſtionibus cauſa ſciſcitatur. vt cū quæritur vtrum delinquit luna? ſciſcitari profecto intendimus ſit ne huius aliqua cauſa an non ſit. poſtea vero cognoſcentes aliquam cauſam eſſe: quę igitur ea ſit quęrimus. Omnis igitur quęſtio: medij eſt. nam cauſa tum eius quod eſt quippiam eſſe, non hoc quidem aut illud, ſed ſimpliciter vt ſubſiſtat, tum eius quod eſt quippiam eſſe nō ſimpliciter, ſed eſſe aliquid eorū quæ per ſe aut ſecūdum accidens inſunt: medium eſt. dico autē ipſum ſubiectū ſimpliciter eſſe: vt lunam, aut ſolem, triangulúmve aut terrā. Non ſimpliciter autē ſed aliquid eſſe prędicatum: vt deliquium, ęqualitatem, inęqualitatem, an in medio ſit an non. in his omnibus cauſa petitur. nam manifeſtum eſt: in his vniuerſis idem eſſe quid eſt, & propter quid. petitur autem quid eſt. cauſa igit. vt quid eſt deliquiū lunæ? hoc ipſum eſt ſubſtractio luminis à luna, ob terrę interuentū. & idē propter quid eſt deliquium, ſiue propter quid delinquit luna? accōmode ſanè reſpondeamus: propter ſubtractionem luminis à luna, interueniente interceptáq; terra. Similiter ſi quęritur quid eſt concentus? ratio ſanè numerorū in voce acuta atq; graui. & idem quid eſt, cauſa eſt. & propter quid quæpiam concinunt? vt propter quid vox acuta graui cōcinit? propter id certe ꝙ vox grauis & acuta numerorū rationem habent. Et cū quęritur vtrum concinunt ſoni vt acutus grauiſq;? vtrum in numeris ſit acuti grauiſq; ratio? cū accipimus ꝙ ita eſt: quęrimus, quid igitur eſt acuti, grauiſq; in numeris ratio? & hoc ſanè ideo eſt: quia quid eſt, cauſa eſt. manifeſtum eſt igitur omnem quęſtionem: medij quęſtionem eſſe. ¶ Tertio. Verū quęſtionem medij eſſe manifeſto deprehenditur indicio, quandocunq; medium ſenſu perceptibile eſt. nam tum ſciſcitamur: cum non ſentimus. vt de deliquio lunæ quęrimus ſi eſt: cū medium ipſum adminiculo ſenſuum non attingimus. ſi vero in luna cōſiſteremus, & videremus terrā ſoliq; & lunæ è directo interceptam: nequaq̃

profecto quęreremus,neq; ſi eſt deliquiũ lunæ,neq; propter quid eſt,ſed ſimul proculdubio vtrũq;
nobis innoteſceret.non ꝙ in ſenſu locanda ſit ſcientia:verũ in vniuerſalis cognitione.nam eo ipſo
ꝙ ſentimus:factum eſt,vt vniuerſale ſciamus.ſenſus quidem ſingularis eſt.nam ſenſus eſt ꝙ nunc
intercipitur terra:& ſenſu manifeſtũ eſt ꝙ nunc deliquium patitur luna. atq; ex hoc ipſum vniuer-
ſale emerſit, aggenitumque eſt.vt igitur dicebamus:idem eſt ſcire quid eſt & propter quid eſt.&
quęſtio reuera quid eſt,ſimplex eſt:& non eorũ quę ſubſtantia inſunt,aut quæ inſunt non ſubſtan
tia.ſed vt æquum duobus rectis habere,triangulo: aut quoniam triangulum maius eſt,aut minus.
Verum id iam perquam perſpicuum euaſit:omnia quæ quęruntur,quęſtionem medij eſſe.

¶ Diſceptatio quòd demonſtratio & diffinitio non eiuſdem ſint. Cap. III.

QVomodo autẽ quod quid eſt demõſtratur & quis modus introductio-
nis,& quid eſt diffinitio,& quorũ,dicemus:primũ opponentes de ip-
ſis.Principium autẽ ſit futurorũ:quod quidem ſit maxime proprium
habitis rationibus. ¶ Dubitabit autem aliquis: vtrum ſit idem & ſe- 3
cundum idem diffinitione ſcire & demõſtratione ſcire,aut ſit impoſſibile.Diffi-
nitio enim ipſius quod quid eſt eſſe videtur:quod autẽ quid eſt,omne vniuerſale
& prædicatiuum eſt.ſyllogiſmi autem ſunt,alij quidẽ priuatiui,alij vero nõ vni
uerſales:ſicut in ſecunda figura priuatiui omnes ſunt,in tertia vero nõ vniuer-
ſales.¶ Poſtea neq; eorũ quæ ſunt in prima figura prædicatiuorum omnium eſt
diffinitio.vt quoniã omnis triangulus duobus rectis habet æquales.¶ Huius au
tem ratio eſt:quoniã ſcire demõſtrabile,eſt demonſtrationem habere.quare ſi in
talibus eſt demonſtratio:eſt manifeſtum ꝙ non vtiq; erit eorum diffinitio.Sciet
enim vtiq; aliquis & ſecundũ diffinitionem:nõ habens demonſtrationem.nihil
enim prohibet non ſimul habere. ¶ Sufficit autem fides & ex inductione.nihil
enim,diffinientes aliquando cognoſcemus, neq; eorũ quæ per ſe ſunt neq; quæ
ſecundũ accidẽs.¶ Amplius.ſi diffinitio,ſubſtantię quædã cognitio eſt:huiuſmo
di manifeſtum eſt ꝙ non ſint ſubſtantiæ.quoniam quidem igitur non eſt diffini-
tio omnis cuius eſt demonſtratio:manifeſtum eſt. ¶ Quid autem cuius eſt diffi- 4
nitio:nunquid omnis demonſtratio eſt aut non?vna quidem iam ratio & de hoc
eadem eſt. vnius enim inquantũ vnum : eſt vna ſcientia.quare ſi vtiq; ſcire de-
monſtrabile,eſt demonſtrationẽ habere:accidit quoddã impoſſibile.diffinitionẽ
enim habens,ſine demonſtratione ſciet. ¶ Amplius.Principia demonſtrationũ
ſunt diffinitiones:quorũ non eſſe demõſtrationes monſtratũ eſt prius.aut enim
erunt principia demõſtrabilia, & principiorũ principia,& hoc in infinitũ abibit:
aut primæ diffinitiones erunt indemõſtrabiles.¶ Sed vtrum ſi non omnis eiuſ- 5
dem,ſed alicuius eiuſdẽ ſit diffinitio & demõſtratio:an impoſſibile ſit?non enim
eiuſdem demonſtratio cuius eſt diffinitio.diffinitio quidẽ ipſius quid eſt,& ſub-
ſtantiæ eſt:ſed demonſtrationes omnes videntur ſupponere & accipientes quod
quid eſt.vt mathematicæ quid vnitas,& quid impar,& ſimiliter aliæ.¶ Amplius.
Omnis demõſtratio aliquid de aliquo mõſtrat: vt quia eſt,aut nõ eſt.in diffini-
tione autem nihil alterũ de altero prædicatur. vt neq; ꝙ animal de bipede,neq;
hoc de animali,neq; de plano figura.neq; enim eſt planũ figura,neq; figura pla-
nũ.¶ Amplius.alterũ quod quid eſt & quia eſt monſtrare.Diffinitio enim quid
eſt oſtendit:ſed demonſtratio,quia eſt hoc de hoc,aut nõ eſt.¶ Alterius autẽ al-
tera demõſtratio eſt:niſi ſit tanq̃ pars quædã totius(hoc autem dico ꝙ oſtenſum
eſt duobus rectis æquales habere de iſoſcele:ſi omnis oſtenſus eſt triangulus.pars
enim hoc eſt:illud totũ)hæc autem adinuicem nõ ſeſe habent ſic,& quia eſt &
quid eſt.non enim alterum eſt alterius pars.Manifeſtum itaq; quoniam neq; cu-
ius diffinitio,omnis huius demonſtratio : neq; cuius omnis ſit demonſtratio,&
huius omnis ſit diffinitio. Quare omnino eiuſdem nullius contingit vtraq; ha-
bere. Manifeſtum eſt itaq; quòd neque diffinitio & demonſtratio,neque ídem
erunt,neque alterum in altero. & nanque ſubiecta ſimiliter ſe haberent.hæc er
go vſque huc addubitata ſunt.

ℭ Tertij cap. notæ.

3 ℭ Vniuerſale affirmatiuum ſolum per primam figuram monſtrari ſyllogiſmo:ex primo priorum
analyticorũ ſatis cognoſcitur, & quo modo omnis triangulus habere tres duobus rectis æquos in
prima figura demonſtrari debeat:facile eſt ex Euclide conijci. vt ſi hoc pacto ratiocinaremur,om-
nis figura cuius tres anguli æquantur duobus angulis ex eadem parte circa punctum vnũ lineæ re-
ctæ conſiſtentibus:habet tres duobus rectis æquos.atqui omnis triangulus,eiuſmodi figura eſt.ha
bet igitur omnis triãgulus tres duobus rectis ęquos.propoſitio ex 13 primi Euclidis cognoſcitur.
& aſſumptio ex 29 & 32 eiuſdem colligitur.cognoſcere igitur facile poſſis(conſulto tamen Eucli-
de)quónam pacto id in prima monſtraretur figura. ℭ Quæ per ſe ſunt: propoſitiones per ſe.quæ
per accidens ſunt:propoſitiones per accidens , quarum non ſunt diffinitiones. nam non enuncia-
tionum diffinitiones ſunt:ſed ſimplicium incomplexorúmque.

ℭ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

TErtium cap.quæſtiones tres.earum dilutiones.ℭ Quónam pacto quid eſt monſtretur,&
quis reductionis modus,quid diffinitio,& quorum eſt diffinitio:nobis vt dicamus ope-
ræprecium videtur.primum de his ipſis dubitando diſquirentes:idq; dicẽdorum ſit ini-
3 tium,quod ijs quæ de ipſis habentur,rationibus ſit accommodatiſſimum.ℭ Prima dubi-
tatio.Dubitauerit autem quiſpiam,vtrum ſit idem & ſecundum idem diffinitione,demonſtratio-
néq; ſcire:an id quidẽ ſit impoſſibile? Et videtur impoſſibile planè.Nam diffinitio ad ipſum quid
eſt,attinere videtur.quid eſt autem omne:& vniuerſale, & affirmatiuum eſt. At demonſtrationũ
aliæ negatiuæ, & aliæ nõ vniuerſales:ſed particulares duntaxat.ceu in ſecũda figura negatiuæ ſunt
omnes:& in tertia particulares ſolum,& non vniuerſales.Non igitur idem & ſecundũ idem eſt:dif
finitione & demonſtratione ſcire. ℭ Secundo.Deinde neq; omnium quæ in prima figura vniuer-
ſaliter & affirmatiue demonſtrantur:diffinitio eſt.vt ꝙ omnis triangulus duobus rectis tres æquos
habet,hoc pacto demonſtratur in prima figura:cuius nulla profecto eſt diffinitio.ℭ Tertio.Huius
(inquam non eſſe idem & ſecundũ idem diffinitione & demonſtratione ſcire)ratio etiam eſt.quo-
niam ſcire id quod demonſtratur:nihil aliud eſt niſi eius demonſtrationem habere. quare ſi in ta-
libus quod ſcire facit eſſet demonſtratio : manifeſtum certe eſt ꝙ non id,eorum efficiet diffinitio:
nam ſi id efficit diffinitio:ſciet vtiq; diffinitionem habens per hypotheſin,& non habens demon-
ſtrationem,quod eſt impoſſibile. nam nihil prohibet non ſimul diffinitionem & demonſtrationẽ
quempiam habere:ſed & prius haberi poteſt diffinitio.ℭ Quarto.Sufficere videtur & ea fides quæ
ex inductione patitur ad id oſtendendum.nam nihil vnq̃ eorum quæ per ſe aut per accidens ſunt:
diffinientes cognouimus. ℭ Quinto. Præterea ſi diffinitio quædam eſt ſubſtantialis notificatio,&
quæ demonſtrantur manifeſtum eſt ſubſtantias eſſentialiaq; non eſſe: non erit idem & ſecundum
idem diffinitione & demonſtratione ſcire.neq; igitur cuiuſcunq; eſt demonſtratio,eiuſdem erit &
4 diffinitio.ℭ Secunda dubitatio.Sed nunquid contrà omnis cuius eſt diffinitio : erit & demonſtra-
tio,an ſecus? At non videtur.nam vna eadémq; de hoc etiam quæ & ſupra:erit ratio.quandoquidẽ
vnius quatenus vnũ eſt:vna eſt ſcientia.quare ſi reuera ſcire id quod demõſtrari poteſt,nihil aliud
eſt q̃ eius demonſtrationem habere: euenit aliquid impoſſibile.nam (vt prius) diffinitionem ſine
demonſtratione habens ſciet.quod eſt impoſſibile. ℭ Secundo.Demonſtrationum principia:ſunt
diffinitiones.principiorũ autem non eſſe demonſtrationes: monſtratum eſt prius. nam aut erunt
principia demonſtrabilia,& principiorũ principia, ſicq; in infinitum erit abitio : aut primæ diffi-
nitiones erunt abſq; demonſtratione . quare non omnis cuius eſt diffinitio:erit & demonſtratio.
5 ℭ Tertia dubitatio. Vtrum ſi non omnis eiuſdem ſit diffinitio & demonſtratio:alicuiúſne eiuſdem
eſt diffinitio & demonſtratio?an id impoſſibile eſt? Videtur ſanè. Nam nullius cuius eſt demon-
ſtratio:eſt diffinitio.quandoquidẽ diffinitio ipſius quid eſt,& ſubſtantiæ notificatio.atqui demon
ſtrationes omnes:ſupponere & ſumere videntur ipſum quid eſt, & non demonſtrare. Vt mathe-
maticæ quid vnitas,quid impar.cæteraq; hunc in modũ.Nullius igitur cuius demõſtratio eſt:erit
& diffinitio.quare nõ alicuius eiuſdem eſt diffinitio & demonſtratio. ℭ Secundo.Præterea omnis
demonſtratio aliquid de aliquo demonſtrat,vt ꝙ eſt,aut nõ eſt.at in diffinitione nihil alterũ de al-
tero prædicatur:veluti in diffinitione hominis,neque animal prædicatur de bipede: neq; bipes de
animali.neq; in diffinitione trianguli: de plano prædicatur figura,aut contrà. nã in ea neq; planũ
figuram eſſe:neq; figuram,planum eſſe dicimus.ℭ Tertio.Refert inſuper oſtendere quid eſt,& ꝙ
eſt.nam diffinitio, quid eſt oſtendit : ſed demonſtratio ꝙ quippiam cuipiam ineſt,aut non ineſt.
non igitur alicuius eiuſdem,eſt diffinitio & demonſtratio.ℭ Quarto.Alterius & alterius altera,di-
uerſáq; demonſtratio eſt:niſi vnũ ſit vt pars & alterum vt totum(dico autem vnum vt pars & al-
terum vt totũ, quoniam cum oſtenſum eſt omnẽ triangulum tres duobus rectis æquos habere:pa
riter monſtratũ eſt & æquipedum tres duobus rectis æquos habere.nã hoc pars,illud vero totũ)
at quid eſt cuius eſt diffinitio,& ꝙ eſt cuius eſt demonſtratio,non ita ſeſe habent.nam non eſt al-
terum alterius pars.non eſt igitur alicuius eiuſdem,diffinitio, atq; demonſtratio. Perſpicuum igi-
tur euaſit nõ eius omnis cuius eſt diffinitio,eſſe & demonſtratio,neq; eius omnis cuius eſt demon
ſtratio,eſſe & diffinitio,& cur omnino nullius eiuſdem contingit diffinitionẽ demõſtrationémq;

habere.quare etiã dilucidum eſt:diffinitionem & demonſtrationem nõ eſſe idem,neq; alterum ſub altero eſſe.nam ſi ita ſe haberent:& quid eſt, & ꝙ eſt quæ illis ſubijciuntur, hunc in modum ſeſe haberent.quod monſtratum eſt nõ eſſe.Sed hæc hactenus:dubitationis modo ſint inquiſita.

ℂSyllogiſmo duplante nõ demonſtrari quid eſt de eo cuius eſt. Cap.IIII.

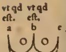
IPſius autem quid eſt vtrum ſyllogiſmus ſit & demonſtratio aut non: 6
ſicut nunc ratio ſuppoſuit.Syllogiſmus enim aliquid de aliquo monſtrat per mediũ.ſed quid eſt: proprium quidẽ eſt,& in eo quod quid eſt prædicatur.hoc autẽ neceſſe eſt conuerti.ſi enim ipſi c,proprium eſt a:manifeſtum ꝙ & ipſi b.& hoc ipſi c. quare omnia ſunt adinuicẽ.at vero & ſi a in eo quod quid eſt omni b ineſt,& vniuerſaliter b de omni c in eo quod quid eſt dicitur:neceſſe eſt a in eo quod quid eſt de c dici.ſi vero non ſic accipit aliquis duplicans:non neceſſe erit a in eo quod quid eſt prædicari de c.ſed ſi a de b in eo quod quid eſt,non autẽ b de quocũq; in eo quod quid eſt.ipſum autẽ quid
Ex ſecundo priorum,numero 99. eſt vtraq; habebunt.hoc erit vtique & b de c in eo quod quid eſt.Si igitur quod quid eſt & quid erat eſſe vtraq; habent:in medio termino erit prius quod quid erat eſſe.& omnino ſi eſt monſtrare quid eſt homo:ſit c homo,a vero quod quid eſt,ſiue animal bipes,ſiue aliquid aliud.ſi ergo ſyllogizatur a de c:neceſſe eſt a de omni b prædicari.huius autem erit alia media ratio:quare & hoc erit quod quid eſt homo accipit igitur quod oportet oſtendere:etenim b eſt quod quid eſt hominis. ℂOportet autẽ in duabus propoſitionibus & primis,& immediatis conſiderare.Maxime enim manifeſtum quod dicitur,fit.per conuerſionem quidem igitur monſtrantes quid eſt anima,aut quid eſt homo,aut aliud quodlibet eorũ quæ ſunt:quod eſt ex principio petunt.vt ſi quis putet animam eſſe eandem ſibi ipſi cauſam viuendi. hoc autem numerum eundem ſeipſum mouentem. neceſſe eſt enim petere,animam hoc eſſe quod numerum eſſe ſeipſum mouentem ſic ſicut idem. Non enim ſi conſequitur a,b,& hoc,c:erit in ipſo c,a quod erat eſſe, ſed verum erit dicere c ſolum. Neq; ſi eſt a quod quid eſt,& de b prædicatur omni. & nanque animalis eſſe prædicatur de hominis eſſe. verum enim eſt de omni hominis eſſe,animalis eſſe:ſicut & de omni homine, animal. ſed non ſic ſicut vnum eſſe. Si quidem igitur non ſic accipiat: non ſyllogizatur quòd a ſit in c quod quid erat eſſe & ſubſtantia. ſi vero ſic accipiat:prius erit accipiens quòd in c. quoniam eſt quod quid erat eſſe b. quare non demonſtratum eſt. quod enim etat in principio accepit.

ℂQuarti cap. notæ.

ℂIn eo quod quid eſt,quatenus quid eſt.ℂProprium:æquale,quod neq; plus,neq; minus:quódq; 6
omni ſolíq; conuenit atq; recurrit.ℂPro prima ratiocinatione Ariſtotelis qua dicit ſi omni b ineſt a in eo quod quid eſt,& b ipſi c in eo quod quid eſt,& a ipſi c in eo quod quid eſt ineſſe:elementum eſt ſi quicq̃ eſſet diffinitio diffinitionis,& ipſum quoq; diffinitio eſt,diffiniti. & ſyllogiſmũ, huiuſmodi particulam in eo quod quid eſt in propoſitionibus bis reſumentem,ſcilicet ſemel ad maius extremum,& ſemel ad medium: duplantem ſyllogiſmum appellat Hermolaus. Verum proprie ſyllogiſmus non eſt:nec per principia ſyllogiſmorum tenens,neq; duplans,vt in primo priorum. ℂQuanuis quid eſt in eo quod quid eſt analytice ſyllogiſmo monſtrari non poſſit vt recte diſſerit Ariſtoteles:poteſt tamen quid eſt,vt quid eſt monſtrari de eo cuius eſt topice,locali,diſſertoriáque argumentatione.vt ex ſexto topicorum Ariſtotelis: facile dinoſci poteſt.

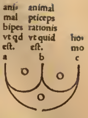
Hermolaus.

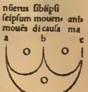
ℂPARAPHRASIS CAP. QVARTI.

QVartum cap.quæſtio vna & eius dilutio. ℂQuæſtio. Vtrum ipſius quid eſt ratiocinatio, 6
demonſtratióve eſt,an non: vt paulo ante diſceptatio ſupponebat? Et videtur quid eſt, diffinitióque non poſſe ſyllogiſmo monſtrari de eo cuius eſt in eo quòd quid eſt. Nam ſyllogiſmus aliquid de aliquo per medium monſtrat.& diffinitio ei cuius eſt,proprie propria eſt & in eo quod quid eſt prædicatur.quę autẽ ſunt talia:neceſſe eſt ſi ſyllogiſmo monſtrantur,ipſi medio conuerti.nam ſi a propriũ eſt ipſi c,extremum ſcilicet extremo & b ſit medium:manifeſtum eſt & a proprium eſſe ipſi b,& b ipſi c.quare omnia adinuicẽ:propria ſunt,atq; recurrentia.At vero ſi a omni b ineſt in eo quod quid eſt,& identidẽ b vniuerſaliter de omni c dicitut in eo quod quid eſt:neceſſe eſt a de omni c dici in eo quod quid eſt.Q; ſi non quis hoc modo particulã in

eo quod quid eſt accipiens bis ſumat, duplétq;: nō neceſſe erit a prædicari de c in eo quod quid eſt. ceu ſi a de b in eo quod quid eſt: nō autē b prædicetur in eo quod quid eſt quodcunq; id ſit de quo prædicatur. ſin autem particulā in eo quod quid eſt vtraq; habebunt interualla, hoc erit ſanè, & tum a quoq; de c in eo quod quid eſt prędicabitur. Si igitur quod quid eſt, & quidditatis diffinitioniſq; notā vtraq; tenent interualla: particula quidditatis diffinitioniſq; prius q̄ colligatur, medio adiungetur termino, petetúrq; quod demōſtrari proponitur. Et omnino ſi fieri poteſt. vt hoc pacto demonſtretur quid ſit homo: eſto homo c & a animal bipes aut aliud quippiam hominis diffinitio. Si igitur ſyllogiſmo colligetur a de c in eo quod quid eſt: neceſſe eſt a de b prædicari in eo quod qd eſt, & b de c in eo quod quid. erítq; quædā alia media ratio ipſius c. quare & b erit quod quid eſt c. Accipit igitur qui ſic ratiocinatur: quod oportet demonſtrare. nam ſumit b eſſe hominis eſſe, quod quid eſt, atq; diffinitio. at quippiā ſanè eſſe hominis quid eſt ac diffinitio: monſtrari petebatur. Manifeſtum igitur eſſe videtur, quid eſt in eo quod quid eſt de eo cuius eſt: per ſyllogiſmū duplantem monſtrari nō poſſe. Verum operæprecium videtur in duabus propoſitionibus primiſq; & immediatis id conſiderare. ſic enim maxime quod dictū eſt euadit exploratum. qui igitur per ea quę conuertuntur demonſtrare moliuntur quid anima, quid homo, aut quiduis aliud eorū quæ ſunt: quod eſt ex principio petunt. Vt ſi quis exiſtimet animam ipſam eſſe, quæ ſibiipſi cauſa viuendi eſt, cauſam autem ſibiipſi viuendi eſſe numerum ſeipſum mouentē: quare & animam eſſe numerum ſeipſum mouentem vt quid eſt. Nam neceſſe eſt vt petat animam eſſe numerum ſeipſum cientem ſic, vt idem diffinitione ſint. quod ex ratiocinatione minime neceſſe eſt. Nō enim ſi a conſequitur ad omne b, & b ad omne c, ita vt omni b inſit a & omni c inſit b: idcirco euenerit a ipſius c quid eſt, diffinitionémq; eſſe, ſed vere ſolū dixerit quiſpiam omni c ineſſe a. neq; ſi eſt a diffinitio, & de omni b prædicatur: continuo euenit vt ſit & diffinitio c. nam & animalis diffinitio de hominis diffinitione prædicatur (verum enim eſt omne animal rationale: corpus ſenſitiuum eſſe) ſicut & de omni homine animal: ſed non ſicut vna, eadémq; diffinitio. Manifeſtū igitur eſt ſi quiſpiam nō eo quo ſupradictum eſt modo bis quidditatis notam acceperit: ſyllogiſmo colligi non poſſe a ineſſe c in eo quod quid eſt, & vt ſubſtantialis ratio. at vero & ſi ita acceperit: prius profecto accipiet b diffinitionem eſſe ipſius c. quare non demonſtrabit. ſumit enim quod ab initio monſtrari petebatur. Manifeſtum igitur eſt ſyllogiſmo monſtrari non poſſe quid eſt, diffinitionémve de eo cuius eſt, vt quid eſt.

Neque idem effici poſſe per diuiſionem, ſyllogiſmo. Cap. V.

7 AT vero neque per diuiſionem via eſt ſyllogizare: ſicut in reſolutione circa figuras dictum eſt. Nequaquam enim neceſſe fit rem illam eſſe cū hæc ſint: ſed ſicut neq; inducēs demōſtrat. non enim oportet conclusionem interrogare, neque in concedendo eſſe: ſed neceſſe eſt eſſe cum ſint illa. & ſi non dicat reſpondens, vtrum homo animal eſt, aut inanimatum? poſtea accipit animal: non ſyllogizat. iterum omne animal, aut greſſibile, aut aquaticum: accepit greſſibile, & hominem eſſe totum animal greſſibile, non neceſſe erit ex dictis, ſed accipit & hoc. Differt autem nihil in multis aut in paucis ſic dicere. Idem enim eſt. Non ſyllogiſticus quidem igitur & vſus fit ſic procedentibus: & de contingentibus ſyllogizari. Quid enim prohibet & hoc verum quidem omne eſſe de homine: non tamen quid eſt, neq; quod quid erat eſſe oſtendens. Amplius. quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut ex-
8 cellere ſubſtantias: hæc quidem igitur dimittuntur. Contingit autem ſoluere in accipiendo in eo quod quid eſt omnia, & quod eſt conſequenter diuiſionē facere quæſitum prius, & nihil relinquere. hoc autem neceſſarium eſt: ſi omne in diuiſione cadit & nihil relinquit. indiuiduū enim ſpecie oportet eſſe. Sed ſyllogiſmus tamen non ineſt. ſed ſi quidem alio modo cognoſcere facit: hoc quidem non fuit inconueniens. neq; enim inducens forte demonſtrat, ſed tamen oſten-
9 dit aliquid. Syllogiſmum autem non dicit, ex diuiſione eligens diffinitionem. ſicut enim in concluſionibus quæ ſine medijs ſunt, ſi aliquis dicat, quoniam his exiſtentibus neceſſe eſt hoc eſſe: contingit interrogare propter quid ſit. ſic & in diuiſis terminis. vt quid eſt homo? animal mortale pedes habens, bipes, ſine pennis. propter quid ſit vnamquanq; appoſitionem. & dicet enim & monſtrabit diuiſione: ſicut opinatur quòd omne animal aut mortale, aut immortale ſit. Huiuſmodi autem oratio omnis, non eſt diffinitio. quare quanuis diuiſione monſtrauit: ſed tamen diffinitio, non ſyllogiſmus fit.

¶ Quinti cap. notæ.

¶ Oſtenſio quę fit per diuiſionẽ: ſimilis eſt inductioni. ꝙ videamur inducere per omnes differẽtias, 7
donec vltimã habeamus: quæ alijs iuncta totũ cũ eo cuius differentiæ quærũtur, efficiat propriũ ac
remeans. ¶ Quæ diuiſiones addent, quæ auferent, quæ omittent: ex ſequẽtibus facile intelligetur.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

Primo priorum, numero 228.

QVintum cap. concluſio vna. obiectio vna. dilutio. ¶ Concluſio. Neque quid eſt diuiſionis 7
via, ſyllogiſmo demonſtrari poteſt: vt & in prioribus analyticis circa figuras dictum iam
eſt. Nam cũ quiſpiam diuidit, nequaq̃ ex neceſſitate euenit rem eſſe, cum poſitis quibuſdã
ea ipſa ſint: ſed (perinde atq; is qui inducit) non demonſtrat. nam qui demonſtrat,
non oportet concluſionem interrogare. neq; (ob id quòd tribuatur) eſſe. ſed cum ſint illa, neceſſe
eſt hanc quoq; eſſe. tametſi is qui reſpondet non tribuit. vt in diuiſionis artificio ſi quiſpiam roget
éſtne homo animal, an inanimale eſt? dabitur animal. & ſubinde accipit animal: non ſyllogiſmo
colligit. Et rurſum éſtne omne animal greſſile an aquatile? dabitur. vtrum igitur homo greſſile an
aquatile? dabitur greſſile. & accipit hominem eſſe greſſile. & hominem eſſe id totũ, animal (inquã)
greſſile, non ex neceſſitate eueniet ex dictis: ſed & etiam hoc accipit. Et nihil refert: ſiue in multis,
ſiue in paucis hoc pacto quis faciat. nam idem ſubit iudicium. Manifeſtũ eſt igitur eos qui hoc pa-
cto diuidendo procedunt: non vti ſyllogiſmo, etiam circa ea quorum contingit eſſe ſyllogiſmus.
¶ Secundo. quidnam prohibet id totum quod ex diuiſionis interrogatione datum fuerit de homi-
ne, verũ eſſe: non tamen diffinitionem eſſe, hominiſq; quidditatem declarans? Nihil profecto. non
igitur diuiſionis via ſufficit, ad demonſtrandũ quid eſt. ¶ Tertio. Quid præterea prohibet aliquid
addere aut auferre, aut omittere eorũ quæ ſunt ſubſtantiæ, diffinitionisq;? non igitur idonea diuiſio
ad demonſtrandum quid eſt. Verum hæc nunc miſſa fiant. ¶ Obiectio. At dixerit forte quiſpiam, 8
contingit ſic diuiſione reſoluere: vt accipiãtur omnia quæ in eo quod quid eſt prædicantur, & eius
quod prius quæſitum eſt diuiſionẽ facere, & nihil omittere (hoc autem oportet: ſi omne in diui-
ſionem cadit, & nihil deeſt) id autem neceſſario eſt quid eſt. nam inſectile vlterius ſecundum ſpe-
ciem eſſe oportet. ¶ Dilutio. Tametſi neceſſarium ſit, vt ſic procedendo, quid eſt & diffinitio eli- 9
ciatur: non tamen id ſyllogiſmo fit. Verumenimuero alio modo diuiſio cognoſcere facit: & id ni-
hil eſt incommodi. nam neque qui inducit, fortaſſe demonſtrat: non nihil tamen oſtendit. Inſuper
ſyllogiſmũ nõ dicit, ex diuiſione diffinitionẽ eliciens: quanuis cõtingat interrogare propter quid.
nam vt in concluſionibus quæ ſine medijs ſyllogiſmóq; colliguntur, ſi quis dicat quoniã, quibuſ-
dam exiſtentibus, neceſſe eſt concluſionem eſſe: contingit interrogare propter quid. ſic & in diffi-
nitionibus: quæ diuiſione eliciuntur. vt cũ hæc hominis diffinitio texitur, animal mortale, pedatũ,
bipes, ſine pennis: quæri poteſt propter quid ſcit, vnamquanq; additarũ particularũ. nam is reſpon
debit, monſtrabitq; id diuiſione. vt arbitratur omne animal mortale, aut immortale eſſe. Et cũ de
homine dabitur mortale: rurſum arbitratur omne mortale pedes habere, aut nõ habere. dabitur au
tem de homine pedes habere. Et quod pedes habet: aut bipes eſſe, aut quadrupes, aut quopiam alio
numero. Verum talis oratio nõ omnis, diffinitio eſt. Quare ſi quiſpiam diuiſione quicq̃ monſtra-
uerit: minime fit vt id diffinitio ſit. attamen ſi diffinitio: non ſyllogiſmus quidem ſit.

¶ Non monſtrari diffinitionem ſumendo diffinitionem diffinitionis:
neque diffinitione contrarij. Cap. V I.

SEd vtrum ſit demonſtrare quod quid eſt ſecundum ſubſtantiam ex 10
conditione accipientem quod quid erat eſſe: quod eſt ex ijs quę ſunt
in eo quod quid eſt proprijs. hæc autem in eo quod quid eſt ſola, &
proprium eſt omne. hoc enim eſt eſſe illi. ¶ An iterum accepit quod
quid erat eſſe & in hoc? neceſſe eſt enim per medium mõſtrare. ¶ Amplius. ſicut 11
neq; in ſyllogiſmo accipit̃ quod quid eſt ſyllogizare. ſemper enim tota aut pars
eſt propoſitio ex quibus eſt ſyllogiſmus. ſic neq; quod quid eſt eſſe, oportet eſſe in
ſyllogiſmo: ſed ſeorſum hoc à poſitis eſſe. ¶ Et addubitantem an ſyllogizatum 12
eſt, an non eſt hoc? obuiandum, quoniam. hoc enim erat ſyllogiſmus. & adhuc ꝙ
nec quod quid erat ſyllogizatum eſt: quoniam vtiq;. hoc enim poſitum eſt nobis
quod quid erat eſſe. quare neceſſe & ſine eo quod quid eſt, ſit ſyllogiſmus: aut
quod quid erat eſſe ſyllogizare aliquid. ¶ Et ſi ex conditione mõſtret. vt ſi malo 13
ineſt diuiſibile eſſe: in contrario eſt contrariũ eſſe, in quibuſcunq; eſt aliquid con
trarium. bonũ autẽ malo contrarium eſt, & indiuiſibile diuiſibili. eſt itaq; boni &
indiuiſibile eſſe. ¶ Etenim hic accipiens quod erat eſſe, monſtrat. Accipit autẽ ad
monſtrandũ quod quid erat eſſe. alterũ tamen ſit. Etenim in demonſtrationibus

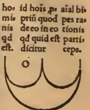
eſt hoc quidem de hoc,ſed non ipſum,neq; cuius eſt eadem ratio:& cõuertitur. ¶Ad vtroſq; autem & ſecundũ diuiſionẽ demonſtrantem,& ad ſic ſyllogiſmũ: eſt eadem dubitatio.propter quid eſt homo animal greſſibile bipes.ſed non animal & bipes.ex acceptis enim neq; vna neceſſitas eſt vnum fieri quod prædicatur,ſed vtiq; ſicut idem homo erit & muſicus & grammaticus.

¶Sexti cap. notæ.

11 ¶Syllogiſmum qui orationẽ hanc(proprium ex ijs quæ in eo quod quid eſt prædicantur)mediũ accipit:appellat Hermolaus ſyllogiſmum finitiuum. ꝙ forte diffinitionis, diffinitionem pro medio ſumat. ¶Tota aut pars:maior aut minor propoſitio aſſumptione.Et proinde aſſumptio pars Hermolaus.
13 appellaturq; minor propoſitio dicitur.minus enim:maioris pars dicitur. ¶Et quod conuertitur. nam quo iure monſtraueris diffinitionem vnius contrarij:eodem iure recurrit,vt econuerſo monſtres diffinitionẽ primi contrarij per diffinitionẽ ſecundi. ſicq; demonſtrationes erunt reciprocæ, obambulatoriæ & circulo remeantes: quod nimirum abſurdum,& impoſſibile eſt.

¶PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

10 SExtum cap.quæſtiones duæ.dilutiones.dubitatio vna. ¶Quæſtio. Fierine poteſt,vt quis ſubſtantialem diffinitionem monſtret: hac fixa conditione, vt accipiat id diffinitionẽ eſſe quod coalitum eſt ex ijs quæ ex æquo,& in eo ꝙ quid prædicantur? Sunt autem quædam quæ ſola de aliquo hoc ipſo quod quid eſt prædicantur:quorum totũ,illi proprium æqua-
11 léque eſt.nec ab re.nã illi eſſe,ratióq;,ac diffinitio eſt. ¶Dilutio. Anne rurſum accipit in hoc monſtrandi modo,quod quid eſt:vt in ſuperioribus? accipit ſanè. Nam hac conditione poſita:neceſſe eſt per medium,quod quidem quid eſt claudat,monſtrare. Verbi cauſa hoc pacto. Omne id hominis proprium quod de eo in eo quod quid eſt dicitur:eius eſt quid eſt.at animal bipes rationis particeps proprium hominis eſt,quod de eo quod quid eſt dicitur.igitur animal bipes rationis particeps:hominis quid eſt,eſt. Aſſumitur igitur ſic ratiocinando:quod monſtrari intenditur. non igitur licet hoc pacto monſtrari quid eſt de eo cuius eſt. ¶Secundo. Præterea vt in ſyllogiſmo cum quicq̃ colligimus:non accipitur diffinitio ſyllogiſmi.verbi cauſa hoc pacto.Omnis ea oratio in qua quibuſdam poſitis aliud quippiam ex neceſſitate euenit eoipſo ꝙ illa ſint:eſt ſyllogiſmus.at omne b eſt a,& omne c b,omne c a:eſt oratio huiuſmodi.omne igitur b eſt a,omne c b,omne c a:eſt ſyllogiſmus.ita cũ demonſtratur quid eſt,non ſumenda eſt diffinitio ipſius.non ſumitur autem quid eſt,diffinitióq; ſyllogiſmi cũ ratiocinamur.nam ſemper aut tota,aut pars eſt propoſitio ex quibus coaleſcit ſyllogiſmus.neq; igitur quid eſt,diffinitióq; ipſius quid eſt oportet in ſyllogiſmo eſſe:cũ oſtenditur quid eſt de eo cuius eſt,ſed id eſſe extra ea quæ ponuntur. Non igitur fieri poteſt vt quis ſyllogiſmo demonſtret quid eſt: ea lege vt ſumat quid eſt, id proprium eſſe quod coaleſcit ex ijs
12 quæ in eo quod quid eſt prædicantur. ¶Dubitatio. Et ſi quis addubitet an id ſumendo medium: conficiatur ſyllogiſmus an ſecus.occurrendum illi eſt,quoniam eſt.id enim erat ſyllogiſmus.& adhuc ſi quis dicat diffinitionem non eſſe ſyllogiſmo collectam:dicendũ illi eſt,eſſe quidem(nam id nobis ſupponebatur:quid eſt,& diffinitio eſſe) non tamen vt dictum eſt demonſtrabatur. quare ſi monſtrandũ ſit quid eſt,neceſſe eſt ſine nota quid eſt,eſſe ſyllogiſmum:& ſine ipſius quid eſt dif-
13 finitione,de quopiam ſyllogiſmum conſtituere. ¶Secunda quæſtio. Et ſi quiſpiam ex conditione, ſyllogiſmo hypothetico diffinitionem monſtret(vt hoc pacto:ſi diffinitio mali eſt eſſe diuiſibile. quibuſcunq; autem contrarium eſt:contrarij diffinitio, diffinitioni contraria eſt. & bonum malo contrarium:& indiuiſibile diuiſibili.diffinitio igitur boni eſt, indiuiſibile eſſe) nónne accõmode monſtrat quid eſt? ¶Dilutio. Non videtur. Nã & hic diffinitionẽ accipiens,monſtrat.ſumit enim quid eſt,ad demonſtrandũ quid eſt. Sed forſitan dices:eſt aliud quid eſt quod ſumitur. Eſto ſit aliud (nam & in demõſtrationibus aliquid de aliquo ſumi dicitur) nõ tamẽ idipſum eſt quod ſumi debet,neq; id ſumendũ cuius eadẽ ratio eſt,vt & eius quod mõſtratur & quod cõuertitur. ¶Secũdo. Eadem dubitatio eſt ad vtroſq; eorũ: quorũ alter diuiſione,& alter tali hypothetica ratiocinatione oſtendit,vt cũ quæritur cur homo animal bipes rationale? fieri poteſt in quibuſdam vt disiuncta, ſeorſúmque ſumptæ particulæ, non vere de homine dicantur. Verbi cauſa ſi ſciſcitetur cur quiſpiam bonus ſit citharœdus.& etiam ex ſeorſum ſumptis non ſemper ex neceſſitate euenit coniunctum.nam nulla neceſſitas cõpellit:ex ſeorſum ſumptis,vnum effici prædicatum. ſed erit forte perinde atque idem homo ſeorſum muſicus eſt,& grammaticus.

¶Contendit quid eſt non poſſe monſtrari. Cap. VII.

14 QValiter igitur diffiniens demonſtrabit ſubſtantiam aut quod quid eſt? neque enim ſicut demõſtrans ex certis:manifeſtum eſſe faciet,quòd neceſſe eſt cum ſint illa,alterum aliquid eſſe.demonſtratio enim hoc eſt,neque ſicut inducens per ſingularia: cũ manifeſta ſint. Quoniam omne ſic eſt:eo quòd nihil aliter eſt.nõ enim quid eſt demonſtrat:ſed quoniam

eſt aut non eſt.quis igitur eſt alius modus reliquus?non enim demonſtrabit ſenſu aut digito. ℭ Amplius.quomodo monſtrabit quod quid eſt homo?neceſſe eſt enim ſcientem quid eſt homo,aut aliud quodcunque:ſcire quia eſt.Quod enim non eſt,nullus ſcit quod quid eſt, ſed quid ſignificat:oratio quidem aut nomen cum dico tragelaphus. quid autem eſt tragelaphus : impoſſibile eſt ſcire. ℭ At vero ſi demonſtrabit quid eſt: & quia eſt & qualiter eadem ratione demonſtrabit. diffinitio enim vnum aliquid, & demonſtratio. id autem quod eſt quid eſt homo & eſſe hominem:aliud eſt. ℭ Poſtea per demonſtrationem dicimus neceſſarium eſſe demonſtrare omne quia eſt:niſi ſubſtantia ſit.eſſe autem non ſubſtantia ylla eſt.non enim eſt genus quod eſt.demonſtratio itaque erit quia eſt.quod quidem & nunc faciunt ſcientiæ.quid enim ſignificat triangulus, accipit geometra:quia autem eſt, demonſtrat. Quid igitur monſtrabit diffiniens, quid eſt triangulus?ſciens itaque aliquis diffinitione quid eſt: ſi eſt non ſciet.ſed impoſſibile. Manifeſtum eſt & ſecundum nunc modos terminorum:ꝙ non monſtrant diffinientes quia eſt.ſi enim & eſt ex medio aliquod æquale:ſed propter quid eſt quod diffinitur,& propter quid eſt circulus quæritur.eſſet enim vtique & montis ænei dicere ipſum.neq; enim quia poſſibile ſit eſſe quod dicitur aſſignant termini,neque ꝙ illud eſt cuius dicunt eſſe diffinitionem : ſed ſemper licet dicere & propter quid. ℭ Si ergo diffiniens monſtrabit:aut quid eſt, aut quid ſignificat nomen.ſed non eſt vllo modo eius quod quid eſt:erit vtique diffinitio ratio nominis, idem ſignificans, ſed non conueniens eſt. Primum quidem quia & non ſubſtantiarum eſſet diffinitio,& eorum quæ non ſunt.ſignificare enim eſt & quæ nõ ſunt. Amplius.omnes orationes,diffinitiones erunt.eſſet enim vtiq; nomen ponere cuilibet orationi.quare terminis vtiq; diſputabimus omnes:& Ilias diffinitio erit. Amplius.neq; vna ſcientia demõſtrat vtiq; quia hoc nomẽ eius quod quid eſt eſſe oſtendit,neque igitur diffinitiones hoc aſſignant. Ex his igitur,neque diffinitio & ſyllogiſmus idẽ videtur eſſe:neq; eiuſdem ſyllogiſmus & diffinitio.adhuc autem ꝙ neq; diffinitio nihil demonſtrat,neq; monſtrat:neq; quod quid eſt,neq; diffinitione,neq; demonſtratione cognoſcere eſt.

Auxeſis negationum.

ℭ Septimi cap. notæ.

ℭ Quid eſt homo & ꝙ eſt homo,aliud eſt.nam aliud eſt terminare quæſtionem quid eſt de homi- 14
ne:& aliud terminare quæſtionem quòd eſt. ℭ Non enim genus eſt ens (ſic enim Ariſtoteles, οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν) quanuis manifeſtũ eſt ens,genus non eſſe:non tamen id prætendere videtur. ſed id ideo dictum eſt: ꝙ quæſtio quid eſt ſubſtãtiam quærit,& quæſtio ꝙ eſt proprietatem.quòd eſt igitur non ad ſubſtantiam pertinet:ſed ad proprietatis qualitatem.quare quod eſt:non genus,neque identidem ſubſtantialis qualitas,differentiáq;.ea nanq; differentia(vt in topicis dicitur)generi annexa eſt,& generis nuncupatione haud obſcure intelligitur. ℭ Orichalcos nomen deductũ eſt ἀπὸ τοῦ ὄρους καὶ χαλκοῦ,hoc eſt à monte & ære:quod proinde æs montanum interpretari poteſt, & mons æreus.primũ quid rei,& quid nominis habet: ſecundum quid nominis habet tantum,fictúmq; eſt, & ſecundam acceptionem ſecutus eſt interpres. ℭ Ilias, hiſtoria Troiæ:quam ſcripſit Homerus.vt Aeneis,hiſtoria Aeneæ:quam edidit Vergilius.& Achilleis:quam Statius.

ℭ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

SEptimum cap.quæſtio vna. ℭ Quæſtio.Quónam pacto igitur qui diffinit:ſubſtantiam,ip- 14
ſúmq; quid eſt monſtrabit? Et videtur id eſſe non poſſe. Nam neque (vt is qui demonſtrat) ex conceſſis ipſam diffinitionem notam efficiet. vt cum illa ſint : ex neceſſitate ſit aliquid aliud. id autem demonſtratio eſt. Neque etiam vt is qui inducit per ſingula.quæ cum manifeſta ſint:totum,ac vniuerſale colligit ſic eſſe,eo ꝙ in ſingulis nihil aliter ſeſe habet.nã id non eſt demonſtrare quid eſt : ſed quippiam eſſe aut non eſſe. Quis igitur modus alius demonſtrandi quid eſt , reliquus eſt ? nullus videtur.non enim ipſum quiſpiam:aut ſenſu , aut digito demonſtrabit . ℭ Secundo. Quónam modo præterea monſtrabit quid eſt homo ? Nam neceſſe eſt eum qui ſcit quid eſt homo , aut quiduis aliud : etiam ſcire quòd eſt . nam eius quod non eſt:nemo ſcire poteſt quid eſt . ſed quid oratio , aut nomen ſignificat cum dico hircoceruus , ſcire poteſt:at quid eſt hircoceruus,ſcire impoſſibile eſt. ℭ Tertio. Cæterum ſi quis demõſtrabit quid eſt,

eadem quoq; ratione monſtrabit ꝙ eſt,& quónam pacto eſt.at quomodo id fuerit? nam diffinitio vnum quiddam oſtendit.& demonſtratio vnum.ſiquidem diffinitio quid eſt oſtendit: & demonſtratio quòd eſt.atqui quid eſt homo,& ꝙ eſt homo aliud eſt.non igitur demonſtrari poteſt, quid eſt. ℂQuarto.Deinde etiam dicimus neceſſe eſſe quoduis demonſtrari eſſe:modo ſubſtantia, diffinitióq; non ſit.eſſe autem,nulli rei ſubſtantia eſt.non enim genus eſt ens. demonſtratio igitur erit ipſius ꝙ eſt.& id quidem etiānunc obſeruant ſcientiæ. Nanq; geometer quid triāgulus ſignificet, accipit:ꝙ eſt autē demonſtrat. ℂQuinto.Quid igitur mōſtrabit qui diffinit:quid,eſtne triāgulus? ſi ita fuerit,ſciens igitur quis diffinitione quid eſt,neſciet ſi eſt.id autem impoſſibile, ꝙ ſciens quid eſt:neſciat ſi eſt.manifeſtum quidem eſt etiam ſecundum diffinitionem modos qui nunc afferētur: quòd non monſtrant diffinientes,ſi eſt. Nam tametſi id quod diffinitur vt æquale ex diffinitione vt medio ſit:tamen propter quid ſit id quod diffinitur,quæritur.& propter quid eſt circulus?nam fieri poteſt vt orichalci,æneíq; montis dicat quis diffinitionem eſſe.quæ ſi eſt:cognoſcere nō facit. quandoquidem nihil eſt.non enim ſi id eſſe poſſit quod dicitur:ipſæ diffinitiones indicant,neque illud eſſe cuius aiunt eſſe diffinitionem.verum ſemper propter quid eſt,afferre licet.non igitur diffinitio oſtendit ſi eſt:quare neq; quid eſt. ℂSexto.Si itaq; is qui diffinit,monſtrat:aut mōſtrat quid eſt res,aut quid ſignificat nomen.atqui diffinitio nullo pacto mōſtrat quid eſt res.monſtrabit igitur quid nomen ſignificat.erit ergo diffinitio:oratio nomini idem ſignificans.At id abſurdū,primo quidem:quia & nō ſubſtantiarū,& eorum quæ in rerum natura ſubſiſtere nequeūt, eſſet diffinitio.nam ea quæ nō ſunt (vt inane,& infinitum) ſignificare poſſumus.Secūdo.erūt præterea orationes omnes vllo ſine diſcrimine: diffinitiones. nam cuilibet orationi : nomen ponere poſſumus. quare diffinitionibus loquemur omnes.& Ilias Homeri, diffinitio erit. quæ nimirū, abſurda ſunt. Tertio.nulla inſuper ſcientia demonſtrare poſſit aliquod nomen rem quampiam ſignificare.neq; igitur diffinitiones id indicant.Ex ijs igitur quæ iam allata ſunt videtur diffinitio,ſyllogiſmúſque non idem eſſe, neq; eiuſdem ſyllogiſmus ac diffinitio eſſe . ac inſuper diffinitio nihil demonſtrare, neq; monſtrare.neq; quid eſt diffinitione:neq; demonſtratione nos agnoſcere poſſe. Si eſt:ꝙ eſt

ℂQuid eſt:monſtrari per aliud quid eſt. Cap. VIII.

15 ITerum autem ſpeculandum eſt quid eorum dicitur bene & quid non bene,& quid eſt diffinitio:& eius quod quid eſt,nūquid quodam modo eſt demonſtratio aut diffinitio, aut nullo modo . Quoniam (ſicut diximus) idem eſt ſcire quod quid eſt, & ſcire cauſam ipſius ſi eſt.ratio autem huius eſt:quoniam eſt aliqua cauſa,& hæc aut eadem, aut alia eſt.& ſi vtique alia eſt:aut demonſtrabilis eſt,aut indemonſtrabilis.ſi igitur eſt alia,& cō tingit demonſtrari: neceſſe eſt mediam cauſam eſſe,& in figura prima monſtrari. vniuerſale enim & prædicatiuum eſt quod demonſtratur . vnus quidem modus nunc exquiſitus eſt per aliud quod quid eſt monſtrare . horum enim quod
16 quid eſt neceſſe eſt medium eſſe quid eſt:& propriorum proprium. ℂQuare hoc quidem monſtrabit:illud vero non monſtrabit eorum quod quid erat eſſe eiuſdem rei.hic quidem igitur modus quòd non ſit demonſtratio dictum eſt prius: ſed eſt ſyllogiſmus logicus ipſius quid eſt.

ℂOctaui Cap.notæ.

15 ℂCeu diximus:in fine ſecundi capitis,huius.

ℂPARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

15 OCtauum cap.concluſio vna.corollarium vnum. ℂConcluſio. Fieri poteſt vt demonſtretur quid eſt. Iterum autem conſentaneum eſt conſiderare quid eorum quæ dicta ſunt probe, & quid ſecus dicatur: & quid eſt diffinitio.& vtrum aliquo modo ipſius quid eſt ſit demonſtratio,diffinitióve:an nullo modo? Et quoniam (ceu diximus) idem eſt ſcire quid eſt, & ſcire cauſam ſi eſt : nunc oſtendendum eſt aliquo modo fieri poſſe , vt ratiocinatione monſtretur quid.Cuius hæc ratio eſt.Nam alicuius quid eſt,aliqua cauſa eſt:& hæc aut eadem eſt ipſi quid eſt, aut alia.& ſi alia eſt: aut demonſtrari aut non demonſtrari poteſt. ſiue igitur hoc vel illo modo alia eſt: contingit demonſtrari quid eſt. nam neceſſe eſt eam cauſam medium eſſe: & in prima figura monſtrari quid eſt.Nec ab re quidem.nam id quod oſtenditur,vniuerſale ac affirmatiuum eſt. Et hic modus vnus eſt qui nunc quoque exquiſitus eſt demonſtrandi quid eſt: per aliud quid eſt.ipſorum enim monſtrandorum quid eſt,& eorum quæ propria,æquáque ſunt:proprium.
16 ℂCorollarium.Quare diffinitionem eiuſdem rei:hæc quidem quid eſt monſtrabit,illa vero minime monſtrabit.Et hic modus:quòd non ſit demonſtratio quòd quid eſt,dictum eſt prius,ſed ſyllogiſmus ad quid eſt differendum,accommodus.

¶De quid eſt,& quòd eſt. Cap. IX.

QVo autem modo contingat dicemus:iterum dicentes ex principio.Si- 17
cut enim propter quid quærimus:habentes quia eſt.aliquando autem
& ſimul manifeſta fiunt.ſed neque prius propter quid poſſibile eſt co-
gnoſcere,quàm quia.manifeſtum eſt ꝙ ſimiliter & quod quid erat eſſe
non ſine quia eſt.impoſſibile eſt enim ſcire quid eſt:ignorantes ſi eſt. ¶Hoc au- 18
tem ſi eſt aliquádo quidem,ſed ſecundũ accidens habemus: aliquando vero ha-
bentes quid ipſius rei.vt tonitruum,quoniã ſonus quidam eſt nebularum.& de-
fectum, quoniã priuatio quædam luminis.& hominem. quoniã animal quoddã
eſt,& animam, idem ſeipſum mouẽs. Sed quæcunq; quidem ſecũdum accidens
ſcimus quia ſunt: neceſſe eſt illa nullo modo ſe habere ad quid eſt. neque enim
quia ſunt,ſcimus.quærere autẽ quid eſt,non habentes quia eſt:nihil quærere eſt.
ſecundũ quæcunq; autẽ habemus quid:facile eſt.quare quemadmodũ habemus
quia eſt:ſic habemus& ad quid eſt.¶Quorũ igitur habemus aliquid,quod quid
eſt:primum quidem ſit defectus in quo a. luna in quo c. oppoſitio terræ in quo
b.vtrum quidem deficit an non:b quærere eſt, nunquid eſt,aut non. hoc autem
nihil differt quærere quàm ſi eſt ratio ipſius,& ſi ſit hoc:& illud dicimus eſſe.aut
vtrius contradictionis eſt ratio : vtrum habendi duos rectos , aut non habendi?
¶Cũ autẽ inueniamus ſimul ipſum quia:& propter quid ſcimus,ſi per media ſit. 19
ſi vero non:quia ſcimus,propter quid autem non.ſit ergo luna c.defectus a.lunã
plenam,vmbram nõ poſſe facere:nullo noſtrum in medio exiſtente manifeſto,
in quo b.ſi ergo in c eſt b:quod eſt non poſſe facere vmbram,cum nullus noſtrũ
in medio ſit.in hoc quidem a,quod eſt deficere,quia deficit manifeſtum eſt:ſed
propter quid,nondum.ſed quia defectus quidem eſt ſcimus:quid autẽ eſt,neſci-
mus. Cum autem manifeſtum eſt quia a in c ſit:ſed propter quid eſt? quærere b
quidẽ eſt,vtrum obiectio aut conuerſio lunæ,aut extinctio luminis. hoc autem
ratio alterius termini.vt in his,ipſius a. eſt enim defectus,obiectio terræ. Quid
autẽ eſt tonitruus? ignis extinctio in nube.propter quid tonat? propter extingui
ignẽ in nube.ſit nubes c.tonitruum a.extinctio ignis b.in c igitur nube eſt b.ex-
tinguitur enim in ipſa ignis.huic autẽ ineſt a.& eſt ratio b,ipſius a primi termi-
ni.ſi autem iterũ huius aliud mediũ ſit:ex reliquis erit rationibus.vt igitur acci-
pitur quid eſt & fit notũ:dictũ eſt. ¶Quare ſyllogiſmus quidẽ ipſius quod quid 20
eſt nõ fit neq; demonſtratio:manifeſtum tamen eſt per ſyllogiſmũ,& demonſtra-
tionem. quare neque ſine demonſtratione eſt cognoſcere quid eſt cuius eſt cau-
ſa alia:neq; eſt demonſtratio ipſius,ſicut & in dubitationibus diximus.

¶Noni Cap.notæ.

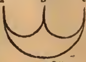
¶Conuerſio lunę.quia crediderunt nonnulli lunam,partem vnam, medietatémq; habere opacã, 19
& alteram lucidam.cum autem ea pars quæ opaca eſſet & tenebricoſa ad nos conuerteretur:aiebãt
eſſe deliquium . ¶Hoc autem ratio alterius extremi eſt. maioris extremi, prædicati. videri tamen
poſſit aliquãdo medium cauſa & ratio eſſe maioris extremi.vt cur delinquit luna?quia obiectu ter-
ræ,priuatur luna lumine.cur tonat?quia ſonus ex vehementi nubium concuſſione illiditur.aliquan
do etiam ratio eſſe minoris extremi.vt cur terra præceps ſe dedit ad centrum mundi?quia corporũ
grauiſſimum eſt.Cur ignis emicat ad ſumma? quia leuiſſimum corpus eſt. Verum & hic (qui dili-
gentius obſeruat)medium maioris extremi cauſa.nam & leuiſſimum eſſe:cauſa eſt eius quod eſt ad
ſumma emicare. & corpus eſſe grauiſſimum:cauſa identidẽ eius quod ad mundi centrum præceps
ſe dedere.¶Syllogiſmus & demonſtratio:non eſt ipſius quid eſt,vt quid eſt.

¶PARAPHRASIS CAP. NONI.

NOnum cap. concluſiones tres.corollarium vnum. ¶Prima concluſio. Quomodo autem 17
contingat monſtrari quid eſt: adhuc ſermone (ſumpto aliquo principio) explicandum
eſt, id primum monſtrantes , non contingere monſtrari quid res eſt, niſi agnoſcatur ſi
eſt.Nam vt propter quid quærimus,prius habentes quòd eſt,aut ſaltem ſimul habentes
(fiunt enim nonnunquam ſi eſt & propter quid eſt ſimul manifeſta) contra autem fieri non
poteſt vt quis propter quid eſt agnoſcat , & neſciat quòd eſt : dilucidum eſt quòd ſimili quoque

pacto quærimus quid res eſt,habentes ſi eſt. nam impoſſibile eſt ſcire quid res eſt: ſi ignoramus ſi
18 eſt.Non monſtrabitur igitur quid res eſt:ſi non cognoſcatur ſi eſt. ¶ Secunda concluſio. Aliquan-
do prius quoquo pacto cognoſcimus ſi eſt:& aliquando ſimul ſi eſt & quid eſt res. Prius quidem:
nam aliquando ſecundum accidens,mediáq; accidentaria habemus ſi eſt.aliquando vero habentes
ſubſtantiam ipſius rei:ceu tonitruũ eſſe,quia eſt nubium fragor,ſtrepitúſq;.& deliquium eſſe:quo-
niam ſit luminis priuatio.& hominem:quoniã ſit animal quoddam vt rationis particeps.& animã
eſſe:quoniam ſit quod idem ſeipſum ciet,agitátq; atq; mouet. Atqui quæcunq; ſi ſint,ſecundũ acci
dens cognoſcimus,neceſſe eſt vt nullo pacto id,ad quid res eſt attineat.nam neq; reuera ſi ſunt ſci-
mus:neq; ex illo putandum eſt nos habere quid res eſt.Quærere autem quid res eſt non habentes
ſi eſt:nihil prorſus quærere eſt.At de quocunq; ſi eſt,quid,ſubſtantiámq; habemus:promptum eſt
habere quid res eſt.quare quẽadmodum habemus ſi eſt:ſic & nos habemus,afficimúrq; ad haben-
dum quid res eſt. Quorum igitur habemus quid,ſubſtantiámq; ipſius quid eſt:hæc ſubdantur ex-
empla.Vt eſto deliquium a.luna c.interpoſitio terræ inter ſolem ac lunam b.Quærere autem vtrũ
deliquium eſt an non eſt:quærere profecto eſt,vtrum b eſt an non eſt.hoc autem quærere nihil re
fert,quàm quærere ſi ratio ipſius deliquij eſt.quæ ſi eſt:& illud quoque eſt.vel vtrius contradictio
nis partis eſt ratio:vtrũ ne huius,triangulus duobus rectis æquos habet,an huius,non habet trian-
19 gulus duobus rectis æquos? ¶ Tertia concluſio. Aliquãdo cum comperimus ſi eſt:ſimul & propter
quid eſt ſcimus. Aliquando etiam reperto ſi eſt:nequaquam ſcimus propter quid eſt.Nam cũ com
perimus ſi eſt per media,cauſáſq;:ſimul atq; cognoſcimus & propter quid.ſin vero nõ per media:
ſi eſt [illegible] cognoſcimus,propter quid autem eſt minime.Vt eſto luna c,deliquium a,plenã lunam
vmbram non porrigere (cum nullius noſtrum in medio exiſtentis vmbra ſit manifeſta) b. Si er-
go b ineſt c (hoc eſt plenam lunam non poſſe porrigere vmbram, cũ nullus noſtrum ſub dio ſua
vmbra ſit manifeſtus,inſit lunæ) & a hoc eſt delinquere inſit b: quòd deliquium eſt, manifeſtum
eſt.at propter quid eſt: nondum manifeſtum eſt. & deliquium quidem eſſe cognoſcimus: quid eſt
autem neſcimus. at vero cum a ineſſe ipſi c manifeſtum fuerit,& quæritur propter quid eſt: nihil
aliud eſt quàm quærere b, ipſúmque medium.vtrum ſcilicet b ſit terræ interpoſitio an conuer-
ſio lunæ, luminiſve eius extinctio? hoc autem ratio alterius extremi eſt. vt in his exemplis, ra-
tio cauſáque eſt ipſius a.nam deliquium eſt obiectu terræ proueniens. Præterea & in his, quid to-
nitruum eſt? extinctio ignis in nube.propter quid tonat? quia in nube reſtinguitur ignis. Sit nu-
bes c,tonitruum a,extinctio ignis b. igitur c nubi, ineſt b (nam ignis reſtinguitur in nube) & a
tonitruũ,ipſi c ineſt:& b ratio eſt ipſius a primi extremi. Et ſi huius rurſus aliud medium ſit:id ex
20 reliquis rationibus atq; cauſis erit.quo igitur pacto ſumitur quid eſt ac fit notũ:dictum eſt. ¶ Co-
rollarium.Quare ſyllogiſmus,demonſtratióq; non fit ipſius quid:innoteſcit tamẽ ſyllogiſmo,de-
monſtrationéque. Quocirca neq; ſine demonſtratione fieri poteſt vt ſciatur ipſum quid eſt,cuius
cauſa alia eſt:neq; ipſius demonſtratio eſt,eo quo in ijs quæ addubitata ſunt diximus modo.

¶ De diffinitione quid eſt & propter quid. Cap. X.

21 EST autem quorundam quædam cauſa altera, quorundam autem non
eſt. quare manifeſtum quoniã eorum quæ ſunt quid eſt, alia quidem
ſine medio vt principia ſunt.quæ quia ſunt & quæ quid ſunt,ſuppone-
re oportet:aut alio modo facere manifeſta.quod quidem arithmeticus
facit.Et nanq; quid eſt,vnitatem ſupponit:& quia eſt.ſed habentium medium,&
quorũ eſt quædam altera cauſa ſubſtantiæ & ipſius eſſe:eſt per demonſtrationem
22 ſicut diximus oſtendere, non demonſtrare. ¶ Diffinitio autẽ quoniam quidem
ratio ipſius quod quid eſt, manifeſtum eſt quoniam aliqua erit ratio ipſius quod
quidem ſignificat nomẽ:aut ratio altera,nomina ponẽs.vt quid ſignificat quod
quid eſt ſecundum ꝙ triangulus eſt. quod quidem habentes quia eſt: quærimus
propter quid eſt? difficile autẽ ſic eſt accipere quæ neſcimus quia ſunt. cauſa au-
tem dicta eſt prius difficultatis.quia neq; ſi eſt neq; ſi non eſt ſcimus:ſed aut hoc
23 ſecundum accidens. ¶ Oratio autem vna eſt dupliciter.hæc quidem cõiunctio-
ne:vt Ilias.alia vero vnum de vno oſtendens non ſecundum accidens. vna qui-
24 dem igitur terminus eſt termini,quæ dicta eſt. ¶ Alius vero terminus eſt oratio
demonſtrans propter quid eſt.quare prior ſignificat quidem:demonſtrat autem
25 non. ¶ Quæ vero poſterior eſt:manifeſtum eſt quoniã erit vt demonſtratio eius
26 quod quid eſt,poſitione differens à demonſtratione. ¶ Differt enim dicere pro-
pter quid tonat: & quid eſt tonitruus. dicet enim ſic quidem: propter id ꝙ ex-
tinguitur ignis in nubibus. quid eſt tonitruus? ſonus extinctionis ignis in nube,

¶ Quare eadem oratio alio modo & alio dicitur:& ſic quidem demonſtratio cõ- 27
tinua,ſic autẽ diffinitio. ¶ Amplius.eſt terminus tonitrui,ſonus in nubibus.hæc
autem eſt quæ eſt ipſius quid eſt:demonſtrationis concluſio.quæ autẽ eſt imme-
diatorũ diffinitio: poſitio eſt ipſius quid eſt,& indemõſtrabilis. eſt ergo diffinitio
vna quidem oratio eius quod quid eſt indemonſtrabilis . vna vero ſyllogiſmus
ipſius quid eſt:caſu differẽs à demonſtratione. tertia vero eſt quæ eſt ipſius quid
eſt,demõſtrationis cõcluſio. ¶ Manifeſtũ igitur ex dictis eſt & qualiter eſt ipſius 28
quod quid eſt demõſtratio:& quomodo nõ eſt.& quorũ eſt,& quorum nõ eſt.am
plius autem diffinitio quot modis dicitur.& qualiter quod quid eſt monſtrat &
quomodo nõ,& quorũ eſt & quorum nõ:adhuc autẽ ad demonſtrationem quo-
modo ſe habet,& quomodo contingit eiuſdem eſſe & qualiter nõ contingit.

¶ Decimi Cap. notæ.

¶ In exemplaribus latinis circa principium huius decimi cap. poſt particulam quorundam autem 21
non eſt:adiũgitur (diffinitiones quidem ſecundum ſpeciem factæ:nullum habent mediũ, quo de-
monſtrentur.ſed diffinitiones ſecũdum materiã factæ,poſſunt habere medium) ſed in exemplari-
bus Græcis id non reperio,neq; id quidem Argyropylus interpretatus eſt.idcirco ad formam ex-
emplarium nõ iniuria tanq̃ quippiam adulterinum,reſectum eſt. ¶ Ipſius quid eſt:hoc eſt quid eſt 25
indicans. ¶ A demonſtratione ſitu,poſitionéq; differens.vt de ſtrue paratorũ lignorum,& lapidũ
& cæmẽti & huiuſmodi diceremus eſſe domum:id ſolum diſtans,q̃ illis ſitus,poſitióq; deeſt. ita &
de diffinitione illa cum de diffinito dicitur:id ſolum à demonſtratione,ſitu differre dicimus.ſed &
de hoc in annotationibus cap.ſeptimi,primi. ¶ Et hoc quidem modo cõtinua demonſtratio dici- 27
tur,hæc oratio tonitruus eſt ſtrepitus in nube,cũ ignis in nube reſtinguitur.cum hoc modo ordi-
natur (cum reſtinguitur ignis in nube,ſtrepitus eſt extinctionis illius ignis in nube: cum autẽ to-
nitrus eſt , reſtinguitur ignis in nube:igitur cũ tonitrus eſt, ſtrepitus eſt eiuſmodi) demonſtratio
dicitur.ſed cũ iſto modo (tonitrus eſt ſtrepitus in nube,cum ignis in nube reſtinguitur)diffinitio
dicitur. ¶ Diffinitionis mediatę eſt demõſtratio,non vt quid eſt. Et tribus modis diffinitio dicitur,
prima dicit quid eſt,ſecũda propter quid eſt,& tertia quid eſt & propter quid. Prima eſt cõcluſio.
ſecũda eſt propoſitio,& tertia ſola poſitione à demõſtratione differt. Ea diffinitio quę eſt propter
quid:diffinitionẽ quid eſt oſtendit,ſed nõ in eo quod quid eſt,éſtq; immediatorũ atq; indemõſtra-
biliũ. Et diffinitio quæ vtrunq; & quid & propter quid cõplectitur:ſe habet ad demonſtrationem
vt à qua,poſitione ſola differat, quod & aliàs iam dictum eſt. ¶ Eiuſdem cõtingit eſſe demonſtra-
tio & ea diffinitio quæ nominis eſt interpretamentum : non autem ea quæ quid eſt res explicat.
eiuſdem dico,vt quod propinque,& è vicino ſcitur:quale eſt ipſa concluſio.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

DEcimum cap. concluſiones quinq;.corollaria duo.epilogus. ¶ Prima concluſio. Diffinitio 21
num quædam habent mediũ:quædam vero medio carẽt. Nam quarũdam diffinitionum
quædam alia cauſa eſt:quarũdam autem nõ eſt alia cauſa.igitur earum quædam medium
habent:& quædam medio vacant,ſúntq; principia.quas de diffinitis & quòd ſint & quid
ſint ſupponere oportet,aut alio quàm demonſtratione modo,manifeſtas facere:quod revera facit
arithmeticus.Nam ſupponit numeri principium,quo res quæq; vna dicitur: eſſe quid eſt vnitatis,
& q̃ vnitas eſt pariter ſupponit principiũ . Sed quæ medium habent, & quarum eſt quædam alia
ſubſtantiæ cauſa:& q̃ ſint poſſumus (vt diximus) manifeſtare, non autẽ eas ipſas eſſe quid eſt, de-
monſtrare. ¶ Secunda cõcluſio. Diffinitionis eſt quoquo pacto diffinitio. hoc ideo eſt:quia diffini- 22
tio dicitur eſſe oratio ipſius quid eſt.quare erit aliqua oratio eius:quæ quid nomẽ ſignificet,expli-
cat,aliáve oratio quæ nominũ ſit interpretatrix.verbi cauſa quid ſignificat ea diffinitio quæ triã-
guli eſt.quam quidẽ habentes,& ſi eſt id quod finitur:quærimus & propter quid eſt.difficile profe-
cto ſic eſt ea accipere:quæ ſi ſint,neſcimus.& quid cauſæ difficultatis eſt: prius diximus. quia neq;
ſi eſt,neq; ſi non eſt ſcimus:aut ſaltem ſecundum accidẽs. ¶ Tertia. Diffinitio diffinitionis vna eſt. 23
Nam oratio vna dupliciter dicitur. Hæc quidem cõiunctione vna vt Ilias:illa vero ſimpliciter vna,
vt quæ vnum de vno oſtendit nõ ſecundum accidẽs. Diffinitio igitur diffinitionis (quæ dicta eſt)
vna eſt. ¶ Quarta. Prior hæc diffinitio non demõſtrat. Nam alia diffinitio,oratio eſt,propter quid 24
eſt demonſtrans.quare prior ſignificat quidem:non autem demonſtrat. ¶ Corollarium. Vnde fit 25
exploratum vt ea quæ poſterior eſt:ſit vt demõſtratio ipſius quid eſt,à demonſtratione ſitu,poſi-
tionéq; differens . ¶ Quinta concluſio. Diffinitio quæ dicit quid & quæ dicit propter quid,diffe- 26
runt. Nam differt dicere propter quid tonat: & quid eſt tonitrus. Nam propter quid tonat: dicet
quis forſitan ob idipſum,q̃ ignis extinguitur in nubibus. & quid eſt tonitrus:dicet ſtrepitũ illum
extinctionis ignis in nube.differũt igitur & quæ dicit quid,& quæ dicit propter quid. ¶ Secũdum 27

Quæ dicta eſt:in ſuperiore cõcluſione.

çorollarium. Quo ſit vt eadem oratio alio modo, & alio nuncupetur. & hoc quidem modo conti-
nua demonſtratio dicitur, illo autem diffinitio. ℂ Secundo. Eſt præterea tonitrui diffinitio, ſonus
in nubibus: & hæc eſt ipſius quid eſt, demonſtrationis concluſio. quæ autem eſt eorum quæ medio
vacant diffinitio: poſitio eſt ipſius quid eſt, & quæ demonſtrari non poteſt. Eſt ergo diffinitionum
vna oratio ipſius explicatiua quid eſt, indemonſtrabilis: alia vero ratiocinatio ipſius quid eſt, à de-
monſtratione ſitu differens: & tertia ipſius declaratiua quid eſt, demonſtrationis concluſio. hæ igi
28 tur inter ſe differunt diffinitiones. ℂ Epilogus. Manifeſtum igitur eſt quo modo ipſius quid eſt de-
monſtratio eſt, & quo modo non eſt. & quorum eſt: & quorum non eſt. Inſuper autem: & quot
modis diffinitio dicitur. & quo modo quid eſt oſtendit, & quo modo non. & quorum eſt, & quo-
rum non. Inſuper & quo modo quid eſt ſeſe ad demonſtrationem habet: & quo pacto contingit
eiuſdem eſſe, & quo modo non.

ℂ Per quodlibet genus cauſæ demonſtrari poſſe. Cap. XI.

29 QVoniam autem ſcire opinamur cum ſciamus cauſam: cauſæ autem
quatuor ſunt. vna quidem quod quid erat eſſe. vna vero cum hoc ſit,
neceſſe eſt hoc eſſe. altera autẽ quę aliquid primo mouit. quarta vero
cuius gratia. omnes hæ per medium monſtrãt. ℂ Et hoc enim quod
cum ſit hoc, neceſſe eſt eſſe, vna quidem accepta propoſitione nõ eſt, duabus au-
tem ad minus. hoc autem eſt: cum vnũ medium habeant. hoc ergo vno accepto:
concluſionẽ neceſſe eſt eſſe. Manifeſtum eſt autem & ſic, propter quid eſt rectus
in ſemicirculo? aut quo exiſtente rectus eſt? ſit ergo rectus in quo a. media duorũ
rectorum in quo b. qui eſt in ſemicirculo in quo c. ipſius a igitur rectum eſſe in
c, qui eſt in ſemicirculo, cauſa eſt b. hoc enim ipſi a æquale eſt. qui vero eſt c: ipſi
b. duorum enim rectorũ dimidium eſt. exiſtente igitur dimidio duorum recto-
rum: a in c eſt. hoc autem erat in ſemicirculo rectum eſſe. ℂ Hoc autem idem eſt
ei quod quid erat eſſe: cum hoc ſignificaret oratione. at vero & ipſius quod quid
erat eſſe: cauſa monſtrata eſt media. ℂ Hoc autẽ propter quid Medorum bellum
factum eſt Athenienſibus? quæ cauſa eſt præliari Athenienſes? quoniã in Sardes
cum Erethrijs cõmiſerunt. propter hoc enim motum eſt primum. ſit bellum in
quo a. priores cõmittentes in alios, b. Athenienſes c. eſt igitur b in c. prius enim
eſt committere, Athenienſibus. a autem in b. debellauerunt enim prius iniuſtos.
eſt itaq; in b a, debellari prius incipientes. b autem in c, ſiue in Athenienſibus.
priores enim inceperunt. medium itaq; hic cauſa eſt primũ mouens. ℂ Quorũ-
cunq; vero cauſa eſt cuius gratia. vt propter quid ambulat? vt ſanus fiat. propter
quid domus eſt? vt ſaluẽtur vaſa. hoc quidem gratia huius quod eſt ſanari: illud
vero gratia huius quod eſt ſaluari. & propter quid oportet poſt cœnam ambula-
re, & cuius gratia oportet, nihil differt. ſit ambulare poſt cœnam in quo c. non
eminere cibos in quo b. ſanari in quo a. ſit igitur in eo quod eſt poſt cœnam am
bulat eſſe facere non ſupereminere cibos iuxta os ventris: & hoc eſſe ſanum. vi-
detur enim ineſſe ipſi ambulare quod eſt c, b non eminere cibos. in b autem a
hoc quod eſt ſanatiuum. quæ igitur cauſa eſt: in c ꝗ a ſit quod eſt gratia cuius? b
non eminere. hoc autem eſt ſicut illius ratio. a enim ſic reddetur. propter quid b
ineſt c? quoniam hoc eſt ſanari, hoc ſic habere. oportet autem commutare ratio-
nes, & ſic ſingula magis apparebunt. Generationes autem ecõtrario hic & in cau
ſis ſecundum motum. ibi enim medium oportet primũ fieri: hic autem ipſum c
30 extremũ. vltimũ autẽ gratia cuius. ℂ Contingit autẽ idem & gratia cuius eſſe &
ex neceſſitate, vt per lucernæ pellem lumen egredi. etenim ex neceſſitate diſgrẽ
ditur: ꝗ in parua eſt partibilius & p maiores poros, ſi quidẽ lumen fit diſgrediẽ-
do. & gratia cuius vt nõ offendamus. nónne igitur ſi eſſe cõtingit: & fieri cõtin-
git? ſicut ſi tonat extincto igne: neceſſe eſt ſizire & ſonare, & (quẽadmodum Py- σίζειν: eſt ſo
thagorici dicunt) minarum cauſa ijs qui ſunt in tartaro: quatenus timeant. plu- nare vt cum
rima autem huiuſmodi ſunt: & maxime in ijs quæ natura ſubſiſtunt. & in con- extinguitur
31 ſtãtibus hæc quidem propter hoc natura facit: illa vero ex neceſſitate. ℂ Neceſ- ferrũ i aqua.

ſitas autem eſt duplex:hæc quidem ſecundum naturam & aptitudinem,hæc vero violenta & contra aptitudinem. ſicut lapis ex neceſſitate & ſurſum & deorſum fertur: ſed non propter eandem neceſſitatem. ℂSed in ijs quæ ſunt ab intelligentia:alia quidem nequaquam ſunt ab eo quod per ſe fruſtra ęſt,vt domus aut effigies:neq; ex neceſſitate ſunt,ſed propter hoc.Alia vero à fortuna ſunt.vt ſanitas & ſalus,maxime in quibuſcunq; contingit & ſic & aliter:cum non à fortuna generatio ſit.Quare finis bonus alicuius gratia fit:aut natura aut arte.à fortuna autem nihil propter aliquid fit. ℂEadem autem cauſa eſt & in ijs quæ fiunt, 32
33
& in factis, & futuris: quæ vere eſt ijs quæ ſunt.medium enim cauſa eſt. Veruntamen in ijs quæ ſunt:quæ eſt.in ijs autem quæ fiunt:quæ fit,factis autem facta, & futuris futura. Vt propter quid factus eſt defectus: propter id quòd in medio facta eſt terra.fit enim propter id quod fit,erit autem & propter id quod erit in medio. & eſt autem propter id quod eſt. Vt quid eſt cryſtallus: accipiatur quoniam aqua congelata eſt.aqua in quo c. congelata in quo a. cauſa media in quo b:defectus caloris penitus.eſt igitur in c quidem,b.in hoc autē congelatum eſſe: quod eſt in quo eſt a.fit autem cryſtallus: cum fiat b. factus eſt autem facto: erit autem futuro b.ſic quidem igitur cauſa & cuius cauſa eſt,ſimul fit cum fit,& eſt cum eſt.& in eo quod factum eſt,& in futuro eodem modo.

ℂVndecimi Cap.notæ.

ℂPerſæ ſunt maris rubri magna ex parte accolæ. Medi populi Aſiæ, Parthis, Aſſyrijs, Perſis, & 29
mari Hircano vicini:olim regi Perſarum tributa pendebant. ℂAthenię́ſes ab Athenis nobiliſſima ſtudiorū & philoſophorū alumna, Atticæ regionis ciuitate dicti ſunt. Erethrienſes:populi Eubœæ inſulæ. σάρδεις Sardis pluratiue:ciuitas Lydiæ,ad latus Tmoli montis,olim regia Crœſi. hiſtoriā ex Herodoto Iuſtinóq; agnoſce. ℂMateria,forma,& efficiens:cauſę dicūtur ſecundū motum.quia effieiēs mouet formam,eamq; inducit.& forma materiā:vtpote quæ motum ſuſcipit. ℂModo fiat 30
lumen penetrando.quia non pro veritate:ſed opinione id dictum eſt.imò fit illuminatio:ꝙ lucidū per diaphanes tranſluceat. ℂNeceſſitas materiæ:ſecundū naturam vt plurimum eſt. ℂQuid caſus, 32
& fortuna:ex ſecundo phyſicorū.Et temere res eueniunt:cū nō gratia illius quod euenit,homines agunt.vt morſus eſt quis à vipera:impatiens ſitis acetū quod ſecum portat, bibit non ſanandi ſpe, ſanatur perdidit quis diu equum,ambulat ſecus flumen recreandi gratia,ad fluenta ductātur equi, inter quos offendit ſuum.illa ſanitas,& hæc equi ſalus:à fortuna,& temere eueniūt. ℂCryſtallus: 33
glaciem ſignificat, & eius nominis lapidem. hic autē pro glacie: quomodo vertit & Argyropylus. vt etiam apud Gellium libro 18.id ex Ariſtotele, διὰ τί τὰ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλου ὕδατα φαῦλά ἐστι,propter quid quæ à niue & glacie aquæ ſunt:vitioſæ ſunt?

angul⁹ in ſemicirculo deſcriptus. medietas duorū angulorum rectorū. angulus rectus

ℂPARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

VNdecimū cap.cōcluſiones quatuor.neceſſitatis modi duo. ℂPrima cōcluſio.Per quodq; 29
genus cauſæ:demonſtrare contingit.Id autem eſt:quoniam ſcire arbitramur cum cauſam ſciamus.cauſæ autem quatuor ſunt.Vna quidditas,& forma.vna materia:quæ (cum forma ſit) vt ipſa ſit neceſſe eſt.alia vero efficiens:quæ primū quippiam mouet. & quarta finis,cuius gratia quicquam eſt.Et hæ omnes per mediū monſtrant.Nam materia (quam cū forma ſit,neceſſe eſt eſſe) nō vna propoſitione ſumpta monſtrat:ſed duabus ad minimū. hoc autem euenit cum vnū medium,illæ habeāt: hoc vno in propoſitionibus accepto, concluſionem eſſe neceſſe eſt.quomodo manifeſtum eſt propter quid angulus in ſemicirculo deſcriptus,rectus eſt:quóve exiſtēre rectus eſt.Eſto ergo rectus a,medietas duorum rectorū b.& angulus in ſemicirculo deformatus e.huius igitur quod eſt a rectum, ineſſe e angulo videlicet qui in ſemicirculo delineatur: cauſa eſt b.nam b duorum rectorū medietas ipſi a,recto videlicet æquum. & angulus qui eſt e, æquum eſt ipſi b.nam ipſe duorum rectorū dimidium eſt. cum ſit igitur e duorum rectorū medietas: & a ineſt e.id autem eſt angulum in ſemicirculo deformatū,rectum eſſe.& hoc de materia. ℂHæc autem cauſarum (forma inquam) ipſi quid eſt eadem, cum id oratio explicet. atqui ipſum quid eſt cauſam eſſe mediam, prius monſtratum eſt. monſtramus igitur per formam. ℂIdipſum fit & per efficientem.Vt cum quæritur propter quid Perſicum bellum Athenienſibus illatum eſt? quæ cauſa fuit vt Athenienſes bello appeterentur?quia ipſi in Sardas cū Erethrienſibus irruerunt. id enim primum mouit.Eſto bellum a.qui priores irruerunt in alios b.& Athenienſes e.Ineſt igitur b ipſi e.nam prius irruiſſe Athenienſibus ineſt. & a quoque ipſi b ineſt. nam Medi bello laceſſiti: bellum in eos mouent, qui priores iniuriam intulere. Ineſt itaque a ipſi b (debellari inquam) ijs qui priores cœpere. b autem ipſi e, hoc eſt Athenienſibus: nam Athenienſes priores inceperunt. hic igitur medium:eſt ea cauſa,quæ primum mouit. ℂEa vero quorumcunque cauſa eſt finis & gra-

Propoſitio, elemētū eſt: aſſumptionem monſtrat Euclides 30 tertij.

Cum id:cum quid eſt.

bellū priores irruerunt. Athenię́ſes.

tia cuius:idem ſubeũt iudicium.vt propter quid ambulat? vt ſanus euadat.propter quid domus eſt?
vt ſaluentur vtenſilia.ambulatio quidem ſanitatis,bonæq; valitudinis gratia:domus autem ſaluan-
dæ ſupellectilis gratia. Et dicere propter quid oportet ſuper cœnam ambulare, & gratia cuius id
oportet:nihil refert.Eſto ambulare poſt cœnam c,non ſupernatare cibos b,ſanum eſſe a. Inſit igi-
tur b ipſi c, boc eſt non ſupernatare cibos in ore ſtomachi, ei quod eſt deambulare poſt cœnam,
atq; hoc (non ſupernatare inquam) ſit ſanum eſſe.nam videtur ei quod eſt ambulare quod quidẽ
eſt c,ineſſe nõ ſupernatare cibos hoc eſt b,& a hoc eſt ſanum eſſe,ineſſe ipſi b.Quænam igitur cau-
ſa eſt:vt a quod eſt gratia cuius, inſit ipſi c?b profecto non ſupernatare cibos. & a eſt tanquam ra-
tio,finiſq; ipſius b.nam a ſic aſſignabitur,propter quid b ineſt c?quia ſanum eſt id ita ſeſe babere.
Verum mutentur ratiocinationes oportet:& ſic ſingula quæq; magis elucebunt.Generationes au-
tem econtrario fiunt in fine & alijs cauſis quæ quidem ſecũdum motum ſunt. nam in his medium

ab efficiente

mutata ratiocinatio,& bæc à fine.

30 cauſáque primum fit:illic vero ipſum c poſtremũ,primum fit,& gratia cuius vltimum. ❡Secunda
cõcluſio.Fieri poteſt vt idem ſit,tum ob finem tum ob materiæ neceſſitatẽ.Vt propter quid later-
nam penetrat lumen? etenim ob neceſſitatem, materiámq; digreditur, ꝙ id quod tenuiores ſubti-
lioréſq; partes habet:per latiuſculos poros penetrat,modo fiat lumen penetrando.Et ſi quæras gra
tia cuius eſt laternæ lumen?vt nullo offendiculo lædamur. Sed nónne ſi ita eſſe cõtingit in ijs quæ
ſunt:itáne etiam contingit in ijs quæ fiunt? Contingit plane. vt ſi tonat quia ignis extinguitur: ex
materiæ neceſſitate prouenit ſtridor ille, & in nube ſtrepitus. & quemadmodum Pythagorici di-
cunt: exauditur ſtrepitus ille, ſtridórq; tonitrus minarum gratia, quo ij qui in tartaro ſunt, perti-
meſcant.& plurima ſunt huiuſmodi & præcipue in ijs quæ natura cõſtant.In ijs enim quæ ita con
31 ſtant:quædam,natura huius gratia facit & ob finem:quædam autem materiæ neceſſitate. ❡Modi
neceſſitatis. Veruntamen duplex eſt neceſſitas:hæc ſecũdum naturam,& appetitionẽ,illa vero vio
lenta,& præter inſitam pronitatem atq; appetitionem. Vt ex neceſſitate lapis ſurſum impellitur,
& neceſſitate ruit deuolutúrq; deorſum:ſed id non ob eandem neceſſitatem.nam illa violenta:hæc
32 ſecundum naturam eſt. ❡Tertia concluſio.Finis bonus,& cuius gratia fit:aut natura aut arte,non
autem à fortuna proficiſcitur.Nam eorum quæ à mente proficiſcuntur:quædam ſunt quæ nequa-
quam à fortuna temeréq; eueniũt (vt domus & ſtatua) neq; ex materiæ neceſſitate,ſed alicuius gra
tia.quædam etiam à fortunæ temeritate contingunt. vt ſanitas & ſalus in ijs maxime quibuſcunq;
conuenit,vt ſic alióq; modo ſeſe habeant: cum eiuſce rerum generatio, conſecutióque natura non
fortuna fieri ſoleat.Manifeſtum eſt igitur huiuſmodi finem & cuius gratia fieri aut natura aut arte;
33 à fortuna autem nihil alicuius gratia fieri.❡Quarta concluſio.Eadem cauſa eſt in ijs quæ ſunt,quę
fiunt,quæ fuerunt,quæve futura ſunt. Nam in his omnibus medium cauſa eſt.Id tamen intereſt:
quia in ijs quæ ſunt ipſa cauſa eſt,& in ijs quæ fiunt fit,& in ijs quæ facta ſunt fuit,in ijs vero quæ
erunt,erit.Vt propter quid eſt,fit,fuit,eritve deliquium?propter id quòd terra ſoli lunæque inter-
media eſt,fit,fuit,aut erit.Quid eſt glacies?id ſupponatur eſſe aquam gelatam.Et ſit glacies c,gela-
ta aqua a, & cauſa mediũ ipſum defectus caloris penitus,b.b igitur ipſi c ineſt,& gelatũ eſſe quod
eſt a:ipſi b. igitur & a ipſi c ineſt. Et ſimili modo fit c glacies: cum fit b, & fuit cum fuit b, & erit
cum erit b.Quæ igitur hoc pacto eſt cauſa,& idipſum cuius eſt cauſa, ipſéque effectus ſimul eſt cũ
eſt ipſa:& fit cum fit,& fuit cum fuit,& erit quoque cum erit eodem modo.

❡De fieri & facto eſſe. Cap. XII.

34 IN ijs autem quæ non ſimul ſunt, nunquid ſunt in continuo tempo-
re? ſicut videtur nobis alia aliorũ cauſa eſſe. vt facti eſſe altera facta,
35 & futuri futura.& eius quod fit:ſi aliquid antea factum eſt. ❡Eſt igi-
tur à poſterius facto ſyllogiſmus: principium autem & horũ quæ fa-
cta ſunt vnde & in ijs quæ fiunt ſimiliter.à priori autem non eſt,vt quoniã hoc
factum eſt:ꝙ hoc poſterius factum eſt.& in futuro ſimiliter eſt.neq; enim infini
to aut finito erit tempore. quare quoniam hoc verũ eſt dicere factum eſſe: hoc
verum eſt dicere factum eſſe poſterius.in medio autem falſum eſſet dicere hoc
iam altero facto.eadem autẽ ratio eſt & in futuro.Neq; quoniam hoc factum eſt:
hoc erit. medium enim ſimul genitũ oportet eſſe:factorum factum,futurorum
futurum, cum ijs quæ fiunt,fieri, cum ijs quæ ſunt,eſſe. ſed futurum eſſe & eſſe,
36 non contingit ſimul eſſe genitum.❡Amplius.neq; infinitum contingit eſſe tẽ-
pus medium: neq; finitum. falſum enim erit dicere in medio. ❡Speculandum
ergo quid eſt continens?vt poſt id quod factum eſt,ſit fieri in rebus? an manife
ſtum eſt ꝙ non continuum cum facto eſſe,quod fit?neq; factum cum poſt facto
eſſe?termini enim,ſunt atomi.ſicut igitur neq; ſunt puncta adinuicem copulata:
neq; quæ facta ſunt. vtraq; enim indiuiſibilia ſunt. Neq; igitur quod fit cum eo
quod factum eſt:propter idem.quod enim fit,diuiſibile eſt:quod autẽ factum eſt,

vt in ſexto physicorum

indiuiſibile eſt. ſicut igitur linea ad punctum ſe habet: ſic quod fit, ad quod factum eſt. ſunt enim infinita facta in eo quod fit. manifeſtum autem magis eſt in 37 vniuerſalibus. de motu oportet dicere de his. ℭ De eo igitur quomodo cum eo quod conſequēter fit generatione ſe habeat media cauſa: intātum acceptum ſit. neceſſe enim & in his mediam & primam immediata eſſe. vt a factum, quoniā c factum eſt. poſterius autē c factum: a autē prius. principium igitur eſt c: propter id quod proximū eſt ipſi nunc, quod eſt principiū temporis. ſed c factum eſt ſi d factū eſt. cum igitur d factum eſt: neceſſe eſt & a factum eſſe. cauſa autem eſt c. d enim facto: neceſſe eſt c factum eſſe. c autē facto: neceſſe eſt a prius fuiſſe. ſi autē accipiēs aliquod medium, ſtabit alicubi immediatū: an ſemper extra cadet propter infinitū? nō enim cōtinuum factū cum facto, quēadmodum dictum eſt: ſed incipere tamen eſt neceſſe à medio, & ab ipſo nunc primo. Similiter autē eſt & in eo quod erit. ſi enim verū eſt dicere quoniam erit d: neceſſe eſt prius verum dicere quoniā a erit. huius autem cauſa eſt c. ſi quidē enim d erit: prius c erit. ſi vero c erit: prius a erit. Similiter autē & infinita eſt deciſio & in his. nō enim erunt quæ erūt, continua adinuicē. principium autem & in his ſine medio accipiēdum eſt. Habēt autem ſic ſe in operibus. ſi facta eſt domus: neceſſe eſt deciſos eſſe lapides. & factum eſſe hoc propter quid eſt. quoniam neceſſe eſt fundamentum factum eſſe: ſi quidem & domus facta eſt. ſi vero fundamentū eſt: prius lapides eſſe factos neceſſe eſt. iterum ſi erit domus: ſimiliter prius erunt parietes (demōſtratur autem per medium ſimiliter) erit enim fundamentum prius.

ℭ Duodecimi Cap. notæ.

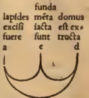
ℭ Ab eo quod poſterius factum eſt: hoc eſt ab effectu ad cauſam nectitur argumentatio. vt domus 35 eſt: oportet igitur parietes eſſe. ſunt parietes: igitur eſt fundamentum. ſed contrà, à cauſa quæ prior facta eſt: non remeat argumentatio. eſt fundamentum, nulla neceſſitas cogit eſſe parietes. ſunt parietes, minime fit eſſe domum. & in ijs quæ fiunt, ſimiliter. vt fiunt parietes, prius igitur fiebat fundamentū. neq; id recurrit. Et in futuris, ſimili modo. Et in his magis hypothetica ratiocinatio locū habet. vt ſi ſunt parietes, & fundamētum. atqui ſunt parietes, fundamentum igitur. ℭ Factum eſſe, 36 mutatum eſſe. & ex cap. quinto ſexti phyſicorum cognoſcitur quicquam factum eſſe momēto, fieri autem omne in tempore. tēpus autem ipſi atomo, momentóque continuum non eſt. quare neq; fieri ipſi facto eſſe, aut contrà. ℭ Neceſſe eſt in his mediam aliquam, & primā cauſam immediata 37 eſſe. Nam ſi in medijs ſemper procederetur, & nūquam decumberetur ad primam: abitio fieret in infinitum, & ſi prima datur: aliquam mediarū illi primæ eſſe proximam, illáſq; duas ſibi immediatas atq; ſine medio iungi & cohærere, neceſſe eſt. alioqui à media ad primā, abitio euaderet in immenſum. quod impoſſibile eſt. & argumentationes hæ (vt dictum iam eſt) magis conditionales q̃ prædicatiuæ eſſe ſolent. vt ſi domus facta eſt, paries prius factus eſt. & ſi paries factus, prius factum eſt fundamentum. & ſi fundamentum factum: prius facta, lapides, calx, & cæmentum. prima cauſæ lapides, calx & cæmentum prius facta. mediæ cauſæ: paries factus, fundamētum factum. ſed fundamentum media cauſa, & lapides, calx, cæmentum prima, immediatæ ſunt, & nullo medio ſibi agglutinantur, ac cohæreſcunt. ℭ Dilutio cauilli de infinitate cauſarum mediarum ex capite quinto ſexti phyſicorum cognoſci debet, ideo illam exacte non curauit Ariſtoteles ponere. Nam quanuis ſint infinita eſſe incompleta. non tamen infinita completa. à completis autē, hæ argumentationes ſumendæ. vt à completa domo, à completo pariete, à cōpleto fundamento. Nam ſi ab incompletis, & ſecundū indefinitas partes (quas proportionales vocant) procederetur: Zenonia calumnia ſubreperet, oriretúrq;. vt ſi fundamentum factum eſt, eius medietas facta eſt. & ſi eſt facta medietas, & illius quoq; medietas facta. & id in infinitum, ſecundum eiuſmodi indefinitas partes abibit. Et ſimile eſt de futuris eſſe, vt & de factis eſſe. futura enim eſſe imperfecta, infinita ſunt: perfecta autē & abſoluta, finita, à quibus ratiocinationes ſumuntur. & in illis ſimili modo cauſæ ſunt mediæ, & cauſæ primæ: quæ amplius in medio non cadunt. ℭ Quare & partes indefinitæ, & facta eſſe, & futura eſſe incompleta: abſurda, irrationaliáq; ſunt. completa autem, & partes definitæ, determinatæq; quantitatis, rationales. vtpote quæ ratiocinationi ſunt accommodatæ.

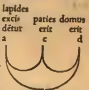

ℭ PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

DVodecimum caput. quæſtiones duæ. concluſio vna. ℭ Prima quæſtio. Cum cauſa & 34 effectus non ſimul ſunt: nunquid in cōtinuo ſunt tempore, quemadmodum videtur nobis quædam aliorum cauſa eſſe? ceu facti aliud factum, & futuri aliud futurum, & eius quod fit quod ante fiebat. ℭ Dilutio. Ab eo quod poſterius factum eſt, necti po- 35 teſt ratiocinatio: atq; principium ipſum ac cauſa, ea erunt quæ facta ſunt. quare & ijs quæ fiunt idem euenit. ſed ab eo quod prius factum eſt non fit ratiocinatio. vt minime colligitur

quia prius factũ eſt,& ipſum poſterius factum eſſe.Et in ijs quę futura ſunt:ſimiliter euenit.nã neq;
indeterminato,neq; determinato erit tẽpore: vt vnq̃ quoniam vere dicimus prius factũ eſſe,vere
aſſeramus & poſterius factũ eſſe.neq; in tẽpore,priori poſteriori q; intermedio:verũ erit dicere po
ſterius eſſe priori iã facto.Eadem autem ratio & in futuro eſt.neq; enim quia prius factum:colligi
poteſt & poſterius fore.verbi cauſa vt quia fundamentũ iactum eſt:ipſam quoq; domum fore.Nec
iniuria.nã in ijs quibꝰ à priori ad poſterius,à cauſáq; ad effectum hoc modo colligitur ratiocinatio:
oportet medium ipſum,ipſámq; cauſam ſimul eſſe genitã,vt factam factorũ,& futurã futurorum,
& cũ ijs quæ fiunt fieri,& cum ijs quæ ſunt eſſe.atqui in ijs de quibus ſermonẽ impræſentiarũ agi-
tamus:fieri nequit vt quod factum eſt,& quod erit,ſimul ortũ habeant.non igitur in talibus ratio-
cinatio à priori ad poſterius colligitur.❡Secundo.Fieri præterea id nequit:ſiue detur tẽpus inter-
medium definitũ ſiue indefinitũ.nã in intermedio illo tẽpore: falſum erit aſſerere ipſum poſterius
36 eſſe.❡Secũda quæſtio.Sed irrepit forſitan dubiũ,& conſiderare operæprecium eſt:quidnã in rebꝰ
ipſis cõtinuet vt poſt factum eſſe,ſit fieri? ❡Dilutio.An id dilucidũ eſſe debet:facto eſſe,cõtinuum
non eſſe quod fit,neq; facto eſſe factũ eſſe.nã hæc fines,colliminiáq; ſunt & inſectilia.Et ſicut pun-
ctum puncto continuum nõ eſt:neq; quoq; factũ eſſe,facto eſſe cõtinuum.nã vtrunq; indiuiſibile
eſt.quare propter idem:neq; quod fit,cũ facto eſſe continuum.nã quod fit,diuiſibile eſt:factum au
tem eſſe,indiuiſibile.Vt igitur linea ad pũctum ſeſe habet:ſic & quod fit ad factũ eſſe.inſunt enim
infinita facta eſſe in eo quod fit:perinde ac infinita puncta in linea.Verum manifeſtũ eſt:hæc vlte-
37 rius dilucidiora facere, pertinere potius ad eos libros vbi vniuerſaliter de motu agiť. ❡Cõcluſio.
Per cauſas medias neceſſe eſt ad aliquã primã decũbere:cui aliqua mediarũ ſine intercepto medio
adiungitur. De eo igitur quod poſterius generatione fit quomodo ſe habeat cũ media cauſa:intan-
tum ſumptum ſit & nõ adhuc penitus. nã & neceſſe eſt in his mediarum aliquã & primã cauſam
immediatã eſſe,& ſine medio ſibiinuicẽ cohærere.Vt eſto a factũ cũ ſit factum c:& e poſterius fa-
ctum & a prius.Ratiocinationis ſiquidem initium eſt ipſum c:eo ꝙ eſt ipſi nunc quod eſt princi-
pium tẽporis vicinius.ſed & factum ſit c cũ factum ſit d.Cum igitur d factum eſt:& a factum eſſe
neceſſe eſt.cauſa autem c.Nam ſi d factum:& e factum eſſe neceſſe eſt.& ſi c factum:neceſſe eſt & a
prius factum eſſe.ſi autẽ hoc pacto mediam aliquã acceperis cauſam:ad eam tandẽ perueneris quæ
media amplius nõ fuerit,ſed oĩm prima.In his igitur:& mediarũ aliquam,& primã immediatam
eſſe,& ſine medio cohærere neceſſe eſt.Sed quæres forte ánne ſemp media cauſa ſeſe offeret alia ex-
tra aliam cadens ob ipſum infinitum? nõ enim factum cũ facto,quemadmodũ dictum eſt:cõtinuũ
eſt.quod ſi fuerit:minime prima dabitur cauſa,& quæ media nõ intercedat.Quanuis ita ſit:tamen
in his ipſis quę fuerunt incipere oportet ab ipſo effecto quod ipſi primo nunc vicinius eſt,& à me-
dia ipſi viciniore cauſa,& tandẽ prima,immediatáq; alicui mediatarũ occurſura eſt.Et vt in ijs quę
facta ſunt:ſimile quoq; & in ijs quæ erunt reperitur.Nam ſi verũ eſt aſtruere d fore:neceſſe eſt ve-
rum eſſe & a prius fore.huius cauſa media c.nã ſi d erit,prius c erit:& ſi c erit,& a quoq; prius erit.
Et ſimili modo in futuris eſſe vt in factis eſſe:infinita diuiſio eſt.nam futura eſſe futuris eſſe conti-
nua nõ ſunt.Attamen & in his auſpicandæ argumẽtationis initium eſt:& ad primã cauſam cui ali-
qua mediarum nullo interſtite medio,hæreat,tandẽ decũbendũ. Huius quod dictũ eſt ſimile re-
periri poteſt in ipſis operibꝰ.Vt ſi extructa eſt domus:& lapides inciſos fuiſſe neceſſe eſt.& cauſa
media eſt,fundamẽta iacta fuiſſe.quia ſi domus eſt:& fundamẽta iacta fuiſſe neceſſe eſt.ſi vero iacta
fuere fundamẽta:& lapides prius fuiſſe deciſos eſt neceſſe.Item & in futuris:ſimiliter.ſi erit domꝰ:
prius erunt parietes.& ſi erunt parietes,prius iactũ erit fundamentũ.Demõſtratur autẽ per mediã
cauſam:vt & in ijs quæ facta fuerunt.media autẽ cauſa,parietes.nam prius erit fundamentum.

❡In ijs quæ circulo gignuntur,demonſtrationẽ eſſe circularem. Cap.XIII.

38 Voniam autem videmus in ijs quæ fiunt, circulo quandã generatio-
nem eſſe, & contingit hoc eſſe: ſi quidem conſequantur adinuicem
medium & termini.in his enim conuerti eſt.oſtenſum autem eſt hoc
in primis ꝙ conuertuntur concluſiones:circulo autem hoc eſt.In ope-
ribus autem videtur ſic.depluta terra:neceſſe eſt vaporem fieri.hoc autem facto:
nubem.hac autem facta:aquam.hac vero facta:neceſſe eſt terrã deplutam eſſe.
hoc autem erat ex principio.quare circulo circuiuit.cũ enim vnum horũ quod-
39 libet eſt:alterũ eſt.& cum illud:alterum.& cũ hoc:primum.❡Sunt autem quæ-
dam quæ fiunt vniuerſaliter.ſemper enim & in omni aut ſic ſe habent,aut fiunt.
alia vero quidem ſemper non: ſed ſicut frequenter ſunt. vt non omnis homo
40 maſculus habet barbam:ſed eſt ſicut frequenter. ❡Talium igitur neceſſe eſt &
medium ſicut frequẽter eſſe.Si enim a de b prædicatur vniuerſaliter,& hoc de
c vniuerſaliter: neceſſe eſt & a de c ſemper, & de omni prædicari. hoc enim eſt
vniuerſaliter:& de omni & ſemper.ſed ſuppoſitũ eſt ſicut frequenter eſſe.neceſſe

Ex ſecundi priorum cap. 5.

eſt ergo medium ſicut frequenter eſſe quod eſt in quo b.erunt ergo & eorũ principia frequenter ſine medio: quæcunq; vt plurimum ſic ſunt aut fiunt.

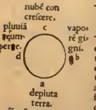
¶ Decimitertij cap. notæ.

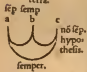
¶ Cum in ijs quæ fiunt:videamns quandã reciprocam. In prædicatiuis ratiocinationibus quando medius terminus & extremi termini ſe mutuò conſequuntur & remeant:euenit,illã argumẽtationem obambulatoriã(vt Hermolaus ait)remeantémq; & circularẽ eſſe.at ſi ratiocinatio cõditionalis eſt:medium ea propoſitio dicitur quæ vnius comes conſequénſq; eſt,& alterius dux atq; antecedens.extrema vero mediæ illius propoſitionis:antecedens & cõſequens. & ſi plures ſint alternatim antecedẽtes & cõſequẽtes:& plura quoq; erunt media.vt ſi terra depluta eſt:vapores attollẽt. ſi autẽ attollentur vapores:concreſcent denſabuntúrq; in nubem.& ſi concreſcet,denſabitúrq; nubes:pluet.ſi autem pluet:& terra proculdubio erit depluta.media ſunt vapores attolli,nubem denſari,& pluere:extrema terrã deplutam eſſe, & terrã fore deplutã, quæ omnia inter ſe cõmeant ac recurrunt.¶ Inſtar circuli.circunferentia circuli:à puncto in punctũ remeat,quodcunq; in ea deſignaueris.¶ Cum horum quoduis.ſiue primũ ponas terrã eſſe deplutam:reditus ad idipſum fit.ſiue vapores attolli:ad idipſum redditus fit.ſiue nubes gigni:ad nubium generationẽ circulatio redit. ſiue pluuiã decidere,ad id, pluuiæq; eruptionem cõuertitur ambitus. Eſto a terrã eſſe deplutam,b vapores attolli,c nubẽ gigni,d pluuiã decidere:circuitus omnes hac deſcriptione deprehenduntur. 38

Hermolaus.

a	b	c	d	a
b	c	d	a	b
c	d	a	b	c
d	a	b	c	d

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

DEcimumtertium cap.concluſiones tres. ¶ Prima concluſio. Cum in his quæ fiunt,videmus quandam reciprocam,circulóq; eſſe generationem : hoc euenit cum medium & extrema ſe mutuo conſequuntur. Primo,quia in his medium & extrema ſe mutuo conſequi:eſt ea ipſa conuerti.atqui oſtenſum hoc prius eſt cũ conuertũtur concluſiones,id eſſe circulo.nimirum igitur eſt reciprocam, circulóq; generationem fieri:cum medium & extrema ſe mutuo conſequuntur. Secundo.Id ex ipſis naturæ operibus:ita eſſe deprehenditur. Vt ſi depluta eſt terra:neceſſe eſt vaporem gigni.& ſi aggignitur vapor:& nubem quoq; concreſcere neceſſe eſt. Concreta autem nube,pluuiam erumpere.ea vero erumpente,& terrã deplutam eſſe neceſſe.Hoc autem terram eſſe deplutam:idipſum eſt quod ab initio ſumpſimus.quare inſtar circuli:conuerſio facta eſt.Nam & cũ horum quoduis eſſe ſtatueris:alterum eſt.& cũ illud:& alterũ.& cum hoc:tandem eſt primum. 38
¶ Secunda concluſio. Quædam vniuerſaliter ac omnino ſunt aut fiunt eodem modo:quædam vero nõ vniuerſaliter eodem ſunt aut fiunt modo.Nam quędam ſunt quæ ſemper eodem ſeſe habent aut fiunt pacto.vniuerſaliter igitur ac omnino.Et alia non ſemper eodem modo,ſed plerunq;.vt ꝙ omnis homo maſculus barbam emittat non ſemper fit:ſed plerunq;. 39
¶ Tertia concluſio.Eorum quæ plerunq; ſunt aut fiunt:& medium plerunq; eſſe & non vniuerſaliter eſſe oportet.Nam ſi a de b medio vniuerſaliter prædicatur,& ipſum b vniuerſaliter prædicetur de c:& a de c ſemper prædicabitur. nã id eſt vniuerſaliter prædicari:& de omni & ſemper prædicari. Id autem eſt contra hypotheſin. poſitum nanq; eſt:non ſemper,ſed plerunq; prædicari. Neceſſe eſt igitur medium b vt plerunq; eſſe.Erunt igitur eorum quæcunq; ſunt aut fiunt vt plerunq;:principia ea immediata quæ ſunt,fiúntve vt plerunq;.nota igitur eſt concluſio. 40

¶ Quo pacto diffinitio veſtiganda ſit. Cap. XIIII.

QVomodo quidem ſit quod quid eſt in terminos aſſignandũ, & qualiter demonſtratio aut diffinitio ſit ipſius,aut non:dictum eſt prius. ¶ Quomodo autem oportet venari in eo quod quid eſt prædicãtia: nunc dicemus. Eorum igitur quæ inſunt ſemper vnicuiq;: quædam ſe extendunt in plus, non tamen extra genus.dico autem in plus eſſe:quæcunq; inſunt quidem vnicuiq; vniuerſaliter, at vero & alij.vt eſt aliquid quod omni trinitati ineſt:ſed & nõ trinitati. ſicut quod eſt,ineſt trinitati:ſed & non numero. ſed impar ineſt omni trinitati : & in plus eſt . & nanque ipſi quinario ineſt: ſed non extra genus . quinarius quidem numerus eſt . nullum autem extra numerum , impar eſt . Huiuſmodi igitur accipienda ſunt vſque ad hoc : quouſque tot accipiantur primum , quorum vnumquodque in plus ſit.omnia autem non in plus . hanc enim neceſſe eſt ſubſtantiã rei eſſe . vt trinitati ineſt omni, numerus impar primus vtrobique . & ſicut quod eſt non menſurari numero, & ſicut non componi ex numeris . Hoc itaque iam trinitas , eſt numerus im- 41

par primus:& ſic primus.horum enim vnumquodq; illa quidem imparibus om-
nibus inſunt,vltimum autem & dualitati:omnia autem nulli.Quoniam autem
oſtenſum à nobis in ſuperioribus,ꝙ neceſſaria quidem ſunt in eo quod quid eſt
prædicantia:vniuerſalia autem neceſſaria ſunt.trinitati autem & cuilibet alij ſic
accipiuntur in eo quod quid eſt accepta : ſic ex neceſſitate quidem erit trinitas
hæc.Quòd autem ſubſtantia ſit:ex his manifeſtum eſt.neceſſe eſt enim niſi hoc
ſit trinitatis eſſe:vt genus aliquod eſſe.hoc aut nominatum eſt,aut non nomina-
tum.erit igitur in plus q̄ trinitati inexiſtens.conceſſum enim huiuſmodi ſit eſſe
genus : vt quod inſit quidem ſecundum potentiam in plus. ſi igitur nulli ineſt
alij q̄ atomis trinitatibus : hoc vtique erit trinitatis eſſe. ſupponatur enim hoc
ſubſtantia vniuſcuiuſq; eſſe: quæ in atomis vltimū prædicatum. quare ſimiliter
42 & alij cuilibet,ſic demonſtratorum quidē, illi eſſe erit. ¶Congruum autem eſt
cū totum aliquod negotietur aliquis: departiri genus in atoma ſpecie prima. vt
numerum in trinitatem & dualitatem. poſtea ſic illorum diffinitiones accipere
tentare:vt rectæ lineæ,& circuli,& recti anguli.¶Poſt hæc autē accipiētem quod
genus ſit,vt vtrum quantitatum aut qualitatum:proprias paſſiones ſpeculari per
cōmunia prima.cōpoſitis enim ex atomis cōuenientia,ex diffinitionibus erunt
manifeſta:propterea ꝙ principium eſt omnium diffinitio & quod ſimplex eſt.&
43 ſimplicibus per ſe ineſſe conuenientia ſolis:alijs autem ſecundum illa.¶Sed di-
uiſiones quæ ſunt ſecundum differentias:vtiles ſunt ad hoc ſic adeundum.vt ta
men monſtrant:dictum eſt prius.vtiles autem erunt ſic vtiq; ſolum ad colligen
dum quod quid eſt.& videbitur vtiq; nihil monſtrare:ſed mox accipere omnia,
tanq̄ ſi ex principio acceperit aliquis ſine diuiſione. Differt autem aliquid pri-
mum & poſterius prædicamentorum prædicari. vt eſt dicere animal māſuetum
bipes:vel bipes animal manſuetum.ſi enim omne ex duobus eſt:& vnum quid
ſit animal manſuetum,iterum ex hoc & differentia homo aut quodlibet vnum
ſit,neceſſe eſt diuidentem petere.Amplius.nihil relinquendum in eo quod quid
eſt,ſic ſolūmodo cōtingit.cū enim primum accipiatur genus:ſi quidem alicuius
inferiorum aliquam diuiſionem accipiat,non incidet omne in hoc.vt nō omne
animal,aut totum pennatum eſt,aut diuiſum pennis:ſed pennatum,animal om
ne.huius enim differentia hæc eſt.prima autem differentia eſt animalis:in quam
omne animal incidit. Similiter autem & in vnoquoq; aliorum:& in ijs quæ ex-
tra genera,& quę ſub ipſis ſunt.vt in aue,in qua eſt omnis auis.& in piſce,in quo
omnis eſt piſcis. ſic igitur vadenti promptum eſt ſcire quoniam nihil relictum
44 eſt.aliter autem,relinquere neceſſe eſt & non ſcire.¶Nihil autem oportet diffi-
nientem & diuidentem:omnia ſcire quæ ſunt.& tamen impoſſibile dicunt eſſe
quidam,differentias cognoſcere quæ ſunt ad vnumquodq;:non cognoſcentem
vnumquodq;.ſine autem differentijs non eſſe vnumquodq; ſcire.à quo enim nō
differt:idem eſſe huic.à quo autē differt:alterum ab hoc. Primum quidem hoc
falſum eſt. non enim ſecundum omnem differentiam,alterum eſt.multæ enim
ſunt differentiæ in eiſdem ſpecie: ſed non ſecundum ſubſtantiam neq; per ſe.
Poſtea cum accipiantur oppoſita & differentia & ꝙ omne incidit hinc aut in-
de,& accipiat in altero quod quæritur eſſe,& hoc cognoſcat: nihil differt ſcire,
aut non ſcire de quibuſcunq; prædicantur alijs differentiæ. manifeſtum enim
eſt ꝙ ſi ſic vadens veniat in hæc quorum non eſt amplius differentia:habebit ra-
tionem ſubſtantiæ.'omne autem incidere in diuiſionem, ſi ſint oppoſita quibus
nihil intereſt:non eſt petitio. neceſſe eſt enim omne in altero ipſorū eſſe: ſi qui-
45 dem illius differentia eſt. ¶Ad probandum autem terminum per diuiſiones:
tria oportet coniecturare.vt accipiantur prædicata in eo quod quid eſt. & hæc
ordinate quid primum eſt aut ſecundum.& quoniam hæc omnia ſint.Eſt autem
vnum horū & primum per id quod poſſumus ſicut ad accidens ſyllogiſare:quo-
niam eſt & per genus probare. Ordinare autem ſicut oportet,erit:ſi primum ac-

ciipiat. hoc autem erit ſi accipiatur quod omnibus ſequitur : illi autem non om-
nia.neceſſe eſt enim aliquod eſſe huiuſmodi. accepto autem hoc:iam idem infe-
rioribus modus.ſecũdum enim,aliorum primum erit, & tertium continuorum.
remoto enim quod eſt ſurſum : continuum aliorum primum erit. ſimiliter au-
tem & in alijs . Quòd autem omnia hæc ſint : manifeſtum ex hoc quòd recipi-
mus.primum quidem ſecundum diuiſionem. quoniam omne aut hoc,aut illud
eſt.eſt autem hoc. & iterum huius totius differentiam. extremi autem non am-
plius eſſe differentiam . vel etiam ſtatim cum vltima differentia à toto non dif-
ferre ſpecie hoc.manifeſtum enim eſt quoniam neq; plus hoc apponitur.omnia
enim in eo quod quid eſt accipiuntur horum:neq; deficit nihil.aut enim genus,
aut differentia vtiq; erit.genus quidem igitur eſt primum:& cũ differentijs hoc
acceptum eſt. differentiæ autem omnes habentur.non enim amplius eſt poſte-
rior.ſpecie enim vtiq; differret & vltimum:hoc autem dictum eſt non differre.
¶ Quærere autem oportet intẽdentem in ſimilia & indifferentia.primum quid 46
omnia idem habeant.poſtea iterum in altera,quæ in eodem quidem genere ſunt
cum illis:ſunt autem ipſis quidem idem ſpecie,ab illis autem altera.cum autem
in his accipiatur quid omnino idem, & in alijs ſimiliter : in acceptis iterum in-
tendendum eſt ſi idem ſit , quouſque in vnam conueniant rationem. hæc enim
erit diffinitio. ſi vero non vadit in vnam, ſed in duas aut plures: manifeſtum eſt
quòd vtiq; non eſt vnum aliquod quod prædicatur,ſed plura. Vt dico ſi quid eſt
magnanimitas quærimus:intendendum eſt in quoſdam magnanimos,quos ſci-
mus quid habeant vnum omnes inquantum ſunt huiuſmodi. vt ſi Alcibiades
magnanimus,aut Achilles & Aiax:quid vnum omnes habent? non tolerare in-
iuriati.hic enim dimicauit: ille inſaniuit , hic autem interfecit ſeipſum . iterum
idem eſt in alteris.vt Lyſandro & Socrate,ſi iam indifferentes eſſe & fortunati
& infortunati.hæc duo accipiens intendas quid idem habent : aut impaſſibilitas
quæ eſt circa fortunas,aut nõ tolerantia cum iniuriantur.Si vero nullum ſit com
mune : duæ ſpecies erunt vtiq; magnanimitatis. ¶ Semper enim eſt omnis dif- 47
finitio vniuerſalis.non enim in quodam oculo dicit ſanabile medicus,ſed aut in
omni,aut in ſpecie determinans.

¶ Decimiquarti cap. notæ.

¶ Numerus primus:idem eſt,qui ab arithmeticis incõpoſitus appellatur.& bifariam dici ſolet.pri 41
mo:ꝙ nullus numerus ipſum metiatur. Numerus numerat:qui aliquoties ſumptus,illum præciſe
reddit.vt binarius ter ſumptus:præciſe reddit ſenarium.ſecundo ꝙ non cõponatur ex pluribus nu
meris.& id ſolũ cõuenit binario atq; ternario.Nã binarius ex duab⁹ vnitatibus:&ternarius ex vni-
tate & binario cõponitur. vnitas enim numerus nõ eſt. hinc aperte dinoſcitur ternarius ꝙ impar
numerus ſit vtroq; modo primus.¶ Per hanc ſecundam regulam ſic perueſtigatur diffinitio gene 42
ris vt lineæ:per diffinitiones ſuarum indiuiduarum,infimarúmq; ſpecierum.quę ſint linea recta &
linea curua.Nam linea recta eſt longitudo citra latitudinẽ,cuius media puncta nõ prominent,ſub-
ſultántve ab extremis.& linea curua:longitudo citra latitudinem cuius media prominent puncta.
in oibus his diffinitionibus:longitudo citra latitudinem vt quiddã cõmune adijcitur.& quia linea
in genere eſt quãtitate:genus quantitas illi cõmuni adiectum,lineæ diffinitionẽ cõplet.eritq; linea
quantitas quæ longitudo eſt citra latitudinẽ. ¶ Refert tamen.id dictũ eſt propter negationem.nã 43
cum minora precedunt maiora:maiorum bis intellectus habetur:ſuperfluitq; quaſi vnũ non eſſet,
ſed perinde ac plures orationes.¶ Diffinitio omnis ex duobus conſtat,genere & differentia.& q̃q̃
plures quãdoq; ſunt differentiæ:illæ tamẽ vnũ efficiunt,perinde atq; vna eſſent differentia.ſic igit
ex vno genere & vno quod differẽtia ſimplex eſt,aut quod ex differẽtijs coaleſcit:cõſtat diffinitio.
¶ Totipennes,cõtinuarúmq; alarũ ſunt:veſpertilio,& muſcæ. ſciſſipennes autẽ,diſcretarũ diuiſa-
rúmq; alarũ:vt coruus,& cæteræ volucres.¶ Quæ in quid eſt prędicant:ſub quid eſt,quale quid eſt 44
cõprehenditur.vt & eſſentialis differẽtia:generi annectitur,ceu agnoſcitur in topicis. ¶ Per diui-
ſionẽ ita hois diffinitionẽ collige. Primo,agnito ꝙ genus eius ſubſtãtia ſit:diducitur ſubſtãtia in
corpoream & incorpoream.quare homo:corporeum aut incorporeum.perſpectũ autẽ eſt non eſſe
incorporeum: corporeum igitur. Rurſus omnis ſubſtantia corporea:aut animata,aut inanimata.
quare in hæc cadit homo.at inanimatus nõ eſt:animatus ergo.Rurſum animata ſubſtantia:aut ſen
ſitiua,aut ſenſus immunis.igitur & homo:& ſenſitiuus quidẽ.rurſus omnis ſubſtantia ſenſitiua:aut
rationalis,aut rationis expers.alterũ igitur homo. & cũ conſtet ꝙ non ſit expers rationis:rationa-

his igitur eſt.& ex his tota hominis ſubſtantia,ratióq; colligitur:ſubſtātia,corporea,animata,ſenſi-
46 tiuáq;,atq; rationalis.¶ Similia & indifferentia:indiuidua eiuſdem ſpeciei.¶ Vt ſi Alcibiades ma- Alcibiades.
gnanimus.De Alcibiade ex quinto Iuſtini.qui cū dux Athenienſium fuiſſet:re parum fauſte ge-
ſta in Siciliam,vt audiuit ſe nō modo damnatum,ſed per omnium ſacerdotū religiones dijs deuo
tum:impatiens iniuriæ totū conuertit ingenium,vt Athenienſibus bellum inferret conciliato ſibi
Tiſapherne Darij regis prefecto.De Achille autē,ꝙ iniuria offenſus ab Agamemnone ob raptam Achilles.
Briſeida,ſuppetias ſocijs aduerſus Troes negauerit: ex Homero habetur. cuius rei item meminit
Ouidius,inducens Briſeida ſcribentē:vt arma quæ propter ipſam dimiſerat capeſſat,hoc pacto,

Quid tamen expectas? Agamemnona pœnitet iræ
  Et iacet ante tuos Græcia mœſta pedes.
Arma cape Aeacide (ſed me tamen ante recepta)
  Et preme turbatos Marte fauente viros.
Propter me mota eſt:propter me deſinat ira.
  Simq; ego triſtitiæ cauſa , modúſque tuæ.

Et quanquam vetus latina lectio habet de Achille,ille inſaniuit:Ariſtoteles habet ὁ Αἰ ἐμήνισεν.
quod magis deſignat,ille autem ſuccenſuit,iratus,infenſúſque eſt.quod exprimens Argyropylus Argyropy-
(cum hunc locum non ad verbum ſed ad ſententiam verteret) ſcripſit: ſecundus iratus ſe à ſocijs lus.
defendendis ſeiunxit . De Aiace autem quòd mortem ſibi conſciuerit iniuria affectus ab Vlyſſe: Aiax.
decimotertio Metamorphoſeon ſic ſcribit Ouidius,

Hectora qui ſolus,qui ferrum,ignémque, Iouémque
Suſtinuit totiens:vnam non ſuſtinet iram.
Inuictúmque virum vicit dolor. arripit enſem.
Et meus hic certe eſt,an & hunc ſibi poſcit Vlyſſes?
Hoc (ait) vtendum eſt in me mihi. quíque cruore
Sæpe Phrygum maduit:domini nunc cæde madebit.
Nec quiſquam Aiacem poſſit ſuperare,niſi Aiax.
Dixit,& in pectus tum demum vulnera paſſum
Qua potuit ferro,letalem condidit enſem.

De Lyſandro(de quo Cicero in primo officiorum:quo in genere patientiſſimum Lyſandrum La Lyſander.
cedæmonium accepimus) ex quinto Iuſtini pariter agnoſcas. fuit enim præfectus claſſis Lacedæ-
moniorum.De magnanimitate tolerantiáque & patientia Socratis,faceta magis quàm ſeria legun Socrates.
tur in Laërtio.at in Phedone & Menexeno magnanimus ac patientiſſimus legitur: vt etiam æquo
animo paríque vultu (collachrymante lictore) è manu famuli qui venenum miſcuerat deſumpſe-
rit.¶ Specie determinans:ſpecie, vt oculo humano.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVARTI.

41 DEcimumquartum cap.regulæ quatuor.pręcepta tria.amotiones cauillorū duæ.¶ Pri-
ma regula: Cum indiuiduæ ſpeciei tot eorū (quæ de ea vniuerſaliter & ſemper præ-
dicantur & ſingulum ad plura ſe fundit) accipiuntur,vt omnia ſimul illi ſint æqua,
neq; in plus ſe porrigant, illa ſimul accepta ſpeciei illius diffinitio, ſubſtantiáq; ſunt.
Quónā ſanè modo quid eſt ratiocinationis terminis ſit adijciendū,& quo modo diffi
nitio aut demonſtratio ſit,aut non ſit ipſius quid eſt,dictū eſt prius.quánam vero lege inueſtigare
oporteat ea quæ in quid eſt pręedicantur,nunc diſſeramus oportet.Igitur eorum quæ ſemper cuiuis
ſpeciei inſunt:quædā latius ſe fundunt q̃ ſpecies,non tamen in plus q̃ ſuum genus. Dico autem la-
tius ſe fundere, in plúſque eſſe : quæcunq; cuiq; vniuerſaliter inſunt,attamen & alij etiam inſunt.
ceu eſt aliquid quod omni ternario ineſt,& etiam non ternario.quemadmodum eſſe ens omni ter-
nario ineſt & etiam non numero,latiúſq; ſe fundit q̃ ternarij genus.at impar ineſt & omni terna-
rio,& in plura ſe porrigit.nam ipſi quinario ineſt: ſed genus ipſum nō excedit. ſiquidē quinarius,
numerus eſt:& nullus impar extra numerum eſt. Huiuſmodi igitur prædicata eouſq; ſumēda ſunt:
quouſq; primum tot accepta ſint vt ſingulum quodq; in plus ſit.at vero omnia ſimul non in plus,
ſed illi ſpeciei æqua.Et banc neceſſe eſt eſſe ipſius finiendæ ſpeciei ſubſtātialem rationem. vt omni
ternario ineſt numerus impar vtroq; modo primus. Vtroq; modo dico:& quia nullo metitur nu-
mero,& quia ex pluribus nō coaleſcit numeris. Hoc igitur ternarius eſt.hoc inquā numerus impar
primus,& hoc pacto primus,vtroq; videlicet modo. Horum enim omniū prima,cunctis impari-
bus inſunt:vltimum vero & binario.at vniuerſa ſimul nulli præterq̃ ternario inſunt. Cū autē à no Cap. 4. pri-
bis ſuperiore libro oſtenſum ſit ea quæ in eo quod quid eſt prædicantur,neceſſaria eſſe:nam vniuer mi.
ſalia.vniuerſalia autē neceſſaria ſunt.de ternario autē & quouis alio ſic accipiuntur prædicata in eo
quod quid eſt deſumpta.ſic igitur ex neceſſitate quidē ternarius ea erit:quæ ſupra attulimus. Quòd
autē illa,ternarij ſubſtantia,diffinitióq; ſint:ex his dilucere poteſt.nā niſi id ternarij diffinitio ſit:
neceſſe eſt idipſum quaſi genus quoddā ipſius eſſe, & hoc aut nomine vocitatum,aut cui ſimplex
nomen minime ſit inditum.erit igitur pluribus q̃ ternario cōpetens. nam huiuſmodi ſupponatur
eſſe genus:vt quod poſſit in pluribus ſe fundere:ſi igitur id nulli alij ineſt præterq̃ indiuiduis ſin-

gularibúſq; ternarijs:erit profecto id ternarij diffinitio. Nam & hoc etiam ſupponatur, id ſubſtan
tiam definitionémque cuiuſq; eſſe:quæ de indiuiduis vltima ipſa prædicatio eſt. quare ſimiliter &
de alio quocunq;:id illi erit diffinitio, quod hoc oſtenſum fuerit modo. ¶ Secunda regula. Par eſt 42
autem cum quiſpiam totum aliquod ſtudeat, nauétq; operam diffinire genus:ipſum in indiuiduas

Linea recta.

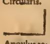
primáſque ſpecies partiri. vt numerum in binarium & ternarium, & reliquas ſpecies. & lineam in
rectam & circularem. & angulum in rectum, hebetem & acutum. Deinde vt dictum eſt, eniti illa-
rum diffinitiones accipere. vt diffinitionem lineæ rectæ, & diffinitionem lineæ circularis, & diffi-
nitionem anguli recti, & ſimilium. Poſt hoc autẽ ſumere quódnam illius totius ſit gen⁹. vt vtrum

quantitas ſit, an qualitas? & ipſius totius proprias affectiones per primas ſpeciebus indiuiduis com
munes contemplari. nam conuenientia ipſis totis, generibúſq; & cõpoſitis ex ipſis indiuiduis ſpe
cie:ex illarum ſpecierum diffinitio[illegible]s nota erunt, ob idipſum ꝙ diffinitio principium eſt oim

Circularis.

& ſimplex. & ea quæ ſimplicibus conueniunt, per ſe quidem illis ſolis conueniunt: cæteris autem
per illa. Indiuiduæ autem ſpecies ſimplices:genus autẽ cõpoſitum. quare non abſurdum fuerit hoc

modo diffinitiones inueſtigare generum. ¶ Tertia. At diuiſiones quæ per differentias procedunt: 43
vtiles, accõmodæq; ſunt ad id negotij ſic proſequendum, vt diffinitiones tum generũ, tum indi-
uiduarum ſpecierum perueſtigentur. Quo pacto tamen ad demonſtrandum quid eſt ſe habeant:

Angulus rectus.

dictum prius eſt. vtiles nihilominus eſſe poſſint ſolum:ad ſic colligendum quid eſt. Et videbitur ſa
nè ipſa diuiſio nihil monſtrare:ſed ſtatim vniuerſa accipere, perinde ac ſi quis ab initio ſine diui-
ſione ſumeret. Refert tamen nonnihil eorum quæ prædicantur:quod primo loco, quódve poſte-

riore prædicetur. Verbi cauſa. refert dicere animal manſuetum bipes:vel bipes animal manſuetũ.
Nam ſi omnis diffinitio ex duobus coaleſcit, & animal manſuetum ſit quid vnum, ex quo & diffe-

Angulus hebes obtuſúſque.

rentia ſit homo vel quiduis vnum quod efficitur:neceſſe tamen eſt diuidentem illam differentiam
petere vt bipedem, aut quiduis aliud. Refert igitur quo loco illa differentia prædicetur:ſed eo loco
prædicari par eſt, quo venit petenda. Præterea hoc pacto duntaxat, nihil omittere contingit eorũ

quæ in diffinitione ſunt ponenda. nam cum primũ accipitur genus, ſi aliquam inferiorũ diuiſio-
num accipiat quis, non totum id genus cadet in illam. vt non omne animal continuarum, aut diui-
ſarum alarum eſt:ſed id ſolum omni animali volatili conuenit. nã & illius:hæc differentiæ diuiſio
eſt. Prima autem differentiæ animalis diuiſio ea eſt:in qua omne animal comprehenditur. Simili

Angulus acutus.

autem modo & in quouis aliorum generum:ſiue ea genera ſumma ſint, ſiue inferiora, & ſub alijs
generibus collocata:ceu volucris ea eſt differentiæ diuiſio prima, in quam omnis volucris cadit. &
piſcis diuiſio prima:in quam omnis cadit piſcis. ſic igitur procedenti: promptum eſt cognoſcere,
nihil omiſſum eſſe. ſecus autem facientem, & quaſi per ſaltum, ſeriémq; interrumpendo:neceſſe eſt
aliquid omittere, & neſcienter inſcitéq; id facere. ¶ Amotio cauilli. Nequaq̃ oportet eum qui diffi- 44
nit ac diuidit, omnia ea quæ ſunt ſcire:tametſi impoſſibile eſſe cauillentur nõnulli (vt Speuſippus)
cognoſcere differentias quæ ſunt ad vnumquodq;, qui non cognoſcat vnumquodq;. ſine autẽ diffe
rentijs ad vnumquodq;:fieri non poſſe vt quodq; diffinitione ſciatur. nam à quo non differt quiſ-
piam:idem illi eſſe aiunt. à quo autem differt:ab eo eſſe alterum, atq; diuerſum. Primo igitur id vl-
timum falſum eſt. nam non ſecundum omnem differentiam res altera, diuerſáq; eſt. quandoquidẽ
compluſculæ ſunt differentiæ:in rebus ipſis quæ ſpecie ſunt eædem. at non ſecundum ſubſtantiam,
neque per ſe. Non igitur differentiæ illæ, res alteras diuerſáſq; eſſe faciunt. Deinde cũ quiſpiam ac-
ceperit oppoſitas differẽtias, & omne quod finiendum ſuſcipitur in hanc aut illam partem cadere,
ſumpſeritq; eam rem quam quærit in altera eſſe parte, & id agnouerit:nihil refert ſi ſciat néc ne de
quibuſcunq; alijs prædicentur illæ differentiæ. Verumenimuero manifeſtum eſt ꝙ ſi eo quo dictũ
eſt modo proficiſcens, ad ea tandem perueniat quorum nulla vlterius differentia eſt: deniq; ipſum,
rationem ſubſtantiæ diffinitionémq; habiturum. omne autem finiendum in diuiſionem cadere, ſi
diuidentia ipſa oppoſita ſint inter quæ non cadit medium:minime petendum eſt. nam neceſſe eſt
id omne in altero eſſe: ſiquidem illius differentia eſt. Non igitur eum qui diuiſione diffinitionem
colligit:omnia ſcire oportet. ¶ Tria præcepta diuiſionum. Ad parandam autem ac inſtruendã per 45
diuiſiones diffinitionem:tria cõiectare oportet. Primũ vt ea ſumantur:quæ in quid eſt prædican-
tur. Secundum vt hæc ſuo ordine diſponantur:ceu primõ primo loco, & ſecundũ ſecundo colloce-

Ex quarto topicorum. Ex ſecundo, & tertio.

tur, & ita deinceps. Tertium vt illa, omnia ſint. Vnum autẽ primúmq; horũ ex topicis per id effi-
cietur: ſi valebimus per generis cõſiderationes ineſſe probare, vt & ad accidẽs per locos ſuos vale-
mus ratiocinari. Erit autẽ vt quis recte ordinet:ſi primũ accipiat. Id autẽ erit ſi accipiatur id, quod
omnia ſequatur:at illud nõ ſequãtur omnia. nam aliquid eſſe tale:neceſſe eſt. Quo quidẽ primo ac-
cepto:idem iam erit in ſubſequẽtibus obſeruãdus modus. Nã quod ſecundo loco venerit:erit ſubſe-
quentium primũ. & tertiũ, quod illi attiguum eſt. nã ſublato illo ſurſum:quod attiguum eſt ſecũdo
aliorum, erit illorũ primũ. Et in alijs quæ ſubſequentur:ſimili modo res ipſa ſeſe habebit. Tertium
autẽ, quódq; prædicata illa omnia ſint:dilucidum ex hoc euadet, ſi ſumpſerimus primã diuiſionẽ
(quia omne quod finiendum eſt: aut hoc, aut illud eſt, eſt autem hoc) & iterũ ſumpſerimus illius
totius differentiam, donec ad vltimã decumbemus. vltimi autẽ dilucidum eſt nõ vlterius eſſe diffe-
rentiam:aut ilico id etiam vltimæ differentiæ adiunctũ, nihil à toto efficere ſpecie differens:ſic om
nia quæ finiendæ ſpeciei neceſſaria erunt:ſumpta erunt. nam manifeſtum eſt neq; plus q̃ par eſt,

quicquam appoſitum eſſe.nam omnia quæ in quid eſt de ſpecie dicuntur: accipiuntur.neq; illorũ
quicq̃ deeſt.nam id aut genus,aut differentia eſſet.at genus eſt primum,& cum differentijs ipſum
acceptum eſt:& differentiæ etiam omnes cõprehenſæ ſunt .nõ enim vltima: poſterior eſt vlla.nã
efficeret vt ſpecie differret vltimum.id autem dictum eſt ſpecie differre non poſſe.erunt igitur om
nia quæ neceſſaria diffinitioni ſpeciei ſunt aggerata,& nihil exuberans,nihilq; mancum atque o-
46 miſſum. ¶Quarta regula. Oportet autem & aliter diffinitiones quærere. inſpiciendo primum ad
ea quæ ſimilia indifferentiáq; ſunt quid omnia talia idem communéq; habeant.deinde iterum ad
alia:quæ ſub eodem quidem genere cum illis collocata ſint, & inter ſe eadem ſint ſpecie,à primis
autem ſpecie ſint diuerſa. Cum autem in primis ſumitur quippiã penitus idem, & in alijs aliquid
idem ſimili modo:rurſus conſiderandũ eſt ſi in ijs quæ ſumpta ſunt ſit aliquid idem ac cõmune,
quouſque ad vnam deueniatur rationem.nam ipſa erit ipſius rei diffinitio.ſin autem illa diuerſa ex
parte accepta ſingularia in vnam non conſpirant rationem,ſed in duas,pluréſve itur: exploratum
tum eſſe debet,id cuius diffinitio quæritur,non vnum eſſe prædicatũ ſed plura,atq; homonymũ.
Vt ſi(inquam) quid ſit magnanimitas quærimus:inſpiciendum eſt ad quoſdam quos ſcimus eſſe
magnanimos,quidnã habeant vnũ quatenus tales ſunt.ceu ſi Alcibiades magnanim9,& Achilles,
& Aiax:quid vnum omnes habent?& id ſanè eſt:ſe affici iniurijs non perferre. Nam primus iniu-
ria affectus:bellum intulit.ſecundus ira percitus:ſocijs ſuppetias negauit.& Aiax ſemetipſum letho
dedit.Rurſum in alijs magnanimis idipſum eſt inſpiciendum.vt in Lyſandro & Socrate. Vnum
autem in ipſis,id eſt:æquanimes,cum fortunatos,tum infortunatos, ipſos eſſe. Sumens igitur hæc
duo:conſidero quidnam idem habeant hæc, æquanimitas inquam imperturbatióq; circa fortunæ
proſpera ac aduerſa,& tolerandi impotentia cum qui contumelijs laceſſuntur.Quòd ſi nihil vnum
cõmunéq; habeant:duæ proculdubio magnanimitatis ſpecies,modíq; erunt,eritq; magnanimitas
47 homonymum,atque æquiuocũ. ¶Amotio ſecũdi cauilli.Nam videtur ſi ad ſingula ſit aſpiciendũ
ad ipſas diffinitiones habendas:ſingularium igitur oportere eſſe diffinitiones. Quòd ſi id non eſt:
nequicq̃ ad ſingula ſit inſpectio. Verum non ita res ſeſe habet.nã omnis diffinitio,vniuerſalis ſem-
per eſt.Neque enim medicus diffinit ſalubre huic oculo:ſed aut omni,aut ſpecie determinãs.

¶Species facilius quàm genera finiri. Cap. XV.

48 FAcile autem eſt magis ſingulare diffinire q̃ vniuerſale.vnde oportet
à ſingularibus in vniuerſalia aſcẽdere. ¶Et nanq; æquiuocationes ma
gis latent in vniuerſalibus q̃ in indifferentibus. ¶Sicut autem in de-
monſtrationibus oportet ſyllogiſari ineſſe:ſic & in terminis clarum.
hoc autem erit per ea quæ ſecundum vnumquodq; dicuntur, ſit in vnoquoque
genere diffiniri ſeparatim.vt ſimile non omne:ſed in coloribus & figuris.& acu
tum quod eſt in voce.& ſic in cõmune erit ire:timentem ne æquiuocatio con-
49 tingat. ¶Si autem non oportet diſputare in metaphoris: manifeſtum eſt neque
diffinire metaphoris, neque quæcunq; dicuntur in metaphoris. diſputare enim
erit neceſſe in metaphoris.

¶Decimiquinti cap. notæ.

48 ¶Aequiuocationes minus apertæ ſunt in vniuerſalioribus, magíſq; latent.vt magis latet an acu-
tum homonymum:q̃ quando ſpecialia attendimus.vt ad acutam vocem,acutum ſaporem,& acu-
tum gladium.in his enim homonymia,æquiuocatióq; ſtatim percipitur:& per hæc,quòd acutum
homonymum,æquiuocúmque eſt. ¶Acutum in voce,vox tinnula:quæ fortiter perpellit,& quaſi
penetrat auditum. Acutum in ſapore:quod pungit guſtum.vt acor,& aromata. Acutum in magni-
tudine:quod pungit,penetrátque tactum.vt ſtilus,vt acus.

¶PARAPHRASIS CAP. DECIMIQVINTI.

48 DEcimumquintum cap.concluſiones duæ. ¶Prima concluſio.Facilius eſt ſpecies,quódque
minus vniuerſale fuerit diffinire: quàm quod magis vniuerſale. ¶Primo.quia vt modo
viſum eſt:oportet in colligendis finitionibus à ſingularibus ad vniuerſalia ſcandere. ¶Se-
cundo.quia homonymiæ,æquiuocationéſque:minus apertæ ſunt in vniuerſalibus quàm
in ijs quæ genere non diſſident. ¶Tertio.vt in demonſtrationibus,oportet ratiocinationis boni-
tatem ineſſe:ſic & in diffinitionibus diluciditatem,claritudinémque.Hoc autem erit:ſi diffiniatur
ſeorſum quod in quoque genere eſt, per ea quæ in vnoquoque dicuntur. Vt ſi finiatur ſimile,non
omne:ſed ſimile in coloribus & ſimile in figuris. & acutum,non omne: ſed acutum in voce, & in
reliquis. & ſic q diffinit,proficiſci debet:id cauens ne offendatur æquiuocatio.Facilius igitur cũ ad
49 ſingula inſpicitur,diffinire minus communia:quàm communia,vniuerſaliáque magis. ¶Secunda
cõcluſio.Si nõ eſt tranſlatitijs locutionibus diſſerendum : manifeſtum eſſe debet neque eſſe eiuſce
tranſlatitijs orationibus,aut ijs quæ per tranſlationem dicuntur,diffiniendum. Nam ſi tranſlatio-
nibus diffiniatur:& tranſlationibus diſſerere neceſſe eſt.ſubeunt enim diffinitiones,ipſas diſſeren-
di argumentationes.

¶ Anatomen & analogiá terminãdis problematis momẽtũ habere. Cap. XVI.

VT habeamus propoſita:eligere oportet deciſiones & diuiſiones.ſic au 50
tem eligere ſecundum ſubiectum genus cõmune omnium.vt ſi animalia ſint quæ conſiderãtur:qualia omni animali inſunt.acceptis autem his,reliquorũ primo qualia omni ſequãtur.vt ſi hoc eſt auis:qualia omni ſequãtur aui,& ſic ſemper illi proxima.manifeſtum enim eſt quoniã habebimus iã dicere propter quid inſunt ſequẽtia ijs quæ ſunt ſub cõmuni.vt propter quid homini,aut equo inſunt.ſit autẽ animal in quo a.b autẽ ſequentia omni animali.in quibus autẽ ſunt,c d e ſicut quædã animalia.manifeſtum igitur eſt propter quid eſt b in d.propter a enim.ſimiliter autẽ & in alijs,& ſemper in alijs eadẽ eſt ratio.nunc quidẽ ſecundũ ea quę aſſignãtur cõmunia nomina,dicimus. Oportet autem non ſolum in his conſiderare:ſed & ſi aliud videtur aliquid commune exiſtens accipientẽ.poſtea quibus hoc inhæreat:& qualia huic ſequantur. vt cornua habentibus habere ventres,& nõ vtrobiq; dentes eſſe.item habere cornua quib⁹ ſequitur.manifeſtum enim propter quid in illis eſt quod dicitur.propter id enim ꝙ cornua habent,ineſt. ¶ Amplius.alius modus eſt ſecundum ana- 51
logum eligere.vnum enim accipere non eſt idem:quod oportet vocare ſepium & ſpinam & os. ſunt autem quæ ſequuntur & his: tanq̃ natura vna huiuſmodi exiſtente. ¶ Eadem autem propoſita ſunt:quæ quidem idem medium habent,vt 52
quoniam omnia contrarij ſtatus.horũ autem quædam genere eadem ſunt:quæcunque habent differentias,ex quo aliorum,aut aliter ſunt.vt propter quid reſonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris.omnia enim hæc quidem vnum propoſitum ſunt genere. omnia enim repercuſſio ſunt: ſed ſpecie altera. Alia autem ex eo ꝙ medium quidem ſubalternum medium eſt:differunt propoſitorum.vt propter quid Nilus finiente mẽſe magis fluit? propter id quòd hybernior eſt finiens menſis. propter quid autem hybernior eſt finiens menſis? propter id quòd luna deficit.hæc enim ſic ſe habent adinuicem.

¶ Decimiſexti cap. notæ.

Argyropylus. ¶ ἐχῖνος dicit Ariſtoteles:interpretatur Argyropyl⁹ eritium:Hermolaus omaſum.& eſt omaſum (vt inquit)boum & ruminãtium vẽter. ¶ Vnde & Ariſtoteles tertio de partib⁹ animaliũ cornige- 50
Hermolaus. ra q̃q̃ vtraq; parte dentata ſint:ponit ruminare,& quę ſuperne dentata nõ ſunt:identidẽ ruminare omnia,& propter inopiam,dentium munus explent vẽtres.nam horũ ſingula multiplices habent ventres. quibus aut nomina indita, aut indere licet : venter,reticulum,omaſum, abomaſum.vt ex
Theodorus. Theodori traductione amplius agnoſcas. ¶ Quid iris & quid echo:& cur proueniãt (ex reflexione enim proueniunt)naturalis philoſophiæ curæ eſt oſtẽdere. ¶ Nilus fluuius alluens Aegyptũ:ſeptẽ 52
Vergilius. oſtijs diſcretus,& vt ait Vergili⁹ ſeptem diſcurrit in ora Vſq; coloratis amnis deuexus ab Indis.nec iniuria vnus inter maximos orbis fluuios:cuius (vt poetæ volunt) arcanum natura caput nõ prodidit vlli.quotannis ſole ſolſtitium æſtiuum occupante totã inundat Aegyptum.Et de inundatione Nili:liber vnus Ariſtoteli tribuitur.Et de mẽſe lunari hic intelligitur qui à luna ſilẽte ad ſilentẽ attenditur,ſiue à coitu lunæ ad proximum eius cũ ſole coitum.coitus autem lunæ intelligitur:cum ſol atq; luna in eodẽ ſigno & eadem ſigni parte conueniunt.non autẽ de mẽſe ſolari qui Romanus & nobis notus eſt,quo annũ ab æquinoctio verno ad ꝓximũ æquinoctiũ vernũ in duodecim partimur:æquinoctiũ autẽ vernũ,cũ ſol æquinoctialẽ lineã ſubit ad arcturũ ſe cõuertẽs.ſed hæc alienę
Hermolaus. ſunt diſciplinæ. ¶ Sepiũ eſt(vt inq̃t Hermolaus)quiddã inſitũ ſepijs validiuſculũ,latiuſculũ,fungo- 51
ſum ac friabile:inter ſpinã & os naturã mediã referẽs. ¶ Sepia piſcis not⁹,atramẽto quod ſecũ portat(ne dep̄hendatur)aquas inficiens,atq; turbãs.Os in terreno animali,ſpinã in piſce,& ſepium in ſepia comitatur partes molles fulcire,ſuſtẽtareq;:perinde atq; ſi natura eadẽ,vniuocáq; eſſet. ¶ Vere niues,grãdines autumno crebreſcere:æſtate puteales aquas algidas eſſe,hyeme feruidas, frigida calcem accendi & id genus omnia:facit antiperiſtaſis,contrariorũmq; vallatio atq; circunſtantia.

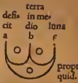
¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMISEXTI.

DEcimumſextum cap.concluſiones tres. ¶ Prima cõcluſio. Vt problemata diſcutere valea- 50
mus:anatomiæ,deſectionéſq; & diuiſiones eligendæ ſunt:& ſic quoq; eligendæ ſuppoſito genere cõmuni omnium.Ceu ſi animalia ſint ea quæ conſiderãtur:quænã omni inſunt animali. quibus ſumptis rurſus peruestigare oportet:quænam primum reliquorum omnino comitãtur.Vt ſi id ſit auis:quænã omnem comitent auem.& ſic ſemper quænam ſequantur ea quæ illi fuerint proxima. Nam manifeſtũ eſt nos iam habituros vnde dicere valeamus propter quid inſint ijs,quę ſub ipſo cõmuni ſunt collocata:vt ꝓpter quid inſint aut homini,aut equo,

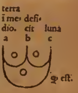
Eſto igitur a animal,b vero ea quæ omne comitantur animal,c d e quædā animalis ſpecie. Mani-
feſtū itaq; eſt propter quid b ineſt d:nā propter a.& ſimiliter propter quid cæteris ineſt.ſemper au
tē in alijs eadē eſt ratio.& nūc quidē de ijs dicimus:quę indita ſunt cōmunia nomina.Oportet autē
nō ſolū in his ipſis cōſiderare:ſed etiā ſi quid aliud videat existere cōmune tametſi inditū nomen
nō ſit,& idipſum accipere.deinde quæ ipſum comitatur,& nō minus ea quæ comitātur ipſum.vt
cornigerū pecus:comitātur omaſum habere,& nō vtrinq; dētata eſſe.Rurſus ſumātur ea quæ comi
tātur habere cornua.nā manifeſtū eſt:propter quid illis inſunt,ea quæ dicta ſunt.ob idipſum nāq;
51 ꝙ cornua gerūt:illis inerūt.¶ Secūda. Alius inſuper eſt perueſtigādi modus,quo ea quæ propoſita
fuerint diſcutiātur:per analogiā ſcilicet,ſimilitudiniſq; proportionē. Nam fieri nō poteſt vt vnū,
idémq; atq; ſynonymū ſumatur:quo quidē & ſepiū,& ſpina,& os appelletur.ſunt tamen quæ illa
52. ſequūtur:tanq̄ talis ſit vna quædā natura.¶ Tertia cōcluſio. Problematū quæ eadē dicūtur:quædā
dicūtur eadē ſpecie,quædā vero genere eadē. Eadem autē ſpecie problemata,propoſitaq; dicūtur:
quæcūq; idem mediū ſunt ſortita. Vt quæcūq; ob id ſunt:quia ſit antiperiſtaſis, cōtrariorumq; cir-
cunſtātia.Eadem etiā dicūtur genere:quæcūq; generis eiuſdē,differētias habēt,quo ſunt aliorū,vel
quo eiuſdē ſed alio modo.vt propter quid reboat echo.aut propter quid quippiā apparet:vt imago
in ſpeculo.& propter quid exiſtit iris. Vniuerſa enim hæc:vnū propoſitū genere exiſtit. nā omnia
plane reflexione fiunt,ſed alia reflexionis ſpecie.¶ Quædā autē problematū quæ genere eadē ſunt,
id differūt:quia problematis vnius mediū ſub alterius medio cōtinetur.vt propter quid Nilus defi-
ciēte menſe,magis æſtuat? propter id ꝙ mēſis finiēs hyemantior eſt. Propter quid autē finis men-
ſis hyemantior eſt? quia luna deficit.hæc enim problemata:hoc modo inter ſe ſe habent.

¶ De cauſis & effectis,& an vnius plures ſint cauſæ. Cap. XVII.

53 DE cauſa autē & cuius cauſa eſt dubitabit aliquis:nūquid cū cauſatum
eſt,& cauſa eſt.vt ſi folia fluunt,aut deficit luna:& cauſa deficiēdi vel
folia cadēdi erit.vt ſi huius eſt, lata habere folia. deficiēdi autē,terrā
in medio eſſe. Si enim non:aliqua alia erit cauſa ipſorū.ſi vero cauſa
ſit:& cauſatū ſimul.vt ſi in medio eſt terra:deficit.aut ſi latū eſt foliū:folia fluūt.
ſi autē ſic eſt:ſimul vtiq; erunt,& demōſtrabuntur per inuicē.Sit enim foliū flue
re in quo a.latum autē foliū in quo b.vitis vero in quo c.ſi igitur in b eſt a.om-
ne enim latū folium habēs folio fluit.c autē ineſt b.omnis enim vitis habet lata
folia.& a in c eſt.omnis vitis folio fluit.cauſa eſt b mediū.Sed & quoniā latis fo-
lijs vitis ſit:eſt propter id ꝙ folio fluit,demōſtrare.ſit enim d latū quidē folium.
e autē folio fluere.vitis vero in quo f.in f igitur eſt e.etenim folio fluit omnis vi
tis.in e autē,d eſt.omne enim fluens folio:latū eſt folium habēs.omnis itaq; vitis

54 latū eſt folium habēs.cauſa autē eſt folio fluere. ¶ Si autem nō contingit cauſas
eſſe adinuicē.cauſa enim prius eſt eo cuius eſt cauſa.& deficiēdi quidē eſt cauſa:
terrā eſſe in medio.eius autem quod eſt in medio terrā eſſe:nō eſt cauſa defice-
re.Si igitur per cauſam demōſtratio eſt:propter quid eſt.ſi vero non per cauſam
ipſius,quia.quoniā quidem terra in medio eſt cognouit: propter quid autē non.
Quòd autem nō,deficere cauſa ſit in medio eſſe:ſed hoc, deficiēdi manifeſtum
eſt.in ratione enim deficiendi:ineſt quod eſt in medio.quare manifeſtū eſt ꝙ per

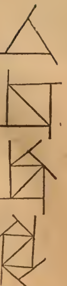
55 hoc,illud cognoſcetur: ſed non hoc,per illud. ¶ An contingit vnius plures eſſe
cauſas? & nanq; ſi eſt idem de pluribus primis prædicari primo. ſit a in b primo
exiſtens,& in c alio primo.& hoc ſit in d. hoc vero ſit in e. erit itaq; a in d & in
e.cauſa autē ꝙ a ſit in d,quidem b:in e autē,c.quare cū cauſa ſit: neceſſe eſt rem
omnē eſſe.ſed res cum ſit:nō neceſſe eſt eſſe omne quodcunq; ſit cauſa.ſed cau-
56 ſam quidē neceſſe eſt eſſe:nō tamen omnem.¶ An ſi ſemper vniuerſale propoſi-
tum:& cauſa totū quiddam eſt,& cuius eſt cauſa vniuerſale? vt folio fluere in to-
to quodā determinatum eſt:& ſi ſpecies ipſius ſint.vniuerſaliter igitur aut plan-
tis aut huiuſmodi plantis. quare & mediū æquale oportet eſſe in his & cuius eſt
cauſa,& cōuerti,vt propter quid arbores folio fluūt. ſi ergo propter denſitatem
humidi:ſiue folio fluit arbor, oportet eſſe denſitatē. ſiue denſitas eſt non in qua-
57 libet,ſed in arbore:eſt folio fluere. ¶ Vtrum autē contingat nō eādem eſſe cau-
ſam eiuſdem in omnibus ſed alterā:an non? an ſi quidem per ſe demonſtretur,
aut nō ſecūdum ſignū aut accidens? nō poteſt eſſe.ratio enim extremi:mediū.ſi
vero nō ſic:contingit. eſt autē & cuius cauſa & cui, cōſiderare ſecūdum accidēs:

non tamen vidētur propoſita eſſe. ſi autē non: ſimiliter ſe habebit mediū. ſi qui-
dem ſunt æquiuoca, æquiuocū medium eſt. ſi vero ſicut in genere: ſimiliter ſe ha
bebit. vt propter quid cōmutabiliter: analogum. alia enim eſt cauſa in numeris,
& in lineis. & eadē quidem inquantū lineæ, alia: inquantū autē habēs augmentū
huiuſmodi, eadē. ſic in omnibus. ſimilē autem eſſe colorem colori, & figurā figu-
ræ: aliā eſſe cauſam alij. æquiuocū enim, eſt ſimile in his. hic quidē eſt fortaſſis ſe-
cūdum analogiā habere latera & æquales angulos. in coloribus autē vnū ſenſum
eſſe, aut aliquid aliud huiuſmodi. quę autē ſecūdum analogiā ſunt eadē: & mediū
habent ſecundū analogiā. ¶ Habet autē ſic cōſequi cauſa adinuicem, & cuius eſt 58
cauſa & cui eſt cauſa: vnūquodq; quidē accipienti: & cuius eſt cauſa in plus eſt. vt
quatuor æquales qui ſunt extra, in plus ſunt q̄ triāgulus aut quadrāgulus: in om-
nibus autem vt in æqualibus eſt. quæcūq; enim, quatuor æquales qui ſunt extra.
& mediū ſimiliter eſt. eſt autē mediū ratio primi extremi: ex quo omnes ſciētiæ
per diffinitionem fiūt. vt folio fluere ſimiliter ſequitur viti & excellit, & ficui &
excellit: ſed nō omnia, ſed æqualia ſunt. ſi vero accipias primū mediū: ratio fluen
di folijs eſt. erit enim primū quidē in altera mediū: quoniā huiuſmodi ſunt om-
nia. deinde huius mediū: quoniā ſuccus dēſatur, aut quiddam aliud huiuſmodi.
quid autē eſt folio fluere? denſari in cōtactu ſeminis ſuccū. In figuris autē ſic aſſi
gnabit quęrētib⁹ cōſecutionē cauſæ & cuius eſt cauſa. ſit a quidē in b omni. b autē
in vnoquoq; eorū quæ ſunt d, in plus autē. b igitur vniuerſale vtiq; ipſis inerit d.
hoc autē dico vniuerſale: quod nō cōuertitur. primum autē vniuerſale, cui vnū-
quodq; quidē nō conuertitur: omnia autē cōuertūtur & nō excedūt. ipſis d igi-
tur cauſa ipſius a, eſt b. oportet itaq; a in plus q̄ b extēdi. ſi vero non: quid magis
cauſa erit hoc illius? Si igitur in omnib⁹ e eſt a: erūt aliquid illa vnū omnia aliud
q̄ b. ſi enim nō: quomodo erit dicere quoniā in quo eſt e: ſit a, omni? in quo autē
a: nō omni, ſit e? propter quid enim non erit cauſa aliqua vt a ſit in omnibus d?
ſed nūquid & quæ ſunt e: erūt aliquod vnū? cōſiderare oportet hoc, & ſit c. cōtin
git igitur eiuſdē plures cauſas eſſe ſed nō eiſdē ſpecie. vt lōgæ vitę quadrupedia,
nō habere cholerā cauſa eſt. volatilia autē, ſicca eſſe aut altera aliqua. ſi autem in
atomū nō ſtatim veniūt, & nō ſolū vnum mediū ſed plura, & cauſæ plures ſunt.
¶ Vtrū autē cauſa mediorū quod ad vniuerſale primū eſt, aut quod ad ſingula- 59
re ſingularibus? Manifeſtū igitur eſt ea eſſe, quæ proxima vnicuiq; cui cauſa eſt.
primū enim ſub vniuerſali eſſe: hæc eſt cauſa. vt in d ſit quod eſt a: cauſa eſt c. in
d quidem igitur eſſe a: cauſa eſt c. in c autē b. in hoc autē, eadem eſt. De ſyllogiſ-
mo igitur & de demonſtratione. quídq; vnūguodq; eſt & quomodo fit: manifeſtū
eſt. ſimul autem & de ſcientia demonſtratiua. idem enim eſt.

¶ Decimiſeptimi Cap. notæ.

¶ Cauſæ actu cū ſuis effectis ſimul ſunt: poteſtate nō ſimul. aut ſi ſimul, id accidit. de cauſis ex ſecū 53
do phyſicorū vberius. ¶ Cauſa eſt deciduo eſſe folio. cauſa quidē eſt illationis, ac cōcluſionis: ſed nō
cauſa rei. verū latifoliū eſſe aut potius areſcētia ſucci, cauſa eſt tū illati, tū rei. In demōſtratione igit
propter quid: mediū cauſa eſt, & cōcluſionis & rei. in demonſtratione autē q eſt: ſolū mediū cauſa
eſt cōcluſionis, nō etiā rei. ¶ Fieri nequit vt aliqua ſint ſibi mutuo cauſæ ſecundū idē genus. Nam 54
idem ſeipſo ſecūdū idē eſſet prius ac poſterius. fieri tamē poteſt vt interdū ſint ſibi mutuo cauſę ſe-
cundū diuerſa cauſarū genera: vt numero 29 huius, mōſtratū eſt. ¶ In ratione deliquij. Nam lunæ
deliquiū eſt priuatio luminis in luna, terra in medio ſolis atq; lunæ cōſtituta. tūc enim terræ opaca
craſſities: vibratus radiorū ſolis in lunā, in ſe quidem illos excipiēs, adimit. ¶ Id cuius eſt cauſa: eſt 57
maius extremū. Id vero cui eſt cauſa: minus extremū. Itaq; cū cauſa huic dicimus: ſubiectū cūcluſio-
nis reſpicimus, niſi torta, obliquáq; & indirecta eſſet demonſtratio. & cū dicimus cauſa huius: cauſa
eiuſdē, id cui⁹ eſt cauſa, & ſimilia: ipſum intelligimus prædicatū, eſt enim mediū: cauſa ſubiecto ali-
cuius, vt ſcilicet prędicatū ſoli inſit. ¶ Diuerſæ cauſæ, quæ de ſe nō prædicātur. vt ſi ponātur b & e
pro ſecunda queſtione eſſe rationale & irrationale, & inſuper a eſſe animal, & d homo, & e equus.
Attamē demōſtrationes illę eiuſdē quodā modo per accidēs ſunt. nā neq; rationale neq; irrationale
quodā modo per ſe animali cōueniūt. nō enim ſunt de eius ratione. Itaq; media illa cauſæ per ſe ali-
quibus ſunt. nō per ſe alicuius, ſed per accidēs. nā ſi per ſe cauſæ alicuius eſſent: oporteret eas rationē
aut de ratiōe eſſe maioris extremi, ipſiúſq; prędicati. ¶ Colores, colori ſimiles dicunt in genere: qui

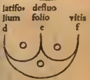
inter ſe eiuſdem ſunt ſenſus:in ſpecie autem,qui eiuſdẽ ſpeciei ſunt.vt albedo albedini: & nigritia nigritiæ.Similes autẽ figuræ:quæ ſunt proportionales.vt triãguli æquanguli,quorum latera ſunt proportionalia:ſimiles ſunt ex ſexto Euclidis.℄Quòd omnis multãgula figura omnes extrinſecos angulos quatuor rectis æquos habeat:demõſtrat Cãpanus ex 32 primi elementorum Euclidis. & id cognitu quãfacillimum eſt.nam in triãgulo omnes anguli intrinſeci & extrinſeci ſimul ſunt ſex: qui per 13 primi elemẽtorum ter ſumptam,æqui ſunt ſex rectis.demptis igitur tribus intrinſecis: qui per 32 æqui ſunt duobus rectis,extrinſeci æquantur quatuor rectis. Et in quadrangula figura intrinſeci & extrinſeci triãguli ſunt octo recti,per eãdem 13 quoties oportet ſumptam. ſed ea reſoluta in duos triangulos:omnes intrinſeci ſunt quatuor recti. qui igitur ſuperſunt extrinſeci: ſunt quatuor recti.Et pẽtagonæ figuræ per eandẽ 13 omnes intrinſeci & extrinſeci æquãtur 10 rectis. reſoluta igitur illa in tres trigonos: omnes intrinſeci ſunt æqui ſex rectis. reſidui igitur extrinſeci: æquãtur quatuor rectis.& vt vniuerſali id demõſtratione intelligatur:detur quæcũq; rectilinea figura,reſoluatúrq; in triangulos,& ſtatim amminiculo 13 & 32 primi elemẽtorum Euclidis colli-
58 gemus propoſitũ.Vt in figuris quidem:de figuris argumentandi,id intelligitur.℄Quónam pacto aſſerere valebimus.Id per quintam viceſimiſecundi cap.ſecũdi priorũ (quæ eſt quando idem prædicatum duobus ſubiectis ineſt,& nullis alijs,& alterum ſubiectorũ de altero vniuerſaliter dicitur: prædicatum cum ſubiecto quod vniuerſaliter dicitur,cõuertitur) agnoſcitur.Nam a ſolis b & c cõuenit.ergo ſi c omni b ineſſet,ipſum a igitur per dictam regulam:cum c cõuerti neceſſe eſt.℄Arbores latifolias defluere ex naturis ſtirpiũ plantarúmq; dinoſcitur.In primo nãq; libro de ſtirpibus & plantis inquit Theophraſtus omnia tum in generibus herbarũ ſuffruticúmq; & plantarũ quæ coma perpetua virent:folijs anguſtioribus eſſe.& pinguedinem quandam ſuauémq; olentiam reddere. Ex quo conſequens vt quæ latifolia ſunt:cito perdant frondis honorẽ , folióq; fluant atq; defrondeſcant.cuius cauſam reddit infra Ariſtoteles areſcentiam ſucci.cito enim in talibus exareſcit, deſiccatúrq; ſuccus: quo deſiccato, vt folia decidua ſint neceſſe eſt. ℄Vt longæua eſſe quadrupedia cauſa eſt vacare bile.bilis:fel,cholera.Non modo quadrupedes animantes carere felle teſtatur Ariſtoteles(vt equum,mulum,aſinum,ceruum,damam) ſed & homines quoſdam.neq; fel,choleram, bilémve ponit animali neceſſariam.Inquit enim in principio quarti de partibus animalium.fel igitur non alicuius gratia,ſed purgamentũ,atq; inutilem eſſe materiam cõſtat.quam ob rem pulchre à veteribus dicitur illis,qui cauſam cur diutius viuatur,fellis vacuitatem eſſe aiunt.argumẽto ex ſolipedũ,ceruorúmq; genere deducto.hæc enim & felle vacant:& diu viuũt. & de hominibus paulo ante dixerat.ꝙ idem homini etiã accidit.aliqui enim fel in iecore habere viſuntur:aliqui carent.& ex hoc intelligas,cur vacare bile:cauſa ſit lõgæ vitæ. Et volucres ſiccas,longæuas eſſe:ex eodẽ libro, deducto quidẽ ex coruorũ cornicúmq; vita argumẽto,haud difficile eſt vt etiã intelligatur.

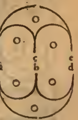

℄PARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

53 DEcimũſeptimum cap.quæſtiones ſex.& dilutiones.℄Prima quæſtio.Ambiget autẽ quiſpiã de cauſa,& de eo cuius eſt cauſa:nũquid tunc cauſa eſt,cũ & id cuius cauſa eſt exiſtit? veluti cũ arbores defrondeſcũt,aut luna deliquiũ patitur:nunquid tum delinquendi, defrondeſcẽdíve cauſa erit? Vt ſi defrondeſcendi cauſa eſt,eſſe latifolium,& delinquẽdi,terrã mediaſtimã eſſe,ſoli lunæq; interceptã:nunquid hæ cauſæ ſimul erũt cum ſuperioribus effectis? Nam ſi id nõ fuerit cauſa:aliqua alia ipſorũ erit cauſa,de qua idem ſubibitur iudicium.ſi etiã id cauſa fuerit: cauſa & id cuius cauſa eſt, ſimul erunt. Vt ſi terra in medio ſit intercepta: luna delinquit.aut ſi arbor latifolia:cito defrõdeſcit. ℄Quòd ſi ita eſt:ſimul itaq; & erũt,& vt reduce,mutua reciprocáq; demõſtratione monſtrabũtur.Sit enim defrondeſcere a,latifoliũ b,vitis vero c.ſiquidẽ omni b ineſt a,nam omne latifoliũ defrõdeſcit.& omni c ineſt b:omnis enim vitis latifolia.& a quoq; omni c inerit,erítq; omnis vitis caduco folio ac defluenti.cauſa autẽ eſt,medium b.Sed etiã vitem latifoliam eſſe demonſtrare poſſumus ob idipſum ꝙ folio defluo caducóq; ſit. Nam eſto d latifolium, e defluo eſſe folio,f vero vitis.ergo omni f ineſt e.nã omnis vitis folio eſt deciduo,defluóq;.& omni e ineſt d,ſiquidẽ omne quod defluo eſt folio:latifoliũ eſt.omnis igitur vitis latifolia eſt. cauſa autẽ
54 hic,eſt defluo eſſe folio. ℄Dilutio. At vero ſi id vltimũ nõ vere dictũ eſt & fieri nequit vt b c ſint ſibiinuicẽ cauſæ (nam cauſa prior eſt eo cuius eſt cauſa.Etiam terrã in medio cõſiſtere,deliquij cauſa eſt.at deliquiũ minime cauſa eſt vt terra in medio cõſiſtat) aliter nobis dicendũ videtur. Si igitur demonſtratio per cauſam euadat:ea demõſtratio propter quid eſt dicitur.Sin vero nõ per cauſam:demõſtratio ꝙ eſt. Vt ſi per deliquiũ monſtretur terra,ſoli lunæq; eſſe media: ꝙ terra quidẽ in medio eſt cognouit,propter quid autẽ non cognouit. Et ꝙ deliquium cauſa nõ ſit vt terra ſit in medio:ſed cõtrà terrã in medio eſſe,cauſam eſſe deliquij,hinc dilucidũ eſſe poteſt.quia in ratione, finitionéq; deliquij:ineſt terrã in medio eſſe.quare dilucet per terrã in medio eſſe,deliquiũ innote-
55 ſcere:nõ autem contrà per deliquiũ,terrã in medio eſſe.℄Secũda quæſtio.℄An cõtingit vnius plures eſſe cauſas? Enimuero cõtingit ſi fieri poteſt,vt vnum atq; idem de pluribus primo prædicetur, Eſto igitur a quod primo inſit b,& alteri c etiã primo inſit,& b inſit d,& c inſit e, inerit a ipſi d pariter & ipſi e. Atqui cauſa ꝙ a inſit d:eſt b,& cauſa ꝙ idẽ a inſit e,eſt c. Vnius igitur (a inquã) plures cauſæ ſunt:b ſcilicet & c.Quare ſi huiuſmodi cauſa eſt:neceſſe eſt & rem cuius cauſa eſt,eſſe. At re exiſtẽte,non neceſſe eſt eſſe quodcũq; cauſa fuerit:ſed cauſam quidẽ eſſe neceſſe eſt,nõ tamen
56 omnẽ. ℄Tertia quæſtio. An cũ ſemper id quod proponitur vniuerſale ſit:& cauſa totũ quiddam

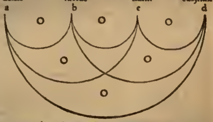

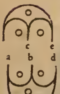

a Animal.
b Rationale.
c Irrationale.
d Homo.
e Equus.

& vniuerſale ſit,& pariter id cuius cauſa eſt ſit vniuerſale?ſic eſſe videtur. Vt folio deciduo eſſe,toti
cuidã ineſt determinato,cuius ſi ſpecies ſunt:etiã illis vniuerſaliter ineſt,aut plãtis,aut huiuſcemo-
di plantis.quare in harũ ſpecierũ problematis (ceu cum quæritur vtrũ vitis deciduis ſit folijs,vtrũ
defluat folijs, ficus) mediũ (hoc eſt cauſa) & id cuius eſt cauſa vniuerſale eſt. & oportet cauſam &
id cuius cauſa eſt,æqua eſſe & cõuerti. Vt propter quid arbores defrondeſcunt,folijſq; defluunt? ſi
profecto id eſt propter areſcentiã humoris:ſiue folijs defluit arbor,oportet areſcentiam humoris,
ſuccíq; eſſe.ſiue areſcẽtia humoris eſt nõ in re qualibet ſed in arbore:oportet idẽtidem & arborem
defluis folijs eſſe,illáq; remeare. ¶Quarta quæſtio. Vtrũ in vniuerſis cõtingat non vnã eandémq; 57
eiuſdẽ eſſe cauſam ſed diuerſas,an ſecus? An ſi id cuius eſt cauſa per ſe mõſtretur & nõ per ſignum
aut per accidẽs: fieri nõ poteſt vt tali demõſtratione eiuſdẽ diuerſæ ſint cauſæ? Nõ poteſt ſanè.nã
eiuſmodi cauſa ratio eſt extremi,ſummíq; termini. At ſi talis demõſtratio nõ fuerit:cõtingit eiuſ-
dem nõ vnã ſed diuerſas eſſe cauſas. Poſſumus autẽ cauſam,& cuius & cui:per accidens cõſiderare.
Sunt tamẽ nõnulla taliũ vbi vnius plures cauſas afferimus,quæ nõ videntur problemata eſſe:vtpo
te quæ multiplicia,homonymáq; ſint & nõ ſimplicia. Quòd ſi ſimplicia ſint:ſimili quoq; modo &
mediũ ipſum habebũt.nam ſi æquiuoca ſint:& mediũ quoq; habebunt æquiuocũ.Si vero vt in ge
nere:& mediũ ſimili modo habebunt. Vt propter quid permutatim quippiã medietatẽ rationum
ſubit?id problema multiplex & æquiuocũ:& idcirco mediũ idẽtidem æquiuocũ.nã aliud medium,
aliáq; cauſa in numeris, & alia in lineis. & eadẽ quidẽ quatenus lineæ ſunt alia: quatenus autẽ tale
habẽs proportionis incrementũ,eadẽ. Eodẽ modo & in cæteris omnibus,vt ꝙ color colori ſit ſimi
lis,& figura ſimilis figuræ: alia alij cauſa eſt. nã ſimile in his æquiuocũ eſt. In figuris quidẽ forſan
ſimile dicit̃:ꝙ laterũ vnius ad latera alterius ꝓportionũ ſimilitudo habeatur,& angulorũ æquali-
tas. In coloribus autẽ ſimile dicit̃ ꝙ eiuſdẽ ſint ſenſus,aut ob aliquid aliud huiuſmodi. Quæ autẽ ſe-
cundũ ꝓportionis ſimilitudinẽ ſunt eadẽ:& illa quoq; ſecũdũ proportionẽ,rationiſmq; ſimilitudi
nẽ habẽt mediũ. ¶Quinta quæſtio. Quónã pacto cauſa & id cui eſt cauſa,atq; id cuius eſt cauſa,ſeſe 58
ſequela comitẽtur? Cauſa certe & id cuius eſt cauſa,& cui eſt cauſa:ita ſe habẽt vt mutuo cõſequant̃.
Attamẽ qui ſingula ſumit:id cuius cauſa eſt ad plura ſeſe extẽdit.velut externos angulos oẽs,qua-
tuor rectis æquos eſſe:lati⁹ ſe fundit ꝗ triãgulũ,atq; quadratũ, oibus autẽ ſimul adæquat̃. nã om-
nia ſunt:quæcũq; quatuor rectis externos angulos æquos habent.& ſimiliter ſeſe habet mediũ ip-
ſum,atq; cauſa.eſt autẽ mediũ ratio primi termini,maioriſq; extremi,quocirca ſciẽtiæ oẽs per diſ-
finitionẽ fiũt. Eiuſdẽ rei aliud itẽ ſumat̃ exẽplũ.vt defrõdeſcere ſequitur vitẽ & excedit,& ficũ etiã
ſequitur atq; excedit:ſed nõ ſimul huiuſmodi arbores ſuperat,verũ illis æquatur. Si igit̃ ſumas pri
mũ mediũ & cauſam primã:ratio eſt primi termini atq; defrõdeſcẽdi.nam primũ ad alia mediũ &
cauſa erit:vt talia ſint vniuerſa, foliíſq; decidua. & primi termini deniq; mediũ eſt ſuccũ exareſce-
re,aut aliquid tale. Si quis autẽ roget quid eſt folia defluere? reſpõdere debemus:marceſcere ſuccũ,
qui ex ſeminis origine contrahit̃,ſub-
ſtãtificúſq; eſt. Et in figuris itidẽ hoc
pacto aſſignari valebit: ſi qui quærũt
quónã pacto cauſa & id cuius eſt cau-
ſa,ſe ſequũtur? Et eſto vt a omni b in-
ſit.b autẽ inſit vnicuiq; eorũ quæ ſunt
d: at in plus ꝗ ſingulũ quodq; . ipſum
igitur b vniuerſale erit ipſis d. Id autẽ
dico vniuerſale:quod cũ in plus ſit,nõ
cõuertitur.& id primũ vniuerſale:quo
cum nõ ſingulũ quodq; cõuertitur, at
omnia ſimul cõuertũtur,neq; latius ſe
fundunt.b igitur cauſa eſt ipſis d eius
quod eſt a. Oportet igitur ipſum a,ad

plura ſe extẽdere ꝗ b. Quod ſi ita nõ eſt:cur magis b cauſa erit ipſius a ꝗ cõtrà? recurrent enim. ſi
igitur omnibus e ineſt a:erũt illa ſimul vniuerſa aliquid vnũ aliud ab b.nam ſi ita nõ fuerit:quónã
pacto aſſerere valebimus omni e ineſſe a,at nõ omni a ineſſe e? quã enim ob cauſam nõ erit aliqua
cauſa a ineſſe omnibus e,vt ipſum a ineſt omnibus b? Sed nónne vniuerſa quæ ſunt e,erũt aliquid
vnũ? erunt ſanè,& id cõſiderare par eſt,ſitq; ipſum c. Fieri igitur poteſt vt eiuſdẽ ſed non eiſdẽ ſpe
cie plures diuerſæq; ſint cauſæ. Ceu longæuas eſſe quadrupedes,cauſa eſt vacare bile:& lõgæuas eſſe
volucres cauſa eſt ipſas eſſe ſiccas,aut quæuis alia. Si vero nõ ſtatim ad indiuiduã ſpeciẽ accedunt &
nõ ſolum vnũ,ſed plura ſunt media:nihil refert.eiuſdem etiam plures ſunt cauſæ. ¶Sexta quęſtio. 59
Cũ plura ſunt media,vnũ quidem quod magis ad primũ vniuerſale vergit, & alterũ magis ad ſin
gula:vtrũ inquã ſingulis cauſa id eſt quod ad primũ vniuerſale,an quod deuergit ad ſingula? Dilu-
cet ſanè ea media, cauſas eſſe: quæ ſingulo quoq; cui cauſa eſt,viciniora ſunt.nam vt primũ ſubie-
ctum ſub vniuerſali ſit cauſa:eſt id mediũ quod illi primo vicinius eſt. Vt eſto primũ ſubiectũ d,vi
cinius mediũ e.eminus autẽ mediũ ad vniuerſale collocatũ b,ipſum autẽ vniuerſale a:vt a inſit d,
cauſa eſt c.ꝙ igitur a inſit d,vniuerſale ſcilicet primo ſubiecto:cauſa eſt c propinquius mediũ.at ꝙ
inſit e,cauſa eſt b.ꝙ autem a inſit b,cauſa eſt idipſum:immediatéq; ineſt. De ſyllogiſmo igitur &

a Longæuum.
b Vacans bile.
c Sicca.
d Volucres cor
nix aquila.
e Quadrupe-
des ceruus
equus.

demōſtratione quidnam vtrunq; ſit,& quónam fiat modo:perſpicuum iam euaſit. Atq; ſimul etiā de ſcientia demonſtratiua perſpectū eſt.nam de ea & de demonſtratione idem fuerit iudicium.

ℂQuomodo principia cognoſcantur,& quis principiorum ſit habitus. Cap. XVIII.

60 DE principijs autē qualiter fiunt cognita,& quis eſt cognoſcēs habitus:
hinc eſt manifeſtū,dubitātibus primū.Quòd quidē igitur non cōtin-
git ſcire per demōſtrationē,nō cognoſcentē prima principia imme-
diata:dictū eſt prius.immediatorū autē cognitionem vtrū eadē eſt an
61 nō eadem:dubitabit vtiq; aliquis.ℂEt vtrū ſcientia in vtroq; eſt an nō:an huius
62 quidem ſciētia,illius autē alterū aliquod genus ſit. ℂEt vtrū cū nō inſint habi-
tus:fiāt,an cū inſint lateāt.Si quidē igitur habemus ipſos:incōueniens eſt.cōtin
git enim certiores habere cognitiones demōſtratione & latere.ſi autem accipia-
mus nō habentes prius:qualiter vtiq; cognoſcamus & addiſcamus ex nō præexi-
ſtenti cognitione?impoſſibile enim eſt:ſicut in demōſtratione diximus.manife-
ſtum igitur eſt quoniā neq; habere poſſibile eſt (neq; ignorātibus) & neq; nō ha
63 bentibus habitū fieri.ℂNeceſſe eſt itaq; habere quandā quidem potentiā:nō hu
iuſmodi autem habere,quæ eſt his honorabilior ſecūdum certitudinē. Videtur
autem hæc omnibus ineſſe animalibus.habent enim cōnaturalem potentiā iudi
catiuā,quā vocant ſenſum.Cū inſit autē ſenſus:in ijs quidem animaliū fit māſio
ſenſibilis,in alijs autem nō fit.in quibuſcūq; igitur nō fit,aut omnino,aut circa
quæ nō fit:nec eſt in his cognitio extra quod ſentiūt.in quibus autem ineſt ſen
tientibus:habere vnū quiddā in anima.multis quidem factis huiuſmodi,iā dif-
ferentia quædā fit:vt in his quādam ſit fieri rationem ex taliū memoria:in alijs
vero nō.Ex ſenſu igitur fit memoria ſicut dicimus.ex memoria autē multotiēs
eiuſdem facta,experimentū.Multæ enim memoriæ numero,experimentum eſt
vnū. ex experimento aut ex omni quieſcente vniuerſali in anima , vno præter
multa (quod cū in omnibus vnū ſit illud idem) artis principiū & ſcientiæ.ſiqui-
dem igitur circa generationem: artis eſt.ſi vero circa ens:ſcientiæ . Neq; igitur
inſunt determinati habitus,neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus: ſed à ſenſu.
64 ℂVt in pugna euerſione facta:vno ſtāte,alter ſtetit,poſtea alter:quouſq; in prin
cipiū veniant.anima autem huiuſmodi:cum ſit qualis poſſit pati hoc. Quod au
tem dictum eſt ante,ſed nō clare dictum eſt:iterū dicamus.ſtante enim vno in-
differentiū:primum quidem in anima vniuerſale eſt.& nāq; ſentire quidem ſin
gulare.ſenſus autem vniuerſalis eſt:vt hominis nō Calliæ hominis. iterū in his
ſtatur:quouſq; vti impartibilia ſtēt & vniuerſalia.vt huiuſmodi animal quouſq;
animal.& in hoc ſimiliter. manifeſtū igitur eſt:quoniam nobis prima, inductio-
65 ne cognoſcere neceſſariū eſt. & nanq; & ſenſus ſic vniuerſale facit. ℂQuoniam
autem circa intelligentiā habituū quibus verū dicimus:alij quidem ſemper ve-
ri ſunt,alij recipiunt falſitatem.vt opinio & ratio.vera autē ſunt ſemper ſcientia
& intellectus.& nihil eſt ſciētia certius aliud genus:q̄ intellectus.principia autē
demonſtrationibus,notiora ſunt.ſcientia autem omnis, cum ratione eſt: princi-
piorum ſcientia quidem non vtiq; erit.quoniā autem nihil verius contingit eſſe
ſcientia quàm intellectum: intellectus vtiq; erit principiorū . ℂEx his conſide-
rantibus & quoniam demonſtrationis principium non demonſtratio:quare neq;
ſcientiæ ſcientia.ſi igitur nullum aliud præter ſciētiam habemus genus verum:
intellectus vtiq; erit ſcientiæ principium , & principium quidem principij erit
vtiq;.omne autem ſimiliter ſe habet ad rem omnem.

ℂDecimioctaui Cap.notæ.

ℂDuæ primæ quæſtiones:ex tertia quæſtione diluuntur.tertia autē quæſtio:ex ſecūda cōcluſione.
63 ℂAut totaliter aut circa quæ non manet. totaliter vt muſcis & vermibus, & id genus imperfectis
animalib⁹:facto ſenſu nullū ſpectrū manet,circa quodcūq; verſentur ſenſibile.Sed perfecta anima-
lia circa aliqua quādoq; verſantur: quorū ſpectra nō alliniūtur interiori ſenſui,neq; manēt.& cum
formæ ſenſibiliū nō manēt:tūc circa ſenſibilia illa ſolum ſentiūt,neq; quicq̄ vltra habēt. ℂRatio

quædã fiat,quibuſdã etiã non fiat.ratio experiẽtia quædã,& vniuerſalis,artis aut diſciplinæ notio.
fit enim ijs qui dexteriore ſunt ingenio, & ad artes & diſciplinas habiliores aptioreſq; : hebetibus
autem & qui nihil de artibus aut diſciplinis cogitãt (etſi memoria rerum quædam ſuperſit) nihil
tamen ad experientiã & diſciplinæ cuiuſquam cognitionẽ,proficit. ℭ Aggignitur artis principiũ
& ſcientiæ.artis principium & ſcientiæ intellectus eſt: qui eſt habitus principij artis,aut principij
ſcientiæ. quod quidem eſt vniuerſale memorijs, experientijſq; aggenitum. & intellectũ eſſe huiuſ-
modi principiũ:etiam ex numero 182 præcedentis libri,intelligas. ℭ Senſus aut ipſius vniuerſalis 64
Themiſtius. eſt. Themiſtio viſum eſt ſenſum primo eſſe ipſius ſingularis, & ex conſequenti vniuerſalis: vt qui
videt Calliam,conſequẽs eſt vt videat hominem. Et quãuis ita eſſet:ſenſus tamen videtur eſſe ipſius
vniuerſalis:vt ex quo mens ipſum eliciat vniuerſale.ſicq; ſenſus vt adminicularia cauſa videtur eſſe
ipſius vniuerſalis:non autem vt potẽtia ipſius obiecti.ſed obiectum ſenſus,ſingulare:intellectus au
tem & vniuerſale,& ſingulare. ſed vniuerſale illi propriũ peculiareq; eſt: particulare autẽ nõ pro-
prium ſed cõmune,vt quod ſenſui etiã conueniat,& ferme intellectui per ſenſum. Quòd ſi ſingu-
lare ipſius intellectus non eſſet:nunquã diſcrimen inter ſingulare vniuerſaleq; diſcerneret intelle-
ctus.nõ enim differentiã duorum quorũ alterum nõ agnoſcis,ignotũq; tibi eſt:agnoſcere poſſis.
ℭ Nam & ſenſus ſic vniuerſale efficit. analogia vniuerſaliũ ſimpliciũ,ad cõpoſita. vt enim ſe habet
mens vt vniuerſales ſimplices venetur notiones:ſic quoq; vt venetur cõpoſita.cõpoſita autẽ: prin-
cipia ſunt,vniuerſaleſq; propoſitiones. ℭ Opinio,& ſubducẽdi ratio.opinio ad partes contẽplatiuas 65
magis pertinet:vt naturales,& mathematicas.ſubducẽdi vero ratio:ad partes actiuas,ac morales.

ℭ PARAPHRASIS CAP. DECIMIOCTAVI.

DEcimũoctauum cap. quæſtiones tres.concluſiones tres. ℭ Quæſtiones tres.De principijs 60
autẽ quónam pacto euadũt cognita, & ad quẽ habitum eorũ pertinet cognitio:ſequenti
exploratur inquiſitione, dũ aliquãtiſper dubitando proceſſerimus. Quòd igitur fieri nõ
poſſit vt quiſq; indipiſcatur ſcientiã per demõſtrationẽ qui nõ cognoſcat prima, imme-
diataq; principia:dictũ prius eſt. ℭ Prima quæſtio. Sed dubitabit quiſpiã,vtrum ipſorũ immediato
rum cognitio eadẽ ſit,an nõ? ℭ Secunda. Et vtrũ tum mediati tum immediati ſciẽtia ſit,an nõ? an 61
potius mediati quidẽ ſciẽtia,immediati vero aliquod aliud genus? ℭ Tertia. Et vtrũ principiorũ ha 62
bitus aggignãtur,nobis natura nõ inſiti:an inſiti quidẽ ſint ſed nos lateãt? At primũ id abſurdũ vi
detur:vt nos habitus illos natura,inſitoſq; habeamus, & nos lateant.nam ſic euenit vt certiores de-
mõſtratione cognitiones habẽtes,id nos habere lateat.id autẽ abſurdũ.Et cõtrà ſi habitus illos adi-
piſcamur,nõ habẽtes illos prius natura inſitos:non minus videtur abſonũ.quónã enim pacto illos
agnoſcamus,& diſcamus,& nõ ex præuia præcedentiq; cognitione? nã id impoſſibile eſt:vt de de-
mõſtratione diximus. Manifeſtũ igitur eſſe videtur:nobis id poſſibile nõ eſſe huiuſmodi principio
rũ habitus inſitos habere (cũ neq; ignoremus) neq; quidẽ vllũ huiuſmodi nõ habẽtibus habitũ in
nobis aggigni. ℭ Prima cõcluſio. Habitus principiorũ neq; inſiti ſunt,neq; ab alijs notioribus pa- 63
riũtur habitibus:ſed ſenſus adminiculatione fiũt. Neceſſe ſanè eſt vim quãdã potẽtiamq; nos inſitã
habere,nõ tamẽ talẽ cuius cognitio certitudine his ipſis principijs præſtabilior eſt:cuius ope in co
gnitionẽ principiorũ ducamur. Videtur autẽ hæc vis cũctis animãtibus indita eſſe.nã omnes habẽt
cõgenitã potentiã quãdam iudicãdi:quã quidẽ vniuerſi ſenſum nũcupãt. At cũ inſit ſenſus: in nõ-
nullis quidẽ animaliũ facto ſenſu,ſpectrũ ſenſibiliſq; forma reſes manet,in alijs autẽ nõ manet. In
quibuſcũq; igitur nõ manet, aut totaliter aut circa quæ nõ manet:in his præter ipſum ſentire,nõ
eſt cognitio. In quib⁹ autẽ cũ ſentiũt fit vt habeãt aliquid vnũ,ſpectrũq; aliquod in anima,& cũ
multa quidẽ huiuſmodi fiũt:differẽtia quædã iam emergit. ita vt quibuſdã,ex taliũ memoria ratio
quædã fiat:quibuſdã etiã nõ fiat. Ex ſenſu igitur (ceu aſſerimus) fit memoria,ex memoria vero ſæ-
piuſcule eiuſdẽ rei facta,experiẽtia.nam multæ numero memoriæ:experiẽtia vna eſt.ex experien-
tia,ſiue ex omni in anima reſide vniuerſali (quod eſt vnũ præter multa,quod idẽ in omnibus vnũ
eſt) aggignitur artis principiũ,ac ſciẽtiæ.artis quidẽ:ſi circa generationẽ,eaq; quæ aliter ſe habere
poſſunt,verſetur.ſciẽtiæ vero:ſi circa id quod eſt,quódq; aliter ſeſe habere nõ poteſt. Nõ igitur de-
terminati principiorũ habitus inſiti ſunt.neq; ab alijs notioribus habitibus fiũt ſed à ſenſu. ℭ Secũ 64
da cõcluſio. Ipſa principia inductione cognoſcũtur. Haud ſecus ac in prælio cũ terga vertũt, cum
vnus ſtat,alter ſe illi adiũgit,deinde alius quouſq; ſufficiãt principiũ belli inſtaurare: & talis eſt aĩa
vt aliquid ſimile pati poſſit. At quod modo dictũ eſt:nõ ſatis dilucide dictũ eſt:idcirco id rurſus di-
camus. Nã ſimulacrorũ earúmq; rerũ quæ ſenſu hauriũtur,primo veſtigio,ſecũdũ allinitur,& ſecũ
do annectitur tertiũ,& ita deinceps . cũ autẽ reſederit in anima vnũ ab his ſpectris quæ ſunt rerũ
ſpecie nõ differẽtiũ:primũ tũc vniuerſale in anima naſcit̃. vt à ſpectris Calliæ & Socratis aggigni-
tur hominis vniuerſalis notio. Etenim ſentire cõtingit quod ſingulare eſt:ſenſus autẽ ipſius vniuer
ſalis eſt vt hominis,nõ Calliæ hominis. Rurſus in ijs quæ ſpecie differũt immorat̃ anima: quouſq;
ad ſimplicia vniuerſaliaq; deueniat atq; ſtet.veluti ex tali animali vt ex homine,& leone:elicit ani
mal,in illóq; ſiſtitur,ac quieſcit. Et in hoc:ſimili modo procedim⁹. vt ex animali & plãta:elicimus
ſimplicẽ vniuerſalis notionẽ,quouſq; in vnã primã,ſimpliciſſimã,vniuerſaliſſimamq; mens ipſa ſi-
ſtat quieſcatq; notitiã,quæ alterius pars nõ eſt. Manifeſtũ igitur eſt ipſa principia inductione co-
gnoſcere oportere. Nam & ſenſus ſic vniuerſale efficit. ℭ Tertia cõcluſio. Habitus principiorũ:nõ 65
ſciẽtia,ſed intellectus eſt. Primo quia habituũ intellectualium quibus verũ aſtruimus: quidã ſunt

perpetuo veri,quidam vero falſum admittunt.vt opinio & ſubducendi ratio, falſum admittunt. at ſcientia & intellectus iugi perpetuáque veritate ſunt ſubnixa. & nullum aliud notionum genus certius exactiúſque ſcientia eſt,quàm intellectus.& ſcientiarum principia, demonſtrationibus notiora ſunt. ſcientia autem demonſtratione paritur. Iure igitur euenit, vt ſcientia principiorum non ſit habitus.Atqui quoniam nihil verius eſſe ſcientia contingit quàm intellectum, intellectus igitur non ab re fuerit principiorum habitus.Secundo.Et id adhuc dilucere poteſt,qui ex his conſiderant. quia demonſtrationis principium, non eſt demonſtratio: quare neque ſcientiæ ſcientia, principium eſt. ſi igitur præter ſcientiam nullum aliud habituum genus perpetuo verum habemus, quàm intellectum: intellectus ſanè erit principium ſcientiæ. eritque is habitus qui principium ſcientiæ eſt, ipſius principij propoſitioniſque immediatæ habitus principiúmque principij.Sic autem ſcientia omnis ad id omne quod ſcitur ſeſe habet vt habitus principiorum, intellectúſque ad ipſa principia.

¶PARAPHRASEOS SECVNDI
Poſteriorum Ariſtotelis finis:& ſecundæ partis logices Ariſtotelis
quæ reſolutoria & iudicatiua
eſt. nunc autem de parte
tertia:quæ localis,diſſertoriáque atq; inuentiua dicitur,
determinandum.

ABſolutas noſtris vtcunq; vigilijs duas priores diſciplinæ diſſerendi partes (quam logicen,ratiocinalémque nuncupant) primam quidem proloquendi, ſecundam vero iudicandi:dudum mi Germane ædes tuæ receperunt. nunc deniq; tertiam ex vrbe Aurelia ad te mitto:quam ob inueniendorum argumentorum promptitudinem, hi ſolent inueniēdi facultatem,illi vero topicen (quam localem dicere poſſumus) appellare.nec ab re quidem localem.nam omnium communes argumentationum locos continet.communes dico, quia id argumentationum genus non ex cuiuſque diſciplinæ proprijs: ſed communibus vim ſuam,lucémque recipit principijs.& hæc pars in dialecticen diducitur (quæ nulli fallaciæ,tortæve argumentationi innititur) & in ſophiſticen quæ apparentibus illudit, non argumētationibus ſed captionibus,tota contentionis amica,tota verſipellis,ſubdola tota:& haud ſecus decipularum fraudibus intenta,quàm qui volucrum capturis inhiant retibus,atq; pedicis. primam partē libris octo digeſſit Ariſtoteles,ac ſecundam duobus poſtremis comprehendit,quos σοφιστικῶν ἐλέγχων:hoc eſt captioſarum redargutionum attitulauit.non tam vt ijs qui eam particulam didicerint ad vſum ſubſeruiat,quàm vt illi ſophiſtarum tendicula cautiuſculi deuitent (perinde ac qui in grammaticis ſolœciſmorum,barbariſmorúmque libros diſcunt:non vt vtantur,ſed ne in offendicula linguæ forſitan incidant) quod ſanè facile vitabimus,ſi rectam (iam ex octo præcedentibus præparati libris) percalluerimus argumentandi rationem. eſt enim obliquitatis rectum ſemper certiſſima, veriſſimáque regula.bona igitur illis perdiſcendis,opera danda erit.nam & plurimæ huiuſce partis logices,non aſpernabilis profecto momenti exiſtunt vtilitates, tam philoſophis quàm oratoribus atq; poetis,ſed quibuſcunq; alijs qui partem aliquam quamcunq; literariam profitentur.in his Cicero, Cicero
Hermogenes, Themiſtius,Boetius, Trapezontius, & innumeri pene alij inſudarunt plurimum. Hermogenes
imò qui dialecticen,háncq; rationalis diſciplinæ partē ignorauerit: vt cæteras diſſerēdi partes ignoret neceſſe eſt.vtpote quæ prior & communior eſt. ſublatis nanq; prioribus:vt & poſteriora pariter tollantur,oportet.Et in hac tibi paranda rationali parte,non ſum vſus continua paraphraſi:vt & in præcedentibus ſolitus eram,ratus id ſufficere ſi literam ad fideles archetypos recognoſcerem, & ſi ſcholia vbi declarationis lux aliqua deſideraretur adijcerem.nec id forſitan præter officium fecerim, cū Ariſtoteles in calce primi cap.primi huius ita habeat, Διότι περὶ οὐδενὸς αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδοῦναι προαιρούμεθα, ἀλλ' ὅσον τύπῳ περὶ αὐτῶν βουλόμεθα διελθεῖν, declarans in hoc toto opere non nimium immorando,exactaq; cura:ſed mediocri labore,& rudi (vt ita dixerim) Minerua hos libros eſſe tranſigendos. & ipſe ferme nihil affert: cuius à ſe declaratio non protinus ſubdatur.quam rem circa literam non modicam commentarij vim retinentem,annotatam comperies.& id te non latere velim:lectionem latinam vſq;adeo vitiatam,corruptámque fuiſſe,vt pene nouo traductionis labore nobis opus fuerit. ita tamen id temperaui:vt cum reliquo quod præceſſerat,vnū corpus efficere videatur.& ita rem præ oculis ſubijcere ſtudui:vt lector qui non ſegniter attenderit,ſui ſtudij fructu non fruſtretur. ſi placet igitur non traductio, ſed (more illorum qui vetuſtos de nouo incruſtant parietes, aut nouos ſuperinducunt colores) reparationis quædam innouatio tibi offeratur.Ex clauſtro diui Aniani,M.D.I I.Calendis martij.

Themiſtius
Boetius.
Trapezontius.
Numero 12.

PRIMI cap.primi Topicorũ Ariſtotelis ſcholia. Quid intẽdit.quid ſyllogiſmus. quid demõſtratio.quid dialecticus ſyllogiſmus. quid cõtentioſus ſyllogiſmus: qui ſyllogiſmus eſt.quid contẽtioſus ſyllogiſmus:qui ſyllogiſmus nõ eſt.Coroſlariũ vnũ.Paralogiſmũ ex proprijs:ſyllogiſmũ pſeudographum eſſe.illũ à cæteris differre. ꝙ nõ nimis cunctãter,exactáq; cura hi libri trãſeundi: ſed mediocri labore,diligẽtiáq; perdiſcẽdi. ❡1.Μέθοδος ſemitam proprie ſignificat:tranſſumitur ad cõpendiariam diſciplinã,quo nomine ſuas iure vocat Ariſtoteles diſciplinas.ſunt enim breuiſſimæ:& cito nos ad rei de qua ſunt, ducentẽs cognitionẽ.❡7.8.Duas cõtentioſi ſyllogiſmi ponit diffinitiones:ꝙ homonyme dicatur.Nam eſt vnus qui ſeruat illationis legem, ſed in probatione deficit, ſolũ apparẽs:& ſyllogiſmus dicitur. Alius eſt illationis legẽ omittens,ſiue probabilia ſumat,ſiue ſumat apparẽtia: & is nõ ſyllogiſmus dicitur,ſed apparẽs ſyllogiſmus & cõtentioſus ſyllogiſmus.& vtroq; contẽtioſo,vtitur ſophiſta.& ſecũdus modus omnino ad ſophiſticam vergit,maxime ſi ſumũtur apparẽtia.primus autẽ aliquantulum ad dialecticam.Et hi duo modi,ex numero 9. agnoſcũtur. ❡Nihil enim eorũ quæ dicũtur probabilia in ſuperficie,habet omnino phantaſiam.probabile in ſuperficie,quod cortice tenus verum eſſe videtur.at vero cũ & introſpicitur & diligẽtiori attentione,falſum eſſe deprehẽditur.neq; oportet ſi quicquã exteriore apparentia ſtatim probabile verũmq; eſſe ſe oſtentet,omnimodam veritatis habere apparẽtiam. qualia ſunt principia ſophiſtarum & pſeudographorum principia. vt ſi affirmatio aliqua vera eſt:omnẽ negarionem eius,falſam eſſe oportere. id nõ oportet vt in ſubcontrarijs.& qnale id Socratis in Memnone,ſi ab aliqua linea fit quadrangulum,à dupla linea duplum fieri quadrangulum.ex quo iuuenem illuſit.falſum enim id erat.tametſi in cortice,& ſecundum ſuperficiem,puero verũ eſſe appareret.& huiuſmodi probabilia in ſuperficie:innumera ſunt ſi cui curæ ſit gymnaſticas altercationes, vel noſtro tempore inſpicere. quiſq; enim cum certamen aggreditur,ſibi quoad poteſt talia confingit.ſed de probabilibus in ſuperficie nunc ſatis.

❡Primi Topicorum Ariſtotelis quid intendit,& quæ ratiocinandi ſpecies, Cap. I.

PRopoſitum quidẽ negotij,eſt methodũ inuenire:per quã po- 1
terimus ſyllogizare de omni propoſito problemate ex proba
bilibus.& ipſi diſputationẽ ſuſtinẽtes:nihil dicem⁹ repugnãs.
Primũ igitur dicendũ quid eſt ſyllogiſmus,& quæ eius diffe-
rẽtiæ:quomodo ſumatur dialecticus ſyllogiſmus.hunc enim
quærimus ſecũdum propoſitũ negotium.❡Eſt itaq; ſyllogiſ- 2
mus:oratio in qua poſitis quibuſdã aliquid aliud à poſitis ex
neceſſitate accidit per ea quæ poſita ſunt.❡Demõſtratio vero eſt:quando ex ve 3
ris & primis ſyllogiſm⁹ erit,aut ex talibus quæ per aliqua prima & vera eius quæ
circa ipſa eſt cognitionis principiũ ſumpſerunt.❡Dialecticus autẽ ſyllogiſmus 4
eſt:qui ex probabilibus eſt collectus.❡Sũt autẽ vera & prima:quę nõ per alia ſed 5
per ſeipſa fidẽ habent.Non enim oportet in diſciplinaribus principijs,inquirere
propter quid:ſed ſecundũ vnũquodq; principiorũ ipſam per ſe eſſe fidẽ. ❡Pro- 6
babilia autem ſunt quæ videtur omnibus, aut plurimis, aut ſapiẽtibus:& his,vel
omnibus vel plurimis vel maxime familiaribus & probatis.❡Litigioſus autẽ:eſt 7
ſyllogiſmus,ex ijs quæ videtur probabilia,nõ ſunt autẽ.❡Et qui ex probabilib⁹ 8
quidẽ aut ex ijs quæ videtur probabilia:eſt apparens. Non enim omne quod vi-
detur probabile: etiã eſt probabile. nihil enim eorũ quæ dicuntur probabilia in
ſuperficie:habet omnino phantaſiam.velut circa litigioſarum diſputationũ prin
cipia:accidit ſe habere.ſtatim enim & ſæpius etiam eis qui parua videri poſſunt:
manifeſta eſt in his,falſitatis natura.❡Ergo prior quidẽ eorũ (qui dicti ſunt liti 9
gioſi ſyllogiſmi) etiã ſyllogiſmus dicatur:reliquus vero litigioſus quidem ſyllo-
giſmus,ſyllogiſmus autem nõ. eo ꝙ videtur quidem ratiocinari:ratiocinatur au
tem minime. ❡Amplius autẽ præter omnes (qui dicti ſunt) ſyllogiſmos ex ijs 10
quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaris:fiũt paralogiſmi.quẽadmodũ in geo
metria,& huic cognatis:accidit ſe habere. ❡Videtur autẽ hic modus differre à 11

dictis ſyllogiſmis.nã neq; ex veris & primis colligit pſeudographus:neq; ex probabilibus.nã ſub diffinitione nõ cadit.neq; enim quæ oĩbus videntur ſumit,neq; quæ pluribus,neq; quæ ſapientibus.& his,neq; omnib⁹,neq; plurimis,neq; probatiſſimis:ſed ex peculiarib⁹ quidem diſciplinæ ſumptis,non veris autem,ſyllogiſmum facit.nã eo ꝙ aut ſemicirculos deſcribit,non vt oportet,aut lineas aliquas
12 ducit,non vt ducendæ ſunt:paralogiſmũ facit. ❡Species igitur ſyllogiſmorum vt figuraliter ſit complecti:dictę ſint.ſummatim autem dicendo de oĩbus prædictis,& de his quæ poſtea ſunt dicenda:intantum nobis determinatum ſit. eo ꝙ de nullo eorũ exactam rationem aſſignare deligimus: ſed aliquantulum figuraliter de his volumus pertranſire,omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſecundũ propoſitam methodum poſſe cognoſcere quoquo modo vnumquodq; illorum.

SEcundi cap.ſcholia.tria ad quæ dialectice(quæ diſciplina eſt ex cõmunibus differendi)vtilis eſt. ❡13.Id à ſcientia differt.primo ꝙ ſcĩetia omnis ex proprijs ratiocinationes habet: dialectice autẽ ſuas nectit ex cõmunibus.ſecundo ꝙ ſcientiæ ex ſolis neceſſarijs: dialectice vero interdum ex neceſſarijs,& interdum ex veriſimilibus.qualis maxime ea pars eſt qua vtuntur rhetores.Quo fit vt non ſit proprium dialecticæ opinionem facere:ſed potius aggignere dialecticam fidem.quæ ſi ex neceſſarijs,& non ſecus incerta ꝙ̃ ſcientia:in hoc tamen à ſcientia diſtat,ꝙ illa fides ex cõmunibus nulliq; ſcientiæ addictis,ſcientia vero ex proprijs aggignitur.opinionem autem facere infirmiori ipſius dialectices parti competit, & qua minus vtuntur philoſophi. Tertio dialectice omnibus vtitur argumentationis ſpeciebus, & ſyllogiſmo & enthymemate,inductione,& exemplo:ſcientia autem ſolis duabus ſyllogiſmo videlicet ſcientifico, atq; enthymemate.Et tria ad quæ vtilis eſt appellat Ariſtoteles γυμνασίας ἐντεύξεις καὶ κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. hoc eſt exercitationes: colloquia,& ſecundum philoſophiam diſciplinas. Exercitationes,conflictus gymnaſticos,qui in ludo literario fiunt:intelligere debemus.colloquia:vt confabulando,aut conuiuando,aut in huiuſmodi congreſſionibus occurrit quicquam, aut recreationis,aut alicuius vtilitatis gratia,differendum. diſciplinæ ſecundum philoſophiam : ſunt ſcientiæ quæ partes ſunt ipſius philoſophiæ.

❡Ad quot vtilis dialectica,differendiq; diſciplina. Cap. II.

13 COnſequens autem erit ijs quæ dicta ſunt:dicere ad quot & quæ,vtile ſit hoc negotium. Eſt autem ad tria. ad exercitationes.ad colloquia. ad eas (quæ ſecundum philoſophiam ſunt) diſciplinas. Quòd igitur ad exercitationem ſit vtile: ex his perſpicuum eſt. methodum enim habentes,facile de propoſito argumẽtari poterimus.Ad colloquia vero eo quòd multorum annumerantes opiniones:non ex extraneis,ſed ex proprijs doctrinis ſermocinabimur ad eos, tranſmutantes quicquid non bene, videntur nobis dicere.Ad ſecundum philoſophiam autem diſciplinas.quòd potentes ad vtraque dubitare, facile in ſingulis intuebimur verum & falſum.præterea autem ad prima eorum quæ in vnaquaq; diſciplina ſunt principia.Nam ex proprijs ſecundũ propoſitam diſciplinam principijs:impoſſibile eſt dicere aliquid de ipſis,eo quòd prima principia ſunt omnium.per ea vero (quæ ſunt circa ſingula) probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere.id autem proprium maximéve peculiare dialecticę eſt.nam cum ſit inquiſitiua : ad omnium methodorum principia viam habet. Habebimus autem perfecte methodum quando perinde habebimus ac in rhetorica & medicina , & huiuſmodi facultatibus. hoc autem ex ijs quæ contingunt, facere quæ eligimus.nam neque rhetor omni ex modo perſuadebit, neque medicus ſanabit:ſed ſi ex ijs quæ contingunt nihil omiſerit,ſufficienter eum diſciplinam habere dixerimus.

TErtij cap.ſcholia. concluſiones duæ.diuiſio vna.amotio dubij.differẽtia vna.corollarium vnum. ❡15.Ex quibus orationes & quibus ſyllogiſmi. orationes hic appellamus diſputationes:quibus quicquam differimus,aut in conflictibus gymnaſticis,aut in colloquutionibus,aut circa principia alicuius diſciplinæ.ea enim de quibus ſunt ſyllogiſmi: prædicata ſunt quæ quæruntur de ſubiectis. illa autem aut genus,aut proprium, aut accidens ſunt.& ex eiſdem genere videlicet proprio,aut accidente:omnis diſputatio dialectica eſt.Et per genus,genus & differentiam generalem: quæ quidem de pluribus ſpeciebus prædicatur , intelligimus. per proprium,proprium quarto & diffinitionem.per accidens,alios modos proprij, & accidens nullo

modo proprium.& nõ eſt intelligendum omnẽ diſputationem dialecticã de his quatuor,genere, diffinitione,proprio & accidente agitari: ſed vna de vno eſt aut pluribus,& altera de altero.verũ & hæc ex ſequẽtib⁹,ex numero 37 euadent exploratiora.❡ Proprium,aut terminũ.nomine termi ni:hic ſemper,& in ſequentib⁹ diffinitio audiẽda eſt.❡ 19. Aequalia numero problemata & propoſitiones dialecticas eſſe:id intelligitur ſecundũ ſpeciẽ.Nam vt ſunt quatuor numero ſpecies problematũ,ſcilicet problema termini diffinitioniſq;,problema proprij,problema generis,problema accidentis:ita quoq; quatuor numero ſpecies ſunt propoſitionũ dialecticarũ,videlicet ꝓpoſitio dialectica termini,propoſitio proprij,propoſitio generis,& propoſitio accidentis,nã ab omni ſpecie problematis propoſitionem dialecticã:& cõtrã,ab omni ſpecie propoſitionis problema dialecticã elicies.at ſi ad ſingula reſpicias:nõ oportet ab omni problemate propoſitionem dialecticã elicere. vt ex numero 47 huius agnoſcas.ſpeciẽ igitur hoc in capite & numerũ ſpecierũ reſpicere debemus: non etiã ſingularium,atomorũmq; & indiuidnorũ.❡ Mutans modũ:interrogãdi ſcilicet.nã interrogatio problematis,vtranq; oppoſitorũ partem claudit:propoſitionis autem,alteram duntaxat.

❡ Ex quibus & quot, diſceptatio dialectica conſtet. Cap. III.

PRimum igitur conſiderãdum: ex quibus eſt methodus.ſi quidẽ ſum- 14
pſerimus ad quot,& quæ,& ex quibus orationes,& de quibus ſyllogiſ-
mi,& quomodo his abundemus: habebimus ſufficienter propoſitum.
❡ Sunt autem numero æqualia & eadem ea ex quibus orationes,& de 15
quibus ſyllogiſmi.fiunt enim orationes ex propoſitionibus.de quibus autem ſyl-
logiſmi fiunt:problemata ſunt.Omnis autem propoſitio & omne problema:aut
proprium,aut genus,aut accidens indicat.etenim differentia cũ eſt generalis:cũ
genere ordinanda eſt.❡ Quoniam autẽ proprij hoc quidem quid eſt eſſe ſignifi- 16
cat,illud autẽ non ſignificat : diuidatur proprium in vtraſq; prædictas partes.&
vocetur illud quod quid erat eſſe ſignificat,terminus:reliquum vero ſecundum
communem de ipſis aſſignatã nominationem,nuncupetur proprium.manifeſtũ
igitur ex ijs quę dicta ſunt ꝙ ſecundũ præſentem diuiſionẽ quatuor omnia acci-
dit fieri:aut proprium,aut terminũ,aut genus,aut accidens.❡ Nemo autem nos 17
opinetur dicere ꝙ vnumquodq; horum ſecundum ſe dictum,propoſitio vel pro-
blema eſt:ſed ꝙ ab his & problemata & propoſitiones fiunt. ❡ Differunt autem 18
problema & ꝓpoſitio modo.nã cum ſic dicitur:putáſne animal greſſibile bipes
diffinitio eſt hominis? & putáſne animal genus eſt hoĩs? propoſitio fit. ſi autem,
vtrum animal greſſibile bipes diffinitio eſt hominis an non?problema fit.ſimili-
ter autem & in alijs.❡ Quare merito æqualia numero problemata & propoſitio- 19
nes ſunt.nã ab omni propoſitione problema efficiens,mutans modum.

QVarti cap.ſcholia.Quid terminus.quid termino attinens.quid proprium ſimpliciter.quot modi proprij nõ ſimpliciter.quid genus.quid generi attinens.duæ accidentis finitiones. quæ potior. quæ attinent accidenti. proprium aliquando, & ad aliquid : accidentia eſſe. ❡ 21. Accommodatum tamen termino: attinens termino, attinens diffinitioni,annexum adiunctũmq;.❡ 22. Proprium ſimpliciter:id eſt quod à Porphyrio proprium quarto modo nominat.& propriũ nõ ſimpliciter trib⁹ alijs modis expreſſit.nã propriũ ad aliquid,primo & ſecũdo:propriũ vero aliquãdo,tertio expreſſit modo.❡ 29. An quę ſecundũ voluptatẽ.ἀπόλαυσις fruitionẽ ſignificat.quo vocabulo ꝓvoluptate hic videt̃ vſus Ariſtoteles.quia voluptatũ ſit fruitio. Intelligibilior enim quæſtio ſi hoc modo formetur:vtrum eſt ſecundũ virtutẽ an quæ ſecundum voluptatẽ,ſuauior vita?ꝙ ſi iſto:vtrum quæ ſecũdũ virtutem,an quæ ſecundũ fruitionem,ſuauior, iucundiórve vita?attamen ſiue hoc,ſiue illo modo formetur:idem valeat,idémq; prætendat.

❡ De termino,proprio,genere & accidente. Cap. IIII.

Terminus.
DIcendum autem : quid terminus, quid proprium, quid genus, quid 20
accidens. ❡ Eſt autem terminus quidem oratio quid erat eſſe ſigni- 21
ficans. Aſſignatur autem aut oratio pro nomine,aut oratio pro ora-
tione . poſſibile eſt enim & eorum quæ ſub oratione ſignificantur
quædam diffiniri . quicunque autem quolibet modo nomine aſſi-
gnationem faciunt: manifeſtum quoniã non aſſignant ij rei diffinitionem.eo ꝙ
omnis diffinitio : oratio quædam eſt,accommodatum tamẽ termino & huiuſ-
modi ponendũ eſt.vt ꝙ honeſtũ eſt decens.ſimiliter autẽ & vtrum idẽ ſenſus &

diſciplina, vel diuerſum etenim circa diffinitiones vtrum idem vel diuerſum,
plurima fit imoratio.Simpliciter autē accōmodato termino oīa dicanť:quæ ſub
eadem diſciplina cū diffinitionib⁹ continenť.ꝙ autem oia quæ nunc dicta ſunt,
huiuſmodi ſunt:manifeſtū ex his. Potentes enim ꝙ idem & ꝙ diuerſum diſpu-
tare:eodem modo & ad diffinitiones argumentari facilè poterimus.nā oſtenden
tes ꝙ nō idem eſt:interimentes erimus diffinitionē.nō tamen cōuertitur quod
nunc dictum eſt.nō enim ſufficiens eſt ad aſtruendum diffinitionem,oſtendere
22 idem eſſe.attamen ad deſtruendū,ſufficiens eſt oſtendere ꝙ nō idem eſt.❡Pro- Proprium.
prium autē eſt quod nō indicat quid eſt eſſe:ſoli autem ineſt & conuerſim prædi-
catur de re.vt proprium eſt hoīs grāmatices eſſe ſuſceptiuum.nā ſi homo eſt:&
23 grāmatices ſuſceptibilis eſt.& ſi grāmatices ſuſceptiuum eſt:& homo eſt. ❡Ne-
mo enim proprium dicit:quod cōtingit alij ineſſe.vt homini dormire:ne quidē
ſi forſitan ꝑ aliquod tēpus ineſt ſoli. Si autē forte dicať aliquid talium propriū:
nō ſimpliciter,ſed aliquādo, vel ad aliquid dicetur. nā ex dextris quidem eſſe:
aliquādo proprium eſt. bipes autem ad aliquid proprium eſt dictum.vt homini
ad equum,& canem.Quòd autē eorum quæ contingunt alij ineſſe:nullum con-
uerſim prædicať,manifeſtum eſt.nō enim neceſſarium eſt ſi quid dormit:hoīem
24 eſſe.❡Genus autē eſt quod de plurib⁹ & differentib⁹ ſpecie in eo quod quid eſt Genus.
prædicať. In eo quod quid eſt prædicari ea dicunť: quæcunq; conuenit eum qui
interrogatus eſt reddere quid eſt quod propoſitum eſt.quemadmodū de homine
cōuenit eum qui interrogatus eſt,quid id eſt quod propoſitum eſt:dicere ꝙ ani-
25 mal.❡Generi autem accōmodatum eſt vtrum in eodem genere aliud alij an in
altero ſit.Nam & huiuſmodi ſub eadem methodo cadit cum genere.diſputātes
enim ꝙ animal genus hominis ſimiliter & bouis:diſputātes erimus quoniā hæc
in eodem ſunt genere.ſi autē alterius quidem oſtendamus ꝙ genus eſt,alterius
26 autem ꝙ non eſt:diſputātes erimus quoniā nō in eodem genere hæc ſunt.❡Ac- Accidens.
cidens autem eſt quod nihil horū eſt,neq; diffinitio,neq; proprium,neq; genus:
27 ineſt autem rei.❡Et quod contingit ineſſe cuiuis vni,& eidem:& nō ineſſe.vt ſe-
dere contingit ineſſe alicui eidem & nō ineſſe. ſimiliter autem & album.nā &
28 idem nihil prohibet quādoq; album,quandoq; non album eſſe. ❡Eſt autem ac-
cidentis diffinitionum ſecunda melior.nam cum dicitur prima,neceſſarium eſt
ſi debet quis intelligere:præſcire quid eſt terminus,& genus,& proprium.ſecun
29 da autem perfecta eſt ad cognoſcendum (quid eſt quod dicitur) per ſe. ❡An-
nectantur autem accidenti & quæ ad ſeinuicem ſunt cōparationes quolibet mo
do ab accidente dictæ.vt vtrum honeſtū,an quod confert,expetibilius.& vtrum
quæ eſt ſecūdum virtutem an quæ ſecundū voluptatem ſuauior vita.& ſi quid
aliud ſimiliter his eſt dictum.in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum
30 accidit:quæſtio fit.❡Manifeſtum eſt autem ex his:quoniam accidens nihil pro-
hibet,& quando,& ad aliquid proprium fieri. vt ſedere cum ſit accidens,quan-
do quis ſolus ſedet:tunc aliquando proprium erit.ſolo vero ſedente:ad non ſe-
dentes proprium.quare & ad aliquid,& aliquando nihil prohibet accidens,pro-
prium fieri: ſimpliciter autem proprium non erit.

QVinti cap.ſcholia.concluſiones duæ.corollarium vnum.❡31.Ei quod ſub diffinitione:diffinito.claudit diffinitio ſimul nonnulla, quæ alia ſigillatim.nā claudit eſſentia & in quid prædicari:quod & genus.& omni & ſoli:quod proprium.& ineſſe:quod & accidens.ineſt enim quod verè de aliquo dicitur.

❡Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorū quæ diffinitio cōtinet. Cap. V.

31 NOn lateat autem nos quoniam quæ ad proprium & genus & accidens
omnia dicuntur:& ad diffinitiones conueniet dici.Oſtendentes enim
quoniam non ei ſoli ineſt quod eſt ſub diffinitione (quemadmodum
& in proprio) aut quoniam non genus quod aſſignatum eſt in diffi-
nitione aut quoniam non ineſt,aliquid eorū quæ in diffinitione dicta ſunt)quod

quidem & in accidēte dici poteſt)interimētes erimus diffinitionē.Quare ſecun
dum prius aſſignatā rationem : oīa erunt quodāmodo diffinitioni accōmodāda
quæ enumerata ſunt. ¶Sed nō propter hoc vnā in omnibus vniuerſalem me- 32
thodum quærendum.neq; enim facile inuenire hanc eſt:& ſi inueniatur,omni-
no obſcura & inſuauis planè fuerit ad propoſitum negotium . Propria vero in
vnoquoq; determinatorū generū aſſignata methodo,facile ex ijs quæ circa vnū-
quodq; propria ſunt:decurſus propoſiti fieri poſſit. ¶Quare vniuerſaliter figura 33
quidem(quemadmodum dictū eſt prius)diuidendū eſt.reliquorū autem ea quæ
maxime ſunt ſingulis peculiaria:annectendum,diffinitioni & generi accommo
data ea nuncupātes.penè autem adiuncta ſunt:quæ dicta ſunt ad ſingula.

SExti cap.ſcholia. Tres modi eiuſdem.inſtantia.idem numero maxime eſſe idem:& quo modo diducitur. ¶36. Qui illam diffinitionem homini dabant animal greſſibile bipes : de eo greſſibili intelligi volebant,quod ſolum eſt greſſibile non etiā volatile aut reptile. Vt & æquipedum diffiniunt triangulum qui duo latera habeat æqualia,ſed ſolum duo. Plerunq; enim particulam excipientem(cuiuſmodi eſt ſolum,duntaxat,aut ſimiles) intelligunt:non apponunt autē. ¶Ex tranſſumentibus : ex cōmutantibus. vt cū inter ſedentes ſit Petrus:iubeo vt quis dicat Petro ad me veniat.ſi is cui iuſſi nō intelligat,quiſnā eorum ſit Petrus : cōmuto appellationē & ex accidente nuncupabo eū qui ſedet in ordine ſecundus,aut aliquid ſimile (ꝙ ipſe ab accidentaria nuncupatione magis intelligat) id enim eſt nuncupationem tranſſumere atq; cōmutare.

¶De eodem. Cap. VI.

PRimum autem omnium de eodē determinādum : quotiens dicitur. 34
Videbitur autem idem vt figuraliter ſit ſumere:tripliciter diuidi.Nu
mero enim aut ſpecie, aut genere:idem ſolemus appellare. Numero
quidem,quorum nominà plura:res autē vna.vt indumētum & veſtis.
Specie autē quæ cum ſint plura:indifferentia ſunt ſecūdum ſpeciem.
vt homo homini,equus equo. nā huiuſmodi ſpecie dicuntur eadem : quæcunq;
ſub eadem ſpecie ſunt.Similiter autem & genere eadem:quæcunq; ſub eodē ge-
nere ſunt.vt equus homini.¶Videbitur autem ab eodem fonte aqua quæ eadē 35
dicitur:habere aliquā differentiā præter dictos modos.Non tamen,ſed & huiuſ-
modi in eodē ordinetur ijs quę ſecūdum vnā ſpeciem quoquo modo dicta ſunt.
omnia enim talia cognata & affinia ſibijnuicem videnť eſſe.nā omnis aqua omni
aquæ eadē ſpecie dicitur: eo ꝙ habeat quandā ſimilitudinem. ab eodem autem
fonte aqua quæ eadem dicitur,nullo alio differt:q̃ eo ꝙ vehementior ſit ſimili-
tudo.quare nō ſeparamus idē ab ijs quæ ſecundū vnā ſpeciem quoquo modo di
cuntur. ¶Maxime autē indubitāter quod vnum eſt numero:idē ab oībus videť 36
dici:ſolet autem & hoc aſſignari multipliciter.proprijſſime autē & primo quan
do nomine,vel termino idem:aſſignatum fuerit.vt veſtis indumento.& animal
greſſibile bipes,homini.Secundum autem,quando proprio. vt diſciplinæ ſuſce-
ptibilis homini,& quod natura ſurſum fertur,igni. Tertium vero quando ab ac-
cidēte.vt ſedens vel muſicū Socrati.omnia enim hæc vnū numero volunt ſigni-
ficare.Quòd autem verū ſit quod nunc dictū eſt:ex trāſſumentib⁹ nuncupatio-
nes maxime quis dicat. ſæpe enim præcipientes noīe vocare aliquē ſedentium:
tranſſumimus.quādo forte is nō intelligit cui præceptum facimus:tanq̃ ab acci-
dente,ipſo magis intelligente.& iubemus ſedentem,vel diſputantem vocare ad
nos,manifeſtum ꝙ eundem opinātes & ſecundum nomen & ſecundū accidens
ſignificare.ergo idem quemadmodum dictum eſt tripliciter diuidatur.

SEptimi cap.ſcholia.concluſiones duæ.¶38.Cum poſito homine quęritur quid homo eſt, cum reſponſioni adhibetur hominem eſſe,aut animal eſſe:quid eſt,eſſentiamq; reſpondemus.at accōmodatius reſpondemus animal q̃ hominem. ridiculum ferme fuerit:cum de quopiam quid eſt interroges , idem reſpondeas. nā reſponſio manifeſtandi,dilucidumq; faciendi id quod quęritur gratia adhiberi ſolet.attamen ſi de homine reſpondeas hominē eſſe:quid reſpondes. ſiue etiam genus hominis (vt animal) de homine:quid eſt,reſponſio tua deſignat.ſed quando idem de alio(vt album,cubitale:de homine) reſpondes:non quid eſt, ſed quale, & quantum,ex reſponſione deſignas. & hæc intellectu ſunt perfacilia.

¶Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidente:& vbi illa reperiantur. Cap. VII.

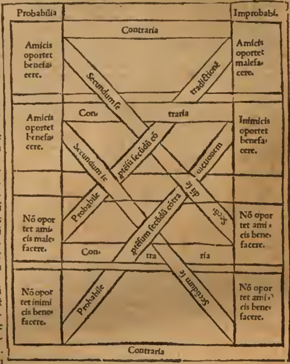
37 Q Voniam autẽ ex prius dictis ſunt orationes:& per hæc,& ad hæc vna
quidem fides eſt per inductionem. Si enim quis cõſideret vnãquanq;
propoſitionũ & problematum: apparebit aut à termino, aut à proprio,
aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per ſyllogiſmũ.
neceſſe eſt enim omne quod de aliquo prædicatur: aut cõuerſim de re prædica-
ri, aut non.& ſi conuerſim prædicatur: terminus erit vel proprium. Nã ſi ſignifi-
cat quid eſt eſſe: eſt terminus. ſi autẽ non ſignificet: proprium. hoc enim erat pro-
prium quod conuerſim prædicatur: nõ ſignificans quid eſt eſſe. ſi autẽ nõ conuer
ſim prædicatur de re: aut ex ijs quæ in diffinitione dicuntur: genus aut differentia erit, eo ꝙ diffi-
nitio ex genere & differentijs eſt. ſi vero ex ijs nõ eſt quæ in diffinitione dicunť:
palàm eſt quoniã accidens erit. nam accidens dicebať quod neq; terminus, neq;
38 genus, neq; proprium: ineſt autem rei. ¶Poſt hæc autẽ oportet determinare ge-
nera prædicamentorũ in quibus ſunt dictæ quatuor differentiæ. ſunt hæc autem Numero 26
numero decem: quid eſt, quantũ, quale, ad aliquid, vbi, quãdo, ſitum eſſe, habere,
facere, pati. ſemper enim accidens & genus & proprium & diffinitio in vno præ-
dicamẽtorum horum erit. nã omnes ab his propoſitiones: aut quid eſt, aut quale
eſt, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorũ ſignificant. Manifeſtum
eſt autem ex eiſdem: quoniam quod quid eſt ſignificans quandoq; quidem ſub-
ſtantiam ſignificat, quandoq; autem quale, quandoq; vero aliquod aliorum præ-
dicamentorum. nã quando poſito homine dixerit ꝙ poſitum eſt hominem eſſe
vel animal:& quid eſt dicit,& ſignificat ſubſtantiam. quando colore albo poſito
dixerit quod poſitum eſt album eſſe vel colorem: quid eſt dicit & quale ſignifi
cat. Similiter autem & ſi cubitali magnitudine poſita dixerit quod poſitum eſt
cubitalem eſſe magnitudinem: & quid eſt dicit,& quantum ſignificat. ſimiliter
autem & in alijs. vnumquodq; enim talium ſiue idem de eodem dicatur, ſiue
genus de hoc: quid eſt ſignificat. quando autem de alio, non quid eſt ſignificatı
ſed quantum aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de qui-
bus ſunt diſputationes,& ex quibus: hæc & tanta ſunt. Quomodo autem ſume-
mus,& per quæ copioſi erimus: poſt hæc dicendum.

OCtaui cap. ſcholia. concluſiones duæ. diffinitio vna. ¶39. Illa autem nemo ponet: illa quæ nullis videtur, nemo dabit. quis eñ dabit hoiem eſſe lapidẽ? & ex oppoſito quæ oĩbus aut plurimis ſunt manifeſta, quis interrogabit: niſi velit apparere ridiculus? vt vtrũ homo aĩal eſt? vtrum mare ſalſum eſt? ¶41. In ſimilitudine quod Ariſtoteles dicit in parabola: ea ſimilitudo dicitur, cum rerum genere differentium ſit cõparatio. Vt haud ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus: Qȝ ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis, Aut frondem, poſitáſq; cremet fœnilibus herbas.

¶De propoſitione dialectica. Cap. VIII.

39 P Rimum igitur determinetur quid eſt propoſitio dialectica, & quid
problema dialecticum. Non enim omnem propoſitionem, nec omne
problema: dialecticum ponendum. nullus enim offeret qui mentem
habeat, quod nulli videtur: nec proponet quod omnibus eſt manife-
ſtum, vel plurimis. nã hæc quidem non habent dubitationem: illa autem nemo
40 ponet. ¶Eſt autem propoſitio dialectica: interrogatio probabilis, aut omnibus,
aut plurimis, aut ſapientibus,& his, vel omnibus, vel plurimis, vel maxime fa-
miliaribus non inopinabilis. Ponet enim aliquis quod videtur ſapientibus: niſi
41 id contrarium ſit, multorum opinionibus. ¶Sunt autem propoſitiones dia-
lecticæ: & ea quæ probabilibus ſunt ſimilia, & contraria ijs quæ videntur eſ-
ſe probabilia ſecundum contradictionem protenſa, & quæcunque opiniones
ſunt ſecundum artes inuentas. ſi enim probabile eſt eandem eſſe contrario-
rum diſciplinam: & ſenſum eundem eſſe contrariorum probabile apparebit. &

ſi vnā numero grāmaticen eſſe:& tibicinariam vnā. ſi autem plures grammaticas:& plures tibicinarias.omnia enim ſimilia & cognata hæc videntur eſſe.Similiter autem & ea quæ probabilibus ſunt contraria ſecundū contradictionem protenſa, probabilia videntur. ſi enim ꝓbabile eſt ꝙ oportet amicis benefacere: & ꝙ non oportet amicis malefacere, ꝓbabile eſt.eſt autem contrariū quidē ꝙ oportet malefacere amicis: ſecūdū cōtradictionē autē ꝙ nō oportet amicis malefacere. Similiter autē & ſi oportet amicis benefacere: inimicis nō oportet. eſt autē & hoc ſecundum cōtradictionē cōtrariorū. nā contrarium eſt ꝙ oportet inimicis beneface re.ſimiliter autem & in alijs.

42 ❡Probabile autem & in ſimilitudine apparet:etiā contrarium de cōtrario. vt ſi oportet amicis benefacere:& inimicis oportet male.apparebit & contrariū hoc quod eſt amicis benefacere:ei quod inimicis male.vtrum autē ſecūdum veritatem ſe habeat vel non:in ijs quæ de contrario dicentur,oſtendetur. ❡Palàm autem quoniā & quæcunq; opiniones ſecundum artes ſunt:dialecticæ propoſitiones ſunt.ponet enim 43
aliquis ea quæ videntur ijs qui in eis probati ſunt.vt de his quidem quæ in geometria,vt geometer. de illis autem quæ in medicina,vt medicus.

NOni cap.ſcholia.diffinitio problematis.eius per ſingulas partes declaratio.diffinitio poſitionis.concluſiones tres.❡43.Problema dialecticum literalia quædā contēplationis interrogatio eſt ad electionem aut fugam,qualia ſunt problemata moralia & ciuilia:aut ad veritatē & ſciētiam,qualia ſunt naturalia.& eorū quædā quærunt propter ſe,quæ dignā ſatis habent in ſe contēplationē:alia nō propter ſe ſed aliorū gratia,vtpote quæ dignitatē in ſe ſufficientem nō habent,vt ingerant inquiſitionis laborem.Et problematū quoddā eſt de quo neutro modo neq; ꝙ verū quidē ſit,neq; ꝙ falſum opinamur.de quo(vt paulopoſt inquit Ariſtoteles)rationē nō habemus cū quippiā arduū ſit:& difficile arbitramur cauſam aſſignare poſſe.quoddā etiā de quo multitudo ſapiētibꝰ,aut ſapiētes multitudini,aut multitudo multitudini,aut ſapiētes ſapiētibus cōtrario cōcipiunt modo.hæc ea ſunt problemata:de qbus cōtrarij ſunt,habenturq; ſyllogiſmi.ſed hæc ex declaratione Ariſtotelis:pateſcunt ſufficiēter.Et problema nō tā contēplatio,ꝗ enūciatio,interrogatióve eſt cōtēplationē deſignās.vt vtrū mūdus æternus ſit an nō?& in ſequēti cap.poſitio non tā ſuſpicio exiſtimatióq; alicuius domeſtici philoſophiæ ꝗ enūciatio interrogatióve il-

iam denotans.vt vtrum cuncta fluant,omniſque vagans formetur imago,vt voluere Pythagoras Samius atque Heraclitus Epheſius, an ſecus? vt ex numero 18 huius agnoſcas. ſed hæc non tam contentionem q̃ rectam intelligentiam deſiderant. ❡46. Poſitio eſt opinio admirabilis.quod hic dicitur admirabilis, Ariſtoteles παράδοξος habet: quod præter opinionem & mirabile ſignificat.quod numero 40 in diffinitione propoſitionis dialecticæ verſum eſt inopinabile. propoſitio enim dialectica: minime paradoxa & præter opinionem eſſe debet.cum tamen quis aſſerit talia, admirandũ videtur.non iniuria paradoxon admirabile interpretatur.æque tamen valuiſſet ſi præter opinionẽ & inopinabile,hoc in loco verſum fuiſſet.Et adiecit Ariſtoteles alicuius familiarium, notorúmq; & domeſticorum in philoſophia. nam ſi de familia eorum qui in philoſophia probati ſunt non eſſet is qui paradoxon & inopinabile poneret:minime deceret huiuſmodi abſurditatem curare,neq; dignum eſſet vt id poſitio diceretur.nam curare(inquit)de quolibet proferẽte ea quæ contra,prætérq; opiniones ſunt:ſtultum eſt.❡49.Hæc autem magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam,hæc inquam quæ ab oſtenſione ſui ſunt quàm remotiſſima vt circulum quadrare,& ſphæræ ęquum cubum aſſignare,aut ſimilia:maiorem habent ſuæ cognitionis difficultatem quàm ad gymnaſticam & diſſerendi diſciplinam attineat.& contrà quæ nimium cognitioni vicina ſunt: ſi quis oſtendere laboret,nihil aliud facere videatur quàm cognita docere, & iuxta adagium:in re non dubia, teſtibus vti non neceſſarijs.

❡De problemate dialectico & poſitione dialectica. Cap. IX.

44 PRoblema autem dialecticum:eſt ſpeculatio intendens,vel ad electionem & fugam,vel ad veritatem & ſcientiam,aut per ſe,aut vt adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinãtur, aut contrarie plerique ſapientibus,aut ſapientes pleriſque,aut vtrique
45 ijdem eiſdem.❡Quædam enim problematum vtile eſt ſcire tantum ad eligendum,vel fugiendum.vt vtrum voluptas ſit eligenda an non?Quædam autem ad ſciendum tantum. vt vtrum mundus æternus ſit an non? Quædam vero ipſa per ſe quidem ad neutrum horum: adminiculantia autem ſunt ad aliqua talium.pleraque enim ipſa quidem per ſe non volumus cognoſcere: ſed aliorum gratia.vt per illa, aliud quippiam cognoſcamus. Sunt autem problemata & de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi. dubitationem enim habent vtrum ſic ſe habent an non ſic:eo quòd de vtriſque ſunt rationes ſuaſibiles.Et de quibus rationem non habemus, cum ſint magna:difficile arbitrantes eſſe propter quid aſſignare. vt vtrum mundus ſit æternus, an non? nam huiuſmodi quæret aliquis.
46 Problemata ergo & propoſitiones(vt dictum eſt)determinata ſint. ❡Poſitio eſt opinio admirabilis alicuius familiarium ſecundum philoſophiam. vt quòd non eſt contradicere:quemadmodum dixit Antiſthenes.& quòd omnia mouentur: ſecundum Heraclitum. aut quòd vnum eſt ens:quemadmodum Meliſſus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere ſtultum eſt) aut de quibus rationem habemus contrariam opinionibus.vt quoniam non omne quod eſt:vel factum eſt,vel æternum,quemadmodum ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum,grammaticum eſſe:neq; factum,neq; eſſe æternum.Hoc enim & ſi ali-
47 cui non videatur: videbitur vtique eo quòd rationem habeat ſuaſibilem. ❡Eſt igitur & poſitio quidem problema:non autem omne problema poſitio.eo quòd quædam problematum talia ſunt de quibus neutro modo opinamur.Quòd autem eſt & poſitio problema manifeſtũ eſt.neceſſe eſt enim ex ijs quæ dicta ſunt, aut plures ſapientibus circa poſitionẽ dubitare, aut vtroſlibet ſibimet, eo quòd opinio quædam admiranda poſitio eſt. Penè autem nunc omnia dialectica problemata:poſitiones vocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum.non enim nomen effingere volentes diuiſimus ſic ea:ſed vt nõ lateant nos,cum quę-
48 dam eorum ſint differentiæ.❡Non oportet autem omne problema nec omnem poſitionem conſiderare:ſed quam dubitabit aliquis eorum qui ratione egent & non pœna,vel ſenſu. Nã qui dubitant vtrum oporteat deos honorare & parentes diligere, an non? pœna indigent. qui vero vtrum nix alba, an non? ſenſu.
49 ❡Neque vero quorum propinqua eſt demonſtratio: neque quorum valde longe.nam illa quidem non habent dubitationem:hæc autem magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam.

DEcimi cap. ſcholia. quid inductio. & quo, ad ſyllogiſmum ſe habeat modo. ¶ 50. Eſt autem inductio quidem hæc: illa autem ſyllogiſmus. Vna ſpecies orationis diſceptationiſque dialecticæ eſt inductio dialectica: altera vero dialecticus ſyllogiſmus. & ad ſyllogiſmum dialecticum, enthymema dialecticum reuocamus: ad inductionem vero, exemplum dialecticum. erunt igitur orationis dialecticæ ſpecies duæ perfectæ, & duæ imperfectæ: ſed imperfectæ perfectarum nomine ſubaudiuntur. nec ab re quidem. nam philoſophorum eſt, oppoſitorum eandem facere diſciplinam.

¶ De ſpeciebus diſſerendi, dialecticæq; diſputationis. Cap. X.

DEterminatis autem his oportet diuidere: quot dialecticarum diſpu- 50
tationum ſunt ſpecies. Eſt autem inductio quidem hæc: illa autem
ſyllogiſmus. Et ſyllogiſmus quidem quid eſt: dictum eſt prius. In-
ductio vero eſt à ſingularibus ad vniuerſalia acceſſio. vt ſi eſt guber-
nator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui eſt eruditus in vno-
quoque, optimus. ¶ Eſt autem inductio veriſimilior & clarior & ſecundum ſen 51
ſum notior, & pluribus communis. ſyllogiſmus autem valentior, & ad contra-
dicentes efficacior. Ergo genera de quibus diſputationes & ex quibus: quemad-
modum ante dictum eſt determinata ſint.

VNdecimi cap. ſcholia. quatuor inſtrumenta abundandi ad diſſerẽdum. tria poſtrema, primo reipſa coincidere. ¶ 53. Sunt autem & modo quodam etiam tria horum: ſcilicet quoties quodq; dicitur, multiplicíſve diſtinctio, differentiarũ inuentio, & ſimilium conſideratio: quodam modo, réq; ipſa propoſitionum ſumptiones. & id intueri perquam facile. ¶ Et habile ad bonã habitudinem. Id dicit Ariſtoteles καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. & euecticon bene habituatum, habiléve deſignat, ſed nõ facile ſuccurrit verbum latinum: euexia autem bonam habitudinem. nam τὸ εὖ bene & ἕξις habitudinem ſignificat. proinde vetus interpres, duo vocabula illa dimiſerat intranſlata hoc pacto: & euecticon ad euexiam. Et maxime, habile & bonam habitudinem, ad bonas corporis potentias naturaléſque affectiones deſumere ſolent: quales ſunt qui agiles ſunt, qualéſque ſunt qui neque nimium macilenti exeſique, neq; nimium pingues ſunt: ſed inditam potentiam bonæ corporis habitudinis effectricem retinent. & id etiam ex numero 62 huius. ſed hæc alterius ſint profeſſionis.

¶ De inſtrumentis: quibus ſyllogiſmorum copiam nobis ad diſſerendum ſuppeditamus. Cap. X I.

Inſtrumẽta abundãdi ad diſſerẽdum.

INſtrumenta autem per quæ abundemus ſyllogiſmis, ſunt quatuor. 52
Vnum quidem: propoſitiones ſumere. Secundum autem: quotupli-
citer vnumquodque dicitur, poſſe diſtinguere. Tertium: differen-
tias inuenire. Quartum autem: ſimilitudinis conſideratio. ¶ Sunt 53
autem & modo quodam etiam tria horum: propoſitiones. Eſt enim vnumquod-
que eorum propoſitionem facere. vt quòd eligendum eſt honeſtum, vel dele-
ctabile, vel vtile. & quòd differt ſenſus à diſciplina: eo quòd amittenti eam, poſ-
ſibile eſt rurſum ſumere, illum autem impoſſibile. Et quoniam ſimiliter ſe ha-
bet ſalubre ad ſanitatem: & habile ad bonam habitudinem. Eſt autem prima
propoſitio: ab ijs quæ multipliciter dicuntur. ſecunda: à differentijs. tertia vero:
à ſimilibus.

DVodecimi cap. ſcholia. de ſumptione propoſitionum præcepta octo. ¶ 54. Quotquot modis determinatum eſt in propoſitione: in capite propoſitionis dialecticæ, numero 40.

¶ De ſumptione propoſitionum. Cap. XII.

Sũptio propoſitionum.

ERgo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis determina- 54
tum eſt in propoſitione: aut omnium opiniones proponenti, aut
plurium, aut ſapientum: & horum, & omnium, vel plurimorum,
vel notiſſimorum. ¶ Aut etiam contrarias apparentibus, & quæ- 55
cunque opiniones ſecundum artem ſunt. at oportet protendere contrarias ap-
parentibus probabilibus, ſecundum contradictionem: quemadmodum dictum

56 eſt prius. ¶ Vtile eſt autem & facere eas in eligendo non ſolum quæ ſunt proba-
biles: ſed & ſimiles eis, vt quòd contrariorum idem eſt ſenſus. nam & ſcientia
contrariorum eſt eadem. Et quòd videmus ſuſcipientes aliquid, non emitten-
tes.nam & in alijs ſenſibus ſic eſt. nam & audimus ſuſcipientes aliquid nõ emit
57 tentes,& olfacimus eodem modo.ſimiliter autẽ & in alijs. ¶ Amplius. Quæcũq;
in omnibus vel plurimis videntur:ſumendum vt principium,& apparentem po
58 ſitionem.nam ponunt qui non conſpiciunt: in aliquo non ſic. ¶ Eligere autem
59 oportet & ex ſcriptis diſceptationibus. ¶ Deſcriptiones autẽ facere in vnoquoq;
genere ſupponentes ſeorſum (vt de bono, aut de animali, & de bono omni) in-
60 cipientem à quid eſt. ¶ Annotare autem & ſingulorum opiniones.vt quòd Em-
pedocles quatuor dixit elementa corporum eſſe.ponit enim aliquis quod ab ali
quo probato dictum eſt.Sunt autem (vt figuraliter ſit complecti) propoſitionũ
& problematum partes tres.nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales,
aliæ rationales. morales quidem ſunt huiuſmodi, vt vtrum oporteat parentibus
magis an legibus obedire:ſi diſſentiant.rationales vero, vt vtrum contrariorum
eadem diſciplina an non.naturales autem, vt vtrum mundus ſit æternus nécne.
Similiter autem & problemata. At vero quales ſint ſingulæ earũ quæ dictæ ſunt:
diffinitione quidem non facile aſſignare eſt de ipſis.eſt autem ea (quæ per indu
ctionem eſt) aſſuetudine tentandum cognoſcere vnamquanque earum: ſecun-
dum prædicta exempla conſideranti. Ad philoſophiam igitur, ſecundum verita
61 tem de his negotiandum.dialectico autẽ modo, ad opinionem. ¶ Sumendæ au-
tem quammaxime vniuerſales propoſitiones omnes & vna facienda multæ. vt
quòd oppoſitorum eadem diſciplina.deinde quòd contrariorum, & quòd ad ali
quid. Eodem modo & ipſæ rurſum diuidendæ:quouſque contingere poteſt diui-
ſio. vt quòd boni & mali, & albi & nigri, & frigidi & calidi. ſimiliter autem & in
alijs. De propoſitionibus igitur ſufficiant prædicta.

Decimitertij cap. ſcholia. de multiplice præcepta decem & ſeptem. ¶ 71. In exemplo Ariſtotelis vbi poſitum eſt equus: ponebatur ὄνος, quod aſinum ſignificat. ὄνος enim apud Græcos aſinum ſignificat & molam inferiorem quæ continet grana: quæ molienda, conterendáque imponuntur. ſic & animal vno modo eſt: & alio modo vas eſt. Sed illud latine locutioni accõmodatum non eſt. nam aſinus apud latinos homonymum nõ eſt ad animal, & ad vas. Equus autem illo modo fortaſſis inuenitur homonymũ, pro animali paſſim, vt Vergilius, Portat equus, criſtáque tegit galea aurea rubra. Pro vaſe, idem, Aut aliquis latet error: equo ne credite Teucri. Significat enim hic ingentem illam Epei machinam, & ingens vas: cuius latebras multi milites compleuerant, ad extrema Troiæ excidia concinnatum. ¶ Subalterna: quę ſub eodem ſummo genere ſunt. ¶ 73. Proprium: quod conuenit vni & nõ alteri. vt datis duobus compoſitis quæ diffiniri debeant, corpus candidum & vox candida: propriũ primo, corpus. proprium ſecundo, vox.

¶ De multiplicis diſtinctione. Cap. XIII.

62 IPſum autem quotupliciter negotiandum eſt non ſolum quæcunq; di Multiplicis
cuntur ſecundum alium modum: ſed & rationes eorum tentandum diſtinctio,
aſſignare. vt non ſolum quòd bonum alio quidem modo dicitur iu- ſiue quotu-
ſtitia & fortitudo, habile autem & ſalubre:ſed quòd & illa quidem eo pliciter.
quòd ipſa qualia quædam ſunt, hæc autem eo quòd effectiua alicuius, & non eo
63 quòd qualia quædam illa ſunt.ſimiliter autem & in alijs. ¶ Vtrum autem mul-
tipliciter aut vno modo ſpecie dicitur:per hæc conſiderandum. Primum quidẽ
in contrario perſpiciendum:ſi multipliciter dicitur, ſiue ſpecie, ſiue nomine diſ-
ſonet. Quædam enim ſtatim & nominibus alia ſunt. vt acuto in voce cõtrarium
eſt, graue:in magnitudine autem obtuſum.patet igitur quòd contrarium acuto
multipliciter dicitur.ſi autem hoc:& acutum.nam ſecundum vtrunque horum
aliud erat contrarium.non enim idem acutum, erit obtuſo & graui contrarium.
vtriq; autem acutum contrarium. Rurſum graui in voce quidem contrariũ acu-
tum:in magnitudine autem leue. quare multipliciter graue dicitur: eo quòd &

contrarium.Similiter autem & pulchro:ei quidem quod in animali,turpe:ei ve
ro quod eſt in domo,pernicioſum.quare æquiuocum pulchrum. In quibuſdam
autem nominibus quidem nullo modo diſſonat : ſpecie autem manifeſta in eis
ſtatim differentia eſt. vt in claro & obſcuro. vox enim clara & obſcura dicitur.
Similiter autem & color.ergo nominibus quidem nihil diſſonant:ſpecie autem
manifeſta in eis ſtatim differentia eſt. non enim ſimiliter & color clarus dicitur
& vox clara.manifeſtum autem id eſt & per ſenſum.nam eorum quæ eadẽ ſunt
ſpecie:idem ſenſus.at clarum quod eſt in voce & in colore,non eodem ſenſu iu
dicamus. ſed hoc quidem viſu: illud autem auditu . Similiter autem & acutum
& obtuſum in humoribus,& in magnitudinibus.ſed hoc quidem tactu,illud au
tem guſtu. Nam neq; hæc diſſonant nominibus:neq; in ſeipſis neq; in contrarijs.
obtuſum enim eſt contrarium vtriq;. ⸿ Amplius.Si huic quidem eſt aliquid cõ 64
trarium:illi autem ſimpliciter nihil.vt ei quæ eſt à potu delectationi:ea quæ eſt
à ſiti triſtitia,contrarium.ei autem quæ eſt ab eo quod eſt conſiderare quòd dia-
meter eſt coſtæ incommenſurabilis:nihil.quare multipliciter delectatio dicitur.
Et ei quidem quæ eſt ſecundum mentem amare:odire contrarium eſt.ei autem
quæ eſt ſecundum corporalem actum:nihil . manifeſtum ergo quoniam amare
æquiuocum. ⸿ Præterea in medijs.Si huic quidem eſt aliquid medium: illi au- 65
tem nihil. Aut ſi vtriſque quidem eſt:non idem autem.vt clari & obſcuri in co-
loribus quidem aliquid eſt medium, fuſcum: in voce autem nihil. Aut ſi forte
raucum , quemadmodum quidam dicunt raucam vocem medium eſſe . quare
æquiuocum clarum.ſimiliter autem & obſcurum . ⸿ Inſuper ſi horum quidem 66
plura media:illorum autem vnum,vt in claro & obſcuro. Nam in coloribus plu-
ra media:in voce autem vnum,raucum. ⸿ Rurſum in eo quod ſecundum con- 67
tradictionem opponitur conſiderandum: ſi multipliciter dicitur . Nam ſi hoc
multipliciter dicitur: & quod huic opponitur multipliciter dicetur . vt non vi-
dere multipliciter dicitur, vnum quidem non habere viſum : alterum autem
non operari viſu. Si autem hoc multipliciter dicitur : neceſſarium eſt & videre
multipliciter dici.vtriq; enim non videre opponitur.vt ei quidem quod eſt non
habere viſum:habere. illi autem quod eſt non operari viſu:operari. ⸿ Amplius. 68
in ijs quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur,perſpiciendum.Si enim
alterum multipliciter dicitur : & reliquum. vt ſi ſenſibile multipliciter dicitur,
& ſecundum animam & corpus:& inſenſibile multipliciter dicetur,& ſecũdum
animá & corpus.Quòd autẽ ſecundum priuationem & habitũ opponuntur quæ
dicta ſunt,manifeſtum.eo quòd nata ſint vtrunque ſenſum habere animalia,&
ſecundum animam,& ſecundum corpus. ⸿ Amplius autem in caſibus conſide- 69
randum.Nam ſi iuſte multipliciter dicitur:& iuſtum multipliciter dicetur.ſecũ-
dum vtrunq; enim iuſtorum eſt iuſtum.vt ſi iuſte dicitur & ſecundum ſui cogni
tionem iudicare,& vt oportet:ſimiliter & iuſtum.eodem autem modo & ſi ſalu-
bre multipliciter dicitur & ſalubriter multipliciter dicetur. vt ſi ſalubre dicitur
hoc quidem ſanitatis effectiuum,illud autem conſeruatiuum,quoddam vero ſi-
gnificatiuum:& ſalubriter vel effectiue vel cõſeruatiue vel ſignificatiue dicetur.
Similiter autẽ & in alijs quando ipſum multipliciter dictum fuerit , & caſus ab
eo multipliciter dicetur:& ſi caſus,& ipſum. ⸿ Conſiderãda autem & genera ſe- 70
cundũ nomen prædicationum ſi eædem ſint nominibus.Nam ſi nõ eædem:ma-
nifeſtum eſt quoniam æquiuocũ eſt quod dicitur.vt bonum in cibis quidem effe
ctiuum eſt voluptatis,in medicina autẽ effectiuum ſanitatis.in anima vero qua-
lem eſſe:vt caſtam vel fortẽ vel iuſtam.ſimiliter autẽ & in homine.aliquotiẽs au
tem & quãdo vt in tẽpote bonum (bonũ enim: dicitur in tẽpore) plerunq; autẽ
quantũ in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocũ bonũ.
Similiter autem & candidum in corpore quidem color:in voce autem bene au-
dibile. Similiter autem & acutum.nõ enim ſimiliter idem in omnibus dicitur.

nam vox acuta quidem velox (ſicut dicunt:qui ſecundum numeros harmonici
ſunt) angulus autẽ acutus,qui minor eſt recto:gladius vero,qui eſt anguli acuti.
71 ℭConſiderãda etiã & genera eorum quæ ſunt ſub eodẽ nomine,ſi diuerſa & nõ
ſubalterna ſunt.vt equus. hoc autẽ animal & hoc vas. diuerſa enim quæ ſecun-
dum nomẽ eſt horũ ratio.nam hoc quidẽ animal,quid ſignificat:illud vero vas,
quale quid.Si autẽ ſubalterna ſint genera:nõ neceſſarium diuerſas eſſe rationes
vt corui animal & auis genus eſt. quãdo autẽ coruum dicimus auem eſſe & ani-
mal:quid dicimus eũdem eſſe.quare vtraq; genera de eodẽ prædicãtur.ſimiliter
autẽ & quãdo animal volatile bipes coruũ dicimus:auem dicimus eundem eſſe.
& ſic ergo vtraq; genera de coruo prædicãtur:& ratio eorũ.In nõ ſubalternis ge
neribus nõ accidit hoc.neq; enim quãdo vas dicimus,animal dicimus:neq; quã-
72 do animal,vas.ℭCõſiderandũ autẽ nõ ſolũ ſi in propoſito diuerſa ſunt genera,
& nõ ſubalterna:ſed & in cõtrario. Si enim cõtrariũ multipliciter dicit̃:manife-
73 ſtum quoniã & propoſitũ.ℭVtile autẽ ad diffinitionẽ inſpicere quæ de cõpoſito
fit.vt cãdidi corporis & cãdidæ vocis.nã ſublato proprio:eãdem rationẽ oportet
relinqui.hoc autẽ nõ accidit in æquiuocis.vt in ijs quæ nũc dicta ſunt.nam hoc
quidẽ erit corpus habens talẽ colorẽ:illud autẽ vox bene audibilis.ſublato igitur
corpore & voce: nõ idem in vtraq; relinquitur. at oportet ſi vniuocũ eſſet albũ:
74 quod in vtraq; dicitur eſſe idem.ℭ Sæpe autẽ & in ipſis diffinitionibus latet aſſe-
quẽs æquiuocum.quapropter & in diffinitione cõſiderãdum.vt ſi quis ſignifica-
tiuum vel effectiuũ ſanitatis ꝙ moderate ſe habet ad ſanitatẽ dicat eſſe,nõ refu
tãdum:ſed inſpiciendũ quid moderate quidẽ ſecundũ vtrũq; dixit.vt ſi hoc qui-
dem tale ſignificat vt facere ſanitatẽ:illud autẽ tale vt ſignificare qualis quidem
75 ſit habitus. ℭAdhuc ſi nõ cõparabilia ſunt ſecũdum magis & minus vel ſimili-
ter.vt clara vox,clara veſtis:& acutus humor & acuta vox.hæc enim neq; ſimpli
citer dicũtur clara vel acuta,neq; magis alterũ:quare æquiuocũ clarum & acutũ.
nam vniuocũ omne, cõparabile. aut enim ſimiliter dicetur aut magis alterum.
76 ℭQuoniam autẽ diuerſorum generũ & nõ ſubalternatim poſitorũ diuerſæ ſpe-
cies ſunt & differentiæ:vt animalis,& ſcientiæ (diuerſæ enim horũ differentiæ)
cõſiderandum ſi quæ ſub eodẽ ſunt nomine diuerſorũ generum & nõ ſubalter-
norũ diuerſæ differentiæ ſint.vt acutum vocis & magnitudinis.differt enim vox
à voce,eo ꝙ acuta ſit.ſimiliter & magnitudo à magnitudine:quare æquiuocũ acu
77 tum.diuerſorum enim generũ & nõ ſubalternorũ diuerſæ differẽtiæ ſunt.ℭRur
ſum ſi eorũdem quæ ſunt ſub eodem nomine,diuerſæ differẽtiæ ſunt.vt coloris
qui eſt in corporibus & in melodijs. Nam eius qui eſt in corporibus,cõgregatiuũ
& diſgregatiuũ viſus.eius vero qui in melodijs nõ eædem differẽtiæ.quare æqui-
78 uocũ color.nam eorũdem:eædem differẽtiæ. ℭAmplius.quoniã ſpecies nullius
eſt differẽtia:inſpicere oportet ſi eorũ quæ ſub eodem ſunt nomine,hoc quidem
ſpecies eſt,illud autem differẽtia.vt clarũ quod in corpore quidem,ſpecies colo
ris:quod autẽ in voce,differentia.Differt enim vox à voce,eo ꝙ clara ſit. De eo
igitur quod multipliciter dicitur:per hæc & huiuſmodi perſpiciendum.

Color ĩ melodijs qui & chroma: eſt cũ tetrachorda procedũt per duo hemitonia & trihemitoniũ.id autẽ ex muſicis.

DEcimiquarti cap.ſcholia.de differẽtiarũ inuẽtione præcepta duo.de ſimilibus tria.diſtinctionis multiplicitet vtilitates tres.inuẽtionis differẽtiarũ duę.cõſiderationis ſimiliũ tres. ℭ84.Vtilitates ſumptionis propoſitionũ nõ poſuit:ꝙ hæc tria,multiplicis (inquam) diſtinctionẽ,differẽtiarũ inuẽtionẽ,& ſimiliũ cõſiderationẽ ex numero 53 claudat.quare qui horũ vtilitates aſſignat:& ſumptionis quoq; ꝓpoſitionũ aſſignat.ℭ86.Eſt autẽ proprie nõ cõueniẽs modus hic dialecticæ.Ammonet hũc diſſerẽdi modũ,quo interrogãtes poſſemus aliõ appa rẽti ratiocinatione ob ignoratã ab eo qui reſpõdet dictionis multiplicitatẽ fallere:nõ eſſe dialecticę accõmodatũ ſed potius ſophiſticę.nõ enim dialectici eſt fallere,ſed argumẽtatione cõmuni quę nullius claudit vitioſitatis errorẽ,credulitatẽ (quã hypotheſin appellãt)dialecticámq; fidẽ facere:ꝓinde à dialectico ꝓrſus alienũ eſſe debet ad nomẽ diſſerere.eſſet enĩ ad nomẽ diſſertatio,diſputatióq; ſi is q interrogat & is qui reſpõdet,nõ ad idẽ intelligẽtiã ferãt.ſed qui diſputationẽ ſuſtinet,reſpõdeat quidẽ de vno:alter vero q interrogat,de altero inſultet.& id fieri poteſt aut æquiuocatiõe,aut ambiguo,aut cõpoſitiõe diuiſionéve,aut accẽtu.ſed hęc ĩ ſophiſticis redargutionib⁹ ampli⁹ videãt̃.

¶ De differentiarum inuentione, ſimilium conſideratione & vtilitatibus inſtrumentorum. Cap. XIIII.

Differentia rũ inuentio.

DIfferentias autem in ipſis generibus ad ſeinuicem perſpiciendum. vt 79
quo differt iuſtitia à fortitudine,& prudentia à tẽperantia. hæc enim
omnia ex eodẽ genere ſunt,ex virtute. ¶ Et ex alio ad aliud.vt in ijs 80
quæ nõ nimium differunt.vt in quo differt ſenſus à ſciẽtia.nam in ijs
quæ multum differũt:manifeſtæ ſunt omnino differẽtiæ. ¶ Similitudinem autẽ 81

Similiũ conſideratio.

cõſiderãdũ:in ijs quę ſunt in diuerſis generibꝰ.vt ſicut alterũ ad alterũ quidẽ:ſic
aliud ad aliud.vt ſicut ſciẽtia ad ſcibile:ſic ſenſus ad ſenſibile.& vt alterũ in altero aliquo:ſic aliud in alio. vt quẽadmodum viſus in oculo:mens in anima. & vt
trãquillitas in mari:ſerenitas in aere.vtrũq; enim quies. ¶ Maxime autem in ijs 82
quæ multũ diſtãt exerceri oportet.facile enim in reliquis poterimus ſimilia inſpicere. ¶ Cõſiderandũm autẽ & ea quæ ſub eodẽ ſunt genere: ſi quid ineſt om- 83
nibus idẽ. vt homini & equo & cani.nã ſi ineſt aliquid eis idẽ,in eo ſunt ſimilia.

Vtilitates multiplicis.

¶ Vtile autẽ ipſum quidẽ quod quotupliciter dicitur cõſideraſſe: ad dilucidita- 84
tem.maxime autẽ quis ſciet quid ponatur:manifeſto facto quotupliciter dicitur.
¶ Et ad fieri ſecũdum rẽ eandẽ:& nõ ad nomẽ ſyllogiſmos.ſi enim immanifeſtũ 85
ſit quotupliciter dicitur: cõtingit nõ ad idem etiã qui reſpõdet,& qui interrogat ferre intellectum.manifeſtato autẽ quotupliciter dicitur & ad quid ferẽs po-
nat:ridiculus videbitur interrogãs eſſe,ſi nõ ad hoc ſermonẽ faciat. ¶ Vtile etiã 86
& vt nõ falſa ratione decipiamur ſed decipiamus potius.nã ſciẽtes quotupliciter dicitur:nõ hallucinabimur,ſed ſciemus ſi nõ ad idem ſermonẽ faciat is qui interrogat.& ipſi interrogãtes poterimus apparẽti ratiocinatione fallere:niſi is qui reſpõdet,agnoſcat quotupliciter dicitur. hoc non in omnibus ſemper poſſibile: ſed quãdo fuerint eorũ quæ multipliciter dicũtur alia quidẽ vera,alia autẽ falſa. Eſt autẽ proprie nõ conueniẽs modus hic dialecticæ.quare omnino vitãda dialecticis huiuſmodi ad nomẽ diſputatio,niſi quis aliter nõ poſſit de propoſito diſſe-

Vtilitates inuẽtionis differẽtiarum.

rere. ¶ Differẽtias autẽ inuenire vtile:& ad ſyllogiſmos de eodẽ & diuerſo,& ad 87
cognoſcendũ quid eſt vnũquodq;. Quòd autẽ ad ſyllogiſmos de eodẽ & diuerſo
vtile:manifeſtũ.inueniẽtes enim differẽtiam propoſitorum quãlibet:oſtẽdentes
erimus,quoniã nõ idẽ. ¶ Ad cognoſcẽdum autẽ quid eſt vnũquodq;: eo ꝙ pro- 88
priã ſubſtãtiæ cuiuſq; rationẽ,ijs, quæ circa vnũquodq; ſunt, accõmodatis diffe-

Vtilitates cõſiderationis ſimilium.

rẽtijs ſeparare ſolemus. ¶ Similitudinis autẽ cõſideratio vtilis eſt ad inductiuas 89
rationes,& ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione,& ad aſſignationẽ diffinitionũ.Ad inductiuas quidem rationes,eo ꝙ circa ſingula in ſimilibus inductione:vniuerſale
exiſtimamus inducere.nõ enim facile eſt inducere::ignorãtes ſimilia. ¶ Ad ſyl- 90
logiſmos ex ſuppoſitione:eo ꝙ probabile eſt quẽadmodum in vno ſimiliũ ſe habet,ſic & in reliquis. Quare ad quodcũq; eorũ facultatẽ habebimus diſputandi: profitebimur quẽadmodũ in his ſe habet,ſic & in propoſito habere.Id enim oſtẽdentes:& propoſitũ ex ſuppoſitione oſtẽdentes erimus.ſupponẽtes enim quomo-
do in his ſe habet,ſic & in propoſito ſe habere demõſtrationẽ faciemꝰ. ¶ Ad dif- 91
finitionũ autẽ aſſignationẽ,eo ꝙ potẽtes cõſpicere quid in vnoquoq; idẽ:nõ dubitabimus ad quid oporteat genus (cũ diffiniemus propoſitum) collocare. nam cõmuniũ quod maxime in eo ꝙ quid eſt pręddicatur:genus erit.Similiter autẽ & in multũ diſtãtibus vtilis ad diffinitiones ſimilitudinis cõſideratio.vt ꝙ idẽ trãquillitas in mari:& ſerenitas in aere.vtrũq; enim quies.& quoniã pũctũ in linea: & vnitas in numero.vtrũq; enim principiũ.quare cõmune in oĩbus genꝰ aſſignãtes:arbitrabimur nõ extranee diffinire.Penè aũt & diffiniẽtes:ſic ſolẽt aſſignare. nã & vnitatẽ principiũ numeri dicũt eſſe:& punctũ principiũ lineæ.manifeſtum igitur quoniã ad cõmune vtrorũq;:genus collocãt.Inſtrumẽta itaq; per quę ſunt ſyllogiſmi:hęc ſunt.loci autẽ ad quos vtilia ſunt,pręddicta:ij ſunt qui dicẽdi ſunt.

PRIMI LIBRI TOPICORVM FINIS.

SECVNDVS TOPICORVM.

PRIMI cap. ſecundi Topicorum Ariſtotelis ſcholia. diuiſio problematum. vniuerſalia ſecum particularia trahere. de vniuerſalibus negatiuis prius determinandum. locutionem ab ineſſe ad eſſe in accidentibus non facile commutari. duo peccata quibus in problematis peccare ſolent. ℂ1. In diuiſione non ponit indefinita problemata: ꝙ de illis vt de particularibus idem ſit iudicium. ſingulare non fuit ponēdum: quia ſingularia ſub nullā diſciplinā cadunt. non igitur ex illis in diſciplinis fiunt problemata. ℂ4. In accidentibus propria nominatio conuerteretur: ſi locutio qua accidens ineſſe ſignificamus neceſſario in eam quæ eſſe deſignat commutaretur. vt ſi cum cuipiam vere aſtruimus caliditatem ineſſe: liceret conuertere commutaréque in eam qua idem eſſe album ſignificaremus. verum id non oportet. nam vere aſtruimus aquæ (quæ etiam niſi tepidula eſt) ineſſe caliditatem: falſum tamen eſt aſtruere aquam illam calidam eſſe. ſed in alijs prædicatis commutatur, conuertitúrq; locutio. ℂ5. Dialecticus ſiue ſuſtinet falſum: ſiue interrogans, falſum pro veris dicit, peccat identidem qui poſita non vtitur locutione, vt qui mulierem terram appellaret, & virum cælum. Peccat nimirum & ridiculus eſt qui volens dicere mulierem viro ſuo virum peperiſſe: ita poſitum locutionem tranſgrediens dicat terram cælo cælum peperiſſe. ℂ Platanus genialis arbor ac voluptaria. capacitatis permagnæ, foliorum denſiſſima vmbra, æſtiuum ſolem arcens, brumalem admittens nutritur vino radicibus infuſo. celebres olim in ambulatione Academiæ, Athenis fuiſſe memorantur. qui igitur hominē platanum appellat, quòd forte vtrunq; delicatū, vinóq; nutritur: vocabulo præter id ad quod inditum eſt abutitur, poſitam tranſgrediens nuncupationem.

ℂSecundi Topicorum Ariſtotelis de problematis vniuerſalibus, & in quibus prædicatis ineſſe & eſſe conuertuntur. Cap. I.

1 SVnt autem problematum hæc quidem vniuerſalia, illa vero
particularia. vniuerſalia quidem, vt omnis voluptas bonum
eſt: & nulla voluptas bonū. particularia vero, vt aliqua volu-
2 ptas bonum: & aliqua voluptas nō bonum. ℂ Sunt autem ad
vtraq; genera problematum cōmunia vniuerſalia: & cōſtru-
ctiua, & deſtructiua. ℂ Oſtendentes enim ꝙ omni ineſt: & ꝙ
alicui ineſt oſtendentes erimus. ſimiliter autem & ſi ꝙ nulli
3 ineſt oſtenderimus: & ꝙ non omni ineſt oſtendentes erimus. ℂ Primum ergo de
vniuerſalibus deſtructiuis dicendum: eo ꝙ cōmunia ſint huiuſmodi ad vniuer-
ſalia & particularia. & quia magis poſitiones afferant: in eo quod ineſt, q̄ non, diſ-
4 putantes autem deſtruant. ℂ Eſt autem difficillimum conuerti ab accidēte pro-
priam nominationem. Nam aliquo modo & non vniuerſaliter in ſolis contingit
accidentibus. à diffinitione enim & proprio genere neceſſarium eſt conuerti. vt
ſi ineſt alicui, animal greſſibile bipes eſſe: conuertentem verum erit dicere quo-
niam illud animal greſſibile bipes eſt. ſimiliter autem à genere. nam ſi animal
ineſt alicui: animal eſt. eodem autem modo & in proprio eſt. ſi enim alicui ineſt
grammatices ſuſceptiuum eſſe, grammatices ſuſceptiuum erit. nam nihil horum
contingit ſecundum quid ineſſe vel non ineſſe: ſed ſimpliciter vel ineſſe vel nō
ineſſe. in accidentibus autem nihil prohibet ſecūdum quid ineſſe, vt albedinem
vel iuſtitiam. quare non ſufficit oſtendere quoniam ineſt albedo vel iuſtitia: ad
oſtendendum quòd albus vel iuſtus eſt. nam habet dubitationem: quoniam ſecū-
dum quid albus vel iuſtus eſt. quapropter non neceſſarium eſt: in accidentibus
5 conuerti. ℂ Determinare autem oportet & peccata quæ ſunt in problematibus.
nam ſunt duo: vel in eo quòd falſum dicunt, vel in eo quòd tranſgrediuntur po
ſitam locutionem. Falſum etenim dicentes & qui quod non ineſt, ineſſe alicui di
cunt, peccāt: & qui extraneis nominibus res appellant (vt platanum hominem)
trangrediuntur poſitam nominationem.

SEcundi cap. ſcholia. ꝙ prædicatum inſit aut non inſit præſertim per locos intrinſecos vnus & viginti loci. ℂ Locos non ſolum vocamus ipſas maximas & argumentationis approbatiuas propoſitiones, aut eas argumentationum nūcupationes quæ à particula inferēte aut illata aut ab vtraq; ſumi ſolent: verum etiā & ipſa præcepta quibus ad ipſas maximas propoſitiones, topicáq; & communia proloquia ducimur, locos vocat hoc in loco Ariſtoteles. Verumenimvero ipſa communia principia ipſáſq; maximas propoſitiones ex numero 10 quarti huius,

& pleriſq; locis alijs:elementa topica potiùs appellat.& locos huius ſecũdi ex numero 53 eiuſdem quarti:locos accidentis. ¶ 6. Vt ſi quis albo dicat accidere colorem:albo hic non denominatiuum ſubſtantiæ eſt ſed qualitatis,capitúq; pro ſuo principali,vt album & albedo idem ſit. ¶ Secundum nominationem:quando principale de principali & denominatiuum de denominatiuo aſſignatur. ¶ 9. Nomen poſitionis extendit,ceu & nunc ferme omnes,vt omne problema poſitio dicatur.veluti etiam docuit numero 47 primi huius. ¶ Differt autem modo.quia illic abſq; inſtantia inſpiciebatur:hic autem inſtantia quæritur. ¶ 13. Et pro curioſitate:cupiditas ſuperfluarum rerum:Ariſtoteles habet καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης ἡ φιλοπραγμοσύνη. & noſtri polypragmoſynen (quæ à multitudine negotiorum dici videtur) interpretari ſolent curioſitatẽ, & compluſculis verbis ad multas res aggreſſionem:vt Gellius in decimo. Ariſtoteles autem eam dicit cupiditatem negotiandi. ¶ 15. Primus autem locus falſus eſt ad conſtruendum. Is primus locus,decimus quartus eſt,qui aliquando bonus ad conſtruendum: quando ſcilicet generi non conueniunt aliqua niſi ratione ſpeciei,vt in ſuperiore exemplo numeri 14 quod ammonet Ariſtoteles cum dicit,hic primus autem locus falſus eſt ad conſtruendum:ſecundus autem verus. ¶ 19. *Scire enim dicimur præſentia & futura. Scire præſentium,præteritorum, futurorum eſt*,& etiam æternorum: quæ ſunt ſupra tempus. ſed reminiſci ſolùm præteritorum eſſe ex eo libro Ariſtotelis cognoſcitur: qui inſcribitur de memoria & reminiſcentia. ¶ 20. Quare oportet & reſpondentem non grauiter ferre:non ægre, non moleſte ferre, non indignari interroganti ſi interroget etiam illa quæ propoſito aut perparũ aut nihil faciant:ſed officium reſpondentis eſt:cum modeſtia ſeligere quæ propoſito conducunt.& ſignificare argumentanti quæ interrogando poſuit quæ non conducunt, illa tamen aut conceſſiſſe aut refutaſſe,vt concedenda refutandave fuerunt. ¶ 23. Xenocrates genium animam appellabat. vnde ingenium & ingenioſi: qui bonam ſortiti ſunt animam. & qui prauo ſunt ingenio, prauam ſortitos arbitrabantur.veteres genium,deum naturæ dixerunt. Et Ariſtoteles ita habet καὶ εὐδαίμονα οὗ ὁ δαίμων ἦ σπουδαῖος: & licet eudæmona felicem interpretari ſoleant, & dæmona genium: alludentes tamen ad vocabulum vt græce alludit Ariſtoteles, conſentaneum magis viſum eſt,hic interpretandum ingenioſum quàm felicem.

¶ Loci problematum ꝙ quicquam inſit vel non inſit. Cap. II.

Primꝰ locus Declaratio. VNus autem locus eſt inſpicere,ſi quid ſecundum aliquem alium mo- 6
deſtum ineſt:vt accidens aſſignauit. ¶ Peccatur autem maxime id cir
ca genera.vt ſi quis albo dicat accidere colorem eſſe. non enim albo
colorem eſſe accidit: ſed genus eius color eſt. Contingit autem & ſe-
cundum nominationem determinare eum qui ponit. vt quòd accidit iuſtitiæ
virtutem eſſe. Sæpe autem & cùm non determinet:manifeſtum,quòd genus vt
accidens aſſignauit.vt ſi quis albedinem colorari dixerit:vel ambulationem mo
ueri.à nullo enim genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur:ſed omnia
vniuoce genera de ſpeciebus prædicantur.nam & nomen & rationem generum
ſuſcipiunt ſpecies. qui igitur coloratum dixit album:neq; vt genus aſſignauit,
quoniam denominatiue dixit.neq; vt proprium,vel vt diffinitionem.nam diffi-
nitio & proprium nulli alij ineſt.ſunt autẽ colorata & pleraq; aliorum: vt lignũ,
Secundus locus. Declaratio. lapis,homo,equus.manifeſtum igitur quoniã vt accidens aſſignauit. ¶ Alius lo- 7
cus eſt inſpicere ea quibus ineſſe aut omnibus aut nulli dictũ eſt: & conſiderare
ſecundũ ſpecies & non in infinitis. ¶ Nam tranſitu magis,& in paucioribus con
ſideratio. oportet autem conſiderare & incipere à primis: deinde conſequenter
vſq; ad indiuidua.vt ſi oppoſitorum eandem diſciplinã quis dixerit eſſe:perſpi-
ciendum ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & contrariorũ,& quæ ſecundum priua-
tionẽ & habitum,& quæ ſecundum contradictionem dicuntur,eadem ſit diſci-
plina. & ſi in his nondũ manifeſtum eſt:rurſum ea diuidendũ vſq; ad indiuidua.
vt ſi iuſti vel iniuſti,vel dupli vel dimidij,vel cæcitatis vel viſus, vel eſſe vel nõ
eſſe.nam ſi in aliquo oſtendatur quòd non eadem: interimentes erimus proble-
ma. ſimiliter autem & ſi nulli ineſt. Iſte autem locus conuertitur ad conſtruen-
dum & deſtruendum. Si enim in omnibus videatur cùm diuiſionẽ proferimus,
vel in pluribus:poſtulandum eſt autem vniuerſaliter ponere,aut inſtantiam fer-
re in aliquo nõ ſic eſſe.nam ſi neutrũ horum faciat:abſurdus apparebit qui non
Tertiꝰ locꝰ. ponet. ¶ Alius eſt,diffinitiones facere accidentis,& eius cui accidit, aut vtriuſq; 8
de vtroq;,aut alterius: deinde conſiderare ſi quid non verum in diffinitionibus

perinde ac verum ſumptũ ſit. ¶ Vt ſi eſt deum iniuſtitiã facere:quid iniuſtitiam Declaratio.
facere.ſi enim nocere ſponte:manifeſtum,quoniã nõ eſt deum iniuſtitiã facere.
non enim cõtingit nocere deũ,& ſi inuidus ſit ſtudioſus:quis inuidus & quæ inui
dia.Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparẽti proſperitate alicuius proborũ:manife-
ſtum eſt ꝙ ſtudioſus nõ eſt inuidus.Prauus enim eſſet.& ſi indignãs inuidus:quis
vterq; eorũ.ſic enim manifeſtũ erit vtrũ verũ an falſum ſit quod dictũ eſt. vt ſi
inuidus quidẽ ſit qui triſtatur in bonorũ proſperitatibus,indignãs autem qui in
malorũ proſperitatibus triſtatur:manifeſtũ ꝙ nõ erit inuidus indignãs. Sumere
autẽ & pro ijs (quæ in diffinitionibus ſunt) nominibus diffinitiones:& nno deſi-
ſtere donec ad notũ deuẽtum ſit.nã ſæpe cũ tota quidẽ diffinitio aſſignata ſit:nõ
manifeſtũ eſt quod quæritur.pro aliquo autẽ eorũ (quæ in diffinitione ſunt) no-
9 minũ,diffinitione dicta:manifeſtum ſit. ¶ Amplius.problema propoſitionẽ ſibi Quartus.
faciẽtem:inſtare. ¶ Nam inſtãtia erit argumentũ ad poſitionẽ.Eſt autẽ locus hic Declaratio.
penè idẽ ei quo cõſiderare,quibus ineſſe vel omnibus vel nulli dictũ eſt. differt
10 autem modo. ¶ Amplius determinare quæ oportet dicere vt plures:& quæ non. Quintus.
¶ Vtile enim & ad cõſtruẽdum & ad deſtruendũ. vt quod nominationibus qui- Declaratio.
dem res nũcupãdum:vt plures.quæ autẽ ſunt talia ne an nõ talia:nõ amplius at-
tendendũ ad plures.vt ſalubre quidẽ dicẽdum effectiuũ ſanitatis,ceu plures di-
cũt.vtrũ autẽ propoſitũ effectiuũ ſit ſanitatis an nõ:non amplius vt plures dicẽ-
11 dum,ſed vt medicus. ¶ Amplius.ſi multipliciter dicatur,poſitũ autẽ ſit quoniã
ineſt aut quoniã nõ ineſt:alterũ mõſtrare eorũ quæ multipliciter dicuntur,ſi nõ
vtraq; cõtingat. ¶ Vtendũ autẽ in ijs quæ latent.nã ſi nõ lateat multipliciter di Sextus.
ctum:inſtabit quoniã nõ mõſtratum eſt id quod ipſe dubitabat,ſed alterũ. Hic Declaratio.
autẽ locus cõuertitur & ad cõſtruendũ,& ad deſtruẽdum.nã cõſtruere volentes
oſtẽdemus quoniã alterũ ineſt,ſi nõ ambo poterimus:deſtruẽtes autẽ quoniã nõ
ineſt alterũ oſtẽdemus,ſi ambo nõ poterimus. verũtamen deſtruẽti quidẽ nihil
oportet ex conceſſione diſputare:neq; ſi omni,neq; ſi nulli dictũ ſit ineſſe.nã ſi
oſtẽderimus quoniã nõ ineſt quodcũq; id ſit:interimẽtes erimus omni ineſſe, ſi-
militer autẽ & ſi vni oſtenderimus ineſſe:interimemus nulli ineſſe.cõſtruentibus
autẽ prę̃cõfitendũ:ꝙ cuiuis ineſt,omni ineſt,ſi veriſimile ſit poſtulatũ.nõ ſufficit
enim ad oſtẽdendũ ꝙ omni ineſt:in vno diſputaſſe.vt ſi hominis anima immor
talis eſt:propter hoc,anima omnis immortalis.quare præcõfitendũ.ꝙ ſi quæcũq;
anima immortalis,omnis immortalis.hoc autẽ nõ ſemper faciendũ: ſed quãdo
nõ facile poſſumus cõmunẽ in omnibus vnã rationẽ dicere.quẽadmodum geo-
12 meter ꝙ triãgulus duobus rectis æquos habet tres angulos. ¶ Si autẽ non lateat Septimus
quod multipliciter dicitur:diuiſum quotupliciter dicitur,& interimendũ & con locus.
ſtruendũ. ¶ Vt ſi decens eſt vtile,aut honeſtũ:tentãdum,ambo cõſtruere vel in- Declaratio.
terimere de propoſito.vt ꝙ honeſtũ & ꝙ vtile,vel ꝙ neq; honeſtũ neq; vtile.ſi au
tem nõ cõtingat vtraq;:alterũ oſtendẽdum, annotato ꝙ hoc quidẽ eſt,illud au-
tem nõ.eadẽ autem ratio etiã ſi plura ſint:in quæ diuiditur. ¶ Rurſum quæcũq; Octauus.
nõ ſecũdum æquiuocationẽ dicuntur multipliciter,ſed alio modo. ¶ Vt diſcipli Declaratio.
na vna pluriũ:aut vt finis,aut vt eius quod ad finẽ.vt medicina eius quod ſanita
tem facit vt quod cibat,aut vt amborũ finium velut cõtrariorũ eadem diſcipli-
na (nihil enim magis finis alterũ altero) aut vt eius quod per ſe eſt,& eius quod
per accidẽs.vt per ſe quidem ꝙ triãgulus duobus rectis æquales habet tres angu
los.per accidens autẽ ꝙ æquilaterus.quoniã enim accidit triãgulo, æquilaterum
triãgulum eſſe:per hoc cognoſcimus ꝙ duobus rectis æquales habet.ſi ergo nullo
modo cõtingit eãdem eſſe pluriũ diſciplinã:manifeſtum quoniã omnino nõ cõ
tingit eſſe.aut ſi aliquo modo cõtingit:manifeſtũ ꝙ cõtingit.diuidere autẽ quo-
tupliciter:vtile,vt ſi voluerimus cõſtruere:talia præſtatuenda ſunt quæcunq; cõ
tingũt,& diuidendũ in ea tãtum,quęcũq; vtilia ſunt ad cõſtruẽdũ.ſi autẽ deſtrue
re:quæcũq; nõ cõtingũt,reliqua vero omittẽda.Id autẽ faciẽdum in ijs cũ latue;

rit quotupliciter dicũtur:& eſſe hoc quidẽ huius aut nõ eſſe,ex eiſdẽ locis aſtruẽ
dum.vt diſciplinã:huius quidem aut vt finis,aut vt eorũ quæ ſunt ad finem,aut
vt eorũ quæ ſunt ſecũdum accidẽs:vel rurſum nõ eſſe aliquid ſecundũ aliquem
dictorũ modorum.eadẽ autem ratio:& in deſiderio,& quæcũq; alia dicuntur plu
rium.eſt enim deſideriũ huius aut vt finis vt ſanitatis,aut vt eorũ quæ ſunt ad fi
nem vt medicinæ cõficiendæ,aut vt eorũ quæ ſunt ſecundũ accidẽs: vt in vino
amicũ dulce nõ quia vinũ,ſed quia dulce eſt.nã per ſe dulce deſiderat:vinũ autẽ
per accidẽs.ſi enim auſterum fit:nõ amplius deſiderat.per accidẽs ergo deſidera
bat.Vtilis autẽ locus hic & in ijs quæ ſunt ad aliquid.penè enim talia:ea quæ ad
Nonus. aliquid ſunt.¶ Amplius trãſferre ad euidẽtius nomẽ.¶ Vt ꝑ exacto in opinione 13
Declaratio. clarũ,& pro curioſitate cupiditas ſuperfluarũ rerum.euidẽtiori enim facto quod
dictum eſt:bene argumẽtabilis eſt poſitio.Eſt autẽ hic locus ad vtrũq; cõmunis:
Decimus. ad cõſtruendum & ad deſtruendũ.¶ Ad oſtendẽdum autẽ cõtraria circa idẽ in- 14
Declaratio. eſſe:cõſiderãdum in genere.¶ Vt ſi volumus oſtẽdere ꝙ eſt circa ſenſum rectitu
do & peccatũ.ſentire quidẽ iudicare eſt,iudicare autẽ eſt recte,& nõ recte:& cir
ca ſenſum erit rectitudo & peccatũ.nunc ergo ex genere circa ſpeciẽ demõſtra-
tio fit.nã iudicare eſt genus ſentire.qui nanq; ſentit:aliquo modo iudicat.¶ Rur 15
Vndecim⁹. ſum ex ſpecie generi.quęcũq; enim ſpeciei inſunt:& generi.¶ Vt ſi diſciplina pra
Declaratio. ua eſt & ſtudioſa:& diſpoſitio praua & ſtudioſa.nã diſpoſitio:diſciplinæ genus.Pri
mus autẽ locus falſus eſt ad cõſtruendum:ſecũdus autẽ verus.nõ enim neceſſa-
rium quęcũq; generi inſunt:& ſpeciei ineſſe.nã animal eſt volatile & quadrupes,
homo autẽ non.quæcunq; vero ſpeciei inſunt:neceſſario & generi.ſi enim homo
ſtudioſus:& animal ſtudioſum eſt.ad deſtruẽdum autẽ & primus quidem verus:
ſecundus autẽ falſus.quæcunq; enim generi nõ inſunt:neq; ſpeciei.quæcunq; ve
Duodecim⁹ ro ſpeciei nõ inſunt:non neceſſe eſt generi nõ ineſſe.¶ Quoniã autem neceſſa- 16
locus. rium de quibus genus prædicatur & ſpecierum aliquã prædicari:& quæcunq; ha
bent genus vel denominatiue dicuntur à genere:& ſpecierum aliquã habere ne-
Declaratio. ceſſe eſt,vel denominatiue ab aliqua ſpecierum dici.¶ Vt ſi de aliquo diſciplina
prædicatur: & grãmatica vel muſica, vel aliqua diſciplinarũ aliarum prædicabi-
tur.& ſi aliquis habet diſciplinã,vel denominatiue à diſciplina dicitur:& grãma-
ticam habebit aut muſicã aut aliquã aliarum diſciplinarũ,vel denominatiue ab
aliqua earum dicetur.vt grãmaticus,vel muſicus.ſi igitur aliquid dictum à ge-
nere quoquo modo vt animã moueri:cõſiderãdum eſt ſi ſecundum aliquã ſpe-
cierum motus cõtingit animã moueri. vt augeri,vel minui,vel corrũpi,vel ge-
nerari.aut quæcunq; aliæ motus ſpecies ſunt.nam ſi ſecũdum nullã:manifeſtum
eſt ꝙ nõ mouetur.hic autẽ locus cõmunis ad vtrũq;:& ad cõſtruẽdum & ad de-
ſtruendum.ſi enim ſecundũ aliquã ſpeciem mouetur:perſpicuũ eſt quoniã mo-
Decimus tertius. uetur.& ſi ſecũdum nullã ſpecierũ mouetur:manifeſtum ꝙ nõ mouetur,¶ Cum 17
autẽ facultas nõ aſſit argumẽtationis ad poſitionẽ intendendũ ex diffinitionib⁹
Declaratio. aut quæ ſunt propoſitæ rei,vel quæ videãtur.& ſi nõ ab vna:etiã à pluribus.¶ Fa- 18
Decimus quartus. cile enim diffinientibus argumẽtari erit.nam ad diffinitiones facilis argumenta
Declaratio. tio.¶ Cõſiderãdum autem in propoſito:quõnã exiſtẽte neceſſe eſt poſitum eſſe.
aut quid eſt ex neceſſitate:ſi propoſitum eſt. ¶ Conſtruere quidem volenti:quo
exiſtẽte,propoſitum erit ex neceſſitate.nã ſi illud oſtendatur eſſe:& propoſitum
oſtenſum erit.deſtruere autẽ volenti:quid eſt ſi propoſitum eſt.nã ſi oſtẽderimus
Decimus quintus. cõſequens propoſitum,nõ eſſe:interimentes erimus propoſitum. ¶ Amplius.ad
tempus inſpiciendum ſi alicubi diſſonat. ¶ Vt ſi quod nutritur dixerit quis, ex 19
Declaratio. neceſſitate augeri.nutriuntur enim ſemper animalia:augentur autem non ſem
per.ſimiliter autẽ & ſi ſcire dixerit quis reminiſci. hoc enim præteriti temporis
eſt:illud autẽ præſentis & futuri.ſcire enim dicimur præſentia & futura,vt quo-
Decimus sextus. niã erit ſolis defectus:reminiſci autem non contingit aliud quàm præteritum.
¶ Amplius. ſophiſticus modus ducere ad id ad quod plurimam habemus argu- 20

mentorum facultatem. ¶ Hoc autẽ erit quãdoq; quidem neceſſarium,quãdoq; Declaratio.
autem apparens neceſſarium, quandoq; autem neq; apparens,neq; neceſſarium.
neceſſarium quidem:quãdo negãte eo qui reſpondet aliquid vtilium ad poſitio-
nem,ad illud rationes facit.Contingit autem id talium eſſe ad quæ copioſam ar
gumentorũ facultatem habemus.ſimiliter autẽ & quando inductionem per poſi
tum faciens:interimere conatur.hoc enim interempto:& propoſitum interimi-
tur.apparens autẽ neceſſarium eſt:quando videtur vtile,& accõmodum poſitio-
ni.nõ eſt autẽ ad id ad quod fiunt diſputationes,ſiue negante eo qui diſputatio-
nem ſuſtinet,ſiue ab inductione probabili,per poſitionem ad idem factam,in-
terimere conetur idipſum.reliquum vero quando nec neceſſarium eſt,nec appa-
rens ad id ad quod fiunt diſputationes, & ſine cauſa accidit redarguere reſpon-
dentem.Oportet autem deuitare poſtremum dictorũ modum.oĩno enim ſemo-
tus & extraneus videtur eſſe à dialectica.Quare oportet & reſpondentẽ non gra
uiter ferre,ſed ponendo quæ nõ vtilia ſunt ad poſitionem ſignificare quæcunq;
non videntur,ponit tamen.nã magis perplexos eſſe vt plurimũ cõtingit eos qui
interrogant: quando omnia huiuſmodi ab eis poſita fuerint ſi non concludunt.
21 ¶ Amplius.omnis qui dixit vnumquoduis,quodãmodo multa dixit:eo ꝙ plura
vnicuiq; ex neceſſitate conſequentia ſunt (vt qui hominem dixit eſſe: & quòd Decimus ſe-
animal eſt dixit,& ꝙ animatum,& ꝙ bipes,quódque mentis & diſciplinæ ſuſce- ptimᵒ locus.
ptiuum)quare quouis vno conſequentium interempto:interimitur, & quod in
principio eſt.cauere autem oportet in huiuſmodi,difficilioris aſſumptionem fa-
cere.¶ Nã quandoq; facile eſt conſequens interimere,quandoq; idipſum propo- Declaratio.
22 ſitum.¶ Quibuſcunq; autem neceſſe eſt alterum tantum ineſſe,vel non ineſſe, Decimus o-
vt homini ægritudinem,vel ſanitatem: ſi ad alterum facile poterimus diſputa- ctauus locᵒ.
re ꝙ ineſt,vel non ineſt,& ad reliquum facile poterimus.¶ Hoc autem conuer- Declaratio.
titur ad vtrunq;.oſtendentes enim quòd ineſt alterũ: quòd non ineſt reliquum
oſtendentes erimus.ſi autem quòd non ineſt oſtendamus:reliquum ineſſe oſten-
23 dentes erimus. manifeſtum igitur ꝙ ad vtrunq; vtilis hic locus eſt. ¶ Amplius. Decimusno
argumentari transferendo nomen in orationem:cũ longe magis conſentaneum nus locus.
viſum fuerit tranſſumere quàm vt ponitur nomen.¶ Vt magnanimum non for Declaratio.
tem(vt ponitur) ſed magnum animum habentem. quemadmodum fidentem:
bona ſperantẽ.Similiter autẽ & ingenioſum:cuius fuerit genius ſtudioſus.quem-
admodum Xenocrates inquit: ingenioſum eum eſſe qui animã ſortitus eſt ſtu-
24 dioſam.ipſam enim vnicuiq; eſſe genium.¶ Quoniam autẽ rerum aliæ quidem Viceſimus.
ſunt ex neceſſitate,aliæ autẽ vt in pluribus,aliæ vero vtrumlibet. ſi quod ex ne-
ceſſitate eſt,vt in pluribus ponatur,aut quod vt in pluribus,ex neceſſitate:aut ip
ſum,aut contrarium ei quod eſt vt in pluribus,ſemper dat locum argumenratio-
nis.¶ Nam ſi quod ex neceſſitate eſt,vt in pluribus ponatur:manifeſtũ quoniam Declaratio.
nõ omni dicit ineſſe cũ inſit omni.quare peccauit.ſiue quod,vt in pluribus dici-
tur ex neceſſitate dixit:omni dixit ineſſe,cũ non inſit omni.ſimiliter autem & ſi
contrariũ ei quod in pluribᵒ eſt:ex neceſſitate dixit.ſemper enim in paucioribus
dicitur contrarium ei quod eſt vt in pluribus.vt ſi,vt in pluribᵒ praui homines:
boni in paucioribᵒ.quare multo magis peccauit:ſi bonos ex neceſſitate dixit eſ-
ſe.ſimiliter autẽ & ſi quod vtrũlibet eſt:ex neceſſitate dixit,vel vt in pluribᵒ.neq;
enim ex neceſſitate vtrumlibet,neq; vt in pluribᵒ. contingit autẽ & ſi nõ deter-
minans dixerit vtrũ vt in pluribus an ex neceſſitate dixit,ſit autẽ res,vt in plu-
ribus:diſputare vt ex neceſſitate is dixerit.vt ſi prauos exhæreditãdos dixit eſſe,
non determinans:tanq̃ ex neceſſitate is dixerit,diſputare.¶ Amplius,& ſi idem Primᵒ & vi-
25 ſibi accidens poſuerit vt alterum:eo ꝙ alterum ſit nomen. ¶ Quemadmodum ceſimᵒ locᵒ.
Prodicus diuidebat voluptates:in gaudium,& iucunditatem,& lætitiam.hæc e- Declaratio.
nim omnia eiuſdem(id eſt voluptatis) nomina ſunt. ſi ergo aliquis gaudere ei Prodicus.
quod eſt lætari ponat accidere: idem vtiq; ſibiipſi dicet accidere.

TErtij cap.ſcholia. Per locos extrinſecos & medios eorundem terminandorum problematum loci alij decem. Inſtantia vna & dilutio, ad ſeptimũ. ℂ 28. Nam per ſenſum qui circa viſum eſt: eam quæ in vnoquoq; eſt formam cognoſcimus. de ea forma quæ corporis effigies eſt, & quam μόρφηυ vocat Ariſtoteles id intelligimus. ℂ 31. Duplex eſt oppoſitorum conſequentia. prima ipſorum econuerſo. vt ſi eſt homo, eſt animal: ergo ſi eſt non animal, eſt non homo. Secunda ipſorum contra ſeipſa. vt ſi eſt fortitudo, eſt virtus: ergo ſi eſt timiditas, eſt vitium. Et prima poſſet dici conſequentia oppoſitorũ per econuerſo poſitionem, ſecunda vero per oppoſitorum contrapoſitionem. tametſi iuniores abutentes nomine eam quæ hic ἀνάπαλιυ appellatur, hoc eſt econuerſo: per contrapoſitionem appellent.

Sequentia econuerſo.	
ANTECEDENS	CONSEQVENS
Homo	Animal
Non homo	Non animal
CONSEQVENS	ANTECEDENS
Conſequentia contra ſeipſa. In contrarijs.	
ANTECEDENS	CONSEQVENS
Fortitudo	Virtus
Timiditas	Vitium
ANTECEDENS	CONSEQVENS
In priuatiuis.	
ANTECEDENTIA	CONSEQVENTIA
Viſus	Senſus
Cæcitas	Inſenſibilitas
In relatiuis.	
Triplum	Multiplum
Subtriplum	Submultiplum

ℂ Inſuper autem ad contrarium nõ minus vtile. ad cõtrarium ſcilicet eius quod aſſerunt colligendum. Nam per coniugata colligi poſſe videtur, quia ſenſus ſcientia non ſit: ſenſibile nõ eſſe ſcibile. & proculdubio ſenſibile ſcibile, vt eiuſmodi nõ eſt. & quid mirum! cũ ſola vniuerſalia ſcibilia ſint, nõ ſint autẽ vniuerſalia, ſenſibilia. refutari igitur merito poteſt, ſenſibile eſſe ſcibile. ℂ 34. Sanatiua, habituatiua, habitudo: ſunt ea quæ prius dicta ſunt ſalubria, habilia, bona habitudo. ſed nunc ita ponuntur: vt ex voce coniugata cognoſcantur perinde ac in oratione græca. Salubria enim & ſanitas non agnoſcantur ex voce coniugata. qualiter tamen græca ὑγιεινὰ ὑγιείας, εὐεκτικὰ εὐεξίας.

ℂ De eiſdem terminandis problematis loci alij. Cap. III.

Secundus & viceſimus locus.
Declaratio.

QVoniam autẽ contraria connectuntur quidem ſibiinuicẽ, ſex modis, 26
contrarietatem autẽ faciunt quadrupliciter cõplexa: oportet accipere contraria quocunq; modo vtile fuerit & deſtruenti & cõſtruenti. ℂ Quòd autem ſex modis cõplectuntur, manifeſtum. nã aut vtrũq; contrariorum vtriq; contrariorũ connectitur. hoc autem dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecõuerſo amicis male & inimicis bene. aut quãdo vtraq; de vno. dupliciter autẽ & hoc. vt amicis benefacere: & amicis male. vel inimicis benefacere, & inimicis male. aut vnũ de vtriſq;. & hoc quoq; dupliciter. vt amicis bene: & inimicis bene. vel amicis male: & inimicis male. primæ autẽ duę dictæ cõplexiones nõ faciunt cõtrarietatẽ. nã id quod eſt amicis benefacere: ei quod eſt inimicis malefacere, non eſt contrariũ. vtraq; enim eligenda ſunt, & eiuſdẽ moris. neq; id quod eſt amicis male: ei quod eſt inimicis bene. nã & hæc vtraq; fugienda, & eiuſdẽ moris. nõ videt̃ autẽ fugiendũ fugiendo cõtrariũ eſſe: niſi hoc quidẽ ſecundũ ſuperabundantiã, illud autẽ ſecundũ defectũ dictum ſit. nã ſuperabundãtia fugiendorũ videtur eſſe: ſimiliter autẽ & defectus. Reliqua vero quatuor oĩa, faciunt contrarietatẽ. nã id quod eſt amicis benefacere: ei quod eſt amicis male, contrariũ. nã à contrario more ſunt. & illud quidẽ eligendũ: hoc autem ſpernendũ. ſimiliter autẽ & in alijs. nã in vnaquaq; coniugatione vnũ eligendum, & alterũ fugiendũ: illud quidẽ boni moris, hoc autem praui. Manifeſtũ igitur ex ijs quæ dicta ſunt: ꝙ eidem plura cõtraria accidunt fieri. nã ei quod eſt

amicis benefacere, id quod eſt inimicis benefacere & id quod eſt amicis male:
contrariũ eſt.ſimiliter autẽ & aliorum ſingulis quibuſq; eodem modo cõſideran
tibus,duo cõtraria apparebũt.accipere igitur cõtrariorũ quodcũq;:erit ad poſitio
27 nem vtile.¶Amplius.ſi eſt aliquid cõtrariũ accidenti:cõſiderandũ eſt ſi ineſt ei Viceſimus tertius lo-
cui dictũ eſt accidens ineſſe.¶Nam ſi hoc ineſt:illud nõ inerit.impoſſibile enim cus.
Declaratio.
28 ſimul cõtraria eidẽ ineſſe.¶Aut ſi qd tale dictũ eſt de aliquo:quod cũ ſit,neceſſe Viceſimus quartus.
eſt cõtraria ineſſe.vt ſi ideas in nobis qs dixerit eſſe.¶Nã & moueri,& quieſcere Declaratio.
eaſdẽ accidet,& etiã ſenſibiles & inſenſibiles eſſe.nã videnť ideæ quieſcere & im
mobiles,& intelligibiles eſſe:ijs qui ponũt ideas eſſe.attamẽ cũ ſint in nobis: im-
poſſibile eſt immobiles eſſe.nã motis nobis,neceſſarium eſt & quæ in nobis ſunt
oĩa, ſimul moueri.manifeſtum autem quoniã & ſenſibiles:ſi in nobis ſunt.nã per
ſenſum qui circa viſum eſt : eam quæ in vnoquoque eſt formam cognoſcimus.
29 ¶Rurſum ſi poſitum eſt accidens cui eſt aliquid cõtrariũ:conſiderandũ ſi & con Viceſimus quintus.
trarij ſuſceptiuum quod eſt accidentis eſt.¶Nam idem contrariorũ ſuſceptiuũ. Declaratio.
vt ſi odium hęrere iræ quis dixerit:erit odium in furoris ſpecie,illic enim ira.in-
ſpiciendum igitur ſi & contrarium in furoris ſpecie an in concupiſcentia . nã ſi
nõ,ſed in cõcupiſcibili eſt:nõ cohæret odium iræ.ſimiliter autem & ſi cõcupiſci-
bile:ignorare dixerit.nã erit & diſciplinę ſuſceptiuum,ſiquidẽ & ignorãtię.quod
quidẽ nõ videtur:cõcupiſcibile ſuſceptiuũ eſſe diſciplinæ. Deſtruenti ergo quẽ-
admodum dictũ eſt vtendũ:aſtruenti vero ꝙ ineſt quidẽ accidẽs nõ vtilis locus,
ꝙ autem cõtingit ineſſe vtilis. oſtẽdentes enim ꝙ nõ ſuſceptiuum eſt contrarij:
oſtendentes erimus ꝙ neq; ineſt accidens,neq; cõtingit ineſſe.ſi autẽ oſtenderi-
mus ꝙ ineſt cõtrarium,aut ꝙ ſuſceptiuum eſt contrarij:nondũ oſtendentes eri-
30 mus ꝙ & accidens ineſt,ſed ꝙ cõtingit ineſſe in tantũ ſolũ oſtẽſum erit. ¶Quo- Viceſimus ſextus.
niam autẽ oppoſitiones ſunt quatuor:cõſiderandũ ex cõtradictionibus,econuer Declaratio.
ſo ex conſequentia & interimẽti & cõſtruenti.¶Sumere autẽ eſt ex inductione.
vt ſi homo:animal.nõ animal:nõ homo.ſimiliter autẽ & in alijs.hic eñ ecõuerſo
conſequentia.nã hominem,animal ſequitur:non hoĩem autem non animal ne-
quaq̃,ſed econuerſo nõ animal nõ homo.in oĩbus igitur tale eſt exiſtimandũ.vt
ſi bonum,ſuaue:& nõ ſuaue,nõ bonum.ſi autẽ nõ hoc:nec illud.ſimiliter autem
& ſi nõ ſuaue,non bonũ:bonum,ſuaue.manifeſtum igitur ꝙ vtrunq; cõuertitur:
31 quę ſecundũ contradictionem eſt conſequentia econuerſo facta.¶In contrarijs Viceſimus ſeptimus.
autem conſiderandũ ſi contrarium,contrarium ſequať:an cõtra ſeipſa conſequẽ
tia,an econuerſo,& interimenti & conſtruenti. ¶Sumere autẽ & talia eſt ex in- Declaratio.
ductione quantũ vtile eſt.cõtra ipſum conſequentia eſt vt in fortitudine & timi-
ditate.nã illam quidem ſequitur virtus:hanc autẽ vitium.& illam quidẽ ſequiť
eligendum:hãc autem fugiendũ.igitur cõtra ſeipſa & horũ conſequentia.cõtra-
rium enim eligendũ fugiendo.ſimiliter autẽ & in alijs. econuerſo autem conſe-
quentia vt bonã quidem habitudinem ſanitas ſequiť:malã autem habitudinem
ægritudo nequaq̃,ſed ægritudinem mala habitudo. manifeſtum igitur quoniam
econuerſo in his cõſequentia fit.raro autem econuerſo accidit in cõtrarijs:ſed in
pluribus in ſeipſa cõſequentia.ſi ergo neq; cõtra ſeipſa contrariũ ſequitur cõtra-
rium,neq; ecõuerſo:manifeſtum quoniã neq; eorum quę dicta ſunt alterũ ſequiť
alterũ.ſi autem in cõtrarijs:& in ijs quæ dicta ſunt neceſſe eſt alterũ ſequi alte-
32 rum.¶Similiter autem cõtrarijs,& in priuationibꝰ & habitibus reſpiciendum. Viceſimus octauus lo-
¶Veruntamen nõ eſt in priuationibꝰ econuerſo:ſed cõtra ſeipſa conſequentiã cus.
neceſſarium eſt ſemp fieri.veluti viſum ſequi ſenſum:cæcitatẽ autem inſenſibi- Declaratio.
litatem.opponitur enim ſenſus inſenſibilitati:vt habitus & priuatio.nã illud ho
rum quidem habitꝰ:hoc autem priuatio eſt.Similiter autẽ habitui & priuationi,
& in ijs quæ ſunt ad aliquid:vtendum.cõtra ſeipſa enim:& horũ conſequẽtia.vt
ſi triplum multiplum: & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur. dicitur enim triplũ
quidem ad ſubtriplum:multiplum autẽ ad ſubmultiplum.rurſus ſi ſcientia opi-

Inſtantia. nio:& ſcibile opinabile.& ſi viſus ſenſus:& viſibile ſenſibile. ℂInſtantia ꝙ non 33
neceſſe eſt in ijs quæ ſunt ad aliquid:cõſequentiã fieri queadmodũ dictũ eſt. nã
Dilutio. ſenſibile ſcibile eſt:ſenſus autem non eſt ſcientia. ℂNon tamen vera inſtantia
videtur eſſe.multi enim non dicunt ſenſibiliũ eſſe ſcientiã.Inſuper autẽ ad con-
trarium:nõ minus vtile quod dictũ eſt.vt ꝙ ſenſibile nõ eſt ſcibile.neq; enĩ ſen-
Viceſimus nonus Declaratio. ſus ſcientia.ℂRurſus in cõiugatis & in caſib⁹:& interimẽti & cõſtruenti.ℂDi- 34
cuntur autem coniugata huiuſmodi:vt iuſta & iuſtus iuſtitiæ, & fortia & fortis
fortitudini.ſimiliter autẽ effectiua & cõſeruatiua cõiugata illi cui⁹ ſunt effectiua
& conſeruatiua:vt ſanatiua ſanitatis,habituatiua habitudinis.eodẽ autẽ modo &
in alijs.coniugata igiť talia ſolent dici.Caſus autẽ:vt iuſte & fortiter & ſanatiue,
habituatiue:& quæcũq; eodẽ modo dicunť. Videntur autẽ & quæ ſunt ſecundũ
caſus,coniugata eſſe:vt iuſte iuſtitiæ,& fortiter fortitudini.coniugata autẽ dicun
tur ſecundũ eandẽ coniugationem oia: vt iuſtitia,iuſtus,iuſtũ,iuſte.manifeſtum
igitur quoniã vno quouis oſtenſo eorũ quæ ſecundũ eandem coniugationẽ dicũ
tur,vt bono vel laudabili:& reliqua oia oſtenſa ſunt.vt ſi iuſtitia eſt laudabilium:
& iuſte,iuſtus, iuſtum laudabilium. dicet autem iuſte & laudabiliter ſecundum
Triceſimus Declaratio. eundem caſum(nã à laudabili)quemadmodũ iuſte à iuſtitia.ℂConſiderandum 35
autem non ſolũ in eo quod dictum eſt:ſed & in contrario contrariũ.ℂVt ꝙ bo
num non ex neceſſitate ſuaue:neq; enim malum triſte.aut ſi hoc:& illud.& ſi iu
ſtitia ſcientia:& iniuſtitia ignorãtia. & ſi qđ iuſte eſt, ſcienter & experienter eſt:
quod iniuſte eſt, ignoráter & inexperienter eſt. ſi autẽ hæc nõ:nec illa.velut in
hoc quod nunc dictũ.nã magis vtiq; apparebit:quod iniuſte experienter,ꝙ inex-
perienter.Hic autem locus dictus prius in cõtrariorũ conſequentijs.nihil enim
Triceſimus primus Declaratio. aliud nunc oſtendimus:ꝙ contrarium ſequi contrariũ.ℂAmplius in generatio- 36
nibus & corruptionibus & effectiuis & corruptiuis: & interimenti & aſtruenti.
ℂQuorum enim generationes bonæ ſunt:& ipſa bona ſunt.& ſi ipſa bona ſunt:
& generationes bonæ.ſi autem generationes malæ:& ipſa mala. In corruptioni-
bus autem econtrario.nã ſi corruptiones bonæ:ipſa mala.ſi autem corruptiones
malæ: ipſa ſunt bona . eadem ratio & in effectiuis & corruptiuis. quorum enim
effectiua bona:& ipſa bona.quorum vero corruptiua bona:ipſa mala.

QVarti cap.ſcholia.Eorundem problematũ accidentis loci alij vndecim.Inſtantia.ℂDilutio.ℂ38.Contingit enim plura ſcire:cogitare autem non.ſcire habitũ nominat,quo penè (vt ita dicam)innumera cognoſcimus:cogitare autem actum & functionem.& id habet noſtra infirmitas: vt ad duo cogitare ſimul nequeamus. protinus enim vt ad vnum cogitare vis:vt alterius cogitatum relinquas oportet.eſt enim cogitatio,quædam mentis diligens attentio:quæ aliam non ſecus extrudit ꝙ ſi mouearis ſurſum,omnem aliam extrudis lationem.ſed id fortaſſis alterius ſit contẽplationis.ℂ48.Similiter autem & quando.quando,vt in atomo.nã in atomo:nihil corrũpi natũ eſt.ℂCorruptibilia ſimpliciter corrũpuntur:ſed aliquid aliorũ non corrũpitur vt materia,quæ & ingenerabilis eſt & incorruptibilis ex primo phyſicæ auditionis.ℂTribali ſunt populi Thraciæ qui ad Iſtrum vſq; ſe fundunt.apud multas nationes olim execrabilis ritus fuit ad aras ſuorũ deorum immolare hoies: vt Gallis Diti & Saturno, Scythis in Taurica regione Dianæ. Tribalis etiã patres ſacrificare moris fuit.ℂ49.Aut contrarium,aut malum.

ℂEx ſimilibus,appoſitione,magis,minus,ſimpliciter & ſecundum quid loci. Cap. IIII.

Triceſimus ſecundus Declaratio. RVrſum in ſimilibus ſi ſimiliter ſe habent. ℂVt ſi diſciplina vna plu- 37
rium:& opinio.& ſi viſum habere eſt videre:& auditũ habere eſt au-
dire.ſimiliter autẽ & in alijs.& in ijs quæ ſunt & in ijs quę videnť.Vti-
lis autem hic locus ad vtrũq;. nam ſi in aliquo ſimiliũ ſic ſe habet: &
Triceſimus tertius Declaratio. in alijs ſimilibus.ſi autẽ in aliquo nõ:nec in alijs ſimilibus.ℂConſiderandũ autẽ 38
& in vno & in plurib⁹ ſi ſimiliter ſe habet.ℂAliquotiens enim diſſonat.vt ſi ſci-
re eſt cogitare:& multa ſcire eſt multa cogitare.hoc autẽ nõ verũ.cõtingit enim
Triceſimus quartus Declaratio. plura ſcire : cogitare autẽ non.ſi autẽ non hoc:nec illud quod in vno ꝙ ſcire eſt
cogitare.ℂAmplius ex magis & minus.ℂSunt autem eius quod eſt magis loci 39

quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequiť magis.vt ſi voluptas bonum:& magis vo
luptas,magis bonum.& ſi iniuriam facere malum:& magis iniuriā facere magis
malum. Vtilis autem ad vtrunq; hic locus.nā ſi ſequatur ad ſubiecti incremen-
tum,accidentis incrementum quemadmodum dictū eſt:manifeſtum ꝙ accidit.
40 ſi autem non ſequatur:non accidit.hoc autem inductione ſumendum. ¶ Alius Triceſimus quintus
vno de duob⁹ dicto.ſi cui magis videť ineſſe nō ineſt:nec cui minus.& ſi cui mi
41 nus videť ineſſe ineſt:& cui magis.¶ Rurſum duob⁹ de vno dictis.ſi quod magis Triceſimus ſextus
videť alij ineſſe nō ineſt:neq; quod minus.aut ſi quod minus videť ineſſe ineſt:
42 & quod magis. ¶ Amplius.duobus de duob⁹ dictis.ſi quod alteri magis videtur Triceſimus ſeptimus
ineſſe non ineſt:nec reliquum reliquo.aut ſi quod minus videť alteri ineſſe ineſt:
43 & reliquum reliquo. ¶ Amplius.ex eo quod ſimiliter ineſt,vel videť ineſſe,tri- Triceſimus octauus
pliciter:quemadmodum in eo quod magis:vt in poſterioribus trib⁹ dictis locis
dicebať. ¶ Siue enim vnum quiddā duobus ſimiliter ineſt,aut videť ineſſe:ſi al- Declaratio.
teri nō inſit,nec alteri.ſi autem alteri ineſt:& reliquo.Siue duo eidem ſimiliter:
ſi alterum non inſit,nec reliquum.ſi autē alterum,& reliquum.eodem autē mo
do & ſi duob⁹ duo ſimiliter inſunt.nā ſi alterum alteri non ineſt:nec reliquum
reliquo.ſi autem ineſt alterum alteri:& reliquum reliquo:ex eo igiť quod eſt ma
44 gis & minus & quod eſt ſimiliter:tot modis contingit argumentari. ¶ Amplius Triceſimus nonus lo-
autem ex appoſitione. ſi alterum ad alterum appoſitum faciat bonum,vel albū, cus.
cum non fuerit prius album,vel bonum:quod appoſitum eſt erit album,vel bo
45 num,quale reuera & totum facit. ¶ Amplius autē ſi id ad quod eſt appoſitū ali- Quadrageſimus
quid facit magis tale quale erat:& ipſum erit eiuſmodi.ſimiliter autē & in alijs.
¶ Vtilis autem non in oībus hic locus:ſed in quib⁹ ipſius magis crementum ac Declaratio.
cidit fieri.iſte vero locus non conuertitur ad deſtruendum.nā ſi non facit quod
appoſitum eſt,bonum:nondum manifeſtum,ſi ipſum non bonum.nā bonū ma-
lo appoſitum,nō ex neceſſitate bonum totum facit,nec album nigro,nec dulce
46 amaro.¶ Rurſum.ſi quid magis & minus diciť:& ſimpliciter ineſt.¶ Quod enim Quadrageſimus prim⁹
bonum vel album nō eſt:neq; magis & minus bonū vel album diceť.nā malum Declaratio.
de nullo magis vel minus bonū:ſed magis malū vel minus diceť. Non conuerti-
tur autem hic locus ad deſtruendum.multa enim -orum quę non dicuntur ma
gis: ſimpliciter inſunt. nam homo non dicitur magis & minus: ſed propter hoc
47 non eſt homo.¶ Eodem autē modo cōſiderādum & in ijs quæ ſecundum quid, Quadrageſimus ſecun-
& quādo,& vbi. Nā ſi ſecundum quid contingit:& ſimpliciter contingit.ſimili- dus.
ter autem & quando,& vbi.nā quod ſimpliciter eſt impoſſibile:neq; ſecundum Declaratio.
48 quid,neq; ſecundum vbi, neq; ſecundum quādo contingit. ¶ Inſtantia.quoniā Inſtantia.
ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi (vt liberales,vel casti) ſimpliciter
autem nō ſunt natura ſtudioſi:nā nullus natura prudens. Similiter autem & quā
do contingit corruptibilium aliquid non corrumpi:ſimpliciter autem non con-
tingit non corrumpi. Eodem autem modo & vbi expedit quidem tali obſeruātia
victus vti vt in morboſis locis:ſimpliciter autem non expedit.adhuc autem ali-
cubi quidem vnum tātum poſſibile eſt eſſe.ſimpliciter autem non poſſibile vnū
tātum eſſe. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare
vt in Tribalis:ſimpliciter autem non bonum. An hoc quidem nō vbi ſignificat:
ſed quibuſdā?nihil enim refert vbicunq; ſint.vbiq; enim erit eis bonum in Tri-
balis. Rurſus quidem expedit medicari vt quādo ægrotat:ſimpliciter autem nō.
An neq; hoc quādo ſignificat:ſed in eo quod afficitur aliquo modo?nihil enim
49 refert quādocunq;,dummodo ſic affectus ſit.¶ Simpliciter autem eſt quod nullo Dilutio.
addito dicis ꝙ bonum eſt,aut contrarium.vt patrem ſacrificare non dicis bonū
eſſe:ſed quibuſdā bonum eſſe.nō ergo ſimpliciter bonum.ſed deos honorare bo
num dicis nihil addens: ſimpliciter enim bonum eſt.quare quod nullo addito
videtur eſſe honeſtum vel turpe,vel aliquid talium:ſimpliciter dicetur.

SECVNDI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

TERTII Topicorum Ariſtotelis primi cap. ſcholia. quorum problematũ loci, hoc in libro tradendi ſunt. loci vnus & viginti. ¶ 1. Loci problematũ qui hoc in libro præcipua cura conſiderantur: ſunt loci problematũ quæ formari de melioribus atq; eligibilioribus ſolent. vt propoſitis duobus pluribúſve, quod eorũ melius eligibiliúſve fuerit. & in ijs quidem quorũ vnum ſupra alterũ nõ habet inſignem bonitatis ſupereminentiam. nam ſi inſigniter ſupereminere & longo deſtitueret alterũ, bonitatis interuallo: ridiculum eſſet, problema mouere. nimirum enim ridiculus habeatur qui tale mouebit problema, ſitne cerdonica melior, eligibiliórq; ſapientia an ſecus? nã illa tantum diſtant: quantum gemmarum nobilitas ab algæ vilitate. Et quemadmodum loci ſunt de melioribus eligibilioribúſq;: analogia oppoſiti, totidem deteriorum fugibiliorúmq; ſumi poſſent. ſed cum illos expreſſerit: hos non oportuit. nam oppoſitorum eadem eſt diſciplina. Et de quibus dubitamus: vtri oporteat apponere magis. hoc eſt de quibus dubitamus cuinam eorũ, particula magis, ad bonum eligendúmve ſit apponenda. ita vt nobis incertum inexploratúmq; ſit: quod eorum magis bonum, magíſq; eligendum: quod eorum melius, quódve eligibilius. ¶ 3. Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile: quod dicendum eſt. loci qui ſubinde ponendi ſunt: applicandi ſunt ad id quod vtile, decens, accõmodúmq; fuerit. vt ſi agitur de honeſtis: applicãdi ſunt ad honeſta. & ſi problema verſetur de delectabilibus: ad delectabilia. ſi de vtilibus: ad vtilia. ¶ 5. Quod idipſum quod eſt, in genere eſt: melius eligibiliúſq; eo eſt quod idipſum quod eſt, in genere nõ eſt. In ſubſtãtia vt homo, in q̃titate vt ternarius, in qualitate vt virtus, ad aliquid vt vtile, & reliquis: bona ſunt. ſed hic de genere eius boni quod in qualitate eſt: præcipuus ſermo. & ꝙ id quod idipſum quod eſt, in genere honeſti eſt, eligibilius ſit in eo genere q̃ id quod idipſum quod eſt in illo genere non eſt (vt iuſtitia: quàm iuſtus) non iniuria profecto. nam quod idipſum quod eſt in genere honeſti eſt: per ſe eſt honeſtũ. quod autem non hoc pacto in illo genere eſt: non poteſt niſi per alterum & per accidens in illo eſſe. quod autem per ſe tale: ſemper magis tale eſt. vt iuſtitia idipſum quod eſt, honeſtum eſt: iuſtus autem idipſum quod eſt, non honeſtum, ſed ſubſtantia eſt. quare iuſtitia per ſe honeſtum, iuſtus autem per alterum atq; accidens. Et quis nolit grammaticã potius habere q̃ grammaticum, & iuſtitiam q̃ iuſtum? quæ igitur in genere idipſum quod ſunt, exiſtunt: eligibiliora ijs quæ huiuſmodi non ſunt. ¶ 7. Eſt autem hoc idem ei qui ante hoc. locus iſte, reipſa coincidit cũ pręcedenti: ſed modo, ipſáq; expreſſione differt. nam in primo propter ſe & propter alterum dicimus: hic autem per ſe & per accidens. ¶ 10. Inciduntur: qui ſanguinem minuunt. illis enim inciditur, aperitúrq; vena.

¶ Tertij Topicorum Ariſtotelis de meliorum, eligibiliorúmque problematum loci. Cap. I.

VTrum autem eligibilius aut melius duorũ, pluriúmve: ex his 1
perſpiciendum. Primum autem determinetur ꝙ conſidera-
tionem facimus non de plurimũ diſtantibus, & magnã adin-
uicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat vtrum
felicitas an diuitiæ expetibiliores) ſed de ijs quæ propinqua
ſunt, & de quib⁹ dubitamus vtro oporteat apponere magis,
eo quòd nullam videmus alterius ad alterum præeminen-
tiam. Manifeſtum igitur in his ꝙ oſtenſa vna præeminentia vel pluribus con-
Prim⁹ locus ſtituetur intelligentia quòd id eligibilius eſt quod eorũ eſt præeminens. ¶ Pri- 2
mum igitur quod diuturnius, ſtabiliúſve, eligibilius eo quod minus huiuſmodi.
Secund⁹ lo ¶ Et quod magis eligit prudens, vel bon⁹ vir, vel lex recta, vel ſtudioſi circa ſin 3
cus ſeptupar gula delecti quatenus tales ſunt, vel in vnoquoq; genere periti, vel quæcunq; plu
titus. res, vel omnes (vt in medicina vel ædificatoria: quę plures medicorũ vel omnes)
vel quæcunq; omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonũ. omnia enim bonũ
Tertius appetunt. Oportet autẽ ducere ad id quod fuerit vtile: quod dicendum eſt. ¶ Eſt 4
autem ſimpliciter quidem melius ac eligibilius quod ſecundum meliorem di-
Quartus ſciplinam, alicui autem quod ſecundũ propriam. ¶ Deinde quod idipſum quod 5
Declaratio. eſt (eo quod non) in genere eſt: vt iuſtitia iuſto. ¶ Nam illa quidem in genere bo-
no: hoc autem non. & illa idipſum quod eſt, bonum eſt: hoc autem non. nam ni-
hil dicitur idipſum quod genus eſt: quod non eſt in genere. vt albus homo non eſt

6 id quod color.ſimiliter autem & in alijs.❡Et quod propter ſe eligendum,eo eli- Quintus locus
gendo quod propter aliud:eligibilius.❡Vt ſanũ eſſe quàm exercitari.illud enim Declaratio.
7 propter ſe eligẽdũ: hoc autem propter aliud.❡Et quod per ſe:eo quod per acci- Sextus locus
dens.❡Vt amicos iuſtos eſſe:eo quod inimicos.illud enim per ſe eligendum:hoc Declaratio.
autem per accidens eligimus. Nam inimicos iuſtos eſſe ſecundum accidens eli-
gimus,vt nihil nobis noceant. Eſt autẽ hoc idem ei quod ante hoc:differt autẽ
modo.nã amicos quidem iuſtos eſſe propter ſe eligimus,& ſi nihil nobis debeat
fore,quanuis apud Indos ſint.inimicos autem propter alterum:vt nihil nobis no
8 ceant.❡Et quod cauſa boni per ſe:eo quod per accidens cauſa. ❡Quemadmo- Septimus locus
dum virtus:fortuna.nã illa quidem per ſe:hæc autem per accidens eſt cauſa bo- Declaratio.
9 norum, & ſi quid aliud huiuſmodi. ❡Similiter autem & in contrario. ❡Nam Octauus locus
quod per ſe eſt cauſa mali,fugibilius eſt:eo quod per accidens. vt vitium quàm Declaratio.
10 fortuna.nã illud quidem per ſe malum:fortuna autem per accidens. ❡Et quod Nonus locus
ſimpliciter bonũ:eo quod alicui eligibilius. ❡Vt ſanum fieri:quàm incidi.nam Declaratio.
11 hoc quidem ſimpliciter bonum: illud autem alicui indigentium inciſione. ❡Et Decimus locus
quod natura eſt:eo quod non natura. ❡Vt iuſtitia:iuſto.illud enim natura:hoc Declaratio.
12 autem acquiſititium.❡Et quod meliori & honorabiliori ineſt:eligibilius.vt deo Vndecimus
13 quàm homini, animæ q̃ corpori. ❡Et quod melioris proprium : melius q̃ quod Duodecimus
peioris. ❡Vt quod dei: quàm quod hominis. nã ſecundum cõmunia vtriſque, Declaratio.
nihil differunt ab inuicem:proprijs autem alterum alteri differentijs ſuperemi-
14 net.❡Et quod in melioribus,vel priorib9,vel honorabilioribus:eſt melius.❡Vt Decimus tertius
ſanitas:robore & pulchritudine.nã illa quidem in humidis & ſiccis &(vt ſimpli- Declaratio.
citer dicatur)ex quibus prius conſtitutum eſt animal:hæc vero in poſterioribus.
nam robur in neruis & oſſibus:pulchritudo autem membrorũ quædam cõmen-
15 ſuratio videtur eſſe.❡Et finis ijs quæ ſunt ad finem eligibilior videtur eſſe.❡Et Decimus quartus
16 duorum:quod propinquius eſt fini. ❡Et omnino quod ad vitæ finem, expetibi- Decimus quintus
17 lius:quàm quod ad aliud aliquid.❡Vt quod ad felicitatem contendit : q̃ quod Decimus ſextus
18 ad prudentiam.nam quod ad felicitatem contendit:eligibilius.❡Et poſſibile im Declaratio.
19 poſſibili.❡Amplius.cum duo ſint effectiua : cuius finis melior,& ipſum melius. Decimus ſeptimus
20 ❡Cum autem ſit effectiuum & finis:ex proportione,quando pluri,ſuperat finis Decimus octauus
21 finẽ quàm ille proprium effectiuum.❡Vt felicitas pluri ſuperat ſanitatẽ:quàm Decimus nonus
ſanitas ſalubre.Quare effectiuum felicitatis:melius ſanitate.nã quantum felici- Viceſimus locus
tas ſuperat ſanitatem:tantum & effectiuum felicitatis,ſalubre ſuperat.ſanitas au Declaratio.
tem,ſalubre minus ſuperabat.quare plus ſuperat effectiuum felicitatis, ſalubre:
quàm ſanitas ſalubre. Quapropter effectiuum felicitatis,melius ſanitate.Mani-
feſtum igitur : quòd eligibilius effectiuum felicitatis , quàm ſanitas.nam idem
22 plus ſuperat. ❡Amplius.melius eſt quod propter ſe,& honorabilius,& laudabi- Viceſimus primus
lius. ❡Vt amicitia:diuitijs.& iuſtitia : ſanitate & robore. nam illa quidem pro- Declaratio.
pter ſe honorabilium , hæc vero non propter ſe , ſed propter aliud.nullus enim
honorat diuitias propter ſe,ſed propter aliud.amicitiam vero propter ſe,& ſi ni-
hil nobis debeat aliud ab ea eſſe.

SEcundi cap. ſcholia. Meliorum & eligibiliorum loci alij quinque & viginti. Inſtantia ad tertium,nonum & decimum.❡26.Non diluit inſtantiam:quia in illis locus patitur exceptionem.quando ergo non diluit: intellige inſtantias,exceptiones eſſe à loco. ❡27.Indolentia:eſt triſtitiæ vacuitas , atq; carentia. ❡35. Non ſimiliter autem (intellige) alter bonus eſt.ſimilis Aiax Achilli : quòd validis viribus , quòd periculorum interritus aggreſſor. ❡37. Vlyxes autem Neſtori valde.Neſtor Pylius cui trecentorum annorum ætas tribuitur: prudentiſſimus,eloquentiſſimuſq; fuit,& optimo vir conſilio.de quo id,

O facunde ſenex : æui prudentia noſtri.

Illi vero in prudentia,& agendorum conſilijs & eloquentia quamſimillimus fuit Vlyxes.Aiax autem ſimilis Achilli : quòd iniurias tolerare non poſſet , irarum impatiens,egens aliena prudentia. vnde ei improperat Vlyxes,

Ouidius.

Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſilijs ceſſere meis. tibi dextera bello
Vtilis:ingenium eſt,quod eget moderamine noſtro.
Tu vires ſine mente geris : mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes : pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides.tu tantum corpore prodes:
Nos animo.quantóque ratem qui temperat,anteit
Remigis officium : quanto dux milite maior,
Tantum ego te ſupero.

¶ 45. Et quæ ſunt ex circunſtantia. Ariſtoteles habet ἐκ περιουσίας. hoc eſt ex opulentia, & adiectione ad ſubſtantiam. & paulopoſt diffinit ex circunſtantia ſiue ex opulentia, bona : quando exiſtentibus neceſſarijs, alia quædam adijciuntur bonorum. ad videndum neceſſaria eſt viſio:ſed ſi bona oculi diſpoſitio aſſit, erit bona viſio, & ex opulentia bonum. melius igitur bene videre:q̃ videre. Et ex his patet perfacile loci intelligentia. ¶ 49. *Si quis ægre, moleſtéq; fert ſe carere virtute*,minus iure improbandus:quàm qui ægre, moleſtéq; ferret ſe plurimos non poſſidere fundos. virtus igitur per hunc 45 locum:multis fundis melior,eligibiliórque. ¶ 50.*Si quis quòd virtus aliqua ſibi deſit non ægre fert*:iure magis increpandus, quàm ſi non ægre ferret ſe non habere diuitias.virtus igitur per hunc 46 locum : diuitijs melior,eligibiliórque.

¶ Alij pro eiſdem problematis loci. Cap. I I.

Viceſimus ſecundus locus
Declaratio.
Viceſimus tertius locus
Declaratio.

AMplius quando duo aliqua fuerint valde ſibimetipſis ſimilia, & non 23
poterimus præeminentiam aliquam conſpicere alterius ad alterum:
videndum ex ijs quæ ſequuntur. ¶ Nam cui conſequens eſt maius
bonum:hoc eligibilius. ¶ Si autem ſint conſequentia mala:cui con- 24
ſequens minus malum, hoc eligibilius. ¶ Nam cum vtraque ſint eligenda:ni-
hil prohibet moleſtum aliquid ſequi.dupliciter autem ab eo quod ſequitur con
ſideratio.nam & prius & poſterius ſequitur. vt addiſcentem ignorare prius:ſci-
re autem poſterius.melius autem vt plurimum:quod poſterius ſequitur.ſumen
Viceſimus quartus
dum igitur eorum quæ ſequuntur quodcunque fuerit vtile. ¶ Amplius. plura 25
bona: paucioribus, vel ſimpliciter, vel quando altera alteris inſunt vt pauciora
Inſtantia.
in pluribus. ¶ Inſtantia: ſi alicubi alterum alterius gratia.nihil enim eligibilio- 26
ra vtraque quàm vnum.vt ſanum fieri & ſanitas,quàm ſanitas:eo quòd ſanum
fieri propter ſanitatem eligimus. Et non bona:bonis nihil prohibet eligibiliora
eſſe. vt felicitatem & aliud aliquid quod non eſt bonum, iuſtitia & fortitudine.
Viceſimus quintus bipertitus
¶ Et eadem cum voluptate magis : quàm ſine voluptate. Et eadem cum indo- 27
Viceſimus ſextus
lentia quàm cum triſtitia. ¶ Et vnumquodque in quo tempore magis valet:in 28
Declaratio.
hoc etiam eligibilius. ¶ Vt carentia triſtitiæ in ſenectute:magis quàm in iuuen
tute.magis enim in ſenectute valet.ſecundum hæc autem:& prudentia in ſene-
ctute eligibilior. nemo enim iuuenes eligit duces:eo quòd non conſtat eos pru-
dentes eſſe.Fortitudo autem econtrario.in iuuentute enim magis neceſſaria ſe-
cundum fortitudinem operatio. ſimiliter autem & intemperantia. magis enim
Viceſimus ſeptimus
iuuenes quàm ſenes : concupiſcentijs moleſtantur. ¶ Et quod in omni tempo- 29
Declaratio.
re,vel in pluribus:vtilius. ¶ Vt iuſtitia & temperantia:fortitudine.nam illæ ſem
Viceſimus octauus
per: hæc autem aliquando vtilis. ¶ Et quod cum omnes haberemus,nihil altero 30
Declaratio.
indigeremus:quàm quod cum haberemus,indigeremus reliquo. ¶ Vt in iuſtitia
& fortitudine.nam ſi omnes eſſent iuſti:nihil vtilis fortitudo.Si vero omnes eſ-
Viceſimus nonus
ſent fortes:vtilis iuſtitia. ¶ Amplius.ex corruptionibus,& abiectionibus,& gene 31
Declaratio.
rationibus,& ſumptionibus,& contrarijs. ¶ Quorum enim corruptiones malæ:
ipſa eligibiliora.Similiter autem & in abiectionibus,& in contrarijs.nam ſi abie-
ctio,vel contrarium fugibilius eſt:ipſum eligibilius.In generationibus autem,&
ſumptionibus:ecõtrario.Quorũ enim ſumptiones & generationes eligibiliores:
Triceſimus
& ipſa quoq; eligibiliora. ¶ Alius autem locus eſt.Quod propinquius bono:me- 32
Triceſimus primus
lius atq; eligibilius. ¶ Et quod ſimilius eſt bono.vt iuſtitia:iuſto. ¶ Et qđ meliori 33
Triceſimus ſecundus
34

eorum eſt ſimilius. quemadmodum Aiacem: Vlyxe dicunt aliqui meliorem
35 eſſe,eo quòd ſimilior eſt Achilli. ¶ Inſtantia huius eſt:quòd non verum ſit.nihil Inſtantia
enim prohibet non qua ratione optimus eſt Achilles:eadem ſimiliorẽ eſſe Aia-
cem.cum erit alter quidem bonus:non ſimiliter autem. ¶ Conſiderandum autẽ Dilutio
ſi & in ridiculoſioribus ſit ſimile.vt ſimia homini quàm equo:cum non ſit ſimi-
36 lis.non enim eſt ſimia melior:ſimilior tamen eſt homini. ¶ Rurſum in duobus. Triceſimus tertius
ſi hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimilius: erit melius quod meliori Inſtantia
37 eſt ſimilius. ¶ Habet autem & hoc inſtantiam.nihil enim prohibet hoc quidem
meliori parum ſimile eſſe: illud autẽ peiori valde.vt ſi Aiax quidem Achilli pa-
rum:Vlyxes autem Neſtori valde.& ſi hoc quidem meliori in peioribus:illud au
38 tem peiori in melioribus.vt equus aſino:& ſimia homini. ¶ Et quod maxime in- Triceſimus quartus
39 ſigne:eo quod minus tale. ¶ Et quod difficilius.magis enim amamus,cum habe- Triceſimus quintus
40 mus:quod non eſt facile adipiſci. ¶ Et quod magis proprium:eo quod commu- Triceſimus ſextus
nius. ¶ Et quod malis incommunius.nam magis eligẽdum quòd nulla moleſtia Triceſimus ſeptimus
41 ſequitur:quàm quod ſequitur. ¶ Amplius.ſi hoc illo melius.& omnino optimũ Triceſimus octauus
eorum quæ in hoc,melius eo quod in altero optimum. ¶ Vt ſi melior eſt homo Declaratio
42 quàm equus:& optimus homo,optimo equo melior. ¶ Et ſi optimũ optimo me-
lius: & ſimpliciter hoc illo melius. vt ſi optimus homo, optimo equo melior: &
43 ſimpliciter homo,ſimpliciter equo melior. ¶ Amplius. ea quæ volumus amicos Triceſimus nonus
44 participare,eligibiliora:q̃ quæ non. ¶ Et quæ ad amicum agere malumus quàm Quadrageſimus
quæ ad quẽlibet,illa eligibiliora. ¶ Vt iuſte agere,& benefacere:magis quàm vi- Declaratio
deri.nam amicis benefacere volumus magis quàm videri:quibuſlibet autẽ econ Quadrageſimus primus
45 uerſo. ¶ Et quæ ſunt ex circunſtantia:neceſſarijs meliora,aliquando autẽ & eli- Declaratio
gibiliora. ¶ Melius enim quàm viuere,bene viuere:bene autem viuere eſt ex cir
cunſtantia:ipſum autem viuere neceſſariũ.aliquando autem meliora non etiam
eligibiliora.non enim ſi meliora:neceſſario & eligibiliora.philoſophari ſiquidem
melius quàm lucrari:ſed non magis eligendum indigenti neceſſarijs.ex circun-
ſtantia autem eſt: quando exiſtentibus neceſſarijs, alia quædam adijciuntur bo-
norum. Ferè autem fortaſſe eligibilius quod neceſſariũ eſt: melius autem quod
46 ex circunſtantia. ¶ Et quod non eſt ab alio exquirere:quàm quod eſt & ab alio. Quadrageſimus ſecũdus
47 ¶ Quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem. ¶ Et ſi hoc quidẽ ſine illo eligẽdum: Declaratio
illud autem ſine hoc non. ¶ Vt poteſtas ſine prudentia non eligenda:prudentia Quadrageſimus tertius
48 vero ſine poteſtate eligenda. ¶ Et duorũ,ſi alterum negamus vt reliquum videa- Declaratio
tur nobis ineſſe:illud eligibilius quod volumus nobis videri ineſſe. ¶ Vt laborẽ Quadrageſimus quartus Declaratio
49 diligere nos negamus:vt ingenioſi eſſe videamur. ¶ Amplius.pro cuius abſentia Quadrageſimus quintus
50 minus increpandi ſunt moleſte ferentes: hoc magis eligendum. ¶ Et pro cuius Quadrageſimus ſextus
abſentia non moleſte ferentem magis increpandum:id eligibilius.

TErtij cap. ſcholia. Meliorum & eligibiliorum loci alij viginti. ¶ 55. Actiones, actúſque ſunt,dum fiunt:opera vero quæ facta manent.vt periculorum in bello generoſa aggreſſio toleratióque, actio. fortitudo autem ipſéque habitus qui ex mediocribus huiuſmodi periculorum aggreſſionibus,ac tolerationibus relinquitur,opus. ¶ 59. Id cuius eligimus nos nobis ipſis cauſam eſſe potius quàm cuius alter nobis cauſa ſit: melius eligibiliúſque. vt amicos diuitijs eligibiliores per hunc locum aſtruemus.nam eligimus potius nos nobis amicorum cauſam eſſe,quàm quòd alter ſit nobis amicorum cauſa.contrà autem, pecuniarum. ad id enim officij ſibi comparant ſeruos qui diuitijs ſtudentes,locupletes effici cupiunt:per illos potius quàm per ſeipſos diuitias congerentes. ¶ 60. Locus (duorum quod additum eidem communi,facit totum eligibilius: & ipſum eligibilius) veritatem habet dummodo ipſum commune non vtatur vno additorum, habeátve adminicularium. non autem vtatur altero, neque ad vſum vllum habeat, veluti ſerra & falce appoſita arti fabrili vt communi.nam ars fabrilis cum ſerra eligibilior quàm cum falce: non tamen ſimpliciter ſerra melior falce. & id ideo quòd ars fabrilis vtitur ſerra, & ſerra illi cooperatur: ſed non vtitur falce, neque falx illi cooperatoria, adminiculatoriáque eſt. Ideo non oportet arte fabrili,eodem ſcilicet communi ab vtroque dempto: ſerram relinqui meliorem.
¶ 63. Terminus:diffinitio.

¶ Alij meliorum, eligibiliorúmq; loci. Cap. III.

Quadrageſimus ſeptimꝰ
Quadrageſimus octauus
Quadrageſimus nonus
Declaratio
Quinquageſimus
Quinquageſimus primꝰ
Declaratio
Quinquageſimꝰ ſecũdus
Quinquageſimus tertius
Quinquageſimus quartꝰ
Declaratio
Quinquageſimꝰ quintus
Declaratio
Quinquageſimus ſextus
Declaratio
Quinquageſimꝰ ſeptimꝰ
Quinquageſimꝰ octauus
Quinquageſimus nonus
Declaratio
Sexageſimus
Sexageſimus primus
Declaratio
Sexageſimus ſecundus
Declaratio
Sexageſimus tertius
Declaratio
Sexageſimus quartus
Declaratio
Sexageſimus quintus
Declaratio
Sexageſimus ſextus
Declaratio

AMplius eorum quæ ſunt ſub eadem ſpecie:quod habet propriam vir- 51
tutem eo quod non habet. ¶ Vtriſq; autem habentibus,quod magis 52
habet:eligibilius. ¶ Amplius. ſi hoc quidẽ facit bonũ illud cui adeſt, 53
illud autem non facit:quod facit,eligibilius. ¶ Quemadmodũ & ca-
lidius quod calefacit:eo quod non. ¶ Si autem vtrunq; facit:quod magis facit, 54
aut quod melius & principalius facit bonũ. vt ſi hoc quidem animam:illud autẽ
corpus. ¶ Amplius autem à caſibus,& vſibus & actionibus,& operibus,& hæc ab 55
illis. ¶ Sequuntur enim ſeinuicem. vt ſi quod iuſte eſt eligibilius q̃ quod for-
titer: & iuſtitia fortitudine eligibilior. & ſi iuſtitia quàm fortitudo eligibilior:&
quod iuſte quàm quod fortiter. ſimiliter autem & in alijs. ¶ Amplius. ſi aliquo 56
eodem hoc quidem maius bonũ eſt,illud autem minus:magis eligẽdum maius, 57
aut ſi maiore maius fuerit alterũ. ¶ Sed & ſi duo quædam vno aliquo ſint eligi-
biliora:quod longe eligibilius eo quod minus eſt eligendum, eligibilius. ¶ Am- 58
plius.cuius eſt ſuperabundantia eligibilior:& ipſum eligibilius. ¶ Vt amicitia:pe
cunijs.nam eligibilior ſuperabundantia amicitiæ:quàm pecuniarũ. ¶ Et id cuius
magis eliget quis vt ipſe ſibi cauſa ſit, quàm cuius alter. ¶ Vt amicos:pecunijs. 59
¶ Amplius.ex appoſitione ſi eidem appoſitũ aliquid:quod totũ eligibilius facit. 60
¶ Cauere autem oportet extendere ad ea in quibus altero quidem oppoſitorum
vtitur commune,vel alio quolibet modo cooperatiuũ eſt,reliquo autem nõ vti-
tur neq; cooperatiuum eſt. vt ſerra & falce cum arte fabrili. nã eligibilior ſerra
cõſociata,ſimpliciter autẽ non eligibilior. ¶ Rurſum ſi minori appoſitũ aliquid: 61
quod totum maius facit. Similiter autem & ex ablatione.quo enim ablato ab eo-
dem,quod reſtat eſt minus:illud maius erit,quod ablatũ,reliquum minus facit.
¶ Et ſi hoc quidem propter ſe:illud autẽ propter gloriam eligendum. ¶ Vt ſani 62
tas:pulchritudine. terminus autẽ eius quod eſt ad gloriam: quod nullo conſcio, 63
non ſtuderet ineſſe. ¶ Et ſi hoc quidem propter ſe,& propter gloriam eligendũ: 64
illud autẽ propter alterum tantũ. ¶ Et vtrũvis magis propter ſe honorandũ:hoc 65
& melius & eligibilius. ¶ Honorabilius vtiq; fuerit ſecundũ ſe: quod cum nihil
aliud debeat eſſe,propter ſe eligimus magis. ¶ Amplius.diuidendum quotiens 66
quod eligendũ eſt dicitur, & quorũ gratia:vt vtilis,vel honeſti, vel delectabilis.
¶ Nam quod ad omnia vel ad plura eſt vtile, eligibilius fuerit eo quod non ſic.
¶ Si autẽ eadem vtriſq; inſunt:vtri magis inſint conſiderandũ. ¶ Vt vtrum de- 67
lectabile an honeſtũ,an vtile magis. ¶ Rurſum quod propter melius:eligibilius. 68
¶ Vt quod propter virtutẽ:quàm quod propter delectationem. ¶ Similiter autẽ 69
& in fugiendis. ¶ Nam magis eſt fugiendũ:quod magis impedit virtutes. vt ægri
tudo turpitudine. nam & voluptatis,& eius quod eſt ſtudioſum eſſe:prohibentior
eſt ægritudo. ¶ Amplius.ex ſimilitudine monſtrari poteſt fugiendum,& eligen- 70
dum:quod propoſitum eſt. ¶ Nam minus eligendum huiuſmodi: quod æque &
eligeret aliquis & fugeret:altero quod eligendum eſt tantum. ad ſeinuicem igi-
tur comparationes (quemadmodum dictum eſt) faciendum.

QVarti cap. ſcholia. Circa prædictos locos ſexdecim documenta & gratia declarationis primi, decem loci vniuerſales. ¶ 83. Locus hic ex ſuperioribus ſpecialibus locis non deſumitur: idcirco adiunxit Ariſtoteles: præter ea quæ dicta ſunt prius. Et loci vniuerſales faciendi ſunt ſecundum locos ſpeciales prius poſitos: ad imitationem eorum quos hoc in loco expreſſit Ariſtoteles, vt non credas Ariſtotelem vniuerſales omnes hic appoſuiſſe. quale id eſt, propter quod eſſe tale: alterum tale eſt, & ipſum quoque propter quod, eſſe magis tale. quod dici ſolet, propter quod vnumquodque tale: & illud magis. quod ex decimoquarto loco perfacile trahas. perinde vt primum hic appoſitum vniuerſalem locum, ex decimo traxit Ariſtoteles. Ex quinto ſexto, ſeptimo, octauo & nono, elicere poteſt, quod eſt per ſe tale: magis eſſe tale qoàm quod eſt per accidens & alterum tale. Et ex vndecimo, tale melioris, honorabiliorisq; magis tale eſſe quàm quod eſt deterioris. vt cognoſcere mentis, magis eſſe cognoſcere: quàm ſenſus. & vitam intellectualium

longe magis eſſe vitam,quàm ſenſibilium.& id genus innumera, quæ ſolertibus ſe quamfacillime
ingerunt.& ſunt loci vniuerſales admodum magni momenti,ijs præcipue qui in illis ſunt exerci-
tati.& ad metaphyſicen & nonnullorum diuinorum intelligentiã non inefficaces.¶91.Conſtrue
re autem dupliciter.id de problemate indefinito:vt & ſuperiorem locum intellige.

¶De eligendis & fugiendis documenta & loci cõmunes. Cap.IIII.

71 IDem autem loci vtiles : & ad demonſtrandum quoduis eligendum & Documēta
fugiendum.¶Nam auferre ſolum eam oportet (quæ ad alterum eſt) circa loca.
præeminentiam. ſi enim quod honorabilius,eligibilius:& honorabile Primum.
eligendum.& ſi quod vtilius, eligibilius:& vtile eligendum. ſimiliter Declaratio.
72 autem & in alijs quæcunq; huiuſmodi habent comparationē. ¶In aliquibus au- Secundum.
tem ſtatim ſecundũ eam quæ ad alterũ eſt comparationē:& ꝙ eligēdum vtrũq;,
vel alterum dicimus.¶Vt quãdo hoc quidem natura bonum:illud autē non na Declaratio.
tura bonum dicimus.nam quod natura bonum:manifeſtũ quoniam eligendum
73 eſt.¶Sumendum autē quammaxime vniuerſales locos de eo quod eſt magis & Vniuerſa-
minus.nam ſic ſumpti:ad plura vtiles erunt.fieri autē poteſt vt eorum qui dicti les loci.
ſunt quoſdam vniuerſales magis quis faciat parum tranſmutans ſecundũ appel- Primus loc⁹
74 lationem.¶Vt quod natura tale:eo quod nõ natura tale,magis tale. ¶Et ſi hoc Secundus.
75 quidē facit,illud autē non facit quod habet tale cuicunq; inſit:magis tale quod Tertius.
76 interdũ facit tale quàm quod non facit.¶Si autem vtrunq; facit:quod magis fa
77 cit tale. ¶Amplius.ſi eodē aliquo,hoc quidem magis: illud autem minus tale. Quartus.
78 ¶Et ſi hoc tali magis tale,illud vero non tali tale:manifeſtum quoniam primũ Quintus.
79 Sextus.
80 magis tale. ¶Amplius ex additione. ſi eidem additũ:aliquod totum magis tale Septimus.
81 facit.¶Aut ſi ei quod minus eſt tale additũ:totum magis tale facit. ¶Similiter Octauus.
82 autē & ex ablatione.nam quo ablato reliquis reliquum minus tale:ipſum magis Nonus.
83 tale.¶Et quæ contrarijs ſunt impermixtiora:magis talia.¶Vt albius quidem:ni Decimus.
gro impermixtius.¶Amplius.præter ea quæ dicta ſunt prius:quod magis ſuſci- Declaratio. Tertium.
84 pit propriam propoſiti rationē. ¶Vt ſi albi eſt ratio,color diſgregatiuus viſus:al Declaratio.
bioris eſt:color magis diſgregatiuus viſus. ¶Si autem particulariter & non vni-
uerſaliter problema ponatur:primum quidē dicti vniuerſaliter,conſtructiui vel
deſtructiui loci omnes vtiles.¶Vniuerſaliter enim interimentes vel conſtruen
tes:& particulariter mõſtramus.nã ſi omni ineſt:& alicui.& ſi nulli ineſt:nec ali-
cui. ¶Maxime autē opportuni & cõmunes loci:qui ſunt ex oppoſitis,& coniuga Quartum.
85 tis,& caſibus. ¶Nam ſimiliter probabile eſt exiſtimare:ſi omnis voluptas bonũ, Declaratio.
& triſtitiam omnem malum eſſe:& ſi aliqua voluptas bonũ,& triſtitiam aliquam
eſſe malum.item ſi aliquis ſenſus non eſt poteſtas:& inſenſibilitas quædã non eſt
impotētia.& ſi quoddã opinatum diſciplinatum:opinio quædam diſciplina.rur-
ſum ſi aliquod iuſtorũ bonum:& iuſtorũ aliquod malum.& ſi aliquod eorũ quæ
iniuſte,malum:& aliquod eorũ quæ iuſte,bonum.& ſi quoddam delectabile, fu-
giendum:& delectatio quædam,fugienda.ſecundũ hæc autem & ſi aliquod dele-
86 ctabile vtile,delectatio quædã vtilis.¶Et in corruptiuis autē,& generationibus, Quintum.
& corruptionibus ſimiliter. ¶Nam ſi aliquod corruptiuum delectationis vel di- Declaratio.
ſciplinæ bonũ eſt:erit quædam delectatio vel diſciplina malorũ.ſimiliter autem
& ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorũ,vel generatio malorum:erit quædam
diſciplina molorum.vt ſi obliuiſci quæ quis turpia egit bonorũ eſt,vel reminiſci
malorum:erit ſcire quæ quis turpia egit,malorum.ſimiliter autem & in alijs. in
87 omnibus eñ ſimiliter probabile.¶Amplius ex eo quod eſt magis & minus,& ſi- Sextum.
militer . ſi enim magis quidē eorum quæ ſunt ex alio genere aliquid tale, illorũ
autem nihil eſt:neq; quod dictũ eſt erit tale.¶Vt ſi magis quidē diſciplina quæ- Declaratio.
dam bonum quàm voluptas,nulla autem diſciplina bonũ: nec voluptas bonum
erit . & ex eo quod eſt ſimiliter quidem & minus eodem modo . nam erit & in-
terimere & conſtruere.veruntamen ex eo quod eſt ſimiliter,vtraq;:ex minus au-

tem,conſtruere ſolum, deſtruere autem non. ſi enim ſimiliter poteſtas quædam
bonum & diſciplina,eſt autem quædam poteſtas bonum:& diſciplina.ſi autẽ nul
la poteſtas bonum: nec diſciplina. ſi autem minus quædam poteſtas bonũ quàm
diſciplina,eſt autem quædam poteſtas bonum:& diſciplina.at vero ſi nulla pote-
ſtas bonum:non neceſſe eſt & diſciplinam nullam eſſe bonum. manifeſtũ igitur
Septimum. quoniam conſtruere ſolum ex eo quod minus,eſt.¶Non ſolum autẽ ex alio ge- 88
nere eſt deſtruere, verum & ex eodem : dum ſumit quis quod maxime tale eſt.
Declaratio. ¶Vt ſi poſitum eſt diſciplina quædam bonum,oſtendatur autem quoniam pru
Octauum. dentia non bonum:nec alia vlla erit.quia nec quæ maxime videtur.¶Amplius. 89
Declaratio. ex ſuppoſitione ſimiliter poſtulantem ſi vni & omni ineſſe,vel non ineſſe. ¶Vt
ſi hominis anima immortalis:& alias.ſi autem hæc non:nec alias.Si igitur ineſſe
alicui poſitum eſt: oſtendendũ quoniam alicui non ineſt. nam conſequetur per
hypotheſin nulli ineſſe. ſi autẽ alicui non ineſſe poſitum eſt: oſtendendũ quoniã
ineſt alicui.nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe.Manifeſtum igitur eſt ꝙ qui
hypotheſi vtitur:facit problema vniuerſale,particulariter poſitum.nam particu
lariter confitentẽ vniuerſaliter poſtulabit cõfiteri.eo ꝙ vni & omni ſimiliter po-
Nonum. ſtulauerit ineſſe.¶Cum autem indefinitũ eſt problema:vno modo deſtruere cõ 90
Declaratio. tingit. ¶Vt ſi dixerit voluptatẽ bonum eſſe,vel nõ bonum,& nihil aliud quicq̃
determinauerit.nam ſi aliquã voluptatem dixerit bonũ eſſe:oſtendendum vni-
uerſaliter ꝙ nulla,ſi debeat interimi propoſitũ,ſimiliter autem & ſi aliquã dixe-
rit voluptatem non eſſe bonum:oſtendẽdum vniuerſaliter ꝙ omnis.aliter vero
non cõtingit interimere.nam ſi oſtenderimus quoniã eſt quædam voluptas bo-
num,vel non bonũ:nondum interimitur propoſitũ.manifeſtum igitur quoniam
Decimum. interimere quidem:vno modo dicitur. ¶Conſtruere autẽ dupliciter.ſiue enim 91
Declaratio. vniuerſaliter oſtenderimus,ꝙ omnis voluptas bonũ,ſiue ꝙ eſt quædam voluptas
Vndecimũ. bonũ:oſtenſum erit quod propoſitum eſt. ¶Similiter autem & ſi oporteat diſſe-
rere ꝙ eſt quædam voluptas non bonũ: ſi oſtenderimus quòd nulla bonũ,vel ꝙ 92
quædam non bonũ, oſtendẽtes erimus vtrunq; & vniuerſaliter & particulariter,
Duodecimum. ꝙ eſt quædam voluptas non bonum. ¶Cum autẽ determinata fuerit poſitio:du 93
pliciter interimere erit. ¶Vt ſi ponatur alicui quidem ineſſe voluptati bònum
Declaratio. eſſe:alicui autẽ non ineſſe.nam ſiue omnis oſtendatur voluptas bonũ,ſiue nulla:
Decimum tertium. interemptum erit propoſitum. ¶Si autẽ vnam ſolam voluptatem poſuerit bo- 94
num eſſe:tripliciter cõtingit interimere.¶Nam oſtendentes ꝙ omnis vel quòd
Declaratio. nulla,vel ꝙ plures quàm vna bonum:interimẽtes erimus quod propoſitum eſt.
Decimum quartum. ¶In pluribus vero poſitione determinata (vt quòd prudentia ſola eſt virtutum 95
Declaratio. ſcientia)quadrupliciter eſt interimere. ¶Nã oſtenſo ꝙ omnis virtꝰ ſcientia,vel
quòd nulla,vel ꝙ & alia aliqua vt iuſtitia,vel quòd eadem prudentia non ſcien
Decimum quintum. tia:interemptum erit propoſitum.¶Vtile autem & inſpicere in ſingularibus in 96
quibus ineſſe aliquid vel non dictum eſt . quemadmodum in vniuerſalibus pro-
Decimum ſextum. blematibus.¶Amplius autem & in generibus inſpiciendũ:diuidenti ſecundum 97
Declaratio. ſpecies vſq; ad indiuidua ſicut prius dictum eſt.¶Nam ſi omni appareat ineſſe,
ſiue nulli multa proferenti:poſtulandum vniuerſaliter confiteri,aut ferre inſtan
Decimum ſeptimum. tiam in aliquo non ſic.¶Amplius.in quibus poſſibile eſt aut ſpecie,aut numero 98
Declaratio. determinare accidens:inſpiciendum ſi nullum horum ineſt.¶Vt ꝙ tempus nõ
mouetur nec eſt motus: annumeranti quot ſunt ſpecies motus. nam ſi nulla ea-
rum ineſt tempori:manifeſtum quoniam non mouetur,nec eſt motus.ſimiliter
autem & ꝙ anima non eſt numerus:diuidenti quoniam omnis numerus aut im
par,aut par.nam ſi anima neq; impar neq; par: manifeſtum quòd non eſt nume-
rus.ad accidens igitur per talia,& hoc modo argumentandum.

TERTII TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

QVARTVS TOPICORVM.

QVARTI Topicorum primi cap. ſcholia. de quibus locis in hoc & duobus ſequentibus libris differendum. loci de problematis generis decem. ¶4. In accidentis diffinitione inſpiciendum. quę quidem eſt accidens eſſe: quod contingit ineſſe vni & eidem, & non ineſſe, ex numero 27 primi huius. ¶5. In eadem diuiſione. diuiſiones prædicationis ſunt decem, ſcilicet ſubſtãtiæ, quantitatis, ad aliquid, qualitatis, actionis, paſſionis, quando, vbi, ſitus & habitus. & oportet genus & ſpeciem eiuſdem diuiſionis eſſe. vt vtrunque in diuiſione ſubſtantiæ aut quantitatis, & hunc in modũ de reliquis. ¶10. Elementũ: maxima propoſitio, principium. ſed hæc in dialectica, vaga & communia ſunt: in diſciplinis autẽ propria.

¶Quarti libri Topicorum Ariſtotelis de quo diſcutiendum, & problematum generis: loci decem. Cap. I.

1 POſt hæc autẽ de ijs quæ ad genus & proprium: inſpiciendum. Primꝰ locus
ſunt autem hæc elemẽta eorum quæ ſunt ad terminos: & de
2 hiſipſis raro conſiderationes fiunt diſputãtibus. ¶Si ergo po- Declaratio.
natur genus alicuius exiſtentium: primum quidem inſpicien
dum ad omnia quæ cognata ſunt ei quod dicitur, ſi de aliquo
non prædicatur: quemadmodum eſt in accidente. ¶Vt ſi vo-
luptatis, bonum ponatur genus: ſi aliqua voluptas nõ bonum.
nam ſi hoc: manifeſtum eſt quoniam non genus bonum vo-
luptatis. nam genus de omnibus quæ ſunt ſub ipſo ſpeciebus prædicatur. ¶De- Secũdꝰ locꝰ
3 inde ſi non in eo quod quid eſt prædicatur: ſed vt accidens. ¶Quemadmodum Declaratio
album: de niue. de anima: à ſeipſo agitatum. neq; enim nix idipſum quod eſt, al-
bum: quapropter non eſt genus album niuis. neq; anima idipſum quod eſt, agita
tum. nam accidit ei moueri. quemadmodum & animali frequẽter & ambulare,
& ambulans eſſe. Amplius. agitatum non quid eſt (ſed quid faciens vel patiens)
ſignificare videtur. ſimiliter autem & album. non enim quid eſt nix: ſed quale
4 quid eſt indicat. quare neutrum horum in eo quod quid eſt prædicatur. ¶Maxi Tertiꝰ locꝰ
me autem in accidentis diffinitione inſpiciendum: ſi aptatur ad dictum genus.
¶Vt ad quæ nunc dicta ſunt. contingit enim quippiam mouere ſeipſum, & nõ: Declaratio
ſimiliter autem & album eſſe, & non. quare neutrum horum genus: ſed accidẽs.
5 eo ꝙ accidens dicimus: quod cõtingit idem ineſſe alicui & non. ¶Amplius. ſi nõ Quartꝰ locꝰ
in eadem diuiſione eſt genus & ſpecies: ſed hæc quidem ſubſtantia, illud autem
quale. aut hoc quidem ad aliquid: illud autẽ quale. ¶Vt nix quidem & cygnus Declaratio
ſubſtantia: album autem non ſubſtantia, ſed quale. quare non eſt genus album ni
uis, neq; cygni. rurſum diſciplina quidem ad aliquid: bonum autem, & pulchrum
quale. quare non eſt genus pulchrum vel bonum diſciplinæ. nam genera eorum
quæ ſunt ad aliquid: & ipſa ad aliquid oportet eſſe. vt in duplici. etenim multi-
plex eſt genus duplicis: & ipſum eorum quæ ſunt ad aliquid eſt. vt vniuerſaliter
autẽ dicatur: in eadem diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei. nam ſi ſpecies ſub-
ſtantia: & genus. & ſi quale quippiam ſpecies eſt: & genus quale quippiam. vt ſi al-
6 bum quale quippiam: & color. ſimiliter autem & in alijs. ¶Rurſum ſi neceſſe fue Quintꝰ locꝰ
rit vel ſi contigerit genus participare quod poſitum eſt in genere. ¶Terminus Declaratio
autem eius quod eſt participare: eſt ſuſcipere participati rationem. manifeſtum
igitur quoniam ſpecies quidem participant genera: genera autem ſpecies non.
nam ſpecies ſuſcipit generis rationem: genus autem ſpeciei non. conſiderãdum
igitur ſi participat vel contingit aſſignatum genus participare ſpeciẽ. vt ſi quis
entis vel vnius, genus quippiã aſſignauerit. accidet enim genus: participare ſpe-
ciem. nam de omnibus quæ ſunt, ens & vnum prædicãtur. quare & ratio eorum.
7 ¶Amplius. ſi de aliquo aſſignata ſpecies vera eſt: genus autem non. ¶Vt ſi ens Sextus locus
aut ſcibile opinabilis genus ponatur. nam de non ente opinabile prædicabitur. Declaratio

multa enim non entia,opinabilia ſunt.at quòd ens vel ſcibile nõ prædicatur de
non ente:manifeſtum.quare non eſt genus ens,neque ſcibile:opinabilis.nam de
Septimus locus Declaratio
quibus ſpecies prædicatur:& genus oportet prædicari. ❡Rurſum ſi nullam ſpe- 8
cierum cõtingit participare quod poſitum eſt in genere. ❡Nam impoſſibile eſt
participare genus,quòd nullam ſpecierum participat:niſi aliqua ſecundum pri-
mam diuiſionem ſpecierum ſit.illæ autem genus ſolum participant.ſi igitur mo
tus,genus voluptatis ponatur:conſiderandum ſi neq; corruptio,neq; alteratio vo
luptas,neq; vllus reliquorum (qui aſſignari ſolent) motuum: manifeſtum enim
quoniam nullam ſpecierum participabit. quare neq; genus . eo quòd neceſſariũ
eſt quod genus participat:& ſpecierum aliquam participare: quare non erit ſpe-
cies motus voluptas: neq; indiuiduorum , neq; eorum quicquam quæ ſub ſpecie
Octau⁹ loc⁹ Declaratio
motus ſunt.nam & indiuidua participant ſpeciem & genus.vt quidam homo:&
hominem participat, & animal. ❡Amplius. ſi de pluribus dicitur quàm genus: 9
quod in genere poſitum eſt. ❡Vt opinabile quàm ens.nam & ens & non ens:opi
nabile . quare non erit opinabile ſpecies entis. de pluribus enim ſemper genus:
Nonus loc⁹ Declaratio Neutrũ neutri⁹, neutrũ alteri⁹: auxeſis negationum.
quàm ſpecies prædicatur. ❡Rurſus ſi de æqualibus genus & ſpecies dicitur. ❡Vt 10
ſi eorum quæ omnia conſequuntur:hoc quidem ſpecies,illud autem genus pona
tur.quẽadmodum ens & vnum.omne enim,ens & vnum.quare neutrũ neutrius
genus, eo ꝙ de æqualibus dicuntur. ſimiliter autem & ſi primum & principium
ad ſeinuicem ponatur.nam & principium,primum:& primũ,principium.quare
aut vtraq; quæ dicta ſunt idem ſunt,aut neutrũ neutrius genus.elementum au-
tem eſt ad omnia huiuſmodi,ꝙ de pluribus genus quàm ſpecies & differentia di
Decimus locus Declaratio
citur.de paucioribus enim:etiam differentia dicitur quàm genus. ❡Videndum 11
autem & ſi alicuius indifferentium ſpecie non ſit genus quod dictum eſt genus,
vel non videatur. ❡Conſtruẽti autem ſi eſt alicuius.idem enim omniũ indiffe-
rentium ſpecie genus. ſi igitur vnius monſtretur: manifeſtum quoniam omniũ.
& ſi vnius non:manifeſtum quoniam nullius.vt ſi quis inſecabiles ponẽs lineas:
indiuiſibile genus earum dicat eſſe. nam linearum habentium diuiſionem : non
eſt quod dictum eſt,genus:cum ſint indifferentes ſecundum ſpeciem.indifferẽ-
tes enim ſibiinuicem ſecundum ſpeciem:rectæ lineæ omnes.

SEcundi cap.ſcholia.de genere loci alij,quindecim.dubitatio vna. ❡19. Nam differentia eſt animalis immortale.ſecundum Platonicos loquitur.

❡De genere,loci alij. Cap. II.

Vndecimus locus Declaratio
COnſiderandum autẽ,& ſi quod aliud genus eſt aſſignatæ ſpeciei:quod 12
neque continet aſſignatum genus,neque ſub illo eſt. ❡Vt ſi quis iu-
ſtitiæ ſcientiam ponat genus.eſt enim virtus genus:& neutrum gene
rum,reliquum continet.quare non erit ſcientia genus iuſtitiæ. vide-
tur enim, quando ſpecies vna ſub duobus generibus eſt:alterum ab altero con-
Dubitatio
tineri. ❡Habet autem dubitationem in quibuſdam quod huiuſmodi eſt . nam 13
videtur quibuſdam prudentia:& virtus & ſcientia eſſe, & neutrum genus à neu-
tro contineri . non tamen ab omnibus conceditur prudentiam : ſcientiam eſſe.
Dilutio
❡Si igitur quis admittat quod dictum eſt verum eſſe : attamen ſubalterna, vel
ſub eodem ambo fieri quæ eiuſdem ſunt genera neceſſarium videbitur eſſe.quẽ-
admodum & in virtute & in ſcientia accidit . vtraque enim ſub eodem genere
ſunt.nam vtrunque eorum habitus,& diſpoſitio eſt. ❡Conſiderandum igitur ſi 14
Duodecim⁹ Declaratio
neutrum eſt in aſſignato genere. ❡Si enim neque ſubalterna ſunt genera, neq;
ſub eodem ambo:nõ erit quod aſſignatum eſt genus. ❡Conſiderãdum autem & 15
Decimus tertius Declaratio
genus aſſignati generis , & ſic ſemper ſuperius genus : ſi omnia prædicantur de
ſpecie,& ſi in eo quod quid eſt prædicantur . ❡Nam omne ſuperius genus præ-

dicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt.ſi ergo alicubi diſſonet manifeſtum
16 quoniam non eſt genus,quod aſſignatum eſt. ¶ Rurſum ſi genus participat ſpe- Decimus quartus
ciem vel ipſum vel aliquod ſuperiorum generum . ¶ Nam nullum ſuperiorum Declaratio
participat quod inferius eſt . deſtruenti igitur quemadmodum dictum eſt vten-
dum.aſtruenti autem ſi cōfiteatur quidem ineſſe ſpeciei quod dictum eſt genus:
at quòd vt genus ineſt dubitetur, ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorum generū
in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari. vno enim in eo quod quid eſt prædica-
to:omnia & ſuperiora illius,& inferiora ſi prædicātur de ſpecie, in eo quod quid
eſt prædicabūtur . quare & aſſignatum genus: in eo quod quid eſt prædicabitur.
quòd autem vno in eo quod quid eſt prædicato , omnia etiam reliqua (ſi prædi-
cantur) in eo quod quid eſt prædicabuntur:per inductionē ſumendum. Si autē
ſimpliciter ineſſe dubitetur aſſignatū genus : non ſufficit oſtendere aliquod ſu-
periorum generū in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari.vt ſi ambulationis ge-
nus quiſpiam aſſignauit lationem:non ſufficit oſtendere quòd motus eſt ambu-
latio,ad oſtendendum quod latio eſt.eo quòd & alij motus ſunt.ſed oſtendendū
quòd nullum participat ambulatio eorum quæ ſunt ſecundum eandem diuiſio-
nem:niſi lationem.nam neceſſe eſt quod genus participati & ſpecierum aliquam
participare ſecundum primam diuiſionem.ſi enim ambulatio neq; augmētatio-
nem,neq; diminutionem, neq; alios motus participet : manifeſtum quoniam la-
17 tionē participabit.quare erit genus latio,ambulationis.¶ Rurſum de quibus ſpe- Decimus quintus
cies quæ poſita eſt vt genus prædicatur : conſiderandū ſi & aſſignatum genus in
eo quod quid eſt de ipſis eiſdem prædicatur de quibus & ſpecies.ſimiliter autem Declaratio
& ſi omnia quæ ſupra genus ſunt.¶ Nam ſi alicubi diſſonat:manifeſtū quoniam
non eſt genus quod aſſignatū eſt.ſi enim eſſet genus: omnia & ſuperiora illius &
ipſum,in eo quod quid eſt prædicarentur, de ijs de quibus & ſpecies in eo quod
quid eſt prædicatur . deſtruenti igitur vtile ſi non prædicetur genus in eo quod
quid eſt de quibus & ſpecies prædicatur:aſtruenti autē ſi prædicetur in eo quod
quid eſt,vtile.accidet enim genus & ſpeciem:de eodem in quod quid eſt prædi-
cari.quare & idem ſub duobus generibus fit. neceſſe eſt igitur ſubalterna genera
eſſe.ſi igitur oſtendatur quod volumus genus aſtruere non eſſe ſub ſpecie: mani-
feſtum quoniam ſpecies ſub hoc erit. quare oſtenſum erit quoniam genus hoc.
18 ¶ Conſiderandæ autem & rationes generū:ſi aptantur ad aſſignatam ſpeciem,& Decimus ſextus
ad participantia ſpeciem. ¶ Neceſſe eſt enim generū rationes prædicari de ſpe- Declaratio
cie,& de ijs quæ participant ſpeciē.ſi igitur in aliquo diſſonet:dilucidū quoniam
non eſt genus quod aſſignatum eſt.¶ Rurſus ſi differentiam vt genus aſſignauit. Decimus ſeptimus
19 ¶ Vt ſi immortale:genus dei. nam differentia eſt animalis immortale . eo quòd Declaratio
animalium alia mortalia:alia immortalia.manifeſtum igitur quoniam peccant. Platonicum
nullius enim differentia:eſt genus. Quòd autem hoc verum: manifeſtum. nulla
enim differentia ſignificat quid eſt ſed magis quale quid . vt greſſibile, & bipes.
20 ¶ Et ſi differentiam in genere poſuit tanquam ſpeciem.¶ Vt imparem quidem Decimus octauus
numerū. differentia enim numeri impar,& non ſpecies eſt:neq; videtur partici- Declaratio
pare differentia genus.nam omne quod participat genus:vel ſpecies,vel indiui-
duū eſt. differentia autē neq; indiuiduū neq; ſpecies . manifeſtū igitur quoniam
nō participat genus differentia.quare neq; impar ſpecies erit,ſed differētia:quo-
21 niam non participat genus.¶ Amplius.ſi genus in ſpecie poſuit. ¶ Vt contigui- Decimus nonus
tatem idipſum quod eſt,continuitatem,aut mixturam idipſum quod eſt tempe- Declaratio
ramentū.aut (vt Plato diffiniuit) lationem,ſecundum locum mutationem.non
enim neceſſariū contiguitatem continuitatem eſſe:ſed econuerſo cōtinuitatem
contiguitatem.non enim omne contiguum cōtinuatur: ſed quod continuatur,
contiguum eſt.ſimiliter autē & in alijs.nam neq; mixtura omnis, temperamen-
tum.nam ſiccorū mixtura non eſt temperamentū.neq; ſecundum locum muta

tio omnis,latio. nam ambulatio non videtur latio eſſe. penè enim in ijs quæ in-
uoluntarie locum ex loco permutant: dicitur latio,quemadmodum inanimatis
accidit.manifeſtum autẽ quoniam & de pluribus ſpeciebus dicitur genus in aſſi-
Viceſimus locus — gnatis: cũ oporteat econtrario fieri. ❡Rurſum ſi differentiam in ſpecie poſuit. 22
Declaratio — ❡Vt immortale idipſum quod eſt,deum.nam accidit de æqualibus aut pluribus
quàm ſpeciem dici.differentia enim ſemper de æqualibus aut de pluribus quàm
Viceſimus primus — ſpecies dicitur.❡Amplius,ſi in differentia genus poſuit.❡Vt colorem idipſum 23
Declaratio — quod eſt congregatiuum: aut numerum quod impar. ❡Et ſi genus vt differen- 24
Viceſimus ſecundus — tiam dixit.❡Poſſibile eſt enim aliquem,talem ſuſcipere poſitionem. vt tempe-
Declaratio — rantiæ:mixturam differentiam.aut lationis:ſecundũ locum mutationem. inſpi-
ciendũ autem omnia quæ ſunt huiuſmodi,per eadem.communicant enim loci.
de pluribus enim genus quàm differentiam oportet dici:& non participare diffe
rentiam.ſic autem aſſignato,neutrum eorũ quæ dicta ſunt:poſſibile eſt accidere.
Viceſimus tertius — nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiam. ❡Rurſum ſi 25
Declaratio — nulla differentia generis prædicatur de aſſignata ſpecie,nec genus prædicabitur.
Viceſimus quartus — ❡Vt de anima:neq; impar,neq; par prædicatur.quare nec numerus.❡Amplius. 26
Declaratio — ſi prius eſt natura ſpecies,& ſimul interimit genus.❡Videtur enim contrarium. 27
Viceſimus quintus — ❡Amplius. ſi contingit relinquere dictũ genus, vel differentiam (vt animam,
moueri.opinionẽ: verum & falſum) neutrum erit dictorũ genus vel differentia.
Declaratio — ❡Videtur enim genus & differentia ſequi quandiu fuerit ſpecies.

TErtij capitis ſcholia.De eiſdem problematis loci alij,quindecim.inſtantiæ tres.❡28.Participet aliquid contrarium generi. vt qui tyrannidem poneret bonum: cum participet iniuſtum.❡32.Vt temperantiam,conſonãtiam.Conſonantia eſt grauium & acutorum phthongorum emodulata voculatio.cuius ſpecies ſunt diateſſaron, diapente, diapaſon, diateſſaron, diapente,diſdiapaſon. ſed hæc ex muſicis agnoſcantur. Temperantia:virtus eſt moralis,qua concupiſcentias guſtus,ac tactus coercemus,moderamúſque. & de ea quoq; in ethicis Ariſtotelicis perabunde.❡35.Quemadmodum in bono & malo accidit.Omnis ſcientia habet quædã ſumma genera:quæ conſiderat.vt dialectica:diffinitionem,partitionem,& argumentationem.muſica:conſonantiam & inconſonantiam.moralis philoſophia: bonum,& malum.& quæ ſub illis generibus continentur,quæve illis adminiculantur in genere ſunt:illa autem non ſunt amplius apud illos in genere.loci vero præſentes morales ſunt: ideo quæ.nõ ſunt in genere bono aut malo,apud eos(morales dico) nequaquam amplius in genere ſunt.neq; enim hoc in loco:de genere logico intelligẽdum.nam & bonum & malum:in qualitate. ❡39.Horum,albi & nigri.❡42.Ophthalmia: vlcuſculum oculi eſt enim ὀφθαλμὸς græce:oculus.vnde hæc ægritudo,nomen contraxit.

❡De genere,loci alij. Cap. III.

Viceſimus ſextus — INſpiciendum autem & ſi quod in genere poſitum eſt: participat ali- 28
Declaratio — quid contrarium generi, aut ſi contingit participare. ❡Nam idem
contraria ſimul participabit.eo quòd ipſum,genus quidem nunquam
relinquit. participat autem & contrarium, aut contingit participare.
Viceſimus ſeptimus — ❡Amplius. ſi quippiam cõmunicat ſpecies: quod impoſſibile eſt omnino ineſſe 29
Declaratio — ijs,quæ ſunt ſub genere. ❡Vt ſi anima vitæ communicat,numerorũ autem nul
Viceſimus octauus — lum poſſibile eſt viuere:non erit ſpecies numeri anima. ❡Conſiderandum autẽ 30
Declaratio — & ſi æquiuoca ſit ſpecies generi elemẽtis vtenti ijs quæ dicta ſunt ad æquiuocũ.
Viceſimus nonus — ❡Vniuocum enim genus & ſpecies.❡Quoniam autẽ omnis generis plures ſpe- 31
Declaratio — cies:inſpiciendum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis.❡Nam ſi
Triceſimus locus — non eſt manifeſtum quoniam non erit genus omnino,quod dictum eſt. ❡Con- 32
Declaratio — ſiderandum etiam eſt ſi quod tranſlatitie dictum eſt, vt genus aſſignauit. ❡Vt
tẽperantiam conſonantiam.nam omne genus proprie de ſpeciebus prædicatur.
conſonantia vero de temperantia non proprie:ſed tranſlatitie.omnis enim con-

33 ſonantia in ſonis. ¶ Amplius. ſi ſit contrarium ſpeciei aliquid:conſiderandum. Triceſimus primus
¶ Eſt autem multipliciter cõſideratio. Primum quidem ſi in eodẽ genere con- Declaratio.
trarium ſpeciei:cum non ſit contrarium generi. oportet enim contraria in eodẽ
34 genere eſſe:ſi nihil ſit contrarium generi. ¶ Cum autem eſt contrarium generi: Triceſimus ſecundus
conſiderandum ſi contrarium in contrario. ¶ Neceſſe eſt enim contrarium in Declaratio.
contrario eſſe:ſi ſit contrarium quidem generi. Manifeſtum autẽ eſt vnũquodq;
35 eorum:per inductionem. ¶ Rurſum ſi omnino in nullo genere quod ſpeciei eſt Triceſimus tertius
contrarium:ſed ipſum genus. ¶ Vt bonum. nã ſi hoc non in genere:nec contra- Declaratio.
rium huius in genere erit, ſed ipſum genus. quemadmodum in bono & malo ac
36 cidit. neutrum enim horum in genere:ſed vtrunq; eorum genus. ¶ Deinde con Triceſimus quartus
ſiderandum ſi contrarium eſt alicui & genus & ſpecies:& horum quidem eſt ali- Declaratio.
quid medium, illorum autẽ non. ¶ Nam ſi generum eſt aliquid medium:& ſpe-
cierum. & ſi ſpecierum:& generum. vt in virtute & vitio, & iuſtitia & iniuſtitia.
37 vtrorunq; enim eſt aliquid medium. ¶ Inſtantia huius. quoniã ſanitatis, & ægri- Inſtantia.
38 tudinis nihil eſt medium:mali autem & boni aliquid medium. ¶ Amplius. ſi eſt Triceſimus quintus
quidem aliquid vtriſque medium & ſpeciebus & generibus:non ſimiliter autẽ,
ſed horum quidem ſecundũ negationem, illorum vero vt ſubiectum. ¶ Proba- Declaratio.
bile enim ſimiliter & in vtriſque. Vt in virtute & in vitio, iuſtitia & iniuſtitia.
39 vtriſque enim ſecundum negationem medium. ¶ Amplins. quando nõ eſt con Triceſimus ſextus
trarium generi:conſiderandum non ſolum ſi contrarium in eodem genere, ſed
& medium. ¶ In quo enim extrema:& medium. vt in albo & nigro. Nam color Declaratio.
40 genus & horum, & mediorum colorum omnium. ¶ Inſtantia. quoniam defectus Inſtantia.
quidem & ſuperabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre au
41 tem cum ſit mediũ horũ, non in malo, ſed in bono eſt. ¶ Conſiderandũ etiam:ſi Triceſimus ſeptimus
genus quidem contrarium eſt alicui, ſpecies autẽ nulli. ¶ Nã ſi genus eſt contra- Declaratio.
rium alicui:& ſpecies. quemadmodũ virtus & vitium, & iuſtitia, & iniuſtitia. ſi-
42 militer autem & in alijs conſideranti:manifeſtum videtur eſſe. ¶ Inſtantia. in ſa Inſtantia.
nitate & ægritudine. ſimpliciter enim ſanitas ægritudini contraria. Aliqua autẽ
ægritudo cum ſit ſpecies ægritudinis: nulli contrarium. vt febris & ophthalmia,
& vnumquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inſpiciendum. ſi enim nõ
43 inſint quæ dicta ſunt:manifeſtum eſt non eſſe genus quod aſſignatũ eſt. ¶ Con- Triceſimus octauus
ſtruenti vero tripliciter. primum quidem ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto gene- Declaratio.
44 re, cũ non ſit contrarium generi. ¶ Nam ſi contrarium in hoc:manifeſtum quo- Triceſimus nonus
45 niam & quod propoſitum eſt. ¶ Amplius. ſi medium in dicto genere. ¶ Nam in Declaratio.
quo medium:& extrema. ¶ Rurſum ſi ſit & contrarium quiddam generi:con- Quadrageſimus
ſiderandum & ſi cõtrarium in contrario. ¶ Nam ſi ſit:manifeſtum quòd & pro- Declaratio.
poſitum in propoſito.

Quarti cap. ſcholia. Loci de genere alij ſedecim. inſtantiæ quatuor. ¶ 47. Manifeſtum quoniam boni erit effectiuum:auditur delectabile. ¶ 50. Primum genus eſt ſummum:vltimũ vero id quod ſpeciei eſt proximum. ¶ 53. Quemadmodum in accidente dicebatur:in locis accidentis. loci enim ſecundi libri:loci accidentis dicuntur, quòd duntaxat elementa præbeant ad oſtendendum quicquam ineſſe, aut non ineſſe. Quæ particulæ ſunt accidentis. applicari tamen poſſunt ad alia tria prædicta quòd etiam inſint. nam & terminus ineſt, & genus ineſt, & proprium ineſt. ſed non ad efficiendũ quòd terminus diffinitióve ſit, aut genus, aut proprium: ſed duntaxat quòd inſint, aut non inſint. ¶ 54. Ad aliquid non pro generaliſſimo capitur : ſed ea dicitur ad aliquid dictio, quæ apte cum obliquo de ſe dicitur, vt diſciplina, diſciplinati diſciplina. Grammatica autem non ſic dicitur ad alterum. ¶ 62. ἐπιστήμη καὶ ὑπόληψις, ἐπιστητὸν καὶ ὑποληπτόν. id eſt, ſcientia & opinio, ſcibile & opinabile, græce cum genitiuo dicuntur: non autẽ ita apte latine. nam cum apte dicamus ſcientiam, ſcibilis ſcientiam:non æque apte dicimus:ſcibile, ſcientiæ ſcibile. ſed magis per ſeptimum caſum hoc pacto:ſcibile, ſcientia ſcibile recurrere ſolemus. ¶ 63. Donum:datio eſt irreddibilis. datio ea eſt : quam quis reddere non tenetur. non enim pro re data:tenetur quis paria reddere. ¶ 64. ὑπερέχον καὶ μεῖζον, quæ hic abundans & maius ſunt interpretata:apud Græcos ad genitiuum & datiuum, loco cuius ablatiuum ſeu (vt grammatici dicunt) ſe-

ptimum caſum ponimus,dicitur.Maius tamen apud Latinos potius habet ablatiuum.❡De abun dante vero vſu latino vtrunque & genitiuum & ſeptimum caſum habere dinoſcitur.genitiuum,vt
Vergilius. Vergilius, Quàm diues pecoris niuei,quàm lactis abundans. ſeptimum caſum. Idem. Præſertim incertis ſi menſibus amnis abundans. Quapropter ſi exempla in pleriſque locis non ſunt ita accõmodata:hoc facit linguæ varietas. Non enim ſemper in earundem rerum vocabulis græcę & latinæ locutionis eadem proprietas. ❡65. Multiplum multiplex,duplum duplex, triplum triplex,& reliqua id genus idem intelligimus. & eſt multiplum ſiue multiplex , cum maius continet minus aliquoties cum nihil aut ſuperſit,aut deficiat.vt 8 continent duo aliquoties:nã quater.multiplum igitur. quadruplum enim.Et hæc ex arithmeticis : perfacile cognoſcuntur.

De genere loci alij. Cap. IIII.

Quadrageſimꝰ primus Declaratio.
RVrſum in caſibus & coniugatis,ſi ſimiliter ſequuntur:& interimenti 46
& conſtruenti.❡Simul enim vni & omnibus inſunt,vel non inſunt.
vt ſi iuſtitia ſcientia quædam,& iuſte ſcienter , & iuſtus ſciens. ſi au-
Quadrageſimꝰ ſecũdus Declaratio.
tem horum aliquid non ineſt : nec reliquorum vllum. ❡Rurſum in 47
ijs quæ ſimiliter ſe habent adinuicẽ. ❡Vt delectabile ſimiliter ſe ad voluptatẽ,
& vtile ad bonum. vtrunq; enim vtriuſq; effectiuum. ſi igitur voluptas quiddã
bonum:& delectabile quiddam vtile erit. manifeſtum enim quoniam boni erit
Quadrageſimus tertius Declaratio.
effectiuum:eo quòd voluptas bonum. ❡Similiter autem & in generationibus, 48
& corruptionibus. ❡Vt ſi ædificare eſt operari:ædificaſſe,operatum eſſe.& ſi di-
ſcere eſt reminiſci:& didiciſſe,recordatum eſſe.& ſi diſſolui eſt corrumpi:& diſ-
Quadrageſimꝰ quartus
ſolutum eſſe,corruptum eſſe.& diſſolutio:corruptio quędam.❡Et in generatiuis 49
vero & in corruptiuis , ſimiliter & in potentijs & vſibus , & omnino ſecundum
quamlibet ſimilitudinem:& interimenti & conſtruenti inſpiciendum,quemad-
Declaratio.
modum in generatione & corruptione diximus. ❡Nã ſi corruptiuum diſſoluti-
uum:& corrumpi diſſolui. & ſi generatiuum eſt effectiuum: & generari fieri, &
generatio factio.ſimiliter & in potentijs,& vſibus. & omnino ſi potentia diſpoſi-
tio:& poſſe,diſponi.& ſi alicuius vſus eſt actus: & vti,agere : & vſum eſſe,egiſſe.
Quadrageſimꝰ quintus Declaratio.
❡Si autem ſit priuatio id quod opponitur ſpeciei:duobus modis eſt interimere. 50
Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt oppoſitũ.❡Aut enim ſimpliciter in
nullo genere eodem priuatio:aut non in vltimo.vt ſi viſus in vltimo genere eſt,
Quadrageſimus ſextus
ſenſu:cæcitas non erit ſenſus.❡Secundo autem,ſi & generi & ſpeciei opponitur 51
priuatio,non eſt autem oppoſitum in oppoſito:nec quod aſſignatũ eſt,in aſſigna-
Declaratio.
to erit.❡Interimenti igitur:quemadmodum dictum eſt,vtendũ.❡Conſtruenti 52
Quadrageſimꝰ ſeptimꝰ Declaratio.
autem vno modo.nam ſi oppoſitum in oppoſito:& propoſitum in propoſito erit.
❡Vt ſi cæcitas inſenſibilitas quædã: & viſus ſenſus.❡Rurſum in negationibus 53
Quadrageſimus octauꝰ Declaratio.
conſiderandum econuerſo : quemadmodum in accidente dicebatur.❡Vt ſi de-
lectabile quod bonum:quod non bonum,non delectabile.Nã ſi non ita ſe habet:
erit contrà,non bonum delectabile.at impoſſibile eſt ſi bonũ genus eſt delecta-
bilis:eſſe quicquã non bonum delectabile.nã de quibus genus non prædicatur:
nec ſpecierum vlla.& conſtruenti etiam ſimiliter inſpiciendum.nã ſi non bonũ,
Quadrageſimus nonus Declaratio.
non delectabile:delectabile bonum. quare genus bonum,delectabilis.❡Si autẽ 54
ſit ad aliquid ſpecies:conſiderandum ſi & genus ad aliquid.❡Nam ſi ſpecies ad
Quinquageſimus locus Declaratio.
aliquid,& genus.vt in duplici & multiplici. vtrunq; enim ad aliquid. ❡Si autẽ 55
Inſtantia ad quadrageſimum nonum.
genꝰ ad aliquid : non neceſſario & ſpecies.❡Nam diſciplina ad aliquid : gram-
matica autem non. ❡An nec quod prius dictum eſt verum videbitur?nam vir 56
tus ipſum quod bonum , & ipſum quod honeſtum & virtus quidem ad aliquid:
Quinquageſimꝰ primꝰ Declaratio.
bonum vero & honeſtum non ad aliquid,ſed qualia.❡Rurſum ſi non ad idem
dicitur ſpecies:& ſecundum ſe,& ſecundum genus.❡Vt ſi duplum dimidij di- 57
citur duplum : & multiplum dimidij oportet dici.Si autem non,non erit mul-
Quĩquageſimꝰ ſecũdus Declaratio.
tiplum genus dupli. ❡Amplius. ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & 58
ſecundum omnia genera.❡Nam ſi duplum dimidij multiplum eſt:& abundans

dimidij dicetur,& ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium
59 dicetur. ℭ Inſtantia. quòd nõ neceſſe eſt ſecundũ ſe & ſecundũ genus ad idem Inſtantia.
dici.nã ſcientia ſcibilis dicitur:habitus autẽ & diſpoſitio nõ ſcibilis,ſed animæ. Quiquageſimus tertius
60 ℭ Rurſum ſi ſimiliter dicitur genus:& ſpecies ſecundũ caſus. ℭ Vt ſi alicui: aut Declaratio.
alicuius,aut quolibet modo aliter dicitur.nã vt ſpecies:& genus. velut in duplo
& in ſuperioribus.alicuius enim & duplum & multiplum. ſimiliter autem & in
61 ſcientia.alicuius enim & hæc & genera:vt diſpoſitio,& habitus.ℭ Inſtantia autẽ Inſtantia.
quòd aliquotiens non ſic. nã differens & contrarium alicui : diuerſum autem cũ
62 ſit genus horum,nõ alicui,ſed ab aliquo.diuerſum enim dicitur ab aliquo.ℭ Rur Quinquageſim⁹ quartus
ſum ſi ſimiliter ad aliquid ſecundum caſus dicta : non ſimiliter conuertuntur. Declaratio.
ℭ Quemadmodum in duplo & multiplo . vtrunq; enim horũ alicuius . & idem
etiam ſecundũ cõuerſionẽ dicitur.alicuius enim & dimidium & ſubmultiplum.
ſimiliter autem & in diſciplina & opinione.nam & hæ alicuius,& conuertitur.ſi-
militer & diſciplinatũ & opinabile alicuius.ſi igitur in aliquo non ſimiliter con-
63 uertitur: manifeſtũ eſt non eſſe genus alterũ alterius.ℭ Rurſum ſi non ad æqua- Quiquageſim⁹ quintus
lia ſpecies & genus dicitur. ℭ Similiter enim & æqualiter vtrunq; videtur dici: Declaratio.
quemadmodum in dono & datione.nã & donum alicuius & alicui dicitur:& da-
tio alicuius & alicui dicitur. Eſt autem datio genus doni.nã donum: datio eſt ir-
64 reddibilis.ℭ In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici.nã duplum alicuius Inſtantia.
duplum.abundans autẽ & maius alicuius & aliquo.omne enim abundans & ma-
ius aliquo abundat : & alicuius abundat . quare non ſunt genera quæ dicta ſunt
dupli:eo ꝙ non ad æqualia dicuntur ſpeciei,aut non vniuerſaliter verum,ad æ-
65 qualia ſpeciem & genus dici. ℭ Videndum autem & ſi oppoſiti : eſt oppoſitum Quinquageſim⁹ ſextus
genus. ℭ Vt ſi dupli multiplum: & dimidij ſubmultiplum. oportet enim oppo- Declaratio.
ſitum:oppoſiti genus eſſe.ſi igitur ponat aliquis ſcientiam idipſum quod eſt,ſen
ſum : oportebit & ſcibile id quod eſt ſenſibile eſſe. ſed non eſt.non enim omne
ſcibile,ſenſibile.nã intelligibilium,quædã ſcibilia.quare non eſt genus ſenſibile,
66 ſcibilis.ſi autem hoc nõ:neq; ſenſus ſcientiæ.ℭ Quoniam autem eorum quæ ad Quinquageſimus ſepti-
aliquid dicuntur : alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt ad quæ di- mus locus.
cuntur(vt diſpoſitio & habitus & cõmenſuratio.In alio enim nullo poſſibile eſt
eſſe quæ dicta ſunt:q̃ in eis ad quæ dicuntur)alia autem non neceſſe eſt quidem
in eis eſſe ad quæ dicuntur:contingit autem(quemadmodum ſcibile eſt in ani-
ma. Nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animã: non neceſſarium autem.
poſſibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem) alia vero ſimpliciter non contin-
git in eis eſſe ad quæ dicuntur(vt contrarium in contrario:neq; ſcientiam ſcibi-
li niſi ſit ſcibile anima,vel homo)conſiderare igitur oportet ſi quis in genere po
nat quod tale eſt,in non tali. ℭ Vt ſi memoriam immanſionem ſcientiæ dicat. Declaratio.
Nam omnis immanſio in manente,& circa illud.quare & ſcientiæ immanſio:in
ſcientia.memoria igitur in ſcientia.eo ꝙ immanſio ſcientiæ eſt. hoc autem non
contingit.memoria enim omnis in anima. Eſt autem qui dictus eſt locus,& ad
accidens cõmunis.nihil enim refert,memoriæ genus immanſionem dicere:aut
accidere dicere illi hoc. nam ſi quouis modo eſt memoria , immanſio ſcientiæ:
eadem aptabitur de ipſa ratio.

QVinti cap.ſcholia.De genere loci alij,vndecim.ℭ 67.Nomen habitus ad potentias extendit,quòd ſemper habeantur. ℭ 70.In eodem enim accidens. Vt ſi iraſcibili accidit ira, & iraſcibilis eſt in corpore:& ira in corpore.& ſi voluntati accidit peccare, & volũtas in anima:& peccare in anima. Et hic locus intelligitur cum id cui accidit eſt in aliquo.in quo enim id cui accidit:& accidens in illo eſſe dicitur.& non tam hic accidentariam inhærentiam quàm accidentariam rationem concipimus. Inſtantia. ſcientia eſt in anima, & anima in corpore: & tamen ſcientia non eſt in corpore. An id intelligendum cui accidit immediate? ſcientia autem hoc modo in intellectu.Intellectus vero in anima. ℭ 72. Τὸ σῶμα ἔμψυχον, hoc eſt,corpus ani-

Porphyrius. Argyropylus.

matum.corpus animatum quidem accipit Porphyrius vt genus animalis (ſic enim inopia verborum quod deeſt circumloquitur) at Ariſtoteles pro corpore illo cui anima ineſt & non pro compoſito accepit. Ideo forſitan Argyropylus quòd ſignificatio Ariſtotelis non eſſet: pro corpore animato, plerunq; viuens vſurpauit. ❡73. Poteſt enim deus & ſtudioſus praua agere. de ſtudioſo nihil dubium de deo ſi pro abſoluto illo & immenſe bono ſumatur, id ſentire, nefas. tametſi id poſſit: quæ praua videri poſſint. de dijs gentium, nemo non concedat: ſecundum quorum forte morem

Ouidius.

Ariſtoteles hic locutus eſt. ſic & Ouidius,

Vir magnus bello nulli pietate ſecundus
Aeneas odijs Iunonis preſſus iniquæ.

Vbi Iunonem iniquam appellat: quæ à gentilibus dea credebatur. ❡75. Fraudulentus: qui poteſt & eligit alterum, ſub latenti vaframento decipere. Calumniator autem (quem diabolum Ariſtoteles appellat) qui poteſt & eligit, alteri falſum crimen impingere. quales qui caſtæ Suſannæ, falſi impegerunt adulterij crimen. ❡77. In genere eius quod paſſum: eius cuius eſt paſſio. paſſum enim dicitur id: cuius aliqua paſſio eſt. ❡78. Locus iſte, præcedentis eſt conuerſiuus. ❡ Poſſidonius ſpiritum (hoc eſt) ventum deſcripſit, aërem motum. & plerique aliorum ante eum. & hæc deſcriptio: primum ab Anaximandro fluxiſſe videtur. & non paucæ tales comperiuntur deſcriptiones. vt quòd vox ſit aër tenuiſſimus ictus: quemadmodum ferme ſolent deſcribere Stoici. cum potius dicendum eſſet vocem eſſe affectionem ſonumve qui ex illiſione ad arteriam vocalem alicuius rei ſignificandæ gratia prouenit. & ad bonam quandoque intelligentiam: talia admittuntur propria, alioqui nõ iniuria patiantur ex loco calumniam. ❡ Quòd vinum aqua ſit putrefacta in palmite, cecinit Empedocles σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ. de quo & noſter Clichtoueus hoc luſit δίστιχον,

Non ſatis Empedoclis ſententia recta videtur:
Quòd ſit putreſcens palmitis vnda merum.

De re eadem loci alij. Cap. V.

Quiquageſim⁹ octauus Declaratio.

RVrſum ſi habitum in actu poſuit: aut actum in habitu, non eſt genus 67
quod tale eſt. ❡ Vt ſi ſenſum, motum per corpus. nam ſenſus habitus: motus autem actus. ſimiliter autem & ſi memoriam habitũ contentiuum opinionis dixerit. nam nulla memoria habitus: ſed magis

Quinquageſimus nonus locus. Declaratio.

actus. ❡ Peccant autem & qui habitum in conſequentem potentiam 68
ordinant. ❡ Vt manſuetudinem: continentiam iræ. & fortitudinem & iuſtitiam; timorum & lucrorum continentiam. nam fortis & manſuetus: perturbatione vacans dicitur. continens autem qui perturbatur, ſed non ducitur. fortaſſe igitur talis potentia ſequitur vtrunque. vt ſi perturbetur, non ducatur. verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem, illum autem manſuetũ eſſe: ſed omnino per-

Sexageſimus Declaratio.

turbari ab huiuſmodi nihil. ❡ Aliquotiens autem & quod ſequitur quouis mo- 69
do vt genus ponunt. ❡ Vt triſtitiam: iræ. & opinionem: fidei. vtraq; enim prædicta, ſequuntur quidem quodã modo aſſignatas ſpecies: neutrum autem eorum genus eſt. nam qui iraſcitur, contriſtatur: priore in eo triſtitia facta. non enim ira triſtitiæ: ſed triſtitia iræ cauſa eſt. quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia. ſecundum autem hæc: neq; fides opinio. contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere. non contingeret autem hoc: ſi fides eſſet ſpecies opinionis. non enim contingit idem amplius permanere: ſi ex ſpecie omnino permutatum ſit. quemadmodum nec idem animal: quandoq; hominem eſſe & quandoque non. ſi quis autem dicat ex neceſſitate opinantem etiam fidem habere: de æqualibus opinio & fides dicetur. quare neq; ſic erit genus. de pluribus enim: oportet dici

Sexageſimus primus Declaratio.

genus. ❡ Videndum autem & ſi in aliquo eodem nata ſint vtraque fieri. ❡ In 70
quo enim ſpecies: & genus. vt in quo album, & color: & in quo grammatica, & diſciplina. ſi igitur verecundiam timorem dixit, aut iram triſtitiam: non accidet in eodem ſpeciem & genus eſſe. Nam verecundia quidẽ in rationali, timor in iraſcibili, at triſtitia in concupiſcibili. nam in hoc & voluptas. ira autem in iraſcibili. Quare non ſunt genera: quæ aſſignata ſunt. eo quòd non in eodem cum ſpeciebus: nata ſunt fieri. ſimiliter autem & ſi amicitia in concupiſcibili: nõ

erit voluntas quædã.omnis enim voluntas in rationali. Vtilis autem hic locus,
& ad accidens,& id cui accidit.in eodem enim accidens & cui accidit.quare ni-
71 ſi in eodem videatur:manifeſtum quoniam non accidit.❡Rurſum ſi ſecũdum Sexageſimus ſecundus Declaratio.
quid,ſpecies dictum genus participat.non enim videtur ſecundum quid parti-
cipari genus.❡Nam non eſt homo,ſecundum quid animal : neq; grãmatica,ſe-
cundum quid diſciplina. ſimiliter autem & in alijs. conſiderandum igitur ſi in
aliquibus ſecundum quid participatur genus.vt ſi animal quod ſenſibile,vel vi-
ſibile dicitur.nam ſecundum quid ſenſibile vel viſibile.ſecundum corpus enim
ſenſibile & viſibile:ſecundum animam autem non.quare non erit genus,corpus
72 viſibile,& ſenſibile:animalis.❡Latent autem quandoq; & totum in partem po-
nentes.❡Vt animal,corpus animatum.nullo enim modo pars de toto prædica- Sexageſimus tertius Declaratio.
73 tur.quare non erit genus corpus,animalis:eo quòd pars eſt.❡Videndum autem Sexageſimus quartus Declaratio.
ſi quid vituperandorum,aut fugiendorum in poteſtate,aut potente poſuit.❡Vt
ſophiſtam vel calumniatorem,vel furem eum qui poſſit aliena latenter ſurripe-
re.nemo enim prædictorum in eo quòd poſſit aliquid horum:talis dicitur.poteſt
enim & deus,& ſtudioſus praua agere.non ſunt autẽ huiuſmodi.nã omnes praui
ſecundum electionem dicuntur.Amplius.omnes poteſtates eorũ ſunt quæ ſunt
eligenda.nã prauorum poteſtates eligendæ:eo quòd deum & ſtudioſum habere
dicimus eas.potentes enim dicimus eos eſſe,praua agere.quare nullius vitupera-
bilis erit genus poteſtas. Si autem non : accidet vituperandorum quiddam,eli-
74 gendum eſſe.nam erit quædam poteſtas vituperabilis.❡Et ſi quid propter ſe ho Sexageſimus quintus Declaratio.
norabilium,vel eligibilium:in poteſtate,vel potẽte,vel effectiuo poſuit.❡Nam
75 omnis poteſtas,& omne potens,aut effectiuum:propter aliud eligendum.❡Aut Sexageſimus ſextus Declaratio.
ſi quid eorũ quæ ſunt in duobꝰ generibus,vel pluribus:in altero poſuit.❡Quæ-
dam enim non eſt in vno genere ponere:vt fraudulentum,aut calumniatorem.
neque enim qui eligit,impotens autem , neq; qui poteſt at non eligens,calum-
niator aut fraudulentus : ſed qui vtraq; hæc habet . quare non ponenda ſunt in
76 vno genere:ſed in vtroq; eorum quæ dicta ſunt. ❡Amplius. aliquotiens econ- Sexageſimus ſeptimus Declaratio.
uerſo : genus quidem vt differentiam, differentiam autem vt genus aſſignant.
❡Vt ſtuporem:ſuperabundantiam ammirationis.& fidem : vehementiam opi-
nionis.nam neq; ſuperabundantia,neq; vehementia genus:ſed differentia.vide-
tur enim ſtupor,ammiratio eſſe ſuperabundans:& fides,opinio vehemens.quare
genus ammiratio & opinio eſt:ſuperabundantia autem & vehementia differen-
tia. Amplius.ſi quis ſuperabundantiam & vehementiam vt genera aſſignet:in-
animata fidem facient, & ſtupefacient. nam cuiuſq; vehementia & ſuperabun-
dantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia & vehementia.ſi ergo ſtupor ſuper-
abũdantia eſt ammirationis:aderit ammirationi. quare ammiratio ſtupefaciet.
ſimiliter autẽ & fides aderit opinioni:ſi vehemẽtia quidem opinionis eſt.quare
opinio fidẽ faciet.Amplius.accidet ſic aſſignanti vehementiam vehementẽ di-
cere:& ſuperabundantiã ſuperabundantẽ.eſt enim quædam fides vehemens.Si
ergo fides vehementia eſt,vehemẽtia erit vehemens.ſimiliter autẽ & ſtupor qui
dam eſt ſuperabundans.Si ergo ſtupor eſt ſuperabundantia:ſuperabundantia erit
ſuperabundans.videtur autem neutrum horum.quemadmodum nec diſciplina
77 diſciplinatum: nec motus motum. ❡Quandoque autem peccant & paſſionem Sexageſimus octauus Declaratio.
in genere eius quod paſſum eſt ponentes.❡Vt immortalitatem vitam ſempiter
nam dicentes eſſe.paſſio enim vitæ & accidens,immortalitas videtur eſſe.quòd
autem verum ſit quod dicitur:manifeſtum fiet,ſi quis admittat aliquem ex mor
tali fieri immortalem . Nullus enim dicit aliam vitam eum ſumere : ſed acci-
dens aliquod,vel paſſionem huic eidem aduenire.quare non genus vita:immor
78 talitatis. ❡Rurſum ſi paſſionem cuius eſt paſſio: illius genus dicit eſſe. ❡Vt ſpi- Sexageſimus nonus Declaratio.
ritum : aerem motum. magis enim motus aeris, ſpiritus.nam aer idem perma-

net:& quando mouetur,& quando ſtat.quare non eſt omnino aer ſpiritus. Eſſet enim & non moto aere ſpiritus.ſiquidem idem aer permanet,qui quidem erat ſpiritus.ſimiliter autem & in alijs huiuſmodi.Si igitur & in hoc oportet admittere quòd aer motus,eſt ſpiritus:non tamen de omnibus huiuſmodi eſt aſſignandum, de quibus non verificatur genus. ſed de quibuſcunq; vere prædicatur aſſignatum genus. nam in quibuſdam non videtur verificari: vt in luto & niue. nam niuem dicunt eſſe aquam coagulatam:lutum autem terram humido temperatam.eſt autem neque nix aqua: neque lutum terra. quare neutrum aſſignatorum generum: erit genus. oportet enim genus verificari ſemper de omnibus ſpeciebus.ſimiliter autem,neq; vinum eſt aqua putrefacta(ſicut Empedocles dicit,in ligno putruit vnda)nam ſimpliciter non eſt aqua.

SExti cap. ſcholia. Loci alij eadem de re decem & octo. inſtantia vna. ❡82. In ſubiecta ſpecie: ſub ſpecie.vt ſi ponatur album ſub niue.❡85.Agitatio,motus:agitatum,motum. ❡96.Obſequendum.tametſi illud communius non eſſet genus:vult tamen nos plerunq; non præbere difficiles, ſed obſequi. quia in multis proprium genus aſſignare,quamdifficillimum.neq; decet dialecticum multum eſſe contentioſum: talia interdum generum loco, ſunt recipienda.

❡De genere loci alij. Cap. V I.

Septuageſimus locus
Declaratio.
AMplius ſi omnino quod aſſignatũ eſt:nullius eſt genus.❡Manifeſtum 79
enim:quoniam neq; eius,quod dictum eſt.❡Conſiderandum autem 80
Septuageſimꝰ primus
Declaratio.
ex eo quòd nihil eorum differt ſpecie: quæ participant aſſignatum
genus. ❡Vt nihil alba differunt ſpecie:ipſa à ſeinuicem. Omnis au-
Septuageſimꝰ ſecũdus
Declaratio.
tem generis:ſunt ſpecies differentes.quare nullius erit album genus.❡Rurſum 81
ſi quod omnia ſequitur: genus, vel differentiam dixit. ❡Plura enim ſunt quæ
omnia ſequuntur. vt ens & vnum: eorum ſunt quæ omnia ſequuntur. ſi igitur
ens genus aſſignauerimus: manifeſtum quoniam omnium erit genus. eo quòd
prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de ſpeciebus prædicatur.quare &
vnum ſpecies erit entis. accidit ergo de omnibus de quibus genus prædicatur:
& ſpeciem prædicari. eo quòd ens & vnum de omnibus ſimpliciter prædican-
tur. oportet autem de paucioribus ſpeciem prædicari. Si autem quod omnia
ſequitur, differentiam dixit: perſpicuum quoniam de æqualibus, vel de pluri-
bus differentia quàm genus dicetur. Nam ſi & genus omnia ſequitur:de æqua-
libus. ſin vero non omnia ſequatur genus:de pluribus differentia dicetur quàm
Septuageſimꝰ tertius
Declaratio.
ipſum genus. ❡Amplius. ſi in ſubiecta ſpecie eſt: quod aſſignatum genus dici- 82
tur. ❡Vt album: in niue. quare manifeſtum quoniam non erit genus. de ſub-
Septuageſimus quartus
Declaratio.
iecta enim ſpecie ſolum genus dicitur. ❡Conſiderandum autem etiam eſt: ſi 83
non vniuocum ſit genus ſpeciei. ❡Nam de omnibus ſpeciebus: vniuoce genus 84
Septuageſimꝰ quintus
Declaratio.
prædicatur. ❡Amplius. quando exiſtente & ſpeciei & generi contrario:ſi quod
melius contrariorũ eſt, in peiori genere ponit. ❡Nam accidet reliquum in re-
liquo eſſe:eo quòd contraria in contrarijs generibus. quare quod deterius eſt,in
Septuageſimus ſextus
Declaratio.
meliori erit.at videtur melioris:& genus melius eſſe.❡Et ſi eodem ſimiliter ad 85
vtraq; ſe habente,in peiore & non in meliore genere ponit. ❡Vt animã ipſum
quod eſt agitationem aut agitatum. nam pari modo eadem ſtatiua & agitatiua
Septuageſimꝰ ſeptimus
Declaratio.
eſſe videtur.quare ſi melius ſtatio:in hoc oportet genere ponere. ❡Amplius.ex 86
magis & minus.❡Deſtruẽti quidẽ ſi genus ſuſcipit magis,ſpecies autẽ nõ ſuſci-
pit,neq; ipſa,neq; quod ab ipſa dicitur.vt ſi virtus ſuſcipit magis:& iuſtitia & iu-
ſtus.dicitur enim iuſtus magis alter altero.ſi igitur aſſignatũ quidẽ genus magis

ſuſcipit,ſpecies autem non ſuſcipit,neque ipſa,neque quod ab ipſa dicitur:non
87 erit quidem aſſignatum genus. ¶Rurſum. ſi quod magis videtur vel ſimiliter, Septuageſimus octauus
non eſt genus:manifeſtũ quoniam nec quod aſſignatum eſt. ¶Vtilis autem hic Declaratio.
locus in talibus maxime:in quibus plura videntur de ſpecie in eo quod quid eſt
prædicata.cum non determinatum eſt neque promptum nobis eſt dicere:quódnam eorum genus.vt de ira:triſtitia,& opinio paruipendentiæ,in eo quod quid
88 eſt prædicari videntur.contriſtatur enim iratus,& opinatur paruipendi. ¶Eadẽ Septuageſimus nonus
autem conſideratio & in ſpecie ad aliud aliquid cõparanti. ¶Nam ſi quod magis,aut ſimiliter videtur eſſe in aſſignato genere,non eſt in genere:manifeſtum Declaratio.
quòd neque aſſignata omnino ſpecies erit in genere.interimenti igitur quemadmodum dictum eſt:vtendum.Aſtruenti vero ſi quidem ſuſcipit magis quod aſſignatum eſt genus, & ſpecies:non vtilis locus. nihil enim prohibet vtrorunque ſuſcipientium:non eſſe alterum alterius genus.nam bonũ & album ſuſcipit ma-
89 gis: & neutrum neutrius genus. ¶Generum autem & ſpecierum ad ſeinuicem Octogeſimus locus
comparatio:vtilis.vt ſi ſimiliter hoc & hoc genus : ſi alterum genus,& alterum. ſimiliter autem & ſi quod minus : & quod magis.vt ſi continentiæ, magis poteſtas quàm virtus genus:virtus autem genus,& poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dici. nam ſi ſimiliter hoc & hoc propoſiti ſpecies: ſi alterũ ſpecies,
90 & reliquum.& ſi quod minus videtur, ſpecies eſt:& quod magis. ¶Amplius ad Octogeſimus primus
conſtruendum: perſpiciendum, ſi de quibus aſſignatũ eſt genus in eo quod quid eſt prædicatur.cũ non ſit vna aſſignata ſpecies,ſed plures & differentes.¶Nam Declaratio.
91 manifeſtum quoniam erit genus.¶Si autem in aſſignato ſpecies eſt:conſiderandum & ſi de alijs ſpeciebus genus in eo quod quid eſt prædicatur. ¶Nam rur- Octogeſimus ſecũdus Declaratio.
92 ſus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari. ¶Quoniam autem vi- Octogeſimus tertius
detur in quibuſdam & differentia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari: ſeparandum eſt genus & differentia,vtenti ijs quæ dicentur elementis.Primum
93 quidem quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia.¶Deinde quoniã Octogeſimus quartus
ſecundũ eius(quod quid eſt)aſſignationẽ:magis conuenit genus,quàm differentiam dicere.¶Nam qui animal dicit hominem : magis indicat quid eſt homo, Declaratio.
94 quàm qui greſſibile.¶Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat:genus autem,differentiæ non. ¶Nam qui dicit greſſibile:quiddã animal dicit.qui vero animal dicit:non dicit quale quiddam greſſibile.differen Octogeſimus quintus Declaratio.
95 tia igitur à genere ſic ſeparanda.¶Quoniam autem videtur muſicum qua muſicum eſt,ſciens eſſe:& muſica ſcientia quædam eſt.& ſi ambulans eo quòd ambulat mouetur,ambulatio motus quidam eſt : conſiderandũ in quo genere vult quippiam conſtruere ſecundum dictum modum. ¶Vt ſi ſcientiam ipſum quod eſt ſidem:ſi ſciens quatenus ſcit,ſidit.manifeſtum enim quoniam ſcientia,fides Octogeſimus ſextus Declaratio.
96 quædam erit. eodem autem modo & in alijs huiuſmodi. ¶Amplius. quoniam quod ſequitur aliquid ſemper & non conuertitur:difficile eſt ſeparare,quòd non ſit genus, ſi hoc quidem illud ſequitur omne, illud vero hoc non omne. ¶Vt tranquillitatem quies,& numerũ diuiſibile: econuerſo autem non.nã diuiſibile non omne,numerus: neq; quies omnis, tranquillitas. ipſo quidem eſt vtendum vt genere quod eſt ſemper conſequens:cum non conuertatur alterum.cum autẽ Octogeſimus ſeptimus Declaratio.
97 alterum ſe extendit non in omnibus : obſequendum. ¶Inſtantia autem huius. Inſtantia.
quoniam non ens ſequitur omne quod ſit(nam quod ſit non eſt)& non conuertitur(non enim omne quod non eſt:ſit) attamen nõ eſt genus nõ ens,eius quod ſit.ſimpliciter enim non ſunt non entis ſpecies.De genere igitur quemadmodũ dictum eſt : tranſeundum.

QVARTI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

QVINTI Topicorum primi cap.ſcholia. De proprio loci quinq;. ❡ Nomine proprij de quo præcipuus hic ſermo: catagraphen, deſcriptionémq; intelligimus. quæ cũ termino, diffinitionéve conuenit: tum quòd vtraq; oratio eſt, tum ꝙ vtraq; notum faciendi gratia, deniq; quòd vtraq; remeat. Differt autem: quòd hæc ex ijs ſolis quæ eſſentiam cõcernunt, coaleſcit. illa vero nonnihil accipit quod eſſentiam minime concernit. Et cum triplex ſit proprium: per ſe & ſemper, ad aliũd, & aliquando: proprium aliquãdo ex numero 5 repudiat. Id autem quod ad aliud eſt, & per ſe & ſemper, acceptat: & maxime quod per ſe & ſemper, ꝙ idem bona accommodatáq; deſcriptio ſit. ❡ 1. Gymnaſium eſt locus exercitationis alicuius, vt rei literariæ ludus. ❡ 3. Tertius locus continet diffinitiones & declarationes primi loci. ❡ Quoniam illa quidem in pluribus. Virtutum quædã in iraſcibili, quædam in concupiſcibili, & quædã in rationali. Diſciplina autẽ omnis in rationali, aut potius in parte contẽplatrice: vtpote quæ ſit virtus intellectiua. ſed hæc ex alijs locis ſunt agnoſcenda. ❡ 5. Propriorum autẽ ea maxime logica ſunt: logica, ad differendũ accõmodata & ad hanc præſertim diſciplinam. ❡ Orationes, quæ & λόγοι: hoc in loco ſunt diſceptationes, diſſertationéſq; atque dialecticæ diſputationes.

❡ Quinti Topicorum Ariſtotelis de modis proprij. Cap. I.

Primus locus
Declaratio.

VTrum autem proprium an non proprium eſt quod dictũ eſt: 1
per hæc conſiderandũ. ❡ Aſſignatur autẽ proprium aut per
ſe & ſemper, aut ad aliud, aut aliquando. per ſe quidẽ: vt hominis, animal manſuetũ natura. ad aliud autẽ: vt animæ ad corpus. quoniam illa quidẽ imperare nata: hoc autẽ parere. ſemper autẽ: vt dei, animal immortale. aliquãdo vero: vt alicuius hominis ambulare in gymnaſio. ❡ Sunt autẽ proprij 2

Platonicum.
Secundus locus
Declaratio.

quod ad alterum aſſignatum eſt: aut duo problemata, aut quatuor. ❡ Nam ſi de hoc quidem aſſignatũ quippiam fuerit, de illo vero negatum idipſum: duo duntaxat problemata fiunt. quemadmodũ hominis ad equum proprium eſt ꝙ bipes eſt. nam & ꝙ homo non bipes eſt argumentabitur quiſpiam: & quòd equus bipes. vtrinq; autem remouetur proprium. Si autem de vtroq; vtrunq; aſſignatum fuerit, & de vtroque negatum: quatuor problemata erunt. vt hominis proprium ad equum: ꝙ ille quidem bipes, hic autem quadrupes eſt. nam & ꝙ homo non bipes eſt, & quòd eſſe quadrupes natus eſt, argumentari eſt: & quòd equus bipes, & quòd non quadrupes, poſſibile eſt argumentari. quolibet igitur modo oſtenſo:

Tertius

interimitur quod propoſitum eſt. ❡ Eſt autem per ſe quidem proprium: quod ad 3
omnia aſſignatur, & ab omni ſeparat (quemadmodum hominis animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum) ad aliud autem, quod non ab omni, ſed ab aliquo ſtatuto determinat (vt virtutis ad diſciplinam: quoniam illa quidem in pluribus: hæc in rationali ſolo, & in habentibus rationem nata eſt fieri) ſemper autem, quod ſecundum omne tempus verificatur & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compoſitum eſſe) aliquando vero, quod ſecundum aliquod tempus verificatur & nõ ex neceſſitate ſemper conſequitur.

Quartus

vt alicuius hominis, ambulare in foro. ❡ Eſt autem ad alterũ proprium aſſigna- 4
re: differentiam dicere, aut in omnibus & ſemper, aut vt multum & in plurimis.

Declaratio.

❡ Et in omnibus quidem & ſemper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes. nam homo quidem & omnis & ſemper eſt bipes: equus autem nullus eſt bipes, & nunquam. vt multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiſcibile, & iraſcibile. eo quòd illud quidem imperat: hæc autem parent. nam neque rationale ſemper imperat, ſed quandoque illi imperatur. neque concupiſcibili & iraſcibili ſemper impe-

Quintus locus

peratur: ſed imperant quandoque cum fuerit hominis anima flagitioſa. ❡ Pro- 5
priorum autem ea maxime logica ſunt: quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad aliud.

Declaratio.

❡ Nam eius quod ad aliud eſt proprium: plura problemata ſunt, quemadmodum diximus & prius. nam aut duo, aut quatuor: ex neceſſitate fiunt problema-

ta.plures autem orationes fiunt ad hæc.quod autem per ſe eſt & ſemper:ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare. quod per ſe quidem ad multa.nam ad vnumquodque eorum quæ ſunt:vtpote cui oportet ineſſe proprium. quare ſi non ab omni ſeparat : non erit bene aſſignatum proprium. quod autem ſemper, ad plura tempora eſt obſeruare. & ſiue non ineſt, ſiue non infuerit, ſiue non inerit : non erit proprium. Quod vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus,conſideramus.non igitur ſunt rationes ad ipſum plures.logicum autem eſt problema:ad quod rationes fiunt,& crebræ quidem & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum:ex ijs quæ ſunt de accidente locis inſpiciendum,ſi huic quidem accidit, illi vero non. De ijs autem quæ ſemper, & quæ per ſe: per hæc conſiderandum.

SEcundi cap. ſcholia. De proprio atq; deſcriptione loci alij duodetriginta. ❡9. Secundum vtrunq; modum:ſcilicet quòd re ſit notius,& quod ſit notius ineſſe.❡Secundum hoc.quoties apponitur particula hæc κατὰ τοῦτο, hoc eſt ſecundum hoc:tantum intelligi volumus ac ſi ita diceretur quo ad hoc.neq; oportet omnino propriũ adhuc eſſe:niſi cætera affuerint, quæ bono deſiderantur ineſſe proprio. Cum enim ſimpliciter locus conſtruit: omnino conſtruit, nihilq; illi vlla ex parte mancum atq; deficiens.❡10. Quando in diſſidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum.quãdo in ea ſignificatione quæ propoſito diſcordat quiſquam ſyllogiſmum,ratiocinationémq; efficiet. ❡14. Si quis aſſumat orationes pro nominibus: orationes, diffinitiones, deſcriptionéſve. ❡27.Qui dixit cuiuſdam hominis propriũ ambulare nunc alicubi.ſicut ſingulorũ non propriè ſunt termini aut diffinitiones: ſic neq; propria, ac deſcriptiones. ſunt enim vtraq; vniuerſalium.quare ambulare nunc aliquo,non proprie intelligas cuiuſdam hominis propriũ: ſed quoad hoc quòd determinatio diſtinctióq; facta eſt non eſſe perperam aſſignatum proprium.

❡De locis proprij. Cap. II.

6 PRimum quidem an non bene aſſignatum eſt propriũ,an bene. ❡Eius autem quod eſt non bene aut bene:eſt vnum quidem ſi non per notiora,aut per notiora poſitum eſt proprium.deſtruenti quidem:ſi non per *Sextus locus* *Declaratio.*
7 notiora.at conſtruenti:ſi per notiora. ❡Eius autem quod non per notiora eſt:hoc quidem ſi omnino ignotius poſitum eſt proprium quod aſſignauit, illo cuius proprium dixit. ❡Non enim erit bene poſitum propriũ. nam propter notitiam proprium facimus. diſcendi enim cauſa,& proprium & diffinitiones facimus. per notiora igitur accipiendũ. ſic enim magis erit ſufficienter cognoſcere.vt puta qui ponit ignis proprium eſſe ſimillimũ animæ:ignotiore quàm ignis vtitur,anima.magis enim ſcimus quid eſt ignis:quàm quid anima.nõ igitur erit *Septimus* *Declaratio.*
8 bene poſitum proprium ignis,ſimillimum animæ.❡Aliud autem:ſi non notius eſt hoc huic ineſſe.❡Oportet enim non ſolum notius eſſe re: ſed & huic ineſſe, notius eſſe.nam qui non ſcit ſi huic ineſt:neq; ſi illi ſoli ineſt cognoſcit.quare cũ quoduis horum acciderit : obſcurum fit proprium. vt quia qui ponit ignis proprium in quo primo anima nata eſt eſſe:ignotiore vtitur quàm ſit ignis.eo quòd ignotius eſt, ſi in hoc eſt anima, & ſi in hoc primo eſt. non erit itaq; bene poſitũ *Octauus* *Declaratio.*
9 propriũ ignis:in quo primo anima nata eſt eſſe. ❡Conſtruenti autem:ſi per notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora ſecundum vtrunq; modum. ❡Erit enim bene ſecundum hoc poſitum proprium.nam conſtructiuorum locorũ eius quod bene:alij quidem ſecundum hoc ſolum,alij autẽ ſimpliciter monſtrabunt quòd bene.vt quia qui dixit animalis proprium ſenſum habere : per notiora, & notius aſſignauit proprium ſecundum vtrunq; modum.quare erit bene aſſigna- *Nonus locus* *Declaratio.*
10 tum ſecundum hoc animalis proprium:ſenſum habere.❡Deinde deſtruẽti quidem:ſi quod nominum quæ in proprio ſunt aſſignata: multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio plura ſignificat. ❡Non enim erit bene poſitum proprium.vt quoniam ſentire multa ſignificat, vnum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu vti:non erit animalis propriũ bene poſitum quod natum eſt ſentire. qua- *Decimus locus* *Declaratio.*

propter non vtendum eſt:neque nomine quod multipliciter dicitur,neq; oratio-
ne quæ plura ſignificet.quia quod multipliciter dicitur:obſcurum facit quod di-
ctum eſt.dubitante eo qui debet argumentari: quódnam dicit eorum quæ mul-
tipliciter dicuntur.nam proprium diſcendi gratia aſſignatur.Amplius autem ad
hoc neceſſarium eſt redargutionem aliquam fieri cum ſic aſſignant proprium:
quando in diſſidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum,de eo quod multipliciter
Vndecimus dicitur. ¶ Conſtruenti autem:ſi non plura ſignificat: neq; nominum quippiam, 11
Declaratio neq; tota oratio.¶ Erit enim ſecũdum hoc bene poſitum proprium.vt quia neq;
corpus plura ſignificat:neq; mobiliſſimum in ſuperiorem locum,neq; totũ quod
ex his compoſitum eſt:erit bene poſitum ſecũdum hoc ignis proprium, corpus
Duodecimus mobiliſſimum in ſuperiorem locum. ¶ Deinde deſtruenti quidem:ſi multiplici 12
ter dicitur illud cuius proprium aſſignatur:non determinatur autem cuius eorũ
Declaratio ponatur proprium. ¶ Non enim bene erit aſſignatum proprium.ob quas autem
cauſas non immanifeſtum eſt ex ijs quæ prius dicta ſunt. nam eadem accidere
neceſſariũ eſt.vt quia ſcire hoc,plura ſignificat.vnũ enim ſcientiam habere hoc,
alterum autẽ ſcientia vti hoc,aliud vero ſcientiam eſſe huius,aliud autẽ ſcientia
vti huius:non erit eius quod eſt ſcire hoc, bene aſſignatum propriũ vllum, non
Decimus tertius determinato,cuius horum ponitur proprium. ¶ Conſtruenti vero:ſi non dicitur 13
Declaratio multipliciter hoc cuius proprium ponitur:ſed eſt vnum,& ſimplex.¶ Erit enim
bene poſitum ſecundum hoc proprium . vt quia homo ſimpliciter dicitur : erit
Decimus quartus bene poſitum ſecundũ hoc hominis proprium,animal manſuetũ natura. ¶ De- 14
inde deſtruenti quidem:ſi frequenter dictum eſt idem in proprio (ſæpe enim la
tent hoc facientes & in proprijs,quẽadmodum & in terminis) non erit bene po-
Declaratio ſitum quòd hoc ſuſtinet,proprium. ¶ Conturbat enim audientẽ:quod frequen-
ter dicitur.obſcurum igitur neceſſariũ eſt fieri,& præter id nugari videntur.Eue
niet autẽ frequenter idem dicere duobus modis . vno quidem quando nomina-
uerit frequenter idem.vt ſi quis proprium aſſignet ignis,corpus tenuiſſimũ cor
porum.hic enim frequenter dixit corpus.ſecundo autem ſi quis aſſumat oratio-
nes pro nominibus.vt ſi quis reddat terræ propriũ,ſubſtantiam quæ maxime cor
porum ſecundũ naturam fertur in inferiorem locum.deinde aſſumat pro corpo
ribus,huiuſmodi ſubſtantias.vnũ enim & idem eſt,corpus,& huiuſmodi ſubſtan-
tia.erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta. quare neutrum erit bene po
Decimus quintus ſitum proprium. ¶ Conſtruenti vero:ſi nullo vtitur frequenter nomine eodem. 15
Declaratio ¶ Erit enim ſecundum hoc bene aſſignatũ proprium.vt quia qui dixit hominis
propriũ,animal diſciplinæ ſuſceptiuum, non vſus eſt frequẽter eodem nomine:
erit vtiq; ſecundũ hoc bene aſſignatum hominis propriũ . ¶ Deinde deſtruenti 16
Decimus ſextus quidẽ:ſi tale aliquid aſſignauit in proprio nomen:quod omnibus inſit.¶ Inutile
Declaratio enim erit: quod non ſeparat ab aliquo. quod autem in proprijs dicitur ſeparare
oportet:quemadmodũ & quæ in terminis.non igitur erit bene poſitũ proprium.
vt quia qui poſuit ſcientiæ propriũ opinionem indiſſuaſibilem à ratione, vnum
exiſtens , tali aliquo vſus eſt in proprio (vno inquam) quod omnibus ineſt: non
Decimus ſeptimus erit vtiq; bene poſitũ ſcientiæ proprium. ¶ Aſtruenti autem:ſi nullo vſus eſt cõ 17
Declaratio muni,ſed quod ab aliquo ſeparat:erit bene poſitũ ſecundum hoc propriũ. ¶ Vt
quia qui dixit animalis propriũ animam habere,nullo vſus eſt communi:erit ſe-
Decimus octauus cundũ hoc bene poſitum propriũ animalis,animam habere.¶ Deinde deſtruen 18
ti quidem ſi plura propria aſſignat eiuſdem,non determinans quòd plura ponit.
Declaratio ¶ Non enim erit bene poſitum propriũ . nam quemadmodum nec in terminis
oportet præter eam (quæ indicat ſubſtantiam) orationem adiungere quippiam
pluſculum:ſic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum eſt)
orationem quicquam coaſſignandum.inutile enim fit eiuſmodi.vt quia qui di-
xit proprium ignis,tenuiſſimum & leuiſſimũ,plura aſſignauit propria (vtrunque

enim de ſolo igne verum eſt dicere) non erit bene poſitum proprium ignis,cor
19 pus ſubtiliſſimum & leuiſſimum.¶ Aſtruenti vero ſi non plura eiuſdem propria
aſſignauit:ſed vnum. ¶ Erit enim ſecundum hoc bene poſitum propriũ.vt quia Decimus nonus
qui dixit humidi proprium,corpus quod in omnem figuram ducitur,vnum aſſi Declaratio
gnauit proprium & nõ plura:erit ſecundum hoc bene poſitum humidi propriũ.
20 ¶ Deinde deſtruenti quidẽ ſi eodem vſus eſt cuius proprium aſſignauit : aut eo- Vicesſimus
rum quæ ſunt illius aliquo.¶ Non enim erit bene poſitum proprium.nam diſcẽ Declaratio
di gratia aſſignatur proprium. idem autẽ,eidem ſimiliter ignotum eſt. id autem
quod aliquid eorum eſt quæ ſunt eius:poſterius.nõ igitur eſt notius.quare nõ fit
vt per hoc quiſquam magis quippiam diſcat.vt quia qui dixit animalis propriũ;
ſubſtantiam cuius ſpecies eſt homo,aliquo vſus eſt eorũ quæ ſunt animalis:non
21 erit bene poſitum proprium.¶ Conſtruenti autem ſi neq; eodem,neq; eorũ quæ Viceſimus primus
ſunt ipſius aliquo vtitur.¶ Erit enim bene ſecundum hoc poſitum proprium.vt Declaratio
quia qui poſuit animalis proprium ex anima & corpore cõpoſitum eſſe,neq; eo-
rum quæ ſunt ipſius aliquo vſus eſt:erit vtiq; bene ſecundum hoc aſſignatũ ani-
malis proprium.Eodem autem modo & in alijs conſiderandum eſt:quænam nõ
22 faciunt,aut faciunt notius. ¶ Deſtruenti quidem ſi aliquo vſus eſt:aut oppoſito; Viceſimus ſecundus
aut omnino ſimul natura,aut poſteriore aliquo. ¶ Non enim erit bene poſitum Declaratio
proprium. nam oppoſitum ſimul natura. quod autem ſimul natura,& poſterius:
non efficit notius.vt quia qui dixit boni proprium,quod malo maxime opponi-
tur , oppoſito eſt vſus boni : non erit profecto bene aſſignatum boni proprium.
23 ¶ Conſtruenti autem ſi nullo vſus eſt:neq; oppoſito,neque omnino ſimul natu- Viceſimus tertius
ra, neque poſteriore. ¶ Erit enim ſecundum hoc bene aſſignatum proprium.vt Declaratio
quia qui poſuit diſciplinæ proprium:opinionem maxime faciẽtem fidem, nullo
vſus eſt neque oppoſito,neq; omnino ſimul natura,neque poſteriore: erit ſecun-
24 dum hoc bene poſitum diſciplinæ proprium. ¶ Deinde deſtruenti quidem:ſi nõ Viceſimus quartus
quod ſemper ſequitur proprium aſſignauit,ſed id quod fit quandoque non pro-
prium.¶ Non enim erit bene pronunciatum proprium.nam neq; in quo depre- Declaratio
hendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomen ex neceſſitate verificatur:neq; in quo
deprehenditur non ineſſe,de hoc ex neceſſitate non dicetur nomen. quare non
erit bene poſitum proprium. Amplius autem ad hæc, neque quando quiſquam
aſſignauerit proprium:erit manifeſtum ſi ineſt. ſiquidem tale eſt:vt quod ipſum
relinquere poſſit.non igitur erit clarum eſſe proprium.vt quia qui poſuit anima-
lis proprium moueri quandoq;,vel ſtare,tale aſſignauit proprium quod fit quan
25 doque non proprium:nequaquam erit bene poſitũ proprium. ¶ Aſtruenti vero: Viceſimus quintus
ſi quod ex neceſſitate ſemper eſt proprium aſſignauit.¶ Erit enim bene poſitum Declaratio
ſecundum hoc proprium.vt quia qui poſuit virtutis proprium quod habentem
facit ſtudioſum,quod ſemper ſequitur,proprium aſſignauit:erit vtique ſecundũ
26 hoc bene aſſignatum virtutis proprium . ¶ Deinde deſtruenti quidem ſi quod Viceſimus ſextus
nunc proprium eſt aſſignans.non determinauerit quòd nunc proprium aſſignat. Declaratio
¶ Non enim erit bene poſitum proprium. primum quidem , quia quod præter
conſuetudinem fit omne:ſemper determinatione indiget.ſolent autem vt plu-
rimum omnes,quod ſemper ſequitur proprium aſſignare.Secundo autem,quia
immanifeſtus eſt qui non determinauerit:ſi quod nunc eſt proprium voluerit po
nere.nõ igitur danda eſt obiurgationis occaſio. vt quia qui poſuit alicuius homi
nis proprium ſedere cum aliquo homine,quod nunc proprium eſt poſuit:nõ be
27 ne proprium aſſignauit ſi non determinans dixerit quod nunc. ¶ Conſtruẽti aũ Viceſimus ſeptimus
tem:ſi nunc proprium aſſignans determinando poſuit, quòd nunc proprium po Declaratio
ſuerit. ¶ Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium.vt quia qui dixit cu-
iuſdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, diſtinguens poſuit hoc: bene
28 erit poſitum proprium.¶ Deinde deſtruenti quidem ſi tale aſſignauit proprium, Viceſimus octauus

Declaratio quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe quàm ſenſu. ¶ Non enim erit bene poſi-
tum proprium.nam omne ſenſibile extra ſenſum factum:immanifeſtum eſt.la-
tens enim eſt ſi adhuc ineſt: eo quòd ſenſu ſolum cognoſcitur. erit autem verũ
hoc in ijs quæ non ex neceſſitate ſemper conſequuntur. vt quia qui poſuit ſolis
proprium,aſtrum quod fertur ſuper terram lucidiſſimum,tali vſus eſt in proprio
(ſuper terram inquam ferri) quod ſenſu cognoſcitur:non vtique erit bene ſolis
aſſignatum proprium.immanifeſtum enim erit cum occidet ſol,ſi adhuc feratur
Viceſimus nonus ſuper terram: eo quòd nos tunc deſeruimus ſenſum. ¶ Conſtruenti vero ſi tale 29
Declaratio aſſignauit proprium,quod non ſenſu eſt manifeſtum:aut cum ſit ſenſibile,ex ne-
ceſſitate ineſſe manifeſtũ eſt. ¶ Erit enim ſecundum hoc bene poſitum propriũ.
vt quia qui poſuit ſuperficiei proprium quod primum coloratũ eſt,ſenſibili qui-
dem aliquo vſus eſt (coloratum eſſe inquam) tali quidem quod manifeſtum eſt
Triceſimus ineſſe ſemper: erit ſecundum hoc bene aſſignatũ ſuperficiei proprium. ¶ Dein-
Declaratio de deſtruenti quidem ſi terminum vt proprium aſſignauit. ¶ Non enim erit be 30
ne poſitum proprium . nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe, proprium.
vt quia qui dixit hominis proprium animal greſſibile bipes,quod quid eſt eſſe ſi-
gnificans aſſignauit hominis proprium: non vtiq; erit hoc hominis proprium be
Triceſimus primus ne aſſignatum. ¶ Conſtruenti autem ſi quod conuerſim quidem prædicatur aſſi- 31
Declaratio gnauit proprium,non autem quod quid eſt eſſe indicãs. ¶ Erit enim ſecundum
hoc bene aſſignatum proprium.vt quia qui poſuit hominis propriũ animal man
ſuetum natura , quod conuerſim quidem prædicatur aſſignauit proprium , non
quod quid eſt eſſe quidem indicans:erit ſecundum hoc bene aſſignatum propriũ
Triceſimus ſecũdus hominis. ¶ Deinde deſtruenti quidem ſi non quippiam in quid eſt ponens, aſſi- 32
Declaratio gnauit proprium. ¶ Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis, pri-
mum aſſignari genus:deinde ſic iam addere reliqua,& ſeparare.quare quod non
hoc modo poſitum eſt proprium:non erit bene aſſignatum.vt quia qui dixit ani
malis proprium animam habere,non poſuit quicquam in quo vt in quid,eſt ani
Triceſimus tertius mal:non erit bene poſitum animalis proprium. ¶ Conſtruenti vero ſi quis quip- 33
piam quod in quid eſt ponens eius cuius proprium aſſignauit , reliqua adiungit.
Declaratio ¶ Erit enim ſecundum hoc bene aſſignatũ proprium.vt quia qui poſuit hominis
proprium animal diſciplinæ ſuſceptibile,quippiam quod in quid eſt ponẽs, aſſi-
gnauit proprium: erit ſecundum hoc bene poſitum proprium hominis. Vtrum
igitur bene an non bene aſſignetur proprium:per hæc inſpiciendum.

TErtij capitis ſcholia.De proprio,loci alij viginti.Cauillus vnus & dilutio. ¶ 34. Vt ſi nulli ineſt,aut ſi non de hoc quidem verificatur.proprium non ſimpliciter ſingulorum proprium eſſe debet:ſed ſecundum id cuius proprium aſſignatur. vt animal ſuſceptiuum diſciplinæ proprium eſt hominis ſed non Socratis & Platonis ſimpliciter, tametſi illis inſit:ſed ſecundum quòd Socrates eſt homo & quòd Plato eſt homo illis proprium eſt.hoc eſt ſecundum id cuius proprium aſſignatum eſt. ¶ Non verificatur indeceptibilem eſſe ab oratione.ab oratione,ab aliqua falſa ratiocinatione & paralogiſmo. ¶ 37. Si non de quo nomen & oratio. Nomen ſubiectum eſt homo.Oratio,propriũ,deſcriptióve,vt animal ſuſceptiuum diſciplinæ.& de quo nomen & oratio,& de quo oratio & nomen prædicãtur:quãdo illa æqua & recurrentia ſunt.quod in proprio & καταγραφῆ neceſſarium eſt. ¶ 36. Deinde deſtruenti quidem. 36 & 37 reſumuntur in numeris:quia Ariſtoteles illa replicat in litera,latius ea ſecundo explicans.Nam hi duo poſtremi loci à duobus præcedentibus id ſolum differre videntur:quòd hi ſunt declarati,illi vero non erãt,ſed nudi apponebantur. ¶ Vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum verificatur de deo. exemplũ hoc Platonicorum non ſuum eſt:vt in plerisq; alijs locis. ¶ 37. Erit animam habere animalis proprium.manifeſtius id fuerit ſi corpus animã habens poſuerimus.nam particulam quæ in quid prædicatur,ſuppreſſit, quã ex 32 loco adeſſe oportet:ſed facile erat eam intelligere. expetit enim ſuorum dictorum rectam intelligentiã potius q̃ futilem quandam & inanem contentionem.nam per rectam intelligentiam omnis diſciplina legitimo calle comparatur : per obliquam autem contentionem omnis funditus deperit ac euertitur . quod noſtra tempeſtate nimium venit delugendum. nam nõ quod intelligentia poſcit:nunc curæ eſt.quæ vbi etiam aſſit,non illa abeunt contẽti:quod maxime oportebat veritatis ſtudioſos.ſed importuna nequicquã contentione ſine fruge,ſine vllo

vſu atteritur tempus,ipſa horrẽs refugit veritas tanquam Gorgone conſpecta. & cum corrixando
& inſulſe (perſtrepentibus locis) altercando (pace eorum dixerim:ſi pax ab illis petenda,qui toto
ſunt eliminandi ſolo) meliores depereũt anni procul abeunte veritate,ſola futiliſſima & minutiſſi-
ma queq; remanent.nec ab re id dixiſſe videtur Macrobius, Nimium altercando veritas amittitur. Macrobius
¶39. Terræ proprium,corpus grauiſſimum ſpecie.tametſi enim terra,terra eſſet grauior,& ignis in Satur.
igne leuior:nihil tamen alterius ſpeciei , terra grauius eſt. idcirco adiungitur grauiſſimum ſpecie.
¶40. Specie participant genera & differentias & ea ſola quæ earũ ſubſtantiã eſſentiámq; indicant.
¶42. Poſterius vel prius q̃ idipſum nomen:quàm id cuius eſt proprium. ¶Non enim erit aut nũ-
quam aut nõ ſemper.auxeſſis negationũ,perinde ac ſi ſimplici negatione dicamus aut nunquã erit
proprium aut non ſemper. ¶44. Qua:quatenus,qua ratione,ſecundũ q. ¶45. Quod poſitũ eſt nõ
eſſe proprium.id euenit cum quippiam poſitum eſt non eſſe propriũ,& ex loco colligitur eſſe pro-
prium.& tripartita dicitur anima,q tres appetẽdi vires habeat,iraſcibilem,concupiſcibilem & ra-
tionalem. ¶Eadem ſpecie,ſpecies eiuſdem generis appellat hoc in loco.& propriũ idem ſpecie ſiue
propria eadem ſpecie,quæ eiuſdẽ generis differentias continẽt proprias:non autem maxime pro-
prias & ſubſtantiales. ¶47. Hic autem locus falſus eſt:hic locus deficit,patitúrq; inſtantiã atq; ex-
ceptionẽ. ¶48. Quoniam autẽ idem,& diuerſum.annotatio eſt loci cauilli.ingenue enim fatemur
id propriũ quod alicui ineſt,cui quidem quippiam accidit:illi compoſito ex ſubiecto & accidente
ineſſe. vt animal ſuſceptiuum diſciplinæ ineſt homini , cui accidit eſſe albo: quare & animal ſuſce-
ptiuum diſciplinæ inerit homini albo.verũ non idcirco conceſſerim propriũ eſſe homini albo,ſed
homini:niſi forte ſecundum alterũ,& quatenus homo albus,homo eſt,diceretur eius proprium.&
non ſimpliciter:vt in ſcholio 34 loci dictum eſt. Sed ex hoc cauillantur primum ſophiſtæ q pro-
prium non ſoli ei conueniat,cuius eſt propriũ.nam aliud (inquiunt) diuerſúmq; eſt ſubiectum ſe-
cundũ ſe ſumptum,& id quod ex ſubiecto & accidente conflatur.vt aliud diuerſúmq; homo, & ho-
mo albus.atqui concedis propriũ quod ſubiecto cõuenit,cõuenire cõpoſito ex ſubiecto & acciden-
te.non igitur ſoli ſubiecto:ſed & alij quoq; inerit.Id diluit quoniam ſubiectum cum accidente (vt
homo,& homo albus) reipſa ſunt idem,tametſi ratione diuerſum atq; alterum. propriũ autem ſo-
li illi conuenire,cuius eſt proprium & non alteri:id ſanè intelligendũ,non alteri reipſa.nam alte-
ri ſecundum eſſe,rationéq;,conuenire:nihil incommodi eſt.Secundo cauillantur.aliud,diuerſúmq;
eſt habitus:& habens habitum. atqui idem eſt proprium & habitus & habentis habitum:vt indiſ-
ſuaſibile à ratione proprium ſcientiæ & proprium ſcientis.non igitur propriũ ſoli conuenit.Dilu-
tio. Habitus & habens habitum reipſa aliud eſt.& id imus inficias:vtriuſq; idem eſſe propriũ,neq;
id indiſſuaſibile eſſe à ratione,eſſe admittimus vtriuſq; proprium:tametſi etiam admitteretur ſciẽ-
tia eſſe indiſſuaſibilis à ratione,& id (inquam) indiſſuaſibilis à ratione,eius eſſe propriũ.indiſſua-
ſibile enim & indiſſuaſibilis caſu,terminationéq; differunt. & cum dicitur ſcientia indiſſuaſibilis:
intelligitur habitus,aut quippiam huiuſmodi quod pro ſola affectione teneatur.ſed indiſſuaſibile:
tam pro affectione q̃ pro eo quod afficitur accipi poſſe videtur. quare indiſſuaſibile eſſe à ratione:
non tam proprium , aut ſcientiæ aut ſcientis fuerit q̃ vtriuſq; commune. & quo ad hoc, omnino de
diuerſis inſtantia eſſet:ſi idem ſimpliciter admitteretur vtriuſq; (habitus videlicet & habentis ha-
bitum) eſſe propriũ. ¶Quod ſecundum habitum dicitur:habens habitũ,quódq; ab habitu affectũ
eſt. ¶Erit ſcientiæ propriũ indiſſuaſibile à ratione. Socrates & veteres Academici,ſenſerunt virtu-
tes eſſe ſcientias quaſdam,& vitæ magiſtras: quas qui haberent indiſſuaſibiles eſſent à ratione, &
quidem recta.ex quorum verbis id affertur: ſcientiæ propriũ eſſe indiſſuaſibile eſſe à ratione . Sed
forte forma ſecũdi cauilli ſubobſcurior videri poſſit.quare poſſit hoc pacto dilucidior reddi:aliud,
diuerſúmq; eſt habitus & quod ſecundum habitum dicitur , quódq; habitũ habet. non igitur pro-
prium ſoli cõuenit. nam id propriũ quod habitui ineſt:inerit & ei quod habet habitum.& quod ei
quod habitum habet ineſt:inerit & habitui.alioqui quia ſciens ſecũdum ſcientiam affici dicitur:nõ
erit ſcientiæ proprium indiſſuaſibile eſſe à ratione (nam & ſcientis proprium eſt indiſſuaſibile eſſe
à ratione) quod ſanè falſum eſt.propriũ itaq; non ei ſoli cõuenit,cuius eſt proprium. ¶Caſus:fina-
les dictionum terminationes. ¶49. Hic,& in ſequentibus promiſcue de proprio ſimplice & incõ-
plexo,& de compoſito ac complexo agere videtur. habito enim ſimplice (adiecta ſubſtantiæ par-
ticula) facile compoſitum habere valeamus proprium . ¶Vt quia qui dicit hominis proprium bi-
pes:adiecto animali ſenſibili proprium compoſitũ,hominis credidit Plato.vbi bipes non quod na-
tura ineſt ex ſuo modo ſignificat,ſed magis ſuo modo ſignificare videtur quod ſemper ineſt. ¶50.
Hoc modo ſignificat:id eſt quod natura ineſt,vt ſuſceptiuum diſciplinæ:quod natum eſt,talémq;
habẽs naturam:vt ſuſcipiat diſciplinam. ¶51. Labor eſt aſſignare talium proprium.labor quidem
eſt illis præcipue:qui particulas quas oportet exprimere non exprimunt,vt aut primum, aut natu-
ra,aut ſpecie,aut omnino,aut ſecundum aliud,aut vt aliquid habens,aut vt participans,aut aliquid
huiuſmodi:veluti ex ſequenti loco dinoſcere poſſis.vt ſuperficiem: eam eſſe quantitatem, quæ pri-
mum colorata eſt.corpus autem quod non primum ſed ſubinde coloratum.ignem eſſe:qui ſuapte
natura calidiſſimus eſt.& aquam: quæ illo modo frigidiſſima eſt. alioqui ſi non expreſſimus: non
facile diffugiemus proprium.non ſoli ei conuenire cuius aſſignatum fuerit proprium. ¶Quare nõ
de quo oratio,& nomẽ verificabitur.Nam ſi id poneretur ſuperficiei proprium, cum oratio etiam

verificaretur de corpore, non autem ſuperficies (non enim corpus ſuperficies eſt) proculdubio non de quo oratio, nomen verificabitur. quod tamen per 37 locum huius oportet: ſi bene aſſignatum fuerit proprium. ℂ 53. Nam diuerſum eſt carbo & flamma & lux ſpecie. carbo: craſſiſſimus impuriſſimúſque ignis. lux: ignis ſubtiliſſimus, puriſſimúſque. flamma: carbonis, luciſq; media: craſſa ſi ad lucem ſpectes: ſubtilis ſi ad carbonem. Carbo terrea, ligneáque & corpulenta materies incenſa. lux vt ætheri conuius, attigutíſque ignis, & vt habet Naſonis poema,

Ignea conuexi vis, & ſine pondere cæli
Emicuit: ſummáque locum ſibi legit in arce.

Flamma vt qualis qui videtur (lychnis accenſis) fumus ardens. Quo fit vt lux homonymum ſit: nunc ſubſtantiam nunc qualitatem ſignificãs. ſol enim lucidus à luce quæ qualitas eſt dicitur. hoc autem in loco: lux pro ſubſtantia: & vt ſubſtantiale nomen eſt perinde vt homo atque equus, accipitur. ℂ 54. Si autem non erit de quo oratio magis & nomen magis. nomen ignis non magis dicitur de luce, flamma, carbone ſed ſimpliciter: ſubtile autem magis dicitur.

ℂ De proprio loci alij. Cap. III.

VTrum vero proprium eſt omnino quod dictum eſt, an non proprium
ex his conſiderandũ. Nam ſimpliciter cõſtruentes proprium ꝙ bene
poſitum eſt: loci ijdem erunt ijs qui propriũ omnino faciunt. in illis
Triceſimus quartus Declaratio igitur dicentur. ℂ Primum ergo deſtruenti quidem inſpiciendum ad 34
vnũquodq; eorum cuius propriũ aſſignauit. ℂ Vt ſi nulli ineſt, aut ſi non de hoc
quidẽ verificatur, aut ſi non eſt propriũ cuiuſq; eorum ſecundũ illud cuius pro-
prium aſſignauit. nõ enim erit proprium: quod poſitũ eſt eſſe proprium. vt quia
de geometra non verificatur indeceptibilem eſſe ab oratione (nã decipitur geo-
meter cum pſeudographiam facit) nõ erit hoc ſcientis proprium, nõ decipi ab
Triceſimus quintus Declaratio oratione. ℂ Conſtruenti autem ſi de omni verificatur: & qua de hoc verificatur. 35
ℂ Erit enim propriũ: quod poſitum eſt eſſe proprium. vt quia animal diſciplinæ
ſuſceptiuũ de omni homine verificatur & qua homo: erit hominis proprium ani
Triceſimus ſextus Declaratio mal diſciplinæ ſuſceptiuum. ℂ Eſt autem locus hic deſtruenti quidem: ſi non de 36
quo nomẽ & oratio verificatur, & ſi nõ de quo oratio & nomen verificatur. ℂ Cõ- 37
Triceſimus ſeptimus ſtruenti autẽ ſi de quo nomen & oratio, & ſi de quo oratio & nomen prædicatur. 36
Triceſimus ſextus Declaratio ℂ Deinde deſtruenti quidem: ſi non de quo oratio, & nomen verificatur. & ſi nõ
Platonicum de quo nomen: & oratio verificatur. ℂ Non enim erit propriũ: quod poſitum eſt
eſſe propriũ. vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum verificatur de deo,
homo autẽ non prædicatur: nõ erit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſce-
Triceſimus ſeptimus Declaratio. ptiuũ. ℂ Conſtruenti autẽ ſi de quo oratio & nomen prædicatur: & ſi de quo no- 37
men & oratio prædicatur. ℂ Erit enim propriũ: quod poſitum eſt eſſe propriũ. vt
quia de quo animã habere verificatur animal, & de quo animal, animã habere:
Triceſimus octauus Declaratio erit animã habere animalis propriũ. ℂ Deinde deſtruenti quidem ſi ſubiectum, 38
propriũ aſſignauit eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur. ℂ Non enim erit propriũ
quod poſitũ eſt eſſe propriũ. vt quia qui poſuit propriũ ſubtiliſſimi corporis, ignẽ,
ſubiectũ aſſignauit prædicati propriũ: non erit ignis corporis ſubtiliſſimi propriũ.
propter hoc autẽ non erit ſubiectum, eius quod in ſubiecto eſſe dicitur propriũ:
eo ꝙ idem eſſet plurium & differẽtium eſſe ſpecie, propriũ. nam eidẽ plura quæ-
dam diſcrepantia ſpecie inſunt de ſolo dicta: quorũ erit omnium propriũ quod
Triceſimus nonus Declaratio ſubiectũ eſt, ſi quis hunc in modũ ponat propriũ. ℂ Conſtruenti vero: ſi quod in 39
ſubiecto eſt, aſſignauit proprium ſubiecti. ℂ Erit enim propriũ quod poſitum eſt
nõ eſſe proprium. ſiquidẽ de ſolo prædicatur (vt dictum eſt) propriũ. vt quia qui
dixit terræ propriũ corpus grauiſſimum ſpecie, ſubiecti aſſignauit propriũ quod
de ſola dicitur re, & vt proprium prædicatur: erit terræ propriũ recte poſitum.
Quadrageſimus Declaratio ℂ Deinde deſtruenti quidẽ ſi ſecundum participationem aſſignauit proprium. 40
ℂ Non enim erit propriũ: quod poſitũ eſt eſſe propriũ. nam quod ſecundum par
ticipationẽ ineſt: ad quod quid eſt eſſe cõducit. erit autem huiuſmodi differẽtia
quædã de aliqua ſpecie dicta. vt quia qui dixit hominis propriũ greſſibile bipes,
ſecundũ participationẽ aſſignauit propriũ: nõ erit vtiq; propriũ hominis greſſi-

41 bile bipes. ¶ Conſtruenti autem ſi non ſecundum participationẽ aſſignauit pro- Quadrageſimus primus Declaratio
prium,nec quod quid eſt eſſe indicans,cõuerſim prædicata re. ¶ Erit enim pro-
prium quod poſitũ eſt eſſe proprium . vt quia qui poſuit animalis propriũ quod
natum eſt ſentire,neq; ſecundum participationẽ aſſignauit proprium:neq; quod
quid eſſe indicans,conuerſim re prædicata:erit vtiq; quod ſentire natum eſt,ani
42 malis propriũ. ¶ Deinde deſtruenti quidẽ:ſi non contingit ſimul ineſſe propriũ, Quadrageſimus ſecũdus Declaratio
ſed vel poſterius vel prius q̃ idipſum nomen. ¶ Non enim erit propriũ quod po
ſitum eſt eſſe propriũ,aut nunq̃ aut non ſemper.vt quoniã contingit alicui prius
fore,& poſterius ambulare per forum q̃ quod homo:non erit ambulare per forũ
43 hominis propriũ,aut nunquã aut non ſemper. ¶ Conſtruẽti autẽ ſi ſimul ex ne- Quàm qđ hõ. q̃ eſſe vitũ
ceſſitate ſemper ineſt,cũ neq; terminus,neq; differentia ſit. ¶ Erit enim propriũ: Quadrageſimus tertius Declaratio
quod poſitũ eſt forſitan nõ eſſe propriũ.vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum:
ſimul ex neceſſitate ſemper eſt & id quod eſt homo,cum neq; differentia ſit,nec
44 terminus:erit animal diſciplinæ ſuſceptiuũ hominis propriũ. ¶ Deinde deſtruẽ- Quadrageſimus quartus Declaratio
ti quidẽ:ſi eorũdem qua eadẽ ſunt,non eſt idem propriũ. ¶ Non enim erit pro-
priũ:quod poſitũ eſt eſſe propriũ.vt quia nõ eſt propriũ ꝓſequẽdi, apparere qui-
buſdã bonũ: neq; eligendi fuerit vtiq; propriũ, apparere quibuſdam bonũ. idem
45 enim eſt proſequendũ & eligẽdum. ¶ Conſtruẽti:ſi eiuſdem quatenus idem eſt: Quadrageſimus quintus Declaratio
idem propriũ. ¶ Erit enim propriũ quod poſitum eſt nõ eſſe propriũ. Vt quoniã
hominis qua homo dicitur propriũ tripartitam animã habere:& terrigenæ qua-
tenus terrigena eſt,erit propriũ tripartitã animam habere. Vtilis autẽ locus hic
& in accidẽte.nam iiſdem in eo ꝙ eadẽ ſunt: eadẽ oportet ineſſe vel non ineſſe.
46 ¶ Deinde deſtruenti quidem ſi eorũ quæ ſunr eadẽ ſpecie:nõ idem ſemper ſpe Quadrageſimus ſextus Declaratio
cie propriũ eſt. ¶ Neq; enim eius quod dictũ eſt erit proprium:quod poſirum eſt
eſſe propriũ.vt quia idẽ eſt ſpecie homo & equus.nõ ſemper autem equi eſt pro-
prium ſtare à ſe:nec hominis erit propriũ moueri à ſe.Idem enim eſt ſpecie,mo-
47 ueri,& ſtare à ſe,quatenus vtriq; eorũ vt animal eſt,accidit. ¶ Conſtruẽti vero ſi Quadrageſimũs ſeptim⁹ Declaratio
eorum quæ ſunt eadẽ ſpecie:idem ſemper ſpecie ſit propriũ. ¶ Erit enim propriũ
quod poſitum eſt non eſſe propriũ . vt quia hominis eſt proprium eſſe greſſibile
bipes:& auis erir propriũ eſſe volatile bipes.vtrũq; enim horũ eſt idẽ ſpecie quate
nus illa quidẽ ſub eodem ſunt genere ſpecies,cum ſint ſub animali,hæc autẽ vt
generis differẽtiæ animalis.Hic autẽ locus falſus eſt:quando alterũ quidem eorũ
quæ dicũtur vni alicui ſoli ineſt ſpeciei,alterũ vero ineſt pluribus quẽadmodum
48 greſſibile quadrupes. ¶ Quoniam autẽ idem & diuerſum mulripliciter dicitur: Annotatio loci cauilli
labor eſt ſophiſtice aſſumẽti vnius aſſignare & ſolius alicuius propriũ. nam quod
ineſt alicui cui accidit aliquid:& accidenti inerir ſumpto cum eo cui accidir.vt
quod ineſt homini: & albo homini inerit, ſi fuerit albus homo. & quod albo ho-
mini ineſt:inerit & homini. ¶ Calumniabitur autẽ aliquis multa propriorum,ꝙ Cauillus primus
ſubiectum id aliud eſt quod ſecundũ ſe facit:aliud autẽ cum accidente.vt aliud
quidem hominẽ eſſe dicet: aliud vero album hominem. ¶ Amplius autẽ diuer- Cauillus ſecundus
ſum faciens habitum:& quod ſecũdum habitũ dicitur.nam quod habitui ineſt:
& ei quod ſecundum habitũ dicitur , inerit. & quod ei (quod ſecundũ habitum
dicitur) ineſt:& habitui inerit. vt quoniam ſciẽs ſecundũ ſciẽtiam dicitur affici:
non inerit ſcientiæ propriũ indiſſuaſibile à ratione . nam & ſciens indiſſuaſibilis
erit à ratione. ¶ Conſtruenti autẽ dicẽdum quoniam non eſt diuerſum ſimplici Dilutio primi
ter id cui accidit,& accidẽs cum eo cui accidit ſumptũ.ſed aliud dicitur eo ꝙ di
uerſum ſit ipſis, eſſe. non enim idem eſt homini eſſe, ꝙ ſit homo, & albo homini
eſſe,ꝙ ſit albus homo. ¶ Præterea autẽ conſiderandum eſt ad caſus dicẽti quòd
neq; ſciens eſt indiſſuaſibile à ratione, ſed indiſſuaſibilis à ratione : neq; ſcientia
indiſſuaſibile,ſed indiſſuaſibilis à ratione.nam ei qui omnino inſtat: omnino eſt
49 aduerſandum. ¶ Deinde deſtruẽti quidem:ſi quod natura ineſt volens aſſignare: Quadrageſimus octauus Declaratio
hoc modo ponit ſecundum locutionẽ,vt quod ſemper ineſt ſignificet. ¶ Vide-

bitur enim moueri poſſe quod poſitum eſt proprium eſſe.vt quia qui dixit homi
nis propriũ bipes,vult quidem quod natura ineſt,aſſignare:ſignificat autem locu
tionem quod ſemper ineſt:non erit hominis propriũ bipes.non enim omnis ho-
Quadrageſimus nonus Declaratio
mo eſt duos pedes habens.¶ Conſtruenti autẽ:ſi vult ꝙ natura ineſt propriũ aſſi 50
gnare:& locutione hoc modo ſignificat.¶ Non enim mouebitur ſecundum hõc
propriũ. vt quia qui hominis proprium aſſignauit, animal diſciplinæ ſuſceptiuũ
& vult & dictione ſignificat quòd natura ineſt propriũ:non mouebitur,ſecundũ
Quinquageſimus locus Declaratio
hoc ꝙ nõ ſit propriũ hominis,animal diſciplinæ ſuſceptiuum. ¶ Amplius.quæ- 51
cunq; dicuntur vt ſecundum aliud aliquod primũ, aut vt primum ipſum: labor
eſt aſſignare talium propriũ. ¶ Nam ſi eius quod eſt ſecũdum aliud aliquid pro-
prium aſſignauit: & de primo verificabitur. ſi autẽ primi poſuerit: & de eo quod
eſt ſecundum aliud prædicabitur.vt ſi quis aſſignet ſuperficiei proprium colora-
tũ eſſe: & de corpore verificabitur coloratũ eſſe. ſi autẽ corporis:& de ſuperficie
Quinquageſim⁹ primus
prædicabitur.quare non de quo oratio,& nomen verificabitur.¶ Accidit autem 52
in quibuſdam proprijs plerunq; fieri aliquod peccatũ: propter hoc ꝙ non deter-
minetur quomodo & quorũ ponit quis proprium. omnes enim conãtur aſſigna-
re propriũ:aut quod natura ineſt vt hominis bipes,aut quod nunc ineſt vt homi
nis alicuius quatuor digitos habere,aut ſpecie vt ignis ſubtiliſſimũ,aut ſimplici-
ter vt animalis viuere,aut ſecundũ aliud vt animæ prudẽs,aut vt primum quẽ-
admodũ rationalis prudens,aut vt in eo quod habet vt ſciẽtis indiſſuaſibile à ra
tione (nihil enim aliud quàm habẽdo aliquid erit indiſſuaſibile à ratione) aut in
eo ꝙ habeatur vt ſciẽtiæ indiſſuaſibile à ratione, aut in eo quod participatur vt
animalis ſentire (ſentit enim & aliud quid vt homo:ſed participãs iam hoc,ſen-
tit) aut in eo quod participat vt alicuius animalis viuere.qui nõ addit igitur na
tura,peccat. eo ꝙ contingit quod natura ineſt:non ineſſe illi cui natura ineſt.vt
homini duos pedes habere.qui vero non determinat quoniã quod ineſt aſſignat
ꝙ non erit tale quale nũc ineſt id,ceu quatuor digitos habere hominẽ, non indi
cans quoq; ꝙ vt primũ,aut vt ſecundum aliud ponit,ꝙ non de quo oratio & no-
men verificabitur vt coloratũ eſſe ſiue ſuperficiei,ſiue corporis aſſignauerit pro-
prium,non prædicens etiam ꝙ aut in eo quod eſt habere,aut in eo quod haberi
propriũ aſſignauit,ideo nõ erit proprium quod aſſignatũ eſt.nam inerit (ſi in eo
quod habetur aſſignauit proprium) etiam habẽti.ſi autẽ habenti:& ei quod habe
tur.vt indiſſuaſibile à ratione,ſciẽtiæ vel ſcientis poſitum propriũ. non præſigni
ficans etiam in eo quod participat vel participatur,eo ꝙ & in alijs quibuſdam in-
erit propriũ.ſi enim in eo quidem quod participatur, aſſignauit: participantibus
inerit. ſi vero in eo quod participat:ijs quæ participantur.vt ſi alicuius animalis
poſuerit viuere propriũ:non diuidẽs etiam ſpecie ꝙ vni ſoli inerit eorũ quæ ſub
eo ſunt cuius proprium ponit.nam quod eſt ſecundũ ſuperabũdantiam:vni ſoli
Quinquageſim⁹ ſecũdus Declaratio
ineſt.vt ignis leuiſſimum.¶ Aliquotiẽs autẽ & ſpecie addẽs peccat. ¶ Nam opor 53
tebit vnam ſpeciem eſſe eorũ quæ dicuntur, quãdo ſpecie addiderit.hoc autem
in quibuſdam non accidit:vt nec in igne.non enim eſt vna ſpecies ignis.nam di
uerſum eſt carbo,& flamma,& lux ſpecie:cum vnũquodq; horũ ſit ignis:propter
hoc autẽ nõ oportet quando ſpecie additur:diuerſam eſſe ſpeciem eius quod di
citur.quoniam his quidẽ magis,illis autem minus inerit quod dictũ eſt propriũ.
Quinquageſimus tertius Declaratio
vt in igne ſubtiliſſimum.ſubtilior enim eſt lux:carbone & flamma. ¶ Hoc autẽ 54
non oportet fieri quãdo nõ & nomen magis prædicatur de quo oratio magis ve
rificatur. ¶ Si autẽ non:non erit de quo oratio magis & nomen magis. Amplius
autẽ ad hæc idem eſſe accidit propriũ eius quod ſimpliciter & eius quod maxi-
me in ſimpliciter tali.vt in igne ſe habet ſubtiliſſimũ.nam & ſimpliciter & ignis
& lucis erit hoc ipſum propriũ.ſubtiliſſima enim eſt lux.cum igitur alius ſic aſſi
gnat proprium:argumentandum.ſibi autem non danda hæc inſtantia:ſed ſtatim
cum ponit proprium,determinandum eſt quomodo ponit proprium.

QVarti cap.ſcholia. Pro eiſdē problematis proprij terminandis loci alij vndetriginta. ℂ56. Erit animalis proprium ſubſtantia animata. id non ſecundum veritatē poſitum eſt. nam animatū ſubſtantiale eſt & quale quid eſt indicans,ad eſſéq; conducens.neq; ſubſtātia animata recurrit cū animali.nā & ſtirpes & plantæ animatæ ſunt: vt ex libro de anima cognoſcetur.ſed aliorū ſequens placita hic vt & pleriſq; alijs in locis loquitur Ariſtoteles,vt forte Aſclepiadis medici & ſuorū aſtipulantium.diffiniebat enim Aſclepiades animā,harmoniā,conſenſúmq; ſenſuū,eſſe atq; functionem.quod quidem ſi ita eſſet,proculdubio nō animalis ſubſtantiam importaret:cum ſolis nihilominus cōueniret animalibus.quare ſubſtantia animata cū animali recurreret,eſſétq; eius proprium. ℂ64. Vt quia viſus eſt proprium videre ſecundū quod habemus viſum:ſecundum quod habemus videndi potentiā. ℂ65. Vt quia proprium animalis eſt animatū. hic iterū animatum capit vt in loco quinquageſimoquinto,ceu annotatū eſt in penultimo ſcholio. — *Aſclepiades.*

ℂ67. Erit animalis proprium viuere. Id iterum non ſecundū veritatem:ſed ſecundū aliorū placita dictum eſt.ſed accōmodatum fortaſſe eſſet exēplum: ſi pro eo quod eſt viuere,appoſitū fuiſſet ſentire.verū circa exēpla non eſt curioſe immorandū.nam plerunq; nō ponūtur quia vera ſint:ſed vt (ita eſſe aut nō eſſe ſuppoſito)quoquo pacto ſentiat intelligentiámq; vendicet is qui diſcit.veritas enim vniuſcuiuſq; ex ſuis locis requirenda eſt.id eſt ex ijs diſciplinis ad quas ſpectant. ℂ69. Quandoquidem affirmatio negationi omnino nō ineſt:negatio autē affirmationi ineſt. Non enim negatio ſubiectum affirmationi(vt neq; accidens ſubſtantiæ) eſſe poteſt:ſed cōtrà affirmatio negationi ſubiectum.vt oculus cæcitati(eſt enim oculus cæcus)non autē cæcitas oculo.neq; ſubiectum vocis ſolū hic attendimus,ſed potius rem,reiq; rationē. ℂ70. Non erit animal intelligibile,dei propriū. Platonici animal rationale diuidunt in hominē & deum.hoc igitur exēplum placiti eorū eſt. ℂ73. Conſtructi autē ſi caſus eſt propriū caſus.caſus primo loco rectus,ſecūdo genitiuus eſt. Caſus: principalia & ſua aduerbia.vt doct⁹ docte,fortis fortiter & omnino quę ſolo vocis fine diſſona ſunt.quo fit vt caſus hoc in loco ad paronyma denominatiuáq;, caſus grāmaticos & alia deriuata ſeſe extendat.vt ſi proprium eſt ꝙ homo ſit greſſibile bipes:& hominis greſſibilis bipedis,& homini greſſibili bipedi,& hoiem greſſibilē bipedē eſſe propriū eſt.quantum ſermo latinus admittit.vbi homo, hominis,hominē,caſu differunt:pariter & eorū propria. ℂ74. Si oppoſiti caſus nō eſt propriū oppoſiti caſus.caſus primo loco(vt in ſuperiori)rectus eſt,& ſecūdo genitiuus. ℂ77. Et ludi magiſter ad id quod eſt eſſe effectiuum bonę habitudinis.ludi magiſter qui & γυμναστής,is eſt qui præeſt in exercitādis corporib⁹ vt qui inſtituit ad artē palæſtricā,gladiatoriā & alia militaria exercitamēta. ℂ79. Locus iſte ſubobſcurus eſt.ſed forte ſic paulo clarior euadet.præcedens locus eſt:cum vnū ad duo diuerſa eodē modo ſe habet:ſi vnū nō eſt propriū,neq; alterū.deinde ſubiungitur locus.ſi idē ad duo diuerſa eodē modo ſe habet,& vnū ponatur propriū: ſequitur illud idē eiuſdē nō eſſe proprium. Vt verbi cauſa ſi a ſic ſe habet ad duo diuerſa b & c,& ponat b propriū ipſius a.dico id ſtare nō poſſe,& b nō eſſe proprium a cuius ponebatur proprium.nā argumētor per priorē locum ſi idē ad duo diuerſa eodē modo ſe habet,ſi vnum nō eſt proprium,nec alterū:a autē ſic ſe habet ad b & c.atqui c nō eſt proprium a(nā impoſſibile eſt plura diuerſa eiuſdē eſſe propria)igitur per primā partem loci,neq; b proprium eſt eiuſdē a:cuius ponebatur proprium.& confirmationē huius loci, numeri 79,in peruetuſto exēplari græco & admodū veraci ita reperi, ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτὸ εἶναι πλειόνων ἴδιον,hoc eſt,impoſſibile enim eſt eiuſdē eſſe plura propria. quod quia quadrātiua viſum eſt,ꝙ̄ vt prius vetus habebat latinus codex, & vt habetur in exemplari græco Venetijs impreſſo: ideo ea confirmatio iuxta vetus exemplar appoſita eſt.prius enim habebatur.impoſſibile enim idē eſſe plurium proprium. Et ex his duobus locis poſſunt duo alij in prōptu haberi. Primus.ſi vnū ad duo diuerſa eodē ſe habet modo:ſi nō eſt vnius propriū,neq; propriū erit alterius. Secūdus.ſi vnū ad duo diuerſa eodē ſe habeat modo:ſi vnius ponatur propriū,minime eiuſdē erit propriū.nā per priorē locum,ſi non eſt vnius:neq; erit alterius.quare ſi erit alterius, & alterius. atqui vtriuſq; nō erit.nam impoſſibile eſt idē plurium,diuerſorúmq; eſſe proprium.& hi ſunt duo conuerſi,ad duos Ariſtotelis:cuius confirmatio eſt ea quæ ad locū Ariſtotelis adijciebatur.& facile ex ijs quos Ariſtoteles poſuit intelliguntur. ℂ82.83. Loci numerorū 82 & 83,poſiti ſunt ſecundū Socratē & Platonē qui Epicarmi ideas ſuſcitauerunt.& ipſe homo,ipſum animal:quæ græce hoc in loco dicūtur αὐτοάνθρωπος καὶ αὐτοζῷον:ideæ ſunt nomina. homo autē & animal:nomina ſuppoſitorum,& quæ idea(vt eorū fert opinio)communicant. ℂQuieſcere non hic proprie quietem:ſed ſtatum,immobilitatémq;,nulli motui oppoſitā importat.nā prorſus exiſtimabant ideas immobiles,neq; vſq̄ natas moueri. Et erant qui quæ participatis cōueniebant,tribuebant ideæ nō quà idea,ſed quà participata idea.vt componi ex anima & corpore conuenit animali quà animal eſt: non autem quà ipſum,& per ſe animal.nam ipſum animal,& omnis idea ſimplex,vel potius nō cōpoſita. Ideo admittebant iſtam ipſum animal incōpoſitum eſſe quatenus ipſum.& idem cōpoſitū,nō ſimpliciter, ſed quatenus cōmunicatum atq; participatum.ſed hæc ex Platonis diffuſo cāpo reperiuntur. Et qui erit curioſior(nā frugem magnam non ſentio)ex cōmentarijs illis quos Marſilius cōpoſuit in Platonicum Parmenidem requirat.qui iſta tamen transfert ad rationes diuinas(dimiſſo ſenſu Platonico)res forte contemplatoribus non fecerit indignas.ſed nihil temere audendum(niſi ſenſu prius exercitato) in ijs quæ pertinent ad diuinitatem.verum de his hactenus. — *Marſilius Ficinus. Parmenides.*

Quiquageſimꝰ quartus DEinde deſtruenti quidem : ſi idem eiuſdem proprium poſuit. ¶Non 55
Declaratio. enim erit proprium:quod poſitum eſt eſſe proprium.nã idem eidem
omne:quid eſt eſſe indicat.quod autem eſſe indicat : non proprium,
ſed terminus eſt.vt quia qui dixit honeſti proprium decens eſſe,idem
eiuſdem proprium aſſignauit(idem enim eſt honeſtum & decens)non vtiq; erit
Quiquageſimꝰ quintus decens honeſti proprium. ¶Conſtruenti autem : ſi non eiuſdem proprium aſſi- 56
Declaratio. gnauit,cum conuerſim prædicatum poſuit.¶Nam erit proprium,quod poſitum
eſt non eſſe proprium.vt quia qui poſuit animalis proprium,id quod ſubſtantia
animata,non idem quidem eiuſdem proprium poſuit,& cõuerſim prædicatum
Quinquageſimꝰ ſextus aſſignauit:erit animalis proprium ſubſtãtia animata. ¶Deinde etiam in ijs quæ 57
ſimilium partium ſunt conſiderandum eſt.deſtruenti quidem:ſi quod totius eſt
Declaratio. proprium,non verificatur de parte.aut quod partis:non dicitur de toto. ¶Non
enim erit proprium:quod poſitum eſt eſſe proprium.accidit autem in aliquibus
hoc fieri.aſſignabit enim aliquis in ijs quæ ſimilium partium ſunt proprium:ali-
quotiens quidem in toto reſpiciens, aliquotiens autem in eo quod ſecundum
partem dicitur ipſe ſeipſum intelligens.at erit neutrum recte aſſignatum.vt in
toto quidẽ.quia qui dixit maris proprium,plurima aqua ſalſa:alicuius ſimilium
partium poſuit proprium,& tale aſſignauit quod non verificatur de parte (non
enim erit quiddam maris,plurima aqua ſalſa)non vtique erit maris proprium,
plurima aqua ſalſa.In parte autem.vt quia qui poſuit aeris proprium,reſpirabi-
le: ſimilium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autẽ aſſignauit quod
de aliquo aere verum eſt, de toto autem non dicitur (non enim erit vniuerſus
Quiquageſimꝰ ſeptimꝰ aer reſpirabilis) non erit vtique aeris proprium reſpirabile. ¶Aſtruenti autem: 58
ſi verificatur de vnaquaq; ſimilium partium quod eſt proprium earum ſecundũ
Declaratio. totum.¶Erit enim proprium:quod poſitum eſt non eſſe proprium.vt quia veri-
ficatur de omni terra deorſum ferri ſecundum naturam, eſt autem & hoc pro-
prium alicuius terræ ſecundum totum (nam ſecundum terram , & id quod eſt
Quiquageſimꝰ octauus terram eſſe) erit terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam. ¶Deinde 59
ex oppoſitis conſiderandum eſt : primum quidem ex contrarijs. deſtruenti qui-
Declaratio. dem:ſi contrarij non eſt contrarium proprium. ¶Neq; enim contrarij erit con
trarium proprium.vt quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſtitia,optimo au-
tem peſſimum,non eſt autẽ iuſtitiæ proprium optimum:non erit iniuſtitiæ pro-
Quinquageſimꝰ nonus prium peſſimum. ¶Conſtruenti autem:ſi contrarij contrarium proprium eſt,& 60
Declaratio. contrarij contrarium proprium erit. ¶Vt quia contrarium eſt bono quidẽ ma-
lum,eligendo autẽ fugiendum,eſt autẽ boni proprium eligendum:erit mali pro-
Sexageſimus prium fugiendum.¶Secundũ autem:ex ijs quæ ad aliquid ſunt.deſtruenti qui- 61
Declaratio. dem:ſi hoc quod ad aliquid eſt,eius quod eſt ad aliquid non eſt propriũ.¶Neq;
enim hoc quod ad aliquid eſt:eius quod ad aliquid eſt,erit proprium.vt quia di
citur duplum quidẽ ad dimidium,ſuperans autem ad ſuperatum:non eſt autem
Sexageſimus primus dupli proprium ſuperans,non erit dimidij proprium ſuperatum.¶Conſtruenti 62
autẽ,ſi eius quod eſt ad aliquid,hoc quod ad aliquid eſt proprium: & eius quod
Declaratio. eſt ad aliquid,id quod eſt ad aliquid erit proprium.¶Vt quia dicitur duplũ qui-
dem ad dimidium,id eſſe quod duo ad vnum,eſt autem dupli proprium vt duo
Sexageſimꝰ ſecundus ad vnũ : erit dimidij proprium,vt vnum ad duo. ¶Tertium autem. deſtruenti 63
quidem:ſi habitus, id quod ſecundum habitum dicitur non eſt proprium : neq;
profecto priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur erit proprium.&
ſi priuationis,id quod ſecundum priuationem dicitur non eſt proprium:neq; ha
Declaratio. bitus,id quod ſecundum habitum dicitur erit proprium.¶Vt quia non dicitur
ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe: neque auditus erit proprium ſenſum
Sexageſimus tertius eſſe.¶Conſtruenti vero: ſi quod ſecũdum habitũ dicitur,eſt habitus proprium: 64

& priuationis id quod ſecundum priuationem dicitur,erit proprium.& ſi priua
tionis,id quod ſecundũ priuationẽ dicitur,eſt proprium:& habitus quod ſecun-
dum habitum dicitur,erit proprium.¶Vt quia viſus eſt proprium,videre ſecun Declaratio.
dum quod habemus viſum:erit cæcitatis ptoprium nõ videre ſecundũ quod nõ
65 habemus viſum,nati habere.¶Deinde ex affirmationibus & negationibus:pri- Sexageſimus quartus
mum quidem ex ipſis quæ prædicantur. ¶Eſt autem locus hic vtilis deſtruenti Declaratio.
tantũ.vt ſi affirmatio, vel quod ſecundum affirmationem dicitur,eius eſt pro-
prium:non erit profecto eius negatio,neq; quod ſecundũ negationẽ dicitur,pro-
prium.ſi autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationem dicitur proprium:
eiuſdem non erit affirmatio,neq; quod ſecundũ affirmationem dicitur propriũ.
vt quia proprium animalis eſt animatum:non erit animalis proprium,non ani-
66 matum.¶Secundum autẽ ex prædicatis,vel etiam non prædicatis,& de quibus Sexageſimus quintus
prædicatur,vel non prædicatur.deſtruenti quidẽ:ſi affirmationis affirmatio non
eſt ptoprium.¶Neq; enim negatio negationis erit proprium.& ſi negatio nega Declaratio.
tionis non eſt proprium:neq; affirmationis affirmatio erit proprium.vt quia nõ
eſt proprium hominis animal:neq; non hominis non animal. ſi autem non ho-
minis non videtur proprium non animal : neq; hominis erit proprium animal.
67 ¶Conſtruenti autem:ſi affirmationis affirmatio eſt proprium. ¶Nam & nega- Sexageſimus ſextus
tio negationis erit proprium.ſi autem negationis negatio eſt proprium: & affir- Declaratio.
matio affirmationis erit proprium.vt quia non animalis eſt propriũ non viuere:
erit animalis proprium viuere. & ſi animalis proprium videtur viuere : & non
68 animalis ptoprium videbitur non viuere. ¶Tertium autem ex ipſis ſubiectis. Sexageſimus ſeptimus
deſtruenti quidem:ſi quod aſſignatũ eſt proprium : affirmationis eſt proprium.
¶Non erit enim idem & negationis proprium. ſi autẽ negationis eſt proprium Declaratio.
quod aſſignatũ eſt:non erit affirmationis proprium. vt quia animalis proprium
69 eſt animatum:non animalis nõ erit proprium animatum.¶Conſtruenti vero:ſi Sexageſimus octauus
aſſignatũ proprium non eſt affirmationis proprium:erit negationis.¶At hic lo- Annotatio.
cus deficit.nã affirmatio negationis:& negatio affirmationis non eſt proprium.
quandoquidẽ affirmatio negationi omnino non ineſt.negatio autẽ affirmationi
70 ineſt quidem:at non vt proprium ineſt.¶Deinde ex ijs quæ ex oppoſito diuidun Sexageſimus nonus
tur.deſtruenti quidem:ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur,nullum vllius reli-
quorum ex oppoſito diuiſorum eſt proprium . ¶Neq; enim quod poſitum eſt: Declaratio.
erit propriũ eius cuius poſitũ eſt proprium.vt quia animal ſenſibile nullius alio-
rum mortalium animalium eſt proprium:non erit animal intelligibile dei pro-
71 prium.¶Conſtruenti autem:ſi cæterorum quæ ex oppoſito diuiduntur quoduis Septuageſimus locus
eſt proprium talium quorumcunq; eorũ quæ ex oppoſito diuiduntur.¶Nam re- Declaratio.
liquum erit eius proprium cuius poſitum eſt non eſſe proprium.vt quia pruden
tiæ eſt proprium,per ſe natũ eſſe rationalis virtutem eſſe,& aliarum virtutũ ſic
vniuſcuiuſq; ſumptæ:erit temperantiæ proprium per ſe natũ eſſe concupiſcibilis
72 virtutem eſſe.¶Deinde ex caſibus.deſtruenti quidẽ : ſi caſus non eſt caſus pro- Septuageſimus primus
prium.¶Neq; enim caſus erit proprium caſus.vt quia nõ eſt eius quod eſt iuſte Declaratio.
73 proprium id quod bene: neq; iuſti ptoprium erit bonũ. ¶Conſtruenti autem:ſi Septuageſimus ſecũdus
caſus eſt proprium caſus.¶Nã & caſus erit caſus proprium.vt quia hoīs eſt pro- Declaratio.
74 prium greſſibile bipes:& homini erit ꝓprium greſſibili bipedi dici. ¶Non ſolũ Septuageſimus tertius
autẽ in eo quod dictum eſt ſecundũ caſus eſt conſiderãdum:ſed & in oppoſitis.
quemadmodũ & in prioribus locis dictum eſt.deſtruenti quidem: ſi oppoſiti ca-
ſus,non eſt proprium oppoſiti caſus.¶Neq; enim oppoſiti caſus erit ꝓprium op Declaratio.
poſiti caſus . vt quia non eſt eius quod eſt iuſte ꝓprium quod bene: neq; iniuſte
75 erit proprium quod male.¶Conſtruenti veto:ſi oppoſiti caſus eſt proprium op- Septuageſimus quartus
poſiti caſus.¶Nã & oppoſiti caſus:erit ꝓprium oppoſiti caſus.vt quia honeſti eſt Declaratio.
76 ꝓprium optimum:& honeſti erit proprium peſſimũ.¶Deinde ex ijs quæ ſimili- *Septuageſimus quintus.*

ter ſe habent.deſtruenti quidem : ſi quod ſimiliter ſe habet,eius quod ſimiliter
Declaratio. ſe habet,non eſt proprium.¶ Neq; enim quod ſimiliter ſe habet:eius quod ſimi
liter ſe habet erit proprium.vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendũ ædificium
ædificator,& medicus ad efficiendã ſanitatem,non eſt autem proprium medici
Septuageſimus ſextus efficere ſanitatem : neq; ædificatoris erit proprium, extruere ædificium. ¶ Con- 77
ſtruenti autem : ſi quod ſimiliter ſe habet erit proprium eius quod ſimiliter ſe
Declaratio. habet.¶ Nã & quod ſimiliter ſe habet,eius quod ſimiliter ſe habet erit propriũ.
vt quoniã ſimiliter ſe habet medicus ad id quod eſt eſſe effectiuum ſanitatis,&
ludi magiſter ad id quod eſt eſſe effectiuum bonæ habitudinis,eſt autem propriũ
magiſtri ludi eſſe effectiuum bonæ habitudinis : erit proprium & medici effe-
Septuageſim⁹ ſeptimus ctiuum eſſe ſanitatis.¶ Deinde ex ijs quæ ſic ſe habent.deſtruenti quidẽ:ſi quod 78
Declaratio. ſic ſe habet,eius quod ſic ſe habet non eſt proprium. ¶ Neque enim quod ſic ſe
Septuageſimus octauus habet,eius quod ſic ſe habet,erit proprium. ¶ Si autem eius quod ſic ſe habet, 79
id quod ſic ſe habet eſt proprium : eius non erit proprium cuius poſitum eſt
Declaratio. eſſe proprium. ¶ Vt quia ſic ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo quòd
diſciplina vtriuſq; eorum eſt,non eſt autem prudentiæ proprium diſciplinã eſſe
honeſti:non vtiq; erit proprium prudentiæ diſciplinã eſſe turpis.ſi vero eſt pro-
prium prudentiæ diſciplinã eſſe honeſti : non erit proprium eiuſdem diſciplinã
eſſe turpis.impoſſibile eſt enim eiuſdem plura eſſe propria.Conſtruenti vero ni-
Septuageſimus nonus hil locus iſte vtilis.nam quod ſic ſe habet,vnum:ad plura cõparatur. ¶ Deinde 80
deſtruenti quidem:ſi quod ſecundum eſſe dicitur,non eſt eius quod ſecundum
Declaratio. eſſe dicitur proprium. ¶ Nam neq; corrumpi eius quod eſt ſecundum corrum-
pi,neque generari eius quod ſecundum generari dicitur,erit proprium.vt quia
non eſt hominis proprium eſſe animal:neq; eius quod eſt hominẽ generari,erit
proprium generari animal : neq; eius quod eſt hominem corrũpi erit proprium
corrumpi animal. ¶ Eodem autem modo accipiendum eſt & ex generari ad eſſe
& corrumpi,& ex corrumpi ad eſſe & generari : quemadmodũ dictum eſt nunc
Octogeſimus locus ex eſſe ad generari & corrumpi.¶ Conſtruenti autem:ſi eius quod eſt ſecundum 81
Declaratio. eſſe ordinatum eſt. ¶ Eſt autem per ſe, ordinatum proprium.nam & eius quod
ſecundum generari dicitur,erit hoc quod ſecundum generari dicitur proprium:
& eius quod ſecundũ corrumpi, hoc quod ſecundum corrumpi eſt aſſignatum.
vt quia hominis eſt ꝓprium eſſe mortalem:& eius quod eſt generari hoiem,erit
proprium generari mortalem.& eius quod eſt corrumpi hoiem:corrumpi morta
lem.Eodem autem modo accipiendũ eſt & ex generari & corrumpi:& ad eſſe,&
Octogeſimus primus ad ipſa ex ipſis fieri:quemadmodum & in deſtruenti dictum eſt.¶ Deinde inſpi- 82
ciendum ad ideam ſuppoſiti.deſtruenti quidem:ſi ideæ non ineſt,aut ſi non quà
Declaratio. id dicitur,cuius eſt proprium aſſignatum.¶ Non enim erit proprium quod poſi-
tum eſt eſſe proprium,vt quoniã ipſi homini non ineſt quieſcere quà homo eſt,
Octogeſimus ſecũdus ſed quà idea:nõ erit hominis proprium quieſcere. ¶ Conſtruenti autem: ſi ideæ 83
ineſt,& ſecundum hoc ineſt quà dicitur de illo ipſo,cuius poſitũ eſt non eſſe pro-
Declaratio. prium. ¶ Erit enim proprium quod poſitum eſt non ineſſe proprium.vt quoniã
ineſt ipſi animali ex anima & corpore cõpoſitum eſſe,& quà animal eſt ipſi ineſt
id:erit proprium animalis ex corpore & anima compoſitum eſſe.

QVinti cap.ſcholia. De problematis proprij loci alij duodeuiginti. ¶ 86. Vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum.ſtudioſum etiam de alijs ab hominibus dici ex numero 75 libri prædicamentorum & nota illi reſpondente,amplius cognoſcitur. non igitur poteſt ſimpliciter eſſe hominis proprium,neq; per locum magis hominis aut maxime hominis (modo magis & maxime homo dici locutio admitteret) magis ſtudioſum & maxime ſtudioſum proprium erit.·accommodatius forte exemplum de albo & congregatiuo viſus aſſignari poſſit : quòd vtrunque & album inquam & congregatiuum viſus magis & maxime ſuſcipiat. ¶ 87. Si quæritur accommodatius exemplum ignis loco & eius quod eſt ſurſum ferri : apponatur album & diffuſiuum,diſgregatiuumve viſus.¶ 88. Vt quoniam magis proprium animalis eſt

ſentire.ferme exempla locorum in pleriſq; nõ pro veritate ponũtur:ſed ex hypotheſi(diſcendi cauſa)ꝙ ita ſit.vt ex hoc 88 numero & 92 cognoſcas.quia quod hic negat ꝓpriũ animalis:illic aſtruitur propriũ.quod ſanè fit diſcendi cauſa,& poſita hypotheſi ꝙ ita ſit.❡89.Vt quia minus eſt proprium hois mãſuetũ natura.neq; hęc exẽplaris declaratio ꝓ veritate poſita eſt:ſed ex hypotheſi intelligendi cauſa intelligẽda eſt.❡94.Vt quia ſimiliter eſt rationalis propriũ primũ prudens.vt enĩ viſio oculo,& auditio auri primo ineſt:ita prudẽtia rationali parti mentis,quæ vis actiua,adminiſtratiuaq; dicitur,& tẽperãtia parti cõcupiſcibili.& prudẽtia moderatur tẽperãtq; rationalem partem,& tẽperantia concupiſcibilem:vt & bona viſio viſum. ſed quid prudentia & tẽperantia ſit,ex moralib⁹ eſt agnoſcendũ.& ꝙ partes illæ animæ eius ſint vires quædã & potẽtiæ,nõ reipſa & ſubiecto diſcluſæ:ex libro de anima.quare illis declarãdis nõ eſt hic diutius immorandũ.❡97.Differt autẽ quod eſt ex ſimiliter habẽtibus.ex 94 numero proportio attenditur,vt primi concupiſcibilis & primi rationalis. hic autem confertur cõparaturq; idem:vt vrere confertur flãmæ & carboni.

❡De proprio loci alij. Cap. V.

84 DEinde ex magis & minus.Primũ quidem deſtruenti:ſi quod magis eſt, Octogeſimus tertius Declaratio.
eius quod magis,nõ eſt proprium. ❡Neq; enim quod minus eſt,eius
quod minus erit propriũ,neq; quod minime eius quod minime,neq;
quod maxime eius quod maxime, neq; quod ſimpliciter eius quod
ſimpliciter.vt quia non eſt magis colorari magis corporis proprium:neq; minus
85 colorari minus corporis proprium erit, neq; colorari corporis omnino. ❡Con- Octogeſimus quartus Declaratio.
ſtruenti autẽ:ſi quod magis eſt eius quod magis eſt,eſt proprium. ❡Nam quod
minus eſt eius quod minus eſt erit proprium, & quod minime eius quod minime,& quod maxime eius quod maxime,& quod ſimpliciter eius quod ſimpliciter.vt quia magis viuentis magis ſentire eſt proprium:& minus viuentis minus
ſentire,erit proprium, & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod mi-
86 nime id quod minime,& eius quod ſimpliciter,id quoq; quod ſimpliciter.❡Et Octogeſimus quintus Declaratio.
ex eo autẽ quod ſimpliciter:ad eadem conſiderandũ.deſtruenti quidem:ſi quod
ſimpliciter non eſt proprium.❡Neq; enim quod magis eſt eius quod magis,neq;
quod minus eius quod minus,neq; quod maxime eius quod maxime,neq; quod
minime eius quod minime erit proprium.vt quia nõ eſt hominis proprium ſtu-
87 dioſum:neq; magis hominis,magis ſtudioſum erit proprium.❡Cõſtruenti autẽ: Octogeſimus ſextus Declaratio.
ſi quod ſimpliciter eſt,eius quod ſimpliciter eſt proprium.❡Nã & hoc quod magis eius quod magis,& quod minus eius quod minus,& quod minime eius quod
minime,& quod maxime eius quod maxime erit propriũ.vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam:& magis ignis erit magis proprium,ſurſum ferri ſecundum naturam . eodem autem modo conſiderãdum eſt & ex aliis
88 huiuſmodi. ❡Secundum autẽ. deſtruenti quidẽ: ſi quod magis eſt,non eſt eius Octogeſimus ſeptimus Declaratio.
quod magis eſt,proprium. ❡Neque enim quod minus eſt eius quod minus erit
proprium. vt quoniam magis eſt propriũ animalis ſentire quàm hominis ſcire,
non eſt autẽ animalis proprium ſentire:quare non erit hominis proprium ſcire.
89 ❡Conſtruenti autem:ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium. ❡Nam & Octogeſimus octauus Declaratio.
quod magis eius quod magis erit proprium.vt quia minus eſt ꝓprium hominis
manſuetũ natura ꝗ animalis viuere,eſt autẽ hominis proprium manſuetum na-
90 tura:erit propriũ animalis viuere.❡Tertium vero.deſtruenti quidẽ:ſi cuius ma- Octogeſimus nonus Declaratio.
gis eſt,proprium non eſt.❡Neq; enim cuius eſt minus propriũ:erit eius propriũ.
ſi autẽ illius eſt proprium:non erit huius proprium.vt quia colorari magis ſuperficiei ꝗ corporis eſt proprium,non eſt aũtẽ ſuperficiei propriũ:non erit corporis
propriũ colorari.ſi vero eſt ſuperficiei propriũ:non erit corporis proprium.Conſtruenti autẽ hic locus non eſt vtilis.nã impoſſibile eſt idem plurium proprium
91 eſſe.❡Quartum.deſtruẽti quidẽ,ſi quod magis eſt eius propriũ,non eſt propriũ: Nonageſimus Declaratio.
neq; profecto quod minus eſt eius proprium,erit proprium.❡Vt quia magis eſt
proprium animalis ſenſibile ꝗ partibile,nõ eſt autem animalis ſenſibile propriũ:
92 quare non erit animalis partibile proprium. ❡Conſtruenti autẽ:ſi quod minus Nonageſimus primus Declaratio.
eſt eius proprium,eſt proprium.❡Nã & quod magis eſt eius proprium:erit pro-

prium.vt quoniã minus eſt proprium animalis ſentire q̃ viuere,eſt autẽ animalis
Nonageſimus ſecũdus proprium ſentire:erit animalis proprium viuere.❡ Deinde ex his quæ ſimiliter 93
inſunt.primum quidẽ deſtruenti:ſi quod ſimiliter eſt proprium,nõ eſt proprium
Declaratio. eius cuius ſimiliter eſt proprium.❡ Neq; enim quod ſimiliter eſt proprium:erit
proprium eius cuius ſimiliter eſt proprium.vt quia ſimiliter eſt proprium cõcu-
piſcibilis cõcupiſcere,& rationalis ratiocinari,nõ eſt autẽ proprium concupiſci-
Nonageſimus tertius bilis cõcupiſcere:nõ erit rationalis proprium ratiocinari. ❡ Conſtruenti vero:ſi 94
Declaratio. quod ſimiliter eſt propriũ:eius eſt proprium,cuius eſt ſimiliter proprium. ❡ Nã
& quod ſimiliter eſt proprium:erit eius propriũ cuius ſimiliter eſt proprium.vt
quia ſimiliter eſt rationalis proprium primũ prudens : & cõcupiſcibilis ꝓprium
primũ tẽperans.eſt autẽ rationalis primum prudens:erit igiť concupiſcibilis pro-
Nonageſimus quartus prium primũ tẽperans.❡ Secundũ autẽ.deſtruenti quidem:ſi quod ſimiliter eſt 95
Declaratio. proprium nõ eſt proprium eius.❡ Nã neq; quod ſimiliter eſt proprium:erit pro-
prium eius.vt quia ſimiliter eſt proprium hoĩs videre, & audire,nõ eſt hominis
Nonageſimus quintus proprium videre:nõ vtiq; erit hoĩs proprium audire.❡ Cõſtruenti vero:ſi quod 96
Declaratio. ſimiliter eſt eius proprium,eſt proprium.❡ Nã quod ſimiliter eſt eius proprium,
proprium erit.vt quia ſimiliter eſt proprium animæ:aliquid partium eius primo
eſſe concupiſcibili,& rationale primo. eſt autem proprium animæ,quid partium
eius eſſe cõcupiſcibile primo:erit vtiq; proprium animæ , quippiã partium eius
Nonageſimus ſextus eſſe rationale primo.❡ Tertium vero.deſtruenti quidẽ:ſi cuius ſimiliter eſt pro- 97
Declaratio. prium non eſt proprium . ❡ Neque enim cuius ſimiliter proprium : erit pro-
prium.ſi autẽ illius eſt proprium:nõ erit alterius proprium.vt quia vrere ſimili-
ter eſt proprium flãmæ,& carbonis,non eſt autẽ flãmæ proprium vrere:non erit
carbonis proprium vrere.ſi autẽ eſt flãmæ proprium:nõ erit carbonis proprium
vrere. Conſtruenti autẽ hic locus nõ eſt vtilis.differt autẽ quod eſt ex ſimiliter
ſe habentibus ab eo quod ex ijs eſt quæ ſimiliter inſunt. quoniã illud quidẽ ſe-
cundum proportionẽ ſumitur nõ in eo quod ineſt aliquid cõparatum:hoc autẽ
Nonageſimꝰ ſeptimus ex eo quod ineſt,alicui cõparatur.❡ Deinde deſtruenti quidẽ:ſi potentia propriũ 98
aſſignans & ad nõ ens aſſignauit proprium potentia,cũ non cõtingat ei potentia
Declaratio. ineſſe cum ens nõ eſt. ❡ Non enim erit proprium quod poſitũ eſt eſſe propriũ.
vt quia qui dixit aeris proprium reſpirabile:potentia quidẽ aſſignauit proprium
(nã tale proprium vt reſpirari poſſit,reſpirabile eſt)aſſignauit autẽ & ad non eſſe
proprium.nã & cũ non eſt animal quod ſpirare natum eſt aerem,contingit aerẽ
eſſe:non tamen cũ non eſt animal,poſſibile eſt ſpirare.quare neq; aeris erit pro-
prium huiuſmodi poſſibile reſpirari tunc:quia animal non erit quod tale eſt vt
Nonageſimus octauus reſpirare poſſit.nõ ergo erit aeris proprium reſpirabile.❡ Conſtruenti autẽ:ſi po 99
tentia aſſignans proprium,tam ad ens aſſignauit proprium q̃ ad nõ ens,cũ con-
Declaratio. tingat potentia nõ enti ineſſe. ❡ Erit enim proprium quod poſitum eſt nõ eſſe
proprium.vt quia qui aſſignauit proprium entis poſſibile pati,aut facere:potẽtia
aſſignans proprium,ad ens aſſignauit propriũ(nã cũ ens eſt:& poſſibile pati quid,
Nonageſimus nonus aut facere erit)quare propriũ erit entis poſſibile pati quid,aut facere.❡ Deinde 100
Declaratio. deſtruenti quidẽ:ſi per ſuperabundãtiã poſuit propriũ.❡ Non erit enim propriũ
quod poſitũ eſt eſſe proprium.accidit enim ſic aſſignãtibus proprium:nõ de quo
orationem,& nomen verificari.nã corrupta re:nihil minus erit oratio.nã eorum
quæ ſunt:alicui maxime ineſt.vt ſi quis aſſignet ignis proprium, corpus leuiſſi-
mum.corrupto enim igne:erit aliquod corporũ quod leuiſſimum erit.quare nõ
Centeſimus locus erit ignis proprium:corpus leuiſſimũ.❡ Conſtruenti autẽ:ſi non per ſuperabun- 101
Declaratio. dantiam poſuit proprium.❡ Erit enim ſecundũ hoc bene poſitum proprium:vt
quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetũ natura,nõ ſuperabundãtia
aſſignauit proprium:erit vtique ſecundum hoc bene poſitum proprium.

QVINTI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

PRIMI Cap. ſexti Topicorum Ariſtotelis ſcholia. Problematis diffinitionis loci quinq;. ℂ4. Quare argumentatio facilior quæ circa hoc quàm quæ circa illud. circa hoc: quòd non bene diffiniuit. circa illud: quòd non diffiniuit.

ℂSexti Topicorum Ariſtotelis de locis diffinitionis. Cap. I.

1 EIus autem quod eſt circa terminos negotij, partes ſunt quinq;. Primus locus
ℂNam aut quòd omnino non verũ eſt dicere de quo nomen Declaratio.
& orationem (oportet enim hominis diffinitionem de omni
homine verificari) aut quòd cũ ſit genus nõ poſuit in genere,
vel non in accõmodato genere poſuit (oportet enim eũ qui
diffinit in genere ponentẽ differentias adiungere. nã maxime
eorũ quæ ſunt in diffinitione: genus videtur diffiniti ſubſtãtiã
ſignificare) aut ꝙ non propria eſt diffinitio (oportet enim diffinitionẽ propriam
eſſe: quẽadmodum prius dictum eſt) aut ſi omnia quæ dicta ſunt is qui fecit, non
diffiniuit, neq; dixit quid eſt eſſe rei diffinitione. reliquum autem præter ea quæ
2 dicta ſunt ſi diffiniuit quidem, at non bene diffiniuit. ℂSi igitur nõ verificatur Secundus locus
de quo nomen & oratio: ex ijs quæ dicta ſunt in accidente locis, conſiderandũ. Declaratio.
ℂNam & illic vtrum verum, vel nõ verum: omnis conſideratio fit. quãdo enim
ꝙ ineſt accidens diſputamus: ꝙ verum eſt dicimus. quando autem ꝙ non ineſt:
3 quòd non verum. ℂSin vero non in accõmodato genere poſuit, aut ſi non pro- Tertius
pria eſt aſſignata oratio: ex ijs qui ſunt ad genus & proprium dictis locis, perſpi-
ciendum. Reliquum vero ſi non diffiniuit, aut ſi non bene diffiniuit: aliquo mo-
4 do aggrediendum dicere. ℂPrimum igitur inſpiciendum ſi non bene diffiniuit. Quartus
ℂNam facilius eſt: quodlibet feciſſe, q̃ bene feciſſe. manifeſtum igitur quoniam Declaratio.
peccatum circa hoc pluſculum: eo ꝙ laborioſius. quare argumentatio facilior,
5 quæ circa hoc: q̃ quæ circa illud fit. ℂSunt autẽ eius quod eſt non bene: partes Quintus locus
duæ. Vna quidem: obſcura interpretatione vti. ℂOportet enim diffinientem (vt Declaratio.
contingit) quàm clariſſima interpretatione vti. eo ꝙ cognoſcendi gratia, aſſigna-
tur diffinitio. ſecunda autem: ſi amplius dixit in diffinitione quàm par ſit. nam
omne quod ſuperadiectum eſt in diffinitione: ſuperfluum eſt.

SEcundi cap. ſcholia. De diffinitione loci alij vndecim. ℂ6. Nam æquiuoca eſt ductio & cõmenſuratio. ſi duco æquiuocum eſt, & ſe ductorem volenti præbere ſignificat. vt fata volentem ducunt. & abducere: vt, Qui ducis vultus & non legis iſta libenter: Omnibus inuideas liuide, nemo tibi. & exiſtimare: vt ego ſic animo duco mox me inter meos futurũ. & ex numero 69 primi, ductio æquiuoca eſt, præbitionem ducatus volenti ſignificans, & abductionem, & exiſtimationem. caſus enim ſolet appellare Ariſtoteles non modo principalia, & ſua aduerbia: ſed & coniugata & alia abinuicem deductitia: quæ principium vocis retinent, ſed finẽ euariant, quãuis illius loci in ſolis principalibus & aduerbijs declarationem fecerit. Et ꝙ hic ductio dicitur, Ariſtoteles habet ἀγωγὴ quod manifeſte apud Græcos æquiuocum eſt: ſed alias habens ſignificationes: nunc ductum, nunc educationem, nunc viuendi regulam & diætam, ſignificans. Commenſuratio etiam quam συμμετρίαν appellat Ariſtoteles æquiuocum eſt, nunc debitam & elegantem magnitudinum rationem proportionémq; ſignificans: nunc autem contemperationem qualitatũ atque humorum. ℂ7. Alius ſi ſecundum metaphoram dixit. Metaphora latine dicitur tranſlatio. Deciduum & indeciduum proprie circa idem fieri nata ſunt, & circa id quidem cui motus ſecundum locum conuenire natus eſt. vt folia decidua ſunt, vt vitis: indecidua, vt lauri & buxi. tranſlatitie igitur de ſcientia dicatur, quòd forte qui ſcientiam ſit adeptus ab illius rei credulitate dimoueri non poſſit. Nutrix proprie quæ vbera admouet natis. tranſlatitie igitur de terra. obſcuras enim eſſe metaphoras permanifeſtum eſt. ſic enim metaphoris ſortes & præſagia reddebant: vt illud Caſſandræ apud Ouidium, Ouidius.

Quid facis Oenone? quid arenæ ſemina mandas?
 Non profecturis littora bobus aras.
Graia iuuenca venit: quæ te, patriámque, domúmque
 Perdat: io prohibe Graia iuuenca venit.

Ciliumbre
Putrimordax
Oſſigenium

Plagipatida
Nidoricupina
Ferritribax

¶8. Amplius ſi non poſitis nominibus vtitur. ſi nondũ impoſitis: ſed innouatis nominibus vtitur. quo modo Plato innouatis vtebatur ab eo vocabulis. pro oculo, araneo, & medulla, ὀφρυόσκιον, σηψιδακὶς ὁ ὀστογονὶς. quæ ſi latinus permitteret ſermo: diceremus ciliumbre, putrimordax, & oſſigenium. & ita effinxit ꝙ cilium vmbram faciat in oculo, quòd araneus putridis rebus morſus infigat, & quòd medulla ex oſſe gigni videatur, aut potius ꝙ medulla gignat os. Et licet apud Plautum multa talia quæ facetiarum, & riſus gratia innouauit: reperire. vt in Captiuis pro verberone plagipatidam: quòd plagas frequentes patiatur, excipiátq;. & in Moſtellaria pro gulone, nidoricupinam: quòd nidore culinarum & eſcarum trahatur. pro compedito, ferritribacem: quòd compeditorum eorum crura ferro atterantur. ¶Nam imago id eſt: cuius generatio per imitationem eſt. imago tua in ſpeculo teipſum imitatur: vt veſtigium veritatem atq; ad hoc gignitur. & echo imitatur verã vocem: & vnaquæq; imago id cuius eſt imago. ¶10. Si non manifeſta eſt contrarij oratio: contrarij diffinitio. eo ꝙ diffinitio omnis: oratio eſt. nõ enim hic: de alia oratione agimus. ¶12. Oportet enim genus ab alijs ſeparare: ab alijs generibus. ¶Quare ſuperuacaneum huiuſmodi appoſitum. ſuperuacaneum, vanum, ſuperfluum & nequicq̃ appoſitum. quia huiuſmodi appoſitum vocabulum: neq; genus, neq; differentia eſſe poteſt. ¶13. In hominis oratione: ſcilicet animal rationale, ſi apponatur ſuſceptiuum diſciplinæ, dicatúrque homo eſt animal rationale ſuſceptiuum diſciplinæ: id ſuſceptiuum diſciplinæ abundat, atq; ſuperfluit. tametſi id homini eſſet proprium. nam reſidua oratio quæ quidẽ eſt animal rationale: homini propria eſt, & quid eſt eſſe, ſubſtantiámq; hominis indicans. ¶Vtrouis igitur modo. nam ſiue reſiduum non indicet ſubſtantiam, ſed accidentarium ſit, ſiue ſit numerus, ſuperfluus: difficile eſt vt huiuſmodi oratio explicet, & clarũ faciat quid eſt anima. ¶14. Simpliciter autẽ ad propriũ quolibet addito vero. vero: quod vere dicitur. vt ſi animali rationali additur ens dicẽdo, homo eſt ens quod eſt animal rationale: tota oratio eſt propria homini. ens tamen ſuperfluum, & illo remoto reſiduum animal rationale, eſt tota oratio, diffinitióq; hominis. ¶15. Quare & idem concupiſcentiæ delectationis erit. quare appetitus delectationis erit idem concupiſcentiæ delectationis ſcilicet ſingulum ſingulo & totum toti. quapropter cum ita diffinitur, bis idem virtualiter dicitur. ſiquidem idem eſt, concupiſcentia, & concupiſcẽtia delectationis. ¶Vtrunq; eorum delectationis erit. ſcilicet cõcupiſcẽtia: delectationis. & appetitus: delectationis. ¶Nõ enim de appetitu quod quid eſt delectationis eſſe prædicatur. hoc eſt, hoc delectationis nõ prædicaẽ de appetitu: ſed id totũ appetitus delectationis prædicatur de cõcupiſcentia. ſi autẽ prædicareẽ de appetitu: bis virtualiter eſſet dictũ delectationis. vt qui dicit homo animal, bis quodã modo dicit animal: eo ꝙ animal de homine proprie prædicari natũ eſt. ¶Ratio Xenocratis nugatoria eſt: ſicut qui dicit hominem animal eſſe & corpus rationale. nã qui dicit animal, dicit corpus: & ſic quodã modo bis prædicauit corpus. ¶16. Expedientium & iuſtorũ: quia clementia alicui minuit cruciatus iuſtos, parumper ad manſuetudinem, miſericordiámq; deflectens. qui ſi iuſti: ergo expediẽtes. Attamen quod hic verſum eſt clementiã: Ariſtoteles habet ἐπιείκεια. quod vertere magis ſolent, æquitatem & bonitatem. Quæ quidẽ virtus eſt quæ legem vbi ob vniuerſale deficit emendat, ſicq; ius imminuere videtur: vt ex quinto ethicorum Ariſtotelis habetur. ſed in hoc ſiue clementia ſiue æquitas & bonitas vertatur: vis non conſtituatur.

¶De diffinitione loci alij. Cap. II.

Sextus locus

Declaratio.

Rurſus autem vtrunque quod dictum eſt: in plures partes diuiditur. 6
vnus autem locus eius quod obſcure eſt: ſi ſit æquiuocum alicui, quod
dictum eſt. ¶Vt ꝙ generatio eſt ductio ad ſubſtantiam: & ꝙ ſanitas
cõmenſuratio calidorum & frigidorum. nam æquiuoca eſt ductio &
cõmenſuratio. immanifeſtum igitur vtrum vult dicere eorum quæ ſignificãtur
ab eo quod multipliciter dicitur. ſimiliter autem & ſi cum diffinitum multipliciter
dicitur: diuidens non dixit. nam immanifeſtum: vtrius diffinitionem aſſignauit,
contingítq; calumniari velut non conueniente oratione ad omnia quorum
diffinitionem aſſignauit. Maxime autem contingit tale quippiam facere:
cũ latet æquiuocatio. Cõtingit etiã & eum qui diuidit quotiens dicitur id quod
in diffinitione aſſignatum eſt: ſyllogiſmum facere. nam ſi ſecundũ nullum mo-

Septimus locus

dorum ſufficienter dictũ eſt: manifeſtum quòd nõ diffinierit illo modo. ¶Alius 7
ſi ſecundum metaphoram dixit. ¶Vt ſcientiam indeciduam, terram autem

Declaratio.

nutricem, aut temperantiam conſonantiam. Nam omne obſcurum: quod ſecundum
metaphoram dicitur. contingit & etiam metaphora loquentẽ calumniari:
tanquam non proprie dicentem. non enim congruet dicta diffinitio: vt in temperantia.
nã omnis conſonantia in ſonis. Amplius ſi eſt genus conſonantia tem-

perantiæ: in duobus generibus erit idem non continētibus ſeinuicem.nam neq;
8 conſonantia virtutem:neq; virtus continet conſonantiam.❡ Amplius.ſi non po Octauus
ſitis nominibus vtitur. ❡ Vt Plato ciliumbre oculum,aut araneū putrimordax, Declaratio
9 aut medullam oſſigenium dixit.nam omne obſcurū,quod inſuetum eſt.❡ Quæ- Nonus locus
dam autē neq; ſecūdum æquiuocationē,neq; ſecundum metaphoram, neq; pro- Declaratio
prie dicuntur. ❡ Vt lex:menſura,vel imago eorum quæ natura iuſta ſunt.ſunt
autē huiuſmodi deteriora,metaphorą.nam metaphora facit quodam modo no-
tum quod deſignatū eſt per ſimilitudinem (omnes enim metaphora vtentes:ſe-
cūdum aliquā ſimilitudinē ea vtūtur) at quod tale eſt:nō facit notum.nam neq;
ſimilitudo eſt ſecūdum quam mēſura vel imago lex eſt: neq; proprie ſolet dici.
quapropter ſi proprie mēſuram vel imaginē legem dicit eſſe:veritatis eſt expers.
nam imago id eſt, cuius generatio per imitationē eſt. hoc autem nō ineſt legi. ſi
autem nō proprie: manifeſtū ꝙ obſcure dixit,atq; deterius quolibet eorum quæ
10 ſecundū metaphoram dicūtur. ❡ Amplius.ſi nō manifeſta eſt cōtrarij oratio ex Decimus locus
11 hoc quod dicitur.❡ Nam quæ bene aſſignātur:cōtrarias cōmanifeſtant. ❡ Aut Declaratio Vndecimus
ſi per ſe dicta:nō ſit manifeſtū cuius eſt diffinitio.ſed quēadmodum ea quę ſunt
antiquorū ſcriptorum:niſi quis ſuperſcripſiſſet,non cognoſcebatur quid vnum-
12 quodq;.ſi igitur non clare:ex huiuſmodi eſt inſpiciendū.❡ Si igitur ſuperfluum Duodecimus
in termino dixit,primū quidem conſiderandū: ſi aliquo vſus eſt quod omnibus
inſit,vel ſimpliciter ijs quæ ſunt,vel ijs quæ ſub eodem genere ſunt diffinitorū.
❡ Nam ſuperfluū dici neceſſariū id eſt.oportet enim genus ab alijs ſeparare:diffe Declaratio
rentiā autē ab aliquo eorū quæ ſunt in eodem genere.atqui quod omnibus qui-
dem ineſt ſimpliciter: à nullo ſeparat. quod autē omnibus quæ ſub eodem ſunt
genere ineſt:non ſeparat ab ijs quæ ſunt in eodem genere. quare ſuperuacaneū
13 huiuſmodi appoſitū.❡ Aut ſi eſt quidem propriū quod appoſitum eſt:ablato au- Decimus tertius
tem illo,& reliqua diffinitio propria eſt,& indicat ſubſtantiam.❡ Vt in hominis Declaratio
oratione ſciētiæ ſuſceptiuū appoſitum,ſuperfluum.nam & eo ablato:reliqua ora-
tio propria eſt,& indicat ſubſtantiam.ſimpliciter autē dicendo:omne ſuperfluū,
quo ablato reliquum manifeſtū facit id quod diffinitur. Talis autem eſt & animæ
terminus:ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens.nam quod ſeipſum mouet eſt ani
ma:ceu Plato diffiniuit. An propriū quidem quod dicitur: nō indicat autē ſub-
ſtantiam interempto numero? vtrouis igitur modo ſe habeat: difficile eſt vt ex-
plicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit.vt eſt phlegmatis
terminus:humidum primū à cibo,indigeſtū.vnum enim primū nō multa.quare
ſuperfluum indigeſtū appoſitum.nam hoc ablato:reliqua erit propria diffinitio.
nō enim cōtingit à cibo & aliud quiddam primū eſſe. An nō ſimpliciter à cibo
phlegma,ſed indigeſtorū primum? quare addendū eſt indigeſtū. nam illo quidē
14 modo dicta,nō vera erit diffinitio:ſiquidem nō omniū primum eſt.❡ Amplius. Decimus quartus
ſi quippiā eorum quæ ſunt in oratione nō omnibus ineſt quæ ſunt ſub eadē ſpe Declaratio
cie. ❡ Nam talis peius diffiniuit q̄ qui vſi ſunt eo quod ineſt omnibus quæ ſunt.
nā illic,ſi reliqua propria diffinitio:& tota propria erit.ſimpliciter enim ad pro-
priū quolibet addito vero,tota oratio propria fit.at vero ſi aliquid eorū quæ ſunt
in oratione,nō omnibus inſit quæ ſunt ſub eadem ſpecie: impoſſibile eſt totam
orationē propriam eſſe.nō enim cōuerſim prædicabitur de re.vt animal greſſibi
le bipes quadricubitale.nam huiuſmodi oratio nō cōuerſim prædicabitur de re:
15 eo ꝙ nō omnibus ineſt (quæ ſub eadem ſpecie ſunt) quadricubitale.❡ Rurſum
ſi idem frequēter dixit.❡ Vt qui concupiſcentiā appetitū delectationis dixit.nā Decimus quintus
omnis cōcupiſcentia, delectationis eſt. quare & idem concupiſcētiæ delectatio- Declaratio
nis erit.fit igitur terminus cōcupiſcētiæ:appetitus delectationis(nihil enim dif-
fert cōcupiſcentiā dicere:aut appetitū delectationis) quare vtrūq; eorū delecta-
tionis erit.An hoc quidē nihil abſurdum? nam & homo bipes eſt.Quare & idem

hominí bipes erit.eſt autem idem homini:animal greſſibile bipes.quare animal
greſſibile bipes:bipes eſt.ſed nõ propter hoc,abſurdum aliquid accidit.nõ enim
de animali, greſſibile bipes prædicatur.ſic enim de eodem bis bipes prædicatur:
ſi de animali bipede,greſſibile bipes dicitur. quare ſemel tantum bipes prædica-
tur.ſimiliter autem & in concupiſcentia.non enim de appetitu id quod eſt dele-
ctationis eſſe prædicatur, ſed de toto.quare ſemel & hic prædicatio fit. Non eſt
autem bis dicere idem nomen,aliquid abſurdum: ſed frequẽter de aliquo idem
prædicari.ſicut Xenocrates prudentiam diffinitiuam & contemplatiuam eorum
quæ ſunt,dicit eſſe. nam diffinitiua, contemplatiua quædam eſt. quare bis idem
dicit,addens rurſum & contemplatiuam. ſimiliter autem & quicunque refrigera
tionem:priuationem eius quidem caloris qui ſecundum naturam eſt, dicũt eſſe.
nam omnis priuatio eius eſt:quod ſecũdum naturam eſt.quare ſuperfluũ eſt ad-
dere ſecũdum naturam,ſed ſufficit fortaſſe dicere priuationem caloris.eo quòd
Decimus ſextus Declaratio — ipſa priuatio:notum facit quòd eius ſit quòd ſecundũ naturam dicitur. ¶ Rur- 16
ſum ſi vniuerſali dicto addidit & particulare. ¶ Vt ſi clementiam imminutio-
nem expedientium & iuſtorum.nam iuſtum expediens quippiam eſt.quare con-
tinetur in expediente.ſuperfluum igitur iuſtum.nam qui dixit vniuerſale: addi-
dit & particulare. & ſi medicinam diſciplinam ſanatiuorum animali & homini.
aut legem imaginem eorum quæ natura ſunt bona & iuſta. nam iuſtum bonum
quippiam.quare frequenter idem dicit. Vtrum igitur bene an non bene diffini-
uit:per hæc & huiuſmodi perſpiciendum.

TErtij cap.ſcholia.De diffinitione loci alij vndequadraginta.dubitationes quatuor. ¶ 17. Quare ſi plures erunt eiuſdem diffinitiones:idem erit diffinito eſſe.nam vnaquæq; diffinitio:eſſe,eſſentiã, ſubſtantiámq; diffiniti importat, quod quidem ipſi diffinito idẽ eſſe neceſſe eſt.at ſi diffinitiones reipſa eſſent diuerſæ:& ipſa quoq; eſſe, diuerſa eſſent.nõ igitur eadem erunt vni & eidem diffinito.quod tamen eſſe oportet. ¶ 18. Et ſuperficies:ſolido.ſolidũ: corpus,quódq; in tres porrigitur dimenſiones,longum,latum,craſſum. ¶ Elementum:litera.ſed vt grammatici volunt:elemẽtum eſt cum in voce formatur:litera vero cum ſcribitur, delineatúrque. Linea autẽ:ſigno magis.ſignũ,nota,pũctum. ¶ 19. Quod eſt in quiete,& definitione:quod eſt in ſtatu,& perfectione. imperfecta enim quãdiu in perfectionẽ tendunt:indefinita indeterminatáq; ſunt.cum autẽ ſuam perfectionẽ aſſecuta ſunt:definita,determinatáq; ſunt,& in quiete.quare per hunc locum qui tẽperantiam diffiniret,cõtinentiam eſſe perturbationũ guſtus aut tactus: perperã diffiniret.nam tẽperantia determinata,& in quiete:continẽtia autem indeterminata,indefinitáq;, & in motu. ¶ 24. Vt corporis diffinitio. Corpus æquiuocum eſt.nunc ſubſtantiale nomen:& tunc diffinitur ſubſtãtia corporea. nunc autẽ quantitatis nomen:& tunc diffinitur quãtitas cõtinua,tres dimenſiones habẽs.cum igitur dicitur quod tres dimẽſiones habet:ſola appoſita eſt differẽtia,quæ quale quid eſt dicit.nõ igitur particula quæ quid eſt dicit,adiecta eſt.ſolũ enim diffiniti genus quid eſt eius dicit.tales tamen diffinitiones quãdo permanifeſtum diffiniti genus eſt, ſine calumnia admittuntur:q; ad diffinitiones recta expetatur vel maxime in diſciplinis,intelligentia. ¶ 27. Ex ijs quæ ad genera ſunt elementis:ex locis,cõmunibúſq; principijs generis. ¶ 28. Si tranſiliẽs dicit genera.tranſilit,tranſcendit,tranſgreditúrq; genera:qui dimiſſo vicino genere,remotũ ſumit ad diffiniendum.melius enim per propinquum genus vicinúmq; finimus:vt iuſtitiam per virtutẽ quàm per habitũ. ¶ 31. Diuiſa differentia non verificatur de genere.tametſi ea differẽtia non proprie de genere prædicetur ex numero 39.nam neq; maior neque generi diuiſo æqua: recipit tamen genus particularem vtriuſque differentiæ verificationem.aliquod ſanè animal rationale eſt & aliquod irrationale:& earũ diſiuncti vniuerſalem.nam animal omne:aut rationale aut irrationale eſt. ¶ 33. Eſt autem dictus locus vtilis ad eos qui ponunt ideas eſſe. *Secundum ponentes ideas,* vnaquæque idea eſt id quod eſt:nullius alterius prædicationem recipiens.vt ipſum animal,eſt ipſum animal:& ipſa longitudo,ipſa longitudo.neque de ea prædicant aut latitudinẽ habens,aut ſine latitudine.& (vt aiunt) ipſe equus ſolũ eſt ipſe equus,neq; vnus neq; plures.alioqui de ipſo equo iam prędicaretur vnius idea,& multitudinis idea.ſed ipſi illa viderint.de omnibus autem alijs affirmationem aut negationem verificari oportere concedunt. ¶ 40. Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. Genus de inferiore differentia,neque proprie prædicatur, neque illa de genere, attamen genus de illa differentia vniuerſaliter verificatur . genus autem non proprie de differentia prædicatur . nam prædicati eſt formam importare : & ſubiecti rem ſubiectam . atqui genus rem ſubiectam potius importat:differentia vero formam.quare genus valentiore iure ſubiectum fuerit,& differentia illa prædicatum.non eſt autem illa ex 31 numero generis prædicatũ.quare multo minus genus, diffe-

rentiæ prædicatum erit. ℭ Nam ſi de vnaquaque differentiarum animal prædicabitur. genus eſt vt informe, prædicatum autem (vt dictum eſt) formam dicit. Itaque ſi ſubiectum, rem ſubiectam & quæ vt materia. ſubſterniculúmque eſt dicit: genus potius ſubiectum fuerit. quare ſi genus de forma prædicabitur: & materia de forma prædicari videbitur. Et etiam ſi genus vt animal de differentijs prædicabitur: de quotcunque prædicabitur, tantiforme eſſe videbitur. Quare cum à forma ſit vnumquodque, & à diuerſa forma diuerſum: multa iam animalia prædicabuntur. Alia enim & alia differentia rationale, mortale, greſſibile bipes. ℭ 41. Nam ſi de differentia prædicatur homo, manifeſtum quoniam differentia eſt homo. elementum vult eſſe Ariſtoteles: quicquid apte, accommodéque de differentia prædicatur, differentiam eſſe. inferior enim forma ſuperiori formæ: vt ſubiectum eſſe videtur. vt rationale animato: perinde ac albedo colori. ℭ 48. Vt & in diſciplina. contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicitur. vt diſciplina diſciplinati diſciplina dicitur: & contemplatiua contemplabilis: actiua agibilis: & effectiua factibilis. hoc enim ternario diſciplina conſurgit perfecta: & contemplatiua: naturalem, mathematicam, & metaphyſicam complectitur. actiua: moralem, politicam & œconomicam. effectiua vero: architecturam, agriculturam, & cæteras artes mechanicas. ℭ 49. Vt dolio ſanè hauriat aliquis. pro eo quod Ariſtoteles appellat στλεγγίδα, poſitum hic eſt dolium quòd notæ ſit ſignificationis. ſignificat enim prægrande vas in quo reconditur vinum. verum ſtelengis potius inſtrumentum ad lauandum, cuiuſmodi ſolia & labra dicitur: ſignificat. & vt eſt apud Suidam στλεγγίδες καὶ καταμάγλα, τὰ εἰς τὸ λύεσθαι χρεώδη, καὶ ξύστραι, καὶ λήκυθος, καὶ ξυστροφύλαξ εἴδη λουτροῖς ἐπιτήδεια. vbi inſtrumenta ad lauandum, illinimenta, & ſtrigiles, & putamen oui, & id genus balneis accommodata nominat. ℭ 51. Quandoque enim ad vtraq;: ad aſſertoriam partem & dehortatoriam atque diſſuadentem. ℭ 53. Quare non accidit: nunc idem immortale eſſe. Quare non accidit: quia nunc incorruptibile & immortale: idem ſunt. ideo autē incorruptibile in illa tertia ſignificatione, & nunc immortale non ſunt idem. nam nunc immortale dici videtur non quod ſimpliciter immortale, ſed quod nunc non moritur. ℭ 54. Iuſtitiam eſſe virtutem, qua & iuſta volumus & operamur, & qua vnicuique quod ſuum eſt tribuitur, & illam duplicem eſſe, vnam eſſe communium diſpenſatiuam atque diſtributiuam, & alteram commutatiuam: ex quinto ethicorum dilucide cognoſcitur. ℭ 55. Quod autem ſecundum orationem: ſecundum diffinitionem. eſt enim diffinitio oratio quædam quid eſt res indicans. res autem: diffinitū. ℭ 57. Vt ſi ignis corpus eſt ſubtiliſſimum. proponūtur duo: flamma & lux. diffinitur ignis quòd ſit corpus ſubtiliſſimum. ſi igitur flamma eſt magis ignis quàm lux, & flamma eſt minus corpus ſubtiliſſimum quàm lux: manifeſtum eſt ex loco diffinitionem nō eſſe bene aſſignatam. nam de quo res magis: oratio minus dicitur. ℭ 59. Similiter autem oſtendemus. Nam ſi quod poteſt pati, eſt idem enti: quod non poteſt pati, eſt idem non enti. Capiatur igitur quippiam quod non poteſt pati vt forma. cum non potens pati ſit idem non enti: illa eſt nō ens. attamen cum ipſa quippiam efficere poſſit (nam omnis forma eſt virtus ad agendū: vt potentia ad patiendum) ipſa eadem erit ens. accidit igitur idem ens eſſe & non ens. Intellige non vnam per diſiunctionem datam eſſe diffinitionem: ſed ſub diſiunctione duas. vt diffinitio boni dicatur quod per viſum delectabile. item diffinitio boni quod per auditum delectabile. Rurſus diffinitio entis quod poteſt pati. cæterum diffinitio entis quod poteſt agere. id enim eſt per vtrunque diffinire.

Suidas.

ℭ De diffinitione loci alij. Cap. III.

17 VTrum vero diffiniuit & dixit: quid eſt eſſe an non: ex his. Primum ergo ſi non per priora & notiora confecit diffinitionem. ℭ Nam termi nus aſſignatur eius cognoſcēdi gratia quod dicitur. cognoſcimus autem non ex quibuſlibet: ſed ex prioribus, notioribúſque, quēadmodū in demonſtrationibus. ſic enim omnis doctrina, & omnis diſciplina ſe habet. manifeſtū igitur quòd qui non per huiuſmodi diffiniuit: non diffiniuit. ſi enim diffiniuit: plures erunt eiuſdem diffinitiones. nam manifeſtum quòd & qui per priora ac notiora, iterum melius diffiniuit: quare vtræque erunt diffinitiones eiuſdē. tale autem non videtur. nam vnicuique eorum quæ ſunt: vnum eſt eſſe idipſum quod eſt. quare ſi plures erunt eiuſdē diffinitiones: idem erit diffinito, eſſe quod quidem ſecundum vtranque diffinitionem ſignificatur. hæc autem non eadem ſunt: eo quòd diffinitiones diuerſæ. manifeſtum igitur quoniam non diffiniuit:

Decimus ſeptimus Declaratio

18 qui non per priora atq; notiora diffiniuit. ℭ Igitur per non notiora quidem terminum dici: dupliciter eſt accipere. ℭ Aut enim ſi ſimpliciter ex ignotioribus. aut ſi nobis ignotioribus, contigit enim vtroque modo. ſimpliciter igitur notius quod prius eſt: poſteriore. vt punctum: linea. & linea: ſuperficie. & ſuperficies: ſo-

Decimus octauus Declaratio

lido.quemadmodum & vnitas:numero.prius enim,& principium omnis nume-
ri. ſimiliter autem & elementum ſyllaba. nobis autem econuerſo quandoque
accidit.nam maxime ſolidum: magis ſub ſenſu cadit quàm ſuperficies. ſuperfi-
cies autem magis:quàm linea.linea autem:ſigno magis.quare multitudo magis
huiuſmodi cognoſcit.nam illa quidem quomodolibet: hæc autem ſubtili & fœ-
cundo intellectu comprehendere oportet, ſimpliciter igitur melius, per priora:
poſteriora tentare cognoſcere.nam magis ſciẽtificum tale eſt.verum ad eos qui
impotentes ſunt cognoſcere per talia:neceſſarium forte per ea quæ illis cognita
ſunt facere orationem.ſunt autem talium diffinitiones quæ & puncti & lineæ &
ſuperficiei.omnes enim per poſteriora:priora indicant.nam illud quidem lineæ:
iſtam autem ſuperficiei,hanc vero ſolidi fines dicunt eſſe.Non oportet autem la
tere quoniam ſic diffinientes non contingit quod quid eſt eſſe diffinito,indica-
re, niſi contingat idem nobis notius eſſe & ſimpliciter notius. ſiquidem oportet
per genus & differentias diffinire eum, qui bene diffinit. hæc autem ſimpliciter
notiora & priora ſunt,ſpecie.interimit enim genus & differentia ſpeciem.quare
priora hæc:ſpecie.ſunt autem notiora.nam ſpecie quidem nota:neceſſe eſt & ge
nus & differentias cognoſci.qui hominẽ enim cognoſcit:& animal greſſibile co
gnoſcit.at genere & differentia notis:non neceſſe eſt & ſpeciem cognoſci. quare
ignotior ſpecies. Amplius illis (qui ſecundum veritatẽ huiuſmodi diffinitiones
dicunt eſſe quæ ſunt ex ijs quæ vnicuiq; ſunt nota) plures eiuſdem accidit dice-
re diffinitiones eſſe.nam alia alijs,& non omnibus eadem: cõtingit notiora eſſe.
quare ad vnũquenq; erit diffinitio aſſignanda: ſiquidem ex ijs quæ ſingulis qui-
buſq; ſunt notiora,diffinitionem oportet facere.Amplius eiſdem alia,interdum
alia magis nota.nam à principio quidem ſenſibilia:inſtructioribus autem factis,
contrà.quare neq; ad eundem ſemper eadem diffinitio aſſignanda:ijs qui per ea
ſingulis quibuſq; ſunt notiora diffinitionem fatentur aſſignandam eſſe, manife-
ſtum igitur quòd non diffiniendum per ea quæ huiuſmodi ſunt:ſed per ſimpli-
citer notiora.nam ſolo modo ſic vna & eadem diffinitio ſemper fiet.Fortaſſe au-
tem & quod ſimpliciter notum,non eſt id quod omnibus notum:ſed quod bene
diſpoſitis intellectu.quemadmodum & ſimpliciter ſalubre ijs qui bene affectum
habent corpus.oportet ergo vnumquodq; talium diligenter perueſtigare:vti au
tem diſputantes ad id quod expedit. Maxime autẽ ſine diſſenſione interimere
contingit diffinitionem:ſi neq; ex ſimpliciter notioribus, neq; ex ijs quæ nobis,
contingit diffinitionẽ fieri.vnus igitur locus eſt eius quod non per notiora,quod
Decimus nonus per poſteriora,priora indicat:quẽadmodum prius diximus.¶ Alius autem:ſi eius 19
quod eſt in quiete & definitione,per indefinitũ,& quod in motu eſt aſſignata eſt
Declaratio oratio nobis. ¶ Prius enim eſt & notius quod manens eſt & definitum, eo quod
Viceſimus indefinitũ & in motu eſt.¶ Eius autem quod eſt non ex prioribus:tres ſunt loci.
Declaratio ¶ Primus quidẽ:ſi per oppoſitũ,oppoſitum diffiniuit. ¶ Vt ſi per malum: bonũ. 20
ſimul enim natura oppoſita. & nonnullis etiã eadem diſciplina vtrorunq; vide-
tur eſſe.quare non notius alterũ altero.Oportet autem non latere quædam for-
taſſe aliter diffiniri non poſſe.vt duplum ſine dimidio:& quæcunq; per ſe ad ali-
quid dicũtur.nam omnibus huiuſmodi:eſt idem eſſe ei quod eſt ad aliquid quo-
dam modo ſe habere.quare non eſt poſſibile ſine altero alterũ cognoſcere: eo ꝙ
neceſſarium eſt in alterius oratione coaſſumi & alterum.Ergo cognoſcere quidẽ
Viceſimus primus oportet huiuſmodi omnia:vti autem eis in his vt videbitur expedire.¶ Alius:ſi 21
Declaratio eodem vſus eſt ei quod diffinitur.¶ Latet autẽ:cum non eodem diffiniti nomi-
ne vtitur.vt ſi ſolem ſtellam in die apparentẽ diffiniuit.nam qui die vtitur:ſole
vtitur.& par eſt ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationẽ.vt ꝙ dies
eſt,ſolis latio ſuper terram.nam tunc manifeſtum ꝙ qui ſolis lationem ſuper ter
Viceſimus ſecundus ram dixit:ſolem dixit.quare vtitur ſole:qui die vtitur.¶ Rurſum ſi eo quod edi- 22

uerſo diuiditur:id quod ediuerſo diuiditur diffiniuit.❡Vt impar eſt qui vnitate Declaratio
maior eſt pare.ſimul enim natura:quæ ex eodẽ genere ediuerſo diuiduntur.im-
23 par autẽ & par ediuerſo diuiduntur.nam ambo,numeri differentiæ. ❡Similiter Viceſimus tertius
autem & ſi per inferiora:ſuperiora diffiniuit. ❡Vt parem numerũ:qui bipartite Declaratio
ſecatur.aut bonũ:habitum virtutis.nam & bipartite ſumptum eſt à duobus:quæ
paria ſunt.& virtus:bonum quoddam eſt.quare inferiora hæc quàm illa ſunt.eſt
autem neceſſe eum qui inferioribus vtitur:& illis vti. nam & qui virtute vtitur:
bono vtitur.eo ꝙ bonum quoddam virtus. ſimiliter autẽ & qui bipartite vtitur:
& pare vtitur. eo ꝙ in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari. duo autẽ paria ſunt.
Vniuerſaliter igitur dicendo vnus eſt locus nõ per priora & notiora feciſſe ora-
24 tionẽ,partes autem eius:ea quæ dicta ſunt. ❡Secũdus autem: ſi res cum ſit non Viceſimus quartus
ponitur in genere.❡Nam in omnibus huiuſmodi peccatũ eſt:in quibus nõ prius Declaratio
ponitur in oratione,quid eſt.vt corporis diffinitio:quod habet tres dimenſiones.
aut ſi quis hominẽ diffiniuit:quod eſt ſciens numerare.non enim dictũ eſt quid
eſt:habere tres dimenſiones.vel quid eſt:ſcit numerare.genus autẽ vult quid eſt
25 ſignificare.& primũ apponitur:eorum quæ in diffinitione dicũtur.❡Amplius.ſi Viceſimus quintus
ad plura cum dicatur id quod diffinitur:nõ ad omnia aſſignauit. ❡Vt ſi grãma- Declaratio
ticen:ſcientiam ſcribẽdi quod profertur. nam indiget & ꝙ legendi. nihilo enim
magis ſcribendi quàm legendi aſſignat quod diffinit.quare nõ alius:ſed qui vtraq;
hæc dicit.eo ꝙ plures nõ cõtingit eiuſdem diffinitiones eſſe.In quibuſdam pro-
fecto ſecũdum veritatẽ ſe habet vt dictũ eſt.in quibuſdam autem nõ,vt in qui-
buſcunq; non per ſe dicitur ad vtrunq;.vt medicinam:ſciẽtiam,ſanitatẽ & ægri-
tudinem efficiendi. nam de illa quidem per ſe dicitur:de hac autẽ per accidẽs.
ſimpliciter enim alienum à medicina:ægritudinem efficere.Quare nihil magis
diffiniuit: qui ad vtrunq; aſſignauit,quàm qui ad alterũ, verum fortaſſe & dete-
26 rius.eo ꝙ & reliquorum quilibet:poteſt ægritudinem efficere.❡Amplius.ſi non Viceſimus ſextus
ad melius ſed ad peius aſſignauit : cũ ſint plura ad quæ dicitur quod diffinitur. Declaratio
27 ❡Nam omnis diſciplina & poteſtas: optimi videtur eſſe. ❡Rurſum ſi nõ poſitũ Viceſimus ſeptimus
eſt in proprio genere quod dictum eſt:cõſiderandũ ex ijs (quæ ad genera ſunt)
28 elementis:quẽadmodum eſt dictum prius.❡Rurſum ſi tranſiliens dicit genera. Viceſimus octauus
❡Vt qui iuſtitiam æqualitatis habitũ effectiuum , vel diſtributiuum æqui. nam Declaratio
tranſilit (qui ſic diffinit)virtutem.relinquens igitur iuſtitiæ genus:nõ dicit quid
eſt eſſe (nam ſubſtantia vnicuiq; eſt in genere) eſt autem hoc idem ei quod eſt
nõ in proximo genere ponere.Nam qui in proximo poſuit:omnia ſuperiora di-
xit.eo quòd omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicãtur.❡Quare aut in
proximo genere ponendũ:aut omnes differẽtias ſuperiori generi addendum per
quas diffinitur proximum genus.ſic enim erit nihil prætermiſſum:ſed pro nomi
ne,in oratione dictum erit inferius genus. qui vero ipſum ſuperius genus dicit:
29 nõ dicit & inferius genus.nam qui plantam dicit: nõ dicit arborem. ❡Rurſum Viceſimus nonus
in differẽtijs ſimiliter cõſiderãdum:ſi & differentias dixit generis.❡Nam ſi rei Declaratio
nõ ſpecialibus diffiniuit differentijs,aut ſi etiam omnino aliquid huiuſmodi di-
xit quod nullius cõtingit differentiam eſſe (vt animal, aut ſubſtãtiam) manife-
30 ſtum quoniã non diffiniuit.nullius enim differẽtiæ:quæ dicta ſunt. ❡Videndum Triceſimus
autẽ & ſi eſt aliquid quod ediuerſo diuiditur dictæ differẽtiæ. ❡Nam ſi non eſt: Declaratio
perſpicuũ quoniam nõ erit quæ dicta eſt generis differẽtia. nam omne genus ijs
(quæ ediuerſo diuidũtur) differentijs diuiditur.vt animal greſſibili & volatili &
31 aquatili & bipedi. ❡Aut ſi eſt quidem ediuerſo diuiſa differẽtia:non verificatur Triceſimus primus
autẽ de genere. ❡Nam ſi nõ:manifeſtũ quoniam neutra erit generis differẽtia. Declaratio
omnes enim quæ ediuerſo diuidũtur differẽtiæ, verificantur de proprio genere.
32 ❡Similiter autem & ſi verificatur quidem: at nõ facit appoſita generi ſpeciem. Triceſimus ſecundus
❡Nam manifeſtũ:ꝙ nõ erit hæc ſpecifica differentia generis.nam omnis ſpeci- Declaratio

fica differentia cum genere:ſpeciem facit. ſi autem hæc non eſt differentia: nec 33
Triceſimus tertius
quæ dicta eſt.quia hęc ediuerſo diuiditur.❡ Amplius.ſi negatione diuidat genus.
Declaratio
❡Vt qui lineã diffiniunt longitudinẽ ſine latitudine eſſe.nam nihil aliud ſigni-
ficat,ſine latitudine quàm ꝙ non habet latitudinẽ. accidet igitur genus partici-
pare ſpeciem.nam omnis longitudo:ſine latitudine,aut latitudinem habens eſt.
quia de omni affirmatio vel negatio vera ſit . quare genus lineæ cum longitudo
ſit:ſine latitudine,aut latitudinẽ habens erit.at longitudo ſine latitudine ſpeciei
eſt ratio. ſimiliter autẽ & longitudo latitudinem habens.nam ſine latitudine,&
latitudinem habens:differẽtiæ ſunt.ex differẽtia autem & genere:eſt ſpeciei ora-
tio.quare genus ſuſcipiet ſpeciei orationem,ſimiliter autẽ & differẽtiæ. eo quòd
altera dictarum differentiarũ ex neceſſitate prædicatur de genere.Eſt autem di
ctus locus vtilis ad eos qui ponunt ideas eſſe.nam ſi non eſt ipſa longitudo:quo-
dam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet,aut ſine latitudine
eſt.oportet enim de omni longitudine alterũ eorum verificari: ſi quidem de ge-
nere verificari debeat.hoc autem nõ accidit.ſunt autem & ſine latitudine,& la-
titudinem habentes longitudines.quare ad illos ſolos vtilis hic locus:quicunque
genus vnum numero dicunt eſſe.hoc autem faciũt qui ideas ponũt.Nam ipſam
longitudinem,& ipſum animal:genus dicunt eſſe.Fortaſſe autem in quibuſdam
etiam neceſſariũ eſt negatione vti diffiniẽtem: vt in priuationibus. nam cæcum
eſt quod non habet viſum,quando natum eſt habere. Differt autem nihil nega-
tione diuidere genus, aut huiuſmodi affirmatione : qua negationem neceſſe eſt
ediuerſo diuidi. vt ſi longitudinem,habens latitudinem diffiniuit.nam habente
latitudinem ediuerſo diuiditur, non habens latitudinem, neq; aliud quicquam.
Triceſimus quartus
quare negatione,rurſum diuiditur genus.❡ Rurſum ſi ſpeciem vt differentiam 34
Declaratio
aſſignauit.❡ Vt qui conuicium:iniuriam cum irriſione diffiniuit.nam irriſio in-
Triceſimus quintus
iuria quædam eſt.quare nõ differentia ſed ſpecies eſt irriſio.❡ Amplius.ſi genus 35
Declaratio
vt differẽtiam dixit. ❡ Vt virtutem:habitũ bonum, vel ſtudioſum.nam bonum
Dubitatio.
eſt genus virtutis.❡ An non genus eſt bonum,ſed differentia?ſi quidem verum 36
eſt ꝙ non cõtingat idem in duobus generibus eſſe non continẽtibus ſeinuicem
(nam neq; bonum continet habitum: neq; habitus bonum.non enim omnis ha-
bitus bonũ:neque omne bonum habitus) nõ erunt profecto genera ambo.ſi igi
tur habitus genus eſt virtutis:perſpicuum bonum non genus,ſed magis differen
tiam eſſe. Amplius habitus quidem quid eſt virtus ſignificat.bonum autem non
Triceſimus ſextus
quid eſt,ſed quale quid eſt. videtur autẽ differẽtia quale quid ſignificare. ❡ Vi- 37
Declaratio
dendum autẽ & ſi non quale quid ſed ipſum quid ſignificat aſſignata differẽtia.
Triceſimus ſeptimus
❡ Nam videtur quale quid omnis differẽtia ſignificare.❡ Conſiderandũ autem 38
Declaratio
& ſi ſecundũ accidens ineſt diffinito differentia.❡ Nam nulla differentia eſt eo-
rum,quæ ſecũdum accidens inſunt,ſicuti neq; genus.non enim contingit diffe-
Triceſimus octauus
rentiam ineſſe alicui,& nõ ineſſe.❡ Amplius.ſi prædicatur de genere differẽtia, 39
Declaratio
vel ſpecies,aut inferiorũ aliquid ſpeciei:nõ erit diffiniẽs.❡ Nam nullum eorum
quæ dicta ſunt:contingit de genere prædicari.eo quòd genus de quamplurimis
Triceſimus nonus
omnium dicitur. ❡ Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. ❡ Nam non de 40
Declaratio
differentia,ſed de quibus differentia: genus videtur prædicari.vt animal de ho-
mine & boue,& de alijs greſſibilibus animalibus:nõ autem de ea differentia,quæ
de ſpecie dicitur.nam ſi de vnaquaque differẽtiarum animal prædicabitur:mul-
ta animalia de ſpecie prædicabũtur.nam differentiæ de ſpecie prædicantur.Am-
plius differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt:ſi quidem ſunt anima-
Quadrageſimus
lia.nam vnumquodq; animalium:aut ſpecies aut indiuiduum eſt.❡ Similiter au 41
tem inſpiciendũ & ſi ſpecies,aut inferiorum ſpeciei aliquod: de differentia præ-
Declaratio
dicatur.❡ Impoſſibile enim.eo quòd de pluribus differẽtia quàm ſpecies dicitur.
Item accidet differentiam ſpeciem eſſe:ſi quidem prædicabitur de ea aliqua ſpe-

cierum.nam ſi de differentia prædicatur homo: manifeſtum quoniam differētia
42 eſt homo. ❡ Rurſum ſi non prior eſt differentia ſpecie. ❡ Nam genere quidem Quadrageſimus primus
43 poſterior eſt:ſpecie autem priorē differentiam eſſe oportet. ❡ Conſiderandū au- Declaratio
tem & ſi alterius generis eſt dicta differentia. neq; contenti, neque continentis. Quadrageſimus ſecūdus
❡ Nam non videtur eadem differentia duorū generum eſſe continentiū ſeinui Declaratio
cem.ſi autē non:accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non conti-
nentibus ſeinuicem.infert enim vnaquæq; differentiarū propriū genus.vt greſſi
bile & bipes animal coinferunt. quare ſi de quo differentia & generum vtrunq;:
manifeſtum vtiq; quoniam ſpecies in duobus erit generibus non continentibus
44 ſeinuicem. ❡ An non impoſſibile eandē differentiam duorū generum eſſe non Dubitatio.
continentiū ſeinuicem:ſed addendū neq; vtroq; ſub eodem exiſtēte?nam greſſi-
bile animal & volatile animal genera ſunt non continentia ſeinuicē: & vtriuſq;
eorum eſt bipes differentia.quare addendum eſt:neq; ſub eodē,vtroq; exiſtente.
nam hæc ambo ſub animali ſunt. Manifeſtum etiā quoniā non neceſſe eſt diffe-
rentiam omnē:proprium genus inferre. eo ꝙ cōtingit eandem duorū generum
eſſe non continentiū ſeinuicem.ſed alterū tantum neceſſe eſt inferre:& ſuperio-
45 ra omnia.vt bipes:greſſibile,vel volatile infert animal. ❡ Videndum autē & ſi in Quadrageſimus tertius
aliquo differentiam aſſignauit ſubſtantiæ. ❡ Nam non videtur differre ſubſtātia Declaratio
à ſubſtantia in eo quod alicubi eſt.quare & eos qui greſſibili,& aquatili diuidunt
46 animal,increpant: tanquam greſſibile & aquatile, alicubi ſignificet. ❡ An in his Dubitatio.
quidem non recte increpant?non enim in aliquo neque alicubi ſignificat aqua-
tile & terreſtre:ſed quale quid.nam etſi in ſicco ſit:ſimiliter aquatile.ſimiliter au
tem & terreſtre:etſi in humido ſit,ſimiliter terreſtre,ſed non aquatile erit. atta-
men ſi quandoque ſignificat in aliquo differentia:manifeſtū quoniam peccabit.
47 ❡ Rurſum ſi affectū:differentiam aſſignauit. ❡ Nam omnis affectus cum magis Quadrageſimus quartus
fit:detrahit à ſubſtantia. differentia autē:non huiuſmodi eſt.nam magis videtur Declaratio
ſaluare differentia id cuius eſt differentia.& ſimpliciter impoſſibile eſt ſingulum
quodque eſſe ſine propria differentia . nam cum non eſt greſſibile: non erit ho-
mo. & (vt ſimpliciter dicamus) ſecundū quæcunq; alteratur habens: nihil eorū
differentia illius eſt. nam omnia huiuſmodi cum magis fiunt : detrahunt à ſub-
ſtantia.quare ſi aliquam huiuſmodi differentiam quiſpiam aſſignauit: peccauit.
48 ſimpliciter enim non alteramur ſecundū differentias. ❡ Et ſi alicuius eorū quæ Quadrageſimus quintus
ſunt ad aliquid: non ad aliud quid,differentiam aſſignauit. ❡ Nam eorum quæ Declaratio
ſunt ad aliquid:& differentiæ ad aliquid.vt & in diſciplina.contemplatiua enim,
& actiua,& effectiua dicitur.vnumquodq; autem horū,ad aliquid ſignificat.con
49 templatiua enim alicuius,& actiua alicuius, & effectiua alicuius. ❡ Conſideran- Quadrageſimus ſextus
dum autem & ſi ad quod natum eſt vnūquodq; eorum quæ ſunt ad aliquid:aſſi- Declaratio
gnauit diffiniens. ❡ Nam in quibuſdam quidē ad quod natū eſt ſingulum quod-
que eorum quæ ſunt ad aliquid,ſolum eſt vti:ad aliud autem nihil.vt viſu ad vi
dendū ſolum.quibuſdam autē:& ad aliquid aliud.vt dolio ſanè hauriat aliquis.
attamen ſi quis diffiniuit dolium,inſtrumentū ad hauriēdum:peccauit.nō enim
ad hoc natū eſt.terminus autē eſt:ad quod natū eſt.ad quod ſanè vtitur prudens
50 quà prudens:& quæ circa ſingulū quodq; propria eſt diſciplina. ❡ Amplius.ſi nō Quadrageſimus ſeptimus
primi aſſignauit:quādo contingit ad plura dictum eſſe. ❡ Vt prudentiā virtutē Declaratio
hominis,aut animæ:& non rationalis.primum enim rationalis virtus,prudētia.
51 nam ſecundum hoc:& anima & homo dicitur prudens. ❡ Amplius.ſi non ſuſce- Quadrageſimus octauus
ptiuum eſt eius cuius dicitur diffinitus affectus vel diſpoſitio vel quoduis aliud: Declaratio
peccauit. ❡ Nam omnis diſpoſitio vel affectus in illo natus eſt fieri:cuius eſt diſpo
ſitio vel affectus,vt & ſcientia in anima,diſpoſitio exiſtens animæ. aliquando au
tem peccant in talibus.vt quicunq; dicunt quòd ſomnus eſt impotentia ſenſus,
& dubitatio æqualitas contrariarū ratiocinationū, & dolor ſeparatio naturalium

partium cum violentia.nam neque ſomnus ineſt ſenſui. oporteret autem ineſſe
ſi impotentia ſenſus eſt. ſimiliter autem neq; dubitatio: contrarijs ratiocinatio-
nibus ineſt.neque dolor:naturalibus partibus.dolebunt enim inanimata ſi dolor
eis ineſt. talis autem & ſanitatis diffinitio: ſi quidem commenſuratio calidorũ &
frigidorum eſt.neceſſe eſt enim ſana eſſe:calida & frigida.nam cuiuſq; commen
ſuratio:illis ineſt quorum eſt cõmenſuratio.quare ſanitas inerit vtiq; ipſis. Item
id quod fit:in effectiuum aut ecõuerſo,accidit ponere,ſic diffinientibus.nõ enim
eſt dolor,ſeparatio naturalium partiũ:ſed effectiuum doloris.nec ſomnus,impo
tentia ſenſus:ſed effectiuum alterũ alterius.aut enim propter impotentiam dor
mimus:aut propter ſomnum impotentes ſumus.ſimiliter autem & dubitationis
videbitur effectiuum eſſe:contrariarũ æqualitas ratiocinationum.quandocunq;
enim ad vtraq; ratiocinantibus nobis ſimiliter videntur omnia ſecundũ vtrunq;
Quadrageſimus nonus — fieri:dubitabimus vtrum agamus.❡ Amplius.ſecundum tẽpora omnia:conſide- 52
randum ſicubi diſſonet. vt ſi immortale diffiniuit: animal nunc incorruptibile
Declaratio — eſſe.❡ Nam nunc incorruptibile animal:nunc immortale erit.❡ An in hoc qui- 53
Dubitatio. — dem non accidit? nam anceps ſecundum amphiboliam eſt nunc incorruptibile
eſſe.aut enim quoniam nõ corrumpitur nunc,ſignificat,aut quoniam non poſſi-
bile corrumpi nunc, aut quoniam huiuſmodi eſt nunc vt nũquam poſſit corrũ-
pi.quando igitur dicimus quòd incorruptibile nunc eſt animal:nõ hoc dicimus
quòd nunc tale eſt animal,ſed vt nunquam poſſit corrumpi.hoc autem immor
tali idem erat.quare nõ accidit:nunc idem immortale eſſe. ❡ Sed tamen ſicubi
accidit quod ſecundum diffinitionẽ quidem aſſignatũ eſt ineſſe nunc vel prius,
quod vero ſecundum nomen non ineſt:non erit idem.vtendum ergo hoc loco:
Quinquageſimus — quemadmodum dictum eſt.❡ Inſpiciendum autẽ & ſi ſecũdum aliud quippiam 54
Declaratio — magis dicitur quod diffinitur: quam ſecundum aſſignatam orationem. ❡ Vt ſi
iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt.iuſtus enim magis eſt qui eligit æquum di-
ſtribuere: eo qui poteſt. quare nõ erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua. nam &
Quinquageſimus prim9 — iuſtus eſſet maxime:qui poſſet æquum diſtribuere.❡ Amplius.ſi res quidem ſu- 55
ſcipit magis:quod autem ſecũdum orationem aſſignatur non ſuſcipit.aut cõtrà,
Declaratio — quod ſecundum orationẽ ei aſſignatur ſuſcipit:res autem non. ❡ Oportet enim
aut vtraq; ſuſcipere:aut neutrum.ſiquidem idem eſt rei quod ſecũdum orationẽ
Quinquageſim9 ſecũdus — aſſignatur. ❡ Amplius ſi ſuſcipiunt vtraq; quidem magis:non ſimul autẽ vtraq; 56
Declaratio — augmentum ſumunt.❡ Vt ſi amor concupiſcentia conuentionis eſt.nam magis
amans nõ magis concupiſcit conuentionem: quare non ſimul vtraq; ſuſcipiunt
Quinquageſimus tertius — magis.at oporteret: ſi idem eſſent. ❡ Amplius. ſi duobus quibuſdam propoſitis, 57
Declaratio — de quo res magis dicitur:id quod eſt ſecundum orationẽ minus dicitur. ❡ Vt ſi
ignis eſt corpus ſubtiliſſimũ. ignis enim magis flamma quàm lux. corpus autem
ſubtiliſſimum minus flamma quàm lux.oportet autẽ vtraq; magis ineſſe eidem:
Quinquageſimus quart9 — ſi quidem eadem ſint.❡ Rurſum ſi hoc quidem ſimiliter vtriſque ineſt propoſi- 58
Quinquageſim9 quintus — tis:aliud autem nõ ſimiliter vtriſque,ſed alteri magis.❡ Amplius.ſi ad duo dif- 59
Declaratio — finitionem aſſignauerit ſecundum vtrunque. ❡ Vt bonum quod per viſum,aut
per auditum delectabile.& ens quod poſſibile eſt pati,aut facere.ſimul enim idẽ
& bonum & non bonum eſt.ſimiliter autem & ens & non ens.nam per auditum
delectabile:idem bono erit.quare quod non delectabile eſt per auditum:non bo
no idem. nam eiſdem & oppoſita eadem erunt. opponitur autem bono quidem
non bonũ:per auditum autem delectabili,per auditũ non delectabile.manifeſtũ
igitur quoniam idem non delectabile per auditum,nõ bono.ſi igitur aliquid eſt
per viſum quidem delectabile,per auditum autem non:& bonum,& nõ bonum
Quinquageſimus ſextus — erit. ſimiliter autem oſtendemus quoniam idem ens & non ens eſt. ❡ Amplius 60
& generibus & differẽtijs & alijs omnibus quæ in diffinitionibus ſunt aſſignatis:
eis qui orationes pro nominibus faciunt conſiderandum: ſi quicquam diſſonet.

QVarti cap.ſcholia. De diffinitione loci alij decem & octo. dubitatio vna. ❡65. Neq; quantacunq;: ſuccuſſio erit. Succuſſio (quam Græci σεισμὸν appellant) eſt motus terræ qui à ſpiritus in eius latebris incluſi exitum petentis violentia prouenit. de quo Ariſtoteles in Phænomenis (quæ Meteora appellantur) determinat. Et ſingula quo pacto ſint diffinienda ex ſuis locis cognoſcũtur. ❡67. Ipſa ſpecies: idea. ❡68. Si quidem habentis: in habitu. quia ſi habitus diffinitio eſt habitus: & diffinitio habentis erit habentis, & contrà ſi diffinitio habentis in habente, & habitus in habitu. & ſic in cæteris coniugatis & caſibus: ſimilis diffinitio, conſimilis erit. ❡71. Et dimidium quod in æquali ſuperatur. in æquali: in dimidio. ❡72. Secundum vnã quãdam complexionem contrariorum. cõplexiones contrariorum ex ſecundi huius topicæ inſtitutionis numero 26 cognoſcuntur. ❡77. Ijs qui non ſecundũ negationem ignorãtiam dicunt. nam illi qui nõ dicunt ignorationem ſecundũ priuationem dici: putant illos peccare qui eam diffiniunt negatione, ſed putant eam diffiniendam per id quod eſt hallucinatum eſſe, & habere deceptionis habitum, quo quiſpiam praue afficitur. Attamen ignorantia anceps vocabulum eſt ſecundum æquiuocum: vt ex numero 119 primi poſteriorum cognoſcitur. ❡79. Et tales orationes vtiles ſunt: tales diffinitiones.

❡De diffinitione loci alij. Cap. IIII.

61 SI autem ſit ad aliquid quod diffinitur, aut per ſe, aut ſecũdum genus: Quĩquageſim⁹ ſeptim⁹
conſiderandum ſi nõ dictum eſt in diffinitione ad quod dicitur, aut
ſecundum ipſum, aut ſecundum genus. ❡Vt ſi ſcientiam diffiniuit Declaratio.
opinionem indiſſuaſibilem. aut etiã voluntatem: appetitum ſine triſtitia. omnis enim eius quod eſt ad aliquid: ſubſtantia ad alterum. eo quòd idem ſit vnicuiq; eorum quæ ſunt ad aliquid eſſe: idipſum quod eſt ad aliquid quodã modo ſe habere. Oportebat igitur ſcientiam dicere opinionem ſcibilis: & voluntatem appetitum boni. ſimiliter autem & ſi grãmaticen diffiniuit ſcientiam literarum. oportebat enim, aut ad quod ipſum dicitur, aut ad quod forte genus di-
62 citur: in diffinitione aſſignari. ❡Aut ſi cum quippiam ad aliquid dicitur: non aſ- Quĩquageſim⁹ octauus
ſignauit ad finem. ❡Finis autem in vnoquoq; eſt quod optimum eſt, aut cuius Declaratio.
gratia alia ſunt. dicendum igitur, aut optimum, aut vltimum. vt concupiſcentiã non delectabilis, ſed delectationis. nam propter hanc: & delectabile eligimus.
63 ❡Conſiderandum & ſi generatio eſt ad quod aſſignauit, vel actus. ❡Nihil enim Quinquageſim⁹ nonus
talium finis. nam magis quod eſt egiſſe & generaſſe finis, quàm fieri & agere. Declaratio.
64 ❡An non in omnibus verum huiuſmodi? pene enim plurimi delectari magis Dubitatio.
volunt, quàm deſtitiſſe delectari. quare agere magis finem quis ſtatuat quàm
65 egiſſe. ❡Rurſum in quibuſdam ſi non determinauit quanti, vel qualis, vel vbi, Sexageſimus
vel ſecundum alias differentias. ❡Vt ambitioſus, & qualis & quanti appetens eſt Declaratio.
honoris. nam omnes appetunt honorem. quare non ſufficit ambitioſum dicere qui appetit honorem: ſed addere oportet dictas differentias. ſimiliter autem & auarus, quantas appetit pecunias. aut intemperans, circa quales voluptates. non enim qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur: ſed qui ab aliqua. aut rurſum qui diffiniuit noctem, vmbram terræ. aut ſuccuſſionem, motum terræ. aut nubem, denſitatem aeris. aut ventum, motũ aeris. addendũ enim quanti, & qualis, & vbi, & à quo. ſimiliter autem & in cæteris huiuſmodi. nam omittens differentiam quamlibet: non dicit quid eſt eſſe. oportet autẽ ſemper ad id quo indiget, argumentari. non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacunq;: ſuccuſſio erit. ſimiliter autem neq; aere quolibet modo, neq; quantocunq; moto:
66 ventus erit. ❡Amplius in appetitibus. ſi non apponitur quod apparet & in qui- Sexageſimus primus
buſlibet alijs congruit. ❡Vt quoniã voluntas appetitus boni: concupiſcentia au Declaratio.
tem appetitus delectationis. ſed non apparentis boni vel delectationis. plerunq; enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile eſt. Quare non neceſſarium bonum, vel delectabile eſſe: ſed apparens ſolum. oportebat ergo ſic & aſ-
67 ſignationem facere. ❡Si autem & aſſignauit quod dictum eſt: in ipſas ſpecies du- Sexageſim⁹ ſecundus
cendum eum qui ponit ideas eſſe. ❡Non enim eſt idea vllius apparẽtis. ipſa au- Declaratio.

tem ſpecies ad ipſam ſpeciem videtur dici. vt ipſa concupiſcentia, ipſius dele-
ctationis: & ipſa voluntas, ipſius boni. apparentis igitur boni non erit ipſa vo-
luntas: neque apparentis delectationis ipſa concupiſcentia. Abſurdum enim
Sexageſimus tertius eſt eiſe:ipſum apparens bonum, vel delectabile. ❡Amplius. ſi ſit quidem habi- 68
tus diffinitio:conſiderandum in habente.ſi quidem habentis:in habitu.ſimiliter
Declaratio. autem & in cæteris talibus. ❡Vt ſi delectatio eſt iuuantia, & delectabile iuua-
Sexageſimus quartus bile.❡Vniuerſaliter autem dicendo in huiuſmodi diffinitionibus:quodam mo- 69
Declaratio. do, vno plura accidit eum qui diffinit diffinire. ❡Nam qui ſcientiã diffiniuit:
quodam modo & ignorantiam diffiniuit. ſimiliter autem & ſcium & inſcium
& ſcire & ignorare. nam primo dilucido facto:& reliqua quodam modo diluci-
da fiunt. inſpiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam diſſonet: vten-
Sexageſimus quintus do elementis ex contrarijs,& coniugatis.❡Amplius in ijs quæ ad aliquid ſunt, 70
conſiderandum: ſi ad quod genus aſſignatur, & ſpecies ad illud quoddam aſſi-
Declaratio. gnatur.❡Vt ſi opinio ad opinatum:& quædam opinio ad quoddam opinatum.
& ſi multiplex ad ſubmultiplex:& quoddam multiplex ad quoddam ſubmulti-
Sexageſimus ſextus plex.ſi autem non ſic aſſignatur: manifeſtum quoniam peccatur. ❡Videndum 71
Declaratio. autem:& ſi oppoſiti oppoſita diffinitio.❡Vt ſi dimidij ea ſit:quæ oppoſita eſt ei,
quæ eſt duplicis. nam ſi duplex eſt quod inæquali ſuperat dimidium: & dimi-
Sexageſimus ſeptimus dium quod in æquali ſuperatur.❡In contrarijs autem ſimiliter.❡Nam contra- 72
Declaratio. ria contrarij oratio erit, ſecundum vnam qnandam complexionem contrario-
rum.vt ſi adiutiuum quidem effectiuum boni eſt:nociuum effectiuum mali,aut
corruptiuum boni. alterum enim horum neceſſarium eſt contrarium eſſe: ei
quod ex principio dictum eſt.ſi igitur neutrum contrarium eſt ei quod ex prin
cipio dictum eſt:manifeſtum quoniam neutra erit earum(quæ poſterius ſunt aſ-
ſignatæ)cõtrarij oratio.quare neq; quæ ex principio aſſignata eſt diffinitio:recte
Sexageſimus octauus aſſignata eſt.❡Quoniam autem quædã contrariorum priuatione alterius dicun- 73
tur.vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur eſſe.inæqualia enim:qnæ non æ-
qualia ſunt,dicuntur.perſpicuum quoniam quod ſecundum priuationem qnidẽ
dicitur contrarium:neceſſarium eſt diffinire per alterũ. reliquum vero non iam
Declaratio. oportet:per id quod ſecundum priuationem dicitur.❡Non enim accidit alter-
utrum per alterutrũ cognoſci.conſiderandũ igitur in contrarijs huiuſmodi pec-
catum.vt ſi quis diffiniuit æqualitatem:cõtrarium inæqualitati.nã per hoc quod
ſecundum priuationem dicitur,diffiniuit. Amplius.ſic diffinientem neceſſe eſt
eo quod diffinitur vti. Patet autem hoc: ſi accipiatur pro nomine oratio. nam
quia nihil refert dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis: erit æqualitas
Sexageſimus nonus contrarium priuationi æqualitatis.quare eodem erit vſus. ❡Si autem neutrum 74
contrariorum ſecũdum priuationem dicatur:aſſignetur autem oratio ſimiliter.
Declaratio. ❡Vt bonum contrarium malo.manifeſtũ quoniã malum contrarium bono erit.
nam ſic contrariorũ ſimiliter oratio aſſignãda. quare rurſum eo quod diffinitur
accidit vti.ineſt enim in mali oratione bonũ.quocirca quoniã bonũ eſt malo cõ-
trarium,malum autem nihil differt,vel quod eſt bono contrarium:erit bonnm,
Septuageſimus locus contrarium boni contrario.perſpicuum igitur quoniam eodem vſus eſt. ❡Am- 75
plius.ſi quod ſecundum priuationem dicitur aſſignans: non aſſignauit cuius eſt
Declaratio. priuatio.❡Vt habitus,aut contrarij,aut cuiuſcunq; eſt priuatio.❡Et ſi nõ in quo 76
Septuageſimus primus natum eſt fieri addidit,vel ſimpliciter, vel in quo primo natum eſt fieri. ❡Vt ſi
Declaratio. ignorantiam dicens priuationem:non ſcientiæ priuationem dixit.aut ſi non ad-
didit in quo natum eſt fieri.aut addens nõ in quo primo aſſignauit.vt ꝙ non in
rationali:ſed in homine,vel in anima.nam ſi quodlibet horum omittat: pecca-
uit. ſimiliter autem & ſi cæcitatem non viſus priuationem in oculo dixit. opor-
tet autem bene aſſignantẽ:quid eſt & cuius eſt priuatio aſſignare, & quidnã eſt
Septuageſimus ſecũdus quod priuatum eſt.❡Videndum autem & ſi non ſecundum priuationẽ dictum: 77

priuatione diffiniuit.¶ Vt & in ignorantia videbitur eſſe huiuſmodi peccatum: Declaratio.
ijs qui non ſecundum negationē ignorantiam dicunt.nā quod non habet ſcien
tiam non videtur ignorare:ſed magis quod deceptum eſt.propter quod neq; in-
animata,neq; pueros: dicimus ignorare. quare nō ſecundū priuationē ſcientiæ:
78 ignorantia dicitur.¶ Amplius.ſi ſimilibus nominis caſibus,ſimiles orationis ca- Septuageſimus tertius
ſus aptantur.¶ Vt ſi adiutiuum eſt effectiuum ſanitatis:adiutiue eſt ſanitatis ef- Declaratio.
79 fectiue,& adiuuans efficiens ſanitatem. ¶ Conſiderandū & in idea:ſi aptabitur Septuageſimus quartus
dictus terminus. ¶ Nam in quibuſdam non accidit. vt quemadmodum Plato Declaratio.
diffiniuit,mortale addens in animalium diffinitionibus.idea enim nō erit mor-
talis.vt ipſe homo. quare non aptabitur ad ideam diffinitio. ſimpliciter autem
in quibus apponitur effectiuum,aut paſſiuum:neceſſe eſt diſſonare in idea termi-
num.nam impaſſibiles & immobiles vidētur eſſe ideæ ijs,qui dicunt ideas eſſe.
aduerſum hos autem:& tales orationes vtiles ſunt.

Quinti cap.ſcholia.De diffinitione loci alij quatuordecim:& dubitatio vna.¶ 80.Quæ ſub nomine ſunt:ſub nomine æquiuoco. ¶ Paſſus autem hoc eſt,& Dionyſij vitæ terminus. Dionyſius ille:de veteri ſchola Academicorum.¶ 85.Aequimembris diffinitio aſſignetur diffinitio.æquimembris,id eſt,tot membra & vocabula habens quot compoſitum diffinitum: ita vt ſingulo cuique verbo ſingulum reſpondeat. & quod hic æquimembris verſum eſt: Ariſtoteles dicit iſocolos. & eſt etiam iſocolos color rhetoricus cum ſingula ſingulis reſpondent: quale id Vergilij de ſe, Vergilius.

Paſtor,arator,eques: paui,colui,ſuperaui:
Capras,rus,hoſtes:fronde,ligone,manu.

¶ Commutationem fieri.quia non hic poteſt eſſe diffinitio:ſed potius quædam nominum commutatio.eo ꝙ oportet in diffinitione plura nomina eſſe,quàm in diffinito.quod hic minime eſt:cū vtimur oratione æquimembri. ¶ 87.Si debet,ſi debet eſſe nominum commutatio.

¶ De diffinitione loci alij. Cap. V.

80 AMplius ſi eorum quæ ſecūdum æquiuocationē dicuntur:vnam diffi- Septuageſimus quintus
nitionem omnium cōmunē aſſignauit. ¶ Vniuoca enim: quorū vna Declaratio.
eſt,ſecundū nomen oratio.quare nullius eorū quæ ſub nomine ſunt,
aſſignatus eſt terminus. eo ꝙ ſimiliter ad omne,æquiuocum adapta-
tur.paſſus autē hoc eſt & Dionyſij,vitæ terminus:ſiquidem ea motus eſt generi
nutriendi naturaliter inſeruiens.nihil enim hoc magis animalibus q̄ plantis in-
eſt.vita autem non ſecundum vnā ſpeciem videtur dici:ſed altera quidem ani-
malibus,altera plantis ineſt.contingit igitur & ſecundum electionē ſic aſſignare
terminum:ac ſi vniuoca,& ſecundum vnā ſpeciem omnis vita diceretur. Nihil
autem prohibet & eum qui conſpicit æquiuocationem & alterius vult diffinitio-
nem aſſignare:latere nō propriā,ſed cōmunem vtriſq; orationem aſſignare.Sed
81 nihil minus ſi vtrouis modo fecerit:peccauit.¶ Poſtq̄ autem quædā latent æqui- Septuageſimus ſextus
uocorum:interroganti quidem vt vniuocis vtendum.¶ Nam non adaptabitur Declaratio.
alterius terminus ad alterum. quare videbitur non diſtinguendum hoc pacto.
oportet enim in omne,vniuocum adaptari.eidem autē reſpondenti:diſtinguen-
82 dum eſt.¶ Quoniam autem quidā reſpondentium,vniuocū quidem dicunt eſſe Septuageſim⁹ ſeptimus
æquiuocum quādo non accōmodatur ad omne aſſignata oratio,æquiuocum au-
tem vniuocum,etiā ſi ad vtrunq; accōmodetur: præconfeſſione vtendū pro ta-
libus,aut præcolligendum ꝙ æquiuocum,vel vniuocū aut vtrunq; fuerit.¶ Ma- Declaratio.
83 gis enim concedunt:non præuidentes,quod futurum eſt vt accidat. ¶ Si autem Septuageſimus octauus
non facta confeſſione dixerit aliquis vniuocum æquiuocum eſſe,eo ꝙ non accō-
modatur & in hoc aſſignata oratio: conſiderādum ſi huius oratio accōmodatur
& ad reliqua.¶ Nam manifeſtum:quoniā vniuocum erit reliquis.ſi autem non: Declaratio.
plures erunt diffinitiones reliquis.nam duæ ſecundū nomen orationes accōmo-
dabuntur ad eandem:quæ prior aſſignata eſt,& quæ poſterior. Rurſum ſi quis dif-
finiens aliquid eorū quæ multipliciter dicuntur,& oratio non accōmodatur ad

omnia,& quia æquiuocum eſſe non concedat, nomen etiã dicat non ad omnia
accõmodari,quoniam nec oratio.dicendum ad eiuſmodi,ꝙ nominatione quidẽ
oportet vti quæ tradita eſt,& quæ ſequitur, & non dimouere quæ talia ſunt,ta-
[Septuageſimus nonus] metſi nonnulla dicenda nõ ſint ſimiliter multitudini.❡Si autem alicuius com- 84
plexorum aſſignetur terminus:conſiderandum eſt auferendo alterius eorũ quæ
[Declaratio.] cõplectuntur orationem,ſi eſt & reliqua reliqui.❡Nã ſi non:manifeſtum quoniã
neq; tota totius.vt ſi quiſpiam diffiniuit lineam finalem rectam:finem plani ha
bentis fines,cuius medium ſuperadditur finibus. ſi finalis lineæ oratio eſt, finis
plani habentis fines:recte oportet eſſe reliquum,cuius medium ſuperadditur fi-
nibus.ſed infinita neq; medium, neq; fines habet:recta autem eſt. quare non eſt
[Octogeſimus locus] reliqua reliqui oratio.❡Amplius.ſi cũ ſit cõpoſitum quod diffinitur.æquimem- 85
[Declaratio.] bris oratio aſſignetur diffinitio. ❡Æquimembris autẽ dicitur oratio eſſe:quãdo
quot fuerint cõpoſita,tot & in oratione nomina & verba fuerint.neceſſe eſt enim
in talibus ipſorum nominum cõmutationem fieri,aut omnium,aut aliquorum.
eo ꝙ nihil plura nunc,ꝗ prius nomina dicta ſunt.verum oportet eum qui diffi-
nit:orationem pro nominibus aſſignare,maxime quidem omnibus. ꝙ ſi non:at
ſaltem in plurimis.ſic enim & in ſimplicibus qui nomen cõmutat:non diffinitu
[Octogeſimus primus] rus eſt.vt pro tunica,veſtem. ❡Amplius autem maius peccatum:ſi & per igno- 86
[Declaratio.] tiora nomina cõmutationem fecerit.❡Vt pro homine albo:terrigenã canden-
[Octogeſimus ſecũdus] tem.neq; enim diffiniuit:cum minus ſit clarum quod ſic dicitur.❡Conſideran- 87
[Declaratio.] dum autem & ſi per cõmutationem nominum:non idẽ iam ſignificat.❡Vt qui
contemplatiuã ſcientiam:opinionem contemplatiuã dixit.nam opinio:ſcientiæ
non idem(at oportet, ſi debet:& totum idem eſſe) nã cõtemplatiuum quidem
[Octogeſimus tertius] cõmune in vtriſq; orationibus eſt:reliquum vero differens. ❡Amplius. ſi alte- 88
rius nominum cõmutationem faciens: non differentiæ,ſed generis cõmutatio-
[Declaratio.] nem fecit.❡Vt in eo quod nuper dictum eſt.ignotius enim contẽplatiua quàm
ſcientia nã hoc quidem genus,illud autem differentia.omnibus autẽ notius ge-
nus.nam cõmunius.quare non generis: ſed differentiæ oportebat cõmutationẽ
[Dubitatio.] fieri eo ꝙ ignotior eſt. ❡An hæc quidem ridicula reprehenſio? nihil enim pro- 89
hibet differentiam quidem notiſſimo nomine dici:genus autẽ non.ſic autem re-
bus ſe habentibus manifeſtum quoniam generis, & non differentiæ ſecundũ no-
men cõmutatio facienda.ſi autẽ non nomen pro nomine,ſed orationem pro no
mine cõmutat:manifeſtũ quoniã differentiæ magis ꝗ generis diffinitio aſſignan
da eſt.eo ꝙ cognoſcendi gratia diffinitio aſſignatur.nã minus differẽtia ꝗ genus
[Octogeſimus quartus] nota.❡Si autẽ differentiæ terminũ aſſignauit: conſiderandũ ſi & alicuius alius 90
[Declaratio.] cõmunis eſt aſſignatus terminus.❡Vt cũ imparem numerum,numerũ medium
habentem dixerit: determinandũ eſt quo pacto medium habentẽ. nam nume-
rus quidem cõmunis in vtriſque orationibus eſt. Imparis autem coaſſumpta eſt
oratio. habent autem, & linea, & corpus medium:cum non ſint imparia. quare
non vtiq; erit diffinitio hæc imparis.ſi autem multipliciter dicitur medium ha-
bens: determinandum quomodo medium habens.alioqui reprehenſio erit,aut
[Octogeſimus quintus] ſyllogiſmus:ꝙ non diffiniuit. ❡Rurſum ſi id cuius quidem orationem aſſigna- 91
[Declaratio.] uit,eſt eorum quæ ſunt:quod autẽ ſub oratione,non eorũ quæ ſunt. ❡Vt ſi albũ
quiſpiam diffiniuit colorẽ igni permixtum.impoſſibile enim incorporeum cor-
[Octogeſimus ſextus] pori permiſceri.quare non erit color igni permixtus.attamen album eſt.❡Am- 92
plius. quicunq; non diuidunt in ijs quæ ſunt ad aliquid ad quod dicitur, ſed in
[Declaratio.] pluribus cõprehendentes dicunt:aut omnino,aut in aliquo falſum dicunt.❡Vt
ſi quis medicinã diſciplinam entis dixit.nam ſi nullius entium medicina eſt di-
ſciplina: manifeſtum quoniam tota oratio menda eſt. ſi autem alicuius qui-
dem,alicuius autem non:in aliquo menda.nam oportet de omni. ſiquidem per
ſe & non ſecundum accidens entis eſſe dicitur, quemadmodum in alijs ſe ha-

bent ea quæ ad aliquid ſunt.nam omne diſciplinatũ ad diſciplinã dicitur.ſimiliter autem & in alijs.eo ꝙ conuertũtur omnia ad aliquid.omne enim diſciplinatum,ad aliquid. Cæterum ſi is (qui non per ſe,ſed ſecundũ accidens aſſignationem fecit) recte aſſignauit: non ad vnũ,ſed ad plura vnumquodq; eorũ quæ ad aliquid dicuntur,aſſignauit.nihil enim prohibet idem:& ens, & album,& bonũ eſſe.quare qui ad quodlibet horum aſſignauit: recte aſſignauit. ſi quidem is qui ſecundũ accidens aſſignauit,recte aſſignauit.Præterea autem impoſſibile eſt huiuſmodi orationẽ propriã aſſignati eſſe. nã nõ ſolum medicina:ſed plures aliarũ diſciplinarum ad ens dicuntur . quare vnaquæq; entis diſciplina erit. manifeſtũ igitur quoniã talis nullius eſt diſciplinæ diffinitio.propriam enim & nõ commu-
93 nem oportet diffinitionem eſſe. ¶ Quandoq; autem diffiniunt nõ rem:ſed rem Octogeſimus ſeptimus
bene ſe habẽtem aut perfectam. ¶ Talis autem & rhetoris & furis terminus: ſi Declaratio.
ſit rhetor quidem qui poteſt quod in vnoquoq; eſt veriſimile conſiderare,& nihil prætermittere. fur autem qui clam ſumit. perſpicuum enim quoniam cũ talis vterq;:hic quidem bonus rhetor,ille autem bonus fur erit.non enim qui clam
94 ſumit: ſed qui vult clam ſumere,fur eſt. ¶ Rurſum ſi quod propter ſe eligendũ Octogeſimus octauus
eſt:vt actiuum,vel effectiuum,vel quolibet modo propter aliud eligendum aſſignauit.¶ Vt qui iuſtitiam:legum conſeruatiuam dixit.aut ſapientiam: effectiuã Declaratio.
felicitatis.nã conſeruatiuum & effectiuum eorum ſunt quæ propter aliud eligũtur. An nihil quidem prohibet quod propter ſe eligendum eſt : & propter aliud eſſe eligendum ? attamen nihil minus peccauit : qui ſic diffiniuit quod propter ſe eſt eligendum.nam vnicuique optimum : in ſubſtantia maxime.melius autẽ: quod propter ſe eligendum,quàm quod propter aliud.quare id & diffinitionem oportebit magis ſignificare.

SExti cap.ſcholia. De diffinitione loci alij vnus & viginti.& dubitatio vna. ¶ 95. Vtriſq; vtrique.vtriſq; ſimul:vtriq; ſimul. ¶ Mina:as,libra. ¶ In diſcretis:totum eſt omnes partes diſcretæ.in continuis:omnes partes vnitæ atq; continuæ.in attiguis:attiguæ. in eſſentialibus:eſt omnes partes conſubſtãtiales quandiu conſubſtãtiales ſunt,ſubſtantiamq; vnã conſtituentes. ¶ 96. Vt linea & numerus.Ex linea & numero nihil natum eſt fieri.vt neq; ex albedine & ſcientia. ¶ 105.Cognomine:ſynonymum,eiuſdem nominis.vt apud Suetonium Augusti procurator quatuor filios ampliſſimæ dignitatis cognomines habuiſſe legitur . Et hoc in loco maluimus ſic ſynonymum interpretari q̃ vniuocum: propter ambiguitatẽ vocabuli.vt res eſſet clarior. Solet tamẽ paſſim ſynonymum verti vniuocum. ¶ Totum alteri:totum parti. ¶ συλλαβὴ. ſyllaba græce cõprehenſionem ſignificat:ꝙ plures literas,elementáve comprehendat. Vnde fit vt ſola litera ſyllabam in dictione non conſtituat.quare proprie amo non ex duabus ſyllabis,ſed litera & ſyllaba coaleſcit. verum abuſiue literam etiam vt vocalem,interdum ſyllabam appellant. Sed id grammaticum potius:& à præſenti contemplatione alienum. ¶ 111. Videtur autẽ neq; eſſe omnino.ſuperfluit negatio.& perinde eſt ac ſi diceretur,videtur autẽ neutrum eorũ quæ dicta ſunt:omnino eſſe compoſitioni idem. ¶ 113. Eo ꝙ non nota ſit tota: eo ꝙ non tota diffinitio nota ſit interrogãti argumẽtantiq;.& ſi aliqua partiñ ſit ei conſpicua, quæ nõ bene poſita videatur: ad illã tẽtare debet argumentationẽ. 114. Quæcũq; autem obſcuræ ſunt diffinitionũ.vult hic ſi obſcuræ ſunt diffinitiones argumentanti : ipſum debere obſcuritatem illam elucidare,conformémq; intelligentiæ ſuæ facere.vt diffinitione clariore facta : elicere poſſit argumentum.nam neceſſarium erit reſpondentem,aut ſuſcipere argumentantis declarationem,aut oſtendere quídnam à diffinitione aliẽnũ, perperámve nut dixerit,aut adiecerit. ¶ 116. Non minimum elementum : non minimum principium. ¶ Ad ſeipſum ſolerter diffinire propoſitum: ſecum, apud ſeipſum accurate diffinire propoſitum,aut bene ab alijs poſitam diffinitionem ſuſcipere.

¶ De diffinitióne loci alij. Cap. VI.

95 COnſiderandum autẽ eſt & ſi is qui alicuius diffinitionem aſſignauit: Octogeſimus nonus
aut hæc, aut quod eſt ex his,aut hoc cũ illo diffiniuit. ¶ Nam ſi hæc Declaratio.
quidem: accidet vtriſq; & neutri ineſſe.vt ſi iuſtitiam,temperantiã, & fortitudinem diffiniuerit.nã ſi ſint duo,vterq; autẽ alterũ habeat: vtriq; iuſti erunt,& neuter. eo ꝙ vtriq; quidẽ habent iuſtitiam:vterq; autẽ non

habet.Si autem nõdum quod dictum eſt admodum abſurdum videtur, eo ꝙ &
in alijs accidat huiuſmodi (nihil enim prohibet vtroſq; habere minã cum neu-
ter habeat)attamen contraria ineſſe eidem,omnino abſurdũ videbitur eſſe. ac-
cidet autẽ hoc:ſi hic quidem ipſorum temperantiam & timiditatem habet,ille
autẽ fortitudinẽ & prodigalitatem. nã vtriq; & iuſtitiam & iniuſtitiam habent.
nam ſi iuſtitia,temperantia & fortitudo eſt:& iniuſtitia timiditas & prodigalitas
erit.Et omnino quæcunq; ad argumentandum idonea ꝙ non idem ſunt & par-
tes & totum:omnia vtilia ad id quod nunc dictum eſt.videtur autẽ qui ſic diffi-
nit:partes,toti eaſdem dicere eſſe.maxime autẽ accõmodatæ fiunt orationes:in
quibuſcunq; manifeſta partium eſt cõpoſitio.quemadmodũ in domo & in cæte-
ris talibus.manifeſtum enim quoniã cum ſint partes: nihil prohibet totum non
Nonageſimus eſſe.quare non idem partes toti. ¶Si autem non hæc, ſed quod ex his eſt dixit 96
id eſſe quod diffinitur:primũ quidem conſiderandum,ſi non natum eſt quippiã
Declaratio. vnũ fieri,ex ijs quæ dicta ſunt.¶Quædam enim ſic ſe habent adinuicem:vt ni-
Nonageſimus primus hil ex eis vnũ quippiam fiat.vt linea & numerus.¶Amplius.ſi diffinitum quidẽ 97
in vno aliquo natum eſt primo fieri:ex quibus autẽ dixit ipſum eſſe,non in vno
Declaratio. primo nata ſunt fieri, ſed vtrunq; in vtroq;. ¶Nam manifeſtum quoniam non
erit ex ijs illud.in quibus enim partes : & totum neceſſe eſt ineſſe. quare non in
Nonageſimus ſecũdus vno totum primo eſſet,ſed in pluribus.¶Si autem & partes & totum in vno ali- 98
quo primo:conſiderandum ſi nõ in eodem,ſed in altero totũ,& in altero partes.
Declaratio. ¶Nam in quo totum:in illo & partes eſſe videntur.¶Rurſum ſi cum toto cor-
Nonageſimus tertius rumpuntur partes.¶Econuerſo enim oportet accidere : partibus corruptis totũ 99
Declaratio. corrumpi.toto vero corrupto:non neceſſe eſt & partes corrumpi.¶Aut ſi totum 100
quidem bonũ,vel malum:partes autẽ neutræ.aut econuerſo,partes quidem bo-
Nonageſimus quartus næ,vel malæ:totum autẽ neutrum. ¶Nam neq; ex neutris poſſibile bonũ quip-
Declaratio. piam vel malum fieri:neq; ex bonis,vel malis neutrum.¶Aut ſi magis quidem 101
Nonageſimus quintus alterum bonum,q̃ alterum malum:quod autem ex his, non magis bonũ quàm
Declaratio. malum. ¶Vt ſi imprudentia ex fortitudine & falſa opinione.magis enim bonũ
fortitudo:quàm malum falſa opinio.oportet ergo & quod ex his eſt:ſequi illud,
quod magis eſt,& eſſe vel ſimpliciter bonum, vel magis bonum quàm malum.
Dubitatio. ¶An hoc quidem non neceſſarium: niſi vtrunq; ſit per ſe bonum vel malum? 102
multa enim effectiuorum per ſe quidem non ſunt bona : mixta autem quibuſ-
dam,fiunt bona. aut econuerſo : vtrunq; quidem bonum, mixta autem,malum
vel neutrum . maxime autem manifeſtum quod nunc dictum eſt in ſalubribus
& morbificis. nam quædam medicamentorum ſic ſe habent : vt vtrunq; quidẽ
Nonageſimus ſextus ſit bonum.ſi autem vtraq; dentur mixta:malum. ¶Rurſum ſi quod ex meliore 103
Dubitatio. & peiore eſt:non eſt totum peiore quidem melius , meliore autem peius. ¶An 104
neq; hoc neceſſarium: niſi per ſe ſint ex quibus cõponitur,bona?nam in ijs quæ
non per ſe ſunt bona:nihil prohibet totum non fieri bonũ. vt in ijs quæ modo
Nonageſim⁹ ſeptimus dicta ſunt. ¶Amplius. ſi cognomine eſt totum alteri. ¶Non oportet enim : vt 105
Declaratio. neq; in ſyllabis.nulli enim elementorum ex quibus componitur: ſyllaba cogno-
Nonageſimus octauus minis eſt.¶Amplius.ſi non dixit modum cõpoſitionis. ¶Non enim ſufficiens 106
Declaratio. eſt ad cognoſcendum:quòd dicat,ex his.nã non quod ex his:ſed quod ſic ex his,
eſt cuiuſque compoſitorum ſubſtantia . vt in domo.non enim ſi quolibet modo
componâtur hæc:domns eſt.¶Si autem hoc cum illo aſſignauit : primum qui- 107
Nonageſimus nonus dem dicendum quòd hoc cum illo , aut hoc & illud dicitur , aut quod ex illis.
Declaratio. ¶Nam qui dicit mel cum aqua : vel mel & aquam dicit,vel quod ex melle &
aqua. quare ſi cuilibet eorum quæ dicta ſunt idẽ confitebitur eſſe hoc cum illo:
Centeſimus locus eadem conueniet dicere quæ quidem ad vtrunque horũ prius dicta ſunt.¶Am 108
plius.diuidenti quotiens dicitur alterum cum altero:conſiderandũ ſi nullo mo-
Declaratio. do hoc cum illo.¶Vt ſi dicitur alterum cũ altero,aut vt in aliquo eodem ſuſce-

ptiuo:vt iuſtitia & fortitudo in anima,aut in loco eodẽ,aut in tempore eodem.
nullo autẽ modo verum ſit quod dictum eſt in his: manifeſtum eſt quoniã nul-
109 lius erit aſſignata diffinitio. eo quòd nullo modo:hoc cũ illo eſt. ❡Si autem di- Centeſimus primus
uiſo quotiens dicitur alterum cum altero,verum erit in eodem tẽpore vtrunq;
eſſe:conſiderandum ſi contingit non ad eundem vtrunq; dici finem.❡Vt ſi for- Declaratio.
titudinem diffiniuit audaciam cũ recta intelligentia.Contingit enim audaciam
quidẽ habere ſpoliandi,rectam autẽ intelligentiã circa ſalubria: ſed nondũ for-
110 tis qui in eodem tempore,cum illo,hoc habet.❡Amplius.ſi & ad idem ambo di Centeſimus ſecundus
cuntur.vt ad medicatiua.❡Nihil enim prohibet & audaciam quandã & rectam Declaratio.
intelligentiam habere ad medicatiua:attamen nec ſic fortis,qui hoc cũ illo ha
bet.neq; enim ad alterum,eorum vtrunq; oportet dici,neque ad idem quodcũq;
ſit:ſed ad fortitudinis finem.vt ad præliorum pericula,aut ſi quid magis eſt illius
finis.Quædam autem ſic aſſignatorũ:nullo modo ſub dictam cadunt diuiſionẽ.
vt ſi ira:triſtitia eſt,cũ opinione paruipendendi.nã quòd propter huiuſmodi opi
nionem triſtitia fit:hoc vult indicare.propter hoc autem fieri aliquid,non eſt idẽ
111 ei quod eſt hoc quidẽ cũ illo eſſe ſecundũ vllum dictorum modorũ. ❡Rurſum Centeſimus tertius
ſi horum cõpoſitionem,dixit totum.❡Vt animæ & corporis cõpoſitionem,ani- Declaratio.
mal.primum quidem conſiderandum ſi non dixit qualis compoſitio.vt ſi carnẽ
diffiniens,aut os:ignis,& aeris,& terræ dixit compoſitionẽ.non enim ſufficit cõ-
poſitionem dicere : ſed quæ & qualis determinandũ.non enim quolibet modo
compoſitis his:caro fit.ſed ſic quidem compoſitis:caro.ſic vero:os.Videtur autẽ
neq; eſſe omnino cõpoſitioni idem neutrum eorũ quæ dicta ſunt . nã compoſi-
tioni omni,diſſolutio contraria:dictorum autem neutri,nihil. Amplius. ſi ſimi-
liter eſt veriſimile omne cõpoſitum cõpoſitionem eſſe,vel nullum, animalium
autem vnumquodq; cum ſit compoſitum, non eſt cõpoſitio:neq; propoſitorum
112 vllum compoſitio erit. ❡Rurſum ſi ſimiliter in aliquo nata ſunt eſſe contraria, Centeſimus quartus
diffiniuit autem per alterum: manifeſtum quoniam non diffiniuit. ❡Si autem Declaratio.
non ita eſt : plures accidet eiuſdem diffinitiones eſſe . quid enim magis qui per
hoc quàm qui per alterum diffiniens dixit:eo quòd ſimiliter vtraque nata ſunt
fieri in eodem.talis autem animæ eſt diffinitio:ſi quidem eſt ſubſtantia diſcipli-
113 næ ſuſceptiua.nã ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſceptiua. ❡Oportet autem ſi non Centeſimus quintus
ad totam habeat aliquis argumentari diffinitionem, eo quòd non nota ſit tota:
ad aliquam partium argumentari ſi ſit nota,& non bene aſſignata appareat. nã
114 parte interempta:& tota diffinitio interimitur. ❡Quæcunq; autẽ obſcuræ ſunt Centeſimus ſextus
diffinitionum emendanti & conformanti ad manifeſtandum aliquid & haben-
dum argumentum:ſic conſiderandũ.❡Neceſſe eſt enim reſpondentem aut ſu- Declaratio.
ſcipere quod ſumptum eſt ab interrogante:aut eundem declarare,quid temere
115 eſt oſtenſum à diffinitione.❡Amplius.quemadmodum in congregationibus ſo Centeſimus ſeptimus
lent legem inducere, & ſi ſit melior quæ inducitur,interimit anteriorem:ſic &
in diffinitionibus faciendum,& diffinitio alia ferẽda. ❡Nam ſi apparet melior, Declaratio.
& magis manifeſtum quod diffinitur:perſpicuum quoniam interempta erit quæ
116 poſita eſt.eo quòd non ſunt eiuſdem : plures diffinitiones. ❡Ad omnes autem Centeſimus octauus
diffinitiones non minimum elementum ad ſeipſum, ſolerter diffinire propoſi-
tum,aut apte dictum terminũ aſſumere. ❡Neceſſe eſt enim veluti ad exemplar Declaratio.
conſiderantem:& quod minus eſt ijs quæ oportet habere diffinitionem,& quod
appoſitum eſt ſuperflue,inſpicere.quare magis argumentis abundare.quæ igitur
circa diffinitiones ſunt,intantum dicta ſint.

SEXTI TOPICORVM ARISTOTELIS
FINIS.

SEPTIMI Topicorum primi cap.ſcholia. An quicquã idem, diuerſúmve ſit, loci ſedecim. ¶1. Dicebatur autẽ proprijſſime idem: quod vnũ numero. magna pro parte liber hic de eodẽ & diuerſo pertractat. quod ſi dicatur idem generi: attinens, accomodatum, annexúmq; generi eſt. ſi proprio: proprio. ſi termino: termino ac diffinitioni adiunctum atq; accõmodatum. Et intellige vnum numero dici: non indiuiduum, ac ſingulare. ſunt enim ſingularia à diſciplinis reiecta. ſed eadẽ ſunt numero quæ adæque vnũ re, eſſentiáq; exiſtunt, nomina tamen diuerſa ſunt. ceu tunica & veſtis. vt ex primi libri numero 34 cognoſcere potes. ¶4. Si fortiſſimi Grecorũ ſunt Pelopõneſij. Pelopõneſij ſunt qui Pelopõneſum peninſulã incolunt: à Pelope olim regnatore eius ita nuncupatã. Lacedæmonij qui & Spartani: qui Sparten & Lacedæmona inſigne Laconicæ regionis oppidũ incolunt. & eſt hæc regio in Peloponneſo Achaię regionis pars. & ſitus & oppida Pelopõneſi & Achaiæ, ex Strabone ampliter cognoſcunt. ¶Sed cõtineri quidẽ alterũ ab altero neceſſarium. Nã Lacedęmonius omnis, Pelopõneſius: at nõ cõtrà, Pelopõneſius oĩs, Lacedæmonius. Et dicunt Lacedæmonij fortiſſimi Græcorũ: etiã & Pelopõneſij fortiſſimi Græcorũ, ſed ratione Lacedæmoniorũ qui ſub ipſis cõtinent. Simili modo beata, felíxq; vita maxime eligẽda dicitur: & ſtudioſa vita maxime eligenda, ſed hoc ideo quia cõtinet beatã vitam. nã omnis beata vita: ſtudioſa. at contrà non fit vt ſtudioſa omnis: ſit beata. continetur enim altera ſub altera, perinde ac Lacedæmonij ſub Pelopõneſijs. Ideo nõ ſunt idẽ numero beata vita, & ſtudioſa vita: vt neq; Lacedæmonij, & Peloponneſij. nõ enim rem æquam dicunt, ſed Peloponneſium & ſtudioſum ad plura ſe fundunt: perinde ac animal ad plura quàm homo. An etiam beata vita, & ſtudioſa vita non vna numero? quia vna quidem actiua eſt, quæ proprie ſtudioſa dicitur: & altera contemplatrix, quæ ſummopere felix, beatáque vita dicitur. & de vtraque in moralibus. ¶15. Vtrum ſic an non ſic. id eſt vtrum vnum numero an non.

¶De eodem & diuerſo loci. Cap.I.

Primus locus — VTrum autem idem an diuerſum ſecũdum proprijſſimũ eo- 1
rum (qui dicti ſunt de eodem) modorũ: dicẽdum. dicebatur
autem proprijſſime idem: quod numero vnũ: conſiderandũ
Declaratio. — autẽ ex caſibus & coniugatis & oppoſitis. ¶Nam ſi iuſtitia
Secundus locus — idẽ eſt fortitudini: & iuſtus forti: & iuſte fortiter. ¶Similiter 2
Declaratio. — autẽ & in oppoſitis. ¶Nam ſi hæc eadẽ: & oppoſita his, eadẽ
ſecundũ quamlibet dictarũ oppoſitionũ. Nihil enim differt
Tertius — hoc vel hoc modo oppoſitum ſumere: eo ꝙ idem eſt. ¶Rurſum ex effectiuis, & 3
corruptiuis & generationibꝰ & corruptionibus: & omnino ex ijs quæ ſimiliter ſe
Declaratio. — habent alterum ad alterũ. ¶Nam quęcunq; ſimpliciter eadem, etiam generatio-
Quartus — nes eorũ & corruptiones eædem, & effectiua, & corruptiua. ¶Conſiderandũ autẽ 4
& quorum alterũ, maxime dicitur quoduis eſſe: ſi & alterum ipſorum ſecundum
Declaratio. — idem maxime dicitur. ¶Sicut Xenocrates beatã vitam & ſtudioſam aſſignauit
eandem. eo ꝙ omnium vitarum, maxime eligenda ſtudioſa & beata. vnum enim
maxime eligendum, & maximum. ſimiliter & in alijs huiuſmodi. oportet autem
vtrunq; vnum numero eſſe: quod dicitur maximum & maxime eligendum. ſi
autem non: non erit oſtenſum ꝙ idem. non neceſſarium enim ſi fortiſſimi Græcorum ſunt Peloponneſij & Lacedæmonij: eoſdem eſſe Peloponneſijs Lacedæmonijs, eo quòd non vnus numero Peloponneſius & Lacedæmonius. ſed contineri quidem alterum ab altero neceſſarium. vt Lacedæmonij à Peloponneſijs. ſi autem non: accidet ſeipſis inuicem eſſe meliores, ſi non continentur alteri ab alteris. neceſſe eſt enim Peloponneſios meliores eſſe quàm Lacedæmonios: ſi non continentur alteri ab alteris. nam omnibus reliquis ſunt meliores. ſimiliter autem & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Peloponneſijs. nam & iſti omnibus cæteris ſunt meliores. quare ſeinuicẽ meliores fiunt. manifeſtum ergo quoniam vnum numero eſſe oportet quod optimũ & maximum dicitur: ſi debeat quòd idem ſint oſtendi. propter quod Xenocrates non idẽ aſſignauit. non enim vna numero beata & ſtudioſa vita. quapropter non neceſſarium eandem eſſe,
Quintus locus — eo quòd ambæ maxime eligendæ: ſed altera ſub altera. ¶Rurſum conſide- 5

randum ſi cui alterum idem: & alterum. ¶ Nam ſi non ſunt ambo eidē eadem: Declaratio
6 manifeſtum quoniam nec ſibiinuicem. ¶ Amplius autē ex ijs quæ his accidūt, Sextus locus
& quibus hæc accidunt:conſiderandum. ¶ Nam quæcunq; alteri accidunt:& al- Declaratio
teri oportet accidere.& quibus alterum eorū accidit:& alterum eorum oportet
7 accidere.ſi autem aliquid horū diſſonet:dilucidum quoniam non eadē.¶ Vidē- Septimus
dum autem & ſi non in vno genere prædicamēti vtraq; : ſed hoc quidem quale,
8 illud autem quantum,vel ad aliquid indicet. ¶ Rurſum ſi genus vtriuſque non Octauus
idem:ſed hoc quidem bonū illud autē malum, aut hoc quidem virtus illud au-
9 tem ſcientia.¶ Aut ſi genus quidē idem:differentiæ autē non eædem de vtroq; Nonus locus
prædicantur.ſed de hoc quidem quoniam contēplatiua ſciētia:de illo autē quo-
10 niam actiua.ſimiliter autem & in alijs.¶ Amplius autē ex magis.ſi hoc quidem Decimus locus
ſuſcipit magis: illud autem non.aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem:non ſimul autē. Declaratio
¶ Vt qui magis amat:non magis concupiſcit venerem. quare nō idem amor & Vndecimus Duodecimus
11 concupiſcentia veneris. ¶ Amplius ex appoſitione.ſi eidem vtrunq; appoſitum:
12 non facit idem totum. ¶ Aut ſi eodem ab vtroq; ſublato: quod relinquitur eſt Declaratio
alterum.¶ Vt ſi duplum dimidij:& multiplum dimidij idem dixerit eſſe.ſubla-
to enim ab vtroq; dimidio:reliqua idem oporteret indicare. non indicant autē.
13 nam duplum & multiplum non eadem ſignificant.¶ Conſiderandum autē non Decimus tertius
ſolum ſi iam aliquid accidit impoſſibile per poſitionem : ſed & ſi poſſibile ſit ex
ſuppoſitione exiſtere. ¶ Quemadmodum ijs qui vacuum & plenum aere, idem Declaratio
dicunt eſſe.nam manifeſtum quoniā ſi exeat aer:vacuū quidem non minus,ſed
magis erit. plenū autem aere non amplius erit. quare ſuppoſito aliquo ſiue vero
ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur,alterū autem non:profecto
14 non idem ſunt. ¶ Vniuerſaliter autē dicendo:ex ijs quæ quouis modo de vtroq; Decimus quartus
prædicantur,& de quibus hæc prædicantur:conſiderandum ſi alicubi diſſonent. Declaratio
¶ Nam quæcunq; de altero prædicātur:& de altero prædicari oportet.& de qui-
15 bus alterum prædicatur:& alterum prædicari oportet.¶ Amplius quia multipli- Decimus quintus
citer idem dicitur:conſiderandum ſi ſecundum alium aliquem modum eadem Declaratio
ſunt.¶ Nam ſpecie vel genere eadem:non neceſſe eſt,numero eadem eſſe.conſi
16 deramus autem vtrum ſic eadem, an non ſic. ¶ Amplius ſi poteſt alterum ſine Decimus ſextus
altero eſſe.¶ Non erit enim idem.ad idem igitur loci tot dicuntur. Declaratio

SEcundi cap.ſcholia. De eodem diffinitione,loci ſedecim,& dubitatio vna. ¶ 20. Deinde quoniā exacte quidē alterius eſt negotij aſſignare. id docuit in ſecundi poſteriorum cap. decimoquarto.¶ 21.Determinatum eſt quidem in alijs diligentius.In eodem ſecundi poſteriorum analyticorum capite decimoquarto. ¶ 22.Quoniam autem contrariorum plures complexiones.Complexiones contrariorum ex ſecundi huius topicæ inſtitutionis numero 26 habentur.¶ 26.Si autem ſecus.hoc eſt ſi genera & differentiæ contrariorum vtraq; ſint eadem:eadem erit contrariorum diffinitio.nam cum diffinitio conſtet ex genere & differētia: genus autem contrariorum & differentiæ, eadem ponerentur: quare & diffinitio eadem . id autem impoſſibile. nam ſi diffinitio eadem:& contrarium contrario idem. quod nullo pacto eſſe poteſt.

¶ De eodem diffinitione loci alij. Cap. II.

17 PAlàm autem ex ijs quæ dicta ſunt:quoniam omnes qui ad idem ſunt Decimus ſeptimus
deſtructiui loci:& ad terminū vtiles ſunt.quemadmodum prius dictū
18 eſt. ¶ Nam ſi non idem indicet & nomen oratio:manifeſtum quoniā Declaratio
non erit diffinitio, aſſignata oratio. ¶ Conſtructiuorum autem loco- Decimus octauus
rum,nullus vtilis ad terminū. ¶ Non enim ſufficit oſtēdere idem quod ſub ora- Declaratio
tione & nomine eſt ad conſtruendum quoniam diffinitio:ſed & alia oportet om-
nia habere (quæ præcepta ſunt) diffinitionem . interimere igitur diffinitionem
19 ſic,& per hæc ſemper tentandum. ¶ Si autem cōſtruere volumus:primum qui- Decimus nonus
dem ſcire oportet quoniam nullus vel pauci diſputantium:terminū ſyllogiſmo
colligunt.ſed omnes principium quod tale eſt accipiunt. ¶ Vt qui circa geomo- Declaratio

Viceſimus triam & numeros,& alias huiuſmodi diſciplinas.¶Deinde quoniam exacte qui- 20
dē alterius eſt negotij aſſignare,& quid eſt terminus,& quomodo diffinire opor-
tet:nunc autem quantū ſufficit ad præſentem vtilitatem, tantum ſolum dicen-
dum : quoniam poſſibile fieri diffinitionis & eius quod quid eſt,eſſe ſyllogiſmū.
Declaratio ¶Nam ſi terminus eſt oratio quæ quid eſt eſſe rei indicat, & oportet ea quæ in
termino ponuntur in eo quod quid eſt de re ſola prædicari, prædicantur autem
ſola in eo quod quid eſt genera & differentiæ:manifeſtū quoniam ſi quis ſumat
ea quæ ſolum de re in eo quod quid eſt prædicari oportet, ꝙ hæc habens oratio,
terminus ex neceſſitate erit.non enim contingit aliud eſſe terminū. eo ꝙ nihil
aliud in eo quod quid eſt de re prædicatur.quòd igitur poſſibile eſt ex termino
Viceſimus primus ſyllogiſmū fieri:manifeſtum.¶Ex quibus autem oportet conſtruere, determina 21
tum eſt quidē in alijs diligentius,ad propoſitam autē methodum idem loci vti-
les.inſpiciendū enim in contrarijs,& in alijs oppoſitis:& totas orationes,& ſecū-
Declaratio dum partē conſideranti.¶Nam ſi oppoſita oppoſitæ:& eam (quæ dicta eſt) pro-
Viceſimus ſecundus poſiti neceſſe eſt eſſe.¶Quoniam autem contrariorū plures cōplexiones:ſumē- 22
da eſt ex contrarijs qualiſcunq; maxime apparebit contraria diffinitio.totas igi-
Viceſimus tertius tur diffinitiones quēadmodum dictum eſt: conſiderandū. ¶Secundum partem
autem hoc pacto: primū quidem quoniam aſſignatū genus recte aſſignatum eſt.
Declaratio ¶Nam ſi contrariū in cōtrario,propoſitum autē non eſt in eodem: manifeſtum 23
quoniam in contrario erit.eo ꝙ neceſſe eſt contraria in eodē genere,vel in con-
Viceſimus quartus trarijs generibus eſſe.¶Et differentias quidē contrarias de cōtrarijs arbitramur 24
Declaratio prædicari. ¶Vt de albo & nigro.nam illud quidem diſgregatiuū,hoc autē con-
gregatiuum viſus.quare ſi de contrario cōtrariæ prædicantur: de propoſito quæ
aſſignatæ ſunt prædicabuntur. quapropter quia & genus & differentiæ recte aſſi-
Dubitatio gnatæ ſunt:manifeſtum quoniam diffinitio erit,quæ aſſignata eſt.¶An non ne- 25
ceſſariū eſt de contrarijs contrarias differentias prædicari: niſi in eodem genere
ſint cōtraria?quorū autem genera ſunt contraria:nihil prohibet eandē differen-
tiam de vtriſq; dici.vt de iuſtitia & iniuſtitia. nam illa quidem virtus : hæc autē
vitium animæ.quare id quod eſt animæ,differentia de vtriſq; dicitur.eo ꝙ & cor
poris eſt virtus & vitiū. ſed hoc verum ꝙ contrariorū:aut contrariæ,aut eædem
differentiæ ſunt.ſi ergo de contrario contraria prædicatur,de hoc autē non:ma-
Viceſimus quintūs niſeſtum quoniam quæ dicta eſt de hoc prædicabitur.¶Vniuerſaliter autem di- 26
cendo ſi diffinitio eſt ex genere & differentijs,ſi ſit contrarij diffinitio manifeſta:
Declaratio & quæ propoſiti diffinitio:manifeſta erit. ¶Nam quoniam contrariū in eodem
genere vel in contrario,ſimiliter autem & differentiæ aut contrariæ de cōtrarijs,
aut eædem prædicantur:dilucidum quoniam de propoſito,aut idem genus præ-
dicabitur quod de contrario,differentiæ autem cōtrariæ vel omnes vel aliquæ,
reliquæ autē eædem:aut contrà,differentiæ quidem eædem, genera vero cōtra-
ria,aut ambo contraria & genera & differentiæ.nam eadem eſſe ambo non con-
Viceſimus ſextus tingit.ſi autem ſecus:diffinitio eadem contrariorū erit.¶Amplius ex caſibus & 27
Declaratio cōiugatis.¶Neceſſe eſt enim cōſequi genera generibus,& terminos terminis.vt
ſi obliuio,eſt ſcientiæ amiſſio:& obliuiſci,amittere ſcientiam erit: & oblitū eſſe,
amiſiſſe ſcientiā.vno igitur quolibet eorū quæ dicta ſunt confeſſo: neceſſe eſt &
reliqua confiteri.ſimiliter autē & ſi corruptio,diſſolutio ſubſtantiæ:& corrūpere,
diſſoluere ſubſtantiam:& corruptiue,diſſolutiue.ſi corruptiuū,diſſolutiuum ſub-
ſtantiæ:& corruptio,ſubſtātiæ diſſolutio.ſimiliter autē & in alijs.quare vno quo-
Viceſimus ſeptimus uis ſumpto,& reliqua omnia confiteantur oportet. ¶Et ex ſimiliter ſe habenti- 28
Declaratio bus adinuicē.¶Nam ſi ſalubre eſt effectiuū ſanitatis,& habile effectiuum bonæ
habitudinis erit:& adiutiuum effectiuum boni. nam ſimiliter vnūquodq; eorum
quæ dicta ſunt:ad ſuum finem ſe habet. quare ſi vnius eorum diffinitio eſt effe-
Viceſimus octauus ctiuum eſſe finis:& reliquorum cuiuſq;,ſic erit diffinitio.¶Amplius ex eo quod 29

eſt magis & ſimiliter quod eſt ſimiliter, quotiens contingit conſtruere duas, ad
duo comparantem. ℂVt ſi magis hæc huius quàm iſta iſtius diffinitio, iſta au- Declaratio
tem quæ minus, diffinitio eſt:& hæc quæ magis. & ſi ſimiliter hæc huius, & iſta
30 iſtius:ſi altera alterius,& reliqua reliquæ. ℂVna autem diffinitione ad duo com Viceſimus nonus
parata:aut duabus diffinitionibus ad vnum: neutiquam vtilis ea quæ ex magis
eſt,conſideratio. ℂNam neque vnam duorum, neque duas eiuſdem diffinitio- Declaratio
31 nes poſſibile eſt eſſe. ℂSunt autem opportuniſſimi locorum: & qui nunc dicti Triceſimus
ſunt,& qui ex caſibus,& qui ex coniugatis.quocirca & oportet maxime detine-
32 re & promptos habere hos. ℂVtiliſſimi enim ad plurima. ℂAliorum autem ij Declaratio
qui maxime ſunt communes. ℂNam illi maxime reliquorum efficaciſſimi, vt Triceſimus primus Declaratio
inſpicere in ſingularibus, & in ſpeciebus conſiderare: ſi conueniat diffinitio. eo
33 quòd vniuoca ſpecies eſt.eſt autem vtilis hic locus ad eos qui ponunt ideas eſſe.
quemadmodum prius dictum eſt. ℂAmplius.ſi per metaphoram dixit nomen Triceſimus ſecundus
vel idem de eodem prædicauit vt diuerſum: & ſi quis alius communis & effi-
cax locorum,illo vtendum.

TErtij cap.ſcholia.Quæ prædicatorum conſtructu,quæve deſtructu facilia & difficilia,loci nouem.ℂ34.Et quòd in eo quod quid eſt genus & differentiæ prædicantur.Cum diffinitio conſtet ex genere & differentijs,vna quidem aut pluribus & de quopiam quæritur quid eſt,accommodate reſpondeatur diffinitio.accommodate quoque genus & differentiæ ſimul reſpondentur.nam ea ſunt,ipſa diffinitio.quare non ab re genus & differētiæ in quid eſt prædicari dicuntur: quatenus ſcilicet conſtant termini, diffinitioniſque prædicatum. attamen prædicatum genus ſi per ſe,ſeorſúmque ſumatur:in quid ſimpliciter prædicatur.differentia vero, eius adiunctum ſeorſum: non ſimpliciter in quid eſt, ſed in quale quid eſt: vt ex numeris 3 & 19 quarti.ℂ35.In complexione proprium aſſignatur:in oratione. Tametſi aliquando detur ſimplex proprium:rarius tamen (vt & hoc in loco dicit) id eſt.ℂ38.Siue enim nō propria:propriū, quod æquum,conuertitúrque ac remeat,ſiue ſubſtantiam indicet ſiue non.

ℂDe conſtructione & deſtructione prædicatorum loci. Cap. III.

34 QVoniam autem difficilius eſt conſtruere quàm deſtruere terminum: Triceſimus tertius
ex ijs quæ poſtea dicentur,manifeſtum. ℂNam noſſe ipſum,& ſume- Declaratio
re ab interrogantibus huiuſmodi propoſitiones non facile, vt quòd
eorum quæ ſunt in aſſignata oratione hoc quidem genus, illud autē
differentia,& quòd in eo quod quid eſt genus & differentiæ prædicantur.ſine his
vero impoſſibile eſt diffinitionis ſyllogiſmum fieri.nam ſi quædam & alia in eo
quod quid eſt de re prædicantur: incertum vtrúmne quæ dicta eſt: an alia eius
diffinitio eſt.eo quòd diffinitio,eſt oratio quod eſt indicans. Manifeſtum autem
& etiam ex his.nam facilius,vnum concludere quàm multa.interimēti quidem
ſufficit ad vnum diſſerere.vnum enim quodcunq; ſit,deſtruentes:intercempturi
ſumus terminum.at conſtruenti: omnia neceſſe eſt conſtruere quòd inſint,quæ
in termino ſunt. Amplius.conſtruenti quidem vniuerſaliter ſtatuendum ſyllo-
giſmum (nam oportet de omni de quo nomen,prædicari & terminum.& etiam
adhuc conuerti de quo orationē & nomen,ſi debeat proprius eſſe aſſignatus ter-
minus) deſtruenti vero non neceſſe oſtendere vniuerſaliter.ſufficit enim oſten-
dere quòd de quopiam eorum quæ ſub nomine ſunt:oratio non verificatur.& ta
metſi vniuerſale oporteat deſtruere: non tamen conuerti neceſſarium & in de-
ſtruendo.nam ſufficit deſtruenti vniuerſale:oſtendere quòd de aliquo eorum de
quibus nomen prædicatur,oratio non prædicatur: at econuerſo nō neceſſarium
vt oſtendatur,quòd de quibus oratio non prædicatur:neque nomen prædicetur.
Amplius etiam ſi omni ei ineſt quod ſub nomine eſt at non ſoli:interempta eſt
35 diffinitio. ℂSimiliter autem & circa proprium & genus ſe habet. ℂIn vtriſque Triceſimus quartus
enim deſtruere quàm conſtruere facilius eſt.de proprio quidem manifeſtum:ex Declaratio

ijs quæ dicta ſunt.nam vt plurimum in complexione proprium aſſignatur.qua-
re deſtruere quidem eſt:vnum interimenti.conſtruenti autem:omnia ratiocina
tione colligere neceſſe eſt. penè autem & reliqua omnia quæcunque ad diffini-
tionem:& ad proprium conueniet dici. nam & omni oportet quod ſub nomine
eſt,conſtruenti monſtrare quoniam ineſt:deſtruenti autem ſufficit oſtēdere,vni
non ineſſe. ſi vero & omni ineſt, at non ſoli:etiam ſic deſtructum fit, perinde ac
& in diffinitione dicebatur. De genere autem,quoniam conſtruere quidem ne-
ceſſe eſt vno modo:qui omni oſtendit ineſſe. deſtruenti autem dupliciter. nam
ſiue nulli,ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe:interemptum eſt quod in principio.
item conſtruenti quidem non ſufficit quoniam ineſt oſtendere: ſed & quoniam
vt genus ineſt oſtendendum.deſtruenti autem ſufficit oſtendere non ineſſe: vel
alicui,vel nulli.videtur autem quemadmodum in alijs,corrumpere quàm face-
Triceſimus quintus — re facilius:ſic & in his,deſtruere quàm conſtruere.¶ In accidente verò vniuerſa- 36
Declaratio — le quidem facilius deſtruere,quàm conſtruere. ¶ Nam conſtruenti quidē oſten-
Triceſimus ſextus — dendum quoniam omni:deſtruenti autē ſufficit oſtēdere vni non ineſſe.¶ Par- 37
Declaratio — ticulare vero econuerſo.nam facilius conſtruere quàm deſtruere.¶ Conſtruenti
enim ſat eſt oſtendere alicui ineſſe: deſtruenti autem oſtendendū quoniam nulli
Triceſimus ſeptimus — ineſt.¶ Manifeſtum autem qua de cauſa omnium facillimum eſt terminum de- 38
Declaratio — ſtruere.¶ Plurima enim ſunt in ipſo data multorum dictorum. ex pluribus autē
citius fit ſyllogiſmus.nam veriſimile:in multis,magis quàm in paucis peccatum
fieri. Amplius ad terminum quidem contingit & per alia argumētari.ſiue enim
non propria ſit diffinitio,ſiue non genus quod aſſignatur,ſiue non ineſt aliquod
eorum quæ ſunt in diffinitione:interempta fit diffinitio.ad alia autem neque ea
quæ ex terminis:neque alia contingit omnia argumentari.ſola enim ea quæ ad
accidens:communia ſunt omnibus prædictis. ineſſe enim oportet vnumquodq;
eorum quæ dicta ſunt.ſi autem non vt proprium ineſt genus:nondum interem-
ptum eſt genus. ſimiliter autem & proprium non neceſſarium vt genus ineſſe,
neq; accidens vt genus aut proprium:ſed ineſſe tantum. quare non poſſibile ex
alijs ad alia argumentari:niſi in diffinitione ſolum.manifeſtum igitur quoniam
facillimum omnium eſt,terminum interimere: cōſtruere autem difficillimum.
nā & illa oportet omnia ratiocinatione colligere:& quòd inſunt quæ dicta ſunt,
& quòd genus quod aſſignatū eſt: quódq; propria diffinitio. & adhuc præter hæc
Triceſimus octauus — quòd indicat quid eſt eſſe oratio:& hæc probe oportet feciſſe.¶ Aliorum autem 39
Declaratio — proprium maxime huiuſmodi.¶ Nam interimere quidem facilius:eo ꝙ ex plu-
ribus plerunq; fit.Conſtruere autem difficillimum:quoniā multa oportet aſtrue
Triceſimus nonus — re.& adhuc quoniam ſoli ineſt,& quoniam conuerſim prædicatur de re.¶ Facil- 40
Declaratio — limum autem omnium conſtruere accidens. ¶ Nam in alijs quidem non ſolum
Quadrageſimus — ineſſe:ſed & quoniam ſic ineſt oſtendendū. in accidēte verò quoniam ineſt dun-
Declaratio
Quadrageſimus primus — taxat,ſufficit oſtendere.¶ Deſtruere autem difficillimum eſt accidens. ¶ Quia 41
quápauciſſima in eo data ſunt. non enim conſignificat in accidente quo modo
ineſt. ¶ Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit,vel oſtendendo 42
quòd non ineſt,vel ꝙ non ſic ineſt: in accidente verò non contingit interimere
niſi oſtēdendo ꝙ non ineſt.Loci igitur per quos copioſi erimus ad ſingula quæq;
problematum argumentari:ferè ſufficienter annumerati ſunt.

SEPTIMI TOPICORVM ARI-
STOTELIS FINIS.

OCTAVVS TOPICORVM ARISTOTELIS.

OCtaui Topicorum primi cap. ſcholia. Pro interrogãte duo & viginti loci. ℭ Loci ſeptẽ præcedentiũ librorum fuerũt ad ſuppeditãdam argumẽtorum, ad problematum terminationem copiam. vt ꝙ quicquã ineſt, aut nõ ineſt. aut vt genus, aut vt proprium, aut vt terminus, aut vt idem. huius autẽ loci ſunt ad inſtituẽdum nunc interrogãtem, nunc reſpondẽtem, nũc vero communes. ℭ 2. Similiter philoſophi & dialectici conſideratio. Philoſophi ſunt qui ex proprijs agunt: dialectici, qui ex cõmunibus. ſed dialectici interrogant: philoſophi autẽ non. ℭ Si vera quidem ſint & nota, per quæ ſyllogiſmus. Ea per quæ eſt ſyllogiſmus, ſunt propoſitiones, propoſitio, aſſumptióq;, & ſi opus fuerit ſuæ approbationes. quę ſi verę & notæ fuerint, & nõ admittat is qui reſpõdet: non multũ curat philoſophus, ꝙ nolit inuitum docere, ſed eum qui ſe præſtat docilem. ℭ Et non ponat ea qui reſpondet. Argumentãtis eſt interrogare: & reſpondẽtis interrogata ponere, aut non ponere, hoc eſt admittere, aut non admittere. qui enim ponit: dat interrogãti atq; admittit. qui autẽ non ponit, non admittit: ſed aut dubitat, aut renuit, itq; inficias. Proinde hæc particula, ponere, vbiq; intelligatur reſpõdentis, & quæ ab ea deductæ ſunt. ℭ Eo ꝙ propinqua ſunt ijs quæ ex principio. ea quæ ex principio intelligũtur propoſita, quæ ab initio ad diſcutiẽdum in mediũ ſunt adducta. & aliquãdo reſpondens, aut quia ab initio refutauit propoſitũ, aut alia de cauſa: cum adducuntur vera & nota & percipiat propoſitũ ex illis ſequi, illa non admittit. aduerſus quem ſi philoſophus, demõſtratórq; agit haud impẽdio curat. & id quidem nõ temere forſitan, nec ab re agens. vt pauloante dictũ eſt. at ſi fuerit dialecticus magis vrget negotiũ: & ex cõmunibus illum reuincere nititur. ℭ 3. Aut vt dilucidior ſit oratio. Oratio, diſputatio. ℭ Si verò illam non ponat: ſi illam non det, atq; admittat reſpondẽs. ſed de hoc loquendi modo ſatis in quarto ſuperiore ſcholio admonitũ eſt. ℭ 8. Occultãtem vero, ratiocinatione præcolligere oportet. ℭ Dialecticus ſequẽtibus præceptis vtitur, vt dialecticæ fidẽ faciat: intẽdens & verã argumentationẽ, & veri aſſertionem. Sophiſta autẽ eiſdem vteretur, ſed alio fine: vt falleret, aſtrueretque quod non eſt, aut deſtrueret quod eſt. ℭ 9. Quæratur propter quid: quæratur ab ipſo ſcilicet reſpondente. hoc eſt quãquam omnia interrogata erũt, quæ neceſſaria ſunt ad concluſionem, vſq; adeo tamen occulte interrogata ſunt, vt cum interrogans concluſionẽ dicat, aſſerátq;: reſpondens adhuc ſciſcitatur & quærit propter quid. ℭ 11. Si oportet ſumere. quanuis propoſitio proponatur indefinite: intelligitur tamen vniuerſaliter. vt ꝙ omnis qui iraſcitur: pœnam appetit. ℭ At eis qui in ipſis proponũt: in ipſis de quibus diſſeritur, & nõ in coniugatis. vt ſi diſceptatio eſt in principalibus & primigenijs & proponunt in primigenijs. ℭ Inſtantia ꝙ non omnis qui iraſcitur, appetit pœnam (nam parentibus iraſcimur) eſt falſa oratio: qua reſpondẽs ſeipſum decipit. ℭ 12. Nam deuitant ea: reſpõdentes ſcilicet. ℭ 13. Quod ſibi videtur ponũt: ipſi ſcilicet reſpondentes magis dant & admittũt quod ſibi veriſimile eſt: ſumere enim eſt interrogãtis, & (vt ſæpe iam dictum eſt) ponere reſpõdentis ℭ 14. Amplius & per ſimilitudinẽ interrogare. Cum interrogatur per ſimilitudinem: magis veriſimile, & credibile eſt atq; magis latet vniuerſale. nam ex ſimili hoc modo: nõ vniuerſale, ſed particulare ſumitur, ideo id forte ad occultationem valentius ꝗ vti inductione. ℭ Hoc autẽ eſt ſimile inductioni, non tamen idem. nam exemplum ad inductionẽ vt enthymema ad ſyllogiſmum: & vt imperfectum ad perfectum. ℭ 15. Oportet autem & ipſum: ipſum interrogãtem. ℭ 16. Dicere quod conſuetũ: ceu conſueuerũt omnes matres diligere filios: ſolent qui iraſcũtur omnes, pœnam appetere. Et ꝙ dicitur tale: vt dicuntur matres omnes diligere filios: dicuntur qui iraſcuntur omnes appetere pœnam. hæc enim vocabula, ſolent, conſueſcunt, dicuntur, & ſimilia: apta ſunt proponentibus ipſiſq; ſumentibus atq; interrogantibus. ℭ 21. In fine recantant: reclamant, reuocántq; ea quæ conceſſerunt, aut negantes ea ſe conceſſiſſe, aut id non ſerio, aut ſe nolle nunc concedere. ℭ 22. Aut interponere quæ nihil ſunt vſui. A dialecticis non interſeruntur impertinentia ijs quæ neceſſaria ſunt, vt ea quæ nihil ad diſceptationem faciunt concedantur à reſpondentibus: ſed vt occultent ea quæ ad poſitionem faciunt: quò illa facilius dentur à reſpondentibus: Inſerere enim aliena vt dentur à reſpondentibus: ſophiſticum eſt, & decipere volentium.

Ponere.

Propinqua ijs quæ ex principio.

Sumere.

ℭ Loci ad inſtruendum interrogantem. Cap. I.

1 POſt hæc autem de ordine & quónam pacto oportet interrogare dicendũ. oportet autem, primum quidem, eũ qui interrogare debet locum inuenire, vnde ſit argumẽtandum. ſecũdum autẽ interrogare & ordinare ſingula apud ſeipſum: reli-
2 quum vero & tertiũ dicere iam eadem ad alterum. ℭ Quoad autem inueniat locum: ſimiliter philoſophi & dialectici conſideratio. ſubinde vero illa ordinare & interrogare: proprium dialectici. ad alterum enim omne quod tale eſt. philoſopho autẽ & quærenti per ſeipſum, nihil curæ eſt ſi vera quidem ſint & nota per quæ ſyllogiſmus, & nõ ponat ea quæ reſpondet. eo ꝙ propinqua ſint illis quæ ſunt ex principio: & præui-

Primus locus interrogantis.

Secundus

Differentia philoſophi & dialectici.

deat quod ſubſecuturum eſt. ſed fortaſſe & ſtudioſe aget:quoniá maxime notæ
& propinquæ ſunt dignitates. ex illis enim ſcientifici ſyllogiſmi. loci igitur vn-
de oporteat ſumere:dicti ſunt prius.de ordine autẽ & interrogatione dicẽdum,
diuidendo propoſitiones quæcunq; ſumendæ ſunt ad neceſſarias. neceſſariæ au-
Tertius — tem dicuntur:per quas ſyllogiſmus fit. ¶ Quæ autem ad has ſumuntur:quatuor 3
Declaratio — ſunt. ¶ Aut enim gratia inductione vt detur vniuerſale, aut ad magnitudinem
orationis,aut ad occultationem concluſionis,aut dilucidior ſit oratio.præter has
autem nulla eſt aſſumenda propoſitio:ſed per has augere,& interrogare tentan-
Quartus — dum. ¶ Sunt autẽ quæ ad occultationẽ:certaminis gratia.ſed quia omne (quod 4
Quintus — eiuſmodi eſt) negotiũ,ad alterum eſt:neceſſe eſt & illis vti. ¶ Neceſſarias igitur
Declaratio — per quas fit ſyllogiſmus,non ſtatim prærordinãdum:ſed abeundum ad ſuprema.
¶ Vt non poſtulet quis contrariorũ eandem diſciplinam,ſi hoc voluerit ſumere. 5
ſed oppoſitorũ.poſito enim hoc:& quoniam contrariorum eadem diſciplina ſyl
Sextus locus — logiſmo colliget:eo ꝙ ex oppoſitis,ſunt contraria. ¶ Si vero illam nõ ponat per 6
Declaratio — inductionẽ:ſumendum proponenti in particularibus contrarijs. ¶ Nam aut per
ſyllogiſmum,aut per inductionem:neceſſarias ſumẽdum.aut has quidem indu-
Septimus — ctione:illas autem ſyllogiſmo. ¶ Quæcunque autem valde manifeſtæ ſunt:illas 7
quoq; oportet præponere.nam immanifeſtius eſt ſemper in abſceſſu.& inductio-
ne quod ſecuturum eſt,& ſimul ipſas neceſſarias proponere.& qui nõ poteſt illo
modo:ſumere eſſe paratũ.quæ vero ad has ſumptæ ſunt: accipiẽdæ quidem illa-
rum gratia.vnaquaq; autẽ earum hoc modo vtendum.inducẽtem quidem à ſin
gularibus ad vniuerſalia,& à notis ad ignota.nota autẽ magis quæ ſecũdum ſen-
Octauus — ſum:vel ſimpliciter,vel multitudini. ¶ Occultantem vero,ratiocinatione præ- 8
colligere oportet ea per quæ ſyllogiſmus eius quod ex principio eſt debet fieri:
Declaratio — & hæc vt plurimũ. ¶ Erit autem hoc:ſi quis nõ ſolum neceſſarias, ſed & earum
Nonus locus — (quæ ad illas ſunt vtiles) aliquam ſyllogizauerit. ¶ Amplius.concluſiones nõ di 9
Declaratio — cere,ſed poſtea ratiocinatione colligere ſubitarias. ¶ Sic enim longiſſime abſce-
det ab ea (quæ ex principio) poſitione.vniuerſaliter autem dicendo ſic oportet
eum interrogare qui occulte interrogat: vt interrogata omni oratione & eo di-
cente concluſionẽ,quæratur propter quid,id autem erit maxime per antedictũ
modum.nam ſola vltima dicta cõcluſione, immanifeſtum quomodo accidit.eo
quòd non præuidit reſpondens:ex quibus accidit,nõ per membra digeſtis prio-
ribus ſyllogiſmis. minime autem per mẽbra digeritur ſyllogiſmus concluſione:
cum non eius ſumptiones ponũtur, ſed cum illa ſumũtur, à quibus ſyllogiſmus
Decimus locus — fit. ¶ Vtile autem & non cõtinua poſtulata ſumere,ex quibus ſyllogiſmi:ſed vi- 10
Declaratio — ciſſim ad aliam & ad aliam concluſionẽ. ¶ Nam poſitis conuenientibus iuxta ſe-
Vndecimus — inuicem:magis quod accidit ex ipſis manifeſtũ. ¶ Oportet autem & diffinitione 11
ſumere (in quibus poſſibile eſt) vniuerſalem propoſitionẽ:non in ipſis,ſed in cõ-
Declaratio — iugatis. ¶ Nam decipiunt falſa ratiocinatione ſeipſos (quando in cõiugato ſumi
tur diffinitio) ſi non vniuerſale concedunt. vt ſi oportet ſumere ꝙ qui iraſcitur
appetit pœnam, ſumatur autem, ira appetitus eſſe pœnæ propter apparentem
paruipenſionem:manifeſtum autẽ quoniam hoc ſumpto, habebimus vniuerſale
quod prælegimus. at eis qui in ipſis proponunt: ſæpe accidit vt abnuat reſpon-
dens,eo quòd magis ſe habeat in ea re inſtantia.vt quòd nõ omnis qui iraſcitur
appetit pœnam. nam parentibus iraſcimur quidem: non autem pœnam appeti-
mus.Fortaſſe autem non vera inſtantia eſt.nam à quibuſdam ſufficiens pœna eſt
triſtari ſolum,& facere pœnitere.veruntamen habet aliquid veri ſimile: vt non
videatur irrationabiliter negare propoſitum.in iræ autem diffinitione:non ſimi
Duodecimus — liter facile eſt inſtantiam inuenire. ¶ Præterea proponere par eſt non vt propter 12
Declaratio — idipſum, ſed alterius gratia eum qui proponit. ¶ Nam deuitant ea quæ ad poſi-
Decimus tertius — tionem ſunt vtilia. ¶ Simpliciter autẽ dicendo, quàm maxime facere dubium. 13
Declaratio — vtrum quod proponitur,an oppoſitũ ſumere vult. ¶ Nam dubio exiſtente quid,

14 nam ad poſitionem eſt vtile:magis quod ſibi videtur ponunt.℄Amplius.per ſi- Decimus quartus
militudinẽ interrogare. ℄Nam & veriſimile,& latet magis vniuerſale. vt quòd Declaratio
quemadmodum ſcientia,& ignorantia contrariorũ eadem: ſic & ſenſus contra-
riorum idem.aut econuerſo,poſtquam ſenſus idem contrariorũ:& ſcientia. hoc
autẽ eſt ſimile inductioni:nõ tamẽ idem.nam illic quidẽ à ſingularibus vniuer
ſale ſumitur:in ſimilibus autẽ non eſt quod ſumitur vniuerſale, ſub quo omnia
15 ſimilia ſunt. ℄Oportet autẽ & ipſum ſibimet quãdoq; inſtantiam ferre.℄Nam Decimus quintus Declaratio
16 inſuſpecte ſe habẽt reſpõdentes ad eos,qui videntur iuſte argumentari.℄Vtile Decimus ſextus
autẽ dicere:ꝙ conſuetũ,& ꝙ dicitur tale.℄Nam pigreſcunt quod ſolitum eſt di Declaratio
mouere:inſtantiã non habẽtes. ſimul autem & quia vtũtur & ipſi talibus: cauent
17 ea dimouere.℄Amplius.nõ ſedule agere,& ſi omnino vtile ſit.℄Nam aduerſus Decimus ſeptimus Declaratio
18 ſedule agẽtes:magis renitũtur. ℄Et vt in ſimilitudine proponere quod propter Decimus octauus
19 aliud aliquid proponitur,& nõ propter ſeipſum:vtile ponẽt magis. ℄Amplius. Decimus nonus
non id proponere quod oportet ſumere:ſed cui conſequens id eſt ex neceſſitate. Declaratio
℄Nam & magis cõcedunt,eo ꝙ non ſimiliter ex hoc manifeſtum ſit:quod con
20 ſecuturũ eſt.& ſumpto hoc:ſumptũ eſt & illud. ℄Et id vltimo interrogare.quod Viceſimus Declaratio
maxime vult ſumere.℄Nam maxime prima renuunt: eo ꝙ plurimi interrogan
21 tiũ prima interrogãt,circa quæ vel maxime ſtudent.℄Ad quoſdam autẽ:prima Viceſimus primus Declaratio
quæ vtilia ſunt,proponere.℄Nam proterui maxime prima admittunt,niſi om-
nino manifeſtum ſit quod ſecuturũ eſt:in fine autem proteruiunt.ſimiliter autẽ
& quicunq; arbitrantur acuti eſſe in reſpondendo.ponentes enim prima: in fine
recantant,tanquam nihil acciderit ex ijs quæ poſita ſunt.ponunt autẽ prompte
22 confidentes habitui,& arbitrantes nihil ſe eſſe paſſuros. ℄Amplius,prolongare Viceſimus ſecundus
& interponere quæ nihil ſunt vſui ad orationem.quẽadmodum pſeudographia
vtentes.℄Nam cum ſint plura:immanifeſtum in quo falſum ſit.quare & occul- Declaratio
tant quandoq; interrogantes, in abſconſo proponentes ea quæ per ſe propoſita,
non ponerentur.ad occultationem igitur:dictis eſt vtendum.

SEcundi cap.ſcholia.Pro reſpondente loci alij quinq; & viginti.& dubitatio vna.℄23.Ad
ornatum vero inductione.ex ſuperioris capitis calce verbũ vtendum eſt:intelligendũ. Ad
ornatum:ad prorogandam atque prolongandam orationem.magnitudo enim & prolon
gatio orationis:ornatus gratia eſſe debet.ideo cum ex numero 3 quatuor enumeraſſet:in-
ductionem,magnitudo orationis,occultationem cõcluſionis,& orationis diluciditatem: ornatum
non nominauit.nam ex ſecundo enumerato intelligitur.℄Inductio igitur quale quid eſt manife-
ſtum. de inductione ſecundo priorum numero 109. ſed illa magis eſt iam ad ſyllogiſmum redu-
cta.quæ autem nondum eſt ad ſyllogiſmum reducta:ea argumentatio eſt quæ ex ſingularibus vt
par eſt enumeratis, vniuerſale colligit. & ſub ſingularibus etiam minus communia comprehendi-
mus.℄24.Qualia Homerus & non qualia Chœrilus.Homerus & Chœrilus poetæ Græci,vt Ver
gilius & Bauius Latini . Homerus & Vergilius probi & imitandi poetæ : Chœrilus & Bauius in-
epti,& bonorum æmuli.de quibus & poeta Fauſtus, Fauſtus.
Mæuius inſurgit,Bauio comitatus inepto:
Et fatuus ſimili Chœrilus arte furit.
℄25.Dictum eſt autem de his & prius.ſecũdo ſcilicet priorum analyticorum numero 112.℄28.
Inducentem prius.℄Oportet ꝙ in aliquibus inducat prius q̃ efflagitet inſtantiam. ℄29.In altero
inſtantiam ferre.vt ꝙ alter patium numerorũ ſit primus. ℄31.Eo ꝙ tranſeunte te amiſit quidem
diſciplinam : oblitus autem non eſt.dicebant deliquio exiſtente diſciplinam haberi: ꝙ deliquium
eſſet ex obiectu terræ,luminis in luna priuatio.at cum deliquium non erat:non amplius erat diſci-
plina.quãdo quidem id falſum putarent,deliquium (vtpote quòd nihil eſſet) eſſe priuationem lu-
minis in luna,obiectu terræ prouenientẽ,non tamen cum dicebant qui ſciſſet,eſſe oblitum.ſed illi
parum intelligere videbãtur, vniuerſalia vniuerſaléſq; notiones curam tẽporis relinquere: & neq;
hic,neq; nunc ſignificare,& non minus veras eſſe,nulla rotatione cæli exiſtente,quàm nunc quoq;
ſunt,cum cæli rotatio temptiſq; exiſtunt.℄35.Demonſtranti quidem & non diſſerenti:demõſtra-
re eſt ſcientis: diſſerere autẽ dialectici. ille ex proprijs,hic ex communibus, ille ex ſolis neceſſarijs,
hic vtcunq; ex neceſſarijs,& veriſimilibus.℄Non impoſſibile dicũt eſſe.reſpondentes non fatẽtur
eſſe impoſſibile.℄38.Tentandum ſic proponere huiuſmodi propoſitionũ: huiuſmodi problema-
tum.determinãdo vel diuidendo & forma ſuperiore interrogando,vt putáſne,nónne ſic,an ſecus,
& ſimilibus. ℄40.Quare aut nugatur:ſæpe repetendo idem. ℄41.Et quæ natura ſunt prima.pri-
ma:prima principia quæ priora nõ habent. poſtrema ſunt vltima & quæ remotiſſima ſunt à pri-

cipijs:vt dare quadrato æquū circulum, aut circulo æquum quadratū. dare ſphærā æqualem cubo. & ſimilia. ℭ42. Cū ſint pauca media horūmq; & principiorū.hic ſingularibus pro pluralibus vti videbatur Ariſtoteles.ℭ43.Non habet quod increpet.Interrogatus nō poteſt iuſte increpare tales diffinitiones cū ignoret an quicquā trāſlatitie dictū ſit.obiurgaret tamē iuſte per numerū 7 ſexti, ſi id cognoſceret. ℭ45.Diffinitiis autē cōtrarijs.vt ꝙ contraria ſunt quæ ſub eodē genere maxime diſtāt nata eidē viciſſim ineſſe,ſéq; ab eodem mutuo expellere. nam nō contingit maxime diſtare niſi vnū vni. ℭ Linea ad latus ſecat planum:quādo in ſuperficie æquidiſtātium laterum ad latus per aream,linea ducitur æquidiſtās. ℭ Locum:planiciem,ſpatiūmq; & aream intelligimus. Quæ proportio a c ad c e,ea eſt loci a c b d ad locum c e d f. ℭ Eſt autem diffinitio eius orationis hæc:eius orationis ſcilicet linea quæ ad latus ſecat planū.ℭ46.Simpliciter autē prima elementorum.Elemēta vt ſæpiuſcule iam dictum eſt:ſunt principia. ℭ48.Credet ex minus credibilibus. nam ex ſingu lis,& quæ ſenſui ſunt obnoxia.quæ quidem minus credibilia ſimpliciter:ſed nobis credibiliora.

ℭ Pro inſtructione reſpondentis loci alij. Cap. II.

Viceſimus tertius — AD ornatum vero: inductione, & concluſione eorum quæ affinia ſunt. 23
Declaratio — ℭ Inductio igitur quale quid eſt:manifeſtū.diuidere autē huiuſmodi,
vt ſcientiā ſciētia eſſe meliorem.aut eo ꝙ exactior eſt,aut ꝙ meliorū.
& ꝙ ſcientiarū aliæ quidem ſunt cōtemplatiuæ,aliæ autē actiuæ, aliæ
porrò effectiuæ.nam vnūquodq; talium:coornat quidem orationē.at nō neceſſa
Viceſimus quartus — rium eſt,vt dicatur ad concluſionē. ℭ Ad diluciditatē autem exempla & ſimili- 24
Declaratio — tudines afferēdum.ℭ Exempla autē accōmodata,& ex quibus ſcimus:qualia Ho
Viceſimus quintus — merus,nō qualia Chœrilus. ſic enim clarius erit quod proponitur. ℭ Vtendum 25
autem in diſſerendo,ſyllogiſmo quidē ad dialecticos magis,quàm ad multitudi
Declaratio — nem:inductione vero contrà,ad multitudinē magis. ℭ Dictum eſt autem & de
Viceſimus ſextus — his:& prius. ℭ Eſt autē in aliquibus quidem inducenti poſſibile interrogare vni- 26
uerſale:in aliquibus vero non facile,eo ꝙ non poſitū ſit ſimilitudinibus nomen,
omnibus cōmune.ſed quādo oportet vniuerſale ſumere:ſic in omnibus talibus
Declaratio — eſſe dicunt.ℭ Id autē determinare difficillimū eſt:qualia ſunt ea quæ proferun-
tur huiuſmodi,& qualia nō.& propter hoc ſæpenumero diffident in diſputatio-
nibus:alij quidem dicētes, ſimilia eſſe,quæ nō ſunt ſimilia,alij vero dubitantes
Viceſimus ſeptimus — quæ ſunt ſimilia,nō eſſe ſimilia. ℭ Quare tentādum in omnibus talibus,ipſum: 27
nomina effingere . vt neq; reſpondenti liceat dubitare quòd non ſimiliter quod
infertur,dicitur:neq; interroganti calumniari:vt ſimiliter dicto.eo ꝙ plura eorū 28
Viceſimus octauus — quæ non ſimiliter dicuntur:ſimiliter videtur dici. ℭ Quando autem inducenti
in pluribus,nō dederit vniuerſale:tunc iuſtū eſt efflagitare inſtantiā.non dicēte
autē ipſo in aliquibus ſic:non iuſtum eſt efflagitare,in aliquibus nō ſic.ℭ Opor-
Declaratio — tet enim inducētem prius ſic inſtātiam efflagitare.ℭ Efflagitandum autē inſtan- 29
Viceſimus nonus — tias non in eo quod proponitur ferre:niſi vnū tantum ſit huiuſmodi.vt dualitas
Declaratio — parium numerorū ſolus primus . ℭ Nam oportet & eum qui inſtat,in altero in-
Triceſimus — ſtantiam ferre:aut dicere ꝙ hoc ſolum tale eſt.ℭ Ad eos autem qui inſtant vni- 30
uerſali,non in eodē autem inſtantiā ferunt ſed in æquiuoco (vt ꝙ habeat aliquis
non ſuū colorē,vel pedem,vel manū.habebit enim pictor nō ſuum colorem,&
Declaratio — cocus pedem nō ſuum) diuidēdo reuera in talibus interrogandū eſt. ℭ Nam la
Triceſimus primus — tente æquiuocatione:bene viderētur inſtare propoſitioni.ℭ Si autē non in æqui-
uoco ſed in eodem inſtans præpediat interrogationē: oportet auferentem, id in 31
quo inſtātia eſt,proponere reliquum, vniuerſale faciendo:donec ſumat quod vti
Declaratio — le eſt.ℭ Vt in obliuione & in oblitū eſſe.non enim cōcedunt eū qui amiſit diſci-
plinā oblitū eſſe:eo ꝙ trāſeunte re amiſit quidem diſciplinam:oblitus autē non
eſt.dicendum autē auferenti id in quo inſtantia eſt:reliquū.vt ſi permanente re
amiſit diſciplinam:idcirco oblitum eſſe.ſimiliter autem & contra inſtantes quo-
niam maiori bono, maius opponitur malum. proferunt enim quoniam ſanitati
minori bono quàm bona habitudo:maius malum opponitur.nam ægritudinem
maius eſſe malum mala habitudine.auferendū igitur & in hoc id in quo inſtan-
tia eſt. nā ablato:magis ponet.vt quoniā maiori bono maius malum opponitur:
niſi conferat alterum ad alterum.quemadmodum bona habitudo ad ſanitatem.

32 ¶ Non ſolum autem eo inſtāte hoc faciendum:ſed & ſi ſine inſtātia negat,eo ꝙ Triceſimus ſe.
præuideat aliquid talium.¶ Nā ablato eo,in quo inſtātia eſt:cōpelletur ponere: Declaratio.
33 eo ꝙ non præuideat in reliquo,in aliquo nō ſic eſſe.¶ Si autem nō ponat,efflagi- Triceſimus tertius
tatus inſtantiā:nō habebit aſſignare.Sunt autem huiuſmodi ꝓpoſitionū quæ in
aliquo falſæ ſunt,in aliquo autē veræ.in his enim par eſt auferre:reliquum autē
34 verum relinquere.¶ Si autem in multis ꝓponenti nō ferat inſtantiā:poſtulandū Triceſimus quartus
eſt ponere. ¶ Nam dialectica eſt ꝓpoſitio ad quā ſic in pluribꝰ ſe habentem:nō Declaratio.
35 eſt inſtātia. ¶ Quando autem cōtingit idem & ſine impoſſibili & ꝑ impoſſibile Triceſimus quintus
ſyllogizare:demonſtrāti quidem & nō differenti,nihil refert vel ſic,vel illo mo
do ſyllogiſmo colligere.differenti autem nō eſt vtendum ꝑ impoſſibile ſyllogiſ
mo.nā ſi ſine impoſſibili quidē ſyllogiſmo colligat:minime fiet vt dubitent.at
quādo per impoſſibile ſyllogizant(niſi valde manifeſtū ſit falſum eſſe)nō impoſ-
36 ſibile dicunt eſſe.quare nō fit interrogātibus quod volunt.¶ Oportet autē pro- Triceſimus ſextus
ponere quæcunq; in pluribus quidem ſic ſe habent.¶ Inſtantia autem aut oīno Declaratio.
nō eſt,aut non in ſuperficie eſt conſpicere.nā qui nō poſſunt conſpicere in quibꝰ
37 non ſic: tanq̃ verum quidem ſit,ponunt. ¶ Non oportet autem concluſionem,
interrogationem facere.¶ Alioquin autem:eo renuente non videt̃ fieri ſyllogiſ Triceſimus ſeptimus
mus.nā & ſæpe cū non interrogat,ſed vt ſequens infert:negant.& hoc facientes Declaratio.
non videntur redargui ijs qui non conſpiciunt ꝙ accidit ex ijs quæ poſita ſunt.
quādo igitur non dicens quidem accidere,interrogabit,ille autem negabit:om
38 nino non videt̃ fieri ſyllogiſmus.¶ Non videt̃ autem omne vniuerſale dialecti- Triceſimus octauus
ca ꝓpoſitio eſſe.vt quid eſt homo?aut quot modis dicitūr bonum?eſt enim diale
ctica propoſitio,ad quā eſt reſpondere ſic,vel non.ad dictas autem nō eſt.quare
nō ſunt dialecticæ huiuſmodi interrogationes.niſi ipſe determinās vel diuidēs
dicat:vt putáſne bonū ſic vel nō ſic dicitur?nā ad talia facilis reſponſio vel affir-
mando,vel negādo.quapropter tentādum ſic ꝓponere huiuſmodi propoſitionū.
39 ¶ Simul autem & iuſtum fortaſſe ab illo interrogare:quot modis dicitur bonū, Triceſimus nonus
40 quādo hoc diuidente & ꝓponente, nullo modo conceſſerit. ¶ Quiſquis autem Quadrageſimus
vnā orationem multo tēpore interrogat:male interrogat. ¶ Nam ſi reſpondeat Declaratio.
quidem ei interrogato quod interrogatur:manifeſtum ꝙ multas interrogationes
interrogat,aut frequenter eaſdem.quare aut nugatur,aut nō habet ſyllogiſmū.
nam ex paucis oīs ſyllogiſmus.ſi vero nō reſpondeat:quid aut non increpat,aut
41 diſcedit? ¶ Eſt autē argumentari difficile:& ſuſtinere facile ipſas ſuppoſitiones.
¶ Sunt autem talia,& quæ natura ſunt prima:& quæ proſtrema.Nā prima qui- Quadrageſimus primꝰ
dem termino egent.poſtrema vero ꝑ multa terminant̃ volenti continuū ſume- Declaratio.
re à primis,aut ſophiſticæ vident̃ argumentationes.impoſſibile eñ demonſtrare
quippiā eſt eum qui non incipit à proprijs principijs,& connectit vſq; ad vltima.
diffinire autē nihili ducunt reſpondentes. neq; ſi interrogans diffinierit:aduer-
tunt.atqui nō facto manifeſto quídnā eſt quod ꝓpoſitum eſt:nō facile eſt argu
mentari.maxime autē quod tale eſt,circa principia accidit.nā alia quidem ꝑ hęc
monſtrant̃ : ipſa vero non contingit per alia,ſed neceſſe eſt diffinitione talium,
42 vnūquodq; cognoſcere. ¶ Sunt autē difficile argumentabilia & quæ valde pro- Quadrageſimus ſecundus.
pinqua ſunt principio. ¶ Non eñ contingit plures ad hæc rationes inuenire:cū
ſint pauca media horúmq; & principiorum, ꝑ quæ neceſſe eſt monſtrare ea quæ Declaratio.
43 poſt illa ſunt.¶ Terminorum autē difficile argumētabiles:ij oīm maxime ſunt, Quadrageſimus tertius
quicunq; vtunt̃ talibus noībus,quæ primū quidem immanifeſta ſunt:ſimpliciter
ne dicant̃ an multipliciter.adhuc autem quæ neq; nota vtrū proprie,an ſecundū
metaphorā de diffinito dicant̃.¶ Nam quia obſcura ſunt:non habet argumenta. Declaratio.
quia vero ignorātur ſi abſq; metaphora dicitur quod tale eſt:nō habet quod in-
44 crepet.¶ Omnino autē omne problema quando difficile argumentabile,vel ter Quadrageſimus quartꝰ
mino indigere arbitrandū eſt,vel eſt eorū quæ multipliciter,vel eorū quæ ſecun
dum metaphorā de diffinito eſſe dicant̃,vel nō longe à principijs:vel quia non

manifeſtum eſt primũ nobis hoc idem,ſecundum quem dictorum modorum eſt
Declaratio.
quod dubitationem præſtat. ¶Nam cũ eſt manifeſtus modus:manifeſtum quo-
niam aut diffinire oportebit,aut diuidere,aut medias propoſitiones inuenire.nã
Quadrageſimus quint⁹
per hæc monſtrant̃ vltima. ¶In multis autem poſitionibus(non bene aſſignata 45
Declaratio.
diffinitione)non facile diſputare ac argumentari. ¶Vt vtrum vnũ vni contra-
rium,an plura.diffinitis autem contrarijs aliquo modo:facile eſt oſtendere vtrũ

cõtingit plura eidem eſſe contraria,an non.eodem autẽ modo & in alijs diffini-
tione indigentibus. videntur autẽ & in diſciplinis quædam ob diffinitionis defe-
ctum non facile deſcribi.vt & quoniã quæ ad latus ſecat planum linea:ſimiliter
diuidit & lineam & locũ.diffinitione autẽ dicta:ſtatim manifeſtum eſt quod dici-
tur.nam eandem ablationẽ habent loca & lineæ.eſt autẽ diffinitio eius orationis
Quadrageſimus ſextus
hæc.¶Simpliciter autẽ prima elementorum: poſitis quidem diffinitionibus(vt 46
quid linea,vel quid circulus)facillimum oſtendere:verum nõ multis ad vnum-
Declaratio.
quodq; eorũ eſt argumentari.¶Eo ꝙ non ſunt multa media.ſi autem nõ ponan-
Quadrageſimus ſeptimus.
tur principiorum diffinitiones,difficile:fortaſſe autem oino impoſſibile.¶Simi- 47
liter autem his,& in ijs quæ ſunt circa orationes ſe habet.non igitur latere opor
tet:quando difficile argumentabilis eſt poſitio,ꝙ paſſa eſt aliquid eorum quæ di-
cta ſunt.quando autem erit ad dignitatem & propoſitionem:maior labor diſpu-
Dubitatio.
tare q̃ ad poſitionem.¶Dubitare autem poſſit quiſpiam vtrum ponenda ſint ta- 48
lia an non.nam ſi non ponat, ſed poſcat & ad illa diſputare : maius præcipiet q̃
quod in principio poſitũ eſt.ſi vero ponat:credet ex minus credibilibus. ſi igitur
oportet non difficilius problema facere:ponendum. ſi autem per notiora ſyllo-
gizare,non ponendũ. An diſcenti quidem non ponendum,niſi notius ſit:exer-
citato vero ponendum, ſi verum ſolum videatur? quare manifeſtum quoniam
non ſimiliter & interroganti & docenti exiſtimãdum eſſe ponendum.quo pacto
igitur interrogare & ordinare oportet:penè ſufficiunt quæ dicta ſunt.

TErtij cap.ſcholia.Quid opus reſpondẽtis.de quo ſequẽtes locos intẽdit. & pro inſtruendo reſpõdente,loci quatuor & viginti.¶49.Nam alterũ fortaſſe peccatũ.Alterũ peccatũ,altera abſurditas ſi poneret̃ quod etiam poni nõ debet:nullo pacto poſitũ, datũmq; tutari. ¶51.Ponẽdo probabilẽ,aut improbabilẽ poſitionẽ,aut neutrã.ponẽdo opinabilẽ,aut inopinabilem propoſitionẽ,aut neutrã.& abſurditates, obliquitatẽſq; quæ nunc obligationũ dicunt̃:locorũ huius capitis ſunt prolapſiones. ¶Vel dandi,vel nõ dandi quod interrogandũ eſt:ponendi vel nõ ponẽdi,concedendi vel nõ concedendi.¶Neceſſe eſt concluſionẽ probabilem fieri:ꝙ interrogans intendit concludere oppoſitũ poſitionis.¶52.Nam cũ improbabilis eſt poſitio,probabilis eſt cõcluſio.interrogans qui reſpondẽti aduerſatur:ſemper intẽdit oppoſitũ poſitionis reſpõdentis.quo fit:vt ſi poſitio inopinabilis ſit,concluſionẽ opinabilem eſſe oportere.quod enim inopinabile eſt, & eius quoq; oppoſitũ opinabile.& quod opinabile:& eius oppoſitũ inopinabile. ¶57.Aut non ad orationẽ:aut.nihil faciat ad orationẽ.¶58.Ad deuitationẽ abſurditatis.nã quãdo admittuntur illa quæ non vidẽtur:colligunt aliquãdo ex illis abſurda.Cum autẽ id prædixerit:nihil incommodum videtur,ſi abſurdum ſequatur ad id quod datũ erit.¶59.Propinquum ei quod eſt in principio.quod eſt admodũ propinquum ei quod ab initio poſitũ eſt:adeo vt propemodũ videatur petere,quod propoſitum eſt.¶Proteruire eſt.proteruire:ineptire,grauem,difficilem,moleſtũmq; ſe præbere. ¶71. Suſtinere autẽ & poſitionem & diffinitionẽ ipſum ſibiipſi oportet præargumentando ipſum reſpondentẽ. debet enim ſecum præargumentari ad poſitionem ſuam:vt inſtructior ad alienas interrogationes inueniatur,faciliúſq; obiecta diluat alterius,ſi falſa erunt.¶73.vt ſi quis dicat ſedentem ſcribere.id intellige vniuerſaliter. ¶Quanuis falſum poſtulatum.poſtulatũ:ea oratio omnem ſedentem ſcribere.¶Quæ falſo deſcribuntur:ea ſunt in quibus cadit pſeudographia.

¶Loci pro reſpondente. Cap. III.

Quadrageſim⁹ octauus
Declaratio.
DE reſponſione autem primum quidẽ determinãdum:quódnã eſt opus 49
bene reſpondentis,quemadmodum bene interrogantis. ¶Eſt autem
interrogantis quidem ſic deducere orationem : vt faciat reſponden-
tem dicere inopinabiliora quàm ea quæ propter poſitionem ſunt ne-
ceſſaria . reſpondentis vero non propter ſe apparere : accidere impoſſibile , aut
quod prǽter opinionẽ eſt:ſed propter poſitionẽ.nã alterũ fortaſſe peccatũ:ponere

50 primum quod nõ oportet,& poſitũ non ſeruare aliquo modo. ¶Quia autẽ ſunt Quadrageſimus nonus
indeterminata ijs qui ꝓpter exercitationẽ & experientiã orationes faciunt(nam
nõ eædem cõſiderationes & diſcentibꝰ & docentibꝰ & concertantibus:neq; his,
& ijs qui exercent ſeinuicem inſpectionis gratia. nam diſcenti quidem ponẽda
ſunt ſemp ea quæ vident̃.neq; enim conatur falſum vllus docere:concertãtium
vero interrogantẽ quidem videri aliquid facere oportet oĩno:reſpondentẽ autẽ
nihil videri pati) & in dialecticis congreſſionibus quæ non concertationis gra-
tia,ſed experimenti & inſpectionis orationes faciunt, nondũ enucleatũ eſt quo
pacto oporteat cõiectare reſpõdentẽ,& qualia dare & qualia nõ:ad bene aut nõ,
ſeruandã poſitionẽ,quoniã(inq̃)nihil habemus traditũ ab alijs:ipſi aliqd dicere
51 tentemus.¶Neceſſe eſt autẽ reſpondentẽ ſuſtinere orationẽ: ponendo aut pro- Quinquageſimus locus
babilem,aut improbabilẽ poſitionẽ, aut neutrã.& aut ſimpliciter probabilẽ,aut
improbabilẽ.aut indeterminate,vt huic alicui,vel alij. ¶Nihil autẽ refert quo- Declaratio.
modocunq;,dum ea probabilis,aut improbabilis ſit.nã idem modus erit bene re
ſpondendi:vel dandi,vel nõ dandi quod interrogatũ eſt. nã cũ improbabilis eſt
poſitio:neceſſe eſt & cõcluſionẽ probabilem fieri.cũ vero probabilis:improbabi-
lem.nã oppoſitũ ſemp poſitionis interrogans cõcludet.ſi autem neq; probabile,
52 neq; improbabile quod poſitũ eſt:& cõcluſio erit talis.¶Quoniã autẽ bene ſyllo Quinquageſimus pri-
gizans,ex probabilioribus & notioribꝰ, propoſitũ demonſtrat:manifeſtum eſt ꝙ mus.
quãdo ſimpliciter eſt improbabile quod ꝓponitur,nõ dandũ eſt reſpõdenti,nec
quod nõ videt̃ ſimpliciter,nec quod videt̃ quidẽ,minus autẽ cõcluſione videt̃.
¶Nam cũ improbabilis eſt poſitio:probabilis eſt cõcluſio.quare oportet quæ ſu Declaratio.
muntur,probabilia eſſe oĩa:& magis probabilia q̃ quod proponitur,ſi debet ꝑ no
tiora quod minus notũ eſt concludi.quare ſi neq; tale eſt quippiã eorum quæ in-
53 terrogantur:non ponendũ eſt reſpõdenti.¶Simpliciter autẽ ſi eſt probabilis po Quinquageſimus ſe-
ſitio:dilucidũ eſt quoniã concluſio ſimpliciter improbabilis.ponendum igitur & cundus.
quæ videntur oĩa: & eorũ quæ nõ videntur,quæcunq; minus ſunt improbabilia
54 concluſione. ¶Nã ſufficienter ſic videbitur diſceptatũ eſſe. ¶Similiter autem Declaratio.
erit & ſi neq; improbabilis,neq; probabilis eſt poſitio.¶Nam ſic & quę videntur Quinquageſimꝰ tertius
oĩa dandum:& eorum quæ nõ videntur,quæcunq; minus ſunt improbabilia cõ- Declaratio.
55 cluſione.ſic eñ probabiliores accidit orationes fieri.¶Si igitur ſimpliciter qui- Quinquageſimus quar-
dem probabile,vel improbabile quod ponitur:ad ea quæ vident̃ ſimpliciter,cõ- tus.
paratio facienda. Si autẽ nõ ſimpliciter probabile vel improbabile ſit quod po-
nitur,ſed reſpõdenti:ad ſeipſum,quod videtur & quod nõ videt̃ iudicando,po-
56 nendum vel nõ ponendũ.¶Si vero alterius opinionẽ tuetur reſpõdens:mani- Quinquageſimꝰ quintus
feſtum quoniã ad illius intelligentiã aſpiciendo,ponere ſingula debet & negare.
quare & qui curant extraneas opiniones(vt bonũ & malum eſſe idem:quemad
modum Heraclitus inquit)nõ dant nõ adeſſe ſimul contraria eidem.nõ quia nõ
videntur eis hæc:ſed quia ſecundũ Heraclitũ ſic dicendũ. faciunt hoc autem &
qui ſuſcipiunt abinuicẽ poſitiones.coniectant enim ac ſi is dicat qui ponit.mani
feſtum igitur quæ coniectandũ reſpõdenti ſiue ſimpliciter probabile,ſiue alicui
57 poſitũ eſt.¶Quoniã autẽ eſt neceſſe omne quod interrogat̃ aut probabile,aut im Quinquageſimus ſextus
probabile eſſe,aut neutrũ,& ad orationẽ,aut non ad orationẽ attinere quod in-
terrogatur,ſi ſit quidẽ quod videt̃,& nõ ad orationem:dandũ eſt dicendo ꝙ vi-
58 detur.¶Non enim interimitur(poſito eo)quod in principio.¶Si vero nõ vide- Declaratio.
tur,& nõ ad orationẽ:dandũ quidem, & cõſignificandũ ꝙ non videt̃ ad deuita- Quinquageſimus ſepti-
59 tionem abſurditatis.¶Si vero ſit ad orationẽ & videatur:dicendũ quoniã vide- mus.
tur quidem,ſed valde propinquum ei quod in principio eſt, & interimitur (eo Quinquageſimꝰ octauus
60 poſito)quod propoſitũ eſt. ¶Si autẽ ad orationem quidem,valde autẽ improba- Quinquageſimꝰ nonus
bile poſtulatum : dicendum ꝙ accidit hoc poſito , at valde abſurdum eſſe quod
61 proponitur. ¶Si vero neq; probabile,neq; improbabile,ſi nihil quidem ad ora- Sexageſimus
tionem:dandum nihil determinando. ¶Si autem ad orationem:conſignifican- Sexageſimus primus

Declaratio. dum ꝙ interimitur(poſito eo)quod in principio eſt.¶ Nam ſic & qui reſpondet 62
nihil videbitur propter hoc pati,ſi quidem præuidens ſingula poſuerit.& qui in-
terrogat aſſequetur ſyllogiſmũ:poſitis ab eo omnib⁹ probabilioribus concluſio-
Sexageſimus ſecũdus ne.¶ Quicunq; vero nõ ex probabiliorib⁹ concluſione conãtur ſyllogizare:per- 63
ſpicuum quoniã non bene ſyllogizant.quare cum ſic interrogant:nõ ponẽdum.
Sexageſimus tertius ¶ Similiter autem & in ijs quæ obſcure & multipliciter dicuntur, occurrẽdum
Declaratio. eſt.¶ Nam quia datum eſt reſpõdenti nõ diſcenti,dicere non diſco,& multipli- 64
citer dictum nõ ex neceſſitate confiteri vel negare : manifeſtum quoniã primũ
quidem niſi planum ſit quod dicitur,nõ cunctãdum vt dicat haud intelligo.nã
Sexageſimus quartus ſæpe ex eo ꝙ non clare interrogãtibus,dant:occurrit aliquid difficile.¶ Si autẽ 65
notum quidem ſit,multipliciter autem dictum,ſi in omnib⁹ quidem verum vel
falſum ſit quod dicitur:dãdum ſimpliciter quod dicitur,vel negandum.ſi vero
in aliquo quidẽ ſit verum,in aliquo autẽ falſum:ſignificãdum eſt quod multipli-
Declaratio. citer dicitur,& quia hoc quidem falſum,illud autẽ verum. ¶ Nã cum poſterius
Sexageſimus quintus diſtinguitur:immanifeſtũ ſi & in principio ambiguum animaduerterit.¶ Si autẽ 66
non præuiderit dubium,ſed in alterũ aſpiciens poſuerit:dicendũ ad eum qui in
Declaratio. alterum ducit,quoniã non ad id aſpiciens dedi,ſed ad alterum eorum.¶ Nã plu
ribus exiſtẽtibus quæ ſub eodem noĩe vel eadem oratione ſunt:facilis eſt ambi-
Sexageſimus ſextus guitas.¶ Si vero & dilucidum ſit & ſimplex quod interrogaſ:aut ſic,aut non,re- 67
Sexageſimus ſeptimus ſpondendum.¶ Quoniã autem oĩs propoſitio ſyllogiſtica:aut earum aliqua eſt, 68
ex quib⁹ ſyllogiſmus,aut ꝓpter aliquã illarum:manifeſtum ꝙ quãdoq; alterius
Declaratio. gratia ſumeſ,ex eo ꝙ plura ſimilia interrogant.¶ Nam aut ꝑ inductionem,aut
per ſimilitudinem: plerunq; vniuerſale ſumunt.ſingularia igitur oia ponẽdum:
Sexageſimus octauus ſi ſint vera & probabilia.¶ Ad vniuerſale autẽ tentãdum inſtantiã ferre.¶ Nam 69
Declaratio. ſine inſtãtia vel quæ ſit,vel quæ videatur,prohibere orationem:proteruire eſt.ſi
igitur multis apparentib⁹,nõ dederit vniuerſale qui nõ habet inſtantiã:manife-
ſtum eſt quoniã proteruit. Amplius ſi neq; contrà argumẽtari habeat ꝙ non ve-
rum:multo magis videbitur proteruire.quãuis nec hoc ſufficiat.nã cõplures ora
tiones opinionib⁹ contrarias habemus: quas difficile eſt ſoluere.velut Zenonis
ꝙ non cõtingit moueri,neq; ſtadium pertrãſire.ſed nõ propter id:quæ ſunt op-
poſita his,nõ ponendum.ſi igitur qui neq; cõtrã argumentari habet,neq; inſta-
re,non ponit:dilucidum quoniã proteruit.eſt enim in diſputationib⁹ proteruia:
Sexageſimus nonus reſpõſio præter dictos modos,ſyllogiſmi deſtructiua.¶ Suſtinere autem & poſi- 70
Declaratio. tionẽ & diffinitionẽ,ipſum ſibijpſi oportet præargumentãdo.¶ Nã ex quib⁹ in-
terimunt interrogãtes quod proponitur: manifeſtum quoniã ijs aduerſandum.
Septuageſimus locus ¶ Inopinabilem vero ſuppoſitionẽ cauendũ ſuſtinere.¶ Erit autem inopinabilis 71
Declaratio. multipliciter.nã & ea ex qua,abſona cõtingit dicere.vt ſi oĩa dicat aliquis moue
ri,aut nihil,& quæcunq; peioris moris eſſe eligẽda,& quæ cõtraria conſilijs.vt ꝙ
voluptas bonum,& iniuriã facere melius q̃ iniuriã pati.nã non vt orationis gra-
Septuageſimus primus tia ſuſtinentẽ,ſed vt ea quæ videãtur dicentem:oderunt.¶ Quæcunq; vero ora 72
tionum falſum ſyllogizant: ſoluẽdum interimendo id propter quod ſit falſum.
Declaratio. ¶ Nam nõ is qui quoduis interimit ſoluit:ne quidẽ ſi falſum eſt quod interimi-
tur.habere eñ poteſt plura falſa:oratio.vt ſi quis ſumat ſedentẽ ſcribere:Socra-
tem vero ſedere.accidit enim ex his:Socratẽ ſcribere.interempto igitur Socra-
tem ſedere:nihil magis ſoluta eſt oratio,q̃uis falſum ſit poſtulatũ,ſed non ꝓpter
id oratio falſa.nã ſi quis ſit ſedens nõ ſcribens autẽ:non amplius in tali,apte ac-
commodabitur eadem ſolutio.quare nõ id interimendum:ſed ſedentẽ ſcribere.
non enim omnis qui ſedet:ſcribit.ſoluit igitur omnino:qui interimit id propter
quod ſit falſum.nouit autẽ ſolutionem: qui ſcit ꝙ propter id falſa oratio.quem-
admodum in ijs quæ falſo deſcribuntur.non enim ſufficit inſtare, ne quidem ſi
falſum ſit quod interimitur.ſed & id propter quod falſum,aſſignãdum.ſic enim
erit manifeſtum vtrum præuidens aliquid an non:facit inſtantiam.

QVarti cap.ſcholia.Loci cõmunes interroganti & reſpõdenti quatuordecim.℃73. Tertium autẽ ad interrogata.intellige ex ſuperiore particula,inſtantiam dicẽdo.nã id prohibet diſputationẽ procedere.℃Inſtãtiæ igitur,vt dictũ eſt,quatuor modis fiunt. Inſtãtias:obices,præpedimentáq; faciendarũ argumentationũ intelligimus. ℃Alicui videri ea quæ nõ ſunt magis q̃ vera.Ea quæ nõ ſunt:ea quæ ſunt falſa.℃75.Oportet eum qui bene tranſfert:qui bene ſe de vno propoſito in aliud tranſmutat.℃76.Nam plures vno.concertantium partium vtranq; vincere impoſſibile eſt:ſed vt altera ſolũ victrix euadat neceſſe eſt.℃78. Quando ea quæ in principio:quæ ab initio ſunt propoſita.℃80.Quando ex pluribus.quia intenditur concludere oppoſitũ problematis:quare potius eius oppoſitũ problema q̃ ipſa.℃83.Philoſophema,ratiocinatio philoſophi quæ & demonſtratio:ꝙ philoſophi maxime omnium demonſtrationes ſectentur.Epichirema quod vbiq; interpretatur argumentũ aut argumentatio:ratiocinatio dialectici.Sophiſma,captiuncula ſophiſtæ.Aporemã ſub epichiremate continetur. & eſt elenchus dialecticus.Et latinis nominibꝰ carent.℃85.Neutra parte.hoc eſt nõ magis videatur aſſumptione: neq; concluſione,neq; etiam ſimiliter.℃Similiter erit & nõ ſimiliter erit.vt cõcluſio videatur,& vt non videatur.Similiter ſi cõparetur ad ſumptum,quod nõ videtur. ℃86.Ipſum quodq;,ipſum quod vere eſt,ipſa opinio,idealia ſunt. ℃Etiam ſi id omittitur.Solet aliquãdo omitti ad oſtendendam orationem aliquid.quia eſt nimis inſigne & manifeſtum:& ad manum vt intelligatur.vt cõmunes conceptiones:& cõmunes loci & huiuſmodi.nihilominus tamen eſt ſufficienter manifeſta. ℃Quæ quidẽ ſint per cõcluſiones cõcluſa.quẽadmodũ cõcluſiones in geometria mõſtrãtur.& quomodo ex eis mõſtraret:ſi triãgulus plures duobꝰ rectis æquos haberet,lineas parallelas cõcurrere.

Quid philoſophema
Quid epichirema
Quid ſophiſma
Quid aporema.

℃Loci communes pro interrogante & reſpondente. Cap. IIII.

73 ESt autem orationẽ prohibere cõcludi,quadrupliciter.℃Nam aut in- Septuageſimus ſecũdus Declaratio.
terimẽdo id propter quod fit falſum:aut ad interrogãtem, inſtantiã
dicẽdo.ſæpe enim nõ ſoluit quidem:qui tamen interrogat nõ poteſt
longiùs producere.tertium autẽ ad interrogata. accidit enim ex in-
terrogatis quidem non fieri quod volumus,eo ꝙ non bene interrogata ſint : ad-
dito autem aliquo,fieri concluſionem.ſi igitur non amplius poteſt producere in-
terrogans:ad interrogãtem erit inſtãtia.ſi autem poteſt:ad interrogata.quartum
autem:peſſima eſt inſtãtiarum quæ eſt ad tempus.nã quidã talibꝰ inſtant ad quę
diſputare pluris eſt temporis q̃ præſentis exercitationis.Inſtãtiæ igitur vt dictũ
eſt prius:quatuor modis fiunt.Solutio autem eſt earũ quæ dictæ ſunt,prima tan-
74 tum: reliquæ autem prohibitiones quædã & impedimẽta concluſionũ. ℃Incul- Septuageſimus tertius
patio vero orationis:& ſecundũ ipſam orationem,& quando interrogat̃ non ea-
dem.℃Plerunq; enim ꝙ non bene diſputatur oratio:is qui interrogat̃,eſt cauſa Declaratio.
eo ꝙ non concedat ex quibꝰ probe erat diſputare ad poſitionem. nam non eſt in
altero ſolo:bene abſoluere cõmune opus.Neceſſarium igitur quãdoq; ad dicentẽ
& non ad poſitionem argumentari:quãdo is qui reſpondet,cõtraria interrogãti
obſeruat corroborans. proteruientes igitur : altercatorias,& non dialecticas fa-
ciunt exercitationes.amplius autem quia exercitationis & experimẽti gratia,&
non doctrinæ huiuſmodi ſunt orationes: perſpicuum quoniã non ſolũ vera ſyl-
logizandum , verum etiã falſum,nec ꝓ vera ſemper,ſed quãdoq; & ꝓ falſa.ſæpẽ
enim vero poſito:interimere neceſſe eſt diſputantẽ.quare proponenda falſa.quã-
doq; autem & falſo poſito : interimendum per falſa. nihil enim prohibet,alicui
videri quæ non ſunt:magis q̃ vera.quapropter ex ijs quæ illi videntur:oratione
75 facta,magis erit ſuaſus q̃ adiutus.℃Oportet autem eum qui bene tranſfert:dia- Septuageſimus quartus
lectice & non contentioſe transferre.℃Vt geometram geometrice.ſiue falſum, Declaratio.
ſiue verum ſit quod concludendũ eſt.quales autem dialecti ſyllogiſmi:dictum
76 eſt prius.℃Quoniam autem malus particeps qui impedit cõmune opus:patet ꝙ Septuageſimus quintus
& in orationibꝰ.nam cõmune quippiã quod proponitur & in illis eſt:præter q̃ in
concertãtibus.his autem nõ eſt eundem vtriſq; finem aſſequi.nã plures vno im-
poſſibile eſt vincere.Differt autem nihil ſiue in reſpondendo,ſiue id interrogan
do fiat. nã & qui contentioſe interrogat, praue diſputat: & qui in reſpondendo
non dat quod videtur,neque ſuſcipit quicq̃ quod vult interrogans interrogare.
77 ℃Manifeſtum igitur ex ijs quæ dicta ꝙ non ſimiliter inculpãdum & ſecundum Septuageſimus ſextus
ſeipſam orationem,& interrogantẽ.℃Nã nihil prohibet orationem quidẽ prauã

eſſe,interrogãtem vero vt poſſibile eſt,optime cõtra reſpõdentem diſceptare.nã
contra proteruos nõ poſſibile fortaſſe ſtatim ſumere quales quis vult:ſed quales
Septuageſimꝰ ſeptimus fieri poſſibile,faciendi ſyllogiſmi.¶Quoniã autem eſt indeterminatum quãdo 78
contraria,& quãdo ea quæ ſunt in principio ſumunt hoĩes(nã plerunq; per ſeip
ſos dicentes contraria dicunt.& abnuentes prius:dant poſterius.eo ꝙ interrogãti
& contraria & quæ in principio:plerunq; obediunt)neceſſe eſt prauas fieri diſpu
tationes.cauſa autẽ eſt qui reſpondet hęc quidem nõ dans:illa autem talia dans.
manifeſtum igitur quoniã non ſimiliter inculpãdũ & interrogãtes,& orationes.
Septuageſimꝰ octauus ¶Orationis autẽ ſecundum ſeipſas quinq; ſunt inculpationes.¶Prima quidem 79
Declaratio. quãdo ex interrogatis nõ concluditur:neq; quod propoſitũ eſt,neq; oĩno quicq̃,
cũ ſint vel falſa,vel inopinabilia,aut oĩa,aut plurima,in quibꝰ conſiſtere debet
concluſio. & neq; ablatis quibuſdã,neq; additis,neq; his quidẽ ablatis, illis vero
additis:fit concluſio.Secunda autẽ ſi ad poſitionẽ nõ fiat ſyllogiſmus:& ex tali-
bus & eo modo quo dictũ eſt prius. Tertia vero ſi additis quibuſdã fiat ſyllogiſ-
mus:hæc autem ſint deteriora ijs quæ interrogantᷣ,& minus probabilia conclu-
ſione.etiã ſi ablatis quibuſdã. nam quãdoq; ſunt plura neceſſarijs.quare non eo
ꝙ hæc ſunt:fit ſyllogiſmus.Amplius ſi ex inopinabilioribus & minus credibilibꝰ
concluſione:aut ſi ex veris,ſed maiore opera indigentibꝰ demonſtrari,q̃ proble-
ma.nõ oportet autẽ ex oĩbus problematis ſyllogiſmos exiſtimare ſimiliter pro-
babiles eſſe,& ſuaſibiles.natura enim ſtatim ſunt aliqua quidẽ faciliora,alia vero
difficiliora eorum quæ interrogantᷣ. quare ſi ex aliquibꝰ vt fieri poteſt,maxime
Septuageſimus nonus probabilibꝰ,coniecturã fecerit:diſputatum bene eſt. ¶Manifeſtũ igitur quoniã 80
Declaratio. orationis non eadem inculpatio & ad problema & ſecundũ ſe.¶Nã nihil ſecun
dum ſe quidem orationẽ prohibet eſſe vituperabilem : ad problema autẽ lauda-
bilem.& rurſum ediuerſo ſecundum ſe quidem laudabilem,ad problema autem
vituperabilem.quãdo ex pluribꝰ eſt facile cũ probabilibꝰ tum veris concludere.
Octogeſimus. ¶Erit autem quãdoq; oratio etiã concludens q̃ non concludens deterior.quãdo 81
illa quidem ex abſurdis concludit : cũ non ſit tale problema:hæc autẽ indigeat
Octogeſimus primus talibus quæ ſunt probabilia & vera,& nondũ ex aſſumptis ſit oratio. ¶Eos autẽ 82
Declaratio. qui per falſa verũ concludunt,non iuſtum eſt inculpare.¶Nam falſum quidem
ſemper neceſſe eſt ꝑ falſa ſyllogizare:verum autem eſt quandoq; per falſa ſyllo
Octogeſimus ſecũdus gizare.manifeſtum autẽ id ex analyticis. ¶Cum autẽ demonſtratio ſit alicuius 83
dicta oratio:ſi aliquid eſt aliud quod ad concluſionem nullo modo ſe habet,non
erit ex illo ſyllogiſmus.ſi autem appareat:ſophiſma erit,nõ demonſtratio.Eſt au
Philoſophema tem philoſophema quidẽ,ſyllogiſmus demonſtratiuus.epichirema autem,ſyllo
Epichirema giſmus dialecticus.ſophiſma vero,ſyllogiſmus contentioſus.aporema autẽ,ſyllo
Sophiſma giſmus dialecticus contradictionis.¶Si vero ex vtriſq; quæ videantur, aliquid 84
Aporema
Octogeſimus tertius oſtendatur,nõ autem ſimiliter videantur:nihil prohibet quod oſtenditur magis
Octogeſimus quartus altero videri. ¶Sed ſi hoc quidem videatᷣ,illud autem neutra parte,aut ſi hoc 85
quidẽ videatᷣ,illud autẽ non videatᷣ:ſi ſimiliter quidẽ,ſimiliter vtiq; erit,& non.
Octogeſimus quintus ſi autẽ magis alterum:ſequetᷣ quod eſt magis. ¶Eſt autẽ quoddã & idẽ ad ſyllo- 86
giſmos peccatũ:quãdo oſtẽditur ꝑ lõgiora quod cõtingit ꝑ breuiora,& quæ ora-
Declaratio. tioni aſſunt. ¶Vt ꝙ eſt opinio magis altera,q̃ altera:ſi qs petat ipſum quodq; ma
xime eſſe,eſſe autẽ opinabile,ipſum quod vere eſt.quare quorundã magis eſſe ip
ſum.ad quod autem magis:magis dicitur eſſe.eſſe autem & ipſam opinionem ve
ram.an erit accuratius:q̃ par ſit exigens quædã?petitum eſt autem & ipſam opi-
nionem verã eſſe:& ipſum quodq; maxime eſſe:ac ſi ipſa opinio vera,certior ſit.
ſed quæ nequitia maior:q̃ quæ facit circa id cuius eſt oratio,latere cauſam? ora-
tio autem eſt manifeſta vno quidem modo & publiciſſimo:ſi ſit concludens ſic,
vt nihil oporteat interrogare. vno autem & qui maxime dicitur : cum ſumpta
quidem ſint ex quibus neceſſarium eſt concluſionem eſſe, quæ quidem ſint per
concluſiones concluſa , etiam ſi id omittitur quod valde probabile eſt.

QVinti cap.ſcholia. Loci alij cōmunes vnus & viginti. ℂ87. Talis enim exiſtens verotum demōſtratio eſt.ſcilicet ꝙ ſit ex ijs quæ magis videtur:nō tamen verū interimit. ℂQuare erit huius demōſtratio:huius quod proponebatur,vel ꝙ aliquid appoſitum eſt quod ſit falſum. Nam verū non niſi ex falſo interimitur,colligendo ſcilicet eius oppoſitū.nō enim veri oppoſitum ex veris colligi poteſt. ℂ90. Secundum veritatem quidē in analyticis dictum eſt.ſecūdo priorū analyticorum à numero 81,ad numerum 86. ℂIn ſynonymis autē:ſynonyma hoc in loco appellamus multiuoca, vt gladius & enſis.neq̧ accōmodū videtur,vt hic transferretur vniuocis. ℂRurſus ſiquis.Cū quis debet oſtendere cōiuncta & petit diſiuncta,vt ſi quis oſtēdere debeat medicinā eſſe ſani & ægri:& diuidendo petat hoc pacto,éſtne medicina ſcientia ſani? & inſuper,éſtne ſcientia ægri? petit id quod in principio quarto modo. ℂQuòd diameter lateri. ꝙ diameter eſt incōmenſurabilis lateri. ℂ91. Aequaliter autem & contraria.æqualiter,quinq̧ modis. ℂRurſum ſi quis petat.quartus modus quinto eius quod eſt petere quod in principio,& quintus quarto reſpondet. ℂ93. Ad gymnaſiam autē. Atiſtoteles habet πρὸς δὲ γυμνασίαν καὶ μελίτην.ſed meletem potius exercitationem q̄ meditationem: vt vetus lectio habebat, ex Suida viſum eſt eſſe interpretandū. μελίτη,inquit,ἄσκησις. & cū gymnaſia idem ſignificet:cū dicitur gymnaſiam & exercitationē,& expoſitiue tenetur. ℂ Transſumentem concluſionē. Transſumimus concluſionē: cū eius oppoſitum ſumimus, cum aliqua interrogationū ad interimendū aliquid dictorū: & idem eſt ac concluſionem conuertere,ceu dictum eſt ſecundo priorum à numero 33,ad 43. ℂ94. Reliquum enim horū:recte eligere alterū.reliquum: reliquum inſtrumentū.alterū:alterū contrarium. ℂNam qui amant & qui odiunt:qui amant verū,& odiunt falſum. ℂEt id maxime de primis poſitionibus.quia aliquādo faciunt primas propoſitiones,& quæ prima ſunt principia:problemata.vt vtrum partes ſimul ſuum ſint totū:an ſecus? vtrum ſubſtātia & quātitas reipſa duo ſint:an non? verum poſitio eſt,& principium apud Ariſtotelē partes ſimul eſſe ſuum totū. vt partes cōtinui ſimul cōtinuæ:tota magnitudo.partes cōſubſtātiales ſimul counitæ:tota ſubſtātia. partes diſcretæ ſimul: ipſe numerus.poſitio itē eſt ſubſtantiam & quantitatē reipſa duo eſſe. haud ſecus atq̧ homo & albedo,reipſa duo ſunt.Sed diſputationes huiuſmodi ad primas poſitiones moleſtæ ſunt,& faſtidiētes.perinde ac illæ quæ erant aduerſus Antiſthenē ꝙ continebat cōtradicere.& aduerſus Heraclitū ꝙ non oīa ſemper mouentur.aduerſus Zenonē aliquid eſſe mobile. & aduerſus Pyrrhonem non æque omne eſſe bonū.& vtinā vt Antiſthenis,Heracliti,Zenonis & Pyrrhonica deliramenta extincta ſunt: æque noſtra tēpeſtate extincta eſſent abſurda problemata ad primas poſitiones,& innumera futilia quæ nulli diſciplinæ ſunt adminiculātia.verū officiunt potius ſepiūtq̧ viā,volentibus philoſophiæ ſubintrare penetralia. ℂ97. Amplius terminorū copioſos eſſe oportet.tā eos qui probe interrogant,q̄ qui probe reſpondent:copiā diffinitionū habere oportet.& ad illas & ad probabilia & principia ſummopere expeditos,promptóſq̧ eſſe. nā qui hæc in prōptu & ad manū habent:facile ratiocinātur.aut quid perperā in ratiocinatione dictū ſit:facile manifeſtant.ex diffinitionibus enim,probabilib⁹,& principijs:ſyllogiſmi ratiocinationéſq̧ coaleſcūt. ℂ98. Propoſitionémq̧ cōmunem magis q̄ poſitionē. vetus lectio habebat:magis q̄ orationē. ſed in vetuſto exemplari ita erat, πρότασίν τε κοινὴν μᾶλλον ἢ θέσιν εἰς μνήμην θετέον. quod quadrantius videtur ſententiæ Ariſtotelis.ideo poſitū eſt poſitionē.& in approbatione videt Ariſtoteles ſingularib⁹ vſus pro pluralibus.idcirco principiorum & ſuppoſitionū pluraliter expreſſimus quæ erant ſingulariter expreſſa. Et intellige per principia:cōmunes propoſitiones, cōmuniáq̧ principia quæ operæpreciū magis eſt memoria tenere.& per poſitiones & ſuppoſitiones:propria,& ſecundū ſubiectā materiā vnicuiq̧ accōmodanda. ℂ102. Eundem autē:eundem diſputātem. ℂContra vniuerſale ferre ſyllogiſmos.fugere debet interrogās ne faciat ſyllogiſmos qui ſuo aduerſentur vniuerſali. ℂ107. Ab eo enim qui omnino tentat apparere:diffugiendū.Qui nunc ad omne propoſitū vtunt̄ nouo capriuncularum genere quas obligationes appellant nihil prorſus ad propoſitū faciētes,omnino id faciūt, volentes apparere:cū ſint in philoſophiæ intelligentijs Therſite ignobiliores.quare ex hoc Ariſtotelis præcepto tanq̄ ab omni philoſophiæ parte extorres,diffugiendi ſunt.Et quāuis iuſtū eſſet tentare omnino colligere ſyllogiſmos contra huiuſmodi:quia tamen cū talib⁹ decertare indecorū eſt (nā ſine probroſa altercatione cū talibus res nō peragitur)ſatius eſt ipſos miſſos facere vt ridiculos indignóſq̧ cōtra quos cōfligatur. ℂ108. Ad quas in prōptu. in prōptu Ariſtoteles habet παράποδας,quod ad pedes ſonare videtur.verum ſic habetur ex Suida. παράποδας ἐπίῤῥημα, εὐθέως ἢ ἐγγὺς ἢ πλησίον.parapodas aduerbium confeſtim in prōptúq̧,aut prope vicinéve ſignificans.

ℂPro opponente & reſpondente loci communes. Cap. V.

87 FAlſa autē oratio vocatur quadrupliciter. ℂVno quidē modo quando apparet concludere quæ non concludit. vocatur autē apparens, litigioſus ſyllogiſmus. Alio modo quādo concludit quidem,non tamen ad propoſitū,quod accidit maxime in ijs quæ ad impoſſibile ducunt. aut ad propoſitū quidem concludit:nō tamen ſecundū propriam diſciplinā.hoc autē eſt ſi ea quæ non eſt medicinalis videatur eſſe medicinalis,aut geometrica Octogeſimus ſextus Declaratio:

quæ nõ eſt geometrica,aut dialectica quæ nõ eſt dialectica:ſiue verũ,ſiue falſum
ſit quod accidit.alio autẽ modo ſi per falſa cõcludit.huius autẽ erit quãdoq; qui-
dem cõcluſio falſa,quãdoq; autẽ vera.nã falſum quidẽ ſemper per falſa conclu-
dit.verum autẽ poſſibile eſt & nõ per vera,vt dictũ eſt prius.¶ Quòd autẽ falſa
ſit oratio:dicentis peccatũ potius eſt,q̃ orationis.at ne quidẽ dicentis ſemper,ſed
cũ lateat ipſum ꝙ falſam orationẽ dixit aliquam.eo ꝙ ab ipſo ſuſcipimus cũ plu
ribus veris quippiã amplius.ſi ex ijs quę maxime videnť interimit aliquid vero-
rum(talis enim exiſtens,verorũ demonſtratio eſt)oportet ſanè poſitorũ aliquid
Octogeſimus ſeptimus non eſſe omnino quare erit huius demonſtratio. ¶ Si autẽ verum concludat per 88
falſa & valde abſurda:cõpluribus deterior erit quæ falſum ſyllogizant.erit autẽ
Octogeſimus octauus talis,& quæ falſum cõcludit. ¶ Quare manifeſtum ꝙ prima quidẽ conſideratio 89
orationis ſecundũ ſeipſam eſt:ſi concludit.ſecunda autẽ:vtrum verũ an falſum.
Declaratio. tertia vero:ex qualibus quibuſdã.¶ Nam ſi ex falſis quidẽ,opinabilibus autẽ:ra-
tionabilis.ſi autẽ exiſtentibus quidem,ſed inopinabilibꝰ: praua.ſi vero & falſa &
Octogeſimus nonus valde inopinabilia ſint: dilucidũ ꝙ praua:aut ſimpliciter,aut ad rem. ¶ Id autẽ 90
quod in principio & contraria quónã pacto peteret interrogãs:ſecundũ veritatẽ
quidem in analyticis dictum eſt. ſecundũ opinionẽ vero nunc dicendũ eſt. Pe-
Declaratio. tere autẽ videntur id quod eſt in principio quinq; modis.¶ Manifeſtiſſimo qui-
dem & primo:ſi quis idipſum quod mõſtrari oporteat:petat. hoc autẽ in eo ipſo
quidẽ:non facile latere poteſt.in ſynonymis autem,& in quibuſcunq; nomen &
oratio idem ſignificat:magis.Secundo autẽ:quãdo quod particulariter oporteat
demonſtrare,vniuerſaliter quis petat.vt qui argumentatur ꝙ contrariorum vna
diſciplina : oĩm oppoſitorũ poſtulauerit vnã eſſe. nã videtur,id quod oportebat
ſecundũ ſe oſtendere:cũ alijs petere pluribꝰ.Tertio:ſi quis quod vniuerſaliter eſt
oſtendere propoſitũ,particulariter petat.vt ſi de oĩbus cõtrarijs propoſitũ eſt:de
aliquibꝰ poſtulet.videť enim hic quod cũ pluribus oportebat oſtendere ſecundũ
ſe:extrà petere.rurſus ſi quis diuidens:petat problema.vt ſi oportet oſtẽdere me-
dicinã ſani & ægri:extrà,vtrũq; poſtulet.aut ſi quis eorũ quæ ſequuntur ſeinuicẽ
ex neceſſitate:alterum petat.vt latus incõmenſurabile eſſe diametro:ſi oporteat
Nonageſimus oſtendere ꝙ diameter lateri.¶ Æqualiter autẽ & cõtraria petunt ei quod ex prin 91
Declaratio. cipio eſt.¶ Nam primo quidẽ ſi quis oppoſita petat ſecundũ affirmationẽ & ne-
gationem.Secundo autẽ contraria ſecundũ oppoſitionẽ.vt bonũ & malum idẽ.
Tertio vero ſi quis vniuerſaliter poſtulans:particulariter petierit contradictio-
nem.Vt ſi quis ſumens contrariorũ vnã diſciplinã: ſani & ægri alterã eſſe petat.
aut ſi hoc petens:in vniuerſali oppoſitionẽ tentet ſumere. rurſum ſi quis petat
cõtrarium ei,quod ex neceſſitate accidit ꝑ ea quæ poſita ſunt.& ſi quis ea quidẽ
non ſumat quæ oppoſita:at alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio.
Nonageſimus primus ¶ Differt autẽ contraria ſumere tantillum ab eo quod eſt in principio.quoniam 92
huius quidẽ eſt peccatũ ad concluſionẽ(nã ad illam aſpicientes:quod in princi-
pio eſt dicimus petere)cõtraria autẽ ſunt in propoſitionibꝰ eo ꝙ ipſæ aliquo mo
Nonageſimus ſecũdus do ſe habent adinuicẽ.¶ Ad gymnaſiam autẽ & exercitationem talium oratio- 93
Declaratio. num primũ quidem cõuertere aſſueſcere oportet orationes.¶ Sic enim & ad id
quòd dicitur copioſius nos habebimus,& in paucis,plures ſciemus orationes.nã
cõuertere eſt trãſſumentẽ cõcluſionem cũ reliquis interrogationibꝰ interimere
vnũ quippiã eorum quæ dicta ſunt. neceſſe enim ſi concluſio nõ eſt:vnã aliquã
interimere propoſitionum.ſiquidem omnibus poſitis neceſſe erat concluſionem
Nonageſimus tertius eſſe.¶ Ad omnem autem poſitionem & ꝙ ſic & ꝙ non ſic argumentum,conſi- 94
Declaratio. derandum.& cũ inueneris:ſolutionem ſtatim quærendum.¶ Sic enim ſimul ac-
cidet & ad interrogandum & ad reſpondendum exerceri. & ſi ad nullum alium
habemus:apud noſipſos ſenſim cõparãda ſunt quæ attinent ad ipſam poſitionẽ
argumenta.nam id ad cogendum multam copiam præbet,& ad redarguendum
magnum habet adiumẽtum quando quiſpiã promptus eſt argumentari:& quòd

ſic & quòd non ſic.nam ad contraria accidit facere obſeruationem.& ad cogni-
tionem & ea (quæ ſecundũ philoſophiam eſt) peritiam poſſe conſpicere, & con-
ſpexiſſe quæ ab vtraq; accidunt ſuppoſitione:nõ paruum inſtrumentũ.reliquum
enim horum: recte eligere alterũ. oportet autẽ ad id quod tale eſt:eſſe bono in-
genio. & hoc eſt ſecundũ veritatem bonum ingeniũ : poſſe bene eligere verum,
& diffugere falſum.quod qui nati ſunt bene,poſſunt probe facere.nã qui amant,
95 & qui odiunt:quod profertur facile diſcernũt optimũ. ¶ Et ad ea quæ ſæpiſſime Nonageſimus quartus
incidunt problemata:ſcire oportet orationes,& id maxime de primis poſitioni- Declaratio
96 bus. ¶ Nam in his faſtidiunt ſæpe qui reſpondent. ¶ Amplius terminorũ copio- Nonageſimus quintus Declaratio
ſos eſſe oportet:& probabilium & primorũ ſe habere promptos. ¶ Nam per hæc Nonageſimus ſextus
97 fiunt ſyllogiſmi. ¶ Tentandum autẽ & ea (in quæ ſæpiſſime incidũt diſputatio- Declaratio
nes) tenere. ¶ Nam quẽadmodum in geometria antè opus eſt circa elemẽta ex-
ercitatũ eſſe,& in numeris circa capitales prompte ſe habere:& multũ refert ad
hoc & alium numerũ cognoſcere multiplicatũ: ſimiliter quoq; & in orationibus
promptũ eſſe ad principia & propoſitiones memoria ſcire oportet. nam perinde
ac in memoriæ ſenſorio ſolũ: loci poſiti ſtatim faciũt ipſas res memorare:& hæc
faciunt ad ratiocinandũ prõptiorem.eo ꝙ ad terminatas illas inſpiciat ſecũdum
98 numerum. ¶ Propoſitionémq; cõmunem magis q̃ poſitionẽ in memoria ponen Nonageſimus ſeptimus
dum. ¶ Nam principiorum & ſuppoſitionũ copioſum eſſe mediocriter:difficile. Declaratio
99 ¶ Amplius orationẽ vnam plures facere aſſueſcẽdum : velut ij qui occultiſſime Nonageſimus octauus
abſcondũt. ¶ Tale autẽ erit:ſi quis quamplurimũ abſcedat ab affinitate eorũ de Declaratio
quibus eſt oratio . erunt autẽ potiores orationũ vniuerſales maxime:quæ id pati
poſſint.vt quoniã non eſt vna pluriũ diſciplina.ſic enim & in ijs quæ ſunt ad ali-
100 quid,& in contrarijs,& coniugatis eſt. ¶ Oportet autẽ & reminiſci vniuerſales fa Nonageſimus nonus
cere orationes:tametſi fuerit diſputans particulariter. ¶ Sic enim & plures lice- Declaratio
101 bit vnam facere:ſimiliter autẽ & apud rhetores in enthymematibus. ¶ Eundem Centeſimus
102 autẽ quammaxime fugere:cõtra vniuerſale ferre ſyllogiſmos. ¶ Et ſemper opor Centeſimus primus
tet conſiderare orationes:ſi in pluribus cõmunibus diſputantur. ¶ Nam omnes Declaratio
particulares in vniuerſali diſputatæ ſunt, & ineſt in particularibus eius quod eſt
103 vniuerſale,demõſtratio.eo ꝙ non eſt ſyllogizare quicquã ſine vniuerſali. ¶ Exer Centeſimus ſecundus
citatio autẽ facienda:inductiuarũ quidem ad rudem,ſyllogiſticarũ autem ad ex- Centeſimus tertius
104 pertum. ¶ Et tentãdum accipere ab ijs quidem qui in ſyllogiſmis triti ſunt pro-
poſitiones:ab ijs vero qui in inductionibus,ſimilitudines.in hoc enim vtriq; ex-
105 ercitati ſunt. ¶ Omnino autẽ exercitationis gratia diſceptantibus tentandũ af- Centeſimus quartus
ferre,aut ſyllogiſmũ de aliquo,aut propoſitionem,aut ſolutionẽ,aut inſtantiam,
ſiue recte quis dicat, ſiue perperã,vel ipſe,vel alter:& ad quippiam vterq;. ¶ Ex Declaratio
his enim facultas.exercitatio autẽ facultatis gratia.Et maxime circa propoſitio-
nes & inſtãtias.eſt enim (vt ſimpliciter dicam) dialecticus,propoſitiuus & inſtan
tiuus.eſt autẽ proponere quidem:vnũ facere quæ ſunt plura.oportet enim vnum
omnino ſumere ad quod eſt oratio.inſtare autẽ:quod vnũ eſt, facere plura.nam
aut diuidit aut interimit:hoc quidem dans:illud autẽ non dans,eorum quæ pro-
106 poſita ſunt. ¶ Non eſt autem cum omni diſputandũ:neq; contra quemlibet ex- Centeſimus quintus
ercitãdum. ¶ Nam neceſſe ad aliquos:prauas fieri orationes.ab eo enim qui om- Declaratio
nino tentat apparere, diffugiendum. iuſtum autem omnino tentare ſyllogiſmo
concludere.veruntamen non pulchrum.eo ꝙ non oportet aduerſus quoſlibet fa
cile conſiſtere.quãdoquidem neceſſe eſt prauiloquium inde emergere.nam qui
107 exercitati ſunt,nõ poſſunt abſtinere à diſputatione,ſine altercatione. ¶ Oportet Centeſimus ſextus
autem & factas habere orationes ad huiuſmodi problemata,in quibus cum pau-
ciſſimorum copia eas ad quamplurima vtiles habeamus.illæ vero ſunt vniuerſa-
les,& ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile eſt.

OCTAVI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

PRIMVS ELENCHORVM SOPHISTICORVM.

PRIMI cap. primi Elenchorũ Sophiſticorum Ariſtotelis ſcholia. Quid intendit. ſyllogiſmi æquiuoca diuiſio. locus vnus, vnaq́ʒ cauſa captionũ apparentiúmq́ʒ redargutionũ. ❡ 1. De ſophiſticis autẽ redargutionibus. redargutio hoc eſt quod grece ἔλεγχος elenchus dicitur. & præſentẽ librum de ſophiſticis elẽchis id eſt de ſophiſticis redargutionibus nuncupauit Ariſtoteles, à principali fine ſophiſtarũ. nam tametſi non ſolum redargutionem, ſed & falſum, inopinabile, ſolœciſmum & nugationem intendãt, & de illis in hoc opere determinet Ariſtoteles: præcipuum tamen quod intendit ſophiſtes, eſt redargutio. vt patet ex numero 10. non ab re igitur ab illo primo & magis præcipuo fine librũ nuncupauit. Et vnicus ac ſingularis apud Ariſtotelem hic liber habetur: verũ pro conſuetudine in duos diſcreuimus. ❡ Sic & in orationibus: in diſputationibus. ❡ 2. Lithargyrina. lithos lapidem ſignificat: & argyros argẽtum hinc cõpoſitum nomen eſt lithargyrus, quaſi lapis argẽteus. ponit enim Plinius lapidem quẽ cotulam appellant ementiri argentũ: qui olim in Tmolo flumine reperiebatur, nunc vero paſſim. quem alij heracliũ, alij lydium vocant. ❡ Et felle tincta: aurea. ꝙ felle tincta aurea appareant: probauit noſter Iudocus Aloſthenſis. ❡ 3. Quarum vnus locus aptiſſimus & publiciſſimus. Sophiſtarum duo ſunt vniuerſales loci. vnus in dictione & alter præter dictionẽ. ſpeciales autem ob dictionem ſex, & præter dictionẽ ſeptem: vt poſtea clarius dilucebit. ❡ Quemadmodum ijs qui calculis ſupputant. Calculi, teſſeræ, numeri ad ſupputationum ratiocinia: vt nunc ſupputatiles nummi. ❡ Id autẽ non eſt ſimile. id ſcilicet quod accidit in nominibus: in rebus quoq́ʒ accidere. & non refertur ad particulam de ſupputationibus numerorum. ❡ Et illic: in ſupputationibus.

Plinius

❡ Quid intendit, & aliquẽ ſyllogiſmum, ſophiſticum eſſe. Cap. I.

Intentio DE ſophiſticis autem redargutionibus: & de ijs quæ vidẽtur re- 1
dargutiones, ſunt autẽ captioſæ ratiocinationes at nõ redar-
gutiones: dicamus oportet, incipiẽtes ſecundũ naturam à pri-
Diuiſio mis. ❡ Quòd igitur hi quidem ſunt ſyllogiſmi, illi autẽ (cum 2
Declaratio nõ ſint) vidẽtur: manifeſtum eſt. ❡ Nam queadmodum & in
alijs id fit per quandam ſimilitudinẽ: ſic & in orationibus ſe
habet. etenim hi quidem habitũ probe habẽt: illi vero viden
tur, ex tribu tumentes & componentes ſeipſos. & pulchri, hi quidem ob pulchri-
tudinem: illi autem videntur, ſeipſos fucantes. & in inanimatis quoq; ſimiliter.
nam & illorum hæc quidem argentum, iſta vero aurum re vera ſunt: illa nõ ſunt
quidem, apparent autem ſecundum ſenſum. vt lithargyrina & ſtannea: argẽtea.
& felle tincta: aurea. eodem autem modo & ſyllogiſmus & redargutio. hæc quidẽ
eſt: illa vero non eſt, apparet autem propter imperitiam. nam imperiti velut di-
ſtantes: à longe ſpeculantur. Nam ſyllogiſmus quidem ex quibuſdam eſt poſi-
tis: vt colligamus aliquid aliud ex neceſſitate ab ijs quæ poſita ſunt per ea quæ
poſita ſunt. redargutio autem ſyllogiſmus eſt, cum contradictione concluſio-
Cauſa vna ſophiſticarum redargutionum. nis. illi vero id quidem non faciunt. ❡ Videntur autem ob multas cauſas. qua- 3
rum vnus locus aptiſſimus, & publiciſſimus per nomina. ❡ Nam quia fieri non
poteſt vt res ipſas ferentes diſputemus: ſed nominibus pro rebus, vtimur ſignis:
Declaratio & quod accidit in nominibus, in rebus quoque arbitramur accidere. quemad-
modum ijs qui calculis ſupputant. id autem nõ eſt ſimile. nam nomina quidem
finita ſunt & orationũ multitudo: res vero numero infinitæ ſunt. neceſſe eſt igi-
tur plura eandem orationem & nomen vnum ſignificare. quemadmodũ igitur
& illic qui non ſunt prompti calculos ſuſtinere à ſcientibus decipiuntur. eodem
quoq; modo & in orationibus, qui nominũ virtutis ſunt ignari: perfacile captio-
nibus hallucinãtur, & ipſi diſputantes, & alios audiẽtes. ob hanc igitur cauſam, &
eas quæ dicendæ ſunt: eſt ſyllogiſmus & redargutio apparens, atq; non exiſtens.

SEcundi cap. ſcholia. Sophiſtam imitari ſapientem, & quid ſophiſtice, & quid ſophiſtes. duo ſapientis officia. Sophiſtam: genus, ſummámq; diſputationũ ſophiſticarum inquirere. genera diſputationum. ❡4. Et ſophiſta pecuniarum aucupator. id pecuniarũ aucupator vno verbo dicit Ariſtoteles, χρηματιστὴς quod forte vno verbo diceremus pecunioſus. vnde Plato inſectatur ſui temporis ſophiſtas, vt Gorgiam, Protagoram & ſimiles: quòd cauponarẽtur philoſophiam facerẽtq; venalem. ſed reuera non philoſophiam quam promittebant: ſed vana & contemptibilia venditabant ſophiſmata. ❡5. Vt vnum ad vnum: hoc eſt duo. ❡Hæc autem ſunt. hæc ſcilicet non mentiri in quibus nouit: & poſſe manifeſtare mentientem. qui dat orationem: reſpondet. & eius officium eſt manifeſtare mentientem, falſúmque dicentem. Qui vero ſumit: interrogat, atque argumentatur. & eius officium (modo ſophiſta non ſit) non mentiri, falſúmque dicere. ❡6. Dictarum orationum. dictarum numero 2, apparentium ſcilicet at non exiſtentium. ❡Suffragantur: adminiculantur atque proſunt. ❡7. Et non ex ijs quæ videntur reſpondenti. Ea quæ videntur reſpondenti, communia: & quæ ſeu ita ſit ſiue non, credit vera eſſe ſi acceptat: aut falſa, ſi repudiat. ❡Quo modo determinatum eſt in alijs. de demonſtratiuis præſertim in libro poſteriorum analyticorum. de dialecticis in octo libris topicorum. de tentatiua maxime in octauo illorum. eſt enim tentatiua dialecticæ pars quædam.

❡De generibus diſputationum. Cap. II.

4 QVoniam autem quibuſdam magis operæprecium eſt videri eſſe ſapiẽtes, quàm eſſe & non videri (eſt enim ſophiſtice, apparens ſapientia nõ exiſtens autem, & ſophiſta pecuniarũ aucupator ab apparente ſapientia & nõ exiſtente) manifeſtum profecto eſt quoniam neceſſarium eſt *Sophiſta. Philoſophaſter. Quid ſophiſtice.*
5 illis & ſapientis opus videri facere magis quàm facere & nõ videri. ❡Eſt autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoq; opus ſapientis, non mentiri quidem ipſum de quibus nouit: mentientem autem manifeſtare poſſe. ❡Hæc autẽ ſunt, hoc quidem in eo quòd poteſt dare orationem: illud autem in eo quòd ſumere. *Quid ſophiſta. Duo officia ſapientis. Declaratio.*
6 ❡Neceſſe eſt igitur illos qui volunt ſophiſtice agere: dictarum orationum genus quærere. ❡Operæ enim precium eſt eis. nam huiuſmodi poteſtas faciet videri ſapientes: cuius ſunt deſiderium habentes. Quòd autem tale orationum genus eſt, & quòd talem appetunt poteſtatem, illi quos vocamus ſophiſtas: manifeſtum eſt. quot autem ſunt ſpecies ſophiſticarum orationum, & ex quot numero, poteſtas ea conſtat, & quot partes contingit eſſe negotij, & de alijs quæ ſuffragantur
7 ad hanc artem: nunc dicamus. ❡Sunt igitur ad diſputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentioſæ. ❡Et doctrinales quidem ſunt quæ ex proprijs principijs cuiuſque diſciplinæ & non ex ijs quæ videntur reſpondenti colligunt. nam oportet credere eum qui diſcit. dialecticæ autẽ, quæ ex probabilibus collectiuæ ſunt contradictionum. tentatiuæ vero quæ ex ijs colligunt quæ videntur reſpondenti, & quæ neceſſarium eſt eum ſcire qui ſimulat ſe habere ſcientiam. quomodo determinatum eſt in alijs. porrò contentioſæ: quæ ſunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes ſyllogiſtice. de demonſtratiuis autem in analyticis dictum eſt. de dialecticis vero & tentatiuis in alijs. de altercatorijs autem & contentioſis nunc dicendum. *Genera diſputationũ. Declaratio.*

TErtij cap. ſcholia. Quot fines intendunt ſophiſtæ. loci redargutionum communes. loci redargutionum propter dictionem. æquiuocatio. amphibolia. compoſitio. diuiſio. accẽtus. figura dictionis. captiones. quot modis æquiuocationis & amphiboliæ. ❡Captiones: captioſæ, deceptoriæque ratiocinationes. quæ quando ducunt ad apparentem cõtradictionem, Elenchi ſophiſtici & captiones redargutionis dicuntur. quando apparenter ad falſum: captiones falſi. quando ad inopinabile: captiones inopinabilis. quando ad ſolœciſmum: ſolœciſmi. & quãdo ad frequentem eiuſdem repetitionem: nugationis. ❡8. Coniectant: intendunt. ❡Aut quod non eſt, ſed quod apparet aut ſophiſtæ intendunt. quod reuera non eſt redargutio, falſum, inopinabile, ſolœciſmus aut nugatio. ſed potius quod apparet eſſe aliquid horum. ❡10. Quæ propter dictionẽ faciunt phantaſiam: faciunt apparentiam. ❡11. Sunt autem propter æquiuocationem. numeri 11, ad 17, inductione monſtrant aſſumptionem ſyllogiſmi. qui fidem facit ſex numero ſophiſticos locos eſſe propter dictionẽ. ❡Nam quæ expediunt: bona ſunt. pro vocabulo expediũt, Ariſtoteles habet λυσιτελῆ. quod apud Græcos tria ſignificat καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ σύμφορα, καὶ τὰ ἀναγκαῖα,

& honeſta & vtilia & neceſſaria. & expedire propemodum videtur illa tria importare. honeſtum: vt expedit iuſtitiam facere. vtile: vt expedit iter agentibus tali victus obſeruatione vti. neceſſarium: ceu expedit vt orta intereant. neceſſariũ enim appellamus: quod ineluctabile eſt & deuitari nequit. ℭ Surgebat autẽ ſedens. ſedens & ægrotans bifariam dicuntur: & qui nunc ſedet & qui ſedebat, & qui nunc ægrotat & qui ægrotabat. ſignificationem enim eiuſmodi participia tenent & præſentis & præteriti imperfecti. neq; id qui ſatis in grãmmaticis ſunt inſtituti: eunt infícias. ℭ 12. καὶ ἄρα ἔτι σιγῶντα λέγειν. Id latina locutio dici non admittit. Nam σιγῶντα ſilentem & ſilentia ſignificare poteſt. ſi enim accuſatiuus eſt ſingularis ἀπὸ τοῦ ἀρσενικοῦ ὁ σιγῶν τὸν σιγῶντα ſilẽtem ſignificat. Si vero accuſatiuus pluralis ἀπὸ τοῦ τὸ σιγῶν τοῦ σιγῶντος τὰ σιγῶντα ſignificat ſilentia. Viſum igitur eſt ſatius vt ſilentia quàm tacentem interpretaremur: cum non poſſit id nobis vocabulum latinum repręſentare eadem, & græcum. quia tacentem oppoſitum ad loquentem videtur. Silens autem communius: vt res etiam inanimatæ præſertim quæ natæ ſint ſonare, ſilentes dicãtur: vt lapis & ferrum. non autem proprie dicantur tacentes. Silere de hominibus: Vergilius,

Tum pietate grauem ac meritis, ſi forte virum quem
Conſpexere: ſilent, arrectiſque auribus aſtant.

De inanimis: idem,

In cælum ſcopuli, quorum ſub vertice late
Aequora tuta ſilent.

Quare accommodari ad id poteſt intelligentia: non autem ſi tacentem interpretemur. Sed id ex locutione græca melius deprehenditur. ℭ 13. Vt aquila vel canis. Aquila ad auem, & ad imaginem cæleſtem æquiuocum eſt. Aquila pro aue: Ouidius,

Nympha mane: ſic agna lupum, ſic cerua leonem,
Sic aquilam fugiunt penna trepidante columbæ.

Pro imagine cæleſti: Manilius,

Nunc aquilæ ſidus referam: quæ parte ſiniſtra
Rorantis iuuenis, quem terris ſuſtulit ipſa
Fertur: & extentis prædam circumuolat alis.

Canis: pro cane domeſtico animali, & aſtro, notas habet ſignificationes. ℭ Pro domeſtico animali: Vergilius,

Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hœdos
Noram: ſic paruis componere magna ſolebam.

Pro aſtro: idem,

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus: & aduerſo cedens canis occidit aſtro.

ℭ Quando ſoliti ſumus ſic dicere. quando ex ſignificatione propria & impropria prouenit paralogiſmus atq; captio. ſolemus enim & oculos arborum & fruticum: hoc eſt id primũ quod germinando emittũt, & precioſos lapillos, gemmas appellare. ex hoc igitur modo hunc teximus redargutionis paralogiſmũ: Suntne gemmæ precioſi lapilli? ſic. quid, nunquid in palmitibus precioſi lapilli? non. aſſumitur: attamen Vergilius inquit,

Solſtitium pecori defendite: iam venit æſtas
Torrida, iam læto turgent in palmite gemmæ.

Sunt igitur in palmite precioſi lapilli. ℭ 14. Non enim idem ſignificat. Cõpoſita oratio: in qua accuſatiuus & infinitiuus ſimul iunguntur. Diuiſa: quando poſſibile & accuſatiuus. Cõpoſitio. poſſibile: ſedentem ambulare. ſignificátq; quẽpiam eiuſce rei habere poteſtatẽ, vt ſedens ambulet: quod impoſſibile eſt profecto. Diuiſio. poſſibile ſedẽtem: ambulare. ſignificátq; ꝙ quis cum ſedet poteſtatem habet: vt ambulet. & id verum eſt. Compoſitio. poſſibile: non ſcribentẽ ſcribere. id inſinuat, vt quis poteſtatẽ habeat: vt non ſcribens ſcribat. quod eſſe nequit. Diuiſio. poſſibile nõ ſcribẽtem: ſcribere. intelligentia eſt vt quis non ſcribens poteſtatem habeat: vt ſcribat. & id verũ eſt. cum enim heri aut nudiuſtertius nihil ſcripſerim: totam tamen diem poteſtatẽ habui vt ſcriberem. Vnde fit vt hæ orationes & ſimiles, cum cõpoſitionem faciunt aut diuiſionẽ: ſimiles vocabulorum teneant ſignificationes. neq; hæc vocabula poſſibile, cõtingens, impoſſibile, neceſſe: apud Ariſtotelem quandoq; prima eſſe nomina, & quandoq; ſecunda: vt in diuiſione, prima: & in cõpoſitione, ſecũda (ſecunda nomina dico: quæ pro ſolis dictionibus aut orationibus accipiũtur qualia ſunt nomen, verbum, dictio, oratio & ſimilia. prima: quæ pro rebus ipſis vt homo, equus, lapis) ſed huiuſmodi cõmenta neotericorũ ſunt. Alia exẽpla nõ magno impẽdio intelligũtur. ℭ 15. Quòd maius ſit æquale, probatio, quia maius tantundem æquali & amplius quippiã eſt. compoſita oratio vera eſt, diuiſa vero falſa. Compoſita. maius tantundem æquali & amplius quippiam eſt. Diuiſa. maius tantũdem æquali: & amplius quippiã eſt, diuiſione facta cõmate inter æquali & amplius. Compoſitio vero. ego poſui te ſeruum exiſtentem: liberũ. Diuiſio falſa. ego poſui te ſeruum: exiſtentem liberũ. Suppoſitio, ſit factus de ſeruo liber. ℭ Quinquaginta virûm centũ heros liquit Achilles. virûm: virorũ. carmen eſt Homeri. πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος ἀχιλλεύς. Cõpoſitio vera. quinquaginta: virûm centum heros liquit Achilles. Diuiſio falſa. quinquagita virûm: centum heros liquit

Achilles.hypotheſis,Achilles cētum viros duxit in bellum:quinquaginta amiſit.℄16.Vt & poetam defendunt. De Homero loquitur Ariſtoteles: & eius adducit carmen. item & de inſomnio Agamemnonis. Sed quia exempla nequeunt noſtris accentibus accommodari: carmina cepimus ex Vergilio,qui Latinorum eſt Homerus. Seruius pentemimerim & turtur fœmininum ex hoc carmine (nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo) putauit: hallucinatus accentu. rectius forte ſolum maſculinum vt Priſcianus & Ouidius,

Et varijs albæ iunguntur ſæpe columbæ:
Et niger à viridi turtur amatur aue.

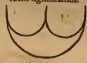
Luderetur item per accentum:qui quartum pedem huius hexametri (cætera per terras,omnis animalia ſomno) crederet eſſe tribrachum. omnis enim accuſatiuus pluralis: vltimam diphthongo longat ad græcæ inflexionis imitationem.verum iſta noſſe:grammaticorum eſt.℄17.Maſculinũ interpretatur fœmininum.omnis ſubſtantia bona,omnis equus ſubſtantia: omnis equus bona.dicendum bonus. Fœmininum maſculinum. omnis homo natus ad virtutem, mulier autem homo: mulier igitur natus ad virtutem.dicendum nata. Quod inter hæc eſt (hoc eſt neutrum) interpretatur fœmininum.omnis ſubſtantia bona,omne animal ſubſtantia:omne igitur animal bona.dicendum bonum.℄Et alia ceu diuiſum eſt prius:alia prædicamenta. ℄Valere:ſanum eſſe.& qualitatem potius dicit quàm actionem,paſſionémve:quandoquidem ſanitas ſit qualitas. ℄Ex his locis: æquiuocatione,amphibolia,compoſitione,diuiſione,accentu & figura dictionis.

℄Fines ſophiſtæ,& loci ſophiſtici in dictione. Cap. III.

8 PRimum igitur ſumendũ eſt quot cõiectant qui in orationibus decertant & coaltercãtur.ſunt autẽ hæc quinq; numero:redargutio,falſum, inopinabile,ſolœciſmus,& quintũ quod eſt facere nugari eum qui cõ diſputat,hoc autẽ eſt frequenter cogere idem dicere.aut quod nõ eſt, ſed quod apparet quodq; eſſe horũ. ℄Nam maxime volunt apparere redarguere.ſecundũ autem:falſum aliquid monſtrare.tertiũ vero: ad hoc quod eſt inopinabile ducere.quartũ ſolœciſmo vti facere.hoc autẽ eſt facere ſecundum locutionẽ barbarizare ex oratione reſpondentẽ.vltimũ autẽ:idem frequẽter dicere. Sophiſtarum fines. Declaratio.

9 ℄Modi autẽ redarguendi ſunt duo.nã alij quidem ſunt propter dictionẽ:alij ve
10 ro extra dictionẽ.℄Sunt autem ea quidẽ quæ propter dictionem faciũt phantaſiam:ſex numero.hæc quidẽ ſunt:æquiuocatio,amphibolia,cõpoſitio,diuiſio,accentus,& figura dictionis. huius autẽ fides:& ea quæ eſt per inductionẽ, & ſyllogiſmus,& ſi quæ ſumatur alia,& ꝙ totidem modis:ſi eiſdẽ nominibus & eiſdem
11 orationibus,nõ idem ſignificamus.℄Sunt autẽ propter æquiuocationem huiuſmodi orationes.vt ꝙ diſcũt ſcientes.nam ea quæ memoriæ prodita ſunt:diſcunt grammatici. diſcere enim æquiuocũ eſt ad intelligere eũ qui vtitur diſciplina:& ad accipere diſciplinã. Et rurſus ꝙ mala bona ſunt. nã quæ expediunt, bona ſunt:mala autem expediunt.duplex enim expediens eſt: & neceſſarium quod accidit plerũq; in malis (eſt enim quoddã malum,neceſſarium) & bona quoq; expedientia dicimus eſſe.Amplius autẽ eundem ſedere & ſtare,& ægrotare & ſanũ eſſe. nam qui ſurgebat ſtat.& qui ſanabatur ſanus eſt.ſurgebat autẽ ſedens:& ſanabatur ægrotans.ægrotãtem enim quidlibet facere aut pati,non vnũ ſignificat:ſed quandoq; quidem qui nunc ægrotat aut ſedet,quãdoq; autem qui ægrotabat prius.veruntamen ſanabatur quidẽ ægrotans cum ęgrotans.ſanus eſt autẽ non cum ægrotãs,

Loci communes redargutionum. Loci ſpeciales propter dictionem. Primus. Aequiuocatio. Captiones.

Fides per ſyllogiſmũ. Propoſitio:elemẽtum. Aſſumptionis fides, per inductionem.

12 ſed ægrotans nõ nunc ſed prius.℄Propter autem amphiboliam:ſunt orationes tales.velle capere me pugnantes.Et putas ne quod quis cognoſcit,id cognoſcit. nam & cognoſcentẽ & cognitum cõtingit vt cognoſcentem ſignificare hac oratione. Et putas quod quis videt,id videt? videt autem columnã. quare columna

Secundus. Amphibolia. Captiones.

eſt ne ſilētia dicere? nō
dicens lapidem & ferrū: nō ne ſilētia dicit? ſic
eſt igitur ſilentia dicere

propoſitum
interrogatio.
cōcluſio.

Tertius.
Compoſitio.
Captiones.

videt.Et putas quod tu dicis eſſe,id tu dicis eſſe?dicis autem lapidem eſſe,quare tu lapis,dicis eſſe.Et putas eſt ſilentia dicere?duplex enim eſt & id, ſilentia dicere:hoc quidem eos qui dicunt ſilere,illud autem,ea quæ dicũtur.
¶ Sunt autem tres modi ſecundũ æquiuocationem & amphiboliam.vnus quidē quādo nomen vel oratio plura ſignificat principaliter. vt aquila vel canis. alius autē quādo ſoliti ſumus ſic dicere.tertius vero quādo cōpoſitum plura ſignificat:ſeparatũ vero ſimpliciter.vt ſcire literas.nam vtrunque fortaſſe vnum quidem ſignificat,& ſcire & literæ:ambo autem plura.aut literas ipſas ſcientiam habere:aut literarũ, alium.amphibolia igitur & æquiuocatio propter hos modos ſunt. 13
¶ Propter cōpoſitionem vero huiuſmodi ſunt.vt poſſibile eſt:ſedentem ambulare.& non ſcribentem ſcribere. non enim idem ſignificat ſi diuidens quis dicat & componens quòd poſſibile eſt ſedentem ambulare & non ſcribentem ſcribere . & hoc identidem ſi quis componat non ſcribentem ſcribere,ſignificabit profecto quòd habet poteſtatem:vt non ſcribens ſcribat. ſi quis autem non componat: quoniam habet poteſtatem quando non ſcribit,vt ſcribat. Et diſcit nunc literas:ſi quis didicit quas ſcit. Amplius quod vnũ ſolum poteſt ferre:plura poteſt ferre. 14

Quartus.
Diuiſio.

¶ Propter vero diuiſionē quòd quinq; ſunt duo,& tria:paria,& imparia. Et quod maius,æquale.tantundem enim eſt maius & adhuc amplius. nam eadem oratio:diuiſa & compoſita non idem ſemper videbitur ſignificare.Vt ego poſui te ſeruũ: exiſtentem liberum.Et hoc,quinquaginta virum:centum heros liquit Achilles. 15

Captiones.
Quintus.
Accentus.
Captiones.

¶ Propter accentum autem:in ijs quæ ſunt ſine ſcriptura, non facile dialecticis facere orationem.in ſcripturis autem & poematibus magis.vt poetam defendũt nonnulli aduerſus redarguentes quaſi hic abſurde locutum , Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo.quòd pētemimeri vſus ſit, & turture fœminino.ſoluunt enim id accentu:dicentes quòd aeria accentũ finalem longum habet,& non ad turtur ſed ad vlmo vt epithetum debet referri.& id de Niſo & Euryalo cum Rutulos vino,ſomnóque ſepultos intellexiſſent, 16

Cætera per terras,omneis animalia ſomno
Laxabant curas,& corda oblita laborum.

Sextus.
Figura dictionis.

Talia igitur propter accentum ſunt.
¶ Quæ autem propter figuram dictionis ſunt:accidũt quādo non idem vt idem interpretatur. vt maſculinũ: fœmininũ. vel fœmininum:maſculinũ.vel quod inter hæc eſt:alterũ horũ.vel rurſus quale: quātum.vel quantum:quale.vel faciens:patiens.vel diſpoſitũ:facere.& alia, ceu diuiſum eſt prius.nam eſt aliquid quod non eſt eorum quæ ſunt facere:vt eorũ quæ ſunt facere,aliquid dictione ſignificare.vt valere:ſimiliter figura dictionis dicitur ei quod eſt ſecare,vel ædificare. quāuis illud quidem quale quid & affectum quodā modo ſignificet:hæc vero facere aliquid.eodem autem modo & in cæteris.propter igitur dictionem redargutiones:ex his exiſtunt. 27

QVarti cap.ſcholia. Nũmerus locorum ſophiſticarum redargutionũ extra dictionem.loci, accidens.ſecũdum quid & ſimpliciter.inſcitia redargutionis.petitio principij.conſequens. non cauſa vt cauſa.plures interrogationes vt vna.& captiones. ¶ 19.Accidens:quod ſequitur.res:quod antecedit.vt ſubiectum res eſt,& antecedit:prædicatum autē accidens atq; ſubſequitur. in prædicationibus generum, ſpecierum,differentiarum, terminotum, propriorum,& accidentium communium (vt hominem eſſe animal,ſenſibile,ſuſceptiuum diſciplinæ,coloratum & Platonem eſſe hominem) non modo ſubſequitur vt ſubiectum id quod prædicatur, & vt materiam forma: ſed ſequela neceſſaria, vt ex Topicis cognoſci poteſt . ¶ Vt ſi Coriſcus. ab homine in prima parte intelligatur,acſi particularem habeat intelligentiam.in ſecunda autem parte ab homine alterum,ac ſi vniuerſalem. nam locutionibus alter ab homine, ab homine alter (ſic an non ſic dicatur,apud Ariſtotelem nihil refert) aliquando intelligunt vniuerſaliter, vt quòd res alia ,ſed non ſit homo . aliquando particulariter , vt quòd ab aliquo homine res diuerſa ſit . & ideo quam velint intelligentiam requirendi ſunt : an vniuerſaliter an particulariter intelligant. ¶ Eo quòd accidit. nam ſequitur , Socrates,igitur homo . ¶ Eſſe quoduis: ab eo quod eſt eſſe. eſſe quoduis:recipere quoduis prædicatum, vt opinabile,vt intelligibile aut aliud quodcunq; parũ res

ferre aut nihil videtur imperitis ab eo quod eſt prædicationẽ eius quod eſt eſſe recipere. ℂ21. Fiũt propter omiſſionẽ orationis. fiunt propter omiſſionem alicuius particularum diffinitionis redargũtionis. ℂNominis, nõ ſynonymi. ſynonymo hic vtitur pro multiuoco vt veſtis & tunica. vt & aliàs in Topicis. nam id non ſufficit ad contradictionẽ: ſed oportet idẽ eſſe nomen (vt homo, homo.) atq; rem eãdem. ℂEt ſimiliter: vt idem. nam græce non ὁμοίως quod proprie ſimiliter ſignificat, ſed ὡσαύτως quod potius identidem, & vt idem deſignat. Solent tamẽ interpretes ſiue ſit ὁμοίως ſiue ὡσαύτως promiſcue ponere ſimiliter. primum tamen à ſimili, ſecundum ab identitate dici videtur. ℂ Trahat autem aliquis hanc. trahat hanc deceptionem ex inſcitia diffinitionis redargutionis ad eas captiones quæ ſunt in dictione. nam in illis non argumẽtatur ad idem ſignificatum, neq; ſecundum idem & ſimiliter. quo fit vt hæc deceptio homonyma ſit, nũc propter dictionem nunc vero extra dictionẽ. ℂ22. Eo ꝙ nõ poſſit quis inſpicere idẽ & diuerſum: ſi eſt idẽ ei quod ab initio poſitum eſt an diuerſum. ſi etiã magis aut æque ignotũ. ℂ23. Quòd comptus. cóptum pro laſciue & ſuperfluo ſe ornãte hic ponimus. ſolẽt enim venerei homines circa cultum ſui nimiũ luxuriare. ℂPluribus autem hæc quidem inſunt. hæc: comptum eſſe & errare noctu, quibus non ineſt prædictum adulter. ℂ24. Sed ſolum contrarium vitam. Sed cum ſolum dicat vitam contrarium morti, mortémq; eſſe corruptionem, & corruptioni generationem contrarium: accidit illud impoſſibile. ℂ25. In aliquibus vero minus. In aliquibus minus eſt facile videre: plures interrogationes eſſe.

ℂDe locis redargutionũ ſophiſticarum extra dictionẽ. Cap. IIII.

18 EArum vero quæ extra dictionem ſunt captionũ ſpecies ſunt ſeptem. Loci ſpeciales extra dictionem.
Vna quidem propter accidens. ſecũda autem propter id quod ſimpliciter, vel non ſimpliciter: ſed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut ad
aliquid dicitur. tertia autem propter redargutionis ignorantiã. quarta
vero propter conſequens. quinta autem propter id quod eſt in principio ſumere. ſexta propter id quod non eſt cauſa, vt cauſam ponere. ſeptima vero propter
19 plures interrogationes vnam facere. ℂPropter igitur accidens captiones ſunt: Primus. Accidens.
quando ſimiliter quodcunq; exiſtimabitur rei & accidenti ineſſe. nam quia multa eidem accidunt: non eſt neceſſe omnibus prædicatis & ei de quo prædicãtur, illa omnia ineſſe. nam omnia ſic erunt eadem quemadmodũ ſophiſtæ dicunt. vt ſi Coriſcus eſt alter ab homine: ipſe eſt alter à ſe. eſt enim homo. aut ſi à Socrate alter, Socrates autem homo: ab homine alterum dicunt eſſe confeſſum. eo ꝙ acci- Captiones.
20 dit (à quo dixit alterum eſſe) hunc eſſe hominẽ. ℂPropter id autem ꝙ hoc qui- Secundus. Secundum quid & ſimpliciter. Captiones.
dem ſimpliciter, illud autẽ aliquo modo & non præcipue: quando quod in parte dicitur, vt ſimpliciter dictum ſumitur. vt ſi non ens eſt opinabile: ꝙ non ens eſt. non enim eſt idem eſſe quiduis, & eſſe ſimpliciter. Aut rurſum quoniã quod eſt non eſt: ſi eorũ quæ ſunt quippiam non eſt. vt ſi non eſt homo. nam nõ idem eſt non eſſe quiduis & nõ eſſe ſimpliciter: apparet autẽ. eo ꝙ perquam propinquum eſt dictione, & parũ differat eſſe quiduis ab eo quod eſt eſſe: & nõ eſſe quiduis ab eo quod eſt non eſſe. Similiter autẽ propter id quod eſt aliquo modo & ſimpliciter. vt ſi Indus cum ſit totus niger, albus eſt dentibus: albus igitur & nõ albus eſt. Aut ſi ambo aliquo modo: quòd ſimul cõtraria inerunt. tale autẽ in quibuſdam quidem, cuilibet facile eſt conſiderare. vt ſi ſumens Æthiopem nigrum eſſe: dentibus dicat ꝙ albus. ſi ergo ibi albus, quòd niger & non niger putabit diſputaſſe ſyllogiſtice cum perfecerit interrogationẽ. in quibuſdam vero latet frequenter: in quibuſcunq; cum aliquo modo dicatur, ſimpliciter videtur ſequi. & in quibuſcunq; non facile eſt cõſiderare vtrum eorũ præcipue ſit aſſignandũ. fit autẽ tale in quibuſcunq; ſimiliter ſunt oppoſita. nam videntur aut ambo aut neutrũ dandum eſſe, ſimpliciter prædicari. vt ſi dimidiũ quidem album, dimidium vero ni-
21 grum: vtrũ album an nigrum? ℂQuæ autẽ ſunt propter id ꝙ non determinatur Tertius. Inſcitia redargutiõis. Quid redargutio.
quid eſt ſyllogiſmus aut quid redargutio: fiũt propter omiſſionẽ orationis. nam redargutio eſt cõtradictio vnius & eiuſdem, non nominis ſed rei, & nominis nõ ſynonymi, ſed eiuſdem, ex ijs quæ data ſunt ex neceſſitate, non cõnumerato eo quod erat in principio, ſecundũ idem, & ad idem, & ſimiliter, & in eodem tempore. hoc autem modo fieri poteſt vt quis falſum dicat de aliquo. quidam autem

Captiones. omittentes aliquid eorum quæ dicta ſunt,apparẽt redarguere.vt quòd idem du
plum & nõ duplum.nam duo vnius quidẽ dupla.tria autẽ non dupla.Aut ſi eiuſ-
dem idem duplum & non duplũ:ſed nõ ſecundũ idem.nam ſecũdum longitudi-
nem duplum:ſecundũ latitudinẽ non duplum.Aut ſi eiuſdem & ſecundũ idem
& ſimiliter, ſed non ſimul . quare eſt apparens redargutio. trahat autem aliquis
Quartus. hanc : & in eas quæ ſunt propter dictionem . ❡Quæ autem propter id quod in 22
Petitio principij. principio erat ſumũtur:fiunt quidẽ ſic & tot modis quot modis contingit quod
in principio eſt petere. videntur autem redarguere:eo ꝙ non poſſit quis inſpice
Quintus. re idem & diuerſum. ❡Quæ vero propter conſequens eſt redargutio:ideo eſt ꝙ 23
Conſequens putent conuerti conſequentiam . nam ſi cum hoc eſt , ex neceſſitate illud ſit: &
cum illud eſt, putant & alterum eſſe ex neceſſitate. vnde & (quæ ob opinionem
ex ſenſu ſunt) deceptiones fiunt. nam ſæpe eſſe mel, fel ſuſpicati ſunt: eo quòd
ſequitur flauus color mel.Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri:etiam ſi
ſit madida,opinantur pluiſſe.id autem non neceſſariũ eſt.In rhetoricis quidem
quæ ſecundũ ſignum fiunt demonſtrationes:ex conſequentibus ſunt.nam volen
tes oſtendere ꝙ adulter:quod conſequens eſt accipiunt,quòd comptus,aut ꝙ vi-
detur noctu errabundus. pluribus autẽ hæc quidem inſunt: prædicatum tamen
non ineſt.Similiter autem & in ratiocinatiuis:vt eſt Meliſſi oratio quòd infinitũ
eſt vniuerſum.ſumens autem vniuerſum ingenitum (nam ex nihilo nihil fieri):
quod autẽ factum eſt ex principio fieri.ſi igitur non factum eſt:principium non
habet vniuerſum.quare infinitum.non neceſſe eſt autem hoc accidere.nõ enim
ſi omne quod factum eſt, principium habet: etiam quicquid principium habet,
factum eſt.quẽadmodum neq; ſi febriens, calidus: etiam calidum neceſſe eſt fe-
Sextus. brire.❡Quæ vero propter non cauſam vt cauſam:cũ aſſumitur quod non cauſa 24
Non cauſa vt cauſa. eſt,tanq̃ propter illud fiat redargutio.accidit autem tale,ad impoſſibile ſyllogiſ-
mis. neceſſariũ enim eſt in his aliquid interimere ex ijs, quæ poſita ſunt. ſi ergo
enumeretur in neceſſarijs interrogationibus ad id ad quod accidit impoſſibile:
Captiones videbitur propter id ſæpe fieri redargutio. vt quòd non eſt anima, & vita idem.
nam ſi generatio corruptioni eſt contrarium : & alicui corruptioni erit quædam
generatio contrarium . mors autem corruptio quædam & contrariũ vitæ. quare
vita generatio,& viuere generari.hoc autem impoſſibile.non ergo idem anima
& vita . nequaquã collectum eſt.nam accidit (tametſi quiſpiam non idem dicat
vitam & animam) impoſſibile . ſed ſolum, contrariũ vitam quidem morti cum
ſit corruptio:corruptioni autẽ generationem. incollectiles igitur ſimpliciter nõ
ſunt huiuſmodi orationes:ſed ad propoſitũ incollectiles.& latet plerunq; nõ mi
nus ipſos interrogantes quod tale eſt. propter igitur conſequens & propter non
Septimus. cauſam orationes huiuſmodi ſunt.❡Quæ autẽ propter id quod eſt duas interro 25
Plures interrogationes vt vna. gationes vnam facere : quando latet plures eſſe, & perinde ac vna ſit , aſſignatur
reſponſio vna. In aliquibus autẽ facile eſt videre ꝙ plures & quòd nõ danda vna
reſponſio. vt vtrum terra mare eſt an cælum ? in aliquibus vero minus: & quaſi
vna ſit,aut confitentur (eo quòd nequeũt reſpondere ad interrogatum) aut re-
Captiones. dargui videntur.vt putas hic & hic eſt homo?quare cum aliquis percuſſerit hũc
& hunc:percutiet hominem & nõ homines. Aut rurſum quorum hæc ſunt qui-
dem bona,illa autem non bona:omnia hæc bona an non bona:nam vtrũuis di-
xerit:eſt quidem vt aut redargutionẽ aut falſum apparens videatur facere.nam
dicere eorũ quæ non bona ſunt aliquid eſſe bonum , aut eorum quæ bona ſunt
non bonum:falſum.Quandoq; autem aſſumptis quibuſdam,redargutio etiã fiet
vera.vt ſi quis cõcedat ſimiliter & vnum & plura dici alba,& nuda,& cæca.nam
ſi cæcũ eſt quod non habet viſum,natum tamen habere:& cæca erunt quæ non
habent viſum,nata autem habere. quãdo igitur hoc quidem habet viſum, illud
autem non habet:ambo erunt vel videntia,vel cæca.quod eſt impoſſibile.

QVinti cap.ſcholia.Captioſas ratiocinationes & redargutiones ſophiſticas omnes,in redargutionis inſcitiam reuocari poſſe:id in ijs quæ ſunt in dictione euenire.id in accidente.in eo quod ſimpliciter.in ſpeciali redargutionis inſcitia.in conſequēte.in nō cauſa.in pluribꝰ interrogationibus captiones.❡26.His qui hanc principium faciunt:ijs qui ignorātiam redargutionis fundamentū ponunt omnium redargutionum.❡Atq; nō apparens.nā oportet concluſionem nō in fallaci apparentia:ſed in veritate accidere. ❡27. Nam earum quæ ſunt in dictione:earum apparētium redargutionum. ❡Conſuetum enim id,omnia vt & illud quippiā ſignificare.hoc eſt ſolitum eſt id omnia prędicta ſignificare vt & illud quoduis:id eſt ſignificare vnū ſignificatum.ſicut & alterum quippiā.❡28.Non enim ſi cum hæc ſint,neceſſe eſt illud eſſe.vt cū ſint hæc,omne dulce ſapidum,& mel omne,dulce : neceſſario euenit vt mel omne,ſit ſapidum.& quanq̄ omne mel ſit flauum:nō oportet ex neceſſitate ſyllogiſmo,conuenire accidenti flauo quod rei ſubiectæ melli cōueniebat.nō enim fit ſyllogiſmo,ſi omne dulce ſapidum,& mel omne dulce:i flauum ex neceſſitate eſſe ſapidum.❡Nā verum eſt & illud:ſcilicet ꝙ veſtis,ſi verum eſt ꝙ tunica. ❡Neq; ſi triangulus.ſi putetur quia triangulo conuenit habere tres duobus rectis æquos quà triangulus,& triangulus eſt figura,idcirco figuræ quà figura conuenire tres duobus rectis æquos habere,accidentis captio eſt. Qui vero non poſſunt diuidere:qui nō poſſunt diſtinguere atq; ſecernere captiones accidentis à bonis ſyllogiſmis,veriſq; redargutionibus.❡30.Manifeſtiſſimæ autē:hæ captiones dictæ ſunt ſecundum ignorantiam redargutionis,& præcipue omittunt aliquā particularum,ſecundum idem,ad idem,vt idem & in eodem tempore. ❡32.Nam conſequens accidit.Accidere cōmunius eſt hoc in loco q̄ conſequens.nam id dicitur conſequens:quod cum ſequatur non recurrit,atq; idcirco captio prouenit,ꝙ ipſum conuertitur.❡Differt autem ab accidente:quoniam accidens quidem eſt in vno ſolo ſumere.Fieri poteſt vt accidens:vno ſolo antecedente ſumatur.vt id flauum eſt:igitur mel.nō tamen id oportet.nam quādo in duplici accipitur: nihilominus eſt accidens.ſed conſequens ſemp in duplici ſumitur.vt ſi eſt mel,eſt flauum.igitur ſi flauum,mel.quare omnis apparens redargutio,captióq; propter conſequens:eadem eſt & propter accidens.at contrà non fit vt omnis propter accidens:eadem ſit & propter conſequens.❡Quæ vni & eidem ſunt eadem,& ſibijnuicem eadem eſſe: ſi de re ſingulari intellectum petatur, non faciet deceptionem. at ſi cōmunibus rebus applicatum petatur:errorem facit.Cōmunes res appello quæ cōmunibus, vniuerſalibúſq; notionibus deſignantur.vt nix eadem albo & cygnus idem albo:attamen non idcirco,ꝙ nix & cygnus eadem albo,inter ſe ſint eadem.❡Aut æqualia fieri & eandem magnitudinem accipere.quæ eandem magnitudinem accipiunt æqualia fiunt:at contrà non oportet.nam à maiore,detracta parte qua minorem ſuperabat magnitudinem,æqualia fiunt:attamen non æqualem magnitudinem accipiunt.id enim nō accipit:à quo quicq̄ detrahitur. ❡33.Manifeſtum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia eſt.ꝙ hæc captio plurium interrogationum cōprehēditur in ignorantia redargutionis.& qui ad plures interrogationes reſpondet vt ad vnā:erit in eum redargutio.at ſi non dederit vt ad vnam, ſed appareat: erit apparens redargutio. ❡Quare omnes loci:ſex ſcilicet propter dictionem & ſeptem extra dictionem comprehenduntur atq; proueniunt ex inſcitia elenchi. ❡Quod erat proprium redargutionis.quod, ſcilicet contradictio non emērita ac apparens,ſed re vera. ❡Propter ſyllogiſmi terminum:propter ſyllogiſmi diffinitionem,quòd ignoretur,quódq; ea non bene vtatur.

❡Omnes ſophiſticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Cap. V.

26 AVt igitur ſic diuidendum apparētes ſyllogiſmos & redargutiones:aut
omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam ijs qui hanc prin
cipium faciunt.fieri enim poteſt vt omnes reſoluamus dictos modos
ad redargutionis diffinitionē.Primum quidē ſi incollectiles fuerint.
oportet enim ex ijs quæ poſita ſunt:accidere concluſionē,&(vt ita dicā) ex ne-
27 ceſſitate,atq; non apparere.❡Deinde & ſecundum partes diffinitionis.nā earum Redargutiones
quæ ſunt in dictione hæ quidem ſunt propter duplex vt æquiuocatio,& oratio, in dictione.
& ſimilis figura.conſuetū enim id,omnia,vt & illud quippiā ſignificare.cōpoſi-
tio autē & diuiſio & accentus:eo ꝙ non eadem eſt oratio aut nomen quod diffe
rens.oportebat autē & id eſſe quemadmodū & rem eandem:ſi debebat redargu-
tio vel ſyllogiſmus eſſe.vt ſi tunica:nō veſtis ſyllogizetur,ſed tunica.nā verum
eſt & illud:ſed non ſyllogizatum eſt.ſed adhuc interrogatione indiget ꝙ idem
28 ſignificat ad eum qui quærit propter quid.❡Quæ vero ſecundum accidens dif- Accidens.
finito ſyllogiſmo manifeſtæ fiunt. nā eandem diffinitionē oportet ſyllogiſmi &
redargutionis fieri,attamen & adiungere contradictionem.nam redargutio ſyl-
logiſmus eſt contradictionis.ſi igitur nō eſt ſyllogiſmus accidentis:nō fit redar-
gutio.nō enim ſi cum hæc ſint,neceſſe eſt illud eſſe,id autem eſt album:neceſſe

eſt album eſſe propter ſyllogiſmum.neq; ſi triãgulus duobus rectis tres angulos
habet æquales,& accidit ei figurã eſſe,vel primum,vel principium:ꝙ figura,vel
primũ vel principium rale eſt.nã nõ quatenus figura,vel primũ vel principium:
ſed quatenus triãgulus demõſtratio.ſimiliter & in alijs.quare ſi redargutio ſyllo
giſmus quidã:nõ erit quæ ſecundũ accidens,redargutio.Verũ propter hoc & ar
rifices & omnino ſcientes ab inſcijs redarguunẽ.nam ſecundũ accidens ſyllogiſ
mos faciunt cõtra ſapientes.qui vero nõ poſſunt diuidere:aut interrogati cõce-

Secundum quid & ſimpliciter.

dunt,aut cũ nõ dant,arbitrãtur dediſſe.❡ Quæ vero propter id ꝙ aliquo modo 29
& ſimpliciter:quoniã nõ de eodẽ affirmatio & negatio eſt.nã aliquo modo albi,
aliquo modo nõ albũ:& ſimpliciter albi,ſimpliciter nõ albũ negario eſt.ſi igitur
cũ daẽ aliquo modo eſſe albũ,quis vt ſimpliciter dictũ accipit:nõ facit redargu-

Inſcitia redargutionis.

tionem.apparet autẽ propter ignorantiã ipſius,quid eſt redargutio.❡ Manifeſtiſ 30
ſimæ autẽ oĩm:quæ prius dictæ ſunt ꝓpter redargutionis diffinitionẽ. quare &
ſic nuncupatæ ſunt.nã propter rationis omiſſionẽ phantaſia fit.& diuiſis hoc pa-

Petitio principij.
Non cauſa vt cauſa.

cto,cõmune in oĩbus his ponendum eſt orationis omiſſio.❡ Quæ vero ꝓpter id 31
ꝙ ſumitur quod erat in principio,& nõ cauſa vt cauſa ponitur:manifeſtæ ſunt p
diffinirionem.nã oportet concluſionẽ accidere eo ꝙ hæc ſunt: quod nõ erat in
nõ cauſis.& rurſum nõ connumerato eo quod erat in principio:quod nõ habent 32

Conſequens.

eæ quæ ſunr ꝓpter petitionem eius quod in principio.❡ Quæ vero propter con
ſequens:particula ſunr accidentis.nã cõſequens accidir.differt autẽ ab acciden-
te.quoniã accidens quidẽ eſt in vno ſolo ſumere. vr idem eſſe flauum & mel,&
album & cygnum.quod autem propter cõſequens:ſemp in pluribus.nã quæ vni
& eidem ſunt eadẽ,& ſibijnuicem poſtulãtur eſſe eadem:propter quod fit ea quę

Captiones.

propter conſequens redargutio.eſt autẽ non omnino verũ.vt ſi ſit albũ ſecundũ
accidens. nã & nix & cygnus albo idem.aut rurſum in Meliſſi oratione idẽ eſſe
accipir factum eſſe,& principium habere.aut æqualia fieri:& eandẽ magnitudi-
nem accipere.quoniã enim principium habet quod factũ eſt:& quod habet prin
cipium,factum eſſe poſtular tanq̃ ambo eadem ſint,eo ꝙ principium habent fa-
ctum eſſe & finitum.ſimiliter aurẽ & in ijs quæ æqualia facta ſunt,ſi eãdem ma-
gnitudinem & vnã ſumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta ſunt eãdem &
vnã magnitudinem ſumunt.quare cõſequens ſumit.ꝙ igitur ꝓpter accidens re-
dargutio,in ignorantia redargutionis eſt:manifeſtum,& ꝙ ea quæ eſt propter cõ 33

Plures interrogationes vt vna.

ſequens.inſpiciendum autem eſt id & aliàs.❡ Quæ vero propter id quod eſt plu
res interrogationes vt vnã facere:in eo ſunt ꝙ nõ enucleamus ſiue nõ diuidimꝰ
propoſitionis orationem.nã propoſitio vnũ de vno eſt. nã idem terminus vnius
ſolius rei,& ſimpliciter rei.vt hoĩs,& vnius ſolius hoĩs.ſimiliter autẽ & in alijs.ſi
igitur vna propoſitio eſt,quæ vnũ de vno poſtulat,& ſimpliciter erit propoſitio
talis,interrogatio.atqui quoniã ſyllogiſmus ex ꝓpoſitionibus eſt,redargutio autẽ
ſyllogiſmus:& redargutio erit ex propoſitionibꝰ.ſi igitur propoſitio vnũ de vno:
manifeſtum quoniã & hæc in redargutionis ignorantia. nã apparet eſſe propoſi-
tio:quæ nõ eſt propoſitio.ſi itaq; dedit reſponſionem vt ad vnã interrogationẽ:
erit redargutio. ſi autem non dederit ſed apparet: apparens redargutio. Quare
omnes loci cadunt in redargutionis ignorãtiam.qui quidem dicti ſunt propter
dictionem: quia eſt apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis.
alij autem propter ſyllogiſmi terminum.

SExti cap.ſcholia.Cur deceptiones in æquiuocatione & amphibolia.in compoſitione & diuiſione.in accentu.in figura dictionis.in accidente.conſequente.inſcitia redargutionis.petitione principij. non cauſa, & pluribus interrogationibus. cur captionibus in dictione magis cum alijs diſſerendo decipimur. ❡34. Deceptio autem fit in ijs quidem quæ propter æquiuocationem & orationem. in ijs captionibus quæ ſunt propter æquiuocationem & amphiboliam.❡36.Intenſa & remiſſa oratio: acuta & grauis. nam acuta intenditur, grauis remittitur. ❡38. Hic locus ponendus: hoc præceptum, documentúmque. ❡40. Amplius & in multis apparet. vt homo non ſeparatur à riſibili: neque riſibile ab homine. & id quoties æqua ſunt: quod antecedit & quod ſequitur.Sed quanquã homo non ſeparetur ab animali,animal tamen ab

homine ſeparatur.Quapropter cum petunt ſi hoc ab altero non ſeparatur, neq; alterum ab hoc:ſi id petunt de æquis & conuertibilibus,illis dandum eſt.ſi autem de inæqualibus, vt de homine & animali:illud refutandum.alioqui captio propter conſequens, ſpecialiter emerget : generali etiam nuncupatione, & propter accidens. ℂ41. Et in ijs quæ ſunt propter omiſſionem orationis : quæ ſunt propter omiſſionem particularum,ad idem,ſecundum idem,ſimiliter,& in eodem tempore, diffinitionis redargutionis. ℂ42. Propter prædictam cauſam. quia parum differre videntur non cauſæ:& cauſæ.& interrogationes plures:& vna interrogatio.

ℂCauſæ deceptionum, captionum ſophiſticarum. Cap. VI.

34 Deceptio autem fit in ijs quidem quæ propter æquiuocationem & ora- *Deceptio,*
tionem eo ꝙ non poteſt quis diuidere:id quod multipliciter dicitur. *Aequiuocationis,*
35 nam quædã non eſt prõptum diuidere:vt vnum & ens & idem.ℂIn *Amphiboliæ,* *Compoſitionis,*
ijs autem quæ ſunt propter cõpoſitionem & diuiſionem:eo ꝙ nihil pu *Diuiſionis,*
36 tatur differre cõpoſita & diuiſa oratio,ceu euenit in plurimis. ℂSimiliter autẽ *Accentus.*
& in ijs quæ ſunt propter accentum.non enim aliud videtur ſignificare intenſa
37 & remiſſa oratio in aliquo:aut non in pluribus. ℂEarum vero quæ ſunt propter *Figuræ dictionis.*
figurã:ob ſimilitudinẽ dictionis.difficile eſt enim diuidere:quæ ſimiliter & quæ
aliter dicuntur.nã ferme qui hoc poteſt facere in procinctu eſt vt videat verũ.
maxime autem ſciet innuere: ꝙ omne quod de aliquo prædicatur , arbitramur
idipſum aliquid eſſe & vt vnum intelligimus.nã vnum & ſubſtantiam maxime
38 videtur ſequi id quod eſt aliquid & ens.ℂQuare in ijs quæ ſunt propter dictio- *Figuræ dictionis,fallaciæ in dictione.*
nem hic locus ponendus.primum quidem magis deceptio aggignitur in ijs qui
cum alijs conſiderant , q̃ qui per ſeipſos.nam ea quæ cum alio eſt conſideratio:
per orationem eſt.quæ autem per ſeipſos:non minus per ipſam rem. Deinde &
per ſeipſos decipi accidit : quando in oratione facit conſiderationem . præterea
39 deceptio quidem ex ſimilitudine:ſimilitudo autem ex dictione. ℂIn ijs autem *Accidentis.*
quæ ſunt propter accidens:eo quòd non poteſt diiudicare idem & diuerſum,&
40 vnum & multa.neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt.ℂSimili- *Conſequentis.*
ter autem & in ijs quæ propter conſequens ſunt.pars enim quædam accidentis:
eſt conſequens. Amplius & in multis apparet & poſtulatur hoc pacto:ſi hoc ab
41 illo non ſeparatur,nec ab altero ſeparatur alterum. ℂIn ijs vero quæ ſunt pro- *Ignorantiæ redargutionis. Secundum*
pter omiſſionẽ orationis,& in ijs quæ ſunt propter id quod aliquo modo & ſim- *quid & ſimpliciter.*
pliciter:eo quòd propter parum deceptio eſt.nam quaſi nihil conſignificet quid
aut aliquo modo, aut ſimpliciter, aut alicubi, aut nunc : vniuerſaliter concedi-
42 mus.ℂSimiliter autem & in ijs quæ quod in principio eſt ſumunt,& in non cau *Petitionis principij.*
ſis,& quæcunq; plures interrogationes vt vnam faciunt.in omnibus enim his eſt *Non cauſæ vt cauſæ.*
deceptio:ob id quod propter parum. nam non exacte diſcernimus:neq; propo- *Secundum plures in-*
ſitionis,neq; ſyllogiſmi terminum,propter prædictam cauſam. *terrogationes vt vnã.*

Septimi cap. ſcholia. Captiones ad falſum ducentes ex eiſdem locis pendere vt ſophiſticæ redargutiones, rationes tres. ſophiſticam redargutionẽ & apparentem, ad aliquem ſolum redargutionem & ſyllogiſmũ eſſe. ℂEſto ſophiſta redargutio ad aliquem ſit redargutio: nõ tamen accidit,vt ſit redargutio.ſed hallucinatio eſt:à ſecundũ quid ad ſimpliciter.ℂ43. Non exiſtentem quidem.eſt exiſtẽs aut ſyllogiſmus, aut redargutio:quãdo colligit,neq; illationis legem omittit.ſed apparenter accõmodatur:quãdo probationis lege omiſſa,in probatione deficit. quod vel maxime fit in captionibus petitionis principij.ℂSunt autem illæ quæ nõ ſecundum rem redarguunt:illę redargutiones.ℂSophiſticæ autem redargutiones.Id intereſt inter redargutiones dialectici ſi quando periculum facit & redarguit,& inter eas quæ ſunt ſophiſtæ: ꝙ dialecticus docet & manifeſtum facit id etiam falſum eſſe ſi forte concluſerit,& reſpondens ignorarit. At ſophiſta ſi falſum concludit, & id ignorat reſpondens : neq; manifeſtat, ſed gaudet eum falſis pro veris inuoluere.ſeductionis enim & errorum eſt amator,& è caſtris amatorum veritatis,transfuga.

Contra quos falſis , nequicquam pugnat in armis:
Dyſcolus,importunus,iners,clamoris amator.

ℂ44. Vt in ijs quæ ſunt.in ijs captionibus.ℂ45. Vt quòd propter non accidens: propter orationẽ quæ ad impoſſibile . id dictum eſt pro captionibus fallaciæ deceptioniſq; non cauſæ vt cauſæ.quia credunt illud quod non accidit , quódque non ſequitur : accidere, atque ſequi propter eam orationem quæ eſt ad impoſſibile.

¶ Ex quibus locis captiones falſi. Cap. VII.

Vnde fiunt ſophiſtici ſyllogiſmi.

QVoniam autem habemus propter quæcunq; fiunt apparẽtes ſyllogiſ- 43
mi:habemus & propter quæcũq; fiunt ſophiſtici ſyllogiſmi,& redar-
gutiones.dico autem ſophiſticã redargutionem & ſyllogiſmum,non
ſolum apparentẽ ſyllogiſmũ aut redargutionẽ nõ exiſtentẽ quidem:
ſed & exiſtentem quidẽ,at apparenter accõmodatã rei.ſunt autem illæ quæ nõ
ſecundũ rem redarguunt,& quæ mõſtrant ignorãtes:quod quidem erat propriũ
tentatiuę.eſt autem tentatiua,pars dialecticæ.illa autẽ poteſt ſyllogizare falſum:
propter ignorãtiã eius qui dat orationẽ. Sophiſticæ autẽ redargutiones tametſi
colligant cõtradictionem:nõ faciunt manifeſtum,ſi ignorat.nã & ſcientem im-
pediunt hiſce orationib⁹.¶ Quòd autẽ illas habeamus:hac via manifeſtũ eſt.nã 44
propter quæcunq; apparet audientib⁹ vt interrogata ſyllogizare:propter hæc &
reſpondenti vtiq; videat̃. quare erunt ſyllogiſmi falſi p hæc aut oĩa, aut aliqua.
nã quod nõ interrogatus arbitrat̃ dediſſe:& interrogatus quoq; ponet.Verum in
quibuſdã ſimul accidit & interrogare quod deeſt,& apparere falſum.vt in ijs quę
ſunt ſecundũ dictionẽ,& ſolœciſmũ.¶ Si ergo ſyllogiſmi contradictionis ꝑpter 45
apparentẽ redargutionẽ ſunt:manifeſtum eſt ꝙ propter tot erunt & falſorũ ſyl-
logiſmi,propter quot & apparens redargutio.apparẽs autẽ ꝑpter particulas veri.
nã cũ quodcunq; defuerit:apparebit redargutio.vt quod ꝑpter nõ accidens:pro-
pter orationẽ,quæ ad impoſſibile.& quæ duas interrogationes vt vnã facit:pro-
pter propoſitionem.& ꝑ eo quod p ſe:quod propter accidens.& huius particula:
quod ꝑpter cõſequens.amplius nõ in re:ſed in oratione accidere.deinde ꝑ vni-
uerſali cõtradictione,& ſecundũ idem,& ad idẽ,& ſimiliter:propter id ꝙ in ali-
quo,vel propter vnũquodq; horũ peccat.amplius propter id quod eſt nõ cõnu-
merato eo quod in principio:quod in principio ſumere.quare habemus ſecundũ
quot fiunt captioſæ ratiocinationes.nã ſecundũ plura nõ erunt:ſecundũ autem

De redargũtione ſophiſtica.

ea quæ dicta ſunt,erunt omnes.¶ Eſt autem ſophiſtica redargutio nõ ſimpliciter 46
redargutio,ſed ad aliquem:& ſyllogiſmus ſimiliter.Nam ſi non ſumat id quidẽ
quod eſt propter æquiuocum vnum ſignificare,& quod propter ſimilitudinis fi-
guram ſolum hoc quidem,& in alijs ſimiliter: neq; ſyllogiſmi, neq; redargutio-
nes erunt,neq; ſimpliciter, neq; ad eum qui interrogatur. ſi autem ſumant : ad
eum qui interrogatur erunt, ſimpliciter autem non erunt . non enim vnum ſi-
gnificatum ſumpſerunt,ſed apparens, & apud illum quidem.

OCtaui cap.ſcholia.Verę redargutiones innumeræ.apparẽtes identidẽ innumeræ.apparẽtes ſophiſticę redargutiones ſecũdũ locos dialecticos & cõmunes ſumẽdæ.ꝗ diluendæ.ꝗ dialectici eſt poſſe ſumere,vnde & veræ & apparẽtes redargutiones fiunt.¶ 47. Nã infinitæ fortaſſe ſcientiæ.id de partialibus intelligitur ſcientijs.vnaquæꝗ enim cõcluſio quæ demõſtratione colligitur:ſcientiã aggenerat. ¶ 50. Nam illarũ inſtãtiæ:obiectiones,refutationes. Obijciunt eñ ac refellunt dialectici ex cõmunib⁹ principijs:ſi quid perperã eſt dictũ. ¶ Habemus autẽ propter quæcũꝗ. ſummatim ſcilicet & in vniuerſali:ſex ꝑpter dictionẽ,& ſeptẽ extra. ¶ Sed talib⁹.ignaris ſcilicet orationes falſas ac apparẽtes à veris ſecernere.¶ Infinita eñ ſunt ſi quis cõſideret illa ſecundũ quæcũꝗ apparent quibuſlibet.ſi quis conſiderare moliatur in particulari illa oĩa ſecũdũ quæ cuiuis apparẽt:nõ autẽ ſi ſummatim cõſiderẽtur vt in ſuperiore ſcholio dictũ eſt.¶ 51. Quare manifeſtũ eſt quoniã dialectici eſt.nã eiuſdẽ artificis eſt in ijs quæ conſiderat,rectũ & obliquum cognoſcere.vt grãmatici latialẽ locutionẽ,& barbarã ſolœciſticamꝗ,ſeſe latinã emẽtiẽtem.

¶ De veris & falſis redargutionibus. Cap. VIII.

Veræ redargutiones,innumeræ.

PRopter quæcunque autem redarguunt qui redargutionibus vtun- 47
tur:non oportet tentare ſumere , ſine omnium quæ ſunt ſcientia.id
autem non vnius artis.nam infinitæ fortaſſe ſunt ſcientiæ. quare ma
nifeſtum:quoniam & demonſtrationes,& redargutiones quidẽ ſunt,
& vere.nam quæcunque eſt demonſtrare : eſt & redarguere eum qui
ponet contradictionem veri. vt ſi commenſurabilem diametrum poſuerit : re-
darguet quis demonſtratione , quòd incommenſurabilis. quare omnium opor-
tebit eſſe ſcium.nã aliæ quidẽ ſequuntur propter ea quæ in geometria ſunt prin
cipia & eorũ concluſiones:aliæ autẽ propter ea quæ ſunt in medicina:aliæ deniq;

48 propter illa quæ ſunt aliarum diſciplinarū.¶Sed & falſæ redargutiones ſimiliter infinitæ erunt.¶Nam ſecundum vnâquanq; artem eſt falſus ſyllogiſmus.vt ſecundum geometriam geometricus:& ſecundū medicinā medicinalis.dico autē Falſæ, innumeræ.
49 ſecundum artem,ſecundum illius principia.¶Manifeſtum eſt igitur ꝙ non omnium redargutionum:ſed earum quæ ſunt ſecundū dialecticā,ſumēdi ſunt loci. ¶Nam ij cōmunes ſunt ad omnem artem & potentiā.& eam quidem quæ eſt ſecundum vnâquanq; diſciplinā redargutionem:ſcientis eſt conſiderare ſiue cum nō eſt,apparet:ſiue cum eſt,& quare eſt.eam autē quæ ex cōmunibus eſt,& ſub nulla arte cadens:dialecticorum.nā ſi habemus ex quibus probabiles ſyllogiſmi in quolibet: habebimus ex quibus redargutiones. redargutio nanq; eſt ſyllogiſmus contradictionis. quare aut vnus,aut duo ſyllogiſmi contradictionis:redar-
50 gutio eſt.¶Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiuſmodi ſunt. ſi autem hæc habemus,& ſolutiones habemus.nam illarum inſtantiæ:ſolutiones ſunt.habemus autem propter quæcunq; & apparentes fiunt: apparentes autem non cuilibet,ſed talibus.infinita enim ſunt ſi quis conſideret illa,ſecundum quæcunque
51 apparent quibuſlibet.¶Quare manifeſtum eſt quoniā dialectici eſt poſſe ſumere propter quæcunq; fit per communia, vel quæ eſt redargutio,vel quæ apparet redargutio,vel dialectica,vel apparens dialectica,vel tentatiua.

NOni cap.ſcholia.Orationes ad nomen & ad intellectum reipſa non differentes.ſyllogiſmus prior redargutione.apparentium redargutionum cauſæ,in ſyllogiſmo,aut in contradictione,aut in vtroq;.non diuerſum genus orationum ad intellectum,quæ non ſint ad nomen.non æquum vt reſpondens petat propoſita diſtingui. ¶Syllogiſmi nomen: ad alias argumentationum ſpecies extendimus.¶52.Non vtitur nomine(qui putat interrogare) eo/ea re ad quam reſpondens admiſit orationem.¶Primum igitur huiuſmodi circa orationes eſt ad nomen & ad intellectum.in orationibus quæ plura ſignificant eſt differere ad nomen & ad intellectum.ad nomen quidē,quando is qui interrogat & is qui reſpondet,intelligentiam ſuam non ad idem ſignificatum accommodant:ad intellectum vero,quando prorſus ad idem accōmodant. ¶53.Quare oportet de ſyllogiſmo prius q̃ de falſa redargutione.nam ſyllogiſmus prior eſt apparenti ſyllogiſmo,vt verum prius falſo:& apparens ſyllogiſmus prior apparenti,falſáq; redargutione:vt genus prius eſt ſpecie.multo igitur ſyllogiſmus prior falſa redargutione. quare & eius determinatio prior.¶54.Quod non habet aliquis dare.an quis dat quod nō habet? non.aliquis dat vnū ſolum denarium:non habet autem vnum ſolum denarium. quod igitur non habet:dat. neq; colligit, neq; recte contradicit. ¶Et de eo quod eſt Homeri poema.omnis circulus eſt figura. poema Homeri,circulus eſt.poema igitur Homeri,figura. Poema,fortaſſe circulus appellatur: cū ab eodē verſu incipit & in eundem deſinit,quos & intercalares dicunt. quale id eſt apud Vergilium, Vergilius.

Ducite ab vrbe domum mea carmina:ducite Daphnim.
Limus vt hic dureſcit,& hæc vt cera liqueſcit
Vno,eodémq; igni:ſic noſtro Daphnis amore.
Sparge molam:& fragiles incende bitumine lauros.
Daphnis me malus vrit:ego hanc in Daphnide laurum.
Ducite ab vrbe domum mea carmina,ducite Daphnim.

¶55.Et dedit nō vt eam figurā de qua concludebat.& conceſſit nō vt ſignificat eam figurā de qua qui argumentabatur,concludebat habere tres duobus rectis æquos: vt ſi pro deltoto cæleſti triangulo,aut ꝓ numero vt monade,ternario,aut ſenario:qui trianguli ſunt apud arithmeticos.¶Eum qui non dat diuiſionem.ſunt qui non dant diuiſionem:ꝙ nullum vocabulum anceps ambiguúmq; dicunt vt Diodorus cronus.aut qui dicunt quidem (vt Chryſippus qui omne vocabulum anceps dicebat)ſed diuiſionis omnē partē refutant.¶56.Vt putas equales ſunt vnitates binarijs,in quaternario? vt ſunto a b c d quatuor vnitates.binarius vnus eſt a b,ſecundus c d,tertius a c,quartus b d. veruntamen ſunt duo duntaxat incōmunicātes a b,& c d.duo autē a c,& b d cōmunicant,ſúntq; alijs duobus inexiſtentes.¶Illum autem interrogare.neq; dialectici tentantis,neq; ſophiſtę interrogantis eſt docere:ſed eius eſt interrogare,non autem reſpondentis.

• • • •
a b c d

¶Orationes:ad nomen & ad intellectum non bene diduci. Cap. IX.

52 NOn eſt autem differentia orationum quam quidā dicunt eſſe:has quidem ad nomen,illas vero ad intellectum. Incōueniens enim eſt opinari alias quidē eſſe ad nomen orationes, diuerſas vero ad intellectū & nō eaſdem. quid enim eſt nō ad intellectum:niſi quādo nō vtitur nomine (qui putat interrogare) eo ad quod iş qui interrogatus eſt dedit? idem Ad nomē & ad intellectū

autem id eſt & ad nomen.& ad intellectum autem: quãdo ad quod dedit intel-
ligens.ſi autem aliquis(plura ſignificante nomine)vnum putet ſignificare & in-
terrogans,& interrogatus(vt forte ens & vnũ plura ſignificãt.ſed & reſpondens
& interrogans Zeno vnum putans eſſe interrogauit , & eſt oratio quod vnum,
omnia) hæc ad nomen eſt : aut ad intellectum interrogantis diſputata. ſi vero
aliquis multa putet ſignificare:manifeſtum ꝙ oratio illa non eſt ad intellectum.
primum igitur circa huiuſmodi orationes,eſt ad nomen & ad intellectum:quæ-
cunq; plura ſignificant.deinde circa quamlibet eſt.nã non in oratione eſt ad in-
tellectum eſſe:ſed in eo quod reſpondens ſe habet aliquo modo ad ea quæ dan-
tur.deinde ad omnem contingit omnes eas eſſe.nam eſſe ad nomen:hoc in loco
eſt eſſe non ad intellectum.nã ſi non omnes:erunt quædã aliæ quæ neq; ad no-
men,neq; ad intellectum.illi vero dicunt omnes:& diuidunt vel ad nomen,vel
ad intellectum eſſe omnes.alias autem non. Attamen quicunq; ſunt ſyllogiſmi
propter id quod multipliciter:horum aliqui ſunt ſecundum nomen.nã abſurde
dicatur ſecundum nomen eſſe omnes,qui ſunt propter dictionẽ. ſed ſunt quæ-
dam captiones non in eo ꝙ reſpondens ad eas ſe habeat aliquo modo: ſed quia
Syllogiſmus redargutione prior. talem interrogationem oratio ipſa habeat,quæ plura ſignificet.❡ Et omnino in- 53
conueniens eſt de redargutione diſſerere,& nõ prius de ſyllogiſmo.nam redar-
gutio ſyllogiſmus eſt. quare oportet & de ſyllogiſmo prius: q̄ de falſa redargu-
Redargutionum cauſæ. tione.nã talis redargutio,apparens ſyllogiſmus contradictionis.❡ Quare aut in 54
ſyllogiſmo erit cauſa,aut in cõtradictione(nã adiungere oportet cõtradictionẽ)
quandoq; autem in vtroq; erit apparens redargutio.eſt autem de eo quod eſt ſi-
lentia dicere:in contradictione,non in ſyllogiſmo. De eo autem quod eſt quod
nõ habet aliquis, dare:in vtriſq;.de eo vero quod eſt ꝙ Homeri poema eſt figu-
ra,per circulum:in ſyllogiſmo. quæ autem in neutro eſt : verus eſt ſyllogiſmus.
❡ Verum vnde ſermo prouenit reuertamur. vtrum quæ in diſciplinis ſunt ora- 55
tiones ad intellectum ſint,an non?& ſi cui videtur plura ſignificare triangulus,
& dedit nõ vt eam figurã de qua concludebat quoniã duo recti:vtrum ad intel
lectum illius diſputauit hic,an non?amplius ſi plura quidẽ ſignificat nomen,ille
autem non intelligit , neq; putat quo modo is non ad intellectum diſputat? aut
quomodo oportet interrogare,eum qui nõ dat diuiſionem ? ſiue interroget ali-
quis ſi eſt ſilentia dicere an non?an eſt quidem vt non:an eſt vt ſic ? ſi autem dat
aliquis nullo modo,ille autem diſputat:vtrum nõ ad intellectum diſputat,q̄uis
oratio videatur earum eſſe quæ ad nomen ſunt ? Non igitur eſt genus aliquod
orationum ad intellectum : ſed illæ quidem ad nomen ſunt. & huiuſmodi, non
omnes:non ꝙ redargutiones,ſed neq; apparentes redargutiones. Nam ſunt & nõ
propter dictionem apparentes redargutiones . vt quæ propter accidens , & reli-
quæ.❡ Si autem poſtulet diuidendum,ꝙ dico quidem ſilentia dicere:hæc autem 56
ſic,illa vero non ſic.id profecto primum,abſurdum poſtulare. nã quandoq; non
videtur interrogatum multipliciter ſe habere.atqui impoſſibile eſt diuidere,qui
non putat.Deinde docere:quid aliud erit? manifeſtum enim faciet quónam pa-
cto ſe habet,ei:qui neq; conſiderat,neq; ſcit,neq; opinatur ꝙ aliter dicitur.quia
& in non duplicibus quid prohibet hoc facere.vt putas æquales ſunt vnitates bi-
narijs:in quaternarijs? ſunt autem binarij hi quidem inexiſtentes: illi autem nõ
ſic.vt putas contrariorum vna eſt diſciplina an non? ſunt autem contraria hæc
quidem nota:illa autem ignota. quare videtur ignorare qui hoc poſtulat, quòd
aliud eſt docere q̄ diſputare : & ꝙ oportet quidem docentem non interrogare,
ſed eum manifeſta facere:illum autem interrogare.

DEcimi cap.ſcholia. Dialecticus tentatiuus interrogans petit aut concedere,aut nega-
re.quo dialecticus & ſophiſta differunt.ſyllogiſmus cõtẽtioſus pariter & ſophiſticus
vn⁹ circa indeterminata & quæ nulli⁹ ſunt determinati generis,alius circa ea quę de-
terminati ſunt generis.quo differunt cõtẽtioſi & ſophiſtæ.reipſa cõtẽtioſi ſophiſtæ,
& oratio contentioſa ſophiſtica:ſed alia aliáq; ratione.quo modo contentioſa oratio

ad dialecticam ſe habet.¶ 58. Qui igitur ſecundum rem cōſiderat:qui pro rei veritate conſiderat. ¶ 59.Et ſyllogiſmus cōtentioſus & ſophiſticus.ſyllogiſmus cōtentioſus & ſophiſticus reipſa coincidunt,vous,idémq; ſunt:at rationum ſentiunt interualla.nā cōtētioſus eſt ad victoriam, ſophiſticus autē ad apparentem ſapientiam, aucupandarum quidem diuitiarum gratia. & qui ad victoriam & ad aucupiū pariter eſſet:idem cōtētioſus ſophiſticuſq; ex numero 61 eſſet.¶ [illegible]. Et quæcunq;(cum noo ſint)cum noo ſint ſecundum artem & eſſe videaotur:tales omnes cōtētioſæ.illæ autem ſuot ſecundum artem:quæ ex proprijs artis procedunt,vt pſeudographiæ quæ neq; cooten tioſæ,neq; ſophiſticæ dicuntur.videntur autem ſecundum artē eſſe:quæ nō procedunt ex proprijs artis,ſed ex cōmunibus.vt ratio Bryſſonis. ¶ Tres maximopere ioſudaſſe ad monſtrādam circuli quadraturā ante Ariſtotelis tempora leguntur. Antiphon,Hippocrates Chius,& Bryſſon. Antiphon inſcribebat quadratū circulo & ſuper quatuor latera inſcribebat quatuor æquipedos: prouenicbátq; polygonia octogona. & rurſus æquipedos ſupra ſingula æqualium laterū,æquipedorū: ſurgebátq; hexadecagona & ſic procedendo.cenſebátq; tandem intercepta ſpatia abſumi æquipedis,& illam polygoniam vltimā æquari circulo.at cum datæ polygoniæ: quadratum æquale aſſignabile ſit:& circulo quoq;,vt eius ferebat opioio.id falſum ſumebat:id ſpatium interceptum,abſidémq; illam tandem abſumi æquipedis & dari poſſe vltimam polygoniam.de ratione per lunulas (quæ pſeudographa eſt) Hippocratis Chij ammonuimus ſecundo priorum analyticorum in notis,cap. 25. Bryſſon opinabatur ſe hac ratione quadrare circulū.inſcribebat enim & circūſcribebat circulo quadratū,& tertium efficiebat maius inſcripto & minus circumſcripto.ex hoc quoq; argumentabatur.quæcunq; eiſdem maiora & eiſdem minora ſunt:illa inter ſe ſunt æqualia.atqui circulus & tertium quadratum eiſdem maiora,& eiſdem minora.æqualia igitur.hæc oratio,captioſa ſophiſticáq; eſt,ꝙ cōmuni vtitur: quæcūq; eiſdem maiora,& eiſdem minora,æqualia eſſe.quod etiā ſophiſticum principium eſt,& quod in ſuperficie verum apparet.nam 8 & 9 eiſdem maiora ſunt (nam maiora 7 & 6) & eiſdem minora (nam minora 10 & 11) attamen 9 & 8 nullus fateatur æqualia.¶ Iniuſta pugna,contentioſa eſt.pugna proprie ea eſt quæ pugnis fit concertatio.hic autē generaliter & ꝓ omni conflictatione.¶ 60(vt diximus)nō id io diffinitione ſophiſtices dixit:ſed ſophiſtæ.quòd ſit χρηματιστὴς ἀπὸ φαινομένης σοφίας,id eſt,pecuniarū aucupator ab apparente ſapientia.¶ 62.Ex eiſdem conteotioſa,differendi modo captioſe decipit.ex eiſdem:nā cōmunibus. ex eiſdem etiā principijs,nam dialecticam & contētioſam nihil prohibet eiſdem vti principijs.ſed hæc quidem perperam:illa recte.hæc male intelligens maléq; applicans:illa recte. quanq̄ contentioſa etiā peculiaria habeat quæ in cortice apparent: ſed introrſus & altiuſcule explorata,falſa emen titáq; eſſe deprehenduntur.vt ꝙ liceat ſemper pro nomine ponere orationem,& huiuſmodi ionumera.¶ Non ex illis vtiq; erit contentioſa.ex illis:ex proprijs,vt & oratio pſeudographa.

Pro triquetro in hac figura debebat inſcribi quadratum.

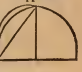
Aotiphon

Bryſſon

Hippocrates

¶ De interrogatione tentatiuæ:& quid inter contentioſum,ſophiſticúmque interſit. Cap. X.

57 Amplius affirmare,vel negare qui poſtulat:id non monſtrantis eſt,ſed experimentum ſumentis.nam tentatiua:dialectica quædam eſt.quapropter de oibus inſpicit:& explorat nō ſcientem,ſed ignorantē atq;
58 ſimulantem.¶ Qui igitur ſecundum rem conſiderat cōmunia,diale-
59 cticus eſt:qui autem id apparenter facit,ſophiſticus.¶ Et ſyllogiſmus cōtentioſus & ſophiſticus:vnus quidem eſt apparens ſyllogiſmus,circa ea de quibus dialectica tentatiua eſt,quāuis vera ſit concluſio.nā eius quod eſt propter quid hallucinatorius eſt.& quæcunq;(cum nō ſint)ſecundum cuiuſq; diſciplinā captioſę ratiocinationes,videtur eſſe ſecundū artē.nā pſeudographiæ nō contētioſæ (ſecundum enim ea quæ ſub arte ſunt captioſæ ſunt ratiocinationes) neq; ſi aliqua eſt pſeudographia circa verū,vt Hippocratis quadratura quæ per lunulas:ſed vt Bryſſo quadrauit circulū.& tametſi quadraretur circulus:quia tamē nō ſecundū rem,ideo ſophiſticus.quare & qui de his quidem apparens ſyllogiſmus:contentioſa eſt oratio.nā apparens eſt ſecundum rem : quare fallax & iniuſta.quemadmodū enim ea(quæ in certamine eſt)iniuria, quandā ſpeciem habet,& eſt quædam iniuſtą pugna:ſic in contradictione,iniuſta pugna,contentioſa eſt.nā & illic
60 qui omnino vincere volunt,omnia tentant: & hic,qui contentioſi ſunt. ¶ Qui igitur victoriæ ipſius gratia, tales ſunt:contentioſi homines & litium amatores videntur eſſe.qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs eſt:ſophiſtici ſunt.nā ſophiſtice eſt(vt diximus)pecuniarū quædā aucupatiua ab apparente ſapientia. qua-
61 propter demonſtrationem apparentē appetunt.¶ Et in eiſdem orationibus quidem ſunt litium amatores & ſophiſtæ: ſed nō propter eadem. & oratio quidem

Tentatiua quid interrogat.

Differunt dialecticus & ſophiſtica. Similes ſunt ſyllogiſmus contentioſus & ſophiſticus.

Differunt contentioſi & ſophiſtæ.

Eadem oratio alia ratione:contētioſa & ſophiſtica.

eadem erit ſophiſtica & contẽtioſa:ſed nõ propter idem.ſed quatenus quidẽ eſt ob victoriam apparentẽ,contẽtioſa:quatenus vero eſt ob ſapientiam, ſophiſtica.

Quomodo contentioſa oratio ad dialecticam.

nam ſophiſtice eſt quædã apparens ſapientia:non autem exiſtens.❡Contentioſa 62
vero eſt quodã modo ſic ſe habens ad dialecticã:vt pſeudographa ad geometricam.nã ex eiſdẽ contentioſa,differendi modo,captioſe decipit:vt & pſeudographa,geometrice,ſed hæc quidem nõ eſt contentioſa:quia ex principijs & concluſionibus quæ ſunt ſub arte pſeudographiã facit.quæ autẽ ex ijs eſt quæ ſunt ſub dialectica:circa alia quidem contentioſam eſſe,manifeſtũ eſt.vt quadratura quidem quæ per lunulas,nõ contentioſa.Bryſſonis autem contentioſa.& illam quidem nõ eſt transferre niſi ad geometriam ſolum: eo ꝙ ex proprijs ſit principijs. hanc autem ad plures quicunq; neſciunt quid eſt poſſibile in vnoquoq;,& quid impoſſibile.nam accõmodabitur:aut vt Antiphon quadrauit. vel ſi quis nõ dicat melius eſſe poſt cœnam deambulare per Zenonis rationem:nõ medicinalis. cõmunis enim eſt.ſi ergo omnino ſimiliter ſe habebat cõtentioſa ad dialecticã: vt pſeudographa ad geometriam,non ex illis vtiq; erit contentioſa.

VNdecimi cap.ſcholia.Quòd dialecticus non circa determinatum ſubiectum.nulla ſcientiarum interrogatiua. tentatiua interrogatiua, & nullius determinati generis.illiterati, quodam modo dialectica & tentatiua vtuntur.illiterati redarguunt.cõmunium ars,dialectica.epilogus. ❡63. Neq; demonſtratiuus vllius:neq; texens demonſtrationem.nam demonſtratio ſcientiæ eſt. omnis autem ſcientia ex numero 172 primi poſteriorum determinati generis eſt.❡Neq; talis,qualis vniuerſalis artifex.vniuerſalis artifex:metaphyſicus, ſupramundaniſq; philoſophus. ❡64. Si autem monſtraret.neq; dialectica demonſtrat quicq̃:neq; ſua principia(quæ communium locorum elementa ſunt)interrogat.❡65.Non ſciens aliquis. nam dialecticus & tentatiuus vt huiuſmodi:ſcientes non ſunt.quandoquidem ſcientia circa propria ſit.non tamen ſunt rerum ignari:ſed diſciplinam habent cõmunem à qua dialectici,tentatiuiq; dicuntur.perinde ac intelligentes,ſcientes non ſunt:non tamen ignorantes,ſed intellectum tenent,cognoſcendi principia habitum,à quo intelligentes dicuntur.❡Neq; ex proprijs:ſed ex conſequentibus.ſed ex cõmunibus. ❡Quæ ſcientem quidem,nihil prohibet neſcire artem.nihil prohibet non habere ſpecialem aliquam ſcientiam.ſed qui illa (communia ſcilicet) neſcierit:vt appareat ignatus neceſſe eſt. ❡66.Quanuis videantur longe extra dicere.illiterati nihil minus ſciunt cõmunia q̃ qui artes profitentur,quanuis plerunq; valde aliena dicere videantur,& à cõmunium intelligentia ſemota. quòd inſita cuiq; differendi vis,non ſufficiat:niſi arte,vſúq; & exercitatione,fulciatur.❡68.*Sed vt* negationes. quia negationes,neque naturam certam,neque genus dicunt:circa quod exiſtant.ſed quodam modo ſunt circa omnia.

❡Orationes dialecticorum, tentatiuorúmque: non eſſe ad determinatum genus. Cap. XI.

Dialecticus nõ eſt determinati generis.

Nulla ſciẽtia interrogat.

NVnc,autẽ non eſt dialecticus circa genus aliquod determinatum,neq; 63
demonſtratiuus vllius, neq; talis qualis vniuerſalis. nam neq; omnia ſunt in vno aliquo genere.neq; ſi ſint:poſſibile eſt ſub eiſdem principijs eſſe,ea quæ ſunt.❡Quare & nulla ars earum quæ aliquam naturã 64
monſtrant:interrogatiua eſt.nam non poſſibile eſt vtramuis partium dare.ſyllogiſmus enim non ſit ex vtriſq;.dialectica autẽ interrogatiua eſt (ſi autem monſtraret:quid illud,niſi & omnia?)veruntamẽ prima,peculiariáq; principia nõ interrogat.nam ſi nõ daret:non iam haberet,ex quibus amplius diſputaret ad in-

Tẽtatiua: interrogatiua, & nullius determinati generis.

ſtantiam.❡Talis autem eſt tentatiua.nam tentatiua non talis eſt qualis eſt geo 65
metria:ſed qualem vtiq; haberet,non ſciens aliquis.fieri enim poteſt vt periculum ſumat,& is qui neſcit rem:de eo qui neſcit.ſiquidem & dat non ex quibus ſcit,neq; ex proprijs:ſed ex cõſequentibus.quæ oĩa talia ſunt quæ ſcientẽ quidẽ, nihil prohibet neſcire artem,neſcientem autẽ neceſſe eſt ignorare.quare manifeſtum quoniã nullius determinati tẽtatiua diſciplina eſt:eo ꝙ de omnibus eſt. nam omnes artes vtuntur quibuſdam communibus. ❡Ideóq; omnes illiterati 66

Illiterati: dialectica & tẽtatiua vtuntur.

quodam modo vtuntur dialectica & tentatiua. ❡Nam omnes vſq; ad aliquid conantur diiudicare eos qui pronunciant.hæc autem ſunt communia.nam illa nihil minus ſciunt ipſi,quãuis videãtur longe extra dicere.❡Redarguunt igitur 67
omnes. nã ſine arte quidẽ eo participant:cuius artificialiter eſt dialectica. & ar-

68 te ſyllogiſtica,tentatiuus:dialecticus.❡Quoniã autem ſunt multa quidem hæc Dialectica,
& de omnibus,non talia autem vt natura quædam ſint,& genus,ſed vt negatio- ars cõmuniũ
nes : alia autem non talia, ſed propria ſunt : ex illis de omnibus experimentum
poſſibile eſt ſumere,& artem eſſe quandam,& nõ talem eſſe quales quæ demon
ſtrant,eo ꝙ contentioſus non eſt omnino ſic ſe habens:vt pſeudographus. nam
non erit captioſus ex determinati cuiuſpiam generis principijs:ſed circa omne
69 genus erit is qui contentioſus. ❡Loci igitur ſophiſticarum redargutionum hi Epilogus
ſunt,& quòd dialectici eſt conſiderare de his,& res eas poſſe facere:non difficile
videre.nam quæ circa propoſitiones eſt diſciplina: omnem habet hanc ſpecula-
tionem.& de redargutionibus quidem apparentibus:dictum eſt.

DVodecimi cap.ſcholia.Sophiſtici loci ducendi ad falſum & inopinabile duodecim. ❡70. Et per interrogationẽ accidit maxime : aut oſtendere falſum, aut ducere ad inopinabile. ❡Venatiuum eſt illorũ:falſi & inopinabilis. ❡73.Conſideratio facit.qui reſpõdet,ſe minus obſeruat:& liberius loquitur more docentium.& interrogãs ſophiſta ex attẽtione ad verba reſpondẽtis plerunq; aucupatur argumẽtandi facultatẽ.❡74.Quẽadmodum dictõ eſt prius. Top. libro ſecũdo,numero viceſimo.❡75.Ex quo genere:ex qua ſecta.philoſophantium enim Athenis ſectæ erant Academici, Stoici,Peripatetici:ſpeciales autẽ quãplurimæ.nam alij Zenonij,alij Cynici, alij Platonici,alij Pythagorei. & hunc in modõ ab ijs qui ſuam ſtabilire ſuffecerũt hæreſim ſed in ſectarum diuerſitate:philoſophia veritatis indumẽtum laceratur atq; diſcerpitur.& nunc ob id omnia ferme perierũt gymnaſia.nam vt veritas vna:& philoſophiæ vnius,deceret veritatis amicos eſſe ſequaces.neq; diſſonãtes magiſtros facere ſtudiorũ (aut verius factionum) duces.quæ enim cum amore ſapiẽtiæ,factionis cõuentio? ❡77.Eum vero qui ducit ad has:ad manifeſtas opiniones, & quas verbotenus cõfitentur homines.abſconſæ autẽ quæ animo tectæ geruntur.❡78.Et veteres autem omnes.vſq; oportet autem:verba Calliclis ſunt in Gorgia. qui dialogus etiã à Platone inſcriptus Gorgias eſt. ❡80.Vt ij qui circa orationes:vt ſapientes qui orationibus & ſcriptis veritatem determinãt.vt voluptates fugiẽdas eſſe.honeſtũ vtili præferẽdum. potius oppetendum q̃ turpe cõmittendum.& cætera id genus:pro veritate determinata ſunt.quãuis mens alligata ſenſibus magis ad oppoſita faciẽda trahatur.❡81.Lex,opinio multitudinis.id de lege populari.nam lex in regia gubernatione,regis eſt inſtitutum.in tyrannide:tyranni.in optimorum gubernatione: ſcita prudentium.in paucorum poteſtate:opulentorum.in republica & cenſu poteſtate:mediocriter cõiectantium.& in populari:popularium.Sed hæc alienæ ſunt contemplationis.

❡Loci ſophiſtici interrogantiũ ad falſum aut inopinabile. Cap. XII.

70 DE aliquo eſt falſum quippiã oſtendere:& oratione ad inopinabile duce Primus loc*
re.hoc autẽ fuit ſecũdum propoſitũ ſophiſticæ intentionis.primũ qui-
dem ex eo ꝙ interrogat quodã modo:& per interrogationem accidit
maxime.nã id, ad nullum determinatũ interrogare propoſitũ: vena-
tiuum eſt illorũ.temere nanq; dicẽtes:peccãt magis.temere autem dicũt:quãdo
71 nihil habent propoſitum.❡Et id,interrogare multa (q̃uis id determinatũ ſit ad Secundus.
quod diſputãt) & id,ea quæ videntur,dicere ſe poſtulare:facit quãdam idoneita
72 tem vt ad inopinabile ducat,aut falſum.❡Et ſi interrogatus affirmet,aut neget Tertius
illorũ aliquid:ducere ad ea ad quæ prõptus eſt argumẽtari.poteſt tamen nũc mi
73 nus nocere per hæc q̃ prius.nam repetũt aliquid ad id quod in principio. ❡Ele- Quartus
mentum autẽ deueniendi ad falſum aliquod aut inopinabile:nullã ſtatim inter-
rogare poſitionẽ,ſed affirmare ob id ſe interrogare,ꝙ diſcere velit.nam locũ ar-
74 gumentationis:cõſideratio facit. ❡Ad falſum autẽ oſtendẽdum proprius locus Quintus
ſophiſticus eſt:ducere ad talia ad quæ abũdat orationibus. eſt autẽ bene & nõ be
75 ne id facere:quẽadmodum dictũ eſt prius. ❡Rurſum vt ad inopinabilia ducat: Sextus
cõſiderare ex quo genere eſt qui diſputat,deinde interrogare quod pluribus illi
76 dicũt inopinabile.eſt enim ſingulis quibuſq; aliquid tale.❡Elementũ autẽ horũ: Septimus
ſumere ſingulorũ quorũq; poſitiones in propoſitionibus . Solutio vero & horum
cõpetens fertur:oſtendere ꝙ nõ propter orationẽ accidit inopinabile.ſemper au
77 tem id quoq; vult qui cõtendit.❡Amplius autem ex voluntatibus & manifeſtis Octauus
opinionibus.nam nõ eadem volunt & dicũt:ſed dicunt quidẽ decoratiſſimas ora
tiones:volunt autẽ ea quæ videntur prodeſſe.vt bene mori magis q̃ voluptuoſe
viuere dicũt oportere,& agere iuſte magis q̃ diuitijs affluere praue:volũt autem
contraria.eũ igitur qui dicit ſecundum voluntates:ad has manifeſtas opinionẽs

ducendũ. eum vero qui dici ſecũdum has:ad abſconſas.vtrouis enim modo ne-
ceſſariũ eſt inopinabilia dicere.nam aut ad manifeſtas aut immanifeſtas opinio- 78
Nonus nes dicunt cõtraria.¶Plurimus autẽ eſt locus faciendi inopinabilia dicere:quẽ-
admodũ Callicles in Gorgia ſcriptus eſt,dicens.& veteres autẽ omnes arbitrati
ſunt accidere propter id ꝙ ſecũdum naturã & ſecundũ legem cõtraria . cõtraria
enim eſſe naturã & legẽ dicunt.& iuſtitiã ſecũdum legẽ quidem eſſe bonũ:ſecũ-
dum autẽ naturã non bonũ.oportet igitur ad eũ quidem qui dicit ſecũdum na-
turã,ſecũdum legẽ obuiare:ad eũ vero qui ſecundũ legẽ,ad naturã ducere.nam
vtroq; modo dicere cõtingit inopinabilia.erit autẽ quod ſecũdum naturã quidẽ
ipſis verũ:ſecũdum autẽ legem quod multitudini videtur.quare manifeſtum ꝙ
& illi,quẽadmodum & qui nunc:aut redarguere,aut inopinabilia dicere reſpon-
Decimus dentẽ,conabãtur efficere.¶Quædã autem interrogationũ,habent vtrinq; inopi 79
nabilem reſponſionẽ.vt vtrũ ſapientibus an patri oporteat obedire.& expediẽtia
Vndecimus facere an iuſta.& an iniuriã pati eligibilius q̃ nocere. ¶Oportet autẽ ducere ad 80
ea quæ multitudini & ſapientibus ſunt cõtraria.nã ſi dicat aliquis vt ij qui cir-
ca orationes ad ea quæ multitudini. ſi autẽ vt multi ad ea quæ ijs qui in oratio-
ne.dicunt enim hi quidem ex neceſſitate beatũ iuſtum eſſe: multitudini autem
Duodecim⁹ inopinabile eſt regẽ infelicem eſſe. ¶Eſt autem ad ea quæ ſic ſunt,inopinabilia 81
ducere:idẽ ei quod eſt ad eã quæ eſt ſecũdum naturã,& ſecundũ legem cõtrarie
tatem,ducere.nã lex,opinio multitudinis:ſapientes autẽ ſecundum naturam,&
veritatem dicunt.& inopinabilia quidem:ex his oportet quærere locis.

Decimi tertij cap.ſcholia.De nugatione cur contingat.captiones.cur apparent facere nugari.de ſolœciſmo quomodo fiat. ꝙ dialecticus id efficere poſſit. cur appareant ſolœciſmi.ſolœciſmus ſimilis,figuræ dictionis. ¶82.Quòd enim nugatio ſit vnius, eiuſdẽmq; nequicq̃ frequens repetitio:notũ eſt. ¶Et rurſum ſi pro duplo,duplum dimidij ponatur. pro duplo ſcilicet cũ dicebatur dimidij,dimidij duplũ.¶85.Solœciſmus autẽ quale quid eſt,dictũ eſt numero 8 huius.Latini ſolœciſmũ ſtribliginẽ appellãt.qui quomodo fiat,nõ autẽ quomodo fieri debeat (nam fieri nõ debet) ampliſſime docẽt grãmatici:dialecticus autẽ quomodo eius captiones.& vtinã nũc dialectici captiũculas ſuas,ſuæ quidẽ artis labes & vitia,tã animoſe inſectarẽtur:q̃ grãmatici generoſo ſpiritu ſolœciſmos barbariſmóſq; propulſant. quidnã aliud ſophiſta in logicis: q̃ barbarus &
Leuinus (vt ita dicã) ſtribliginoſus in grãmaticis?¶Quẽadmodũ Leuin⁹ inquit.Ariſtoteles ponit de Protagora:qui iracundiã & galeã ponebat maſculina.ſed id latinæ locutioni nõ reſpõdet accõmodatũ.
Macrobius Ideo deprõptũ eſt exẽplũ ex Leuino q (vt teſtat̃ Macrobius)Venerẽ ponebat maſculinũ. dicebat
Vergilius eñ,Venerẽ igit̃ almũ adorãs.& ſi Venus eſſet maſculinũ,cũ diceremꝰ Venerẽ almã (vt Vergiliꝰ:

Tũne ille Aeneas:quem Dardanio Anchiſæ
Alma Venus Phrygij genuit Simoentis ad vndam?)

ſolœciſmus eſſet ſecundum illum, non appareret autem multis. & ſi diceremus almum : appareret
Martialis quidem & non eſſet. Vetuſta traductio de ficu ponebat,propter carmen Martialis,

Cum dixi ficus:rides quaſi barbara verba:
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus quas ſcimus in arbore naſci.
Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Ficus pluratiue quartæ,fructus fici arboris ſignificat.pluratiue ſecundæ,morbum,vitiũmq; corporis.facete iocatur in Cæcilianum grammaticum. ſingulariter autem ſecũdæ,& arborem & fructũ
Tullius ſignat.fructum,Tullius,vt ex tantulo grano fici.arborem,
Iuuenalis Iuuenalis,Diſcutienda venit ſterilis mala robora fici.Item pluratiue ſecundæ,fructum etiam ſignificat.vt
Horatius Horatius,Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi.Sed grãmaticis hæc diſcutienda amplius relinquamus.¶86.Ars quædã.ars quæ docet quomodo fiant captiones ſolœciſticæ:dialectica.quæ autẽ vtitur: ars apparens, atq; ſophiſtica.¶87.Propter hoc:quia videntur colligere,& nõ colligunt.¶Significat & illa vtraq;.ſæpe indicat & maſculinũ & fœmininum,& etiã neutrum.vt quid hoc?Antonius.quid hoc?Maria.quid hoc?ſcabellum.¶Calliope,nomen mulieris eſt:etiã eſt nomẽ muſæ.¶Et in fœmininis nominibus ſimiliter.inſerebat Ariſtoteles de nominibus ſupellectilium habẽtibus marium & fœminarũ nũcupationẽ.ſed grãmaticæ latinæ nõ habent reſpõſum,ideo non ab re id in litera omiſſum eſt.Ab hoc enim loco:vt eſt Coriſcus.eſſe Coriſcũ.vt vetus exẽplar græcum habet. exẽplar alterũ græcũ quod beneficio Aldi ſtudia tenẽt impreſſum (cui omnes meliorũ diſciplinarũ amatores debent,etiã plurimũ) ſic ad ſententiã habet:vt eſt Hipponicus. eſſe Hipponicũ. & in fœmininis nominibus eodẽ modo,& ijs quæ ſupellectilia nũcupantur habẽtia quidem fœminæ aut maris vocationẽ.quæcũq; enim in o & n deſinũt,hæc ſola ſupellectilis habent vocationẽ.vt lignũ,funis.alia autẽ nõ ſic maris aut fœminæ: quorum aliqua referimus ad ſupellectilia.vt vter quidem maſculinum nomen:lec

ctica autē fœmininū.quare & in talibus & eſt,& eſſe:faciēt differētiā. ¶88.Nam quēadmodū illic in rebus,ſic hic in nominibus.illic:in paralogiſmis figuræ dictionis.hic:in paralogiſmis ſolœciſmi.

¶De captionibus nugationis & ſolœciſmi. Cap. XIII.

82 DE eo quidē quod eſt facere nugari:quidnā dicimus nugari, iā mōſtra- Cur fit nugatio
uim⁹ omnes autē tales orationes id volūt efficere:ſi nihil referat no-
men & orationē dicere.duplū autē,& duplū dimidij idem eſt.ſi igitur
duplū eſt,dimidij duplū:erit dimidij, dimidij duplū.& rurſum ſi pro Captiones
duplo,duplum dimidij ponatur:ter erit dictū dimidij dimidij dimidij duplū.Et
putas eſt cōcupiſcētia delectationis?hæc autē eſt appetitus delectationis. eſt igi-
83 tur cōcupiſcētia appetitus delectationis delectationis.¶Sūt autē omnes huiuſ- In quib⁹ fit nugatio
modi orationū in ijs quæ ſunt ad aliquid: quæcūq; nō ſolū genera, ſed & ipſa ad
aliquid dicūtur,& ad idē & vnū aſſignātur.vt appetitus alicuius appetitus,& cō-
cupiſcētia,alicuius cōcupiſcētia,& duplū alicuius duplū,& duplum dimidij,& in
quibuſcunq; quæ(cū ſubſtātia nō ſint) ad aliquid omnino eorū ſunt,quorū ſunt
habitus,aut affectus:aut aliquid huiuſmodi,in oratione ipſorū de illis prædicato
rum declaratur.vt impar eſt numerus mediū habēs.eſt autē numerus, impar: eſt
igitur numerus,numerus mediū habēs.Et ſi ſimū:cauitas naris eſt. eſt autē naris
84 ſima.erit ergo naris,naris caua.¶Apparēt autē facere nō faciētes quādoq;:eo ꝙ
nō interrogāt ſi ſignificet aliquid per ſe dictū duplum an nihil.& ſi aliquid ſigni
ficat:vtrū idē an diuerſum. ſed cōcluſionē dicunt ſtatim:& apparet propter no-
85 mē idē,eſſe idem & ſignificare.¶Solœciſmus autē quale quid eſt,dictū eſt prius. Solœciſm⁹
eſt autē & hoc facere:& nō facientē videri,& faciētem nō videri. quēadmodum
Leuinius dixit ſi Venus maſculinū eſt. nā qui dicit almā,ſolœciſmū quidem fa-
cit ſecundū illū:nō apparet autē alijs.qui autē almū:apparet autē,ſed nō facit ſo
86 lœciſmū.¶Manifeſtum igitur quoniā & ars quædā hoc poteſt facere.eo ꝙ multę
orationes nō colligētes:ſolœciſmum vidētur colligere,vt & in redargutionibus.
87 ¶Sunt autē omnes penè apparentes ſolœciſmi propter hoc:& quādo caſus neq; Cur apparēt ſolœciſmi
maſculinū neq; fœmininū ſignificat,ſed neutrū. nā hic quidē maſculinū ſignifi-
cat,hæc autē fœmininū,hoc vero neutrū vult ſignificare: ſæpe autē ſignificat &
illa vtraq;.vt quid eſt hoc?Calliope,lignū,Coriſcus. Maſculini igitur & fœminini
differunt caſus omnes:neutri hi quidē,illi autem nō.cum datur igitur hoc:ſæpe
colligunt quaſi dictū ſit hūc.ſimiliter autē & alium caſum pro alio ponūt.captio-
ſa autē ratiocinatio fit:eo ꝙ hoc,cōmune ſit pluriū caſuū. nā hoc ſignificat quā-
doq; hic,quādoq; autē hunc.oportet autē viciſſim ſignificare:cum eſt quidē,hic:
cum eſſe autē,hunc.vt eſt Coriſcus.eſſe Coriſcum.& in fœmininis nominibus ſi-
88 militer.nā in omnibus ſimiliter eſt,& eſſe:faciēt differentiā.¶Et quodā modo in Solœciſmus
his ſimilis eſt ſolœciſmus in redargutionibus quæ ꝓpter id ꝙ nō ſimilia aut pro- ſimilis figu-
pter figurā,ſimiliter dicūtur.nā quēadmodū illic in rebus:ſic hic in nominibus ræ dictionis
accidit ſolœciſmum facere.nā homo & album & res & nomen eſt.manifeſtū igi
tur quoniā ſolœciſmum tentādum eſt ex dictis caſibus colligere.Species igitur
ſunt hæ cōtentioſarum orationum,& partes ſpecierum & modi:qui dicti ſunt.

DEcimiquarti cap.ſcholia.De occultatione ſophiſtica & cōtra moleſte reſpondentes,ſophiſtæ interrogantis loci decem & ſeptem.¶91.Ad prolixitatem vero quæ adducuntur elementis:vtendum. elementis:regulis atque præceptis.& hæc elementa ſophiſtarum ſunt. ¶94.Quæ ad occultandum dicta ſunt prius.libro octauo à numero 8,ad numerum 22. ¶98. Magis enim ſi neceſſe.ſi aſſit neceſſitas,ſintq; pater aut parētes in neceſſitate conſtituti:videbuntur illis potius eſſe tribuenda multa ꝙ̄ pauca. ¶99.Non igitur hoc & hoc.nō igitur hoc & igitur hoc:negatiue ſcilicet aut affirmatiue colligendo. ¶102.Qui videntur tales.qui videntur bene dicere,aut agere.¶103.Quandoq; illo.interrogantes debēt duplex facere.¶Vt facit Cleophon in Mandrobulo.Mandrobulus drama Cleophōtis.fuit enim Cleophon Athenienſis tragicus.tragœdias ſcripſit:quarū nomina:Actæon.Amphiaraus.Achilles. Bacchæ.Dexamenus.Erigone. Thieſtes.Leucippus. Telephus.¶104.Quod Lycophron fecit:dū propoſitū eſſet ex arte lyram cōmendare. Lycophron grāmaticus, & factor tragœdiarum inter ſeptē inſignes vnus apprime nominatus.cuius tragœdiæ: Aeolus. Andromeda. Alethes. Aeolides. Elephynor.Hercules Hicete.Hippolytus.Caſſandra.Laius.Marathonij.Nauplius.Oedipus.Orphanus. Pentheus.Pelopidæ.Symmachi, Telegonus.Chryſippus.& alia quoq; ſcripſit poemata compluſcula,apud Græcos.

¶De occultatione ſophiſtica & contra moleſte reſpódentes. Cap. XIIII.

Primꝰ locus DIffert autem non parum ſi ordinentur quodã modo ea quæ ad inter- 89
rogationem ſunt: vt lateat quẽadmodum in dialecticis. deinceps igi-
Secundus tur ex ijs quæ dicta ſunt: hæc primum dicenda. ¶Eſt autem ad redar- 90
guendũ: vnum quidem prolixitas. nã difficile ſimul multa cõſpicere.
Tertius ¶Ad prolixitatem vero quæ adducuntur elementis: vtendũ. Vnum quidem fe 91
ſtinatio. nã tardiores minus præuident. amplius autem ira & cõtentio. nam con-
Quartus turbati minus poſſunt obſeruare omnes. ¶Elementa autẽ, iræ. Manifeſtũ quoq; 92
Quintus eum facere qui vult iniuſte agere, & circa omnia impudentem eſſe. ¶Amplius. 93
permutatim interrogationes ponere: ſiue ad idem plures habeat aliquis oratio-
nẽs, ſiue & ꝙ ſic & ꝙ nõ ſic. ſimul enim accidit aut ad plura aut ad cõtraria face
Sextus re obſeruationem. ¶Omnino autẽ omnia quæ ad occultãdum dicta ſunt prius: 94
vtilia etiã ad cõtentioſas orationes. nam occultatio, latendi gratia eſt: latere autẽ
Septimus deceptionis. ¶Ad eos autem qui renuũt quæcunq; opinãtur eſſe ad orationẽ: ex 95
negatione interrogãdum, ceu cõtrarium velit, aut etiã ex æquo interrogationẽ
Octauus facere. nã cum dubiũ eſt, quid vult ſumere: minus inſoleſcunt. ¶Et quãdo in par 96
tibus dederit quiſpiã ſingula inducẽti: vniuerſale ſæpe nõ interrogãdum eſt. ſed
vt dato vtendũ. nam quãdoq; putant & ipſi dediſſe. & audientibus quoq; apparet
Nonus propter inductionis memoriã, veluti perinde atq; nõ interrogauerit vane. ¶Et 97
in quibus nõ nomine ſignificatur vniuerſale: ſimilitudine tamẽ vtendũ eſt ad id
Decimus quod expedit. nã latet ſimilitudo plerunq;. ¶Et ad ſumendũ propoſitionẽ: con- 98
trariũ, oportet cõparando interrogare. vt ſi debeat ſumere quoniã oportet per
omnia patri obedire: vtrũ per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia
nõ obedire? & ſæpe id: vtrũ multa cõcedendum an pauca? magis enim ſi neceſſe:
videbũtur eſſe multa. appoſitis enim iuxta ſe cõtrarijs: minora & maiora apparẽt,
Vndecimꝰ & peiora & meliora hominibus. ¶Valde autẽ & ſæpe facit videri redargui, maxi 99
me ſophiſtica calũnia interrogãtium: cum nihil colligẽtes nõ interrogationem
faciũt id quod eſt vltimũ. ſed cõcludenter dicũt veluti colligẽtes: nõ igitur hoc,
Duodecimꝰ & hoc. ¶Sophiſticũ autẽ eſt & cum ponitur inopinabile: quod apparet poſtulare 100
reſpõdere, propoſito eo quod videtur ex principio, & interrogationẽ taliũ ſic fa-
cere vtrũ tibi videtur? nã neceſſe eſt ſi ſit interrogatio ex quibꝰ ſyllogiſmus: aut
redargutionẽ, aut inopinabile fieri. cũ dat quidem, redargutionẽ: cum autem nõ
dat, neq; dare videtur, fatetur inopinabile. cũ vero nõ dat, videri autem fatetur:
Decimus tertius redargutionis ſimile. ¶Amplius. quemadmodũ in rhetoricis: & in redargutioni 101
bus ſimiliter cõtrarietates cõſiderãdum, aut ad eas quæ ab eodem ſunt dictæ, aut
Decimus quartus ad eos quos cõfitetur bene dicere, aut agere. ¶Amplius. ad eos qui videntur ta- 102
les, aut ad ſimiles, aut ad plurimos, aut ad omnes. ¶Quemadmodũ autẽ reſpon- 103
Decimus quintus dentes ſæpe cũ redarguũtur faciunt duplex, ſi debeat accidere redargutio: & in-
terrogãtibus vtendũ quãdoq; illo, cõtra inſtãtes: ſi ſic quidem accidat, ſic autem
Cleophon nõ, quoniã ſic ſumpſerit. vt facit Cleophon in Mãdrobulo. oportet etiã abſiſten-
tes ab oratione reliqua argumẽtorũ diuidere, & reſpõdenti (ſi præſenſerit) prius
Decimus ſextus inſtare, & prædicere. ¶Argumentãdum autẽ quãdoq; & ad aliud ab eo quod di- 104
ctum eſt, illud ſumentibus: ſi nõ ad id quod propoſitũ eſt habeat aliquis argumẽ
Lycophron tari. quod Lycophron fecit dum propoſitũ eſſet, ex arte lyrã cõmendare. ¶Ad 105
Decimus ſeptimus eos autem qui exigũt ad aliquid argumentari: poſtquã videtur oportere aſſigna-
re cauſam. dictis autem quibuſdã obſeruabilius quod vniuerſaliter accidit in re-
dargutionibus, vt dicat contradictionẽ: vt quod affirmauit negare, aut quod ne-
gauit affirmare. ſed non ꝙ contrariorũ eſt eadem diſciplina, vel nõ eadem. non
oportet autẽ cõcluſionem vt propoſitionem interrogare. quædã autẽ neq; inter-
rogãdum eſt: ſed vt cõceſſis vtendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quo
modo interrogãdum in concertatorijs exercitationibus dictum eſt.

PRIMVS ELENCHORVM SOPHISTI-
CORVM ARISTOTELIS FINIS.

SECVNDVS ELENCHORVM SOPHISTICORVM.

SECVNDI Elenchorum Sophiſticorũ Ariſtotelis primi cap. ſcholia. Quid intenditur. vtilitates cognitionis orationum ſophiſticarum. obſiſtendum illis ex cognitione rectarum.apparatum, præmeditatúmque eſſe ad illas diluendas. ¶ Cognitio ſophiſticarum orationum vtilis eſt non vt vtamur, ſed vt vtentes deprehendamus: & illas diluendo, illorum manifeſtemus errores. eſt enim ſophiſta omnis, ſycophanta: & ſimilis viro qui ſoli aliorum deceptioni inuigilat.& ferme hoc tempore vniuerſa hoc vitio laborãt ſtudia:vt ſolis aduerſus veritatem & authorum diſciplinas,captionibus inuigilent,doceántque auditores ſuos orationum ſophiſticarum,captionúmque vſum.ſed puto reſipiſcẽt:quod maxime ad incolumitatẽ ſtudiorũ velim. ¶ 1.Et quid.quid ſolutio,numero 25 huius dicetur. ¶ 2.Nam is qui in orationibus eſt conſocius.is eſt reſpondẽs. qui ſi culpat vitioſas orationes & nõ habet quo oſtendat earũ vitioſitates:videtur grauis,oneroſus atque difficilis. ¶ Sed propter imperitiam: aſſiſtẽtium. ¶ 3.Superabundantias ſufficienter diuiſimus.ſuperabundantias:locos vocat ſophiſticos,æquiuocationem,amphiboliam,compoſitionẽ,diuiſionem,accẽtum,figuram dictionis,accidens,ſecundum quid & ſimpliciter,inſcitiam redargutionis,petitionẽ principij,conſequens,nõ cauſam vt cauſam, plures interrogationes vt vnam.nam hæ argumentationum ſuperfluitates ſunt atque abũdantiæ.& cum quæuis captio diluetur: illa inquirenda erunt ad oſtendendum captionem deficere ob æquiuocationem,aut amphiboliam,aut aliquem aliorum locorum ſophiſticorum.

¶ Secundi Elenchorum Sophiſticorum Ariſtotelis de vtilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes & apparatu ad eas diluendas. Cap. I.

1 DE reſponſione autem,& quo modo oportet ſoluere,& quid,& Intentio
ad quam vtilitatẽ orationes huiuſmodi proſunt:poſt hæc dicẽdum.
2 ¶ Vtiles ergo ſunt ad philoſophiam propter duo.primum quidem quia ex quæ vt plurimum propter dictionem Vtilitates
fiunt:melius ſe habere faciunt ad id,quotupliciter quodque dicitur, & ea quæ ſimiliter & quæ aliter in rebus accidunt & in nominibus.Secundum autem ad eas quæ per ſeipſum inquiſitiones fiũt.nam qui ab alio facile captioſe fallitur & id non ſentit:& ipſe quoque à ſe id patitur perſæpe. Tertium vero,& reliquũ adhuc:ad gloriam. eo quòd circa omnia exercitatus eſſe videbitur & in nullo ſe inexperte habere.nam ſi is qui in orationibus eſt conſocius, orationes vituperat cum nihil habeat quod determinet de vitioſitate earum:dat ſuſpicionem quòd videri velit inſoleſcere. non
3 quia verum ſit:ſed propter imperitiam. ¶ Reſpondẽtibus autem,quo modo obſiſtendum ſit aduerſum huiuſmodi orationes,manifeſtum:ſi quidem recte diximus prius ex quibus ſunt captioſæ ratiocinationes, & ſi (quæ inquirendæ ſunt)
4 ſuperabundantias ſufficienter diuiſimus. ¶ Non eſt autem idem ſumẽtem orationem videre,& ſoluere vitioſitatem, & interroganti poſſe occurrere celeriter. De apparatu.
¶ Nam quod ſcimus: ſæpe tranſpoſitum ignoramus. ¶ Amplius autem quẽadmodum in alijs:id quod citius & tardius,ex exercitatione fit magis,ſic & in orationibus ſe habet. quare ſi manifeſtum quidem ſit nobis, immeditati autem ſimus:priuamur opportunitatibus frequenter. ¶ Accidit autem quandoque ſicut in linearum deſcriptionibus.nam & illic ſoluentes quandoque componere verum non poſſumus: ſic & in redargutionibus . nam ſcientes propter quid orationem accidit connectere:ſoluere tamen orationem impotes ſumus.

SEcundi capitis ſcholia.Pro apparenti ſolutione partim loci viginti. ¶ 5.Quare vt non videantur.vt non videantur ſyllogiſmum facere & colligere:ſunt corrigendi.oſtendẽdo vitioſitatem ſuæ argumentationis. ¶ Nam ſi redargutio eſt contradictio non æquiuoca ex quibuſdam:propoſitionibus.nam omnis ſyllogiſmus ex quibuſdam poſitis:concluſionem ex neceſſitate colligit: eo quòd illa ſunt . ¶ Amphibolia: ambigua,& ea ſunt , quæ ſunt ſecundum amphiboliam ancipitia. ¶ 6. Incertum enim ſi vera dicit nunc . ſcilicet cum dicebat ſe æquiuoce,

aut amphibolice capere, & non in eodem cum interrogante ſenſu. ℭ Prius autem magis. priores ſophiſtæ & magis contentioſi quàm nunc: volebant interrogatum reſpondere ſic vel non, ſine quacunque diſtinctione. ideo fiebat incerta redargutio. ℭ Fieri poteſt. fieri poteſt incerta redargutio. nam incertum eſt an ad intellectum interrogantis ſic aut non, reſponderit. aſtringebant enim veteres ſophiſtæ ſuos reſpondentes ad omne propoſitum reſpondere ſic aut non. quod minus iam fiebat tempore Ariſtotelis. ℭ 8. Quodam modo non erit reſpondentem effugere redargutionem. quodam modo: apparenter. ℭ In ijs quæ oculis ſubiecta ſunt: in rebus viſibilibus. vt eſto Coriſcus Thebanus muſicus: Athenienſis autem non muſicus. ſi rogetur éſtne Coriſcus muſicus? dato ſic. attamen hic (demonſtrato Athenienſi Coriſco) non eſt muſicus: igitur Coriſcus eſt muſicus & non muſicus. ſi putat contradictionem eſſe in æquiuoco: neceſſe eſt vt de Coriſco Athenienſi affirmet eſſe muſicum, quod prius negaſſet, & quod cognoſcitur negandum. & neget quod affirmaſſet, cognoſcitúrque affirmandum: aut duæ contradictoriæ ſimul veræ. prius enim affirmaſſet ipſum eſſe nõn muſicum, & negaſſet eſſe muſicum. ℭ 12. Et in ea (quæ ad duplex eſt) occurſione. in dilutione captionis quæ prouenit ratione alicuius multiplicitatis: vt pleræque earum quæ ſunt propter dictionem. ℭ 15. Quia autem quo pacto petitur quod eſt in principio: ex octaui Topicorum numero 90. ℭ 19. Similiter autem & in alijs. hæc particula eſt ad complementũ interrogationis ſophiſticæ. qua quidem data: aſſumitur, atqui homo eſt animalium: & deinde colligendo, completur captio. ℭ 22. Vtrum in ijs quæ ſunt vt ſententiæ. γνώμη quæ & ſententia: notam habet ſignificationem apud morales: vt eam virtutem ſignificet quæ legem ob vniuerſale deficientẽ corrigit ac emẽdat. hic autem aliter capi videtur vt eas ſignificet opiniones quæ veræ ſunt, & totas negationes, totáſque eas opiniones quæ controuerſæ ſunt & cum aliarum negatione. in illis enim plerunq; incertum eſt vtro modo propter aſſiſtentes dici oporteat. ſi enim Platonicis & Peripateticis præſentibus ſciſcitabit: vtrúmne videamus intus ſuſcipientes an foras quicquam emittentes. ſi dederit intus ſuſcipientes: id falſum Platonicis eſſe videbitur. ſi etiam dederit foras mittentes: & id quoq; falſum Peripateticis. verum poterit dicere ſe malle impręſentiarum Peripateticorum partes tutari, & viſionem cum quicquam intus admittimus fieri: quanuis aliter Platoni viſum ſit. ℭ 23. Transferens quiſpiam: tranſlatitie loquens, vténſque metaphora.

ℭ De apparenti ſolutione reſpondentis. Cap. II.

Primus loc⁹ PRimum igitur quemadmodũ ſyllogizare dicimus, opinabiliter quan- 5
doque magis quàm vere, eligere oportere: ſic & ſoluendum quando-
que magis opinabiliter quàm ad veritatem. nam omnino aduerſus
contentioſos eſt reluctandum, non vt ad eos qui redarguunt, ſed qui
redarguere apparent. non enim dicimus eos ſyllogizare. quare vt non videan-
tur: emendandi ſunt. nam ſi redargutio eſt contradictio, non æquiuoca, ex qui-
buſdam: nihil opus eſt diuidere ad amphibola & æquiuocationem. non enim fa-
cit ſyllogiſmum. ſed nullius alterius gratia diuidendum eſt: niſi quia conclu-
Secundus. ſio videtur redargutioni ſimilis. ℭ Non ergo redargui, ſed videri redargui ca- 6
uendum eſt. eo quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem
ſunt, & quæcunque aliæ huiuſmodi cauillationes quæ & veram redargutionem
adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt. nam
(quia licet in fine cum concluſum fuerit dicere ſe, non id ipſum quod affirma-
uit negare, ſed æquiuoce aut amphibolice, quanuis quammaxime contingit in
idem ferat) incertum, ſi redargutus eſt. incertum enim: ſi vera nunc dicit. ſi ve-
ro diuidens interrogaſſet æquiuocum, aut amphibolum: non incerta eſſet redar
gutio. quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) cõtentioſi
Tertius ſic vel non reſpondere eum qui interrogatur: fieri poteſt. ℭ Nunc autem quia 7
non bene interrogant inquirentes: neceſſe eſt vt reſpondeat aliquid is qui inter
rogatus eſt, emendans vitium interrogationis. quia diuiſo ſufficiẽter: vel ſic, vel
Quartus non, neceſſe eſt dicere reſpondentem. ℭ Si autem aliquis putet ſecundum æqui- 8
uocationem redargutionem eſſe: quodam modo non erit reſpondentem effuge
re quin redarguatur. nam in ijs quæ oculis ſubiecta ſunt: neceſſarium quod affir
Quintus mauit negare nomẽ, & quod negauit affirmare. ℭ Enimuero vt diluunt quidam: 9
nihil prodeſt. nam non Coriſcum aiunt eſſe muſicum & non muſicum: ſed hunc
Coriſcum muſicum, & hunc Coriſcum non muſicum. eadem nanque erit oratio

Coriſcum,ei quę eſt hunc Coriſcum muſicum eſſe,vel nõ muſicum,quod ſimul
affirmant & negant.Sed fortaſſe non idẽ ſignificant:nam nec illic nomen. qua-
re in aliquo differt.Si autẽ hoc quidem ſimpliciter dicendo Coriſcum aſſignet:
illi autẽ addat aliquem,aut hunc:abſurdũ eſt.nihil enim magis q̃ alterum.vtro-
10 libet enim nihil differt . ¶ Non ſic igitur ſed quia incertus quidem eſt qui non Sextus
determinauit ambiguitatẽ:vtrum redargutus eſt vel non redargutus,datũ autẽ
eſt in orationibus diuidere:manifeſtum ꝙ non determinando dare interrogatio-
nem,& quidẽ ſimpliciter,peccatũ eſt.quoniam etſi non ipſe:tamen oratio redar
11 gutæ ſimilis eſt.¶ Accidit autẽ ſæpe vidẽtes amphiboliam torpeſcere diuidere, Septimus
eo ꝙ crebra talia proponantur:ne ad omne videantur moleſti eſſe.deinde nõ pu
tantibus propter id fieri orationem:ſæpe profecto occurrit inopinabile.quaprõ-
pter quia datũ eſt:diuidere haud cunctandum,quẽadmodum dictũ eſt prius.Si
autẽ duas interrogationes non vnã facit quiſquam interrogationẽ:non propter
æquiuocationem vel amphiboliam fiet captioſa collectio. nónne redargutio an
non? quid enim differt interrogare, ſi Callias & Themiſtocles muſici ſint : q̃ ſi
ambobus vnũ nomen eſſet exiſtentibus diuerſis?nam ſi plura ſignificat q̃ vnum:
plura interrogauit.ſi igitur non rectum eſt ad duas interrogationes vnã reſpon
ſionem cenſere ſumere ſimpliciter: manifeſtum quoniã nulli eorũ quæ æquiuo
ca ſunt,conuenit reſpondere ſimpliciter.nec ſi de omnibus quidem verũ ſit: ve
luti cenſent quidã. nihil enim differt hoc q̃ ſi interrogaſſet : Coriſcus & Callias
vtrũ domi ſint an non ſint domi? ſiue aſſint ambo ſiue non aſſint.vtrinq; enim
plures propoſitiones. nõ enim ſi verũ eſt dicere:interrogatio propter id vna.poſ-
ſibile eſt enim ad decies millenas interrogatas quæſtiones:omnes ſic vel non,ve
rum eſſe dicere.attamen non eſt reſpondendũ vna reſpõſione.interimitur enim
diſputatio.id autẽ ſimile ac ſi idem nomen imponatur diuerſis.ſi igitur nõ opor
tet ad duas interrogationes vnã reſponſionem dare: manifeſtum quoniã nec in
æquiuocis ſic vel non,dicendũ.neq; enim qui dixit reſpondet:tametſi dixit. ſed
12 id admittunt quodã modo in diſputationibus:eo ꝙ lateat quod accidit.¶ Quẽ- Octauus
admodum igitur diximus ꝙ redargutiones quædam videntur eſſe cũ non ſunt:
eodem quoq; modo & ſolutiones quædam videntur eſſe quæ nõ ſunt , quas dici-
mus quandoq; operæprecium magis afferre q̃ veras in contentioſis orationibus,
13 & in ea (quæ ad duplex eſt) occurſione. ¶ Reſpondendum autẽ in ijs quæ viden Nonus
14 tur:eſto,dicendo.nam & ſic minime fiet redargutio. ¶ Si vero aliquid quod in- Decimus
opinabile ſit cogatur dicere:hic maxime addendum videri.ſic enim neq; redar-
15 gutio, neq; inopinabile videbitur fieri. ¶ Quia autẽ quo pacto petitur quod eſt Vndecimus
in principio,manifeſtum putant omnino (ſi ſint propinquæ) interimendũ,& nõ
16 concedenda eſſe vlla:perinde ac ſi quod in principio eſt petat. ¶ Et quando ali- Duodecim⁹
quid tale poſtulauerit quiſpiã quod neceſſariũ quidem eſt accidere ex poſitione,
ſit autẽ falſum vel inopinabile:idem dicendũ.nam quæ ex neceſſitate accidunt:
17 eiuſdem vidẽtur eſſe poſitionis. ¶ Amplius.quando vniuerſale non nomine ſu- Decimus
mitur ſed ſimilitudine:dicendum ꝙ non ſic datum eſt,neq; vt propoſuit ſumit. tertius
nã propter id ſit ſæpe redargutio.cum autem prohibetur his:ad id quod nõ bene
oſtenſum eſt redeundum.obſiſtendum autẽ ſecundum dictam determinationẽ.
18 ¶ In ijs igitur quæ proprie dicuntur nominibus:neceſſe eſt reſpondere,vel ſim- Decimus
19 pliciter,vel diuidendo. ¶ Quæ autem ſubintelligentes proponimus:vt quæcũq; quartus
nõ planè ſed truncatim interrogantur:propter id accidit redargutio.vt putáſne Decimus
quicquid eſt Athenienſium:poſſeſſio eſt Athenienſium? ſic.ſimiliter autem & in quintus
alijs?atqui homo eſt animalium.ſic.poſſeſſio igitur animalium homo.nam homi
nem animalium eſſe dicimus : quia animal eſt. & Lyſandrum Lacedæmoniorũ:
quia Lacedæmonius eſt.manifeſtum igitur quoniam in quibus obſcurũ eſt quod Decimus
20 proponitur:non ſimpliciter concedendum. ¶ Quando vero duobus exiſtentibus ſextus

cum hoc quidem eſt,ex neceſſitate alterum eſſe videtur,cum vero alterum eſt,
Declaratio hoc non ex neceſſitate:interrogato vtroq;,oportet quod minus eſt dare.¶Nam 21
Decimus ſeptimus. difficilius eſt colligere de pluribus. ¶Si autem argumentetur quòd hic quidem
eſt contrarium,illi autem non eſt:ſi oratio vera ſit,contrarium eſſe eſt dicendũ,
Decimus octauus at nomen alterius poſitũ non eſſe. ¶Quoniam autem quædam quidem eorum 22
Quintilian⁹ quæ dicuntur plures eum qui non concedit falſum dicere aiunt, quædam autẽ
Sẽtentiá veteres, quod non:vt quæcunque ambigunt (vtrum enim corruptibilis vel immortalis ſit ani
animo ſenſiſſent, vocauerunt. ma animalium: non exploratum eſt multis) in quibus igitur incertum eſt vtro
modo ſoleat dici quod proponitur? vtrum in ijs quæ ſunt vt ſententiæ? vocant
enim ſententias & veras opiniones,& totas negationes.vt diameter incommen
Decimus nonus ſurabilis eſt. ¶Amplius.de quo verum dubitatur:transferens quiſpiam nomina 23
maxime latebit in illis.nam quia incertum eſt vtro modo ſe habet verum: non
videbitur ſophiſtice agere. propter id autem quòd dubium: non videbitur fal-
Viceſimus ſum dicere.nam metaphora faciet orationem ſine redargutione videri. ¶Am- 24
plius.quaſcunque interrogationũ præſenſerit aliquis:præinſtandum eſt,& prædi
cendum.nam ſic maxime interrogantem prohibebit.

TErtij capitis ſcholia. De recta ſolutione & dilutione captionum propter dictionem loci decẽ & octo. ¶29. In ea vero quæ eſt cõſcire ſcientẽ.codex græcus ex typis cuſorijs adiectum habet:vt hoc quidem,ſciẽs dicere vel agere:& id conſcit quod legit,vel agit. hic autem ſcit legere iambica:hic igitur conſcit & iambica. ſed vetuſtus codex id nõ habet: neq; aotiqua traductio. conſcire eſt duplex. nam id cum alio ſcire:illud vero conſcium eſſe ſignificat. ¶Ens:verum,duplex eſt ens:quando vtroq; ſenſu vera eſt.non ens:quando vtroq; falſa.ſignificat duplex:quando vno ſenſu vera & altero falſa eſt oratio. ¶30.Vt in eo quod eſt cæcum videre. cæcum videre duplex eſt ſecundum amphiboliam.vt poſſibile ens quempiam cæcum videre:ſignificat poſſibile eſſe vt quiſpiam cæcum videat,& id verum eſt: aut poſſibile eſſe vt quempiam cæcus videat,& id falſum eſt.¶33.Non enim eſt idem quod non eſt conſcire,vt non eſt idem noo conſcire iambica:& non ſcire ſic (vt dicere) iambica.nam qui ignorat ſecundum ſe iambica, ſcit dicere iambica: at non conſcit iambica. conſcius enim eſſet:eſſe iambica. ¶36. Habet quidem aliquid etiam dubiarum quæſtionum. quæſtio eſt vtrum ea deceptio quæ eſt propter compoſitionem ſit propter duplex. vult proprie non eſſe propter duplex. nam oratio compoſita & diuiſa non ſunt eadem:cum ſit alius & alius contextus orationis,& dictioois cum dictione ordinatio.debet tamen diuidendo dilui.vnde fit vt non ſolum duplex:diuidendo ſoluatur.ſolent tamẽ diuerſa multiplicia ponere:actu,poteſtate,phantaſia.at quia hæc Ariſtotelis vocabula nõ ſunt,& appoſita nouam efficiunt phantaſiam:idcirco ab illis libenter abſtineo. cui enim proficere ſummopere cura eſt: ſe intra philoſophorũ terminos arceat,contioeátq; oportet.alioqui qui noua meditatur,inuſitatáq; vocabula:laqueos nectit ad intelligentiæ lapſus.quis enim (ſi ſapiat) barbara atq; inſulſa recipiat pro aptis?nam vt hæc diſciplinæ lege continentur:ita illa nullam legem, nullúmq; regulæ moderamẽ patiuntur,ſed figmentis ſimilia,plerunq; omnẽ diffugiunt intelligentiæ captum.¶38.Ora & hora.acceotu exili regiooem, aſpirato autem denſóq; tẽpus ſignificat. Ariſtoteles ὄρος poſuit: quod habens exilem accentũ,montem:aſpiratũ autem,limitem terminúmq; ſignificat.ſed latina dictione quæ reſpondeat caremus.ideo oram & horam (quæ in analogia reſpondent) potius poſuimus q̃ in antiqua traductione malum & malum:quæ ſimilem in accẽtu,analogiã oon ſeruãt. ¶Et illic iam ſigna faciunt.ſigna:notæ accẽtuum. ὄρος ὅρος:notæ accentuum ψιλὴ καὶ δασεῖα faciunt prolata non eadem cum exiliter & denſe proferũtur.& in ora & hota notæ accentus non eædem. nam ora exiliter ſcribitur & profertur:& hora aſpiratur & denſe profertur.éſtq; h oota aſpirationis vocis, & ᾿ nota exilitatis : ſed nota ᾿ raro latini vtuntur. attameo ὄρος vt paulo ante dixit in ſcriptis idem ſeu exile,ſeu denſum:cum ex eiſdem literis,ſit.ſimiliter ora & hora.nam h nõ litera,ſed ſpiritus:quod manifeſtius eſt apud græcos.vtpote quod oõ in ordioe literarum: ſed in apicibus collocant,vt & cæteros accentus.¶Pyræus portus Athenienſium,40 ſtadia (vt tradit Strabo) ab vrbe diſtans.& hæc oratio putaſne vidiſti tu nũc io Pyræo naues, cum ſis io Sicilia, poteſt coniungere nunc & vidiſti:& falſa eſt. vel poteſt diſiungere vt dicatur putáſne vidiſti tu,in Pyræo naues nunc cum ſis in Sicilia.ſed noo eadem eſt oratio.¶Putáſne quorũ ſcientiæ bonæ,bonas eſſe diſciplinas? Iungi poteſt vt intelligatur:putas ea quorũ ſcientiæ bonæ,bonas eſſe diſciplinas,& id falſum.diuidi poteſt putáſne quorũ ſunt ſcientiæ bonæ bonas eſſe diſciplinas?& intelligẽtia eſt: putáſne diſciplinas eſſe bonas eorum:quorum ſciẽtiæ ſunt bonæ. ¶Putáſne verum dicere:nunc q; tu factus es? iungitur ounc cum factus es.falſum.diſiungitur,putáſne verum dicere nunc:q; tu factus es. verum. ¶Poteſtatem habet quis:non citharizans vt citharizet.componitur,cum non citharizans ei quod

eſt vt citharizet adiungitur.& id falſum eſt. diuiditur: cum non citharizans adiungitur ad poteſtatem habet,hoc pacto. poteſtatem habet quis non citharizans:vt citharizet. & id verum eſt.❡39.Putas ne eſt quod habitas domus? ſic. nunquid,ne eſſe quod habitas: negatio eius eſt quod habitas? ſic. dicebas autem, ne eſſe quod habitas domum.negas igitur te habitare domum. exemplum Ariſtotelis paululum immutatū eſt. vt locutioni latinæ quàm fieri poteſt accommodetur. Captio eo quòd ne poteſt habere accentum grauem:tunc interrogans eſt & nō negans, ſic.putáſne eſt quod habitas domus?ſic. verum eſt,aut poteſt eſſe vox acuta, ſic.putas ne eſt quod habitas domus. & ſic particula eſt negatiua. falſum eſt. Id autem iuſtos viros iuſtum eſt pendere: vetuſtæ traductionis, in nullo literæ reſpondebat.❡Idem & ſecundum idem contingit.vt homo videt ſecundum oculum,& ſecundū oculum videtur. ❡Secatur, vritur, operatur.græce poniturαἰσθάνεται quod vocē habet paſſiui, vt præcedentia:ſed latine dicitur ſentit, habétq; vocem actiuam. ideo oportuit ponere aliam dictionē, quæ vocem habeat paſſiuam: quale eſt operatur. ❡Nam vnum ſolum amittens calculum : non habebit decem calculos, id imperfectū. perficiatur autem captio. habebat autem prius decem calculos: perdidit igitur decem calculos. Ponit autem Ariſtoteles nunc ἀστράγαλον,nunc ψῆφον quod calculum ſignificat,& os calcanei animalium. ❡40. Vt ſi eſt quidem quod, eſt etiam quod non.ſi eſt quidem,quod eſt ſolutio: eſt etiam quod non eſt ſolutio.nam ſi concludit:eſt ſolutio. ſi non id : non eſt ſolutio.❡41.Quod ambulat aliquis.quod:ſpatium dicit. totam diem dicit quando.nam quod ambulat aliquis eſt via,ſpatiúmve. quando autem ambulat, totam diem, aut diluculo, aut veſperi. ❡Nec cum ſcyphum bibat. putáſne quod quis bibit: liquor eſt?ſic. ſcyphum autem quis bibit.ſcyphus igitur liquor eſt.calicem vini quis bibit.calix igitur vinū.ſcyphus,calix:non quod,ſed ex quo dicit.❡Et putas quod quis ſciuit, inueniens vel diſcens ſciuit? ſic.quorum hoc quidem inuenit, illud autem didicit:hæc ambo neque inueniens,neque diſcens ſciuit.non igitur quod quis ſciuit:vel inueniens,vel diſcens ſciuit.hæc: omne vniuerſum,& collectum dicit:quod autem, non dicit.ideo non accidit:hæc neque inueniens,neque diſcens ſciuit.igitur non quod ſciuit,inueniens vel diſcens ſciuit, ſed nō quæ ſciuit:inueniens, vel diſcens ſciuit.❡An hæc quidem omne: dilutio captionis eſt.hæc:omne, & aggregatum dicit.hoc autem: non omne,aggregatúmque,ſed ſingulū. ❡Quis tertius homo à ſe. quia tertius ab homine eſt, & ipſe homo eſt. igitur tertius homo à ſe.& quòd ſit à quolibet tertius. quia tertius ab homine: Callias autem homo, igitur tertius à Callia.& ita de quolibet alio. ❡Quare non eſt idem exponere:non eſt eadē eiuſdémque prædicamenti expoſitio. ❡Exponere autem non facit tertium hominem.hoc eſt, captio q; quilibet ſit à ſe tertius homo: nō prouenit propter expoſitionē eo ſcilicet q; quid ſubſtantiáq; exponatur,quantum, quale, aut aliquid aliorum prædicamentorum. nam Callias in captione exponitur homo. Callias autem & homo eiuſdem prædicamenti ſunt: & ipſum quid & ſubſtantiam eſſe conceditur. ſed hoc aliquid & ſingulare: commune conceditur.quocirca,& quod ſubſtantiæ communi conuenit: idem ſingulari tribuitur. q; ſi quis contendat id eſſe propter expoſitionem, quia hoc aliquid,quale quid eſſe exponitur:nō cenſet Ariſtoteles magnopere eſſe curandum,ſi propter expoſitionem id prouenire dicatur. Veruntamen proprie propter expoſitionem prouenit captio,quando quod eſt vnius prædicamenti per alterum exponitur.vt ſubſtantia,quantum,quale,aut aliquid huiuſmodi. ſed eadem putatur expoſitio: quando in eodem ſit prædicamento,maxime in ſubſtantia.nam ſi forte quanta,quot exponerētur: hallucinatio hæc propter expoſitionem diceretur.vt quantos heri digitos habuiſti,hodie habes.atqui heri decem habuiſti.decem igitur hodie habes: poſito quòd digitum vnum perdideris.non quot fuit exponendum:ſed determinata aliqua menſura magnos.continuum enim hic exponitur diſcretum.

❡De recta ſolutione loci.

25 QVoniam autē recta ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi, ob quamcunque interrogationē accidat falſum(falſus autem ſyllogiſmus dicitur dupliciter.nā aut ſi collectum eſt falſum:aut ſi cum nō eſt ſyllogiſmus,videtur eſſe ſyllogiſmus)erit & quæ nunc dicta eſt ſolutio:& apparētis ſyllogiſmi,ob quam videtur eſſe,interrogationū correctio.quare contingit orationes ſyllogizantes quidē interimere:apparentes autem diuidentem ſol- Quid recta ſolutio.
26 uere. ❡Rurſum autem quoniam ſyllogizātium orationum:hæ quidem veram,illæ autem falſam habent concluſionē.eas quidem quæ ſecundum concluſionem ſunt falſæ,duobus modis contingit ſoluere.nam & eo quòd interimitur aliquid eorū quæ
27 interrogata ſunt,& eo quòd oſtenditur cōcluſio,nō ſic ſe habere.❡Eas verò quę ſecundum propoſitiones: eo quòd interimitur quiddam ſolū.nam concluſio vera eſt.

¶Quare volentibus ſoluere orationem:primum quidē inſpiciendum ſi ſyllogizat, an non ſyllogizat:deinde vtrum vera ſit concluſio,an non vera:quatinus vel diuidentes,vel interimentes ſoluamus,& iterū interimentes hoc modo,vel illo:quemadmodum dictum eſt prius. ¶Differt autem plurimum & interrogatam & non:ſoluere orationem.nam præuidere quidem difficile eſt:per otium autē temporis,videre facile. earum igitur quæ propter æquiuocationem,& amphiboliam redargutionū: aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura ſignificantem,aliæ autem concluſionem multipliciter dictam.vt in ea quidem quæ eſt ſilentia dicere:cōcluſio eſt duplex.in ea vero quæ eſt non conſcire ſcientem:vna interrogationum amphibola eſt.Et duplex quidem quandoque eſt ens,quandoque nō eſt ens,& quandoque ſignificat duplex,hoc quidem ens,illud vero non ens. ¶Quibuſcunque igitur in fine eſt multiplex:niſi prius ſumpſerit cōtradictionem,non fit redargutio.vt in eo quod eſt cæcum videre.Nam ſine contradictione non fit redargutio. ¶Quibuſcunque vero in interrogationibus:non neceſſe eſt prænegare quod duplex eſt.Nam non ad hoc, ſed propter hoc fit oratio. ¶In principio igitur ad duplex & nomen, & orationem ſic reſpondendum:quòd eſt vt ſic,eſt autem vt non.vt de eo quod eſt ſilentia dicere: quòd eſt vt ſie,eſt autem vt non.& quæ expediunt:agendum.ſunt autē quæ ſic:ſunt autem quæ non.nam expedientia dicuntur multipliciter. ¶Si autē lateat:in fine addendo interrogationi,corrigēdum.éſtne ſilentia dicere?nō tamen eos qui ſilēt. ¶Et in ijs autem quæ ſe habent quidem multipliciter in propoſitionibus:ſimiliter nō putas conſciunt,quòd ſciunt?ſic ſed non ſic ſcientes:non enim eſt idem:quod non eſt conſcire,atq; ſic quidem nō eſſe ſcientes. ¶Et omnino obluctādum eſt:tametſi ſimpliciter colligatur:quòd non rem quā dixit negauit:ſed nomen.quare id non eſt redargutio. ¶Manifeſtū autem & eas quæ ſunt propter compoſitionem,& diuiſionem: quomodo ſoluendū.nam ſi diuiſa & compoſita oratio aliud ſignificat cum concluditur,contrarium dicendū.Sunt autem huiuſmodi omnes orationes ſecundum cōpoſitionem & diuiſionē.Putáſne quo vidiſti tu hūc percuſſum:illo percuſſus eſt hic?& quo percuſſus eſt,illo tu vidiſti? ¶Habet quidē aliquid etiam dubiarū quæſtionum: quanuis ſit propter compoſitionē.Nam nō eſt duplex,ob id quod eſt ſecundum diuiſionem.nō enim eadem oratio ſit diuiſa & compoſita.ſiquidem ora & hora ſecūdum accētū prolata ſignificant aliud:ſed in ſcriptis quidē idem nomē,cum ex eiſdem elementis ſcriptum ſit & ſimiliter.& illic autem iam ſigna faciunt, prolata non eadem. quare non duplex quod propter diuiſione eſt.Manifeſtū autem quoniam nō omnes redargutiones propter duplex:ſicut quidā dicunt.Diuidendū igitur ei qui reſpōdet. nō idem eſt enim dicere videre oculis,percuſſum:& dicere,oculis percuſſū,videre. Et Euthydemi oratio.Putáſne vidiſti tu nūc exiſtētes in Pyrço naues,cum in Sicilia ſis?Et rurſum, Putáſne malum ſutorē bonum eſſe?ſit autē quis bonus ſutor:malus. quare ſutor malus. Putáſne quorum ſcientiæ bonæ,bonas eſſe diſciplinas,mali autē bona diſciplina,igitur bona diſciplina malum.Attamen & malū,& diſciplina malū. quare mala diſciplina,malum.Putáſne verū dicere nūc quoniam tu factus es?factus es ergo nunc.An aliud ſignificat diuiſum?verum enim dicere nunc,quòd tu factus es:ſed non,nunc tu factus es.Putáſne vt potes & quæ potes,ſic & ipſa facies?non citharizans autem habes poteſtatem citharizādi.citharizabis igitur non citharizans. An non huius habet poteſtatem:vt nō citharizans citharizet?ſed cum nō facit hoc: vt faciat. ¶Soluunt autem quidā id & aliter.nam ſi dedit vt poteſt facere:nō dicunt accidere non citharizantem citharizare. non enim omnino vt poteſt facere datum eſt facere.nō idem autem eſſe vt poteſt:& omnino vt poteſt facere.Sed manifeſtum quoniam non bene ſoluunt.nam orationum omnium quæ propter idem : eadem

Aequiuocatio, Amphibolia.

conſcit dicere iambica,atamen ſcit ignoret eſſe re iābica. dicere iābica.bica. hic.

Compoſitio. Diuiſio.

Captiones. Dubitatio.

putáſne quo vidiſti hunc hūc percuſſum illo percuſſus eſt? hic autem oculo vidiſti percuſſum. igitur oculo percuſſus eſt.

& putas quo hic percuſſus eſt, illo tu vidiſti. autem virga percuſſus eſt. igitur virga vidiſti.

Alia ſolutio ſed inſufficiens.

38 ſolutio.eadem autem non accommodabitur ad omnes,nec omnino ad interro
gatas:ſed eſt ad interrogantem,& non ad orationem.¶ Propter accentum autē Accentus.
orationes non ſunt,neque in ijs quæ ſcribuntur,neque in ijs quæ dicuntur,præ- Captiones.
terquam ſi quæ paucæ fiunt.vt hic: putáſne eſt quod habitas, domus? ſic. nun-
quid,ne eſt quod habitas:negatio eius eſt quod habitas? ſic.dicebas autē,ne eſſe
quod habitas domū.negas igitur te habitare domum.Quomodo autē ſoluendū Figura di-
39 eſt,palam. Non enim idem ſignificat grauiter & acute prolatum.¶ Manifeſtum ctionis.
autem & in ijs quæ fiunt propter id ꝙ vt eadem dicuntur ea quæ non ſunt ea-
dem,quo pacto obſiſtendum:eo ꝙ habemus genera prędicamentorum.nam hic
quidem dedit interrogatus non eſſe aliquid eorum quæ quid eſt ſignificant:ille
vero oſtendit quidem eſſe aliquid eorū quæ ſunt ad aliquid,vel quantitatis.vi- Captiones.
dentur autē quid eſt ſignificare propter dictionem.vt in hac oratione,Putáſne
contingit idem ſimul facere & fieri?non.At vero videre ſimul & videri idem &
ſecundum idem contingit.Putáſne eſt aliquid eorū quæ ſunt pati facere? non.
Nónne igitur ſecatur,vritur,operatur ſimiliter dicūtur:& omnia quidē pati ſi-
gnificant?Rurſum autem currere,videre ſimiliter ſibiinuicem dicuntur.verun-
tamen videre operari aliquid eſt.quare & pati aliquid ſimul etiam & facere.Si
autē aliquis illic dans nō contingere ſimul idem facere & pati:videre & videri
dicat poſſibile,nōdum redargutus eſt ſi nō dicat videre facere aliquid,& videri
pati.indiget enim hac interrogatione:ſed ab audiente opinatur datū eſſe, cū &
ſecare facere aliquid & ſecari fieri aliquid dedit,& quęcūq; alia ſimiliter dicunt̃.
Nā reliquum ipſe addit qui audit, veluti ſimiliter dictū.illud autē dicit̃ quidē
nō ſimiliter:videtur autem propter dictionem.Idem autem accidit hic quod in
æquiuocationibus.putat enim in æquiuocis inſcius orationū:quam dixit negare
rem,non nomen.ideóq; adhuc indiget interrogatione,ſi ad vnū aſpiciens dicat
æquiuocum.ſic enim dante:erit redargutio.Similes autē & hæ orationes illis.ſi
quod quis habens,poſtea nō habet,amiſit.nā vnum ſolum amittens calculum:
non habebit decem calculos.An quod nō habet quidē,prius habens,amiſit:quā-
tum autem habet vel quot,non neceſſe eſt tot amittere.interrogans igit̃ quod
habet:colligit in eo quot.nā decē,aliquot.ſi igit̃ dixiſſet à principio,ſi quot quis
nō habet prius habēs:putáſne amiſit tot?nullus vtiq; dediſſet:ſed aut tot,aut ho
rum aliquid.Et quoniā dabit aliquis quod nō habet. nō enim habet vnum ſolū
calculum.An nō dedit quod non habuit:ſed vt nō habuit?nā ſolum,non quod
ſignificat,neq; quale,neq; quantū:ſed vt ſe habet ad aliquid,vt ꝙ nō cum alio.
Quemadmodū ſi dicat:putáſne quod non aliquis habet dabit?non annuente au
tem:interroget ſi dabit quis aliquid cito,qui non habet cito?aſtruente autē:col-
ligat ꝙ dabit quis quod non habet. Et manifeſtum quoniā non ſyllogizauit.nā
cito nō eſt quod dare:ſed hoc modo dare.quo autē modo non habet:dabit ali-
quis.vt quod delectabiliter habet,mœſte dabit.Similes autē & huiuſmodi ora-
tiones.Putáſne quam nō habet:manu percutiet quis?aut quē non habet:oculo Dilutio an-
40 videbit?nō enim habet vnū ſolum oculum.¶ Soluunt autē quidam dicentes & tiquorū in-
ꝙ habet vnum ſolum oculum,& aliud quidlibet qui plura habet.Quidā autem ſufficiens.
& vt quod habet accepit.dedit enim vnū ſolum hic calculum, & hic habet(di-
cunt)vnum ſolum ab hoc calculum.accepit enim ab hoc. ergo vnū ſolum ha-
bet hic calculum.Alij autē ſtatim interrogationem interimentes.quia cōtingit
quod nō accepit habere.vt vinū accipientem,ſuaue,ſi corrumpat̃ in acceptione:
habere acre.Sed quod dictum eſt prius:hi omnes non ad orationem,ſed ad ho-
minem ſoluunt.nā ſi eſſet hæc ſolutio:dantem oppoſitum nō poſſibile eſſet ſol-
uere:quemadmodum & in alijs.vt ſi eſt quidem quod eſt,eſt etiam quod nō eſt Aliæ captio-
ſolutio.ſi ſimpliciter det dici,concludit:ſi autem nō concludit,non erit ſolutio. nes figurę di
41 in prædictis autem(omnibus datis)non dicimus fieri ſyllogiſmū.¶ Amplius ctionis.

autem & hæ ſunt ex huiuſmodi orationibus. Putáſne quod ſcriptum eſt: ſcripſit
quis? ſcriptum eſt autem nunc quòd tu ſedes falſa oratio, erat autem vera cum
ſcribebatur: igitur ſimul ſcribebatur falſa & vera. Nam falſam, vel veram ora-
tionem, vel opinionem eſſe: non quod, ſed tale ſignificat. nam eadem ratio, & in
opinione. Et putas quod diſcit diſcens: hoc eſt quod diſcit? diſcit autem aliquis
quod eſt tarde, celeriter. Non igit̃ quod diſcit: ſed vt diſcit dixit. Et putas quod
ambulat aliquis: peſſundat? ambulat autem totam diem. An non quod ambulat:
ſed quando ambulat dixit. nec cum ſcyphum quis bibat: quod bibit, ſed ex quo.
Et putas quod quis ſciuit inueniens, vel diſcens ſciuit? quorum autem hoc qui-
dem inuenit, illud autem didicit: ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne:
quod autem omne. Et quoniam eſt quis tertius homo à ſe, & ab vnoquoq;. Nam
homo & omne cõmune: nõ hoc aliquid, ſed quale quid vel ad aliquid, vel aliquo
modo, vel huiuſmodi aliquid ſignificat. Similiter autẽ & in hoc, Coriſcus & Co-
riſcus muſicus, vtrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud au-
tem quale quid ſignificat. quare nõ eſt idem exponere. Exponere autem non fa-
cit tertium hominem: ſed id ipſum quid eſſe concedere. non enim erit hoc ali-
quid eſſe id quod Callias & id quod homo eſt. neq; ſi quis expoſitum non id qui-
dem quod hoc aliquid eſſe dicat, ſed idem quod quale: nihil referret. nam erit à
multis vnum quiddam: vt homo. manifeſtum ergo quoniam non dandum hoc
aliquid eſſe quid quod cõmuniter prædicatur de omnibus, ſed aut quantum, aut
quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium ſignificare. ℂ Omnino autẽ in quæ pro- 42
pter dictionẽ ſunt orationibus: ſemper per oppoſitum erit ſolutio quàm propter
quod eſt oratio. vt ſi propter compoſitionem oratio: ſolutio diuidendo. ſi autem
propter diuiſionem: componendo. Rurſum ſi propter accentum acutum: grauis,
erit ſolutio. ſi vero propter grauem: acutus. Si autem propter æquiuocationem
eſt: oportet oppoſitum nomen dicendo, ſoluere. vt ſi animatum accidit dicere,
negando non eſſe: manifeſtum quòd eſt inanimatum. ſi vero inanimatum dixit,
hic autem animatum colligat: dicendum quòd eſt inanimatum. Similiter autem
& in amphibolia. Si autem ſecundum ſimilitudinem dictionis: oppoſitum erit
ſolutio. putáſne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet: ſed vt
non habet? vt vnum ſolum calculum. putáſne quod ſcit diſcens vel inueniens
ſcit? attamen non quæ ſcit. & ſi quod ambulat, peſſundat: non tamen quando. ſi-
militer autem & alijs.

Modus vniuerſalis diluẽdi in dictione.

QVarti capitis ſcholia. Argutiarum accidentis diluendarum loci ſex. ℂ 42. Habere au-
tem oportet quo refellat dicendo id perinde eſt vt. id Ariſtoteles habet ἔχειν δεῖ
προφέρειν ὃ οἶον, habere autem oportet proferre vt. ſed quia id ſubobſcurum: idcir-
co ad verba non conuerſum eſt. quod aliquando expedire non tacuit Flaccus cum in
arte poetica diceret,

Horatius.

Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec deſilies imitator in arctum,
Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.

ℂ 43. Putáſne id ſcis: quod debeo te interrogare? non. ſcíſne quatuor paria ſint, an imparia? ſcio. id
autem debeo te interrogare, igitur id ſciebas: quod te debebã interrogare. ℂ Cognoſcíſne venien-
tem aut coopertum? non. nónne patrem tuum cognoſcis? ſic. qui autẽ venit, & qui coopertus eſt:
pater tuus eſt. cognoſcis igitur venientem, & coopertũ. ℂ Statuáne opus tuum eſt? non. nónne ſta-
tua opus eſt? ſic. nónne tua? ſic. opus igitur tuum. ℂ Canis, éſtne tuus pater? non. eſt pater? eſt tuus
etiam. igitur pater tuus. ℂ Súntne omnia pauca: paucies pauca? non. cẽtum ad dena millia paucies
pauca. & ita de quolibet alio. omnia igitur pauca: paucies pauca. Et de paucis & multis alio modo,
captiones nectunt. Tria pauca ſunt: ánne? pauca. & ſi vnum addidero, multa non erunt? non. pro-
gredior rurſus: & ſi quando dabis eſſe multa, additũ granũ efficiet aceruum, vnúmq; tandẽ efficiet
multa. ſed ne centum millia multa ſunt? multa. vnũ ſi dempſero: multáne relinquam? etiam. progre
diar: ſi tandem occurrerent pauca, demptum granum tollit aceruum. omniáne igitur multa ſunt,
& vnũ multa: & omnia pauca, & centena millia pauca, ſiquidẽ vnũ paucum? ſed hæc ad Chryſip-
pi ſoritas. Cũ minutatim, gradatímve additur, aut demit (vt in Academicis ait Cicero) id captio-

ſiſſimum & vitioſum interrogationũ genus Soritas appellant:qui aceruum faciunt vno addito grano.& adeo irrepſit id tortuoſum argumentandi genus:vt Sorbona id aliquãdo vel inuita ſentiat. attamen Athenis hæc Areopagus damnabat.℄44.Idipſum quod approbant:ſcilicet poſſibile eſſe idẽ cognoſcere & ignorare.℄45.Nam poſſibile eſt oſtendere quempiam ꝙ falſum quidẽ ſyllogizauit.poſſibile eſt vt quiſpiam dicat orationẽ Zenonis quę eſt,impoſſibile eſt aliquid moueri:colligere falſum,& inſuper illum dicere.quare ſi quis moliatᷣ ratione Zenonis colligere vt ad impoſſibile:peccat,tametſi millies colligat. dicere certe illo modo nõ eſt ſoluere.ſed ſoluere eſt oſtẽdere id ꝓpter quod falſum colligit, & quare ſi quis moliatᷣ oratione Zenonis colligere vt ad impoſſibile:peccat. ℄Fortaſſe autẽ & id.idem cognoſcere & ignorare non ſecundum idem:verũ & exẽplis eius qui ita ſolueret,parum accõmodatur. ℄Sic enim idem cognoſcit & non cognoſcit,ſed nõ ſecundum idem.ſi quiſpiã venit aut laruatus,aut velata facie:nihil prohibet illum cognoſcere & nõ cognoſcere reſpectu diuerſorum prædicatorũ,non autẽ ſecũdum idem.vt agnoſcis ꝙ venit,quòd faciem velatus,ꝙ pullo veſtitus indumento,ꝙ caligatus, ꝙ crepidas habeat laceras, & multa fortaſſe alia huiuſmodi prædicata quæ ſenſus oſtendunt.neſcis tamen an Petrus,an Ioannes,an notus tibi,an ignotus,affinis,an nulla tibi neceſſitudine vinctus,an literatus,an literarum expers:& innumera huiuſmodi.& quanuis cognoſcas venientem:hoc eſt eſſe venientem atq; ꝙ venit & qui venit Petrus ſit,non tamen oportet te cognoſcere ꝙ Petrus is ſit qui venit.nã non oportet ſi accidens cognoſcas,& diſtincte ſemper eius agnoſcere ſubiectum,rẽmq; ſubiectam.& quanq̃ idem eſſet pater tuus:non oportet te cognoſcere venientem eſſe patrem tuum.non enim ſi rei ſubiectæ cuiuſpiam accidens aliquod cognoſcimus:& aliud identidẽ eiuſdẽ rei ſubiectæ accidens,cognoſcere oportet.eſſet enim Petrus res ſubiecta : accidentia eius, veniens & pater tuus. nam idem & veniens & pater tuus.Quę autem vocabula notiones mẽtis deſignantia,arceant ad huiuſmodi notiones,ꝙ referat enunciare venientem agnoſco,& agnoſco venientem:recentiorũ ſunt,& propemodum frigida neotericorum ſomnia. ℄46. Quòd omnis numerus paucus.ſitntne centum ad dena millia pauca,& mille ad decies cẽtena millia?ſic.omnis igitur numerus paucus.℄47.Sed nõ tuum filium,non accidit eſſe tuum filium.quia ſcilicet non eſt filius tuus:accidit tamen, ſequitũrq; quòd ſit tuus,& ꝙ ſit filius.℄Et ſi quid ad mala.non ſequitur ſi prudentia eſt diſciplina malorum:ergo eſt aliquid malorum. ſed captio eſt accidentis , aut propter id quod aliquo modo & ſimpliciter. ℄Non enim ſi bonum eſt & huius:bonum huius ſimul.vt ſi eſt bonum poſſidentis:ꝙ ſimul ſit bonum mali,ſi is qui poſſidet malus ſit etiam.& malo,diuitiæ bonæ non dicuntur,ſed malæ.℄Non enim ſi interdum aliquid ſignificamus auferentes.ceu cũ dicitur homo eſt è numero animalium: cum auferimꝰ è numero & ſolum id dicimus homo eſt animalium, idem quoq; intelligi volumus: at non propterea multiplicitatem aliquam eſſe oporteat. ℄Nam & dimidium dicentes verſus da mihi:Iliada ſignificamus. nã & dicẽtes da mihi dimidiũ verſus,ſignificamus Iliada, ſignificamus dimidium verſus Iliados:vt verbi cauſa,Iram pande dea.non tamen quãdo tantundẽ volumus ſignificare auferentes Iliados, & dicẽdo da mihi dimidinm verſus acſi integre dictũ fuiſſet,da mihi dimidium verſus Iliados: propterea illud truncatim dictũ multiplex eſt.Iram pande dea:hemiſtichus dimidiatúſq; verſus eſt,Iliados Homeri.hoc enĩ hemiſticho incipit Ilias,Μῆνιν ἄειδε θεά.& perinde eſt acſi puerum interrogans dicerem, da mihi dimidium verſus, ſignificans Aeneida,hemiſtichũmq; Vergilianæ Aeneidos.perinde ac ſi planè interrogarem, da mihi dimidium verſus Aeneidos:& protinus ſubiungeret,Arma virũmq; cano:non propterea oratio da mihi dimidium verſus,multiplex:neq; quoq; oratio homo eſt animalium, multiplex erit.

℄De diluendis argutijs accidentis. Cap. IIII.

42 AD illas vero quæ propter accidens:vna quidem ſolutio eſt ad omnes. nam quia indeterminatum eſt quando dicendum de re:cũ quippiam accidenti ineſt.& in quibuſdam quidem videtur & dicunt,in aliquibus autem non dicunt neceſſarium eſſe.dicendum igitur conformantes ſimiliter ad omnes quòd non eſt neceſſarium.habere autem oportet quo re-
43 fellat dicendo id perinde eſt vt.℄Sunt autem omnes huiuſmodi orationes propter accidens. Putáſne id ſcis,quod debeo te interrogare? Age cognoſcíſne venientem aut coopertũ?Statuáne tuum opus eſt?An tuus canis pater?ſúntne pauci es pauca,pauca?manifeſtũ enim in omnibus his quoniam nõ neceſſe eſt quod de accidente dicitur:& de re verum eſſe. ſolis enim ijs quæ ſecundum ſubſtantiam ſunt indifferentia, & quæ vnum ſunt:omnia videntur eadem ineſſe.bono autem non idem eſt bonum eſſe & venturum eſſe interrogare.neque venienti, aut cooperto,& venientem eſſe & Coriſcum.quare non ſi cognoſco Coriſcum, ignoro autem venientem : eundem cognoſco & ignoro . neq; ſi hoc eſt meum,

Soritæ.

Captiones accidentis.

eſt autem opus:meum eſt opus,ſed poſſeſſio, vel res,vel aliud quippiam.eodem
Dilutio antiquorum inſufficiens. autem modo & in alijs. ☾Soluunt autem quidem interimentes interrogatio- 44
nem.dicunt enim contingere eandem rem cognoſcere & ignorare: ſed non ſe-
cundum idem.venientem igitur non noſcentes, Coriſcum autẽ noſcentes:eun-
dem quidem cognoſcere & ignorare dicunt,ſed non ſecundum idem.Attamen
primũ quidem(quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idẽ
ſunt orationum eandem eſſe ſolutionem.id autẽ non erit ſi quis non in cogno-
ſcere:ſed in quod eſt eſſe,aut aliquo modo ſe habere idipſum quod approbant,ſu
mat(vt ſi hic eſt pater:eſt autem tuus)nam tametſi in quibuſdam id verum eſt,
& cõtingit idem cognoſcere & ignorare, tamen hic nihil cõmune habet quod
Inſufficiens dilutio. dictum eſt. ☾Nihil autem prohiber eandem orationem plures vitioſitates ha- 45
bere:ſed non omnis peccari manifeſtatio,ſolutio eſt. ☾Nam poſſibile eſt oſten-
dere quempiam,quòd falſum quidem ſyllogizauit:propter quod autem non o-
ſtendere(vt Zenonis orationem ꝙ non eſt moueri) quare & ſi quis conetur col-
ligere vt ad impoſſibile,peccat:etſi millies ſyllogizet.non enim eſt hæc ſolutio.
Nam erat ſolutio,manifeſtatio ſyllogiſmi falſi propter quod falſus. ſi igitur non
ſyllogizauit,quanuis aut verum,aut falſum conetur colligere: illius manifeſta-
tio,ſolutio eſt. Fortaſſe autem & id in quibuſdam nihil prohibet accidere: verũ
in his nec hoc videbitur.nam & Coriſcum quòd Coriſcus,cognoſcit:& venien-
tem,quòd veniens.contingere autem videtur idem cognoſcere & non.vt quòd
album quidem cognoſcere:quòd autem muſicum,non cognoſcere.ſic enim idẽ
cognoſcit & non cognoſcit: ſed non ſecundum idem. venientem autem & Co-
Alia dilutio. riſcum:& quòd veniens,& quòd Coriſcus,cognoſcit.☾Similiter autẽ peccant, 46
& qui ſoluunt quoniam omnis numerus paucus: vt ij quos diximus. vtpote qui
cum non concluſum eſt,id omittentes:verum concluſum eſſe dicunt. omnia e-
Alia duplici inſufficiens. nim eſſe & multum,& paucum dicentes:peccant. ☾Quidam autem & duplici 47
Chryſippus ſoluunt ſyllogiſmos. vt quoniam tuus eſt pater, aut filius, aut ſeruus.Attamen
manifeſtum quoniam ſi eo quod multipliciter dicitur,apparet redargutio:opor-
tet nomen vel orationem proprie eſſe plurium.hunc autem eſſe huius filium:ne
mo dicit proprie ſi dominus eſt filij.ſed propter accidens compoſitio eſt(putáſ-
ne eſt hoc tuum?ſic.eſt autem hoc filius.tuus igiť filius)quia accidit eſſe & tuum,
& filium:ſed non tuum filium.Et eſſe aliquid malorum bonum.nam prudentia
eſt diſciplina malorum. Hoc autem horum eſſe non dicitur multipliciter: ſed
poſſeſſio.ſi quidem fortaſſe multipliciter.nam & hominem animalium dicimus
eſſe:ſed non poſſeſſionem. Et ſi quid ad mala dicitur vt aliquorum, propter id
malorum eſt:ſed non hoc malorum.propter id igitur quod aliquo modo:etiam
ſimpliciter apparet. Quanquam contingit fortaſſe bonum eſſe aliquid malo-
rum dupliciter: non tamen in oratione hac. ſed magis: ſi quod mancipium,ſit
bonum mali. fortaſſe autem: neque ſic,non enim ſi bonum eſt & huius:bonum
huius ſimul. verum, neque hominem dicere animalium eſſe: dicitur multi-
pliciter.non enim ſi aliquid ſignificamus auferentes:id dicitur multipliciter.nã
& dimidium dicentes verſus da mihi:Iliada ſignificamus.vt,Iram pande dea.

QVinti capitis ſcholia. Pro dilutione captionum propter id quod aliquo modo & ſimpli-
citer,& inſcitiam redargutionis,petitionem principij,conſequens,nõ cauſam vt cauſam,
& propter plures interrogationes vt vnam.loci vndecim. ☾48. Eas vero quæ ſunt pro-
pter id quòd præcipue.pręcipue:ſimpliciter. ☾Vel hoc quidem quà.quà:quatenus.
vt Polycletus,quà albus:non eſt ſtatuarius.& quà ſtatuæ factor:ſtatuarius eſt,& ſimpliciter ſtatua-
rius.☾50.An neque eſſe quid & eſſe,idem?dilutio eſt.quia non eſt idem eſſe quid, eſſe quiduis,vt
opinabile:& eſſe,eſſe ſimpliciter.☾Quod autem non eſt,non ſi eſt quid.ſi eſt quid:ſi ſuſcipit ali-
cuius prædicati affirmationem. vt ſi eſt futurum, ſi eſt opinabile, ſi præteritum. eſſe enim quid,
eſſe aliquid:ſe extendit ad omnem affirmatiuam prædicationem.& non eſſe quid: ad omnem ne-
gationem. vt cum homo non eſt lapis: dicitur non eſſe quid, ſiue aliquid. neque accidit: non eſt
quid,igitur non eſt. ☾Neque ſi bene iurat. Chryſippus id argutiarum genus: deum teſtor,peie-

Inexplicabilia.

ro.ego mentior. ego falſum dico,cum ea ſola dicuntur,& ſimilia:inexplicabilia appellabat.quòd ſimilia telæ Penelopes,conſtructa pereunt:& vbi perierint, rurſus conſtructa videntur.ſi quidem conſtruas:eo ipſo falſa apparent.ſi deſtruas:ilico ſe ementiuntur vera.attamen non ea magni pendit Ariſtoteles.& merito quidem.quia moleſtum,& odioſum eſt captionum genus.neq; retur inexplicabilia:ſed explicandi,vera ne an falſa ſint,difficultatem totam,hinc pendere putat,quòd neſciat quis inter ſimpliciter verum & veracem, & aliquo modo ſecernere. ſimiliter quoque inter ſimpliciter falſum & mendacem, & aliquo modo. videtur enim ſimpliciter periutus qui iurat tribuendo alicui quod tribui non debet:aut auferendo quod attribui debet. vt qui de certa re ſubiecta peierat.& ſimpliciter mendax: qui de certa re mentitur. ſi autem id fiat de ſolis ſignis & propemodum inanibus verbis:aliquo modo veraces ſuot,noo tameo ſimpliciter.nam id vane faciunt tribuendo ſigno ſine re ſubiecta quod tribui non debet & periuri dicuntur.& cooſimili modo qui dicuot ſe mentiri,aliquo modo veri ſunt:ſimpliciter autem mendaces.quòd ea ſignis abſolute tribuunt:quæ minime ſine rebus ſubiectis tribuere deberent.ſunt enim ſigna præcipue aliorum gratia. ſi autem quæras de quo tales aut peietaot,aut ſunt mendaces, & de quo huiuſmodi orationes veræ falſæve ſunt: nihil habeas quæ afferas niſi inania verba, perdita quæ tenues vane difflantur in auras.in huiuſmodi igitur diutule agitandis: videmur potius aërem,inanémque flatum quatere: quàm magnum inde ſtudiorum fructum reportare. Conſulto igitur viſi ſunt Athenienſes feciſſe:cum comperiſſent Chryſippi libros compluſculis eius generis nugis confertos: edicto publico Vulcano mandaſſe, exterminanda merito eſſe cenſentes, quæ bonis literis, & bonis moribus obeſſent. & ſatis eſt hic eſſe admonitos hæc ad ſophiſticam pertinere. diſciplinis autem talia moleſta eſſe,neq; ferme vnquam in diſputationem venire niſi dyſcolam,atque grauem vt & videtur hic Ariſtoteles ſentire.ſimpliciterq; vera eſſe talia:quæ de re ſubiecta vera ſuot, falſa etiã ſi vane & ſine re ſubiecta ſint prolata.falſum,mendax,negatio,& cõſimilia vane pronunciata:& falſa ſunt,& falſa ſe eſſe dicunt.& quà ſe falſa enõciant:vera,at non idcirco ſimpliciter vera.vt hęc:falſum dico. ego mentior.nulla oratio abnegatiua.quæ pro re ſubiecta:vera eſſe poſſunt. Verum autem,& affirmatio vane pronunciata (vt verum aio.omnis eounciatio affirmatiua eſt) boni naturam imitatur.quod bono non aduerſatur:neque ipſum deſtruit.contrà autem,falſum,mendax, negatio,naturam mali:quod ſeipſum perdit.ideo poſtremæ & ſimiles quanuis vane pronunciatæ: veræ concedendæ ſunt.& vera:ſed vana diceoda. Philoſophorum tamen mos eſt:nõquam ſigna vane pronunciare: ſophiſtarum autem contrà. quæ igitur ipſi nomioabant inexplicabilia: nos non ab re, vane pronuntiata appellare poterimus.ad quæ Protagoræ ἀντιστρέφοντα,reciprocáque reuocabimus:quæ ex hypotheſi temere non minus admiſſa, cootingere ſolent.

Vane pronunciata.

Reciproca.

¶ Non enim ſi malum eſt fur.non ſequitur ſi fur ſit malum:quòd malum ſit capere furem. neq; ſequitur vult capere furem, fur autem malum, igitur vult malum. Quinimò potius ſequitur vult bonum.nam capere furem: bonum. ¶ Sed mori iniuſte magis eſt eligendũ.ille moritur iuſte qui ſuis exigentibus culpis morti adiudicatur. iniuſte vero qui criminis inſons iniuſta morte mulctatur. quia igitur ſioe crimine nolit quàm criminum reus iuſtas factis morte pendere pœnas?eſt igitur potius eligendum iniuſte mori quàm iuſte. non tamen ex hoc efficiatur iniuſtum iuſto magis eſſe eligendum. nam qui iniuſte moritur,nihil habet iniuſtum:ſed is qui damnat iniuſte.ille enim ſolus iniuſtitiam habet,iniuſtúſque eſt qui iniuſta vult iniuriámque operatur. ¶ Non enim ſi iuſtum eſt hoc modo vel huit. eſſe aliquid iuſtum quod ſit ſecundum opinionem iudicantis: non eſt ſimpliciter eſſe iuſtum,ſed ex addito ſecundum opinionem iudicantis. ¶ Sicut nec ſi eſt vtile dicere. vtile eſt dicere morbum ſuum & ſui morbi accidentia declarare medico: non tamen hæc (morbus inquam & accidentia morbi) vtilia ſunt. ¶ Quare non ſi quæ dicuntur iniuſta: qui dicit iniuſta conuincitur. conuincitur oon idcirco reus criminis conuictúſque ſceleris habetur. ¶ 53. Putáſoe quadricubitum: tricubito maius? ſic.fierine poteſt tricubitum ſecundum longitudinem vt cera tricubita, quadricubita ſecundum longitudinem?poteſt.fiat igitur.eſto. erit igitur idem ſeipſo, & ſecundum idem maius & minus.nam ſecundum longitudinem.ſi quidem quadricubitum,tricubito maius.Captio diluitur.at oon ſimul, eodémq; tempore. ¶ 55. Poſtulant enim ſi hoc cum illo: & illud eſſe cum hoc. id (quaſi proloquium ſit) poſtulant. vt ſi animal eſt cum homo eſt: & cum animal eſt hominem eſſe:quod minime oportet. ¶ Id autem non eſt.è conuerſo enim conſequentia.argumentatur Meliſſus ac ſi ita dicat. ſi quid genitum eſt, habet principium. igitur ſi quid ingenitum: non habet principium. id autem minime oportet. nam cooſequentia non debet eſſe eodem ordioe contra ſeipſa:ſed è conuerſo(vt ſecundo Topicorum,numero 31 dictum eſt)hoc pacto.ſi quid genitum, habet principium:igitur ſi quid non habet principium,ingenitum. ¶ 56. Dicendum quòd dedit non vt videretur. quòd dedit illam propoſitiooem ſuperfluam: non quia videretur, ſed vt pertinentem ad orationem.nunc autem cum ea vſus ſit:nihil ad orationem pertinet. ¶ 57. Quare cum non ſimplex eſt interrogatio:ſed multiplex.veruntamen in omni ſignificatione vera, aut in omni falſa:ſi ſimpliciter reſpondet concedendo ſi vera,aut negando ſi falſa,non accidit vt patiatur redargutionem ſimpliciter. & quando plura interrogantur, ſi omnes interrogationes veræ: nihil accidit pati incommodi, ſi ſimpliciter reſpondet dando. aut ſi omnes interrogationes falſæ: ſi ſimpliciter reſpondet inficiando.peccat tamen vterque:quia & multiplex diuidi debet & pluribus in-

terrogationibus, plures quoque reſponſiones dandæ. ¶Quare id cauendum: dare ſcilicet pluribus interrogationibus vnam reſponſionem. ¶Nam ambo & omnia: plura ſignificant. Ambo & omnia plures interrogationes, vt vnam faciunt. vt ſi roges de duobus quorum vnum bonum & alterum malum anne ambo bona ſunt an non bona. & de pluribus quorum aliqua bona, & aliqua mala, an omnia bona, an non bona. Sed quatenus plura ſignificant, captionem in dictione facere poſſunt. Nam ſi ambo & omnia collectionem dicunt: vna eſt interrogatio, & dandum eſt non bona. ſi autem diſtributionem: plures ſunt interrogationes. ¶Id non erit impoſſibile. affirmare, aut negare idem præter nomen.

¶De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. V.

Secundum quid & ſimpliciter.

EAs vero quæ ſunt propter id quòd præcipue: illud autem, vel quà, 48
vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicitur & non ſimpliciter:
ſoluendum eſt conſiderando concluſionem ad contradictionem, ſi
contingit horum aliquid paſſas eſſe. ¶Nam contraria, & oppoſita, &
affirmationem, & negationem: ſimpliciter quidem impoſſibile ineſſe
eidem. quà autem vtrunque, vel ad aliquid, vel aliquo modo: vel hoc quidem
quà, illud autem ſimpliciter nihil prohibet. Quare ſi hoc quidem ſimpliciter,
illud autem quà: nondum eſt redargutio. hoc autem in concluſione conſideran-
Captiones ſecũdũ quid & ſimpliciter.
dum, ad contradictionem. ¶Sunt autem huiuſmodi orationes omnes id haben 49
tes. putáſne contingit quod non eſt eſſe? attamen non eſt aliquid id quod nõ eſt.
Similiter autem & quod eſt non erit. nam non erit aliquid cum ſunt. Nunquid
contingit eundem ſimul bene iurare & peierare? Nunquid poſſibile eſt ſimul ei-
Dilutio.
dem, ſuadere & diſſuadere? ¶An neq; eſſe quid, & eſſe: idem? quod autem non
Captiões inexplicabiliũ quæ & vane pronũciata.
eſt, nõ ſi eſt quid: etiam eſt ſimpliciter. ¶Neque ſi bene iurat id quidem, & quà: 50
neceſſe eſt & bene iurare. nam qui iurat ſe peieraturum: bene iurat, peierans hoc
ſolum: at non bene iurat. Neque qui diſſuadet, ſuadet: ſed ſecundum quid ſua-
Dilutio.
det. Similis autem ratio eſt & de eo quod eſt mentiri eundem ſimul & verum
dicere. ſed propter id quòd non eſt facile inſpicere vtrum quis aſſignet ſimpli-
citer veracem eſſe, vel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem ni-
hil ſimpliciter quidem eſſe mendacem: quà autem veracem. vel alicuius eſſe ve
racem aliquem: veracem autem non. ſimpliciter autem & in ad aliquid, & vbi,
Aliæ captiones.
& quando. omnes enim huiuſmodi orationes propter id accidunt. ¶Putaſne ſa- 51
nitas, vel diuitiæ bonum? attamen inſipienti, & non recte vtenti non bonum.
ergo bonum & non bonum. Eſt ne ſanum eſſe, vel poteſtatem habere in ciuita-
te bonum? veruntamen eſt quandoque non bonum. idem igitur eidem bonum
Dilutio.
& non bonum. ¶An nihil prohibet quod ſimpliciter eſt bonum: huic non eſſe
Alia captio.
bonum. aut huic quidem bonum: at non nunc, vel non hoc in loco bonum.
Dilutio.
¶Putáſne quod non vult ſapiens: malum? amittere autem non vult bonum:
malum igitur bonum. ¶Non enim idem eſt dicere malum eſt bonum & amittere bonum. Similiter autem & quæ de fure eſt oratio. Non enim ſi malum eſt fur: etiam capere eſt malum, ergo vult malum, ſed potius bonũ. nam capere bonum eſt. Et ægritudo malum eſt: ſed non amittere ægritudinẽ malum.

Aliæ captiones.

Putáſne iuſtum iniuſto, & quod iuſte eo quod iniuſte: magis eligendũ eſt? ſed mori iniuſte magis eſt eligendum. Putáſne iuſtum eſt ſua habere quenq;? quæ autem aliquis adiudicabit ſecundum opinionem ſuam & ſi ſit falſa: ſua ſunt ex lege. idem igitur iuſtum & iniuſtum. Et vtrum oportet iudicare eum qui iuſta dicit an qui iniuſta? at vero eum qui iniuriam paſſus eſt: iuſtũ eſt abunde dicere quæ paſſus eſt. ea autem erant iniuſta.

Dilutio.

¶Non enim etſi pati aliquid iniuſte eligendum: id quod eſt iniuſte eligibilius quàm quod iuſte, ſed ſimpliciter quidẽ quod iuſte. hoc autem nihil prohibet ſi iniuſte an iuſte? & habere ſua quenq; iuſtũ, aliena autẽ nõ iuſtum. iudicium vero hoc iuſtũ eſſe nihil prohibet, vt quod ſit ſecundũ opinio-

nem iudicantis.non enim ſi iuſtum eſt hoc mòdo vel huic:& ſimpliciter iuſtum
eſt.Similiter autem & quæ iniuſta ſunt:nihil prohibet dicere ea,iuſtum eſſe.non
enim ſi dicere iuſtum eſt: neceſſe eſt iuſta eſſe. ſicut nec ſi eſt vtile dicere: vtilia.
ſimiliter autem & in iniuſtis:quare non ſi quæ dicuntur iniuſta:qui dicit iniuſta
cõuincitur.dicit enim quæ dicere eſt iuſta:ſimpliciter autem & quæ pati iniuſta.
52 ¶ Iis autem quę propter diffinitionẽ fiunt redargutiones quemadmodũ dictum est prius:obſiſtendum conſiderantibus concluſionem ad contradictionem.vt ſit Inſcitia redargutiõis.
idem & ſecundũ idem & ad idem,& ſimiliter,& in eodem tẽpore.Si vero in prin
cipio interroget:non confitendum (quoniã impoſſibile eſt idem eſſe & duplum
53 & non duplum) ſed dicendũ:non ſic vt forte ſit redarguere confitentẽ. ¶ Sunt Eius captiones.
autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit quodq;, quòd quanq;
cognouit rem:& qui ignorat ſimiliter? cognoſcens autem quis Coriſcum quòd
Coriſcus:ignorabit quòd muſicus.quare idẽ cognoſcit & ignorat. Putáſne qua-
dricubitum tricubito maius? fieri enim poteſt ex tricubito quadricubitũ ſecun-
dum longitudinẽ.maius autẽ minore maius. idem igitur eodem ſecundũ idem
154 maius & minus.¶ Illa vero quæ fiunt propter id ꝙ petunt atq; ſumunt quod in Petitio principij.
principio:ſi interroganti quidem manifeſtum ſit,nõ dandum,neq; ſi probabile
ſit dicentẽ eſſe veracem. ſi autem lateat: ignorantiã ob vitioſitatem talium ora-
tionum ad interrogantẽ retorquendum,tanquã non redarguentem.nam redar
gutio ſine eo eſt,quod eſt in principio.deinde datũ eſt,non vt eo vteretur,ſed vt
55 ad illud colligeret contrarium.vt in nõ ſemotis redargutionibus. ¶ Et eas quæ Conſequẽs.
propter cõſequens ſunt cõiectantes:in ipſa oratione monſtrandũ,eſt autem du
plex ſequentiũ conſequẽtia.aut enim vt particulare ſequitur vniuerſale. vt ho-
minẽ animal (poſtulant enim ſi hoc cum illo:& illud eſſe cũ hoc) aut ſecundum
oppoſitiones.nam ſi huic eſt illud conſequẽs:& oppoſito oppoſitũ. propter quod
& Meliſſi oratio,nam ſi genitũ eſt,habet principium:ingenitũ poſtulat non ha-
bere principiũ.quare ſi ingenitum eſt cælum:& infinitũ.id autem nõ eſt. è con-
56 uerſo enim conſequentia. ¶ Quæcunq; autẽ propter id ꝙ additur aliquid colli- Non cauſa
gunt:cõſiderandũ ſi (eo ſublato) accidit nihil minus impoſſibile.deinde id ma- vt cauſa.
nifeſtandũ.& dicendum quòd dedit nõ tanquam videretur:ſed vt ad orationẽ,
57 quo vero vſus eſt,nihil ad orationẽ.¶ Ad eas autem quę plures interrogationes Plures inter
vnam faciũt:ſtatim in principio determinandũ eſt.¶ Nam interrogatio vna eſt: rogationes
ad quã vna reſpõſio eſt. quare neq; plura de vno neq; vnũ de pluribus: ſed vnũ vt vna.
de vno affirmãdum vel negandum. Sicut autẽ in æquiuocis quandoq; quidem
ambobus,quãdoq; neutri ineſt.quare cum nõ ſimplex eſt interrogatio: ſimplici
ter reſpondẽtibus nihil accidit pati.ſimiliter & in his.quãdo igitur plura vni,vel
vnũ pluribus ineſt vel non ineſt:ſimpliciter danti,& hoc peccato peccanti,nihil
contrariũ accidit. ¶ Quandoq; autẽ huic quidem ineſt,illi autẽ nõ,aut plura de
pluribus:& eſt vt inſint ambobus,eſt autẽ vt non inſint rurſum.quare id cauen-
dum.Vt in his orationibus.ſi hoc quidem eſt bonum,illud autẽ malum:ꝙ verũ
eſt dicere quoniã hæc bonum & malum.& rurſum:neq; bonũ neq; malum. non
enim ineſt vtrunq; vtriq;.quare idem bonũ & malum,& neq; bonum neq; malũ.
Et ſi vnumquodq; ipſum ſibi idem eſt & alijs diuerſum,quoniã non alijs eadem
ſed ſibi,& diuerſa eiſdem:ipſa ſibimet diuerſa & eadem. Amplius.ſi bonum qui-
dem malum ſit, malum autẽ bonum: duo vtiq; fient. Et duorum & inæqualium
58 vtrunq; ipſum ſibi eſſe æquale. quare æqualia & inæqualia ipſa ſibi. ¶ Incidunt Alia ſolutio
autem hæ orationes & in alias ſolutiones. nam ambo & omnia plura ſignificant.
non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare. id autem non erat
redargutio. ſed manifeſtum quoniam ſi non vna interrogatio plures fiant, ſed
vnum de vno affirmet aut neget:id non erit impoſſibile.

SExti capitis ſcholia. Pro diluendis nugationis & ſolœciſmi captionibus loci duo. ℂ 59. Vt duplum ſine eo quod eſt dimidij: quòd ineſſe apparet. duplum & cætera id genus relatiua quæ ad aliquid dicuntur ſi ſeorſum & ſine ſuorum correlatiuorum intelligentia capiuntur: nullius rei conſtituunt intelligentiam. quare neq; ſignificare quicquam videntur. quid enim per duplum amota dimidij intelligentia, & quid per dimidium amota intelligentia dupli intelligis? cuiuſnam rei conſtituis tibi intelligentiam? nullius profecto, ſed vocabula per ſe ad conſtituendam intelligentiam vana ſunt: perinde ac ille, ipſe, qui & cætera huiuſmodi quæ apud grammaticos etiam relatiua dicuntur. ſed cum dico duplum, ſi conſtituere mihi debuero alicuius rei intellectum: & dimidij intelligentiam præſto adeſſe oportere videtur. id autem eſt quod dicit Ariſtoteles ὅτι ἐμφαίνεται: quòd inapparet. & quanuis voce non exprimatur: non ſeparatur tamen intelligentia. ℂ Et omnino in negatione affirmatio: apparet atque intelligitur. ℂ Quemadmodum neque quod in dimidio: quemadmodum neq; dimidium ſeorſum ab intelligentia dupli aliquid ſignificat. & ſignificat, non id perinde atque coniunctum dimidium dupli, nam ſi ſignificaret ſeorſum: abſolutum eſſet. vt vir abſolutum, maſculum ætate adultum ſignificat. relatiuum vero & vt ad aliquid eſt, nihil ſeorſum ab vxoris intelligentia. ℂ Neque ſcientia in ſpecie. neque ſcientia ſignificat cum intelligentia correlatiui in ſpecie, vt cum intelligentia medicabilis: ſed cum intelligentia ſcibilis. licet medicina medicabilis ſit medicina, & cum intelligentia medicabilis ſignificet, ſitque etiam ſcientia, recipiénſq; ipſius communis prædicationem. nam oportet communia ad cõmunia & ſpecialia ad ſpecialia referri. ℂ Additum autem nihil prohibet. nam cauum additum naſo ſignificat ſimum: additum autem cruri ſignificat curuum. tales enim qui incuruis ſunt cruribus appellãt Græci ῥαιβὸς καὶ ῥαιβόσκελας: nos autem curuicruros diceremus. ſunt autẽ crura ea pars tibiæ quę à genu ad pedes porrigitur. & ij quibus ea tibiæ pars ad exteriora flectitur: vt iunctis pedibus pars interior caua videatur, curuicruri appellantur. ℂ 60. Putas quem vere dicis eſt iſtum. οὗτος, τοῦτον, αὕτη, αὐτήν, τὸ malumus hoc in loco iſte, iſtum, iſta, iſtam, iſtud dicere, quàm hic, hunc, hæc, hanc, hoc: ne hic, phantaſiam faceret ἐπιῤῥήματος.

ℂ Dilutiones nugationis & ſolœciſmi. Cap. VI.

Locus pro nugatione.

IN illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere: manifeſtum 59
quòd non dandum eorũ quæ ad aliquid dicuntur ſignificare aliquid
ſeparatas per ſe prædicationes. vt duplum: ſine eo quod eſt dimidij
quòd ineſſe apparet. nam & decem in deficientibus vno ad decem, &
facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio. non tamen ſiquis dicat
hoc non eſſe album: dicit idem album eſſe. duplum autem neque ſignificat ali-
quid fortaſſe, quemadmodum neque quod in dimidio. quod ſi forte ſignificat:
attamen non idem & coniunctum. neque ſcientia in ſpecie. vt ſi eſt medicina
ſcientia, ipſum quod commune. illud autem erat ſcientia ſcibilis. In ijs autem
quæ per ſe oſtenduntur prædicatis: id dicendum quòd non idem eſt ſeorſum &
in oratione quod oſtenditur. nam cauum communiter quidem idem ſignificat
in ſimo & curuo: additum autem, nihil prohibet hoc quidem naſo illud autem
cruri ſignificare. & nihil differt dicere: naſus ſimus, & naſus cauus. Amplius non
danda eſt dictio ſecundum rectum. falſum enim eſt. nam non eſt ſimum naſus
cauus: ſed naſi hoc vt paſſio. quare nihil eſt abſonum: ſi naſus ſimus eſt naſus ha-

Locus pro ſolœciſmo. Captiones.

bens cauitatem naſi. ℂ De ſolœciſmis autem propter quid apparent accidere: 60
diximus prius. quo modo autem ſoluendum: in ipſis orationibus erit manife-
ſtum. Omnes enim huiuſmodi volunt conſtruere. Putas quod dicis quippiam
vere eſſe: etiam eſt illud vere? dicis autẽ quippiam lapidem eſſe. eſt igitur quip-
piam lapidem. An dicere lapidem non eſt dicere quod ſed quem, non hoc ſed
hunc? ſi igitur dicat aliquis: putas quẽ vere dicis eſt iſtum? non videtur Romane
loqui. quemadmodum neq; ſi dicat: putas quam dicis eſſe, eſt iſte? lignum autẽ
dicere iſte, vel quæcunq; neq; maſculinum, neque fœmininum ſignificant: nihil
refert. quare etiam non fit ſolœciſmus: ſi quod dicis eſſe, eſt iſtud. lignum autem
dicis eſſe: eſt igitur lignum iſtud. lapis autem & iſte, maſculini habẽt declinatio-
nem. Quod ſi quis dicat· putáſne iſte, illa eſt? deinde rurſum. quid autem, nónne

iſte eſt Coriſcus?ita dicat.eſt igitur illa:nõ collegit ſelœciſmũ,ſi Coriſcus etiam non ſignificet idem quod illa.non dat autẽ qui reſpondet:ſed oportet hoc præinterrogare. ſi autem neq; eſt neque dat:non collegit neque in eo quod eſt eſſe aliquid,neque ad eum qui interrogatus eſt. Similiter igitur oportet & illic lapidem ſignificare iſte.ſi autem neque eſt neq; datur:non dicenda concluſio.apparet autem eo quòd diſſimilis caſus nominis,ſimilis appareat.Putáſne verum eſt dicere quoniam iſta eſt id quod eſſe ais eam:eſſe autẽ ais aſpidem, eſt igitur iſta aſpidem. An non neceſſe eſt,ſi non iſta,aſpidem ſignificat ſed aſpis:aſpidem autem iſtam.neq; ſi quem dicis eſſe iſtum eſt iſte.dicis autem iſtum:eſſe Cleonem. eſt igitur iſte Cleonem. non enim eſt iſte Cleonem. dictum eſt enim quoniam quem dico iſtum eſſe, eſt iſte non iſtum. neq;enim Romane dicetur hoc pacto interrogatio dicta.Putas,iſtud ſcis:iſtud autem eſt lapis.ſcis igitur lapis.An non idem ſignificat iſtud in eo quod eſt putas iſtud ſcis. & in hoc iſtud autem lapis. ſed in primo quidem hunc:in poſteriore autem hic.Putáſne cuius ſcientiam habes,ſcis illud?ſcientiam autem habes lapidis.ſcis igitur lapidis. An huius quidẽ lapidis,dicis:hunc autem lapidem?datum eſt autem cuius ſcientiam habes illud ſcis:non illius ſed illud.quare non lapidis,ſed lapidem.Quòd igitur huiuſmodi orationes non colligunt ſolœciſmum, ſed apparent & propter quid apparent & quo modo eſt obſiſtendum illis,eſt manifeſtum ex ijs quæ dicta ſunt.

Septimi capitis ſcholia. De oratione facili,difficili & acuta per locos ſophiſticos loci nonẽ. ¶ 62. An vir ferebatur curru in ſcalas?non.ferebatur curru ad ſcalas.igitur ferebatur curru in ſcalas.in æquiuocum.nam verſus ſignificat & intra. ¶ Vbi venit ſeruus: apud Ceream? ſic.ſi eſt apud Ceream.non venit apud Ceream,homonymum venit. nam & vendi ſignificat:tunc apte dicitur vbi vænit ſeruus.& ſignificat accedere:& inepte diceretur vbi venit. neq; ſi eſt apud Ceream:venit apud Ceream. ¶ Boreas purus dicitur:quia ſcopa ſit & aeris deuerticulum,nubes purgans,cælumque ſerenans.non autem purus quia non noceat.nam & pauperem lædit,frigoris rigiditate conſtringens:& ementem,vtpote qui ſterilitates inducit,multáq; bonorum incommoda. ¶ Vtra boum ante pariet? æquiuocum ante. nam & ſitum anteriorem ſignificat.ſic neutra.parit enim bos poſteriore parte.aut tempus:& ſic illa ante parit,quæ tempore anticipat partum alterius.ſed hæc perridicula. ¶ Putáſne eſt Euarchus?percontatus quiſpiam de tyranno,eſſétne Euarchus?facete illum ludens,cum is eſſet, reſpondit non:ſed Apollonides. Euarchus nunc proprium nomen eſt:nunc commune nomen, bonum principem ſignificans. Apollonides autem oppoſitum,perdentem & diſſipantem dicit.itaque ex commuoi nomine eum luſit. ¶ Et tale quid habes ex Menæhmo Plauti cum ita inducit Cylindrum & Menæhmũ (Cylin. Cylindrus ego ſum:non noſti nomen meum? Menæh.ſeu tu Cylindrus,ſeu Choriendrus:perieris) in nominis homonymia,æquiuocóq; ludens.nam Cylindrus lapis teres:quo ſolidãtur areæ.Choriendrus autem:cui defluunt inteſtina. χόρδια enim inteſtina ſignificant. Et loci propter dictionẽ pro maiore ferme parte (vt notat Ariſtoteles) ludicra & ridicula ſunt.ludicrúmne id eſt?tu ne an mater annoſior?mater profecto inquies.at natus es ante matrem.nam mater tua non pone:ſed ante,te peperit. annoſior igitur es matre. hæc captio eſt: quam de boue adduxit Ariſtoteles. ludicráne ſunt hæc Mercurij & Soſiæ apud Plautũm:nunc æquiuoco,nunc amphibolo ludentium, Mercurius

Næ tu iſtud hodie malo tuo compoſitis mendacijs Soſias.
Aduenisti audaciæ columen,conſutis dolis.
Imò equidem tunicis conſutis huc aduenio:non dolis.
At mentiris etiam:certo pedibus,non tunicis venis.
Ita profecto.Mercur.nunc profecto vapula ob mendacium.

Sed nónne ſophiſtæ penè dicam omnes,non in Mercurium ſed in ſapientiã ipſam peccantes: merentur hic ob mendacium vt cum Soſia vapulent?quid? nónne cognoſcunt dæmonas vel maxime captionibus vſos:ſacra eloquia nunquam? Sic Apollo Pyrrhum amphibolo, Mercurius Soſias.

Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe.

Sic Crœſum æquiuoco luſit,

Perdet Crœſus Alym tranſgreſſus,maxima regna.

Sic Thaſios obſcuro:per exules:ſtatuas intelligens,

Exulibus (meſſes præſtabunt rura) reductis.

Sed hæc dicta ſunt:ne nos nucleo teſtã,ridicula ſerijs,& noxia pręponamus bonis,maxime in hoc

præclariſſimo ſtudiorum gymnaſio. ¶65. Nam cum vna oratio ſit (tranſpoſita contradictione) id ſit per ſyllogiſmum conuerſiuum. ¶67. Vel vtrum propter falſum an diuiſionem ſolutio. an debeat multiplicitate diſui.

¶De oratione facili, difficili & acuta. Cap. VII.

Prim⁹ locus OPortet autem intelligere quoniam omnium orationum aliæ quidem 61
ſunt faciles conſpici: aliæ autem difficiliores propter id quòd & in ali-
quo ſubdole decipiunt audientem: cum frequenter eædem illis exi-
ſtant. nam eandem orationem oportet vocare: quæ propter idem ſit.
eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter acci-
dens: alijs vero propter aliud videbitur eſſe. quia vnumquodque tranſlatitium
Secundus. non ſimiliter eſt manifeſtum. ¶Quemadmodum igitur in ijs quæ ſunt propter 62
æquiuocationem (qui modus videtur eſſe ineptiſſimus) captioſarum ratiocina-
tionum: hæc quidem & quibuſlibet ſunt manifeſta (nam & orationes penè ri-
diculoſæ ſunt omnes propter dictionem. Vt vir ferebatur curru in ſcalas. vbi
venit ſeruus: apud Ceream? Et Boreas puruſne? non certe. perdit enim paupe-
rem & ementem: Et vtra boum ante pariet? neutra: ſed retro ambæ. putaſne eſt
Euarchus? non certe: ſed Apollonides. eodem autem modo & aliarum ferè quã-
plurimæ) illa autem & peritiſſimos videntur latere. ſignum autem horum quo-
niam contendunt ſæpe de nominibus. vt vtrum idem ſignificent de omnibus
ens & vnum, an aliud. alijs enim videtur ſignificare ens & vnum: alij autem Ze
nonis orationem & Parmenidis ſoluunt, eo quòd multipliciter dicant vnum di
Tertius. ci & ens. ¶Similiter autem & propter accidens & aliorum ſingulum quodque. 63
aliæ quidem orationes erunt faciles videri: aliæ vero difficiliores. & ſumere in
quo genere, & vtrum redargutio, an non redargutio: non facile ſimiliter in om-
Quartus. nibus eſt. ¶Eſt autem acuta oratio: quæ dubitare facit maxime. mordet enim 64
hæc maxime. dubitatio autem eſt duplex. hæc quidem in ſyllogizantibus: quam
eligat quis interrogationum. illa autem in contentioſe ſuſtinentibus: quo mo-
Quintus. do dicat quis propoſitum. ¶Quapropter in ijs quæ ſyllogizant: acutiores ora- 65
tiones inquirere magis faciunt. eſt autem ea quæ ſyllogizat quidem, oratio acu
tiſſima ſi ex quammaxime apparentibus quammaxime probabile interimit.
nam cum vna oratio ſit (tranſpoſita contradictione) omnes ſimiliter habebit
ſyllogiſmos. ſemper enim ex probabilibus ſimiliter probabile interimet aut cõ
Sextus. ſtruet. quapropter dubitare neceſſarium eſt. ¶Maxime igitur talis acuta: quæ 66
ex æquo concluſionem facit interrogationibus. ſecunda autem quæ ex omni-
bus ſimilibus. hæc enim ſimiliter faciet dubitare: quæ interrogationum in-
terimenda eſt. id autem difficile eſt. nam interimendum quidem: quid autem
Septimus. interimendum, dubium. ¶Contentioſarum autem acutiſſima: quæ primum 67
ſtatim dubia eſt vtrum ſyllogizat an non. vel vtrum propter falſum an diuiſio-
nem ſolutio. ſecunda autem aliarum quæ manifeſta quidem quòd propter diui-
ſionem vel interemptionem eſt. non tamen eſt exploratum per cuius interroga
tionum interemptionem vel diuiſionem, ſoluenda eſt: ſcilicet vtrum propter cõ
Octauus. cluſionem, an propter aliquam interrogationem, id eſt. ¶Quandoq; igitur non 68
ſyllogizans oratio facilis eſt: ſi ſint valde inopinabilia, vel falſa quæ ſumuntur.
quandoq; autem non digna deſpici. nam quando deeſt aliqua talium interroga-
tionum, de qua oratio & propter quam eſt. & qui non ſumit illam, & colligit: in-
epta eſt ratiocinatio. quando autem eorum quæ extrinſecus non deſpicienda
vllo modo: ſed oratio quidem iuſta, interrogans autem non probe interrogauit.
Nonus. ¶Et eſt ſanè ſoluendum quandoq; quidem ad orationẽ, quandoq; autem ad in- 69
terrogantem & interrogationẽ, quandoq; vero ad neutrum horum: ſimiliter &

interrogandum & ſyllogizandum eſt & ad poſitionem,& ad reſpondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens ſolutio, quàm præſentis temporis(quo diſputatur)ad ſolutionem.

OCtaui capitis ſcholia. Epilogus & bteuis comprehenſio horum duorum, & octo librorum præcedentium. ¶70. Cauſam aotem diximus huius.in libris Topicorum,præſertim in octauo. ¶Quia & propter id Socrates interrogabat:ſed non reſpondebat,confitebatur enim ſe non ſcire. Varro in Academicis Ciceronis de Socrate ita habet, Hic in omnibus ferè ſermonibus qui ab ijs qui illum audiuerunt perſcripti variè,copioſéque ſu nt:ita diſputat vt nihil affirmet ipſe,refellat alios,nihil ſe ſcire dicat niſi idipſum.eóq; præſtare cæteris: quòd illi quæ neſciant,ſe ſcire putent,ipſe vero nihil ſcire Socrates. Varro.

¶Epilogus octo præcedentium & duorum præſentium librorum. Cap. VIII.

70 EX quot igitur & ex quibus fiunt ijs qui diſputant captioſæ ratiocinationes,& quo modo oſtendemus falſum,& inopinabilia dicere faciemus,amplius autem ex quibus accidit ſyllogiſmus,& quo modo interrogandum,& quis ordo interrogationum,inſuper autem ad quid ſunt vtiles huiuſmodi omnes orationes,& de reſpõſione ſimpliciter omni,& quo modo ſoluendum eſt orationes & ſyllogiſmos:dicta ſint de omnibus à nobis hæc.reliquum autem eſt de eo quod à principio erat propoſitum,ad memoriam reuocantes quippiam de ea re ſub breuitate dicere, & finem imponere dictis.Præmiſimus igitur, inueniendi facultatẽ quandam ratiocinatiuam de propoſito ex ijs quæ ſunt quãprobabiliſſima. id enim opus eſt dialectices ſecundum ſe, & tentatiuæ.Quia autem præinſtruitur quis ab ea propter ſophiſtices vicinitatem, vt non ſolum experimentum poſſit ſumere dialectico more, ſed etiam quaſi ſcientifico: propter id non ſolum dictum negotij officium poſuimus orationem poſſe ſumere, ſed etiã vt orationem ſuſtinentes tuemur poſitionẽ per quamprobabiliſſima ſimili modo.cauſam autem diximus huius.quia & propter id Socrates interrogabat: ſed non reſpondebat,confitebatur enim ſe non ſcire.manifeſtum autem eſt in prioribus ex quot,& ad quot id erit:& vnde idonei erimus horum. adhuc autem quomodo interroganda vel ordinanda quæſtio omnis,& de reſponſionibus & ſolutionibus quæ ſunt ad ſyllogiſmos.patefactum eſt autem & de alijs quæcunque huiuſce diſciplinæ ſunt orationes. præter hæc autem & de captioſis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius.quòd igitur nacta ſunt finem ſufficienter ea quæ propoſuimus: manifeſtum. Dialectica facultas in ueniẽdi.

NOni capitis ſcholia.Peroratio libri.¶71. Tiſias, Thraſymachus Chalcidonius, Theodorus Byzantius ,Gorgias Leontinus ſophiſtæ ferme tempore Platonis. qui grandem orationum ſtruem ciuiliúmque quæſtionum cumulum, auditoribus venditantes :ſic ſe tradituros philoſophiam pollicebantur.

¶Peroratio. Cap.IX.

71 OPeræprecium autem eſt nos non latere quídnam accidit circa hoc negotium . nam eorum quæ inueniuntur omnium , quæ quidem ab alijs ſumpta ſunt prius:elaborata paulatim incrementum ſumunt ab illis qui poſtmodum accipiunt . quæ autem ab initio comperiuntur: parum in primis ſumere ſolent incrementum,attamen vtilius multo, eo (quod poſtea ab alijs fit) accremento.maximum enim fortaſſe principium omnium: vt dicitur. quare & difficillimum . quanto enim poteſtate validiſſimum:tanto mole minimum, difficillimum eſt videri.eo autem comperto: facile eſt adijcere, coaptaréque reliquum.Quod & circa rhetoricas orationes accidit.penè autem & circa alias artes omnes . nam qui principia inuenere : omnino ad exiguum quid perduxerunt.qui autem nunc celebriores habentur: vendicantes à multis, velut ex ſucceſſione particulatim colligentes, ſic auxerunt. Tiſias quidem poſt priores , Thraſymachus vero poſt Tiſiam, Theodorus autem poſt Tiſias. Thraſyma. Theodorus.

hunc,& multi multas coadunauere partes. quapropter nihil mirũ: ſi in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratũ,illud autem non erat:verum nihil ipſius, prorſus erat.nam eorum qui circa litigioſas orationes erant mercenarij:ſimilis quidem doctrina, Gorgiæ negotio. orationes enim hi quidẽ rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebãt ediſcere:in quas ſæpius incidere ſolebant alternatim vtrorũq; adinuicem orationes. quapropter velox quidẽ,vtpote quæ ſine arte,erat doctrina diſcentibus ab illis. non enim artẽ, ſed quæ ab arte ſunt dantes:arbitrati ſunt loqui erudite.perinde ac ſi quis diſciplinã dicat ſe tradere vt nõ doleant pedes. deinde ſutoriam quidẽ non doceat, neq; vnde poſſint cõparari talia:det autem quãplurima genera omnimodorum calceorũ.hic profecto profuit ad vſum: artẽ autem nõ tradidit.Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta:de ſyllogiſmis autẽ omnino nihil habuimus prius aliud quicquã quod diceremus, q̃ mora perquirentes, multo tẽpore inſudauerimus. Si autẽ videtur ex cõſiderationibus noſtris (vt ex ijs quæ ſunt ex principio) hæc habere diſciplina ſufficienter ſupra alia negotia quæ ex traditione inducta ſunt:reliquum erit omni ũ veſtrum, vel eorum qui audierint hoc opus,omiſſa quidẽ artis,venia dignari: inuenta autẽ,multa proſequi gratia.

Gorgias.

SECVNDI ELENCHORVM SOPHISTICORVM Ariſtotelis: & totius logices(quam & obſcurũ nũcupauit organum) Finis. Pariſijs ex officina libraria Simonis Colinæi. Anno CHRISTI ſaluatoris omnium M.D.XLIII. Menſe Auguſto.

EX SECVNDO ELEGIARVM MORAlium libro Ioãnnis Murmellij elegia XVII.

Quàm cito dediſcit qui non exercitat artem,
Quíq; diu ſtertit quàm malè currit equus!
Mnemoſyne ſophiæ genitrix,pater vſus habetur:
Hic generat dotes mentis,at illa tenet.
Multa poteſt nobis aperire ſcholaſtica pugna,
Abdita quæ(niſi ſic diſcuterentur)erant.
Concertando quidem veri ſcintilla frequenter
Emicat in medium:quæ ſine lite latet.
At me nemo putet vanos laudare ſophiſtas:
Gloriolæ tantum quos leuis aura iuuat.
Non eſt res eadem,popularem quærere plauſum,
Et ſacra frugiferæ Pallados arma ſequi.
Quam non armatam finxiſſet docta poeſis,
Ni certaminibus conſequeremur eam.
Inclyta diuini probat hæc doctrina Platonis:
Qui propter verum diſputat ore pio.
Laudat Ariſtoteles,extollit Stoicus omnis:
Tullius egregio comprobat eloquio.
Contemptor Logices ſeptis Epicurus in hortis
Delituit:chartis ſomnia vana notans.

IDEM.

Sola manet virtus,labuntur cætera quæque:
Diuitiæ,vires,fama,iuuenta,decor.

BIBL. R. M. VITTORIO EMANUELE